I 26370

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Prof. univ.
Gh. D. Bistriceanu
Doctor în economie

Prof. univ. emerit
C. G. Demetrescu
Doctor docent în științe

Prof. univ.
E. I. Macovei
Doctor în economie

LEXICON DE FINANȚE-CREDIT, CONTABILITATE ȘI INFORMATICĂ FINANCIAR-CONTABILĂ

VOL. I

Finanțe și credit

Biblioteca Fac. de Lb. și Lit. [illegible]
SECȚIA
[illegible]

Editura didactică și pedagogică — București, 1981

Referenți științifici:

— Prof. univ. dr. doc. **N. N. CONSTANTINESCU,** membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România
— Conf. univ. dr. **PETRACHE ERCUȚĂ**
— Dr. **GHEORGHE ȘICĂ**
— Dr. **DIMITRIE TOMA**
— Ec. **IOAN CRISTU**

Redactori:

— **DUMITRU GURANDA**
— **ADRIAN MINCULESCU**

Tehnoredactor:

— **ION TEODORESCU**

Coperta:

— **NICOLAE SÎRBU**

CUVÎNT ÎNAINTE

Dezvoltarea impetuoasă a economiei și culturii naționale, pe baza cuceririlor revoluției științifico-tehnice contemporane, necesită perfecționarea continuă a organizării, conducerii și planificării activității economico-sociale, a finanțelor, a creditului și a circulației bănești, a relațiilor valutar-financiare, precum și realizarea unei noi calități în toate domeniile de activitate.

Țara noastră dispune astăzi de o economie modernă, dinamică și complexă; organizarea, planificarea și conducerea științifică a acestei economii presupun folosirea în mod conștient a mai multor pîrghii economice, între care și a pîrghiilor financiare și bancare.

„Legitățile economice și pîrghiile economico-financiare vor trebui folosite în mod conștient în scopul dezvoltării în ritm înalt a întregii economii, înfăptuirii programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate"[1].

În economia națională a țării noastre au crescut sensibil funcțiile și rolul finanțelor, ale creditului, ale banilor, ale prețurilor etc., ale mecanismului economico-financiar în stimularea reproducției lărgite, în realizarea echilibrului general economic, financiar, monetar și valutar, în creșterea venitului național și în repartizarea judicioasă a acestuia pentru fondul de dezvoltare economico-socială și fondul de consum, în vederea dezvoltării generale și armonioase a societății și creării unor condiții de viață civilizată, cît mai prosperă, materială și spirituală pentru poporul român.

[1] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 101.

„În etapa actuală — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — se impune creșterea în continuare a rolului finanțelor și creditului. Ministerul Finanțelor, toate organele financiar-bancare au obligația să asigure buna funcționare a mecanismului economic, creșterea eficienței economice, a beneficiilor și rentabilității, consolidarea echilibrului financiar al economiei, administrarea cu înalt simț de răspundere a banului public, accelerarea vitezei de rotație a fondurilor, instaurarea unui regim strict de economii și a unei discipline financiare desăvîrșite în toate unitățile. Trebuie asigurate o circulație monetară sănătoasă, întărirea puterii de cumpărare a monedei naționale, îmbunătățirea raportului dintre leu și alte valute"[1].

Finanțele și creditul mijlocesc constituirea, repartizarea și utilizarea planificată, cu eficiență maximă, a fondurilor generale ale societății și a fondurilor unităților economice socialiste, în vederea creșterii producției fizice și a celei nete, a extinderii și modernizării forțelor de producție, a finanțării cercetării științifice, a perfecționării proceselor tehnologice și a introducerii progresului tehnic, a dezvoltării și modernizării învățămîntului de toate gradele, a ocrotirii sănătății, a înfăptuirii asigurărilor sociale, a apărării suveranității și independenței naționale.

Concomitent, finanțele și creditul stimulează folosirea integrală și cu înalt randament a mijloacelor fixe și circulante, întărirea ordinei și disciplinei ferme în gospodărirea lor judicioasă, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, ridicarea eficienței comerțului exterior și a cooperării economice și tehnico-științifice internaționale.

În etapa actuală a construcției socialismului se aplică ferm și consecvent mecanismul economico-financiar perfecționat, finanțele și creditul contribuind la înfăptuirea autoconducerii muncitorești, la consolidarea autogestiunii economico-financiare, a autonomiei și autofinanțării unităților economice.

---

[1] Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1979, p. 42.

În volumul I al LEXICONULUI DE FINANȚE-CREDIT, CONTABILITATE ȘI INFORMATICĂ FINANCIAR-CONTABILĂ se explică termenii de specialitate din domeniul finanțelor și creditului; de aceea, el poate ajuta pe cei care îl vor consulta să înțeleagă și să folosească mai bine relațiile financiare și de credit, pîrghiile financiar-bancare și mecanismul economico-financiar. Acest volum al LEXICONULUI are o arie largă de cuprindere, tratînd peste 3 200 de termeni care privesc: finanțele unităților economice de stat și cooperatiste, bugetul statului, asigurările sociale, asigurările de stat de bunuri și persoane, creditul, circulația bănească, controlul financiar-bancar, relațiile financiar-valutare ale țării noastre etc.

Este pentru prima dată cînd la noi se editează un astfel de LEXICON, care dă posibilitatea cititorului să se orienteze prompt și științific în domeniul financiar-bancar. În prima ediție n-au putut fi cuprinși toți termenii din acest vast domeniu, iar la unii dintre cei tratați explicațiile sînt sumare; de aceea, considerăm că acest LEXICON este susceptibil de anumite completări.

La elaborarea LEXICONULUI s-a avut în vedere alcătuirea lui în mod riguros științific, dîndu-se — în limitele spațiului pus la dispoziție — o cît mai largă și mai accesibilă informație atît asupra termenilor mai vechi, cît și asupra celor noi utilizați în domeniul finanțelor, creditului și al circulației banilor. Am fost continuu preocupați de a corespunde exigenței și competenței specialiștilor, precum și capacității de înțelegere și dorinței de cunoaștere atît a viitorilor specialiști, cît și a celor care nu sînt de specialitate.

Termenii incluși în LEXICON sînt tratați sintetic, în funcție de importanța lor teoretică și practică. Pentru a înlesni studierea aprofundată a unor termeni s-au asigurat corelațiile și trimiterile la diverși termeni înrudiți, iar cei care nu au corespondent în limba română au fost explicați ținîndu-se seama de conținutul științific din limba de proveniență.

Toți termenii generali și cei derivați sînt aranjați în ordine alfabetică, ceea ce înlesnește găsirea lor ușoară și operativă în cuprinsul LEXICONULUI.

Elaborarea LEXICONULUI a necesitat parcurgerea unui drum lung și anevoios, depunerea unei munci asidue și perseverente, desfășurate de-a-lungul a multor ani, timp în care s-au cercetat, selecționat, consemnat, definit și explicat termenii la care ne-am oprit.

Documentarea temeinică s-a făcut cercetîndu-se lucrările fondatorilor socialismului științific, documentele Partidului Comunist Român, rapoartele, expunerile și cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, actele normative și vasta literatură de specialitate română și străină, precum și periodicele de specialitate; de asemenea, s-a folosit și experiența practică financiar-bancară.

LEXICONUL este o lucrare de specialitate, de necontestată și imediată utilitate; el este destinat unui cerc larg de cititori, vizînd să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor și la lărgirea orizontului lucrătorilor din domeniul economic. Acest LEXICON este un instrument prețios și ar trebui să se afle pe masa de lucru a oricărui economist. El poate fi consultat în munca de zi cu zi de către lucrătorii aparatului de partid și de stat, de cei din aparatul financiar-bancar și contabil, de cercetătorii științifici ai institutelor de cercetări economice, de către cadrele didactice din învățămîntul economic și juridic, de studenții facultăților economice, precum și de către cititorii preocupați de cunoașterea problemelor economice, financiare și bancare. În același timp, volumul de față al LEXICONULUI poate să fie un izvor documentar util și pentru specialiștii străini care doresc să cunoască activitatea financiar-bancară din țara noastră.

Mulțumim anticipat cititorilor care vor trimite, pe adresa editurii sau personal, observații, propuneri și sugestii menite să contribuie la completarea și perfecționarea lucrării, în vederea unei eventuale noi ediții.

AUTORII,

Noiembrie 1980

A

ABANDON, părăsire a unui bun sau renunțare la un drept; predare sau cedare a unui obiect, a unui drept, asigurătorului, în schimbul încasării sumei asigurate sau a unei despăgubiri corespunzătoare. **A.** are loc de obicei în asigurările și transporturile maritime, precum și în exploatările miniere. În domeniul asigurărilor maritime **a.** constă în cedarea în favoarea asigurătorilor a proprietății bunurilor cuprinse în asigurare, în starea în care se află, în schimbul plății de către asigurători a sumelor asigurate, potrivit clauzelor din polița de asigurare. Asiguratul are dreptul să considere avaria ca o pierdere parțială și să primească o despăgubire corespunzătoare sau să abandoneze nava în favoarea asigurătorului, înregistrînd-o ca o pierdere totală, primind despăgubirea pentru întreaga sumă asigurată. ◇ **A. vamal,** acțiunea de părăsire în vamă a unor mărfuri importate, cu scopul de a nu mai plăti taxele vamale. Pentru încasarea taxelor, administrația vămilor poate vinde mărfurile, după îndeplinirea formelor legale. **A.v.** poate consta și în cedarea drepturilor asupra mărfurilor din vamă către proprietarul antrepozitului vamal, contra unei indemnizații.

ABATERE. 1. Încălcare a unor dispoziții legale, nerespectarea unor norme de consum, de muncă, financiare, monetare, de credit, a unui preț planificat etc., pentru care se prevăd sancțiuni cu caracter administrativ sau măsuri de influențare obștească. **2.** Diferența dintre valoarea efectivă (limită) a unei mărfi și valoarea ei nominală. **A.** poate fi *administrativă* și constă în nerespectarea dispozițiilor cuprinse în actele normative emanate de la Consiliul de Miniștri sau consiliile populare județene, municipale și orășenești și *disciplinară*, care presupune încălcarea cu vinovăție de către o persoană fizică încadrată în muncă a ordinei, disciplinei, a normelor de comportare stabilite prin regulamentul de ordine interioară pentru locul de muncă și colectivul din care face parte. Fapta considerată **a.d.** poate fi un act de indisciplină, neîndeplinirea corespunzătoare și cu vinovăție a sarcinilor de serviciu sau nerespectarea dispozițiilor date de către organele de conducere de la locul de muncă. Sancțiunea disciplinară se aplică după cercetarea prealabilă a faptei ce constituie **a.d.** și ascultarea persoanei în cauză. **A.d.** se sancționează în funcție de gravitate.

ABROGARE, măsură juridică de scoatere din vigoare parțială sau totală a unui act normativ. **A.** poate produce efecte numai din momentul în care intră în vigoare actul normativ abrogator. De regulă, în materie financiar-bancară, **a.** este expresă, respectiv prin noul act normativ se prevede care norme juridice financiar-bancare anterioare sînt scoase din uz. În practică poate exista și **a.** tacită atunci

cînd prevederile unui act normativ anterior nu mai concordă cu prevederile noului act normativ.

ABUZ, încălcare a legalității, care poate atrage după sine chiar și răspunderea penală. ◇ **A. de încredere,** înșelăciune care constă în fapta celui care, deținînd cu orice titlu (depozit, mandat, gaj, locațiune etc.) un bun mobil al altei persoane, și-l însușește ori dispune de acel bun pe nedrept sau refuză să-l restituie. ◇ **A. de drept,** delict produs prin exercitarea unui drept cu nesocotirea scopului social, economic, financiar etc. ◇ **A. de putere,** delict săvîrșit de o persoană prin depășirea atribuțiilor sale. ◇ **A. în serviciu,** neîndeplinirea cu bună știință de către o persoană încadrată în muncă a unui act sau îndeplinirea lui în mod necorespunzător, cauzînd o vătămare a intereselor legale ale unei persoane, tulburări în bunul mers al activității unei unități socialiste de stat, cooperatiste, obștești sau producînd pagube avutului obștesc.

ACCEPT, consimțămînt scris pe *cambie* (→) prin care o persoană numită *tras* (→), desemnată de emitent *trăgător* (→), se obligă să plătească beneficiarului la scadență suma din cambie.

ACCEPTANT, persoană care acceptă oferta ce i-a fost făcută de a încheia un anumit contract (de asigurare facultativă, de credit etc.) cu ofertantul.

ACCEPTANT PENTRU ONOARE, o terță persoană care se oferă să garanteze onorarea unei *cambii în suferință* (→), dîndu-și acceptarea pentru cambia respectivă în locul trasului care a refuzat-o la acceptare. → și *acceptarea cambiei.*

ACCEPTARE 1. Consimțămînt al cumpărătorului pentru achitarea unei cereri de plată emise de furnizor; ordin de plată dat băncii pentru achitarea unei cereri de plată acceptate. 2. Semnătură de aprobare pusă pe fața unei cambii prin care semnatarul se obligă să plătească la scadență suma din cambia respectivă. 3. Consimțămîntul de a primi un drept, o succesiune, de a încheia un contract etc. ◇ **A. completă.** În *capitalism,* această formă de a. se folosește în materie cambială. În *socialism,* a.c. se practică în operațiunile de decontare a facturilor prin bancă. ◇ **A. expresă,** consimțămînt scris adresat de cumpărător băncii — în limitele termenelor stabilite, după primirea și recepționarea mărfii, a lucrărilor executate etc. —, prin care o autorizează să plătească din contul său suma de bani cuvenită furnizorului. A.c. se dă direct pe documentul de decontare sau pe un alt act separat. ◇ **A. parțială,** consimțămînt dat pentru o valoare sau pentru o cantitate de bunuri mai mică decît aceea prevăzută în actul prezentat pentru decontare. ◇ **A. tacită,** a. presupusă ca dată deși cumpărătorul nu s-a adresat în scris băncii într-un anumit interval de timp, ceea ce înseamnă că mărfurile îi convin. Ea are loc, de regulă, și atunci cînd un contract a primit un început de executare.

ACCEPTAREA CAMBIEI, consimțămînt, acord necondiționat al trasului exprimat în scris prin cuvîntul „acceptat" sau prin simpla semnătură pusă pe fața cambiei și datat — exprimat la cererea posesorului care se legitimează prin succesiunea neîntreruptă de giruri sau de către deținătorul ei — de a plăti cambia la scadență, prin care acesta devine obligatul direct la plata cambiei. Cambia se prezintă spre acceptare la domiciliul trasului și nu la locul unde trebuie să se facă plata. Din momentul a.c., trasul devine principalul debitor, iar giranții și trăgătorul rămîn obligați numai dacă trasul nu plătește cambia la scadență, ceea ce înseamnă că aceștia din urmă rămîn obligați de regres. Practic, trasul devine parte a cambiei numai din momentul în care a acceptat ordinul de a plăti. Cambia la vedere nu trebuie prezentată la acceptare, trasul devenind în aceste cazuri obligatul direct.

În mod obișnuit, posesorul cambiei nu este obligat să o prezinte trasului spre acceptare; dar această prezentare este obligatorie în situațiile în care scadența a fost stabilită la un anumit termen de la vedere (în această situație, cambia trebuie prezentată obligatoriu trasului spre acceptare în termen de un an de la data comiterii, trăgătorul putînd reduce sau prelungi acest termen). Trăgătorul poate stipula în cambie ca prezentarea acesteia pentru acceptare să nu se facă sau să nu aibă loc înaintea unei anumite date. Trăgătorul nu poate însă să prevadă astfel de clauze (de neprezentare spre acceptare) în cazul cambiei domiciliate, ori în altă localitate decît cea în care domiciliază trasul și în cazurile în care cambia este plătibilă la un anumit timp de la vedere. Dacă la prezentarea cambiei, trasul refuză acceptarea plății, acceptă numai o plată parțială sau pune anumite condiții, posesorul va întocmi actul privind protestul cambiei, pe baza căruia va putea exercita ulterior acțiunea cambială de regres împotriva giranților, avaliștilor și trăgătorului pentru *plata cambiei* (→). → și *protestul cambiei; cambie.*

ACCIZĂ 1. Taxă de consumație sau vamală suportată de către consumatori. **2.** Formă de impozit indirect, foarte răspîndit, apărut în orînduirile precapitaliste, perceput pe larg și astăzi în țările capitaliste asupra produselor și serviciilor de primă necesitate, prin adăugarea la prețul lor de vînzare (tarifelor). **A.** se încasează la făină, zahăr, sare, chibrituri, tutun, băuturi alcoolice, produse petroliere, încălțăminte, țesături etc., precum și asupra unor servicii comunale (transporturile în comun, serviciile hoteliere) etc. **A.** au luat o mare extindere după cel de-al doilea război mondial, reprezentînd unul dintre cele mai importante venituri ale bugetelor statelor capitaliste contemporane, în unele țări capitaliste ajungînd pînă la 1/2 din venitul lor public. În Țara Românească și Moldova, impozitul acesta a fost desființat prin *Regulamentul organic* și înlocuit ulterior cu taxa adițională a fondului comunal percepută odată cu taxele vamale. Prin reforma financiară de la 1 ianuarie 1949, această taxă a fost desființată.

ACHITARE, stingere parțială sau totală a unei datorii bănești prin plata sumei datorate, înscrise pe o chitanță, cambie, factură, cont etc. Unitățile economice socialiste își achită datoriile ce decurg din contractele economice, prin băncile la care au disponibil în conturi de decontare sau speciale. Achitarea sumelor mărunte, a retribuțiilor etc. se face în numerar prin casieria proprie a întreprinderii.

ACONT, sumă de bani care se plătește cu anticipație, în contul diferitelor livrări de mărfuri sau prestări de servicii ce urmează a fi efectuate la anumite termene. Întrucît în țara noastră creditul comercial a fost desființat, unitățile și organizațiile socialiste nu pot plăti și, respectiv, încasa **a.** decît în cazurile prevăzute de lege în mod expres.

ACOPERIRE 1. Sumă de bani trimisă de un debitor creditorului său pentru a servi la achitarea datoriei. **2.** Sumă de bani trimisă de cumpărător vînzătorului pentru achitarea facturii. **3.** În *capitalism.* Sumă de bani aflată în depozit la tras, pe baza căreia deponentul poate emite un cec sau o cambie, iar depozitarul sumei este obligat să achite, la scadență sau la prezentare, cecul, respectiv cambia. **4.** Sumă de bani depusă drept garanție de către cumpărători și vînzători la agenții oficiale de schimb sau la bănci pentru executarea unei operații de bursă. ◇ **A. bancară** (în *capitalism*), garantare parțială a bancnotelor băncii de emisiune prin polițe comerciale, acceptate de bancă, trate, devize, portofoliul hîrtiilor de valoare proprii și al celor primite în gaj, precum și din cupoane de obligațiuni ajunse la scadență. ◇ **A. în aur,** rezervă de aur, devize convertibile sau alte active, aflate

în tezaurul băncilor de emisiune pentru garantarea convertibilității biletelor de bancă emise și puse în circulație. ◇ **A. monetară (tehnică),** cuantum de valori certe (rezervă de aur, valute convertibile, alte active) deținut în mod obligatoriu de către băncile de emisiune și exprimat într-un anumit procent în suma totală a emisiunii de bancnote în scopul limitării acesteia la strictul necesar, spre a se evita inflația, deprecierea monetară, a garanta convertibilitatea și a menține încrederea în bancnotele emise. **A.m.** a evoluat în timp, de la un stat la altul, ea prezentîndu-se sub mai multe forme: ipotecă asupra unor bunuri, rente de stat în aur, titluri de rentă, iar mai tîrziu acoperirea s-a făcut în cea mai mare măsură în aur, argint și diferite valute convertibile. Legea din 1880 de înființare a Băncii Naționale din România a stipulat o acoperire în aur și argint în proporție de 1/3 din suma bancnotelor emise; legea de etatizare a Băncii Naționale din 1946 a reglementat o acoperire de minimum 25% din totalul bancnotelor și, facultativ, de încă 10% în devize convertibile în aur. Legea privind stabilizarea monetară din 1947 a prevăzut obligația **a.m.** procentuale a emisiunii în aur și anume 25% din totalul angajamentelor sale la vedere. Astăzi băncile de emisiune nu mai au obligația să aibă nici un fel de **a.m.,** însă dețin o anumită rezervă valutară. În *socialism,* **a.m.** se realizează prin rezervele de aur și prin cantitatea de mărfuri mereu crescîndă de care dispune statul și pe care le pune pe piață la prețuri ferme, planificate.

ACORD 1. Înțelegere intervenită între două sau mai multe părți (persoane fizice sau juridice) în vederea creării, modificării sau desființării unui act juridic ce privește relațiile de colaborare și cooperare economică, tehnică, științifică, culturală, financiară, bancară etc. **2.** Sistem de remunerare după muncă normat în raport cu rezultatele obținute. Există mai multe forme de **a.** și anume: **a.** *direct,* cînd pentru toată cantitatea de produse se aplică același tarif; **a.** *indirect,* folosit pentru retribuirea personalului care deservește mai mulți muncitori, tehnicieni etc. retribuiți în acord și ale căror rezultate în producție depind de felul cum sînt ajutați (deserviți). Personalul de deservire primește o retribuție proporțională cu gradul de îndeplinire a normelor de către muncitori, tehnicieni etc.; **a.** *progresiv,* potrivit căruia pentru realizarea sarcinilor peste un anumit nivel prevăzute prin plan se majorează, în anumite proporții, tariful pe unitatea de produs sau pe lucrarea executată și acord global.

ACORD DE BARTER, înțelegere, în baza căreia două firme străine schimbă între ele mărfuri de valori egale, fără să mai intervină transferuri de mijloace bănești. R. S. România a încheiat **a.** de **b.** cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare și cu alte țări.

ACORD DE CLIRING, a. pe baza căruia se execută compensarea datoriilor reciproce fără valută efectivă sau în aur, indiferent dacă aceste datorii sînt de proveniență comercială sau financiară. Obiectul principal al plăților prin cliring îl constituie achitarea mărfurilor livrate reciproc. ◇ **A. de c. cu transfer, a.** în cadrul clîringului care permite utilizarea sumelor rămase disponibile în diferite subconturi pentru efectuarea și a altor plăți decît a acelora stipulate în acord.

ACORD DE PLĂȚI, convenție ce se încheie între participanții la relații economice, sociale etc. externe, care cuprinde natura operațiunii, tehnica derulării și a evidenței plăților reciproce, moneda de cont, regimul juridic al operațiunilor ce urmează a se efectua; diferite clauze, modalitățile de lichidare a conturilor.

ACORD GLOBAL, formă principală de organizare și de retribuire după muncă în industrie, construcții și agricultura socialistă, prin care mărimea veniturilor

personalului muncitor și a membrilor cooperatori depinde nemijlocit de rezultatele muncii prestate, de cantitatea, calitatea și importanța acesteia, realizîndu-se o legătură strînsă între aportul adus în procesul de producție și veniturile realizate. **A.g.** se practică în situațiile în care o formație de lucru încheie un contract cu unitatea economică din care face parte, asumîndu-și în acest fel obligația să execute — într-un anumit termen — un produs complet sau un anumit volum de producție exprimat în unități fizice, plata pentru aceasta făcîndu-se într-o sumă globală stabilită în funcție de manopera necesară pentru realizarea sarcinilor contractuale. **A.g.** se folosește la acele procese de producție ale căror caracteristici reclamă o muncă organizată pe echipe pentru realizarea sarcinilor și stimularea creșterii productivității muncii. **A.g.** prezintă următoarele avantaje: stimulează și asigură îndeplinirea cantitativă și calitativă a indicatorilor planului național unic, conduce la o mai bună profilare și specializare a unităților economice, asigură creșterea productivității muncii, întărește autogestiunea economico-financiară, împletește interesele generale și ale întreprinderii cu cele personale, sporind cointeresarea și răspunderea materială a oamenilor muncii, asigură creșterea cîștigurilor acestora, presupune ordine și disciplină în muncă, stimulează calificarea profesională etc.

ACORD „SWAP", convenție bilaterală între băncile centrale din țările capitaliste dezvoltate prin care părțile semnatare consimt să pună una la dispoziția celeilalte, la cerere, o sumă, în valută proprie, în limitele unui plafon stabilit în prealabil, necesară echilibrării temporare a balanțelor de plăți sau pentru finanțarea operațiunilor de intervenție pe piața valutară pe o perioadă determinată, de regulă pe timp de pînă la un an. Sumele astfel utilizate se vor rambursa într-o perioadă de timp, de pînă la 6 luni de la expirarea termenului de valabilitate a acordului. Pe baza înțelegerilor ce pot interveni între țările semnatare, **a.** se poate prelungi. **A. „S"** are ca scop creșterea rezervelor oficiale de valute convertibile ale țărilor semnatare, care le permite practic echilibrarea temporară a balanțelor de plăți externe, creșterea posibilităților de intervenție pe piețele valutare, sprijinirea cursului monedei naționale. **A. „S"** s-au practicat după al doilea război mondial, respectiv după anul 1962.

ACORDUL DE LA BRETTON WOODS, **a.** încheiat la Conferința monetară și financiară din localitatea cu același nume din S.U.A. (1—22 iulie 1944), cu participarea a 44 de state, membre ale coaliției antifasciste și antihitleriste. Reuniunea a avut drept scop punerea bazelor sistemului monetar internațional al perioadei postbelice, sistem chemat să corespundă situației monetare existente după al doilea război mondial, cînd cea mai mare parte din aurul deținut de țările occidentale se concentrase în S.U.A. Ca rezultat final **a.** a consfințit sistemul etalonului aur-devize și renunțarea pentru un timp la etalonul aur. Prin acordul de mai sus s-a hotărît înființarea *Fondului Monetar Internațional* (→) și *Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare* (→), instituții financiare internaționale, la care a aderat și țara noastră.

ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ȘI COMERȚ (engl. *General Agreement on Tariffs and Trade* — **G.A.T.T.**), tratat multilateral, interguvernamental, avînd ca obiect tarifele vamale și diferite alte probleme privind comerțul internațional, semnat la Geneva la 30 octombrie 1947 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1948. La origine el a avut adeziunea a 23 de țări, ca părți contractante; numărul statelor semnatare a acestui **a.** a crescut treptat, ajungînd la peste 100 în 1979. **G.A.T.T.** constituie astăzi cel mai larg cadru instituțional juridic pentru comerțul internațional, acceptat de țări cu orînduiri sociale diferite și care deține peste patru cincimi din schimburile comerciale mondiale. R. S. România este membră

a acestui organism, cu drepturi depline, din 1971. **G.A.T.T.** deși întreține relații cu O.N.U., nu este o instituție specializată a acesteia. **G.A.T.T.** are următoarele scopuri: restructurarea și reducerea substanțială, treptată, a tarifelor vamale și a altor bariere din calea comerțului internațional, eliminarea discriminărilor în acest domeniu, înlăturarea restricțiilor de ordin cantitativ (licențe, contingentări etc.) care să ducă treptat la liberalizarea schimburilor comerciale. Principiile de bază ale activității **G.A.T.T.** sînt: acordarea reciprocă a clauzei națiunii celei mai favorizate; interzicerea, în principiu, a restricțiilor cantitative la import iar protejarea industriilor naționale realizîndu-se pe calea tarifului vamal; utilizarea consultațiilor între membri spre a se evita prejudicierea vreunei părți în materie de comerț. Hotărîrile se adoptă prin consens general sau, cînd acesta nu este întrunit, deciziile se adoptă prin vot direct. Periodic au loc conferințe tarifare.

ACORDUL MONETAR EUROPEAN (A.M.E.), înțelegerea intervenită în decembrie 1958 între 18 țări vest-europene cu privire la cooperarea monetară largă dintre ele, prin care s-a reglementat modul lor de comportare în relațiile de credit și de plăți. **A.M.E.** a urmărit trecerea valutelor vest-europene la convertibilitate și restabilirea dolarului S.U.A. ca valută internațională. Relațiile de credit și de plăți între țările membre se bazează pe: *a)* instituirea unui mecanism prin care să se efectueze o compensare multilaterală a soldurilor bilaterale de plăți între țările membre ale căror valute au rămas neconvertibile, cît și între țările membre cu valute convertibile și între aceste două categorii de țări; *b)* instituirea unui mecanism de credit pe termen scurt, în cadrul căruia s-a prevăzut dreptul și, în același timp, obligația fiecărei bănci centrale de a pune la dispoziția băncilor centrale din celelalte țări membre, credite pe termen de pînă la două luni, în moneda națională, pînă la un anumit plafon, în vederea onorării unor plăți curente, care momentan nu pot fi satisfăcute din încasări curente. Aceste credite se rambursează obligatoriu la decontarea lunară următoare aceleia în care s-a acordat creditul; *c)* instituirea unui sistem de credit pe termen mai lung, de regulă de pînă la 3 ani, prin înființarea „fondului european". Acest fond se formează din vărsăminte ale țărilor membre, din care se acordă credite țărilor cu dificultăți temporare în ceea ce privește echilibrarea balanței lor de plăți externe; *d)* instituirea unui sistem de stabilizare a cursurilor între valutele țărilor semnatare. Potrivit acestui sistem, s-a prevăzut menținerea anumitor limite de fluctuație a cursurilor valutelor respective prin intervenția băncilor centrale pe piață. În acest fel, băncile centrale și-au asumat unele garanții de curs, deoarece ele s-au obligat să intervină pe piață în vederea restabilirii echilibrului dintre cerere și ofertă. De asemenea, în acord s-a prevăzut că dacă survin modificări ale parităților, băncile centrale operează obligatoriu modificări corespunzătoare cursurilor valutare.

ACREDITIV 1. Sumă de bani rezervată în mod special de întreprinderea cumpărătoare, din contul său, la unitatea bancară ce servește întreprinderea furnizoare, pentru ca acesteia să i se facă plățile atunci cînd dovedește expedierea mărfurilor sau prestarea serviciilor în cantitățile, sortimentele și calitatea stabilite anterior prin contract. **2.** Document bancar, în baza căruia se efectuează viramentul menționat mai sus. **A.** constituie o formă sigură de decontare pentru furnizor. **A.** se folosește la plata unui singur furnizor, în localitatea acestuia, imediat după depunerea documentelor care atestă expedierea mărfurilor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor. Deschiderea de **a.** se face la cererea unităților economice cumpărătoare, din disponibilitățile proprii aflate în cont la bancă sau din fonduri primite în acest scop de la organul ierarhic superior. Nu se poate schimba beneficiarul sau destinatarul acreditivului. Decontarea prin **a.** se folosește cînd această formă este prevăzută prin actele normative în vigoare, prin hotărîre a organelor judecătorești sau arbitrale, prin contract sau comandă, în special

atunci cînd cumpărătorul întîrzie repetat plata, are deficienţe în activitatea sa şi creează greutăţi financiare furnizorului. Unităţile bancare verifică dacă furnizorul a respectat condiţiile stabilite la deschiderea **a.** şi anume, dacă prezintă documentele care atestă că mărfurile au fost expediate, lucrările executate şi serviciile prestate, dacă semnăturile de pe documentele spre decontare sînt autentice, precum şi dacă valoarea facturilor prezentate nu depăşeşte soldul disponibil al **a.** Decontarea se efectuează numai atunci cînd toate condiţiile de fond şi de formă ale **a.** au fost îndeplinite. **A.** deschis se închide la utilizarea integrală a sumei, la expirarea termenului de valabilitate sau la cererea plătitorului, cu consimţămîntul prealabil al furnizorului. La expirarea termenului de valabilitate al **a.**, soldul rămas nefolosit se virează de către unitatea bancară, care serveşte pe furnizor, în contul corespunzător de la banca plătitorului. **3.** Instrument de economisire de către populaţie la unităţile Casei de Economii şi Consemnaţiuni. **4.** Modalitate de plată în schimburile economice internaţionale pe baza căreia firma importatoare dă dispoziţie băncii sale să plătească firmei exportatoare, prin mijlocirea unei bănci corespondente, echivalentul valoric al mărfurilor şi serviciilor furnizate de către firma exportatoare. În relaţiile comerciale internaţionale, **a.** facilitează întreţinerea şi dezvoltarea unor schimburi sigure şi prompte între parteneri. → şi *acreditiv documentar (comercial); deschiderea acreditivului; închiderea acreditivului; revocarea acreditivului.*

ACREDITIV AVIZAT, se practică în decontările internaţionale necomerciale. **A.** se emite de către bănci cînd clientul arată precis ţările şi oraşele unde doreşte să primească sume de bani. Banca înştiinţează pe corespondenţii săi din ţările respective prin trimiterea de avize, în care se indică numele şi prenumele titularului de **a.**, numărul **a.**, suma şi termenul de plată. La aviz se anexează specimenul de semnătură al titularului; titularul poate primi suma parţial sau total din orice bancă corespondent căreia i s-a trimis avizul.

ACREDITIV CEC, formă de depunere de economii băneşti de către populaţie sau de unele organizaţii socialiste la o unitate a Casei de Economii şi Consemnaţiuni şi de ridicare a acestora de la oricare unitate CEC din ţară, fără prevederi restrictive privind retragerea banilor.

ACREDITIV CIRCULAR, sumă de bani ce poate fi primită integral sau parţial, de la banca corespondentă din orice ţară, fără o avizare prealabilă. Titularul **a.c.** primeşte o foaie de control cu specimenele lui de semnătură. În **a.c.** banca nu trimite corespondenţilor săi un aviz prealabil, întrucît nu ştie unde va fi prezentat pentru plată. La plata sumei, banca confruntă semnătura prezentatorului cu specimenul de semnătură din foaia de control şi din acreditiv. Potrivit condiţiilor prevăzute în **a.c.** plăţile se pot face şi contra trate sau chitanţe emise de prezentator. La acest acreditiv se pot anexa formulare de cecuri care se completează şi se semnează de către prezentator la primirea sumelor din acreditiv. → şi *acreditiv avizat.*

ACREDITIV DE RAMBURSARE, document bancar care conţine dispoziţia de plată dată de banca A unui corespondent al său dintr-o altă ţară pentru a ţine la dispoziţia băncii B o sumă de bani pe care aceasta din urmă a achitat-o unei terţe persoane din ordinul băncii A.

ACREDITIV DOCUMENTAR (COMERCIAL), modalitate de plată practicată între firme din diferite ţări ca urmare a schimbului de mărfuri sau prestărilor de servicii. Importatorul dă dispoziţie băncii sale să ţină la dispoziţie şi să plătească ulterior, printr-o altă bancă (banca plătitoare), exportatorului, contravaloarea

mărfurilor sau serviciilor în momentul în care acesta dovedește cu documente că a livrat mărfurile sau a prestat serviciile în concordanță cu clauzele contractuale. **A.d.** cuprinde obligatoriu următoarele elemente: denumirea și sediul băncii din străinătate care deschide acreditivul sau ordinul băncii, pe baza căruia s-a deschis acreditivul; denumirea și sediul băncii care confirmă deschiderea acreditivului sau deschide acreditivul la ordinul primei bănci; numărul acreditivului; numele și adresa exportatorului (beneficiarului); numele și adresa importatorului (ordonatorului); suma în valută a acreditivului; condițiile executării sau utilizării acreditivului; condițiile în care exportatorul poate primi un credit documentar în temeiul acreditivului; termenele de valabilitate a acreditivului (intermediare și finale); caracterizarea mărfii care se plătește prin acreditiv; prețul mărfii; indicarea documentelor care urmează să fie prezentate de exportator atestînd efectuarea exportului mărfurilor. La **a.d.** participă: importatorul (ordonatorul), exportatorul (beneficiarul plății), banca importatorului și banca exportatorului. Decontarea prin **a.d.** presupune încheierea prealabilă a unui contract de export-import în care se stipulează în mod expres această formă de decontare. **A.d.** urmărește garantarea primirii de către vînzător (exportator) de la cumpărător (importator), a echivalentului valoric al mărfurilor livrate la data și în condițiile stabilite anterior; în același timp, **a.d.** prezintă garanția pentru cumpărător că plata mărfurilor o va face numai dacă se dovedește că vînzătorul a respectat condițiile stabilite în prealabil. ◇ **A.d. circular, a.** plătibil la toți corespondenții băncii emitente sau la toate unitățile acesteia. ◇ **A.d. colectiv, a.** plătibil la două sau mai multe bănci desemnate. ◇ **A.d. irevocabil,** document bancar pe baza căruia o bancă deschide un credit pe numele cumpărătorului din care să plătească vînzătorului prețul mărfurilor prevăzut în factură, cumpărătorului nemaifiindu-i permis să revoce plata mărfurilor respective dacă documentele au fost depuse la bancă în termenul stabilit de comun acord. Potrivit **a.d.i.** banca se obligă să facă plata la prezentarea documentelor, în termenul stabilit. **A.d.i.** nu poate fi modificat sau anulat, ceea ce înseamnă că el este o garanție sigură pentru exportator în ce privește încasarea drepturilor sale. **A.d.i.** se poate modifica numai cu acordul tuturor părților interesate. **A.d.i.** poate fi *confirmat, neconfirmat, netransmisibil* sau *transmisibil. a)* **A.d.i.** *confirmat* este deschis de o bancă prin mijlocirea altei bănci, iar confirmarea creditului său este solicitată acestei bănci intermediare de către banca emitentă. Prin confirmare, terța bancă se angajează față de exportator că îi va plăti documentele prezentate în limitele termenului de valabilitate al acreditivului, dacă ele corespund clauzelor din **a.** De regulă, un **a.c.** este irevocabil, deoarece confirmarea dată de terța bancă garantează față de exportator respectarea angajamentului luat de banca la care s-a deschis **a.,** în cazul cînd aceasta din urmă nu-și va îndeplini obligațiile asumate. Confirmarea **a.** poate fi făcută de o bancă din țara cumpărătorului, de o bancă din țara exportatorului sau de o bancă dintr-o terță țară. *b)* **A.d.i.** *neconfirmat* este acela care poate fi modificat sau avizat exportatorului prin intermediul unei bănci care are numai rolul de a modifica și căreia nu îi revine niciun angajament. **A.d.i.n.** nu stabilește obligații de plată în sarcina băncii mijlocitoare care poate numai să avizeze beneficiarul asupra deschiderii **a.,** însă angajamentul de plată rămîne mai departe în atribuția băncii emitente. *c)* **A.d.i.** *netransmisibil* este **a.** care nu se poate transfera în favoarea altui beneficiar sau de la o bancă la alta. *d)* **A.d.i.** *transmisibil* și *divizibil,* **a.** care se poate transfera în același timp la mai mulți beneficiari, primul beneficiar putînd sau nu să rețină o cotă și pentru el. ◇ **A.d. revocabil, a.** ce poate fi modificat sau revocat (anulat) de către importator în orice moment, în limitele termenului de valabilitate, fără ca exportatorul să fie avizat. Ca urmare a nesiguranței prezentate, Banca Română de Comerț Exterior nu admite folosirea acestui **a.d.** pentru plata exporturilor întreprinderilor românești de comerț exterior. ◇ **A.d. simplu,** ordin, dispoziție de plată, dată de emitent unei anumite bănci pe baza

căreia numai banca respectivă achită beneficiarului suma de bani stabilită, fie din disponibilul existent în cont la banca emitentului, fie dintr-un credit ce i se acordă emitentului dispoziției de plată.

ACREDITIV DOMICILIAT 1. A.d. *în țara cumpărătorului*, **a.** potrivit căruia exportatorul încasează suma ce i se cuvine pentru mărfurile exportate, numai în urma primirii de către banca importatorului a documentelor respective de la banca exportatorului, după ce le verifică și constată că exportatorul a respectat clauzele contractuale. **A.d.** în *t.c.* este acceptat de către exportator numai atunci cînd are interes deosebit să exporte marfa respectivă. Pentru a-și încasa totuși mai devreme suma, exportatorul poate trage o *trată* (→) asupra importatorului, apoi o negociază și încasează suma imediat, desigur mai puțin dobînda aferentă. În țara noastră, **a.d.** în *t.c.* este acceptat numai în mod excepțional și numai cu aprobarea conducerii ministerului căruia îi este subordonată întreprinderea. **2. A.d.** *în țara vînzătorului*, **a.** în care documentele doveditoare ale exportării mărfurilor sînt verificate și achitate de către banca din țara exportatorului. Acest **a.** este o formă convenabilă exportatorului, deoarece îi asigură plata integrală și imediată a mărfurilor. **3. A.d.** *într-o terță țară*, **a.** în care, pe baza documentelor prevăzute în contract, plata mărfurilor exportate se decide și se face de banca din țara terță stabilită. Folosirea **a.d.** într-o *t.ț.* este determinată de diferite interese.

ACREDITIV REVOLVING, formă de **a.** care prevede realimentarea automată, pe măsură ce se consumă, a sumei prevăzute inițial, pînă la valoarea sa nominală, pe toată durata de valabilitate a **a.**; el se utilizează cînd există un contract cu valoare mare, cu livrări succesive și, deci, cu plăți eșalonate în timp. **A.r.** este convenabil importatorului deoarece nu-i blochează fonduri importante, în schimb, băncile refuză, în principiu, să se angajeze la procedura plății prin **a.r.**

ACREDITIV SIMPLU, document bancar care cuprinde dispoziția dată de o bancă, din ordinul unui client, către un corespondent al său din străinătate, de a plăti unui beneficiar, o anumită sumă de bani. **A.s.** poate fi *revocabil* sau *irevocabil* și se aseamănă cu *scrisoarea de credit* (→).

ACT, manifestare de voință, document eliberat de o persoană (fizică sau juridică) prin care se atestă un fapt, o obligație, un drept etc. → și *adeverință*.

ACT ADIȚIONAL (ALONJĂ), înscris formulat pe o hîrtie distinctă, care se adaugă în completarea conținutului unui document (bilet la ordin, cambie, conosament etc.) întocmit inițial. **A.a.** poate servi pentru adăugarea unor noi condiții celor prevăzute în actul inițial, crearea de spații pentru formularea girului, descrierea mărfurilor etc., în funcție de felul documentului inițial.

ACT BUGETAR, document care reflectă veniturile bugetare încasate și cheltuielile bugetare efectuate. **A.b.** sînt: *de plan* (proiectul bugetului de stat și proiectele de bugete ale consiliilor populare, situațiile de venituri și cheltuieli ale bugetelor respective, planurile financiare ale unităților de stat și ale ministerelor); *operative* (documente pentru deschiderea creditelor bugetare, planurile de finanțare comunicate băncii, dispozițiile organelor financiare pentru virarea de credite bugetare etc.); *de decontare* (dările de seamă ale instituțiilor bugetare, situații centralizatoare ale ministerelor, ale administrațiilor financiare, dările de seamă privind executarea bugetului de stat, ale bugetelor locale).

ACT DE EVALUARE A PAGUBEI, document întocmit cu prilejul avarierii unor bunuri asigurate şi utilizat ca bază pentru plata despăgubirilor de asigurare. El cuprinde elemente privitoare la data, locul şi cauzele avarierii bunurilor, îndeplinirea de către asigurat a obligaţiilor sale, mărimea pagubei, elementele necesare calculării despăgubirilor etc. La act se anexează procesul verbal de constatare a daunelor, lista bunurilor avariate sau distruse etc.

ACT DE EXPERTIZĂ, document încheiat de un expert sau de o comisie de experţi oficiali care a constatat şi a evaluat o daună, o avarie la o marfă, la un mijloc de transport, la un alt bun.

ACT DE LICHIDARE ÎN VAMĂ, document eliberat de către organele vamale în care se consemnează cantitatea şi felul mărfurilor descărcate şi supuse taxelor de vamă, atestînd astfel că mijlocul de transport a îndeplinit toate formalităţile legale referitoare la descărcarea mărfurilor. În momentul obţinerii acestui document, mărfurile respective pot fi încărcate în alte mijloace de transport pentru a ajunge la dispoziţia destinatarului.

ACT JUSTIFICATIV, document prin care se constată realitatea unei operaţii economice efectuate de o instituţie, o unitate economică sau o persoană.

ACTIV, totalitatea mijloacelor economice exprimate valoric, existente la un moment dat într-o întreprindere, cooperativă, instituţie. **A.** este constituit din totalitatea bunurilor mobiliare şi imobiliare (bani lichizi, creanţe, diferite stocuri materiale, terenuri, clădiri, titluri de valoare, licenţe, brevete etc.).

ACTIV DE REZERVĂ, instrument de plată internaţional recunoscut şi păstrat sub forma de rezervă de către instituţiile monetare ale statului. **A. de r.** sînt constituite, în principal, din aur şi diferite valute convertibile. În prezent ca **a. de r.** se folosesc *Drepturile Speciale de Tragere* (→). În sens larg, în grupul **a. de r.** se cuprind şi anumite materii prime de o mare importanţă economică (petrol, cereale etc.) care pot fi vîndute operativ pe piaţa internaţională, procurîndu-se astfel alte mărfuri. Aceste **a.** se folosesc pentru efectuarea plăţilor curente externe deficitare, plata unor importuri urgente şi pentru efectuarea altor plăţi externe ce nu suportă aminare.

ACTIV SUCCESORAL, totalitatea bunurilor defunctului în afară de valoarea obiectelor de uz personal şi casnic, mobilierul din casa de locuit, părţile sociale de la cooperative, despăgubirile primite de la Administraţia Asigurărilor de Stat, depunerile la Casa de Economii şi Consemnaţiuni, inclusiv dobînzile şi cîştigurile aferente, drepturile băneşti de autor ale defunctului, creanţele la care moştenitorii declară că renunţă. Pentru gospodăriile ţărăneşti, în **a.s.** nu se cuprind valoarea casei şi dependinţele acesteia, cu condiţia ca persoana decedată să fi fost înscrisă în registrul agricol ca membru al gospodăriei ţărăneşti, să fi locuit efectiv în acea casă şi cu condiţia ca succesiunea să revină tot unor membri ai gospodăriei ţărăneşti.

ACTIVE FINANCIARE sînt constituite din: bilete de bancă, depozite bancare la vedere, depozite la termen, aur şi devize, credite bancare, sume rezultate din împrumuturi pe termen lung, obligaţii şi acţiuni, prime de asigurare etc.

ACTIVE NENORMATE, → **MIJLOACE CIRCULANTE.**

ACTIVE NORMATE, → **MIJLOACE CIRCULANTE.**

ACTUAR, matematician specialist în calcule financiare de probabilități, cu aplicație, în special, în materie de asigurări.

ACTUARIAT, totalitatea operațiilor și normelor financiare pe baza cărora, folosindu-se teoria probabilităților și a statisticii matematicii, se efectuează diferite calcule financiare, mai ales în domeniul asigurărilor. **A.,** ca metodă științifică, fundamentează stabilirea primelor de asigurare în vederea realizării echilibrului dintre venituri și cheltuieli, echilibru reclamat de principiul echivalenței obligațiilor asiguraților cu cele ale asigurătorului și face posibilă înfăptuirea practică a funcțiilor și rolului asigurărilor.

ACȚIONAR (în *capitalism*), persoana care deține, în calitate de proprietar, una sau mai multe acțiuni ale unei societăți economice (societate anonimă pe acțiuni, societate în comandită pe acțiuni). → și *acțiune.*

ACȚIUNE (în *capitalism*), înscris, hîrtie de valoare care reprezintă o cotă fixă, dinainte stabilită, din capitalul unei societăți pe acțiuni și care dă posesorului ei dreptul de a participa cu vot deliberativ la adunările generale ale acționarilor societății, de a lua parte la administrarea și controlul societății și de a participa la împărțirea rezultatelor financiare (profiturilor) ale societății (să primească dividende), proporțional cu valoarea acțiunilor ce le posedă. De aceste drepturi profită în cea mai mare măsură marii acționari, care dețin așa-numitul pachet de control de acțiuni. ◇ **A. de aport,** înscris eliberat asociaților care au adus drept capital anumite bunuri (mărfuri, imobile, mașini etc.). ◇ **A. de capital, a.** eliberată asociaților care au depus numerar, drept capital. ◇ **A. de folosință, a.** eliberată participanților cărora li s-a rambursat capitalul; nu dă dreptul decît la participarea la profituri. ◇ **A. de fondator, a.** eliberată fondatorului societății și care îi dă dreptul de a participa numai la profiturile realizate nu și la restituire de capital. Se mai numește și *parte de fondator* (→). ◇ **A. de muncă** (în capitalism), **a.** eliberată persoanelor care aduc, drept capital în societate, munca; posesorul ei are posibilitatea să participe numai la profituri. ◇ **A. de prioritate, a.** care dă posesorului dreptul la dobîndă și la dividend. Aceste **a.** sînt puse în circulație pentru a încuraja subscrierile de noi capitaluri la societățile care-și sporesc activitatea. Se numesc și **a.** *privilegiate.* → și *dividend, dobîndă.* ◇ **A. nominativă,** înscris pe care este indicat numele și prenumele titularului și care nu poate fi transmis altei persoane fără aprobarea societății pe acțiuni.

ACUMULARE, proces economic complex care constă în formarea și utilizarea unei părți din venitul societății pentru asigurarea reproducției lărgite. **A.** este o lege economică obiectivă, funcția progresistă cea mai importantă a societății.

ACUMULARE A CAPITALULUI, adăugare a unei părți din plusvaloarea creată la capitalul inițial sau transformarea unei părți din plusvaloare în capital suplimentar, determinată de necesitatea lărgirii procesului reproducției capitaliste. Sursa acumulărilor de capital o constituie plusvaloarea creată de munca neplătită a muncitorilor. Mobilul **a.c.** este determinat de goana după sporirea plusvalorii, a cărei masă, în continuă creștere, dă posibilitatea capitalistului să își modernizeze tehnica și tehnologia utilizată, să își lărgească producția, oferindu-i astfel posibilități sporite în competiția concurenței.

ACUMULARE BĂNEASCĂ, expresia bănească (valorică) a plusprodusului (venitului net) creat de unitățile economice socialiste, sub formă de prelevări pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, beneficiu net, impozit pe cir-

culația mărfurilor, dobîndă pentru creditele bancare, contribuții pentru asigurările sociale etc. → și *plusprodus; venit net; venit net al societății socialiste.*

ACUMULARE SOCIALISTĂ, proces economic de utilizare a unei părți din venitul național pentru crearea de noi mijloace fixe, creșterea mijloacelor circulante, efectuarea de investiții în sfera neproductivă, constituirea fondurilor de rezervă și de asigurare, care să ducă la înfăptuirea reproducției socialiste lărgite și la perfecționarea producției pe baza tehnicii moderne. **A.s.** are ca sursă de formare produsul pentru societate, creat de munca prestată de membrii societății socialiste eliberați de exploatare și folosit în întregime în interesul întregii societăți.

ACUMULĂRI BĂNEȘTI LA 1 000 LEI FONDURI FIXE, indicator de comensurare a eficienței cu care sînt folosite mijloacele fixe existente în unitățile economice. Se determină prin raportarea acumulărilor bănești totale la valoarea mijloacelor fixe și se exprimă în promile. Calculul se face, de regulă, anual, nivelul comparativ al indicatorului evidențiind măsura în care mijloacele fixe sînt folosite eficient în unitatea respectivă.

ACUMULĂRI BĂNEȘTI TOTALE ANUALE, indicator valoric al eficienței economice a investițiilor, care exprimă valoarea plusprodusului (a venitului net al societății) ce se va realiza anual ca urmare a investiției ce se pregătește. Aceste **a.** cuprind: totalul scontat al prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, beneficiilor nete, impozitului pe circulația mărfurilor, al contribuțiilor pentru asigurări sociale, al veniturilor nete din activitatea de comerț exterior și alte operațiuni cu străinătatea, al diferitelor impozite și taxe locale etc. Alături de alți indicatori servește la alegerea variantei optime de investiții.

ADAOS COMERCIAL, cotă procentuală, parte din venitul net creat în activitatea productivă, adăugată la prețul de livrare a mărfurilor pînă la nivelul prețului cu amănuntul, din care se acoperă cheltuielile de circulație și se formează beneficiile întreprinderilor comerciale. El se calculează în sumă absolută, prin aplicarea coeficientului de **a.** stabilit asupra valorii mărfurilor la prețul de livrare. → și *rabat comercial.*

ADAOS DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ, cotă procentuală care se adaugă la prețurile produselor obținute prin prelucrare proprie și la alte produse desfăcute prin unitățile de alimentație publică. Acest **a.** se diferențiază după felul produselor și categoria unității de alimentație publică. Sumele rezultate din cota procentuală adăugată la prețul produselor sînt utilizate pentru acoperirea cheltuielilor și pentru formarea beneficiilor.

ADEVERINȚĂ, înscris (dovadă), prin care se recunoaște existența sau stingerea unei obligații, a unui drept sau a unui fapt. Se folosește ca act justificativ financiar-contabil. ◇ **A. de disponibil,** document care însoțește factura în decontările prin acceptare, confirmînd furnizorului rezervarea în bancă, din contul cooperativei agricole de producție sau al asociației intercooperatiste agricole, a disponibilităților bănești necesare efectuării plăților. C.A.P. și asociația intercooperatistă eliberează **a.** de **d.** din carnetele pe care le primesc la cerere din partea acelor unități bancare unde își au conturile deschise. Banca eliberează carnetul cu **a.** de **d.** pe baza dispoziției de plată prezentată de C.A.P. și asociațiile intercooperatiste. În baza acestei dispoziții de plată, unitatea bancară preia suma din contul de disponibilități pentru activitatea de producție sau din cel pentru finanțarea investițiilor, după caz, și o rezervă în contul „Carnete cu adeverințe de disponibil eliberate". La cererea C.A.P.-urilor sau asociațiilor intercooperatiste unitățile bancare la care acestea au conturi deschise eliberează carnete cu **a.** de **d.** pentru achiziționarea de

materii prime și materiale necesare producției, achitarea lucrărilor executate și a serviciilor prestate, precum și pentru efectuarea cheltuielilor de investiții. Aceste carnete se pot folosi de către C.A.P. și asociațiile intercooperatiste în relațiile lor economice cu unul sau mai mulți furnizori. C.A.P.-urile și asociațiile intercooperatiste, pe măsura necesităților, completează adeverințele și le trimit din timp furnizorilor, în baza cărora aceștia expediază mărfurile, execută lucrările și prestează serviciile, fiind astfel siguri de efectuarea plății.

ADEZIUNE, consimțământul membrilor cooperativelor agricole de producție, prin care se obligă să plătească cu regularitate o contribuție lunară care să alimenteze fondul asigurărilor sociale din C.A.P. Pe baza acestei contribuții cooperatorii beneficiază de o pensie suplimentară. → și *asigurări sociale din cooperativele agricole de producție; pensia suplimentară.*

ADJUDECARE 1. Aprobare de atribuire, de regulă, prin hotărîre a instanțelor judecătorești, a unui bun, persoanei care a oferit cel mai mare preț pentru un obiect vîndut prin licitație publică. **2.** Aprobare dată unei persoane sau unei întreprinderi, în urma unei licitații publice, în care este admisă întotdeauna oferta cea mai avantajoasă de a livra materiale, mărfuri sau de a executa o lucrare. → și *licitație publică.*

ADMINISTRARE, operație privitoare la gospodărirea, conducerea și controlul existenței și mișcării valorilor materiale și bănești încredințate unei unități economice, instituții, organizații obștești sau unei persoane fizice. ◇ **A. falimentului,** activitate ce se desfășoară după pronunțarea hotărîrii judecătorești declarative de faliment avînd ca scop constatarea, înregistrarea și conservarea activului patrimonial al falitului, determinarea pasivului, a masei credale, căutarea și găsirea de soluții amiabile menite să satisfacă interesele creditorilor sau valorificarea activului și plata creditorilor proporțional cu creanțele lor.

ADMINISTRAȚIA ASIGURĂRILOR DE STAT (ADAS), organ specializat din aparatul financiar al R. S. România care organizează, coordonează și controlează întreaga activitate de asigurări de bunuri, de persoane și de răspundere civilă din țară, efectuează operații de asigurări externe și de reasigurări cu organizații din străinătate, efectuează diferite alte operațiuni de asigurări etc. **ADAS** contribuie la refacerea bunurilor avariate sau distruse ca urmare a calamităților naturii și accidentelor, în care scop acordă despăgubiri asiguraților, contribuie la repararea unor prejudicii de care asigurații sînt răspunzători, creează pentru populație unele mijloace suplimentare de prevedere și economisire, finanțează anumite acțiuni de prevenire și combatere a unor fenomene producătoare de pagube etc. În acest scop, **ADAS** duce tratative și încheie contracte de reasigurare cu instituții specializate din străinătate pentru asigurările proprii, pentru participări primite și pentru *retrocesiuni* (→); încheie convenții de mandat care privesc activitatea de asigurări interne și externe; face încasări și plăți în valută legate de operațiunile de asigurare, de reasigurare și mandat; efectuează studii cu privire la necesitățile de asigurări interne și conjunctura piețelor de asigurare și reasigurare străine; ia parte la finanțarea acțiunilor de prevenire și combatere a incendiilor și a mortalității animalelor; conlucrează cu organizațiile internaționale cu caracter profesional în legătură cu activitatea de asigurare; încheie diferite convenții, ca urmare a aderării la organizații internaționale cu caracter profesional și colaborează cu organizațiile din străinătate în probleme specifice activității de asigurare. De asemenea, elaborează planuri financiare anuale și de perspectivă privind asigurările de stat și le prezintă spre aprobare Ministerului Finanțelor; elaborează studii referitoare la lărgirea și diversificarea activității de asigurare, a schimburilor de reasigurare

și a prestărilor de servicii — legate de asigurări —, în concordanță cu necesitățile de asigurare interne și cu conjunctura pieței de asigurare și reasigurare străine; elaborează proiecte de acte normative privind reglementarea asigurărilor de stat și le înaintează organelor competente pentru aprobare; controlează încasarea veniturilor asigurărilor de stat; organizează și efectuează constatarea producerii evenimentelor asigurate, evaluarea pagubelor, stabilirea și plata despăgubirilor și a sumelor asigurate supraveghind respectarea acestora; ține evidența statistică și contabilă, întocmește bilanțul contabil și darea de seamă asupra sigurărilor de stat; se preocupă de pregătirea cadrelor; ia măsuri de prevenire a daunelor; administrează bunurile și fondurile bănești care îi aparțin; editează publicații și diferite lucrări în domeniul asigurărilor necesare muncii de popularizare; rezolvă plîngerile asiguraților etc. În vederea înfăptuirii asigurărilor facultative, **ADAS** încheie cu organizațiile socialiste convenții de mandat pentru contractarea asigurărilor și încasarea primelor de asigurare, convenții privind asigurarea personalului muncitor, încasarea și decontarea primelor de asigurare, încheie convenții pentru asigurări centralizate de bunuri, persoane și răspundere civilă, colaborează cu ministerele, alte instituții centrale și cu organele locale pentru înfăptuirea asigurărilor de stat etc. Organizată pe baza autogestiunii economico-financiare și autofinanțării, **ADAS** are în fruntea sa un consiliu de administrație și se află sub conducerea generală a Ministerului Finanțelor; ea are sucursale județene, una a municipiului București și mai multe puncte de lucru.

ADMINISTRAȚIA DE STAT LOTO-PRONOSPORT, organizație economică de importanță republicană, cu personalitate juridică, avînd ca atribuții organizarea și administrarea — în mod exclusiv — a sistemelor de loterie și pronosticuri sportive. **A. de S.L.-P.** funcționează sub conducerea directă a Ministerului Finanțelor, avînd următoarele sarcini principale: elaborează diferite sisteme de loterie și pronosticuri sportive și regulamentele de administrare și funcționare a acestora; organizează vînzarea biletelor de loterie și pronosticuri sportive; confecționează bilete de loterie și pronosticuri sportive și diferite alte materiale; formează comisii pentru efectuarea operațiilor tehnice ale sistemelor de loterie și pronosticuri sportive. **A. de S.L.-P.** își constituie următoarele fonduri: fondul mijloacelor fixe; fondul de amortizare; alte fonduri. Centrala **A. de S.L.-P.** este organizată pe direcții și servicii, iar pe teritoriu are sucursale, agenții și alte unități.

ADMINISTRAȚIA FINANCIARĂ, organ local de specialitate din aparatul financiar al R. S. România chemat să contribuie la înfăptuirea în mod unitar a politicii de stat din domeniul finanțelor locale, îndrumat, condus și controlat de către comitetul executiv al consiliului popular județean sau al municipiului București pe lîngă care funcționează și de Ministerul Finanțelor. **A.f.** are ca atribuții: întocmirea și pregătirea lucrărilor necesare elaborării proiectelor de bugete locale; conducerea și coordonarea muncii de elaborare a proiectelor de bugete de venituri și cheltuieli de către unitățile economice și instituțiile subordonate consiliilor populare; elaborarea, în colaborare cu organele de planificare teritorială și cu băncile, a planului financiar în profil teritorial; participarea la elaborarea planului de credite și a planului de casă și urmărirea realizării acestor planuri; întocmirea planurilor de echilibrare bugetară; urmărirea executării bugetelor locale; stabilirea și încasarea impozitelor, taxelor și a celorlalte venituri ale economiei locale de la persoanele fizice și juridice; stabilirea și încasarea primelor la asigurările prin efectul legii; ținerea evidenței provenienței veniturilor și utilizării lor; controlul constituirii și utilizării mijloacelor din afara bugetului; finanțarea cheltuielilor din bugetele locale; urmărirea executării în bune condițiuni a bugetului de venituri și cheltuieli, a bugetelor locale și realizarea indicatorilor financiari de către unitățile locale; întocmirea dărilor de seamă contabile asupra executării bugetelor locale și

informarea periodică a comitetelor executive ale consiliilor populare județene, respectiv al municipiului București și a Ministerului Finanțelor asupra modului cum s-a desfășurat activitatea financiară locală. Alte atribuții: elaborează lucrările privind contul de încheiere a exercițiului bugetar; urmărește și face propuneri referitoare la creșterea eficienței economice pe calea reducerii cheltuielilor de producție și de circulație, a sporirii rentabilității pe produse și pe unități economice; prezintă comitetului executiv propuneri referitoare la perfecționarea relațiilor financiare ale unităților economice și instituțiilor locale, cu bugetul local; îndrumă și controlează activitatea organelor locale de specialitate, subordonate. Structura organizatorică a **a.f.** cuprinde: serviciul de buget, serviciul de impozite și taxe, biroul de expertize contabile gestionare.

ADMITEREA LA CREDITARE A INVESTIȚIILOR, activitate bancară desfășurată în direcția studierii, verificării și analizei documentației, în urma căreia se comunică beneficiarului acordul sau dezacordul pentru creditarea investiției. Pentru aprobarea creditelor, unitățile bancare primesc de la beneficiari o documentație asemănătoare cu aceea necesară pentru *admiterea la finanțare a investițiilor* (→), însoțită de un contract de împrumut, care constituie și cerere de acordare a creditelor. Aparatul funcțional al băncii efectuează analiza documentației depuse, verificînd concomitent dacă există contracte sau comenzi confirmate de furnizori unde să fie menționate și termenele de livrare a mașinilor, utilajelor și instalațiilor, care să facă posibilă punerea în funcțiune a capacităților planificate în maximum 12 luni. Totodată banca constată dacă beneficiile ce se vor obține după punerea în funcțiune a investiției fac posibilă rambursarea creditului în maximum 10 ani. În urma acestor verificări, banca trimite beneficiarului de investiții un exemplar din contractul de împrumut semnat, comunicînd totodată și antreprenorului general că investiția a fost admisă la creditare.

ADMITEREA LA FINANȚARE A CHELTUIELILOR DE PROIECTARE, acord al unităților Băncii de Investiții dat pentru finanțarea cheltuielilor de proiectare cuprinse în planul anual sau cincinal de finanțare a investițiilor. În vederea **a.** la **f.** beneficiarii depun la unitatea bancară finanțatoare cererea de admitere la finanțare și contractul de proiectare sau comanda confirmată de proiectant, la care se anexează alte documente în funcție de natura lucrărilor. **A.** la **f.** are loc dacă: *a)* în planul anual de investiții sînt prevăzute fonduri destinate acestui scop; *b)* lucrările de proiectare înscrise în contracte sînt de natura celor ce se finanțează din fondurile de investiții; *c)* lucrările de proiectare prevăzute a se elabora intră în profilul organizațiilor de proiectare; *d)* costul lucrărilor de proiectare s-a stabilit prin aplicarea tarifelor legale.

ADMITEREA LA FINANȚARE A INVESTIȚIILOR, activitate bancară depusă pentru studierea, verificarea și analiza multilaterală a documentației, precum și exprimarea acordului băncii necesar deschiderii finanțării investițiilor. Pentru **a.** la **f.** a **i.,** beneficiarii (întreprinderile, instituțiile, centralele economice etc.) depun la banca finanțatoare o cerere însoțită de: proiectul de execuție a investiției; adresa de depunere a documentației în vederea deschiderii finanțării lucrărilor de investiții, care cuprinde denumirea și valoarea devizului general admis la finanțare, valoarea devizelor de execuție și a notelor de comandă suplimentare, depuse anterior, cota de organizare de șantiere, specificarea numărului și valorii devizelor de execuție, numărul și valoarea contractelor de proiectare depuse la bancă, numărul și valoarea devizelor pe categorii de cheltuieli, totalul valoric al documentației depuse la bancă, legal aprobat; graficele de eșalonare a investițiilor, de livrare a utilajelor și de asigurare a personalului muncitor, corelate cu termenele de punere în funcțiune; contractul de antrepriză și autorizația de construcții; aprobările

legale pentru folosirea terenului. **A. la f. a i.** necesită ca unitățile bancare finanțatoare să verifice dacă: capacitățile de producție existente sînt folosite potrivit normelor în vigoare; desfacerea producției este asigurată, potrivit documentației aprobate; obiectivele, capacitățile, cheltuielile de investiții și termenele de dare în exploatare se încadrează în prevederile de plan; lucrările și cheltuielile ce se efectuează sînt prevăzute în documentația tehnico-economică elaborată și aprobată potrivit normelor legale; începerea lucrărilor are la bază documentații tehnico-economice elaborate potrivit normelor în vigoare și dacă există aprobările legale pentru folosirea terenului pe care se amplasează investițiile respective; există mijloacele financiare necesare executării lucrărilor și dacă acestea sînt asigurate în cadrul prevederilor anuale de plan; termenele din contractele de antrepriză, graficele de eșalonare a lucrărilor de investiții și de livrare a utilajelor se încadrează în duratele de execuție și sînt corelate cu termenele de punere în funcțiune aprobate etc. De asemenea, unitățile bancare verifică dacă devizele la proiectele de execuție și devizele pe categorii de cheltuieli sînt legal întocmite și aprobate, dacă se încadrează în prevederile din documentele de avizare și de aprobare a investițiilor și în soluțiile de principiu adoptate prin documentația tehnico-economică; verifică respectarea legalității prețurilor și tarifelor, economicitatea cheltuielilor prevăzute în documentații; urmăresc dacă valoarea totală a devizelor de execuție inclusiv justa dimensionare a fondurilor destinate organizării șantierului și a devizelor pe categorii de cheltuieli se încadrează ca natură, valoare totală și de construcții-montaj în prevederile corespunzătoare, aprobate prin devizul general; băncile verifică dacă realizarea obiectivelor, rambursarea creditelor și recuperarea cheltuielilor de investiții sînt asigurate, în concordanță cu documentația aprobată. Unitățile bancare comunică beneficiarilor de investiții și organizațiilor de antrepriză, după caz, rezultatul analizei și, deci, posibilitatea și limitele finanțării lucrărilor. Băncile au dreptul să refuze documentația depusă pentru **a. la f. a i.** atunci cînd nu sînt respectate normele legale. Eventualele refuzuri neacceptate de către titulari se soluționează de către Consiliul de Miniștri, cu avizul prealabil al Ministerului Finanțelor și Comitetului de Stat al Planificării, pe baza propunerilor făcute de ministere și alte organe centrale și locale. Unitățile bancare nu admit finanțarea investițiilor înainte ca acestea să fie incluse în planul național unic și de aprobare a documentației tehnico-economice. Nici o lucrare de investiții nu poate fi începută înainte ca organele bancare să se pronunțe asupra legalității lucrării în cauză.

ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT, aprobare anuală exprimată prin vot secret de către deputații din Marea Adunare Națională privind proiectul de buget prezentat în raportul ministrului Finanțelor și în coraportul președintelui Comisiei pentru industrie și activitatea economico-financiară. Deputații dezbat temeinic și pe larg proiectul bugetului statului (veniturile și cheltuielile acestuia), fac aprecieri asupra realizării veniturilor și destinației cheltuielilor bugetare, asupra repartizării acestora între bugetele locale etc., propun amendamente la venituri și cheltuieli etc. Proiectul de lege se examinează de către deputați pe articole de venituri și cheltuieli, după care are loc votarea secretă a legii pentru adoptarea bugetului de stat. Aceasta este expresia democratismului socialist și calea exercitării controlului din partea deputaților asupra mobilizării, repartizării și utilizării eficiente a veniturilor bugetare. Dacă pînă la 1 ianuarie a anului de plan din anumite cauze nu este votată legea pentru adoptarea bugetului, veniturile și cheltuielile bugetare se adoptă și se execută pe bază de decrete ale Consiliului de Stat. În împrejurări excepționale, cînd nu se poate convoca Marea Adunare Națională, bugetul statului este adoptat de către Consiliul de Stat, pe bază de decret. După adoptarea bugetului de stat de către Marea Adunare Națională, Consiliul de Miniștri elaborează propunerile privind repartizarea indicatorilor finan-

ciari pe ministere, celelalte organe centrale de stat, pe centrale economice și pe comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, stabilindu-se, concomitent, măsurile care trebuie luate pentru executarea în condiții optime a bugetului de stat. Aceste propuneri și măsuri se aprobă prin decret al Consiliului de Stat. Consiliile populare ale județelor și al municipiului București dezbat și adoptă bugetele lor în limitele indicatorilor de venituri și cheltuieli aprobați prin legea pentru adoptarea bugetului de stat. Cu acest prilej, consiliile populare ale județelor și al municipiului București adoptă fiecare bugetul său, centralizat, cu repartizarea veniturilor și cheltuielilor pe bugetele unităților administrativ-teritoriale componente, bugetul propriu, resursele de echilibrare a bugetelor componente sau, după caz, sumele ce urmează a fi încasate de la bugetele ierarhic inferioare. În limitele indicatorilor bugetari stabiliți de consiliile populare ierarhic superioare, consiliile populare ale *comunelor, orașelor, municipiilor* și sectoarelor municipiului București adoptă bugetele locale respective. → și *elaborarea bugetului de stat.*

AD VALOREM, modalitate de calculare a impozitelor și taxelor vamale prin aplicarea unor cote asupra valorii vamale a mărfurilor respective. → și *taxă; valoare în vamă.*

AGENT, reprezentant oficial al unei instituții, societăți, unități economice care îndeplinește funcția de organ de execuție al unității respective pe baza unei sarcini permanente sau speciale. ◇ **A. de asigurare,** persoană care, din împuternicirea societăților de asigurare, efectuează operațiile de asigurare a bunurilor, persoanelor, încasează primele de asigurare etc. În *socialism*, **a. de a.** se ocupă numai cu asigurările facultative (mai ales de persoane) fiind retribuiți cu un comision stabilit procentual, diferențiat în funcție de prețul asigurărilor contractate, din totalul încasărilor de prime pe care le-au efectuat. ◇ **A. de navlosire,** persoană numită de exportatori sau importatori spre a le rezerva, în porturi, spațiile necesare pentru încărcarea și descărcarea mărfurilor, fără a se mai apela în acest scop la un *curtier de navlosire* (→). **A. de n.** duce tratative în numele și pe cheltuiala mandanților pe care-i reprezintă. → și broker. ◇ **A. fiscal** organ financiar local, subordonat *consiliului popular comunal*, care se ocupă, pe raza comunei respective, cu încasarea de impozite, taxe, prime de asigurare pentru asigurările prin efectul legii, diferite contribuții stabilite la nivelul comunei etc. ◇ **A. oficial de asigurare maritimă,** persoană (curtier), împuternicit să studieze condițiile de încheiere a asigurărilor maritime, să stabilească prima de asigurare și să semneze polița de asigurare în numele asigurătorilor. În statele socialiste numirea agenților oficiali de asigurare maritimă constituie un atribut exclusiv al statului. → și *curtaj; broker.* ◇ **A. oficial de bursă,** persoana numită de comitetul de bursă, care îndeplinește funcția de intermediar la încheierea tranzacțiilor la bursele de mărfuri și valori; ei nu au dreptul să încheie tranzacții pe cont propriu. Pentru operațiunile efectuate primește de la clienții săi o retribuție stabilită de către comitetul de bursă. → și *comitetul bursei.*

AGENȚIE, reprezentanță a unei întreprinderi de asigurare, bancare, comerciale, industriale, de transport etc. pe alte piețe sau în alte zone ale orașului în care nu se află sediul principal al întreprinderii sau instituției pe care o reprezintă, cu scopul de a înlesni clienților să efectueze operații cu aceasta.

AGIO (În *capitalism*) **1.** Diferență de valoare în plus (prima), pe care o are aurul față de argint sau monedele de aur față de acelea de argint. **2.** Diferență de valoare în plus pe care o au monedele de aur față de cele de hîrtie (biletele de bancă), care și-au pierdut convertibilitatea (calitatea de a fi preschimbate la cerere în

aur). **3.** Diferență în plus cu care cursul pieței unui semn monetar sau al unei hîrtii de valoare depășește valoarea sa nominală; diferența în plus față de valoarea nominală a hîrtiei de valoare constituie un cîștig pentru posesor. **A.** apare, în general, în timpul perioadelor de instabilitate economică și financiară. În cazul în care cursul la termen al unei valute este superior cursului la vedere, plus dobînda, diferența rezultată constituie un „agio valutar"; în caz contrar este vorba de un „disagio valutar". **A.** apare în operațiunile de comerț exterior în situațiile în care se înregistrează diferențe între cursul valutelor în cliring și cursul valutelor convertibile sau ca diferență între prețurile mărfurilor exportate în cliring și prețul acelorași mărfuri vîndute pe baza operațiunilor valutare „swap" → și *disagio; operații valutare; swap.*

AGIOTAJ (în *capitalism*), speculație de bursă ce are ca scop realizarea de profituri din fluctuațiile cursului valutelor, al hîrtiilor de valoare sau al prețurilor mărfurilor.

AIAR, determinare a greutății totale a unei mari cantități de marfă ambalată în saci, prin cîntărirea prin sondaj a cîtorva saci pentru stabilirea apoi a greutății medii a unui sac. Prin înmulțirea greutății medii cu numărul total al sacilor se află greutatea totală a mărfii.

AJUSTARE FISCALĂ LA FRONTIERĂ, modalitate de impunere; regim fiscal căruia îi sînt supuse mărfurile provenite din import și cele destinate exportului. De regulă, **a.f. la f.** cuprind în fapt impozitele indirecte discriminatorii la care sînt supuse mărfurile ce provin din import; cele mai multe state practică asemenea impozite indirecte și pentru mărfurile proprii destinate exportului. Practic **a.f. la f.** îndeplinesc un rol asemănător regimului vamal și taxelor vamale. Chiar și atunci cînd impozitele indirecte pentru mărfurile provenite din import sînt aceleași, totuși ele se deosebesc prin modul diferit de determinare a bazei impozabile, prin ordinea și structura impunerii etc. De exemplu, pentru mărfurile provenite din import, impozitele se așază asupra prețului *C.I.F.* (→), la care se adaugă taxa vamală și alte taxe de import, în timp ce pentru mărfurile destinate exportului impozitele se calculează asupra prețului de producție sau uneori chiar asupra costului de producție. Prin **a.f. la f.** se pot promova exporturile sau importurile, după caz.

AJUTOR BĂNESC EXCEPȚIONAL se acordă persoanelor cuprinse în sistemul asigurărilor sociale, suferinde de afecțiuni grave care necesită tratament medical în țară sau în străinătate, precum și persoanelor care au suferit de pe urma unor accidente grave, calamități sau catastrofe și care avînd venituri reduse nu pot acoperi cheltuielile necesare în aceste situații. Persoanelor bolnave sau invalide, cu greutăți materiale, trimise de către organele competente la unitățile medico-sanitare pentru stabilirea diagnosticului și tratament sau la organele de expertiză medicală, li se pot acorda ajutoare pentru acoperirea cheltuielilor de transport. Trimiterile în străinătate pentru investigații, tratamente medicale, intervenții chirurgicale sau pentru protezare se fac, pentru fiecare caz în parte, cu aprobarea Ministerului Sănătății. **A.b.c.** se acordă de către comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București și de către Ministerul Muncii pe baza examinării temeinice a documentației justificative și a anchetelor sociale efectuate pentru fiecare solicitant.

AJUTOR DE STAT, sprijin bănesc sau în bunuri materiale acordat în anumite cazuri personalului muncitor și membrilor lor de familie prin sistemul asigurărilor sociale de stat. ◇ **A. în caz de deces,** sumă de bani ce se acordă prin sistemul

asigurărilor sociale de stat și cooperatiste în caz de deces al persoanei încadrate în muncă, al pensionarului sau al membrilor lor de familie. De acest ajutor beneficiază și succesorii decedaților sau membrii lor de familie care nu au un venit lunar mai mare decît cel stabilit prin lege și dacă trăiau din venitul celui decedat. **A.** în **c.** de **d.** cauzat de un accident de muncă sau de boală profesională se acordă indiferent de vechimea în muncă. ◇ **A. pentru mamele cu mai mulți copii,** formă de sprijin bănesc lunar acordat de către stat familiilor cu mai mulți copii în vederea creșterii și educării acestora. Ajutorul se acordă mamelor care au în îngrijire 5 sau mai mulți copii în vîrstă de pînă la 18 ani, în următoarele cuantumuri lunare; 200 lei pentru mamele cu 5 sau 6 copii; 350 lei pentru mamele cu 7, 8 sau 9 copii și 500 lei pentru mamele cu 10 sau mai mulți copii. La acordarea acestui ajutor se iau în considerare, pe lîngă copiii pe care mama i-a născut și cei pe care îi are în îngrijire, fiind ai soțului, proveniți dintr-o căsătorie anterioară sau din afara căsătoriei. În stabilirea ajutorului se iau în considerare și copiii care au depășit vîrsta de 18 ani, dacă își continuă studiile, pînă la terminarea acestora, însă fără a depăși vîrsta de 25 ani. Copiii care între timp au fost înfiați de către alte persoane, sau care sînt întreținuți de stat în leagăne de copii, în case de copii, cămine pentru copii cu deficiențe, nerecuperabili și copiii aflați în unități de reeducare, nu se iau în considerare la stabilirea ajutorului. Mamele beneficiază de acest ajutor pe tot timpul vieții, indiferent de natura și cuantumul veniturilor pe care le realizează sau de alte alocații, îndemnizații sau ajutoare pe care le primesc. Ajutoarele se acordă pe baza propunerilor făcute de comisiile de pensii și asigurări sociale din localitate, după caz. Stabilirea cuantumului ajutorului și plata acestuia se fac de către comitetul executiv al consiliului popular al județului sau al municipiului București, în raza căruia domiciliază mamele îndreptățite la acest ajutor. Plata ajutorului începe cu luna următoare aceleia în care sînt îndeplinite condițiile de acordare și încetează începînd cu luna următoare aceleia în care condițiile respective nu mai sînt de actualitate. ◇ **A. pentru soții de militari în termen,** formă de sprijin, lunară, acordată de către stat familiilor militarilor în termen. **A.** se acordă soțiilor militarilor în termen, neîncadrate în muncă, care nu au alte posibilități materiale de existență și care se află în una din următoarele situații: sînt gravide, începînd cu luna a 5-a de sarcină; au copii în vîrstă de pînă la 8 ani; sînt încadrate în gradul I sau II de invaliditate. Cuantumul ajutorului depinde de mediul în care domiciliază, fiind de 350 lei în mediul urban și de 200 lei lunar în cel rural. Ajutorul se acordă cumulativ cu alocația de stat pentru copii. Dacă mama (soția militarului în termen) decedează, ajutorul se acordă, pînă la lăsarea la vatră a tatălui, persoanelor care îngrijesc copiii respectivi. **A.** se acordă și mamei necăsătorite, în cazurile în care paternitatea copilului a fost stabilită prin recunoaștere sau hotărîre judecătorească. Sînt îndreptățite să primească acest ajutor și soțiile militarilor cu termen redus și ale elevilor școlilor militare, dacă îndeplinesc condițiile menționate mai sus. Ajutorul se acordă pe baza propunerilor făcute de comisiile de pensii și asigurări sociale din unitățile economice, instituții sau comune, după caz. Stabilirea și plata ajutorului se fac de către centrele militare, în aceleași termene ca și în cazul **a.** pentru **m.** cu **m.c.**

AJUTOR SOCIAL, formă de sprijinire a foștilor lucrători care nu sînt îndreptățiți să primească vreuna din pensiile ce se acordă prin asigurările sociale de stat, inapți de muncă datorită vîrstei sau bolilor cronice, invalizilor și deficienților de toate categoriile, care sînt lipsiți de mijloace proprii de existență și nu au nici un susținător legal. Mijloace proprii de existență sînt considerate veniturile lunare egale sau mai mari decît cuantumul **a.s.** Pentru ca o persoană să primească **a.s.** trebuie să fi îndeplinit vîrsta de 62 de ani pentru bărbați și 57 de ani pentru femei, să aibă o vechime în muncă între 5 și 10 ani, să fi contractat o invaliditate de orice grad de pe urma unei boli obișnuite sau a unui accident în afară de muncă

și să aibă cel puțin 1/4 din vechimea necesară acordării pensiei de invaliditate. **A.s.** are caracterul unei pensii pentru vechime în muncă incompletă, condiționat de inexistența unor surse proprii de trai. Mărimea **a.s.** lunar este stabilită prin H.C.M., în funcție de mediul (urban sau rural) în care domiciliază persoana, limita de vîrstă, gradul de invaliditate și numărul urmașilor. Persoanele care primesc **a. s.** pot beneficia și de îngrijire gratuită în instituțiile de ocrotire și asistență socială.

ALBINĂRIT *(desetina)*, zeciuială; dare pe stupi, percepută în evul mediu în Principatele Române, cînd apicultura era în plină dezvoltare și constituia o principală activitate de producție și un important izvor de venituri.

ALEATORIU, eveniment probabil, întîmplător, ce poate avea loc în natură sau societate și a cărui realizare este în funcție de anumite împrejurări viitoare și nesigure. Eveniment studiat de teoria probabilităților, cu largă aplicabilitate în asigurări.

ALICOTĂ, parte cuprinsă exact, de un număr de ori, într-o mărime dată (de exmplu, 3, 4, 6 și 8 sînt părți alicote ale numărului 24). Se aplică în unele calcule economice, la dobînzi, procente etc.

ALIMENTARE CU FONDURI, finanțare din bugetele locale a ordonatorilor principali de credite. Finanțarea se face pe baza cererilor înaintate de ordonatorii principali, prin care se solicită eliberarea mijloacelor bănești necesare efectuării cheltuielilor planificate. Cererile sînt analizate de organele financiare locale, care urmăresc, în principal, justificarea sumelor solicitate, caracterul rațional și oportunitatea cheltuielilor, asigurarea finanțării de la bugetele locale în limita cheltuielilor aprobate prin plan pentru trimestrul în cauză și verifică dacă mijloacele acordate anterior au fost folosite în concordanță cu destinația planificată. La **a. cu f.** se are în vedere, de regulă, necesarul pe o lună, urmărindu-se astfel înfăptuirea echilibrului între veniturile realizate și cheltuielile bugetelor locale. **A. cu f.** a ordonatorilor de credite se efectuează numai în măsura în care bugetul local respectiv are disponibilitățile necesare în cont. În caz contrar, această operațiune se efectuează de mai multe ori pe lună.

ALINIAT BUGETAR, subdiviziune și parte componentă a articolului bugetar din clasificația bugetară. → și *clasificație bugetară.*

ALOCAREA RESURSELOR, repartizare și atribuire a mijloacelor materiale, bănești și a forței de muncă, pentru folosirea lor eficientă în vederea producerii de bunuri, prestării de servicii, asigurării continuității și lărgirii producției potrivit nevoilor sociale. În *socialism*, **a. r.** se face în concordanță cu directivele din planul național unic în vederea dezvoltării rapide, proporționale, echilibrate și armonioase a ramurilor economiei naționale, a unităților administrativ-teritoriale ale țării, a domeniilor de activitate social-culturală etc. **A.r.** are în vedere obținerea unei eficiențe maxime a activității social-economice și, în final, ridicarea bunăstării întregului popor.

ALOCAȚIE, sumă prevăzută și destinată realizării unui scop. ◇ **A. bugetară,** sumă repartizată trimestrial din creditele bugetare anuale pentru efectuarea cheltuielilor prevăzute în planurile instituțiilor bugetare. **A.b.** reprezintă sumele maxime, în limitele cărora ordonatorii principali de credite pot cere deschiderea de credite în cursul trimestrului. ◇ **A. de amortizare,** sumă calculată și inclusă în costurile de producție ale unei unități economice în vederea constituirii fondului necesar pentru

înlocuirea unui mijloc fix. Amortizarea calculată pentru toate mijloacele fixe supuse amortizării reprezintă contravaloarea uzurii acestor mijloace pe o perioadă determinată de timp și se constituie ca *fond de amortizare* (→). ◇ **A. de hrană,** sumă limită defalcată din cheltuielile unităților sportive, sanitare, ale internatelor și căminelor, destinată hranei unui sportiv, unui bolnav, unui elev sau unui student. ◇ **A. de întreținere,** sumă de bani lunară alocată din bugetul de stat unei familii sau persoane care a primit un copil în *plasament familial* (→). Cuantumul a. este de 400 lei lunar pentru fiecare copil primit în plasament. În situațiile în care familia (persoana) care primește un copil în plasament familial are, potrivit prevederilor Codului familiei, obligația de întreținere față de acel copil, a. de i. are unele particularități, în sensul compensării obligației de întreținere. În aceste cazuri se compară a. de i. cu pensia de întreținere lunară. Dacă a. este mai mică decît obligația de întreținere sau egală cu ea, alocația nu se mai plătește, iar în situația inversă, cînd a. este mai mare decît obligația de întreținere, se plătește numai diferența dintre ele. → și *asistență socială de stat.* ◇ **A. de stat pentru copii,** formă de sprijin bănesc acordat de către statul socialist român familiilor cu copii. Alocația se acordă familiilor care au copii în îngrijire permanentă, în vîrstă de pînă la 16 ani. Copiii care au contractat o invaliditate de gradul I sau II, înainte de împlinirea vîrstei de 16 ani, beneficiază de alocație pînă la împlinirea vîrstei de 18 ani. Pe lîngă copiii născuți din căsătoria părinților, mai sînt îndreptățiți la alocație, în aceleași condiții, copiii rezultați din căsătoria anterioară a unuia dintre soți și care se află în îngrijirea lor, copiii din afara căsătoriei, dacă au fost recunoscuți sau li s-a stabilit filiația prin hotărîre judecătorească; copiii înfiați; copiii primiți spre creștere în mod legal. A. se acordă lunar, în cuantumuri diferențiate în funcție de numărul copiilor care se află în întreținerea familiei, de mediul urban sau rural, de veniturile titularului alocației; a. nu se acordă dacă retribuția lunară depășește 4 450 lei. **A. de s.** pentru c. se acordă familiilor din care unul sau ambii părinți sînt încadrați cu contract de muncă pe o durată nedeterminată de timp în unități socialiste de stat și persoanelor asimilate acestora, cadrelor militare permanente, elevi ai școlilor militare și ai instituțiilor militare de învățămînt superior, militarilor în termen sau cu termen redus, cadrelor didactice încadrate pe cîte un an școlar, studenților din învățămîntul superior de zi și doctoranzilor bursieri, pensionarilor de asigurări sociale de stat, pensionarilor militari și I.O.V.R., beneficiarilor de ajutor social. A. o primesc și copiii cu pensie de urmași, dacă n-au depășit vîrsta de 16 ani. De regulă, a. de s. pentru c. se acordă soțului; dacă însă soția îndeplinește condițiile prevăzute de lege, alocația se acordă acesteia. Dacă părinții sînt despărțiți și ambii sînt încadrați în muncă, precum și în cazul copiilor din afara căsătoriei, care au fost recunoscuți ori a căror filiație s-a stabilit prin hotărîrea judecătorească, a. se acordă părintelui căruia i s-a încredințat copilul spre îngrijire. A. nu se acordă pentru copiii care se află în întreținerea statului sau a unei organizații obștești, copiilor care realizează venituri proprii (sînt ucenici), copiilor bursieri; dacă se optează pentru bursă, a. se plătește numai pe timpul vacanței. Nașterea, modificarea sau stingerea dreptului la a. de s. pentru c. operează începînd din luna următoare aceleia în care sînt îndeplinite condițiile legale. Persoanele nou încadrate în muncă sînt îndreptățite să primească a. după trecerea a 3 luni de la încadrarea în muncă, pe durată nedeterminată. A. de s. pentru c. se acordă pe baza cererii însoțite de actele necesare și se plătește de către unitățile care plătesc drepturile de retribuții, organele de asigurări sociale și pensii, pentru pensionari, unitățile de învățămînt superior, pentru studenții de la învățămîntul de zi și pentru absolvenți pînă la încadrarea lor în muncă, pe baza dispoziției de repartizare, unitățile la care au lucrat, pentru militarii în termen și militarii cu termen redus; centrele militare, pentru elevii școlilor militare

și ai instituțiilor militare de învățămînt superior. **A.** de s. pentru c. ce se acordă trebuie folosită obligatoriu și exclusiv în scopul îngrijirii copiilor.

ALONJE (în *capitalism*), foaia de hîrtie adăugată la un formular cambial pentru scrierea în continuare a girurilor de pe verso-ul unei cambii.

AL PARI (*„la parităte"*), situație în care cursul legal (valoarea nominală) și cel comercial (valoarea de piață) sînt egale. De exemplu, cînd cursul monedei naționale este egal cu acel al monedei străine sau cînd cursul de emisiune și valoarea nominală a efectelor publice (titluri de rentă, obligații, acțiuni) sînt egale.

ALTE SURSE, mijloace bănești realizate din vînzarea unor obiecte de inventar, a unor materiale de construcții procurate din fondurile de investiții destinate lucrărilor ce se execută în regie proprie, din valorificarea unor materiale aflate în stoc și achiziționate din fondurile de investiții executate în antrepriză sau a materialelor (pămînt, nisip, pietriș, material lemnos etc.) obținute de pe terenul propriu de construcție în timpul executării lucrărilor, precum și sumele obținute din valorificarea diferitelor ambalaje procurate din fondurile de investiții etc. și care constituie surse bănești destinate finanțării în continuare a investițiilor. → și *surse de finanțare a investițiilor.*

AMENDĂ, sancțiune constînd în plata unei sume de bani, care se aplică persoanelor fizice sau juridice pentru neexecutarea unor obligații cu caracter administrativ, civil sau financiar ori în cazul săvîrșirii unor infracțiuni. Principalele categorii de amenzi sînt: *a)* **A.** *administrativă,* aplicată de organele administrative în drept, pentru cazurile de încălcare a normelor stabilite. *b)* **A.** *civilă,* care se plătește în folosul statului de cel care, aducînd atingere drepturilor personale nepatrimoniale ale altuia (dreptul la nume, dreptul de autor), nu a executat măsurile ordonate de instanța judecătorească în vederea reparării prejudiciului adus. **A.c.** se aplică și în cadrul raporturilor dintre unitățile economice socialiste în cazul nerespectării clauzelor contractuale. *c)* **A.** *contravențională,* sancțiune patrimonială, cu caracter administrativ, ce se aplică în cazurile în care se săvîrșesc abateri de la normele de conviețuire socială sau în alte cazuri. *d)* **A.** *fiscală,* se încasează de la plătitorii de venituri bugetare în cazurile în care impozitele sau taxele nu sînt achitate la termen sau cînd în evidențe nu sînt menționate toate veniturile impozabile. *e)* **A.** *penală* se plătește în baza unei hotărîri a instanței penale.

AMÎNARE, aprobare dată de organele financiare, de asigurări, bancare etc., pe baza cererii motivate a plătitorului, pentru plata unui impozit, taxă, primă de asigurare, rambursare a unui împrumut etc., la un alt termen decît cel scadent, stabilit prin lege sau contract.

AMNISTIE FISCALĂ, anulare cu caracter general a creanțelor bugetare, adoptată printr-un act normativ elaborat de către organul puterii de stat. **A.f.** este un mod excepțional de stingere a obligațiilor fiscale.

AMORTISMENT, sumă corespunzătoare sistemului de amortizare aplicat, care se constituie treptat, în timp, pe seama costurilor de producție și care se folosește, în principal, pentru înfăptuirea reproducției simple și, în oarecare măsură, chiar și pentru realizarea reproducției lărgite. ◇ **A. anual,** sumă rezultată din raportarea valorii totale de amortizat, la durata normată de funcționarea a mijlocului fix. **A.a.** al mijloacelor fixe se determină înmulțindu-se valoarea medie anuală a mijloa-

celor fixe, cu norma (normele) analitică sau cu norma unică de amortizare, după caz, folosindu-se următoarele formule:

$$A = \frac{Vma \times Na}{100}; \quad A = \frac{tVma \times Nu}{100},$$

în care:

A = amortismentul anual;
Vma = valoarea medie anuală a mijloacelor fixe;
Na = norma analitică de amortizare;
$tVma$ = totalul valorii medii anuale a mijloacelor fixe;
Nu = norma unică de amortizare.

Practic, **a. a.** se determină astfel: $A_a = \frac{V_a}{D_n}$, în care:

A_a = este amortismentul anual; V_a = valoarea totală de amortizat; D_n = durata normată de funcționare a mijlocului fix.

A.a. servește la determinarea *normei analitice de amortizare* (→). Mărimea **a.a.** trebuie astfel determinată încît la expirarea duratei normate de serviciu, mijlocul fix uzat să poată fi înlocuit și, în același timp, să nu greveze cu prea mult costurile produselor.

AMORTIZARE 1. Proces economico-financiar obiectiv și conștient prin care se compensează treptat, sub aspect valoric, uzura (fizică și morală) a mijloacelor fixe productive pe măsura transferării acesteia, în procesul de producție, asupra costului produselor la a căror realizare au participat. **2.** Expresia bănească a uzurii medii a mijloacelor fixe care, în procesul muncii, se transferă asupra produselor obținute, creînd condițiile necesare înlocuirii mijloacelor fixe scoase din funcțiune. În determinarea mărimii valorice a uzurii trebuie să se țină seama de influența tuturor factorilor care concură la acest proces. Partea din valoarea mijloacelor fixe care se transmite asupra noilor produse reprezintă o cheltuială de producție care trebuie recuperată ca și în cazul celorlalte cheltuieli de producție, prin costurile mărfurilor. Partea valorică a mijloacelor fixe uzate, încorporată în noile produse, se recuperează și se acumulează treptat, sub formă bănească, ca urmare a realizării (desfacerii) mărfurilor, constituind *fondul de amortizare* (→). K. Marx a subliniat că mașina „... transmite produsului valoare, în măsura în care ea pierde, odată cu propria ei valoare de întrebuințare, propria ei valoare de schimb. Această transmitere de valoare sau această trecere a valorii unui asemenea mijloc de producție asupra produsului la a cărui formare contribuie se determină printr-un calcul de medie; ea se măsoară prin durata medie de funcționare a mijlocului de producție din momentul în care acesta intră în procesul de producție pînă în momentul în care este complet uzat, decedat și trebuie înlocuit printr-un exemplar nou din aceeași speță, adică reprodus". **A.** are ca scop principal să asigure reproducția simplă. Fiind un element component al costurilor și făcînd parte din grupa cheltuielilor de producție care sînt într-un fel independente de volumul producției (*cuantumul amortizării cuprins* în costul fiecărei unități de produs este în raport invers proporțional cu valoarea producției ce se obține cu mijloacele fixe date), **a.** constituie — într-o anumită măsură —, un stimulent pentru îmbunătățirea activității unităților economice. La elaborarea și aplicarea politicii de **a.** se are în vedere faptul că aceasta este menită să asigure finanțarea înlocuirii la timp a mijloacelor fixe uzate, să stimuleze reducerea costurilor de producție și, prin urmare, a prețurilor produselor, unitățile economice fiind cointeresate să utilizeze cît mai eficient mijloacele fixe. Rolul stimula-

tor al **a.** în procesul reproducției sociale poate fi asigurat numai dacă sînt îndeplinite următoarele condiții: *a)* mijloacele fixe să fie evaluate în mod just; *b)* **a.** să fie cuprinsă în costuri pe baza uzurii efective (fizice și morale) a mijloacelor fixe; *c)* fondul de amortizare să fie folosit pentru refacerea și înlocuirea mijloacelor fixe uzate. Deținînd un loc important în costurile de producție, cu deosebire în industria petrolului, chimică, extractivă etc., **a.** influențează formarea prețurilor, rentabilitatea și rata rentabilității. Calcularea și aplicarea justă a cotei de **a.** depind de evaluarea corectă și uniformă a mijloacelor fixe în întreaga economie, de înlăturarea fenomenelor de sub și supraevaluare a acestora, evitîndu-se astfel sub și supraamortizarea mijloacelor fixe. **A.** se calculează de la punerea în funcțiune a mijloacelor fixe și pînă la recuperarea integrală a valorii de inventar a acestora. Dacă prin cotele de **a.** stabilite nu se recuperează integral valoarea de inventar a mijloacelor fixe scoase din funcțiune, valoarea rămasă neamortizată se suportă din rezultatele financiare ale unității economice, înainte de determinarea beneficiului de repartizat. Recuperarea **a.** respective se face în întregime în anul scoaterii din funcțiune a mijloacelor fixe neamortizate integral sau în rate eșalonate pe cîțiva ani, însă nu mai tîrziu decît anul în care mijloacele fixe și-au îndeplinit *durata de serviciu normată* (→). Se supun **a.** numai mijloacele fixe din sfera productivă care au o durată de serviciu normată mai mare de un an și o valoare de inventar de cel puțin 500 lei. Se asimilează mijloacelor fixe și, deci, se supun **a.** investițiile făcute la mijloacele fixe închiriate, obiectivele puse în funcțiune (total sau parțial), pentru care nu s-au întocmit formele de înregistrare la mijloace fixe, investițiile efectuate pentru amenajarea lacurilor, bălților, iazurilor și terenurilor, precum și alte lucrări asimilate acestora. Nu sînt supuse amortizării motoarele și alte subansamble de mijloace fixe procurate în scopul înlocuirii părților lor uzate, sculele, instrumentele și dispozitivele speciale ce se folosesc fie la fabricarea unor anumite produse de serie sau de masă, fie la executarea unor anumite comenzi, indiferent de valoarea și durata de reînnoire. **A.** totală se determină după formula:

$$A_t = V_i - V_r + D,$$

în care:

A_t = amortizarea totală;
V_i = valoarea de inventar a mijloacelor fixe;
V_r = valoarea reziduală;
D = cheltuieli cu demolarea sau demontarea mijlocului fix.

3. Modalitate de lichidare, de stingere, de rambursare treptată a unui împrumut pe calea restituirii periodice a ratelor stabilite, inclusiv a dobînzilor aferente. → și *normă de amortizare; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare; valoare medie anuală a mijloacelor fixe.*

AMORTIZARE ACCELERATĂ *(în capitalism)*, formă de recuperare, în ritm rapid, de către monopoluri, cu aprobarea statului, a valorii mijloacelor fixe, pentru evitarea uzurii morale. Pentru practicarea **a.a.** este necesară aprobarea statului deoarece „afectează" profiturile capitaliștilor în sensul reducerii lor și, pe această bază, se „micșorează" și suma impozitului datorat bugetului de stat.

AMORTIZARE COMUNĂ, sumă (cotă) aferentă mijloacelor fixe utilizate în agricultură la mai multe culturi sau pentru întreținerea diferitelor categorii de animale. De exemplu, pluguri, secerători, mașini de tocat furaje etc. Suma de amortizat se repartizează asupra fermelor, brigăzilor etc., iar în cadrul lor, pe feluri de culturi sau categorii de animale.

AMORTIZARE CONTINUĂ, proces în care amortismentul se calculează pe toată durata efectivă de funcționare a mijlocului fix, deci și după expirarea duratei normate de serviciu. **A.c.** poate da naștere supraamortizării. În țara noastră, **a.c.** s-a practicat pînă în anul 1977.

AMORTIZARE GENERALĂ, se calculează asupra mijloacelor fixe destinate întregii gospodării (întreprinderea agricolă de stat sau cooperativa agricolă de producție).

AMORTIZARE LINIARĂ, → **AMORTIZARE PROPORȚIONALĂ (LINIARĂ).**

AMORTIZARE PROGRESIVĂ, formă de stabilire a **a.** în care normele de amortizare trebuie să fie determinate pe baza ritmului uzurii efective a mijloacelor fixe și în concordanță cu reparațiile capitale, care sînt cu atît mai frecvente și de valoare mai mare cu cît trece mai mult timp de la intrarea în funcțiune a mijlocului fix. **A.p.** este recomandată de unii economiști pentru calcularea amortizării mijloacelor fixe care au o durată lungă de serviciu, cum sînt, spre exemplu, clădirile. Utilizarea în practică este anevoioasă deoarece necesită numeroase calcule, un mare volum de muncă, iar amortizarea anuală practic tot nu corespunde uzurii efective a mijloacelor fixe. → și *amortizare proporțională liniară; amortizare regresivă.*

AMORTIZARE PROPORȚIONALĂ (LINIARĂ), proces de determinare a amortismentului prin aplicarea aceleiași norme (cote) proporționale de amortizare pe toată durata normată de funcționare a mijloacelor fixe. **A.p.** este clasică, tradițională și simplă; este cel mai mult folosită, deoarece asigură uniformitatea costurilor de producție în timp, precum și ușurința în efectuarea calculelor, recalculărilor și decontărilor. **A.p.** nu exprimă însă totdeauna, în mod fidel, gradul de uzură în timp a mijloacelor fixe, mai ales că nu se poate stabili cu precizie durata de funcționare a fiecărei grupe de mijloace fixe. În țara noastră se folosește **a.p.,** deoarece în economie se găsesc în timpul anului mijloace fixe cu grade de uzură diferite. O variantă a **a.p.** o constituie repartizarea amortismentului pe unitatea de produs, utilizată în ramurile economice care produc mărfuri cu un sortiment redus (industria minieră, exploatările forestiere etc.). În aceste cazuri amortismentul total se repartizează pe unitatea de produs: tonă minereu, m^3 masă lemnoasă etc. și se include apoi în costurile acestor produse. → și *amortizare progresivă; amortizare regresivă; normă unică de amortizare.*

AMORTIZARE REGRESIVĂ, proces de calculare a amortismentului prin aplicarea unei cote procentuale stabilită asupra valorii de amortizat, mai mare la începutul intrării în funcțiune a mijloacelor fixe și în descreștere continuă pe măsura epuizării perioadei normate de funcționare. **A.r.** permite constituirea celei mai mari părți a fondului de amortizare încă din primii ani de funcționare a mijloacelor fixe. Unii specialiști susțin practicarea **a.** în cote regresive pentru mașini, argumentînd-o prin instaurarea mai rapidă a uzurii morale ca urmare a progresului tehnic și deci scoaterea lor din funcțiune înainte de expirarea duratei lor normate de serviciu. Un alt argument în sprijinul acestei practici constă în faptul că în primii ani de funcționare mijloacele fixe (mașinile) au o precizie de lucru și un randament mai mare, iar în ultima perioadă aceste caracteristici încep să scadă, ceea ce determină creșterea cheltuielilor de întreținere și cele pentru reparații, pentru efectuarea cărora fondurile bănești necesare trebuie să fie constituite din timp. → și *amortizare proporțională liniară; amortizare progresivă.*

AMORTIZARE SPECIFICĂ, se calculează pentru mijloacele fixe folosite în agricultură la anumite culturi, categorii de animale sau gen de operații (amortizarea grajdurilor, a pătulelor, a separatoarelor de lapte etc.).

AMORTIZAREA CAMBIEI, măsură de anulare pe cale judecătorească, potrivit unei anumite proceduri, a cambiei pierdute, distruse sau sustrase pentru a se da posibilitatea posesorului ei de a-şi exercita mai departe drepturile cambiale. Procedura judecătorească se încheie prin emiterea ordonanţei de amortizare care se notifică trasului şi tuturor debitorilor de regres pentru a fi înştiinţaţi că nu mai au dreptul să plătească suma de pe cambie persoanelor care eventual ar prezenta la plată cambia anulată.

AMORTIZAREA ÎMPRUMUTULUI, mijloc de stingere treptată a împrumutului pe calea rambursării sumei împrumutate într-o perioadă de timp determinată, prin plata periodică (lunar, trimestrial, semestrial sau anual) a unei anumite părţi din valoarea împrumutului. Aceasta poate fi *constantă*, în cazul cînd se achită de fiecare dată o sumă determinată, fixă şi *variabilă (progresivă)* cînd se achită în raport direct cu micşorarea împrumutului rămas neamortizat. **A.î.** se face pe baza unui tabel de amortizare. **A.î.** poate avea loc prin tragere la sorţi, la anumite intervale de timp, a unui număr de titluri de împrumut sau prin răscumpărare, cînd împrumutatul achiziţionează de pe piaţă şi retrage titluri de împrumut de diferite valori. La împrumuturile perpetue (fără termen) nu este stabilită o perioadă de amortizare; în aceste cazuri, împrumutatul plăteşte anual o sumă anumită. → şi *anuitate; datorie publică; serviciul datoriei publice.*

AN BUGETAR, perioadă de timp egală cu 12 luni, pentru care se întocmeşte şi se execută bugetul de stat şi care corespunde în majoritatea ţărilor cu anul calendaristic (1 ian. — 31 dec. al fiecărui an). Sumele datorate, însă neplătite de la buget, precum şi sumele cuvenite dar neîncasate în contul bugetului de stat pînă la 31 decembrie, se plătesc şi, respectiv, se încasează în contul bugetului de stat pe anul următor.

AN DE GESTIUNE, perioadă de timp de 12 luni, cuprinsă între 1 ian. şi 31 dec. al fiecărui an, pentru care unităţile economice de stat şi cooperatiste, băncile, organele de asigurări etc. încheie bilanţul contabil, balanţa de verificare, darea de seamă şi stabilesc rezultatele financiare.

ANALIZĂ, metodă ştiinţifică generală de cercetare, examinare şi studiere sistematică a fenomenelor şi proceselor sociale, economice, financiare etc. **A.** este un instrument de diagnoză, care presupune descompunerea fenomenelor în părţile lor componente, pe cele mai simple elemente constitutive, în vederea examinării lor temeinice, aprofundate; ea înlesneşte identificarea factorului comun al manifestării fenomenelor. **A.** contribuie la adîncirea procesului cunoaşterii fenomenelor pe care o ridică de la singular la general, de la aparenţă la esenţă, la lege, de la concret la abstract, de la ceea ce constituie întîmplare, la ceea ce este necesar; ea permite determinarea legăturilor de cauzalitate, a influenţei diferiţilor factori, a legilor care stau la baza constituirii şi derulării fenomenelor ce se examinează. În examinarea şi cunoaşterea fenomenelor, **a.** premerge şi însoţeşte sinteza între ele existînd un raport şi o unitate dialectică, condiţionîndu-se reciproc.

ANALIZĂ A BUGETULUI *(în socialism)*, examinare a execuţiei bugetare efectuată de către organele de stat competente, pe o anumită perioadă de timp (lună, trimestru, semestru, an), pe baza datelor furnizate de contabilitatea bugetară şi de statistică; această analiză se efectuează în comparaţie cu indicatorii bugetului şi ai planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a ţării, precum şi cu perioadele anterioare. **A.b.** constituie un important mijloc de control al încasărilor ritmice, complete şi la timp a tuturor veniturilor bugetare şi a efectuării finanţării fără întrerupere, potrivit planului, a tuturor acţiunilor economice, sociale, culturale,

de apărare națională etc. Analiza periodică a bugetului permite sesizarea la timp a eventualelor deficiențe și face posibilă identificarea rezervelor bugetare în vederea mobilizării și folosirii lor.

ANALIZĂ DE PREȚURI 1. Metodă de cercetare și de determinare a prețurilor folosită în special în întreprinderile industriale și în cele de construcții. 2. Totalitatea calculelor efectuate la întocmirea unui proiect, în vederea stabilirii prețurilor unitare, ținînd seama de cantitățile de materiale, de timpul de lucru, de amortizarea sau chiria utilajului, de transporturi, impozite etc. **A. de p.** se întocmesc pe elemente componente ale prețului, potrivit normelor de deviz legale. → și *baza prețurilor*; *deviz*.

ANALIZĂ ECONOMICĂ, examinare, studiere a fenomenelor și proceselor economice prin descompunerea acestora în elementele lor componente. Examinarea relațiilor structurale și cauzale, a diferiților factori de influență se efectuează pentru a cunoaște științific evoluția și tendința fenomenelor respective, a activității economice, în vederea identificării conținutului și legităților care determină nașterea, evoluția și desfășurarea fenomenelor respective la nivel micro sau macroeconomic, cantitativ și calitativ, în timp și spațiu. Analiza sub aspect economic a unei activități presupune examinarea acesteia cu deosebire prin prisma raportului dintre eforturile depuse (cheltuielile de muncă socială) și efectele (rezultatele) utile care s-au obținut. **A.e.,** împreună cu sinteza, prezintă următoarele trăsături caracteristice: a) **a.e.** are ca punct de plecare constatarea diferitelor fapte, fenomene și rezultate măsurate și apreciate cu mai mulți indicatori, cu relevarea modificării lor în timp și spațiu; b) stabilirea elementelor componente ale factorilor și ale cauzelor care influențează asupra fenomenelor cercetate; c) determinarea legăturilor cauzale dintre fiecare factor de influență și fenomenul supus cercetării, a intercondiționării dintre factorii respectivi; d) cuantificarea influenței exercitată de fiecare factor asupra fenomenului supus cercetării și gruparea lor în funcție de influența exercitată, pozitivă sau negativă; e) stabilirea rezultatelor, a concluziilor și a aprecierilor finale asupra analizei efectuate; f) elaborarea măsurilor și fundamentarea deciziilor de folosire cu eficiență maximă a resurselor materiale, financiare și umane. **A.e.** contribuie la examinarea pe baze științifice, la cunoașterea fenomenelor și proceselor economice și furnizează concluziile și instrumentele necesare reglării și optimizării deciziilor privind planificarea și creșterea continuă a activității economice la nivel microeconomic și macroeconomic. **A.e.** poate fi de mai multe tipuri: *a)* În raport cu momentul în care se efectuează, față de fenomenele cercetate există: **a.** *retrospectivă (post-factum)*, care studiază fenomenele și procesele consumate într-o perioadă anterioară; **a.** *curentă (operativă)*, care examinează fenomenele și procesele economice în timpul producerii lor și **a.** *prospectivă (previzională)*, care studiază fenomenele și procesele economice ce vor surveni într-o perioadă de timp viitoare; *b)* În funcție de evoluția în timp a fenomenelor și proceselor economice se folosesc **a.** *dinamică*, care studiază fenomenele și procesele economice în mișcarea și intercondiționarea lor și **a.** *statică*, care cercetează fenomenele și procesele economice, legăturile de condiționare la un moment dat pe baza datelor și a metodologiei statisticii; *c)* În funcție de nivelul la care se desfășoară și de sfera de cuprindere, se disting: **a.** *microeconomică*, care examinează procesele și fenomenele economice la nivelul unei întreprinderi, cooperative etc. și **a.** *macroeconomică*, care cercetează fenomenele și procesele economice la nivelul ramurii, economiei naționale sau economiei mondiale; *d)* În funcție de tipul de cercetare a însușirilor fenomenelor există **a.** *cantitativă*, care examinează aspectele cantitative ale fenomenelor și proceselor economice și **a.** *calitativă*, care studiază laturile calitative ale fenomenelor și proceselor economice.

ANALIZĂ FINANCIARĂ, cercetare a fenomenelor și proceselor financiare, a cheltuielilor, veniturilor și rezultatelor financiare, a cauzelor și a factorilor care influențează asupra lor, în vederea stabilirii căilor și măsurilor care să conducă la creșterea productivității muncii sociale, reducerea costurilor de producție, realizarea producției fizice, a producției nete, sporirea venitului net, creșterea rentabilității, a ratei rentabilității și obținerea unei eficiențe economico-financiare înalte. La nivel microeconomic se analizează constituirea, repartizarea și folosirea cu eficiență *maximă a fondurilor proprii ale unităților economice*, utilizarea rațională a tuturor mijloacelor fixe, a resurselor materiale, financiare și umane, factorii care (și cum) influențează rezultatele economice, repartizarea rezultatelor financiare etc., modul cum se transpune în viață autoconducerea muncitorească, autogestiunea economico-financiară, autofinanțarea, apărarea integrității avutului obștesc, modul cum unitățile economice își achită obligațiile față de alte întreprinderi, față de organele ierarhice superioare, organele financiar-bancare, bugetul statului etc. **A.f.** este chemată să stabilească căile și măsurile pentru înlăturarea eventualelor deficiențe, perfecționarea activității unităților economice de stat, cooperatiste etc. și obținerea de rezultate financiare tot mai bune.

ANATOCISM, calculare de dobîndă la dobîndă prin capitalizarea dobînzii la fiecare scadență a sumelor date cu împrumut. **A.** se aplică la conturile curente cu dobîndă și la împrumuturile cu dobîndă compusă. În trecut **a.** a constituit un mijloc de exploatare cămătărească. În socialism, **a.** este interzis prin lege, excepție făcînd dobînzile pe care C.E.C. le datorează depunătorilor pentru sumele ce-au fost depuse în anul precedent care se înscriu la începutul anului următor în livretele de economii, acordîndu-se mai departe dobînzi pentru soldurile acestor livrete.

ANDOSAMENT, → **GIR.**

ANDOSAMENT RESTRICTIV, formă de girare a unei hîrtii de valoare supusă negocierii, prin care andosantul limitează unele drepturi ale andosatarului ori beneficiarului, de a folosi hîrtia de valoare andosată.

ANDOSARE, modalitate, operație prin care are loc trecerea unor creanțe de la un beneficiar la altul. **A.** constă în indicarea pe versoul instrumentelor de plată a numelui și prenumelui persoanei împuternicite să încaseze contravaloarea acestor instrumente. **A.** se folosește foarte adesea pentru transmiterea diferitelor instrumente de plată: *bilet la ordin* (→), *cambie* (→), *cec* (→), *trată* (→), precum și a altor documente, cum sînt: dovada de depozitare, conosamentul etc. → și *gir*; *girant*; *girator*.

ANGAJAMENT, document întocmit de beneficiarii de investiții prin care se angajează față de bancă, ca să folosească rațional creditele acordate pentru procurarea de utilaje. În **a.,** la cap. *A*, se menționează creditele utilizate pentru utilaje și instalații, și anume: soldul creditelor la data cînd se întocmește **a.** și operațiunile ce se vor efectua pe baza acestuia; volumul valoric al utilajelor achiziționate de la începutul lucrărilor dar nepuse în funcțiune la termen; valoarea utilajelor devenite disponibile în cursul fiecărei luni; valoarea utilajelor ce urmează a se monta în cursul anului, potrivit unui grafic; valoarea utilajelor rămase în stoc sau în curs de montaj la sfîrșitul anului. La cap. *B* al **a.** se evidențiază creditele aferente utilajelor devenite disponibile, și anume: soldul acestora la o anumită dată din cursul anului; utilajele disponibile valorificate și soldul ce va exista la sfîrșitul anului.

ANTEPROIECT, proiect sumar, unde sînt menționate elementele esențiale și caracteristice ale unei lucrări și anume, cele referitoare la oportunitatea și eficiența economică a realizării unui obiectiv de construcții, a unui sistem informațional etc.

ANTICIPAREA ÎMPOZITELOR *(în capitalism)*, încasare forțată a impozitelor, sub forma plasării banilor în obligații de împrumuturi publice. **A.** se practică în perioade de dificultăți financiare ale statului și sînt utilizate pentru rambursarea împrumuturilor publice și a dobînzilor. Din această cauză, K. Marx numea împrumuturile publice impozite anticipate.

ANTIDUMPING, formă a politicii comerciale defensive prin care se urmărește contracararea *dumpingului* (→). **A.** constă în folosirea de către statele lezate de practicarea dumpingului a unui complex de măsuri, cum sînt: stabilirea de taxe vamale ridicate și suprataxe atît la import, cît și la export; restrîngerea cantitativă a importului sau exportului prin stabilirea de cote prohibitive; adoptarea de măsuri restrictive cu privire la mișcarea de capital; practicarea unor intervenții restrictive în domeniul plăților; modificarea garanțiilor acordate de stat etc. Practicarea dumpingului și a **a.** face ca între state să aibă loc o luptă comercială de apărare sau de atac cu efecte nedorite asupra comerțului internațional.

ANTREPRENOR 1. În *capitalism*, persoană (fizică sau juridică) care se obligă, pe bază de contract, să execute pentru o altă persoană, anumite lucrări în construcții de domeniu public sau industrial, pentru care încasează anumite sume de bani dinainte stabilite. **2.** În *socialism*, întreprindere socialistă de stat sau cooperatistă, specializată în executarea, pe baza contractului de antrepriză, a unui complex de lucrări, pentru o altă întreprindere numită *beneficiar* (→). ◇ **A. general.** unitate de construcții-montaj care, pe bază de contract general de antrepriză încheiat cu beneficiarul de investiții, are sarcina să asigure realizarea lucrărilor de construcții-montaj ale unui obiectiv de investiții potrivit sarcinilor de plan. În vederea executării unor lucrări sau părți de lucrări care nu sînt de profilul lor, **a.g.** poate încheia contracte cu *subantreprenori*; termenele pentru executarea lucrărilor stipulate în aceste contracte sînt corelate cu cele prevăzute în graficul de eșalonare a investiției și în contractele încheiate cu beneficiarii de investiții. **A.g.** continuă să poarte răspunderea față de beneficiarul investiției, atît pentru lucrările realizate prin forțe proprii, cît și de coordonarea acelora ce se execută de subantreprenori, de înfăptuirea lucrărilor la termenele din contract și de calitatea prevăzută în documentațiile tehnico-economice. **A.g.** colaborează, pe tot parcursul elaborării proiectelor, detaliilor și devizelor de execuție, cu unitățile de cercetare științifică, inginerie tehnologică și de proiectare și cu beneficiarii de investiții, la stabilirea soluțiilor constructive, a tehnologiilor de execuție, a organizării șantierului și la elaborarea graficelor de eșalonare a executării lucrărilor de investiții, detaliază proiectul de organizare a șantierului, execută lucrările de construcții-montaj potrivit graficelor, contractelor și documentației tehnico-economice, se preocupă și răspunde de încadrarea în normele de consum de materiale și de reducerea continuă a acestora, folosește materiale locale, organizează desfășurarea în condiții optime a proceselor de producție și de muncă pe șantier, folosirea utilajelor și a mijloacelor de transport cu randament maxim, elaborează și aplică tehnologii avansate pentru executarea lucrărilor de construcții-montaj care să aibă ca efect creșterea productivității muncii, reducerea costurilor, ridicarea calității lucrărilor, scurtarea duratelor de execuție și realizarea securității muncii pe șantier, exercită controlul de calitate pe tot parcursul executării lucrărilor, răspunde de calitatea lucrărilor etc. Toate economiile obținute de antreprenori prin efortul lor provenite din îmbunătățirea soluțiilor prevăzute în proiectele și detaliile de execuție, a tehnologiilor de execuție, din alte raționalizări, acceptate de proiectantul general și de beneficiar se reflectă în rezultatele financiare ale unității de construcții-montaj. → și *investiție*.

ANTREPRIZĂ, lucrare de construcții sau reparații capitale, executată de o întreprindere specializată, pentru alte întreprinderi, instituții sau persoane particulare,

pe baza unui contract de antrepriză . → și *contract de antrepriză; construcție în antrepriză.*

ANUITATE, sumă de bani plătită anual, o anumită perioadă de timp, de către debitor, pentru restituirea sau rambursarea unei sume împrumutate. **A.** se pot grupa: *a)* după perioada de rambursare unde se distinge **a.** *de amortizare,* plătită la sfîrșitul anului, numită și **a.** de *rambursare* sau *ordinare* și **a.** *de depunere* sau *plasament,* plătită la începutul anului; *b)* după numărul lor se disting **a.** *viageră* cînd plata lor este în funcție de existența sau inexistența în viață a uneia sau mai multor persoane, **a.** *temporară* cînd plata are loc într-un număr limitat de ani și necondiționat de evenimente și **a.** *perpetuă* care se plătește continuu o perioadă îndelungată de timp; *c)* după mărimea sumei se disting **a.** *constante* și **a.** *variabile.* Calculul lor se face cu ajutorul unor bareme speciale — tabelele lui Violeine sau Perreire. ◇ **A. împrumutului** → *amortizarea împrumutului.*

ANULAREA CREDITULUI BUGETAR, pierdere a valabilității creditului bugetar rămas neutilizat (parțial sau total), pînă la expirarea exercițiului bugetar. **A.c.b.** are loc prin efectul legii, independent de motivele și condițiile rămînerii neutilizate a unor credite bugetare pînă la 31 dec. a fiecărui an. Prin excepție, Consiliul de Miniștri poate aproba continuarea efectuării cheltuielilor din creditele bugetare pentru lucrările executate și nedecontate pînă la încheierea exercițiului bugetar. → și *an bugetar.*

ANULAREA DATORIEI, măsură excepțională de desființare a unei datorii, a unui împrumut în cazurile în care debitorul se află într-o situație extrem de dificilă privind capacitatea de plată, iar creditorul are un potențial financiar atît de ridicat încît poate renunța la încasarea datoriei. **A.d.** poate avea loc și atunci cînd debitorul a dispărut, a operat prescripția extinctivă, a fost edictat un act normativ care desființează în mod expres anumite datorii etc.

APARAT BANCAR, totalitatea băncilor (instituțiilor de credit), a unităților acestora de pe teritoriul țării și, eventual, reprezentanțele aflate în străinătate. **A.b.** al R.S. România este format din: Banca Națională și băncile de specialitate (Banca Română de Comerț Exterior, Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară, Banca de Investiții și Casa de Economii și Consemnațiuni).

APARAT FINANCIAR, totalitatea organelor specializate, care din punct de vedere organizatoric corespund verigilor sistemului financiar și de credit și anume: organele financiare din întreprinderi, centrale și ministere sau din alte instituții centrale, precum și cele din unitățile cooperatiste; Ministerul Finanțelor, administrațiile, circumscripțiile și serviciile financiare; Administrația Asigurărilor de Stat și sucursalele sale județene; Direcția generală a asigurărilor sociale și pensiilor din Ministerul Muncii și direcțiile județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale etc.

APARAT FINANCIAR-VALUTAR INTERNAȚIONAL, totalitatea instituțiilor și organismelor specializate internaționale și naționale care se ocupă cu constituirea și dirijarea resurselor financiar-valutare potrivit principiilor și normelor care stau la baza *relațiilor valutar-financiare internaționale* (→). **A.f.-v.i.** este constituit din: *Fondul Monetar Internațional* (→), *Banca Reglementelor Internaționale* (→), *Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare* (→), *Banca Internațională de Colaborare Economică* (→), *Banca Internațională de Investiții* (→), diferite bănci regionale, filialele și băncile societăți mixte constituite de către băncile naționale în princi-

palele centre financiare internaționale etc., precum și din *aparatul bancar* (→) și din *aparatul financiar* (→) al fiecărui stat.

APORT, bunuri mobile și imobile, precum și sume de bani sau de alte valori, pe care un asociat le aduce într-o unitate economică.

APORT BRUT ÎN VALUTĂ, indicator al eficienței comerțului exterior care evidențiază volumul de valută obținut efectiv din exportul mărfurilor. Se determină prin scăderea din prețul extern, a valorii în valută a materiilor prime, semifabricatelor etc., procurate din import și care au fost utilizate la producerea mărfii respective, pe baza următorului calcul:

$$A_{bv} = P_{ev} - M,$$

în care:

A_{bv} = aport brut în valută;

P_{ev} = prețul extern în valută;

M = prețul exprimat în valută al materiilor prime, materialelor etc. importate.

A.b. în v. relevă contribuția exportului unui produs la activul balanței comerciale. Pentru a aduce o contribuție cît mai mare la activul balanței comerciale este necesar să se exporte produse cu o valoare unitară cît mai mare și să se micșoreze ponderea importurilor de completare prin asimilarea fabricării în țară a produselor care se importă.

APORT ÎN VALUTĂ LA TONA MARFĂ EXPORTATĂ, indicator cu ajutorul căruia se exprimă rentabilitatea mărfurilor destinate exportului și care sînt fabricate dintr-o tonă de materie primă sau semifabricate.

APORT NET ÎN VALUTĂ, indicator al rentabilității financiar-valutare a comerțului exterior, exprimat prin diferența dintre prețul în valută al unei mărfi exportate, pe de o parte, și prețul în valută al materiilor prime importate (sau exportabile ca atare), pe de altă parte, necesare pentru fabricarea mărfii respective, și al materiilor prime neexportabile, inclusiv celelalte cheltuieli de producție. **A.n.** în v. se calculează cu ajutorul formulei:

$$A_{nv} = \frac{(P_v - P_m) \cdot 100}{P_v},$$

în care:

A_{nv} = aportul net în valută;

P_v = prețul extern franco-frontiera română, exprimat în valută, al mărfii exportate;

P_m = prețul extern al materiilor prime și materialelor din import sau exportabile, exprimat în valută.

Cu cît valoarea **a.n.** în v. se apropie de 100, cu atît este mai rentabil exportul mărfii, ceea ce demonstrează că prin prețul extern se recuperează într-o măsură tot mai mare cheltuielile efectuate cu munca vie, materiile prime, materialele, semifabricatele etc., decît dacă acestea ar fi exportate direct. **A.n.** în v. dă posibilitatea să se stabilească ponderea muncii sociale naționale — vie și materializată — încorporată în marfa destinată exportului. Cu ajutorul acestui indicator se compară gradul de valorificare a resurselor atunci cînd din aceleași materiale se obțin mărfuri dife-

rite. Dacă mărfurile destinate exportului au același curs de revenire net, cea mai rentabilă la export este marfa de la care se obține cel mai mare **a.n.** în **v.** → și *curs de revenire*.

APORT NET ÎN VALUTĂ LA HECTAR, indicator al aprecierii rezultatelor financiar-valutare care se obțin din valorificarea la export a produselor agricole vegetale de pe o anumită unitate de suprafață. Se determină cu ajutorul formulei:

$$A_{nvh} = (P_{mh} - S) \cdot P_v,$$

în care:

A_{nvh} = aportul net în valută la hectar;
P_{mh} = producția medie la hectar;
S = sămînța folosită;
P_v = prețul în valută pe unitatea de produs.

Pentru a se stabili care cultură aduce un **a.** mai mare în valută se compară sumele realizate din exportul produselor obținute de pe un hectar, de la mai multe culturi, crescute în aceleași condiții pedoclimatice. Studierea la timp a acestui **a.** al diferitelor culturi și cunoașterea temeinică a evoluției în viitor a piețelor de produse agroalimentare externe, facilitează posibilitatea luării de măsuri eficiente pentru îmbunătățirea structurii exportului unor asemenea produse și valorificarea lor la un preț cît mai ridicat. Rentabilitatea exportului de produse vegetale se analizează în strînsă corelație cu indicatorul *curs de revenire* (→).

APORT SOCIAL, obligația bănească, materială sau în muncă pe care și-o asumă un asociat cînd acceptă să devină membru al unei asociații cu scop lucrativ, societăți comerciale etc., în vederea constituirii capitalului social al acesteia. **A.s.** poate să constea în acțiuni, bunuri materiale, prestații în muncă etc., care se evaluează după valoarea din ziua vărsării. Nedepunerea **a.s.** în termenul în care asociatul s-a angajat se consideră întîrziere și atrage după sine plata dobînzilor legale. Cînd **a.s.** este constituit dintr-o creanță, asociatul rămîne răspunzător de încasarea acesteia la scadență. La dizolvarea asociației, mai întîi se plătesc creditorii din valorificarea bunurilor societății; dacă aceste bunuri nu sînt suficiente se folosește și o parte corespunzătoare din **a.s.** Ceea ce rămîne din **a.s.** se împarte în mod corespunzător asociaților.

APORT VALUTAR, suma de bani, exprimată în lei valută, intrată în țară ca urmare a unei operații economice. Determinarea **a.v.** se efectuează în funcție de conținutul de aur fin al monedei naționale și cel al monedei intrate în țară. De ex.: leul conține 0,148 112 g aur fin, iar dolarul 0,736 g. Dacă se notează cu S suma de dolari rezultată dintr-o operațiune economică și cu A_v aportul valutar, procedeul de calcul este următorul:

$$A_v = S \cdot \frac{0{,}736}{0{,}148\,112}$$

În determinarea **a.v.** o importanță deosebită o prezintă indicatorii *aport brut în valută* (→), *aport în valută la tona marfă exportată* (→), *aport net în valută* (→), *curs de revenire* (→) ș.a.

APORT VALUTAR AL INVESTIȚIILOR, indicator determinat pe ani și pe întreaga durată de funcționare a obiectivului economic, care permite comparația între apor-

tul valutar al produselor exportate și fondurile de investiții consumate. Formula de calcul este următoarea:

$$A_{va} = \frac{A_v}{I},$$

în care:

A_{va} = aportul valutar anual al investițiilor;
A_v = aportul valutar al produselor exportate anual (în valută);
I = valoarea investițiilor (în lei).

Indicatorul exprimă aportul valutar anual ce revine la un leu investit, prin livrarea la export a producției obținute ca urmare a punerii în funcțiune a noului mijloc fix. **A.v.** net adus de investiție se calculează pe o anumită perioadă de timp, prin raportarea producției marfă obținute, din care se scade valoarea mijloacelor circulante ce se pot desface ca atare pe piața externă (în lei valută), la valoarea investiției (în lei), după formula:

$$A_{vn} = \frac{P_m - (mp' + m' + c')}{V_i},$$

în care:

A_{vn} = aport valutar net;
P_m = producția marfă (în valută);
$mp' + m' + c'$ = valoarea materiilor prime, materialelor și combustibilului etc., care pot fi valorificate pe piața externă (în lei valută);
V_i = valoarea investiției.

Acest indicator arată cîtă valută se obține într-un an din vînzarea producției marfă. **A.v.** al i. pe întreaga durată eficientă de funcționare a obiectivului se determină după formula:

$$A_{vd} = \frac{D_e A_v}{I},$$

în care:

A_{vd} = aportul valutar al investiției pe întreaga durată eficientă de funcționare a obiectivului;
D_e = durata eficientă de funcționare a noului obiectiv.

Acest indicator exprimă aportul valutar ce revine la un leu investit, prin livrarea la export a producției obținute cu noul obiectiv, pe tot timpul de funcționare al acestuia.

APORT VALUTAR NET LA 1 000 LEI MIJLOACE FIXE, indicator care măsoară eficiența mijloacelor fixe în producerea mărfurilor destinate exportului; el arată ce cuantum de valută netă se obține prin folosirea a 1 000 lei mijloace fixe. Acest indicator se calculează anual prin raportarea cuantumului aportului valutar net la valoarea mijloacelor fixe, iar rezultatul se înmulțește cu 1 000.
Cu cît acest indicator este mai mare, cu atît înseamnă că mijloacele fixe sînt folosite mai eficient.

APRECIERE VALUTARĂ, creștere în fapt a puterii de cumpărare și sporire a cantității (a titlului) de metal prețios al valutei naționale. Pe piața internă **a.v.**

apare ca urmare a deflației, respectiv a scăderii prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor. În afara granițelor țării, **a.v.** se concretizează în creșterea cursului valutei naționale în raport cu alte valute, datorită, în special, excedentului balanței de plăți externe înregistrat pe o perioadă îndelungată de timp. În prezent, cînd se folosesc cursurile flotante, **a.v.** se utilizează frecvent în locul noțiunii de revalorizare. → și *deflație; revalorizarea banilor.*

APROBAREA EMISIUNII, aprobare dată de unitățile bancare, în limita competenței ce le-a fost conferită de centrala Băncii Naționale și în concordanță cu directivele stabilite de Consiliul de Miniștri, de a trece, în fiecare trimestru, sume de bani din fondurile de rezervă în casele de circulație. Aceste aprobări se dau pe baza cererilor telegrafice.

ARANJAMENT, înțelegere, acord încheiat între două sau mai multe state cu privire la diferite probleme economice, sociale, financiare etc. ◇ **A. bancar,** convenție între bănci prin care se stabilește modul de acordare, utilizare și rambursare a creditelor sau cu privire la efectuarea anumitor operațiuni bancare.

ARANJAMENT GENERAL DE ÎMPRUMUT, modalitate prin care Fondul Monetar Internațional, ca organism de specialitate al Națiunilor Unite, își constituie fonduri, peste fondurile proprii, în vederea desfășurării activității sale. Fondul Monetar Internațional se alimentează în mod obișnuit cu vărsămintele de cote efectuate de țările membre, în aur sau valute convertibile, în proporție de pînă la 25%, iar partea de 75% în moneda națională. Cotele respective se stabilesc în funcție de puterea economică a fiecărei țări. Deși periodic cotele respective se majorează, totuși se constată că ele devin insuficiente. Resursele Fondului Monetar Internațional sînt folosite și pentru echilibrarea balanței de plăți a țărilor membre, în situațiile în care deficitele respective au un caracter temporar. Întrucît astfel de deficite au crescut mult în ultimii ani, Fondul Monetar Internațional își procură și alte surse de finanțare, recurgînd la **a.g. de î.** prin care poate obține, în caz de nevoie, credite de la unele țări membre, dezvoltate. Prin urmare, **a.g. de î.** este folosit deoarece mijloacele proprii ale F.M.I. nu mai pot face față dezechilibrelor financiare tot mai mari generate de fenomenele de criză economică din lumea capitalistă. **F.M.I.** își mai poate procura fonduri și din alte surse. → și *Dreptul Special de Tragere; Fondul Monetar Internațional.*

ARBITRAJ 1. Judecare a unui diferend patrimonial între persoane juridice sau fizice de către o persoană anume autorizată (arbitru) sau de către o instituție specializată. **2.** În *capitalism*, operație comercială care constă în aflarea și folosirea celui mai avantajos mijloc de a plăti sau încasa o datorie, pentru a realiza cel mai mare cîștig sau de a evita un risc în operațiile de bursă pe termen. ◇ **A. bancar** → **a.** *valutar.* ◇ **A. de bursă,** operație de cumpărare și vînzare a titlurilor unei societăți capitaliste pe acțiuni sau a acelorași titluri de stat, efectuate la două burse de valori de pe piețe diferite, cu scopul de a obține un cîștig din diferența de curs din aceeași zi. ◇ **A. de polițe,** operație speculativă de cumpărare și vînzare a polițelor în valută străină, în scopul obținerii de profituri cît mai mari din diferența de curs rezultată de la o piață valutară la alta. Pe măsura dezvoltării sistemului bancar, rolul polițelor în decontările internaționale a scăzut; astăzi operațiunile speculative se efectuează mai ales cu valute străine. ◇ **A. de schimb,** operația care constă în cumpărarea și vînzarea de monede sau devize străine prin bursă, cu scopul de a realiza un cîștig din diferența de curs a acestora. ◇ **A. valutar,** operație de vînzare-cumpărare de valute, pe piețe valutare diferite, efectuată de către băncile capitaliste, în scopul obținerii de profituri din diferența de curs a acelorași valute *(a. direct)*, sau din diferența de curs pe care o poate înregistra aceeași valută pe o anu-

mită piață valutară la date diferite *(a. la termen)*. **A.v.** poate fi: *simplu*, cînd se operează cu două valute; *complex*, cînd se operează cu trei sau mai multe valute; *direct* cînd o valută se vinde pe piața pe care este cotată cel mai bine; *concomitent*, cînd cumpărarea aceleiași valute are loc pe piața pe care este cotată cel mai slab; *la termen*, cînd operațiunea valutară are loc pe o piață, pe două piețe etc. **A.v.** contribuie la echilibrarea cererii și ofertei, la nivelarea cursurilor valutare și a dobînzilor.

ARBITRAJUL DE STAT *(în R.S. România)*, organ de stat care are ca sarcină rezolvarea litigiilor patrimoniale dintre unitățile socialiste, urmărind, prin semnalările pe care le face, prin măsurile pe care le propune și prin hotărîrile pe care le pronunță, întărirea legalității socialiste, a disciplinei de plan și contractuale și a *autogestiunii economico-financiare*. **A.** de **s.** propune sancțiuni pentru întreprinderile care nu se adresează acestei instanțe în caz de litigii; are dreptul de a se sesiza din oficiu și a intenta acțiune din proprie inițiativă, în cazul cînd se stabilesc acte de violare a disciplinei contractuale; ia în examinare și litigiile ce se nasc din refuzul întreprinderilor de a încheia contracte, aplicînd sancțiuni; fixează termene scurte pentru judecarea divergențelor la stabilirea „condițiilor fundamentale" de livrare și executare, precum și pentru judecarea litigiilor precontractuale.

ARENDĂ 1. Contract de punere la dispoziție a unor bunuri, pe un timp determinat, pentru care se percepe o anumită plată. **2.** Cedare temporară a dreptului de exploatare a unor bunuri, în schimbul unei plăți **3.** Sumă de bani plătită de arendaș proprietarului pentru arendarea unui bun. Principala parte a arendei o constituie *renta funciară* (→). **A.** cuprinde însă și alte elemente; de pildă, dacă pe terenul arendat a fost investit anterior un capital în instalații de irigații, construcții gospodărești etc. arendașul este ținut să plătească *proprietarului funciar*, pe lîngă renta funciară și o dobîndă anuală pentru capitalul respectiv.

ARGINT, metal prețios, alb lucios, maleabil și ductil cu mare conductibilitate electrică, care alături de aur s-a separat de masa generală a mărfurilor și a început să îndeplinească rolul de echivalent general. Monedele de argint s-au bătut începînd chiar cu cîteva sute de ani înaintea erei noastre. Raportul valorii aurului față de valoarea argintului era de 1 : 15, de 1 : 38. Astăzi *argintul* se folosește mai ales pentru fabricarea obiectelor de bijuterie, în diferite scopuri industriale etc.

ARGINTARI 1. Bancheri din Roma veche care se ocupau cu primirea de depuneri bănești, acordarea de împrumuturi și efectuau socoteli fără numerar între clienții lor. **2.** Persoană care confecționează sau vinde obiecte de argint.

ARIERAT, creanță particulară; împrumut de stat, vechi, nerambursat la scadență, aflat în restanță.

ARIERATĂ FINANCIARĂ, sumă de bani datorată de un stat altui stat și neachitată la scadență. **A.f.** poate proveni din împrumuturi nerambursate în termen, din trecerea unor bunuri ale unui stat (ale cetățenilor săi) din patrimoniul său, în patrimoniul altui stat, din provocarea unor daune etc.

ARTICOL BUGETAR, subdiviziune a cadrului comun al clasificației bugetare a cheltuielilor care arată analitic natura și obiectul acestor cheltuieli. → și *buget*.

ARVUNĂ, sumă de bani sau un bun mobil care se dă de către una din părțile contractante celeilalte părți, în contul prețului unei lucrări, cumpărării de mărfuri sau prestării unui serviciu, ca dovadă a manifestării acordului definitiv pentru

executarea contractului. Dacă cel ce a dat arvuna renunță la executarea contractului, pierde arvuna dată. Dacă, însă, cealaltă parte renunță la executarea contractului, atunci este obligată să restituie dublul sumei primite drept arvună. Arvuna se dă, de regulă, la vînzări-cumpărări și la închirieri.

ASANARE (în *capitalism*), ansamblu de măsuri luate de stat pentru prevenirea falimentului companiilor economice, comerciale, bancare etc. **A.** poate fi practicată și în domeniul valutar, financiar, cu privire la balanța de plăți etc. Metodele de **a.** pot fi: emisiunea de noi acțiuni sau obligațiuni; majorarea creditelor bancare; acordarea de subvenții de la bugetul de stat; micșorarea dobînzilor pentru creditele ce se acordă întreprinderilor falimentare; prelungirea termenelor de rambursare a împrumuturilor; lichidarea întreprinderilor insolvabile; crearea de noi întreprinderi puternice etc. **A.** grăbește procesul centralizării capitalurilor, fiind totodată o metodă de întărire a monopolurilor și o cale de realizare a profiturilor suplimentare. În domeniul bugetar, **a.** se realizează prin stabilirea de impozite mari, înghețarea salariilor, introducerea limitărilor valutare, devalorizarea valutei, folosirea creditelor externe pentru echilibrarea balanței de plăți etc. ◇ **A. monetară,** însănătoșire a monedei naționale prin *reevaluare* (→), *revalorizarea banilor* (→) sau *stabilizare* (→). ◇ **A. întreprinderilor,** totalitatea măsurilor organizatorice și financiare, luate de o întreprindere capitalistă pentru restabilirea echilibrului economic necesar asigurării unei funcționări normale și corespunzătoare scopurilor urmărite. Prin **a.** se evită falimentul și se asigură rentabilitatea întreprinderii. **A.** poate fi *interioară*, cînd măsurile sînt luate de însuși proprietarul întreprinderii (utilizarea tuturor rezervelor interne) și *exterioară*, cînd pentru operațiile respective intervine statul sau alte persoane interesate (acționari sau creditori). Cauzele care provoacă **a.** pot fi de natură financiară, comercială, de ordin tehnic sau cauze provenite din afara întreprinderii. **A.** se suportă, în primul rînd, din rezervele și capitalul propriu și numai în al doilea rînd de către creditori.

ASIETĂ, modalitate de determinare a venitului impozabil, a cotei de impozit și a modului de încasare a acestuia.

ASIGNAT, hîrtie monedă convertibilă în aur, garantată cu ipotecă asupra domeniilor statului, emisă pentru acoperirea deficitelor bugetare provocate, în principal, de cheltuielile militare ridicate. **A.** s-au emis pentru prima oară în 1720 în Franța și în 1769 în Rusia, unde, inițial, erau convertibile în monede de argint.

ASIGURARE 1. Garantare, punere în siguranță, încredințare, promisiune fermă, măsură de prevedere luată de cei interesați pentru conservarea contravalorii bunurilor pe care le posedă, pentru ocrotirea persoanelor fizice, precum și pentru apărarea unor drepturi supuse, eventual, pierderii. **2.** Proces obiectiv necesar al dezvoltării economice și sociale, izvorît din acțiunea legilor economice obiective, care constă în crearea în comun, de către persoanele fizice și juridice amenințate de anumite riscuri, a unui fond din care se compensează daunele și se satisfac și alte cerințe economico-financiare, probabile, nesigure. **3.** Operație economico-financiară ce decurge dintr-o obligație prevăzută de lege sau dintr-un contract (aleatoriu, sinalagmatic, cu titlu oneros și cu executare succesivă), prin care asiguratul se obligă să plătească periodic o anumită sumă, denumită primă de asigurare, în schimbul căreia asigurătorul se obligă ca la producerea evenimentului (riscului asigurat) să plătească asiguratului sau beneficiarului despăgubirea de asigurare sau suma asigurată. Orice fel de **a.** presupune existența unei garanții în cazul realizării unui anumit risc. Nu poate exista vreo asigurare fără prezența unui sau unor riscuri. **A.** se contractează pe baza unei oferte după care se întocmește polița de asigurare semnată de asigurat și asigurător. În *capitalism*, **a.** este un raport juridic regle-

înscrisă de codul de comerț, în care o parte, asigurătorul (societatea de asigurare) se obligă să plătească asiguratului, în schimbul unei prime vărsate la anumite termene, o sumă de bani în cazul realizării riscului presupus. În *socialism*, **a.** este o relație economică și o operație financiară ce iau naștere fie direct prin efectul legii sau pe bază de contract, prin care asigurătorul se obligă ca în schimbul *primei de asigurare* (→), să plătească asiguratului despăgubirea sau suma asigurată. Necesitatea rezervelor de **a.** este reclamată de legea dezvoltării planice, proporționale, de nevoia stringentă de a fi înlăturate și prevenite eventualele disproporții care s-ar putea ivi între ramurile economiei naționale și desfășurarea normală, neîntreruptă a procesului de producție, de necesitatea certitudinii îndeplinirii planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării, de înlăturarea consecințelor negative ale calamităților naturii și accidentelor, de necesitatea păstrării integrității proprietății socialiste și a celei personale, de prevenirea ivirii daunelor etc. **A.** cuprinde acea parte a relațiilor economice specifice, de într-ajutorare și sprijin reciproc, puse în slujba făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Prin intermediul acestor relații bănești se formează, se repartizează și se utilizează fondul de asigurare necesar compensării pagubelor provocate bunurilor asigurate în vederea menținerii continuității producției, plății sumelor asigurate, precum și finanțării acțiunilor de prevenire și combatere a fenomenelor generatoare de pagube. Relațiile bănești care se nasc în procesul constituirii și folosirii *fondului de asigurare* (→) administrat de către ADAS constituie o parte componentă a relațiilor financiare. Relațiile de asigurare se nasc între unitățile economice de stat, întreprinderile de comerț exterior, întreprinderile de transporturi, organizațiile cooperatiste și orice cetățean asigurat al țării, pe de o parte, și ADAS, pe de altă parte. Conținutul relațiilor de asigurare este determinat de natura orînduirii sociale și de stat și de legile economice care acționează în societate. **A.** din țara noastră se clasifică: *a) După ramura (domeniul) la care se referă există*: **a.** *de stat de bunuri* (→), **a.** *de stat de persoane* (→) și **a.** *de răspundere civilă* (→); *b) În funcție de felul obiectelor asigurate*: **a.** *de mijloace fixe*, **a.** *de mijloace circulante și de circulație*, **a.** privind mobilierul și alte obiecte de uz casnic proprietate personală, **a.** de animale, **a.** de autovehicule, **a.** de persoane, **a.** de răspundere civilă; *c) Din punctul de vedere al riscurilor*: **a.** împotriva ploilor torențiale, grindinei, înghețului, furtunii, inundațiilor, uraganului, trăsnetului, exploziei, incendiului, alunecărilor, prăbușirilor și cutremurelor de pămînt, contra bolilor, epizootiilor, accidentelor, îmbolnăvirilor, deceselor, pentru prejudiciile provocate terților persoane fizice ca urmare a unor accidente de autovehicule etc.; *d) După sfera de cuprindere în profil teritorial*: **a.** *interne*, **a.** *externe* (→); *e) După natura raporturilor care se stabilesc între asigurat și asigurător*: **a.** directe, în care raporturile juridice de asigurare între asigurați și asigurători se stabilesc nemijlocit prin lege sau contract și **a.** indirecte (reasigurări) în care raporturile juridice de asigurare se stabilesc între două organizații de asigurare, una apărînd în calitate de *reasigurat* (→) și alta în calitate de *reasigurător* (→); *f) După modul de înfăptuire* există: **a.** prin efectul legii (obligatorii) și **a.** facultative (contractuale, benevole).

ASIGURAREA BUNURILOR DIN GOSPODĂRIE, formă și parte componentă a **a.** facultative complexe a gospodăriei unei persoane fizice, care cuprinde obiectele casnice, mobilier, aparate de radio, televizoare, mașini de cusut, frigidere, îmbrăcăminte, covoare, produse agricole vegetale și animale, materiale de construcție, combustibil etc. În **a.** sînt cuprinse pentru 20% din suma asigurată prevăzută în contract și bunurile asigurabile aflate în orice alt loc din afara domiciliului, fie că aceste bunuri se află în aceeași sau în altă localitate. Despăgubirile se plătesc de către ADAS, în cazul în care bunurile sînt distruse sau deteriorate de factorii de risc stipulați în poliță de **a.** → și *asigurare facultativă complexă a gospodăriei*.

ASIGURARE A CREDITELOR PENTRU EXPORT, se încheie pentru ocrotirea drepturilor băneşti ale asiguratului provenite din livrarea mărfurilor sau din prestarea unor servicii pe credit cumpărătorului (importatorului). **A.c.** pentru **e.** se poate contracta de către organizaţiile socialiste din ţara noastră care efectuează operaţiuni de comerţ exterior, precum şi de către societăţile mixte cu participarea românească şi care au sediul în R.S. România. Cumpărătorul rău platnic poate fi executat silit pentru creditul respectiv, potrivit procedurii din ţara sa. În această formă de **a.,** ADAS plăteşte asiguratului despăgubiri în situaţia în care debitorul nu i-a rambursat creditul acordat, datorită insolvabilităţii sale. Răspunderea asigurătorului începe din momentul livrării mărfurilor sau de la data prestării serviciilor pe credit şi expiră la rambursarea integrală a creditului, la survenirea unei daune sau după expirarea unui an de la data cînd debitorul trebuia să-şi achite datoriile, dacă în acest interval de timp asiguratul n-a deschis acţiunea în vederea stabilirii insolvabilităţii cumpărătorului. Suma asigurată este egală cu valoarea creditului, inclusiv dobînda aferentă acestui credit. Primele de asigurare sînt stabilite în mod diferenţiat, pe grupe de ţări şi pentru o perioadă de 6 luni. Despăgubirea se plăteşte numai pentru paguba provocată asiguratului de insolvabilitatea dovedită a debitorului.

ASIGURARE A NAVELOR (CASCO), formă de **a.** externă a navelor fluviale, maritime şi aeriene, care fac parte din flota civilă, ce se încheie de ADAS pentru cazurile de avarie, distrugerea sau pierderea lor, precum şi pentru răspunderea proprietarului faţă de terţele persoane, decurgînd din utilizarea lor. La **a.n. (c)** despăgubirile se acordă pentru compensarea daunelor reprezentînd pierderea totală a navei sau pentru stricăciunile cauzate de: furtună, uragan, incendiu, naufragiu, ciocnire, eşuare, accidente în timpul încărcării şi descărcării mărfurilor, în timpul alimentării navei cu combustibil, exploziei pe bordul sau în afara navei, stricăciunile pricinuite de salvare sau de stingerea incendiului, stricăciuni provocate de către nava asigurată etc. **A.n. (c)** se poate încheia pentru o singură călătorie sau pentru o perioadă de timp determinată. → şi *asigurare externă.*

ASIGURARE ASUPRA VIEŢII, contract prin care asigurătorul se obligă, ca în schimbul unui capital fix sau a unei sume plătite periodic (lunar, trimestrial sau semestrial), numită *primă de asigurare* (→) să plătească asiguratului, în cazul în care survin evenimente care să îi lezeze persoana, o anumită sumă de bani.

ASIGURARE COMPLEXĂ A ELEVILOR ŞI STUDENŢILOR, formă a *asigurărilor de stat facultative (benevole)* (→), combinată, de persoane şi bunuri, contractată de elevii şi studenţii de la învăţămîntul de zi; se încheie şi pentru pagubele pe care aceştia le-ar putea provoca terţelor persoane. În această formă de **a.** se cuprind: cazurile de accidente ale elevilor sau studenţilor asiguraţi; diferite bunuri casnice sau gospodăreşti luate de studenţi sau elevi la şcoală (facultate), în excursii, tabere etc.; *asigurarea de răspundere civilă legală* (→) datorită avarierii sau distrugerii unor bunuri prin comiterea de fapte culpabile de către elevul sau studentul care a contractat asigurarea. Sumele asigurate sînt de 12 000 lei pentru cazul cînd survine invaliditatea permanentă totală, de 6 000 lei în caz de deces al asiguratului, de 2 000 lei pentru bunurile casnice sau gospodăreşti şi de 2 000 lei pentru răspunderea civilă. Primele de asigurare sînt de 6 lei pentru o **a.** contractată pe o perioadă de 6 luni şi de 12 lei pentru o **a.** contractată pe timp de un an. În caz de invaliditate permanentă totală sau în caz de deces a asiguratului ca urmare a unui accident, indiferent de locul unde acesta s-a produs, ADAS plăteşte suma asigurată cu condiţia ca evenimentul să fi avut loc pe durata pentru care s-a încheiat asigurarea.

ASIGURARE CUMULATIVĂ, → **COASIGURARE.**

ASIGURARE „CU RĂSPUNDERE PENTRU AVARIA PARTICULARĂ". formă de **a.** *externă* (→) a bunurilor (cargo), care pe lîngă riscurile acoperite prin **a.** *„fără răspundere pentru avaria particulară"* (→) mai cuprinde în plus și pagubele ce pot fi provocate mărfurilor în timpul transportului, de furtună, trăsnet, furt, jaf, udare cu apă, măsuri luate pentru stingerea incendiului, contactul cu alte mărfuri etc. → și *avarie; franșiză.*

ASIGURARE DE ACCIDENTE, formă a *asigurărilor de stat facultative* (→), contractată de persoane, potrivit căreia, asigurătorul nu mai are nici un fel de obligație de plată față de asigurat, dacă în cadrul perioadei de valabilitate a asigurării nu s-a produs riscul asigurat. **A.** de **a.** constituie o măsură de prevedere și se poate încheia de către persoane în vîrstă de la 16—70 ani. **A.** de **a.** poate fi combinată, sub diferite forme, cu asigurarea de viață. La **a.** de **a.** suma asigurată se stabilește pe baza cererii asiguraților — în limitele condițiilor legale de asigurare —, iar contractul de asigurare devine perfectat odată cu emiterea poliței de asigurare de către asigurător. În **a.** de **a.** se cuprind mai multe evenimente subite, survenite independent de voința asiguratului, cum sînt: alunecarea, căderea, lovirea, arsura, acțiunea curentului electric, explozia, trăsnetul, înecul, degerarea, intoxicarea subită, prăbușirea de teren etc. Prin **a.** de **a.** se compensează urmările imediate ale efortului fizic excesiv reclamat de cauze de forță majoră în timpul îndeplinirii pogramului de producție (invaliditate permanentă parțială sau totală, deces). Dacă a survenit o invaliditate permanentă totală, din accident, asigurătorul plătește asiguratului întreaga sumă asigurată; în cazul unei invalidități permanente parțiale, asiguratul primește numai o parte din suma asigurată, stabilită în funcție de gradul de invaliditate. În cazul invalidității parțiale, sumele plătite de asigurător nu pot depăși suma asigurată stipulată în contractul de asigurare. Dacă asiguratul decedează, asigurătorul plătește familiei suma asigurată independent de plățile efectuate anterior pentru invaliditate permanentă.

ASIGURARE DE ACCIDENTE „TURIST", formă a **a.** facultative care se încheie de către persoane în vîrstă de la 16 la 70 de ani pentru caz de invaliditate permanentă și deces din accident, precum și pentru bunurile gospodărești ale asiguraților lăsate la domiciliu sau luate în deplasare. **A.** se încheie pe o durată de o lună, iar sumele asigurate sînt diferențiate (de la 15 000 la 40 000 lei în funcție de natura accidentului (accidente auto-moto; accidente produse la domiciliul asiguratului de *incendiu, explozie, trăsnet, cutremur de pămînt, diferite alte accidente*) și se plătesc asiguratului în caz de invaliditate permanentă din accident sau de distrugere a bunurilor din gospodăria sa. În caz de deces al asiguratului, suma asigurată se plătește persoanei prevăzută în polița de asigurare.

ASIGURARE DE ECONOMIE ȘI DE ÎNVALIDITATE PERMANENTĂ DIN ACCIDENTE, formă a asigurării facultative care se încheie de către persoane în vîrstă de la 16 la 65 de ani, pe durate cuprinse între 5 și 10 ani, pentru suma de 10 000 lei sau mai mare, sumele crescînd cu fracțiuni de cîte 5 000 lei. Primele se stabilesc diferențial, în funcție de durata și de suma asigurată și se plătesc anticipat, anual. Fiind o **a.** de supraviețuire, combinată cu o **a.** de invaliditate din accidente, oferă asiguraților posibilitatea ca pe perioada plății primelor să economisească în mod planificat anumite sume de bani și, în același timp, în cazul unei invalidități permanente, survenită drept consecință a unui accident, sau la expirarea asigurării, indiferent de plățile efectuate anterior pentru invaliditatea permanentă să primească o anumită sumă asigurată. La expirarea **a.** asiguratul are latitudinea să opteze pentru încasarea sumei ce i se cuvine, fie dintr-o dată, fie sub formă de rentă pe timp limi-

tal. Dacă în perioada cît durează plata rentei, asiguratul rămîne cu o invaliditate totală din accidente, i se plăteşte dublul sumei asigurate. În caz de deces al asiguratului nu se mai plăteşte suma asigurată.

ASIGURARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ 1. Ramură a **a.** prin efectul legii menită să repare prejudiciile de circulaţie produse de persoane fizice şi juridice unor terţe persoane, prin accidentare, avariere sau distrugere a bunurilor, ori prin vătămare corporală sau decesul acestora. Acordarea despăgubirilor terţelor persoane prin **a. de r. c.** presupune îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiţiuni: *a)* asiguratul să fi comis o faptă ilicită; *b)* să existe o pagubă, un prejudiciu, produs de asigurat unei terţe persoane *c)* să existe un raport de cauzalitate între fapta ilicită a asiguratului vinovat de producerea accidentului şi prejudiciul creat terţei persoane; *d)* să se stabilească vinovăţia asiguratului, care a avut drept consecinţă producerea accidentului (comiterea unei fapte cu intenţie, din neglijenţă ori prin imprudenţă). Sînt cuprinşi în asigurare toţi deţinătorii (persoane fizice şi juridice) de autovehicule înmatriculate în ţara noastră, precum şi persoanele străine care circulă cu autovehicule înmatriculate în alte ţări, dar cu valabilitate şi în ţara noastră. Nu sînt cuprinse în această asigurare: tramvaiele, autovehiculele cu o capacitate cilindrică de pînă la 69 de cm^3 inclusiv, aparţinînd persoanelor fizice şi juridice, precum şi autovehiculele ce aparţin persoanelor care posedă documente internaţionale de asigurare valabile şi pe teritoriul ţării noastre. Pentru orice autovehicul cu o capacitate cilindrică mai mare de 69 cm^3 se plăteşte anual o primă de asigurare de 175 lei de către organizaţiile socialiste şi de 350 lei de către persoanele fizice şi alte categorii de asiguraţi, iar pentru motocicluri se plăteşte suma de 40 şi, respectiv, 80 lei. Persoanele infirme, deţinătoare de motocicletе adaptate infirmităţii lor, beneficiază de o reducere a primelor de asigurare cu 50%. Persoanele juridice şi fizice deţinătoare de autovehicule, avînd calitatea de asiguraţi, trebuie să înştiinţeze în scris în termen de 24 de ore de la producerea accidentului unitatea respectivă ADAS şi să comunice neîntîrziat pretenţiile formulate de persoanele păgubite. ADAS acordă despăgubiri pentru prejudiciile de care asiguraţii răspund pe baza legii, faţă de terţele persoane păgubite prin accidente de autovehicule care au loc pe teritoriul ţării noastre, inclusiv eventualele cheltuieli de judecată. Despăgubirile se acordă chiar şi în cazul cînd cel care conducea autovehiculul, răspunzător de producerea accidentului, este o altă persoană decît asiguratul. În caz de vătămare corporală sau deces al unei persoane, ADAS plăteşte despăgubiri şi în situaţiile în care autorul accidentului a rămas neidentificat. De asemenea, se compensează şi prejudiciile suferite de persoane care nu au domiciliul, reşedinţa sau sediul în ţara noastră. **2.** Formă de **a.** facultativă pentru pagubele produse prin accidente de autovehicule numai în afara teritoriului ţării noastre. **A.** se poate contracta de către persoanele fizice şi juridice care merg în străinătate cu autovehicule înmatriculate în ţara noastră. În această formă de **a.** nu este stabilită suma asigurată; în baza asigurării, ADAS acordă despăgubiri potrivit prevederilor legislaţiei de asigurări din ţara în care se produce accidentul. Primele de asigurare sînt stabilite pe ţări socialiste şi pe celelalte ţări, pe feluri de autovehicule şi pe categorii de asiguraţi. Pagubele sînt constatate, evaluate şi plătite în conformitate cu procedura de lucru stabilită prin convenţiile *Cartea albastră* (→) şi *Cartea verde* (→).

ASIGURARE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ LEGALĂ, formă a **a.** *facultative complexe a gospodăriei* (→), care cuprinde cazurile de răspundere civilă pentru despăgubiri datorate de asigurat, soţia sau soţul, după caz, care se află în întreţinerea asiguratului în calitate de locatar, faţă de: *a)* proprietar pentru pagubele produse la imobil, de incendiu sau explozie; *b)* terţi în caz de accidentare a persoanelor şi avarierea bunurilor lor la domiciliul asiguratului; *c)* locatarii apartamentelor învecinate pentru pagube la bunurile asigurabile ori la pereţii, planşeele, tavanele şi pardoselile aparta-

mentelor respective, provocate de o inundație, incendiu sau explozie ce poate avea loc în locuința asiguratului. Prima anuală de **a.** este de 2 lei pentru fiecare mie de lei din suma asigurată stabilită de către asigurat în momentul încheierii asigurării.

ASIGURARE DE STAT DE BUNURI (în *socialism*), sistem de relații economice specifice, exprimate valoric, de întrajutorare și sprijin reciproc între membrii societății, prin intermediul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondul bănesc necesar compensării pagubelor provocate bunurilor proprietate a întreprinderilor de stat republicane sau locale, proprietate cooperatistă sau personală, distruse de calamități ale naturii sau de accidente, precum și pentru finanțarea acțiunilor de prevenire și combatere a fenomenelor generatoare de pagube, în vederea menținerii continuității procesului de producție.

ASIGURARE DE STAT DE PERSOANE (în *socialism*) **1.** Sistem de relații economice specifice, exprimate valoric, de întrajutorare și sprijin reciproc între membrii societății prin intermediul cărora — pe baza primelor ce se plătesc de către asigurați — se formează, se repartizează și se utilizează fondul bănesc necesar plății sumelor cuvenite persoanelor cuprinse în **a.** sau necesar *finanțării acțiunilor de prevenire și combatere* a accidentelor, invalidității, deceselor. **2.** Măsură suplimentară de prevedere și economisire de către oamenii muncii și familiile lor pentru cazul producerii unor evenimente legate de viața personală, cum ar fi pierderea parțială sau totală a capacității de muncă. Sumele asigurate se plătesc peste drepturile ce se cuvin asiguraților prin **a.** *sociale* (→) sau prin *asistența socială de stat* (→). **3.** Mijloc de atragere în circuitul economic a unei părți din mijloacele bănești temporar disponibile aflate la populație. **A. de s. de p.** constituie o completare a asigurărilor sociale. ◇ **A. de s. de p. prin efectul legii.** formă principală de **a.** a persoanelor care ia naștere direct, în baza legii, independent de voința asiguraților, menită să ocrotească pe călători, în caz de accidente survenite pe teritoriul R.S. România în timpul transportului efectuat în mod organizat cu mijloace de transport ce aparțin organizațiilor socialiste. Călătorii sînt asigurați în caz de deces sau invaliditate parțială ori totală, cauzate de un accident în timpul transportului. În această formă de **a.** sînt cuprinși toți călătorii în timpul transportului pe căile ferate, inclusiv pe căile ferate forestiere și industriale, cu avionul, pe căile rutiere (cu autobuze, autocare, autocamioane etc. care circulă între localități), precum și în cazul transportului pe apă (fluvial, maritim, pe lacuri, folosindu-se nave de orice fel cu forță de tracțiune mecanică). În această formă de **a.** nu se cuprind călătorii care folosesc mijloace de transport în comun în interiorul localităților sau care călătoresc cu alte mijloace de transport decît cele menționate mai sus și nici călătorii din traficul internațional efectuat pe teritoriul țării noastre dar care pot contracta asigurări facultative de accidente. Prima de **a.** se plătește odată cu cumpărarea biletului de călătorie, a abonamentului, fiind inclusă în prețul (tariful) acestora. Copiii care au dreptul să călătorească gratuit sînt cuprinși în **a.** fără plata primei respective. Organizațiile de transport sînt obligate să vireze primele de asigurare încasate în contul ADAS. **A.** este valabilă pe tot timpul transportului, staționărilor, transbordărilor de la un mijloc de transport la altul pentru continuarea călătoriei. Sumele asigurate sînt de 25 000 lei în cazul transportului pe căile ferate, *rutiere sau pe apă și de 35 000 lei în transporturile aeriene*. Sumele asigurate se plătesc atunci cînd se constată că: accidentul s-a produs pe teritoriul (apele teritoriale) țării; a survenit în timpul transportului sau în timpul cît mijlocul de transport se afla în stație, cu cel mult o oră înainte de plecarea acestuia sau în decurs de o jumătate de oră de la sosirea la destinație și dacă nu a fost provocat cu intenție de către călători. Suma asigurată se plătește asiguratului sau succesorilor acestuia și în cazurile în care invaliditatea sau decesul survin în decurs de un an de la data accidentului.

ASIGURARE DE STAT PRIN EFECTUL LEGII (OBLIGATORII) DE BUNURI, formă principală a **a.** care au drept scop apărarea intereselor economice și sociale ale întregii societăți, menținerea continuității procesului de producție și păstrarea integrității avuției naționale. Prin aceste **a.** se ocrotesc atît bunurile proprietate de stat, cît și cele aflate în proprietate cooperatistă și personală. Caracteristicile acestor **a.** sînt reglementate și iau naștere prin efectul legii sau a altui act normativ, exprimînd voința întregii colectivități fără acordul asiguraților și asigurătorului; cuprind toate bunurile din categoria stabilită prin lege independent de voința asiguratului; primele de asigurare sînt, în principiu, mai mici deoarece **a.** sînt totale, iar riscurile nu se selecționează; sînt normate, respectiv sumele asigurate sînt fixate prin lege sub formă de normă de **a.** pe unități de asigurare, în mod diferențiat; sînt permanente, din care cauză, între părți iau naștere drepturi și obligații nelimitate în timp, pe toată durata existenței bunului asigurat; răspunderea asigurătorului decurge în mod automat prin simpla dobîndire a bunului de către asigurat, despăgubirile în caz de daune se plătesc chiar dacă asiguratul nu a achitat la timp primele de **a.**, reținîndu-se cu acest prilej primele restante și majorările aferente.

ASIGURARE EXTERNĂ, în care asigurătorul, asiguratul sau beneficiarul asigurării are sediul (domiciliul) în altă țară, ori obiectul asigurării sau riscul asigurat există și se poate produce în afara granițelor țării în care se contractează asigurarea. Întrucît la aceste asigurări, primele de asigurare, despăgubirile de asigurare și sumele asigurate se exprimă, de regulă și se plătesc în valută, ele se mai numesc și *asigurări în valută*. ADAS utilizează următoarele categorii de asigurări externe: *a)* asigurarea mărfurilor care constituie obiect al operațiunilor de import-export pe durata de timp a transportului fluvial, maritim, terestru sau aerian; *b)* asigurarea navelor fluviale și maritime civile pentru cazurile de avarie, distrugere sau pierdere a lor, *Casco* (→), precum și răspunderea proprietarului față de terțele persoane, care decurge din utilizarea lor; *c)* asigurarea avioanelor comerciale pentru cazurile de avarie sau pierdere a lor, precum și cele privind răspunderea proprietarului față de terțele persoane, care decurge din utilizarea lor; *d)* asigurarea construcțiilor și a instalațiilor efectuate de firme străine în țara noastră sau executate de întreprinderile românești în străinătate, precum și asigurarea răspunderii constructorului: *e)* asigurarea creditelor pentru export și asigurarea bunurilor care sînt proprietate a statului român aflate în străinătate; *f)* asigurarea autoturismelor care circulă în afara granițelor țării. În cadrul **a.e.** locul principal îl ocupă asigurarea mărfurilor care constituie obiect al operațiunilor de import-export, contribuind în acest fel la dezvoltarea comerțului exterior, a turismului și a transporturilor internaționale.

ASIGURARE FACULTATIVĂ A AUTOVEHICULELOR, formă de **a.** ce poate fi contractată de către orice persoană fizică sau juridică, avînd calitatea de proprietar al autovehiculelor (autoturisme, autocamioane, autobuze, troleibuze etc.), dar numai pentru cazuri de avarii, despăgubirile determinîndu-se potrivit principiului răspunderii proporționale. ADAS încheie **a.** pentru furt, **a.** autovehiculelor utilizate la concursuri, antrenamente și întreceri sportive, **a.** pentru avarii a autovehiculelor care aparțin persoanelor străine venite temporar în România, cînd plata primelor de asigurare se face în valută liber convertibilă, **a.** autovehiculelor cu aplicabilitate numai în afara granițelor țării noastre etc.

ASIGURARE FACULTATIVĂ COMPLEXĂ A GOSPODĂRIEI, a. care are menirea de a înlesni înlăturarea urmărilor unor evenimente neprevăzute ce pot surveni în gospodăria unei persoane fizice, cum ar fi: ploi torențiale, inundație, grindină, furtună, incendiu, trăsnet, explozie, prăbușire sau alunecare de teren, avarii accidentale provocate la instalațiile de gaze, apă, canal sau încălzire etc. și care pot provoca mari pagube materiale, accidentarea unor persoane etc. Practic este vorba de o

asigurare combinată, deoarece în contractul respectiv se includ: asigurarea bunurilor din gospodărie; asigurarea de accidente produse în gospodăria asiguratului; asigurarea de răspundere civilă legală. În asigurare sînt cuprinși: soții, părinții și copiii, cu condiția să convietuiască împreună. Suma asigurată se stabilește la cererea asiguratului. Prima de asigurare se calculează pe fiecare 1 000 de lei asigurată. ADAS plătește despăgubiri și sumele datorate, potrivit legii, față de proprietar pentru unele pagube produse la imobil, sumele datorate altor persoane pentru accidentarea acestora și avarierea bunurilor lor la domiciliul asiguratului, precum și sumele datorate cu titlu de dezdăunare a locatarilor apartamentelor învecinate pentru pagube la bunurile asigurabile sau la elementele de construcție ale apartamentelor respective.

ASIGURARE FACULTATIVĂ DE ABONAMENT, formă de **a.** practicată în mod special pentru cooperativele agricole de producție, asociațiile intercooperatiste și unitățile lor economice, unde sînt cuprinse toate animalele din aceeași specie sau din mai multe specii. **A.** are o valabilitate nelimitată în timp iar primele sînt fixe pe specii și pe grupe de animale.

ASIGURARE FACULTATIVĂ DE ABONAMENT PRIVIND CULTURILE AGRICOLE ȘI RODUL VIILOR, formă de **a.** încheiată pentru una, mai multe sau pentru toate *felurile de culturi, fără termen, cu dreptul însă de a fi denunțate în scris, în fiecare* an, pînă la data de 30 octombrie, plata primelor de **a.** sau despăgubirile avînd aplicabilitate de la începutul anului următor.

ASIGURARE FACULTATIVĂ DE RĂSPUNDERE CIVILĂ A CONDUCĂTORILOR AUTO PROFESIONIȘTI, formă de protejare a victimelor accidentelor de circulație și de reparare a prejudiciilor suferite de acestea prin avarierea sau distrugerea bunurilor ori prin vătămarea corporală a unor persoane, care completează și întregește *asigurarea de răspundere civilă* (→) prin efectul legii. **A.** poate fi contractată cu organele ADAS de către persoanele încadrate în funcție de conducător auto la organizațiile socialiste (șofer, ajutor de șofer, conducător de tractoare, de motociclu, *șofer-laxator, șofer-primitor* și distribuitor gestionar și alte funcții similare). **A.** se mai poate contracta și de către persoanele încadrate în alte funcții decît aceea de conducător auto, însă care au printre atribuțiile permanente de serviciu și pe aceea de a conduce autovehiculele ce aparțin organizațiilor socialiste la care sînt încadrați: de asemenea, mai pot contracta această **a.** *militarii* și *membrii cooperatori* care îndeplinesc funcția de conducător auto ca principală sarcină de serviciu. Conducătorii auto profesioniști care contractează această **a.** conducînd un autovehicul ce aparține organizației socialiste la care sînt încadrați au săvîrșit din vina lor un accident auto, provocînd pagube unei terțe persoane, nu mai sînt obligate să restituie despăgubirea pe care ADAS a plătit-o terței persoane păgubite. **A.** se poate încheia pe o perioadă de un an, prima de asigurare fiind de 125 lei pentru toate felurile de autovehicule, cu excepția motocicletelor, la care prima de asigurare este de 28 lei: **a.** se poate contracta și pe o perioadă de 6 luni, în care caz prima de asigurare este de 70 lei pentru toate felurile de autovehicule, excepție făcînd motocicletele, pentru care prima este de 16 lei.

ASIGURARE FACULTATIVĂ EXTERNĂ, formă de **a.** încheiată de către ADAS cu societăți de **a.** străine pentru bunurile proprietate personală sau bunurile proprietate de stat, care trec granițele țării și satisfac cerințele unei activități economice. În acest cadru ADAS practică asigurarea mărfurilor de import-export pe durata transportului aerian, fluvial, maritim sau terestru, a navelor fluviale și maritime civile pentru cazurile de avarie, distrugere sau pierderea lor *Casco* (→), precum și cele de răspundere a proprietarului față de terțele persoane.

ASIGURARE FACULTATIVĂ PAUȘALĂ SAU GLOBALĂ, formă de **a.** contractată de gospodăriile familiale ale membrilor C.A.P. în care se cuprind: un anumit număr de animale din aceeași specie sau, pe baza unui supliment de primă, din cîteva specii; *asigurarea facultativă complexă a gospodăriei* (→); asigurarea pentru cazurile de accidente a capului gospodăriei sau a altui membru din familia sa. În această **a.** capul gospodăriei și soția lui sînt asigurați suplimentar și pentru cazul de deces sau invaliditate contractată la domiciliu din cauza trăsnetului, exploziei, incendiului, cutremurului de pămînt etc. în cadrul asigurării complexe a gospodăriei. **A.** se contractează pentru mai multe riscuri, dar se plătește o primă unică sau, la cererea asiguratului, se poate eșalona în mai multe rate și termene. **A.** se poate încheia pentru șase luni sau un an, prima de asigurare fiind diferențiată corespunzător. Despăgubirile se calculează în limita sumei asigurate. **A.f.p.** simplifică munca în materie de asigurări și este avantajoasă pentru membrii C.A.P.

ASIGURARE FAMILIALĂ DE ACCIDENTE, se încheie facultativ de persoane în vîrstă de la 16 la 70 de ani inclusiv și în care, pe lîngă asiguratul principal, sînt cuprinși și membrii săi de familie — soția (soțul) și copiii în vîrstă de la 5 la 16 ani — fără vreun adaos de primă. **A.** se încheie pe o durată de 3 luni; suma asigurată este de 10 000 lei pentru fiecare asigurat în caz de invaliditate permanentă și de 5 000 lei în caz de deces din accident. În această asigurare sînt cuprinse, fără vreun adaos de primă, și bunurile casnice și gospodărești, pentru suma de 5 000 lei împotriva riscurilor generale, carbonizare parțială sau totală, avarii accidentale la instalațiile de apă, canal, gaze, încălzire centrală, furt prin efracție etc. Prima este fixă și unică, de 25 lei pentru toată durata asigurării. Suma asigurată se plătește în caz de invaliditate permanentă totală și în caz de deces din accident al oricăruia dintre asigurați.

ASIGURARE FAMILIALĂ MIXTĂ DE VIAȚĂ, asigurare facultativă contractată de două sau mai multe persoane în vîrstă de la 5 la 65 de ani, astfel încît la expirarea **a.** să nu depășească 75 de ani. **A.** se încheie pe durate cuprinse între 5 și 20 de ani, la o sumă ce se stabilește de asigurat. Primele de **a.** sînt stabilite diferențiat în funcție de vîrsta asiguratului, de durata **a.**, de suma asigurată și de numărul și vîrsta membrilor de familie cuprinși în **a.** Acest sistem de **a.** participă la tragerile lunare de amortizare unde prin combinații de cîte 3 litere înscrise în poliță se atribuie premii pentru fiecare 1 000 de lei din suma asigurată. ADAS plătește suma asigurată în caz de invaliditate permanentă din accidente a persoanelor cuprinse în asigurare, la ieșirea combinației de litere cu prilejul tragerilor de amortizare. La expirarea asigurării, dacă primele de asigurare sînt achitate la zi, suma asigurată prevăzută în polița de asigurare se plătește majorată cu 10% în cazurile de invaliditate permanentă sau parțială a oricărei persoane cuprinse în asigurare; suma care se cuvine corespunzător gradului de invaliditate, se plătește majorată cu 25%, în limita sumei asigurate.

ASIGURARE „FĂRĂ RĂSPUNDERE PENTRU AVARIA PARTICULARĂ“, formă a **a.** externe de bunuri conform căreia se acordă despăgubiri pentru compensarea pagubelor provocate încărcăturii *cargo* (→) de trăsnet, de incendiu, de naufragiu, împotmolire sau ciocnirea mijlocului de transport, de prăbușirea terasamentelor, pădurilor, dispariție a mijlocului de transport, (avion, navă, vagon, autocamion) etc. La această formă de **a.** se compensează prin despăgubiri și cheltuielile de un anumit nivel efectuate pentru prevenirea unui pericol iminent, salvarea încărcăturii etc. **A.** încheiată în condițiile de mai sus cuprinde, de asemenea, cheltuielile și contribuția la avaria comună; → și *asigurare „cu răspundere pentru avaria particulară“; asigurare pentru „toate riscurile“; avarie; franșiză.*

ASIGURARE ÎN VALUTĂ, → **ASIGURARE EXTERNĂ**

ASIGURARE MIXTĂ DE VIAȚĂ, formă de **a.** *contractată atît pentru supraviețuire,* cît și pentru deces, avînd următoarele caracteristici: este o măsură de prevedere și un mijloc de economisire pe termen lung; se poate contracta de către persoane în vîrstă de la 16 la 65 ani, astfel încît la sfîrșitul asigurării acestea să nu depășească vîrsta de 75 de ani. ADAS plătește suma asigurată la expirarea contractului de **a.** dacă primele au fost achitate la zi și dacă asiguratul va fi atunci în viață; în caz de deces, înainte de expirarea contractului de **a.** suma asigurată se plătește persoanelor prevăzute în polița de **a.**; persoanele care sînt bolnave sau au o invaliditate permanentă mai mare de 50% nu sînt admise în acest sistem de **a. A.** se încheie pentru perioade diferite cuprinse între 5 și 15 de ani. Primele se plătesc în funcție de suma asigurată, vîrsta la care se încheie **a.**, durata **a.** etc. ADAS plătește: suma asigurată înscrisă în poliță la expirarea **a.**; o anumită sumă de lei pentru fiecare combinație de litere înscrisă în poliță, ieșită la tragerile lunare de amortizare: de 5 ori suma asigurată în caz de invaliditate permanentă din accidente, în funcție de gradul de invaliditate sau în caz de deces din accident: suma asigurată înscrisă în poliță în caz de deces din alte cauze. La cerere, asiguratul poate primi de la ADAS un împrumut cu dobîndă rambursabil în rate sau dintr-o dată în cursul contractului de **a.** → și *asigurare familială mixtă de viață.* ◇ **A.m. de v. cu indemnizație pentru urmași,** formă de **a.** *ce se contractează de către persoane în* vîrstă de la 16 la 50 de ani, pentru sume de cel puțin 12 000 lei, în așa fel ca la expirarea **a.** persoanele să nu depășească vîrsta de 60 ani. **A.** se încheie pe durate între 10 și 20 ani. ADAS plătește suma asigurată la expirarea **a.**, precum și în caz de invaliditate permanentă ca urmare a unui accident sau deces din orice cauză. În caz de deces al asiguratului, asigurătorul plătește imediat jumătate din suma asigurată, o indemnizație anuală de 10% din suma asigurată pînă la termenul de expirare a **a.**, cînd se achită și cea de-a doua jumătate din suma asigurată. Această formă de **a.** participă și la tragerile lunare de amortizare, asiguraților putînd beneficia pe durata asigurării de împrumuturi purtătoare de dobîndă din partea ADAS-ului.

ASIGURARE OBLIGATORIE A BUNURILOR COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, formă de **a.** prin efectul legii în care sînt cuprinse majoritatea bunurilor ce le aparțin, impusă de frecvența și intensitatea riscurilor din agricultură și de importanța pe care o prezintă bunurile acestor unități atît pentru ele, cît și pentru economia națională. Această **a.** cuprinde: *a)* clădirile, construcțiile, instalațiile, mașinile, motoarele, mijloacele de transport, atelierele și întreprinderile anexe, inventarul gospodăresc; *b)* animalele proprii (bovine, cabaline, ovine, caprine, porcine — de la vîrsta de 6 luni și cătării — de la vîrsta de un an), animalele primite spre creștere și îngrășare și reproducătorii primiți spre folosință de la consiliile populare; *c)* materiile prime, materialele, semifabricatele și produsele finite, culturile agricole, rodul viilor, furajele, recolta înmagazinată etc. Potrivit grupei de care aparțin, bunurile se asigură pentru următoarele riscuri: incendiu, trăsnet, explozie, ploaie torențială, grindină, inundație, furtună, uragan, cutremur de pămînt, prăbușire sau alunecare de teren, pagube provocate de zăpezi și gheață, demolări făcute pentru preîntîmpinarea sau limitarea daunelor, epizootii, boli, otrăvire cu ierburi, atac al fiarelor sălbatice, sacrificare din dispoziția organelor competente etc. Primele de asigurare se plătesc în rate semestriale egale, la cîteva termene în cursul anului. Întîrzierea plății primelor de asigurare atrage după sine aplicarea de majorări de 1% pe lună sau pe fracțiune de lună, în timp ce plata anticipată dă dreptul la o reducere a cuantumului primelor de asigurare. Ministerul Finanțelor sau alte organe competente, poate aproba reduceri, scutiri, amînări și eșalonări în plata primelor datorate de C.A.P., sau anulări de majorări. → și *asigurare „cu răspundere pentru avaria particulară"; asigurare „fără răspundere pentru avaria particulară"; avarie; franșiză.*

ASIGURARE PENTRU „TOATE RISCURILE", formă a **a.** *externă* → de bunuri (cargo), simplă și operativă, solicitată tot mai mult pe plan internațional ca urmare a faptului că reia toate riscurile ce pot afecta mărfurile în timpul transportului. ADAS, în cadrul acestei forme de **a.**, compensează toate daunele produse în timpul transportului mărfurilor, cu excepția celor provocate cu intenția sau din neglijența asiguratului, a lucrătorilor sau a împuterniciților săi, a celor datorate viciilor ascunse ale mărfurilor asigurate, sau rezultate din nerespectarea normelor referitoare la transport (import, export, tranzit și securitatea mărfurilor). În schimbul unei prime suplimentare, în polița de asigurare pot fi cuprinse și unele riscuri politice; nivelul primei depinde de evoluția și intensitatea evenimentelor politice pe plan internațional.

ASIGURARE PRIN EFECTUL LEGII A BUNURILOR CETĂȚENILOR, cuprinde: clădirile, construcțiile, bovinele, cabalinele, ovinele și caprinele de la vîrsta de un an și porcinele de la vîrsta de 6 luni. Bunurile menționate se **a.** împotriva acelorași riscuri ca și bunurile aparținînd C.A.P. → și *asigurarea obligatorie a bunurilor cooperativelor agricole de producție.*

ASIGURARE VIAGERĂ DE DECES CU PLATA PRIMELOR PE TIMP LIMITAT se contractează de către ADAS cu persoane în vîrstă de la 16 la 60 ani. Sumele asigurate sînt variabile, ajungînd pînă la 5 000 lei. Primele de **a.** se stabilesc în funcție de suma asigurată, de vîrsta asiguratului și de durata asigurării și sînt plătibile în rate anticipate pe o perioadă, la alegere, de 5—15 ani. Sumele asigurate se plătesc de către ADAS numai în caz de deces al asiguratului sau al persoanelor înscrise în polița de **a.**

ASIGURARE VIAGERĂ DE DECES CU PRIMĂ UNICĂ se contractează de către persoane în vîrstă de 16—20 de ani pentru anumite sume. Prima de asigurare se stabilește în funcție de vîrsta asigurată și se achită anticipat, dintr-odată la contractarea asigurării. Suma asigurată se plătește de către ADAS, la decesul asiguratului, numai persoanelor prevăzute în *polița de asigurare.* → și *poliță.*

ASIGURAT, persoană fizică sau juridică participantă la sistemul de asigurare obligatorie (prin efectul legii) sau facultativă, respectiv la *contractul de asigurare* (→) care, în schimbul unei prime unice sau periodice, are dreptul să primească despăgubirea sau suma asigurată stipulată în contract sau prin lege în cazul producerii riscului respectiv. Calitatea de asigurat o pot avea și persoanele fizice sau juridice care se asigură pentru prejudiciul ce eventual îl vor produce terțelor persoane față de care sînt răspunzători în baza legii. **A.** poate fi și o altă persoană decît aceea care a încheiat asigurarea. Pentru asigurările de bunuri, asigurații pot fi: cooperativele agricole de producție, cooperativele meșteșugărești și cele de consum, asociațiile intercooperatiste agricole, întreprinderile și instituțiile de stat de importanță locală (mai ales în cazul asigurărilor facultative), întreprinderile republicane pentru asigurările privind activitatea de comerț exterior și de transporturi navale și aeriene, precum și persoanele fizice. Asigurații sînt obligați să ia cele mai eficiente măsuri pentru buna conservare a bunurilor asigurate, precum și măsuri de prevenire, combaterea și limitarea daunelor.

ASIGURĂRI DE STAT FACULTATIVE (BENEVOLE), forme principale de **a.** bazate pe liberul consimțămînt și din interesul fiecărui asigurat, avînd drept scop completarea **a.** *prin efectul legii a bunurilor cetățenilor* (→). **A. de s.f. (b)** se pot contracta pentru bunuri, persoane și riscuri necuprinse în sistemul **a.** prin efectul legii sau și pentru acestea, dar numai pentru diferența de valoare, pînă la valoarea lor reală. **A. de s.f.** au următoarele caracteristici: sînt reglementate prin acte nor-

mative, însă *drepturile* și *obligațiile* concrete între părți se nasc pe baza contractului încheiat între asigurător (ADAS) și asigurat; după încheierea a. ADAS eliberează polița sau *contractul de asigurare*; *primele sînt în principiu mai mari ca la a. prin efectul legii*: cuprind numai o parte din bunurile asigurabile; sumele asigurate sînt convenite între asigurat și asigurător pe bază de contract, dar fără să depășească valoarea reală sau limitele valorice ale bunurilor stabilite prin acte normative; au o durată de valabilitate determinată, stipulată în contractul de asigurare, la expirarea căreia răspunderea asigurătorului încetează; neplata la timp a primelor de asigurare poate atrage după sine scurtarea duratei de asigurare, micșorarea sumei asigurate sau *anularea contractului de asigurare*. În această formă de **a.** se cuprind bunurile aparținînd consiliilor populare, unităților finanțate din bugetele locale, misiunilor diplomatice, sindicatelor, *organizațiilor sportive*, *cooperației de consum* și meșteșugărești, bunurile cooperativelor agricole de producție și ale asociațiilor intercooperatiste, precum și bunurile cetățenilor. **A.** de **s.f.** *de persoane* completează *asigurările de stat de persoane* (→) și *asigurările sociale* (→).

ASIGURĂRI INTERNE, în care asigurătorul și asiguratul au sediul (domiciliul) în aceeași țară, obiectele și riscurile asigurate aflîndu-se pe teritoriul aceleiași țări. **A.i.** se *caracterizează prin aceea că primele de asigurare* și sumele asigurate se achită în moneda țării respective. **A.i.** din țara noastră cuprind: clădirile, culturile agricole, animalele și diferite alte bunuri aparținînd *cooperativelor agricole de producție*, cooperativelor meșteșugărești, cooperativelor de consum și persoanelor fizice, asigurările de persoane prin efectul legii și facultative, asigurările de răspundere civilă față de prejudiciile cauzate de asigurat terțelor persoane pe teritoriul țării noastre etc.

ASIGURĂRI MUTUALE, forme incipiente de **a.** în care fiecare asigurat este în același timp și asigurător. *Prin* **a.m.** *un grup de persoane* consimt ca prin efortul comun să compenseze daunele sau să ofere un anumit sprijin material oricăruia dintre membrii grupului. **A.m.** se referă atît la *bunuri*, cît și la *persoane*. Caracteristici: *a)* sînt **a.** reciproce, deoarece fiecare membru este în același timp asigurat și asigurător; *b)* cuantumul cotizației membrilor diferă atît în funcție de numărul și importanța evenimentelor produse, cînd primele se stabilesc și se încasează după producerea riscului, cît și în funcție de un anumit plafon al fondului de asigurare *pentru anumite riscuri bine determinate*, cînd prima de asigurare este repartizată pe numărul membrilor și se încasează anticipat; *c)* nu are ca scop obținerea de beneficii, prin intermediul asigurării *realizîndu-se ajutorarea reciprocă între un anumit* număr de persoane.

ASIGURĂRI POPULARE (în *capitalism*), au ca scop încurajarea micilor economii, asigurarea împrumutării unor sume pe baza primelor plătite de asigurat, asigurarea unui capital în caz de deces al asiguratului înainte de termen, prin tragere la sorți a polițelor de asigurare. **A.p.** se contractează sub cele mai variate forme și condiții.

ASIGURĂRI POPULARE DE ÎNMORMÎNTARE, forme de **a.** practicate din vremurile cele mai îndepărtate pînă în zilele noastre, *în care asiguraților sînt recrutați* dintr-o localitate sau din cîteva localități învecinate. Asigurații cotizează, de regulă, lunar, la o asociație de înmormîntare. În caz de deces al asiguratului se plătește familiei acestuia din fondul constituit o sumă de bani dinainte stabilită prin normele asociației pentru a se face față cheltuielilor ocazionate de acest eveniment.

ASIGURĂRI SOCIALE (în *capitalism*), norme de ocrotire a muncitorilor și a altor angajați în *cazul pierderii capacității de muncă*, a pensionarilor și a membrilor lor de familie. Necesitatea organizării ocrotirii muncitorilor, sub diferite forme, a

apărut odată cu dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor de producție ; instituirea și dezvoltarea **a.s.** au fost determinate îndeosebi de crearea și dezvoltarea industriei care a generat formarea clasei muncitoare. Formarea acestei forțe sociale, dezvoltarea ei și ridicarea conștiinței sale de clasă i-au dat posibilitatea să impună treptat burgheziei, prin luptă îndelungată și plină de jertfe, reglementarea ocrotirii muncitorilor și a celorlalți angajați care și-au pierdut capacitatea de a-și cîștiga prin muncă proprie cele necesare traiului lor și familiilor lor. În România, primele forme embrionare ale asigurărilor sociale au luat ființă către sfîrșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. XX, din inițiativa lucrătorilor din fabrici. Prima lege de asigurări sociale a apărut în anul 1912, sub numele de „Legea pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești". Pînă la această lege, singurul sprijin material primit de lucrători este acela acordat de bresle din „casa milelor" în Țara Românească și Moldova și din „lăzile frățești" din Transilvania. Mai tîrziu au apărut din inițiativa lucrătorilor și alte forme de asigurări. După Codul civil, lucrătorii aveau dreptul la despăgubiri numai cu condiția de a dovedi că vinovat de accident nu a fost el, ci patronul sau prepușii acestuia, deci, rareori ajungeau să obțină despăgubirile la care aveau dreptul, deoarece nu puteau dovedi în justiție vinovăția patronilor. În locul teoriei culpei, s-a stabilit, mai tîrziu, teoria responsabilității, care nici ea nu a dus la rezolvarea problemei asigurării lucrătorilor, deoarece patronii puteau dovedi cu ușurință cazurile de forță majoră care îi liberau de orice responsabilitate. Legea din 1912 a stipulat principiul obligativității asigurărilor sociale pe baza recomandărilor făcute de Biroul Internațional al Muncii. Potrivit acestor recomandări, s-au introdus și la noi **a.s.** contra accidentelor și invalidității, **a.s.** pentru caz de boală și **a.s.** pentru caz de bătrînețe. Cu toate că în România burghezo-moșierească asigurările sociale au cunoscut o oarecare dezvoltare impusă de lupta organizată și hotărîtă a clasei muncitoare, totuși formele concrete de ocrotire a angajaților și a membrilor lor de familie n-au putut satisface pe deplin cerințele de viață ale acestora. În *socialism*, **a.s.** sînt un sistem de relații economico-sociale exprimate valoric, prin care se constituie, se repartizează și se folosesc fondurile bănești necesare plății de indemnizații, ajutoare, pensii, trimiteri la odihnă și tratament balnear a personalului muncitor din unitățile de stat, a cooperatorilor, avocaților, slujitorilor cultelor care își pierd parțial sau total, temporar sau definitiv, capacitatea de muncă, precum și trimiterii la tratament balnear a pensionarilor etc. și ocrotirea membrilor de familie ai tuturor acestor categorii de persoane. Înfăptuirea revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din țara noastră, cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și cu alte pături de oameni ai muncii, trecerea revoluționară în proprietatea întregului popor a principalelor mijloace de producție, au creat condițiile unor transformări radicale și în viața socială care au condus la instituirea, dezvoltarea și perfecționarea unui cuprinzător sistem de asigurări sociale. Învățătura marxist-leninistă, politica Partidului Comunist Român, particularitățile noastre naționale, experiența țărilor socialiste au fost fructificate și în reorganizarea și extinderea asigurărilor sociale. În lucrarea sa „Critica Programului de la Gotha", K. Marx a prevăzut, între altele, și necesitatea constituirii unui fond pentru ocrotirea persoanelor inapte de muncă. Problemele asigurărilor sociale din țara noastră au fost examinate de Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 22—24 dec. 1948, care a hotărît organizarea lor pe baze noi, socialiste, în concordanță cu noile condiții politice, sociale și economice, menite să contribuie la îmbunătățirea condițiilor de viață ale celor ce muncesc. **A.s.** sînt obiectiv necesare deoarece cetățenii pot ajunge în imposibilitatea de a mai munci și, deci, de a-și dobîndi prin muncă cele necesare traiului lor și al familiilor lor datorită unor cauze, cum sînt: maternitatea, accidentele, bolile, invaliditatea, atingerea unei anumite vîrste cînd omul nu mai poate munci cu plenitudinea forțelor sale etc. Necesitatea **a.s.** este determinată și de grija deosebită pe care Partidul Comunist Român și statul nostru

socialist o poartă oamenilor muncii. Fiind o importantă problemă de stat, **a.s.** sînt prevăzute în Constituție (art. 20), Codul Muncii și în alte acte normative. **A.s.** constituie unul din mijloacele de garantare a drepturilor constituționale ale poporului. În condițiile producției de mărfuri, pentru ocrotirea cetățenilor prin **a.s.** sînt necesare anumite *fonduri bănești* care se constituie în procesul repartiției venitului național. Întăptuirea revoluției socialiste, realizarea operei de construcție socialistă au imprimat **a.s.** un conținut economic nou, o menire nouă, determinate de natura *relațiilor de producție socialiste*. **A.s.** stimulează realizarea reproducției lărgite, a indicatorilor de plan economici și financiari, dezvoltarea și apărarea proprietății socialiste, creșterea forțelor de producție, înfăptuirea acțiunilor social-culturale; ele cuprind o serie de norme pentru înfăptuirea unei tot mai bune igiene și securități a muncii, prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea și întărirea sănătății cetățenilor și a familiilor acestora, avînd drept urmare menținerea și creșterea capacității de muncă a oamenilor muncii și folosirea ei în mod rațional. Rolul deosebit al **a.s.** constă în ocrotirea cetățenilor în toate cazurile de pierdere a capacității de muncă și a acelora care au rămas fără susținători legali; ele sînt o pîrghie de întărire a ordinii și disciplinei în muncă, de creștere a productivității muncii, stimulînd ridicarea calificării cadrelor, combaterea absențelor nemotivate de la locul de muncă; contribuie la educarea cetățenească a oamenilor muncii, dezvoltă conștiința socialistă, cultivă o atitudine înaintată față de muncă și familie, contribuie la promovarea trăsăturilor etice-spirituale avansate ale cetățenilor, la respectarea normelor de conviețuire socială și la dezvoltarea atitudinii comuniste față de avutul obștesc. Prin controlul ce îl exercită **a.s.** contribuie la folosirea rațională a forței de muncă, a resurselor materiale și bănești, la *întărirea disciplinei economico-financiare*. Prin toate cele de mai sus, **a.s.** contribuie la ridicarea bunăstării poporului. → și *asigurări sociale de stat; principiile sistemului asigurărilor sociale.*

ASIGURĂRI SOCIALE DE STAT, verigă principală a sistemului **a.** sociale (→) din R.S. România care cuprind acele relații economico-sociale exprimate valoric prin mijlocirea cărora — în procesul repartiției produsului social — se constituie, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii obligatorii a personalului muncitor, pensionarilor, membrilor lor de familie și a urmașilor în cazul pierderii parțiale, totale, temporare sau definitive a capacității de muncă, la atingerea limitei de vîrstă la care se consideră că omul nu mai poate munci cu plenitudinea forțelor sale și în alte cazuri prevăzute de lege. Fondurile **a.s.** de **s.** se formează: *a)* pe seama contribuțiilor (de 9%, 11%, 14%, 15% sau 25%) calculate asupra fondului de retribuire după muncă, plătite de unitățile economice și instituțiile de stat; *b)* din contribuția obligatorie de 2% a personalului muncitor și de 2% facultativ calculată asupra retribuției tarifare lunare, pe baza căreia la pensionare primesc, pe lîngă pensia de bază, și o pensie suplimentară corespunzătoare; *c)* din contribuție parțială și diferențiată a asiguraților pentru trimiterile la tratament balnear și odihnă. Prin **a.s.** de **s.** se acordă pensii, se efectuează cheltuieli cu trimiterile la tratament balnear și odihnă, se acordă indemnizații și ajutoare etc. → și *principiile sistemului asigurărilor sociale.*

ASIGURĂRI SOCIALE DIN COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCȚIE, relații economico-sociale bănești stabilite în rețeaua unităților cooperatiste, prin intermediul cărora se constituie fondurile necesare ocrotirii bătrînilor, invalizilor, urmașilor etc., pentru caz de incapacitate de muncă parțială, totală, temporară sau definitivă, în cazuri de bătrînețe etc. La constituirea fondului de asigurări sociale contribuie cooperativele, statul și, în mică măsură, cooperatorii etc.

ASIGURĂRI SOCIALE DIN COOPERATIVELE MEȘTEȘUGĂREȘTI, relații economico-sociale bănești stabilite la nivelul cooperativelor prin mijlocirea cărora se for-

mează fondurile necesare ocrotirii cooperatorilor, bătrînilor, invalizilor, a membrilor de familie, a urmaşilor acestora şi a altor categorii de persoane, în cazurile de incapacitate de muncă, bătrîneţe şi a altor cazuri prevăzute de lege. Fondul se alimentează din contribuţia de 15% a cooperativelor calculată asupra fondului de retribuire după muncă, din contribuţia obligatorie de 2% şi de 2% facultativ din retribuţia lunară a membrilor cooperatori, din contribuţia parţială şi diferenţiată a pensionarilor şi cooperatorilor pentru trimiterile la tratament balnear etc.

ASIGURĂRI SOCIALE PENTRU MEŞTEŞUGARII CU ATELIERE PROPRII, relaţii economico-sociale băneşti prin intermediul cărora se constituie fondurile necesare acordării de pensii, indemnizaţii, ajutoare, trimiteri la tratament balnear şi odihnă a meşteşugarilor respectivi, a membrilor lor de familie, a ucenicilor şi angajaţilor folosiţi de aceştia. Fondurile băneşti se formează pe seama cotizaţiilor de asigurări sociale lunare care se plătesc de meşteşugari, a contribuţiilor diferenţiate ale pensionarilor şi meşteşugarilor pentru trimiterile la tratament balnear etc.

ASIGURĂRI SOCIALE PENTRU ŢĂRANII CU GOSPODĂRIE INDIVIDUALĂ DIN ZONELE NECOOPERATIVIZATE, parte a relaţiilor economico-sociale exprimate valoric prin mijlocirea cărora se constituie fondurile băneşti necesare ocrotirii obligatorii a ţăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate (bărbaţi şi femei) şi a membrilor lor de familie cu care desfăşoară activitate agricolă în gospodărie, dacă aceştia au împlinit vîrsta de 18 ani. Instituirea pentru prima oară în istoria ţării noastre a acestor **a.s.** constituie o expresie a grijii Partidului Comunist Român şi a statului nostru pentru îmbunătăţirea continuă a condiţiilor de viaţă ale poporului român. Cuprinderea ţărănimii necooperativizate în **a.s.** a fost posibilă ca urmare a dezvoltării impetuoase a agriculturii şi a întregii economii naţionale. Fondurile necesare se constituie din contribuţia ţăranilor asiguraţi care este de 40 lei lunar pentru fiecare membru major din gospodărie, din sprijinul financiar acordat de stat sub forma contribuţiei de 2%, calculată la valoarea produselor livrate de ţăranii cu gospodărie individuală la fondul de stat şi din dobînda de 3% calculată asupra contribuţiilor păstrate în cont la bancă. Prin aceste **a.s.** se acordă *pensie pentru limită de vîrstă* (→), pentru pierderea totală sau în cea mai mare parte a capacităţii de muncă, *pensia de urmaş* (→), pensie de întreţinere şi tratament în mod gratuit pe timpul internării în spital a pensionarilor, ţăranilor şi membrilor lor de familie, acordare de medicamente pe timpul tratamentului ambulatoriu. **A.s.** pentru ţărănimea necooperativizată sînt conduse şi administrate de Ministerul Muncii prin Direcţia generală de asigurări sociale, pensii şi asistenţă socială.

ASIGURĂTOR, persoană juridică (în R. S. România numai ADAS), care în schimbul primei de asigurare încasată de la asiguraţi îşi asumă obligaţia să plătească acestora despăgubirea ce li se cuvine pentru caz de distrugere sau avarie a bunurilor asigurate, să plătească suma asigurată la survenirea unui eveniment în viaţa persoanelor asigurate sau să plătească despăgubirea pentru prejudiciul produs de asigurat unei terţe persoane, potrivit prevederilor normelor de asigurare. → şi *asigurare.*

ASISTENŢĂ SOCIALĂ DE STAT, sistem de relaţii băneşti (sistem de pensii şi indemnizaţii) prin intermediul cărora statul ia măsuri pentru ocrotirea invalizilor de război, bolnavilor cronici, accidentaţilor şi văduvelor de război, urmaşilor celor morţi sau dispăruţi în război şi persoanelor care devin invalide în timpul îndeplinirii serviciului militar, membrilor lor de familie, invalizilor din naştere sau din accidente în timpul copilăriei, copiilor orfani şi celor cu deficienţe motorii psihice

sau senzoriale și bătrînilor care nu au fost încadrați în muncă și care nu au mijloace de trai, n-au susținători legali și au nevoie absolută de sprijinul societății. Prin cheltuielile cu **a.s. de s.** se asigură *o anumită calificare profesională* sau recalificare a invalizilor, precum și întreținerea categoriilor de persoane mai sus menționate. Ocrotirea acestor categorii de persoane mai constă în: întreținerea de unități speciale de ocrotire și învățămînt pentru minorii cu deficiențe fizice și intelectuale, educarea și pregătirea profesională a acestor minori, plasarea invalizilor în cîmpul muncii potrivit capacității lor de muncă, plasarea invalizilor în cămine de pensionari, a bătrînilor în cămine de bătrîni sau în cămine-spital, ajutoare bănești, pensii, acordarea de asistență și tratament medical, de tratament balneoclimateric, facilitarea de plasament familial, întreținerea caselor copilului etc. Principala parte a cheltuielilor cu **a.s.** de **s.** o constituie pensiile I.O.V.R. care se cuvin invalizilor, orfanilor și văduvelor de război. Fondurile bănești necesare realizării **a.s.** de **s.** sînt *alocate direct din bugetul statului*, fiind administrate de Ministerul Muncii și direcțiile sale județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale. → și *plasament familial*.

ASOCIAȚIA INTERNAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE (International Development Association-I.D.A.), organism internațional financiar-bancar afiliat și condus de *BIRD* (→), înființat în 1960, ca agenție interguvernamentală: devine în 1961 instituție specializată a ONU. Are ca scop acordarea de credite în condiții foarte avantajoase țărilor membre în curs de dezvoltare sau mai puțin dezvoltate, în completarea celor acordate de BIRD; creditele se acordă cu dobînzi minime sau fără dobîndă în vederea realizării unor proiecte de dezvoltare economică de prim ordin, *productive și bine fundamentate din punct de vedere* tehnic și economic, iar rambursările sînt eșalonate pe termene de pînă la 50 de ani. Înființarea asociației a fost determinată, în primul rînd, de faptul că multe țări puțin dezvoltate, mai ales din Africa, care și-au cucerit de curînd independența și au o capacitate de producție redusă, nu pot contracta și rambursa împrumuturi pentru dezvoltare, în condiții curente. În al doilea rînd, rațiunea înființării a constituit-o condițiile grele în care unele țări în curs de dezvoltare au contractat împrumuturi, avînd o datorie externă împovărătoare: datoria externă fiind mai mare decît încasările obținute din exportul de mărfuri pe care îl efectuează. Sursele de formare a fondurilor sînt: subscrierile membrilor; reconstituirile generale periodice furnizate de țările membre mai dezvoltate; transferuri de beneficii de la BIRD; venitul *propriu cumulat*. *Membrii asociației se pot grupa* în două categorii. În *prima* categorie se află țările mai puțin dezvoltate care prelevă 10% din subscripție în valute liber convertibile (aur și devize) și 90% în moneda lor națională. Subscripțiile vărsate de aceste țări pot fi folosite numai pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare din aceste țări. În a doua categorie se află țările membre dezvoltate care prelevă întreaga lor subscripție în valute liber convertibile. Asociația acordă credite, exprimate în valută, nepurtătoare de dobînzi, organismelor guvernamentale, celor publice, precum și particularilor din țările care au un produs național brut redus pe locuitor, pentru dezvoltarea agriculturii, irigații, producerea energiei electrice, dezvoltare rurală, modernizarea și extinderea transporturilor rutiere, navale, educație etc. și care se rambursează în termen de 50 ani, astfel: în primii *15 ani nu se face nici o rambursare*, în următorii 10 ani se rambursează cîte 1% anual, iar în următorii 25 de ani cîte 3% anual. Cheltuielile administrativ-gospodărești ale asociației se acoperă dintr-un comision de 0,75% anual perceput numai asupra sumelor utilizate efectiv. Poate deveni membru al asociației orice stat membru al BIRD. Conducerea și administrația sînt comune cu a *BIRD*, avînd însă personalitate juridică distinctă; fondurile sînt complet separate și destinate unor anumite genuri de operațiuni. **I.D.A.** are aceleași țeluri ca și BIRD, deosebirea constînd în aceea că sprijină în mod deosebit dezvoltarea economică a țărilor

slab dezvoltate, care primesc credite pe termene pînă la 50 ani fără dobîndă și a căror rambursare începe după 10 ani. → și *Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare; Corporația Financiară Internațională.*

ASOCIAȚIA INTERNAȚIONALĂ DE SECURITATE SOCIALĂ (A.I.S.S), organizație internațională cu sediul la Geneva, înființată în oct. 1927 la Bruxelles, avînd inițial ca denumire „Conferința internațională cu privire la fondurile de asigurare împotriva bolilor și la societățile de ajutor reciproc". Actuala denumire a organizației a fost adoptată în anul 1947, concomitent cu adoptarea unui statut și regulament nou, modificat în anul 1961. Asociația are ca principal scop înfăptuirea cooperării internaționale în vederea asigurării protecției muncii, promovarea și dezvoltarea securității sociale în întreaga lume, aducerea de îmbunătățiri și perfecționări în domeniul securității sociale etc. România a devenit membră a acestei organizații internaționale din anul 1956.

ASOCIAȚIA INTERNAȚIONALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE (A.I.S.E.), organizație internațională creată în anul 1949 cu sediul la Paris. Se preocupă în principal de inițierea și dezvoltarea contactelor dintre economiștii din diferite țări, organizînd în acest scop mese rotunde, simpozioane și conferințe unde se dezbat, se dezvoltă și se răspîndesc cunoștințele economice. În fiecare an asociația publică o broșură care cuprinde traduceri în limba engleză a diferitelor articole economice prezentate la reuniuni. Țara noastră a aderat la **A.I.S.E.** în anul 1959.

ASOCIAȚIE INTERCOOPERATISTĂ, formă avansată de cooperare între două sau mai multe cooperative agricole de producție, subordonate aceluiași consiliu intercooperatist, pe baza asocierii liber consimțite și cu respectarea autonomiei cooperativelor. **A.** are ca scop introducerea tehnicii noi, îndrumarea și coordonarea activității economice, concentrarea și specializarea producției, crearea unor noi capacități de producție și folosirea lor în comun, utilizarea cu eficiență tot mai ridicată a resurselor materiale, umane și financiare, a creditelor bancare. **A.i.** au personalitate juridică și își desfășoară activitatea pe bază de statut. Fondul social al acestor asociații se constituie din mijloacele fixe și circulante cu care participă cooperativele la asociație, urmînd să crească pe seama cotelor din beneficii repartizate pentru dezvoltare, precum și prin noile subscrieri ale cooperativelor. Forța de muncă este asigurată de către cooperative, plata făcîndu-se pe baza acordului global, în bani și în natură, sau numai sub formă bănească.

ASOCIAȚIE ÎN PARTICIPAȚIE, formă improprie de societate, în care o persoană prin contribuția sa în muncă sau bunuri participă la afacerile comerciale ale alteia, îi mărește forța financiară și economică și împarte cu ea cîștigurile și pierderile rezultate din afacerile făcute în interes comun; asociația are, de regulă, o scurtă durată.

AUR, metal nobil, galben strălucitor, care datorită proprietăților sale fizice și chimice (valoare mare sub un volum mic, ușor de transportat, divizibilitate perfectă, omogenitate, maleabilitatea, conductibilitatea și inalterabilitatea substanței, neoxidabil în contact cu aerul și cu apa, nu este atacat aproape de nici un acid etc.) în condițiile producției de mărfuri reprezintă un mijloc universal de plată, a îndeplinit funcția de echivalent general, prin el exprimîndu-se valoarea tuturor mărfurilor. În schimburile economice internaționale a fost considerat ca mijloc universal de plată, ca echivalent general al valorii tuturor mărfurilor, ca marfă internațională care a mijlocit lichidarea datoriilor contractate în afara granițelor țării. „Prețul" său este în continuă creștere ca urmare a resurselor naturale limitate. **A.** este folosit și ca mijloc de acumulare, de rezervă, mari cantități din acest

metal fiind tezaurizate la organismele financiare internaționale, băncile centrale de emisiune, la diferite alte bănci și chiar la persoane fizice. Ca „bani universali" a. se folosește ca mijloc de plată efectiv *numai în cazurile în care schimburile* internaționale impun prezența sa ca marfă-bani efectivă și atunci cînd echilibrul schimburilor dintre state, mijlocite în forma sa ideală, nu se poate înfăptui prin circulația bunurilor sau prestarea serviciilor acceptate în circuitul economic internațional. A. mai servește la înfăptuirea convertibilității valutelor. Actualmente, aurul nu mai îndeplinește practic funcții monetare, excepție făcînd doar funcția de rezervă. Din a. se mai bat doar monede comemorative, medalii jubiliare. Astăzi a. este „demonetizat", iar rolul său este acela de marfă obișnuită. În țara noastră, Banca Națională este singura împuternicită să cumpere și să vîndă a. în interiorul sau în afara granițelor țării; *ea poate împuternici unele persoane* juridice să dețină, să folosească sau să efectueze operațiuni cu a. în anumite condițiuni. *Persoanele fizice, prin lege, pot deține* neîngrădit bijuterii și diferite obiecte confecționate din aur. Potrivit prevederilor statutului actual al *Fondului Monetar Internațional* (→), rolul a. se restringe treptat. → și *convertibilitate.*

AUTARHIE, politică economică îndreptată spre crearea unei economii naționale închise, izolată de economia altor țări. Ea este împotriva importului de mărfuri, urmărind însă subjugarea și jefuirea unor teritorii străine, bogate în materii prime. A. are drept urmare creșterea prețurilor pe piața internă, penuria de produse, duce la creșterea averilor marilor capitaliști și moșieri și la înrăutățirea situației materiale a maselor muncitoare. A. este în contradicție cu legile economice obiective ale adîncirii și extinderii diviziunii internaționale a muncii, frînînd dezvoltarea cooperării economice internaționale multilaterale.

AUTOASIGURARE, metodă de apărare, *proprie fiecărei persoane fizice sau juridice,* împotriva calamităților naturii și accidentelor, care constă în constituirea directă, autonomă, descentralizată și independentă a *fondului de rezervă* de către anumite unități economice sau persoane fizice. A. se practică, cu deosebire, de către cooperativele agricole de producție prin constituirea unor fonduri speciale (de semințe, de furaje, de alimente, de materii prime etc.), pentru a fi folosite la timpul oportun. Fondurile de rezervă sînt în genere imobilizate; ele nu sînt suficiente pentru a acoperi în întregime daunele materiale. Deși mici, totuși ele contribuie la creșterea rezervelor pe întreaga economie națională. → și *asigurare.*

AUTOCONDUCERE MUNCITOREASCĂ 1. Latură principală a noului mecanism economico-financiar la nivel microeconomic, care cuprinde totalitatea formelor, pîrghiilor economico-financiare și metodelor de conducere colectivă pe bază de plan a activității unităților economice și administrativ-teritoriale; trăsătură definitorie și formă de realizare a democrației economice socialiste directe la nivelul unităților economice, componentă organică a sistemului de organizare și conducere a economiei naționale care exprimă democratizarea vieții economice; cadrul organizatoric de afirmare a democrației muncitorești, elementul calitativ nou al procesului perfecționării funcționării unităților economice și a celor administrativ-teritoriale. 2. Categorie specifică, expresie a relațiilor de producție socialiste care exprimă ansamblul relațiilor de proprietate, repartiție și schimb ce se creează între producătorii socialiști uniți în cadrul procesului reproducției socialiste lărgite, în calitatea lor triplă de proprietari, producători și beneficiari. A.m. presupune dezvoltarea, adîncirea și perfecționarea democrației socialiste, fiind o formă concretă și importantă de aplicare a *principiului centralismului democratic, de acțiune* a întreprinderilor socialiste și a unităților administrativ-teritoriale pe baza și în cadrul prevederilor planului național unic. Întrucît secretarul organizației de partid

este și președintele Consiliului oamenilor muncii, **a.m.** este și o formă de înfăptuire a rolului conducător al Partidului Comunist Român în unitățile economice. **A.m.** presupune lărgirea competențelor, creșterea răspunderii, descentralizarea puterii de decizie și de acțiune a întreprinderilor, centralelor și a organelor locale, o lărgire pînă la anumite limite a autonomiei unităților economice. **A.m.** presupune o armonizare a raportului dintre autonomia economico-funcțională și conducerea unitară a economiei naționale, care să conducă la eliminarea fenomenelor de centralism excesiv, de birocratism, de tutelă mărunță din partea forurilor superioare și, în același timp, la creșterea rolului colectivelor de oameni ai muncii în organizarea și conducerea activității economice, la stimularea inițiativei lor creatoare. **A.m.** nu poate admite nici un fel de tendințe anarhice, de patriotism local, de încălcare a legilor și hotărîrilor obligatorii pentru toate unitățile. **A.m.** reclamă din partea unităților economice, a organelor de conducere colectivă, a consiliilor oamenilor muncii, să gospodărească cu simț de răspundere partea din avuția națională ce li s-a încredințat spre administrare, să acorde maximum de atenție problemelor legate de sporirea rentabilității, să obțină cu mijloacele pe care le au o producție maximă, realizîndu-și resursele necesare reproducției simple și lărgite și ridicarea sistematică a nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii. Ridicarea **a.m.** pe o treaptă superioară, pe baza hotărîrilor Plenarei C.C. al Partidului Comunist Român din martie 1978, a contribuit la accelerarea modernizării și dezvoltării producției pe baza tehnicii moderne, îmbunătățirea continuă a calității produselor, realizarea unei eficiențe economico-sociale înalte și ridicarea calitativă a întregii activități economico-financiare. Instituirea **a.m.** a produs un salt calitativ în ce privește organizarea științifică a societății, în creșterea rolului maselor în conducerea științifică a societății, asigurînd perfecționarea funcțiilor statului. → și *autofinanțare; autogestiune economico-financiară.*

AUTOCONTROL, formă importantă de control în societatea socialistă potrivit căruia personalul muncitor din unitățile economice controlează întreaga activitate desfășurată spre a stabili dacă obiectivele propuse au fost sau nu înfăptuite. **A.** se exercită concomitent cu realizarea actelor economice, sociale și financiare, cît și după încheierea acestora, conducînd la îndeplinirea cantitativă, pe sortimente și calitativă a obiectivelor planului național unic de dezvoltare economico-socială, la întărirea ordinii și disciplinei, la îmbunătățirea continuă a activității, la apărarea integrității avutului obștesc.

AUTOFINANȚARE 1. Componentă de bază a *autogestiunii economico-financiare* (→). **2.** Satisfacere a cerințelor materiale și financiare din resurse proprii. **3.** Metodă de finanțare folosită pentru acoperirea cheltuielilor unităților economice privind investițiile, mijloacele circulante, stimularea personalului muncitor etc., din resursele proprii (beneficii, aportul în muncă patriotică etc.). **A.** creează dependență directă între rezultatele economico-financiare ale unității economice și fondurile sale proprii de dezvoltare și cointeresare a personalului muncitor. Ea se materializează practic în capacitatea fiecărei unități economice de a restitui în termene cît mai scurte resursele financiare primite de la societate, în constituirea fondurilor proprii, inclusiv a fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii menit să stimuleze personalul muncitor în obținerea unor rezultate financiare maxime. **4.** Acoperire a unor cheltuieli pentru lucrări de interes obștesc local (cămine, creșe, grădinițe, case de cultură, dispensare, case de nașteri, baze sportive, băi comunale, poduri, drumuri etc.), prin contribuția bănească și în muncă patriotică a cetățenilor. **5.** Compensare de către instituții a unor cheltuieli extrabugetare din mijloace constituite în afara bugetului. → și *contribuția bănească și în muncă pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc.*

AUTOGESTIUNE ECONOMICO-FINANCIARĂ, categorie economică a socialismului, categorie a științei conducerii unităților socialiste, principiu fundamental de conducere a întreprinderilor, metodă de conducere și administrare a obiectului proprietății socialiste, tip superior de gestiune economică: metodă socialistă modernă de organizare, planificare, evidență și conducere a *activității economico-financiare* a întreprinderilor socialiste stabilită pe baza noului mecanism economico-financiar la nivel microeconomic, care constă în înzestrarea unităților economice de stat la înființare cu mijloace fixe și circulante și în lărgirea competențelor organelor colective de conducere cu privire la luarea deciziilor în elaborarea și îndeplinirea planului economic și a bugetului de venituri și cheltuieli pe baza centralismului democratic, în cadrul conducerii planificate pe baza planului național unic, în înfăptuirea *hotărîrilor* privind realizarea acestor planuri, *în compensarea tuturor cheltuielilor* din venituri proprii și restituirea, într-un termen cît mai scurt, a fondurilor bănești primite, potrivit principiului că sumele avansate de societate trebuie restituite, în realizarea unei producții nete cît mai mari, din care o parte să contribuie la formarea fondurilor generale ale societății, iar cealaltă parte să rămînă la întreprindere pentru *autofinanțare.* (→). **A.e.-f.** este forma concretă prin care se administrează, gospodărește, conduce și se dezvoltă proprietatea socialistă la nivel microeconomic. Potrivit *hotărîrilor Plenarei Comitetului Central al Partidului* Comunist Român din martie 1978, **a.e.-f.** presupune autoconducere muncitorească, participarea oamenilor muncii la conducerea întreprinderii, la realizarea planului economic și a bugetului de venituri și cheltuieli, la beneficiile obținute, precum și întărirea răspunderii directe a organelor de conducere colectivă, a adunărilor generale și a tuturor oamenilor muncii pentru o cît mai bună gospodărire a mijloacelor de producție, a părții din proprietatea comună indivizibilă, din avuția națională dată în administrarea și fructificarea fiecărei *unități*, a fiecărui *colectiv* de oameni ai muncii. De asemenea, presupune asumarea răspunderii directe pentru păstrarea și punerea în valoare, cu rezultate cît mai bune, a tuturor resurselor materiale și financiare, astfel încît să se asigure creșterea producției, ridicarea nivelului ei tehnic și calitativ, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, obținerea unei eficiențe maxime. Creșterea răspunderii directe trebuie să conducă și la sporirea preocupărilor pentru realizarea unui echilibru permanent între încasări și plăți, pentru asigurarea *în orice moment a capacității de plată* a întreprinderii. Ca latură a *autoconducerii muncitorești* (→), **a.e.-f.** stimulează unitățile economice și oamenii muncii să producă, cu mijloacele materiale și financiare pe care le au la dispoziție, cît mai multe bunuri și de calitate superioară, cu rezultate economice, sociale și financiare cît mai bune, astfel încît fiecare întreprindere să-și compenseze toate cheltuielile din rezultatele financiare proprii, să-și constituie fondurile necesare producției și dezvoltării activității sale, să-și stimuleze lucrătorii și să contribuie într-o măsură *tot mai importantă* la creșterea venitului național, a avuției societății. Înfăptuirea **a.e.-f.** presupune realizarea de către întreprinderi a tuturor indicatorilor economico-financiari planificați. → și *autonomia unităților economice; autonomie funcțională; gestiune economică; gestiune financiară.*

AUTOIMPUNERE, contribuție bănească sau materială anuală, benevolă, stabilită de adunarea cetățenească dintr-un sat, comună sau cartier, pentru fiecare cetățean apt de muncă, în raport cu veniturile și situația sa familială. *Mijloacele materiale* și bănești constituite din **a.** se folosesc pentru executarea unor lucrări de interes obștesc (construirea și repararea drumurilor, podurilor, școlilor, băilor populare, fîntînilor, repararea unităților de ocrotire medico-sanitară, bibliioteci etc.). Fondurile constituite prin **a.** fiind în afara bugetului de stat se pot reporta de la un an la altul. Comitetele executive ale consiliilor populare controlează așezarea, încasarea și gestionarea rațională a acestor mijloace materiale și bănești. → și *contribuția bănească și în muncă pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc.*

AUTONOMIA UNITĂȚILOR ECONOMICE, latură, trăsătură importantă a autogestiunii economico-financiare a unităților socialiste, cu personalitate juridică, concretizată în drepturile largi tehnico-economice, financiare și administrative conferite acestor unități în gospodărirea cu maximum de eficiență a patrimoniului de care dispun. **A.u.e.** ca trăsătură definitorie a autoconducerii muncitorești se realizează în limitele conducerii centralizate pe baza planului național unic de dezvoltare a economiei naționale. **A.u.e.** presupune: înzestrarea întreprinderii la înființare cu mijloace fixe și circulante; elaborarea planului economic propriu, parte componentă a planului național unic; întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli; dreptul de a avea contabilitate și bilanț contabil propriu; cont propriu de decontare la bancă; dreptul de a întreține relații juridice, economice și financiare directe cu alte întreprinderi, de a încheia contracte economice, de a solicita și utiliza credite bancare; de a efectua aprovizionarea tehnico-materială și de desfacere a produselor; să folosească resursele materiale, umane și financiare de care dispun cu maximum de eficiență; utilizarea formelor de cointeresare materială; exercitarea controlului asupra activității economico-financiare. **A.u.e.** stimulează inițiativa unităților pentru desfășurarea unei activități cît mai rentabile, stabilind în același timp și răspunderea pentru calitatea activității desfășurate. **A.u.e.** a fost mult întărită pe baza hotărîrilor Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—23 martie 1978. Împletirea strînsă, armonioasă a autonomiei fiecărei unități economice, prin lărgirea competențelor și atribuțiilor ce le revin, cu conducerea unitară a vieții economico-sociale, pe baza aplicării principiului centralismului democratic, asigură valorificarea deplină a avantajelor orînduirii socialiste, accelerarea progresului întregii economii naționale, dezvoltarea democrației socialiste, întărirea autoconducerii muncitorești. → și *autoconducere muncitorească; autogestiune economico-financiară; autonomie funcțională.*

AUTONOMIE FUNCȚIONALĂ, expresie a democrației economice socialiste, trăsătură esențială a autogestiunii economico-financiare concretizată în atributele (independența) conferite unităților economice de stat de a gospodări și administra cît mai eficient mijloacele materiale și financiare existente la dispoziția lor. **A.f.** presupune înzestrarea unităților economice de stat cu fondurile de producție necesare aducerii la îndeplinire a obiectivelor pentru care au fost create; aceste fonduri sporesc în anii următori pe calea autofinanțării. **A.f.** se acordă în anumite limite determinate de conducerea economiei naționale pe baza planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării. **A.f.** se concretizează printr-o largă independență acordată unităților economice în utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor de producție și de circulație, în dreptul și obligația de a elabora și fundamenta sarcinile de plan, de a organiza producția și munca, de a lua toate măsurile pentru creșterea productivității muncii, valorificarea superioară și economisirea resurselor materiale, reducerea costurilor de producție, obținerea unor rezultate economico-financiare superioare. **A.f.** conferă unităților dreptul de a avea contabilitate proprie, cont la bancă, de a încheia bilanț și contracte economice și de a elabora și executa bugetul propriu de venituri și cheltuieli. **A.f.** dă întreprinderilor drepturi largi în ce privește constituirea și utilizarea fondurilor proprii, întreținerea relațiilor economice, financiare și juridice cu alte unități, relații directe cu bugetul de stat, cointeresarea și răspunderea materială pentru calitatea activității desfășurate, dreptul de decizie al organelor colective de conducere și efectuarea unui control economico-financiar riguros asupra întregii activități a unității economice. Exercitîndu-și autonomia, unitățile economice dezvoltă relații economice și financiare cu alte unități economice de stat și cooperatiste, cu personalul lor muncitor, cu organele ierarhic superioare, cu bugetul de stat, cu băncile etc. → și *autogestiune economico-financiară; gestiune economică; gestiune financiară; autonomia unităților economice.*

AUTORITĂȚI MONETARE, bănci centrale, trezorerii, oficii valutare etc.

AUTORITĂȚI VAMALE, totalitatea organelor administrației vamale și funcționarii vamali care stabilesc, urmăresc și încasează taxele vamale pentru mărfurile exportate și importate potrivit normelor legale, inspectează inopinat mijloacele de transport, depozitele sau persoanele, stabilesc posturi de control, aplică sigilii, combat contrabanda și urmăresc îndeplinirea tuturor formalităților vamale.

AVAL, angajament scris, garanție de plată în plus (alta decît a giranților) a unui efect comercial pe care o ia asupra sa o persoană străină de *cambie* (→) sau chiar un semnatar al ei, altul decît trasul, numită *avalist* (→), pentru toate îndatoririle altui semnatar al cambiei. Cambia poate circula și fără **a.,** deoarece acesta nu este indispensabil. Dacă nu se indică numele persoanei pe care o garantează, acesta se presupune dat pentru tras în cazul cînd a fost acceptată cambia, sau pentru trăgător în caz contrar. **A.** poate fi dat de o persoană fizică, de o instituție financiară, o societate comercială sau de către o bancă. **A.** constituie o condiție ce trebuie îndeplinită înainte ca documentele să fie remise spre încasare; el este întrebuințat adesea pentru garantarea plăților sub forma documentelor spre acceptare. Cambiile care nu au avalul scris se restituie exportatorului prin intermediul băncii; după avalizare, exportatorul are garanția că mărfurile pe care le expediază vor fi plătite, la scadențele convenite, de *importator* sau de girantul lui. Mai mult, cambia acceptată și avalizată poate constitui pentru exportator o sursă de credit, deoarece aceasta poate fi scontată, oferind astfel posibilitatea intrării cu anticipație în posesia mijloacelor valutare. ◇ **A. bancar,** formă eficientă de garantare a plăților datorate pentru importul de mărfuri în cazurile în care instrumentul de plată (titlul de credit) folosit este cambia. **A.b.** constituie o modalitate de garantare a creditului acordat de exportator prin exportarea mărfurilor, care constă în următoarele: importatorul își asumă obligația printr-o *scrisoare de garanție* (→) că va accepta cambiile trase de exportator, însă numai după primirea documentelor de livrare a mărfurilor, iar banca garantă va avaliza pentru importator cambiile trase de exportator. Pe această cale, imediat ce livrează mărfurile, exportatorul primește un titlu de credit (cambia), negociabil imediat (acesta putînd fi scontat). Pentru realizarea **a.b.,** importatorul încheie un contract cu o bancă prin care aceasta se obligă să avalizeze cambiile acceptate de importator, pentru care banca respectivă percepe un comision. Spre deosebire de scrisoarea de garanție bancară, obligațiile cambiale se execută întotdeauna de către persoanele semnatare. **A.b.** are un caracter operativ și prezintă mai multă securitate și certitudine pentru beneficiarul cambiei.

AVALIST, persoană (fizică sau juridică), alta decît a giranților, care garantează în plus plata cambiei. **A.** scrie pe cambie sau pe prelungirea acesteia formula „pentru aval", semnează și indică persoana pe care o avalizează. Dacă nu se prevede debitorul cambial avalizat se consideră că avalul a fost dat pentru trăgător. **A.** se obligă întotdeauna în mod solidar. → și *cambie; aval; avalizat.*

AVALIZAT, debitorul unei cambii pentru care *avalistul* (→) și-a dat *avalul* (→). **A.** poate fi debitorul și chiar trăgătorul cambiei. → și *cambie.*

AVANS, sumă de bani dată cu anticipație de către unități economice, obștești, instituții și cetățeni, persoanelor fizice sau juridice pentru procurări de bunuri, prestări de servicii sau în contul retribuirii după munca ce se prestează pentru deplasări în interes de serviciu, cercetări științifice etc. ◇ **A. de la beneficiarii de lucrări cu plata în rate,** sumă de bani sau materiale, primite de o unitate economică de la beneficiarii de lucrări (clienții) cu plata în rate. ◇ **A. din navlu,** plată anticipată a unei părți din navlu. În dreptul unor țări acest **a.** nu se restituie în nici un caz. Dacă în timpul transportului mărfurile dispar din neglijența comandantului navei

sau a echipajului său, armatorul are obligația să restituie navlul încasat cu anticipație. Cînd în *conosament* (→) se stipulează clauza neglijenței, armatorul nu are obligația să restituie navlul încasat anticipat. În Codul comercial al țării noastre, art. 591 se prevede: „În nici un caz, încărcătorul nu poate cere scăderea navlului". În situațiile în care **a.** este dat cu împrumut, el se restituie. ◇ **A. din retribuție,** sumă primită de un lucrător în contul retribuției ce i se cuvine pentru munca prestată. Întreprinderile socialiste acordă ebenzinal (la 15 zile) pe bază de liste de plată 50% din retribuția lunară drept **a.** care se reține la sfîrșitul lunii din retribuția totală cînd i se plătește a doua chenzină. ◇ **A. în numerar,** sumă de bani în numerar ce se acordă de către unitățile socialiste, prin casieria lor, persoanelor încadrate în unitate pentru efectuarea unor cheltuieli mărunte privind aprovizionarea cu mărfuri de la fondul pieței, cheltuieli pentru achiziții de produse și colectări de deșeuri, cheltuieli pentru expediții ale grupelor de geologi, cheltuieli de protocol, cheltuieli de deplasare în interes de serviciu (transport, diurnă, indemnizație și cazare pe timpul transportului etc.). Acest **a.** se acordă cu un număr de zile înainte de efectuarea cheltuielilor respective. Nu este permis să se acorde un nou avans persoanelor care nu au justificat integral avansul primit anterior, în afara unor excepții; este interzisă transmiterea avansului de un titular către o altă persoană. **A.** acordat în numerar trebuie justificat în cursul zilei următoare întoarcerii din deplasare, cînd sumele necheltuite se depun la casierie. Întîrzierea în justificarea avansului se sancționează cu o majorare de 0,50% pentru fiecare zi de întîrziere aplicată asupra sumei ce trebuie restituită. ◇ **A. spre decontare** → **A.** *în numerar.* ◇ **A. și plăți provizorii pe bază de programe 1.** Sume puse la dispoziția titularului de investiții în regie proprie de către Banca de Investiții drept **a.** pentru începerea lucrărilor, precum și sumele avansate decadal pe bază de programe de lucru. 2. Sume plătite provizoriu antreprenorilor și subantreprenorilor de lucrări pe baza programelor de lucru și a dispozițiilor de plată. → *și finanțarea investițiilor executate în antrepriză; finanțarea investițiilor executate în regie.*

AVARIE, cheltuială extraordinară făcută pentru conservarea unui vas (navă) sau repararea stricăciunilor suferite de o navă, a unei construcții sau a mărfurilor în tot timpul transportului, de la încărcare, plnă la descărcare. **A.** pot fi: *mari* sau *comune,* cînd sînt suportate de bunăvoie de toți proprietarii dăunați, *simple* sau *particulare,* cînd sînt provenite din culpa expeditorului, cărănșului, destinatarului sau dintr-un caz fortuit, de *cantitate* sau *calitate, completă* sau *parțială.* ◇ **A. comună (generală),** cheltuielile și efortul pe care comandantul navei (a mijlocului de transport) le face de bunăvoie, rațional și chibzuit pentru salvarea navei și a încărcăturii în situațiile în care se ivește un pericol în timpul transportului pe apă și care se suportă de către toți beneficiarii transportului, proporțional cu valorile care au fost supuse riscului. **A.c.** presupune îndeplinirea unor condiții și anume: *a)* cheltuielile și acțiunea respectivă să fie voite, conștiente, raționale și să urmărească salvarea de la un pericol comun a navei și a încărcăturii; *b)* efortul extraordinar și sacrificarea unor mărfuri să fie reale și corect dimensionate; *c)* cheltuielile, efortul și sacrificiul să aibă loc într-o situație excepțională. Toate cheltuielile cu salvarea, pierderile de mărfuri, stricăciunile etc., care constituie **a.c.** se suportă atît de proprietarii bunurilor sacrificate, cît și de către proprietarii bunurilor salvate, proporțional cu valoarea lor netă la locul de destinație. ◇ **A. particulară,** stricăciuni materiale survenite la unele bunuri, concretizate în avarierea ori pierderea lor parțială și care, dacă bunurile respective au fost asigurate, se suportă de asigurător, iar în caz contrar de către proprietarul lor. **A.p.** apare în urma producerii unor evenimente care afectează nemijlocit bunurile respective, a unei greșeli de administrare sau de navigare, este consecința unui caz de forță majoră etc. și care lezează numai interesul unuia sau a unora dintre persoanele care au mărfuri încărcate pe navă sau astfel de stricăciuni privesc numai nava respectivă. **A.p.** cuprinde și even-

tualele cheltuieli care s-au făcut cu salvarea acestor mărfuri. Despăgubirea se acordă numai dacă dauna a depășit franșiza. În unele situații atît proprietarul mărfurilor, cît și proprietarul mijlocului de transport pot acționa în regres pe terțul vinovat de producerea avariei, recuperînd de la acesta dauna suferită. → și *franșiză*.

AVERE, totalitatea bunurilor mobile și imobile, corporale și incorporale, a sumelor de bani etc. de care dispune o persoană fizică sau juridică la un moment dat. **A.** poate fi sau nu producătoare de venit.

AVERS, partea opusă feței monedei. → și *revers*.

AVERTISMENT, sancțiune administrativă ce se aplică unui lucrător, cooperator etc. pentru o abatere disciplinară (săvîrșirea unei contravenții) prin care i se atrage atenția asupra pericolului faptei săvîrșite, i se recomandă ca în viitor să respecte prevederile legale și că la o eventuală nouă abatere va fi sancționat mult mai sever. → și *contravenție*.

AVIZ, înștiințarea asupra operațiunilor îndeplinite, trimisă de o bancă altei bănci sau clientului. În **a.** se indică: numărul, data înregistrării operației și caracterul ei, suma, denumirea debitorului și a furnizorului. De regulă, **a.** este obligatoriu de dat, dar nu și de urmat.

AVIZ DE ASIGURARE, → **CERERE DE ASIGURARE.**

AVIZAREA INVESTIȚIILOR, proces complex care cuprinde operațiunile prealabile de studiu, cercetare și analiză, efectuate de către organele financiare și bancare asupra indicatorilor tehnici și de eficiență economico-socială a investițiilor ce urmează a se realiza și exprimarea acordului pentru ca investițiile în cauză să poată fi aprobate de către organele de stat competente. Avizarea indicatorilor de eficiență economico-socială a investițiilor se face de către centrala Băncii de Investiții sau a Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, de către sucursalele și filialele acestor bănci, în funcție de importanța investițiilor și de competența organelor de stat care le aprobă. Organele bancare își dau avizul numai după ce verifică și analizează documentația tehnico-economică a investiției, temeinicia cererilor de fonduri pentru investiții, necesitatea și eficiența acestora, economicitatea și legalitatea cheltuielilor, încadrarea lor în normativele aprobate și îmbunătățirea activității economice a unității la care se va executa investiția. Pentru eliberarea avizului se mai au în vedere valoarea investițiilor și destinațiile acestora, caracteristicile tehnice, constructive, funcționale și economice ale obiectivelor, asigurarea cu utilaje și instalații, existența bazei de materii prime și asigurarea cu forță de muncă, modul de valorificare a viitoarei producții, durata executării lucrărilor, gradul de cooperare cu alte unități economice în executarea lucrărilor de investiții și apoi în producția curentă etc. În urma cercetării întregii documentații, dacă se constată că sînt întrunite condițiile, organele financiar-bancare, potrivit competenței lor, avizează investițiile respective. Avizarea se concretizează într-un act juridic numit *aviz de admitere la finanțare (creditare)*, care creează drepturi și obligații pentru beneficiarul de investiții. Pe baza acestui aviz, beneficiarul de investiții dispune plăți din resursele bănești existente în cont la bancă, destinate finanțării investiției.

AVIZAREA PLĂTITORULUI, înștiințare (comunicare) oficială făcută de către bancă unității economice cumpărătoare în vederea acceptării plății mărfurilor ce i-au fost livrate, lucrărilor executate și serviciilor prestate. **A.p.** se face în ziua primirii documentelor și cel mai tîrziu în prima zi lucrătoare de la data sosirii documentelor la unitatea bancară, prin predarea la ghișeul băncii a originalului facturii,

a unui exemplar din dispoziția de încasare și a altor documente, către delegatul unității plătitoare care semnează de primire. Dacă întreprinderea cumpărătoare se află la distanță mare față de bancă, **a.p.** se poate face prin remiterea recomandată a documentelor respective → și *acceptare; decontarea prin acceptare.*

AVIZUL DE ÎNCASARE (PRELEVARE) *(în capitalism)*, document pe baza căruia furnizorul (creditorul) solicită băncii să debiteze cu suma lui contul cumpărătorului (debitorului), pe baza acceptului scris al debitorului care are cont deschis la bancă sau la serviciul de cecuri și viramente poștale. Se folosește pentru încasarea consumului de gaze, electricitate etc.; se utilizează de către bănci pentru debitarea conturilor clienților lor cu acele sume pe care le datorează bugetului de stat etc.

AVUT, totalitate a bunurilor, a drepturilor și obligațiilor cu valoare economică care aparțin unei persoane juridice sau fizice. ◇ **A. obștesc,** totalitate a bunurilor materiale și nemateriale care constituie proprietate de stat, cooperatistă sau a unor organizații obștești (uniuni de scriitori, de artiști, de compozitori, asociații sportive etc.). Statul acordă o atenție deosebită apărării și dezvoltării **a.o.,** deoarece de întărirea și dezvoltarea acestuia depinde atît dezvoltarea întregii economii naționale, cît și satisfacerea cerințelor de viață materiale și spirituale mereu crescînde ale întregului popor. ◇ **A. particular,** totalitate a bunurilor care aparțin cetățenilor necooperativizați, cetățenilor străini (din țările nesocialiste) aflați în țara noastră, bunurile reprezentanțelor diplomatice etc. Statul socialist român ocrotește prin lege **a.p.** ◇ **A. personal,** totalitate a bunurilor ce aparțin personalului muncitor din unitățile socialiste de stat, membrilor cooperativelor agricole de producție, ai cooperativelor meșteșugărești, cum sînt veniturile și economiile provenite din muncă, casa de locuit, construcțiile gospodărești anexe, terenul pe care acestea se află, animalele de producție și inventarul agricol mărunt, bunurile de uz și confort personal etc. Statul socialist român garantează și ocrotește **a.p.**

AVUȚIE NAȚIONALĂ, categorie economică și indicator sintetic fundamental, care, alături de venitul național caracterizează nivelul de dezvoltare economică, potențialul economic și nivelul de viață și civilizație al poporului unei țări. **A.n.** circumscrie totalitatea bunurilor materiale și a mijloacelor valutare în care se materializează întreaga muncă socială acumulată de-a lungul timpului, bogățiile naturale ale unei țări, cum sînt: zăcămintele minerale, pădurile, resursele hidroenergetice existente în țară la un moment dat și neatrase încă în procesul de producție, totalitatea potențialului de cercetare științifică, învățămînt și cultură, de care dispune un popor la un moment dat. **A.n.** constituie punctul de pornire și una din condițiile principale necesare desfășurării procesului reproducției sociale și, deci, de creare a produsului social și a venitului național. Elementele **a.n.** se clasifică: **1)** După conținutul material: *a) bunuri materiale* în care s-a acumulat munca socială și care se grupează după rolul lor în procesul reproducției în fonduri de producție (fixe și circulante), fonduri de circulație (stocuri de produse finite la întreprinderi, stocuri de mărfuri la organizațiile comerciale, de colectare și aprovizionare), rezerve materiale și stocuri cu diferite destinații (mijloace de producție, obiecte de consum, mijloace de apărare) și în fonduri neproductive (fonduri fixe neproductive, stocuri curente de bunuri de consum în ramurile sferei neproductive și la populație); *b) resurse naturale* (fondul funciar al țării, terenurile neagricole folosite pentru producție sau în scopuri neproductive, pădurile, bogățiile subsolului, resursele hidroenergetice, izvoarele de energie naturală etc.). **2)** După forma de proprietate, în socialism **a.n.** se află în cea mai mare proporție în *proprietate socialistă de stat* sau *cooperatistă* și, într-o mai mică proporție, în *proprietate personală*). **3)** După sferele de activitate socială, **a.n.** se află în sfera *producției materiale* și în *sfera neproductivă.* **4)** După destinația economică a bunurilor materiale ce o compun, **a.n.** cuprinde:

mijloace de producție și *bunuri de consum*. 5) După rezultatele muncii intelectuale, **a.n.** cuprinde *opere de artă, diferite invenții, pregătirea profesională și intelectuală, experiența în procesul de producție* etc. Această clasificare permite analiza reproducției **a.n.** și a legăturilor stabile dintre **a.** și produsul social. **A.n.** existentă la un moment dat constituie de fapt potențialul economic și social care condiționează efectiv posibilitățile ulterioare de progres ale țării și poporului respectiv. Plecînd de la această dependență reciprocă între **a.n.** și dezvoltare, Partidul Comunist Român a acordat și acordă cea mai mare atenție creșterii în ritmuri înalte a **a.n.** și continuei sale perfecționări structurale, în vederea ridicării României socialiste, pe această bază, în rîndul țărilor dezvoltate ale lumii, cu un grad înalt de civilizație și bunăstare. În anii construcției socialiste, **a.n.** a țării noastre a crescut de peste 8 ori. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea la comunism reclamă creșterea continuă a ei pe calea dezvoltării și modernizării forțelor de producție din toate ramurile economiei naționale, din toate județele, perfecționarea calificării cadrelor și folosirea rațională, cu maximă eficiență, a resurselor naturale, financiare și umane. Creșterea **a.n.** presupune repartizarea unei părți importante din *venitul național* (→) pentru *fondul național de dezvoltare economico-socială* (→) a țării. Întrucît în orînduirea noastră socialistă **a.n.** se află în cea mai mare parte în proprietate socialistă de stat și cooperatistă și este utilizată în interesul întregului popor, ea formează baza materială a dezvoltării intensive, complexe și multilaterale a economiei naționale în scopul ridicării sistematice a bunăstării poporului, a asigurării suveranității și independenței naționale. → *și bogăția națională*.

B

BAISSE (à la ~) („scăderi"), speculație de bursă, practicată pentru vînzările pe termen (încheieri de tranzacții) a diferitelor hîrtii de valoare sau mărfuri la un curs ridicat cu scopul ca la expirarea termenului să le dobîndească (cursuri mai scăzute și, deci, la prețuri mai ieftine și să le revîndă la nivelul cursurilor prețurilor) din momentul încheierii tranzacției, fapt ce permite realizarea unui profit. Speculanții de bursă, care joacă à la **b.** și care la încheierea tranzacțiilor au mizat pe scădere, practică diferite manevre bursiere menite să conducă la scăderea cursurilor (prețurilor) în perioadele de scadență a hîrtiilor de valoare și mărfurilor tranzacționate.

BALANȚA CAPITALURILOR *(în capitalism)* cuprinde mișcările de capital sub forma de credite pe termen scurt și pe termen lung, soldurile creditoare și creditele băncilor, creanțele și obligațiile la **F.M.I.** și la Banca Mondială, investițiile directe, hîrtiile de valoare etc. → și *hîrtie de valoare.*

BALANȚA COMERCIALĂ, parte componentă principală a balanței de plăți; sinteză statistico-economică de comparare a valorii exporturilor și importurilor unei țări, într-o anumită perioadă de timp (an, semestru). În **b.c.** mărfurile importate sau exportate se trec sub formă valorică, de regulă, în valuta țării respective. **B.c.** poate fi *generală,* cînd cuprinde totalitatea relațiilor comerciale externe și de cooperare economică internațională sau *parțială,* cînd reliefează relațiile comerciale și de cooperare economică internațională ale unei țări cu o altă țară sau cu un grup de țări, *activă (excedentară),* cînd valoarea exporturilor este mai mare decît cea a importurilor, *pasivă (deficitară),* cînd importurile sînt mai mari decît exporturile și *echilibrată* sau *soldată,* dacă valoarea importurilor este egală cu cea a exporturilor. → și *balanța de plăți.*

BALANȚA CONTINGENTARĂ VAMALĂ, tabel prin care se stabilesc anumite plafoane cantitative și valorice la importul și exportul diferitelor mărfuri cu scopul de a asigura un anumit echilibru pe țări și tipuri de relații. **B.** contribuie la realizarea unui echilibru pe relația cliring care se practică între țările socialiste și pe relația devize libere folosită de țările capitaliste. Prin această **b.** se prevede limitarea (contingentarea) unor importuri, precum și, în unele cazuri, limitarea exporturilor în acele țări.

BALANȚA CREANȚELOR ȘI ANGAJAMENTELOR EXTERNE (BALANȚA CONTURILOR CURENTE), parte componentă a balanței de plăți care cuprinde totalitatea creanțelor și angajamentelor (obligațiilor) față de străinătate, existente la un moment dat. **B.** evidențiază situația creanțelor și angajamentelor externe determinate de activitatea de export, import și cooperare economică internațională, executări de lucrări, prestări de servicii, turism și de alte activități, creditele externe

primite și acordate, dobînzile și comisioanele aferente, participațiile la societățile mixte și diferite organisme financiar-bancare internaționale, disponibilitățile în valută în străinătate și disponibilitățile partenerilor externi la băncile din țara noastră. **B.** se elaborează de către Ministerul Finanțelor, Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, Banca Națională, Banca Română de Comerț Exterior, pe țări și relații, evidențiindu-se eșalonarea pe ani și se înaintează Consiliului de Miniștri concomitent cu planurile cincinale și anuale. Întreprinderile de comerț exterior, centralele economice, ministerele și băncile, organizează și conduc evidența în valută și în lei, la cursurile legale în vigoare a creanțelor și angajamentelor ce rezultă din activitatea de comerț exterior și din alte operațiuni cu străinătatea și sînt răspunzătoare de încasarea integrală și la timp a drepturilor în valută, precum și de onorarea angajamentelor față de străinătate; periodic raportează Ministerului Finanțelor situația creanțelor și angajamentelor. Ministerul Finanțelor conduce și asigură evidența centralizată pe țară a creanțelor și angajamentelor externe, controlează și examinează periodic modul în care se realizează prevederile acestei balanțe. De asemenea, Ministerul Finanțelor împreună cu celelalte organe centrale analizează realizarea **b.** și prezintă în fiecare an Consiliului de Miniștri raportul asupra situației creanțelor și angajamentelor externe pe țări și relații, cu eșalonarea acestora pe ani de încasare și de plată. → și *balanța de plăți*.

BALANȚA CREDITELOR ȘI INVESTIȚIILOR EXTERNE, parte componentă a *balanței de plăți* (→) care sintetizează mișcările de valută (primirea și acordarea de *credite* și, respectiv, *realizarea unor investiții*) ale R.S. România pe o anumită perioadă de timp.

BALANȚA DE PLĂȚI, plan financiar pe baza căruia se desfășoară și se reglează activitatea financiar-valutară a unei țări; plan de încasări și plăți în valută; situație statistico-economică; sistem de conturi prin care se prezintă sintetic drepturile și obligațiile valutare de orice natură ale R.S. România în raporturile cu alte state, exigibile într-o perioadă de timp dată. **B.** de **p.** exprimă, pe de o parte, raporturile dintre structura și volumul încasărilor (intrările în valută), iar pe de altă parte, structura și volumul plăților în valută efectuate în străinătate (ieșirile de valută), într-o perioadă de timp dată, de obicei un an, rezultate din activitatea de export-import și de cooperare economică internațională, turism internațional, prestări de servicii internaționale, din creditele externe primite și acordate, din alte operațiuni necomerciale etc. **B.** de **p.** este un important instrument de planificare și realizare a politicii valutare; contribuie la dezvoltarea, pe baza planului național unic, a relațiilor valutare și de comerț exterior ale țării. **B.** cuprinde: *balanța comercială* (→), *balanța serviciilor* (→) și *balanța creditelor și investițiilor externe* (→). **B.** de **p.** cuprinde practic următorul sistem de balanțe: *a)* comercială; *b)* transporturilor externe; *c)* turismului și a celorlalte servicii (bancare, asigurări, reprezentanțe diplomatice și comerciale, drepturi de autor, telecomunicații etc.); *d)* transferuri de profituri exigibile (dobînzi, dividende, cupoane, beneficii, a transferurilor de valute determinate de migrația forței de muncă, donații); *e)* investițiilor, creditelor (pe termen mediu și lung); *f)* mișcărilor de capital pe termen scurt; *g)* modificările în rezervele oficiale de aur, devize, drepturi speciale de tragere. Potrivit prevederilor acestei **b.** se înfăptuiește politica de comerț exterior a țării, constituind baza pentru formarea și repartizarea fondurilor valutare în concordanță cu monopolul valutar al statului socialist, se efectuează plățile scadente pentru echilibrarea exporturilor și importurilor și controlul relațiilor valutare exercitat atît în privința modalităților de decontare, cît și a utilizării eficiente a valutelor. **B.** se elaborează pe relații (est sau vest), cu indicarea sarcinilor de încasări și plăți în valută pe ministere și alte organe centrale titulare de plan. **B.** se întocmește de către Ministerul Finanțelor,

Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, Banca Națională, Banca Română de Comerț Exterior, împreună cu ministerele și celelalte organe centrale, folosindu-se datele furnizate de aceste organe, în concordanță cu indicatorii corespunzători din planul național unic și din bugetul de stat. Această **b.** se aprobă concomitent cu planul național unic anual și cincinal. Banca Română de Comerț Exterior organizează evidența executării **b.** și în fiecare lună prezintă Ministerului Finanțelor, Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale și Comitetului de Stat al Planificării, situația realizării ei, urmărind și examinînd periodic modul cum se înfăptuiesc încasările din exporturi și plățile pentru importuri, raportînd trimestrial Consiliului de Miniștri despre starea realizării **b.** În analizarea conținutului și în asigurarea echilibrării **b.** se ține seama de faptul că nu toate creanțele și angajamentele țării rezultate din raporturi cu străinătatea, exigibile la data întocmirii balanței, se achită în realitate, în întregime, în aceeași perioadă de timp. Fiecare balanță componentă a **b. de p.** poate și trebuie să fie echilibrată. Dacă la fiecare din aceste balanțe încasările sînt mai mari decît plățile în străinătate, atunci ele sînt excedentare; în situația inversă ele sînt deficitare. Pe ansamblu **b. de p.** excedentele și deficitele se compensează reciproc, echilibrîndu-se. **B. de p.** se poate prezenta cu un dezechilibru al plăților curente, ceea ce înseamnă că soldul poate fi activ sau pasiv. Cu toate acestea, **b.** este, în ansamblu, echilibrată, iar dezechilibrul acesteia este interpretat luîndu-se în considerare numai situația unor posturi și capitole. În genere, **b. de p.** orientează politica valutară a țării.

BALANȚA DEVIZELOR conține mișcarea rezervelor valutare: aur, creanțe și obligații în valută.

BALANȚA ECONOMIEI NAȚIONALE, sistem de indicatori economici generali prin care se caracterizează sintetic și se determină nivelul de dezvoltare a economiei naționale, mărimea reproducției lărgite, ritmul, proporțiile și corelațiile de bază care se formează în cadrul acestui proces. **B.e.n.** este un important instrument folosit în analiza economică și în planificarea economiei naționale. Această **b.** cuprinde toate stadiile procesului reproducției sociale (producția, repartiția, circulația, consumul), cît și dinamica și ritmul dezvoltării economiei naționale atît pe ansamblu, cît și pe ramuri, subramuri, forme de proprietate. Se alcătuiește ca balanță de plan și ca balanță statistică a economiei naționale și cuprinde indicatori: avuția națională, resursele de muncă, repartiția și folosirea acestora, reproducția produsului social; este formată din tabele de balanță principale și ajutătoare la care se adaugă și *balanța legăturilor dintre ramuri* →. Balanțele principale caracterizează reproducția produsului social sub aspectul structurii sale materiale și valorice, precum și reproducția forței de muncă (balanța producției, consumului și a acumulării produsului social; balanța producției, repartiției și folosirii venitului național; balanța forței de muncă); balanțele ajutătoare caracterizează mai detaliat unele aspecte ce sînt reflectate în balanțele principale (balanța fondurilor fixe, balanța produselor industriale, balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației etc.).

BALANȚA INVESTIȚIILOR, sistem de indicatori care caracterizează sintetic formarea și utilizarea fondurilor de investiții, precum și forma naturală (materială) a elementelor de investiții. **B.** permite caracterizarea izvoarelor de formare a fondurilor de investiții, a modului de utilizare a acestora și cuprinde datele referitoare la finanțarea investițiilor din bugetul de stat sau din bugetul de venituri și cheltuieli al cooperativelor, fondurile de investiție ale populației ș.a.

BALANȚA LEGĂTURILOR DINTRE RAMURI 1. Instrument de planificare și analiză economică a structurii producției sociale care se bazează pe legăturile reciproce și complexe dintre ramurile producției materiale. **2.** Model economic, bazat pe utilizarea metodelor și a tehnicii moderne de calcul, care se ocupă cu prezentarea într-o formă sintetică și cu ajutorul unor anumiți indicatori valorici sau naturali, a diferitelor aspecte ale proceselor economiei naționale. **B.l.** dintre **r.** reliefează procesul de formare și utilizare a produsului social pe ramuri economice, elaborat atît în unități naturale, cît și în expresie bănească. Această balanță se prezintă sub forma unui sistem de ecuații liniare, utilizate pentru rezolvarea problemelor referitoare la repartiția producției și a cheltuielilor de producție și la determinarea coeficienților cheltuielilor directe pe unitatea de produs. Rezolvarea modelului se înfăptuiește cu ajutorul algebrei matriciale. **B.l.** dintre **r.** face posibilă stabilirea și analiza legăturilor reciproce dintre producție și consum, care au loc între ramurile producției materiale, determinarea proporțiilor principale din economia națională, desfășurate pe ramuri de activitate economică, facilitează studierea problemelor referitoare la formarea prețurilor și modificarea lor pentru anumite produse din alte ramuri ale economiei și servește la studierea structurii producției, la analiza eficienței economice a investițiilor și a comerțului exterior. Prin elaborarea acestei **b.** se urmărește să se introducă în activitatea de planificare analiza intrări-ieșiri care dă posibilitatea determinării interdependențelor ce se stabilesc între ramurile economice în procesul de producție și de repartiție a bunurilor și serviciilor materiale, ale fluxului de bunuri și servicii ce au loc între producători și consumatori. Prin intrări, în cadrul unei ramuri, se înțeleg consumurile de materiale și de muncă vie provenite din sfera altei ramuri sau chiar din aceeași ramură, însă dintr-un proces anterior. Prin ieșiri se înțeleg produsele și serviciile fiecărei ramuri de producție, puse la dispoziția economiei, în vederea consumului intermediar necesar procesului de producție și a consumului final destinat sferei neproductive, acumulărilor, exportului etc. **B.l.** dintre **r.** întocmită pe baza datelor dintr-o anumită perioadă, este valabilă pe un timp limitat, deoarece, pe parcurs, intervin elemente noi care modifică relațiile și proporțiile determinate inițial prin **b.** Întocmirea **b.** se face sub formă de tabel-șah, iar elaborarea ei necesită efectuarea unor lucrări pregătitoare, aprofundate ca: stabilirea nomenclatorului ramurilor economiei naționale, a nomenclatorului întreprinderilor și al produselor și serviciilor din economia națională, precum și întocmirea tabloului privind consumatorii finali etc.

BALANȚA MIJLOACELOR FIXE, sistem de indicatori care fac posibilă caracterizarea reproducției lărgite a mijloacelor fixe într-o anumită perioadă de timp, repartizarea lor pe forme de proprietate, pe ramuri economice și pe unități administrativ-teritoriale ale țării. **B.** se întocmește anual, în expresie valorică și cuprinde atît indicatorii privind mijloacele fixe existente la începutul și sfîrșitul perioadei, cît și indicatorii referitori la mișcarea mijloacelor fixe (productive și neproductive) în cursul aceleiași perioade, precum și uzura și amortizarea lor. **B.m.f.** este strîns corelată cu *balanța investițiilor* (→) care prevede principalele direcții în care se îndreaptă programul de investiții productive și neproductive.

BALANȚA MIȘCĂRII CREDITELOR, tabel care cuprinde totalitatea operațiunilor privind mișcarea creditelor externe pe timp de un an. Acordarea și stingerea creditelor se fac prin mărfuri, prestări de servicii sau aur. Soldul **b.m.c.** trebuie să fie egal cu soldul balanței creanțelor și angajamentelor externe pe aceeași perioadă. Se utilizează de către țările socialiste pentru evidențierea relațiilor bănești internaționale.

BALANȚA PRODUCȚIEI, REPARTIȚIEI ȘI UTILIZĂRII FINALE A VENITULUI NAȚIONAL, sistem de indicatori care reflectă procesul de creare, repartiție și uti-

lizare finală a venitului național pentru acumulare și consum. Cuprinde indicatorii producției și repartiției primare a venitului național pe ramuri ale economiei naționale și pe forme de proprietate, ai redistribuirii și formării veniturilor finale ale statului, cooperației și populației, precum și utilizarea finală a venitului național pentru fondul de consum și fondul de dezvoltare economico-socială, cuantumul investițiilor, creșterea nivelului de trai etc. **B.** stabilește corelațiile corespunzătoare dintre veniturile și cheltuielile bănești ale populației și apoi concordanța acestora cu cantitățile de mărfuri oferite spre vînzare pe piață și cu volumul de servicii ce se prestează populației, oglindind astfel mișcarea părții corespunzătoare a produsului social, în concordanță cu legea economică a repartiției după muncă. Această balanță servește la caracterizarea valorică a reproducției, asigurînd corelarea indicatorilor financiari cu indicatorii structurii materiale a producției. **B.** este folosită și pentru planificarea circulației mărfurilor cu amănuntul, a producției bunurilor de consum etc. Pentru întreaga economie, **b.** se întocmește de către Comitetul de Stat al Planificării în colaborare cu Ministerul Comerțului Interior, Ministerul Finanțelor, Banca Națională, Direcția Centrală de Statistică și alte organe specializate. Pe baza datelor cuprinse în **b.** se pot cunoaște mai bine cerințele de mărfuri ale populației și se poate repartiza mai just fondul de mărfuri pe întreg cuprinsul țării.

BALANȚA SERVICIILOR, parte componentă a *balanței de plăți* (→) care cuprinde importurile și exporturile de invizibile (servicii). Printre serviciile cuprinse în **b.** se află: transporturile, asigurările, turismul, licențele, dobînzile, comisioanele, beneficiile și dividendele legate de exportul de capital, telegraful, telefonul, televiziunea, radioul, burse, pensii, succesiuni, contribuții la organisme internaționale, credite externe.

BALANȚA VENITURILOR ȘI CHELTUIELILOR BĂNEȘTI ALE POPULAȚIEI, plan financiar care evidențiază sursele de constituire a veniturilor și de efectuare a cheltuielilor bănești ale populației, pe principalele destinații. **B.** înlesnește repartizarea judicioasă a produsului social exprimat sub formă valorică, reflectă corelațiile obiective și necesare din economia socialistă, precum și aspecte ale politicii economice, sociale și financiare a Partidului Comunist Român și a statului socialist. Elaborarea și utilizarea **b.** sînt determinate și de faptul că ele constituie un important instrument de evidență și control, înlesnind cunoașterea modului cum sînt realizați anumiți indicatori economici și, în primul rînd, veniturile bănești ale populației, precum și volumul și destinația cheltuielilor diferitelor grupe de populație. **B.** are importanță pentru planificarea circulației numerarului, pentru fundamentarea echilibrului monetar și pentru stabilirea corelației necesare între diferitele secțiuni ale planului național unic. Ca instrument de planificare a circulației numerarului, **b.** reflectă, pe de o parte, veniturile bănești ale populației încasate de la unitățile socialiste de stat și cooperatiste, veniturile bănești realizate de unele grupe ale populației de la alte grupe de populație, precum și masa numerarului existentă în circulație și, pe de altă parte, arată plățile în numerar pe care populația le efectuează către unitățile socialiste de stat și cooperatiste, precum și plățile făcute între grupe de populație. Prin **b.** se stabilesc corelațiile corespunzătoare dintre veniturile și cheltuielile bănești ale populației și, apoi, concordanța acestora cu cantitățile necesare de mărfuri oferite spre vînzare pe piață și cu volumul de servicii ce se prestează pentru populație. Ea reliefează mișcarea părții corespunzătoare din produsul social acordat membrilor societății în concordanță cu legea economică a repartiției după cantitatea și calitatea muncii și oglindește unele laturi ale puterii de cumpărare a veniturilor populației, înlesnind coordonarea — în perspectivă —, a veniturilor cu cheltuielile. De asemenea, **b.** servește la planificarea unor prețuri cu amănuntul, a tarifelor pentru executările de lucrări și prestările de servicii, a veniturilor reale ale populației, la reglarea masei de bani ce se află în arterele circu-

lației. La nivel național **b.** se întocmește anual cu defalcare trimestrială de către Comitetul de Stat al Planificării în colaborare cu Ministerul Comerțului Interior, Ministerul Finanțelor, Banca Națională și celelalte bănci, Direcția Centrală de Statistică, ministerele și alte organe centrale și locale. La nivel local întocmirea **b.** este coordonată de către comitetele executive ale consiliilor populare județene și, respectiv, al municipiului București, la care participă diferitele direcții din aparatul administrativ subordonat. **B.** se întocmește pe baza indicatorilor din planul național unic, bugetul de stat, planul financiar centralizat al statului, planul de casă, la nivel județean, pe baza indicatorilor de plan repartizați acestora. Pe baza datelor din balanță, organele comerțului de stat și cooperatist pot cunoaște mai bine cerințele și necesarul de mărfuri ale populației oferind astfel posibilitatea repartizării judicioase pe teritoriu a fondului de marfă. Deși are un caracter sintetic și neoperativ, ea poate fi folosită ca instrument pentru fundamentarea anumitor proporții ale planului național unic. → și *planul de casă*.

BALANȚA VIRAMENTELOR se întocmește pentru evidențierea plăților și încasărilor care se efectuează cu forța de muncă străină sau plecată în străinătate și cu prestațiile necompensate (ajutoare gratuite acordate, contribuțiile la organismele internaționale, diferite reparații și despăgubiri etc.).

BALANȚĂ 1. Instrument pentru măsurarea greutății corpurilor prin echilibrarea lor cu greutăți care au calitatea de etalon. **2.** Model economic format din două părți între care există un raport de egalitate. **3.** Sistem de indicatori, grupați după anumite reguli, pe baza cărora se stabilesc proporțiile de dezvoltare economico-socială a țării.

BALANȚĂ FINANCIARĂ, → **BALANȚA PRODUCȚIEI, REPARTIȚIEI ȘI UTILIZĂRII FINALE A VENITULUI NAȚIONAL**

BAM, metodă de prognoză folosită în activitatea de afaceri, în special a afacerilor de bursă, bazată pe factori aleși în mod selectiv. Factorii aleși sînt *barometru* sau indicatorii evenimentelor de bursă și ai activității de afaceri, *analogia*, care se bazează pe analiza situațiilor asemănătoare din trecut și *modelul*, respectiv balanțele macroeconomice alese (produs național, venit național, buget, balanța de plăți).

BAN, monedă metalică divizionară a Republicii Socialiste România, egală cu a suta parte din unitatea monetară, leul. În circulație se află monede de 5, 15 și 25 bani. Prin reforma din 1867, cînd a fost adoptat sistemul zecimal pentru primul sistem bănesc al României, s-a stabilit că banul este egal cu 1/100 dintr-un leu, înlocuindu-se astfel paraua. Pînă la această reformă 1 leu era egal cu 40 de parale. → și *leu; monedă; para; sistem bănesc; unitate monetară.* ◇ **B. de hîrtie** → *bilet; bon de tezaur.*

BANCA ANGLO-ROMÂNĂ, instituție bancară înființată în anul 1973, cu sediul la Londra. La constituirea băncii au contribuit Banca Română de Comerț Exterior cu 50% din capital, Barclay's Bank International Limited cu 30% și Manufactures Hannover International Banking Corporation cu 20%. **B.** efectuează operațiuni de comerț exterior și contracte internaționale pentru clienții din Anglia și acordă prioritate finanțării schimburilor economice dintre Republica Socialistă România și Anglia.

BANCA DE CREDIT IPOTECAR, instituție de credit capitalistă avînd ca obiect de activitate acordarea de credite garantate cu bunuri imobiliare (clădiri, terenuri etc.). Datorită faptului că mulți debitori nu își pot achita datoriile, băncile au pus stăpînire pe bunurile ipotecate, devenind astfel mari proprietari.

BANCA DE EMISIUNE ŞI CIRCULAŢIE, instituţie bancară centrală căreia îi este concesionat de către stat dreptul de a emite monedă sub forma biletelor de bancă, ca semne reprezentative ale monedelor metalice. Se mai numeşte şi **b.** de circulaţie, deoarece prin intermediul ei se asigură circulaţia monetară dintr-o ţară. Înfiinţarea şi dezvoltarea **b.** de **e.** şi **c.** sînt organic legate de dezvoltarea capitalismului. În economia ţărilor capitaliste, **B.** de **e.** şi **c.** au o poziţie centrală, de monopol. Ele au un rol foarte important în cadrul aparatului bancar, acţionează în întreaga ţară, deţin o poziţie centrală pe piaţa capitalistă, ceea ce face ca aceste bănci să determine politica de credite a tuturor băncilor, influenţînd în acelaşi timp rata dobînzii. **B.** de **e.** şi **c.,** utilizează capitalurile disponibile de pe piaţă, controlează şi reglementează circulaţia monetară şi creditul extern, înlesneşte plăţile prin compensaţie şi asigură stabilitatea valorii aur a biletelor de bancă. **B.** funcţionează pe baza următoarelor principii: are o anumită independenţă, dar supravegheată de stat; efectuează operaţiile cu statul şi particularii; are dreptul exclusiv de a emite bilete de bancă şi de a constitui rezerve de metale nobile suficiente: centralizează toate operaţiile bancare şi monetare. Resursele **B.** de **e.** şi **c.** sînt: capitalul propriu; capitalul de rezervă; depunerile băncilor comerciale, ale diferitelor firme şi ale statului; emisiunea de bancnote care constituie cea mai importantă sursă de constituire a resurselor băncii. În ţările capitaliste, **B.** de **e.** şi **c.** au un rol multifuncţional, fiind instrumente puternice utilizate de capitalul monopolist pentru promovarea intereselor sale proprii prin intermediul politicii monetare şi de credit. Aceste bănci îndeplinesc funcţia de emisiune a instrumentelor de credit aplicînd în acest domeniu politica monetară şi de credit a guvernului, acordă credite băncilor comerciale şi statului capitalist sub următoarele forme: reescont de cambii, împrumuturi pe gaj de efecte comerciale şi lombardarea de efecte publice etc., efectuează operaţiuni de decontare între băncile comerciale, practică operaţiuni privind vînzarea şi cumpărarea de aur şi devize, primeşte şi păstrează rezervele de aur ale statului, efectuează executarea de casă a bugetului statului, administrează rezervele bugetare ale statului, face operaţiuni de încasări şi plăţi, realizează politica valutară a ţării, stabileşte paritătile valutare, se preocupă de menţinerea cursurilor valutare în concordanţă cu interesele statului, reprezintă statul în relaţiile monetare şi de credit internaţionale etc. **B.** se organizează pe baza uneia din următoarele regimuri: regimul băncilor centrale de emisiune de stat, aplicat în statele socialiste şi în unele state capitaliste; regimul băncilor capitaliste de emisiune organizate sub formă de societate pe acţiuni în care statul nu participă nici la capital şi nici la administraţia lor; regimul băncii de emisiune constituită sub formă de societate pe acţiuni, în care statul nu participă la capital, dar participă la administraţie, control şi chiar la directivele băncii; regimul băncii de emisiune, care deşi este constituită sub forma societăţii pe acţiuni, totuşi participă şi statul sau diverse corporaţii atît la capital, cît şi la administraţie şi controlul ei. Acest regim a fost adoptat şi de Banca Naţională a României, înfiinţată la 1880, căreia statul român capitalist îi încredinţase mandatul cu caracter public de a emite bilete de bancă şi misiunea de a asigura buna funcţionare a sistemului său monetar şi de a sprijini activitatea economică a ţării care s-a dovedit în decursul timpului, nu au fost înfăptuite şi că ea a contribuit la crearea marilor capitaluri financiare monopoliste şi la exploatarea clasei muncitoare.

BANCA DE INVESTIŢII, instituţie bancară de stat specializată creată în 1948 şi reorganizată în 1970 care se ocupă cu finanţarea, creditarea şi decontarea investiţiilor unităţilor economice din toate domeniile de activitate pentru organizaţiile de stat din sectorul social-cultural, cooperatist şi obştesc, cu excepţia investiţiilor organizaţiilor de stat şi cooperatist-agricole şi din industria alimentară şi a apelor etc. **B.** de **I.** are următoarele atribuţii: organizează şi efectuează operaţiunile de finanţare, creditare şi decontare a investiţiilor; participă la elaborarea proiectelor planurilor de finanţare şi creditare a investiţiilor; împreună cu Ministerul Finanţelor parti-

cipă la avizarea indicatorilor tehnico-economici ai investițiilor din competența Consiliului de Miniștri, avizează documentația tehnico-economică și indicatorii de eficiență a investițiilor aflate în competența de aprobare a ministerelor, altor organe centrale și a comitetelor executive ale consiliilor populare; verifică legalitatea prețurilor, tarifelor, realitatea și eficiența cheltuielilor care se prezintă la decontare; urmărește constituirea și folosirea resurselor destinate finanțării investițiilor; acordă credite pe termen scurt întreprinderilor de construcții, proiectare, cercetare și prospecțiuni geologice; împreună cu ministerele și alte organe centrale elaborează planul de credite pe termen scurt pentru sfera sa de activitate și colaborează cu Banca Națională la elaborarea planului de credite pe întreaga economie națională; urmărește existența și buna conservare a garanțiilor creditelor acordate; controlează îndeplinirea planului de investiții, utilizarea cu eficiență maximă a resurselor materiale, financiare și umane destinate realizării investițiilor, utilizarea fondului de retribuire, prelevarea veniturilor cuvenite bugetului de stat; colaborează cu organizațiile de specialitate din țară și de peste hotare; avizează proiectele de acte normative în materie de investiții; cu acordul Ministerului Finanțelor elaborează norme generale privind finanțarea, creditarea și decontarea investițiilor; efectuează operații de mandat pentru alte instituții de credit. **B. de I.** are dreptul să ceară ministerelor, centralelor și întreprinderilor care au conturi deschise la ea, planul economic și financiar, bilanțul contabil, dările de seamă etc.; să retragă creditele nerambursate în termen; să ceară rambursarea înainte de termen a creditelor pentru care lipsește garanția; să întrerupă finanțarea și creditarea pentru lucrările necorespunzătoare sau în cazurile în care constată încălcări ale disciplinei de plan, de proiect și deviz, financiare, de credite, de decontări și de casă. În îndeplinirea atribuțiilor sale, **B. de I.** colaborează cu Banca Națională a R.S. România și cu celelalte bănci specializate, cu Comitetul de Stat al Planificării, cu ministerele și cu celelalte organe centrale. **B.** este organizată pe baza autogestiunii economico-financiare și își desfășoară activitatea sub conducerea directă a Ministerului Finanțelor. Centrala **B. de I.** este organizată pe direcții, oficii și servicii și este condusă de un *consiliu de administrație*: în teritoriu are sucursale județene, o sucursală a municipiului București și filiale.

BANCA EGIPTEANO-ROMÂNĂ („**Misr Romanian Bank**"), instituție bancară egipteano-română, cu sediul la Cairo, constituită sub forma unei societăți mixte pe acțiuni. Acționarii acesteia sînt: Banca Română de Comerț Exterior, Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară, Banca de Investiții și Banca Misr-Cairo. Capitalul **B.E.-R.** este de 5 milioane dolari S.U.A. Partea română are o cotă de participare la capitalul statutar al **b.** de 49%, ceea ce reprezintă 2 450 000 dolari S.U.A. **B.** asigură cu prioritate finanțarea schimburilor economice dintre Republica Socialistă România și Republica Arabă Egipt, finanțează diferite operațiuni de comerț exterior și contracte internaționale și efectuează operațiuni bancare pentru clienții din țara de reședință etc.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIȚII, instituție bancară înființată în anul 1957 cu participarea a șase țări membre ale Comunității Economice Europene (R.F. Germania, Franța, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg), în vederea sprijinirii dezvoltării unor regiuni rămase în urmă din aceste țări. Capitalul băncii este de 1 mild. dolari, format din 25% aur și 75% din valutele naționale ale țărilor membre. Dacă resursele proprii, la un moment dat, nu sînt suficiente pentru finanțarea obiectivelor stabilite, **b.** are latitudinea să contracteze împrumuturi pe termene de pînă la 20 ani de la statele membre ori de pe piețele internaționale de capital. **B. E. de I.** influențează modernizarea producției ramurilor care necesită reconstrucții sau finanțează obiective în care sînt interesate cîteva țări membre, de regulă construcții strategice (căi ferate, șosele, aeroporturi etc.). **B.E. de I.** este condusă de *consiliul guvernatorilor*,

un *consiliu de administrație* și de un *comitet de direcție* care are în structura sa un președinte și doi vicepreședinți care gestionează afacerile curente ale instituției.

BANCA FRANCO-ROMÂNĂ, instituție bancară mixtă româno-franceză înființată în anul 1971, cu sediul la Paris, sub forma unei societăți mixte pe acțiuni. Acționarii **B. F.-R.** sînt: Banca Română de Comerț Exterior care a subscris 50% din capital și Banque de Paris et des Pays-Bas și Crédit Lyonnais din Paris, Banque Nationale de Paris, Credit Commercial de France, Societé General, Credit Industrial et Commercial, Credit du Nord și Banque Rothschild care împreună au subscris 50% din capitalul băncii. **B.F.-R.** finanțează cu precădere schimburile economice dintre România și Franța, alte operațiuni de comerț exterior, contracte internaționale și efectuează diferite operațiuni bancare pentru clienții din Franța etc.

BANCA FRANKFURT-BUKAREST A.G., societate bancară mixtă pe acțiuni constituită în anul 1976, cu sediul la Frankfurt pe Main. Acționarii **b.** sînt: Banca Română de Comerț Exterior, Deutsche Genossenschaftabank și Berliner Handels — und Frankfurter Bank — din Frankfurt pe Main și Banca Franco-Română din Paris. **B.** finanțează operațiunile de comerț exterior, operațiunile de cooperare economică româno-vest-germană și efectuează diverse operațiuni bancare pentru țările membre și clienții lor etc.

BANCA INTERNAȚIONALĂ DE COLABORARE ECONOMICĂ (B.I.C.E.), organizație bancară internațională a țărilor socialiste membre CAER, înființată pe baza Convenției privind decontările multilaterale în ruble transferabile și de organizare a **B.I.C.E.,** încheiată la Moscova în oct. 1963. **B.** a început să funcționeze de la 1 ian. 1964, avînd rolul de a reglementa operațiile valutar-financiare ce se efectuează între țările membre C.A.E.R. și de a acorda credite țărilor membre pentru finanțarea comerțului sau pentru alte operațiuni. Țările membre ale **b.** sînt: R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană, R.P. Mongolă, R.P. Polonă, R.S. România, R.P. Ungară și U.R.S.S.; cu începere de la 1 ian. 1974 a aderat Republica Cuba, iar din 1977 Republica Socialistă Vietnam. **B.** are sediul la Moscova. Orice țară poate renunța la calitatea de membru al **B.I.C.E.** și al „Convenției", cu condiția ca să facă cunoscut acest lucru consiliului băncii cu șase luni înainte. Primirea de noi membri se face cu acordul tuturor țărilor membre. Resursele băncii se constituie din: fondul statutar care a atins suma de 304,5 milioane ruble transferabile acoperit prin cote-părți de țările participante în funcție de ponderea exportului în totalul comerțului regional; fondul de rezervă, fondurile speciale, diversele venituri provenite din dobînzile încasate la creditele acordate, comisioane etc. **B.** are menirea să contribuie la dezvoltarea colaborării economice și la lărgirea și întărirea relațiilor comerciale dintre țările membre cu alte țări, pe baza deplinei egalități în drepturi și a respectării suveranității naționale. **B.** îndeplinește următoarele sarcini: efectuează decontările multilaterale ale țărilor membre, în ruble transferabile, îndeosebi pentru schimburile reciproce de mărfuri și servicii; atrage și păstrează mijloacele libere, în ruble transferabile sau în alte valute; atrage aurul, valutele liber convertibile și alte valute de la țările membre și de la alte țări și efectuează operațiuni cu aur, valute liber convertibile sau alte valute în limita sumelor atrase; creditează, în ruble transferabile, operațiunile de comerț exterior sau alte operațiuni ale țărilor membre; studiază posibilitățile de efectuare a operațiunilor de schimb a rublelor transferabile în aur și în valută liber convertibilă; finanțează și creditează activitățile de exploatare a întreprinderilor industriale comune în funcțiune și a altor obiective economice, pe seama resurselor puse la dispoziție de țările membre interesate; contribuie la sporirea rolului creditului și al dobînzii în stimularea comerțului exterior și în îndeplinirea obligațiilor reciproce, la apropierea și egalizarea treptată a nivelurilor de dezvoltare economică a țărilor membre C.A.E.R. **B.** are dreptul: să încheie acorduri și tran-

zaciii în limitele competenței sale; să achiziționeze, să închirieze și să înstrăineze patrimoniul; să intenteze diferite acțiuni și să răspundă în fața instanțelor de judecată și arbitraj; să deschidă filiale, agenții și să aibă reprezentanți pe teritoriul pe care se află sediul sau pe cel al țărilor membre; să emită reguli curente și instrucțiuni în problemele care se află în competența sa etc. Organul de conducere a băncii este *consiliul băncii* constituit din reprezentanți ai tuturor țărilor membre, numiți de guvernele țărilor respective. Consiliul băncii exercită conducerea generală a activității bancare, examinează problemele principale și adoptă hotărîri de principiu, stabilește direcțiile de dezvoltare a activității și anume: determină orientările generale în ce privește relațiile de afaceri și de colaborare cu băncile țărilor membre sau cu băncile din alte țări, precum și cu alte organisme financiar-bancare internaționale; aprobă planurile de credite, dările de seamă anuale, bilanțul contabil și repartizarea beneficiului realizat de bancă; stabilește principiile de planificare a resurselor, a creditelor și ale creditării; creează fonduri speciale pe baza înțelegerii țărilor membre; numește pe președinte și membrii conducerii administrative a băncii, pe cei ai comisiei de revizie etc. Consiliul **b.** adoptă hotărîri în unanimitate, fiecare țară avînd un singur vot, indiferent de mărimea vărsămintelor făcute la fondul băncii. Conducerea administrativă este subordonată consiliului băncii și este constituită din președinte și un număr de membri numiți de fiecare țară pe o perioadă de maximum 5 ani.

BANCA INTERNAȚIONALĂ DE INVESTIȚII (B.I.I.), instituție bancară internațională creată din inițiativa țărilor socialiste membre ale CAER, cu caracter deschis, care are ca scop concentrarea resurselor necesare investițiilor din țările membre și repartizarea lor sub formă de credite pe termen mijlociu sau lung în vederea dezvoltării colaborării economice a țărilor membre, apropierii și egalizării treptate a nivelurilor lor de dezvoltare economică. Are sediul la Moscova și a început să funcționeze la 1 ian. 1971. Activitatea ei are la bază deplina egalitate în drepturi și respectarea suveranității țărilor membre fondatoare: R.P. Bulgaria, R.S. Cehoslovacă, R.D. Germană, R.P. Mongolă, R.P. Polonă, R.S. România, R.P. Ungară și U.R.S.S.; din anul 1974 s-a afiliat Republica Cuba și din 1977 Republica Socialistă Vietnam. Pot deveni membre și alte state care doresc să adere la convenția și statutul băncii. Fondul statutar al **B.** este de peste un miliard de ruble transferabile, din care 30% în valute liber convertibile sau în aur și 70% în ruble transferabile prin cote de participare ale țărilor membre, determinate în raport cu ponderea exportului fiecărei țări în totalul comerțului reciproc. **B.I.I.** își poate spori resursele și prin vărsăminte ale țărilor membre interesate în crearea unor fonduri speciale, precum și prin atragerea de mijloace de pe piețele valutelor străine, cum sînt: credite bancare, primirea de depozite pe diferite termene etc. **B.** acordă credite pe termen lung și mijlociu în vederea realizării măsurilor legate de diviziunea internațională socialistă a muncii, de specializarea și cooperarea în producție, lărgirea bazei de materii prime și combustibili de interes comun, construirea de obiective ce prezintă interes reciproc necesare dezvoltării economiilor naționale ale țărilor membre etc. Creditele se pot acorda: băncilor, organizațiilor economice și întreprinderilor țărilor membre ale **b.**, dacă au consimțămîntul oficial al guvernelor lor pentru obținerea acestora; organizațiilor internaționale ale țărilor membre; unor bănci și organizații economice ale altor țări. **B.I.I.** poate să stabilească, pe bază de egalitate, relații de afaceri cu instituțe financiare și de credit internaționale și cu alte bănci. Organul suprem de conducere generală a activității **b.** este *consiliul bancar* format din reprezentanți ai tuturor țărilor membre, numiți de guvernele acelor țări. Fiecare țară dispune de un singur vot în consiliu, iar hotărîrile mai importante se aprobă în unanimitate; celelalte hotărîri se adoptă cu majoritate de 3/4 din numărul voturilor. Organul executiv al **b.** îl formează conducerea administrativă constituită dintr-un președinte și trei vicepreședinți numiți de consiliul **b.** pe termen de 5 ani dintre delegații țărilor membre.

BANCA INTERNAȚIONALĂ PENTRU RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE (B.I.R.D.), instituție bancară interguvernamentală specializată în cadrul Fondului Monetar Internațional, constituită ca societate pe acțiuni, a cărui capital social aparține țărilor membre și are ca scop principal facilitatea reconstrucției postbelice și acordarea de credite pentru investiții cu deosebire țărilor în curs de dezvoltare, rămase în urmă pe tărîm economic și în vederea unei mai bune cooperări între state. A luat ființă la 27 dec. 1945 în urma acordului intervenit la Conferința monetară și financiară a Națiunilor Unite ținută în orașul Bretton Woods, statul New Hampshire, S.U.A., la care au participat delegați din 44 de țări. Pe baza statutului adoptat, BIRD și-a început activitatea în iunie 1946, avînd sediul la Washington. Calitatea de membru al BIRD poate fi dobîndită de toți membrii Fondului Monetar Internațional. În prezent **b.** are 125 de țări membre, R.S. România devenind membră la 15 dec. 1972. Orice membru se poate retrage, comunicîndu-și dorința în scris conducerii BIRD sau i se poate retrage această calitate atunci cînd consiliul guvernatorilor constată că nu și-a îndeplinit vreuna din obligațiile ce îi revin față de **b.** Ca urmare a acordului intervenit în anul 1947 cu ONU, BIRD a devenit o instituție specializată a acestei organizații. Membrii BIRD au următoarele obligații generale: subscrierea de acțiuni la capitalul băncii este proporțională cu capacitatea economico-financiară a țării respective; să transpună în legislația proprie principiile din statutul **b**; asigurarea inviolabilității arhivelor și scutirea acestora de restricții, impozite și taxe vamale a activelor, bunurilor, veniturilor etc. Principalele drepturi ale țărilor membre sînt: numirea a cîte unui guvernator și a unui supleant; exprimarea prin vot a hotărîrii în anumite probleme (fiecare stat membru are 250 de voturi, la care se adaugă cîte un vot pentru fiecare acțiune pe care o deține); obținerea de credite în devize; beneficiază de asistență tehnică (analiza economiei lor, elaborarea unor programe de dezvoltare, pregătirea programelor de investiții, rezolvarea unor probleme financiare etc.). Resursele bănești ale **b.** sînt formate din capitalul de participație subscris de fiecare membru, veniturile nete realizate din operațiunile bancare efectuate, vînzări de obligațiuni emise, dobînzile și comisioanele încasate la împrumuturile acordate etc. Capitalul a crescut treptat, ajungînd în prezent la peste 25 miliarde dolari. Începînd din 1960, partea virată efectiv din cota de participație subscrisă este de numai 10% (1% în aur sau dolari S.U.A. și 9% în valuta națională a țărilor membre), diferența de 90% se solicită de **b.** succesiv în timp, numai în cazuri de necesitate; vărsămintele se pot efectua în aur, în dolari SUA sau în orice altă valută necesară pentru îndeplinirea obligațiilor sale. Conform prevederilor statutare, **b.** are următoarele scopuri: finanțarea investițiilor destinate reconstrucției și dezvoltării economice a țărilor membre, prin acordarea sau garantarea de împrumuturi; creșterea forței productive și valorificarea resurselor naturale a țărilor în curs de dezvoltare; încurajarea investițiilor străine particulare prin intermediul garanțiilor sau participațiilor la împrumuturi; încurajarea dezvoltării de lungă durată a comerțului internațional și menținerea unor balanțe de plăți echilibrate, prin înlesnirea investițiilor internaționale de capital pentru creșterea resurselor productive ale membrilor; preocuparea pentru folosirea creditelor acordate sau garantate de ea și a împrumuturilor internaționale contractate pe alte căi, în primul rînd pentru cele mai urgente și eficiente proiecte; sprijinirea țărilor membre să treacă de la economia de război la economia de pace; acordarea unei atenții permanente efectului investițiilor internaționale executate pe teritoriul țărilor membre; organizarea de cursuri necesare pregătirii cadrelor pentru țările în curs de dezvoltare; coordonează asistența financiară pentru dezvoltare care se acordă de către unele țări capitaliste dezvoltate, țărilor aflate în curs de dezvoltare; acordă asistență tehnică ș.a. **B.** acordă credite țărilor membre pe termene de pînă la 25 ani în vederea realizării unor proiecte bine fundamentate, cu garanții tehnice și economice, participă la împrumuturile acordate de către o altă instituție de credit sau de către un guvern și garantează în întregime sau parțial împrumuturile acordate de alte bănci. Statutul

prevede ca **b.** să nu exercite vreo imixtiune în problemele politice ale țărilor membre, ci să se ocupe numai de acțiunile economice sau bancare și să trateze pe toți membrii fără părtinire. Conducerea **b.** este asigurată de un complex de organe, cum sînt: *consiliul guvernatorilor* format din cîte un guvernator și un supleant numit de fiecare stat membru pe o durată de 5 ani, care aprobă primirea de noi membri, sporirea ori diminuarea capitalului, încheie aranjamente de cooperare cu alte organizații internaționale, determină modul de distribuire a venitului net obținut de bancă, decide asupra modului de efectuare a operațiunilor, deleagă administratorii executivi care să conducă operațiunile generale etc.; *administratorii executivi* funcționează numai la sediul central și răspund de conducerea operațiunilor generale ale BIRD, exercitînd toate prerogativele ce le sînt conferite; un *președinte*, care prezidează ședințele Consiliului de administratori executivi; *consiliul consultativ*, compus din minimum 7 persoane, desemnate de consiliul guvernatorilor și denumiți consilieri, care își dau avizul în problemele de politică generală; *comitetele de împrumuturi* alese de guvernatorul pe teritoriul căruia urmează să se realizeze împrumutul, care au ca sarcină analiza și elaborarea de rapoarte în scopul recomandării realizării proiectelor propuse de solicitatorii de împrumuturi de la **b.** → și *Asociația Internațională de Dezvoltare; Corporația Financiară Internațională; Fondul Monetar Internațional.*

BANCA NAȚIONALĂ A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, instituție bancară centrală de stat — unica bancă de emisiune din țară — organizată pe baze socialiste în 1948 și reorganizată în 1970, care se ocupă cu organizarea și coordonarea circulației banilor, urmărește și răspunde de înfăptuirea politicii monetare, de credit și valutare a Partidului Comunist Român și a statului socialist român, participă la elaborarea planului național unic, îndrumă și coordonează activitatea bancară din țară, controlează băncile specializate și verifică dacă fondurile de care dispun sînt folosite în concordanță cu interesele economiei naționale. În colaborare cu băncile specializate, cu Ministerul Finanțelor, Comitetul de Stat al Planificării și cu alte organe centrale de sinteză, elaborează proiectele planurilor de credite și de casă pe economie pe baza indicatorilor planului național unic de dezvoltare economico-socială și ai bugetului de stat și pe baza analizelor economico-sociale și financiare pe care le prezintă Consiliului de Miniștri. **B.N. a R.S. România** efectuează operații de emisiune și pune în circulație bilete de bancă și monede metalice; păstrează în conturi mijloacele bănești ale unităților economice și execută plățile fără numerar între unități economice, instituții, mobilizează resursele bănești temporar disponibile din economia națională și acordă credite pe termen scurt pentru aprovizionare, producție și desfacere; urmărește și examinează fenomenele și tendințele conjuncturale din domeniul circulației banilor, din sfera creditului și acționează pentru înfăptuirea unei evoluții normale, echilibrate a circulației bănești și a creditelor, urmărind realizarea concordanței dintre venituri și cheltuieli, accelerarea vitezei de circulație și de rotație a banilor, întărirea puterii de cumpărare a leului atît pe piața națională, cît și în raport cu alte valute. În contextul mecanismului economico-financiar perfecționat, **B.N.** este preocupată ca banii și creditul să stimuleze realizarea sarcinilor de plan, să contribuie în mai mare măsură la intensificarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, la obținerea unei eficiențe economice maxime în sfera producției și circulației mărfurilor. **B.N.** exercită controlul asupra realizării de către unitățile economice a planurilor de producție și de circulație a mărfurilor, a bugetelor de venituri și cheltuieli, asupra gospodăririi resurselor materiale și bănești, asupra utilizării fondului de retribuire, luînd măsuri operative și eficiente pentru întărirea disciplinei de plan, financiare, de credite și a decontărilor fără numerar. **B.** efectuează operații de casă pentru servirea economiei naționale și a instituțiilor de credit; organizează și execută operațiile de casă ale bugetului statului; controlează realizarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor bugetare; acordă credite băncilor specializate pentru completarea fondurilor lor și urmărește modul cum se administrează aceste mijloace; participă

la elaborarea balanței de plăți externe și urmărește realizarea ei. Împreună cu alte organe centrale, **b.** stabilește, modifică sau propune — în concordanță cu normele juridice în vigoare — cursul în lei al valutelor străine, organizează și efectuează direct sau prin unitățile socialiste schimbul valutar, administrează rezerva de stat de metale prețioase, efectuează diferite operații cu metale prețioase, participă la elaborarea proiectelor planurilor de reparații și de recuperări de metale prețioase, controlează producția, prelucrarea și circulația acestor metale etc. Împreună cu alte organe centrale de stat, **B.N.** participă la încheierea de aranjamente bancare care să contribuie la aplicarea acordurilor de plăți, a convențiilor de credite și a altor aranjamente financiare; de asemenea, participă la realizarea diferitelor acțiuni de cooperare financiar-bancare. **B.N. a R.S. România** este subordonată Consiliului de Miniștri, are personalitate juridică, funcționează pe baza autogestiunii economico-financiare și este condusă de un *consiliu de administrație* al cărui președinte este și guvernatorul **b.** Din consiliul de administrație mai fac parte prim-vicepreședintele, vicepreședinții și membrii. Centrala băncii este organizată pe direcții, are un oficiu juridic, iar în teritoriu funcționează sucursale județene, o sucursală a municipiului București, precum și filiale.

BANCA PENTRU AGRICULTURĂ ȘI INDUSTRIE ALIMENTARĂ, instituție centrală de credit bancar, specializată, înființată în 1968, menită să înfăptuiască politica Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist în domeniul finanțării și creditării producției, prelucrării produselor agricole, investițiilor și circulației mărfurilor din agricultură, industria alimentară, silvicultură și din domeniul apelor. **B.** organizează și efectuează finanțarea și creditarea producției agricole, a activității de proiectare și de construcții-montaj în domeniul agriculturii și valorificării produselor din agricultură și silvicultură, din industria alimentară, participă la elaborarea planului de investiții, finanțează și creditează investițiile și reparațiile capitale ale unităților socialiste agricole și ale industriei alimentare, controlează constituirea fondurilor de investiții și utilizarea lor în concordanță cu prevederile din plan, urmărește folosirea cu înaltă eficiență a fondurilor de investiții, acordă credite pe termen scurt cooperativelor agricole de producție, întreprinderilor agricole de stat, întreprinderilor pentru mecanizarea agriculturii și unităților economice din industria alimentară, păstrează mijloacele bănești ale unităților socialiste care au deschise conturi în **b.,** efectuează plățile fără numerar pentru titularii de conturi, face operațiuni privind executarea de casă a bugetului de stat, acordă credite pe termen lung și scurt membrilor cooperativelor agricole de producție, exercită controlul bancar în domeniul agriculturii și industriei alimentare etc. **B.** are personalitate juridică, funcționează pe baza autogestiunii economico-financiare și este condusă de un *consiliu de administrație;* este organizată pe direcții, oficii și servicii, iar pe teritoriul țării are sucursale județene și filiale.

BANCA REGLEMENTELOR INTERNAȚIONALE (B.R.I.), instituție bancară internațională, cu sediul la Basel (Elveția), înființată în anul 1930 ca urmare a acordurilor de la Haga intervenite între țările beligerante la primul război mondial. Inițiativa a aparținut băncilor centrale din Belgia, Germania, Franța, Italia, Anglia, Japonia și unele bănci din America, interesate în reglementarea într-o formă nouă a reparațiilor de război pe care Germania trebuia să le presteze țărilor învingătoare, care au făcut parte din Antantă. Noua reglementare a reparațiilor de război constă în crearea posibilității ca o anumită parte din anuitățile datorate de Germania să poată fi mobilizate pe calea emisiunii și a plasamentelor internaționale a obligațiunilor. **B.** a avut menirea să contribuie la sprijinirea cooperării dintre băncile centrale, să faciliteze diferitele operațiuni financiare internaționale, precum și să acționeze ca agent sau mandatar în domeniul aranjamentelor financiare convenite între ea și participanți. Țara noastră participă la **B.R.I.** din anul înființării, prin Banca Națională.

În anul 1951, Japonia s-a retras din **b.** Potrivit prevederilor statutului, **b.** efectuează următoarele operațiuni: achiziționează, deține și vinde aur în contul său sau al băncilor centrale; primește și păstrează în custodie aur în contul băncilor centrale; acordă și primește credite în raporturile sale cu băncile centrale care se garantează cu aur ori cu obligațiuni pe termen scurt; se ocupă cu scontarea, reescontarea, cumpărarea sau vînzarea de cecuri, cambii, bonuri de tezaur și alte titluri de credit; efectuează cumpărări și vînzări de devize în contul său sau în conturile băncilor centrale; primește depuneri de la băncile centrale; este singura instituție de credit internațională admisă pînă în prezent să dețină *Drepturi Speciale de Tragere (DST)* (→), care constituie un instrument monetar emis de Fondul Monetar Internațional; are dreptul să se prezinte, în contul său sau al băncilor centrale, la licitațiile de aur, organizate de F.M.I., care au loc periodic etc. **B.** nu are dreptul la emisiunea de bancnote, să dețină poziții principale într-un concurs de afaceri, să acorde credite guvernelor etc. Capitalul **b.** stabilit la 1 500 milioane de franci elvețieni aur, este împărțit în 600 mii acțiuni. **B.** este condusă de un *consiliu de administrație* format din 6 directori, care sînt guvernatorii băncilor fondatoare, 6 reprezentanți ai finanțelor, industriei și comerțului numiți de guvernatorii respectivi din fiecare țară și din maximum 9 persoane desemnate (alese) de consiliu, cu o majoritate de 2/3, dintre guvernatorii băncilor centrale ale țărilor în care au fost subscrise acțiuni aparținînd băncii. Dintre membrii săi, consiliul alege pe președinte, vicepreședinți, precum și pe directorul general.

BANCA ROMÂNĂ DE COMERȚ EXTERIOR, instituție centrală bancară de stat specializată, creată la 1 iul. 1969 pentru înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român și a statului în domeniul plăților, al creditării și al controlului bancar-valutar legat de operațiile cu străinătatea și a altor operațiuni bancare efectuate cu Banca Națională a R.S. România. **B.** are în principal următoarele atribuții: cumpără și vinde în țară și străinătate valute efective, efecte de comerț, titluri și obligații străine; administrează disponibilitățile de mijloace de plată străine; încheie aranjamente de corespondent cu bănci și instituții financiare din alte țări (aranjamente bancare în aplicarea acordurilor de plăți, a convențiilor de credite, operații financiare externe, operații cu bănci și instituții financiare străine); emite efecte de comerț pentru unii beneficiari din străinătate și acceptă efecte de comerț emise asupra sa; avalizează și girează efecte de comerț emise de terți; acordă și primește garanții pentru aranjamentele de plată în străinătate. Concomitent, în efectuarea operațiunilor cu străinătatea, primește și acordă credite în valută din și în străinătate încheind în aceste scop convenții și diferite aranjamente de credit; acordă credite în valută întreprinderilor române cu activitate de comerț exterior, societăților mixte cu sediul în România etc. De asemenea, organizează și efectuează încasări și plăți în relațiile cu străinătatea pentru importul și exportul de mărfuri; administrează disponibilitățile în mijloace de plată străine; exercită controlul bancar asupra modului cum întreprinderile de comerț exterior și alte organizații își îndeplinesc sarcinile de plan, asupra modului cum aceste unități folosesc mijloacele materiale și bănești de care dispun etc. **B.R.** de **C.E.** emite norme metodologice privind domeniul său de activitate, prezintă Consiliului de Miniștri proiecte de acte normative, avizează astfel de proiecte, participă la organizațiile internaționale cu caracter financiar și bancar, la realizarea acțiunii de cooperare cu caracter financiar și bancar, la operațiunile de cooperare economică sub forme diferite etc. **B.** are personalitate juridică, funcționează pe baza autogestiunii economico-financiare și este condusă de un *consiliu de administrație* format din președinte, vicepreședinți și membri; este organizată pe direcții și servicii.

BANCĂ, instituție specializată care organizează circulația bănească, face operații de încasări și plăți în numerar, decontări între întreprinderi și instituții, mobilizează mijloacele bănești temporar disponibile, acordă credite, emite titluri de credit, emite

și pune în vînzare hîrtii de valoare etc. Cele dintîi bănci au apărut în secolul al XVI-lea în Veneția, Genova și Milano și s-au dezvoltat pe măsura dezvoltării relațiilor de producție capitaliste. În *capitalism*, **b.** este o instituție particulară, care se ocupă cu comerțul de capital bănesc și care îndeplinește rolul de intermediar între creditori și debitori. **B.** mobilizează capitalurile și veniturile disponibile, inactive, pe de o parte, și pun capital bănesc la dispoziția industriașilor, comercianților, statului capitalist etc.; **b.** capitalistă este specializată în constituirea și mișcarea *capitalului de împrumut* (→); ea are drept scop să colecteze și să exploateze prin plasament, în diferite afaceri, capitalurile temporar disponibile de pe piață, efectuînd contra plată clienților ei diferite servicii financiare. Funcțiile **b.** în capitalism: mobilizează capitalurile bănești disponibile, economiile populației și le distribuie sub formă de credit bancar întreprinderilor sau statului capitalist; transformarea economiilor bănești ale claselor și păturilor sociale în capital de împrumut; emiterea diferitelor titluri de credit; ținerea contabilității și efectuarea de decontări între capitaliști. Îndeplinirea acestor funcții demonstrează că **b.** în capitalism sînt mijlocitori și centre de credit și de casă ale capitaliștilor avînd drept scop obținerea unui profit. Aceste **b.** contribuie la reducerea cheltuielilor de circulație și a masei de bani necesari arterelor circulației, la lărgirea producției capitaliste pe calea creditelor, la intensificarea vitezei de rotație a capitalului și, în același timp, contribuie la agravarea crizelor economice, la concentrarea producției și a capitalului. În stadiul imperialist al dezvoltării capitalismului, ca urmare a dominației monopolurilor, are loc o concentrare și centralizare a băncilor, transformîndu-se și ele în organizații monopoliste. În *socialism*, **b.** au devenit o instituție de credit a întregului popor care au o organizare și o natură nouă, oglindite în funcțiile și în rolul lor de prim ordin în viața economică, înfăptuind politica socialistă în domeniul monetar și al creditelor. În interesul dezvoltării economiei naționale, **b.** exercită următoarele atribuții: reglementează circulația bănească; mobilizează disponibilitățile bănești temporare din economia națională; acordă credite pe termen scurt și lung unităților economice de stat, cooperatiste și populației; efectuează plățile între unitățile socialiste și plățile în cadrul economiei naționale; se ocupă cu executarea de casă a bugetului de stat; contribuie la organizarea și ținerea contabilității generale a producției, repartiției și circulației mărfurilor, a executării investițiilor și realizării tuturor indicatorilor din planurile unităților economice; contribuie la întărirea regimului de economii, la accelerarea ritmului de creștere a acumulărilor socialiste, la întărirea autogestiunii economico-financiare în toate unitățile, la buna funcționare a mecanismului economico-financiar, la creșterea eficienței economice. De asemenea, **b.** contribuie la desfășurarea unei circulații bănești sănătoase, la întărirea puterii de cumpărare a monedei naționale, la exercitarea controlului asupra activității economico-sociale, la întărirea disciplinei economice, financiare și bancare.◇ **B. agricolă** acordă credite pe diferite termene exploatărilor agricole pentru cumpărarea de terenuri agricole, semințe, animale de rasă, mașini, îngrășăminte etc. **B.** contribuie la dezvoltarea producției capitaliste în agricultură și, în același timp, la intensificarea procesului de ruinare a micilor producători agricoli. ◇**B. comercială** *(de depozit)* primește și păstrează temporar diferitele capitaluri disponibile, acordă credite și efectuează anumite operațiuni de comision. **B. c.** dețin locul principal în cadrul aparatului bancar capitalist; ele au apărut inițial sub forma de întreprinderi particulare aparținînd unuia sau mai multor capitaliști care se asociau. Pe măsura dezvoltării economiei capitaliste s-a simțit nevoia de **b. c.** pe acțiuni cu mari capitaluri care să satisfacă cererile de credite ale marilor capitaliști. **B. c.** își constituie resursele din capitalul propriu (social) care se formează din emisiunea de acțiuni inclusiv fondul de rezervă, din diferitele depuneri (depozite) ale firmelor capitaliste, depuneri care pot fi pe termen, la vedere și în cont curent, ale persoanelor particulare, din reescontarea cambiilor comerciale, primirea de credite de la alte bănci. Aceste bănci efectuează operațiuni de creditare pe termen scurt a capitaliștilor din industrie și comerț.

cum sînt cele cambiale; de împrumut pe gaj de mărfuri şi documente, împrumut pe gaj de acţiuni, obligaţiuni şi alte efecte publice; pe credit personal; operaţiuni comerciale (operaţiuni active care cuprind tranzacţii de vindere-cumpărare a diferitelor materiale, cum sînt operaţiunile cu devize şi operaţiunile cu mărfuri); operaţiuni de comision şi mandat. ◇**B. corespondent** efectuează servicii de comision pentru alte bănci, în ce priveşte plăţile şi decontările. Pentru efectuarea acestor operaţii, **b.** primeşte comisionul prevăzut în contract sau în regulamentul băncii. **B.c.** se poate afla în aceeaşi sau în altă ţară. În ţările capitaliste, cele mai multe **b.c.** deţin mari monopoluri bancare care lucrează cu mii de corespondenţi. În ţările socialiste serviciile **b.c.** se folosesc cu deosebire în domeniul decontărilor externe. ◇ **B. de export-import,** agenţie guvernamentală financiară care sprijină în ţările capitaliste avansate, dezvoltarea comerţului exterior şi în mod deosebit a exporturilor sub forma acordării sau garantării de credite externe. Creditele se acordă mai frecvent la exporturile de maşini, mijloace de transport, echipamente şi diferite alte investiţii. **B.** creditează producătorii exportatori pe tot timpul fabricării produselor destinate exportului şi creditează, în acelaşi timp, dar pe termen mediu, respectiv 5—7 ani, pe importatori, în condiţii mai convenabile comparativ cu creditarea de pe pieţele de capital occidentale. Creditele se pot acorda pe termen scurt, mediu şi lung. **B.** efectuează şi operaţiuni de casă, care constau în primirea de valută în depozit de la importator şi pe baza documentelor primite de la banca exportatorului, virează către aceasta valuta corespunzătoare preţului mărfurilor importate, însă numai dacă nu survin alte operaţiuni de compensare. ◇ **B. ipotecară** acordă împrumuturi pe termen lung, de obicei în mediul rural — cu precădere marilor proprietari — garantate cu *ipotecă* (→) asupra terenurilor sau clădirilor. Aceste bănci acordă împrumuturi fie în numerar, fie în scrisuri funciare. Împrumuturile ipotecare se acordă, de obicei, pe termene lungi, timp în care se răscumpără şi scrisurile funciare. **B.** pot fi *rurale* care, în principal, acordă credite pe termen lung pentru achiziţionarea de terenuri agricole şi *urbane* care acordă împrumuturi pentru cumpărarea sau construirea de clădiri. Dobînzile la aceste credite sînt ridicate. ◇ **B. mixtă,** formă de cooperare financiară, bancară şi de credit internaţională, foarte răspîndită, constituită prin participarea vărsămintelor a două sau mai multe ţări. **B.** se ocupă cu: finanţarea diferitelor acţiuni economice, comerciale, de cooperare a statelor membre prin folosirea capitalului propriu rezultat din contribuţia ţărilor respective şi atragerea diferitelor surse externe de capital (de pe piaţa ţării în care îşi desfăşoară activitatea sau de pe terţe pieţe) şi cu exercitarea funcţiilor de instituţie de credit pe piaţa unde îşi desfăşoară activitatea şi pe piaţa creditului internaţional. Elaborează studii preliminare referitoare la investiţii, studii pentru găsirea de noi parteneri în vederea înfiinţării de întreprinderi în cooperare, studii privind localizarea surselor externe de finanţare a diferiţelor obiective etc. În ultimul timp, **b.m.** se constituie şi între ţări cu orînduiri social-economice diferite. → şi *Banca anglo-română; Banca egipteano-română; Banca franco-română; cooperare financiară internaţională.*

BANCHER 1. Capitalist care dispune de însemnate sume de bani proprii şi împrumutate, pe care le speculează în operaţii cu valori mobiliare şi cu monede străine, avînd înscrisă în acest scop firma pentru comerţul cu bani. **2.** Mare acţionar sau proprietar al unei bănci prin intermediul căreia acordă bani cu împrumut, finanţează pe capitaliştii din industrie, agricultură, comerţ etc. în schimbul cedării unei părţi din profit (dobîndă).

BANCNOTĂ, → **BILET.**

BANCRUTĂ (în *capitalism*), situaţie a persoanelor fizice sau juridice cărora li se constată nereguli financiare, acte de neglijenţă sau de imprudenţă, acte de fraudă, făcute în dauna creditorilor şi declarate de către instanţa de judecată competentă

ca fiind insolvabile, neputînd să-şi onoreze plăţile la scadenţă. Starea de faliment se declară la cererea creditorilor sau chiar a debitorului. În această situaţie, bunurile debitorului se sechestrează, întreaga activitate a acestuia este supusă controlului şi apoi bunurile debitorului sînt valorificate prin licitaţie publică pentru stingerea obligaţiilor faţă de creditori. ◇ **B. de stat 1.** Situaţie în care se află statul atunci cînd nu îşi îndeplineşte condiţiile contractuale ale unui împrumut public. **2.** Repudiere a datoriei publice. **3.** Stare de insolvabilitate voită, organizată, spre a evita îndeplinirea obligaţiilor contractuale. **B.** de **s.** se poate constata atunci cînd se produce plata dobînzilor: reducere unilaterală a dobînzilor, înrăutăţirea sau amînarea plăţii acestora prin contractarea de noi împrumuturi, revocarea dobînzilor prin introducerea unui impozit pe cupoane care n-a fost cunoscut la contractarea împrumutului, încetarea completă a plăţii dobînzilor sau atunci cînd se amînă rambursarea capitalului sau se reduce capitalul rambursabil etc. → şi *faliment.* ◇ **B. frauduloasă** constă în fapta unui comerciant de a gestiona incorect patrimoniul său pentru a păgubi creditorii, din care cauză a încetat plăţile şi a fost declarat în stare de faliment. **B.f.** este considerată în următoarele cazuri: pentru sustragerea şi falsificarea registrelor; pentru distrugerea, tăinuirea sau diminuarea activului; simularea şi declararea frauduloasă a pasivului etc. **B.f.** se pedepseşte cu maximum închisorii corecţionale şi interdicţia de a mai exercita comerţul. ◇ **B. simplă** se constată atunci cînd un comerciant declară falimentul sau încetează plăţile către creditori. Declararea falimentului sau încetarea plăţilor are loc dacă se constată că infractorul a săvîrşit următoarele fapte: a făcut cheltuieli personale superioare condiţiilor pecuniare; a utilizat o parte importantă din avutul comerţului în operaţii de hazard sau de imprudenţe; a efectuat operaţii ruinătoare în contractarea de împrumuturi; a plătit pe unii creditori în dauna masei după încetarea plăţilor sau nu a ţinut deloc registrele de contabilitate sau le-a ţinut neregulat. Se pedepseşte cu închisoare şi interzicerea de a mai exercita comerţul.

BANI, marfă generală şi specială, desprinsă spontan de celelalte mărfuri ca urmare a dezvoltării în decursul timpului a producţiei şi schimbului de mărfuri, care îndeplineşte funcţia de echivalent general al valorii tuturor mărfurilor şi de instrument general al schimbului, fiind un raport social, **b.** exprimă relaţii economice istoriceşte determinate. În sclavagism, feudalism şi capitalism **b.** au constituit instrumentul exploatării omului de către om; în capitalism, **b.** devin *capital.* (→). În decursul timpului, la diferite ţări şi popoare, rolul banilor a fost îndeplinit de anumite mărfuri (vite, scoici, blănuri etc.) iar odată cu descoperirea metalelor (bronzul, fierul etc.) sau a celor preţioase (aur, argint), rolul **b.** este îndeplinit de către acestea, din care, treptat, s-au confecţionat şi monedele. Conţinutul **b.** se exprimă prin funcţiile lor. În *capitalism* aceste funcţii sînt: măsură a valorii, mijloc de circulaţie, mijloc de acumulare şi tezaurizare, mijloc de plată şi bani universali. În *socialism* banii continuă să existe, însă au o natură nouă, exprimînd relaţii de producţie socialiste, de colaborare şi ajutor reciproc între membrii societăţii. Necesitatea banilor în socialism este determinată de existenţa producţiei de mărfuri, de acţiunea legii valorii, de schimbul de mărfuri pe calea comerţului. **B.** sînt necesari, deoarece forţele de producţie n-au atins încă acel nivel de dezvoltare care să facă posibilă trecerea la repartiţia după nevoi. **B.** sînt folosiţi pentru comensurarea muncii simple şi complexe, a muncii fizice cu cea intelectuală; ei sînt un instrument de retribuire după cantitatea, calitatea, importanţa şi rezultatele muncii prestate, contribuie la ţinerea evidenţei şi efectuarea controlului asupra creării, repartiţiei, circulaţiei şi consumului produsului social. Natura **b.** în socialism este determinată de relaţiile de producţie şi legile economice ale socialismului; ei reprezintă muncă socială, abstractă, îndeplinind rolul de echivalent general al valorii. **B.,** prin natura lor sînt un instrument de conducere, de planificare şi de dezvoltare a economiei naţionale, un mijloc general de evidenţă şi control asupra realizării planului naţional

unic de dezvoltare economico-socială, asupra creării și repartizării produsului social și a venitului național. **B.** asigură înfăptuirea reproducției socialiste lărgite, fiind utilizați ca instrument pentru realizarea legăturilor dintre ramurile economiei naționale, ca mijloc de dezvoltare planificată, echilibrată și armonioasă a economiei naționale, de întărire a autogestiunii economico-financiare, de stimulare materială, ca instrument de ridicare a nivelului de trai al poporului. În *socialism*, banii îndeplinesc următoarele funcții: măsură a valorii; mijloc de circulație; mijloc de plată; mijloc de acumulare socialistă și economisire; bani universali. → și *aurul*. ◇ **B.** *de* calcul utilizați ca numitor comun atunci cînd circulă concomitent mai multe feluri de bani sau cînd circulă bani care se depreciază în mare măsură din cauza inflației. ◇ **B. de cont (scripturali)**, care nu au o existență materială, ci se află numai scriptic, în conturi, la unitățile bancare, fiind utilizați în special în relațiile dintre unitățile socialiste, în relațiile dintre fondurile acestor unități și fondurile bănești centralizate. **B.** de **c.** fac parte din sfera circulației bănești fără numerar, prin intermediul lor efectuîndu-se operațiunile de virament. **B.** de **c.** se transformă în numerar și invers, fapt ce confirmă caracterul unitar al circulației bănești cu și fără numerar. ◇ **B. de credit** se prezintă sub formă de bancnote convertibile și neconvertibile, bani de hîrtie, bani scripturali. ◇ **B. de hîrtie,** semne bănești care, în procesul circulației, înlocuiesc banii cu valoare intrinsecă (de argint sau de aur) în îndeplinirea funcțiilor lor de mijloc de circulație și mijloc de plată. **B.** de **h.** nu sînt convertibili, au curs forțat și sînt emiși în mod obișnuit de statele capitaliste pentru acoperirea cheltuielilor neproductive, a deficitelor bugetare. În îndeplinirea funcției de mijloc de circulație și mijloc de plată nu este obligatoriu ca **b.** să aibă valoare intrinsecă; de aceea **b.** cu valoare deplină pot fi înlocuiți cu semne ale banilor, anume cu **b.** de **h.** Dacă masa **b.** de **h.** depășește cerințele circulației de bani cu valoare intrinsecă, atunci **b.** de **h.** se depreciază, are loc inflația cu urmările sale. Avînd curs forțat impus de puterea de stat, **b.** de **h.** nu pot circula decît pe teritoriul statului care i-a emis și pus în circulație. ◇ **B. de război,** emiși și puși în circulație pe teritoriul unei țări ocupate de către statul ocupant, pentru finanțarea cheltuielilor de război și de ocupație. ◇ **B. de tezaur,** bilete emise de Ministerul Finanțelor, neconvertibile. ◇ **B. divizionari,** submultiplii unității monetare ◇ **B. fictivi,** folosiți ca numitor comun atunci cînd circulă simultan mai multe feluri de *b.* sau *b.* depreciați considerabil ca urmare a inflației. ◇ **B. „ieftini"** (în *capitalism*), bani acordați de către bănci marilor capitaliști și monopolurilor cu dobînzi mici. ◇ **B. lichizi**, bani efectivi. → *numerar*. ◇ **B. mondiali**, aurul care se găsește la dispoziția diferitelor țări și este folosit în operațiunile de încasări și plăți internaționale, în procurarea de valută străină etc.

BAREM, tabel care înfățișează rezultatele unor calcule efectuate pe bază de elemente specifice luate în considerație (de exemplu, pentru diferite tarife de transport, dobînzi, taxe etc.).

BARIL, unitatea de măsură pentru capacități, egală cu circa 160 de litri; se utilizează în special în S.U.A., Anglia.

BAZA DE CALCUL A PENSIEI, venitul pe baza căruia se calculează pensia. **B.** de **c.a.p.** pentru munca prestată și limita de virstă, pentru pensia suplimentară o constituie retribuția medie tarifară determinată pe cinci ani consecutivi din ultimii zece ani de activitate, la alegerea viitorului pensionar. Pensia de invaliditate se calculează pe baza retribuției tarifare. **B.** de **c.** a **p.** de urmaș este pensia susținătorului decedat sau pensia la care acesta ar fi avut dreptul. Pentru copiii orfani de ambii părinți **b.** de **c.** a **p.** se determină astfel: dacă există pînă la trei copii se ia ca bază de calcul pensia cea mai avantajoasă a unui singur părinte; pentru patru copii, se ia ca bază de calcul pensia cea mai avantajoasă a unuia dintre părinți la care

se adaugă 50% din pensia celuilalt părinte; pentru cinci sau mai mulți copii se iau ca bază de calcul pensiile însumate ale ambilor părinți.

BAZA PREȚURILOR, document în care, pe elemente de deviz, se analizează toate cheltuielile care se cuprind în costul materialelor de masă „loco șantier". **B.p.** se întocmește sub forma unui tabel, avînd alăturat și analiza prețurilor. → și *deviz.*

BAZĂ IMPOZABILĂ, stabilire concretă, cantitativ și calitativ, a obiectului ce va fi supus impozitului. Pentru aceasta este necesară identificarea obiectului impozabil, stabilirea naturii lui și apoi evaluarea sau măsurarea pentru o anumită perioadă de timp. Mărimea impozitului de plată din sarcina subiectului impozabil depinde în mod direct de determinarea corectă a **b.i.** care, de regulă, se exprimă în unități bănești, dar și în unități de măsură naturale (kg, hectare, bucăți etc.) și are o deosebită importanță politică, economică, socială, financiară și juridică. → și *obiectul impunerii.*

BENEFICIAR, persoană fizică sau juridică căreia, în temeiul unui contract, i se predau unele produse sau lucrări, i se prestează anumite servicii sau are dreptul la încasarea unei sume de bani. ◇ **B. cambial** (în *capitalism*), persoană la ordinul căreia este emisă o *cambie* (→) sau un *bilet* (→) și care este în drept să încaseze la scadență sau anticipat, prin negociere, suma menționată în cambie, ◇ **B. de acreditiv,** persoană fizică sau juridică pe numele căreia se deschide un acreditiv: → și *acreditiv.* ◇ **B. de asigurare**, persoană desemnată prin lege sau prin contractul de asigurare să încaseze suma asigurată în cazul cînd se produce accidentul sau decesul asiguratului. Asiguratul poate desemna pe beneficiarul asigurării, fie la încheierea contractului, fie pe durata asigurării, printr-o declarație întocmită în acest scop și depusă la asigurător sau prin testament. În situațiile în care prin contractul de asigurare sînt desemnați mai mulți beneficiari, ori sînt succesori legali sau testamentari, aceștia participă la suma asigurată în mod egal sau potrivit prevederilor din testament. → și *contract de asigurare; durata asigurării.* ◇ **B. de investiții 1.** Unitatea economică sau instituția de stat căreia i s-au repartizat indicatori din planul național unic de dezvoltare economico-socială. **2.** Persoană particulară pentru care se execută o lucrare de investiții. → și *investiție.*

BENEFICIU, categorie economică reprezentînd o parte din venitul net al societății, element al valorii nou create, care exprimă relații de producție socialiste, avînd ca izvor de formare munca pentru societate prestată de lucrătorii din sfera producției materiale socialiste. **B.** ca formă de realizare bănească a plusprodusului este o parte variabilă din valoarea nou creată în activitatea productivă din cadrul unităților economice care rămîne după prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea nou creată (a producției nete), retribuirea personalului muncitor și acordarea altor drepturi cuvenite acestuia, acoperirea cheltuielilor de cercetare și introducerea tehnicii noi, plata impozitului pe fondul total de retribuire, plata contribuției pentru asigurările sociale, efectuarea altor cheltuieli cu munca vie. **B.** unităților economice este rezultatul activității economico-sociale și se determină prin scăderea din rezultatele financiare a prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete și a altor cheltuieli legale. El este sursa de bază a formării fondului național de dezvoltare economică, a fondului de consum social, precum și a fondurilor proprii ale unităților economice. **B.** constituie rezultatul sintetic financiar pozitiv al unei activități productive; principalul indicator sintetic calitativ care exprimă eficiența activității economice; pîrghie eficientă de conducere a economiei naționale; izvor principal de înfăptuire a autogestiunii economico-financiare și de cointeresare materială a colectivelor de oameni ai muncii; pîrghie economico-financiară importantă de înfăptuire a autofinanțării care contribuie la dezvoltarea unităților economice socialiste, la întărirea autoconducerii muncitorești, a autono-

miei lor funcționale; important izvor de alimentare a bugetului de stat cu venituri și mijloc de control din partea organelor financiar-bancare și a celor ierarhic superioare. **B.** stimulează realizarea producției sub aspect cantitativ și calitativ, valorificarea superioară a tuturor resurselor materiale, reducerea costurilor de producție și, în mod deosebit, a cheltuielilor materiale. În întreprinderile industriale socialiste **b.** este obținut, în cea mai mare parte, din vînzarea și încasarea produselor din fabricație proprie, a lucrărilor și serviciilor cu caracter industrial prestate sau din alte operații de realizări, fără ca acestea să fi rezultat dintr-o activitate de producție desfășurată în cadrul întreprinderii. La întreprinderile comerciale el provine din realizările activității de bază sau din alte activități și se calculează ca diferență între rabatul comercial (adaosul comercial) și cheltuielile efective de circulație. În întreprinderile de transporturi, de telecomunicații etc. **b.** rezultă din diferența dintre suma încasată ca preț al serviciilor prestate și cheltuielile lor de producție împreună cu impozitul pe circulația mărfurilor. Sporirea **b.** este determinată în mare măsură de creșterea productivității muncii, reducerea costurilor, creșterea volumului și calității produselor, lichidarea rebuturilor, a pierderilor de orice fel etc. **B.** caracterizează nivelul eficienței activității colectivelor de oameni ai muncii, spiritul de răspundere cu care se administrează avuția națională, fondurile încredințate de societate. În nivelul **b.** se reflectă rezultatele muncii desfășurate în unitățile economice, gospodărirea fondurilor bănești, folosirea rațională a resurselor materiale, a forței de muncă, reducerea cheltuielilor materiale, creșterea productivității muncii, preocupările și eforturile depuse pentru sporirea continuă a valorii nou create. Obținerea unor **b.** cît mai mari ca rezultat al unei activități economice eficiente și al gospodăririi raționale a mijloacelor materiale și bănești permite fiecărei unități economice să contribuie la dezvoltarea societății și la constituirea fondurilor proprii pentru autofinanțare, la efectuarea cheltuielilor sociale menite să conducă la creșterea nivelului de trai al poporului. **B.** unităților socialiste se determină și se aprobă prin bugetul de venituri și cheltuieli pe baza obiectivelor planului propriu de dezvoltare economico-socială, avîndu-se în vedere nivelul planificat al cheltuielilor de producție și de circulație. **B.** contribuie în mare măsură la buna funcționare a mecanismului economico-financiar. → și *destinațiile beneficiilor peste plan; destinațiile beneficiilor planificate; funcțiile beneficiului; repartizarea rezultatelor financiare.*

BENEFICIU BRUT, b. din care nu s-a făcut nici o scădere de pierderi.

BENEFICIU ÎNTREPRINZĂTORULUI (în *capitalism*), parte a plusvalorii însușite de capitalistul întreprinzător care utilizează capital împrumutat în diferite ramuri economice. **B.î.** apare din diferența dintre profitul obținut prin folosirea capitalului împrumutat și dobînda plătită creditorului; se prezintă sub forma profitului industrial, comercial etc.

BENEFICIU NET, rămas după ce s-au scăzut din beneficiul brut toate pierderile reflectate prin debitul contului „Beneficii și pierderi".

BENEFICIU NORMAT, determinat pe ramuri economice în raport cu fondurile de producție (fixe și circulante) ale acestor ramuri. Nivelul **b.n.** se stabilește diferențiat pe ramuri și subramuri avîndu-se în vedere: a) dezvoltarea prioritară a ramurilor de bază ale economiei naționale care asigură punerea în valoare a resurselor naturale, înzestrarea tehnică a ramurilor și subramurilor economice sau care contribuie în măsură importantă la extinderea exporturilor și în creșterea eficienței acestuia; b) asigurarea unei rentabilități corespunzătoare pe produse față de costuri atît la nivelul ramurilor economice, cît și în unitățile economice producătoare care își desfășoară activitatea în condiții normale de dotare, organizare și gospodărire și c) asigurarea unui beneficiu mai mare pentru ramurile și unitățile economice care necesită chel-

tuieli suplimentare de cercetare și experimentare, diversificare și reînnoire, cît și pentru cele care sînt înzestrate cu mijloace fixe supuse unei uzuri morale mai rapide.

BENEFICIU PESTE PLAN, realizat de unitățile economice prin depășirea planului de producție și de desfacere și prin reducerea costului planificat sau a cheltuielilor de circulație, ca urmare a efortului propriu al întreprinderii respective. Repartizarea lui pe anumite destinații se face potrivit normelor legale. → și *repartizarea rezultatelor financiare.*

BENEFICIU PLANIFICAT 1. Indicator economic prevăzut în bugetul de venituri și cheltuieli și reprezintă diferența dintre valoarea producției fizice planificată a se desface la prețul de producție și totalul cheltuielilor planificate pentru producerea ei, plus cheltuielile de desfacere. **2.** Parte din valoarea produsului social utilizat în mod planificat, fie direct, fie prin buget pentru nevoile reproducției lărgite și pentru satisfacerea cerințelor materiale și spirituale ale oamenilor muncii. În practica întreprinderilor, **b.p.** este determinat prin metode diferite, ca de exemplu, metoda directă, metoda analitică (metoda coeficienților) etc. Repartizarea și vărsarea **b.p.** se efectuează potrivit prevederilor legale.

BENEFICIU TOTAL se obține de unitățile economice socialiste din întreaga lor activitate. **B.t.** este influențat de beneficiile sau pierderile activității de bază, activității agricole anexe, de prelucrările de deșeuri, de acțiunile social-culturale, de gospodăria comunală proprie și cea de locuințe. **B.t.** mai poate fi influențat de beneficiul sau pierderile rezultate din valorificarea unor materii prime, din vînzarea ambalajelor, din desfacerea unor mărfuri cumpărate, de pierderile provocate de calamități ale naturii, de pierderile rezultate din comenzile anulate, din suportarea creanțelor date la scădere și a celor prescrise.

BENEFICIU ÎN VALUTĂ, indicator economic folosit pentru fundamentarea exportului de produse, stabilit prin deducerea din prețul extern franco-frontiera română ce se poate obține din operațiunile de export, a sumei cheltuielilor interne de producție, exprimate în valută. **B.** în v. reclamă transformarea în valută a tuturor cheltuielilor privind fabricarea și comercializarea produselor destinate exportului și compararea acestor cheltuieli cu prețul extern ce se obține din vînzarea lor. La transformarea în valută a costurilor de producție se ține seama de consumurile specifice de materii prime și materiale, corelate cu prețurile unitare din import (dacă materiile prime provin din import) și cu prețurile pieței externe (atunci cînd materiile prime și materialele sînt din țară). Pentru amortizări, cheltuielile interne de transport, retribuții etc., care se exprimă în lei, se folosesc coeficienții de transformare în valută.

BIJUTERIE. 1. Obiect de podoabă confecționat din metal prețios și pietre prețioase. **2.** Întreprinderea specializată în confecționarea și vînzarea obiectelor de podoabă.

BILET, imprimat ce emană de la o unitate socialistă de stat, cooperatistă sau obștească, prestatoare de servicii. **B.** care produc consecințe juridice sînt asimilate cu înscrisurile oficiale, iar falsificarea lor constituie infracțiune și se sancționează după caz. ◇ **B. de bancă (banenotă) 1.** Titlu de credit emis și pus în circulație de banca de emisiune, care exprimă obligația acesteia de a-l converti în aur la prezentarea și cererea deținătorului. **2.** Instrument important de credit, care pe o anumită treaptă de dezvoltare a economiei capitaliste a devenit principala formă a banilor. **3.** Semn bănesc (hîrtie de valoare) la purtător, nepurtător de dobîndă fără termen de plată, imprescriptibil, preschimbabil oricînd în aur, pus în circu-

lație de băncile de emisiune, care înlocuiește banii cu valoare intrinsecă în îndeplinirea funcțiilor de mijloc de circulație și mijloc de plată. Apariția **b.** de **b.** (**b**) este legată de înființarea și dezvoltarea băncilor în orînduirea capitalistă, fiind o emanație a creditului bancar și, în același timp, o bază de sprijin a existenței și expansiunii acestui credit. **B.** de **b.** (**b**) a descins din *certificatul de depozit* și din circulația *cambiei* (→). K. Marx a definit bancnota astfel: „o poliță asupra bancherului, plătibilă în orice moment posesorului ei și pe care bancherul o substituie poliței particulare". **B.** de **b** (**b**) au următoarele trăsături: *a)* reprezintă un angajament nepurtător de dobîndă, la purtător și la vedere, asumat de banca de emisiune, ceea ce înseamnă că posesorul dacă se prezintă cu el în orice moment la bancă, aceasta — pe baza cererii posesorului — este obligată să-i elibereze monedă cu valoare integrală, adică *aur*; *b)* este utilizat ca *mijloc legal de circulație* și ca *mijloc de plată*; *c)* este convertibil, adică se poate transforma în monedă cu valoare integrală (în aur); *d)* se emite pe baza creditului ce se acordă în vederea realizării mărfurilor, satisfăcînd astfel cerințe ale producției și circulației de mărfuri. Punerea în circulație a unor asemenea însemne bănești este avantajoasă față de circulația celor metalice deoarece sînt ușor transportabile, se numără ușor și se evită uzarea metalului din monedele puse în circulație. La baza emisiunii **b.** de **b.** trebuie să se afle în tezaurul băncii de emisiune o anumită cantitate de aur care să garanteze convertibilitatea lor. Convertibilitatea mai este garantată și de cantitatea de muncă încorporată în valoarea bunurilor aflate în circulație. Inițial **b.** de **b.** aveau acoperire în aur și devize pe care băncile de emisiune le puteau converti, la cerere, în aur. În *socialism*, **b.** de **b.** exprimă conținutul economic nou al banilor, rezultat din caracterul deosebit al producției de mărfuri și al acțiunii legii valorii în condițiile proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție și ale acțiunii celorlalte legi economice obiective. **B.** de **b.** din România socialistă sînt de 5, 10, 25, 50 și 100 lei. **B.** de **b.** din țara noastră sînt bani de credit emiși și puși în circulație în mod planificat pe calea creditării economiei naționale. Garantarea **b.** de **b.** se înfăptuiește cu o parte din stocul de aur al statului și cantitatea de mărfuri mereu crescîndă pusă pe piață la prețuri ferme, ceea ce asigură stabilitatea banilor → *și certificat*. ◇ **B. de lombard** (în *capitalism*), înscris eliberat de o instituție specializată prezentatorului de obiecte la acordarea împrumutului. **B.** de **l.** poate fi numai nominal și cuprinde în mod obligatoriu numele și prenumele persoanei care primește împrumutul, numărul actului de identitate, data eliberării și scadența împrumutului, denumirea obiectului amanetat, descrierea acestui obiect etc. → și *lombard* ◇ **B. . la ordin**, înscris, titlu de credit la ordin, prin care o persoană, numită subscriitor, semnatar sau emitent, se obligă expres și necondiționat să plătească într-un anumit loc și la o dată precis stabilită, o sumă de bani datorată unei persoane, numită beneficiar. **B.** la **o.** este un instrument de plată și un titlu de credit ce se poate transmite prin andosare, care trebuie să conțină în mod obligatoriu elementele: numele, prenumele și adresa emitentului, obligația acestuia de a plăti o anumită sumă de bani, prevăzută în cifre și litere, numele, prenumele și adresa beneficiarului, scadența la care se va face plata (la vedere, la prezentare sau la o dată fixă), precum și locul unde se va face plata. Îndeplinind aceste condiții, **b.** la **o.** constituie un act executoriu prin simpla protestare la organele notariale. **B.** la **o.** neachitat la scadență nu poate fi motivat cu vreo altă probă, decît cu viciul de consimțămînt al subscriitorului (emitentului). Spre deosebire de cambie, la **b.** la **o.** participă numai două persoane, și anume: *a)* emitentul, care corespunde trăgătorului din cambie, dar aici nu dă ordin, nu garantează plata, ci se obligă direct să plătească o sumă determinată de bani și *b)* beneficiarul care devine creditor. Întrucît **b.** la **o.** implică numai două persoane, nu este necesară procedura acceptării plății. Ca și la cambie, **b.** la **o.** nu poate fi emis la purtător. → și *andosare; cambie; protest*.

BIMETALISM, sistem bănesc, la baza căruia, ca măsură a valorii, există două metale prețioase (aurul și argintul), iar monedele confecționate din aceste metale aveau aceeași putere circulatorie și serveau, în același timp, ca echivalent general și ca mijloc legal de plată. În practică au existat două variante ale acestui sistem: **b.** potrivit căruia circulau pe piață monede de aur și de argint, care îndeplineau funcția de echivalent general în raport cu valoarea intrinsecă a lor, raport lăsat să oscileze liber în funcție de piață (varianta „monedă paralelă" între cele două monede de aur și argint nu există un raport de schimb legal și obligatoriu) și **b.** în care banii de aur și de argint circulau în raport de valoarea stabilită de stat pentru aur și argint, fixată prin lege (varianta „monedei duble" cu raport de schimb legal, obligatoriu). Practic, rolul de etalon se îndeplinea fie numai de către aur, fie numai de către argint, în funcție de împrejurări, datorită faptului că atunci cînd unul din cele două metale era evaluat la un nivel prea scăzut el se retrăgea din circulație, se retopea în lingouri și, după caz, se tezauriza sau se exporta. În timpul existenței sale s-a constatat că **b.** a fost un sistem monetar nestabil, datorită faptului că existența unei duble măsuri a valorii, proprie bimetalismului, este în contradicție cu natura lui, care reclamă existența unui singur etalon al prețului mărfii. Instabilitatea **b.** izvora din faptul că valoarea comercială a aurului și argintului era supusă oscilațiilor de pe piață determinate de condițiile în care se produceau cele două metale prețioase. **B.** a provocat mari perturbări în economia țărilor care l-au practicat. Către finele secolului al XIX-lea, țările capitaliste au renunțat treptat, una după alta, la sistemul monetar bimetalist și au trecut la sistemul monetar monometalist aur. În România **b.** a stat la baza sistemului bănesc național din 1867; datorită dificultăților pe care le-a generat, în 1890 s-a renunțat la **b.** și s-a introdus monometalismul aur. → și *sistem bănesc.*

BIR, dare: impozit principal încasat în statele feudale românești de la țărani și meșteșugari. Statul feudal percepea **b.** în bani. Intensificarea dominației otomane de la începutul secolului al XV-lea făcea ca **b.** să devină tot mai apăsător și insuportabil, fiind plătit, de regulă, de orășeni, țăranii liberi și de cei dependenți. Țăranii liberi deveneau șerbi dacă nu-l plăteau.

BLOC VALUTAR, grupare de valute a statelor capitaliste, mai mult sau mai puțin impusă, înființată în perioada interbelică, care urmărește legarea valutelor țărilor membre de valuta unui mare stat capitalist, aflat în fruntea acestei grupări și care are astfel hegemonia economico-valutară asigurată. Valuta statului hegemon este utilizată cu prioritate în decontarea schimburilor economice din cadrul blocului. La baza **b.v.** se află subordonarea politică, economică și financiară a țărilor mai slab dezvoltate față de marile puteri imperialiste. **B.v.,** s-au constituit concomitent cu prăbușirea sistemului monetar internațional care avea la bază etalonul aur. Practic, **b.v.** s-au creat în timpul marii crize economice din 1929—1933, datorită agravării și intensificării războiului valutar dintre marile țări imperialiste care duceau politica de scădere a cursului valutelor proprii pentru a realiza un dumping valutar. **B.v.** au apărut ca urmare a dereglării sistemului valutar capitalist, datorită luptei aprige de concurență; aceste blocuri n-au fost rezultatul unor înțelegeri guvernamentale, ci s-au constituit între țările care, în anumite limite, și-au păstrat convertibilitatea între valutele lor ca urmare a unor dependențe economice, financiare și politice precedente. Astfel, în 1931 s-a format **b.** *lirei sterline* care cuprindea Anglia ca țară hegemonă, Imperiul britanic, mai puțin Canada și Hong Cong. Acest bloc a mai cuprins și alte țări: **b.** *dolarului,* constituit în 1933 și care cuprindea S.U.A., țările Americii Latine și Canada; **b.v.** *al durului,* format în 1933 din Belgia, Elveția, Franța, Italia, Olanda și Polonia, **b.** care urmărea menținerea etalonului-aur și **b.v.** al Germaniei și Japoniei înființat în 1939, care s-a menținut pînă în anul 1945. **B.v.** au fost folosite de către țările imperialiste ca instrumente de luptă pentru

cucerirea pieţelor de materii prime, a pieţelor de desfacere, pentru exploatarea ţărilor slab dezvoltate. Deoarece exprimă interesele unor grupe de state, **b.v.** au venit permanent în contradicţie cu interesele economice şi financiar-valutare ale altor state sau grupuri de state, ceea ce a determinat rezistenţă şi contramăsuri ostile din partea acestora în raporturile economice, sociale, dar mai ales financiar-valutare. În consecinţă, **b.v.** nu au fost în măsură să soluţioneze în mod satisfăcător problemele financiar-valutare pentru toţi partenerii. Deşi create cu atîţia ani în urmă, cu adaptări şi modificări continue **b.v.** există practic şi în prezent sub forma zonelor valutare ale lirei sterline, ale dolarului etc. → şi *zone valutare*.

BLOCADĂ DE CREDIT (în *capitalism*), formă a blocadei economice, care constă în refuzul de a acorda credite unei ţări sau închiderea completă a pieţei băneşti pentru această ţară. **B.** de **c.** poate fi declarată sau voalată, în care caz se exercită prin bursa şi băncile ţării care o practică şi are ca scop crearea de dificultăţi economice; cuprinde toate sau numai unele forme de credit.

BLOCADĂ VALUTARĂ, sistem de măsuri valutare agresive practicate de către ţări imperialiste faţă de o altă ţară cu scopul de a împiedica desfăşurarea normală a relaţiilor valutare ale acesteia cu alte ţări şi de a-i submina economia. Prin aplicarea blocadei nu pot fi eliberate diferite mijloace valutare sau aur pe care ţara respectivă le posedă în conturile de la băncile străine etc.

BLOCAREA CONTULUI, sistare de către bancă a executării plăţilor din contul de decontare al unei întreprinderi, în cazul cînd aceasta şi-a consumat tot disponibilul de fonduri existent la bancă. Măsurile economice şi financiare luate în ţara noastră împiedică în majoritatea cazurilor posibilitatea blocării conturilor.

BLOCAREA CREDITULUI BUGETAR, sistare a utilizării creditului bugetar rămas nefolosit în primele trei trimestre ale fiecărui exerciţiu bugetar. Cu excepţia celor destinate fondurilor centrale şi locale de dezvoltare economico-socială sau altor obiective şi acţiuni economice, **b.c.b.** nu este irefragabilă, deoarece Ministerul Finanţelor, pentru unităţile finanţate din bugetul republican şi comitetelor şi birourilor executive ale consiliilor populare, pentru unităţile finanţate din bugetele locale, pot aproba pe baza cererilor întemeiate ale ordonatorilor de credite, în cazuri justificate, utilizarea în trimestrul următor a creditelor bugetare rămase neconsumate şi blocate. Ministerul Finanţelor poate dispune blocarea de credite bugetare în cazurile în care, la sfîrşitul trimestrelor, veniturile bugetare n-au fost realizate de către unii ordonatori principali de credite la nivelul planificat şi nu se asigură echilibrul pe ansamblul bugetului de stat. În aceste situaţii, prevederile de credite bugetare din perioadele următoare ale ordonatorilor de credite se blochează cu suma veniturilor nerealizate. Creditele bugetare blocate se pot utiliza numai dacă se realizează veniturile la nivelul planificat sau la cererea ordonatorului principal de credite. Consiliul de Miniştri poate aproba utilizarea acestor credite bugetare cu condiţia să se asigure echilibrul planificat în relaţiile cu bugetul de stat.

BLOCAREA DEPUNERILOR LA CASA DE ECONOMII ŞI CONSEMNAŢIUNI, măsură excepţională prin care deponenţii nu mai pot dispune liber de sumele depuse. Mijloacele băneşti depuse la C.E.C. pot fi blocate şi urmărite numai în baza hotărîrii instanţelor judecătoreşti, rămase definitive şi executorii, pronunţate pentru fapte penale sau în acţiuni civile decurgînd din cauze penale.

BOGĂŢIA NAŢIONALĂ, componentă principală a *avuţiei naţionale* (→) care cuprinde totalitatea resurselor naturale ale unei ţări în crearea cărora nu a intervenit munca omului. **B.n.** cuprinde: fondul funciar al ţării, terenurile neagricole ce pot

fi folosite pentru producție sau în scopuri neproductive, pădurile, zăcămintele subsolului, resursele hidroenergetice, izvoarele de energie naturală etc. **B.n.** constituie o premisă de bază a dezvoltării economico-sociale a țării, a creșterii *produsului social* (→), a *venitului național* (→), a ridicării bunăstării poporului.

BON DE TEZAUR (în *capitalism*), titlu de credit emis de statele capitaliste pentru atragerea de împrumuturi pe termen scurt, purtător de dobînzi, de la persoane fizice sau bănci, pentru efectuarea unor cheltuieli bugetare imediate. La scadență el se plătește de casieria generală a statului (tezaur). Aceste **b.** sînt emise asupra tezaurului, în contul încasărilor curente, sînt purtătoare de dobînzi și pot fi transmisibile și scontate. În statele capitaliste, **b.** de **t.** nu sînt decît bani de hîrtie neconvertibili emiși de stat, în paralel cu biletele de bancă emise de către Banca de emisiune. Fiind transmisibile prin negociere curentă, avînd un nivel de dobîndă competitiv, **b.** de **t.** constituie un plasament sigur și preferabil și pentru statul capitalist; fiind negociabile se pot transforma ușor și repede în bani lichizi. Ca urmare a acestor însușiri, **b.** de **t.** sînt un plasament obișnuit al caselor de economii, diferite instituții financiare, bănci și întreprinderi. Dezvoltarea operațiunilor cu aceste bonuri a determinat instituirea **b.** de **t.** *în cont curent*, care circulă în conturile pe care deținătorii le au deschise la banca de emisiune. **B.** de **t.** se pot emite prin subscrieri curente în funcție de necesități, dinainte stabilite și cunoscute, sau pe calea adjudecării la licitație publică, care realizează diversificarea ofertelor referitoare la rata dobînzii, tezaurul statului alegîndu-și ratele cele mai convenabile. În unele țări, prin cumpărarea și vînzarea liberă pe piață a **b.** de **t.** se exercită o importantă influență asupra politicii monetare și de credit. Totalitatea **b.** de **t.** formează datoria publică flotantă a statului. În *socialism* **b.** de **t.** se pot emite într-o anumită proporție, ca unități subdivizionare, pentru efectuare de plăți curente ale unităților economice. Ele sînt garantate cu întreaga avuție a statului.

BONITATE FINANCIARĂ, formă a încrederii pe care o prezintă o persoană juridică sau fizică în momentul solicitării unui credit; situația economico-financiară bună a celui ce solicită credite; garanția ce o prezintă o persoană că va rambursa la scadență creditul solicitat. **B.f.** se apreciază pe baza bilanțului contabil, a indicatorilor cu care se exprimă calitatea activității economico-financiare, a indicatorilor datoriei interne și externe etc. **B.f.** are importanță atît în relațiile economico-financiare interne, dar mai ales în cele externe.

BONUS, *reducere de prime* ce se acordă de asigurător, asiguraților, în situațiile în care într-un număr de ani (3—7 ani) nu s-au produs daune îndemnizate din fondul de asigurare. **B.** are menirea de a stimula pe asigurați să ia măsuri pentru prevenirea daunelor la bunurile cuprinse în asigurare, pentru buna conservare a lor.

BOOM (cuv. engl.) (pron. *bum*), perioadă de avînt economic care se caracterizează prin creșterea investițiilor, producției, a profiturilor, a consumului, scăderea relativă a șomajului etc. urmată, de regulă, de depresiunea economică.

BROKER, *intermediar în operațiunile de bursă* care înlesnește încheierea contractelor prin punerea în legătură a cumpărătorilor cu vînzătorii în comerțul internațional. **B.** nu întreține însă relații contractuale de durată cu partenerii. Pentru serviciile prestate **b.** primește o primă de curtaj, reprezentînd un anumit procent din valoarea contractului încheiat sau calculat pe unitatea (bucată, tonă, vagon etc.) de marfă contractată. → și *curtaj*.

BROKER DE ASIGURARE (AGENT DE ~), → **AGENT.**

BROKER DE REASIGURARE, firme sau persoane specializate care efectuează diferite operaţiuni de plasare a cedărilor de sume ale reasiguraţilor în reasigurare. **B.** de **r.** îşi oferă serviciile în încheierea contractelor de reasigurare, fac defalcările de prime între reasigurat şi reasigurător, lichidează diferitele solduri dintre participanţii la reasigurare etc., percepînd pentru aceasta un comision care diminuează încasările din primele cuvenite reasigurătorului. Serviciile efectuate de **b.** de **r.** sînt avantajoase şi pentru reasiguraţi, deoarece plasarea în reasigurare pe această cale este mai ieftină. Activitatea desfăşurată de **b.** de **r.** reduce cheltuielile administrative ocazionate de operaţiunile de reasigurare. → şi *contract de reasigurare; reasigurare; comision.*

BRUTTO 1. Greutatea totală a unei mărfi, inclusiv greutatea ambalajului. **2.** Venitul sau beneficiul total din care nu au fost scăzute cheltuielile de producţie, pierderile, impozitul etc.

BUGET 1. Plan financiar care cuprinde veniturile şi cheltuielile statului, unei organizaţii sociale sau economice, calculate pentru o perioadă determinată de timp. **2.** Totalitatea veniturilor şi cheltuielilor unei familii pe o anumită perioadă de timp.

BUGET BALANSAT, b. întocmit sau executat în sume egale atît la venituri, cît şi la cheltuieli. În *socialism,* **b.** de stat se întocmeşte balansat, respectiv nivelul veniturilor se echilibrează cu cel al cheltuielilor; de aceea se mai numesc bugete echilibrate.

BUGET BIENAL, b. elaborat, dezbătut, aprobat şi executat pe cîte doi ani consecutivi. Bugetul pe doi ani — susţin unii economişti din ţări capitaliste — ar avea avantajul dezbaterii lui aprofundate o perioadă mai lungă de timp în parlament şi ar permite o mai bună executare a lucrărilor de investiţii în cei doi ani, fără a mai fi întrerupte în cel de-al doilea an din lipsă de fonduri şi deci nu se vor reînnoi creditele bugetare. Practic însă nu se elaborează un asemenea buget.

BUGET BRUTTO, b. în care se includ toate veniturile şi cheltuielile întreprinderilor de stat, toate bunurile, bogăţiile solului şi subsolului, restituirea sumelor încasate în plus, toate capitolele de circulaţie şi tranzit şi toate sumele referitoare la venituri şi cheltuieli.

BUGET CENTRALIZAT, b. care cuprinde pe lîngă veniturile şi cheltuielile bugetului propriu al statului şi bugetele (veniturile şi cheltuielile) organelor puterii de stat subordonate. Sistemul nostru bugetar cuprinde următoarele bugete centralizate: bugetul de stat, bugetele judeţelor şi bugetul municipiului Bucureşti. → şi *sistem bugetar.*

BUGET CONSOLIDAT (în *capitalism*), parte a bugetului de stat care nu este supusă aprobării anuale a parlamentului. **B.c.** este una din formele de limitare a drepturilor bugetare ale parlamentului şi de întărire a puterii executive cu privire la aprobarea bugetului. **B.c.** cuprinde, în primul rînd, plăţile pentru datoria de stat.

BUGET DE FAMILIE, plan şi evidenţă, balanţă de venituri şi cheltuieli întocmite, de regulă, pe durata unui an, în care sînt reflectate veniturile după natura şi proveniența lor, precum şi cuantumul, destinaţia şi structura cheltuielilor unei familii. **B.** de **f.** se întocmeşte de către Direcţia Centrală de Statistică pe grupe sociale de populaţie, pe baza sondajelor făcute în rîndurile acestora. Datele menţionate în asemenea bugete, analizate, conduc la concluzii preţioase asupra condiţiilor de muncă şi de viaţă, a puterii de cumpărare a populaţiei, a costului şi calităţii vieţii, servind

în același timp, organelor interesate, la planificarea producției și structurii bunurilor de consum, la educarea și îndrumarea consumatorilor spre un consum determinat științific și rațional.

BUGET DEFICITAR, în care totalul veniturilor este mai mic decît totalul cheltuielilor. Asemenea **b.** sînt caracteristice statelor capitaliste.

BUGET ECHILIBRAT, → **BUGET BALANSAT.**

BUGET ECONOMIC, denumire dată bugetelor unor țări capitaliste (Franța, S.U.A.), altora decît cele de stat, care cuprind toate veniturile și cheltuielile societății; se elaborează pe o perioadă precedentă sau pe o perioadă curentă. Economiștii burghezi recunosc că **b.e.** nu poate fi cu adevărat un plan, ci numai un mod de a prevedea veniturile și cheltuielile naționale fără a ține seama dacă ele se referă la sectoare publice sau private, la activitatea economică, militară, socială etc. **B.e.** nu înlocuiește bugetul anual al statului, aprobat de parlament, menirea acestuia fiind aceea de a „demonstra" că echilibrul bugetar trebuie examinat prin prisma tuturor veniturilor și cheltuielilor societății și nu numai prin prisma veniturilor și cheltuielilor bugetului statului. **B.e.,** în concepția respectivilor economiști, este strîns legat de *teoria bugetelor ciclice* (→). Deoarece are la bază natura, trăsăturile, structura și legile economice proprii economici capitaliste, zguduită de crize, inflație, șomaj, de profunde contradicții antagoniste, **b.** nu poate îndeplini anumite funcții specifice bugetului anual al statului.

BUGET EXCEDENTAR, **b.** executat și încheiat la finele anului cu un total de venituri superior totalului cheltuielilor, ceea ce creează rezerve pentru acoperirea în cursul anului a unor cerințe neprevăzute în **b.** respectiv.

BUGET EXTRAORDINAR, **b.** care cuprinde venituri și cheltuieli excepționale necuprinse în **b.** ordinar, pentru înfăptuirea cărora, țările capitaliste recurg cel mai adesea la împrumuturi publice, depreciere monetară, inflație. **B.e.** se întocmește în momentul apariției unor cheltuieli neprevăzute, excepționale și urgente care nu pot fi satisfăcute cu mijloace ordinare, obișnuite, permanente. Prin astfel de bugete se ascunde poporului adevărata situație financiară a statului, dezechilibrul creat între venituri și cheltuieli, îngreunînd controlul parlamentului asupra cheltuielilor bugetare. → și *depreciere monetară; inflație.*

BUGET ORDINAR, **b.** întocmit anual pentru venituri și cheltuieli curente.

BUGET PROPRIU, **b.** care cuprinde numai veniturile și cheltuielile de pe raza teritorială a unui anumit organ al puterii de stat, fără a mai centraliza veniturile și cheltuielile bugetelor organelor subordonate. Sistemul nostru bugetar cuprinde următoarele bugete proprii: bugetul republican, bugetele județene, bugetele municipiilor, ale orașelor și comunelor. → și *sistem bugetar.*

BUGETE ALE CONSILIILOR POPULARE (BUGETE LOCALE), planuri financiare anuale prin care consiliile populare ale județelor, municipiului București, ale municipiilor, sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor, își constituie resursele bănești necesare finanțării acțiunilor economice și social-culturale de importanță locală, întreținerii și funcționării organelor locale de stat. Potrivit împărțirii administrativ-teritoriale și organizării ierarhice a consiliilor populare există două categorii de bugete locale și anume: bugetele județelor și al municipiului București și bugetele municipiilor, orașelor și comunelor. 1) Bugetele județelor și al municipiului București constituie prima treaptă de bugete locale și au în componența lor veniturile și cheltuielile proprii ale fiecărui județ și, respectiv, al municipiului București și veniturile și cheltuielile consiliilor populare subordonate. Bugetul fiecărui județ este constituit din: *a) Bugetul propriu* (județean)

care cuprinde veniturile și cheltuielile proprii privind economia și toate acțiunile social-culturale etc. de importanță județeană. Bugetul propriu (județean) rezultă din concentrarea planurilor financiare ale organelor comitetului executiv, a planurilor de cheltuieli privind finanțarea acțiunilor centralizate de importanță județeană, precum și din concentrarea planului de cheltuieli proprii privind funcționarea comitetului executiv al consiliului popular al județului. *b) Totalul veniturilor și cheltuielilor bugetelor consiliilor populare direct subordonate*, care rezultă din centralizarea veniturilor și cheltuielilor bugetelor consiliilor populare ale municipiilor, orașelor și comunelor de pe raza teritorială a județului. În mod asemănător, bugetul consiliului popular al municipiului București este constituit din bugetul propriu (municipal) și bugetele consiliilor populare ale sectoarelor și ale comunelor suburbane. 2) A doua treaptă de bugete locale o constituie bugetele consiliilor populare ale municipiilor, orașelor și comunelor, care cuprind numai veniturile și cheltuielile proprii, acestea neavînd în subordine alte consilii populare și, deci, nici alte bugete. Veniturile bugetelor locale sînt constituite din resursele provenite de la unitățile socialiste de stat de interes local, impozite și taxe plătite de unitățile și organizațiile cooperatiste, de unitățile economice ale organizațiilor obștești, unele impozite și taxe de la populație, impozite și taxe locale, alte venituri. Din aceste bugete se finanțează obiective și acțiuni economice și social-culturale de importanță locală, cheltuielile cu întreținerea și funcționarea organelor locale ale puterii și administrației de stat, alte cheltuieli. În bugetele consiliilor populare ale județelor și al municipiului București se prevede în fiecare an prin legea pentru adoptarea bugetului de stat cîte un fond de rezervă la dispoziția comitetelor executive ale consiliilor populare respective; aceste fonduri pot fi utilizate pentru suplimentarea unor credite bugetare aprobate prin bugetele locale pentru finanțarea diferitelor acțiuni și sarcini noi care survin eventual în cursul anului. Dacă în cursul anului fondurile de rezervă bugetară nu sînt suficiente pentru finanțarea acțiunilor și sarcinilor noi, însă comitetele executive ale consiliilor populare înregistrează unele disponibilități de credite bugetare ce nu mai sînt necesare pînă la finele anului pentru realizarea obiectivelor planificate, atunci fondurile respective de rezervă bugetară se pot majora cu aceste disponibilități pînă la maximum 50% din cuantumul lor inițial aprobat prin buget. Normele juridice bugetare prevăd că nu pot alimenta fondurile de rezervă disponibilitățile din credite bugetare provenite de la cheltuielile pentru retribuții inclusiv impozitul pe fondul total de retribuire și contribuția pentru asigurările sociale de stat, fondurile pentru investiții și reparații capitale, cheltuielile care au stabilite surse speciale de finanțare, cheltuielile pentru care s-au acordat suplimentări din fondul de rezervă bugetară din bugetul republican, disponibilitățile de la creditele bugetare care se virează la fondul de rezervă din bugetul republican. Locul ocupat de bugetele locale în cadrul bugetului de stat al Republicii Socialiste România:

— în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Venituri totale ale bugetelor locale	2 209,8	6 532,3	10 897,7	17 359,7	26 005,9	41 890,0	57 426,9
% față de totalul veniturilor bugetului de stat	11,06	14,68	18,73	17,90	19,50	17,56	18,17
Cheltuieli totale ale bugetelor locale	2 077,6	6 126,2	10 363,2	16 893,1	23 354,0	40 158,4	57 426,9
% față de totalul cheltuielilor bugetului de stat	10,39	14,27	18,69	18,15	17,84	17,00	18,17

* Cifre de plan.

BUGETE ORĂȘENEȘTI, b. locale care cuprind numai venituri și cheltuieli proprii, neavînd în subordine alte bugete. **B.o.** constituie o verigă a sistemului bugetar unitar al Republicii Socialiste România. — *și bugete ale consiliilor populare; sistem bugetar.*

BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, plan financiar anual cuprinzînd constituirea, repartizarea și utilizarea fondurilor bănești necesare ocrotirii pensionarilor, personalului muncitor și membrilor lor de familie. Conținutul său economic derivă din structura și trăsăturile orînduirii noastre social-economice, din necesitatea realizării cerințelor legilor economice care acționează în orînduirea socialistă, precum și din funcțiile și sarcinile statului socialist. **B.a.s.** de **s.** este format din planurile de venituri și cheltuieli pentru realizarea asigurărilor sociale la nivelul direcțiilor județene și al municipiului București și din planul de venituri și cheltuieli al asigurărilor sociale, elaborat de organele de resort din Ministerul Muncii, care cuprinde veniturile și cheltuielile cu caracter centralizat. **B.** cuprinde: la partea de *venituri*: contribuțiile pentru asigurările sociale de stat plătite de unitățile de stat, contribuția parțială a lucrătorilor și pensionarilor care merg la tratament balnear sau la odihnă, alte venituri și, eventual, soldul anului precedent; la partea de *cheltuieli*: cheltuielile cu plata pensiilor, indemnizațiilor și ajutoarelor, cu trimiterea la tratament balnear și la odihnă, investiții etc. Contribuția de 2% sau de 4% pentru pensia suplimentară se încasează și se cheltuiește pe baza unui plan financiar distinct.

Execuția bugetului asigurărilor sociale de stat

— în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Venituri totale	1 059,8	2 070,9	3 573,8	5 930,5	8 944,5	17 198,0	33 600,0
% față de 1950	100	195	337	559	843	1 622	3 170
Cheltuieli totale	826,8	1 813,8	3 539,9	5 195	11 263,0	18 001,8	25 590,0
% față de 1950	100	219	428	628	1 400	2 200	3 095

* Cifre de plan.

BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DIN COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCȚIE, plan financiar anual care cuprinde: la *venituri*: contribuțiile plătite de cooperativele agricole de producție, contribuția plătită de către stat, calculată la valoarea produselor agricole predate de către C.A.P. la fondul de stat și contribuția pentru pensia suplimentară plătită de membrii cooperatori; la *cheltuieli*: pensiile, indemnizațiile și ajutoarele, trimiterile la tratament balnear, investițiile etc.

BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DIN COOPERATIVELE MEȘTEȘUGĂREȘTI, plan financiar anual elaborat de Casa de asigurări sociale și pensii de pe lîngă Uniunea Centrală a Cooperației Meșteșugărești. La *venituri*, **b.** cuprinde contribuțiile cooperațivelor meșteșugărești, contribuția meșteșugarilor necooperatori, contribuția cooperatorilor și pensionarilor pentru tratament balnear și odihnă, contribuția cooperatorilor pentru pensia suplimentară, iar la *cheltuieli* cuprinde cheltuielile cu plata pensiilor, indemnizațiilor, ajutoarelor, trimiterea la tratament balnear și la odihnă, investiții etc.

BUGETUL COMUNEI, → **BUGETE ALE CONSILIILOR POPULARE.**

BUGETUL DE STAT (în *capitalism*), categoria economică care evidențiază esența relațiilor economice capitaliste ce se stabilesc între clasele sociale, prin intermediul statului, în procesul redistribuirii venitului național. Veniturile bugetului statului capitalist provin din impozite directe, dar mai ales din cele indirecte, încasate de la oamenii muncii și care au ca efect diminuarea veniturilor celor ce muncesc, proletarizarea micilor producători de mărfuri și sporirea profiturilor claselor exploatatoare, dominante. În stadiul imperialist al dezvoltării capitalismului bugetul dobândește tot mai mult caracterul unui instrument al politicii monopolurilor, al oligarhiei financiare. Pentru formarea veniturilor necesare acoperirii cheltuielilor, alături de impozite, statul utilizează și forma împrumuturilor publice sau emisiunea de bani de hîrtie. Cea mai mare parte a cheltuielilor este folosită în interesul claselor exploatatoare, pentru scopuri militare. În ultimul și cel mai înalt stadiu al capitalismului, în **b. de s.** apar și venituri de la întreprinderi, proprietăți și monopoluri de stat, cheltuieli pentru diferite investiții etc. Datorită trăsăturilor modului de producție capitalist **b. de s.** se întocmește, se execută și se încheie, de regulă, cu deficite, care au ca urmare sporirea impozitelor existente, creșterea datoriei publice, instituirea de noi impozite, inflația etc. În țările care s-au eliberat de jugul colonial, **b. de s.** are unele caracteristici specifice ce decurg din existența proprietății private asupra mijloacelor de producție, din existența sectorului de stat în economie, din situația economiei naționale. Aceste bugete au un caracter progresist deoarece o parte însemnată a mijloacelor bugetare este destinată finanțării economiei naționale și acțiunilor social-culturale, pentru întărirea independenței și suveranității etc. În *R. S. România*, **b. de s.** cuprinde acea parte a relațiilor economice exprimate valoric prin care se constituie, se repartizează și se utilizează în mod planificat principalul fond bănesc centralizat al statului — fondul central și fondurile locale de dezvoltare economico-socială —, pentru continua dezvoltare economică, socială, culturală, apărare națională, securitate și independență a patriei, funcționarea organelor statului și satisfacerea cerințelor de trai material și spiritual mereu crescînde ale poporului, fiind o pîrghie de influențare asupra planificării economice și sociale. **B. de s.** este în același timp principalul plan financiar anual, cu caracter executoriu, care concentrează o bună parte a mijloacelor financiare din economia națională și le îndrumează în conformitate cu obiectivele planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării. Datorită legilor economice obiective, între **b. de s.** și planul național unic de dezvoltare economico-socială a țării există o influență și o condiționare permanentă, reciprocă și indisolubilă; el exprimă marile realizări ale poporului român în opera de construcție socialistă, ritmurile înalte de creștere economică, în industrializarea țării, dezvoltarea intensivă a agriculturii socialiste, în celelalte domenii. **B. de s.** reflectă forța și trăinicia economiei românești, stabilitatea finanțelor țării și a monedei naționale; el se elaborează și se execută în strînsă corelare cu indicatorii planului național unic de dezvoltare economico-socială, folosindu-se în acest scop și o serie de indicatori financiari proprii prin care se verifică fundamentarea indicatorilor economici. Fiind multilateral corelat cu planul național unic, **b. de s.** asigură mijloacele financiare necesare realizării obiectivelor de dezvoltare economică planificată și echilibrată a tuturor ramurilor economiei naționale, a tuturor județelor, municipiilor, orașelor și comunelor, ceea ce conduce la creșterea avuției naționale și, în consecință, la ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului. În condițiile aplicării noului mecanism economico-financiar **b. de s.** se elaborează concomitent cu *planul financiar centralizat al statului* (→) pentru întreaga economie socialistă, fapt ce permite o mai temeinică evaluare a întregului potențial al economiei naționale, o folosire mai rațională a tuturor resurselor financiare din țară. **B.** este corelat și cu planul de credite, prin care se mobili-

zează și se folosesc disponibilitățile bănești temporare din economia națională. Prin poziția centrală pe care o ocupă **b.** de **s.** în sistemul planurilor financiare se asigură coordonarea fiecărui plan financiar cu obiectivele planului național unic, se stabilesc obligațiile financiare ale ramurilor economice față de stat și se dimensionează finanțările acestor ramuri din mijloacele bănești ale statului. Prin intermediul bugetului, statul socialist participă la repartiția unei importante părți a venitului național. Veniturile bugetare sînt realizate în procesul distribuirii primare a venitului național, prin prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsămintele din beneficii, impozitul pe circulația mărfurilor, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, contribuțiile pentru asigurările sociale, precum și în procesul redistribuirii venitului național prin veniturile încasate de la unitățile și organizațiile cooperatiste, prin impozitele și taxele de la populație ș.a. Veniturile bugetului de stat se constituie în proporție de peste 99% de la unitățile economice de stat și cooperatiste și de sub 1% de la populație, în timp ce cheltuielile bugetare sînt destinate în marea lor majoritate pentru finanțarea dezvoltării economiei naționale și a acțiunilor social-culturale și numai o mică parte pentru apărare (sub 4%) și pentru organele statului (sub 2%). **B.** de **s.** pe anii 1979 — — 1981 elaborate în concordanță cu hotărîrile Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—23 martie 1978 referitoare la perfecționarea mecanismului economico-financiar, au o serie de caracteristici noi față de bugetele anilor precedenți și anume: reflectă introducerea indicatorului „valoarea producției nete", a valorii nou create, creșterea rolului producției fizice și sortimentale, a altor indicatori calitativi — ca indicatori de bază, — fapt ce face posibilă evaluarea mai exactă a rezultatelor economico-financiare și luarea de măsuri pentru ca întreaga activitate să fie cît mai eficientă; se afirmă principiul prioritar conform căruia orice activitate economică trebuie să creeze valori noi, să contribuie la creșterea avuției naționale, la progresul și dezvoltarea generală a țării noastre, reflectat prin introducerea în buget a prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, restituirea de către unitățile economice a fondurilor primite de la stat pentru investiții și mijloace circulante; oglindește rolul beneficiului ca pîrghie economico-financiară principală pentru stimularea perfecționării activității economice și ca izvor principal pentru dezvoltarea economiei naționale și satisfacerea cerințelor de viață ale poporului, în care scop o parte însemnată a beneficiului este folosită de către unitățile economice pentru constituirea fondurilor proprii (autofinanțare), oglindește îmbunătățirea sistemului de finanțare a investițiilor (întreprinderile noi și dezvoltările importante se finanțează de la centrale și de la **b.** de **s.**, iar dezvoltările unităților existente se finanțează din fondurile proprii de dezvoltare economică ale întreprinderilor și din credite bancare). **B.** reflectă faptul că unitățile economice folosesc o parte din beneficiu pentru formarea mijloacelor lor circulante (se evidențiază că începînd din 1979, activitatea financiară a unităților economice se desfășoară pe baza bugetului de venituri și cheltuieli, care devine astfel instrumentul principal de înfăptuire a autogestiunii economico-financiare, a autofinanțării, a autoconducerii muncitorești pe toate treptele organizatorice, mijloc principal de analiză, conducere și control a activității economico-financiare). **B.** oglindește și contribuie la înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare proporțională echilibrată și în ritm înalt a ramurilor economiei naționale, a județelor, municipiilor, orașelor și comunelor, contribuie la realizarea proporțiilor dintre fondul național de dezvoltare economico-socială și fondul de consum, la satisfacerea tot mai deplină a cerințelor de viață materială și spirituală a poporului. Bazat pe o dezvoltare economică în plin avînt, pe o circulație bănească sănătoasă, bugetul se elaborează echilibrat, se execută și se încheie cu excedente. → și *bugetul de venituri și cheltuieli.*

Execuția bugetului de stat al Republicii Socialiste România

— în mil. lei —

Explicații	1950		1960		1970		1975		1980*	
	Milioane lei	% față de total	Milioane lei	% față de total	Milioane lei	% față de total	Milioane lei	% față de total	Milioane lei	% față de total
Venituri totale	19 905,3	100	58 170,9	100	133 341,5	100	236 553,3	100	315 911,4	100
% față de 1950	100		291		668		1 194 8		1 582,3	
din care:										
Venituri din econ. socialistă	11 373,8	62,7	35 121,7	60,4	84 453,3	63,3	218 352,4	91,5	313 075,0	99
Impozite și taxe de la populație	1 420,5	7,8	3 919,0	6,7	11 618,8	8,7	20 200,9	8,5	2 836,4	1
CHELTUIELI TOTALE	19 073,2	100	55 422,5	100	130 900,2	100	236 168,6	100	315 911,4	100
% față de 1950	100		350		790		1 238		1 656	
din care:										
Finanțarea econ. naționale	10 009,1	52,5	35 658,0	64,3	81 019,0	61,9	155 827,7	66,0	195 078,1	61,8
Finanțarea acț. social-culturale	3 444,9	18,1	13 245,7	23,9	34 019,0	26,0	50 915,9	21,6	74 299,5	23,5
Apărarea țării	3 246,4	17,0	3 392,1	6,1	7 066,8	5,4	9 713,2	4,1	12 480,0	4,0
Finanțarea organelor statului	1 491,9	7,8	1 734,8	3,1	2 457,9	1,9	2 673,9	1,1	3 621,7	1,14

* Cifre de plan

BUGETUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI, plan financiar ce se elaborează și se execută de către unități economice, centrale și ministere. Instrument de bază, activ, de conducere a activității financiare, de autoconducere muncitorească, de autofinanțare, de decizie și analiză a calității activității desfășurate și de control economico-financiar, care asigură echilibrul financiar al unității respective și contribuie la mobilizarea și folosirea cu maximum de eficiență a tuturor resurselor materiale și financiare, la întărirea finanțelor unităților economice. Instituirea și utilizarea **b.** de **v.** și **c.** a fost hotărîtă de Plenara C.C. al P.C.R. din martie 1978, odată cu definirea principalelor trăsături și cerințe ale noului mecanism economico-financiar, în scopul folosirii cît mai intense a pîrghiilor economico-financiare în activitatea întreprinderilor, a sporirii cointeresării și răspunderii unităților economice, a colectivelor de oameni ai muncii și a organelor de conducere colectivă în gospodărirea cu eficiență maximă a resurselor materiale, financiare, umane și de întărire a disciplinei financiare. **B.** de **v.** și **c.** sintetizează în formă valorică obligația unității economice de a-și compensa din veniturile obținute cheltuielile de producție și circulație efectuate, de a obține beneficii din care să restituie fondurile primite de la societate, să-și asigure dezvoltarea sa proprie, satisfacerea unor cerințe social-culturale și participarea oamenilor muncii la beneficii, să contribuie la dezvoltarea generală a societății. Pe baza **b.** se desfășoară întreaga activitate a unităților economice. **B.** de **v.** și **c.** reflectă veniturile și cheltuielile unității economice, rezultatele financiare, fondurile proprii inclusiv fondul de participare

a oamenilor muncii la beneficii, creditele bancare primite și rambursarea lor, corelațiile cu centrala, vărsămintele la bugetul statului și date informative cu privire la principalii indicatori ai activității sale. **B.** cuprinde următoarele capitole: 1) Cap. I „Veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare" cu următoarele posturi principale: la partea de *venituri*: încasări din vînzarea producției marfă la intern; încasări din vînzarea producției marfă la export; încasări din executări de lucrări și prestații pentru terți; încasări din desfacerea mărfurilor cu amănuntul prin magazine proprii; încasări din diverse activități; la partea de *cheltuieli*: cheltuieli aferente producției marfă vîndute și încasate; cheltuieli pentru executări de lucrări și prestații pentru terți; costul mărfurilor vîndute cu amănuntul prin magazine proprii; cheltuieli de circulație; cheltuieli pentru diverse activități; cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare; *prelevarea pentru societate din valoarea producției nete* (→); *impozit pe circulația mărfurilor* (→); beneficiul care se repartizează pentru restituirea fondurilor primite în vederea executării investițiilor, fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; fondul pentru acțiuni sociale, fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii, vărsăminte la bugetul de stat. Cap. II cuprinde fondurile proprii, creditele și destinația lor. La *venituri* se prevăd sursele de formare a fiecărui fond, inclusiv creditele bancare și alocațiile de la bugetul de stat, iar la *cheltuieli* se prevede destinația fiecărui fond (rambursările eventualelor credite, plata dobînzilor aferente, efectuarea unor vărsăminte la centrală etc.). Cap. III, intitulat „Vărsăminte la buget" cuprinde: prelevarea pentru societate din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, vărsăminte la buget din beneficii, impozitul pe fondul total de retribuire, impozitul pe clădiri, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, contribuția pentru asigurările sociale de stat. Cap. IV conține date informative cu privire la producția netă, producția globală, fondul total de retribuire, cheltuieli pentru protecția muncii. Cap. V, intitulat „Restituirea fondurilor bănești primite de la societate", cuprinde următoarele posturi: fonduri primite de la societate pentru finanțarea investițiilor (în anii anteriori și în anul de plan), sume restituite în anii anteriori, sume restituite în anul de plan (din amortizări, beneficii), sume rămase de restituit la sfîrșitul anului de plan; fonduri primite de la societate pentru mijloacele circulante (la unitățile economice noi) — în anii anteriori și în anul de plan —, sume restituite în anii anteriori, sume restituite în anul de plan, sume rămase de restituit la finele anului de plan. **B.** de **v.** și **c.** se întocmește echilibrat la capitolele I și II. **B.** se elaborează de către consiliul oamenilor muncii care examinează, cu acest prilej, evoluția acumulărilor bănești și rentabilitatea, structura cheltuielilor și a stocurilor de valori materiale și ia măsuri pentru utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor de producție. În procesul elaborării, dezbaterii, aprobării și executării b. de **v.** și **c.**, unitățile economice sînt obligate să-și compenseze toate cheltuielile de producție și circulație, să obțină beneficii din care să restituie fondurile primite de la societate, să-și asigure dezvoltarea proprie, să contribuie la dezvoltarea generală a societății, să creeze resursele pentru participarea oamenilor muncii la beneficii și pentru efectuarea cheltuielilor destinate satisfacerii unor cerințe social-culturale. **B.** de **v.** și **c.** se dezbate și se adoptă de către adunarea generală a oamenilor muncii din întreprindere și, respectiv, din centrala economică; el se încadrează în mod organic în complexul de măsuri privind perfecționarea mecanismului economico-financiar, îmbinînd armonios conducerea unitară a economiei pe baza planului național unic cu autonomia economico-financiară a întreprinderilor și centralelor economice. **B.** de **v.** și **c.** permite comensurarea rezultatelor financiare obținute de unitățile economice, exprimate prin cuantumul valoric al producției nete, este un instrument eficient de lucru, de decizie, asigură înfăptuirea practică și întărirea autogestiunii economico-financiare, stimulează unitățile economice și colectivele de oameni ai muncii, fiind un mijloc de stabilire

a răspunderii în ce privește gospodărirea cu eficiență maximă a resurselor materiale și bănești, de întărire a disciplinei financiare și de sporire continuă a eficienței întregii activități economice. **B.** de v. și c. întocmit de către unitățile economice se corelează multilateral cu bugetele ce se întocmesc la nivel de centrală, minister, în condiții de corelare cu planul național unic; de asemenea, se corelează cu bugetul statului, planurile de credite, de casă, cu planul financiar centralizat al statului în vederea asigurării echilibrului financiar pe întreaga economie națională. → și *autogestiune economico-financiară*.

BUGETUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI AL ADMINISTRAȚIEI ASIGURĂRILOR DE STAT, plan financiar anual elaborat de ADAS care cuprinde veniturile și cheltuielile reclamate de necesitatea înfăptuirii asigurărilor interne și externe, constituirea fondurilor proprii din beneficii și utilizarea lor, eventualele credite bancare, vărsămintele la bugetul statului, precum și unele date informative. **B.** cuprinde două părți (venituri și cheltuieli) și patru capitole. Primul capitol, intitulat „Venituri, cheltuieli și rezultatele instituției", evidențiază veniturile și cheltuielile determinate de înfăptuirea asigurărilor interne și externe. La partea de venituri, acest capitol cuprinde: *venituri din activitatea de bază* (prime rezultate din asigurările prin efectul legii și cele facultative, majorări de întîrziere, venituri din asigurări și reasigurări în valută etc.); *venituri din alte activități* (dobînzi de la B.N. a R.S. România, pentru disponibilitățile din cont utilizate ca resurse de creditare a economiei naționale dobînzi încasate pentru rezerva matematică aferentă asigurărilor de viață păstrată la C.E.C., dobînzi încasate de la asigurați pentru diferite împrumuturi acordate în cadrul asigurărilor de viață, venituri din acțiunile de regres la asigurările interne, diferite comisioane și alte venituri). La partea de cheltuieli sînt cuprinse: *cheltuieli referitoare la activitatea de bază* (despăgubiri la asigurările de bunuri prin efectul legii și facultative, plata de sume asigurate pentru asigurările de persoane, despăgubiri și sume asigurate la asigurările de răspundere civilă, cheltuieli determinate de asigurările și reasigurările în valută); *cheltuieli specifice referitoare la constituirea i administrarea fondului de asigurare* (remunerări pe baza cotelor procentuale și de tarife, ce se plătesc pentru contractarea de asigurări și încasarea primelor de asigurare, contribuții pentru asigurările sociale, comisioane plătite la C.E.C. pentru încasarea unor prime de asigurare, cheltuieli cu imprimate, popularizare și diferite alte cheltuieli); *cheltuieli generale de administrație* (retribuțiile personalului de conducere, economic, tehnic și administrativ ADAS, contribuții pentru asigurările sociale aferente acestui personal, premii, amortizarea mijloacelor fixe, cheltuieli cu protecția muncii, cheltuieli cu prelucrarea mecanizată și automatizată a datelor, cheltuieli din fondul președintelui etc.); *cheltuieli administrativ-gospodărești* (cheltuieli de birou, cheltuieli PTT, de deplasare, detașare, transferare, cu întreținerea și repararea clădirilor și a altor mijloace fixe, cheltuieli de gospodărire etc.). Diferența dintre veniturile și cheltuielile totale formează beneficiul ADAS Capitolul al doilea, intitulat „Fonduri proprii și credite", are următoarea structură: fondul statutar, fondul de investiții, fondul de rezervă și rezerve de prime la asigurările de viață. După aceste două capitole se prevede totalul general de venituri și totalul general de cheltuieli. Al treilea capitol, intitulat „Vărsăminte la bugetul de stat", cuprinde vărsăminte din beneficii la bugetul republican, vărsăminte din beneficii la bugetele locale, impozitul pe fondul total de retribuire, impozitul pe clădiri și contribuția pentru asigurări sociale. Al patrulea capitol, intitulat „Date informative", cuprinde fondul total de retribuire după muncă și cheltuielile pentru protecția muncii. Elementele ultimelor două capitole nu sînt luate în considerare la determinarea echilibrului financiar al activității de asigurare. Acest **b.** se elaborează pe baza indicatorilor proprii ai centralei ADAS, pe baza propunerilor însoțite de note explicative primite de la sucursalele județene și a municipiului București cu luarea în considerare a experienței anilor anteriori, urmărindu-se creșterea continuă a eficienței activității

de asigurări. De asemenea, se au în vedere datele planului de perspectivă al ADAS. **B.** de **v.** și **c.** este dezbătut și adoptat de consiliul de administrație și se înaintează Ministerului Finanțelor pentru aprobare și corelare cu bugetul de stat. Prevederile anuale ale **b.** de **v.** și **c.** se desfășoară pe trimestre și pe sucursale, cărora li se transmit spre execuție, în cursul anului, planuri operative de venituri și cheltuieli.

BUGETUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI AL CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI, plan financiar ce se elaborează anual de către C.E.C. pe baza căruia se desfășoară întreaga sa activitate; instrument de conducere a activității financiare, de autofinanțare, de decizie, analiză și control a calității activității desfășurate, de asigurare a echilibrului financiar și de creștere a eficienței activității. **B.** de **v.** și **c.** cuprinde mai multe capitole. Capitolul I, „Veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare", cuprinde: la partea de *venituri*: venituri din dobînzi încasate de la Banca Națională și de la Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară pentru disponibilul din cont la aceste bănci, dobînzi încasate de la alte instituții financiare, dobînzi încasate pentru creditele acordate populației pentru construirea de locuințe proprietate personală, venituri din vînzarea obligațiunilor, comisioane și taxe de serviciu încasate, alte venituri; la partea de *cheltuieli*: cheltuieli efectuate cu dobînzi plătite la depunerile de economii ale populației, cîștigurile la depunerile de economii ale populației, dobînzi plătite pentru disponibilitățile din conturile diferitelor organizații și altor titulari de cont etc.; cheltuieli generale (retribuțiile personalului de conducere, tehnic, economic, administrativ etc., inclusiv impozitul pe fondul de retribuire și contribuțiile corespunzătoare pentru asigurările sociale; retribuțiile personalului care efectuează operațiile de creditare a populației, premiile personalului de conducere, tehnic, economic, administrativ; amortizarea mijloacelor fixe; chirii și impozite pe clădiri; cheltuieli cu prelucrarea mecanizată și automatizată a datelor; cheltuieli din fondul președintelui; alte cheltuieli generale); cheltuieli administrativ-gospodărești; cheltuieli neproductive; economii la fondul de retribuire; beneficiul care se repartizează pentru fondul de dezvoltare economică, fondul de rezervă, vărsăminte la bugetele consiliilor populare județene, vărsăminte la bugetul republican. Capitolul II, „Fonduri proprii, creditele și destinația lor" cuprinde: a) fondul de dezvoltare economică ce se alimentează cu disponibilul acestui fond la începutul anului, amortizări, beneficii, alte resurse pentru finanțarea investițiilor, alocații de la bugetul statului, credite bancare pentru investiții, care se utilizează pentru efectuarea de investiții, rambursarea ratelor scadente din creditele bancare pentru investiții din anii anteriori, dobînzile aferente acestor credite; b) fondul de rezervă, care se alimentează cu disponibilul existent la începutul anului, o parte din beneficii și se utilizează pentru efectuarea diferitelor plăți. Capitolul III, „Resurse și plasamente", cuprinde: la *venituri*: soldul depunerilor populației la începutul perioadei, creșterea (descreșterea) soldului depunerilor populației, soldul general al depunerilor populației la sfîrșitul perioadei, soldul disponibilităților organizațiilor și altor titulari de cont la începutul perioadei, creșterea (descreșterea) soldului disponibilităților organizațiilor și altor titulari de cont la sfîrșitul perioadei, soldul disponibilităților din contribuții pentru pensia suplimentară la începutul perioadei, creșterea (descreșterea) soldului disponibilităților din contribuția pentru pensia suplimentară, soldul disponibilităților din contribuții pentru pensia suplimentară la sfîrșitul perioadei, soldul fondurilor bugetului de stat plasat în credite pentru construcția de locuințe proprietate personală la începutul perioadei, vărsăminte la bugetul de stat din rambursarea creditelor pentru construcții de locuințe proprietate personală, soldul fondurilor bugetului de stat plasat în credite pentru construcția de locuințe proprietate personală, fondul de rezervă la sfîrșitul perioadei, decontări privind mijloace de plată în expediție, creditori diverși, alte pasive; la *cheltuieli*: soldul creditelor pentru construirea de locuințe proprietate personală la începutul anului, valoarea creditelor acordate, valoarea creditelor rambursate, valoarea credi-

telor nerambursate la scadență, soldul creditelor pentru construirea de locuințe proprietate personală la sfîrșitul perioadei, decontări privind mijloace de plată în expediție, diverși debitori, disponibilul din conturile de la unitățile Băncii Naționale și ale Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară la începutul perioadei, creșterea (descreșterea) disponibilului din conturile de la unitățile acestor bănci, disponibilul în conturile de la unitățile Băncii Naționale și ale Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară la sfîrșitul perioadei, disponibil permanent la alte instituții financiare, numerar în casieriile unităților la începutul perioadei, creșterea (descreșterea) numeralului în casieriile unităților, numerar în casieriile unităților la sfîrșitul perioadei, alte active. Capitolul IV, „Vărsăminte la bugetul statului", cuprinde: vărsăminte din beneficiu la bugetul republican, vărsăminte din beneficii la bugetele consiliilor populare ale județelor, vărsăminte la bugetul republican din rambursarea creditelor pentru construirea de locuințe proprietate personală acordate din fonduri bugetare, prisos de amortizare de vărsat la bugetul republican, impozitul pe fondul total de retribuire, impozit pe clădiri, contribuția pentru asigurări sociale. Capitolul V conține „Date informative" referitoare la fondul total de retribuire după muncă pentru personalul propriu, fondul total de retribuire pentru personalul care efectuează operațiunile de creditare a populației pentru construirea de locuințe, volumul vărsămintelor de numerar la unitățile bancare, costul unei sute de lei atrasă, volumul mediu al creditelor acordate pentru construirea de locuințe, cheltuieli pentru protecția muncii. **B.** este elaborat de către Consiliul de administrație al C.E.C. și însoțit de o notă explicativă se înaintează Ministerului Finanțelor, care în urma unei analize temeinice și cu eventuale amendamente îl aprobă. Odată aprobat bugetul se restituie C.E.C. și începe executarea lui.

BUGETUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI AL ÎNTREPRINDERII DE COMERȚ EXTERIOR, plan valutar-financiar, exprimat în lei, ce se elaborează anual de către întreprinderile de comerț exterior pe baza volumului activității de export-import și de cooperare economică internațională, sub îndrumarea centralelor și ministerelor în subordinea cărora se află. Bugetul prevede veniturile și cheltuielile totale ale întreprinderii, atît în lei, cît și cele în valută transformate în lei, prevăzute în *planul de încasări, plăți și beneficii valutare* (→). La venituri bugetul cuprinde încasările din: exportul de mărfuri, decontarea către beneficiarii interni a mărfurilor importate, activitatea de cooperare economică internațională și de prestații de servicii internaționale, operațiunile comerciale cu aport valutar, comisioane, credite, dobînzi și alte activități. La cheltuieli bugetul cuprinde: plățile pentru importuri, decontarea către unitățile producătoare a mărfurilor exportate, realizarea acțiunilor de cooperare economică internațională, prestarea de servicii internaționale, efectuarea operațiunilor comerciale cu aport valutar, restituirea de credite, plata dobînzilor, retribuirea personalului muncitor, efectuarea deplasărilor în străinătate, diferite alte cheltuieli. Acest buget mai cuprinde soldul dintre veniturile și cheltuielile cuprinse în bugetele rețelei externe de comercializare, de asistență tehnică și service care au fost aprobate de organul colectiv de conducere al întreprinderii de comerț exterior. Bugetul se supune avizării Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale și Ministerului Finanțelor. Întreprinderile de comerț exterior sînt obligate să desfășoare o activitate rentabilă, să-și efectueze toate cheltuielile din venituri proprii, să-și asigure autofinanțarea propriei dezvoltări, constituirea fondurilor stimulatorii și să contribuie din plin la dezvoltarea generală a societății. Dacă întreprinderea nu realizează veniturile prevăzute în buget, poate sdicita și folosi credite cu dobîndă curentă pe o perioadă de cel mult trei luni pentru a continua desfășurarea activității. În acest interval de timp, conducerea întreprinderii aplică un program special de măsuri pentru realizarea veniturilor planificate. Nerealizarea în cele trei luni a activității și veniturilor corespunzătoare obligă întreprinderea să-și redimensioneze cheltuielile și numărul de personal în limita

veniturilor ce le realizează. Desfăşurarea unei activităţi necorespunzătoare de către întreprinderile de comerţ exterior determină Ministerul Comerţului Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale să delege dintre cadrele sale de specialişti un împuternicit pe lîngă conducerea întreprinderii în vederea luării măsurilor de redresare a activităţii acesteia. Dacă activitatea întreprinderii este în continuare nesatisfăcătoare, Ministerul Comerţului Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale propune instituirea *supravegherii economico-financiare a unităţii economice* (→). Organele ierarhic superioare, Ministerul Finanţelor, organele bancare exercită controlul şi îndrumarea activităţii economico-financiare a întreprinderilor de comerţ exterior şi unităţilor producătoare de mărfuri pentru export, iau măsuri pentru gospodărirea raţională a mijloacelor materiale şi financiare, realizarea indicatorilor prevăzuţi în buget şi creşterea eficienţei economice.

BUGETUL DE VENITURI ŞI CHELTUIELI AL STAŢIUNII PENTRU MECANIZAREA AGRICULTURII se elaborează anual de către staţiunea de mecanizare a agriculturii. Capitolul I, „Veniturile, cheltuielile şi rezultatele financiare" cuprinde: la partea de *venituri*: încasări din lucrări executate pentru terţi de sectoarele mecanice unice, cu plata în natură sau în bani, încasări din lucrări executate de ateliere pentru alţi beneficiari, încasări din diverse activităţi; la partea de *cheltuieli*: cheltuieli aferente lucrărilor executate pentru terţi de sectoare mecanice unice, cheltuieli aferente lucrărilor executate de ateliere pentru alţi beneficiari, cheltuieli pentru diverse activităţi, cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare, beneficii care se repartizează în vederea restituirii fondurilor primite pentru investiţii, fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social, fondul pentru acţiuni sociale, fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii, vărsăminte la bugetul statului. Capitolul II cuprinde „Fondurile proprii, creditele şi destinaţia lor", capitolul III relevă „Vărsămintele la bugetul de stat", capitolul IV conţine „Date informative", iar capitolul V evidenţiază „Restituirea fondurilor băneşti primite de la societate". → şi *bugetul de venituri şi cheltuieli*.

BUGETUL JUDEŢULUI, → **BUGETE ALE CONSILIILOR POPULARE, SISTEM BUGETAR**

BUGETUL „HELLER", denumire a *bugetului de familie* (→), iniţiat pentru prima dată în S.U.A. în anii 1936—1938. **B. „H".** a devenit un instrument curent de cunoaştere a consumului minim şi mediu al populaţiei, a structurii acestuia etc. Purtînd amprenta condiţiilor economice, politice şi sociale din S.U.A., acest **b.** se elaborează prin folosirea unor anumite metode statistice, prin alegerea în anchetă a unor anumite categorii de populaţie, ale căror venituri şi cheltuieli să permită obţinerea unor concluzii convenabile organelor statului şi claselor dominante.

BUGETUL MARII ADUNĂRI NAŢIONALE, b. întocmit anual unde se prevăd resursele din care se efectuează cheltuielile reclamate de organizarea şi îndeplinirea prerogativelor sale ca organ suprem al puterii de stat. **B. M.A.N.** este inclus în bugetul republican şi, deci, în bugetul de stat al Republicii Socialiste România. → şi *bugetul de stat; bugetul republican*.

BUGETUL MUNICIPIULUI, buget local, propriu, care cuprinde numai veniturile şi cheltuielile municipiului respectiv, neavînd alte bugete în subordine. → şi *bugete ale consiliilor populare; sistem bugetar*.

BUGETUL ORAŞULUI, → **BUGETUL MUNICIPIULUI**

BUGETUL REPUBLICAN, plan financiar anual, care constituie principala verigă a sistemului bugetar al R.S. România; cu rol conducător față de celelalte bugete; este administrat de organele centrale ale puterii și administrației de stat și concentrează majoritatea resurselor bănești ale statului (peste 80%) din fondul bugetar.

— în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Venituri totale ale bugetului republican	17 755,5	37 954,4	47 273,3	79 594,0	107 335,6	196 663,3	258 484,5
% față de totalul veniturilor bugetului de stat	88,93	85,32	81,26	82,09	80,49	82,43	81,82
Cheltuieli totale ale bugetului republican	16 995,6	36 786 5	45 059,3	76 164,2	107 546,2	196 010 2	258 484,5
% față de totalul cheltuielilor bugetului de stat	89,10	85,72	81,30	81,34	82,15	82,99	81,82

* Cifre de plan.

Concentrarea în **b.r.** a circa 80% din veniturile bugetului de stat și efectuarea în aceeași proporție a cheltuielilor bugetare este o cerință obiectivă a acțiunii legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, a conducerii unitare pe baza centralismului democratic și a planului național unic, de asigurare a amplasării raționale a forțelor de producție pe teritoriul țării, de necesitatea dezvoltării proporționale, echilibrate și armonioase a ramurilor economice, a județelor, municipiilor, orașelor și a comunelor, de cerințele întăririi capacității de apărare națională, de asigurarea suveranității și independenței naționale. Veniturile **b.r.** sînt constituite din resursele bănești provenite de la unitățile socialiste de stat de importanță republicană, din unele impozite și taxe de la populație, plusurile de venituri provenite de la bugetele centralizate ale județelor și al municipiului București, la care veniturile proprii depășesc cheltuielile planificate ș.a. Resursele financiare astfel constituite sînt destinate dezvoltării planificate a economiei naționale, finanțării acțiunilor social-culturale de importanță republicană, pentru efectuarea cheltuielilor cu întreținerea și funcționarea organelor supreme ale puterii de stat, a organelor centrale ale administrației de stat, a organelor judecătorești, Procuraturii și Arbitrajului de Stat, pentru securitatea și apărarea națională și alte cheltuieli. Concentrarea celei mai mari părți a resurselor bugetare în bugetul republican constituie o necesitate obiectivă determinată de cerințele legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, de amplasarea rațională a forțelor de producție pe teritoriul țării, de repartizarea judicioasă a investițiilor pe ramuri economice, pe județe, orașe și comune, precum și de necesitatea întăririi capacității de apărare a țării. Din veniturile **b.r.** se pot atribui sume defalcate bugetelor centralizate ale județelor care nu își pot acoperi integral cheltuielile planificate din veniturile proprii. În situațiile în care nici sumele defalcate nu asigură echilibrarea bugetelor centralizate ale județelor, respectiv al municipiului București, diferența pînă la nivelul cheltuielilor planificate se pune la dispoziția acestor bugete sub forma de subvenții din **b.r.** Sumele defalcate și subvențiile care se acordă din **b.r.** bugetelor județelor și municipiului București pentru completarea veniturilor proprii ale acestora se aprobă în fiecare

an prin *legea pentru adoptarea bugetului de stat*(→). În **b.r.** se planifică fondul de rezervă care se află la dispoziția Consiliului de Stat necesar efectuării cheltuielilor suplimentare justificate pentru acțiuni și sarcini noi ce pot apărea în cursul anului. **B.r.** este constituit din planurile financiare centralizatoare ale ministerelor și ale altor instituții centrale, din planurile de cheltuieli privind întreținerea și funcționarea organelor judecătorești, ale procuraturii și pentru apărarea patriei, din bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetul propriu al Marii Adunări Naționale. → și *bugete ale consiliilor populare; bugetul de stat; fond de rezervă bugetară în bugetul republican.*

BULETIN DE BURSĂ, publicație periodică de bursă în care se menționează cursul hîrtiilor de valoare și, respectiv, prețurile mărfurilor. Buletinul cuprinde: limitele variației cursurilor (prețurilor) pe tot timpul expirat din anul respectiv; denumirea hîrtiilor de valoare, a mărfurilor, dimensiunile dividendelor pe fiecare acțiune și mărimea procentelor care se plătesc în fiecare an pe cuponul obligațiunii; termenele finale (anii) răscumpărării obligațiunilor; numărul hîrtiilor de valoare și cantitatea mărfurilor vîndute într-o zi; cursurile (prețurile) maxime și minime și cele din momentul închiderii bursei; modificările prețurilor, respectiv diferența dintre prețurile zilei curente și ale celei precedente etc.

BULETINUL CURSURILOR VALUTELOR STRĂINE, tabel al cursurilor valutelor străine la o anumită dată sau pentru o anumită perioadă. Buletinul cuprinde: denumirea valutelor care se cotează la bursă și centrele financiar-bancare unde aceste valute sînt mijloace de plată legale; documentele bănești în valută străină pentru care se pot stabili cursuri diferite (cecuri, bancnote, mandate poștale și telegrafice etc.) și cursurile pentru 1, 100 și 1 000 de unități în valuta țării respective. Buletinul este întocmit și publicat de către băncile care efectuează operațiuni valutare, precum și de către bursele valutare. → și *curs valutar.*

BUNURI MOBILIARE, parte a avuției aflată în proprietate de stat sau particulară, formată în principal din sume de bani, hîrtii de valoare, polițe de asigurare, metale și pietre prețioase, bijuterii, picturi, sculpturi etc. De regulă **b.m.** se păstrează în case de valori, iar în timpul transporturilor internaționale ele devin obiect de asigurare. O parte a **b.m.** pot fi transmise fără acte autentice de proprietate.

BURSĂ (în *capitalism*). **1.** Piață capitalistă care funcționează permanent. **2.** Organizație capitalistă privată sau de stat, constituită pe baza unui act normativ și supravegheată de stat, prin mijlocirea căreia se efectuează tranzacții cu diferite mărfuri fungibile, după mostre, standarde (**b.** de mărfuri) și se negociază diferite *valori mobiliare, efecte de comerț* (→), valute străine, devize, se efectuează operațiuni de asigurări etc. **3.** Întrunire a producătorilor, comercianților, bancherilor, asigurătorilor în vederea încheierii unor operații. **4.** Local în care se țin întrunirile și se încheie tranzacțiile. În mod obișnuit, **b.** se constituie ca societăți anonime pe acțiuni, avînd ca membri asociați principalele bănci și instituții financiare, cele mai mari societăți comerciale și industriale din unul sau mai multe orașe, dintr-o țară etc., în vederea efectuării în mod permanent a diferitelor tranzacții și este condusă de *comitetul bursei* (→). Înființarea **b.** este legată de formarea relațiilor de producție capitaliste. Primele **b.** au luat ființă în sec. al XVI-lea (la Anvers în anul 1531, la Londra în anul 1554, în 1862 la New York, în 1882 la București etc). Mai tîrziu, **b.** au luat ființă în toate orașele importante din țările capitaliste. **B.** sînt de *mărfuri* și de *valori.* La **b.** de mărfuri se negociază cele mai importante materii prime, care sînt denumite chiar mărfuri de **b.** și pot fi: metale prețioase (aur, platină, argint), metale neferoase (cositor, cupru, zinc, plumb), cereale (grîu, orez, porumb etc.), zahăr, ulei, cafea,

lină, bumbac etc. La aceste b. se tranzacționează de fapt titlurile de proprietate asupra mărfurilor respective. La b. de valori, considerate „barometre ale economiei capitaliste", se negociază diferite *hîrtii de valoare* (→). În funcție de felul cum se tranzacționează afacerile, b. pot să fie: *a)* „*cassa*" (pe bani gata), folosite mai ales pentru hîrtiile de valoare, caz în care predările și plățile se efectuează efectiv și imediat; *b) pe credit*, situație în care mărfurile se predau imediat, iar plata lor urmează să se efectueze la o anumită scadență stabilită de comun acord de către parteneri; *c) pe termen*, cînd partenerii își acordă reciproc credit, livrările de mărfuri și plățile respective urmînd să se efectueze la finele lunii. **B.** au o importanță deosebită în stabilirea prețurilor și cursurilor pe piața internațională. Activitatea b. se desfășoară pe baza unui regulament aplicat cu rigurozitate. În ședințele b. care au loc în anumite zile și ore se prezintă, de către vînzători, cumpărători sau intermediarii lor, diferite oferte și cereri de valori mobiliare, efecte de comerț, valute, devize, mărfuri etc. Ținîndu-se seama de mărimea cererii și a ofertei, la b. se stabilește cursul valorilor ce se negociază sau prețul mărfurilor, după caz, care se publică în lista de cursuri sau de prețuri și se difuzează pe piață. Tranzacțiile au loc în incinta b. prin comunicări publice de oferte și de cereri, operația fiind încheiată în momentul în care curtierul cumpărător, strigă „am cumpărat" iar curtierul vînzător „am vîndut". Astăzi b. folosesc mijloace electronice dintre cele mai moderne pentru efectuarea operațiilor de vînzare-cumpărare. ◇**B. neoficială (neagră)**, bursă clandestină unde se negociază hîrtii de valoare și valute străine fără participarea agenților oficiali de bursă. Aici tranzacțiile se încheie direct între vînzător și cumpărător sau prin agenți de bursă neoficiali, iar operațiunile sînt strîns legate de cele ale bursei oficiale; cursurile hîrtiilor de valoare și al valutelor în aceste două burse sînt diferite. Prin activitatea sa, b. contribuie la concentrarea cererii și ofertei de hîrtii de valoare pe baza cărora se determină cursul lor, realizează plasarea capitalurilor bănești ale rentierilor și le redistribuie între diferitele ramuri economice, centralizează capitalul prin ruinarea micilor capitaliști pe calea speculațiilor de bursă de către marii capitaliști, ascute și agravează crizele economice prin operațiuni și speculă cu tot felul de hîrtii de valoare, prin crahurile de bursă însoțite de falimente ale întreprinderilor și băncilor capitaliste etc. → și *broker; comitetul bursei*.

BURSĂ DE STAT, ajutor bănesc sau în natură; alocație bănească lunară sau întreținere gratuită, acordată de stat elevilor și studenților merituoși, doctoranzilor, în perioada școlarizării pentru a-și acoperi cheltuielile necesare de întreținere. În R.S. România, în anii construcției socialismului, sistemul burselor de stat ce se acordă elevilor și studenților a luat o mare dezvoltare. Ca urmare, în prezent peste 70% din numărul studenților de la învățămîntul de zi sînt bursieri, iar cantinele și căminele asigură servirea a circa 70% din întregul efectiv al studenților.

C

CADRUL COMUN AL CLASIFICAȚIEI BUGETARE, parte a clasificației bugetare care cuprinde ordonarea cheltuielilor după natura și obiectul lor, pe grupe, articole și alineate; se aplică în activitatea financiară din interiorul tuturor instituțiilor bugetare, indiferent de ramura din care fac parte și de obiectul activității lor. **C.c.** al **c.b.** este același atît pentru bugetul republican, cît și pentru bugetele locale. Gruparea cheltuielilor după obiectul lor creează condițiile necesare pentru o gestiune financiară și economică clară și scoate în relief costul efectiv al fiecărui serviciu; permite compararea costurilor serviciilor similare, precum și a aceluiași serviciu de la un an la altul. **C.c.** al **c.b.** înlesnește nu numai întocmirea planurilor de cheltuieli ale instituțiilor bugetare, ci și centralizarea cheltuielilor pe obiecte, localități, județe sau ministere etc.

CADRUL GENERAL AL CLASIFICAȚIEI BUGETARE, grupare, în interiorul bugetului de stat, a veniturilor după izvoarele mari de proveniență și a cheltuielilor după acțiunile principale ce se finanțează. La acest cadru se anexează tabelul ministerelor, instituțiilor centrale, organelor consiliilor populare și al ramurilor, prevăzute pe titluri și paragrafe. În **c.g.** al **c.b.** veniturile și cheltuielile sînt divizate pe părți, capitole, subcapitole, titluri și paragrafe. Părțile grupează veniturile după proveniența lor (ex. partea I „Venituri de la unități socialiste", partea a V-a „Venituri din impozite și taxe de la populație" etc.), iar capitolele și subcapitolele din interiorul părților arată natura veniturilor bugetare (ex. prelevarea din valoarea producției nete, *impozitul pe circulația mărfurilor* (→), *vărsăminte din beneficii* (→). Titlurile indică proveniența veniturilor pe ministere, centrale economice și direcții ale consiliilor populare plătitoare de venituri, în timp ce paragrafele din cadrul fiecărui titlu indică întreprinderile și ceilalți plătitori de venituri bugetare. În interiorul cadrului general cheltuielile bugetare se clasifică după acțiunile și funcțiile de bază ale statului, unde se menționează natura, scopul și destinația cheltuielilor, pînă la unitatea care le efectuează. Subdiviziunile cadrului general al clasificației cheltuielilor corespund, în principiu, organizării pe ramuri a economiei naționale. Părțile grupează cheltuielile bugetare pe acțiunile mari și pe funcțiile de bază ale statului (ex. partea I „Cheltuielile pentru finanțarea economiei naționale", partea a II-a „Cheltuielile pentru finanțarea acțiunilor social-culturale" etc.). Fiecare parte cuprinde capitole și subcapitole care indică destinația cheltuielilor (ex. cheltuieli pentru investiții, pentru mijloace circulante, învățămînt, cultură, sănătate etc.). Titlurile indică repartizarea cheltuielilor pe ministere, instituții centrale și comitete executive ale consiliilor populare, iar în cadrul titlurilor, pe paragrafe, se stabilesc cheltuieli grupate pe întreprinderi și instituții.

C.A.E.R., → **CONSILIUL DE AJUTOR ECONOMIC RECIPROC.**

C.A.F. (Coût, Assurance, Frêt), vînzare în care prețul cuprinde costul mărfii plus prima de asigurare a transportului. În acest tip de vînzări răspunderea vînzătorului încetează și trece asupra asigurătorului din momentul încărcării mărfii pe bordul navei sau pe alt mijloc de transport. → și *C.I.F. (Cost, Insurance, Freight).*

CALCUL ECONOMIC, rezolvare a problemelor ridicate de munca practică, din diferitele sectoare ale activității economice, cu ajutorul calculelor, a metodelor matematice și a utilizării aparaturii moderne de calcul, în vederea modelării și cuantificării diferitelor procese economice. Prin intermediul acestor metode se cuantifică și se dimensionează producția, se aleg procedeele de producție și se stabilesc prețurile, se determină rentabilitatea și eficiența economică, se îmbină armonios interesele fiecărei unități economice, ale fiecărui om al muncii cu interesele întregii țări etc.

CALCULUL PASIVELOR STABILE, document de plan financiar întocmit anual de către unitățile economice în care se prevede numărul de zile la retribuții, impozite, *contribuții pentru asigurările sociale de stat* (→), energie electrică, gaze naturale, beneficii, amortizări, dobînzi etc., pentru care se constituie pasivele stabile și cuantumul acestora. → și *pasive stabile.*

CAMĂTĂ (în *capitalism*), dobîndă calculată cu procente exagerate, care atrag după sine îmbogățirea exploatatorilor și ruinarea maselor muncitoare. **C.** a apărut în perioada descompunerii comunei primitive, s-a practicat pe larg în sclavagism, feudalism și în perioada de ascensiune a capitalismului. Nivelul **c.** era foarte ridicat, ajungînd pînă la 50%, 100% și chiar 200%, datorită cererii mari de credite, existenței unor resurse bănești limitate, care erau monopolizate de către cămătari. În vechea Românie, datorită rămășițelor feudale și ca urmare a lipsei unui sistem de credit dezvoltat, apt să soluționeze diferitele cereri de credite, **c.** a fost practicată pe scară largă și deghizată sub cele mai diversificate forme de către arendași, moșieri, comercianți, chiaburi și alte categorii de exploatatori. Cu toate legile de reprimare, **c.** se practica, totuși, camuflat, sub cele mai variate forme și denumiri. Astăzi, în țara noastră, **c.** a fost desființată fiind considerată infracțiune și sancționată penal. → și *capital cămătăresc.*

CAMBIA MĂRILOR, document ce poate îndeplini și funcția de titlu de credit, întrucît posesorul lui se poate împrumuta prin girarea acestuia. → și *conosament; poliță; titlu.*

CAMBIE (în *capitalism*), efect de comerț, titlu de credit de obicei pe termen scurt; instrument de plată, folosit în economia de piață întocmit într-o anumită formă, susceptibilă să circule pe calea girului, prin care emitentul, numit *trăgător* (→), dă ordin unei alte persoane, numită *tras* (→), să plătească necondiționat o sumă de bani determinată unei a treia persoane, numită *beneficiar* (→), la o dată anumită (scadență) și într-un anumit loc. **C.** este transmisibilă prin *andosare* (→) și negociabilă pe piața capitalurilor. **C.** trebuie să cuprindă obligatoriu următoarele elemente esențiale: denumirea de **c.**; ordinul pur și simplu de a plăti o sumă bine determinată, exprimată într-o anumită valută și înscrisă în cifre și litere (dacă suma în cifre nu este aceeași cu suma în litere, rămîne valabilă aceasta din urmă, iar în cazul cînd în **c.** suma în cifre și litere este înscrisă de mai multe ori, rămîne valabilă suma cea mai mică); numele, prenumele și adresa trasului (persoanei care trebuie să plătească); scadența, care poate fi la o zi fixă calendaristică, la vedere, la un anumit termen de la vedere, adică la prezentare, la un termen anumit de la data emiterii, iar dacă nu este indicată scadența se consideră că se plătește la vedere; locul unde urmează să se efectueze plata; numele, prenumele și adresa beneficiarului (o cambie nu poate fi emisă la purtător); data (anul, luna și ziua) și locul emiterii; semnătura trăgăto-

rului, care în ultimă instanță atestă valabilitatea **c.** Lipsa unuia dintre elementele de mai sus poate duce la pierderea valabilității **c.** O **c.** poate cuprinde mai multe clauze, ca de exemplu: clauza fără protest, clauza excluderii duplicatelor de **c.**, interzicerea de a se trage *contracambii* (→). **C.** îndeplinește următoarele funcții: *a) funcția de credit pe termen scurt*, care prezintă avantaje atît pentru creditor cît și pentru debitor, deoarece cumpărătorul obține mărfurile pe credit, obligîndu-se să le plătească la scadență prin semnătura de acceptare a cambiei, iar vînzătorul fiind în posesia acceptului de plată a **c.** din partea cumpărătorului, deține un titlu de credit pe baza căruia, dacă la scadență nu se face plata, îl execută pe cumpărător printr-o procedură simplă sau creditorul poate sconta **c.** înainte de scadență la o bancă comercială, folosind mecanismul girului; *b) funcția de instrument de plată*, care constă în predarea de debitor a unei **c.** către creditorul său, iar acesta din urmă poate să o predea unei bănci și pe calea scontului să primească suma în numerar. Plata mărfurilor prin intermediul **c.** prezintă următoarele particularități: transmiterea **c.** prin gir este o operațiune simplă și rapidă; beneficiarul este sigur de încasare prin acceptarea **c.** de către tras, precum și prin garanția solidară dată de giranți; debitorul emitent al **c.** se eliberează de obligație numai după plata efectivă efectuată la scadență. În România burghezo-moșierească, legea reglementa separat problema biletului la ordin, deși între acesta și **c.** nu există deosebiri substanțiale, ambele fiind supuse aceleiași discipline juridice. La biletul la ordin intervin numai două persoane: emitentul (subscriitorul) care se obligă să plătească și beneficiarul care este creditorul căruia trebuie să i se plătească suma. În R.S. România, **c.** se utilizează numai în relațiile comerciale cu străinătatea, în cadrul vînzărilor de mărfuri pe credit. Exprimată în monedă străină, **c.** devine deviză. ⇒ și *bilet de ordin; deviză; beneficiar cambial*. ◇**C. acceptată,** trasul acceptă **c.** pînă la data scadenței. ◇**C. antidatată,** cuprinde o dată de emisiune anterioară celei reale, cu scopul de a scurta scadența, de a eluda legea sau de a evita efectele incapacității subscriitorului **c.** (falit, minor etc.). ◇**C. bancară,** în care trasul acceptant este o bancă comercială care a acordat unui client al său un credit (în cadrul creditului documentar deschis în favoarea trăgătorului). **C.b.** are la bază contractul comercial de vînzare și contractul bancar încheiat de cumpărător cu o bancă comercială, în baza căruia banca eliberează o scrisoare comercială de credit, obligîndu-se în acest mod să accepte **c.** trasă de vînzător. **C.b.** pot fi la vedere sau la termen. ◇**C. comercială,** care are la bază o operațiune de vînzare-cumpărare pe credit. ◇ **C. de complezență,** **c.** emisă pe baza semnăturilor date în favoarea unei persoane, fără să aibă la bază o cauză reală (o vînzare de mărfuri), fie în calitate de trăgător, în care persoana favorizată are calitatea de beneficiar, fie în calitate de beneficiar, în care caz, persoana favorizată poate încasa cambia prin girare. La **c.** de **c.** trasul dă un accept spre a-l ajuta pe trăgător să dispună de o cambie acceptată care să se poată sconta și, în acest fel, să-și amelioreze situația financiară incertă. Trasul își dă acceptul de complezență avînd asigurări din partea trăgătorului că pînă la scadența cambiei va dispune de mijloacele necesare pentru efectuarea plății. → și *gir*. ◇**C. domiciliată,** în care locul de plată se stabilește într-o altă localitate și la domiciliul unei terțe persoane (bancă) decît acela al trăgătorului sau trasului. ◇**C. financiară** („de bronz"), **c.** emisă de industriași, comercianți pentru ca pe baza ei să obțină un credit bancar. ◇**C. în alb** cuprinde numai semnătura trăgătorului (emitentului), lipsind celelalte elemente total sau parțial. Este folosită în capitalism. Întreprinderile noastre de comerț exterior nu folosesc **c.** în **a.** ◇**C. în suferință,** pe care trasul a refuzat să o accepte și nu există un *acceptant pentru onoare* (→). ◇**C. la vedere,** plătibilă în momentul prezentării ei debitorului; a cărei scadență coincide cu prezentarea la plată sau în termen de un an de la prezentare ori în termenul convențional stabilit de trăgător. ◇**C. neacceptabilă,** în al cărei cuprins trăgătorul stipulează o clauză potrivit căreia se interzice prezentarea **c.** la acceptare. **C.** domiciliate și cele plătibile la un anumit timp de la vedere nu pot conține o astfel de clauză. ◇**C. protestată** sau neachitată la termen și pentru

care s-a întocmit actul de protest, în termen legal, fie direct pe cambie, fie printr-un act separat. → și *protest*.

CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE A R.S. ROMÂNIA, înființată în anul 1949, este o organizație obștească din care fac parte de drept organele și organizațiile care desfășoară o activitate de comerț exterior, alte organizații socialiste, precum și oameni de știință sau specialiști în probleme de comerț exterior. **C. de c. și i.** contribuie la dezvoltarea și întărirea relațiilor cu organizațiile internaționale similare, firme, organizații economice din străinătate, prin organizarea de tîrguri și expoziții în țară sau în străinătate, prin acțiuni de propagandă economică și comercială etc. Asigură protejarea drepturilor de proprietate industrială, controlul calitativ și cantitativ al mărfurilor, din mandatul clienților, editează publicații periodice, cataloage, prospecte etc. Pe lîngă **C. de c. și i.** funcționează și Comisia de Arbitraj pentru rezolvarea litigiilor de comerț exterior.

CAPACITATE DE PLATĂ A UNITĂȚILOR SOCIALISTE, posibilitate a unităților socialiste de a-și stinge integral și la termen obligațiile lor de plată devenite exigibile cu mijloacele bănești de care ele dispun. **C. de p.** este corespunzătoare atunci cînd totalitatea mijloacelor bănești sînt egale sau mai mari decît cuantumul plăților exigibile. → și *lichiditate financiară*.

CAPITAL 1. Relație socială între oameni, stabilită în procesul de producție, care, din punct de vedere istoric, are un caracter trecător. **2.** Valoare care prin exploatarea muncitorilor salariați aduce plusvaloare. **3.** Categorie istorică, legată în mod organic de existența proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție și de folosirea forței de muncă salariate ca marfă; ca exprimă relații sociale de producție dintre capitaliști, pe de o parte, și clasa muncitoare oprimată și exploatată, pe de altă parte, care creează plusvaloarea însușită de capitaliști. După cum a arătat K. Marx, capitalul constituie „muncă decedată, care prinde viață, ca un vampir, numai absorbind muncă vie și trăiește cu atît mai mult cu cît absoarbe mai mult din ea". **C.** se materializează în bani și diferite mijloace de producție, care în sinea lor nu sînt **c.**; acestea devin **c.** numai atunci cînd capitaliștii îi (le) utilizează pentru exploatarea muncii salariate. Formula generală a capitalului este $B—M—B'$, în care B înseamnă o sumă de bani sporită, rezultată din exploatarea muncii altora. Se înțelege că mișcarea **c.** ar fi lipsită de scop dacă la încheierea operației ar ajunge la capitalist aceeași sumă de bani pe care o avea și a investit-o inițial. Mișcarea constituie forma de existență a **c.** K. Marx a caracterizat **c.** ca „o valoare în proces de mișcare". Economiștii burghezi declară, de regulă, drept capital, orice mijloace de producție, urmărind să ascundă esența exploatării muncitorilor de către capitaliști, să prezinte **c.** ca o categorie veșnică și imuabilă de existență a oricărei societăți omenești. Prin el însuși, **c.** nu produce plusvaloare, dar în mîinile capitaliștilor mijloacele de producție devin un instrument de exploatare a muncii salariate și plusprodusul creat de muncitori se însușește în mod gratuit de către capitaliști. Marx a demonstrat că nu a existat întotdeauna **c.**, dar că el a apărut în acel stadiu de dezvoltare a producției de mărfuri cînd forța de muncă a devenit o marfă, în care producătorii s-au separat de mijloacele de producție, iar burghezia a devenit stăpîna acestor mijloace, pe care le folosește pentru exploatarea muncitorilor. După cum a confirmat istoria, odată cu lichidarea orînduirii capitaliste și cu înfăptuirea revoluției socialiste, mijloacele de producție, prin trecerea lor în proprietatea socialistă, au încetat să mai fie **c.**

CAPITAL BANCAR, resurse bănești aflate la dispoziția băncilor capitaliste, cu care operează pentru acordarea de credite purtătoare de dobînzi, capitaliștilor întreprinzători și statului burghez. **C.b.** este format atît din fondurile proprii ale băncilor,

cît și din fondurile străine obținute din depunerile comercianților, industriașilor, agricultorilor și particularilor. **C.b.** se deosebește de capitalul de împrumut prin faptul că este plasat în bănci, în timp ce capitalul de împrumut se acordă, spre exemplu, de către un capitalist industriaș, unui comerciant, arendaș etc. În perioada capitalismului premonopolist, **c.b.** se deosebea și funcționa separat de capitalul industrial. În stadiul imperialist al dezvoltării capitalismului, ca urmare a noului rol al băncilor, are loc fuziunea **c.b.** cu cel-industrial și formarea pe această cale a capitalului financiar. → și *capital de împrumut; capital financiar.*

CAPITAL BĂNESC, sumă de bani sub forma căreia apare inițial orice **c.** și care, în anumite condiții, crează capitaliștilor un venit, ca urmare a exploatării muncii salariate. În orînduirile precapitaliste (sclavagistă și feudală), **c.b.** a existat atît sub forma *capitalului cămătăresc* (→) cît și a *capitalului industrial* (→), în timp ce în societatea capitalistă, **c.b.** reprezintă una din formele de manifestare ale capitalului industrial. În *circuitul capitalului* (→), funcția **c.b.** constă în cumpărarea de mijloace de producție și de forță de muncă, care prin unire în procesul de producție capitalist are ca scop obținerea unei mase cît mai mari de *plusvaloare* (→). În urma realizării mărfurilor, capitalul industrial îmbracă din nou forma de **c.b.** Banii îmbracă forma de capital nu prin natura lor, ci numai ca urmare a faptului că ei sînt utilizați de către capitaliști pentru achiziționarea elementelor *capitalului productiv* (→), în scopul obținerii de plusvaloare. **C.b.,** care în timpul circuitului său devine disponibil, poate lua forma *capitalului de împrumut* (→).

CAPITAL CĂMĂTĂRESC, forma istorică a capitalului purtător de dobînzi, apărut încă în perioada descompunerii comunei primitive. **C.c.** este caracteristic orînduirii sclavagiste și feudale, precum și capitalismului timpuriu. Una din trăsăturile caracteristice ale acestui capital este nivelul excepțional de ridicat al dobînzii care contribuie la ruinarea micilor producători, la transformarea lor în muncitori salariați și, simultan, la acumularea capitalului bănesc. → și *cămătă.*

CAPITAL CIRCULANT, parte a *capitalului productiv* (→) care se consumă integral într-un singur ciclu de producție și își transmite în întregime valoarea asupra noului produs. **C.c.** cuprinde materiile prime, materiile auxiliare, combustibilii și salariile muncitorilor. Această formă a **c.** revine din nou capitalistului sub forma **c.** *bănesc* (→), după ce s-a încasat contravaloarea mărfurilor vîndute.

CAPITAL COMERCIAL, parte a capitalului circulant folosită în sfera circulației mărfurilor, care apare sub forma *capitalului marfă* (→) și a celui bănesc și servește la transformarea mărfurilor în bani. Constituie cea mai veche formă de capital. Forma embrionară a **c.c.** a apărut în timpul descompunerii sclavagismului. Extinderea diviziunii sociale a muncii și a schimbului de mărfuri a dus la apariția și formarea clasei negustorilor (comercianților) puse în serviciul claselor dominante (proprietari de sclavi și feudali), iar mai tîrziu în serviciul capitaliștilor, cînd **c.c.** se transformă în capital industrial. Comerciantul obține de la capitalul său un profit egal cu rata mijlocie a profitului. Prin funcțiile sale acest **c.** lărgește sfera exploatării (exploatînd în plus pe oamenii muncii în calitate de consumatori), adîncește contradicțiile capitalismului și antagonismul dintre clasele sociale.

CAPITAL CONSTANT, parte a capitalului industrial, materializat sub forma mijloacelor de producție (clădiri industriale, utilaje, mașini, materii prime, materiale, combustibil etc.), care nu-și schimbă mărimea valorii în procesul de producție, își transmite valoarea asupra noului produs pe măsură ce mijloacele de producție se consumă sau se uzează în procesul muncii. Deși nu este o sursă de plusvaloare, el constituie condiția esențială a producerii mărfii și, deci, a plusvalorii. → și *capital variabil.*

CAPITAL DE CIRCULAȚIE, c. constituit din c. *bănesc* (→) și din c. *marfă* (→); funcționează în sfera circulației.

CAPITAL DE ÎMPRUMUT, formă de individualizare și parte a *capitalului bănesc* (→); produs al modului de producție capitalist, pe care capitaliștii îl dau cu împrumut (îl cedează pentru un anumit timp) altor capitaliști, în schimbul unei plăți (recompensă) numită *dobîndă* (→). **C. de î.** este o formă specifică a capitalului purtător de dobîndă, avînd ca bază istorică *capitalul cămătăresc* (→), pe care l-a înlocuit. **C. de î.** are ca surse de formare: *a)* capitalurile bănești ce se degajă temporar în procesul circuitului capitalului industrial (fondul de amortizare pînă în momentul folosirii lui, disponibilitățile rezultate ca urmare a neconcordanței în timp a încasărilor cu plățile pe care le fac capitaliștii industriași, partea de plusvaloare destinată capitalizării etc.); *b)* capitalurile rentierilor; *c)* unele venituri și economii bănești ale diferitelor pături și grupuri sociale etc. Prin mijlocirea creditului, capitalul bănesc se transformă în **c. de î.** folosit de capitaliștii industriali pentru extinderea producției, a comerțului, pentru creșterea numărului de muncitori și, deci, pentru sporirea *proporțiilor plusvalorii* ce se obține. **C. de î.** are o formă de circulație (de mișcare) deosebită de a altor capitaluri, care se exprimă cu formula:

$$B - B',$$

ceea ce înseamnă că banii dați cu împrumut se reîntorc la creditor cu un surplus (cu *dobînda*). *În acest fel, c. de î. este forma cea mai fetișistă a capitalului, lăsînd* aparența că banii s-au înmulțit de la sine, miraculos, independent de procesul producției și circulației mărfurilor. Cu toate că proprietarul **c. de î.** nu participă efectiv la procesul economic, el are posibilitatea să-și însușească gratuit rezultatele muncii altora, fiind forma cea mai parazitară a capitalismului. → și *capital inactiv*.

CAPITAL DE REZERVĂ, parte din capitalul unei *societăți pe acțiuni* (→), constituită prin alimentarea anuală cu fonduri, rezultate din profituri. Din **c. de r.** se completează capitalul de bază în cazul devalorizării lui, se plătesc dividendele în cazurile în care profitul curent nu este suficient și se acoperă pierderile cauzate de insolvabilitatea debitorilor și de scăderea cursurilor *hîrtiilor de valoare*. Cu toate acestea, **c. de r.** nu este în stare să salveze societățile pe acțiuni de la faliment în timpul crizelor economice.

CAPITAL FICTIV, titlul de proprietate, existent sub forma hîrtiilor de valoare (acțiuni, obligațiuni, cambii, titluri funciare etc.), care dau posibilitatea posesorilor lor să-și însușească cu regularitate o parte din plusvaloarea creată de muncitori în procesul de producție sub forma *dividendelor* (→) sau *dobînzilor* (→). Acțiunile, obligațiunile, titlurile funciare și diferite alte hîrtii de valoare sînt apreciate ca fiind capital ca urmare a faptului că deținătorii lor primesc pentru ele plusvaloarea. K. Marx a relevat că: „Ele devin forme ale capitalului purtător de dobîndă nu numai pentru că asigură anumite venituri, ci și pentru că prin vînzare se pot obține pentru ele bani ca pentru valori-capital". **C.f.** *nu este un produs al muncii sociale*, nu are o valoare proprie, reală, de-sine-stătătoare și nu este folosit în procesul reproducției capitaliste și la crearea plusvalorii, el reprezintă numai însoțitorul capitalului real și conferă titlul de proprietate asupra acestui capital. Circulația **c.f.** este independentă de circulația **c.** *real* (→). Forma tipică sub care apare **c.f.** o constituie obligațiunile împrumuturilor de stat care pot trece de la un posesor la altul. Statul capitalist lansează împrumuturi publice și primește pe baza lor mijloace bănești pe care, de regulă, le folosește în scopuri neproductive. În acest fel, o acumulare de datorii apare drept o acumulare de capital, ceea ce denaturează conținutul sistemului de credit. Creanțele emise în schimbul capitalului împrumutat și consumat continuă să circule reprezentînd de fapt un capital inexistent, iluzoriu, iar valoarea lor poate

să scadă sau să crească cu totul independent de variațiile capitalului real asupra căruia ele reprezintă titluri. Pentru posesorii lor, aceste obligațiuni funcționează drept capital atîta timp cît ele sînt mărfuri care pot fi vîndute și, prin urmare, retransformate în capital. Dobînzile pentru aceste împrumuturi se plătesc din impozitele mereu sporite încasate de la oamenii muncii. Cursul hîrtiilor de valoare, adică prețul **c.f.** se calculează prin capitalizarea venitului adus de ele (dobînzi, dividende). Valoarea acestor hîrtii (cursul lor la bursă) are o tendință de creștere odată cu scăderea ratei dobînzii, ca o consecință a tendinței de scădere a ratei profitului, ceea ce înseamnă că odată cu dezvoltarea producției capitaliste, **c.f.** ca avuție imaginară crește ca urmare a creșterii cursului hîrtiilor de valoare față de valoarea lor nominală. În timpul crizelor, **c.f.** se reduce enorm și odată cu el și posibilitatea pe care o aveau posesorii de a-și procura banii de pe piață. Scăderea cursului hîrtiilor de valoare nu reduce cu nimic capitalul real pe care îl reprezintă, dar afectează foarte mult capacitatea de plată a posesorilor lui. În imperialism crește enorm și mult mai repede volumul **c.f.** față de creșterea capitalului real datorită tendinței de scădere relativă a ratei dobînzii, transformării întreprinderilor privat-capitaliste individuale în societăți pe acțiuni, ceea ce înseamnă că emiterea acțiunilor se poate face fără să aibă loc o creștere a capitalului real, precum și ca urmare a creșterii datoriei publice. În timpul crizei generale a capitalismului se agravează disproporția dintre creșterea rapidă a **c.f.** și ritmul mult mai lent al acumulării capitalului real, se înregistrează o modificare a structurii emisiunii hîrtiilor de valoare, un loc tot mai important ocupîndu-l cele emise pentru scopuri neproductive; **c.f.** crește și datorită ridicării cursului titlurilor de valoare. Toate acestea sînt expresia caracterului parazitar al capitalismului. → și *hîrtie de valoare.*

CAPITAL FINANCIAR, rezultat al contopirii capitalului monopolurilor bancare și industriale. **C.f.** constituie un produs al concentrării producției și formării monopolurilor și principala trăsătură a imperialismului. Formarea **c.f.** are loc pe o anumită treaptă a concentrării și centralizării producției și a **c.** *bancar* (→). Apariția **c.f.** are un caracter obiectiv și se dezvoltă pe baza dominației monopolurilor industriale și bancare pentru obținerea unui profit cît mai mare. V.I. Lenin a subliniat trei momente importante ale formării **c.f.**: „Concentrarea producției; monopolurile pe care ea le generează; contopirea sau îngemănarea băncilor și a industriei — iată istoria apariției capitalului financiar și conținutul acestei noțiuni". Datorită faptului că băncile devin coproprietarii întreprinderilor industriale, comerciale, de transport etc., achiziționînd acțiunile și obligațiile lor, iar monopolurile industriale posedă la rîndul lor acțiuni ale băncilor, are loc o împletire, o îngemănare a capitalului monopolist bancar cu capitalul monopolist industrial, formîndu-se în acest mod capitalul financiar, care devine o trăsătură a imperialismului. Formarea **c.f.** se manifestă în uniunea personală a conducătorilor monopolurilor bancare și industriale; aceleași persoane se află în fruntea celor mai mari uniuni monopoliste din aparatul bancar, din industrie, comerț și alte ramuri economice. Dominația monopolurilor capitaliste se transformă inevitabil în dominație a *oligarhiei financiare* (→).

CAPITAL FIX, parte a capitalului productiv care participă în întregime, timp îndelungat, în procesul de producție și își transmite valoarea treptat, potrivit uzurii, asupra noilor produse obținute. **C.f.** se compune din clădiri, instalații de producție, mașini, utilaje etc. După vînzarea mărfurilor pe piață, valoarea părții uzate a mijloacelor de muncă se întoarce la capitalist sub formă bănească formînd *fondul de amortizare* (→).

CAPITAL INACTIV, parte disponibilă a *capitalului bănesc* (→) care se formează în anumite momente la capitalistul industrial în procesul rotației capitalului și care, momentan, nu-și găsește utilizarea în întreprinderea capitalistului. De exemplu,

capitalistul acumulează treptat *fondul de amortizare* (→) destinat să înlocuiască peste un număr de ani părțile de *capital fix* (→) care vor fi scoase din uz datorită uzurii; pînă atunci, fondul de amortizare constituie o sursă a *capitalului de împrumut* (→).

CAPITAL INDUSTRIAL, orice **c.** întrebuințat pentru producția de mărfuri pe bază capitaliste, indiferent dacă este investit în industrie, în agricultură sau în alte ramuri. Se deosebește de **c.** cămătăresc și comercial prin aceea că este singurul **c.** care prin exploatarea muncii salariate contribuie nu numai la însușirea plusvalorii, ci și la crearea ei. Nașterea **c.i.** marchează apariția modului de producție capitalist. K. Marx a caracterizat astfel acest **c.**: „Capitalul industrial este singurul mod de existență a capitalului în care funcția acestuia din urmă nu constă numai în însușirea de plusvaloare, respectiv de plusprodus, ci și în crearea acestuia. El presupune deci caracterul capitalist al producției, existența lui implică existența antagonismului de clasă dintre capitaliști și muncitorii salariați". Orice **c.i.** efectuează o mișcare în formă de circuit. **C.i.** parcurge în mișcarea sa un circuit constituit din un stadiu în producție și două stadii în circulație, îmbrăcînd trei forme funcționale: **c.** *bănesc* (→), **c.** *productiv* (→) și **c.** *marfă* (→). Formula generală a mișcării **c.i.** este:

$$B = M \left\langle \begin{matrix} M_p \\ F_m \end{matrix} \right. \ldots P \ldots M' - B'$$

Numai **c.** productiv dintre formele funcționale ale **c.i.** exprimă direct relații de exploatare a muncitorilor de către capitaliști.

CAPITAL MARFĂ, formă funcțională a *capitalului industrial* (→), cuprinzînd o anumită masă de mărfuri sau de produse obținute în urma procesului de producție; este constituit nu numai din capitalul avansat, ci și din plusvaloarea creată de muncitori în procesul de producție. **C.m.** are următoarea formulă:

$$M' - B' - M \left\langle \begin{matrix} F_m \\ M_p \end{matrix} \right. \ldots P \ldots M'$$

Această formulă demonstrează că fără realizarea mărfii, în care este cuprinsă și plusvaloarea, nu poate fi înfăptuită continuitatea reproducției capitaliste.

CAPITAL MONOPOLIST, capital al diferitelor uniuni monopoliste, caracteristic imperialismului, care se folosește pentru exploatarea oamenilor muncii și a popoarelor din diferite zone ale lumii capitaliste, în vederea obținerii unui profit ridicat de monopol.

CAPITAL PRODUCTIV, forma naturală a *capitalului bănesc* (→), concretizată prin achiziționare de mijloace de producție și forță de muncă și pe care capitalistul le utilizează în procesul de producție. Formula **c.p.** este următoarea:

$$P \ldots M' - B' - M \left\langle \begin{matrix} F_m \\ M_p \end{matrix} \right. \ldots P,$$

din care rezultă că pe primul plan se găsește producția, ceea ce voalează faptul că scopul final al producției capitaliste este obținerea de plusvaloare.

CAPITAL REAL, c. investit într-o fabrică, uzină etc. și care îmbracă formele concrete de mijloace fixe și circulante, avînd o valoare de sine stătătoare. → și *capital marfă*; *capital productiv*.

CAPITAL SOCIAL 1. C. care aparține unei firme sau unei societăți, format de regulă, din acțiuni, alte titluri de valoare, sume în cont la bancă etc. **2.** Totalitate a capitalurilor individuale, în conexiunea și interdependența lor.

CAPITAL STATUTAR, c. care aparține unei bănci sau unei societăți colective; se formează pe seama contribuției membrilor și servește drept garanție pentru obligațiile sale, potrivit scopurilor prevăzute de statut. Membrii societății fac vărsăminte pentru constituirea **c.s.** în modul și la termenele stabilite de conducere. Mărimea capitalului format, după caz, în aur, valute liber convertibile sau în alte valute, se poate modifica pe baza hotărîrii membrilor. În caz de retragere a unui membru sau în caz de lichidare a băncii sau societății, suma subscrisă se restituie, reținîndu-se însă partea necesară pentru lichidarea datoriilor etc.

CAPITAL VARIABIL, parte a **c.** folosită pentru cumpărarea forței de muncă (angajarea de muncitori), respectiv pentru plata salariilor muncitorilor și a cărei valoare sporește în timpul procesului de producție. Aceasta înseamnă că numai **c.v.** creează plusvaloare și nu întregul **c.** În procesul de producție muncitorii reproduc nu numai cheltuielile pentru salarii, ci creează și plusvaloarea pe care și-o însușește capitalistul. Prin natura rotației sale, **c.v.** constituie o parte a *capitalului circulant* (→).

CAPITALISM, orînduire socială în care mijloacele de producție se află în proprietatea privată a unui număr restrîns de persoane, numite capitaliști sau uniuni de capitaliști, în timp ce majoritatea oamenilor muncii sînt lipsiți de mijloace de producție fiind nevoiți să-și vîndă forța de muncă.

CAPITALISM DE STAT, sistem de relații economice stabilite între statul burghez și întreprinderile capitaliste. La început, **c. de s.** s-a manifestat prin diferite forme de sprijin a acumulărilor capitaliste ca etatizările (trecerea unor întreprinderi și ramuri ale economiei naționale în proprietatea statului burghez), înființare de întreprinderi de stat cu fonduri de la bugetul statului, sistemul fiscal, protecționismul etc. În țara noastră, în perioada de trecere la socialism, sectorul **c. de s.** a fost subordonat sectorului socialist din economie care deținea pozițiile principale și juca rolul dominant în construirea socialismului, diferitele forme ale **c. de s.** fiind utilizate în scopul refacerii economiei naționale și în vederea exercitării controlului statului asupra producției capitaliste.

CARAT. 1. Unitate de măsură, indice folosit pentru determinarea conținutului relativ de metal prețios într-un obiect sau un aliaj. Aurul de cea mai mare puritate are 24 de carate, ceea ce înseamnă că 1 **c** = 1/24 din greutatea oricărui metal prețios pur. **2.** Unitate de măsură a greutății pietrelor prețioase, egală cu 4,2 grame. → și *titlu*.

CARGO 1. Uzanță comercială prin care se înțelege încărcarea completă a unei nave, fără specificarea felului mărfii care se încarcă. **2.** Asigurare a mărfurilor în timpul transportului. Aceasta poate fi: *de abonament*, în care mărfurile expediate se asigură, pe o anumită perioadă de timp, *flotantă*, cînd se stabilește un plafon valoric de acoperire, care se diminuează treptat cu fiecare transport, pînă la terminarea sa; *de voiaj*, cînd asigurarea durează pe timpul transportului de la portul de încărcare pînă la cel de descărcare.

CARNET DE CECURI, document eliberat la cerere de către unitățile Casei de Economii și Consemnațiuni, titularilor de conturi curente personale deschise la unitățile respective, în limitele soldului contului curent personal. **C. de c.** conține 20 de cecuri, emise pentru sume cuprinse între 2 000 și 10 000 lei; are un termen de vala-

bilitate de 6 luni, calculat de la data emiterii lui. Cecurile pot fi utilizate pentru efectuarea plăților fără numerar, cu caracter de frecvență, privind livrările sau cumpărările de mărfuri de la organizațiile de stat sau cooperatiste; executarea de lucrări sau prestările de servicii; transportul mărfurilor sau achitarea diferitelor cheltuieli ocazionate de manipulare, locație, magazinaj, *contrastalii* (→), transport de persoane în grup, deplasări individuale în străinătate etc. Valoarea cecurilor se achită beneficiarilor în numerar sau prin înregistrare în conturile acestora la orice filială sau agenție C.E.C. din țară. Pentru sumele nefolosite din **c. de c.**, unitățile C.E.C. calculează și plătesc titularilor de cont dobînzi. Detașarea cecurilor din **c. de c.** se face numai de către unitatea la care se prezintă cecurile la plată. Cecurile trebuie completate corect, fără ștersături sau corecturi. După utilizarea în întregime a sumei limită înscrisă în carnet sau după folosirea ultimului cec, titularul carnetului are obligația să se prezinte la unitatea C.E.C. emitentă pentru lichidarea acestuia. ◇ **C. de c. cu limită de sumă**, carnete care au o valoare limitată ce nu poate fi depășită prin însumarea valorii cecurilor emise de titularul carnetului. Carnetele se eliberează în limita disponibilităților din contul curent și al creditelor ce se acordă prin acest cont sau în limita sumelor primite de la organul ierarhic superior sau din alte conturi de disponibilități. Carnetele se eliberează unităților socialiste pe baza unei dispoziții de plată prezentată la bancă, în care se menționează numele persoanei împuternicite să ridice carnetul. Suma limită a carnetului se stabilește în raport cu necesitățile unității solicitatoare pe timp de pînă la 30 de zile spre a se evita imobilizarea mijloacelor bănești. Carnetele eliberate titularilor de investiții și instituțiilor bugetare sînt valabile pînă la 31 dec. a anului respectiv; cele eliberate unităților economice nu au fixat un termen de valabilitate. Un astfel de carnet se eliberează și se folosește pentru plăți în favoarea uneia sau mai multor unități. Unitățile socialiste pot folosi un singur carnet pentru toate categoriile de plăți sau un carnet pentru plata transportului și altul pentru celelalte plăți. Titularul carnetului poate elibera cecuri de valori diferite pînă cînd suma acestor cecuri atinge limita superioară a valorii carnetului. Valoarea cecurilor emise peste limita carnetului se preia din contul curent, iar cînd valoarea cecului nu se poate acoperi din cauza lipsei de disponibil în cont acesta se restituie unității bancare a furnizorului. Dacă suma totală a carnetului a fost consumată, iar în carnet au mai rămas cecuri albe, la cererea titularului de cont unitatea bancară poate suplimenta suma carnetului respectiv în funcție de noile necesități justificate; suplimentarea sumei se va menționa pe carnet. Banca debitează contul unității solicitatoare, creditînd contul „Carnete de cecuri cu limită de sumă eliberate". Dacă înaintea expirării termenului de valabilitate s-au epuizat cecurile din carnet, rămînînd disponibil neconsumat, suma se restituie titularului, făcîndu-se operațiile contabile corespunzătoare. **C. de c. cu l. de s.** este netransmisibil și nu se admite preschimbarea cecurilor contra numerar. Acest instrument de decontare asigură plata neîntîrziată a transportului mărfurilor și a persoanelor în grup, contribuind la desfășurarea normală a relațiilor de plăți. **C. de c. cu l. de s.** se folosesc și de către cetățenii care au cont la Casa de Economii și Consemnațiuni pentru achiziționarea de mărfuri și plata de servicii, pentru efectuarea de plăți către stat și organizații socialiste. În raporturile cu populația aceste carnete de cecuri prezintă următoarele avantaje: evită folosirea numerarului de către populație și riscurile care pot exista în folosirea numerarului; facilitează efectuarea operativă a plăților; în caz de pierdere sau furt a carnetului, unitățile C.E.C. nu permit folosirea cecurilor de către alte persoane în afară de emitent, deoarece semnătura de pe cec trebuie să corespundă cu cea de pe prima filă a carnetului: titularul carnetului beneficiază de dobîndă pe tot timpul cît banii se află depuși la C.E.C. etc. ◇ **C. de c. fără limită de sumă** se folosește de către unitățile economice care beneficiază de credite pe măsura efectuării aprovizionării, a cheltuielilor de producție și de circulație și cărora nu li s-a stabilit în prealabil plafonul de creditare. Dacă o întreprindere este trecută la creditarea în cadrul plafonului

de creditare a acesteia, nu i se mai eliberează **c.** de **c.** fără **l.** de **s.**; carnetele care în această situație se află asupra întreprinderii se retrag. Pe fișa de evidență a acestor carnete se trec data restituirii carnetului și numerele cecurilor nefolosite. **C.** de **c.** fără **l.** de **s.** se eliberează pe baza cererii prezentate de întreprindere, în care se menționează numele delegatului împuternicit să ridice carnetul și se folosește pentru plăți în favoarea unei sau mai multor unități socialiste. Întreprinderile pot folosi un singur carnet pentru toate categoriile de plăți sau un carnet pentru plata transportului și altul pentru celelalte plăți. Cecurile se decontează din contul curent al unității economice emitente. **C.** de **c.** fără **l.** de **s.** mai este folosit și de către unitățile Ministerului Turismului, ADAS, Biroul de Turism pentru Tineret, comisiile de turism ale comitetelor județene U.T.C., pentru efectuarea de plăți către întreprinderile de hoteluri și restaurante, întreprinderile de transporturi, cele de spectacole, instituțiile de cultură și artă, muzee, pentru plata mesei și cazării la întreprinderile agricole de stat și cooperativele agricole de producție, întreprinderea „Ciclop" — București, pentru plata taxelor consulare etc. **C.** de **c.** fără **l.** de **s.** este un instrument de decontare care face posibilă plata neîntîrziată a transportului mărfurilor și al persoanelor în grup, contribuind la desfășurarea operativă, normală, a relațiilor de plăți între plătitor și beneficiarul plății.

CARNET DE MUNCĂ, document oficial întocmit pentru fiecare persoană încadrată prin contract de muncă, care dovedește activitatea și vechimea în muncă, vechimea neîntreruptă în muncă, vechimea neîntreruptă în aceeași unitate, vechimea în funcție, meserie sau specialitate, timpul lucrat în locuri de muncă cu condiții deosebite, retribuția tarifară de încadrare și atestă starea civilă, pregătirea școlară și profesională a titularului, recompensele acordate etc. **C.** de **m.** se întocmește, se completează și se păstrează de către unitatea socialistă sau societatea mixtă care funcționează pe teritoriul R.S. România, unde persoana în cauză s-a încadrat pentru prima dată în muncă, în termen de 30 zile de la încadrare. Pentru persoanele încadrate în muncă la persoane juridice, altele decît unitățile socialiste sau la persoane fizice, inclusiv la meseriașii cu ateliere proprii, **c.** de **m.** se întocmesc, se completează și se păstrează de către direcțiile județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale și a municipiului București. **C.** de **m.** este un act personal al titularului ce nu poate fi cedat sau înstrăinat și se păstrează de unitate atît timp cît titularul este încadrat în muncă, timp în care are dreptul să verifice exactitatea datelor înscrise; la încetarea activității sau în caz de transfer, **c.** de **m.** se înmînează titularului, completat la zi. Toate modificările intervenite în executarea contractului de muncă, schimbările în ce privește starea civilă, pregătirea profesională, se înscriu în carnet în termen de 15 zile, pe baza actelor justificative. Pe baza datelor din **c.** de **m.**, la vîrsta pensionării, unitatea întocmește *fișa de pensie* (→) și împreună cu carnetul le înaintează organului de pensii pentru calcularea cuantumului acesteia, înscrie obligatoriu în carnet numărul și data deciziei de pensionare, categoria și cuantumul pensiei etc. Dacă pensionarul pentru munca depusă și limită de vîrstă sau de invaliditate se reîncadrează în muncă, activitatea desfășurată după pensionare se înscrie în **c.** de **m.** respectiv. **C.** de **m.** poate să fie reținut numai de către organele de urmărire penală în vederea efectuării unor cercetări privind datele pe care le cuprinde. → și *decizie; dosar de pensionare; vechime în muncă.*

CARNET DE PENSII ȘI ASIGURĂRI SOCIALE, document eliberat de către cooperativele agricole de producție membrilor cooperatori în care se evidențiază vechimea în muncă în unitatea agricolă cooperatistă, venitul realizat, sectorul în care a desfășurat activitatea, funcția îndeplinită, perioada de contribuție personală pentru pensia suplimentară, diferite alte elemente. Un asemenea carnet se eliberează de către organele de asigurări sociale și țăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate, cuprinși în asigurările sociale, în care se evidențiază contribuția

bănească personală, livrările de produse la fondurile de stat și alte elemente necesare stabilirii drepturilor de asigurări sociale. **C.** servește la stabilirea drepturilor de pensie sau altor drepturi de asigurări sociale ce se cuvin membrilor cooperativelor agricole de producție și, respectiv, țăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate. → și *decizie; dosar de pensionare.*

CARTA PARTITA, → **CHARTER PARTY.**

„CARTEA ALBASTRĂ", convenție internațională de asigurare; document de asigurare care se eliberează asiguraților de către instituțiile de asigurare din țările socialiste în asigurările de răspundere civilă pentru pagube produse prin accidente de autovehicule și care este valabil pe teritoriul altor țări socialiste. Printre altele, **„C.a."** prevede instituțiile de asigurare și adresele lor la care asiguraților, în caz de accident, se pot adresa pentru a se constata și evalua paguba, precum și pentru obținerea despăgubirii. → *și asigurare de răspundere civilă; „Cartea verde".*

CARTEA DATORIEI PUBLICE, sistem legal de evidență: registrul în care se înscriu obligațiile statului față de creditori, referitor la capitalul împrumutat și dobînzile pe care le datorează. În **c.d.p.** se înscrie numele, prenumele, suma împrumutată statului etc. Instituirea **c.d.p.** s-a născut din necesități practice pentru debitor (stat) și creditori (subscriitori la împrumut). Împrumutul public bazat numai pe hîrtii la purtător, prezintă dezavantajul că ele pot fi pierdute, distruse, arse, în care caz creditorul nu mai poate dovedi creanța sa. Din aceste motive, rentele la purtător s-au transformat în rente nominale înregistrate în **c.d.p.,** scutind pe creditori de administrarea titlurilor de împrumut. **C.d.p.** se poate organiza după sistemul simplei înregistrări, sistemul extrasului, sistemul mixt și sistemul depozitului. Sistemul simplei înregistrări se practică în Anglia, Germania etc., înregistratul neprimind nici o hîrtie de valoare ce i-ar fi necesară pentru încasarea dobînzilor. Sistemul extrasului din **c.d.p.** se practică în Belgia, Franța, Italia etc.; aici, înregistratul primește un act necesar la încasarea dobînzilor sau pentru transmiterea creanței. Sistemul mixt se întîlnește în S.U.A., Franța și în alte țări. În S.U.A., sistemul mixt constă în combinarea sistemului extrasului cu cel al creanței: pentru capital se practică sistemul extrasului, iar pentru dobînzi sistemul creanței. În Franța, sistemul mixt este practicat invers față de cel din S.U.A. Sistemul depozitului se întîlnește mai ales în Elveția, fiind asemănător cu sistemul depozitului bancar și constă în aceea că statul păstrează titlurile de împrumut, de rentă, iar deponentul dobîndește dreptul la eliberarea acestor titluri prin adeverința care îi este eliberată. **C.d.p.** s-a practicat mai mult în prima perioadă a dezvoltării capitalismului cînd încă nu existau obligațiunile la purtător sau erau foarte puține.

CARTEA DE GARANȚIE A CECURILOR *(în capitalism)*, **c.** emisă de bancă pentru a garanta valabilitatea unui cec tras asupra sa, în favoarea unui beneficiar, pînă la concurența unei anumite sume; are ca scop ușurarea efectuării plăților prin cecuri. **C.** dă o garanție suplimentară persoanei care primește cecul la plată și creează unele suspiciuni asupra cecurilor prezentate la plată, fără această carte.

„CARTEA VERDE", convenție internațională de asigurare; document de asigurare care se eliberează asiguraților de către societățile de asigurare din țările capitaliste, în cazul asigurărilor de răspundere civilă pentru pagube produse prin accidente de autovehicule și care este valabil pe teritoriul altor țări capitaliste. **„C.v."** prevede societățile de asigurare și adresele lor la care asiguraților se pot adresa în caz de accident, pentru constatarea și evaluarea pagubei, precum și pentru stabilirea despăgubirii respective. R. S. România a aderat la convenția **„C.v."** în anul 1964, parti-

cipînd la încheierea de convenţii tip interbirouri cu birourile naţionale de asigurări, afiliate la această convenţie. → şi *asigurare de răspundere civilă*; *„Cartea albastră"*.

CARTEL, uniune monopolistă; convenţie încheiată între mai mulţi producători de mărfuri de acelaşi fel, în stare de producţie şi independenţi unul de altul, avînd de scop reglementarea fie a producţiei (cantitate şi calitate), fie a condiţiilor de desfacere a mărfurilor ce le produc (zone de desfacere, contingentare, stabilirea unui preţ unitar sau minim de vînzare, organizarea de oficii de vînzare etc.). **C.** se caracterizează prin: existenţa unui contract pentru un timp determinat, a cărui nerespectare duce la îndepărtarea unităţii respective din cartel: întreprinderile cartelate trebuie să fie producătoare de mărfuri similare şi în stare de producţie; întreprinderile cartelate îşi păstrează independenţa şi individualitatea; după desfiinţarea **c.,** ele îşi recapătă complet libertatea. Crearea de **c.** în comerţul exterior, numite şi **c.** *forţate*, precum şi a celor create de organizaţiile internaţionale sub numele de *supracarteluri*, constituie căile folosite de capitalişti monopolişti în acţiunea de subordonare propriilor lor interese a aparatului de stat din diferite ţări. ◇ **C. bancar,** formă a monopolului bancar, reprezentînd înţelegerea dintre cîteva bănci independente, referitoare la limitarea concurenţei libere dintre ele prin stabilirea unei concordanţe corespunzătoare pentru operaţiunile pe care le efectuează. De regulă, **c.b.** se referă la stabilirea aceloraşi procente de dobînzi, condiţii de creditare, practicarea aceleiaşi politici de dividende etc. **C.b.** nu exclude ci limitează independenţa băncilor participante potrivit înţelegerii stabilite. → şi *monopol bancar*. ◇ **C. maritim,** formă de monopol care are în structura sa mai multe societăţi de navigaţie. Scopul constituirii **c.** este cel al limitării concurenţei prin fixarea de tarife unice la transportul de pasageri sau mărfuri şi prin stabilirea aceloraşi condiţii de încărcare, transport, descărcare şi depozitare a mărfurilor.

CARTELĂ CEC *(în capitalism)*, document a cărui prezentare garantează cecurile prin care se fac retrageri de sume de la unităţile băncii emitente sau de la băncile corespondent cu care au fost încheiate convenţii în această privinţă.

CARTELĂ DE CREDIT *(în capitalism)*, document emis de bancă în temeiul căruia titularul poate face cumpărări de mărfuri, plăţi de servicii etc., pe credit pe termen scurt, de la întreprinderile sau magazinele care, prin convenţie, s-au angajat faţă de bancă să o accepte. Pe **c.** de **c.** trebuie să fie menţionate: unitatea bancară emitentă, numărul de ordin al cartelei, numele, prenumele, contul şi semnătura titularului, termenul de valabilitate, netransmisibilitatea ei etc. **C.** de **c.** se eliberează pe baza contractului încheiat între bancă şi titular, unde se stipulează limita lunară de creditare şi sumele pe care titularul se obligă să le depună lunar în cont. Banca emitentă garantează efectuarea plăţilor de către titularul ei, pînă la limita prevăzută în contract. În momentul cumpărării de mărfuri de la un magazin, titularul cartelei semnează factura respectivă pe care se trec elementele de pe cartelă, iar reprezentanţii magazinului verifică identitatea dintre semnătura de pe factură şi cea de pe cartelă şi dacă termenul de valabilitate al cartelei nu este expirat. Deţinătorul titular poate achiziţiona mărfuri a căror valoare nu trebuie să depăşească limita de creditare aprobată de bancă. Titularul **c.** de **c.** semnează trei exemplare din factură, dintre care două rămîn la magazin şi unul îl reţine el. Magazinul prezintă un exemplar din factură la banca la care titularul cartelei are contul deschis, pe baza căreia lunar banca debitează contul titularului cartelei şi creditează contul magazinului. Titularul **c.** de **c.** rambursează creditele către bancă, lunar sau după un anumit număr de luni, reconstituindu-se astfel limita de creditare. Lunar banca trimite titularului extrasul de cont, la care se anexează documentele achitate de ea pe baza **c.** de **c. C.** de **c.** are astăzi o utilizare tot mai largă deoarece prezintă unele avantaje faţă de cecuri, prin existenţa garanţiei băncii pentru plata mărfurilor

cumpărate sau a serviciilor prestate, pe care titularul le face în limitele stabilite și reduce totodată numărul operațiunilor contabile în bancă și la magazine.

CASA 1. Dulap (ladă) de fier, ghișeu, birou, pupitru, masă sau încăpere, prevăzut cu mecanisme speciale de siguranță, dintr-o întreprindere, instituție, cooperativă etc., în care se păstrează numerarul, acte sau hîrtii de valoare și de unde se efectuează operațiile de încasări și plăți. 2. Cont de activ cu ajutorul căruia se înregistrează existența și mișcările de numerar din casieria întreprinderii.

CASA DE AJUTOR RECIPROC, asociație benevolă a pensionarilor, a beneficiarilor de ajutor social sau a lucrătorilor, care are ca scop sprijinirea membrilor ei prin acordarea de împrumuturi și ajutoare, organizarea de activități culturale, artistice, prestarea contra plată a unor servicii membrilor ei. Veniturile se formează din: taxe de înscriere, cotizații și contribuții lunare ale membrilor, dobînzi, diverse venituri de la manifestațiile culturale și artistice, de la prestările de servicii, donații etc. Din aceste venituri se formează fonduri pentru acordarea de împrumuturi, ajutoare nerambursabile, cheltuieli generale etc. Casa este condusă de un consiliu de conducere ales de adunarea generală a membrilor ei.

CASA DE ASIGURĂRI A AVOCAȚILOR, instituție specializată, cu personalitate juridică, care se ocupă cu soluționarea tuturor problemelor de asigurări sociale ale avocaților. C. de a. a a. are ca membrii de drept pe toți avocații definitivi și stagiari care sînt membri ai colegiilor de avocați și este condusă de un consiliu. Ea elaborează și execută buget propriu aprobat anual de către Ministerul Justiției, care îndrumă și controlează întreaga activitate. Gestiunea casei este controlată de către o comisie de cenzori, formată din 3 membri numiți de Ministerul Justiției pe termen de 5 ani, dintre avocații definitivi. Constatările comisiei de cenzori privind executarea bugetului, administrarea bunurilor și gospodărirea fondurilor se prezintă *Consiliului Casei de asigurări a avocaților* (→) și Ministerului Justiției. → și *Comisia de pensii și asigurări sociale a colegiului de avocați*.

CASA DE CIRCULAȚIE, casierie a unității bancare prin care se efectuează operațiile zilnice de încasări și plăți în numerar pentru satisfacerea cererilor titularilor de conturi deschise la bancă. Din c. de c. se eliberează numerarul necesar întreprinderilor, centralelor, instituțiilor, unităților cooperatiste etc., în vederea efectuării de către acestea a plăților pentru retribuții, premii, gratificații, indemnizații, pensii etc. În c. de c., numerarul poate fi păstrat pînă cînd suma lui ajunge la un anumit plafon zilnic; sumele de bani care depășesc acest plafon se virează automat în fondul de rezervă. C. de c. pot fi de încasări, de plăți sau mixte. → și *emisiune bănească; retragerea banilor din circulație*.

CASA DE COMPENSAȚIE A BĂNCILOR (în *capitalism*), asociație de bănci și bancheri, avînd ca scop compensarea și lichidarea datoriilor lor reciproce, soldul compensațiilor urmînd a fi înregistrat în debitul sau creditul contului curent respectiv al băncilor asociate, cont ținut la Banca Centrală de Emisiune. Se mai numește și Camera de compensare, de lichidare sau Clearing House. În anul 1760, se înființează prima casă de clearing din Edinburg, iar în 1773 cea din Londra. La început, compensațiile se efectuau între bancheri și bănci particulare; în 1864 s-a acceptat să participe la compensații și Banca Angliei. Băncile din Manchester organizează în 1872 un clearing-house, care a fost în anii următori practicat și de alte orașe. În țara noastră, prima Casă de Compensație a băncilor, înființată în decembrie 1919, din inițiativa a 17 bănci din București, efectua în mod organizat plăți fără numerar și avea ca scop stingerea zilnică prin compensare (fără folosirea monedei în numerar) a relațiilor bănești dintre băncile membre. C. de c. a permis Băncii Naționale

să economisească importante sume de bani în numerar pentru efectuarea plăților în economie, dar a dat posibilitatea băncilor capitaliste să realizeze mari profituri deoarece plățile efectuate prin intermediul ei aveau un cost redus, iar sumele care deveneau disponibile se foloseau în alte scopuri. → și *compensație*.

CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI, instituție bancară specializată în relațiile cu populația, menită să atragă, să păstreze și să fructifice economiile bănești libere ale populației și ale unor organizații obștești. Prin legea din 1 dec. 1864 a luat ființă Casa de Depuneri și Consemnațiuni, care, sub autoritatea Ministerului Finanțelor și sub supravegherea unei comisii, avea ca sarcină să strîngă și să administreze depunerile de fonduri bănești voluntare, judiciare sau administrative cu caracter obligatoriu, pentru care se plătea o dobîndă. Numerarul disponibil al Casei putea fi dat cu împrumut statului sau particularilor. La 1880 a luat ființă o Casă de Economie, ca anexă a Casei de Depuneri și Consemnațiuni, avînd ca scop: „de a provoca, de a păstra, a face producătoare și a strînge economiile cele mai neînsemnate ale clasei muncitoare". Ca urmare a legii comercializării bunurilor statului din 1929, se reorganizează Casa de Depuneri, Consemnațiuni și Economii prin desprinderea Casei de Economii, care a fost transformată în instituție publică autonomă sub denumirea de Casa Generală de Economii (1930). Prin legea din 1932, ea a fost autorizată să deschidă conturi curente, să execute viramente și să facă operațiuni prin cecuri poștale. În 1948 ambele case se contopesc în Casa de Economii și Consemnațiuni (C.E.C.). **C.E.C.** desfășoară o activitate organizatorică și educativă în rîndurile populației, avînd ca scop cultivarea spiritului de economisire, de chibzuire sistematică și de bună gospodărire a banului cîștigat prin muncă, cumpătarea, preocuparea, pentru evitarea oricărei risipe, atrage și păstrează în siguranță mijloacele bănești temporar disponibile ale populației, efectuează diferite operațiuni ale depunătorilor săi și acordă credite populației pentru construirea de locuințe proprietate personală etc. În acest mod, **C.E.C.** mobilizează pe baza principiilor libertății consimțămînt și al rambursabilității la cerere, o parte din veniturile bănești ale populației care pe calea creditului contribuie la dezvoltarea economiei naționale. **C.E.C.** organizează atragerea economiilor bănești ale populației, face operații de primire spre păstrare a acestor economii și a sumelor consemnate, efectuează operații privind executarea de casă a bugetului de stat, deservește unitățile și organizațiile care își păstrează disponibilitățile bănești în conturi la această instituție, efectuează operații de creditare a populației pentru construirea de locuințe proprietate personală, pentru cumpărarea de locuințe din fondul de stat, operațiuni privind obligațiunile **C.E.C.** 4% cu cîștiguri, operațiuni de comision și mandat etc. **C.E.C.** are personalitate juridică, este organizată pe baza autogestiunii economico-financiare, se află în subordinea Ministerului Finanțelor care îi îndrumă și coordonează activitatea; are în frunte un consiliu de administrație constituit din președinte, vicepreședinți și membri. Structura organizatorică a **C.E.C.** cuprinde o centrală cu direcții și servicii; pe teritoriu are direcții județene, direcția Municipiului București, filiale și agenții și o rețea mandatară formată din agențiile C.E.C.—P.T.T., ghișeele C.E.C. din diferite unități socialiste etc. → și *operațiile Casei de Economii și Consemnațiuni*.

CASA SCONT *(în capitalism)*, reducere de preț acordată de vînzător cumpărătorului, cînd vînzarea deși era pe termen (pe credit) totuși cumpărătorul o achită imediat. Această reducere se mai numește „scont de casă".

CASAREA MIJLOACELOR FIXE, → **LICHIDARE** (~ **a mijloacelor fixe**).

CASĂ DE CREDIT, instituție de credit avînd ca atribuții principale primiri de sume spre fructificare și acordări de credite. **C.** de c. efectuează și operații de *încaso* (→), schimb etc.

CASĂ DE ECONOMII ȘCOLARE, instituție de economisire care se înființează și funcționează începînd din anul 1978 în cadrul școlilor generale, profesionale și liceelor, pe baza propunerilor unităților de învățămînt, cu acordul inspectoratelor școlare și al sucursalelor C.E.C., în scopul educării elevilor în spiritul de economie și bună gospodărire a banului încă de la vîrsta copilăriei, popularizării în rîndul elevilor a foloaselor economisirii și păstrării la C.E.C. a sumelor economisite. **C. de e. ș.** efectuează următoarele operațiuni: primește și restituie depunerile voluntare pe librete speciale de economii pentru elevi, foi cu timbre de economii, pe cecuri de economii școlare, precum și pe librete de economii emise elevilor de către unitățile C.E.C. Operațiunile de depuneri și restituiri pe libretele speciale de economii se efectuează numai de către **C. de e. ș.** Fiecare **C. de e. ș.** păstrează depunerile efectuate de elevi la C.E.C., pe baza unui libret cu dobîndă de 3,5% emis pe numele acesteia, în care se înregistrează global economiile individuale ale elevilor, precum și economiile comune obținute din activitățile patriotice și obștești prestate de elevi. Dobînzile obținute nu se acordă individual fiecărui elev depunător, ci pe baza hotărîrii adunării generale a **C. de e. ș.** pot fi utilizate pentru diferite acțiuni colective (procurare de material didactic și sportiv, organizarea de excursii, acordarea de premii individuale etc.). C.E.C. acordă anual recompense, premii în bani și în obiecte, excursii în țară sau locuri în tabere școlare și cadrelor didactice care sprijină, supraveghează și îndrumă activitatea **C. de e. ș. C. de e. ș.** este condusă de un comitet constituit în majoritate din elevi aleși de adunarea generală a elevilor. Activitatea se desfășoară sub supravegherea, îndrumarea și sprijinul unui delegat al consiliului de conducere al școlii (liceului).

CASCO, asigurare a unui mijloc de transport (navă, avion, vagoane de cale ferată, mijloace de transport auto etc.), cu toate instalațiile și accesoriile respective ca un tot indivizibil. **C.** poate fi: de călătorie, cînd mijlocul de transport se asigură pentru o anumită călătorie; de construcții, situație în care mijlocul de transport se asigură împotriva riscurilor din timpul construcției; de port, prin care asigurarea compensează eventualele daune produse în timpul staționării mijlocului de transport într-un anumit port etc.

CASE DE ÎNCASĂRI, funcționează pe lîngă unitățile bancare și primesc în timpul programului operativ mijloace bănești în numerar de la casieriile centralizate ale unităților socialiste de stat, cooperatiste, obștești și de la populație. Numerarul se primește numai după înregistrarea sumei în jurnalul de casă; *operația de înregistrare* în contul unităților respective, se face în aceeași zi, însă după verificarea numerarului. **C. de î.** primesc numerarul pe baza următoarelor documente: *foaia de vărsămînt cu chitanță* (→), *ordinul de încasare* (→) și borderoul însoțitor. Documentele de casă nu pot fi trimise la **c. de î.** prin intermediul clienților.

CASIER, persoană împuternicită să efectueze operații de încasări, păstrări și plăți de numerar sau de alte hîrtii de valoare, într-o unitate economică sau instituție. **C.** este gestionar de mijloace bănești sau diferite alte valori și ține contabilitatea încasărilor și plăților pe care le evidențiază în registrul de casă. Funcția de casier poate fi încredințată oricărei persoane încadrată în unitatea respectivă, care îndeplinește condițiile legale pentru a fi gestionar. De regulă, funcția de casier este incompatibilă cu cea de contabil. Totuși, cu aprobarea ministerelor, a altor organe centrale sau a comitetelor executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, atribuțiile de **c.** pot fi îndeplinite și de către persoanele care exercită atribuții de control financiar sau de contabili. **C.** nu are dreptul să încredințeze exercitarea atribuțiilor sale altor persoane. **C.** are următoarele atribuții și îndatoriri: ridică numerar din contul deschis la bancă sau la altă instituție de

credit pe baza ceculuí de numerar întocmit de compartimentul financiar-contabil; face încasări în numerar de la persoane fizice pe bază de chitanțe; păstrează în siguranță mijloacele bănești și celelalte valori; efectuează diferite plăți în numerar. Plățile în numerar se efectuează numai pe bază de documente de plată întocmite de compartimentul financiar-contabil, vizate pentru controlul financiar preventiv și aprobate de persoanele competente. La primirea documentelor de plată, **c.** este obligat să verifice existența, valabilitatea și autenticitatea semnăturilor, prin confruntarea lor cu specimenele de semnături și existența anexelor la aceste documente. Plățile se fac numai persoanelor indicate în documentele de plată sau altora pe bază de împuternicire sau procură, care rămîn la casier. Persoanele care primesc sume de bani trebuie să semneze pe documentele de plată. După ce se face plata, **c.** aplică ștampila „ACHITAT" și semnează pe documentul de plată. Retribuțiile, bursele etc., se plătesc pe baza statelor de retribuții și a listelor de plată. La expirarea termenelor pentru plata retribuțiilor și a celorlalte drepturi bănești, **c.** este obligat să aplice pe statul de retribuții și pe celelalte documente de plată ștampila „ACHITAT" sau să scrie mențiunea „DEPUS" și să specifice numărul și data documentului de depunere, în dreptul numelui persoanei care n-a încasat suma, să întocmească lista nominală a persoanelor care n-au încasat drepturile bănești și să menționeze pe centralizatorul statului de retribuții sumele efectiv plătite și cele neachitate, să depună la bancă, în termenele stabilite, sumele neplătite. Reținerea în casierie de numerar peste limita soldului de casă sau nedepunerea banilor în termen la bancă atrage după sine penalizări pentru **c.** Plățile în numerar pentru achiziții, contractări de produse, colectări de deșeuri de la persoane fizice, se fac pe baza borderourilor de achiziții și alte documente aprobate de organele competente. Pentru anumite cazuri, **c.** poate face plăți în numerar direct din încasările obținute, pe baza documentelor aprobate de compartimentul financiar-contabil. **C.** nu are dreptul să păstreze în casierie pachete de bancnote nenumărate sau necontrolate, numerar și alte valori care nu aparțin unității respective, excepție făcînd sumele și valorile necesare efectuării diferitelor operații de mandat. **C.** are răspunderea materială, administrativă și penală pentru banii și valorile ce îi sînt încredințate. **C.** ține contabilitatea încasărilor și plăților pe care le evidențiază în registrul de casă. — și *cec de numerar; chitanță; limita soldului de casă; plăți directe din încasări; plăți în numerar; registru de casă.*

CASIERIE, serviciu, birou, încăpere, ghișeu dintr-o unitate economică, instituție, cooperativă etc., prin care se efectuează operațiile de încasări, de păstrare și de plăți în numerar sau se păstrează diferite alte valori (timbre, cecuri, bilete de călătorie etc.). Unitățile socialiste cu un volum mare de operații cu numerar, cu o activitate complexă, pot organiza mai multe casierii, ghișee sau puncte de încasări și plăți care sînt coordonate de casierul central. Conducerea unităților socialiste este răspunzătoare de buna organizare și desfășurare a activității de casierie, pentru asigurarea unei gospodăriri raționale a mijloacelor bănești și o apărare a integrității avutului obștesc. **C.** în mod normal sînt alimentate cu numerar de la unitățile Băncii Naționale a R.S. România sau de la alte instituții de credit, din încasările rezultate din vînzări de mărfuri, prestări de servicii și executări de lucrări efectuate pentru alte întreprinderi sau de la populație, dacă fiecare operațiune este mai mică de 500 lei, din încasarea unor impozite de la lucrătorii săi etc. Unitățile socialiste au obligația să depună sumele încasate în numerar care depășesc limita soldului de casă la banca la care au deschis contul și să ridice de la aceasta numerarul necesar pentru efectuarea diferitelor plăți. Operațiunile de încasări și plăți în numerar se pot efectua numai pe bază de acte justificative. Numerarul, celelalte valori și documente de casă, se păstrează obligatoriu în tezaure, case de fier, care trebuie să asigure deplina lor securitate.

CATALOGUL NORMELOR DE AMORTIZARE ŞI DURATELOR DE SERVICIU NORMATE ALE MIJLOACELOR FIXE, parte componentă a actului normativ ce reglementează amortizarea mijloacelor fixe, care cuprinde codul de clasificare şi denumirea grupelor de mijloace fixe, duratele de serviciu normate ale mijloacelor fixe şi normele de amortizare pe baza cărora compartimentele financiar-contabile din unităţile economice calculează şi planifică amortizarea mijloacelor fixe. În acest cod sînt cuprinse şi grupele de mijloace fixe care se pot folosi în condiţii speciale şi cărora li s-au stabilit durate de serviciu diferenţiate, ca spre exemplu la clădiri şi construcţii speciale (mediu umed, corosiv, cu temperaturi înalte etc.) sau pentru mijloacele fixe de natura maşinilor şi utilajelor (mediu uşor corosiv, mediu puternic corosiv sau abraziv). → şi *amortisment anual*; *amortizare*; *normă de amortizare*; *normă analitică de amortizare*; *normă unică de amortizare.*

CAUŢIUNE 1. Sumă de bani depusă la dispoziţia organelor fiscale, de o persoană învinuită sau de o altă persoană în numele învinuitului, spre a garanta fie plata amenzii, a despăgubirilor, fie prezentarea învinuitului la organele judiciare şi plata eventuală a cheltuielilor de judecată. În ţara noastră, c. este admisă în mod excepţional pentru cetăţenii străini sau pentru persoanele fără cetăţenie care nu domiciliază în România, dacă au comis o infracţiune pe teritoriul ţării noastre pentru care legea prevede o pedeapsă privată de libertate pe o durată de timp de maximum 10 ani. **2.** Contract prin care o persoană garantează pentru o altă persoană faţă de terţi, că va îndeplini ea obligaţiile persoanei garantate în cazul cînd aceasta nu îşi respectă angajamentul. În *capitalism*, c. sînt facultative, legale, judiciare, reale, personale, bancare, penale şi vamale. → şi *garanţie.*

CAZ ASIGURAT 1. Producere a evenimentului asigurat. **2.** Riscul împlinit, sinistrul, accidentul produs sau survenirea unui alt fenomen pentru care s-a încheiat asigurarea şi din care rezultă obligaţia asigurătorului de a plăti despăgubirea sau suma asigurată. **3.** Valoarea stricăciunilor suferite de bunul asigurat. → şi *daună de asigurare*; *risc.*

CĂMĂTAR *(în capitalism)*, persoană care acordă împrumuturi băneşti cu dobîndă excesivă, uzurară. → şi *dobîndă.*

CEC 1. Mijloc băneşc, titlu de credit, instrument şi ordin de plată, care serveşte la efectuarea operaţiilor de decontare (plată) interne şi internaţionale. **2.** Document nominal sau la purtător (hîrtie de valoare), care conţine ordinul dat de *trăgător* (titularul, împuternicitul unui cont la banca la care îşi ţine disponibilul de numerar), unei persoane numită *tras* (o bancă), de a plăti efectiv, la vedere, o sumă de bani determinată, unei alte persoane, numită *beneficiar* (cec de casă), sau de a o trece în contul ţinut acelei persoane la aceeaşi bancă (cec de virament). Fiind prin excelenţă un instrument de plată, un titlu tras asupra unei bănci în scopul efectuării unei plăţi, la cec intervin următoarele părţi: trăgătorul, adică persoana care ordonă (dispune) plata, trasul, care efectuează plata şi care de regulă este o bancă şi beneficiarul, care este persoana în favoarea căreia se efectuează plata (de obicei o terţă persoană). În multe cazuri beneficiarul c. este chiar trăgătorul. C. conţine următoarele elemente principale: denumirea de c. cuprinsă în însăşi textul instrumentului de plată; ordinul necondiţionat de a se plăti o anumită sumă scrisă în cifre şi litere de către o instituţie de credit (bancă) din disponibilităţile pe care trăgătorul le are la ea, numele trasului (de obicei a unei bănci) care trebuie să plătească suma înscrisă pe c., locul unde trebuie să se efectueze plata, data şi locul emiterii c., semnătura trăgătorului, adică a persoanei care emite c. Lipsa unui singur element din cele menţionate mai sus, face ca c. să-şi piardă caracterul de instrument de plată

și titlu de credit, el devenind doar o dovadă a raporturilor civile ce au loc între emitent (trăgător) și beneficiar. **C.** trebuie să aibă acoperirea (provizionul) din care să se efectueze plata la scadență. Provizionul poate fi constituit din depozitul bancar al trăgătorului sau dintr-un credit bancar acordat de tras (bancă), trăgătorului. Provizionul **c.** trebuie să fie cert, lichid, exigibil, disponibil, prealabil emisiunii și cel puțin egal cu suma înscrisă în **c.** Pentru plata transporturilor pe apă, pe uscat și aeriene, efectuate prin organizațiile de transport cu care unitățile economice sau bugetare au relații permanente, se folosesc **c.** eliberate din carnetele de **c.** cu sumă limitată sau fără limită. Pentru plățile de la o anumită sumă, care se fac numai unor anumite întreprinderi sau instituții (Ministerul Transporturilor și Telecomunicațiilor etc.), se *folosesc cecurile acceptate, numite astfel, deoarece* valabilitatea lor este condiționată de acceptarea prealabilă de către bancă a acestor cecuri, la cererea titularului de cont care le-a emis. **C.** poate fi transmisibil prin *andosare* (→). → și *carnet de cecuri.*

C.E.C., → **CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI.**

CEC BARAT *(în capitalism)*, formă a cecului la purtător, pe fața căruia sînt trase două linii paralele care au ca scop prevenirea încasării lui în caz de pierdere sau furt; se folosește în operațiile de virament. Cînd între linii este înscris numele băncii care trebuie să execute operația, aceasta înseamnă că cecul are o barare specială (Special Crossing), iar dacă între linii se scrie numai mențiunea „bancher" sau nu se face nici o mențiune, cecul are o barare generală (General Crossing). Bararea generală se poate transforma în barare specială prin înscrierea între linii a denumirii băncii care urmează să efectueze plata în numerar sau operația de viramen; bararea specială nu se mai poate transforma în barare generală orice bancă poate primi un cec barat numai de la un client al său ori de la o altă bancă și, deci, îl poate încasa numai în contul lor. **C.** cu barare specială se achită de către tras numai băncii care este indicată între linii, iar **c.** cu barare generală se poate plăti de către tras numai unei bănci sau unui client al trasului. Bararea **c.** urmărește împiedicarea falsificărilor sau folosirea frauduloasă a cecurilor pierdute ori sustrase.

CEC CARTELĂ CU PLATĂ ÎN CONT, formă particulară a cecului, care conține explicații asupra sumei sale și se plătește prin înregistrarea lui în contul beneficiarului. Acest **c.** conține două părți: în partea superioară se trec indicațiile necesare beneficiarului cu privire la suma cecului, iar partea inferioară constituie cecul propriu-zis. După ce se completează de către trăgător, se trimite prin poștă beneficiarului, care în momentul primirii reține partea superioară și trimite cecul propriu-zis la bancă, pentru a i se vira suma în creditul contului său.

CEC CERTIFICAT (ACCEPTAT) *(în capitalism)*, **c.** care conține certificarea din partea băncii emitentului că garantează existența provizionului prin rezervarea acestuia, angajîndu-se astfel practic să achite cecul în momentul prezentării lui. **C.c.** poate fi emis de bancă fie la cererea titularilor, fie a netitularilor, el putînd fi încasat *în numerar la prezentare la oricare unitate a aceleiași bănci.* Unitatea bancară emitentă certifică existența depozitului de numerar pentru achitarea sumei cecului, depozit care se păstrează un număr de zile, timp în care cecul trebuie prezentat spre încasare la una din unitățile băncii. Dacă cecul nu se prezintă la plată în termenul stabilit, plata lui poate fi făcută numai cu autorizarea cerută în prealabil băncii care a făcut certificarea. Spre a se evita falsificarea cecurilor, certificarea este însoțită de un reper cifrat compus din data emiterii cecului, suma etc., ceea ce permitea și verificarea exactității lui. Pentru certificarea cecurilor, băncile încasează un comision. **C.c.** se poate bara, transformîndu-se astfel în *cec de viramen* (→).

CEC CIRCULAR, titlu de credit la ordin (netransferabil), emis de către o bancă autorizată asupra sucursalelor sale sau asupra băncilor cu care are relații permanente, fiind plătibil la vedere. Beneficiarul unui asemenea **c.** se servește de el ca de o adevărată monedă pentru efectuarea de plăți în alte localități. În *capitalism*, băncile emitente trebuie să aibă la banca lor națională o garanție de cel puțin 40% din valoarea cecului emis. **C.c.** este transferabil; totuși el poate fi netransferabil, plătibil în bani, cu barare generală sau specială. În unele țări (Italia, Elveția), **c.c.** nu poate fi la purtător și, deci, trebuie să cuprindă numele, prenumele și adresa beneficiarului.

CEC DE BANCĂ, c. emis de către bancă asupra unităților sale (sucursale și filiale) în favoarea purtătorilor lui. Ca regulă generală este interzisă tragerea unui cec chiar asupra *trăgătorului* (→); de la această regulă fac excepție institutele de credit.

CEC DE CASĂ (ALB), document cu ajutorul căruia se ridicau banii în numerar din contul de virament al emitentului, însă numai de la unitatea bancară la care se afla contul deschis. **C.** de **c.** erau la purtător, ceea ce însemna că prezentatorul era considerat beneficiarul lui. Pentru a preveni totuși încasarea cecurilor pierdute sau a celor furate, în momentul efectuării plății banca trecea pe verso elementele actului de identitate ale prezentatorului cecului.

CEC DE CĂLĂTORIE, instrument de plată emis de către bănci, în sume fixe, menit să asigure cu valută turiștii care merg în alte țări. **C.** de **c.** se prezintă la băncile din țările în care se deplasează turiștii și pe baza lui primesc echivalentul în valuta țării în care călătoresc. Băncile emitente sau corespondenții lor vînd **c.** de **c.** persoanelor care doresc ca prin intermediul lor să-și achite în valuta respectivă cheltuielile de călătorie, cazare, masă etc. În momentul cumpărării cecului, titularul își pune semnătura pe acesta, iar cînd solicită încasarea sumei înscrisă pe **c.** dă a doua semnătură spre a se verifica astfel dacă prezentatorul este titularul cecului. → și *valută efectivă*.

CEC DE DECONTARE (în *capitalism*), **c.** emis în sumă fixă la purtător sau nominativ și în sumă variabilă dar numai nominativ. În *socialism* este folosit de unitățile socialiste, fiind emis din carnetul de cecuri cu sumă limitată sau din cel fără limită de sumă, în vederea efectuării unei plăți prezentatorului cecului.

CEC DE DECONTARE ACCEPTAT, c. folosit de către bancă, începînd din 1950, pentru plata de către unitățile de stat, cooperatiste și organizațiilor de masă, cu conturi deschise la bancă, a impozitelor, taxelor sau pentru stingerea altor obligații bănești care nu se puteau face prin cecuri din carnete cu sumă limitată. **C.** trebuia prezentat de către beneficiar la unitatea bancară în vederea încasării într-un număr anumit de zile de la acceptare, pentru a evita imobilizările de mijloace bănești în aceste cecuri.

CEC DE DISPOZIȚIE (în *capitalism*), **c.** emis de către titularul de cont în favoarea organului financiar la care se depune. Organul financiar prezintă **c.** de **d.** spre creditare la unitatea bancară la care se află depus în cont depozitul emitentului.

CEC DE NUMERAR, c. emis de către compartimentele financiar-contabile ale unităților socialiste, în vederea ridicării sumelor în numerar de la unitățile bancare sau de la celelalte instituții de credit, pentru alimentarea casieriei unității cu mijloace bănești. **C.** se mai poate emite de unitatea socialistă care are cont curent

deschis la C.E.C. nu numai pentru alimentarea casieriei cu numerar, ci și pentru alte operații, însă numai în cazurile aprobate de C.E.C.

CEC DE TREZORERIE, document utilizat pentru ridicarea de numerar din conturile unităților bugetare, în cazul cînd aceste unități nu au calitatea de ordonatori. Aceste cecuri sînt tipărite de Banca Națională a R. S. România în carnete de cîte 25 și 50 de file și sînt eliberate numai titularilor de conturi de trezorerie.

CEC DE VIRAMENT (ROȘU) (în *capitalism*), **c.** tipărit pe hîrtie de culoare roșie, nominativ, utilizat la virarea sumelor dintr-un cont de virament în altul. Dacă viramentele se fac în mai multe conturi, **c.** de **v.** este însoțit de un borderou în care se precizează numele beneficiarilor, numerele lor de cont, unitățile bancare la care se află conturile deschise și sumele corespunzătoare.

CEC DE VOIAJ, c. care dă posibilitatea beneficiarului său să încaseze suma specificată pe el de la oricare unitate a băncii care a emis cecul sau de la băncile sale corespondent. **C.** de **v.** se emite în cupiuri de sume fixe diferite, care poartă pe el vizibil mențiunea „cec de voiaj". Atît la emitere cît și la plata lui, **c.** trebuie semnat de același beneficiar, fapt ce permite protejarea în caz de furt sau pierdere. **C.** de **v.** se poate emite nu numai de către bănci, ci și de către companii de turism, de transport etc., în care caz se utilizează la efectuarea de plăți la agențiile de voiaj, restaurante, hoteluri etc. Acest **c.** se poate plăti și în numerar.

CEC DIN CARNETE CU LIMITĂ DE SUMĂ, instrument folosit la decontarea, prin acceptare care asigură cu anticipație suma necesară efectuării plăților privind livrările de mărfuri, executările de lucrări și prestările de servicii. Suma minimă înscrisă pe un asemenea cec este de 250 lei, iar cea maximă este plafonată la suma limită disponibilă din carnet. → și *carnet de cecuri*.

CEC DIN CARNETE FĂRĂ LIMITĂ DE SUMĂ, instrument folosit la decontarea prin acceptare care asigură anticipat suma necesară efectuării plăților pentru livrările de mărfuri, executările de lucrări și prestările de servicii. Acest **c.** se utilizează de către unitățile economice cărora li se acordă credite pe măsura efectuării aprovizionărilor și celorlalte cheltuieli de producție și circulație și cărora nu li se stabilește o limită de creditare. Valoarea minimă a unui cec este de 250 lei, iar cea maximă nu se plafonează, deoarece valoarea totală a carnetului din care se eliberează **c.** se poate alimenta continuu cu disponibil. → și *carnet de cecuri*.

CEC DOCUMENTAR (în *capitalism*) **c.** însoțit de documentele de transport sau de proprietate a mărfurilor și pe baza cărora *trasul* (→) achită suma înscrisă în **c.**, reținînd însă documentele pe care le predă apoi destinatarului în schimbul restituirii sumei achitate de bancă.

CEC FĂRĂ ACOPERIRE, c. pe care instituția de credit nu îl poate onora din cauza lipsei de disponibil în contul emitentului cecului. **C.** fără **a.** este considerat acela pe care emitentul, l-a eliberat știind precis că nu are mijloace de plată în cont, precum și acela care la data prezentării la bancă nu poate fi onorat datorită epuizării de disponibil din contul emitentului. În țara noastră eliberarea de **c.** fără **a.** se consideră infracțiune și se sancționează penal.

CEC FISCAL (în *capitalism*), **c.** care potrivit mențiunii ce o poartă poate fi folosit numai la plata impozitelor într-un anumit interval de timp.

CEC ÎN RUBLE TRANSFERABILE, instrument de plată folosit de către *Banca Internațională de Colaborare Economică* (→) și băncile imputernicite ale țărilor membre pentru efectuarea diferitelor operațiuni bancare.

CEC LA ORDIN, c. care cuprinde numele beneficiarului și specificația clauzei, „la ordin". Plata c. se face de bancă, beneficiarului sau persoanei căreia i s-a transmis c. prin *gir* (→) sau *andosare* (→).

CEC LA PURTĂTOR, c. plătibil posesorului care se prezintă cu el la încasare; se poate transmite de la un beneficiar la altul prin simpla înmînare, fără nici o formalitate. C. plătibil la purtător se poate prezenta în următoarele variante: *a)* c. plătibil unei persoane anumite, avînd și clauza la purtător; *b)* c. plătibil fără a se indica numele și prenumele beneficiarului, însă are clauza la purtător; *c)* c. plătibil fără a indica numele și prenumele beneficiarului și fără a purta clauza la purtător.

CEC NEBARAT, c. obișnuit pe care nu există nici un fel de barare, folosit foarte frecvent atît în activitatea internă, cît și în comerțul internațional.

CEC NOMINATIV, c. în care se indică numele beneficiarului, singurul în drept să-l încaseze; nu este transmisibil.

CEC PENTRU PLATA SALARIILOR (CECUL „S"), c. folosit în unele țări la plata salariilor. Utilizarea acestuia reclamă existența unor condiții îndeplinite, printre care se menționează: existența, în ziua precedentă, în contul întreprinderii din bancă, a sumelor necesare plății salariilor; deschiderea la bancă a cîte unui cont pentru fiecare salariat, în care să se păstreze salariile și alte venituri asimilate; efectuarea plăților din aceste conturi să se facă prin c. sau prin viramente, dispuse de către titularii conturilor. În vederea plății salariilor, întreprinderile depun la bancă, chenzinal, înainte de ziua plății salariilor, statele de plată care evidențiază netul de plată ce se cuvine fiecărui salariat. Cu ajutorul calculatoarelor electronice, pe baza datelor din statele de plată, se calculează cecurile cu sumele cuvenite fiecărui salariat. Banca garantează plata acestor c. C. pentru p.s. este un titlu nominativ și se poate transmite prin *andosare* (→). Aceste c. se pot utiliza și ca mijloc de plată pentru achiziționări de la diferite magazine andosarea făcîndu-se în asemenea cazuri în favoarea acestor magazine comerciale și ca mijloc de economisire cu dobînzi bonificate de bancă.

CEC POȘTAL, c. emis de către titularul unui cont curent poștal, cu ajutorul, căruia se pot efectua plăți fără numerar sau se pot ridica din cont sume în numerar în localitățile în care nu se află sucursale ale băncilor de depozit. În trecut, în țara noastră, c.p. a fost folosit pentru retragerea economiilor de către titulari de la Casa de Economie și Cecuri Poștale. C.p. poate fi folosit pentru retragerea de sume în numerar din contul curent poștal, efectuarea unei plăți prin remiterea lui, virarea sumei într-un alt cont curent poștal sau într-un cont bancar. Plățile prin c.p. se pot face prin predarea sau remiterea lui către beneficiarul său sau prin trimiterea lui serviciului de cecuri și viramente poștale pentru creditarea contului beneficiarului. C.p. se pot emite la purtător, nu se pot andosa, dar se pot certifica și bara, aplicîndu-se tot mai mult regulile bancare.

CEC RESTAURANT (în *capitalism*), c. eliberat de către întreprinderi, societăți etc., angajaților lor și acceptate de către anumite restaurante pentru plata meselor servite etc. C.r. nu permite retragerea de numerar din cont, ca în cazurile altor cecuri, ceea ce face ca denumirea de „cec" să nu fie întru totul adecvată.

CEC TRANSMISIBIL, c. eliberat pe numele unei persoane, plata însă putîndu-se efectua în favoarea oricărei alte persoane care prezintă **c.**

CEC TURISTIC, document de călătorie sau de voiaj, care se eliberează turiștilor, de către Banca Română de Comerț Exterior, de regulă, în valută străină, contracost, în scopul efectuării de plăți în legătură cu cheltuielile de transport și întreținere în străinătate. **C.t.** se exprimă în valută străină.

CECURI DE ECONOMII ȘCOLARE, instrumente de economisire la C.E.C., menite să cultive în rîndurile tineretului școlar spiritul de economisire și să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor în domeniul științei, istoriei, artei și culturii. **C. de e.ș.** se emit în seturi de cîte 10 bucăți a 50 lei setul, iar un set complet constituie și lămurește o anumită temă de istorie, artă, de știință etc.

CEDENT, persoană creditoare care transmite pe baza unui contract de *cesiune* (→), dreptul său de creanță unei alte persoane care dobîndește astfel calitatea de creditor.

C.E.E., → **COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ**

CENS 1. (în Roma antică), recensămînt al averii și al cetățenilor efectuat la fiecare cinci ani, în vederea stabilirii impozitelor, recrutării tinerilor etc. **2.** (în *feudalism*), rentă în natură sau în bani plătită *seniorului de către posesorul pămîntului.* **3.** (în *capitalism*) o anumită parte de impozit, prevăzută de legile electorale ale timpului, necesară a fi plătită pentru acordarea dreptului de a alege sau de a fi ales etc.

CENTRALIZAREA CAPITALULUI, creștere a cuantumului capitalului pe calea absorbirii capitalului mic și mijlociu de către marele capital sau prin unirea mai multor capitaluri într-unul singur. Principalele căi ale **c.c.** sînt lupta de concurență, în cursul căreia capitaliștii mici și mijlocii sînt ruinați și înghițiți de către marii capitaliști, creditul la care se percep dobînzi uriașe, constituirea de societăți pe acțiuni a căror forme relativ pașnice de organizare, duc de fapt la pierderea independenței individuale etc. În imperialism, **c.c.** atinge proporții uriașe; acum se formează uniunile monopoliste care includ marea majoritate a capitalurilor dintr-o ramură sau din mai multe ramuri. → și *concentrarea capitalului.*

CENZOR (în *capitalism*), persoană aleasă de adunarea generală a unei societăți anonime, dintre membrii ei și delegată să efectueze controlul actelor de administrație ale societății. În *socialism,* cenzorul este persoana aleasă de adunarea generală a unei organizații obștești pentru a face verificarea actelor de gestiune.

CERCETARE, procedeu specific de control faptic, eficient, care constă în studierea, examinarea și observarea directă pe teren a diferitelor fenomene și procese economico-financiare. Controlul se exercită pentru a se preciza direcția de evoluție a fenomenelor, cauzele care au generat deficiențe, măsurile necesare pentru lichidarea și preîntîmpinarea lipsurilor, pentru perfecționarea activității etc. **C.** se completează cu verificarea documentelor.

CERERE, solicitare, exigență, revendicare, căutare, cerință de bunuri, servicii, mijloace bănești, financiare etc., necesare producției sau consumului.

CERERE-CONTRACT DE ÎMPRUMUT, document pe baza căruia beneficiarii de investiții solicită la Banca de Investiții credite pe termen scurt pentru investiții

și, în același timp, își asumă anumite angajamente față de bancă. Se întocmește trimestrial de către beneficiarii de investiții și cuprinde credite pentru materiale la lucrări în regie, credite pentru materiale la lucrări în antrepriză, precum și o serie de angajamente referitoare la utilizarea eficientă, garantarea și modalitățile de rambursare a creditelor.

CERERE DE ADMITERE LA FINANȚARE, document întocmit de către beneficiarii de investiții, separat pentru fiecare lucrare de investiție, cu denumirea exactă a acesteia potrivit planului și cu menționarea valorii totale și a părții de construcții-montaj, la care se anexează toată documentația necesară admiterii la finanțare; se înaintează băncii finanțatoare. → și *admiterea la creditare a investițiilor; admiterea la finanțare a investițiilor.*

CERERE DE ASIGURARE, se practică în transporturile maritime și cuprinde: numele și prenumele asiguratului de regulă a exportatorului mărfurilor; denumirea și descrierea mărfii care trebuie să corespundă cu cea din conosament; cantitatea brută și netă a mărfurilor; felul ambalajelor; valoarea asigurată exprimată în valută plus 10% din beneficiul prezumat al cumpărătorului; ruta asigurării; numele vasului transportor și naționalitatea; riscurile ce urmează să se asigure inclusiv riscurile politice și cele de război; data expedierii care trebuie să corespundă cu data conosamentului sau frachtului. **C.** de **a.** stă la baza contractării asigurării și în temeiul ei se eliberează poliță de asigurare. → și *poliță.*

CERERE DE DESCHIDERE A ACREDITIVULUI, document întocmit de către o unitate economică plătitoare ce se înaintează unității bancare unde are contul deschis, prin care solicită deschiderea unui *acreditiv* (→) din disponibilitățile proprii aflate în cont sau din fonduri primite în acest scop de la organul ierarhic superior, în favoarea unui furnizor. **C.** de **d.** a **a.** se întocmește pe o *dispoziție de plată* (→) și cuprinde: denumirea, sediul, simbolul contului și unitatea bancară la care plătitorul și furnizorul au contul deschis; numărul și data contractului în temeiul căruia se deschide acreditivul; felul și cantitatea mărfurilor, lucrărilor și serviciilor care urmează să se plătească prin acreditiv; suma acreditivului; termenul de valabilitate a acreditivului, ce nu poate fi mai mare de 60 zile și care se prelungește în unele cazuri cu maxim 30 zile; documentele pe care furnizorul trebuie să le prezinte la bancă pentru efectuarea decontărilor (factură, certificatul de calitate, certificatul de analiză, procesul-verbal de recepție a mărfurilor etc.). Dacă acreditivul este destinat finanțării investițiilor, atunci pe **c.** de **d.** a **a.** se face mențiunea „INVESTIȚII". **C.** de **d.** a **a.** se poate prezenta letric sau telegrafic.

CERERE DE DESCHIDERE A CONTULUI, document întocmit de către unitățile economice de stat, cooperatiste, instituții etc., nou înființate și adresat unităților bancare corespunzătoare, prin care se solicită deschiderea contului la bancă. Pe baza acestei cereri se deschid și eventualele subconturi. **C.** de **d.** a **c.** este însoțită de: dovada înregistrării în registrul de stat sau, după caz, dovada legalității constituirii; actul care confirmă dreptul conducătorului unității de a dispune de cont; fișa cu specimenele de semnături, pe care este aplicată amprenta ștampilei ce se va aplica pe documentele ce se prezintă la bancă.

CERERE DE OFERTĂ, manifestare de voință a unei întreprinderi de comerț exterior de a iniția tratative și de a cumpăra o anumită sau anumite mărfuri de la un anumit exportator. Forma și conținutul cererii sînt diferite în funcție de marfa care se solicită și de piața respectivă. Firma care primește **c.** de **o.** trebuie să răspundă, chiar dacă nu este interesată în tranzacția respectivă. → și *ofertă.*

CERERE DE PLANIFICARE A CREDITELOR UNITĂȚILOR ECONOMICE, document întocmit trimestrial de unitățile economice, prin care se planifică necesarul de credite și care stă la baza elaborării planului de credite trimestrial. Cererea cuprinde creditele aprobate pe trimestrul în curs, angajamente preliminate la finele trimestrului în curs și propuneri de credite pentru trimestrul de plan referitoare la: creșteri de normativ anuale (din anul în curs și din anii anteriori) și trimestriale, stocuri și cheltuieli peste normativ, cheltuieli privind produsele cu ciclu lung de fabricație, documente în curs de încasare, activitatea de comerț exterior, stocuri constituite din rezervă de plan, stocuri creditate pe bază de H.C.M., mărfuri și servicii cu plata în rate, acoperirea cheltuielilor planificate care depășesc în unele trimestre veniturile. De asemenea, se relevă totalul creditelor curente, creditele speciale, precum și date informative referitoare la creditele restante din activitatea de producție, creditele restante din activitatea de comerț exterior. **C.** de **p.** a **c.** se înaintează unității bancare însoțită de un memoriu explicativ în care se relevă principalele aspecte referitoare la utilizarea preliminată a creditelor care au fost aprobate pe trimestrul în curs, evoluția stocurilor, a cheltuielilor pentru care se solicită credite peste normativul mijloacelor circulante, justificarea economică a necesarului de credite, cauzele creditelor restante, modul cum s-a acționat pentru lichidarea și prevenirea lor, măsurile pentru îmbunătățirea activității economico-financiare, modul de rambursare a creditelor acordate pentru refacerea capacității de plată etc.

CERERE DE RECONSTITUIRE A VECHIMII ÎN MUNCĂ, document ce se poate întocmi numai de către persoanele care prestează activitatea pe baza unui contract de muncă și de către membrii cooperativelor meșteșugărești, în situația în care se dovedește cu acte că arhivele unităților unde au prestat o activitate utilă au fost distruse. **C.** trebuie însoțită de înscrisuri și dovezi care să confirme că între părțile stipulate în cerere a existat un raport de muncă. Actele sînt necesare dovedirii situațiilor ce urmează a se stabili de către comisia de reconstituire a vechimii în muncă. De asemenea, în cerere trebuie să se indice cel puțin două persoane pentru fiecare perioadă de reconstituire a vechimii în muncă care să facă dovada cu acte că au lucrat în aceeași perioadă și unitate cu petiționarul. **C.** de **r.** a **v.** în **m.** se adresează comisiei instituite în acest scop care funcționează pe lîngă comitetele executive ale consiliilor populare sau de sector din municipiul București. → și *carnet de muncă; comisie de reconstituire a vechimii în muncă; reconstituire (~a vechimii în muncă); vechime în muncă.*

CERERE PENTRU DESCHIDERE DE CREDITE BUGETARE, document întocmit și semnat de către ordonatorii principali de credite, dependenți de bugetul republican, adresată Ministerului Finanțelor în vederea deschiderii creditelor bugetare. → *deschidere de credite din bugetul republican.*

CERERE PENTRU ÎNCHIDEREA FINANȚĂRII, document întocmit de beneficiarul de investiții și înaintat unității bancare finanțatoare în vederea închiderii finanțării investițiilor, în care sînt menționate separat plățile efectuate în anul de plan, de cele din anii precedenți atît pentru conturile de finanțare, cît și pentru cele de creditare. La **c.** se anexează procesul-verbal de punere în funcțiune a obiectivului de investiții. Banca verifică exactitatea celor menționate și dispune închiderea finanțării sau creditării, după caz.

CERERE SOLVABILĂ, necesitate, cerință de mărfuri, executări de lucrări sau prestări de servicii, pentru care persoanele fizice sau juridice (cumpărători), au acoperire în bani sau alte mijloace de plată.

CERERE ȘI OFERTĂ, categorie a producției de mărfuri care exprimă corelația variabilă dintre cererea de mărfuri (sau pentru o anumită marfă) din partea populației și cantitatea de mărfuri oferită de către producători, pe piață. În vederea realizării normale a mărfurilor este necesar să existe o anumită concordanță între cantitatea totală de mărfuri existente pe piață, structura sortimentală a acestora și cererea populației. În condițiile dominației proprietății private asupra mijloacelor de producție, cu deosebire în capitalism, raportul dintre **c.** și **o.** se formează în mod spontan, anarhic, prin intermediul oscilațiilor prețurilor pe piață, pe baza luptei de concurență, ceea ce influențează în sens negativ, la un moment dat, repartizarea mijloacelor de producție și a muncii între ramurile economiei naționale. Trăsătura caracteristică a capitalismului constă în rămînerea mereu în urmă a cererii solvabile față de creșterea producției; aceasta este principala manifestare a contradicției fundamentale a modului de producție capitalist, care duce la crizele economice de supraproducție. În orînduirea socialistă, corelația dintre cererea solvabilă, în continuă creștere a populației, stimulată de diversitatea și mărimea ofertei de mărfuri, se stabilește prin planul național unic de dezvoltare economico-socială a țării.

CERTIFICAT, înscris, document eliberat de un organ oficial competent, destinat să facă dovada unui drept, a unei calități etc., în vederea valorificării acestora. ◇ **C. de asigurare** (poliță), eliberat de asigurător, asiguratului, care atestă că anumite mărfuri au fost asigurate pe durata transportului, depozitării, valoarea asigurării etc. ◇ **C. de avarie,** document care atestă cauzele, caracterul și dimensiunea daunei asigurate sau stricăciunile încărcăturilor și navelor asigurate. **C.** se eliberează de către comisarul de avarie, experții numiți de organele judecătorești sau autoritățile din porturi, precum și de către oficiul de control al mărfurilor. **C. de a.** este documentul prin care asiguratul anunță pe asigurător asupra pretențiilor ce decurg din asigurarea bunurilor și pe baza căruia asigurătorii evaluează daunele. → și *avarie.* ◇ **C. de calitate,** eliberat de organizațiile sau instituțiile de specialitate, indicate de parteneri prin contractul de vînzare-cumpărare, prin care se atestă calitatea mărfurilor în concordanță cu clauzele contractuale. ◇ **C. de depozit,** titlu de credit care atestă depunerea unei anumite sume de bani sau aur, de către o persoană, la o bancă dintr-o localitate sau țară, pe baza căruia aceeași sumă poate fi încasată de la o bancă corespondent din altă localitate sau țară. **C. de d.** a avut o deosebită utilitate pentru oamenii de afaceri care se deplasau la mari distanțe și cărora le era foarte greu și uneori deosebit de riscant și primejdios să transporte cu ei mari sume de bani cu valoare intrinsecă. Datorită avantajelor ce le prezintă, **c. de d.** a luat o mare extindere și a îmbrăcat în cele din urmă forma bancnotei.

CESIUNE, contract prin care *cedentul* (→) cedează (transmite) dreptul său de creanță cu titlu oneros, unei alte persoane numite cesionar. **C.** se poate face fără a fi nevoie de acordul debitorului. Cesionarul nu poate obține mai multe drepturi decît a avut cedentul. ◇ **C. de creanță. 1.** Transmitere de către o persoană fizică sau juridică a unui drept sau a unui bun către o altă persoană fizică sau juridică. **2.** Transmitere de către un debitor a bunurilor sale către o terță persoană pentru ca aceasta din urmă să stingă obligațiile debitorului în condițiile cele mai convenabile pentru acesta. **C. de c.** se utilizează pentru transmiterea de către creditor a drepturilor sale pe care le are față de un debitor, contra unei sume de bani. **C. de c.** se poate folosi și în relațiile dintre state.

C.F. (Cost and Freight) 1. Formă de înțelegere internațională în care vînzătorul plătește taxa de transport dar nu suportă cheltuielile de asigurare maritimă. În acest caz riscul avarierii încărcăturii este suportat de vînzător numai pînă la

încărcarea mărfurilor pe vas. Dacă totuși vînzătorul nu anunță din timp pe cumpărător despre data expedierii mărfurilor pentru ca acesta să-și poată asigura marfa, vînzătorul suportă în continuare riscurile transportului pe mare. **2.** Prețul mărfii în portul de expediere la care se adaugă cheltuielile de transport pînă la portul de destinație, fără cheltuieli de asigurare.

CHARTER PARTY, contract de navlosire propriu-zis prin care se constată luarea cu chirie a unei nave maritime, *(navlosire)* fie în întregime sau numai a unui spațiu, fie numai pentru un singur voiaj (Voyage Charter) sau pentru un anumit timp (*Times Charter*), în vederea *transportului mărfurilor de import* și export. În cadrul unui **C.P.,** armatorul se obligă ca în schimbul unei chirii, *navlu* (→), să predea navlositorului, nava sau spațiul și să asigure condiții optime de navigabilitate, iar al doilea își ia obligația să folosească nava sau spațiul conform înțelegerii și s-o (să-l) predea în aceeași stare. **C.P.** nu poate fi confundat cu conosamentul, deoarece aici nu se face dovada încărcării mărfii pe bordul navei spre a fi transportată la destinație. În ultimul timp, **C.P.** este folosit și în transporturile aeriene, fiind mai avantajos. → și *conosament.*

CHEIAJ, taxă plătită pentru utilizarea de către un vas de navigație a terenului sau a instalațiilor dintr-un port.

CHELTUIALĂ 1. Cantitatea de muncă vie sau materializată, exprimată valoric, consumată în procesul de producție sau de circulație. **2.** Utilizarea unor mijloace bănești și financiare pentru a satisface o anumită necesitate sau o obligație.

CHELTUIELI BUGETARE, utilizare a resurselor bugetare (bănești) pentru satisfacerea unor cerințe generale, comune ale societății, în concordanță cu destinația și cuantumul planificat prin bugetul de stat pentru înfăptuirea obiectivelor planului național unic. În economia noastră socialistă, nici o cheltuială nu poate fi prevăzută în bugetul statului și nici efectuată din acest buget, dacă nu este reglementată printr-un act normativ. **C.b.** sînt expresia repartiției unei părți din venitul național și oglindesc rolul statului în desfășurarea planificată a reproducției lărgite și în satisfacerea cerințelor mereu crescînde ale poporului român. Natura **c.b.** este determinată de relațiile de producție socialiste și de rolul statului în viața economică și socială a țării. **C.b.** *pot fi examinate sub diferite aspecte: a)* Sub aspectul *consumării venitului național,* ele pot constitui un consum propriu-zis sau o avansare de venit național. **C.b.** care constituie un consum de venit național cuprind cheltuielile operative și cele gospodărești ale instituțiilor și ale tuturor organizațiilor din sfera neproductivă, cheltuielile pentru acoperirea pierderilor de mijloace circulante ale întreprinderilor de stat, cheltuielile cu organele statului, cele pentru apărarea națională etc. **C.b.** care reprezintă numai o avansare de venit *național cuprind* cheltuielile cu investițiile din sfera productivă și neproductivă, cheltuielile pentru înzestrarea unităților economice de stat la înființare, cu mijloace circulante, cheltuielile pentru formarea rezervelor de stat etc.; *b)* Sub aspectul conținutului economic se disting cheltuieli destinate realizării reproducției lărgite, cheltuieli destinate constituirii rezervelor materiale de stat și cheltuieli destinate sferei neproductive. *c)* Sub aspectul destinației lor se disting cheltuieli pentru investițiile din sfera productivă și neproductivă, cheltuieli cu finanțarea mijloacelor circulante ale întreprinderilor de stat, cheltuieli operative ale unităților economice și ale instituțiilor de stat, cheltuieli cu formarea rezervelor materiale de stat etc. După natura, destinația lor și după funcțiile statului, **c.b.** se clasifică în cheltuieli pentru finanțarea dezvoltării economiei naționale, cheltuieli cu realizarea acțiunilor social-culturale, cheltuieli cu apărarea națională, cheltuieli cu organele statului și alte cheltuieli. Structura și ponderea pe grupe a cheltuielilor bugetului

statului sînt determinate de obiectivele planului național unic, ele putînd să difere de la o perioadă la alta a construcției socialiste și chiar de la un an la altul, în funcție de obiectivele dezvoltării economice și sociale a țării. Dezvoltarea rapidă a economiei naționale și sporirea venitului național au determinat o creștere continuă a **c.b.**

Evoluția cheltuielilor bugetare

— în mil. lei —

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Total cheltuieli bugetare	19 073,2	42 915,7	55 422,5	93 057,3	130 900,2	236 168,6	315 911,4
% față de 1950	100	225	350	488	790	1 238	1 656

* Cifre de plan.

C.b. sînt pîrghii importante ale construcției socialiste; ele contribuie la dezvoltarea economiei naționale, sînt instrumente de înfăptuire a acțiunilor soeial-culturale, de apărare a cuceririlor revoluționare ale poporului, de realizare a politicii de colaborare frățească cu țările socialiste, de promovare a politicii de pace și de coexistență pașnică cu toate țările. **C.b.** joacă un rol diferit de la o etapă la alta și în funcție de obiectivele politicii economico-sociale a statului în etapa respectivă. În etapa actuală, rolul principal al **c.b.** îl constituie finanțarea continuării pe o treaptă superioară a îndeplinirii Programului partidului, creșterii în ritm susținut a economiei naționale, afirmării cu putere a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile, trecerii la o nouă calitate a întregii activități economico-sociale, consolidării și mai puternice a modului de producție socialist, ridicării gradului de civilizație a întregului popor, întăririi forței materiale și spirituale a țării, independenței și suveranității patriei noastre. **C.b.** au rolul de a contribui la finanțarea continuării industrializării socialiste, a dezvoltării puternice și planificate a bazei tehnico-materiale a societății, construirii unei economii avansate, înzestrată cu o industrie modernă, lărgirii bazei proprii de materii prime și energie, accelerării procesului de restructurare a industriei prin creșterea prioritară a ramurilor de prelucrare avansată. De asemenea, **c.b.** finanțează continuarea fermă a politicii de amplasare rațională în teritoriu a forțelor de producție, înfăptuirea unei profunde revoluții agrare, dezvoltarea și modernizarea susținută a producției agricole, introducerea revoluției tehnico-științifice în toate domeniile de activitate, creșterea rolului științei în modernizarea economiei naționale, în progresul multilateral al patriei. Prin intermediul **c.b.** se realizează programul de dezvoltare și perfecționare continuă a relațiilor și forțelor de producție, folosirea la maximum a condițiilor economice și naturale ale fiecărui județ, municipiu, oraș și comună, în vederea realizării obiectivelor prevăzute în planul național unic. **C.b.** se efectuează în așa fel încît stimulează creșterea productivității muncii, gospodărirea cu maximă eficiență a resurselor materiale și financiare, reducerea costurilor de producție, a cheltuielilor de circulație și obținerea unor rezultate financiare cît mai bune. Participînd la justa repartizare a venitului național pentru fondul do dezvoltare economico-socială și pentru fondul de consum, **c.b.** creează condiții optime în vederea creșterii venitului național și a avuției naționale. **C.b.** contribuie la educarea cetățenească a maselor, la ridicarea nivelului politico-ideologic și profesional al poporului și la satisfacerea crescîndă a cerințelor spirituale ale omului, asigurîndu-i în același timp ocrotirea sănătății, menținerea și întărirea sănătății fizice și intelectuale, refacerea forței de muncă, prelungirea duratei vieții active prin trimiteri la odihnă,

la tratament balnear etc. **C.b.** se planifică și sînt efectuate în așa fel, încît unele categorii dintre ele le determină și le condiționează pe celelalte. Consiliul de Miniștri, Ministerul Finanțelor, băncile, ministerele, centralele economice, organele locale, unitățile economice sînt chemate să acționeze pentru utilizarea cu maximum de eficiență a **c.b.**, pentru respectarea disciplinei de plan și financiare, întărirea ordinii și disciplinei în gospodărirea resurselor bugetare, efectuarea unui control riguros și apărarea integrității avutului poporului.

CHELTUIELI BUGETARE CU ORGANELE STATULUI, c. efectuate din bugetul statului (republican și locale), pentru întreținerea și funcționarea organelor puterii de stat (supreme și locale), administrației de stat, judecătorești, ale procuraturii arbitrajului și notariatului de stat. Prin organele sale și, deci, cu ajutorul acestor cheltuieli, statul socialist român își îndeplinește sarcinile, prerogativele și funcțiile sale care în etapa actuală a construcției socialiste iau o amploare tot mai mare. **C.b.** cu **o.s.** ocupă un loc neînsemnat în bugetul statului.

Evoluția cheltuielilor bugetare cu organele statului

— în mil. lei —

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Cheltuieli cu organele statului	1 491,9	1 391,1	1 734,8	2 285,8	2 457,9	2 673,9	3 621,7
% față de total cheltuieli bugetare	7,8	3,2	3,1	2,5	1,9	1,1	1,2

* Cifre de plan.

C. b. cu o.s. cuprind: *a)* retribuțiile lucrătorilor din aparatul de stat, care reprezintă circa 80% din totalul acestei grupe de cheltuieli bugetare; *b)* cheltuieli administrativ-gospodărești (reparații curente la clădiri, întreținerea mijloacelor de transport, procurarea de mobilier, obiecte de inventar, iluminat, încălzit, rechizite, apă, telefon, poștă, deplasări etc.); *c)* cheltuieli pentru investiții. **C.b. cu o.s.** se efectuează pentru organele puterii de stat (Marea Adunare Națională, Consiliul de Stat, Președenția Republicii, consiliile populare); organele centrale și locale ale administrației de stat (Consiliul de Miniștri și comitetele executive ale consiliilor populare); organele administrative care conduc activitatea economică (ministerele, instituțiile centrale și organele de resort ale comitetelor executive care se ocupă cu conducerea și înfăptuirea acțiunilor social-culturale); organele justiției, procuraturii și notariatului (Ministerul Justiției, tribunalele, judecătoriile, Arbitrajul de Stat, organele procuraturii și Notariatul de Stat); întreținerea relațiilor cu alte state (Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Comerțului Exterior și al Cooperării Economice Internaționale, reprezentanțele diplomatice permanente și misiunile diplomatice temporare (participarea la anumite solemnități, negocieri etc.) și permanente (misiunea permanentă a R. S. România la O.N.U., diferite alte organizații internaționale etc.). În cadrul procesului general de perfecționare a organizării, conducerii și planificării activității economico-sociale, statul nostru socialist s-a întărit continuu, și-a perfecționat funcțiile în concordanță cu cerințele etapei actuale. S-a adîncit caracterul democratic al statului, afirmîndu-se tot mai puternic principiul conducerii colective, instituirea unor noi organe colective de conducere, participarea tot mai largă a poporului la conducerea treburilor obștești, s-au întărit legăturile statului cu masele de oameni ai muncii, crește rolul opiniei publice în întărirea legalității socialiste și în respectarea normelor de conviețuire, se extinde

și se întărește controlul opiniei publice. În ultima perioadă de timp au fost luate măsuri pentru simplificarea, raționalizarea și perfecționarea aparatului de stat, înlăturarea verigilor paralele și de prisos, s-a realizat o reducere și o dimensionare mai justă a acestui aparat, sporindu-se competențele și operativitatea în soluționarea problemelor. De asemenea, s-au lichidat fenomenele de centralism excesiv, a manifestărilor de birocratism, asigurîndu-se concomitent aplicarea consecventă a principiului centralismului democratic, o îmbinare strînsă a conducerii centrale, pe baza planului național unic, cu accentuarea inițiativei și autonomiei organelor locale ale puterii și administrației de stat, ceea ce a condus la întărirea ordinii, disciplinei, a exigenței și răspunderii organelor de stat, la întărirea legalității socialiste.

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU APĂRAREA NAȚIONALĂ, c. efectuate din bugetul republican atîta timp cît există imperialismul, cît împrejurările internaționale rămîn complicate, cît timp asupra țării se poate ivi pericolul unei agresiuni armate. În aceste condiții este necesară în mod vital întărirea capacității de apărare a țării, instruirea forțelor armate și dotarea lor corespunzătoare, luarea tuturor măsurilor astfel încît să se poată respinge prompt orice agresiune armată. Aceste cheltuieli sînt menite să întărească în mod continuu capacitatea de apărare a țării, să apere ființa, libertatea și viitorul poporului român, să asigure activitatea pașnică, creatoare a oamenilor muncii, să apere cuceririle revoluționare ale poporului, integritatea teritorială a țării, suveranitatea și independența națională. Statul socialist român este nevoit să aloce o parte (sub 4%) din mijloacele sale bugetare pentru apărarea națională. Victoria într-un eventual război antiimperialist de apărare poate fi obținută nu numai prin lupta forțelor armate, care trebuie dotate, instruite și pregătite cu tehnica modernă, ci prin lupta întregului popor, potrivit principiului marxist-leninist de înarmare de către revoluție a întregului popor. Apărarea patriei, a cuceririlor socialiste este o datorie sfîntă a fiecărui cetățean; toți cetățenii, bărbați și femei, tineri și vîrstnici, indiferent de naționalitate, religie sau ocupație au dreptul și obligația de înaltă răspundere patriotică să-și facă datoria față de patrie, să participe la una din formele de pregătire militară reglementate, să-și însușească și să-și perfecționeze continuu mînuirea mijloacelor de luptă pentru a fi gata să apere oricînd, chiar cu supremul sacrificiu, munca pașnică a poporului, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a patriei. Pentru apărarea patriei s-au format și se instruiesc gărzile patriotice, formațiunile de pregătire militară ale tineretului, formațiunile de apărare locală antiaeriană. Luarea măsurilor pentru apărarea țării este o obligație a tuturor organelor de stat, a unităților și organizațiilor socialiste și obștești. Organizarea apărării țării cuprinde pregătirea populației, a teritoriului și a economiei naționale. Dreptul de a hotărî asupra problemelor care privesc apărarea R.S. România constituie un atribut suveran al statului român, teritoriul țării fiind inalienabil și indivizibil. În Raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că: „Pornind de la realitățile lumii contemporane, care demonstrează că pericolul unor noi războaie n-a fost încă înlăturat, precum și de la răspunderea apărării cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității patriei, partidul nostru va acorda și în viitor toată atenția întăririi forțelor armate, instruirii și echipării acestora cu mijloacele corespunzătoare, ridicării nivelului lor de pregătire militară și politică. Pornind de la principiul că apărarea patriei este sarcina întregului popor, vom întări în continuare activitatea gărzilor patriotice, pregătirea militară a tineretului, a tuturor oamenilor muncii. Preocupîndu-ne de edificarea socialismului în patria noastră, vom face totul pentru a asigura munca pașnică a poporului, pentru a apăra cuceririle revoluționare, independența și suveranitatea națională a țării". Statul socialist român s-a pronunțat și se pronunță cu fermitate și consecvență pentru destindere, pace, coexistență pașnică, dezarmare generală,

luînd el însuşi măsuri pentru diminuarea cheltuielilor militare. Politica de înarmare a statelor imperialiste are consecinţe nefaste, cum sînt agravarea crizei economice mondiale, frînarea dezvoltării economice, irosirea resurselor naturale, accentuarea inflaţiei galopante şi, deci, scăderea puterii de cumpărare, creşterea şomajului, dezechilibrarea balanţei de plăţi, agravarea crizei monetare, perturbarea relaţiilor economice etc.

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE DE STAT, c. efectuate din bugetul asigurărilor sociale de stat (parte integrantă a bugetului de stat) pentru acordarea de pensii, indemnizaţii, ajutoare, trimiteri la odihnă şi tratamente balneo-climaterice ale pensionarilor şi personalului muncitor din sectorul de stat, precum şi ale membrilor lor de familie. Din bugetul asigurărilor sociale de stat se finanţează şi unele investiţii în staţiunile balneo-climaterice pentru crearea unor condiţii tot mai bune de odihna şi tratamentul balnear al oamenilor muncii.

Evoluţia cheltuielilor bugetare pentru asigurările sociale de stat

— în mil. lei —

	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Cheltuieli totale pt. asig. soc. de stat	826,8	1 813,8	3 539,9	5 195,0	11 263,0	18 001,8	25 590,0
% faţă de 1950	100	219	428	628	1 362	2 177	3 095

* Cifre de plan.

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU ASISTENŢA SOCIALĂ DE STAT, c. efectuate de la bugetul de stat pentru realizarea asistenţei sociale de stat (prevederilor sociale). Cheltuielile pentru asistenţa socială cresc în cincinalul 1981—1985 cu 16% faţă de cincinalul 1976—1980. → şi *asistenţă socială de stat.*

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU CULTURĂ ŞI ARTĂ, subdiviziune importantă a cheltuielilor social-culturale, al cărei obiect constă în finanţarea dezvoltării culturii şi artei. De la bugetul de stat se efectuează cheltuieli pentru dezvoltarea culturii şi înfăptuirea revoluţiei culturale. Cultura este pusă în slujba omului, promovează cu energie concepţia înaintată a Partidului Comunist Român şi contribuie la dezvoltarea societăţii omeneşti. Cultura pătrunde în popor prin biblioteci, case şi palate de cultură, radioficare, radioamplificare, televiziune, presă, case de creaţie şi uniuni de creatori, cămine culturale, muzee etc. În cadrul cheltuielilor pentru cultură locul principal îl ocupă retribuţiile şi cheltuielile administrativ-gospodăreşti. La biblioteci predomină cheltuielile destinate procurării de cărţi, reviste publicaţii etc. În domeniul artei, cheltuielile bugetare se efectuează pentru teatre, opere, operete, filarmonici, orchestre populare, cinematografe, ansambluri populare de cîntece şi dansuri etc. În cincinalul 1981—1985, cheltuielile pentru cultură şi artă finanţate de la bugetul de stat cresc cu 26% faţă de cincinalul 1976—1980. → şi *cheltuieli bugetare pentru finanţarea acţiunilor social-culturale.*

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU FINANŢAREA ACŢIUNILOR SOCIAL-CULTURALE, a doua grupă importantă de cheltuieli bugetare care se efectuează pentru învăţămînt, ocrotirea sănătăţii, cultură, artă, asigurări şi prevederi sociale, alocaţia de stat pentru copii, ajutoare ce se acordă mamelor cu mai mulţi copii, educaţie fizică şi sport etc. În anii socialismului, importante mijloace băneşti au fost alocate pentru reorganizarea, dezvoltarea, modernizarea şi perfecţionarea

învățămîntului de toate gradele, legarea strînsă a acestuia de producție și de cercetarea științifică, pentru îmbunătățirea ocrotirii sănătății, dezvoltarea cercetării științifice, artei, culturii, asigurărilor sociale, asistenței sociale, educației fizice și sportului etc., realizîndu-se o adevărată revoluție în instrucția publică din țara noastră. **C.b.** pentru **f. a.s.-c.** au crescut continuu în anii construcției socialiste, ocupînd locul al doilea în cadrul bugetului de stat, după cum se constată din tabelul de mai jos:

Evoluția cheltuielilor bugetare social-culturale

— în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Cheltuieli bugetare cu acțiunile social-culturale	3 444,9	6 539,9	13 245,7	20 925,0	34 019,0	50 915,9	74 299,5
% față de totalul cheltuielilor bugetare	18,1	15,2	23,9	22,5	26,0	21,6	23,5
% față de anul 1950	100	190	385	607	988	1 478	2 156

* Cifrele de plan.

Concomitent au crescut continuu și cheltuielile bugetare social-culturale ce au revenit în medie pe un locuitor, așa cum se constată din următoarele date:

— în lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1979
Cheltuieli bugetare social-culturale pe locuitor	211	377	720	1 100	1 680	2 397	2 973
% față de anul 1950	100	179	341	521	796	1 136	1 409

În cincinalul 1981—1985, cheltuielile social-culturale finanțate de la bugetul de stat vor înregistra o creștere de peste 36% față de cincinalul precedent. **C.b.** pentru **f.a.s.-c.** au avut și au ca scop lichidarea reminiscențelor trecutului care mai persistă încă în conștiința unor oameni, dezvoltarea multilaterală a aptitudinilor fizice și intelectuale ale oamenilor, formarea conștiinței socialiste, a trăsăturilor moral-politice înaintate ale omului nou, pătruns de etica și echitatea socialistă, devotat patriei, poporului, cauzei socialismului și comunismului. Aceste **c.** sînt finanțate în cea mai mare măsură de la bugetul statului, fiind cuprinse într-o proporție covîrșitoare în bugetele consiliilor populare. **C.** cu acțiunile social-culturale se mai finanțează însă și din mijloacele proprii ale unităților economice de stat, din fondurile create în acest scop la unitățile și organizațiile cooperatiste și, într-o mică măsură, din contribuțiile populației. **C.** pentru **f. a. s.-c.** au o mare importanță în construcția socialistă, deoarece sarcinile economice și organizatorice ale statului sînt tot mai strîns împletite cu sarcinile științifice, social-culturale etc. Necesitatea acestor cheltuieli a fost prevăzută de K. Marx în lucrarea sa „Critica programului de la Gotha", în care a subliniat că partea din venitul național destinată efectuării cheltuielilor social-culturale va crește tot mai mult în orînduirea socialistă. Creșterea cheltuielilor pentru acțiunile social-culturale este determinată și condiționată de însăși

dezvoltarea economiei naţionale, de creşterea *fondului de consum* (→) care este partea cea mai importantă a venitului naţional. La rîndul lor, cheltuielile social-culturale influenţează şi condiţionează, în bună măsură, realizarea acţiunilor economice şi a celorlalte obiective cuprinse în planul naţional unic. Pe măsura creşterii venitului naţional, cresc şi cheltuielile pentru acţiunile social-culturale. Programul Partidului Comunist Român prevede că: „Societatea va urmări satisfacerea în tot mai bune condiţii — pentru toţi cetăţenii — a necesităţilor de învăţămînt, ocrotire a sănătăţii, odihnă, cultură, asumîndu-şi într-o măsură tot mai mare sarcina creşterii şi îngrijirii tinerei generaţii, asigurării unor condiţii de viaţă demne pentru bătrîni". C. pentru f.a.s.-c. sînt un mijloc de înfăptuire a revoluţiei culturale şi de garantare a drepturilor constituţionale ale tuturor cetăţenilor la învăţămînt, odihnă, asigurarea materială pentru bătrîneţe sau în caz de incapacitate de muncă etc., constituind, în acelaşi timp, un aspect al grijii pe care Partidul Comunist Român şi statul nostru socialist o poartă oamenilor muncii pentru asigurarea unor condiţii de viaţă tot mai bune, un aspect al umanismului socialist. Cheltuielile social-culturale medii pe o familie finanţate de la bugetul de stat au evoluat astfel:

— în lei —

Explicaţii	1950	1965	1970	1975	1980	1985*
Cheltuieli bugetare social-culturale medii pe o familie	1 000	3 500	5 200	7 400	10 000	12 950

* Cifre de plan.

Înfăptuirea acţiunilor social-culturale comportă două feluri de cheltuieli: *a)* cheltuieli pentru investiţii (construcţii, mijloace de transport, aparatură etc.) şi *b)* cheltuieli operative (retribuţii, burse, hrană, medicamente, iluminat, încălzit etc., etc.). → şi *cheltuieli bugetare pentru asigurările sociale de stat*; *cheltuieli bugetare pentru cultură şi artă*; *cheltuieli bugetare pentru învăţămînt*; *cheltuieli bugetare pentru ocrotirea sănătăţii*.

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU FINANŢAREA ECONOMIEI NAŢIONALE ocupă locul principal în cadrul cheltuielilor bugetare, fiind determinate de necesitatea satisfacerii cerinţelor legilor economice ale socialismului de îndeplinirea funcţiei economico-organizatorice a statului nostru şi de înfăptuirea obiectivelor dezvoltării economice cuprinse în planul naţional unic. Cuantumul acestor c. a crescut continuu ele reprezentînd în fiecare an peste 60% din totalul cheltuielilor bugetare; volumul lor total a crescut continuu, ajungînd ca în anul 1980 să fie de aproape 20 de ori mai mare ca în 1950.

Evoluţia cheltuielilor pentru finanţarea economiei naţionale

— în mil. lei —

Explicaţii	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Cheltuieli pentru finanţarea economiei naţionale	10 009,1	26 460,4	35 658,6	63 494,6	81 019,0	155 827,7	195 078,1
% faţă de total cheltuieli bugetare	52,5	61,7	64,3	68,2	61,9	66,0	61,8
% faţă de 1950	100	264,4	356,3	634,4	809,5	1 556,9	1 949,0

* Cifre de plan.

La dezvoltarea economiei naţionale participă într-o măsură mult mai mare ca în trecut fondurile proprii ale unităţilor economice de stat, prin autofinanţare. **C.b.** pentru **f.e.n.** cuprind: cheltuielile pentru crearea, lărgirea, reconstruirea şi modernizarea mijloacelor fixe existente, pe calea investiţiilor; cheltuieli pentru înzestrarea unităţilor de stat nou înfiinţate cu mijloace circulante; cheltuieli operative ale unităţilor economice de stat; cheltuieli pentru constituirea rezervelor materiale de stat. Cheltuielile bugetare pentru investiţii ocupă locul principal în cadrul cheltuielilor pentru finanţarea economiei naţionale, ele asigurînd creşterea producţiei mijloacelor de producţie. Cuantumul, structura şi ritmul de creştere al investiţiilor reflectă politica Partidului Comunist Român şi a statului pentru construirea, dezvoltarea şi modernizarea bazei tehnice-materiale a socialismului. Prin bugetul de stat se finanţează investiţiile pentru înfăptuirea obiectivelor de interes naţional care asigură repartizarea judicioasă a forţelor de producţie pe ramurile economiei naţionale, acordîndu-se prioritate dezvoltării ramurilor de bază — cu precădere ramurilor industriei grele, constructoare de maşini. **C.b.** pentru investiţii au asigurat dezvoltarea planificată, echilibrată atît a ramurilor economiei naţionale, cît şi în profil teritorial cu luarea în considerare a criteriilor de eficienţă economică şi socială, de ridicare a unităţilor administrativ-teritorial mai puţin dezvoltate la nivelul celor dezvoltate, ceea ce a asigurat atît diversificarea structurii producţiei, cît şi valorificarea superioară a resurselor naturale ale ţării. Dezvoltarea echilibrată, proporţională a economiei naţionale la ritmul actual a fost posibil datorită vastului program de investiţii care în cincinalul 1976—1980 a însumat lucrări în valoare de 1 000 mild. lei, iar pentru cincinalul 1981—1985 se prevede realizarea unui program de investiţii de 1 300—1 350 mild. lei din care 85% vor fi repartizate pentru ramurile productive. Unităţile economice de stat sînt înzestrate la înfiinţare cu mijloace circulante al căror cuantum se determină pe bază de normative care să asigure desfăşurarea normală a procesului de producţie. Fondurile primite de la societate pentru investiţii şi mijloacele circulante se restituie treptat din resursele proprii ale unităţilor economice. În anumite condiţii se finanţează de la buget şi unele pierderi sau descompletări de mijloace circulante. Cheltuielile operative ale unităţilor economice cum sînt cele referitoare la pregătirea cadrelor, inventii etc., se finanţează de la bugetul de stat numai dacă de efectul lor beneficiază mai multe unităţi economice. În **c.b.** pentru finanţarea economiei naţionale se cuprind şi **c.** făcute cu constituirea rezervelor materiale de stat necesare asigurării desfăşurării normale a procesului reproducţiei lărgite care ar putea să fie, eventual, stînjenit de diverse cauze naturale, accidente etc., în cazul ivirii unor disproporţii în cursul executării planului economic etc. În vederea dezvoltării economiei naţionale se folosesc în acelaşi timp fondurile proprii ale unităţilor economice de stat, cooperatiste, resurse ale populaţiei, precum şi creditul bancar. **C.b.** pentru dezvoltarea economiei naţionale sînt pîrghii eficace de dezvoltare intensivă şi de modernizare a agriculturii, de gospodărire cu maximă eficienţă a resurselor materiale şi financiare, de creştere a productivităţii muncii, de reducere a costurilor, de întărire a disciplinei de plan şi financiare, a ordinii şi disciplinei în muncă, de apărare a avutului obştesc, de creştere a venitului naţional. Prin modul cum sînt planificate şi realizate, aceste cheltuieli contribuie la transpunerea în viaţă a Programului Partidului Comunist Român, la dezvoltarea în ritm înalt a economiei naţionale, la afirmarea tot mai puternică a revoluţiei tehnico-ştiinţifice în toate domeniile, la realizarea unei noi calităţi în întreaga activitate economico-socială, la ridicarea gradului de civilizaţie a întregului popor, la întărirea forţei materiale şi spirituale a ţării, a independenţei şi suveranităţii patriei noastre.

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU ÎNVĂŢĂMÎNT, importantă subdiviziune a cheltuielilor bugetare social-culturale, care asigură transpunerea în viaţă a dreptului constituţional la învăţătură, accesul neîngrădit la pregătire profesională şi

educație. Constituția țării prevede la art. 21 că „Cetățenii Republicii Socialiste România au dreptul la învățătură. Dreptul la învățătură este asigurat prin învățămîntul general obligatoriu, prin gratuitatea învățămîntului de toate gradele, precum și prin sistemul burselor de stat...". În perioada construirii socialismului, aceste cheltuieli au ocupat un loc important în cadrul bugetului de stat și au crescut simțitor an de an.

Evoluția cheltuielilor bugetare pentru învățămînt

—în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Cheltuieli pentru învățămînt	1 302,4	2 196,5	3 495,6	6 533,1	9 235,1	12 892,7	19 225,0
% față de 1950	100	169	268	502	709	990	1 476

* Cifre de plan.

În cincinalul 1981—1985, cheltuielile bugetare pentru învățămînt vor crește cu 36% față de cincinalul 1976—1980. Învățămîntul, instrucția publică este principalul izvor de cultură; el este un factor principal de educație, civilizație, de formare a omului nou și contribuie la dezvoltarea multilaterală a orînduirii și a națiunii noastre socialiste, la afirmarea plenară a personalității umane, la educarea comunistă a tinerei generații. **C.b.** pentru **î.** constituie o importantă pîrghie financiară pentru ducerea luptei împotriva moravurilor și a mentalităților înapoiate, pentru formarea intelectuală, morală, estetică și fizică a poporului, de inoculare în rîndurile tineretului a respectului și a pasiunii pentru muncă, pentru viață, pentru educarea omului în spiritul umanismului socialist, cultivarea dragostei de țară, popor și partid, față de idealurile de pace, libertate și progres social, afirmarea principiilor eticii și echității socialiste, a relațiilor noi dintre oameni bazate pe egalitate, prietenie, colaborare și întrajutorare. În anii socialismului au fost luate măsuri importante pentru democratizarea și reorganizarea învățămîntului pe baze noi, științifice, strîns legat de viață, de producție, de cercetarea științifică, care să clădească tinerilor o pregătire multilaterală. Pentru aceasta s-a asigurat baza materială, s-au dezvoltat și construit noi spații de învățămînt, laboratoare, clinici, numeroase cămine și cantine, s-a format un corp didactic valoros. De asemenea, s-a perfecționat și modernizat învățămîntul de toate gradele, fiind fundamentat pe concepția materialist-dialectică și istorică despre lume și societate. **C.b.** pentru **î.** sînt destinate finanțării învățămîntului preșcolar (grădinițele și căminele pentru copii), învățămîntului primar, gimnazial, învățămîntului liceal, inclusiv liceele industriale, economice, agro-industriale și pedagogice, școlilor speciale și caselor de copii, învățămîntului profesional și de maiștri, precum și altor forme de pregătire a cadrelor, învățămîntului superior, cursurile de calificare și învățămîntul agrozootehnic de masă, învățămîntul postuniversitar, doctoratul etc. **C.b.** pentru **î.** cuprind, de asemenea, cheltuielile legate de organizarea și desfășurarea procesului de învățămînt, cum sînt: cheltuielile pentru internate, palate și case de pionieri, excursii, manuale școlare, cămine și cantine studențești, case de cultură ale studenților, asociații studențești etc. După natura lor, cheltuielile pentru învățămînt se subdivid în: cheltuieli funcționale, retribuții și diferite indemnizații ce se cuvin cadrelor didactice, cheltuieli pentru procurarea de material didactic, de aparate, instrumente și substanțe chimice de laborator, de cărți pentru biblioteci și imprimate, premii acordate elevilor și studenților (la sfîrșitul anului etc.); cheltuieli administrativ-gospodărești, retribuțiile personalului de conducere și tehnic-administrativ; cheltuielile pentru investiții, reparații curente și capitale, apă, iluminat, încălzit, poștă,

telefon, telegraf, radio, rechizite de birou, diferite abonamente etc.; cheltuieli pentru procurarea mobilierului școlar și a inventarului necesar internatelor, căminelor și cantinelor studențești; cheltuielile pentru achitarea burselor și a altor drepturi bănești cuvenite elevilor, studenților și doctoranzilor; cheltuieli pentru hrană, manuale școlare acordate gratuit elevilor etc.; indemnizații acordate familiilor celor trimiși la studii în străinătate și diferite indemnizații și cheltuieli ce se efectuează cu doctoranzii; cheltuieli pentru investiții, reparații curente, reparații capitale etc. O importanță deosebită a dobîndit învățămîntul seral și fără frecvență din licee și din învățămîntul superior. Astăzi în România socialistă învățămîntul este tot mai mult la îndemîna oamenilor muncii. **C.b.** pentru **î.** au crescut neîntrerupt, ceea ce învederează preocuparea constantă a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist pentru continua dezvoltare, perfecționare și modernizare a învățămîntului de toate gradele, pentru propășirea școlii românești corespunzător cerințelor progresului societății. → și *cheltuieli bugetare pentru finanțarea acțiunilor social-culturale.*

CHELTUIELI BUGETARE PENTRU OCROTIREA SĂNĂTĂȚII, subdiviziune importantă a cheltuielilor bugetare social-culturale, unde este cuprinsă totalitatea cheltuielilor statului efectuate cu rețeaua instituțiilor sanitare și cu acțiunile curativo-profilactice de asistență medicală generală din care fac parte, spitalele unificate și neunificate pentru adulți și copii, clinicile cu staționar, dispensarele, policlinicile, unitățile ambulatorii, stațiile de salvare, stațiile de recoltare și conservare a sîngelui, stațiile de aviație sanitară, rețeaua medicală profilactică de ocrotire a mamei și copilului, unitățile sanitaro-antiepidemice, preventorii, sanatorii, laboratoare etc. În grupa **c.b.** pentru **o.s.** se cuprind cheltuielile pentru investiții, reparații curente, reparații capitale; cheltuieli operative (retribuții, contribuții pentru asigurările sociale, cheltuieli pentru medicamente și hrană, calculate în funcție de numărul de paturi pe întregul an, cheltuieli pentru inventar moale, iluminat, încălzit) etc. În R.S. România ocrotirea sănătății poporului constituie o importantă problemă de stat, constituția țării consfințind dreptul cetățenilor la asistență medicală gratuită acordată prin instituțiile medico-sanitare de stat, precum și dreptul la ocrotire deosebită a mamei și copilului. Partidul Comunist Român și statul nostru socialist s-au preocupat în mod deosebit de perfecționarea continuă a ocrotirii sănătății, preocupare confirmată de creșterea an de an a cheltuielilor bugetare destinate acestui scop.

Evoluția cheltuielilor bugetare pentru ocrotirea sănătății

— în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Cheltuieli pentru ocrotirea sănătății	644,5	1 798,5	2 954,8	4 794,6	6 930,2	9 852,9	14 601,1
% față de 1950	100	279	458	744	1 075	1 528	2 265

* Cifre de plan.

În cincinalul 1981—1985, **c.b.** pentru **o.s.** vor crește cu 32% față de cincinalul 1976—1980. Aceste cheltuieli au contribuit la dezvoltarea activității medicale preventive și curative, îmbunătățirea activității de ocrotire sanitară, ridicarea nivelului de cultură sanitară a poporului, asigurarea mijloacelor de apărare și refacere a sănătății poporului, lărgirea și perfecționarea rețelei de asistență medico-

sanitară (policlinici, spitale, preventorii, case de naștere etc.) și luarea de măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață, care să conducă la conservarea și întărirea sănătății publice. → și *cheltuieli bugetare pentru finanțarea acțiunilor social-culturale.*

CHELTUIELI CARE SE SUPORTĂ DIRECT DIN REZULTATELE FINANCIARE, diferite cheltuieli ale unităților socialiste de stat și cooperatiste care se suportă din beneficiul pe care ele îl realizează. La unitățile economice de stat se suportă din beneficiu: amortizarea și cheltuielile pentru reparațiile clădirilor și altor mijloace fixe date în folosința gratuită a școlilor profesionale și organizațiilor obștești care funcționează pe lîngă acestea; cheltuielile cu pregătirea cadrelor și practica în producție; taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat; contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc; comisionul plătit întreprinderilor de comerț exterior pentru exportul pe baza contractului de comision; cheltuielile de protocol; alte cheltuieli legale. La C.A.P. se suportă din beneficiu: fondul de ajutor; cheltuielile cu pregătirea cadrelor și practica în producție; contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc; eventualele pierderi neimputabile, neacoperite din anii precedenți; alte cheltuieli legale. La asociațiile economice intercooperatiste și la asociațiile dintre cooperativele agricole de producție și unități de stat sau ale cooperației de consum se suportă din beneficiu: cheltuielile cu pregătirea cadrelor și practica în producție; contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc; cotizațiile la Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție; alte cheltuieli legale. La cooperativele meșteșugărești, cooperativele de consum, uniunile județene și uniunile centrale ale acestora și la întreprinderile și centralele din subordinea uniunilor cooperativelor se suportă din beneficiu: amortizarea și cheltuielile pentru reparațiile clădirilor și altor mijloace fixe date în folosință gratuită școlilor profesionale și organizațiilor obștești care funcționează pe lîngă acestea; cheltuielile cu pregătirea cadrelor și practica în producție; taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat; contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc; comisionul plătit întreprinderilor de comerț exterior pentru exporturile pe baza contractului de comision; cheltuielile de protocol la unitățile care efectuează astfel de cheltuieli; alocația pentru copii; eventualele pierderi neimputabile, neacoperite, din anii anteriori; alte cheltuieli legale. La toate unitățile socialiste, amenzile și penalitățile plătite care nu se datoresc vinovăției unei persoane, în măsura în care nu se acoperă din cele încasate cu același titlu, se suportă din beneficiile ce rămîn la dispoziția unităților economice și din alte resurse.

CHELTUIELI COMPLEXE, expresie valorică a consumului format din mai multe elemente de cheltuieli indirecte. **C.c.** cuprind: cheltuielile pentru reparații curente și reviziile periodice; cheltuielile pentru protecția muncii; cheltuielile anticipate; cheltuielile comune ale secțiilor; cheltuielile generale ale întreprinderii etc.

CHELTUIELI CONSOLIDATE, parte a cheltuielilor bugetului de stat capitalist care nu este supusă aprobării parlamentului și trec automat dintr-un buget în altul, cu unele modificări. În grupa **c.c.** se cuprind sumele alocate pentru plata dobînzilor la împrumuturi și pentru stingerea datoriei de stat, întreținerea familiei regale, salariile și pensiile unor înalți funcționari de stat și magistrați etc. Existența acestui post în cadrul bugetului determină reducerea într-o și mai mare măsură a controlului parlamentului asupra finanțelor statului.

CHELTUIELI CONSTANTE, parte a cheltuielilor generale ale unei întreprinderi, a căror mărime nu este influențată de volumul fizic al producției. Din această grupă fac parte **c.** cu retribuția personalului administrativ, contribuțiile pentru asigurările

sociale, amortismentul, *reparațiile curente și capitale*, cheltuieli administrativ-gospodărești etc.

CHELTUIELI CONVENȚIONAL-CONSTANTE, parte a cheltuielilor generale ale întreprinderii a căror mărime este influențată de volumul fizic al producției într-o măsură mai redusă și nu proporțională cu acest volum, cum este cazul cu cheltuielile variabile. Din această categorie de cheltuieli fac parte majoritatea cheltuielilor de regie și numai o parte din cheltuielile de bază (retribuția inginerilor din secțiile de producție, amortizarea mijloacelor fixe din secțiile de producție etc.).

CHELTUIELI CU ÎNTREȚINEREA ȘI FUNCȚIONAREA UTILAJULUI, parte a *cheltuielilor convențional-constante* (→) prevăzute în nomenclatorul cheltuielilor ca articol de calculație, în care se cuprind cheltuielile pentru reparații curente la utilajele și mijloacele de transport din secția de producție, amortizarea acestor utilaje și mijloace de transport, întreținerea și reparația S.D.V.-urilor, energia, combustibilul și alte materiale pentru scopuri tehnologice și motrice etc.

CHELTUIELI CU MUNCA VIE, echivalent bănesc reprezentînd forma de retribuire a muncii consumate în procesul de producție și de circulație.

CHELTUIELI CURENTE sînt **c.** efectuate în cursul perioadei curente de gestiune fiind ocazionate de necesitățile producției din acea perioadă.

CHELTUIELI DE BAZĂ sînt considerate acele **c.** determinate nemijlocit de procesul tehnologic de producție sau legate direct de acest proces și cuprind consumul de materii prime și materiale directe, consumul de energie pentru funcționarea mașinilor și instalațiilor de lucru, consumul de combustibil tehnologic și energetic și amortizarea mijloacelor fixe din secțiile de producție.

CHELTUIELI DE CIRCULAȚIE, c. ocazionate de mișcarea mărfurilor din sfera procesului de producție în aceea de circulație sau numai în cadrul acesteia (cheltuielile de transport, de sortare, de condiționare, de păstrare etc.). În industrie, **c. de c.** se găsesc incluse în grupa cheltuielilor de desfacere. În comerț ele apar odată cu ieșirea mărfurilor din sfera procesului de producție și trecerea lor în sfera circulației, unde reprezintă consum de valori materiale sau bănești ocazionat de deservirea nemijlocită a procesului de circulație a mărfurilor pentru consumul lor. În vederea cunoașterii, calculării juste, planificării și contabilizării, **c. de c.** se grupează, după criterii științifice, în cheltuielile depozitelor cu ridicata, cheltuielile unităților cu amănuntul, cheltuielile unităților de alimentație publică, cheltuieli do contractări și achiziții, cheltuieli de depozitare și păstrare a legumelor și fructelor, cheltuieli de administrație și conducere. După modul de repartizare, aceste **c.** se grupează în *cheltuieli directe* (→) și *cheltuieli indirecte* (→), iar după volumul desfacerii în *cheltuieli variabile* (→), *cheltuieli convențional-constante* (→) și *cheltuieli constante* (→).

CHELTUIELI DE CONTRACTĂRI, ACHIZIȚII ȘI RECEPȚIONĂRI, c. ocazionate de operațiile de contractări, achiziții și de recepționare a mărfurilor, la centrele de achiziție.

CHELTUIELI DE DEPLASARE, c. ocazionate de deplasarea personalului încadrat în muncă în afara locului lor permanent de muncă, în scopul îndeplinirii unor sarcini de serviciu. **C. de d.** cuprind cheltuielile de transport, de cazare și diurne. → și *avans* (*~ în numerar*).

CHELTUIELI DE EXPEDIERE, c. efectuate cu expedierea mărfurilor pe autocamioane, cale ferată, avion, nave, poștă, cum sînt de exemplu cheltuielile cu întocmirea diferitelor documente, manipularea mărfurilor, timbre etc.

CHELTUIELI DE INVESTIȚII CARE NU MĂRESC VALOAREA MIJLOACELOR FIXE, c. ocazionate de transferarea unui mijloc fix de la o întreprindere la alta sau în cadrul aceleiași întreprinderi. Pentru aceste **c.** sînt prevăzute posturi speciale în planul de finanțare a investițiilor.

CHELTUIELI DE ÎNSUȘIRE PENTRU FABRICARE DE PRODUSE NOI, c. ocazionate de achiziționarea licențelor și a modelelor necesare executării unui produs nou, de proiectarea și elaborarea documentației tehnice și de executare a prototipului etc.

CHELTUIELI DE MUNCĂ ACTUALĂ, → **CHELTUIELI CU MUNCA VIE.**

CHELTUIELI DE MUNCĂ MATERIALIZATĂ, cantitate de bunuri materiale consumate pentru desfășurarea proceselor de producție.

CHELTUIELI DE MUNCĂ TRECUTĂ, → **CHELTUIELI DE MUNCĂ MATERIALIZATĂ.**

CHELTUIELI DE PRODUCȚIE, consum de mijloace de producție și de forță de muncă, exprimat valoric, ocazionat de desfășurarea procesului de producție. **C.** de **p.** au o importanță deosebită în organizarea și efectuarea lucrărilor de planificare, de contabilitate și de analiză a activității economice a întreprinderilor. Ele cuprind atît consumul de muncă vie materializat în mijloacele de producție, cît și partea cu consumul de muncă vie (actuală), reprezentat prin retribuția plătită. Clasificarea **c.** de **p.** ține seama de rolul lor în procesul de producție, de modul de repartizare a acestora asupra locurilor care le-au ocazionat, de componența lor, de necesitățile de planificare, de contabilizare și de alte necesități reale. Organizarea cheltuielilor de producție este strîns legată de calcularea justă a costurilor. Pentru aceasta trebuie să se cunoască cheltuielile întreprinderii, nu numai în totalitatea lor, ci și pe unitatea de produs, pe categorii de cheltuieli și pe locuri de cheltuieli. Calcularea corectă a **c.** de **p.** este determinată de respectarea principiilor care stau la baza contabilizării lor și a calculării costurilor și anume: separarea și delimitarea în timp a **c.** care concură la obținerea producției, de cheltuieli care nu sînt ocazionate de procesul de producție, cu ajutorul conturilor de cheltuieli anticipate și de preliminări care localizează și identifică **c.** pe sfera de activitate a întreprinderii (secții, ateliere); existența unui obiect al calculației, care este determinat de particularitățile organizării producției și de natura activității care îl ocazionează (un produs finit, un grup de produse asemănătoare, o fază a procesului de fabricație, o comandă, un lot sau o partidă, o lucrare sau un serviciu etc.) și la care trebuie să se precizeze unitatea de calcul sau de măsură pentru care se determină *costul de producție* (→).

CHELTUIELI DE PRODUCȚIE LA 1 000 LEI PRODUCȚIE-MARFĂ VÎNDUTĂ ȘI ÎNCASATĂ, indicator calitativ al activității unităților economice, care arată ce cheltuieli se efectuează pentru a produce, vinde și încasa o producție de 1 000 lei. Acest indicator se determină astfel:

$$C_p\,1\,000 = \frac{\sum Q \cdot V_c}{\sum Q \cdot V_p} \cdot 1\,000,$$

în care:

Q = cantitatea de produse fabricate;
V_c = valoarea producției fabricate exprimată în costul complet de producție;
V_p = valoarea producției fabricate exprimată în prețul de producție.

Cu cît acest indicator este mai mic, cu atît eficiența activității unității economice respective este mai mare. În acest indicator se reflectă efectele măsurilor întreprinse de unitățile economice în ce privește înzestrarea tehnică, introducerea soluțiilor tehnologice moderne, perfecționarea aprovizionării, producției, desfacerii, organizarea științifică a muncii etc.

CHELTUIELI DE PROIECTARE, c. efectuate cu obiectivele cuprinse în planul anual de investiții, pentru elaborarea studiilor tehnico-economice sau proiectelor în fază unică, întocmirea proiectelor de execuție pentru lucrările din planurile de investiții. În grupa **c de p.** se cuprind și următoarele lucrări și categorii de cheltuieli: lucrări hidrografice, hidrologice, topografice, cadastru, geodezice și studii geotehnice, relevee; documentarea și experimentarea efectuată pentru elaborarea documentației tehnico-economică a investițiilor, studiile comparative ale ofertelor și avizelor la acestea; lucrări de adaptare la teren a proiectelor tip și refolosibile; machete și prezentări speciale; documentații tehnice pentru utilajele tehnologice, utilajele auxiliare și de întreținere; costul modificărilor sau completării lucrărilor de proiectare; asistența tehnică acordată beneficiarilor de investiții în faza de proiectare și execuție etc.

CHELTUIELI DE REGIE, c. generale de conducere și administrație ale unităților economice, instituțiilor etc. Ponderea principală în cadrul **c. de r.** o dețin retribuțiile personalului de conducere și administrație și contribuțiile pentru asigurările sociale.

CHELTUIELI DE REPARTIZAT, c. care, prin natura lor, nu se pot repartiza direct pe locul de consum în momentul cînd s-au efectuat. Se folosesc în contabilitatea instituțiilor bugetare, de exemplu pentru cheltuielile care privesc, în același timp, mijloacele bugetare și cele extrabugetare și care urmează a se repartiza asupra conturilor de cheltuieli respective, la sfîrșitul lunii. În aceeași categorie se mai cuprind și retribuțiile personalului administrativ, cheltuielile gospodărești și de birou etc., care privesc unele lucrări de investiții și nu se pot defalca de la început pe fiecare lucrare, fiind comune pentru mai multe lucrări etc. Contabilitatea bugetară are sarcina să colecteze în cursul lunii cheltuielile care nu se pot înregistra potrivit destinației lor și să repartizeze aceste cheltuieli pe locurile de consum la sfîrșitul lunii, folosind în acest scop contul „Cheltuieli de repartizat".

CHELTUIELI DE TRANSPORT-APROVIZIONARE, c. efectuate cu ocazia transportului materialelor de la locul de expediție la cel de destinație; (de manipulare pentru încărcarea, conservarea în timpul transportului și descărcarea, aranjarea și stivuirea la locul de depozitare etc.). Retribuirea muncitorilor permanenți folosiți la aceste lucrări și cheltuieli de întreținere și funcționare a serviciilor de aprovizionare, nu se include în prețul efectiv de aprovizionare, ci în *cheltuielile generale ale întreprinderii* (→). În aceste **c.** se mai cuprind primele plătite pentru asigurarea materialelor în timpul transportului sau în timpul păstrării lor în depozite străine, pierderile de materiale în timpul transportului datorită unor cauze normale de scurgere, evaporare, în limitele cotelor legale de perisabilitate, costul ambalajelor în care au fost transportate materialele, în cazul cînd acestea au fost facturate fără obligația de restituire și diferența dintre prețul de facturare și suma ce se recuperează în cazul restituirii sau valorificării ambalajelor.

CHELTUIELI DE VÎNZARE, → **CHELTUIELI DE CIRCULAȚIE; CHELTUIELI DE EXPEDIERE**

CHELTUIELI DIRECTE, c. care se repartizează în mod nemijlocit asupra unui anumit produs sau asupra fazelor de producție care le-au ocazionat. **C.d.** se caracterizează prin posibilitatea identificării lor, cantitativ și valoric și a repartizării

directe asupra produselor sau comenzilor ce le-au ocazionat. În categoria **c.d.** se cuprind consumul de materii prime și de materiale directe, retribuțiile muncitorilor productivi ș.a.

CHELTUIELI EFECTIVE, sînt **c.** postcalculate, realizate efectiv. În instituțiile bugetare, **c.e.** privite din punctul de vedere al executării planului de cheltuieli și al înregistrării lor în contabilitate reprezintă consumul de materiale, retribuțiile personalului muncitor, prestările de servicii, indiferent dacă au fost sau nu achitate.

CHELTUIELI FINANCIARE, utilizare a venitului net al unităților economice în interesul acesteia și prelevarea unei părți din el la organele superioare și la bugetul de stat. **C.f.** cuprind și utilizarea de către unitățile economice a acelei părți din venitul net al societății pus la dispoziția ei de către organul ierarhic superior, de către Ministerul Finanțelor sau administrațiile financiare și de către unitățile bancare. Cu ajutorul **c.f.** se formează, se alimentează, se repartizează și se utilizează fondurile unităților economice. **C.f.** cuprind investițiile, c. necesitate de acoperirea creșterilor și a pierderilor de mijloace circulante proprii, alocările unor părți din beneficiu la fondurile unității economice, prelevările din beneficii la organele ierarhic superioare, vărsămintele din beneficii la bugetul statului, prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, plata impozitului pe circulația mărfurilor, rambursarea creditelor bancare etc.

CHELTUIELI FUNCȚIONALE, c. specifice instituțiilor din domeniul învățămîntului, ocrotirii sănătății etc., legate de funcționarea lor cum sînt: *a)* în *învățămînt* retribuțiile și diferite indemnizații ce se acordă cadrelor didactice, cheltuieli pentru procurarea de material didactic, de instrumente și aparate de laborator, de diferite substanțe chimice pentru experiențe, de cărți pentru bibliotecă, premii acordate la sfîrșitul anului etc. și *b)* la *instituțiile de ocrotire a sănătății* astfel de cheltuieli sînt cele pentru medicamente, hrană, instrumentar, aparate, inventar moale etc.

CHELTUIELI GENERALE ALE ÎNTREPRINDERII, c. ocazionate de activitatea desfășurată de conducere și administrație pentru îndeplinirea sarcinilor ce decurg din planul tehnic, de producție și financiar al unei unități economice sau instituții bugetare. În această categorie se cuprind cheltuielile privind retribuțiile și contribuțiile pentru asigurările sociale ale personalului de conducere, cheltuielile de deplasare, imprimate, poștă, telefon, amortizarea mijloacelor fixe ale administrației etc.

CHELTUIELI GENERALE ALE SECȚIEI, c. ocazionate de desfășurarea în fiecare secție a procesului de producție. Ele au caracterul cheltuielilor complexe indirecte de producție. În categoria **c.g.** ale s. se cuprind premiile și contribuțiile pentru asigurările sociale ale lucrătorilor secției de producție, reparațiile mijloacelor fixe ale secției de producție, cheltuielile gospodărești ale secției etc. Ele au un caracter mai mult constant.

CHELTUIELI INDIRECTE, c. ocazionate în mai multe sectoare de activitate și determinate fie de desfășurarea procesului de producție din secții, fie de nevoile administrativ-gospodărești ale întreprinderii, din care cauză nu pot fi identificate și nici repartizate direct pe produs. Repartizarea lor se face după anumite norme, folosindu-se în acest scop procedee de repartizare care fac posibilă includerea lor justă în costuri. Din această categorie de **c.** fac parte cheltuielile cu întreținerea și funcționarea utilajelor, cheltuielile comune ale secției, cheltuielile generale ale întreprinderii, cheltuielile în afara producției etc.

CHELTUIELI ÎN AFARA PRODUCȚIEI, c. ocazionate de desfacerea producției, de administrarea și întreținerea organelor ierarhic superioare, organizate pe baza autogestiunii economico-financiare. → și *cheltuieli de circulație.*

CHELTUIELI JUDICIARE, c. reclamate de elaborarea actelor de procedură judiciară, administrarea probelor, conservarea mijloacelor materiale de probă, retribuirea avocaților și orice alte cheltuieli necesitate de desfășurarea procesului în fața instanței. În timpul desfășurării procesului, **c.j.** sînt efectuate fie de către stat, fie de către instanțele de judecată, fie de către părțile care se judecă și sînt suportate în final de persoana inculpată chiar dacă aceasta a fost achitată de instanță. În caz de împăcare, **c.j.** se suportă de ambele părți.

CHELTUIELI NECESARE, reclamate de buna întreținere și conservarea unui bun. Dacă astfel de **c.** sînt efectuate de către o altă persoană decît proprietarul bunului, proprietarul are obligația să le restituie deoarece dacă bunul s-ar fi aflat în posesia sa ar fi trebuit să efectueze cheltuielile respective.

CHELTUIELI NEECONOMICOASE, c. ocazionate de unele deficiențe organizatorico sau funcționale ale gospodăririi întreprinderilor. Repartizarea lor pe costuri se face numai cînd nu se pot imputa vinovatului. În categoria acestor **c.** intră amenzile și penalizările, plătite pentru nerespectarea disciplinei contractuale, economice, financiare, bancare, lipsurile și deteriorările de materiale în timpul păstrării și manipulării lor, pierderile din rebuturi etc. În *socialism*, reducerea și chiar înlăturarea lor completă, constituie o sarcină importantă a întreprinderilor în vederea reducerii costurilor.

CHELTUIELI OPERATIVE, parte componentă a cheltuielilor social-culturale unde sînt cuprinse majoritatea cheltuielilor curente, specifice instituțiilor respective, cum sînt: retribuții și diferite indemnizații ce se acordă cadrelor didactice, personalului medico-sanitar, procurarea de material didactic, aparate și instrumente de laborator, medicamente, diferite substanțe chimice pentru experiențe, cărți pentru biblioteci, imprimate, premii ce se acordă la sfîrșitul anului, inventar moale, iluminat, încălzit etc. **C.o.** constituie, de regulă, cea mai mare parte a cheltuielilor social-culturale. **C.o.** se determină de către fiecare instituție bugetară prin înmulțirea numărului de indicatori cu norma respectivă de cheltuieli pe un indicator. → și *indicatori operativi*; *normă centralizată de cheltuieli*; *normă combinată de cheltuieli*; *normă financiară*; *normă indicativă de cheltuieli*; *normă individuală de cheltuieli*; *normă materială.*

CHELTUIELI PENTRU EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT, c. efectuate pentru construirea de baze sportive (stadioane, săli de sport, bazine de înot etc.) și pentru dotarea acestora cu utilaje și echipamentul sportiv necesar organizării de manifestări cultural-sportive, aviației sportive etc. Aceste cheltuieli se finanțează din încasările obținute de la diferite manifestări cultural-sportive, o parte din beneficiile realizate de Administrația de Stat „Loto-Pronosport", din mijloacele bănești ale organizațiilor sindicale și din resursele unităților și organizațiilor cooperatiste. Parțial, acțiunile de educație fizică și sport sînt finanțate de la bugetul statului sub forma de subvenții puse la dispoziția Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport. → și *cheltuieli bugetare pentru finanțarea acțiunilor social-culturale.*

CHELTUIELI PENTRU PROTECȚIA MUNCII, c. efectuate pentru înzestrarea întreprinderii cu mecanisme, aparate și obiecte de protecție și sanitare (ventilatoare, dușuri, lavabouri etc.), precum și pentru procurarea echipamentului de pro-

tecție, a medicamentelor și alimentelor ca antidot etc. Cheltuielile privind investițiile făcute pentru protecția muncii sînt prevăzute în planul de investiții.

CHELTUIELI PENTRU REPARAȚII CURENTE ȘI REVIZII PERIODICE, → **REVIZIE** (~ **PERIODICĂ**).

CHELTUIELI PENTRU ȘTIINȚĂ, c. finanțate din sumele încasate de la beneficiari pe baza contractelor de cercetare, din credite bancare, diferite alte surse, precum și de la bugetul statului. Beneficiarii lucrărilor de cercetare științifică folosesc ca surse de finanțare fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic, fondurile de dezvoltare economică, de investiții, fondul mijloacelor circulante și resurse primite la bugetul statului. Resursele bugetare se folosesc numai pentru finanțarea acelor cercetări științifice care prezintă o importanță deosebită în dezvoltarea economico-socială a țării, cercetările complexe, generale, de perspectivă, cercetările fundamentale care asigură condițiile progresului multilateral al societății noastre socialiste, cuprinse în „Programul-Directivă de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic în perioada 1981—1990 și direcțiile principale pînă în anul 2000". Cheltuielile efectuate de la bugetul de stat pentru cercetarea științifică au înregistrat o continuă creștere, după cum rezultă din datele de mai jos:

Evoluția cheltuielilor bugetare pentru știință

— în mil. lei —

Explicații	1955	1960	1965	1970	1975	1979
Cheltuieli bugetare pentru știință	452,0	857,3	1 436,0	1 923,1	3 166,8	4 280,9
% față de 1955	100	189,7	317,7	425,5	700,6	947,0

* Cifre de plan.

În anii construcției socialiste, știința românească, cu tradițiile sale progresiste a înregistrat o dezvoltare și perfecționare remarcabile. S-a acordat o atenție deosebită cercetării științifice, deoarece teoria însușită și aplicată în practică de către masele populare devine o uriașă forță materială. Știința a devenit o importantă forță de producție; ea exercită o influență considerabilă asupra progresului societății omenești. Finanțarea de la bugetul de stat a dezvoltării științei naționale duce la creșterea potențialului spiritual al națiunii române, la dezvoltarea economiei și culturii, la progresul orînduirii socialiste, la întărirea suveranității și independenței naționale. Partidul Comunist Român a hotărît luarea de măsuri în vederea îmbunătățirii, organizării și orientării activității de cercetare științifică, dezvoltarea și folosirea rațională a bazei sale materiale, selecționarea, formarea și perfecționarea cadrelor de cercetători și legarea cercetării științifice de producție. Progresul remarcabil înregistrat de cercetarea științifică este o materializare a inteligenței, talentului, inventivității și a geniului creator al poporului român. S-a înființat Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie care se ocupă cu orientarea cercetării științifice, cu concentrarea forțelor de cercetare științifică, cu cunoașterea progresului tehnologic mondial; el răspunde de introducerea echipamentelor de prelucrare automată a datelor din economie, de controlul utilizării acestora, de realizarea sistemelor de conducere cu mijloace de automatizare, asigură perfecțio-

narea sistemului informațional economico-social pe baza unei concepții unitare, creează condiții pentru folosirea rațională a tehnicii de calcul, a mijloacelor materiale și financiare și a cadrelor de specialiști. Institutele de cercetare științifică sînt organizate în regim economic, trebuind să-și compenseze cheltuielile din venituri proprii; activitatea lor se desfășoară pe baza contractelor de cercetare științifică. C.p.ș. fac posibilă afirmarea revoluției tehnico-științifice în toate domeniile de activitate, creșterea rolului științei în modernizarea economiei naționale, asigurarea progresului multilateral al patriei. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat că: „... un rol tot mai important revine științei — factor determinant al dezvoltării societății. Orientarea de bază a programului-directivă o constituie afirmarea revoluției tehnico-științifice în toate domeniile de activitate, creșterea rolului științei în modernizarea economiei naționale, a întregii vieți sociale, în conducerea societății, legarea tot mai strînsă a cercetării de producție, accentuarea contribuției creației științifice românești la progresul multilateral și dinamic al țării noastre, la îmbogățirea tezaurului cunoașterii universale, astfel încît deceniul următor să devină cu adevărat deceniul științei, tehnicii, calității și eficienței". Cercetarea științifică analizează procesele economice și sociale, inclusiv cele care se manifestă pe plan mondial, contribuie la elaborarea celor mai eficiente soluții pentru modernizarea economiei naționale, perfecționarea relațiilor de producție socialiste, organizarea societății corespunzător condițiilor istorice și cerințelor progresului țării noastre. Cercetarea științifică în domeniul economiei este chemată să examineze temeinic legile economice obiective pentru a fi folosite în mod conștient în activitatea practică de conducere și organizare a întregii vieți economico-sociale. Științele economice au sarcina să studieze problemele creșterii productivității muncii sociale, valorificării superioare a materiilor prime și energiei astfel ca România să devină independentă din punct de vedere al aprovizionării cu energie și combustibil, reducerii consumurilor materiale și energetice, recuperarea și refolosirea materiilor prime și materialelor, utilizării complete și intensive a mijloacelor fixe, generalizarea mecanizării, automatizării și cibernetizării producției, introducerea de noi tehnologii avansate în toate ramurile economiei naționale, asimilarea de noi produse cu caracteristici superioare, obținerea unei eficiențe economice maxime. Se vor cerceta mai aprofundat căile de perfecționare a relațiilor socialiste de producție, de întărire și dezvoltare a proprietății socialiste, formele de colaborare și interacțiune tot mai strînsă între unitățile de stat și cele cooperatiste. O atenție deosebită se acordă studierii direcțiilor de perfecționare în continuare a mecanismului economico-financiar pe baza îmbinării organice, armonioase a conducerii unitare a economiei naționale cu autoconducerea muncitorească și autogestiunea economico-financiară a unităților economice. De asemenea, cercetarea științifică studiază aprofundat repartizarea optimă a venitului național pentru fondul de dezvoltare economico-socială și fondul de consum, schimbările care intervin în structura consumului populației, formele de aplicare a principiului socialist de repartiție după cantitatea și calitatea muncii, raportul dintre veniturile directe din muncă și cele din fondurile sociale, în perspectiva făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii la comunism. Concomitent, cercetarea științifică este chemată să aducă o contribuție importantă la examinarea și previzionarea noilor direcții de dezvoltare a societății în raport cu schimbările care intervin în dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor de producție. Științele economice au sarcina să cerceteze mai temeinic fenomenele și tendințele noi din economia mondială, căile restructurării diviziunii internaționale ale muncii, a afirmării noii ordini economice internaționale, ale participării economiei românești la circuitul economic mondial, practicarea unui comerț exterior de înaltă eficiență economică, asigurarea condițiilor pentru trecerea la convertibilitatea internațională a leului. În viitor știința economică românească va trebui să se afirme tot mai puternic și să participe și mai activ la confruntarea de idei care are loc în gîndirea economică contemporană.

CHELTUIELI PLAFONATE, c. ce se pot efectua de către unitățile socialiste în limita unui anumit plafon stabilit pentru fiecare trimestru, plafon ce nu poate fi depășit. **C.p.** se referă la deplasări în interes de serviciu, plăți pentru angajări de lucrări în afara sectorului socialist etc. În situația în care organele judecătorești obligă o unitate socialistă să efectueze unele plăți din capitolul de cheltuieli plafonate, însă aceasta nu are plafonul necesar, plata se poate face de către unitatea bancară, dar afectează plafonul cheltuielilor respective din trimestrul următor.

CHELTUIELI POSTCALCULATE, c. calculate și înregistrate în contabilitatea întreprinderii numai după ce ele au fost efectiv făcute: au caracter de cheltuieli reale.

CHELTUIELI POȘTALE, c. efectuate de întreprinderi, instituții, cooperative, persoane fizice, pentru francarea corespondenței și a diferitelor colete ce se expediază prin poștă.

CHELTUIELI PRELIMINATE, c. ce urmează a fi efectuate într-o perioadă viitoare de gestiune, dar care privesc perioada de gestiune curentă și care trebuie să le suporte.

CHELTUIELI PRIMARE, c. care, în individualitatea lor au caracter omogen și nu se pot divide mai departe; sub această denumire se utilizează la planificarea costului producției globale pe întreaga întreprindere.

CHELTUIELI PROPORȚIONALE, → **CHELTUIELI VARIABILE.**

CHELTUIELI SIMPLE, → **CHELTUIELI PRIMARE.**

CHELTUIELI SOCIAL-CULTURALE, c. efectuate de la bugetul de stat, instituții și întreprinderi, cooperative etc., pentru învățămînt, ocrotirea sănătății, manifestări cultural-sportive, biblioteci, asistență socială, asigurări sociale etc., etc. → și *cheltuieli bugetare pentru finanțarea acțiunilor social-culturale.*

CHELTUIELI SUPLIMENTARE, sînt considerate acele **c.** care au depășit norma stabilită pentru consumul de materiale, de timp sau bani, stabilită la începutul perioadei de gestiune. → și *cheltuieli de producție.*

CHELTUIELI TEHNOLOGICE, → **CHELTUIELI DE BAZĂ.**

CHELTUIELI UTILE, efectuate de către posesorul unui bun pentru a ameliora starea lui. Cu toate că nu sînt necesare, aceste **c.** măresc valoarea bunului. De aceea, proprietarul are obligația să restituie aceste cheltuieli persoanei care le-a efectuat.

CHELTUIELI VARIABILE, c. a căror mărime se modifică în plus sau în minus proporțional cu volumul fizic al producției care le-a ocazionat, în condițiile unor norme de consum specific neschimbate. În categoria **c.v.** sînt incluse **c.** cu consumul de materii prime și materiale directe, retribuțiile directe (în acord), combustibilul tehnologic, cheltuielile de transport, dobînzile, spezele bancare ș.a. → și *cheltuieli de producție; cheltuieli directe.*

CHELTUIELI VOLUPTUARII, efectuate în bani sau în muncă de către posesorul unui bun pentru a-și satisface mai bine plăcerea sa personală. Întrucît **c.v.** nu măresc valoarea bunului, proprietarul bunului nu este obligat să le restituie persoanei care le-a efectuat.

CHELTUIELILE BĂNEȘTI ALE POPULAȚIEI, sînt constituite din plățile bănești efectuate pentru cumpărarea de mărfuri, prestările de servicii, construirea și cumpărarea de locuințe proprietate personală, plata de impozite, taxe, contribuții, cotizații, diferite alte cheltuieli. → și *balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației.*

CHELTUIELILE STATULUI, c. efectuate de către stat. Aceste cheltuieli au apărut odată cu statul. În fiecare formațiune social-economică, statul a avut un sistem propriu de cheltuieli. În *sclavagism* se cheltuiau mijloace enorme pentru întreținerea stăpînilor și a numeroșilor lor servitori, a aparatului de asuprire, cheltuieli de război etc. În *feudalism*, **c.s.** cuprindeau cheltuieli cu feudalii, cu întreținerea curții regale și a aristocraților, cheltuieli pentru manufactură și comerț etc. În *capitalism*, **c.s.** corespund intereselor burgheziei. **C.s.** capitalist cuprind cheltuieli militare, cheltuieli cu aparatul de stat, cheltuieli pentru stingerea datoriilor statului. În imperialism, sume mari de bani sînt destinate finanțării marilor monopoluri capitaliste etc. În *socialism*, **c.s.** au o natură nouă, exprimînd relații de producție socialiste, sînt planificate pe baza planului național unic de dezvoltare economico-socială și cuprind: *cheltuieli bugetare pentru finanțarea economiei naționale* (circa 68%(→) *cheltuieli bugetare pentru finanțarea acțiunilor social-culturale* (23,50%) (→), *cheltuieli bugetare cu apărarea națională* (sub 4%) (→), *cheltuieli bugetare cu organele statului* (sub 2%) și alte cheltuieli.

CHENZINĂ, retribuția cuvenită unei persoane încadrate în muncă, pe care o primește la fiecare jumătate de lună.

CHITANȚĂ, document contabil și juridic oficial, prin care se atestă încasarea (respectiv plata) unei sume de bani sau primirea unor valori materiale; se întocmește și se semnează de primitor și se eliberează depunătorului sumei sau predătorului valorilor materiale. **C.** constituie documentul justificativ pentru depunerea sumei de bani (în numerar) sau a altor valori la casieria unității gestionare. Întocmirea ei se face în conformitate cu prevederile regulamentului privind încasările și plățile în numerar ale instituțiilor, întreprinderilor și organizațiilor de stat, cooperative și obștești.

CICLU DE FUNCȚIONARE, indicator prevăzut în normativele tehnice de care unitățile economice trebuie să țină seama la efectuarea reparațiilor capitale. **C. de f.** este exprimat în ani, ore de funcționare sau kilometri parcurși, de la data punerii în funcțiune a unui mijloc fix și pînă la efectuarea primei reparații capitale sau între două reparații capitale consecutive. În funcție de gradul de uzură și de starea tehnică a mijloacelor fixe, **c.** de **f.** se poate micșora cu sau peste 10%, dar numai cu aprobarea organului ierarhic superior. → și *reparație capitală.*

CICLUL DE PRODUCȚIE, → **CICLU DE FABRICAȚIE.**

CICLU ECONOMIC (în *capitalism*), totalitatea perioadelor ce se succed în dezvoltarea producției capitaliste de la începutul unei crize economice de supraproducție pînă la începutul celei următoare. Ciclul cuprinde 4 faze: criza, depresiunea, înviorarea și avîntul. Caracterul ciclic al dezvoltării economiei capitaliste duce la încetinirea relativă a ritmului de dezvoltare a forțelor de producție.

C.I.F. (Cost, Insurance, Freight) (cost, asigurare, navlu), clauză prevăzută în contractele de vînzare-cumpărare, potrivit căreia livrarea mărfii de către vînzător cumpărătorului se socotește din momentul cînd aceasta a trecut balustrada navei, în portul de încărcare. Prin această clauză vînzătorul are sarcina de a procura nava,

de a suporta cheltuielile cu ambalajul folosit în mod curent și cheltuielile cu încărcarea mărfii la bordul navei, de a procura *conosamentul* (→), de a întocmi factura mărfurilor și certificatul de origine a acestora, de a plăti taxele și impozitele legate de exportul mărfurilor, de a asigura marfa pe timpul transportului și de a preda documentele de mai sus și polița de asigurare cumpărătorului. În acest caz, marfa se transportă pe riscul cumpărătorului, prețul plătit de acesta acoperind costul mărfii, polița de asigurare și costul transportului maritim sau fluvial. De asemenea cumpărătorul suportă cheltuielile de descărcare, taxele de import și celelalte taxe portuare ce privesc marfa în portul de destinație. Dacă are loc o avarie în timpul transportului, cumpărătorul se va adresa societății de asigurare pentru a solicita despăgubirea. Potrivit acestei clauze, în relațiile dintre țările socialiste, dreptul de proprietate asupra mărfurilor vîndute se transmite de la vînzător la cumpărător, în momentul predării documentelor de mai sus acestuia din urmă, depunerii lor la bancă sau expedierii lor prin poștă.

C.I.F.C.I. (cost, insurance, freight, commission and interest), costul mărfii, asigurare, navlu, comision și dobînzi.

CIFRĂ DE AFACERI, suma totală a încasărilor din operațiile comerciale efectuate de o întreprindere într-o anumită perioadă de timp. De regulă, se calculează pe timp de un an și servește la stabilirea unor impozite.

CIFRĂ DE CONTROL A CREDITĂRII, indicator al planului de credite care arată mărimea diferitelor credite ce se acordă unităților economice. C. de c. are caracter orientativ, putînd fi depășită.

CIFRĂ DE ECHIVALENȚĂ, → **CHELTUIELI DE PRODUCȚIE.**

CIRCUITUL CAPITALULUI, transformarea succesivă a capitalului dintr-o formă într-alta; proces de mișcare a capitalului care trece prin trei stadii: în sfera producției și sfera circulației, cînd capitalul bănesc se transformă în capital productiv, capitalul productiv în capital marfă și a acestuia din nou în capital bănesc. În timpul circuitului său, capitalul îmbracă cele trei forme funcționale. Stadiul întîi al mișcării capitalului constă în transformarea capitalului bănesc în capital productiv, care se prezintă astfel:

$$B - M \left\langle \begin{matrix} F_m \\ M_p \end{matrix} \right.$$

În acest stadiu, capitalul bănesc *(B)* se transformă în forță de muncă *(Fm)* și în mijloace de producție *(Mp)*, adică în capital productiv. Dacă mai înainte capitalistul dispunea de capitalul bănesc, acum el dispune de un capital de aceeași mărime dar sub forma capitalului productiv, adică de tot ce are nevoie pentru producție (deci și a forței de muncă fără de care nu poate începe procesul de producție și nu se poate obține plusvaloare). Al doilea stadiu al mișcării capitalului constă în transformarea capitalului productiv în capital marfă. În acest stadiu, după ce capitalistul și-a procurat capitalul productiv, începe consumarea productivă a acestuia care se concretizează în utilizarea forței de muncă, prelucrarea materiilor prime, materialelor, consumarea combustibilului, funcționarea și uzarea mașinilor, instalațiilor etc. Acest stadiu poate fi reprezentat astfel:

$$M \left\langle \begin{matrix} F_m \\ M_p \end{matrix} \right. \ldots P \ldots M'$$

Capitalul avansat își schimbă acum din nou forma în procesul de producție, devenind capital marfă, cînd se obțin produse finite de o valoare superioară valorii inițiale a capitalului, în care este inclusă și plusvaloarea creată de muncitori. În formula de mai sus, P reprezintă producție, iar M' capitalul sub formă de marfă, care are o valoare superioară, incluzînd și supramunca muncitorilor. Al treilea stadiu al mișcării capitalului constă în transformarea capitalului marfă în capital bănesc (dobîndind astfel forma sa inițială însă este într-un cuantum mai mare, cuprinzînd și plusvaloarea) și poate fi reprezentat în felul următor:

$$M' - B'$$

La încheierea celui de al treilea stadiu, capitalistul reinvestește capitalul, achiziționînd din nou mijloace de producție și forță de muncă, dar în proporții sporite. Aceste trei stadii, prin care trece succesiv capitalul în mișcarea sa, constituie un tot unitar (sînt foarte strîns legate între ele și depind unul de altul), reprezentînd circuitul total al capitalului industrial, sintetizat în următoarea formulă:

$$B - M \left\langle \begin{matrix} F_m \\ M_p \end{matrix} \right. \ldots P \ldots M' - B'$$

Primul și al treilea stadiu au loc în sfera circulației, iar al doilea se situează în sfera producției. **C.c.** face posibilă transformarea banilor în mărfuri și invers; fără această transformare este de neconceput repetarea permanentă a procesului de producție, respectiv reproducția capitalistă indiferent de formele ei: simplă sau lărgită.

CIRCUITUL FONDURILOR DE PRODUCȚIE, proces de mișcare și schimbare continuă a formei pe care **f. de p.** o îmbracă prin trecerea lor din sfera circulației în sfera producției și invers datorită corelației dintre aceste stadii ale reproducției sociale. Practic, **c.f. de p.** cuprinde trei stadii: aprovizionarea tehnico-materială, producția și desfacerea și se poate explica astfel: $B - Mp \ldots P \ldots M' \ldots - B'$. Desfășurarea normală și neîntreruptă a **c.f. de p.** presupune o activitate calitativ superioară, ritmică, în toate stadiile procesului reproducției sociale.

CIRCUITUL MIJLOACELOR CIRCULANTE, trecerea mijloacelor circulante prin stadiile: aprovizionare tehnico-materială, producție și desfacere. Aceste mijloace îmbracă forme diferite, și anume: bani, materii prime, materiale, producție neterminată și iarăși bani. **C.m.c.** începe din momentul cînd unitatea economică achiziționează elementele de mijloace circulante și durează pînă cînd contravaloarea produselor finite s-a înregistrat în contul său deschis la bancă. Unitățile economice sînt chemate și interesate să ia măsurile cele mai eficiente pentru ca fiecare circuit să se efectueze într-un timp cît mai scurt. → și *circuitul fondurilor de producție; viteza de rotație a mijloacelor circulante.*

CIRCULAȚIA POLIȚELOR, mișcare a *polițelor* (→) în sfera circulației, unde pot înlocui banii. **C.p.** apare pe baza *creditului comercial* (→) și extinde sfera acestui credit. Întrucît deținătorul de polițe poate achita cu acestea diferite mărfuri pe care le cumpără, se permite acordarea de credite comerciale în dimensiuni care depășește limitele capitalului de rezervă. **C.p.** lărgește sfera aplicării creditului comercial peste limitele relațiilor dintre diferite ramuri de producție legate direct între ele, deoarece prin intermediul polițelor se pot stinge diversele plăți dintre capitaliștii din diferite ramuri.

CIRCULAȚIE, proces al schimbului de mărfuri prin mijlocirea banilor; transformarea mărfurilor în bani și apoi a banilor în mărfuri. Procesul **c.** cuprinde două acte

separate: vînzarea *(M—B)* și cumpărarea *(B—M)*. În condițiile proprietății private asupra mijloacelor de producție, **c.** mărfurilor ascunde posibilitatea crizelor economice ca urmare a rupturii existente între cele două acte ale circulației. În *socialism*, procesul **c.** se deosebește esențial de cel din capitalism datorită existenței proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție și a faptului că producția de mărfuri se desfășoară în mod planificat, ceea ce oferă posibilitatea dirijării **c.** mărfurilor potrivit cerințelor legilor economice proprii societății socialiste.

CIRCULAȚIE BĂNEASCĂ, totalitatea operațiilor efectuate cu masa banilor, concretizate în încasările și plățile bănești, determinate de circulația mărfurilor, de prestarea serviciilor etc., în cadrul unei țări. Operațiile bănești se efectuează, pe de o parte, între unitățile economice, instituții și populație, precum și între diferitele grupe ale populației, iar pe de altă parte, între toate acestea și stat, prin intermediul băncilor, într-o anumită perioadă de timp. **C.b.** cuprinde atît plățile în numerar, cît și plățile fără numerar. **C.b.** în numerar cuprinde operațiile de încasări și plăți care au loc între populație și unitățile socialiste, precum și operațiile bănești dintre diferitele grupe ale populației. Între **c.b.** cu și fără numerar există o interdependență permanentă, numerarul trecînd mereu dintr-o sferă în alta astfel încît ambele sfere formează un tot unitar. În condițiile proprietății private asupra mijloacelor de producție, **c.b.** are un caracter stihinic, suma de bani necesară circulației fiind determinată de legi economice proprii acestor orînduiri. În *socialism* **c.b.** este reglementată pe baza planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării, statul folosind în mod conștient și ținînd seama de cerințele obiective ale legii circulației bănești în scopul dezvoltării economico-sociale multilaterale a țării. **C.b.** este astfel organizată încît contribuie la dezvoltarea planificată, proporțională, armonioasă și echilibrată a tuturor ramurilor economiei naționale și a unităților administrativ-teritoriale ale țării, la desfășurarea normală a schimbului de mărfuri etc. **C.b.** se stabilește pe baza planificării finanțelor țării, a planului de casă și a planului de credite. Posibilitatea planificării **c.b.** se bazează pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție și pe existența în mîinile statului a unor uriașe cantități de mărfuri care se vînd pe piață la prețuri planificate, ferme, dinainte stabilite, ceea ce îi conferă un caracter organizat și centralizat. → și *planul de casă; planul de credite; inflație; stabilitatea banilor; suma de bani necesară circulației.*

CIRCUMSCRIPȚIE FINANCIARĂ, organ financiar local care funcționează pe lîngă comitetele executive ale consiliilor populare municipale sau pe lîngă birourile executive ale consiliilor populare orășenești și îndeplinește aceleași atribuții ca și administrația financiară, dar limitate și adaptate la specificul din raza lor teritorială. **C.f.** este subordonată atît comitetului sau biroului executiv al consiliului popular, cît și administrației financiare. Structura ei organizatorică cuprinde serviciul buget, contabilitate, impozite și taxe. → și *administrația financiară.*

CISLĂ (în *feudalism*), parte din birul plătit în comun, repartizată pe o persoană sau pe o anumită comunitate. De regulă, repartizarea dărilor se făcea de către obștea satului, în funcție de averea pe care o aveau plătitorii.

CITAȚIE, înscris emis de un organ judecătoresc sau de urmărire penală, prin care o persoană este invitată să se prezinte la acel organ la o anumită dată și oră.

CÎȘTIG MEDIU, sumă obținută prin adăugarea la retribuția tarifară a tuturor cîștigurilor cu caracter permanent, plătit personalului muncitor de către întreprindere pe timp determinat, raportată la numărul de zile sau ore efective, ale unei perioade de timp. În calcul se iau în considerare numai zilele lucrătoare din perioada respectivă de timp și nu zilele calendaristice. Printre cîștigurile cu caracter permanent se

consideră retribuţia tarifară, veniturile realizate din munca în acord şi premiile plătite pe baza sistemului de premiere, aplicat în unitatea în care funcţionează personalul. → şi *concediu* (~ *de odihnă*).

CLASIFICAREA MIJLOACELOR CIRCULANTE, → **MIJLOACE CIRCULANTE.**

CLASIFICAREA MIJLOACELOR FIXE, → **MIJLOACE FIXE.**

CLASIFICAREA OPERAŢIILOR DE BURSĂ (în *capitalism*), cuprinde gruparea operaţiilor după momentul cînd are loc lichidarea şi anume: *operaţii comptant* (pe bani gata sau „per casa"), în care lichidarea are loc în momentul cînd s-a încheiat tîrgul sau la cîteva zile şi *operaţii la termen*, în care lichidarea se face ulterior. Lichidarea trebuie să fie efectivă prin predarea şi primirea valorilor sau numai prin achitarea diferenţei de curs.

CLASIFICAŢIE BUGETARĂ, grupare obligatorie şi unitară, într-o ordine ştiinţifică, a tuturor veniturilor şi cheltuielilor din cuprinsul bugetului de stat. Clasificaţia este constituită dintr-un sistem de diviziuni şi subdiviziuni în care sînt încadrate veniturile şi cheltuielile bugetare, aceasta fiind obligatorie pentru toate unităţile socialiste şi organele care se ocupă cu elaborarea şi executarea bugetului de stat. **C.b.** înlesneşte cunoaşterea conţinutului bugetului de stat, a tuturor izvoarelor de venituri, ceea ce face posibilă luarea de măsuri pentru încasarea integrală a acestora la termenele stabilite şi facilitează, de asemenea, stabilirea, determinarea, efectuarea şi ţinerea evidenţei cheltuielilor în concordanţă cu indicatorii planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a ţării. **C.b.** este constituită dintr-un cadru general al veniturilor şi cheltuielilor şi dintr-un cadru comun al cheltuielilor care se adaptează mereu la cerinţele economiei naţionale. Stabilirea, modificarea şi completarea **c.b.** este de competenţa Ministerului Finanţelor. → şi *cadrul comun al clasificaţiei bugetare; cadrul general al clasificaţiei bugetare.*

CLAUZA ABANDONULUI, stipulare expresă prevăzută în poliţa de asigurare maritimă, potrivit căreia armatorul are latitudinea să abandoneze nava avariată în favoarea asigurătorilor în schimbul primirii despăgubirilor cuvenite.

CLAUZA AMERICANĂ, consemnare în documentele de asigurare pentru cazurile în care asiguratul dispune de două poliţe de asigurare, de la doi asigurători, pentru acelaşi bun şi aceleaşi riscuri. Potrivit **c.a.** asigurătorii răspund în ordinea datei stipulate în fiecare poliţă; asiguratul primeşte despăgubire de la al doilea asigurător numai atunci cînd suma asigurată din prima poliţă nu compensează întreaga daună.

CLAUZA ASIGURĂRII DE VALORI SUPLIMENTARE, prevedere în asigurările maritime potrivit căreia armatorul are posibilitatea să asigure prin aceeaşi poliţă şi alte valori decît cele menţionate, cum ar fi suma navlului. Valoarea suplimentară poate ajunge pînă la cel mult 25% din asigurarea de bază.

CLAUZA ASIGURĂRII TRANSBORDĂRII, consemnare în actele de asigurare maritimă, care atestă că asigurătorul preia riscul mărfurilor în momentul transbordării lor de la cheu la navă şi invers.

CLAUZA ATESTĂRII, consemnare în actele de asigurare maritimă, prin care se atestă că poliţa de asigurare a fost semnată de către o persoană autorizată de societatea de asigurare.

CLAUZA AVARIEI, stipulaţie în majoritatea poliţelor de asigurare prin care se atestă că în situaţia cînd mărfurile suferă o avarie care din punct de vedere valoric este mai mică decît un anumit cuantum stabilit la încheierea asigurării, nu se plăteşte despăgubirea. Fac excepţie de la această regulă daunele survenite ca urmare a eşuării, incendierii, coliziunii sau scufundării navei. → şi *franşiză.*

CLAUZA CLASIFICĂRII, stipulaţie în documentele de asigurare maritimă, potrivit căreia primele de asigurare pentru mărfurile care urmează să se încarce pe o navă încă necunoscută în momentul contractării asigurării, se fixează în funcţie de clasa pe care o va avea nava respectivă în ziua încărcării, potrivit normelor de clasificare a acestor nave.

CLAUZA DE DEVIZE, prevedere stipulată în acordul de cliring, potrivit căreia în situaţiile în care una din părţile acordului devine deficitară în cont şi nu sporeşte exportul ori nu reduce corespunzător importul în vederea reactivării corespunzătoare a balanţei plăţilor, este obligată să compenseze diferenţa între creditul tehnic prevăzut în acord şi deficitul constatat prin transferarea efectivă a sumei corespunzătoare dintr-o anumită valută în ţara partenerului excedentar, în acest fel echilibrîndu-se contul de cliring. → *credit tehnic.*

CLAUZA DE ÎMPUTERNICIRE, specificaţie în libretele de economii ale populaţiei la C.E.C., potrivit căreia sumele depuse pot fi retrase de soţie (soţ), copii, fraţi, surori, părinţi sau de oricare alte persoane desemnate de către deponent. **C. de î.** se poate stabili la prima depunere sau ulterior.

CLAUZA DE ÎNLOCUIRE, specificaţie în documentele de asigurări maritime care atestă că răspunderea asigurătorilor referitoare la pagubele provocate maşinilor este limitată la costul înlocuirii pieselor avariate sau al reparării maşinii respective.

CLAUZA DE LA DEPOZIT LA DEPOZIT, prevedere folosită în asigurarea transportului internaţional de mărfuri, potrivit căreia asigurarea este valabilă din momentul în care începe încărcarea mărfurilor pe primul mijloc de transport şi pînă cînd mărfurile sînt descărcate şi ajung în depozitul de destinaţie stipulat în poliţa de asigurare. Potrivit acestei clauze mărfurile sînt asigurate pe toată durata transportului, cu condiţia ca de la depozitul intermediar (vamă) sau de la un alt depozit intermediar şi pînă la ajungerea lor la depozitul de destinaţie să nu treacă mai mult de 60 zile. Suma asigurată pentru mărfurile importate sau exportate este formată din preţul mărfurilor prevăzut în factură, cheltuielile de transport pînă la depozitul final, beneficiul preliminat al asiguratului (maximum 10% din valoarea mărfurilor respective), prima de asigurare, iar în unele cazuri, la cererea asiguratului, şi taxele vamale. Cuantumul primelor de asigurare este stabilit pe categorii şi feluri de mărfuri ce se transportă, perioada în care se efectuează transportul, mijlocul de transport folosit, ruta transportului, condiţiile asigurării etc. Primele de asigurare se achită imediat ce asigurarea a fost confirmată. → şi *asigurare cu răspundere pentru avaria particulară; asigurare fără răspundere pentru avaria particulară; asigurare pentru toate riscurile; avarie; franşiză.*

CLAUZA D.S.T., clauză asigurătoare ce se poate prevedea în contracte, convenţii şi acorduri internaţionale, ştiut fiind că D.S.T. sînt astăzi cele mai stabile unităţi de referinţă, deoarece acestea se calculează zilnic avîndu-se în vedere un „coş" de 16 valute aparţinînd ţărilor care au cea mai mare pondere în comerţul internaţional; cotaţiile acestor valute se publică în buletine ale FMI. **C.D.S.T.** are astăzi o utilizare tot mai largă. → şi *Dreptul Special de Tragere.*

CLAUZA EXCEPTĂRII UZURII NORMALE, stipulație prevăzută în contractele de asigurări maritime potrivit căreia, în caz de daună, asigurătorul despăgubește valoarea navei, mai puțin amortizarea corespunzătoare uzurii normale. → și *uzură.*

CLAUZA FĂRĂ AVARIE PARTICULARĂ, noțiune utilizată în asigurările maritime prin care se confirmă că asigurarea nu cuprinde și avaria particulară. Există mărfuri care, prin proprietățile lor, se deteriorează foarte ușor cînd vin în contact cu apa, căldura etc. și care sînt admise la asigurare numai cu această clauză. Cu toate prevederile clauzei, dacă mărfurile respective se avariază datorită eșuării, coliziunii, scufundării sau incendierii navei sau a mărfurilor, asigurătorii despăgubesc și avaria particulară.

CLAUZA FRANȘIZEI, stipulație în contractul de asigurare potrivit căreia (mai ales în asigurările maritime), asigurătorii nu sînt obligați să plătească despăgubirile pentru avariile particulare al căror cuantum este inferior *franșizei* (→).

CLAUZA MĂRFURILOR NEVĂMUITE, consimțămînt exprimat de asigurătorii unui risc maritim pentru despăgubirea unei avarii particulare, aceasta făcîndu-se la valoarea mărfurilor din portul de destinație din care se exclud taxele vamale de import.

CLAUZA NAȚIUNII CELEI MAI FAVORIZATE, principiu de politică economică al unor state, inserat în tratatele, convențiile și acordurile comerciale, prin care se stipulează că un stat contractant acordă partenerului sau partenerilor toate avantajele și privilegiile care au fost sau vor fi acordate oricărui alt stat. Statele socialiste resping politica de grupări internaționale închise și promovează în politica lor economică principiul clauzei națiunii celei mai favorizate.

CLAUZA NECUMULĂRII AVARIILOR, mențiune pe documentele de asigurare maritimă prin care se atestă că avariile suferite de navă în cursul efectuării fiecărui transport se lichidează separat și nu cumulat. **C.n.a** este defavorabilă asiguraților deoarece fiecare avarie, luată separat, poate să nu depășească cuantumul *franșizei* (→).

CLAUZA PRIVIND OPERAȚIILE DE SWITCH, stingerea soldului creditor prin una sau mai multe operațiuni de compensare triunghiulară sub formă de transfer în favoarea unui alt stat cu care cele două părți semnatare ale acordului au relații de cliring. → și *compensație; operații de switch.*

CLAUZA SPEZELOR, mențiune în *contractul de navlosire* prin care se stabilește care parte contractantă suportă cheltuielile ocazionate de o navă cît staționează în port (taxele de cheiaj, remorcaj, cheltuielile de încărcare, descărcare, taxele asupra mărfurilor etc.).

CLAUZA TESTAMENTARĂ, consemnare în fișa de depunere a numerarului deschisă fiecărui deponent la C.E.C., prin care se stabilesc persoanele care au dreptul să moștenească depunerile în cazul decesului titularului libretului.

CLAUZA „TOATE RISCURILE", specificație în asigurările maritime care constă în aceea că asigurarea cuprinde și avaria particulară.

CLAUZA VALORII NETE, prevedere potrivit căreia în caz de avarie particulară, în asigurările maritime asigurătorul acordă despăgubirea mărfurilor asigurate numai pînă la nivelul valorii lor nete, ceea ce înseamnă că din prețul mărfurilor se scade suma navlului și diferitele alte taxe.

CLAUZĂ, dispoziție specială inserată într-o lege, convenție, contract sau act, prin intermediul căreia se reglementează felul în care părțile contractante urmează să-și exercite drepturile și obligațiile ce rezultă pentru fiecare, din actele încheiate.

CLAUZĂ AUR, prevedere expresă într-un contract economic, potrivit căreia debitorul are obligația să-și achite datoriile în monedă de aur sau să determine volumul datoriei în funcție de valoarea aurului considerat ca etalon, pentru a ocroti pe creditor în caz de depreciere monetară sau oscilații valutare. **C.a.** a fost mult folosită în perioada cursurilor valutare fixe, cînd riscul valutar consta în devalorizarea sau revalorizarea oficială a cantității de aur a valutelor de către autorități monetare naționale. Pe baza acestei clauze prețurile se recalculau (dacă între timp aveau loc devalorizări sau revalorizări) potrivit (raportat) conținutului inițial în aur. **C.a.** este larg folosită în relațiile internaționale servind ca mijloc de apărare împotriva riscului de devalorizare sau revalorizare.

CLAUZĂ DE SALVARE, prevedere în contractele economice încheiate de regulă între țările membre ale Comunității Economice Europene, care permite unor țări să oprească anumite importuri provenite din alte țări, dacă acestea ar risca să perturbe grav piața lor internă. Asemenea **c.** există și în alte acorduri bilaterale sau internaționale.

CLAUZĂ MULTIVALUTARĂ, mențiune expresă în acordurile comerciale internaționale, prin care se stabilesc valutele considerate stabile ce vor constitui „coșul valutar" pe baza căruia să se calculeze sau să se recalculeze prețul mărfurilor în momentul plății. Față de clauza bazată pe o singură valută, **c.m.** prezintă evidente avantaje, însă este mai puțin sigură față de clauza **D.S.T.** (→).

CLAUZĂ VALUTARĂ, prevedere expresă în acordurile internaționale prin care prețul se poate stabili sub una din următoarele forme: *a)* exprimarea prețului într-o valută considerată stabilă (forte), alta decît aceea a decontării și care la data plății se va fi raportat la valuta prețului, înlăturîndu-se astfel oscilațiile valutei în care se face plata; *b)* exprimarea prețului și a modalității de decontare în aceeași valută, cu mențiunea că prețul de decontare se modifică în aceeași proporție în care se schimbă cursul valutei de tranzacție, față de o terță valută considerată forte și prevăzută în contract. **C.v.** urmărea să apere pe semnatarul unui contract cu străinătatea de consecințele negative ale oscilației cursurilor valutare. Renunțarea de către țările capitaliste la definirea în aur a monedei naționale, trecerea la flotarea liberă a cursurilor, a făcut ca **c.v.** să nu mai aibă aplicare practică. În consecință, se utilizează raportarea cursului valutei de plată la media cursurilor mai multor valute, numită *„coș valutar"* (→) care prezintă un mai mare grad de stabilitate, deoarece are loc o compensare reciprocă a fenomenelor de depreciere și a acelor de apreciere valutară.

CLEARING-HOUSE, → **CASA DE COMPENSAȚIE A BĂNCILOR.**

CLIRING, compensări de plăți, sistem de efectuare a plăților internaționale fără numerar prin compensarea globală reciprocă a tuturor creanțelor și obligațiilor unei

țări față de o altă țară, avînd la bază o convenție guvernamentală. În interiorul țării **c.** reprezintă o formă de plată fără numerar efectuată de unitățile bancare din țară. În relațiile internaționale **c.** constă în compensarea plăților reciproce rezultate din operațiile de comerț exterior sau din alte operații. Compensațiile se fac centralizat, fiind reglementate de către statele respective. De regulă, în acordurile pentru decontările prin **c.** se prevede clauza aur sau clauza valutară spre a se evita pierderile sau cîștigurile de pe urma devalorizării valutei în care se fac decontările. Din punctul de vedere al evidenței, **c.** poate fi cu un cont, cu două conturi sau descentralizat. Între țările socialiste, **c.** a devenit o metodă tradițională de decontare care asigură micșorarea cheltuielilor de circulație, facilitînd reglementarea pe bază de plan a decontărilor reciproce. → și *compensație.*

COASIGURARE, contractare a asigurării de către un asigurat cu cîțiva asigurători care preiau asupra lor o cotă stabilită din risc și pe care o suportă în mod independent. **C.** este o cale de dispersare a riscurilor. În caz de daună, fiecare asigurător acordă despăgubiri corespunzătoare cotei de risc preluată, însă de comun acord cu toți ceilalți asigurători, ceea ce generează unele dificultăți în lichidarea daunelor. → și *reasigurare.*

COD 1. Act normativ care are în structura sa toate normele juridice dintr-o ramură a dreptului, așezate într-o ordine sistematică (codul muncii, codul familiei, codul civil etc.). **2.** Totalitatea regulilor de conduită a cetățenilor (codul eticii și echității socialiste).

CODUL BANCAR TELEGRAFIC, sistem de semne convenționale care cifrează textele tip ale telegramelor interbancare. **C.b.t.** economisește cheltuielile de telegraf și timpul necesar redactării și expedierii telegramelor, asigură secretul operațiunilor bancare etc. În acest **c.** semnele sînt așezate alfabetic, după natura operațiunilor bancare ce fac obiectul corespondenței dintre bănci.

CODUL VAMAL, totalitatea normelor juridice cuprinse într-un singur act normativ (lege), adoptat de organul suprem al puterii de stat (Marea Adunare Națională), care reglementează unitar regimul vamal și desfășurarea activității vamale. **C.v.** definește: politica vamală (orientarea și obiectivele acestei politici); regimul vamal (norme privind exportul, importul și tranzitul de mărfuri, mijloace de transport; tariful vamal și scutirile de la plata taxelor vamale, introducerea sau scoaterea de bunuri din țară în afara activității de comerț exterior, trecerea temporară a mărfurilor și a celorlalte bunuri peste frontiera de stat); tranzitul și alte operațiuni vamale; porturi și zone libere; introducerea sau scoaterea de bunuri din țară de către persoanele fizice; organizarea activității vamale, răspunderi și sancțiuni în cazul încălcării normelor juridice care reglementează activitatea vamală. → *contrabandă; politică vamală; port liber; regim vamal; taxă vamală; vamă; zonă liberă.*

COEFICIENT, raport dintre valorile a două mărimi care caracterizează starea unei valori materiale, a unui sistem, o activitate economică sau un proces tehnologic etc.

COEFICIENT DE CORECTARE, element pe baza căruia se determină stocul normat al pieselor de schimb. Cînd în cadrul întreprinderii există un singur utilaj de același tip și în cazul în care utilajul respectiv are o anumită piesă unicat, valoarea acestui coeficient se stabilește la 1. Dacă numărul utilajelor identice crește, valoarea **c.** se diminuează deoarece se presupune că nu se înlocuiesc simultan aceleași piese la toate utilajele de același tip existente; coeficientul se diminuează și în cazul în care pe același utilaj sînt montate mai multe piese de același fel. Considerîndu-se că stocul

minim necesar este echivalent cu stocul mediu care a asigurat consumul anual de piese de schimb, **c. de e.** se determină prin formula:

$$K = \frac{S_{med}}{U_t \times P_t} \cdot \frac{D_s}{D_o},$$

în care:

K = coeficientul de corectare;
S_{med} = media consumului realizat pe o perioadă de 3—5 ani;
U_t = numărul de utilaje identice în funcțiune în cadrul întreprinderii;
P_t = numărul de piese de schimb identice montate pe același utilaj;
D_s = durata de serviciu;
D_o = durata de obținere a pieselor de schimb de la furnizor. → și *normativul producției neterminate.*

COEFICIENT DE ECHIVALENȚĂ, → **CHELTUIELI DE PRODUCȚIE.**

COEFICIENT DE EFICIENȚĂ MEDIE ANUALĂ A INVESTIȚIILOR, c. determinat prin raportarea *venitului net* (→) actualizat mediu anual, la totalul investițiilor actualizate. Raționamentul actualizării constă în faptul că un leu venit net cîștigat în primul an de funcționare a unui obiect de investiție este cu mult mai valoros decît un leu venit net realizat peste 8, 10 sau 12 ani, deoarece leul obținut în primul an de funcționare a obiectului investiției date, poate fi reinvestit și deci, la rîndul său, este posibil să aducă el însuși, an de an, o anumită cotă de venit net. Calculînd această cotă la nivelul ratei dobînzii sau la rata medie a venitului net obținută în ramura în care se face investiția, în ultimul an de funcționare leul primului an va avea o mărime sporită cu rata luată în considerare, în timp ce leul ultimului an de funcționare a obiectului de investiție nu înregistrează nici o creștere. → și *durata de recuperare a investiției.*

COEFICIENT DE EFICIENȚĂ TOTALĂ A INVESTIȚIEI, indicator sintetic care reflectă sporul de venit național ce se obține prin realizarea investiției. Se calculează după formula:

$$C_{ett} = \frac{S_{vn}}{V_t},$$

în care:

C_{ett} = coeficientul eficienței totale a investiției;
S_{vn} = sporul de venit național;
V_t = valoarea investiției.

COEFICIENT DE ELASTICITATE, indicator prin care se relevă proporția modificării disponibilităților bănești ale populației atunci cînd veniturile cresc cu 1%. **C. de e.** se poate determina pe total venituri bănești ale populației, categorii de venituri, economii și grupe de populație, folosindu-se în acest scop datele din *balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației* (→) și din *bugetele de familie* (→). **C. de e.** poate fi: *unitar*, în cazurile cînd atît disponibilitățile cît și veniturile bănești cresc în aceeași proporție; *subunitar*, cînd disponibilitățile bănești cresc relativ mai încet decît veniturile; *supraunitar*, în situațiile în care disponibilitățile bănești cresc mai repede decît veniturile bănești ale populației.

COEFICIENT DE FOLOSIRE A MIJLOACELOR CIRCULANTE AFLATE ÎN CIRCUIT, indicator determinat ca raport între suma medie a mijloacelor circulante folosite în perioada dată și valoarea producției exprimată în *cost de producție* (→) sau în *preț de livrare* (→) la care circulă mărfurile între unitățile socialiste. Formula indicatorului este:

$$C_f = \frac{S_{mc}}{V_p},$$

în care:

C_f = coeficient de folosire a mijloacelor circulante aflate în circuit;
S_{mc} = suma medie a mijloacelor circulante folosite în perioada respectivă;
V_p = valoarea producției exprimată în costuri de producție sau în prețuri de livrare.

Acest coeficient arată cuantumul de mijloace circulante folosite de întreprinderea respectivă pentru a obține o producție marfă de 1 leu. Cu cît mijloacele circulante sînt utilizate mai eficient, cu atît coeficientul de folosire este mai mic și ca atare întreprinderii îi sînt necesare mai puține mijloace circulante pentru a obține o producție de 1, 100 sau 1000 lei etc. → și *viteza de rotație a mijloacelor circulante.*

COEFICIENT DE ÎNNOIRE A MIJLOACELOR FIXE, indicator care evidențiază ritmul de înlocuire a mijloacelor fixe vechi cu altele noi sau efectuarea de modernizări și lărgiri la mijloacele fixe în funcțiune. C. se determină prin raportarea valorii mijloacelor fixe noi la cele vechi, după formula:

$$C_{imf} = \frac{VMFn}{VMFv},$$

în care:

C_{imf} = coeficientul de înnoire a mijloacelor fixe;
$VMFn$ = valoarea mijloacelor fixe noi;
$VMFv$ = valoarea mijloacelor fixe vechi.

Acest indicator se poate calcula pe unul sau mai mulți ani. Cu cît indicatorul este mai mare, cu atît mijloacele fixe se înnoiesc într-un ritm mai rapid. Intensitatea înnoirii mijloacelor fixe se determină raportînd valoarea mijloacelor fixe puse în funcțiune la valoarea mijloacelor fixe scoase din funcțiune. De acest indicator se ține seama la efectuarea noilor investiții.

COEFICIENT DE LICHIDITATE, indicator rezultat din raportul dintre activele lichide și cele care pot fi mobilizate, pe de o parte și angajamentele față de creditori, cu deosebire cele pe termen scurt, pe de altă parte. → și *lichiditate.*

COEFICIENT DE REPARTIȚIE, → **CHELTUIELI DE TRANSPORT-APROVIZIONARE.**

COEFICIENT DE ROTAȚIE A MIJLOACELOR CIRCULANTE, indicator calculat prin raportarea valorii producției realizate, exprimată în *cost de producție* (→), la

suma medie a mijloacelor circulante utilizate într-o anumită perioadă de timp, folosindu-se următoarea formulă:

$$CR_{amc} = \frac{V_p}{S_{mc}},$$

în care:

CR_{amc} = coeficientul de rotație a mijloacelor circulante;
V_p = valoarea producției-marfă vîndută și încasată, exprimată în costul de producție;
S_{mc} = suma medie a mijloacelor circulante (normate și nenormate, proprii, asimilate și împrumutate) pe trimestru sau pe an.

Valoarea medie anuală a mijloacelor circulante se obține prin însumarea valorii tuturor mijloacelor circulante folosite în cele patru trimestre și raportarea acesteia la 4. Acest coeficient arată cîtă producție realizată revine pe 1 leu mijloace circulante. Cu cît acest coeficient este mai mare, cu atît mijloacele circulante sînt mai eficient folosite. → și *viteza de rotație a mijloacelor circulante.*

COEFICIENT DE SCHIMB, → **AMORTIZARE.**

COEFICIENT DE SUPLIMENTARE, indicator calculat prin raportarea cheltuielilor indirecte la anumite cheltuieli directe (materii prime sau manoperă) sau la totalul acestor cheltuieli, considerate ca bază de repartizare. **C. de s.** poate fi *unic,* atunci cînd este obținut din raportarea totalului cheltuielilor indirecte la totalul valoric al caracteristicii (ex. o cheltuială directă cunoscută) luată ca bază de suplimentare sau *multiplu,* cînd diferă de la o secție de producție la alta. **C.** se folosește la calcularea costului producției după metoda suplimentării, în special la întreprinderile industriale cu producție de masă.

COEFICIENT INTERN DE DECONTARE, indicator folosit la decontarea exporturilor și importurilor de mărfuri care se determină ca un curs de revenire mediu pentru mai multe mărfuri exportate sau importate. Pe baza **c.i. de d.** se face aprecierea pe ansamblu a eficienței economice a exporturilor și, respectiv, a importurilor de mărfuri. → și *curs de revenire; curs de revenire pentru import; curs de revenire planificat.*

COEFICIENT MARGINAL AL INVESTIȚIILOR, indicator sintetic ce caracterizează eficiența economică și socială a investițiilor prin care se exprimă contribuția investițiilor la creșterea venitului național, prezentată ca tendință într-o serie dinamică. Cu ajutorul acestui indicator se poate determina numărul procentelor de investiții necesare obținerii unei creșteri de un procent a venitului național.
C.m. al. **i.** se determină după formula:

$$C.m.i. = \frac{I_1}{I_0} : \frac{VN_1}{VN_0},$$

în care:

C.m.i. = coeficient marginal al investiției;
I_1 = investiția din anul de plan;
I_0 = investiția din anul de bază;
VN_1 = venitul național din anul de plan;
VN_0 = venitul național din anul de bază.

Cu cît acest indicator se apropie de 1, cu atît eficiența economico-socială a investiției date este mai mare.

COINTERESAREA MATERIALĂ, categorie economică și trăsătură a *autogestiunii economico-financiare* (→) care constă în stimularea oamenilor muncii pentru creșterea productivității muncii, în vederea sporirii cantitative și calitative a producției, a reducerii costurilor de producție și a sporirii acumulărilor bănești. În orînduirea socialistă, oamenii muncii sînt conștienți că lucrează pentru ei înșiși și pentru societate, ceea ce generează entuziasmul, întrecerea socialistă, spiritul novator etc. **C.m.** este o necesitate obiectivă, determinată de stadiul de dezvoltare al forțelor de producție care nu au atins încă acel nivel de dezvoltare care să permită ca repartiția să se facă după nevoi, de menținerea încă a deosebirilor esențiale între munca fizică și cea intelectuală, între munca simplă și complexă, necalificată și calificată etc. Formele sub care se prezintă, în socialism, cointeresarea și răspunderea materială sînt *cointeresarea individuală* care se realizează prin intermediul repartiției după cantitatea și calitatea muncii, *cointeresarea colectivă* care se referă la unitatea gestionară în totalitate și este dependentă de autogestiunea economico-financiară în esența ei, respectiv, recuperarea cheltuielilor din veniturile proprii și asigurarea unei rentabilități maxime a producției și *cointeresarea generală* care privește întreaga societate. **C.m.,** în socialism cunoaște o gamă largă de forme și instrumente valorice, materiale și morale, care să permită o apreciere și recompensare a tuturor factorilor pentru progresul rapid și multilateral al societății. Printre pîrghiile economice și financiare de cointeresare materială se menționează retribuția după muncă, premii, gratificații, participarea oamenilor muncii la beneficii, sistemul de prețuri, diferitele fonduri destinate finanțării acțiunilor social-culturale, modul de repartizare a beneficiului, creditul, dobînda etc. Alături de alți factori, **c.m.** contribuie la promovarea eticii și echității socialiste. → *autogestiune economico-financiară; fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii.*

COMANDITAR (în *capitalism*), asociat a cărui răspundere se limitează la capitalul depus într-o *societate în comandită simplă* (→) și care are dreptul de a beneficia de o parte din profitul realizat de societatea respectivă.

COMANDITAT (în *capitalism*), asociat care răspunde pentru angajamentele societății în comandită, nelimitat, respectiv cu toată averea lui prezentă și viitoare și în mod solidar cu ceilalți comanditați.

COMERȚ INVIZIBIL, cuprinde totalitatea operațiilor economice internaționale privind servicii de transport (feroviar, rutier, maritim, fluvial, aerian), telecomunicații internaționale, asigurări și reasigurări internaționale, păstrarea și schimbul de cunoștințe tehnico-științifice, turismul internațional, dobînzi și comisioane bancare, investiții efectuate în străinătate etc.

COMISAR DE AVARIE, reprezentant și mandatar (persoană fizică sau juridică) al asigurătorului, autorizat să constate de comun acord cu asiguratul (uneori și cu sprijinul experților) realitatea și dimensiunile pagubelor, cauzele, caracterul și împrejurările în care acestea s-an produs, eliberînd totodată certificatul de avarie. **C.** de **a.** participă la lichidarea cazurilor asigurate și, în mod deosebit, a daunelor de mare amploare survenite în timpul asigurării, ia măsuri operative de ocrotire și bună conservare a bunurilor asigurate în scopul limitării daunelor. **C.** are obligația să apere interesele asigurătorului în toate cazurile de pagube stabilite în competența sa și să dovedească o corectitudine ireproșabilă. Principalele sale atribuții sînt: efectuarea, la cerere, a constatării daunelor și întocmirea raportului privind aceasta; informarea asiguratului referitor la îndatoririle lui stipulate în polița de asigurare

și la consecințele neîndeplinirii lor; efectuarea de recomandări către asigurat pentru luarea de măsuri de prevenire a producerii unor eventuale alte daune și sprijinirea acestuia în exercitarea dreptului de regres față de terții răspunzători de producerea pagubei; informarea asigurătorului asupra oricărei probleme care prezintă interes pentru acesta și, în mod deosebit, cu privire la situația din porturi, protejarea mărfurilor împotriva incendiului, furtului etc.; informarea neîntîrziată a asigurătorului în toate cazurile de pagubă marină sau din interior, în cazurile de comportare necorespunzătoare a comandantului navei sau a persoanelor care primesc mărfurile asigurate; protestarea și înștiințarea scrisă a asiguratului cînd acesta sau o altă persoană care acționează pentru el nu apelează în caz de pagubă la **c. de a.** și nu colaborează cu el; angajarea de experți, pentru stabilirea naturii, cauzei și mărimii pagubei. Din dispoziția asigurătorului, **c. de a.** inițiază măsuri operative pentru preîntîmpinarea altor cazuri asigurate. Asigurătorul poate imputernici pe **c. de a.** să reexamineze pretențiile asiguraților. Primind toate documentele de la **c.**, asigurătorul, în funcție de pretențiile asiguratului, poate deschide un acreditiv pe numele **c. de a.** cu indicarea limitelor în cadrul cărora este liber să plătească echivalentul daunelor asigurate. În țara noastră, astăzi, calitatea de **c. de a.** este îndeplinită de către ADAS ca reprezentant și mandatar al societăților de asigurare din alte țări, pentru constatarea pagubelor produse mărfurilor și mijloacelor de transport, navelor sau aeronavelor asigurate în străinătate și pentru prestarea altor servicii societăților de asigurare respective. → și *asigurare; certificat (~ de avarie)*.

COMISIA CENTRALĂ DE PENSII, organ de apel și de control care funcționează în cadrul Ministerului Muncii, constituită dintr-un vicepreședinte și mai mulți membri, desemnați din diverse organisme centrale. Componența nominală a **c.c. de p.** se stabilește de către Consiliul de Miniștri prin hotărîre adoptată în acest scop. Avînd calitatea de organ de apel și de control, **c.c. de p.** judecă și hotărăște în ce privește cererile de revizuire a deciziilor emise de comisiile de pensii județene și ale sectoarelor municipiului București, urmărind aplicarea corectă a legislației în vigoare de către unitățile și organele teritoriale de pensii și asigurări sociale. **C.** are următoarele atribuțiuni: îndrumă și controlează activitatea comisiilor de pensii și a celor de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă județene și ale municipiului București; urmărește aplicarea corectă pe teritoriul țării a legislației pensiilor; examinează și soluționează apelurile pentru revizuirea deciziilor de pensionare sau de încadrare în grade de invaliditate emise de către comisiile de pensii județene și ale sectoarelor municipiului București. **C.c. de p.** primește apelurile fie direct de la persoanele interesate, fie prin direcțiile pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale, în maximum 30 zile de la comunicarea deciziei de pensionare. La soluționarea apelurilor privind încadrarea în diferite grade de invaliditate, **c.** adoptă hotăriri numai cu avizul Institutului de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă. Hotărîrile **c.** sînt valabile dacă ele au întrunit acordul a cel puțin 2/3 din numărul membrilor săi și le comunică persoanelor în cauză și direcțiilor județene respective pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale în termen de 30 de zile. → și *comisia de pensii și asigurări sociale din cooperativa agricolă de producție; comisia de pensii și asigurări sociale din unitățile de stat; comisia de pensii și asigurări sociale pentru țăranii cu gospodărie individuală; comisia județeană (ale sectoarelor municipiului București) de pensii; decizie (~ de pensionare)*.

COMISIA DE EXPERTIZĂ MEDICALĂ ȘI RECUPERARE A CAPACITĂȚII DE MUNCĂ, organism constituit în cadrul direcției județene (a municipiului București) pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale, formată din 9—13 membri, în următoarea componență: directorul direcției pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale sau înlocuitorul său, în calitate de președinte; directorul direcției sanitare sau înlocuitorul său; reprezentanți ai organelor locale ale sindicatelor; reprezentante ale

organizaţiilor de femei; reprezentanţi ai oamenilor muncii din unităţile socialiste; un medic de specialitate în expertiza medicală a capacităţii de muncă şi unul sau doi medici de specialitate în funcţie de natura afecţiunii persoanei în cauză. Structura nominală a acestei comisii se aprobă prin decizie a comitetului executiv al consiliului popular al judeţului sau al municipiului Bucureşti, cu acordul prealabil al Ministerului Muncii şi al Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor. Comisia îşi desfăşoară activitatea în cadrul spitalelor sau policlinicilor, prin cabinetele de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă şi are următoarele atribuţiuni: îndrumă şi controlează activitatea comisiilor de pensii şi asigurări sociale din unităţile de stat şi cooperatiste şi a comisiilor de pensii şi asigurări sociale pentru ţăranii cu gospodărie individuală cu privire la expertiza medicală şi recuperarea capacităţii de muncă; analizează periodic starea de sănătate a personalului muncitor din unităţile socialiste de pe raza teritorială, împreună cu organele locale sanitare şi sindicale şi propune măsuri pentru lichidarea şi preîntîmpinarea deficienţelor constatate; verifică temeinicia şi legalitatea propunerilor comisiilor de pensii şi asigurări sociale referitoare la încadrarea în grade de invaliditate, putînd dispune prezentarea la comisie a persoanelor în cauză, completarea examenelor medicale sau internarea în unităţi sanitare de specialitate în vederea fundamentării diagnosticului şi stabilirea concluziilor medicale; stabileşte cauzele invalidităţii, gradul de invaliditate şi termenele de revizuire medicală a capacităţii de muncă; face propuneri comisiilor de pensii judeţene şi ale sectoarelor municipiului Bucureşti referitoare la emiterea deciziilor de încadrare în grade de invaliditate sau, după caz, respingerea cererii de pensionare pentru invaliditate; examinează propunerile de prelungire peste 90 de zile a concediilor medicale şi avizează eliberarea certificatelor medicale în aceste cazuri etc.

COMISIA DE PENSII ŞI ASIGURĂRI SOCIALE A COLEGIULUI DE AVOCAŢI, organ colectiv format pe lîngă consiliul colegiului de avocaţi, alcătuit din 3—7 membri şi condus de un membru al consiliului colegiului de avocaţi. Din comisie fac parte directorii colectivelor de asistenţă juridică din cadrul colegiului, secretarul şi contabilul şef, unul sau doi reprezentanţi ai avocaţilor din colegiu. Componenţa nominală a comisiei se stabileşte de către consiliul colegiului. **C.** are menirea să asigure respectarea normelor legale referitoare la întocmirea actelor de pensionare, ţinerea corectă a evidenţei datelor şi elementelor pe baza cărora se calculează pensiile şi celelalte drepturi de asigurări sociale etc. **C.** primeşte dosarele de pensionare de la colegiile de avocaţi, le verifică şi semnalează colegiului de avocaţi în cauză orice nereguli constatate. Dosarul de pensionare pentru invaliditate trebuie să conţină şi concluziile expertizei medicale, confirmate de spitalul competent. Cînd comisia consideră că nu se confirmă pierderea capacităţii de muncă (total sau parţial), are obligaţia să informeze în scris conducerea colegiului de avocaţi şi pe avocatul în cauză despre concluziile sale. În urma studierii temeinice a dosarelor, comisia face propuneri de pensionare care, împreună cu dosarele, se înaintează Consiliului Casei de asigurări a avocaţilor în vederea emiterii deciziilor de pensionare. Membrii **c.** sînt răspunzători de respectarea riguroasă a normelor legale referitoare la stabilirea pensiilor şi acordarea celorlalte drepturi de asigurări sociale cuvenite avocaţilor. → şi *casa de asigurări a avocaţilor; comisia de pensii şi asigurări sociale din unităţile de stat; consiliul casei de asigurări a avocaţilor; dosar (~ de pensionare); fişa de pensie.*

COMISIA DE PENSII ŞI ASIGURĂRI SOCIALE DIN COOPERATIVA AGRICOLĂ DE PRODUCŢIE, organ colectiv, constituit din 3—7 persoane, care funcţionează pe lîngă conducerea cooperativei agricole de producţie; este condusă de către vicepreşedintele sau de un alt membru al consiliului de conducere sau al consiliului oamenilor muncii. Componenţa nominală a acestei comisii se stabileşte de către adunarea

generală a cooperativei agricole de producție. **C.** are următoarele atribuțiuni: sprijină și urmărește întocmirea la timp a dosarelor de pensionare pentru limită de vîrstă, de invaliditate și de urmaș; verifică dosarele întocmite și aduce la cunoștința conducerii cooperativei orice neregulă constatată; analizează și face propuneri în vederea încadrării în grade de invaliditate a membrilor cooperativei și a personalului acesteia; veghează la respectarea prevederilor legale referitoare la acordarea celorlalte drepturi de asigurări sociale; face propuneri consiliului de conducere al cooperativei cu privire la repartizarea biletelor de tratament balnear și a celor de odihnă pentru membrii cooperatori și familiile acestora; urmărește plata corectă și la timp a contribuțiilor de asigurări sociale de către cooperativă și membrii cooperatori; soluționează orice alte probleme privind pensiile și asigurările sociale din cooperativa agricolă de producție. → și *comisia de pensii și asigurări sociale din unitățile de stat.*

COMISIA DE PENSII ȘI ASIGURĂRI SOCIALE DIN UNITĂȚILE DE STAT, organism constituit din 3—7 membri, condus de către un reprezentant al organului de conducere colectivă al unității pe lîngă care funcționează. Din **c.** fac parte membrii ai conducerii colective ai unității, delegați ai organizațiilor sindicale și de femei, reprezentanți ai oamenilor muncii, medici, deputați, specialiști din compartimentele financiar-contabil, de personal și retribuire. Componența nominală a **c.** se hotărăște de către organul de conducere colectivă, de comun acord cu comitetul sindicatului din unitate. **C.** își desfășoară activitatea pe baza programului de lucru aprobat de către Consiliul oamenilor muncii și are următoarele atribuții: urmărește respectarea prevederilor legale referitoare la completarea corectă și la zi a carnetelor de muncă și a celorlalte documente necesare întocmirii dosarelor de pensionare; urmărește respectarea normelor legale referitoare la acordarea altor drepturi de asigurări sociale, a alocației de stat pentru copii, face propuneri privind plata ajutorului pentru mamele cu mai mulți copii, a ajutorului pentru soții de militari în termen, a indemnizației de naștere; analizează cazurile de pierdere a capacității de muncă și face propuneri pentru încadrarea în grade de invaliditate a personalului unității; urmărește și sprijină întocmirea corectă și la timp a dosarelor de pensionare pentru munca prestată și limită de vîrstă, de invaliditate și de urmaș, verifică dosarele întocmite, avînd obligația să semnaleze conducerii unității orice neregulă constatate; acordă tot sprijinul activității de protecție și igienă a muncii, prevenirii accidentelor de muncă și îmbolnăvirilor profesionale; analizează periodic, împreună cu organele competente, starea de invaliditate și de incapacitate temporară de muncă a personalului unității și controlează modul de aplicare a măsurilor stabilite; împreună cu organele sindicale stabilește repartizarea biletelor de odihnă și a celor de tratament în stațiunile balneoclimaterice; acordă sprijinul necesar și urmărește încadrarea în noi locuri de muncă, corespunzător capacității lor de muncă sau cu program de lucru redus, a persoanelor care din cauza unor accidente sau boli nu mai pot lucra ca în condițiile anterioare; în situațiile în care **c.** consideră că nu este confirmată pierderea parțială sau totală a capacității de muncă, informează în scris atît conducerea unității, cît și persoana în cauză; cînd este necesară schimbarea locului de muncă, reducerea programului de lucru sau recalificarea persoanei în cauză, **c.** face propuneri corespunzătoare unității și sprijină înfăptuirea lor; în conformitate cu prevederile legale, urmărește realizarea sarcinilor unității privind înființarea de creșe, grădinițe, cantine, grupuri sociale, crearea spațiilor de cazare, spații locative, rezolvarea problemelor de asistență medicală; sprijină și urmărește întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli, realizarea indicatorilor valorici și fizici referitori la pensii și asigurările sociale și recuperarea capacității de muncă; alte atribuții. Propunerile, concluziile și hotărîrile **c.** sînt valabile dacă au întrunit acordul a cel puțin două treimi din numărul celor care o compun.

COMISIA DE PENSII ŞI ASIGURĂRI SOCIALE PENTRU ŢĂRANII CU GOSPODĂRIE INDIVIDUALĂ, funcţionează în zonele necooperativizate, pe lîngă consiliile populare comunale şi este condusă de vicepreşedintele biroului executiv al consiliului popular. Comisia este constituită din secretarul biroului executiv, medicul de circumscripţie, un număr de 5—7 deputaţi şi ţărani cu gospodărie individuală desemnaţi de adunarea cetăţenilor. Biroul executiv al consiliului popular aprobă componenţa nominală a comisiei. *Atribuţii*: veghează şi urmăreşte depunerea integrală şi la termen a contribuţiilor personale pentru fondul de pensii şi asigurări sociale; urmăreşte livrarea de produse agricole de către ţăranii cu gospodărie individuală la fondul de stat; controlează dacă în carnetele de pensii şi asigurări sociale se înscriu, în mod corect, contribuţiile personale şi livrările de produse agricole la fondul de stat; examinează documentele din dosare şi face propuneri de încadrare în grade de invaliditate a ţăranilor cu gospodărie individuală; examinează şi confirmă dosarele de pensionare pentru limită de vîrstă, invaliditate şi de urmaş; soluţionează plîngerile asiguraţilor şi propun soluţii la contestaţiile acestora etc.

COMISIA DE REVIZIE A ASOCIAŢIEI ECONOMICE INTERCOOPERATISTE AGRICOLE, organ colectiv însărcinat cu verificarea activităţii economice financiare şi gospodăreşti desfăşurate de consiliul oamenilor muncii, înregistrarea corectă a veniturilor, respectarea normelor de efectuare raţională şi eficientă a cheltuielilor, modul de apărare a integrităţii avutului obştesc şi de bună conservare a acestuia, modul cum au fost soluţionate cererile şi sesizările adresate consiliului oamenilor muncii **C.** este subordonată numai adunării generale în faţa căreia răspunde pentru activitatea desfăşurată. **C.,** pe baza neregulilor constatate, prezintă propuneri adunării generale sau consiliului oamenilor muncii în vederea luării măsurilor de îmbunătăţire a muncii, recuperarea pagubelor provocate asociaţiei şi tragerea la răspundere a vinovaţilor; urmăreşte modul cum sînt aplicate măsurile adoptate de adunarea generală şi de consiliul oamenilor muncii al asociaţiei şi sesizează, dacă este cazul, alte organe de stat competente. **C.** prezintă adunării generale a asociaţiei, anual sau ori de cîte ori consideră că este necesar, informări şi rapoarte asupra activităţii desfăşurate.

COMISIA DE REVIZIE A COOPERATIVEI AGRICOLE DE PRODUCŢIE, organ de verificare a gestiunii economice a cooperativei, formată din 5—7 membri, aleşi de adunarea generală pe timp de 2 ani. Dintre membrii săi, comisia alege un preşedinte. **C.** de **r.** este subordonată numai adunării generale, în faţa căreia îşi şi prezintă rapoartele de activitate. **C.** de **r.** verifică întreaga activitate gospodărească şi financiară a consiliului de conducere, înregistrarea tuturor veniturilor în bani şi în natură, respectarea normelor de efectuare a cheltuielilor, buna conservare a bunurilor cooperativei, modul cum au fost rezolvate cererile şi sesizările membrilor cooperatori. Constatările **c.** de **r.** se consemnează în procesul-verbal în care se înscriu rezultatele verificării şi se fac propuneri pentru îmbunătăţirea activităţii, recuperarea eventualelor pagube provocate avutului obştesc, sancţionarea persoanelor vinovate de abateri. **C.** urmăreşte aplicarea măsurilor stabilite şi aprobate de către adunarea generală. În cazuri de abateri grave, **c.** este obligată să ceară consiliului de conducere să convoace adunarea generală pentru a discuta aceste abateri şi stabilirea măsurilor corespunzătoare, sesizînd în caz de nevoie organele superioare şi de stat competente. **C.** de **r.** este obligată să prezinte adunării generale, trimestrial, anual şi ori de cîte ori este cazul, rapoarte asupra constatărilor efectuate. Preşedintele **c.** de **r.** participă la şedinţele consiliului de conducere al cooperativei şi mai ales atunci cînd se dezbat probleme ale gospodăririi şi administrării avutului cooperativei.

COMISIA DE REVIZIE A UNIUNII JUDEŢENE A COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCŢIE, organ de revizie a activităţii financiare şi a modului cum sînt admi-

nistrate bunurile uniunii județene. **C.** examinează felul cum sînt rezolvate cererile și sesizările membrilor cooperatori, informează consiliul și biroul executiv asupra constatărilor făcute propunînd măsuri corespunzătoare și prezintă conferinței dări de seamă referitoare la activitatea pe care o desfășoară. Dintre membrii săi, comisia alege pe președinte și pe vicepreședinte.

COMISIA DE REVIZIE A UNIUNII NAȚIONALE A COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, organ care verifică activitatea financiară și modul cum sînt administrate bunurile Uniunii Naționale, felul cum sînt rezolvate cererile și sesizările membrilor cooperatori adresate Uniunii Naționale, informează consiliul și Comitetul executiv asupra constatărilor făcute propunînd măsurile necesare și prezintă Congresului dări de seamă referitoare la activitatea desfășurată. Comisia alege dintre membrii săi un președinte și vicepreședinți.

COMISIA FINANCIAR-BANCARĂ TERITORIALĂ funcționează la nivelul fiecărui județ și la municipiul București, avînd menirea să studieze fenomenele economice, financiare și bancare, să coordoneze în profil teritorial măsurile privind aplicarea politicii Partidului Comunist Român și a statului socialist român în domeniul financiar, monetar și de credit și să facă propuneri pentru perfecționarea activității și de sporire a eficienței economico-sociale. În acest scop **c.f.-b.t.** examinează proiectul planului financiar în profil teritorial și modul cum acesta se realizează, coordonează activitatea de control privind veniturile de stat, impozitele și taxele de la populație, organizează la unitățile economice acțiuni complexe de analiză și control privind elaborarea și fundamentarea bugetului de venituri și cheltuieli, gospodărirea resurselor materiale și bănești, respectarea disciplinei de plan, financiare, a normelor legale privind prețurile. Periodic **c.** analizează modul cum se realizează planurile de credite, de casă, utilizarea fondurilor de investiții, rezultatele economico-financiare ale unităților socialiste din județ, precum și problemele privind modul de organizare și de conducere a contabilității. **C.** este formată din persoane cu atribuții de conducere în organizarea financiar-bancară teritorială, cum sînt șeful inspecției financiare teritoriale, directorul administrației financiare, a sucursalelor județene și băncilor, CEC și ADAS, al direcției județene de Statistică și Inspectoratului județean de stat pentru controlul prețurilor și alte cadre economice. Președintele **c.** este numit de Ministerul Finanțelor și are menirea să coordoneze activitatea ei.

COMISIA JUDEȚEANĂ (ALE SECTOARELOR MUNICIPIULUI BUCUREȘTI) DE PENSII, c. instituită prin decizia comitetului executiv al consiliului popular al județului (al municipiului București), cu acordul prealabil al Ministerului Muncii și al Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, avînd următoarea componență: un vicepreședinte al comitetului executiv al consiliului popular al județului în calitate de președinte, directorul direcției pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale, un membru al biroului consiliului județean al sindicatelor, un reprezentant al conducerii direcției sanitare, un judecător desemnat de către președintele tribunalului județean, un reprezentant al uniunii județene a cooperativelor agricole de producție care urmărește rezolvarea cererilor de pensie ale membrilor cooperativelor agricole de producție și cîte un reprezentant din organele de conducere ale organizațiilor de femei și de tineret județene. În municipiul București există cîte o comisie de pensii și asigurări sociale pe lîngă fiecare sector, constituită din un vicepreședinte al comitetului executiv al consiliului popular al sectorului în calitate de președinte, un judecător desemnat de către președintele tribunalului municipiului București, un membru al biroului consiliului sindicatelor al sectorului, un reprezentant al Direcției pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale a municipiului București, un reprezentant al Direcției Sanitare a municipiului București, cîte un reprezentant de la organele de conducere ale organizațiilor de femei și de tineret și un reprezentant al consiliu-

lui de conducere al unei cooperative agricole de producție din comunele suburbane, care urmărește rezolvarea cererilor de pensionare ale membrilor cooperativelor agricole de producție. Structura comisiei de pe lîngă fiecare sector se stabilește prin decizia comitetului executiv al consiliului popular al municipiului București, cu acordul prealabil al Ministerului Muncii și al Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor. **C.j. de p.** are ca atribuții: îndrumă și controlează activitatea comisiilor de pensii și asigurări sociale din unitățile de stat și din cooperativele agricole de producție și a comisiilor de pensii și asigurări sociale de pe lîngă consiliile populare comunale; pe baza propunerilor direcției județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale sau ale comisiilor de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă emite, cu acordul a cel puțin 2/3 din numărul membrilor săi, decizii de pensionare pentru limită de vîrstă, pentru invaliditate și de urmaș; la propunerea comisiei de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă emite decizii de încadrare în grade de invaliditate; în termen de 30 zile de la primire, cu citarea persoanei în cauză, examinează și soluționează contestațiile împotriva hotărîrilor adoptate de comisiile de pensii și asigurări sociale din unități. → și *decizie de pensionare.*

COMISIA PENTRU INDUSTRIE ȘI ACTIVITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ, organ de specialitate ales de Marea Adunare Națională dintre deputații săi, în fiecare legislatură, constituită din mai mulți membri dintre care se alege un președinte. Comisia primește din partea Biroului Marii Adunări Naționale, înaintea deschiderii sesiunii, proiectul bugetului de stat însoțit de anexele respective (proiectul bugetului republican în care este inclus și bugetul asigurărilor sociale de stat; proiectele de bugete ale județelor și al municipiului București; planul de echilibrare a bugetelor locale; darea de seamă și contul general de încheiere a exercițiului bugetar pe anul expirat, raportul ministrului Finanțelor) pe care are obligația să le studieze, în prealabil, sub aspect politic și economic, să analizeze veniturile și cheltuielile care îl compun pe subdiviziunile clasificației bugetare, să le confrunte cu indicatorii din planul național unic de dezvoltare economico-socială și cu indicatorii celorlalte planuri financiare, urmărind să constate dacă s-a ținut seama la elaborarea proiectului de buget de directivele partidului și statului. Această comisie analizează, de asemenea, darea de seamă și contul general de încheiere a bugetului pe anul expirat, apreciază munca organelor locale și centrale și, îndeosebi a Ministerului Finanțelor, oprindu-se asupra cazurilor de încălcare a disciplinei economico-financiare. În exercitarea prerogativelor sale, comisia consultă deputații Marii Adunări Naționale, pe reprezentanții ministerelor ori departamentelor, precum și alte persoane care lucrează pe frontul științific, economic, social-cultural etc. De regulă, la lucrările comisiei este invitat ministrul finanțelor și celelalte cadre de conducere din acest minister care au obligația să dea explicațiile necesare cerute de membrii comisiei. Cu ocazia examinării proiectului bugetului de stat, comisia poate să aducă amendamente atît la venituri, cît și la cheltuieli, după care proiectul de buget este supus dezbaterii și aprobării de către Marea Adunare Națională. În procesul executării bugetului de stat, comisia examinează activitatea desfășurată de ministere și celelalte organe centrale și locale în ce privește încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor bugetare și dezbate în plenul său concluziile rezultate din analizele efectuate, măsurile și soluțiile propuse. Rapoartele comisiei care cuprind rezultatele analizei, concluziile și propunerile reieșite din dezbateri se înaintează Consiliului de Stat. → și *adoptarea bugetului de stat.*

COMISIE, organism format dintr-un colectiv de mai multe persoane care funcționează temporar sau permanent pe lîngă o instituție sau unitate economică, în atribuțiile căreia intră studierea anumitor probleme social-economice și înaintarea către conducerea unității a propunerilor de remediere a deficiențelor constatate. Aceste c. pot fi consultative, de litigii, de imputații etc.

COMISIE DE RECONSTITUIRE A VECHIMII ÎN MUNCĂ, organism care funcţionează pe lîngă comitetul executiv al consiliului popular al judeţului sau ale sectoarelor municipiului Bucureşti, compus din cîte un delegat al Oficiului raporturi de muncă şi al Oficiului de pensii din cadrul Direcţiilor pentru probleme de muncă şi ocrotiri sociale judeţene, respectiv a municipiului Bucureşti, un delegat al consiliului sindical local, precum şi din trei supleanţi. Preşedintele, membrii, secretarul comisiei şi supleanţii sînt desemnaţi prin decizii ale comitetelor executive ale consiliilor populare respective. Lucrările comisiei se desfăşoară numai în prezenţa tuturor membrilor săi, iar hotărîrile se iau cu majoritate de voturi. **C.** primeşte cererile de reconstituire a vechimii în muncă din raza lor teritorială, însoţite de înscrisuri din care să rezulte că între părţile specificate în cerere au existat raporturi de muncă, audiază martorii şi încheie un proces-verbal în care se consemnează reconstituirea vechimii în muncă, cu precizarea perioadei şi a unităţii în care a lucrat, cu menţionarea documentelor prezentate din care să rezulte că între părţi a existat un raport de muncă. Împotriva procesului-verbal încheiat de comisie se poate face plîngere la judecătoria teritorială în termen de 15 zile; hotărîrea judecătorească rămîne definitivă. → şi *reconstituire (~ a vechimii în muncă).*

COMISIE DE REVIZIE ŞI CONTROL, organ ales de adunarea generală a unei societăţi comerciale sau civile, din rîndul membrilor ei, avînd ca sarcină examinarea actelor de gestiune şi de a constata dacă ele îndeplinesc condiţiile de exactitate, regularitate, realitate şi legalitate; se mai numeşte comisie de cenzori sau comisie de verificare. → şi *cenzor.*

COMISIE VAMALĂ, organism care studiază problemele vamale şi face propuneri cu privire la reducerile şi scutirile de taxe vamale pentru mărfurile importate; stabileşte contingentele de mărfuri scutite de plata taxelor vamale şi suspendă temporar, parţial sau total aplicarea de taxe vamale la mărfurile importate etc. ◇ **C. v. centrală,** organism constituit din reprezentanţi ai Ministerului Comerţului Exterior şi Cooperării Economice Internaţionale, Comitetului de Stat al Planificării, Ministerului Finanţelor, Ministerului Afacerilor Externe şi Comitetului de Stat pentru Preţuri. **C.** este condusă de un vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi are ca secretar pe Directorul general al Direcţiei Generale a Vămilor din ţara noastră. **C.v.c.** are următoarele atribuţii: supraveghează şi emite decizii de îndrumare privind aplicarea tarifului vamal de import, elaborează şi prezintă Consiliului de Miniştri propuneri privind instituirea de contingente vamale, elaborează propuneri pentru îmbunătăţirea regimului vamal, examinează cererile de scutiri şi reduceri de taxe vamale şi prezintă Consiliului de Miniştri propuneri de soluţionare a acestor cereri.

COMISION 1. Însărcinare dată unei întreprinderi sau persoane de a cumpăra, vinde sau transporta un bun. **2.** Sumă cuvenită persoanei sau întreprinderii care a executat o operaţie de comision. **3.** Remuneraţie pentru intermedierea sau prestarea unui serviciu. **C.** se calculează în sumă forfetară sau pe baza unui procent aplicat asupra valorii operaţiei executate. ◇ **C. de adresă,** sumă pe care armatorul o plăteşte navlositorului sau la ordinul acestuia, în portul de încărcare sau descărcare pentru încărcarea sau navlosirea navei. ◇ **C. de agenţie,** plată cuvenită agenţiei maritime pentru asistenţa acordată navei în port. **C.** poate fi *fix* (tarifar sau contractual) şi *procentual* şi se percepe independent de cheltuielile efectuate de agent pentru navă, care se pot deconta armatorului, ◇ **C. de navlosire,** plată cuvenită agentului, curtierului sau altui intermediar care a mijlocit sau şi-a adus contribuţia la navlosirea navei. Cuantumul **c.** poate fi de pînă la 5% din totalul *navlului* (→) sau din suma *contrastaliilor* (→) şi se datorează indiferent dacă marfa ajunge sau nu la destinaţie. De regulă, **c.** de **n.** se distribuie între participanţii la navlosire, în funcţie de cheltuielile fiecăruia. ◇ **C. de reasigurare,** parte din primele de asi-

gurare ce rămîne reasiguratului, contribuția reasigurătorului pentru încheierea și administrarea asigurărilor de către reasigurat, precum și pentru constatarea, evaluarea și lichidarea pagubelor. → și *primă de reasigurare; reasigurare; reasigurat; reasigurător.*

COMISIONAR. 1. Persoană însărcinată să transmită pe cale particulară unei alte persoane o scrisoare sau un colet în schimbul unei plăți fixe. **2.** Întreprindere care are sarcina de a executa o lucrare pe numele ei, în contul altei întreprinderi, în schimbul unei plăți numită comision.

COMITENT, persoană care însărcinează pe comisionar să participe la efectuarea diferitelor operații economice și financiare în contul său, dar pe numele comisionarului. → și *comisionar.*

COMITETUL BURSEI (în *capitalism*), organism permanent de conducere al bursei format din delegații Ministerului Finanțelor, ai industriei, comerțului și agriculturii, ai Băncii Naționale și ai societăților care au valori mobiliare cotate la bursă, precum și delegatul corporației bursei. **C.b.** are un președinte și unul sau mai mulți vicepreședinți și îndeplinește următoarele atribuții: stabilirea ordinii operațiilor la bursă, supravegherea admiterii hîrtiilor de valoare la bursă și întocmirea buletinelor de bursă, stabilirea legăturii cu organele de stat și cu alte organe pentru afacerile de bursă, numirea intermediarilor de bursă, rezolvarea neînțelegerilor dintre membrii bursei etc., rezultate din tranzacțiile bursiere, diferite alte atribuții de ordin administrativ și organizatoric. → și *bursă.*

COMITETUL DE STAT PENTRU PREȚURI, organ central al administrației de stat, subordonat Consiliului de Miniștri, care înfăptuiește în mod unitar politica partidului și a statului în domeniul prețurilor și tarifelor. **C. de s. pentru p.,** în colaborare cu celelalte organe centrale și locale, cercetează și elaborează studii și propuneri care să ducă la perfecționarea sistemului de prețuri și tarife; elaborează proiecte de plan și prognoze cu privire la evoluția prețurilor și tarifelor; examinează influența prețurilor și tarifelor asupra producției, circulației mărfurilor, sporirii eficienței activității economico-sociale, consumului și nivelului de trai al poporului. Comitetul coordonează, sub aspect metodologic, controlul în domeniul prețurilor și tarifelor, aplicarea politicii de prețuri, stabilitatea și legalitatea modificării prețurilor și tarifelor, face studii și propuneri cu privire la reașezarea prețurilor de producție și a celor de livrare și le prezintă spre aprobare Consiliului de Miniștri și Consiliului de Stat. **C. de s. pentru p.** este condus de un consiliu de conducere, format dintr-un președinte, vicepreședinți și alte cadre de conducere proprii, reprezentanți ai altor organe de sinteză și un delegat al Uniunii Generale a Sindicatelor.

COMOARĂ, cantitate mare de metale nobile sau pietre prețioase, obiecte vechi cu valoare de muzeu, ascunse sau păstrate în secret și descoperite și asupra cărora nimeni nu poate dovedi că este proprietar. Astfel de bunuri devin proprietate a statului.

COMODAT, împrumut contractat pentru a satisface o cerință actuală, curentă.

COMPARTIMENT FINANCIAR-CONTABIL, organ de specialitate din unitățile socialiste care soluționează problemele financiare și contabile. **C. f. -c.** are următoarele atribuții: elaborează proiectul planului financiar cincinal și bugetul de venituri și cheltuieli anual, planul de finanțare și creditare a investițiilor, precum și propuneri trimestriale pentru proiectele planului de credite și al celui de casă; ia măsuri pentru buna executare a acestor planuri, preocupîndu-se îndeaproape de realizarea

veniturilor necesare finanțării complete și la timp a tuturor acțiunilor. În acest scop, conlucrează cu organele financiare, cu băncile etc., atît în vederea efectuării la timp și în cuantumul stabilit a vărsămintelor din beneficii, a prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, a impozitului pe circulația mărfurilor, a amortismentelor etc., cît și în vederea primirii creditelor de la bancă și a rambursării acestora la scadență, primirii unor eventuale mijloace financiare de la centrala economică sau de la bugetul statului; planifică necesarul de mijloace circulante, se preocupă de folosirea rațională și de accelerarea vitezei de rotație a acestor mijloace, urmărește situația stocurilor de valori materiale, ia măsuri pentru înlăturarea imobilizărilor de fonduri și încadrarea în normativul total al mijloacelor circulante; întocmește documentele de încasări și plăți în numerar și prin virament, le introduce în bancă, controlînd înregistrarea lor în extrasele de cont de la bancă și în registrele casierului; organizează și exercită controlul financiar preventiv și controlul gestionar de fond asupra modului de gospodărire a mijloacelor materiale și bănești, sistează cheltuielile neeconomicoase și ilegale, combate abuzurile, risipa și face propuneri de îmbunătățire a activității economico-financiare; stabilește de comun acord cu beneficiarii prețuri și tarife la produsele (serviciile) din competența unității economice și, în anumite limite, calculează bonificații sau adaosuri; primește fișele de calcul ale drepturilor bănești care se cuvin personalului muncitor și, pe baza lor, întocmește statele de plată a retribuțiilor și a altor drepturi bănești, calculînd, în același timp, pe baza actelor respective, reținerile ce urmează să se facă lucrătorilor care au imputații, rate lunare, pensii de întreținere etc.; efectuează încasări și plăți în numerar, potrivit normelor de casă, ia măsuri privind securitatea banilor și a altor valori aflate în casă, verifică respectarea limitei soldului de casă; examinează periodic activitatea economico-financiară a întreprinderii, eficiența fondurilor de producție, evoluția cuantumului acumulărilor bănești, a structurii cheltuielilor materiale, precum și alți indicatori financiari și întocmește rapoarte și dări de seamă, relieînd eventualele deficiențe și face propuneri pentru reducerea costurilor de producție, creșterea rentabilității, a eficienței economice etc.; periodic, efectuează inventarierea bunurilor patrimoniale și ia măsurile necesare pentru asigurarea integrității avutului obștesc, organizează și conduce contabilitatea, încheie bilanțul și situația principalilor indicatori economico-financiari etc. **C. f. -c.** este receptiv la tot ceea ce este nou, asigură dezvoltarea spiritului gospodăresc, respectarea și întărirea disciplinei economico-financiare a autogestiunii economico-financiare și contribuie la fundamentarea deciziilor economico-financiare. Acest compartiment are în structura sa birouri, cum sînt: *biroul contabilității decontărilor*, care face înregistrările în conturile analitice ale debitorilor, creditorilor, furnizorilor, clienților, ține contabilitatea creditelor bancare, întocmește balanțe analitice pentru conturile în care înregistrează operațiile contabile și le prezintă la biroul contabilității generale pentru verificare, informează unitatea economică în mod periodic asupra imobilizărilor în conturile de debitori și în ce privește datoriile exigibile cu arătarea scadențelor etc.; *biroul contabilității generale*, controlează legalitatea actelor care se contabilizează, prelucrează aceste documente și înregistrează operațiile respective în contabilitate sintetică a întreprinderii, întocmește balanța de verificare generală și o confruntă cu balanțele analitice primite de la celelalte birouri, întocmește bilanțul contabil și anexele acestuia, periodic analizează conținutul conturilor și propune măsuri corespunzătoare etc.; *biroul postcalculului*, înregistrează cheltuielile de producție în fișele de postcalcul, folosind în acest scop documentele primare, documentele centralizatoare și situațiile de repartizare, calculează costul efectiv pe unitatea de produs, face decontarea producției, conduce contabilitatea analitică a cheltuielilor indirecte ale secțiilor de fabricație, a cheltuielilor cu administrația unității economice, ia parte la inventarierea producției neterminate etc.; *biroul inventar*, înregistrează documentele privind mișcarea mijloacelor fixe, conduce contabilitatea investițiilor ce se efectuează în unitatea economică, efectuează

inventarierea periodică a mijloacelor fixe etc.; *biroul ordonanțări-decontări*, întocmește documentele de încasări și plăți ce se fac prin virament sau prin casierie, urmărește efectuarea la timp a încasărilor și plăților etc.; *biroul plan financiar și credite*, se ocupă cu pregătirea lucrărilor privind elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli, a cererilor de credite, urmărește utilizarea cu eficiență maximă a mijloacelor financiare proprii și împrumutate, se preocupă de rambursarea creditelor la scadență, controlează operațiunile de încasări și plăți făcute prin conturile de la bancă și prin casierie, conduce evidența operativă a încasărilor și plăților, face diferite studii și analize economico-financiare; *biroul casierie.* → *casierie.*

COMPENSAREA IMPOZITULUI, operație efectuată de organele financiar-bancare pe baza unei cereri înaintate de către persoane juridice sau fizice care au făcut plăți de impozite mai mari decît cele legal datorate, dar pînă la expirarea termenului de prescripție, cînd partea de impozit plătită în plus se trece în contul obligațiilor de plată viitoare din același an sau din anii următori. **C.i.** poate fi efectuată de către organele financiar-bancare și din oficiu. → și *restituirea impozitelor și taxelor.*

COMPENSAȚIE 1. Operație prin care se lichidează drepturile și datoriile echivalente reciproce dintre două sau mai multe persoane fizice sau juridice și care constă în achitarea diferenței dintre totalul sumelor de plată și a celor de încasat. **C.** se face cu ajutorul conturilor curente deschise la aceeași bancă, persoanelor în care se efectuează lichidarea datoriilor reciproce. Pentru **c.** s-au creat oficii speciale, numite case de compensații (în *capitalism*, Clearing House), unde se efectuează operații comerciale prin care vînzătorul unei mărfi se obligă să cumpere de la cumpărător o cantitate de mărfuri produsă de acesta în valoare egală cu cea a mărfii cumpărată de la el. În acest mod se realizează un schimb de mărfuri de valori apropiate. **C.** referitoare la importurile și exporturile de mărfuri pot fi: *a) simple*, efectuate între două firme din două state diferite, care își exportă reciproc mărfurile stabilite, a căror valoare este egală pentru a se compensa; *b) progresive*, ce se efectuează între mai multe țări, și care, la rîndul lor pot fi: *bilaterale lărgite* la care participă doi sau mai mulți parteneri din partea fiecărui stat și potrivit cărcia mărfurile circulă între două state, iar repartizarea import-exporturilor se înfăptuiește în granițele fiecărui stat, între partenerii stabiliți, care au în același timp atît calitatea de importatori, cît și de exportatori (în acest caz, derularea mărfurilor are loc între două state participante la acordul încheiat, iar decontarea se face în interiorul fiecărui stat); *triunghiulare (în lanț)*, la care participă trei sau mai multe state, livrarea și decontarea mărfurilor se face în circuit închis, ceea ce evită decontările valutare externe, plata făcîndu-se prin livrări reciproce de mărfuri de valori egale; *multiple (elastice)*, la care participă mai multe firme dintr-o țară sau din mai multe țări și care permit realizarea mai rapidă a consensului partenerilor asupra mărfurilor ce urmează a se livra, decontările efectuîndu-se ca la **c.** triunghiulare (în lanț), iar în interiorul țărilor decontările se efectuează între întreprinderi, în mărfuri, în servicii, executări de lucrări, în moneda națională; *c) globale*, în care, pe baza unui acord comercial între state, se efectuează schimburi reciproce de mărfuri, prestări de servicii și financiare, plata efectuîndu-se fără valută, prin cliring. **2.** Compensarea pierderii. **3.** Retribuția pentru un drept nefolosit. → și *acord de BARTER; Casa de compensație a băncilor.*

COMPLETARE DE MIJLOACE CIRCULANTE, operațiune financiară de examinare și de compensare a pierderilor de mijloace circulante înregistrate de unitățile economice de stat. În vederea completării mijloacelor circulante, unitățile economice împreună cu organele lor ierarhice superioare și cele financiar-bancare analizează cauzele care au determinat pierderile, stabilesc sumele ce se impută persoanelor

vinovate de proasta gospodărire, de sustrageri, precum și măsurile pentru curmarea deficiențelor și perfecționarea activității economico-financiare viitoare. Pierderile de mijloace circulante provocate de cauze obiective, independente de calitatea activității unităților economice se completează. Completarea mijloacelor circulante se efectuează pe baza concluziilor reieșite din analizele făcute de centrale, ministere și comitete executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, cu avizul Ministerului Finanțelor. Pînă la anumite limite, completările de mijloace circulante se fac din fondurile de rezervă al mijloacelor circulante constituite la organele ierarhic superioare (centralele economice) ale unităților economice în cauză. Completările peste aceste limite sau în situațiile în care fondul de rezervă este insuficient, se fac numai cu aprobarea Consiliului de Miniștri. → și *fondul de rezervă pentru mijloace circulante*.

COMPOZIȚIA FONDURILOR DE PRODUCȚIE, categorie economică specifică economiei socialiste care exprimă raportul dintre mijloacele de producție existente în funcțiune și forța de muncă folosită. **C.f.** de **p.** poate fi: *a) tehnică* și oglindește nivelul de înzestrare tehnico-materială a muncii, reprezentînd masa de mijloace de producție (în unități naturale) ce revine pe un muncitor; *b) după valoare*, se determină ca raport între valoarea mijloacelor de producție și fondul de retribuire a personalului muncitor; *c) organică*, acesta fiind compoziția după valoare determinată în funcție de compoziția tehnică și oglindește transformările survenite în aceasta din urmă. Creșterea compoziției organice se realizează pe calea promovării continue a progresului tehnic, îmbunătățirii organizării muncii, ridicării calificării cadrelor și se concretizează în creșterea productivității muncii, economisirea muncii sociale, creșterea eficienței activității economice și în sporirea venitului național.

COMPOZIȚIA ORGANICĂ A CAPITALULUI, structura după valoare a capitalului determinată de compoziția lui tehnică, care oglindește schimbările survenite în această compoziție. Compoziția tehnică a capitalului se determină ca raport dintre masa de mijloace de producție folosite și forța de muncă necesară. Compoziția după valoare a capitalului se determină ca raport valoric dintre *capitalul constant* (→) și *capitalul variabil* (→). La determinarea **c.o.** a **c.** trebuie să se aibă în vedere raportul dintre mijloacele de producție și forța de muncă atît în expresie naturală, cît și valorică. **C.o.** a **c.** diferă de la o ramură economică la alta și chiar de la o întreprindere la alta în cadrul aceleiași ramuri economice; ea este mai joasă acolo unde predomină munca vie, adică unde fiecărui muncitor îi revin mașini și materii prime de prelucrat mai puține și mai ridicată acolo unde fiecărui muncitor îi revin mașini mai multe, mai complexe și mai costisitoare și mai multe materii prime de prelucrat. Modificările care survin în compoziția tehnică și după valoare a capitalului se reflectă și în **c.o.** a **c.** Concomitent cu acumularea capitalului, crește **c.** lui organică deoarece ea este strîns legată de creșterea productivității muncii.

COMPROMIS 1. Convenție, înțelegere, bazată pe cedări reciproce prin care se stinge un litigiu. **2.** Înțelegere care intervine după un litigiu, prin care părțile își aleg arbitrii și comunică acestora natura litigiului care li se încredințează spre soluționare. ◇ **C. de avarie,** document pe baza căruia primitorii mărfurilor care au fost transportate cu o navă cuprinsă în avaria comună își iau obligația să contribuie la compensarea pagubelor și a cheltuielilor efectuate deliberat de comandant pentru salvarea comună a mărfurilor și a navei. Comandantul navei solicită acest document de la primitorii mărfurilor înainte de predarea acestora. Înainte de întocmirea **c.** de **a.,** primitorii depun anumite garanții. Cuantumul contribuției înscrisă în document se determină de către *dispașor* (→).

COMUNICARE DE VĂRSĂMINTE, document, fișă, ce se întocmește trimestrial de către ministere, celelalte organe centrale de stat, comitete executive ale consiliilor populare, în care se prevăd principalele lor sarcini de vărsăminte (prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, vărsăminte din beneficii, prisos de mijloace circulante, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat etc.) la bugetul statului. **C. de v.** se întocmește trimestrial pe baza indicatorilor financiari repartizați acestor organe. În comunicare se prevăd atît sarcinile anuale, cît și cele trimestriale repartizate pe unitățile economice din subordine. **C. de v.** se depune la Ministerul Finanțelor și la Banca Națională: pe baza acestei comunicări și a prevederilor trimestriale de venituri din bugetul statului (republican și local), Ministerul Finanțelor elaborează trimestrial un plan de încasări pentru fiecare bancă (Banca Națională și pe fiecare bancă specializată) în care se evidențiază — pe surse — veniturile ce se vor încasa. La rîndul lor băncile repartizează sarcinile din planul de încasări pe unitățile bancare subordonate, iar acestea le defalcă pe inspectorii împuterniciți cu îndrumarea, sprijinirea și verificarea unităților economice în ce privește îndeplinirea obligațiilor lor financiare față de bugetul statului. **C. de v.** prezintă importanță pentru încasarea integrală și la termen a veniturilor bugetare planificate.

COMUNITATE DE RISC, mijloc de prevedere împotriva unui fenomen care poate amenința în același timp mai multe persoane fizice sau juridice; organizare în vederea apărării unor interese comune. În acest scop, membrii **c.** își exprimă adeziunea să participe — potrivit principiului mutualității —, cu anumite sume, *prime de asigurare* (→), pentru formarea unui *fond de asigurare* (→), la o organizație specializată și să suporte astfel în comun pagubele provocate de anumite riscuri unora dintre membrii **c.** În acest sistem de relații, membrii **c.** nu pot ști dinainte care dintre ei vor avea de suferit și, deci, care vor fi cei ce vor beneficia practic de fondul constituit în acest scop. Avantajul este acela că partea de contribuție a fiecărui membru al **c.** este mică, iar în cazul cînd survine dauna (invaliditatea, decesul etc.), li se repartizează din fondul format echivalentul valoric al daunei sau suma asigurată, după caz, luîndu-se, desigur — cu același fond — și măsurile cuvenite pentru prevenirea, limitarea și combaterea daunelor. → și *asigurare; risc.*

COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ (PIAȚA COMUNĂ), gruparea monopolistă constituită în anul 1957, în urma tratatului de la Roma, de către Franța, Italia, R.F. Germania, Olanda, Belgia și Luxemburg și intrată în vigoare în 1958, la care, ulterior, au mai aderat: Anglia, Irlanda, Danemarca și Norvegia. Începînd din 1968 s-a liberalizat circulația de produse industriale și agricole în comerțul dintre țările membre ale **C.E.E.** și au fost reduse sau chiar înlăturate taxele de orice natură la import, restricțiile cantitative etc. Pe baza recomandărilor U.N.C.T.A.D., **C.E.E.** a adoptat și aplicat sistemul de preferințe vamale generale și nereciproce acordate țărilor în curs de dezvoltare membre ale grupului „celor 77". În cadrul uniunii vamale, intrată în funcțiune în anul 1968, au fost elaborate reglementări pentru crearea unei piețe agricole unice, avînd caracterul unei piețe interne protejate, prin introducerea la importul de produse agricole a unor taxe mobile (de prelevare, suprataxe de prelevare, taxe de compensație etc.), al căror scop este de a spori autoaprovizionarea în mai mare măsură cu aceste produse. **C.E.E** a liberalizat comerțul intracomunitar, a constituit piețe agricole unice pe care le supraprotejează, ceea ce a transformat practic **C.E.E.** într-o grupare economică închisă care duce o politică cu tendințe autarhice și cu unele flexibilități determinate de conjunctură. Țările membre ale **C.E.E** practică diferențierea tarifară ce decurge din acordarea unui regim preferențial produselor fabricate în țările membre, comparativ cu cel aplicat terțelor țări. Începînd din iunie 1973, **C.E.E.** a acordat României — pe

bază de cerere —, regimul de preferinţe tarifare generalizate în mod nereciproc şi nediscriminatoriu, fiind ţară în curs de dezvoltare.

CONCEDIU, drept acordat personalului muncitor în socialism de a lipsi de la lucru (serviciu) pentru motive întemeiate şi pentru un timp determinat. **C.** se acordă cu sau fără plata retribuţiei, după cum se încadrează în dispoziţiile legale şi poate fi: de odihnă, pentru sarcină şi lehuzie, pentru studii, pentru transfer etc. ◇ **C. de odihnă, c.** a cărui durată este în funcţie de vechimea în serviciu, de natura muncii şi de prevederile contractului de muncă. Pentru calcularea retribuţiei pe timpul concediului se ţine seama de cîştigul mediu pe ultimul an, inclusiv indemnizaţiile de boală. ◇ **C. fără plată, c.** acordat personalului muncitor în cazul cînd în calitate de specialişti îndeplinesc funcţii de conducere în stat. Pe timpul cît lipsesc din întreprindere şi îndeplinesc asemenea funcţii, nu primesc nici o retribuţie de la organizaţia sau instituţia de la care se află în **c.** La revenire li se socoteşte ca vechime, timpul cît au fost în **c.** ◇ **C. pentru sarcină şi lehuzie, c.** ce se acordă femeilor cu contract de muncă pentru o perioadă determinată de timp înainte şi după naştere, fără ca acest **c.** să fie socotit în **c.** de odihnă. Pe tot timpul acestui **c.,** ele au dreptul la o parte din retribuţie în funcţie de vechimea în cîmpul muncii. → şi *indemnizaţia în caz de maternitate.* ◇ **C. pentru studii,** se acordă pe o durată de 30 de zile, în afara **c.** de odihnă ce se cuvine personalului — elevi şi studenţi — care urmează cursurile serale şi fără frecvenţă, cu condiţia de a-şi îndeplini îndatoririle de producţie şi de a promova anii de studii. Pentru examenul de bacalaureat sau de licenţă, se acordă **c.** fără plată pe timp de cel mult 15 zile. ◇ **C. pentru transfer** se acordă pe timp de 5 zile personalului transferat de la unitate, în altă localitate, pentru mutarea familiei şi gospodăriei sale.

CONCENTRARE BANCARĂ, comasarea afacerilor bancare capitaliste într-un număr tot mai redus de bănci mari şi foarte mari. **C.b.** a ajuns la cel mai înalt grad în imperialism fiind determinată de concentrarea producţiei industriale. Dezvoltarea marilor întreprinderi capitaliste determină creşterea resurselor şi rezervelor lor băneşti, a căror păstrare şi fructificare o realizează marile bănci. Aceste întreprinderi solicită, în acelaşi timp, credite mari care pot fi satisfăcute numai de către bănci puternice. Întreprinderile mari tind să-şi plaseze mijloacele lor băneşti libere în bănci gigant care pot garanta mai bine păstrarea lor, să le utilizeze mai convenabil şi să acorde credite mai uşor. Aceeaşi politică o duc şi capitaliştii rentieri. Băncile mari au o serie de avantaje faţă de cele mici: ele îşi atrag mai uşor clienţi noi; organizează mai multe filiale ceea ce le permite să mobilizeze depunerile din localităţi diferite şi să efectueze operaţii active mai largi; dimensiunile mari ale operaţiilor de bancă determină micşorarea cheltuielilor de efectuare a lor; o bancă mare suportă mai uşor conjuncturile economice etc. Ca şi în industrie, concurenţa dintre bănci duce la absorbirea băncilor mici de către cele mari. Procesul de concentrare a băncilor se produce uneori mai repede decît în industrie. Cu toate acestea, concentrarea producţiei constituie baza concentrării băncilor. **C.b.** se realizează sub diferite forme, însă, în primul rînd, sub forma creşterii capitalurilor proprii ale băncilor prin acumularea profitului. De asemenea, **c.b.** se realizează prin mărirea numărului de filiale, prin controlul asupra altor bănci etc.

CONCENTRAREA CAPITALULUI 1. Creşterea proporţiilor capitalului ca urmare a transformării unei părţi din plusvaloare în capital. 2. Acumularea de plusvaloare sau investirea în întreprindere a unei părţi din plusvaloare, fapt ce conduce la extinderea capitalului. Goana continuă a capitaliştilor pentru obţinerea de profituri cît mai mari cu care să-şi sporească mereu capitalul şi prin urmare posibilităţile dobîndirii unei mase crescînde de plusvaloare, stimulează procesul **c.c.** Un alt stimu-

lent principal al **c.c.** îl constituie concurența. **C.c.** și *centralizarea capitalului* (→) creează premise și deschide largi posibilități pentru concentrarea producției în întreprinderi mari, fapt ce conduce la acumularea de avuții uriașe în mîinile unui număr restrîns de capitaliști, iar pe o anumită treaptă conduce la formarea monopolurilor. La rîndul său, dominația monopolurilor a determinat intensificarea procesului de **c.c.** Marea producție capitalistă are avantaje hotărîtoare, comparativ cu cea mică. Astfel, întreprinderile mari pot introduce pe scară largă mașini și tehnologii de fabricație noi, perfecționate, să introducă o largă diviziune și specializare a muncii, ceea ce le dă posibilitatea să vîndă produsele mai ieftin. În lupta de concurență survin cheltuieli și pierderi pe care întreprinderile mari le suportă și le recuperează mai ușor, în timp ce cele mici și mijlocii decad, se ruinează, dau faliment. Marile întreprinderi capitaliste obțin credite bancare incomparabil mai ușor și în condiții mai avantajoase în comparație cu întreprinderile mici, iar în lupta de concurență creditul constituie o importantă armă. Iată de ce, **c.c.** duce nu numai la creșterea capitalului individual, ci și a celui social. **C.c.** și centralizarea capitalului exprimă relația directă dintre muncitori și capitaliști; ca urmare a acestor procese un număr tot mai mic de capitaliști, care dețin averi imense, ajung să hotărască soarta a sute de mii și milioane de muncitori. **C.c.** în agricultură are drept urmare concentrarea pămîntului și a celorlalte mijloace de producție în mîinile marilor proprietari, în timp ce masele largi de țărani săraci și mijlocași lipsiți de pămînt, vite de muncă, unelte agricole etc., se transformă în proletari. După al doilea război mondial, **c.c.** s-a intensificat considerabil datorită acțiunii mai multor factori cum sînt intervenția în măsură tot mai mare a statului capitalist în viața economică, formarea de uniuni monopoliste interstatale, dezvoltarea revoluției științifico-tehnice, intensificarea exportului de capital etc. **C.c.** și centralizarea acestuia au ca urmare agravarea contradicțiilor orînduirii capitaliste și în special adîncirea prăpastiei dintre minoritatea exploatatoare și marea majoritate neavută și exploatată a societății. Concentrarea producției conduce la concentrarea proletariatului în marile întreprinderi capitaliste și în centre industriale, ceea ce înlesnește unirea și organizarea muncitorilor în vederea ducerii luptei împotriva capitalului, fiind pregătit astfel cadrul material și social pentru trecerea la construirea socialismului.

CONCERN, formă organizatorică de monopol; organizație monopolistă realizată prin concentrarea întreprinderilor din diferite ramuri economice care au la bază dependența financiară de un anumit grup de mari capitaliști, care exercită controlul asupra tuturor întreprinderilor din interiorul **c.** **C.** poate apărea pe două căi și anume: *a)* o întreprindere principală, dominantă, își subordonează alte întreprinderi mai mici și *b)* asocierea mai multor întreprinderi sub o singură conducere dar care sub aspect juridic rămîn autonome, ceea ce înseamnă că nu are loc o subordonare totală a unei întreprinderi față de cealaltă. ◇ **C. bancar,** formă a monopolului bancar; uniune monopolistă bancară care se formează prin subordonarea de către o bancă mare a unor bănci mai mici, prin sistemul de „participare" a capitalului bancar, prin cumpărarea sau schimbul de acțiuni, prin sistemul creditelor etc. **C.b.** supune băncile pe baza controlului financiar, lăsîndu-le aparent independente. Adesea, baza și centrul **c.b.** este trustul bancar care deține o poziție dominantă în cadrul consorțiului. Un rol important în structura concernelor bancare îl joacă sistemul de participare. Scopul principal al **c.b.** este realizarea unor profituri cît mai mari. → și *monopol; trust ~* (*bancar*).

CONCESIUNE, drept acordat de stat unei persoane fizice sau juridice de a exploata o bogăție a solului sau subsolului, de a vinde un anumit produs, de a executa anumite lucrări sau de a presta anumite servicii de interes general sau local în schimbul unor beneficii.

CONCILIERE, modalitate de soluționare a divergențelor ivite între titularii de investiții și organele bancare cu prilejul avizării și admiterii la finanțare și creditare a investițiilor. În cazurile în care **c.** nu reușește să soluționeze divergențele, soluționarea lor are loc prin participarea organelor superioare ale titularilor și băncilor finanțatoare.

CONCORDAT, înțelegere între un comerciant-debitor și masa creditorilor referitoare la modul și termenele de stingere a datoriilor. **C.** poate fi amiabil sau judiciar. ◇ **C. preventiv,** acord juridic pe care creditorul îl încheie cu comerciantul insolvabil, pentru a-l ajuta să treacă criza de insolvabilitate. Acordul privește modul, termenele și garanțiile necesare achitării datoriilor sale, care nu se pot reduce la mai puțin de 40%.

CONCURS COMERCIAL (în *capitalism*), ordinea de satisfacere a pretențiilor mai multor creditori față de un debitor insolvabil (persoană fizică sau juridică). În imperialism, **c.c.** are un caracter de masă determinat de falimentul numeroaselor întreprinderi, provocat de anarhia producției și de concurența capitalistă acută. După pronunțarea sentinței de insolvabilitate a debitorului se numesc organele de conducere a concursului care stabilesc toate pretențiile prezentate de creditori indiferent de termenul lor. În organele de conducere a **c.c.** rolul principal îl au marii creditori, de regulă băncile, care își apără interesele. Pretențiile creditorilor, recunoscute de organele de conducere ale concursului, se satisfac pe seama masei concursului, respectiv a sumei realizate din vînzarea bunurilor debitorului. Ordinea de satisfacere a pretențiilor creditorilor este legiferată.

CONDUCERE COLECTIVĂ, principiu de bază al organizării și funcționării aparatului de stat, aparatului financiar-bancar și unităților socialiste. Problemele economico-financiare pot fi rezolvate în bune condiții și eficient numai dacă la soluționarea lor sînt antrenate cadrele cu experiență, valoroase, care activează în economie, numai dacă acele probleme se supun oamenilor muncii sau reprezentanților lor pentru dezbatere. **C.c.** folosește cele mai eficiente metode de îmbinare a răspunderii personale cu conducerea colectivă. Principiul muncii și conducerii colective este prevăzut în mod expres în Constituția R.S. România și într-o serie de acte normative, fiind principiul fundamental de conducere al partidului și statului. Folosirea gîndirii și înțelepciunii colective, a celor mai buni specialiști, a cadrelor valoroase, a maselor de oameni ai muncii fac posibilă cuprinderea și rezolvarea eficientă a multiplelor probleme ale vieții noastre sociale, evitarea subiectivismului și arbitrarului în întreaga activitate economică și financiar-bancară. Organele de **c.c.** nu au un caracter reprezentativ formal, ci deliberativ, de lucru și pot lua hotărîri cu valabilitate în toate problemele principale. Promovarea principiului muncii și conducerii colective asigură sporirea rolului maselor de oameni ai muncii în gospodărirea avutului poporului, duce la creșterea răspunderii tuturor cetățenilor în conducerea societății noastre socialiste.

CONFERINȚA NAȚIUNILOR UNITE PENTRU COMERȚ ȘI DEZVOLTARE (U.N.C.T.A.D.), organ specializat pentru problemele privind comerțul și dezvoltarea, instituit în dec. 1964 de către Adunarea Generală a O.N.U. Membre ale organizației sînt toate statele care fac parte din O.N.U. U.N.C.T.A.D. are următoarele obiective principale: stabilirea relațiilor comerciale internaționale pe bază de justiție și echitate; promovarea cu prioritate a comerțului țărilor în curs de dezvoltare, pentru accelerarea dezvoltării lor economico-sociale; extinderea relațiilor comerciale și a colaborării economice între țările cu sisteme social-economice diferite; elaborarea de principii și politici în comerțul internațional și problemele comerciale privind dezvoltarea economică; instituirea de instrumente juridice multilaterale

în domeniul relațiilor de colaborare economică externă și cu deosebire în domeniul comerțului; armonizarea politicii guvernelor în domeniul comerțului și dezvoltării; crearea și asigurarea unui cadru instituțional favorabil menit să înlesnească coordonarea comerțului internațional, a organismelor din sistemul O.N.U. La sesiunile ținute din patru în patru ani s-au elaborat măsuri și recomandări care să contribuie la impulsionarea creșterii economice a țărilor în curs de dezvoltare, în vederea reducerii și lichidării decalajului dintre ele și țările dezvoltate. În intervalul dintre sesiuni funcționează *Consiliul pentru Comerț și Dezvoltare*, ca organ permanent al conferinței, compus din 55 de state alese de conferință pe criterii geografice. Consiliul se întrunește de două ori pe an, urmărind aplicarea recomandărilor și deciziilor conferinței și funcționează pe patru subcomisii și alte organisme. U.N.C.T.A.D. are un secretariat cu sediul la Geneva, condus de un secretar general. Secretariatul elaborează studii, analize și date statistice necesare sesiunii și consiliului, pregătește diferite rapoarte specializate etc. Ca membră a organizației, R.S. România, țară socialistă în curs de dezvoltare, participă activ la lucrările Conferinței și a făcut numeroase propuneri pentru promovarea relațiilor economice dintre toate țările lumii. Țara noastră, alături de celelalte țări în curs de dezvoltare, militează pentru eliminarea restricțiilor cantitative și a barierelor artificiale din calea comerțului internațional, pentru obținerea anumitor preferințe vamale din partea țărilor dezvoltate.

CONFISCARE, sancțiune administrativă sau penală care constă în trecerea forțată (parțială, totală sau specială), a bunurilor unei persoane fizice în proprietatea statului fără acordarea vreunei despăgubiri. **C.,** potrivit prevederilor actelor normative, poate fi o sancțiune sau o măsură preventivă.

CONOSAMENT, act scris, titlu de credit, reprezentativ, redactat într-o anumită formă, semnat de reprezentanții organizației de navigație, de armator sau de către căpitanul (comandantul) navei, prin care se confirmă încărcarea mărfii pe bordul vasului sau primirea mărfii în vederea încărcării ei, precum și obligația de a o transporta în condiții bine stabilite, contra unei taxe numită *navlu* (→), într-un anumit port. Posesia **c.** înseamnă posesia însăși a mărfii, ceea ce oferă posibilitatea negocierii (vinderii) sau punerii drept gaj prin simpla andosare sau predare, fără ca marfa să fie prezentă. Din acest motiv **c.** se mai numește și cambia mărilor. **C.** servește și ca act de transport care însoțește marfa și ca act financiar-contabil, care dovedește achitarea taxelor de transport. **C.** îndeplinește următoarele funcții: atestă că între cărăuș și încărcător a intervenit un contract de navlosire; constituie o dovadă că armatorul a primit anumite mărfuri spre a fi transportate; este un titlu de valoare (de credit reprezentativ) care reprezintă marfa ce se transportă, având calitatea de instrument de credit care poate circula prin andosare (gir). Persoana care deține posesia legitimă a conosamentului este considerat proprietarul mărfii. Transmiterea proprietății conosamentului constă de fapt și în transmiterea proprietății asupra mărfii pe care o cuprinde. **C.** conține următoarele elemente obligatorii: numele și sediul armatorului; denumirea și pavilionul vasului; numărul de ordine al conosamentului; numărul de exemplare originale ale conosamentului; numele încărcătorului; portul de încărcare și de descărcare; numele destinatarului; greutatea și volumul încărcăturii; modalitatea de plată a navlului; locul și data întocmirii conosamentului; locul și data încheierii contractului de navlosire; semnătura căpitanului vasului. **C.** poate fi nominativ, la purtător, la ordin, cu navlul plătit, cu navlul plătibil la destinație, fără transbordare, cu transbordare, individual colectiv, „curat", etc., etc. ◇ **C. colectiv** se completează de un agent-încărcător pentru mai multe colete cu mărfuri destinate mai multor destinatari dintr-un port. **C.c.** simplifică munca de întocmire a acestor documente și evită unele cheltuieli reclamate de această muncă. ◇ **C. „curat", c.** care nu cuprinde mențiuni

sau rezerve suplimentare menite să constate expres existența vreunui neajuns legat de mărfurile sau ambalajul ce se livrează cumpărătorilor externi, ca de exemplu: butoaie care curg, saci vechi, lăzi uzate etc. ◇ **C. la purtător,** formă de c. rar întîlnită, al cărei purtător este și proprietarul mărfurilor datorită faptului că proprietatea asupra mărfurilor pe care le reprezintă se transmite prin simpla remitere, fără să mai fie necesară *andosarea* (→).

CONSEMNANT, persoană care depune mărfuri sau anumite valori materiale unei alte persoane fizice sau juridice, numită consemnatar, pentru a i le vinde pe contul său, în schimbul unui comision.

CONSEMNAȚIUNE, depunerea unei sume de bani la *C.E.C.* de către o persoană fizică sau juridică pentru a fi păstrată la dispoziția unei alte persoane fizice sau juridice, potrivit unor dispoziții legale. → și *operațiile Casei de Economii și consemnațiuni.*

CONSIGNATAR, persoană fizică sau juridică care primește bunuri spre a fi vîndute în contul consignantului, în schimbul unui comision.

CONSIGNATOR, persoană fizică sau juridică, care depune bunuri spre a fi conservate sau vîndute prin consignație.

CONSILIUL ASIGURĂRILOR SOCIALE ȘI PENSIILOR, organ colectiv central al asigurărilor sociale din țara noastră care funcționează în cadrul Ministerului Muncii, avînd menirea să contribuie la îmbunătățirea activității de asigurări sociale și pensii. **C.** are următoarele atribuții: coordonează activitatea tuturor organelor de asigurări sociale și pensii și aplicarea unitară a legislației care reglementează acest domeniu; examinează activitatea de asigurări sociale și pensii desfășurată de către organele centrale cu atribuții în acest domeniu și stabilesc măsurile pentru îmbunătățirea activității; coordonează activitatea de studii și documentare în problemele de asigurări sociale și pensii; analizează studiile efectuate și face propuneri Ministerului Muncii și altor organe competente, pentru perfecționarea activității de asigurări sociale și pensii; examinează planurile financiare anuale și de perspectivă privind asigurările sociale și de pensii; urmărește modul în care se realizează, de către organele competente, îndrumarea și controlul comisiilor teritoriale de asigurări sociale și pensii și a comisiilor din unitățile socialiste și din comunele necooperativizate; examinează și face propuneri Ministerului Muncii și altor organe cu privire la pregătirea și perfecționarea personalului muncitor care lucrează în domeniul asigurărilor sociale și pensiilor. De asemenea, urmărește introducerea și extinderea mijloacelor tehnice moderne de calcul, de prelucrare a datelor, de plată a pensiilor și a celorlalte drepturi de asigurări sociale etc. **C.** este constituit din reprezentanți ai sectoarelor care au organe proprii de asigurări sociale și pensii, ai unor ministere și altor organe centrale de stat și obștești, ai personalului muncitor din întreprinderi, cooperative meșteșugărești, cooperative agricole de producție, din specialiști în domeniul asigurărilor sociale care lucrează în învățămînt, cercetare științifică etc. **C.** are ca președinte pe unul din adjuncții ministrului muncii, iar ca vicepreședinte pe directorul general al Direcției generale de asigurări sociale și pensii din Ministerul Muncii.

CONSILIUL CASEI DE ASIGURĂRI A AVOCAȚILOR, organ colectiv, obștesc, de conducere a Casei de asigurări a avocaților în atribuțiile căruia intră și administrarea bunurilor acestei case. **C.** are în componența sa un președinte, un vicepreședinte și 3 membri, numiți de Ministerul Justiției, pe o perioadă de 5 ani, dintre avocații definitivi. Președintele urmărește și asigură executarea deciziilor consiliu-

lui și reprezintă **C.c.** de **a.** a **a.** în fața organelor de jurisdicție și în raporturile cu organele de stat, organizațiile socialiste, precum și cu persoanele fizice. **C.c.** de **a.** a **a.** emite deciziile de pensionare după examinarea dosarelor de pensionare întocmite de comisiile de pensii și asigurări sociale din colegiile de avocați sau, după caz, ale comisiilor de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă. Împotriva deciziilor de pensionare emise de acest consiliu se poate prezenta apel, în termen de 30 zile de la comunicare, la Comisia centrală de pensii din Ministerul Muncii. Deciziile de pensie emise de **C.c.** de **a.** a **a.** și deciziile Comisiei centrale de pensii, necontestate în termen, rămîn definitive. → și *Casa de asigurări a avocaților; comisia de pensii și asigurări sociale a colegiului de avocați; comisia centrală de pensii; decizie (~ de pensionare).*

CONSILIUL CENTRAL DE CONTROL MUNCITORESC AL ACTIVITĂȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE, organ larg reprezentativ de partid și de stat, aflat sub îndrumarea directă a C.C. al P.C.R. și a Consiliului de Stat al R.S. România, înființat la 1 ian. 1973. **C.** exercită un control permanent, unitar, atotcuprinzător și asigură cunoașterea operativă și temeinică a modului în care ministerele, organele locale ale administrației de stat, centralele industriale, instituțiile etc. înfăptuiesc hotărîrile de partid și aplică legile statului. **C.** controlează evoluția dezvoltării economico-sociale a țării pe baza planului național unic, realizarea indicatorilor din bugetul de stat, întărirea simțului de ordine, disciplină și răspundere în gestionarea mijloacelor materiale și financiare încredințate de societate, sprijinirea apărării și dezvoltării proprietății socialiste, dezvoltarea echilibrată a ramurilor economiei naționale, valorificarea superioară a resurselor de materii prime, materiale și forță de muncă, utilizarea cu eficiență maximă a fondurilor de investiții, folosirea eficientă a potențialului de cercetare științifică și aplicarea în producție a rezultatelor acesteia, folosirea rațională a mijloacelor fixe, reducerea cheltuielilor de producție și sporirea rentabilității în toate sectoarele de activitate. De asemenea, controlează eficiența schimburilor comerciale cu străinătatea, modul în care sînt îndeplinite hotărîrile privind creșterea nivelului de trai al poporului, aplicarea politicii în domeniul prețurilor și tarifelor, transpunerea în viață a programelor de măsuri privind protejarea mediului înconjurător, programele referitoare la pregătirea cadrelor în concordanță cu cerințele dezvoltării economico-sociale a țării, coordonarea unitară a activității inspecțiilor specializate pentru evitarea paralelismelor, îndrumă și coordonează activitatea consiliilor județene și al municipiului București de control muncitoresc al activității economice și sociale etc. **C.** are dreptul să dea indicații obligatorii pentru remedierea deficiențelor, să suspende executarea măsurilor nelegale, inoportune sau neeficiente etc., să aplice direct sancțiuni disciplinare sau să dispună aplicarea acestor sancțiuni, să dispună sau să recomande eliberarea din funcție a persoanelor vinovate pentru abateri grave, să dispună revocarea persoanelor care dețin funcții elective sau a celor numite de Consiliul de Stat ori de Consiliul de Miniștri, să dispună luarea de măsuri pentru recuperarea pagubelor constatate, să sesizeze Curtea Superioară de Control Financiar sau organele de cercetare penală. **C.c.** de **c.m.** al **a.e.** și **s.** este constituit din președinte, prim-vicepreședinte, vicepreședinți, secretarul general și membri, numiți de Consiliul de Stat prin decret. Periodic, acest consiliu face informări la conducerea superioară de partid și de stat.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE AL ADAS, organism de conducere colectivă, deliberativ, care conduce, examinează, soluționează și hotărăște în problemele generale ale activității ADAS. **C.** este constituit din președinte, un vicepreședinte, directori și alți conducători ai unor compartimente din centrala ADAS și ai unor sucursale județene, diferiți specialiști de înaltă calificare în asigurări și un reprezentant al sindicatelor, delegat de Uniunea Generală a Sindicatelor din R.S. România. **C.** își desfășoară activitatea în prezența a cel puțin două treimi din numărul

membrilor săi, iar hotărîrile le adoptă cu majoritatea membrilor care îl compun. Şedinţele sale se desfăşoară cel puţin o dată pe trimestru. Fiecare membru al consiliului răspunde în faţa întregului consiliu şi a preşedintelui acestuia; de asemenea, fiecare membru şi consiliul, în ansamblu, răspund în faţa Ministrului Finanţelor pentru activitatea desfăşurată. Între şedinţele c. problemele curente sînt rezolvate de preşedintele şi vicepreşedintele ADAS. Atribuţii: adoptă proiectele planurilor anuale şi de perspectivă; întreprinde măsurile corespunzătoare pentru realizarea planului, dezvoltarea asigurărilor interne şi-externe, a schimburilor de reasigurare, pentru plata la timp a despăgubirilor şi a sumelor asigurate; aprobă bugetul de venituri şi cheltuieli, planurile de investiţii şi reparaţii capitale, planurile de muncă şi de retribuţii, planul de popularizare a activităţii ADAS; aprobă bilanţul contabil anual al ADAS; stabileşte normele de funcţionare şi structura organizatorică a compartimentelor din centrala ADAS şi a unităţilor sale; analizează modul cum organele centrale şi teritoriale ADAS îşi îndeplinesc atribuţiile; ia hotăriri cu privire la selecţionarea, pregătirea, perfecţionarea şi promovarea cadrelor, numeşte cadrele de conducere ale unităţilor sale; se preocupă de organizarea şi funcţionarea controlului în cadrul ADAS; elaborează proiecte de acte normative în legătură cu asigurările de stat etc.

CONSILIUL DE AJUTOR ECONOMIC RECIPROC (C.A.E.R.), organizaţie economică internaţională deschisă de colaborare, constituită între ţările socialiste, suverane şi independente, în anul 1949 pe baza tratatului multilateral (prin care a fost adoptat statutul ei) semnat de Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, România, Ungaria şi U.R.S.S. În anii următori au aderat noi membri: Albania, din aprilie 1949 *pînă în 1962 cînd se retrage* din activitatea C.A.E.R., R.D. Germană (1950), R.P. Mongolă (1962), Cuba (1972), Jugoslavia participă din 1964 pe baza unui acord în unele probleme de colaborare de interes reciproc, iar din 1973 Finlanda a semnat un acord de colaborare cu **C.A.E.R.** Colaborarea statelor membre se desfăşoară pe baza următoarelor principii: respectarea suveranităţii şi independenţei naţionale, deplina egalitate în drepturi, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, intrajutorarea tovărăşească şi internaţionalismul socialist. Participarea la organizaţie nu afectează drepturile şi obligaţiile ţărilor membre care decurg din participarea lor la alte organizaţii şi acorduri internaţionale. Scopul **C.A.E.R.** este de a contribui, prin unirea şi coordonarea eforturilor ţărilor membre, la dezvoltarea planificată a economiilor lor naţionale, la accelerarea progresului economic şi tehnic, la ridicarea nivelului de industrializare al ţărilor mai puţin dezvoltate, la creşterea continuă a productivităţii muncii, la ridicarea neîncetată a bunăstării popoarelor acestor ţări. **C.A.E.R.** este o organizaţie internaţională de colaborare economică deschisă tuturor ţărilor socialiste cît şi altor state care subscriu la principiile şi scopurile ei. **C.A.E.R** nu este un for supranaţional, ci o organizaţie internaţională de colaborare economică multilaterală a ţărilor membre, care îndeplineşte următoarele funcţii: organizarea colaborării economice şi tehnico-ştiinţifice; pregătirea de recomandări în principalele probleme ale relaţiilor economice ce decurg din planul naţional al dezvoltării economiei naţionale ale ţărilor membre în vederea coordonării acestor planuri; studierea problemelor economice care prezintă interes pentru ţările membre; sprijinirea ţărilor membre în înfăptuirea unor măsuri economice pentru dezvoltarea ramurilor economiei naţionale, a folosirii cît mai eficiente a investiţiilor, a dezvoltării schimbului de mărfuri şi de realizări tehnico-ştiinţifice etc. **C.A.E.R.** adoptă recomandări şi hotăriri. Recomandările se adoptă în problemele colaborării economice şi tehnico-ştiinţifice şi se aplică de fiecare ţară numai pe baza hotărîrilor guvernelor ţărilor membre. Hotărîrile se adoptă în problemele organizatorice şi procedurale. Atît recomandările, cît şi hotărîrile se adoptă cu votul unanim al ţărilor interesate în problema care constituie obiectul acestora. Hotărîrile adoptate şi recomandările făcute nu se extind asupra ţărilor care declară lipsă de interes faţă de problema

examinată. **C.A.E.R.** are următoarele organe: Sesiunile consiliului, Comitetul executiv, Comisiile permanente și Secretariatul. *Sesiunile consiliului*, organul colectiv suprem, care examinează problemele aflate în competența **C.A.E.R.**, adoptînd recomandări și hotăriri. Sesiunile consiliului sînt alcătuite din delegațiile tuturor țărilor membre (stabilite de fiecare țară) care au dreptul la un singur vot, indiferent de numărul persoanelor care formează fiecare delegație. Sesiunile se convoacă o dată pe an, în capitalele țărilor membre, prin alternare. Se pot convoca sesiuni extraordinare, la cererea sau cu acordul a cel puțin două treimi din numărul țărilor membre. *Comitetul executiv* este format din vicepreședinți de guvern din fiecare țară membră, avînd ca organ auxiliar un birou pentru problemele planurilor economice. Comitetul executiv adoptă, în limitele competenței sale, recomandări și hotăriri, conduce lucrările legate de realizarea sarcinilor stabilite de sesiune, coordonarea planurilor de dezvoltare a economiilor naționale, specializare și cooperare în producție, îndrumă activitatea comisiilor permanente și ale secretariatului etc. *Comisiile permanente* sînt formate la sesiunea consiliului pentru organizarea și dezvoltarea colaborării multilaterale economice și tehnico-științifice (metalurgie, siderurgie, chimie, construcții de mașini, petrol și gaze, radiotehnică și electronică, utilizarea energiei atomice în scopuri pașnice, industrie ușoară și alimentară, transporturi, comerț exterior etc., precum și probleme financiar-valutare, statistică, standardizare). Aceste comisii fac propuneri și le prezintă spre examinare sesiunilor consiliului și comitetului executiv și în limitele competenței lor adoptă recomandări și hotăriri. *Secretariatul* este organul economic și administrativ avînd un secretar numit de sesiunea consiliului. Activitatea **C.A.E.R.** s-a extins și perfecționat mereu pe măsura dobîndirii experienței în opera de construire a societății socialiste. Ca membră a **C.A.E.R.**, R.S. România își îndeplinește cu consecvență îndatoririle ce-i revin, aducîndu-și o contribuție tot mai mare la întărirea, lărgirea și perfecționarea colaborării multilaterale dintre țările membre ale acestui organism internațional. De asemenea, R.S. România participă activ la transpunerea în viață a obiectivelor prevăzute în „*Programul complex al adîncirii și perfecționării în continuare a colaborării și dezvoltării integrării economice socialiste a țărilor membre* **C.A.E.R.**" adoptat de sesiunea a XXV-a a C.A.E.R., care s-a desfășurat la București între 27—29 iunie 1971.

CONSILIUL DE CONTROL MUNCITORESC AL ACTIVITĂȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE, organ de control care funcționează în unitățile economice, constituit din muncitori cu înaltă calificare și cu experiență îndelungată în producție, din cei mai buni tehnicieni, ingineri, economiști și alte cadre de specialitate, care participă la soluționarea problemelor tot mai complexe ale unităților economice și asigură participarea din ce în ce mai largă a oamenilor muncii la conducerea activității economice. Acest consiliu ajută consiliile oamenilor muncii în efectuarea unui control complex și exigent asupra realizării indicatorilor planului de producție, folosirii complete a capacităților de producție, îmbunătățirii calității produselor, respectării tehnologiei de fabricație și acționează pentru dezvoltarea unei atitudini înaintate față de muncă, stimularea inițiativei creatoare și creșterea răspunderii oamenilor muncii în îndeplinirea sarcinilor economice și sociale etc. Membrii c. participă la identificarea cauzelor deficiențelor, propun măsuri pentru lichidarea și preîntîmpinarea lor, rezolvă diferite probleme sociale etc. Este subordonat Consiliului județean de control muncitoresc al activității economice și sociale. → și *Consiliul județean de control muncitoresc al activității economice și sociale.*

CONSILIUL DE COOPERARE VAMALĂ, organizație internațională înființată în dec. 1950 cu sediul la Bruxelles, avînd drept scop studierea problemelor privind cooperarea vamală, simplificarea formalităților vamale, elaborarea de convenții

internaționale vamale și difuzarea de informații privind tehnica vamală etc. R.S. România este membră din anul 1976.

CONSILIUL DE MINIȘTRI, organ suprem al administrației de stat ales de Marea Adunare Națională, pe durata unei legislaturi, în prima sesiune a acesteia, și funcționează pînă cînd se alege un nou consiliu în următoarea legislatură. În împrejurări excepționale, cînd Marea Adunare Națională nu se poate întruni, **C. de M.** este numit și revocat de către Consiliul de Stat. Fiecare ministru, precum și **C. de M.** este răspunzător în fața Marii Adunări Naționale, iar între sesiunile acesteia, în fața Consiliului de Stat. **C. de M.** are sarcina principală de a aduce la îndeplinire linia politică generală și realizarea directivelor Partidului Comunist Român cu privire la dezvoltarea planificată, armonioasă și echilibrată a ramurilor economiei naționale, a unităților administrativ-teritoriale și la progresul rapid, multilateral al țării. Între alte prerogative importante, **C. de M.** exercită conducerea generală a activității executive în domeniul finanțelor, creditului și circulației bănești pe întregul teritoriu al țării, aducînd la îndeplinire directivele stabilite de partid cu privire la dezvoltarea planificată, echilibrată și armonioasă a economiei naționale și la progresul multilateral al patriei noastre socialiste. **C. de M.** conduce, coordonează și controlează activitatea ministerelor, a Băncii Naționale și a băncilor specializate, a celorlalte organe administrative centrale, a organelor locale ale administrației de stat, elaborează proiectul planului național unic și proiectul bugetului de stat în fiecare an, le supune spre dezbatere și adoptare Marii Adunări Naționale și apoi stabilește măsurile pentru înfăptuirea lor. De asemenea, elaborează raportul general cu privire la realizarea planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării, a bugetului de stat și contul general de încheiere a exercițiului bugetar pe baza lucrărilor întocmite de către Ministerul Finanțelor pe care le prezintă Marii Adunări Naționale pentru examinare și adoptare. **C. de M.** examinează și aprobă trimestrial planul de casă și planul de credite și, cu acest prilej, aprobă limitele emisiunii de monedă, examinează periodic situația financiară a economiei naționale, pe ramuri economice și pe domenii de activitate, analizează mersul executării veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat, studiază executarea celorlalte planuri financiare, stabilește măsurile care urmează să fie luate pentru realizarea resurselor financiare necesare dezvoltării economico-sociale multilaterale a țării, ia măsurile cuvenite pentru realizarea și menținerea echilibrului financiar, monetar și valutar, pentru continua întărire a rolului finanțelor și creditului în economie, înfăptuirea unei circulații bănești sănătoase și obținerea eficienței maxime în toate domeniile de activitate. Cu privire la executarea bugetului de stat **C. de M.** este autorizat să elaboreze un program de măsuri pentru întărirea răspunderii în gestionarea banului public cu privire la creșterea mai rapidă a productivității muncii, reducerea cheltuielilor de producție și în primul rînd a celor materiale, utilizarea integrală a capacităților de producție, raționalizarea cheltuielilor administrativ-gospodărești, înfăptuirea autoconducerii autogestiunii și autofinanțării, aplicarea unui regim strict de economii, a spiritului de răspundere, creșterea substanțială a eficienței economice, combaterea oricărei forme de risipă. În procesul executării bugetului statului, **C. de M.** este împuternicit să introducă modificări în volumul și structura veniturilor și cheltuielilor bugetare în concordanță cu măsurile care se iau în economie, să utilizeze în cursul anului veniturile realizate peste cele planificate pentru finanțarea unor acțiuni noi referitoare la dezvoltarea economico-socială a țării, să aprobe, în același scop, virări de credite bugetare, să exercite conducerea generală și controlul asupra organelor centrale ale aparatului financiar-bancar.

CONSILIUL DE STAT AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, organ suprem al puterii de stat, cu activitate permanentă, subordonat Marii Adunări Naționale. **C. de S.** este ales de Marea Adunare Națională în prima sesiune a acesteia dintre

membrii săi, pe durata unei legislaturi, și funcționează pînă cînd se alege un nou consiliu în legislatura următoare. Este constituit din președinte, vicepreședinți și membri. Președintele R.S. România este președintele C. de S. Între principalele sale atribuțiuni se află și aceea de a adopta planul național unic de dezvoltare economico-socială, bugetul de stat și contul general de încheiere a exercițiului bugetar, dar numai atunci cînd Marea Adunare Națională nu se poate întruni din cauza unor împrejurări excepționale.

CONSILIUL DE SUPRAVEGHERE ECONOMICO-FINANCIARĂ, organ economic-financiar instituit pe toată durata de timp în care se aplică regimul special de supraveghere economico-financiară a activității unei unități economice. Se constituie din împuterniciți ai ministerului de resort, ai băncilor, Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, Ministerului Finanțelor, Comitetului de Stat al Planificării, Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe, și din reprezentanți ai oamenilor muncii din unitatea controlată. La unitățile industriale mari din acest consiliu fac parte și împuterniciți ai *Curții Superioare de Control Financiar* (→). Componența c. se aprobă de către Consiliul de Miniștri. C. examinează cauzele activității necorespunzătoare a unității economice și stabilește măsuri obligatorii de redresare economico-financiară, care se dezbat și se adoptă de către adunarea generală a oamenilor muncii. C. de s.c.-f împreună cu consiliul oamenilor muncii stabilește — pe baza analizelor efectuate — răspunderea persoanelor vinovate de situația nesatisfăcătoare a întreprinderii, propunînd destituirea lor sau interdicția de a ocupa un anumit timp funcții de conducere. C. de s.c.-f. poartă răspunderea pentru redresarea economică a unității respective. → și *supraveghere economico-financiară a unității economice.*

CONSILIUL FINANCIAR-BANCAR, organ colectiv consultativ care funcționează pe lîngă Consiliul de Miniștri al R.S. România constituit în martie 1973. **C.F.-B.** este format din cadre de conducere din Ministerul Finanțelor, Banca Națională a R.S. România, Banca pentru Agricultură și Industria Alimentară, Banca de Investiții, Banca Română de Comerț Exterior, Casa de Economii și Consemnațiuni, Administrația Asigurărilor de Stat, Comitetul de Stat al Planificării, Comitetul de Stat pentru Prețuri, Ministerul Comerțului Interior, Ministerul Comerțului Exterior și al Cooperării Economice Internaționale, Direcția Centrală de Statistică, Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, precum și cei mai buni specialiști din domeniul financiar-bancar. Consiliul are în componența sa un președinte și un vicepreședinte. **C.F.-B.** coordonează activitatea financiar-bancară, direcționarea acesteia în perspectivă, fundamentarea politicii financiare, monetare și valutare; analizează periodic aspectele legate de menținerea echilibrului financiar și monetar reflectate în bugetul de stat, planul de casă și planul de credite; examinează posibilitățile de sporire a veniturilor statului, de folosire cu eficiență maximă a resurselor bugetare și a altor resurse financiare din economia națională; analizează fenomenele și tendințele ce se manifestă în domeniul financiar, monetar și valutar; studiază posibilitățile realizării eficienței economico-sociale înalte în întreaga economie, pe ramuri și subramuri, de perfecționare a pîrghiilor financiar-bancare, căile de sporire a resurselor valutare ale țării, examinează modul de formare, repartizare și utilizare a fondului național de dezvoltare economico-socială și a fondului de consum; împreună cu ministerele și alte organe centrale examinează anual rezultatele economico-financiare pe economie în ansamblu și pe ramuri economice; studiază realizarea relațiilor financiare în sfera relațiilor de stat, realizarea relațiilor financiare ale statului cu organizațiile cooperatiste și populația; examinează și face propuneri de amendamente la actele normative din sfera sa de activitate etc. Pe baza acestor studii și analize face propuneri și recomandări privind transpunerea în viață a politicii financiare și monetare a Partidului Comunist Român și a statului

nostru socialist, perfecționarea activității financiar-bancare, utilizarea cu eficiență maximă a resurselor materiale și bănești, folosirea activă a pîrghiilor financiare și bancare, întărirea puterii de cumpărare a monedei naționale etc. La elaborarea acestor studii, analize, recomandări și propuneri, **C.F.-B.** antrenează cadre de specialitate din cercetarea științifică, învățămîntul superior, din diferite organe de sinteză etc.

CONSILIUL JUDEȚEAN DE CONTROL MUNCITORESC AL ACTIVITĂȚII ECONOMICE ȘI SOCIALE, organ de partid și de stat a cărui activitate se desfășoară sub directa conducere a comitetului de partid județean și al consiliului popular al județului, fiind subordonat în același timp și Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, avînd aceleași atribuțiuni de control ca și acesta din urmă dar limitate la sfera sa teritorială. Astfel, controlează modul de aplicare a hotărîrilor de partid și de stat, realizarea indicatorilor planului economic și financiar, desfășurarea activității economico-financiare la centrale, întreprinderi, cooperative, efectuează studii și analize, elaborează propuneri privind dezvoltarea economică și socială a județului etc. **C.j.** de **c.m.** al **a. e.** și **s.** are drepturi similare cu *Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale* (→).

CONSOLIDAREA ÎMPRUMUTURILOR (în *capitalism*), operațiunea de transformare a împrumuturilor de stat pe termen scurt în împrumuturi de stat pe termen lung sau fără termen. Concomitent se pot unifica mai multe împrumuturi în unul singur și poate avea loc conversiunea împrumuturilor. Statele capitaliste recurg la **c.i.** în condițiile deficitelor bugetare și pentru prelungirea duratei de folosire a împrumuturilor în scopuri neproductive. → și *conversiune*.

CONSORȚIU (în *capitalism*), asociație temporară sau definitivă a unui grup de monopoliști, constituită în scopul plasării de împrumuturi interne sau externe, particulare sau de stat, în vederea înființării unei societăți pe acțiuni, precum și pentru efectuarea unor operații comerciale. ◇ **C. bancar (sindicat),** formă de monopol bancar; înțelegerea dintre cîteva bănci (grupări monopoliste bancare) cu privire la concentrările de capitaluri ce se folosesc la efectuarea în comun a unei operațiuni financiare importante care, după dimensiunile sale, reclamă activitatea cîtorva bănci mari (de ex. repartizarea emisiunilor de acțiuni sau obligațiuni ale companiilor industriale, plasarea unor împrumuturi interne, externe, particulare sau publice etc.). **C.b.** se înnoiește la fiecare emisiune de acțiuni sau obligațiuni, dobîndind astfel un caracter aproape permanent; parțial se poate modifica componența participanților și unele detalii ale înțelegerii. **C.b.** efectuează diferite operații speculative de bursă și tranzacții privind hîrtiile de valoare. Cu prilejul plasării împrumuturilor sau a vînzării acțiunilor și obligațiunilor emise, participanții la consorțiu obțin un profit sub formă de comision, participă la împărțirea dividendelor, dobînzilor etc. Prin intermediul **c.b.** are loc îngemănarea monopolurilor bancare cu cele industriale. → și *monopol (~ bancar)*. ◇ **C. bancar internațional,** formă a înțelegerii ce se realizează între bănci sau instituții financiare din două sau mai multe state, avînd menirea să înlesnească creditarea sau finanțarea diferitelor acțiuni economice bine definite, legate de tranzacții economice internaționale. Constituirea **c.b.i.** este determinată de numărul și volumul mare al creditelor solicitate pentru înfăptuirea unor acțiuni economice importante. Înființarea **c.b.i.** are loc atunci cînd finanțarea sau creditarea acțiunilor respective nu poate fi suportată de către o singură bancă datorită volumului mare de credite solicitat de către client și care, în cazul onorării lui, ar avea drept efect blocarea lichidităților băncii în cauză. Dezvoltarea **c.b.i.** este și urmarea penuriei de lichidități internaționale, reclamate de extinderea comerțului internațional și de noile orientări potrivit cărora se preferă o finanțare

bancară directă în țara firmei importatoare. Prin intermediul **c.b.i.** se înfăptuiește practic cooperarea bancară pe plan internațional. → și *cooperarea bancară internațională.*

CONSTRUCȚIE ÎN ANTREPRIZĂ, lucrare executată de întreprinderi specializate în construcții-montaj, pe baza unui contract încheiat cu beneficiarul. Antrepriza presupune existența unor întreprinderi specializate, înzestrate cu mijloace de producție adecvate, cadre specializate, lucrători cu o vastă experiență în domeniul respectiv etc. și care execută lucrări de calitate superioară, la un cost redus și în termene scurte. Pentru executarea unor lucrări speciale de construcții, întreprinderea de antrepriză (antreprenorul general) poate încheia contracte cu întreprinderi specializate (subantreprenori) rămînînd însă răspunzătoare pe mai departe de execuția în condiții optime a tuturor lucrărilor. Executarea lucrărilor de construcții-montaj prin antrepriză este cea mai răspîndită dintre formele de construcții practicate în țara noastră.

CONSTRUCȚIE ÎN REGIE, lucrare de mică valoare, executată de către beneficiar (titularul de investiții) cu mijloacele sale proprii. Aceste lucrări privesc de regulă introducerea tehnicii noi sau îmbunătățirea procesului și a soluțiilor tehnologice. Dezavantajul **c. în r.** poate consta în faptul că beneficiarul de investiții nu dispune în toate cazurile de utilajele corespunzătoare pentru executarea lucrărilor, nu are întotdeauna cadre calificate, ceea ce se poate răsfrînge uneori asupra calității, costului și a termenelor de punere în funcțiune a obiectivului de investiție. **C. în r.** prezintă însă marele avantaj că beneficiarul investiției nu plătește altei întreprinderi executarea lucrării.

CONSUM SPECIFIC, cantitatea de valori materiale ce se întrebuințează pentru fabricarea unei unități de produs finit sau pentru executarea unei unități de lucrări sau prestări de servicii, determinată pe baza normelor de consum specific. **C.s.** este un indicator natural de apreciere a eficienței economice a investițiilor. Din acest motiv este necesar să se urmărească și să se realizeze sistematic reducerea consumului specific care are drept efect micșorarea costurilor de producție și în consecință sporirea volumului acumulărilor bănești. Pentru atingerea acestui scop o atenție deosebită trebuie acordată îmbunătățirii procesului tehnologic încă din faza proiectării noilor obiective, a gospodăririi judicioase a tuturor materialelor și o temeinică pregătire a cadrelor. ◇ **C. s. planificat,** cantitatea de valori materiale prevăzută în plan pentru fabricarea unei unități de produs sau pentru prestarea unui serviciu. Acest **c.** se mai numește și „normă de consum planificată". ◇ **C.s. realizat,** raport între cantitatea de valori materiale consumate în perioada raportată și producția obținută în aceeași perioadă.

CONT COLECTOR, c. cu ajutorul căruia instituțiile bugetare încasează de la unitățile debitoare sumele ce se cuvin ca urmare a prestărilor de servicii, executărilor de lucrări sau livrărilor de mărfuri, materiale etc. În funcție de subordonarea instituției titulară a contului colector, veniturile încasate în acest cont se virează în conturile corespunzătoare ale bugetului republican sau în contul de disponibil al bugetului local.

CONT CURENT BANCAR, contract încheiat între o bancă și o întreprindere sau între două bănci care sînt de acord să-și remită în mod succesiv și reciproc, bani sau diferite alte valori. Operațiunile se înregistrează în evidența contractanților, lichidarea urmînd să se efectueze la un anumit termen, prin compensarea sumelor debitoare și creditoare, inclusiv a dobînzilor aferente. **C.c.b.** evidențiază raporturile patrimoniale dintre bănci și întreprinderi sau numai dintre bănci și prezintă avan-

tajul că face posibilă punerea în circuitul economic a resurselor băneşti disponibile şi uşurarea operaţiunilor de încasări şi plăţi prin simple înregistrări în debitul sau creditul conturilor.

CONT CURENT PERSONAL LA CASA DE ECONOMII ŞI CONSEMNAŢIUNI, instrument de economisire; formă avantajoasă a depunerilor băneşti pe care cetăţenii români sau străini majori le pot face la sucursalele şi filialele C.E.C. din ţară. Depunerile în **c.c.p.** sînt nominale şi la vedere; ele pot fi cu sau fără clauză de împuternicire. Un **c.c.** se poate deschide pe numele unei singure persoane şi se alimentează de către titular sau de către o altă persoană, cu numerar sau prin viramente, la unitatea respectivă sau la alte unităţi operative C.E.C. La cererea persoanelor în cauză, drepturile băneşti sub formă de retribuţii, prime, premii, gratificaţii, pensii, indemnizaţii, drepturi de autor etc., se pot vira (permanent sau ocazional, total sau parţial) în **c.c.p.** deschise. Persoanele care au deschise **c.c.p.** sau care au drept de dispoziţie (cel mult două persoane), pot dispune în mod liber şi oricînd de sumele respective. Din **c.** plăţile se pot face în numerar sau prin virament, periodic sau ocazional, pentru plata abonamentelor la telefon, radio, televizor, la reviste, ziare, a chiriei, a consumului de gaze şi electricitate, a impozitului, a taxelor etc. Periodic, titularii primesc de la C.E.C. extrase de cont prin care li se confirmă plăţile efectuate şi soldul contului. La cerere, unităţile C.E.C. eliberează titularilor de **c.** *carnete de ceo cu limită de sumă* (→) în limita soldului minim. Carnetele conţin 20 de cecuri pentru sume variind între 2 000 şi 10 000 lei; termenul de valabilitate este de 6 luni de la data emiterii lui. Cecurile se pot utiliza pentru plata mărfurilor cumpărate de la organizaţiile comerciale de stat sau cooperatiste, pentru plata serviciilor prestate de unităţile socialiste etc. şi pot fi prezentate spre încasare la orice filială sau agenţie C.E.C. din ţară. Pentru sumele nefolosite unităţile C.E.C. plătesc titularilor dobînzi.

CONT DE AGIO, document în care se reflectă cîştigurile sau daunele ce decurg în timpul fluctuaţiei hîrtiilor de valoare sau ale mărfurilor în perioada de agiotaj. → şi *agio; agiotaj; disagio.*

CONT DE EXECUŢIE BUGETARĂ, c. întocmit pe baza datelor contabilităţii, de către serviciile de contabilitate ale instituţiilor bugetare, din care se constată modul de execuţie a bugetului. Pentru venituri se întocmeşte un cont de execuţie bugetară separat de cel pentru cheltuieli.

CONT „LORO", c. deschis de întreprinderile din ţara noastră celor din străinătate, în special în cadrul băncilor; înregistrările se fac atît în moneda naţională, cît şi în cea străină. În **c.** „L." se înregistrează disponibilităţile valutare ale clienţilor unei bănci.

CONT „NOSTRO", c. deschis de băncile corespondent din străinătate, băncii din ţara noastră. **C.** „N" evidenţiază disponibilităţile valutare proprii ale băncii care efectuează operaţiuni cu băncile corespondent, precum şi disponibilităţile valutare care aparţin clienţilor acestei bănci. Înregistrările în contabilitatea băncii din ţara noastră se fac în moneda naţională şi în cea străină.

CONT „VOSTRO", conturile băncilor corespondent deschise la o bancă dată.

CONTESTAŢIE, cale de atac, plîngere, prin care plătitorii de impozite (vărsăminte de beneficii, taxe, prime de asigurare, contribuţii pentru asigurările sociale etc.), se consideră nedreptăţiţi de modul cum au fost determinate aceste obligaţii financiare sau cum se fac recalculările şi regularizările, de felul cum li se aplică majorările,

amenzile etc. **C.** sînt adresate organelor financiare, în mod ierarhic, ajungînd chiar pînă la Ministerul Finanţelor. Înaintarea contestaţiei nu suspendă şi nu amînă plata sumelor datorate. Dacă la rezolvarea favorabilă a **c.** se constată că s-au făcut plăţi în plus, ele se restituie plătitorului într-un anumit termen sau — cu asentimentul acestuia — se pot compensa plăţile viitoare.

CONTINGENT, plafonul cantitativ pînă la nivelul căruia se limita de către unele guverne importul sau exportul unor mărfuri din sau în unele ţări.

CONTINGENT MEDIU ANUAL, număr mediu anual (ponderat) de elevi sau studenţi, folosit la normarea şi planificarea cheltuielilor instituţiilor de învăţămînt. Se determină după formula:

$$CMA = \frac{(K_1 \cdot m) + (K_2 \cdot n)}{12},$$

în care:

CMA = contingentul mediu anual;
K_1 = contingentul iniţial, reportat existent la 1 ianuarie;
K_2 = contingentul modificat în funcţie de absolvire şi admitere, existent la 15 septembrie;
m = numărul de luni în care funcţionează K_1;
n = numărul de luni în care funcţionează K_2;
12 = numărul de luni din an.

Calculul **CMA** este determinat de faptul că în învăţămînt anul şcolar nu coincide cu anul calendaristic (bugetar) şi, deci, cheltuielile efectuate sînt aferente celor doi ani alăturaţi.

CONTINGENTARE, instrument al politicii economice (comerciale) care constă în restrîngerea importului sau exportului unor mărfuri pînă la limitele (cantitative şi valorice) stabilite de guverne. **C.** urmăreşte protejarea economiei naţionale de concurenţa mărfurilor de pe pieţele străine şi încurajarea dezvoltării întreprinderilor şi ramurilor indigene care produc aceleaşi tipuri de mărfuri. Totodată **c.** este o măsură de protejare a întreprinderilor şi ramurilor noi sau a celor de mare importanţă pentru dezvoltarea economiei naţionale; ea duce însă la creşterea preţurilor mărfurilor respective atît pe piaţa importatorului cît şi pe cea a exportatorului, prin limitarea cantitativă a mărfurilor importate sau exportate. ~ ◇ **C. a emisiunii** (în *capitalism*), limitare a emisiunii de bancnote stabilită prin lege. **C.e.** se realizează fie prin stabilirea unei limite pentru întreaga emisiune de bancnote, fie prin stabilirea unei limite maxime pentru emisiunea negarantată cu aur.

CONTRABANDĂ, trecerea clandestină peste graniţă a unor mărfuri prohibite sau sustragerea lor de la controlul vamal şi plata taxelor vamale. În funcţie de gravitatea faptelor, **c.** poate fi *contravenţie vamală* şi se pedepseşte cu amendă (cînd se dovedeşte buna credinţă a contravenientului: înscrieri inexacte în documentele vamale, neconcordanţe în plus sau în minus constatate la descărcare, măsurare, cîntărire etc.) şi cu amendă şi confiscarea mărfurilor cînd se dovedeşte că contravenientul este de rea credinţă, dar valoarea mărfurilor de **c.** este de mică importanţă. Infracţiunea vamală presupune intenţia frauduloasă a infractorului şi se pedepseşte cu amendă, confiscarea mărfurilor şi cu pedepse privative de libertate. Codul vamal

al R. S. România prevede drept acte de **c.** sustragerea conștientă de la regimul vamal (constituie infracțiune de **c.** și se sancționează cu închisoare de la 2 la 7 ani și confiscarea parțială a averii) în cazurile: trecerii de bunuri peste frontieră prin alte locuri decît cele stabilite pentru controlul vamal sau prin folosirea de documente vamale false ori a unor documente privind alte bunuri, în cazul cînd valoarea bunurilor este mai mare de 3 000 lei; trecerii fără autorizație peste frontieră a armelor, muniților, materiilor explozive sau radioactive, produselor și substanțelor stupefiante și psihotrope, a produselor și substanțelor toxice; sustragerii, pe diverse căi, de la operațiunile de vămuire a bunurilor, săvîrșite de una sau mai multe persoane înarmate ori constituite în bandă. → și *politică vamală; regim vamal; taxă; vamă; vămuire.*

CONTRACAMBIE (în *capitalism*), cambie nouă, cu plată la vedere (la prezentare), însoțită de cambia anterioară neplătită care se emite asupra unuia dintre giranții anteriori sau asupra principalului obligat al cambiei neplătite la scadență și protestată în termen legal. Ea se emite (se trage) de către persoana care are dreptul, ca pe cale de regres, să se despăgubească de suma ce i se cuvine. Valoarea **c.** este compusă din valoarea nominală a cambiei neplătite, dobînda legală (calculată de la scadență pînă la data emiterii contracambiei), cheltuielile de protest și de judecată, un drept de curtaj și timbrul cambiei. Trasul trebuie să plătească **c.** fără să mai fie necesară procedura acceptării și aceasta datorită faptului că el este obligat prin cambia inițială. → și *cambie; plata cambiei; protest* (*~ al cambiei*).

CONTRACT, acord *intervenit între două sau mai multe persoane privitor* la *stabilirea*, modificarea sau stingerea unui raport de drept civil. **C.** se pot încheia între cetățeni, în ce privește raporturile dintre ei, între cetățeni și organizațiile economice socialiste în legătură cu vînzarea, cumpărarea, închirierea de bunuri, executarea de lucrări sau prestarea de servicii și între diferite întreprinderi sau organizații economice pentru operații cu caracter economic sau financiar.

CONTRACT ALEATORIU, c. în care echivalentul obligației luate de contractant depinde de un eveniment nesigur (de ex. asigurarea).

CONTRACT DE ASIGURARE, act încheiat între asigurat și asigurător care reglementează relațiile lor reciproce în funcție de felul asigurării facultative. Asiguratul se obligă prin **c.** să plătească primele de asigurare la anumite termene, iar asigurătorul își asumă obligația să acorde asiguratului sau beneficiarului asigurării, la producerea cazului asigurat, despăgubiri pentru bunurile și sumele asigurate în asigurările de persoane. Încheierea **c. de a.** presupune existența cererii de asigurare prezentată de asigurat și a poliței de asigurare eliberată de asigurător. **C. de a.** cuprinde: data (anul, luna, ziua și ora) la care începe și la care expiră asigurarea, stipulațiunile esențiale privitoare la risc, termenele de plată a primelor de asigurare, sumele asigurate, limitele plății sumei asigurate sau a despăgubirii în cazul împlinirii riscului, obligația asiguratului de a apăra și conserva bunurile asigurate, de a lua măsuri pentru prevenirea și limitarea pierderilor, cazurile în care asigurătorul are dreptul să refuze plata despăgubirii ori a sumei asigurate. Pe lîngă trăsăturile comune tuturor contractelor, **c. de a.** prezintă unele trăsături specifice; are un caracter *sinalagmatic*, ceea ce înseamnă că părțile se obligă reciproc una față de alta (una să plătească prima de asigurare, iar cealaltă să acorde despăgubirea sau suma asigurată dacă survine evenimentul asigurat după caz); are caracter *aleatoriu*, ceea ce înseamnă că efectele acestui contract în ce privește pierderile sau beneficiile pentru una, unele sau toate părțile depind de un eveniment viitor, nesigur, incert; este un *titlu oneros*, părțile urmărind realizarea anumitor scopuri, interese materiale (bănești); se execută succesiv pe toată durata asigurării. → și *durata asigurării; poliță de asigurare.*

CONTRACT DE CREDIT BANCAR, formă a contractului economic socialist bazat pe normele juridice bancare și planul de credite și care stabilește relațiile de credit între bănci și întreprinderi potrivit căruia o unitate bancară acordă un credit unei unități socialiste de stat, cooperatiste sau unei persoane fizice pentru un anumit scop economic, pe o anumită perioadă de timp și cu o dobîndă precis stabilită. **C.** de **c.b.** cuprinde volumul creditelor ce urmează să se acorde în concordanță cu prevederile legale, condițiile de acordare, utilizare și rambursare a creditelor, nivelul dobînzilor, drepturile, obligațiile și răspunderile părților contractante. Pe baza **c.** unitatea bancară creditoare urmărește utilizarea creditului în scopul pentru care a fost acordat și rambursarea lui la scadență. Dacă nu sînt asigurate condiții pentru rambursarea creditelor, băncile aprobă creditele numai cu condiția ca, în asemenea situații, contractele de credite să se semneze și de către centralele sau ministerele de resort și se întocmesc programe de măsuri pentru îmbunătățirea activității economico-financiare a întreprinderilor. **C.** de **c.b.** are un rol important în creșterea răspunderii unităților economice pentru gospodărirea rațională a resurselor materiale și băneștl aflate la dispoziția lor.

CONTRACT DE ÎMPRUMUT, c. încheiat între banca finanțatoare și beneficiarul de investiții, în care se stipulează: numele, prenumele, și funcția reprezentanților care angajează valabil banca și beneficiarul; denumirea și valoarea investiției (din care construcții-montaj); valoarea ce urmează a se finanța; valoarea creditului aprobat de bancă; termenul planificat de punere în funcțiune; durata de restituire a creditului exprimată în ani; modalitățile de punere a creditului la dispoziția beneficiarului pe măsura realizării lucrărilor de investiții, în limita prevederilor planurilor anuale de investiții, a planurilor de finanțare-creditare și a devizului general legal aprobat; dobînda creditului; obligația beneficiarului de a folosi creditul în concordanță cu destinația stabilită la aprobare, potrivit planului de investiții și documentației tehnico-economice și de a restitui creditul la termenul și în ratele stabilite; prevederea ca în caz de nerespectare a destinației creditului și a celorlalte condiții stabilite prin **c.** de **î.** banca are dreptul să înceteze creditarea și să procedeze la recuperarea creditului acordat. De asemenea, în **c.** de **î.** beneficiarul declară că sînt îndeplinite obligațiile legale care condiționează începerea execuției lucrărilor, că a luat cunoștință de condițiile de creditare, de dobînzile majorate și de sancțiunile ce se aplică în cazul încălcării disciplinei de creditare.

CONTRACT DE REASIGURARE, c. încheiat între reasigurat și reasigurător (derivă din contractul de asigurare), care cuprinde: obiectul și condițiile reasigurării (cota de participare la despăgubire a reasigurătornlui, reținerea proprie a reasiguratului, limita maximă a răspunderii reasigurătorului, sistemul de plată și de decontare a primelor de asigurare și a despăgubirilor), durata reasigurării, termenul de preavizare în situația rezilierii contractului, operațiile financiare dintre reasigurat și reasigurător, diferite clauze etc. Asiguratul nu este parte a **c.** de **r.** și nu are dreptul (nici motive) să obiecteze asupra încheierii unui asemenea contract. **C.** de **r.** nu stabilește nici un raport juridic între asigurat și reasigurător și nu afectează în nici un fel raporturile dintre asigurat și asigurător. **C.** de **r.** pot fi *obligatorii*, *facultative* și *mixte. a)* Prin **c.** de **r.** *obligatoriu* reasiguratul își ia obligația să cuprindă în reasigurare toate asigurările sale, potrivit prevederilor contractului, iar reasigurătorul se obligă să le preia integral. Acest contract este avantajos atît pentru reasigurat, care subscrie la riscurile ce le poate ceda în reasigurare, în condiții stabilite în prealabil, cît și pentru reasigurător, neexistînd posibilitatea ca reasiguratul să selecteze riscurile. Răspunderea începe simultan pentru participanții la reasigurare. *b)* În cazul **c.** de **r.** *facultativă*, reasiguratul poate face propunerea de reasigurare, iar reasigurătorul are latitudinea să accepte sau să refuze reasigurarea; acest contract se poate încheia numai atunci cînd asigurătorul are de acceptat un (unele) risc care depășește capacitatea

sa financiară de compensare a daunelor, existind deci posibilitatea evitării riscurilor nefavorabile. *c)*. C. de r. *mixt* este o combinație a celor două contracte de mai sus, prin care se poate obliga numai una dintre părțile reasigurării ca să accepte compensarea riscurilor stipulate în contract. → și *contract de asigurare; reasigurare.*

CONTRACT ECONOMIC, convenție încheiată între unitățile economice socialiste, organizate pe baza autogestiunii eocnomico-financiare, prin care se determină raporturile concrete dintre ele în ce privește îndeplinirea sarcinilor de plan. Elementele juridice care fac din aceste contracte o formă specială a contractelor de vînzare-cumpărare sînt: existența unor raporturi durabile între părți pe intervalul de timp dintre momentul încheierii și acela al executării contractului; obiectul lui îl formează bunuri determinate prin caracteristici generale sau individuale; executarea contractului se face eșalonat, pe loturi și la anumite scadențe.

CONTRACT ONEROS, c. ce are ca obiect obținerea de către părțile contractante a unui avantaj material sau bănesc.

CONTRACTANT DE ASIGURARE, persoană fizică sau juridică — unitatea socialistă (întreprindere de stat, instituție, cooperativă etc.) — care contractează o asigurare fără să obțină calitatea de asigurat. Unitățile socialiste pot contracta pentru personalul său muncitor asigurări contra accidentelor și a altor riscuri, obligîndu-se să plătească primele de asigurare; aceste prime pot fi plătite și de către asigurați. Sînt și cazuri în care c. de a. este și beneficiarul asigurării (de exemplu, la asigurările mixte de viață, în situația în care asiguratul supraviețuiește pînă cînd expiră valabilitatea contractului de asigurare el este și beneficiar al asigurării respective). → și *asigurat; asigurător; contract de asigurare.*

CONTRAEXPERTIZĂ, o nouă expertiză dispusă de organele judecătorești, la cererea părții interesate sau din oficiu, în situațiile în care există îndoieli asupra concluziilor raportului de expertiză. → și *expertiză.*

CONTRAREVIZIE VAMALĂ, verificare, control, efectuat de către organele vamale la bordul navelor sau aeronavelor după încărcarea mărfurilor destinate exportului. C.v. poate consta și în controlul suplimentar exercitat după controlul vamal obișnuit, în urma sosirii unei nave sau aeronave în portul sau aeroportul de destinație, în situațiile cînd există indicii că la bord s-ar afla bunuri de contrabandă.

CONTRASTALII, penalizare; suma în valută pe care navlositorul este obligat să o plătească armatorului în cazurile în care vasul nu se descarcă sau nu se încarcă în timpul de stalii stabilit pentru a-i compensa prejudiciile provocate prin staționarea navei în port. C. se calculează într-o anumită sumă pe zi/navă, în mod diferențiat, în funcție de uzanța portului și de natura mărfurilor și se încasează cînd întîrzierea are loc din vina navlositorului. C. sînt menite să compenseze pagubele cauzate de întîrzierea armatorului. În unele cazuri, contractul prevede numărul maxim de zile pentru care armatorul poate pretinde c. → și *stalii; supercontrastalii.*

CONTRAVENȚIE, încălcare cu vinovăție a actelor normative, care prezintă un grad mai mic de pericol social nefiind considerată infracțiune. În materie financiară sînt considerate drept c., nedeclararea unor venituri impozabile, calcularea nelegală, nereținerea și nevărsarea la termenele stabilite de către unitățile socialiste a unor impozite și taxe ce se realizează prin stopajul la sursă, nedepunerea în termen a declarației de impunere, practicarea unei activități particulare din care se realizează venituri impozabile, fără ca aceasta să fie declarată etc. C. se sancționează de lege sau de acte normative ce emană de la consiliile populare sau de la organele centrale

sau locale ale administrației de stat, cu pedeapsă mai ușoară, de regulă cu avertisment sau cu amendă administrativă. În domeniul financiar-bancar **c.** se aplică de către organele de control, inspecție și revizie ale aparatului financiar-bancar. Amenzile aplicate ca urmare a **c.** se pot contesta pe cale administrativă. ◇ **C. vamală,** abatere de la normele juridice care reglementează taxele vamale. Se consideră **c.v.** neprezentarea în termen de către importatori a calculațiilor și documentelor necesare încasării taxelor vamale sau pentru verificări ulterioare, falsa declarare de către importatori a bunurilor, în fața organelor vamale, cu scopul de a beneficia de reduceri sau scutiri de taxe vamale, nerespectarea de către importatori sau exportatori a termenelor de reimport sau reexport pentru mărfurile exportate sau importate temporar. **C.v.** se sancționează cu amenzi diferențiate în funcție de gravitatea abaterii săvîrșite.

CONTRIBUABIL, persoană obligată prin lege la plata unui impozit. Pentru aceasta, persoana trebuie să fie cetățean liber, să realizeze un anumit venit sau să posede anumite bunuri și să aibă capacitate legală. În unele cazuri, plata impozitelor depinde de cetățenie, de starea civilă (căsătorit, cu sau fără copii), merite deosebite în muncă, față de patrie etc.

CONTRIBUȚIA BĂNEASCĂ ȘI ÎN MUNCĂ PENTRU EFECTUAREA UNOR LUCRĂRI DE INTERES OBȘTESC, aport liber-consimțit în bani și în zile de muncă, stabilit anual pe familii și pe persoane fizice, institut în R.S. România în 1971. Are ca scop dezvoltarea localităților rurale și urbane, schimbarea înfățișării tuturor unităților administrativ-teritoriale, progresul și propășirea fiecărei localități. Contribuția se stabilește în funcție de veniturile realizate de fiecare familie, iar sumele rezultate din aceste contribuții au caracter de mijloace extrabugetare și nu se includ în bugetele locale. Contribuția în muncă se efectuează de la vîrsta de 18 ani pînă la 55 de ani (respectiv 50 de ani pentru femei). Contribuția poate fi hotărîtă pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc cu caracter local, ca de exemplu: construcții, reparații și amenajări de școli, internate școlare, ateliere-școală, cămine de copii, cămine culturale, case de cultură, creșe, grădinițe pentru copii, dispensare, case de naștere, băi publice, drumuri, poduri, fîntîni, canalizări, baze sportive etc.

CONTRIBUȚIA C.A.P. PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE, sumă plătită lunar la fondul asigurărilor sociale cooperatiste agricole. Această **c.** constituie principalul izvor de alimentare a fondurilor asigurărilor sociale din agricultura cooperatistă. Se calculează într-o cotă de 8% din valoarea producției globale și se virează lunar din contul C.A.P. deschis la bancă, în contul asigurărilor sociale. Asociațiile economice intercooperatiste plătesc lunar o contribuție de 3,5% calculată asupra valorii producției lor globale. **C.** C.A.P. și ale asociațiilor economice intercooperatiste se determină la începutul anului pe baza producției globale planificate în funcție de care se fac plățile lunare, iar la sfîrșitul anului se efectuează recalculările și regularizările corespunzătoare în funcție de valoarea producției globale realizate. Sumele depuse în cont la Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară de către unitățile agricole cooperatiste, în vederea alimentării fondurilor asigurărilor sociale, au regimul dobînzii de 3% pe tot timpul cît resursele bănești respective se află în cont la bancă. → și *asigurări sociale din cooperativele agricole de producție.*

CONTRIBUȚIA COOPERATIVEI MEȘTEȘUGĂREȘTI PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE, izvor principal de alimentare a fondurilor asigurărilor sociale ale cooperației meșteșugărești, care reprezintă 15% din fondul de retribuire al fiecărei cooperative meșteșugărești și de invalizi. **C.** plătită de aceste cooperative are un conținut economic socialist, exprimă relații de producție socialiste, avînd ca sursă de formare munca pentru societate prestată de membrii acestor cooperative. Suma **c.** se include în costurile produselor obținute, lucrărilor executate și serviciilor prestate

și se virează la bancă lunar în contul asigurărilor sociale, cu prilejul plății chenzinei a doua. Nevirarea la timp a contribuției se sancționează cu o majorare de 0,05% pentru fiecare zi de întîrziere și apoi, pe baza dispoziției organelor financiar-bancare, cu virarea c. din contul cooperativei în contul asigurărilor sociale.

CONTRIBUȚIA PERSOANELOR FĂRĂ COPII, formă de participare bănească a persoanelor care nu au copii la constituirea fondurilor bănești necesare pentru creșterea, educarea și instruirea noilor generații. **C.p.** fără **c.** o plătesc cetățenii români (bărbați și femei) care muncesc în unitățile socialiste de stat, căsătoriți sau necăsătoriți, au împlinit vîrsta de 25 ani și nu au copii. Contribuția este stabilită într-o sumă fixă lunară, diferențiată în funcție de retribuția tarifară de încadrare, reprezentînd 20 lei la o retribuție tarifară lunară de încadrare de pînă la 1 440 lei și ajungînd pînă la 550 lei lunar, la o retribuție tarifară de încadrare de peste 8 000 lei. La persoanele care sînt încadrate cu un program de muncă redus, contribuția se calculează proporțional cu timpul lucrat și retribuția cuvenită. **C.p.** fără **c.** se plătește și de către membrii cooperativelor agricole de producție (bărbați și femei) care au împlinit vîrsta de 25 ani, căsătoriți sau necăsătoriți și nu au copii. Contribuția este stabilită într-o sumă fixă anuală, diferențiată în funcție de mărimea venitului mediu anual, reprezentînd 40 lei pe an la un venit anual de pînă la 5 000 lei și ajunge la 500 lei pe an pentru un venit anual de peste 20 000 lei. **C.p.** fără **c.** o plătesc și producătorii cu gospodărie agricolă individuală pe numele cărora se stabilește impunerea, căsătoriți sau necăsătoriți, care au împlinit vîrsta de 25 ani și nu au copii. În aceste cazuri contribuția este anuală, diferențiată în funcție de mărimea suprafeței de teren pe care o dețin, reprezentînd 25 lei dacă suprafața de teren este de pînă la 1 ha și crește pînă la 80 lei dacă suprafața de teren este de peste 2 ha. Contribuția se datorează începînd cu luna în care persoanele respective împlinesc vîrsta de 25 ani și încetează începînd cu luna următoare aceleia în care acestea au devenit părinți, îndeplinesc o condiție de exceptare de la plată sau au îndeplinit limita de vîrstă pentru pensionare. **C.p.** fără **c.** se calculează de către unitățile de stat, cooperatiste sau de către organele financiare locale, după caz, se reține din retribuții și se virează la bugetul de stat la plata chenzinei a II-a, la plata efectivă anuală a veniturilor cooperatorilor, ori odată cu impozitul plătit de către producătorii cu gospodărie individuală. Pe bază de cerere și acte doveditoare sînt exceptate de la plata contribuției persoanele cu copii înfiați, recunoscuți, încredințați spre creștere sau educare, persoanele care au avut unul sau mai mulți copii născuți vii și decedați ulterior, persoanele care au o invaliditate de gradele I și II și soții (soțiile) acestora, pe tot timpul cît durează invaliditatea persoanele care nu au copii, dar sînt căsătorite cu persoane care au copii, pe timpul cît durează căsătoria, cu condiția ca la data căsătoriei să fi fost în întreținerea efectivă a unuia dintre soți sau unul dintre aceștia plătea pensie de întreținere. Modificările ce intervin în acest sens în starea civilă a cetățenilor se comunică și se dovedesc cu acte la unitățile respective.

CONTRIBUȚIA STATULUI PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE ALE MEMBRILOR C.A.P., sumă reprezentînd 2% din valoarea produselor agricole ce se livrează la fondul de stat de către unitățile agricole cooperatiste în cadrul planului și 2,5% din valoarea produselor livrate de către aceste unități peste prevederile planului. De asemenea, statul plătește o contribuție de 2% calculată la valoarea produselor agricole livrate la fondul de stat de către membrii cooperatori. Contribuția se depune lunar în contul asigurărilor sociale de către unitățile de stat care preiau produsele ce se livrează în cadrul planului, iar contribuțiile pentru livrările peste plan se depun la încheierea ciclului de producție sau la sfîrșitul anului. Această contribuție stimulează creșterea producției agricole și a livrărilor către stat, contribuie la sporirea sensibilă a fondurilor asigurărilor sociale, fiind o expresie a grijii deosebite pe care Partidul Comunist Român și statul nostru socialist o poartă îmbunătățirii permanente a condițiilor de viață și civilizație ale țărănimii.

CONTRIBUȚIA STATULUI PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE ALE ȚĂRANILOR NECOOPERATIVIZAȚI, sumă reprezentînd 2% din valoarea produselor livrate la fondul de stat de către țăranii cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate. Contribuția se depune lunar de către unitățile de stat care preiau produsele agricole. Această contribuție stimulează creșterea producției agricole în gospodăriile țăranilor necooperativizați, a livrărilor către stat și contribuie la creșterea sensibilă a fondurilor asigurărilor sociale.

CONTRIBUȚIE, aportul, partea cu care o persoană participă (în bani sau cu anumite bunuri) la efectuarea unei lucrări, acțiuni, a unei cheltuieli.

CONTRIBUȚIE LA AVARIA COMUNĂ, suma de bani determinată prin dispașă care trebuie achitată de către părțile interveniente în avaria comună. Această **c.** se determină raportînd suma totală a cheltuielilor extraordinare a sacrificiilor (masa pasivă, creditoare) la valoarea totală a navei, mărfurilor și a navlului (masa activă, debitoare). În acest fel, masa activă suportă (plătește) masa pasivă. În momentul ajungerii mărfurilor la destinație, beneficiarii la avaria comună semnează obligația de plată, denumită „obligație de contribuție la avaria comună" sau „compromis de avarie". → și *avarie comună; dispașă.*

CONTRIBUȚIE ÎN MUNCĂ PENTRU INVESTIȚII, aport în muncă al populației, considerată ca sursă de finanțare a investițiilor și care consta în materiale aprovizionate, manoperă, transporturi și alte prestații de serviciu, socotite drept **c.** a beneficiarului de investiții.

CONTRIBUȚIE PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE DE STAT, sumă plătită lunar de întreprinderi și instituții de stat pentru personalul lor muncitor și de către persoanele fizice care angajează personal casnic pentru alimentarea fondurilor asigurărilor sociale de stat. Aceste **c.** constituie cel mai important venit al bugetului asigurărilor sociale de stat, reprezentînd peste 95% din totalul acestor venituri. Cuantumul sumei absolute a **c.** depinde, în primul rînd, de mărimea veniturilor realizate de personalul muncitor. Principalul venit al asigurărilor sociale de stat îl constituie **c.** de 15% ce se calculează asupra fondului de retribuire a personalului muncitor din unitățile industriale de stat. Organele centrale și locale ale administrației de stat, organele judecătorești, ale procuraturii, precum și instituțiile social-culturale de stat plătesc o **c.** de 14%, unitățile agricole de stat plătesc 9%, iar stațiunile pentru mecanizarea agriculturii 11%. Unitățile socialiste românești, care desfășoară activitate în afara granițelor țării, plătesc la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru lucrătorii lor cuprinși în asigurările sociale o **c.** de 25% calculată asupra fondului de retribuire. Aceeași **c.** de 25% o plătesc și firmele străine pentru personalul lor cuprins în asigurările sociale românești, indiferent dacă aceste firme își desfășoară activitatea pe teritoriul țării noastre sau în străinătate. De asemenea, plătesc o **c.** de 25% societățile mixte de pe teritoriul R.S. România pentru personalul lor, reprezentanțele firmelor comerciale, ale organizațiilor internaționale și ale diferitelor organisme economice străine, reprezentanțele diplomatice care funcționează în țara noastră, membrii acestora, precum și pentru personalul angajat (cetățeni români sau străini), cuprinși în asigurările noastre sociale, dacă au domiciliul stabil în țara noastră. Asociațiile de locatari plătesc pentru angajații lor o contribuție de 14% calculată asupra retribuției cuvenite, iar persoanele fizice plătesc pentru personalul casnic angajat o contribuție de 7% calculată asupra retribuției minime pe economie. **C.** pentru **a.s.** de **s.** au ca izvor de formare munca pentru societate prestată de lucrătorii sferei producției materiale de stat. **C.** se calculează asupra retribuțiilor realizate de către personalul muncitor, asupra sumelor cuvenite lucrătorilor scoși din producție pentru a urma o școală profesională și asupra retribuțiilor cuvenite elevilor școlilor

profesionale pentru perioada de practică în producție. În cîștigul asupra căruia se calculează **c.** se includ retribuțiile tarifare ale lucrătorilor (permanenți, sezonieri, temporari), drepturile bănești pentru concediile legale și suplimentare, sporurile de vechime în muncă etc. În cîștigul personalului casnic asupra căruia se calculează **c.** se includ atît veniturile bănești, cît și avantajele în natură de care se bucură aceste persoane, evaluate în bani. Nu se calculează **c.** asupra premiilor și recompenselor ocazionale individuale acordate pe baza aprecierii conducerii unității, cheltuielilor de deplasare, de transferare, indemnizațiilor și ajutoarelor acordate personalului muncitor, preavizelor pentru desfacerea contractului de muncă, drepturilor de autor și colaborare, încasărilor realizate de școlile profesionale, indemnizațiilor de încorporare etc. Unitățile economice de stat includ **c.** în costurile produselor, executărilor de lucrări sau prestărilor de servicii (ori în cheltuielile de circulație); **c.** pe care le plătesc instituțiile bugetare sînt alocate de la bugetul statului. Suma anuală a **c.** pentru **a.s.** de **s.** pe care o datorează o unitate socialistă se determină pe baza următorului calcul:

$$Sc = \frac{F_r \times P_c}{100},$$

în care:

Sc = suma contribuției anuale;

F_r = fondul anual de retribuții;

P_c = procentul contribuției.

Unitățile socialiste dispun virarea **c.** în contul Ministerului Muncii, lunar. Persoanele care au personal casnic sînt obligate să depună integral **c.** la C.E.C., de unde aceasta se virează în contul asigurărilor sociale deschis la Banca Națională. Unitățile de stat care nu plătesc **c.** la termenele stabilite suportă o majorare de 0,05% pentru fiecare zi de întîrziere, iar persoanele fizice care angajează personal casnic sau de îngrijire a blocurilor și persoanele juridice altele decît cele de stat, plătesc o majorare de 2% *pentru fiecare lună sau fracțiune de lună întîrziată în plată.*

CONTRIBUȚIE PENTRU PENSIE SUPLIMENTARĂ, formă de participare a personalului muncitor și cooperatorilor la alimentarea unui fond, din care, la pensionare, pe lîngă pensia de bază, se plătește o pensie suplimentară. Această contribuție este de 2% și facultativ de încă 2% din retribuția tarifară a lucrătorilor din sectorul de stat și cooperatist meșteșugăresc. Membri C.A.P. plătesc obligatoriu o contribuție stabilită într-o sumă fixă, diferențiată, de 10, 15 sau 20 lei pe lună; plata uneia sau alteia din aceste contribuții este la libera alegere a cooperatorului. Contribuția se depune prin intermediul întreprinderilor, instituțiilor, C.A.P., la C.E.C., într-un cont special al Ministerului Muncii, pentru acordarea de pensii suplimentare. → și *pensia suplimentară.*

CONTRIBUȚIE PENTRU TRATAMENT BALNEAR ȘI ODIHNĂ, sumă pe care personalul muncitor și pensionarii o plătesc în vederea obținerii prin asigurările sociale a biletelor de tratament balnear și odihnă. Cuantumul **c.** bănești se stabilește în mod diferențiat, pe stațiuni, profil, durata sejurului, categoria de confort, perioada calendaristică, în funcție de mărimea retribuției tarifare lunare, de cuantumul pensiei, precum și în funcție de costul mediu al trimiterii. Persoanele bolnave de silicoză și fibroză pulmonară beneficiază de reducerea **c.** cu 75%, iar cele care suferă de boli profesionale se bucură de o reducere a **c.** cu 50%. Consiliile oamenilor muncii din unitățile socialiste pot aproba o reducere de 50% a **c.** pentru personalul distins cu titlul de fruntaș în întrecere.

CONTRIBUȚIE PERSONALĂ A ȚĂRANILOR NECOOPERATIVIZAȚI PENTRU ASIGURĂRILE SOCIALE, sumă lunară (40 lei), datorată de fiecare persoană majoră (care desfășoară activitate agricolă) a gospodăriei țărănești necooperativizate, ce se plătește trimestrial în contul asigurărilor sociale constituite pentru țăranii cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate. **C.** depuse la fondul de asigurări sociale de către țăranii cu gospodărie individuală și membrii lor de familie au regimul dobînzii de 3%, bonificată de bancă, pentru timpul cît mijloacele bănești se păstrează în conturile bancare.

CONTROL, noțiune ce provine de la cuvintele „contra rolus", care înseamnă verificarea actului original după duplicatul care se încredințează în acest scop unei alte persoane. În acest caz, **c.** înseamnă stabilirea exactității materiale a operațiilor supuse controlului, care se face, de obicei, concomitent cu executarea operației sau și anticipat sau la un scurt interval de la efectuarea operației. **C.** într-o întreprindere constă în a verifica dacă totul a fost efectuat în conformitate cu programul fixat, după ordinele date și principiile stabilite. **C.** se poate considera, de asemenea, și ca o supraveghere sistematică și neîntreruptă a unei activități, care s-ar caracteriza, între altele, și prin aceea că se exercită în cea mai mare parte de către organele întreprinderii, chiar dacă nu sînt specializate; se poate efectua personal sau cu ajutorul unor mașini speciale de **c.** sau de calcul; se ocupă și de cercetarea cauzelor care au provocat neregularitățile constatate; are caracter permanent. Toate aceste caracteristici deosebesc controlul de: expertize, revizii și verificări. În *socialism*, **c.** are o sferă de acțiune mult mai largă decît în capitalism, fiind o latură importantă și cu funcții multiple a conducerii generale, conștiente și planificate a activității economico-sociale, organizat la toate nivelurile și în toate compartimentele societății. Societatea trebuie să cunoască în orice moment cum sînt gospodărite mijloacele sale materiale și financiare, cum oamenii muncii și cadrele de conducere își îndeplinesc sarcinile, cum sînt înfăptuite hotărîrile de partid și respectate legile țării și modul cum se realizează obiectivele planului național unic. **C.** este o latură a procesului de conducere, cu rol educativ, fiind chemat să identifice rezervele din economie, să lichideze și să prevină deficiențele, să conducă la întărirea și creșterea răspunderii în gospodărirea și apărarea avutului obștesc, în perfecționarea activității de stat și cooperatiste, la întărirea ordinii, disciplinei și legalității socialiste, cultivînd spiritul responsabilității sociale în întreaga activitate economică și socială. **C.** socialist are un profund caracter democratic care decurge din însăși structura politică a societății noastre; este unitar, planificat, sistematic, multilateral, competent, operativ, prompt, constructiv, educativ și eficient. După momentul în care se efectuează se disting: **c.** *preventiv*, **c.** *concomitent* (simultan sau progresiv), **c.** *postoperativ* sau *posterior;* după sfera de acțiune a controlului se deosebesc: **c.** *intern* și **c.** *extern;* după termenul în care se efectuează: **c.** *continuu* sau *permanent* și **c.** *periodic;* după volumul lucrărilor controlate: **c.** *complet* și **c.** *parțial;* după materialitatea lui: **c.** *direct*, **c.** *indirect;* **c.** *de drept* și **c.** *de fapt;* după felul activității controlate: **c.** *de casă*, **c.** *de magazie* etc.; după organele care-l efectuează: **c.** *de execuție* și **c.** *de gestiune*. Toate aceste forme de control trebuie să fie strîns împletite, să acționeze convergent. Pentru îndeplinirea sarcinilor sale, **c.** trebuie să fie efectuat la timp și rapid de organe competente și imparțiale, să fie util și proporționat cu scopurile urmărite. Noțiunea de **c.** cuprinde în sfera sa și revizia și verificarea. → și *revizie*; *verificare*.

CONTROL BANCAR, exercitat de către organele de control ale Băncii Naționale a R.S. România și a celorlalte bănci specializate, asupra unităților economice, cu prilejul creditării, efectuării plăților fără numerar, utilizării fondului de retribuire, respectării disciplinei de casă etc., avînd ca obiect: verificarea modului de întocmire a documentelor privind operațiile de încasări și plăți cu și fără numerar, prezentate

de titularii de cont la bancă, a exactității înregistrării fiecărei operații, verificarea valorilor materiale și bănești și confruntarea lor cu situațiile contabilității sintetice și analitice. **C.b.** asupra activității întreprinderilor se desfășoară sub forma **c.** preventiv, concomitent și postoperativ. **C.b.**, prin punerea în evidență a realităților existente în unitățile economice sau bugetare contribuie la îndeplinirea planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării, la asigurarea integrității proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, la întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare, la descoperirea rezervelor interne, la instaurarea unei discipline contractuale și financiare ferme etc. Organele de control ale băncilor răspund disciplinar, material și penal, pentru neîndeplinirea dispozițiilor legale și a instrucțiunilor băncilor privitoare la controlul bancar.

CONTROL BĂNESC, formă a controlului economic, exercitat prin intermediul banilor și a relațiilor bănești. El poate îmbrăca mai multe forme și anume: controlul circulației bănești, al utilizării fondului de retribuție, al plăților fără numerar etc. Acest control se exercită de către bănci.

CONTROL BUGETAR, verificare sistematică a modului de realizare a veniturilor și de efectuare a cheltuielilor bugetare; procedeu princial al sistemului de conducere modernă a întreprinderilor, fundamentat pe principiul comparării obiectivelor prevăzute în program, pentru toate domeniile de activitate ale întreprinderilor, cu rezultatele obținute, în vederea stabilirii răspunderilor și a luării deciziilor ce se impun.

CONTROL COMBINAT, constă în îmbinarea mai multor forme de c. (total, parțial, tematic, prin sondaj etc.). **C.c.** se practică frecvent, datorită faptului că este cel mai eficient și înlătură dezavantajele specifice fiecărei forme de control luate separat.

CONTROL COMPLET, efectuat asupra întregii activități a unei unități.

CONTROL CONCOMITENT (OPERATIV SAU CURENT), se efectuează în timpul realizării obiectivelor din planurile de producție și cele financiare, adică în același timp cu îndeplinirea operațiilor care necesită mijloace materiale și bănești. **C.c.** se exercită direct asupra compartimentelor din subordine și inopinat în locurile unde se păstrează și se gestionează valorile materiale. Obiectivele acestui **c.** se referă la gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, cum sînt: recepționarea, depozitarea, conservarea, inventarierea, ținerea contabilității, modul cum se exercită controlul preventiv, controlul posterior etc. **C.c.** se exercită atît de către organele cu funcție de răspundere și de conducere, cît și de către organele de contabilitate, financiare, bancare etc. Acest **c.** contribuie la folosirea rațională a mijloacelor materiale și bănești, la îndeplinirea integrală și la termen a obligațiilor întreprinderilor și instituțiilor față de furnizori și față de lucrătorii proprii, la realizarea sarcinilor de producție, la formarea acumulărilor, la identificarea și mobilizarea rezervelor din economie etc. **C.c.** este absolut indispensabil în activitatea unităților economice, a instituțiilor etc., deoarece eventualele abateri de la disciplina economică și financiară care au fost omise în timpul controlului preventiv sînt depistate și lichidate în momentul înfăptuirii proceselor economice, sociale și financiare. → și *control preventiv (financiar-preventiv).*

CONTROL CONTINUU, c. efectuat neîntrerupt în ce privește durata și intensitatea lui. Se realizează cu ajutorul graficelor.

CONTROL DE EXECUȚIE, c. efectuat de organe specializate, în mod sistematic, asupra executării unei lucrări.

CONTROL DE FOND, c. care urmăreşte oportunitatea, legalitatea, exactitatea, economicitatea operaţiei pe care o cuprinde un document.

CONTROL DOCUMENTAR, verifică şi examinează documentele de dispoziţie şi justificative legale, a înregistrărilor contabile, a bilanţurilor şi dărilor de seamă, pe baza cărora s-au efectuat operaţiile economice şi financiare.

CONTROL ECONOMIC (în *socialism*), c. sistematic, efectuat multilateral şi continuu asupra activităţii economice desfăşurate de toate unităţile economice şi organele financiare, stabilind, cu această ocazie, şi măsurile de îmbunătăţire şi de perfecţionare a muncii acestor organizaţii. **C.e.** urmăreşte realizarea planului de aprovizionare, producţie şi desfacere, a planului financiar, utilizarea mijloacelor fixe, a celor circulante, a forţei de muncă, a fondului de retribuire. → şi *Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale.*

CONTROL FAPTIC, c. efectuat pe teren, în locurile unde se înfăptuiesc actele economice. **C.f.** are în atenţie cantităţile de materii prime, materiale etc., stadiul lor de prelucrare, integritatea avutului obştesc. Principala formă de realizare a **c.f.** este inventarierea.

CONTROL FINANCIAR, urmăreşte verificarea sub aspect valoric a întregii activităţi a unităţilor economice (realizarea acumulărilor băneşti, reducerea costurilor, utilizarea fondurilor, gestiunile de valori materiale şi băneşti, operaţiile cu şi fără numerar, creditarea întreprinderilor, disciplina financiară, de casă etc.) şi are ca obiective întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare, modul de gospodărire a mijloacelor materiale şi financiare, realizarea echilibrului financiar, monetar şi valutar al economiei naţionale, asigurarea unei eficienţe economice maxime, apărarea legalităţii socialiste. **C.f.** este exercitat de Inspecţia generală financiară de stat din Ministerul Finanţelor, care are ca sarcină verificarea activităţii ministerelor, instituţiilor bugetare, municipiilor, precum şi a unităţilor economice în ce priveşte folosirea mijloacelor economice, îndeplinirea obligaţiilor faţă de buget, respectarea fondului de retribuire, a statelor de funcţiuni şi tarifelor de retribuire, modul cum conducătorii direcţiilor şi serviciilor de contabilitate îşi îndeplinesc obligaţiile etc. Inspecţia generală financiară mai are şi sarcina îndrumării metodologice a controlului activităţii organelor de control financiar intern din ministere, instituţii şi din unităţile subordonate şi elaborează instrucţiuni cu caracter normativ, experimentează şi generalizează metodele avansate de lucru în domeniul controlului, organizează schimbul de experienţă cu celelalte ministere etc. → şi *control preventiv.*

CONTROL FINANCIAR INTERN, verificare temeinică şi multilaterală a documentelor privind operaţiile efectuate de unitatea controlată pe o anumită perioadă de timp. **C.f.i.** este organizat în cadrul ministerelor, unităţilor economice, instituţiilor şi organizaţiilor centrale de stat şi cooperatiste, în unităţile subordonate acestora, în municipii, oraşe şi comune. Obiectivele organelor de control au la bază în principal apărarea integrităţii proprietăţii avutului obştesc, întărirea spiritului de legalitate în unităţile supuse controlului, îmbunătăţirea situaţiei financiare a acestora, îndeplinirea integrală şi ritmică a sarcinilor de producţie, creşterea productivităţii muncii, reducerea costurilor etc. Organele de **c.f.i.** au sarcina de control gestionar, de verificare a activităţii economico-financiare a unităţii controlate şi este subordonat direct conducătorului unităţii în cadrul căreia funcţionează sau comitetelor executive ale consiliilor populare. → şi *control preventiv.*

CONTROL FINANCIAR PREVENTIV, → **CONTROL PREVENTIV.**

CONTROL IERARHIC, c. exercitat de către superiori asupra lucrărilor pe care le efectuează personalul muncitor din subordine.

CONTROL INTERN, c. efectuat în toate compartimentele unei unități gestionare, pe baza dispoziției date de conducerea unității. Are sarcina de a verifica, de a constata abaterile și de a stabili consecințele acestor abateri, propunînd totodată și măsurile necesare pentru înlăturarea pe viitor a deficiențelor constatate.

CONTROL ÎNCRUCIȘAT, verificarea aceluiași act justificativ sau a aceleiași probleme atît la întreprinderea controlată, cît și la alte unități socialiste și la unitatea bancară cu care întreprinderea are relații economico-financiare, precum și atuturor elementelor care au tangență cu actul respectiv sau în problema cercetată de organele de control.

CONTROL OBȘTESC, formă principală de participare directă a maselor de oameni ai muncii la exercitarea puterii de stat, la cît mai buna gospodărire a avuției socialiste și la perfecționarea întregii activități economice, sociale și financiare. Acest control permite antrenarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii în gospodărirea cît mai bună și în folosirea eficientă a mijloacelor pe care le oferă societatea socialistă, pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață și de muncă ale poporului. C.o. acționează ca un factor de educație și răspundere civică, de întărire a conștiinței socialiste, contribuind la cultivarea unei atitudini înaintate a lucrătorilor din unitățile de servire publică, generalizarea celei mai bune experiențe, combaterea manifestărilor de neglijență, nepăsare și lipsă de răspundere față de interesele poporului, la întărirea legalității socialiste etc. C.o. nu înlocuiește controlul de specialitate al organelor de stat și cooperatiste; el are o mare putere de cuprindere, exercitîndu-se de către echipe de oameni ai muncii în scopul îmbunătățirii continue a activității în unitățile de stat și cooperatiste, în cele de aprovizionare și de servire a populației. Acest control este organizat și condus de Frontul Democrației și Unității Socialiste, cu sprijinul direct al sindicatelor, al organizațiilor de tineret, unităților cooperatiste, comitetelor de femei, al comisiilor de cenzori și de revizie și al celorlalte organizații obștești și profesionale. Eficiența acestui control crește datorită informării sistematice a maselor prin intermediul presei centrale și locale, a radioului și televiziunii, despre acțiunile de control și rezultatele acestora. Periodic echipele de control sînt obligate să informeze organizațiile care le-au ales asupra activității desfășurate. → și *Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale.*

CONTROL PARȚIAL, c. efectuat numai asupra unui domeniu de activitate economico-financiar sau asupra unei singure categorii de lucrări (de ex.: la investiții, la mijloacele circulante, la acumulări, la fondul de retribuție etc.).

CONTROL PERIODIC, c. efectuat la perioade regulate de timp. Prezintă mai mult caracterul de sondaj, avînd în unele cazuri o eficiență mai redusă.

CONTROL PERMANENT, → **CONTROL CONTINUU.**

CONTROL POSTERIOR (POSTOPERATIV), verificare a operațiilor economice și financiare, după ce acestea au fost efectuate. Deși acest control urmează faza efectuării operației, el prezintă avantajul că se poate executa cu minuțiozitate și fără să stînjenească activitatea curentă a unității controlate; este un c. temeinic și, pe baza căruia se pot trage concluzii utile pentru activitatea viitoare, avînd și o latură de prevenire. C.p. contribuie la identificarea, mobilizarea și folosirea rezervelor interne din economie, controlează legalitatea, oportunitatea și eficiența opera-

țiilor, apără integritatea avutului obștesc și îi sancționează pe cei ce s-au abătut de la disciplina economico-financiară etc.

CONTROL PREVENTIV (FINANCIAR-PREVENTIV), formă importantă de **c.** organizat în toate ramurile economiei și organizațiile economice socialiste care se exercită înainte de efectuarea propriu-zisă a operațiilor economice și financiare. Legea finanțelor prevede la art. 8, al. 2, că: „Nici o cheltuială, indiferent de fondurile din care se suportă, nu se aprobă și nu se efectuează dacă nu a fost avizată, în prealabil, potrivit legii, de către conducătorul compartimentului financiar-contabil sau de alte persoane însărcinate cu exercitarea controlului financiar preventiv din unitățile socialiste, precum și de alte organe cu astfel de atribuții din economie". Scopul controlului este de a împiedica efectuarea de operații nelegale, neeconomicoase, neoportune și nereale, preîntîmpinînd imobilizarea fondurilor și păgubirea avutului obștesc. Sînt supuse controlului toate actele din care rezultă un consum de muncă vie sau materializată și se lichidează drepturile sau obligațiile unităților gestionare față de terți. Astfel, **c.p.** privește încheierea și executarea contractelor economice, plățile de retribuții și de orice alte drepturi, constituiri de fonduri prevăzute de lege, înregistrarea la cheltuieli a pierderilor, casarea și declasarea bunurilor, cererile de credite, lucrările de investiții etc. **C.p.** se organizează în cadrul compartimentului financiar-contabil din ministere, centrale și organizații economice, unități gestionare economice, instituții bugetare centrale, consilii populare etc. În anumite condiții el poate fi organizat și în forma superioară a serviciilor sau birourilor specializate, subordonate însă conducătorului compartimentului financiar-contabil. **C.p.** se exercită de șeful compartimentului financiar-contabil direct sau prin delegații săi prin viza documentului care este supus acestui control. → și *control financiar intern.*

CONTROL PRIN SONDAJ, verificare a documentelor privitoare la o anumită perioadă de activitate sau cercetarea unor anumite aspecte ale problemei supuse **c.** Cînd sondajul scoate la iveală nereguli, atunci **c.** se extinde asupra întregii perioade de activitate și asupra tuturor aspectelor problemei care face obiectul controlului.

CONTROL RECIPROC, se exercită în economia socialistă între furnizori și cumpărători, între unități economice și unități bancare, între toți factorii care contribuie la dezvoltarea și întărirea proprietății socialiste, la creșterea venitului național, a avuției naționale, la creșterea nivelului de trai al poporului, la întărirea autogestiunii economico-financiare, a disciplinei economice, de casă, financiare, de credit etc.

CONTROL SIMULTAN, → **CONTROL CONCOMITENT**

CONTROL TEHNICO-ECONOMIC, c. efectuat de către organele tutelare și de către direcțiile de sinteză din ministere și se desfășoară prin frecvente deplasări la întreprinderile subordonate. Pentru ca acest **c.** să fie eficient este necesar ca el să țină seama de principiile organizatorice și de conținut, și anume: efectuarea **c.** într-un timp util, pe cît posibil în chiar timpul desfășurării activității supuse controlului; **c.** să fie sistematic efectuat, pentru a se putea urmări fenomenele controlate în succesiunea lor și să facă posibilă depistarea obiectivelor urmărite prin acțiunea controlului; **c.** să fie multilateral, cuprinzînd pe cît posibil totalitatea fenomenelor și proceselor supuse controlului.

CONTROL VALUTAR, măsuri luate de către autoritățile financiar-bancare ale unui stat pentru supravegherea, controlul și interzicerea unor operațiuni privind

schimbul de valută națională cu diferite alte valute. Prin aceste măsuri statul urmărește să îmbunătățească situația la unele posturi din *balanța de plăți* (→).

CONTROL VAMAL, c. efectuat de către organele vamale asupra navelor, aeronavelor și a altor mijloace de transport care sosesc, staționează sau pleacă din vamă, spre a afla dacă la bordul acestora nu există mărfuri prohibite, nedeclarate la vamă, mărfuri de contrabandă etc. → și *contrabandă*.

CONTROLUL BANCAR ASUPRA DISCIPLINEI DE CASĂ, *formă a controlului* bancar exercitat de către unitățile bancare și celelalte instituții de credit asupra unităților economice prin care se urmărește: respectarea termenelor și modalităților de depunere a numerarului la bănci și la alte instituții de credit; limita soldului de casă; respectarea normelor de efectuare a plăților directe din încasări și a plăților în limita soldului de casă; efectuarea plăților pentru cheltuieli de deplasare în limita plafoanelor aprobate; respectarea normelor de plăți pentru angajări de lucrări sau servicii în afara sectorului socialist; respectarea normelor privind acordarea de avansuri în numerar pentru contractări și achiziții de produse agricole la fondul de stat; integritatea numerarului aflat în casierie. Organele bancare exercită controlul preventiv al operațiunilor de casă cu prilejul eliberării numerarului pentru plata retribuțiilor și pentru efectuarea celorlalte plăți, precum și cu ocazia primirii depunerilor în conturile bancare etc. Băncile exercită și un control ulterior asupra operațiunilor de casă, *în timpul căruia verifică concordanța* sumelor din extrasul de cont al băncii cu înregistrările în registrul de casă, respectarea termenelor de depunere a numerarului la bancă și a limitei soldului de casă, efectuarea plăților direct din încasări proprii, modul cum au fost lichidate deficiențele constatate anterior, cum s-au recuperat minusurile de casă de la persoanele vinovate etc. Unitățile bancare exercită controlul ulterior la organizațiile socialiste asupra respectării disciplinei de casă cel puțin o dată pe an și ori de cîte ori sînt indicii asupra nerespectării disciplinei de casă. Organele bancare au dreptul să dea dispoziții conducătorilor unităților socialiste ca aceștia să dispună de încasările și plățile efectuate și hotărăsc luarea de măsuri pentru întărirea disciplinei de casă, concretizate în aplicarea de majorări, sancțiuni disciplinare, administrative, civile și penale. → și *disciplină de casă*.

CONTROLUL DISCIPLINEI DE CASĂ, *se exercită de către organele financiare* ierarhic superioare, asupra respectării stricte a normelor de efectuare a operațiilor de încasări și plăți, păstrării integrității numerarului și a celorlalte valori din casă, ținerii corecte și la zi a contabilității etc. Disciplina de casă este controlată inopinat cel puțin o dată pe lună de către conducătorul compartimentului financiar-contabil sau înlocuitorul lui care semnează în registrul de casă pe fila cu operațiunile de încasări și plăți înregistrate în ziua efectuării controlului. Constatrea unor neconcordanțe între soldul scriptic și cel faptic (plusuri sau lipsuri de numerar sau de valori) impune în mod obligatoriu verificarea riguroasă a tuturor documentelor de casă, a modului cum acestea au fost înregistrate, identificîndu-se eventualele erori de înregistrare sau alte cauze care au influențat soldul de numerar din casă. Lipsurile constatate se recuperează de la persoanele vinovate, cărora li se aplică și sancțiuni corespunzătoare. **C.d. de c.** se efectuează și de către organele de control financiar intern, *organele de inspecție* ale Ministerului Finanțelor și administrațiilor financiare, bănci etc. Organele care controlează disciplina de casă trebuie, să stabilească și cauzele eventualelor abateri, răspunderea persoanelor vinovate să aplice și să propună sancțiuni și să dea indicații obligatorii pentru lichidarea și preîntîmpinarea deficiențelor constatate. → și *controlul bancar asupra disciplinei de casă*; *disciplină de casă*.

CONTROLUL PREALABIL ASUPRA PLĂȚILOR ÎNTREPRINDERII 1. Măsură specială ce se instituie de către băncile finanțatoare pentru unitățile economice care deși au beneficiat de *credite pentru nevoi temporare* (→) și de *credite pentru refacerea capacității de plată*, se mențin totuși în starea de insolvabilitate pe o perioadă mai mare de 60 zile. **2.** Măsură de control prealabil asupra tuturor plăților întreprinderii care încalcă normele referitoare la gospodărirea judicioasă a resurselor materiale și bănești, disciplina de plan și financiară, putînd să dispună folosirea instrumentelor de decontare condiționat de existența prealabilă a disponibilităților de plată. Concomitent cu instituirea acestui control, băncile împreună cu organul ierarhic superior al întreprinderii în cauză, examinează situația economico-financiară a acesteia, propunînd sau dispunînd măsuri de ordin economic, financiar și organizatoric, care să aibă ca efect redresarea activității întreprinderii. Întreprinderea care în mod frecvent își imobilizează mijloacele circulante, și nu își poate efectua la timp plățile, nu rambursează creditele la datele scadente stabilite, se examinează de un colectiv de control format din reprezentanți ai băncilor, conducerii întreprinderii, ale centralei și ministerului, celorlalte organe centrale și locale, cu sprijinul Consiliului Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, Curții Superioare de Control Financiar, Comitetului de Stat al Planificării, Ministerului Finanțelor, Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe, Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale. Rezultatele acestor analize se supun dezbaterii în consiliul oamenilor muncii din întreprinderea în cauză, care stabilește măsuri ferme și eficiente pentru îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale, a producției și desfacerii, reducerea costurilor de producție și ridicarea calității produselor, orientarea producției către produsele cu desfacere asigurată, pentru respectarea disciplinei de plan, contractuale, financiare, de plăți, credite etc. În urma acestor analize și dezbateri, organul ierarhic superior este obligat să stabilească, cu avizul băncii finanțatoare, măsuri eficiente pentru redresarea situației economico-financiare a întreprinderii. Ministerul Finanțelor, Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale și Curtea Superioară de Control Financiar, de comun acord, au obligația să sprijine și să controleze permanent modul cum sînt aplicate măsurile stabilite și efectele lor economice și financiare. Pentru îmbunătățirea situației economico-financiare, organul ierarhic superior deleagă un împuternicit permanent dintre cadrele sale de conducere, care să asigure și să sprijine întreprinderea în aplicarea măsurilor propuse. De asemenea, banca are obligația să înștiințeze principalii furnizori ai întreprinderii în cauză despre situația economico-financiară a acesteia, pentru ca livrările de mărfuri, executările de lucrări și prestările de servicii să se facă numai pe baza unor instrumente de decontare bancară care să ateste, în prealabil, existența posibilităților de plată ale întreprinderii. → și *credit pentru refacerea capacității de plată; supraveghere economico-financiară a unității economice.*

CONTUL GENERAL DE ÎNCHEIERE A EXERCIȚIULUI BUGETAR, document în care se prezintă situația executării definitive a veniturilor și cheltuielilor bugetare. Cuprinde veniturile și cheltuielile totale executate și excedentul bugetului de stat în ansamblu, cît și execuția veniturilor și cheltuielilor bugetului republican și a bugetelor consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, precum și excedentul bugetului de stat. Pe baza dărilor de seamă contabile, a situațiilor operative ale Băncii Naționale a R.S. România și ale băncilor specializate, precum și pe baza dărilor de seamă contabile prezentate de ministere și de comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, Ministerul Finanțelor, în urma verificării și analizării lor, întocmește, la rîndul său, situații operative, dări de seamă și conturi de execuție periodice și elaborează lucrările pregătitoare privind contul general de încheiere a exercițiului bugetar pe care le prezintă Consiliului de

Miniștri. Acesta analizează lucrările primite și pe baza lor întocmește situația contului pe care o supune spre examinare Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și apoi îl prezintă spre dezbatere și adoptare Marii Adunări Naționale, însoțit de coraportul de verificare al Curții Superioare de Control Financiar. **C.** de **î.** a **c.b.** se dezbate și se adoptă de către Marea Adunare Națională cel mai tîrziu pînă la sfîrșitul anului următor aceluia la care se referă. După o procedură în principiu asemănătoare, comitetele sau birourile executive întocmesc conturile generale de încheiere a exercițiului bugetelor locale, care se dezbat și se aprobă de către consiliile populare respective. După adoptare, bugetul și **c.g.** de **î.** a **c.b.** sînt date publicității.

CONTURI BUGETARE, conturi care se deschid de către Banca Națională a R.S. România pentru executarea veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat, precum și pentru efectuarea decontărilor privind operațiunile de casă. **C.b.** sînt de venituri, de cheltuieli și conturi curente ale bugetelor locale.

CONVENȚIE, acord; înțelegere între două sau mai multe state sau între două sau mai multe instituții bancare, financiare, de asigurare etc., cu privire la reglementarea problemelor economice, juridice, tehnice, bancare, financiare sau de asigurări. În domeniul financiar, de ex., **c.** reglementează încasarea impozitelor, nivelul prețurilor, taxelor, al tarifelor vamale, plata burselor, pensiilor etc. **C.** trebuie semnată de părți, parafată și sigilată.

CONVENȚIE DE REASIGURARE, înțelegere între două organizații de asigurare în care una predă alteia o parte din riscul preluat de la asigurați. A doua organizație are răspundere numai față de prima organizație, nu și față de asigurați.

CONVENȚIE VAMALĂ, înțelegere care intervine între state cu privire la aplicarea taxelor vamale asupra mărfurilor. **C.v.** poate fi de-sine-stătătoare sau poate constitui *parte integrantă dintr-un contract comercial*. După aria de cuprindere **c.v.** pot fi bilaterale sau multilaterale.

CONVERSIUNE (în *capitalism*). **1.** Operație financiară care modifică condițiile inițiale ale împrumuturilor contractate anterior. **C.** constă în achitarea unui împrumut vechi, cu o dobîndă mai mare și pe un termen mai scurt, printr-un nou împrumut cu dobîndă mai mică și pe un termen mai lung. **2.** Transformare a unei monede străine în monedă națională și invers. Asemenea operații se fac practic și în socialism, în relațiile cu străinătatea sau cu excursioniștii (turiștii) străini. **C.** reduce dobînda, schimbă termenul, dar nu reduce capitalul nominal.

CONVERTIBILITATE, operație prin care deținătorul unor bancnote are dreptul să ceară băncii de emisiune, iar aceasta are obligația să-i achite — fără nici o restricție — bancnotele contra aur, argint sau devize-aur (o sumă de valută străină), la paritatea legală. Spre a satisface aceste cereri, banca trebuie să aibă în permanență în tezaurul ei o acoperire în aur sau devize-aur, într-o anumită proporție. **C.** poate fi integrală sau limitată. În evoluția istorică a sistemelor monetare, noțiunea de convertibilitate a cunoscut importante modificări de conținut. Inițial, odată cu punerea în circulație a bancnotelor, prin convertibilitate se înțelegea liberul schimb al bancnotelor în aur la cursul legal, respectiv la conținutul în aur stabilit prin legea monetară a țării. Astfel, convertibilitatea presupunea efectuarea emisiunii de bancnote ținîndu-se seama de mărimea stocului de metal nobil de acoperire și de posibilitatea importului și exportului liber al aurului. Bancnotele se preschimbau în aur de către băncile de emisiune la cererea oricărui posesor, la paritatea oficială, iar monedele diferitelor țări erau convertibile și între ele, putîndu-se schimba direct una cu alta, la un curs care varia în jurul parităților legale, pe baza cererii și ofertei. Aceasta

era convertibilitatea deplină cînd se asigura spontan și în mod automat menținerea echilibrului dintre cerere și ofertă. În condițiile în care cererea de valute creștea se înregistra și o creștere a cursului lor, ceea ce presupunea ca la un anumit nivel al cursului să fie mai convenabilă schimbarea bancnotelor în aur, iar angajamentele economice să fie achitate în aur. În asemenea situații, cererea de valute se micșora și, drept urmare, scădea și cursul acestora, ceea ce făcea mai convenabilă plata în valută decît plata în aur. În acest sistem, cursurile valutare oscilau în jurul parității metalice, limită determinată de „punctele-aur", potrivit costului transportului aurului dintr-o țară în alta, de mărimea primelor de asigurare etc. În sistemul etalon-aur aplicat pînă la primul război mondial, cînd circulau atît banii de aur cu valoare intrinsecă deplină, cît și bancnotele puse în circulație de băncile de emisiune, exista convertibilitatea liberă și nelimitată (clasică), în sensul că băncile de emisiune erau obligate să preschimbe bancnotele lor în aur oricărui prezentator. Ca urmare a faptului că după primul război mondial nu s-a mai putut reveni la sistemul etalon-aur, unele țări au practicat sistemul etalon aur-lingouri, în cadrul căruia, de fapt, convertibilitatea era limitată deoarece banca de emisiune avea obligația să preschimbe bancnotele sale prezentatorilor, dar nu în monede de aur, ci în lingouri de aur și numai dacă se prezentau la schimb bancnote în sumă de peste un anumit plafon (în România, în februarie 1929, acest plafon a fost stabilit la 100 000 lei). Aceste plafonări ale convertibilității au făcut ca de fapt aurul să fie rezervat plăților internaționale. În sistemul etalon-aur-devize, **c.** se putea face atît în aur cît și în devize-aur (exprimate inițial în dolari, lire sterline etc., considerate atunci „valute forte"); bancnotele băncii de emisiune puteau fi acoperite parțial și cu devize. **C.** bancnotelor se putea face în aur sau în devize, la libera alegere a băncii de emisiune. Ea și-a pierdut treptat din importanță, ajungînd astăzi ca emisiunea monetară să nu se mai facă în funcție de acoperirea în aur. Rezervele de aur și devize și-au limitat treptat rolul la compensarea dezechilibrului balanțelor de plăți. Începînd din august 1971 nici dolarul S.U.A. nu mai este convertibil în aur. Cu toate că este prevăzută de lege astăzi nici o țară din lume nu mai practică convertibilitatea bancnotelor în aur. **C.**, în anumite condiții, reprezintă astăzi posibilitatea schimbării unei valute cu alta, devenind astfel un instrument al desfășurării pe bază de echivalente a schimburilor economice, tehnice, științifice etc., al exprimării eficienței operațiunilor de import-export și o pîrghie de influențare — prin mijlocierea cursului valutar —, atît a echilibrului balanței de plăți, cît și a echilibrului economic intern, asigurînd astfel legătura între economia internă și cea externă. Într-o anumită formă **c.** este supusă controlului din partea statului. În țara noastră, trecerea la convertibilitatea leului reclamă realizarea unor premise economice, financiar-monetare și organizatorice, cum ar fi: dezvoltarea intensă, eficientă și echilibrată a economiei naționale și crearea unui potențial economic ridicat; creșterea productivității muncii, reducerea costurilor și realizarea unei producții competitive pe plan internațional; corelarea prețurilor interne cu cele externe; echilibrarea bugetului de stat; echilibrarea balanței de plăți; constituirea anumitor rezerve de aur și de devize libere; stabilirea unui curs valutar real, bine fundamentat al monedei naționale, care să țină seama de raportul dintre puterea de cumpărare a leului și a celorlalte valute; lărgirea autonomiei și a răspunderilor unităților economice în efectuarea operațiilor de comerț exterior; asigurarea cantității și sortimentului de mărfuri cerute pe piața externă; stimularea unităților economice în realizarea cît mai eficientă a operațiunilor de export-import; constituirea unui mecanism pentru apărarea monedei naționale; stabilirea valorii paritare a leului în concordanță cu puterea sa reală de cumpărare; desființarea restricțiilor valutare; renunțarea la acordurile bilaterale de plăți care nu concordă cu convertibilitatea; crearea unei piețe valutare pe care să se prezinte numai băncile etc. ◇ **C. valutei**, schimbare a unei valute cu alte valute sau cu aur, conform parității stabilite. **C.v.** poate fi *parțială*, cînd valuta unei țări se schimbă numai cu unele valute și *totală*, cînd schimbul se poate face cu toate valutele străine. În cadrul sistemului

valutar internațional, **c.v.** are anumite limite și anume: se poate folosi numai între autoritățile monetare statale; cuprinde numai preschimbarea reciprocă a valutelor țărilor respective; se referă numai la transferurile de valută care decurg din diferitele operațiuni comerciale și necomerciale, neadmițîndu-se exportul de capital; pot fi admise să participe la astfel de operațiuni numai țările care îndeplinesc anumite condiții economice, monetare, financiare etc. → și *etalon; valută* (~ *convertibilă*).

COOPERARE BANCARĂ INTERNAȚIONALĂ, latură importantă a cooperării tehnice și economice internaționale. **C.b.i.** poate îmbrăca mai multe forme: *a)* Cooperarea în domeniul operațiilor bancare și al creditelor, în vederea finanțărilor din cadrul organismelor speciale ale O.N.U., în special în cadrul Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industrială (O.N.U.D.I.); *b)* Cooperarea internațională referitoare la instituțiile regionale, în care apar, de cele mai multe ori și aspecte bancare (cooperare în cadrul C.A.E.R. prin intermediul Băncii Internaționale de Colaborare Economică și Băncii Internaționale de Investiții); *c)* Cooperare bilaterală interbancară, care îmbracă forma băncilor mixte al căror capital se constituie din vărsămintele periodice ce se efectuează de către băncile țărilor participante; *d)* Factoring-ul, care constituie tehnica prin care — în baza unei convenții intervenite între părți —, un anumit organism specializat pune la îndemîna celor ce produc și distribuie anumite bunuri, diferite servicii specializate în domeniul operațiilor financiare sau bancare (încasări, plăți, contabilizarea operațiilor, acordări de credite etc.). Efectuarea operațiunilor de factoring presupune participarea următoarelor părți: factorul, respectiv casa bancară specializată, aderentul (furnizorul, vînzătorul de mărfuri sau de servicii) și cumpărătorul. Factorul primește pentru serviciile pe care le efectuează un comision (agio). Aderentul (furnizorul) se plătește de către factor cu anticipație, pentru care primește o dobîndă. Din acest punct de vedere factoring-ul este de fapt un credit comercial ce se acordă pe termen scurt: *e)* Consorții bancare internaționale, care sînt de fapt convenții între bănci ale diferitelor țări, avînd menirea de a finanța anumite acțiuni economice. → și *consorțiu*.

COOPERARE FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ, parte componentă a întregului sistem de relații economice dintre state și organisme internaționale, care cuprinde un complex de relații determinate de schimbul de activități dintre două sau mai multe state, în mod direct sau prin intermediul unor organisme internaționale, prin care se reglementează coparticiparea la constituirea fondurilor valutare necesare finanțării sau creditării unor obiective sau acțiuni economice, în scopul dobîndirii de avantaje reciproce convenabile. **C.f.i.** cunoaște mai multe forme și modalități de realizare, și anume: *bănci mixte* (→), una din cele mai răspîndite forme de cooperare al căror capital se formează din vărsămintele a două sau mai multe țări; *consorțiu bancar*, care este o înțelegere dintre unele bănci aparținînd diferitelor țări care are menirea să finanțeze diferite activități economice, tehnico-științifice etc. Acest gen de consorțiu bancar se deosebește esențial de consorțiu bancar ca formă de monopol din imperialism. Ca formă a **c.f.i.,** consorțiu bancar constă în unirea organismelor de finanțare din două sau mai multe țări (exportatoare și importatoare) în vederea corelării politicii de credite pentru facilitatea satisfacerii cererii de credite. Consorțiu bancar creează facilități comerțului internațional, făcînd posibilă vînzarea-cumpărarea de mărfuri de valori mari pe credite acordate pe termene mijlocii și lungi, simplifică formalitățile de creditare ale cumpărătorului, înlesnește alegerea monedei de plată, ceea ce permite evitarea — într-o anumită măsură — a fluctuațiilor monetare care pot apare între timp în țările care fac parte din consorțiu; permite specializarea băncilor pe diferite forme sau domenii de activitate, cît și în ce privește zonele de acțiune a lor; *convențiile de credit*, care se încheie în ce privește livrările de diferite utilaje, instalații etc., pe credit; *livrările în compensație*, care permit dezvoltarea

producției în scopul satisfacerii cererilor partenerilor, fără să fie necesare resurse financiare.

COOPERATIVĂ DE CREDIT formă a cooperației socialiste în domeniul creditului în mediu sătesc. **C. de c.** sînt subordonate Uniunii Centrale a cooperativelor de consum din țara noastră. Resursele acestor cooperative se constituie în principal din contribuția membrilor lor și acordă credite acestora pentru scopuri productive și pentru consum. Pe baza convențiilor încheiate, **c.** pot efectua operațiuni de mandat pentru alte instituții de credit etc.

CORPORAȚIA BURSEI. *(în capitalism)*, totalitatea comercianților și industriașilor care au firmă regulat înscrisă, precum și agricultorii, proprietari ai unei anumite suprafețe de pămînt, care pot intra și efectua operații de bursă.

CORPORAȚIA FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ (C.F.I.), organism internațional de finanțare a dezvoltării economice, filială a Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare înființată și condusă de aceasta din 1956. **C.F.I.** are drept scop completarea și diversificarea operațiunilor B.I.R.D., acordarea de împrumuturi pentru dezvoltarea întreprinderilor productive particulare din țările membre aflate în curs de dezvoltare ș.a. **C.F.I.** își aduce aportul juridic, financiar și tehnic la dezvoltarea sectorului capitalist din țările în curs de dezvoltare, colaborînd cu celelalte organisme ale B.I.R.D. Fondurile **c.** se formează din vînzarea de acțiuni, principalii acționari fiind S.U.A., Anglia, Franța, India ș.a., precum și pe calea cooptării de parteneri investitori străini în timpul realizării unor obiective de investiții. **C.** își folosește fondurile pentru diferite participații financiare și industriale și pentru acordarea de împrumuturi. Calea principală de utilizare a fondurilor este aceea a *participațiilor (investițiilor) la capitalul întreprinderilor industriale nou* înființate sau în modernizarea și dezvoltarea celor existente. Prin intermediul corporației formalitățile investițiilor se simplifică, negocierile sînt mai simple, iar obiectivele realizate pot fi cedate în vederea reconstituirii fondurilor acestui organism. Participarea **C.F.I.** la investiții presupune îndeplinirea cîtorva condiții și anume: investițiile să fie rentabile în perspectivă; să conducă la realizarea de economii valutare pentru țara în curs de dezvoltare; să stimuleze progresul tehnic, valorificarea resurselor naturale, crearea de noi locuri de muncă; să permită retragerea corporației și înlocuirea sa cu aportul autohton; existența unei piețe aptă să solicite produsele ori serviciile întreprinderii etc. Resursele **C.F.I.** mai sînt investite în diferite societăți de finanțare locală sau regională care, la rîndul lor, sprijină sectorul particular din țările în curs de dezvoltare. **C.F.I.** acordă împrumuturi pe termene de pînă la 15 ani pentru investiții, cu o dobîndă convenabilă determinată de conjunctura pieții și un comision de 1% asupra părții de împrumut pe care debitorul încă nu l-a utilizat. Restituirea împrumuturilor se face în valută liber convertibilă. → și *Asociația Internațională pentru Dezvoltare*; *Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare.*

COST, totalitatea cheltuielilor exprimate valoric, efectuate pentru achiziționarea sau producerea de bunuri materiale, executarea de lucrări, prestarea de servicii etc.

COST AL PRODUCȚIEI GLOBALE, totalitatea cheltuielilor exprimate în bani privind întreaga producție fabricată de secțiile întreprinderii, cu excepția cheltuielilor ocazionale de circulația internă a acestor produse. În cadrul cheltuielilor pentru producția globală se cuprinde și costul producției neterminate.

COST COMERCIAL, → **COST COMPLET.**

COST COMPLET, c. format din *costul de uzină* (→), la care se adaugă și *cheltuielile de desfacere*. Acest cost este cunoscut și sub denumirea de cost comercial sau cost total.

COST DE PRODUCȚIE, categorie economică a producției de mărfuri, care reflectă relațiile ce apar în mod obiectiv în legătură cu comensurarea, în expresie bănească, a unei părți din valoarea mărfii, respectiv a cheltuielilor cu mijloacele de producție și cu retribuirea după muncă, efectuate de o unitate economică pentru fabricarea unui anumit produs sau pentru prestarea unui serviciu. În *economia capitalistă* **c. de p.** exprimă relații de exploatare a omului de către om, fiind constituite din partea corespunzătoare a capitalului constant (partea dată din valoarea mijloacelor de producție consumate) și din partea capitalului variabil (plata forței de muncă). În *economia socialistă* **c. de p.** exprimă relații de producție socialiste, de colaborare și ajutor reciproc între membrii societății, determinate de faptul că oamenii muncii în calitatea lor proprietari ai mijloacelor de producție și de producători ai bunurilor materiale sînt și beneficiarii rezultatelor producției. Structura **c. de p.** cuprinde cheltuielile de muncă materializată și cheltuielile cu munca vie (pentru sine), care în practica economică se concretizează în cheltuieli pentru materii prime și materiale, combustibil, energie, apă, fondul de retribuții și contribuții pentru asigurările sociale, amortizarea mijloacelor fixe, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, cheltuieli pentru introducerea tehnicii noi, dobînzi și alte cheltuieli. **C. de p.** poate fi analizat, în țara noastră din mai multe puncte de vedere și anume: *a)* **C. de p.** *unitar* (pe unitatea de produs) care se determină ca raport între cheltuielile de producție efectuate și întreaga cantitate de produse de același fel. *b)* **C. de p.** *stabilit pe întreaga producție marfă*, în care sînt cuprinse toate cheltuielile de producție efectuate de o unitate economică pentru obținerea produselor sale și care se poate abate de la media cheltuielilor sociale de producție. **C. de p.** pe *i.p.* se poate exprima și cu ajutorul indicatorului „cheltuieli la 1 000 lei producție marfă", care, la rîndul său, poate avea două variante: „cheltuieli la 1 000 lei producție fabricată", indicator ce se referă numai la producție și „cheltuieli la 1 000 lei producție marfă realizată", care exprimă atît cheltuielile efective de producție, cît și cheltuielile de ambalare depozitare, desfacere. *c)* **C. de p.** *determinat pe secție*, în care sînt cuprinse cheltuielile de producție efectuate pînă la nivelul secției (cheltuielile cu materiile prime, materialele, combustibilul, cheltuielile cu întreținerea și funcționarea utilajelor, reparații capitale, retribuțiile directe și cheltuielile comune ale secției de fabricație). *d)* **C. de p.** *de uzină*, constituit din **c. de p.** pe secție, la care se adaugă cheltuielile generale ale unității economice și cheltuielile pentru introducerea tehnicii noi. *e)* **C. de p.** *complet (comercial)*, constituit din **c. de p.** de uzina la care se adaugă cheltuielile de desfacere (ambalare, depozitare, reclamă, sortare, expediere, transport, asigurare etc.). Unitățile economice mai folosesc și **c. de p.** *total* cu ajutorul căruia se determină suma totală a cheltuielilor necesare obținerii întregii cantități de produse de același fel. **C. de p.** total se poate calcula la nivel de secție, întreprindere, centrală. **C. de p.** unitar la nivel de întreprindere sau mediu pe ramură poate fi: antecalculat, efectiv sau postcalculat. **C. de p.** *antecalculat* se determină pe baza normelor de consum existente pentru materii prime, materiale, combustibil, energie, a normelor de amortizare pentru mijloacele fixe, a normelor de cheltuieli, a normelor de muncă etc. **C. de p.** *efectiv* este **c.** real la care s-a obținut producția respectivă. **C. de p.** *postcalculat* se determină după fabricarea produselor pe baza cheltuielilor efective în procesul producției. **C. de p.** se poate determina și ca un **c. de p.** *mediu pe ramură*, reprezentînd media ponderată a cheltuielilor de producție pe unitatea de produs ale întreprinderilor din ramura economică dată care fabrică același produs. **C. de p.** se poate stabili și ca un cost marginal care se calculează pe baza cheltuielilor minime și maxime pentru un produs al aceleiași întreprinderi, comparativ cu cheltuielile altei unități economice care fabrică același produs. **C. de p.** unice

se stabilesc pe baza **c.** de **p.** mediu la nivel de ramură antecalculat. Pentru produsele la care nu se stabilesc costuri unice, **c.** de **p.** se determină pe baza **c.** de **p.** antecalculat al unităților producătoare subordonate organului sau organizației care stabilește prețurile. Reducerea **c.** de **p.** se obține pe următoarele căi: reducerea cheltuielilor materiale pe unitatea de produs; creșterea productivității muncii; reducerea cheltuielilor administrativ-gospodărești. **C.** de **p.** constituie un indicator economic sintetic foarte important cu ajutorul căruia se apreciază calitatea activității desfășurate de unitățile economice; cu cît **c.** de **p.** este mai mic, cu atît activitatea economică desfășurată este mai eficientă, bineînțeles dacă produsele fabricate sînt de aceeași sau de o calitate superioară

COST DE SECȚIE, totalitatea cheltuielilor directe și indirecte ale unei secții de producție. → și *cheltuieli directe; cheltuieli indirecte.*

COST DE UZINĂ, totalitatea cheltuielilor cuprinse în costul de secție la care se adaugă cheltuielile generale ale întreprinderii. În acest cost se includ: costul efectiv al consumurilor de materii prime pentru procesul de fabricație, precum și consumul de combustibil, energie tehnologică, retribuțiile muncitorilor direct productivi, cheltuielile speciale, cheltuielile secțiilor de producție, pierderile din rebuturi (numai la unele întreprinderi), cota de cheltuieli generale ale întreprinderii.

COST DE VALORIFICARE, c. utilizat pentru înregistrarea materialelor obținute din procesul de casare a mijloacelor fixe și a obiectelor de inventar.

COST MARGINAL, noțiune ce desemnează nivelul minim sau maxim al cheltuielilor efectuate de unitățile economice; se determină prin metoda Direct-costing.

COST NORMATIV, c. calculat pe baza normelor în vigoare la începutul lunii curente; se utilizează la controlul respectării normelor în vigoare și a planului de cheltuieli pentru prevenirea abaterilor de la norme, precum și pentru determinarea prețului efectiv de producție pe unitatea de produs. **C.n.** nu trebuie confundat cu **c.** planificat al producției. În calculul **c.n.** sînt cuprinse consumurile specifice de materiale directe, unele materiale auxiliare și semifabricate evaluate la prețuri ferme de aprovizionare, normele de timp de muncă calculate pe baza tarifelor legale de retribuire, cheltuielile comune ale secțiilor și cheltuielile generale ale întreprinderii, în limitele planului de cheltuieli. **C.n.** trebuie modificat permanent și organizat la începutul fiecărei luni sau trimestru prin introducerea în calculele normative a noilor norme curente de consumuri specifice determinate pe baza aplicării continue a progresului tehnic și tehnologic.

COST PE UNITATEA DE PRODUS, indicator valoric al eficienței economice a investițiilor care arată la ce cost se va realiza producția de pe urma investițiilor ce urmează să se execute. **C.** pe **u.** de **p.** evidențiază utilizarea eficientă a mijloacelor de producție, a resurselor bănești și a forței de muncă și se determină după formula:

$$Cu = \frac{Cpt}{Pun},$$

în care:

Cu = costul pe unitatea de produs,

Cpt = costul producției totale,

Pun = producția exprimată în unități naturale.

Cu cît c. pe u. de p. ce urmează să se obțină va fi mai scăzut, cu atît investițiile respective vor fi mai eficiente. Acest indicator se calculează încă din faza proiectării și, alături de alți indicatori, ajută la alegerea variantei optime de investiții.

COST PLANIFICAT, c. format din costul prevăzut în calculațiile de plan ale întreprinderii pentru producția finită, semifabricatele, lucrările și serviciile care fac parte din producția planificată. Pentru determinarea acestui cost, se scad din totalul cheltuielilor de producție planificate cheltuielile care nu privesc producția marfă și se adaugă cheltuielile de desfacere. Totalul cheltuielilor se corectează cu suma cheltuielilor ocazionate de executarea lucrărilor și prestarea serviciilor cu caracter neindustrial, cu schimbarea soldurilor producției neterminate și cu cheltuielile de desfacere. Acest cost se folosește în contabilitate pentru întregistrarea în cursul lunii a producției finite predate la magazia întreprinderii, precum și a semifabricatelor, lucrărilor executate și a serviciilor prestate de asemenea din cursul lunii.

C. & F. (cost and freight sau **cost et fret)** (cost și navlu), clauză stipulată în contractele de vînzare-cumpărare, conform căreia vînzătorul suportă cheltuielile cu marfa pînă cînd aceasta sosește în portul de destinație. Potrivit clauzei, vînzătorul are obligația să procure o navă, să suporte cheltuielile cu ambalarea și cu încărcarea mărfurilor la bordul ei, să procure un conosament „curat" pentru portul de destinație convenit și factura mărfurilor încărcate. În momentul trecerii mărfurilor la bordul navei, riscurile trec asupra cumpărătorului din portul de încărcare; cumpărătorul plătește marfa, primește documentele, ia marfa în primire în portul de destinație stabilit și suportă toate cheltuielile legate de descărcare, cu excepția navlului. Potrivit clauzei, prima de asigurare este plătită de cumpărătorul mărfurilor. → și *conosament* (~ „*curat*").

COSTUL VIEȚII, cheltuieli curente totale efectuate de o familie într-o perioadă de timp determinată, pentru procurarea de bunuri alimentare și nealimentare, precum și pentru serviciile utilizate. **C.v.** este un indice general al nivelului prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor și exprimă nivelul general al consumului de bunuri materiale și servicii. **C.v.** relevă modificarea medie a prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor plătite de către grupele de populație într-o perioadă de timp (de obicei într-un an), comparativ cu o perioadă precedentă. Indicele **c.v.** se determină raportînd prețurile mărfurilor și tarifele serviciilor plătite într-o perioadă de timp dată la prețurile acelorași mărfuri și tarifele serviciilor din perioada de timp luată ca bază, efectuîndu-se următorul calcul:

$$Icv = \frac{\sum_{i}^{n} p_i q_i}{\sum_{i=1}^{n} p_i^0 q_i^0},$$

în care:

Icv = indicele costului vieții;

p_i = prețurile mărfurilor și tarifele serviciilor din perioada curentă;

q_i = cantitatea mărfurilor și cuantumul serviciilor cumpărate în perioada curentă;

i = indici individuali ai prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor;

n = numărul total de produse și servicii luate în calcul;

p_i^0 = prețurile mărfurilor și tarifelor serviciilor din perioada luată ca bază;

q_i^0 = cantitatea mărfurilor și cuantumul serviciilor cumpărate în perioada luată ca bază.

COSTURI DE PRODUCȚIE LA 1 000 LEI PRODUCȚIE-MARFĂ, indicator valoric al eficienței economice a investițiilor și al întregii activități desfășurate de unitățile economice, care exprimă nivelul costurilor de producție într-o perioadă de timp dată, ocazionate de obținerea a 1 000 lei producție marfă. Se determină după formula:

$$K_{1\,000 \text{ lei}} = \frac{Cpa}{Vpma} \times 1000,$$

în care:

K 1 000 lei = costuri de producție la 1 000 lei producție marfă;

Cpa — costuri de producție anuale exprimate în lei;

$Vpma$ = valoarea producției marfă anuală exprimată în preț de producție.

Indicatorul arată nivelul costurilor comparativ cu prețul de producție pe baza cărora se determină rentabilitatea medie a unităților și a ramurilor economice în situațiile menținerii nivelului prețurilor de producție și dă posibilitatea alegerii variantei de investiții care va determina reducerea costurilor de producție ce se planifică a se realiza, față de costurile actuale.

COSTURI FIXE, cheltuieli relativ constante independente de volumul producției ce se obține într-o perioadă de timp dată. În **c.f.** se cuprind suma amortizării anuale a mijloacelor fixe, retribuția personalului tehnic-administrativ, costurile de regie, licențe, chirii, diferite taxe cu caracter pausal (telefon, apă, gaze naturale etc.).

COSTURI VARIABILE (PROPORȚIONALE), cheltuieli dependente de volumul producției, ca de exemplu: materii prime, materiale, combustibil, retribuția personalului direct productiv etc.

COȘ VALUTAR, denumire convențională atribuită mai multor valute luate la un loc și utilizate în relațiile financiar-valutare internaționale în urma suspendării din august 1971 a convertibilității în aur a dolarului. **C.v.** constituie practic media cursurilor valutare care intră în „coș" și prezintă avantajul că are un grad mai mare de stabilitate ca urmare a compensării reciproce a deprecierilor cu aprecierile valutelor luate în calcul. Pe baza **c.v.** se determină cursul valutar al unei valute aparținînd unei țări membre a *Fondului Monetar Internațional* (→). Instituirea **c.v.** a fost reclamată de lipsa, din august 1971, a unui instrument valutar internațional pe baza căruia să se stabilească cursul valutei unei țări, precum și datorită fluctuațiilor de curs al valutelor. Începînd din anul 1974, valoarea *Drepturilor Speciale de Tragere* (→) se calculează în fiecare zi pe baza **c.v.**

COTARE, stabilire a cursului valutelor străine, a hîrtiilor de valoare și a prețului mărfurilor, la bursă.

COTAREA OBLIGAȚIUNILOR, stabilirea prețurilor de bursă a obligațiunilor și publicarea lor în buletinul de cotare. În țările capitaliste, **c.o.** are o mare importanță deoarece obligațiunile sînt un obiect al jocului de bursă.

COTAȚIA AURULUI, acord asupra prețului final al aurului pe piață, pentru ziua respectivă, rezultat în urma negocierilor dintre ofertanți și cumpărători.

COTAȚIE, determinarea și publicarea cursului (prețului) pieței valutare pe baza evoluției cererii și ofertei. Cotația poate fi *certă (indirectă)*, cînd se arată suma varia-

bilă în moneda străină ce se cere a fi plătită pentru a obține o unitate monetară națională , și *incertă (directă)*, care arată suma variabilă (cota) în moneda națională plătită pentru cumpărarea unei unități monetare străine. ◇ **C. de bursă, 1.** Cursurile valutare dintr-o anumită zi și pe o anumită piață financiară. **2.** Cursul acțiunilor diferitelor societăți pe acțiuni sau a titlurilor de stat, pe o anumită piață financiară la deschiderea sau la închiderea bursei de valori. **3.** Prețurile mondiale ale unor mărfuri stabilite la bursele de mărfuri, într-o anumită zi, în funcție de cerere și ofertă.

COTĂ, parte cu care o persoană fizică sau juridică contribuie la constituirea unui fond, la efectuarea unei cheltuieli comune sau care îi revine în urma repartizării rezultatelor financiare etc.

COTĂ A BURSEI *(în capitalism)*, nivelul cursului valutar la bursă; tabel întocmit după închiderea operațiilor zilnice, publicat în presă unde se menționează prețurile (cursul) și denumirea tuturor valorilor mobiliare negociabile la bursă pe o anumită piață financiară. Acesta se stabilește zilnic de către o comisie formată din: sindicatul bursei, delegatul statului și secretarul bursei. Nivelul cursului de la bursă poate să fie *direct*, caz în care se arată prețul unității valutare străine exprimat în monedă națională sau *indirect*, situație în care prețul unei unități monetare naționale se exprimă în unitățile valutare aparținînd altor țări. **C.b.** cuprinde și prețul la care se vînd și se cumpără diferite mărfuri la bursă. → și *bursă*; *bursă de stat; cotație de bursă.*

COTĂ A NAVLULUI, tarif unitar al navlului pentru mărfurile care se încarcă pe nave în partizi mici. → și *navlu.*

COTĂ DE AMORTIZARE, → **NORMĂ ANALITICĂ DE AMORTIZARE; NORMĂ UNICĂ DE AMORTIZARE.**

COTĂ DE IMPUNERE, sumă sau procent care se aplică asupra bazei impozabile și cu ajutorul căreia se calculează impozitul. Cuantumul impozitului depinde de volumul bazei impozabile și de mărimea c. de i. C. de i. utilizate în țara noastră sînt diferențiate în funcție de natura venitului impozabil și în funcție de categoriile de plătitori. → și *bază impozabilă.*

COTE ADIȚIONALE, venituri dependente ale bugetelor locale din România burghezo-moșierească, încasate prin adăugarea unor procente la impozitele directe, elementare, percepute de către stat. **C.a.** constituiau un procedeu prin care autoritățile locale aveau dreptul de a încasa impozite de la aceleași subiecte și pentru obiecte impozibile pe care le impunea și statul. **C.a.** se mai numeau adaosuri la impozite, supraimpozite sau impozite suprapuse.

COTE DEFALCATE, → **METODA COTELOR (SUMELOR) DEFALCATE DIN VENITURILE BUGETULUI REPUBLICAN**

COTE DEGRESIVE, formă a cotelor progresive verticale, potrivit căreia, la un anumit nivel al venitului, procentul din suta lei venit impozabil nu mai crește, devenind astfel proporționale (degresive). Necesitatea **c.d.** este determinată de faptul că la un moment dat s-ar ajunge nu numai la o egalitate între venitul impozabil și impozit, ci chiar la stabilirea unui impozit mai mare decît baza impozabilă.

COTE FIXE, c. stabilite în sumă fixă (egală), neschimbată, independent de mărimea venitului impozabil. **C.f.** se utilizează pentru bazele impozabile care sînt exprimate în unități naturale (stabilirea impozitului pe terenurile C.A.P., în sumă fixă

pe ha, diferențiat pe categorii de folosință a terenului și pe zone de fertilitate a solului, determinarea impozitului pe terenurile clădite și neclădite din mediul urban sub forma de cotă fixă diferențiată pe m², la calcularea impozitului forfetar datorat de anumiți ambulanți, aplicarea taxelor asupra unor animale, asupra mijloacelor de transport etc.). **C.** în sumă fixă pe unitatea de măsură se aplică cu aceeași sumă constantă pe fiecare unitate de măsură a mărfii (kg, tonă, bucată, m etc.) sau la calcularea impozitului pe circulația mărfurilor de mare masă și cu sortiment redus (gaze, energie electrică, făină, zahăr etc.). În țara noastră ele au astăzi o utilizare restrînsă, deoarece prezintă aceleași dezavantaje ca și cotele procentuale proporționale.

COTE PRIN DIFERENȚĂ, c. calculate ca diferență între prețul de livrare și prețul de producție al întreprinderilor utilizate la calcularea impozitului pe circulația mărfurilor. **C.** prin **d.** contribuie la stabilirea rentabilității normale pe produse și sortimente; folosirea acestor cote necesită un mare volum de muncă, mai ales în unitățile economice cu un sortiment bogat de produse.

COTE PROCENTUALE, c. stabilite într-un anumit procent din suta de lei de venit impozabil; se aplică numai asupra bazelor impozabile exprimate valoric. ◇ **C.p. proporționale** se stabilesc în procente proporționale diferențiate și aplicate asupra prețurilor de livrare, tarifelor sau asupra realizărilor globale, ale întreprinderilor de alimentație publică. Se utilizează în calcularea impozitului pe circulația mărfurilor, după formula:

$$ICM = \frac{P_l \times C_i}{100},$$

în care:

ICM = impozitul pe circulația mărfurilor;
P_l = prețul de livrare;
C_i = cota de impozit.

Aplicarea **c.p.p.** asigură un nivel corespunzător al impozitului pe circulația mărfurilor în prețul produselor (mai ales a celor noi), influențează activ reducerea costurilor obligînd unitățile economice producătoare să analizeze eficiența economică a acestor produse, fac posibilă o mai judicioasă determinare a prețurilor de producție pentru produsele destinate exportului. Aceste cote au largă aplicabilitate; datorită simplității lor ușurează calcularea impozitului pe circulația mărfurilor, efectuarea controlului etc. Prezintă dezavantajul că nu asigură întotdeauna stabilirea unei rentabilități normale pe produse.

COTE PROGRESIVE, care cresc pe măsură ce crește venitul impozabil. ◇ **C.p. compuse (pe tranșe), c.** calculate separat, prin aplicarea asupra fiecărei tranșe de venit a unui procent aferent și apoi prin însumarea impozitului tuturor tranșelor, se obține impozitul total datorat. Astăzi, în țara noastră, aceste cote au o utilizare foarte largă în așezarea și încasarea impozitelor de la populație deoarece sînt elastice, țin seama de veniturile intermediare din cadrul tranșelor, fiind mai convenabile pentru plătitori. **C.p.c.** asigură redistribuirea echitabilă a veniturilor împiedicînd realizarea de către anumite categorii de populație a unor venituri exagerate. ◇ **C.p. orizontale, c.** aplicate la venituri egale ca mărime, sînt diferențiate în funcție de natura venitului impozabil și de categoriile de plătitori. ◇ **C.p. simple, c.** al căror procent de impunere aferent tranșei superioare a venitului impozabil, se aplică la întregul venit realizat de către plătitor. **C.p.s.** duc la salturi în impunere.

deoarece nu se ia în considerare trecerea de la o tranșă la alta. În țara noastră aceste cote de impozit sînt folosite foarte puțin. ◇ **C.p. verticale, c.** care cresc pe măsura creșterii veniturilor impozabile, ritmul de creștere fiind diferențiat în funcție de natura venitului și de categoriile de plătitori.

COTE PROPORȚIONALE, c. al căror procent rămîne nemodificat, indiferent de mărimea obiectului (bazei) impozabile. Se numesc proporționale, deoarece dacă se face raportul între impozitul rezultat prin aplicarea lor și venitul impozabil, se constată că proporția rămîne aceeași, constantă. Aceste cote se aplică unităților economice de stat și cooperativelor de consum pentru a le stimula să-și dezvolte activitatea cît și populației în cazurile în care impozitul respectiv nu are drept scop regularizarea veniturilor contribuabililor.

COTE REGRESIVE *(în capitalism)*, procente ce se micșorează, descresc, pe măsura creșterii venitului impozabil, în scopul avantajării exploatatorilor.

COTIZAȚIE, sumă fixă stabilită în mod egal sau diferențiat în funcție de venit, plătită periodic de către membrii unei asociații, a unei organizații etc., în vederea efectuării unor cheltuieli comune. ◇ **C. ale meșteșugarilor necooperativizați pentru asigurările sociale,** sume de bani plătite lunar de către meșteșugarii cu ateliere proprii, cuprinși în asigurările sociale din cooperația meșteșugărească, pe baza cărora se constituie fondurile bănești din care se plătesc pensii, indemnizații, ajutoare, se acordă bilete pentru tratament balnear etc. Meseriașii plătesc **c.** pe tot timpul cît au autorizația de exercitare a meseriei, calculată la venitul profesional anual impozabil, în mod diferențiat pe clase de cotizare (de la 75 pînă la 300 lei lunar). Stabilirea clasei de cotizare are loc anual, pe baza venitului profesional impozabil consemnat în procesul-verbal de impunere definitivă, încheiat de către circumscripțiile și administrațiile financiare. Meșteșugarii cu ateliere proprii plătesc o cotizație fixă lunară pentru fiecare ucenic pe care-l pregătesc în aceste ateliere, pe toată durata contractului de ucenicie. Pentru persoanele care lucrează ca angajați în atelierele proprii după terminarea ucenicîei, meșteșugarii respectivi sînt obligați să plătească pe toată durata contractului de muncă o cotizație de asigurări sociale reprezentînd 10% din cîștigul lunar prevăzut în contractul de muncă, însă nu mai puțin de 75 lei lunar. În caz de incapacitate temporară de muncă, meșteșugarii cu ateliere proprii sînt exonerați de plata **c.** pentru întreaga lună în care s-a înregistrat pierderea capacității de muncă. De asemenea, meșteșugarul nu este obligat să plătească **c.** pentru întreaga lună în care ucenicii ori angajații săi s-au aflat în incapacitate temporară de muncă. Neplata **c.** pînă la finele lunii se sancționează cu o majorare de 0,2% pentru fiecare lună sau fracțiune de lună întîrziată în plată. Întîrzierea timp de mai mult de 6 luni în plata **c.** conduce la retragerea autorizației de exercitare a meseriei. Meșteșugarii mai plătesc lunar și contribuția de 2% pentru pensia suplimentară calculată la venitul corespunzător clasei de cotizare la asigurările sociale. Contribuția lunară de 2% pentru pensia suplimentară o plătesc și angajații meșteșugarului, după terminarea ucenicîei calculată asupra cîștigului lor lunar. În aceleași condiții ca și meseriașii cu ateliere proprii plătesc **c.** de asigurări sociale și persoanele care prestează servicii și sînt retribuiți pe bază de cotă-parte din încasările realizate. → și *venit profesional anual impozabil.*

CRAH BANCAR, fenomen economic specific economiei capitaliste, care se manifestă printr-o stare de dezorganizare bruscă a vieții economice, prin lipsa acută a posibilităților de acordare a creditelor, prin scăderea catastrofală a cursului acțiunilor la bursă și prin devalorizarea monedei naționale.

CREANȚĂ, actul prin care se constată dreptul capitalismului creditor de a primi o sumă de bani de la debitor. **C.** constituie un activ pentru creditor și un pasiv pentru debitor. → și *cambie.*

CREDIT, încrederea pe care o persoană, numită creditor, o acordă altei persoane, numită debitor, căreia îi dă, în prezent, bani sau alte valori pentru a le restitui mai tîrziu în valori echivalente sau în alte forme, la o dată determinată, numită scadență. **C.** este schimbul unui bun prezent cu un altul viitor și echivalent. În *socialism,* creditul este o formă de mobilizare de către stat a mijloacelor bănești temporar disponibile și folosirea lor planificată, cu condiția rambursării acestora la un anumit termen. Este una din formele de stimulare a gospodăririi judicioase a mijloacelor materiale și financiare de către întreprinderi și contribuie la creșterea producției și a eficienței activității lor economico-sociale.

CREDIT ACTIV, c. acordat de către *creditor* → ; pentru el constituie o creanță activă, iar în contabilitate apare înregistrat la conturile Debitori, Clienți etc.

CREDIT AGRICOL, c. ce se acordă din fondurile statului pentru satisfacerea nevoilor de mijloace de producție ale întreprinderilor agricole de stat, întreprinderilor de mecanizare a agriculturii și a cooperativelor agricole de producție, de către *Banca pentru Agricultură și Industria Alimentară* (→).

CREDIT AMORTIZABIL, c. rambursabil treptat, în rate anuale și lunare. Se folosește mult în capitalism. În *socialism* se folosește sub forma creditelor acordate pentru construirea de locuințe proprietate personală.

CREDIT BANCAR *(în capitalism),* **c.** acordat de capitaliștii care dețin capital bănesc (bancheri), capitaliștilor în funcțiune. **C.b.** procură mijloacele financiare necesare diferitelor sectoare de activitate economică. El intră în categoria împrumuturilor în bani. Spre deosebire de *creditul comercial* (→) care se acordă din capitalul ocupat în producție sau în circulație, **c.b.** se acordă din *capitalul inactiv* (→), nefolosit, precum și din capitalul bănesc temporar disponibil ce se află în căutare de plasament. Acordarea **c.** ca și primirea lor formează fundamentul activității unei bănci. În calitatea lor de intermediare, băncile se împrumută pentru a da apoi cu împrumut. Creditul se acordă, de regulă, pe termen scurt și are în vedere și riscul insolvabilității împrumutatului. Formele **c.b.** sînt: *de scont, în cont curent, pe gaj de efecte publice (lombard), pe gaj de efecte comerciale, de mărfuri, documentar* etc. În *socialism,* **c.b.** exprimă relații bănești care se stabilesc între stat (băncile sale), pe de o parte, și unitățile socialiste de stat, cooperatiste și populație, pe de altă parte, respectiv acea parte a relațiilor bănești prin mijlocirea cărora statul, cu ajutorul instituțiilor de credit, mobilizează resursele bănești temporar disponibile aparținînd diferitelor unități socialiste, economiile bănești ale populației, folosind — cînd este cazul — și emisiunea monetară și le acordă, apoi, în mod planificat, pe un timp determinat, cu titlu rambursabil, altor unități socialiste cărora resursele bănești proprii — în perioada respectivă — nu le sînt suficiente pentru îndeplinirea planurilor de producție, precum și persoanelor fizice pentru construcții de locuințe și pentru alte destinații productive, cu plata unei dobînzi și în condițiile exercitării controlului bancar. Creditul socialist își păstrează numai forma, învelișul exterior vechi; el dobîndește un conținut nou, determinat de relațiile social-economice noi pe care le exprimă, de rolul pe care îl exercită, deoarece în economia socialistă nu mai există capital de împrumut. Din forma veche, **c.b.** socialist a menținut numai unele elemente și anume: rambursabilitatea și însușirea de a fi purtător de dobîndă. Conținutul nou al **c.b.** este determinat de natura modului de producție socialist, de proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție,

de structura de clasă a societății, de natura social-economică a creditorului și debitorului. **C.b.** socialist reprezintă forma de atragere și de folosire planificată a mijloacelor bănești temporar disponibile ce se formează în economia națională. Sursele de formare a fondurilor de creditare sînt: disponibilitățile bănești temporare ale unităților de stat și cooperatiste, fondul de amortizare, disponibilitățile curente și excedentele bugetare ale anilor precedenți, fondurile asigurărilor sociale de stat și cooperatiste, fondurile asigurărilor de stat, economiile bănești ale populației depuse la C.E.C., fondurile proprii ale băncilor și emisiunea de monedă. Existența **c.b.** în societatea noastră socialistă este determinată de proprietatea socialistă de stat și cooperatistă, de proprietatea personală, de existența producției de mărfuri, a relațiilor marfă-bani, de acțiunea legii valorii, a legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale și a celorlalte legi economice ale socialismului. Necesitatea **c.b.** în economia socialistă este determinată de eliberarea parțială și temporară a resurselor bănești de care dispun unitățile economice de stat și cooperatiste, eliberare care are loc datorită modului de desfășurarea procesului de aprovizionare, producție și desfacere. **C.b.** face posibilă mobilizarea resurselor bănești temporar disponibile din economie și de la populație și acordarea planificată a acestor mijloace bănești altor unități socialiste și grupelor de populație, pe un timp determinat în vederea folosirii lor în scopuri productive; el constituie o sursă importantă, elastică și operativă de formare a mijloacelor circulante și chiar a mijloacelor fixe necesare unităților socialiste pentru desfășurarea normală a procesului de producție și de circulație a mărfurilor. Necesitatea **c.b.** în economia socialistă rezultă și din faptul că el constituie una dintre cele mai importante pîrghii economice cu ajutorul căreia se evită imobilizările de fonduri; el este un instrument folosit de către stat pentru organizarea și conducerea planificată a producției și repartiției produselor la nivelul economiei naționale și, în același timp, un mijloc de evidență, de control și de întărire continuă a autogestiunii economico-financiare. **C.b.** este necesar pentru organizarea planificată a circuitului mijloacelor materiale și bănești la nivelul întregii economii naționale, reglementarea planificată a circulației bănești și menținerea stabilității leului. Creditarea unităților economice de către Banca Națională a R. S. România și băncile specializate se realizează potrivit prevederilor planului de credite, elaborat pe baza planului național unic și a bugetului de stat. **C.b.** joacă un rol important în mobilizarea mijloacelor bănești temporar disponibile și folosirea lor în procesul reproducției sociale, în justa amplasare a forțelor de producție pe teritoriul țării, în dezvoltarea planificată, echilibrată și armonioasă a economiei naționale. Cu ajutorul **c.b.** s-a înfăptuit industrializarea socialistă a țării, cooperativizarea agriculturii, dezvoltarea schimbului de mărfuri, făurirea economiei socialiste unitare. **C.b.** participă la înfăptuirea obiectivelor planului național unic, la îndeplinirea Programului partidului, la creșterea în ritm susținut a economiei naționale, la afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice, la obținerea unei noi calități a întregii activități economice. De asemenea, contribuie la accelerarea circuitului mijloacelor bănești și materiale din economie, la gospodărirea rațională a mijloacelor proprii și împrumutate, la creșterea productivității muncii, la reducerea costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație. Avînd o destinație precisă, planificată și fiind un mijloc de control, **c.b.** contribuie la îmbunătățirea activității economico-financiare a unităților socialiste, întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare, la extinderea autofinanțării. În același timp, el contribuie la reglementarea planificată și la accelerarea circulației bănești cu și fără numerar, la păstrarea unui raport just între cantitatea de mărfuri existentă pe piață și masa monetară aflată în circulație, la menținerea și creșterea puterii de cumpărare a leului. Creditul îndeplinește un rol important în gospodărirea rațională a tuturor resurselor materiale, de muncă și bănești, fapt ce contribuie la întărirea disciplinei economico-financiare, realizarea planului național unic, reducerea

costurilor de producție, sporirea acumulărilor bănești și creșterea continuă a venitului național.

CREDIT BUGETAR, sumă prevăzută și aprobată prin bugetul de stat, în limitele căreia instituția bugetară poate cheltui, în cursul anului, mijloacele bănești primite de la bugetul de stat pentru îndeplinirea sarcinilor sale stabilite prin plan. **C.b.** se prevăd în buget cu o destinație precisă, sînt repartizate pe titulari și nu pot fi depășite. ◇ **C.b. deschis,** aprobare dată de Ministerul Finanțelor, Băncii Naționale a R.S. România și a băncilor specializate de a finanța din bugetul republican un ordonator principal de credite. În cadrul bugetelor locale **c.b.d.** reprezintă sumele comunicate de administrația financiară ordonatorilor principali, pe subdiviziunile clasificației bugetare, în limitele cărora ei pot dispune plăți de casă din mijloacele bănești pe care le vor primi drept finanțare de la bugetul local. În contabilitatea ordonatorilor de credite (principali, secundari sau terțiari), pentru creditele deschise se debitează contul „Credite pentru cheltuieli proprii și acțiuni centralizate" prin creditul contului „Finanțarea bugetară" (în contabilitatea ordonatorilor principali) sau a contului „Decontări între instituția superioară și instituțiile subordonate, privind finanțarea bugetară" (în contabilitatea ordonatorilor secundari și terțiari). În contabilitatea băncii se deschid ordonatorilor principali și secundari finanțați de la bugetul republican două conturi: un cont de credite deschis pentru acoperirea cheltuielilor proprii și a acțiunilor centralizate și un cont de credite deschis pentru a fi repartizate la instituțiile subordonate. ◇ **C.b. închis.** disponibilul rămas neconsumat la sfîrșitul anului și anulat de drept. ◇ **C.b. reconstituit,** însumarea a alocației bugetare trimestriale neconsumate, cu cea din trimestrul următor, în cursul aceluiași an calendaristic. → și *reconstituire (~ a creditelor bugetare).* ◇ **C.b. repartizat, c.** pus la dispoziția ordonatorilor (secundari și terțiari) de către ordonatorii principali de credite. ◇ **C.b. retras, c.** retras de către organul financiar superior ordonatorilor principali sau de către aceștia ordonatorilor secundari.

CREDIT CAPITALIST, formă de mișcare a *capitalului de împrumut* (→). Prin intermediul **c.c.,** *capitalul bănesc* (→) temporar disponibil se transformă în capital de împrumut. **C.c.** se prezintă sub două forme: *credit comercial* (→) și *credit bancar* (→). **C.c.** contribuie la redistribuirea capitalurilor între diferitele ramuri ale economiei capitaliste și la egalizarea ratei profitului, la economisirea cheltuielilor de circulație, la intensificarea și accelerarea procesului de concentrare și centralizare a capitalului. Concomitent, **c.c.** contribuie la ascuțirea contradicțiilor capitalismului, la agravarea crizelor economice. În imperialism se înregistrează o scădere a ponderii creditului comercial comparativ cu creditul bancar, are loc o creștere considerabilă a proporțiilor creditului în general, se prelungește durata de acordare a creditelor; de asemenea, din instrument al liberei concurențe, creditul a devenit un mijloc al dominației capitalului monopolist. În timpul crizei generale a capitalismului se înregistrează o creștere a surplusurilor de capital de împrumut, capital folosit într-o măsură tot mai mare în scopuri neproductive; se înregistrează o creștere a datoriei publice.

CREDIT CĂMĂTĂRESC, → **CAMĂTĂ; CAPITAL CĂMĂTĂRESC.**

CREDIT COMERCIAL, c. acordat de regulă cumpărătorului, de către furnizor, sub formă de vînzări de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii, cu plata la o dată ulterioară. În *capitalism,* **c.c.** se acordă reciproc între capitaliștii activi (industriași, comercianți) pentru realizarea mărfurilor. **C.c.** se folosește de capitaliști la vînzarea-cumpărarea pe credit a mașinilor, utilajelor, materiilor prime, materialelor, combustibilului etc., precum și a obiectelor de consum. De regulă, **c.c.** se acordă pe termen scurt pe baza *cambiei* (→). Pe această cale **c.c.** înlesnește

și accelerează circulația capitalului industrial. **C.c.** constituie baza sistemului de credit. În *socialism*, acest credit a fost desființat.

CREDIT CONSUMATIV *(în capitalism)*, **c.** acordat pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate de simple acțiuni de consumație (cumpărare de bunuri necesare întreținerii debitorului sau cheltuieli pentru călătorii de agrement etc.). În *socialism* **c.c.** se acordă pentru vînzarea cu plata în rate a mărfurilor de mare valoare și de lungă durată, în scopul ridicării nivelului de trai al personalului retribuit.

CREDIT COOPERATIST, parte componentă a sistemului de credit socialist, utilizat în mediul rural, care exprimă relații bănești prin intermediul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești ale cooperativelor de credit aflate în subordinea cooperației de consum. Sursele de formare a **c.c.**: taxa de înscriere a membrilor cooperatori, părțile sociale subscrise și vărsate, beneficiile rezultate din activitatea cooperativelor de credit, alte surse. Cooperativele de credit acordă membrilor lor împrumuturi pentru scopuri productive cît și pentru cele neproductive. → și *cooperativă de credit.*

CREDIT CU TERMEN FIX DE RAMBURSARE, c. acordat în ruble transferabile de către *Banca Internațională de Colaborare Economică* (→), țărilor socialiste membre, pentru satisfacerea necesarului de mijloace ale băncilor împuternicite, cu termene de rambursare fixe de pînă la un an, iar în unele cazuri pînă la 2—3 ani. **C. cu t.f. de r.** se acordă pe baza unor cereri bine fundamentate, pentru diferite acțiuni privind specializarea și cooperarea în producție, extinderea schimburilor de mărfuri, echilibrarea balanței de plăți, diferite cerințe sezoniere etc. Nivelul dobînzilor se stabilește de consiliul băncii astfel încît să stimuleze folosirea rațională a mijloacelor bănești și să asigure sporirea beneficiilor băncii.

CREDIT DE CONFIRMARE (STAND-BY CREDIT) *(în capitalism)*, linie de credit care urmărește asigurarea cu anticipație a efectuării de trageri în cadrul unei anumite sume, la momentul apreciat ca fiind oportun de către beneficiarul creditului și pe durata unei perioade determinate, fără să mai fie nevoie de o nouă examinare a poziției împrumutatului. Astfel de credite au fost puse la dispoziția *Fondului Monetar Internațional* (→) începînd din 1961 — pe baza acordurilor generale de împrumut —, de către principalele țări capitaliste: S.U.A., Anglia, Japonia, Canada, Franța, Belgia, Olanda, Italia, R.F. Germania și Suedia, reunite în grupul „celor zece". Acordurile generale de împrumut urmăreau sporirea resurselor F.M.I. și apărarea valutei de rezervă (dolarul și lira sterlină) datorită dificultăților financiare, oglindite în deficitele sistematice ale balanței de plăți a S.U.A. și Angliei.

CREDIT DE COOPERARE, c. acordat pentru realizarea unuia sau mai multor obiective în comun într-un anumit stat și se rambursează către statele creditoare prin livrarea de produse realizate de obiectivul construit.

CREDIT DE CURIER, c. acordat între bănci pe o durată de timp de pînă la 15 zile și reînnoit automat în vederea efectuării operațiilor de avansare a unor sume de de către o bancă în contul corespondentului său.

CREDIT DE DECONTARE, c. cu caracter de revolving, acordat în ruble transferabile de către *Banca Internațională de Colaborare Economică* (→) țărilor membre, pentru satisfacerea necesarului de mijloace ale băncilor împuternicite, în situațiile în care plățile depășesc încasările pe perioade de timp scurte. Creditul se acordă imediat, pe măsura cerințelor și necesităților, în limita unui plafon stabilit de

consiliul băncii. La acordarea creditului nu se stabileşte termenul de rambursare. Creditul nerambursat în cursul unui an se poate reporta pe anul următor.

CREDIT DE FURNIZOR, c. ce se acordă de furnizorul exportator, cumpărătorului importator, urmînd ca exportatorul să fie refinanţat de către o bancă.

CREDIT DE LOMBARD *(în capitalism)*, **c.** acordat de regulă de bănci prin amanetarea bunurilor mobile (mărfuri, documente asupra mărfurilor, metale preţioase, acţiuni, obligaţiuni, poliţe etc.), care servesc pentru garantarea sumelor ce se amanetează la creditor, debitorul păstrîndu-şi dreptul de proprietate asupra lor. Dacă debitorul nu restituie împrumutul la termen, dreptul de proprietate asupra bunurilor amanetate trece asupra creditorului; din vînzarea bunurilor şi din suma încasată creditorul îşi reţine împrumutul acordat şi dobînzile aferente.

CREDIT DE PLĂŢI PENTRU APROVIZIONARE, c. planificat care se acordă pe baza documentelor acceptate de cumpărător pe măsura constituirii de stocuri suficiente de materii prime, materiale, combustibil etc.

CREDIT DESCHIS, dispoziţie necondiţionată conţinută de un acreditiv sau o scrisoare de credit, de a elibera (achita) unei persoane o anumită sumă de bani. → şi *acreditiv*; *scrisoare de credit.*

CREDIT DE STAT, totalitatea relaţiilor de credit în care una din părţi este statul. **C.** de s. se realizează sub formă de împrumuturi prin emisiunea de obligaţiuni fiscale sau prin mobilizarea depunerilor în casele de economii. → şi *credit public.*

CREDIT DOCUMENTAR, modalitate de plată internaţională, aranjament, prin care o bancă (emitentă) îşi asumă obligaţia în numele unui client (ordonator) să facă direct plata sau să autorizeze efectuarea plăţii de către o altă bancă, în favoarea unui beneficiar indicat de ordonator, să accepte sau să negocieze cambiile care se vor trage asupra sa de către terţul indicat, adică de către beneficiar. În activitatea de comerţ internaţional, **c.d.** se poate prezenta sub mai multe forme, dintre care mai frecvent folosite sînt: *acreditivul documentar (comercial)* (→) şi *scrisoarea de credit comercială* (→). **C.d.** conţine următoarele elemente principale: denumirea şi sediul băncii comerciale care deschide acreditivul; denumirea şi sediul băncii delegate să plătească, să confirme, să negocieze documentele sau să accepte cambiile; denumirea şi sediul ordonatorului; denumirea şi sediul beneficiarului, numărul de ordine al creditului, data deschiderii creditului (de la care exportatorul are certitudinea plăţii mărfurilor pe care le livrează); natura economică şi juridică a **c.d.**; valoarea şi termenul de valabilitate al **c.** (pînă la care se pot efectua operaţiunile de plăţi); marfa care urmează a fi plătită; termenul de livrare a mărfii; documentele de expediere şi de plată a mărfurilor şi diferite alte elemente. **C.d.** se acordă pe bază de garanţii şi se foloseşte în relaţiile de comerţ exterior. Documentele ce pot constitui garanţia sînt: conosamentul sau scrisoarea de trăsură, factura sau orice alt document care atestă proprietatea mărfurilor. **C.d.** constituie o modalitate de plată eficace foarte frecvent folosită în relaţiile de plăţi internaţionale, deoarece este un mijloc de siguranţă, de garanţie a plăţii pentru exportator, de control reciproc. **C.d.** se pot clasifica din mai multe puncte de vedere: *a)* după procedura de deschidere şi de derulare: *acreditiv documentar, scrisoare de credit comercial; b)* după modul de asigurare a efectuării plăţilor: *irevocabile, revocabile; c)* după natura operaţiunilor efectuate de bănci: *de acceptare, de plată, de negociere; d)* după modul de executare a operaţiunilor de livrare şi de încasare: *transferabile, netransferabile, utilizabile total* sau *parţial, cu livrări eşalonate, cu acoperire după fiecare plată, cu clauză roşie; e)* după locul de domiciliere: *domiciliat în ţara vînzătorului; domiciliat în ţara cumpărătorului; domiciliat într-o terţă ţară.* **C.d.** mai pot

fi utilizate pentru operaţiuni comerciale conexe, prin acoperire de banca ordonatoare la o terţă bancă a unui credit pe care l-a deschis (de rambursare).

CREDIT DOCUMENTAR CU CLAUZĂ ROŞIE, c. în care banca vînzătorului are împuternicirea să-i pună la dispoziţia acestuia, în contul viitoarei livrări, o parte sau întregul preţ al acesteia pentru a-i da posibilitatea să angajeze şi să procure mărfurile, mai ales de natură agricolă, de la producătorii respectivi.

CREDIT DOCUMENTAR DOMICILIAT ÎN ŢARA CUMPĂRĂTORULUI, clauză; modalitate tehnică de plată a mărfurilor livrate, folosită în relaţiile internaţionale, potrivit căreia exportatorul poate încasa contravaloarea mărfurilor exportate după ce documentele respective ajung la banca din ţara cumpărătorului, pe care le verifică şi le găseşte conforme cu prevederile acreditivului. Domicilierea creditului în ţara cumpărătorului înseamnă că plata preţului mărfurilor livrate, însoţite de diferite documente şi eventual şi de o cambie, se face în ţara cumpărătorului, arătîndu-se localitatea şi sediul băncii care efectuează plata. → şi *acreditiv documentar (comercial); acreditiv domiciliat.*

CREDIT DOCUMENTAR DOMICILIAT ÎN ŢARA EXPORTATORULUI, clauză; modalitate de încasare a contravalorii mărfurilor exportate de către exportator, imediat ce documentele de export au fost depuse la banca sa şi după ce au fost verificate şi găsite în concordanţă cu prevederile acreditivului. Potrivit acestei modalităţi de decontare internaţională, exportatorul este exonerat de plata spezelor bancare, comisioanelor etc., acestea fiind suportate de cumpărător. Acest gen de credit documentar se mai numeşte „la vedere." → şi *acreditiv documentar (comercial); acreditiv domiciliat.*

CREDIT DOCUMENTAR IREVOCABIL, formă de creditare care nu poate fi modificată sau anulată pe timpul valabilităţii ei, decît numai cu agrementul părţilor. Prin conţinutul şi funcţiile sale acest **c.** constituie o garanţie pentru furnizor, iar pentru banca emitentă un angajament ferm de a plăti sau de a face plătibil creditul, de a accepta sau cumpăra (negocia) *cambii* (→) trase către beneficiar la vedere sau la termen asupra ordonatorului creditului sau asupra oricărui alt tras menţionat în credit. **C.d.i.** pot fi domiciliate în ţara vînzătorului sau a cumpărătorului. La creditul domiciliat în ţara vînzătorului, confirmat de o terţă bancă, toate spezele bancare (comisioane de avizare, de plată, cheltuielile cu remiterea documentelor etc.) se suportă de cumpărător (ordonator) în afară de cazul dacă prin contract nu se prevede altfel. ◇ **C.d.i. confirmat, c.** în care *raportul* juridic ferm de **c.** se încheie direct între beneficiarul de **c.** şi banca la care s-a adresat cererea de deschidere a creditului. În acest caz, pe lîngă angajamentul băncii emitente, există şi angajamentul unei alte bănci, împuternicită de către prima, de a plăti, negocia sau accepta cambiile etc. Această formă de **c.** se utilizează în cazurile în care furnizorul şi banca sa nu au deplină încredere în banca străină care l-a deschis. Pe baza cererii importatorului, banca acestuia (ordonatoare) dă instrucţiuni băncii din ţara exportatorului să confirme *acreditivul* (→). În acest fel, banca respectivă confirmatoare devine direct şi ferm angajată faţă de beneficiar de a realiza plata. ◇ **C.d.i. neconfirmat, c.** în care banca furnizorului notifică deschiderea creditului fără a-şi lua un angajament ferm de plată, deoarece între bancă şi beneficiar nu se stabileşte nici un raport juridic.

CREDIT DOCUMENTAR REVOCABIL, formă de **c.** care se poate modifica sau anula numai pînă la prezentarea documentelor de export la banca împuternicită să onoreze plata, indiferent de termenul de valabilitate al acestora şi fără acordul prealabil al furnizorului de mărfuri. **C.d.r.** nu prezintă certitudine pentru furnizor,

fapt ce îl determină să livreze operativ mărfurile și să se preocupe de încasarea în cel mai scurt timp a contravalorii lor.

CREDIT DOCUMENTAR TRANSFERABIL, formă de **c.** în care beneficiarul are dreptul să împuternicească banca sa să efectueze plata, să dea acceptarea, să solicite altei bănci să efectueze negocierea, ori să emită instrucțiuni pentru utilizarea creditului, parțial sau total, de către unul sau mai mulți terți beneficiari secunzi. Acest **c.** poate fi transferat o singură dată (în întregime) sau în rate și dă dreptul beneficiarului de a împuternici un alt beneficiar să prezinte documentele la plată și deci să utilizeze acest credit. Banca solicitată să efectueze transferul nu are obligația de a-l efectua decît în limitele și maniera în care ea și-a dat agrementul în mod expres și cu condiția ca spezele să-i fie plătite. Dacă nu există asemenea prevederi spezele cad în sarcina primului beneficiar. Banca Română de Comerț Exterior utilizează foarte rar această formă de credit.

CREDIT DOCUMENTAR UTILIZABIL TOTAL SAU PARȚIAL (CU LIVRĂRI EȘALONATE), formă de **c.** practicat în sistemul livrărilor de mărfuri în una sau mai multe tranșe în interiorul termenelor contractuale și, deci, creditul se utilizează corespunzător formei de livrare a mărfurilor. Acest credit poate fi utilizat în totalitate numai în cazul în care prin normele de deschidere sînt interzise utilizările parțiale. Creditul utilizabil parțial (fracționat) se folosește corespunzător numărului tranșelor de livrări de mărfuri care se vor efectua în interiorul termenului de livrare și cu condiția ca valoarea totală a acestora să nu depășească plafonul creditului. Este indicat ca în cazul livrărilor parțiale, în documentele de deschidere a creditului documentar să se menționeze prețul unitar al mărfurilor ce urmează să se livreze, fapt ce dă posibilitatea băncii plătitoare să țină contabilitatea și să controleze plățile pe care le efectuează. Dacă acest preț nu este prevăzut banca achită facturile pînă la suma totală a creditului, riscul revenind cumpărătorului. La această formă de credit este necesar să se precizeze de la început, pentru fiecare livrare, cantitatea mărfurilor, sortimentul și termenul de livrare. Dacă mărfurile respective nu se livrează într-o anumită perioadă sau pînă la expirarea termenului, creditul aferent nu se reportează pentru tranșele următoare, ci se anulează.

CREDIT FUNCIAR, **c.** acordat pe termen lung, în baza garantării lui cu o proprietate imobiliară urbană sau rurală; se rambursează eșalonat prin amortizare. În decursul timpului, **c.f.** a contribuit la concentrarea fondului funciar în tot mai puține mîini și aceasta cu deosebire în mediul rural.

CREDIT GUVERNAMENTAL, **c.** în mărfuri acordat între state; se rambursează de către debitor, într-un anumit interval de timp, tot în mărfuri.

CREDIT INTERNAȚIONAL, **c.** acordat de către stat, bănci și de alte persoane juridice sau fizice, unor alte țări, bănci sau persoane juridice și fizice. **C.i.** cuprinde și creditul organizațiilor financiare internaționale. În *capitalism*, **c.i.** este una din formele exportului de capital în scopul obținerii unei rate de profit mai mare decît în țara exportatoare. În funcție de persoana creditorului și a debitorului, **c.i.** se împarte în: *a)* credite acordate de către organizațiile financiare internaționale unor state sau organizații; *b)* credite interguvernamentale acordate direct sau prin instituții de credit de către unele state altor state; *c)* credite acordate de către state, instituțiile bancare particulare sau de către consorții bancare, altor țări; *d)* credite acordate de către băncile particulare și firmele comerciale ale unor state, băncilor particulare și firmelor comerciale ale altor state. **C.i.** poate fi *pe termen scurt* sau *pe termen lung*. În *socialism*, **c.i.** este caracterizat de unitatea de scopuri

în construirea socialismului și comunismului, cu respectarea tuturor principiilor ce stau la baza raporturilor dintre aceste țări. → și *credite valutare*.

CREDIT IPOTECAR (în *capitalism*), se acordă pe baza unei ipoteci constînd dintr-un drept real, care grevează un bun imobil pentru a garanta rambursarea **c.** de către debitor. În caz de neplată a împrumutului, creditorul are dreptul să ceară prin justiție scoaterea în vînzare prin licitație publică a bunului imobil ipotecat, iar din prețul obținut să-și rețină suma împrumutată împreună cu dobînda și cheltuielile prilejuite de judecată și de vînzare. Contractul de ipotecă este astfel un contract accesoriu al creanței pe care o garantează. → și *ipotecă*.

CREDIT ÎN CONT CURENT, c. acordat pe baza unui contract de deschidere de credit în *cont curent bancar* (→), în care sumele împrumutate se utilizează pe măsura necesităților pînă la concurența limitei creditului acordat. Aceste credite pot fi *descoperite*, cînd sînt acordate pe baza încrederii în solvabilitatea debitorului și *acoperite* sau *garantate* cu valori mobiliare, mărfuri etc.

CREDIT NERAMBURSAT ÎN TERMEN, c. acordat unităților economice pentru diferite destinații și nerambursat pînă la scadențele respective. Aceste **c.** se țin într-o evidență separată, sînt purtătoare de dobînzi majorate și se lichidează în ordinea legală de plăți pe măsura creării disponibilităților în contul curent.

CREDIT PASIV, c. primit de către debitor pentru care constituie o obligație de plată. În contabilitate acest credit este înregistrat la conturile de „Împrumuturi". → și *credit activ*.

CREDIT PE DOCUMENTE ÎN CURS DE ÎNCASARE, c. acordat unităților economice furnizoare pentru reîntregirea mijloacelor circulante încorporate în produsele livrate, lucrările executate sau serviciile prestate, inclusiv cheltuielile efectuate în contul clienților, precum și sumele reprezentînd acumulările bănești din beneficii și impozite. Unităților economice care se creditează prin *cont curent* (→), cu creditarea prin cont separat a documentelor în curs de încasare, creditele li se acordă printr-un cont separat denumit „Cont de împrumut pe documente în curs de încasare". Suma acestui **c.** ce se virează în contul curent, se stabilește pe baza borderoului prezentat băncii de către unitățile economice. **C.** se acordă pentru perioada pînă la încasarea contravalorii livrărilor de mărfuri, executărilor de lucrări și prestărilor de servicii. Rambursarea **c.** se face prin înregistrarea sumelor încasate, prevăzute de documentele respective, direct în „Contul de împrumut pe documente în curs de încasare". În cazul documentelor refuzate la plată rambursarea se face prin stornarea operației din contul curent. La unitățile economice care se creditează prin contul curent, cu creditarea prin acest cont și a documentelor în curs de încasare, în limita de creditare se include și suma medie a documentelor în curs de încasare stabilită cu prilejul planificării creditelor.

CREDIT PE TERMEN LUNG, c. acordat pentru realizarea de investiții pe o durată mai mare de 5 ani.

CREDIT PE TERMEN MIJLOCIU, c. acordat pe o durată de timp de la 2 la 5 ani.

CREDIT PE TERMEN SCURT, c. acordat pe o durată de timp de pînă la un an pentru diferite operații comerciale și procese de producție.

CREDIT PENTRU ACOPERIREA CHELTUIELILOR PLANIFICATE CARE DEPĂȘESC ÎN UNELE TRIMESTRE VENITURILE, c. acordat unităților economice în

trimestrele în care cheltuielile de producție planificate sînt mai mari decît veniturile, dar pe întregul an sînt planificate cu beneficii. **C.** se acordă pentru acoperirea diferenței respective și urmează să se recupereze din beneficiile trimestrelor următoare. Rambursarea **c.** se face chenzinal, în trimestrele planificate cu beneficii, din contul curent.

CREDIT PENTRU ACOPERIREA TEMPORARĂ A DOTAȚIEI DE STAT, c. acordat întreprinderilor care înregistrează pierderi în primele trimestre și cu beneficii în celelalte trimestre ale anului de plan. Este destinat să acopere pierderile în limita sumelor înscrise în comunicările de vărsăminte. Creditul se poate acorda și cînd pierderea urmează a fi acoperită din beneficiile altor întreprinderi prin redistribuire, pe baza cifrelor din bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii.

CREDIT PENTRU ACTIVITATEA DE PRODUCȚIE A ASOCIAȚIILOR ECONOMICE INTERCOOPERATISTE, c. acordat în vederea completării fondurilor proprii pentru procurarea de animale, stocuri de furaje, materii și materiale, îngrășăminte chimice, produse, mărfuri și diferite alte cheltuieli din producție prevăzute în planul de producție și în bugetul de venituri și cheltuieli. Dacă în unele perioade aceste unități nu își pot efectua plățile din fonduri proprii, diferite încasări și din creditele bancare aprobate, ele pot primi *credit pentru refacerea capacității de plată* (→), cu dobîndă majorată, pentru plata aprovizionărilor și a altor plăți. Creditele ce le primesc asociațiile economice intercooperatiste se garantează cu valori materiale, cu veniturile prevăzute a se realiza, precum și cu cesiunea în favoarea băncii a drepturilor băneşti pe care le au de încasat. De asemenea, cooperativele agricole garantează creditele care se acordă asociațiilor economice intercooperatiste proporțional cu părțile sociale pe care ele le-au subscris. Asociațiile economice intercooperatiste rambursează creditele din sumele încasate pentru produsele livrate, lucrările executate și serviciile prestate, din despăgubirile primite și din orice alte încasări realizate. Eventualele credite rămase nerambursate la finele anului, ca o consecință a nerealizării veniturilor sau datorită depășirii cheltuielilor, se recuperează de la cooperativele agricole de producție proporțional cu părțile sociale pe care acestea le-au subscris.

CREDIT PENTRU ACTIVITATEA DE PRODUCȚIE A UNITĂȚILOR AGRICOLE COOPERATISTE, c. acordat cooperativelor agricole de producție pe bază de contract, de către unitățile Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, pentru completarea fondurilor proprii în vederea acoperirii cheltuielilor materiale de producție, retribuirea după muncă, plata contribuției la fondul de pensii și asigurări sociale, prelevări la fondul de dezvoltare economică, cît și pentru alte obligații care decurg din acte normative și din contractele economice încheiate de către cooperative și prevăzute în bugetul de venituri și cheltuieli. Cuantumul creditului se determină pe baza prevederilor contractelor încheiate de cooperative pentru valorificarea produselor agricole către unități socialiste de stat, reprezentînd pînă la 60% din valoarea producției contractate, avîndu-se în vedere volumul încasărilor ce vor fi realizate din valorificarea producției, din care să se ramburseze integral creditele la scadență. Unitățile bancare acordă creditele în mod eșalonat, pentru acoperirea cheltuielilor de producție pe culturi și specii de animale, care au fost avute în vedere la întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli. În cursul anului banca poate acorda, pe baza unei cereri justificative, credite mai mari decît cuantumul menționat mai sus, însă numai dacă există garanția rambursării lor și de stingere a celorlalte obligații de plată. Cînd unitățile bancare constată în cursul anului că nu există garanția rambursării creditului, datorită nerealizării producției vegetale și animale, sistează creditarea sau micșorează, corespunzător, creditele. Cooperativele agricole de producție pot beneficia și de credite pentru dezvoltarea

unor activităţi industriale (prelucrarea produselor agricole, construcţii, prestări de servicii), care se acordă pentru aprovizionări cu materii prime şi materiale necesare obţinerii de produse rentabile, cu desfacere asigurată. C.A.P. beneficiare de credit trebuie să valorifice producţia potrivit prevederilor contractelor încheiate cu ocazia creditării; nerespectarea acestor clauze sau schimbarea destinaţiei producţiei contractate, dă dreptul băncii să ia măsuri pentru rambursarea creditelor acordate înainte de scadenţă, din orice disponibilităţi ale cooperativelor sau să dispună executarea silită prin valorificarea produselor existente la cooperativă. Dacă veniturile curente şi creditele acordate nu sînt suficiente pentru efectuarea cheltuielilor de producţie, pe baza unor aprobări speciale, cooperativele pot beneficia de credite suplimentare. Astfel de credite se aprobă de către Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare şi Uniunea Naţională a Cooperativelor Agricole de Producţie concomitent cu planul de credite şi se acordă cooperativelor agricole de producţie care au avut de suferit din cauza calamităţilor naturii şi, ca urmare, nu realizează veniturile necesare retribuirii cooperatorilor. Creditele de care beneficiază cooperativele agricole de producţie se garantează cu valori materiale, cu veniturile planificate a se realiza, precum şi cu cesiunea în favoarea băncii a drepturilor băneşti pe care le au de realizat. Rambursarea creditelor se face din încasările obţinute din livrarea produselor, executările de lucrări şi prestările de servicii, din despăgubirile încasate şi din orice alte venituri obţinute.

CREDIT PENTRU ACTIVITATEA DE „SERVICE" DESTINATĂ STRĂINĂTĂŢII, c. acordat unităţilor care furnizează la export maşini şi utilaje, care prestează servicii şi acordă asistenţă tehnică beneficiarilor străini aflaţi atît în străinătate, cît şi în ţara noastră. Aceste servicii privesc: montajul, punerea în funcţiune, efectuarea de probe, remedieri, reparaţii, urmărirea comportării în exploatare a utilajelor, maşinilor şi instalaţiilor livrate în limitele termenelor de garanţie etc. Unităţile care prestează astfel de servicii au nevoie de stocuri de piese de schimb în străinătate şi în ţară, pentru funcţionarea maşinilor şi utilajelor respective în cadrul termenului de garanţie. Aceste stocuri se creditează la costul planificat dacă se fabrică în întreprinderea respectivă şi la preţul de aprovizionare dacă acestea sînt achiziţionate. Stocurile respective se creditează pentru maximum 3 ani de la constituire, în limita anumitor plafoane. Stocurile de piese de schimb mai vechi de 3 ani şi cele care depăşesc plafonul aprobat se evidenţiază în împrumuturi restante din activitatea de comerţ exterior. Rambursarea creditului se face pe măsura încasării de la partenerii străini a contravalorii pieselor consumate în activitatea de „service" şi a pieselor livrate din stoc la cererea clienţilor externi, efectuîndu-se întregistrările respective în contul „Împrumut pentru activitatea de comerţ exterior" şi din sumele primite de întreprinderile de comerţ exterior ca echivalent în lei a valutei încasate de la beneficiarii lucrărilor respective.

CREDIT PENTRU CHELTUIELI SEZONIERE, c. acordat pentru acoperirea cheltuielilor sezoniere planificate care nu pot fi recuperate în trimestrul respectiv prin includerea lor în costul producţiei sau al materialelor colectate. Se rambursează în termenele stabilite de bancă, de comun acord cu unitatea debitoare, indiferent de realizarea sau nerealizarea planului de colectare sau de producţie, însă nu mai tîrziu de finele anului respectiv.

CREDIT PENTRU CONTRACTAREA PRODUCŢIEI AGRICOLE, c. acordat de către unităţile Băncii pentru Agricultură şi Industrie Alimentară membrilor cooperativelor agricole de producţie şi producătorilor cu gospodărie individuală care au încheiat contracte cu unităţile socialiste, pe o durată de timp de pînă la 12 luni, iar pentru predarea tineretului taurin la îngrăşat de pînă la 36 de luni. Pentru cauze obiective, unităţile bancare pot prelungi durata de folosire a creditelor.

Creditul poate reprezenta pînă la 60% din valoarea producţiei contractate şi se acordă pe bază de cerere, cu îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiţii: să dispună la încheierea contractelor cu unităţile socialiste de baza materială necesară pentru livrarea de produse agricole; creditele să se solicite cu cel puţin 30 de zile înaintea termenului de livrare a produselor; să nu aibă datorii restante faţă de bancă, provenite din credite anterioare. Creditul se garantează cu cesiune în favoarea băncii a drepturilor băneşti pe care producătorii le au de încasat de la unităţile socialiste, cu bunurile ce le au în proprietate. De asemenea, unităţile contractante garantează faţă de bancă rambursarea la scadenţă a creditelor pe baza contractelor ce le au încheiate cu producătorii. La creditele rambursate la termen dobînda este de 2%, iar pentru cele restante de 6%. Scadenţa creditelor ce se acordă se stabileşte la datele la care urmează să se predea produsele contractate. Creditele se rambursează din sumele ce se cuvin producătorilor pentru produsele predate unităţilor socialiste contractante, din despăgubirile ce li se cuvin de la organele ADAS şi din diferite alte venituri ale debitorilor. Creditele care nu se rambursează la scadenţă se recuperează din contul unităţilor socialiste care le-au garantat. Dacă în urma controlului efectuat, se constată că au fost încheiate contracte fără ca acestea să aibă bază materială sau că unităţile socialiste n-au urmărit executarea contractelor, banca are dreptul să procedeze la recuperarea creditelor de la debitor sau de la unităţile socialiste contractante, înainte de scadenţă. Contractele de livrare în temeiul cărora se acordă credite constituie titluri executorii pentru bancă faţă de membrii cooperatori şi producătorii cu gospodărie individuală, cît şi faţă de unităţile socialiste contractante.

CREDIT PENTRU DIFERENŢE DE PREŢ, c. acordat întreprinderilor care livrează mărfuri la export, în situaţiile în care produsele respective nu se încadrează în coeficientul raportului oficial de schimb al leului cu alte valute. Cuantumul creditului este egal cu sumele ce urmează să se încaseze sub formă de diferenţă de preţ nefavorabilă de la bugetul de stat, pînă la decontarea lor. Cînd se exportă maşini, utilaje şi instalaţii complete pe *credit pe termen scurt* (→), creditele corespunzătoare diferenţelor de preţ devin scadente după încasarea contravalorii lor de la întreprinderile de comerţ exterior.

CREDIT PENTRU INFLUENŢE CONJUNCTURALE, c. acordat întreprinderilor producătoare de mărfuri pentru export şi organizaţiilor de aprovizionare şi desfacere pentru influenţele conjuncturale nefavorabile provenite din activitatea de comerţ exterior, pînă la decontarea cu fondul conjunctural. C. se aprobă pe baza cererii întreprinderii, la termenele stabilite împreună cu banca şi cel mai tîrziu cu prilejul verificării garanţiei creditelor şi se rambursează pe măsura încasării sumelor de la fondul conjunctural, dar nu mai tîrziu decît în primele două luni ale trimestrului următor.

CREDIT PENTRU INVESTIŢIILE ASOCIAŢIILOR ECONOMICE INTERCOOPERATISTE, se acordă de către unităţile Băncii pentru Agricultură şi Industrie Alimentară pentru introducerea mecanizării, modernizarea utilajelor şi instalaţiilor, îmbunătăţirea tehnologiei producţiei, dezvoltarea activităţilor de prelucrare a produselor agricole etc. Asociaţiile economice intercooperatiste au obligaţia să participe cu cel puţin 30% din valoarea acţiunilor şi obiectivelor de investiţii ce se creditează. Pentru acordarea creditelor, asociaţiile economice intercooperatiste trebuie să îndeplinească aceleaşi condiţii de creditare care se cer cooperativelor agricole de producţie. Creditele primite se garantează cu valori materiale, mijloace băneşti planificate a se realiza, cu orice alte venituri în natură şi în bani, precum şi cu cesiunea în favoarea băncii a drepturilor băneşti ce le au de încasat. Aceste credite trebuie folosite în scopurile şi pentru destinaţiile în care au fost acordate. Creditele

se rambursează din fondul de dezvoltare economică al fiecărei asociații economice intercooperatiste și din celelalte disponibilități ale acestor unități. → și *credit pentru investițiile cooperativelor agricole de producție.*

CREDIT PENTRU INVESTIȚIILE COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, se acordă unităților agricole cooperatiste, pentru completarea fondurilor proprii, în vederea realizării de acțiuni și obiective de investiții productive noi, dezvoltări și modernizări la mijloacele fixe existente menite să contribuie la creșterea capacităților de producție, de executări de lucrări, de prestări de servicii în vederea creșterii valorii producției nete și a creșterii eficienței activității economice. Astfel de credite se pot acorda cooperativelor agricole de producție și pentru acțiuni și obiective de investiții ce se execută prin asociere și cooperare. Creditele se acordă pentru realizarea următoarelor obiective: amenajări de irigații, lucrări de îmbunătățiri funciare, plantații de vii și pomi fructiferi, construcții cu caracter productiv pentru activitatea de bază și anexă, construcții agrozootehnice de tip industrial, procurări de mașini, instalații, utilaje, autocamioane și remorci, cumpărări de animale; construcții de locuințe pentru specialiști, introducerea mecanizării, îmbunătățirea tehnologiei producției, dezvoltarea activităților de prelucrare a produselor agricole și alte obiective. C. se acordă pe termene ce variază de la 8 pînă la 25 de ani. Pentru a beneficia de credite, cooperativele trebuie să participe la obiectivele și acțiunile de investiții pentru care se solicită credite cu cel puțin 30% din valoarea investițiilor și care au prevăzut în bugetul lor de venituri și cheltuieli să aloce la fondul de dezvoltare cota minimă prevăzută de statut. Unitățile bancare acordă c. cooperativelor agricole de producție numai cu respectarea următoarelor condiții: documentațiile tehnico-economice să fie întocmite, avizate și aprobate, în concordanță cu normele legale; fondul de dezvoltare economică prevăzut să se constituie la nivelul cooperativei trebuie să asigure rambursarea creditelor solicitate în limita termenelor maxime aprobate; să existe certitudinea realizării producției și veniturilor prevăzute în documentația tehnico-economică; să fie asigurată participarea cu fonduri proprii și exploatarea rațională a mijloacelor de producție; să existe condiții pentru executarea și punerea în funcțiune la termen a obiectivelor, iar producția ce urmează a se obține să aibă desfacerea asigurată. În vederea aprobării creditului, cooperativele agricole de producție prezintă băncii angajamentul de valorificare a producției marfă obținută la obiectivele respective prin unitățile socialiste contractante, pînă la rambursarea integrală a creditului. Creditele se garantează cu valori materiale, mijloace bănești sau alte venituri în natură și în bani ce urmează a se realiza, precum și cu cesiune în favoarea băncii a drepturilor pe care le au de încasat. Cooperativele agricole de producție sînt obligate să folosească creditele în scopurile în care au fost acordate și să le ramburseze la scadențele stabilite. Unitățile bancare sînt în măsură să sisteze creditarea sau să solicite rambursarea creditelor înainte de scadență, cînd constată că: s-a schimbat destinația creditelor; sînt deficiențe în executarea investițiilor creditate ceea ce poate periclita punerea în funcțiune la termen a obiectivelor, ori realizarea indicatorilor tehnico-economici din documentația de creditare; cooperativele agricole de producție nu participă cu fonduri proprii la executarea investițiilor creditate; mijloacele de producție se folosesc în alte scopuri decît cele pentru care au fost creditate, sînt gospodărite necorespunzător, se degradează sau sînt scoase din producție; nu se iau măsurile corespunzătoare pentru lichidarea și preîntîmpinarea deficiențelor semnalate etc. Creditele se rambursează din fondul de dezvoltare economică al fiecărei cooperative, iar partea ce nu poate fi restituită din acest fond se rambursează din celelalte disponibilități bănești ale cooperativelor agricole de producție.

CREDIT PENTRU INVESTIȚIILE POPULAȚIEI, c. acordat de către Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară și Casa de Economii și Consemnațiuni pentru

realizarea anumitor investiții. Unitățile băncii acordă astfel de credite membrilor cooperativelor agricole de producție și producătorilor cu gospodărie individuală, pentru dezvoltarea producției, procurarea de animale de producție, material săditor în scopul realizării de plantații pomiviticole, pentru diferite destinații agrozootehnice etc. Cuantumul **c.** poate reprezenta pînă la 70% din valoarea acestor acțiuni și obiective de investiții, iar producătorii au obligația să contracteze cu organizațiile socialiste livrarea de produse, din valorificarea cărora să se asigure rambursarea creditelor respective la scadență. **C.** se acordă pe durate de timp diferențiate de la 3 pînă la 10 ani. **C.** pentru **i.p.** se pot acorda și producătorilor cu gospodărie individuală din localitățile necooperativizate, constituiți în asociații, pentru realizarea unor obiective de interes comun. Producătorii respectivi beneficiază de credite numai dacă încheie contracte cu unitățile socialiste pentru livrarea produselor realizate, din a căror valorificare să se ramburseze creditele la scadență, inclusiv dobînzile aferente. Casa de Economii și Consemnațiuni acordă populației — din disponibilitățile sale — **c.** pentru construirea de locuințe proprietate personală. Aceste credite se acordă pentru constituirea avansurilor minime necesare construirii de locuințe; cumpărarea de locuințe din fondul locativ al statului; construirea de case proprietate personală; completarea costului integral al locuințelor proprietate personală în baza cărora beneficiarii de credite pot contracta cu prioritate construirea de astfel de locuințe. Nivelul dobînzii pentru aceste credite variază de la 2% pînă la 8% în funcție de felul și mărimea creditului, de cuantumul retribuției tarifare lunare sau de mărimea venitului mediu lunar al debitorului, de termenul de rambursare a creditului etc. Cetățenii care încheie cu O.N.T. convenții pentru cazarea turiștilor străini beneficiază de credite acordate de C.E.C. în scopul amenajării locuințelor respective. Pentru aceste **c.** C.E.C. percepe o dobîndă de 5% pe an. Nerestituirea la termenele stabilite a ratelor scadente atrage după sine majorarea dobînzii la 12% pe an pentru ratele restante. **C.** pentru construirea de locuințe proprietate personală se garantează prin constituirea de ipotecă asupra respectivelor locuințe, iar contractele de împrumut au valoare de înscrisuri autentice și constituie titluri executorii. Beneficiarii garantează creditele pentru întreaga lor valoare prin gaj de valori materiale, garanții personale și cesiuni de drepturi de creanță. Locuințele proprietate personală și celelalte bunuri dobîndite de populație cu ajutorul creditelor pot fi înstrăinate — pînă la rambursarea integrală a creditelor — numai cu acordul prealabil al unităților care au alocat creditele respective.

CREDIT PENTRU MĂRFURI FABRICATE DESTINATE EXPORTULUI ȘI AMBALAJELE AFERENTE, c. acordat întreprinderilor producătoare de mărfurilpentru export, separat de activitatea de bază, din momentul constituirii stocurior sau efectuării cheltuielilor, pînă la încasarea contravalorii lor. Mărfurile fabricate pentru export se creditează numai dacă sînt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: să fie contractate la extern; să existe calculații de eficiență în valută pentru fiecare produs; să fie recepționate, cu viza controlului de calitate; să fie evidențiate separat și păstrate în condiții corespunzătoare. Unitățile economice solicită creditele, de regulă, la intervale de timp egale cu timpul pentru care li s-a aprobat normativ în cadrul produselor finite. Mărfurile destinate exportului se creditează la costul de producție efectiv, fără a-l depăși pe cel planificat, la care se adaugă și cheltuielile speciale de export. Necontractarea sau neexportarea mărfurilor într-un anumit interval de timp determină trecerea creditelor în contul „Împrumuturi restante din activitatea de comerț exterior". Ambalajele aferente mărfurilor destinate exportului se creditează, ca și mărfurile, prin contul „Împrumuturi pentru activitatea de comerț exterior", din momentul utilizării lor la ambalarea produselor, cu condiția să nu fie cuprinse în costurile mărfurilor sau în cheltuielile speciale de export. Creditele pentru ambalaje se creditează la prețul de aprovizionare sau la costul efectiv în limita celui planificat, dacă sînt din producție proprie.

CREDIT PENTRU MĂRFURI LIVRATE LA EXPORT ÎN CURS DE ÎNCASARE ŞI AL CHELTUIELILOR DE CIRCULAŢIE AFERENTE, c. care constă în transformarea împrumuturilor acordate pe stocuri, în împrumuturi pe documente în curs de încasare, pe măsura livrării mărfurilor la export. C. se acordă practic fără să aibă loc vreo operaţiune în contul „Împrumut pentru activitatea de comerţ exterior" şi fără ca unităţile economice să depună în prealabil, la bancă, vreo documentaţie. C. se poate acorda şi pentru cheltuielile de circulaţie (*manipulare, înmagazinare,* transport etc.) pînă la frontiera română. Termenul de acordare a c. variază pe o perioadă de 30 pînă la 90 de zile, stabilite de la data depunerii facturii externe în bancă. Rambursarea se face din sumele virate de către întreprinderile de comerţ exterior, care reprezintă: echivalentul în lei al valutei încasate, împrumuturile primite de la Banca Română de Comerţ Exterior pentru vînzări de mărfuri pe credit comercial, sumele primite de la bugetul de stat pentru exporturile pe credit guvernamental şi cele care rezultă din operaţiuni de compensare cu importuri, sumele încasate de la buget pentru diferenţele de preţ nefavorabile, rezultate din operaţiile de comerţ exterior. Unităţile bancare verifică garanţia creditelor şi controlează încasarea la termen a mărfurilor livrate la export. Creditele care nu se rambursează la termen se trec în contul „Împrumuturi restante din activitatea de comerţ exterior".

CREDIT PENTRU MĂRFURI PREZENTATE LA EXPOZIŢII ŞI TÎRGURI INTERNAŢIONALE, c. acordat întreprinderilor pentru produsele ce au această destinaţie, pe baza aprobării de participare şi pe baza indicatorilor planului de producţie. Creditul se aprobă pe baza cererii întreprinderii din momentul fabricării produselor şi se pune la dispoziţie prin contul de împrumut pentru activitatea de comerţ exterior. Creditarea acestor mărfuri se face la costul lor efectiv, în limita costului planificat, plus cheltuielile ocazionate de prezentarea exponatelor. Cheltuielile reclamate de prezentarea exponatelor se creditează numai dacă se suportă de către întreprinderea producătoare şi dacă nu sînt prevăzute în costuri. Rambursarea se face în termen de 60 zile de la vînzare, dacă exponatele se vînd în cadrul expoziţiei sau tîrgului internaţional şi în termen de 100 zile de la închiderea expoziţiei sau a tîrgului, pentru cele nevîndute. Nerespectarea acestor termene determină trecerea creditului la contul „Împrumuturi restante din activitatea de comerţ exterior".

CREDIT PENTRU MĂRFURI TRIMISE ÎN STRĂINĂTATE ÎN DEPOZITE SAU CONSIGNAŢIE, PENTRU PROBE SAU DEMONSTRAŢII, c. ce se acordă unităţilor producătoare prin „Contul de împrumut pentru activitatea de comerţ exterior" din momentul fabricării şi pînă cînd sînt valorificate mărfurile, însă fără a depăşi 12 luni de la expedierea lor. Mărfurile sînt trimise în depozite sau consignaţie pe baza aprobărilor date de organele ierarhic superioare competente. Dacă depozitele în care se trimit mărfurile nu aparţin agenţiilor economice române, acordarea creditului necesită şi o garanţie din partea unei bănci adresate de Banca Română de Comerţ Exterior, precum şi dovada că mărfurile respective sînt asigurate. C. se face la costul efectiv al mărfurilor respective, în limita celui planificat. Dacă cheltuielile de transport, asigurare etc. nu au fost cuprinse în costuri, pentru acestea nu se pot acorda credite. Pentru mărfurile vîndute, rambursarea c. se face din sumele primite reprezentînd echivalentul în lei al valutei încasate. În cazul în care mărfurile nu se vînd în termenele stabilite, creditele respective se înregistrează în credite restante din activitatea de comerţ exterior.

CREDIT PENTRU MICA MECANIZARE. c. ce se acordă operativ unităţilor economice, pentru introducerea progresului tehnic, în vederea creşterii productivităţii muncii, sporirii producţiei, reducerii costurilor de producţie, creşterii acumulărilor băneşti şi ridicării eficienţei economice. Practic acest c. se eliberează pentru mecanizare,

modernizarea utilajelor și instalațiilor, perfecționarea soluțiilor tehnologice, eliminarea de locuri înguste etc. și în condițiile în care lucrările respective nu sînt prevăzute în planul de investiții, au destinație productivă și eficiență economică imediată spre a se putea rambursa c. din beneficii, iar sporul de producție ce se va realiza are desfacerea asigurată etc. Rambursarea creditului se face din beneficii în termen de pînă la 5 ani (în anul intrării în funcțiune din beneficii peste plan, iar în anii următori din beneficii planificate), din economiile ce se realizează la pierderile planificate sau din subvenții de la bugetul de stat.

CREDIT PENTRU NEVOI TEMPORARE, c. acordat unităților economice care au greutăți financiare temporare din cauze obiective, ca urmare a creării unor stocuri peste fondurile asigurate prin normativul de materii prime, materiale, producție neterminată, semifabricate, produse finite și mărfuri. **C.** se acordă operativ, cu dobîndă normală (curentă), pe perioada de timp necesară înlăturării cauzelor care au determinat cerințele de fonduri suplimentare, însă fără a depăși 90 de zile. **C.** pentru **n.t.** se acordă dacă stocurile respective s-au constituit din următoarele cauze: primirea înainte de termenele contractuale a unor materii prime, materiale, combustibil etc.; întreruperea producției din cauze de forță majoră; neprimirea în termenul contractual a unor materii prime, materiale, agregate; nelivrarea unor produse finite sau mărfuri din cauza impracticabilității căilor de comunicație sau datorită lipsei mijloacelor de transport; executarea unor comenzi sau contracte înainte de termenele stabilite. **C.** pentru **n.t.** se acordă în vederea realizării aprovizionării tehnico-materiale reclamată de înfăptuirea contractelor economice, pentru producția în curs de fabricație, produse finite și mărfuri, în limitele și în condițiile stabilite de Ministerul Finanțelor și centralele băncilor. **C.** se acordă în limita unui plafon stabilit sucursalei bancare. Aceste **c.** se rambursează la termenele stabilite în momentul acordării; dacă greutățile financiare persistă din cauze obiective, unitățile bancare pot acorda prelungiri în cadrul termenului maxim de 90 zile.

CREDIT PENTRU PLĂȚI, c. acordat planificat în cazul în care întreprinderile nu au disponibil suficient în contul de la bancă, pentru a putea efectua plățile către furnizori.

CREDIT PENTRU PRODUSE CU CICLU LUNG DE FABRICAȚIE, c. ce se acordă unităților economice care execută produse cu ciclu lung de fabricație, pentru producția destinată exportului, precum și pentru produsele destinate consumului intern (utilaje destinate investițiilor pentru care fondurile de investiții sînt prevăzute în planul beneficiarilor, la termenele de livrare a produselor, diferența între cheltuielile efectiv înregistrate pe comenzi la construcțiile de nave și sumele încasate de la beneficiari, pe baza coeficienților tehnici de execuție, ce apar în anumite perioade, pînă la regularizare). **C.** se acordă printr-un cont separat de împrumut, în limita plafoanelor de creditare. Cuantumul **c.** se stabilește la începutul trimestrelor pe baza situațiilor de lucrări întocmite cheltuielile de către unitățile economice și prezentate băncii. Rambursarea **c.** se face din contul curent, pe măsura livrării produselor și cel mai tîrziu la termenele prevăzute în contractele încheiate cu beneficiarii.

CREDIT PENTRU REFACEREA CAPACITĂȚII DE PLATĂ, c. ce se acordă întreprinderilor socialiste de stat în acele perioade în care nu-și pot asigura efectuarea plăților scadente (plăți pentru aprovizionări, lucrări executate și servicii prestate de terți) din fondurile proprii, din încasări și din credite curente aprobate ca urmare a unor frecvente imobilizări de mijloace circulante (aprovizionări neraționale, nerealizarea ritmică a producției, depășirea costurilor de producție, fabricarea unor produse fără desfacere asigurată, fără prețuri aprobate sau necorespunzătoare sub aspect calitativ). **C.** pentru **r.c.** de **p.** se acordă la cererea unităților economice pe o durată

de timp de cel mult 6 luni, iar în cazuri justificate și cu aprobarea centralei băncii se poate acorda pînă la 12 luni, pe baza unei analize temeinice efectuată împreună cu organele bancare. Termenele de acordare a acestui **c.** se stabilesc în funcție de măsurile la care unitatea economică se angajează pentru înlăturarea și preîntîmpinarea deficiențelor și restabilirea echilibrului între încasări și plăți. Pentru acest **c.** se percep dobînzi majorate. Rambursarea **c.** se efectuează pe măsura înlăturării cauzelor care au generat dezechilibrul între încasările și plățile unității economice, însă cel mai tîrziu la scadența stabilită de bancă. Pe toată durata creditării, centrala economică, ministerul de resort, comitetul executiv al consiliului popular, după caz, au obligația să se preocupe de luarea măsurilor care să asigure înlăturarea și preîntîmpinarea cauzelor care au determinat depășirea cerințelor planificate de fonduri. Dacă unitatea economică beneficiară a acestui credit se menține totuși în incapacitate de plată o perioadă de timp de peste 60 de zile, banca creditoare instituie *controlul prealabil asupra plăților întreprinderii* (→), avînd dreptul să refuze efectuarea acelor plăți care încalcă normele privind gospodărirea judicioasă a mijloacelor materiale și bănești, disciplina economică și financiară și să dispună introducerea unor instrumente de decontare, condiționate de existența prealabilă a disponibilităților de plată. Concomitent, băncile, de comun acord cu organul ierarhic superior al unității economice în cauză, analizează situația economico-financiară a întreprinderii și propun sau determină luarea de măsuri care să aibă ca efect redresarea economico-financiară a unității economice.

CREDIT PENTRU REPARAȚII CAPITALE, c. ce se acordă unităților economice pentru efectuarea reparațiilor capitale eșalonate pe o perioadă de timp mai mare de un an, cu o dobîndă de 4%, precum și atunci cînd reparațiile se execută înainte de data planificată, iar sursele proprii nu s-au constituit integral. **C.** se rambursează eșalonat la datele cînd cheltuielile cu reparațiile capitale sînt prevăzute să fie incluse în costurile de producție sau anterior includerii, dacă aceste cheltuieli sînt mai mici decît cele planificate.

CREDIT PENTRU STOCURI DE VALORI MATERIALE, CHELTUIELI DE PRODUCȚIE ȘI DE CIRCULAȚIE, c. acordat unităților economice prin contul curent, pentru constituirea stocurilor de valori materiale, cheltuieli de producție și circulație, corespunzătoare creșterii planificate a mijloacelor circulante de la un an la altul, precum și pentru creșterile din anii anteriori, dar nerambursate din cauza neîndeplinirii condițiilor stabilite în vederea acoperirii lor. **C.** se mai acordă pentru stocurile de valori materiale, cheltuielile de producție și de circulație, corespunzător diferenței dintre normativele trimestriale și normativul minim din anul de plan, pentru stocurile de valori materiale, cheltuielile de producție și de circulație corespunzătoare completării avansului primit de la buget, pînă la stabilirea necesarului efectiv de mijloace circulante (la unitățile economice noi), precum și cele corespunzătoare necesarului suplimentar de mijloace circulante intervenit în cursul anului, cînd se modifică sarcinile de plan (la unitățile economice în funcțiune). De asemenea, astfel de **c.** se acordă pentru stocurile de materii prime, materiale, obiecte de inventar, piese de schimb, producție neterminată, semifabricate, produse finite etc., necesare pentru realizarea planului, care se constituie peste fondurile asigurate prin normativul mijloacelor circulante, dacă acestea sînt de bună calitate, au asigurate consumul și desfacerea și sînt depozitate și păstrate în condiții corespunzătoare etc. **C.** se rambursează din beneficii în cursul anului sau la finele anului, în funcție de obiectul creditului.

CREDIT PERSONAL, c. acordat fără nici o altă garanție reală, decît încrederea în solvabilitatea debitorului.

CREDIT PLAFONAT, c. acordat unei întreprinderi pînă la o anumită sumă limită (plafon).

CREDIT PLANIFICAT, c. prevăzut în planul de credite și acordat, de regulă, pe bază de documente în curs de încasare, pentru nevoi temporare, pentru aprovizionări sezoniere etc. Planificarea se poate face pe obiecte creditabile sau în sumă globală pe economia națională.

CREDIT PRIVAT (în *capitalism*), **c.** acordat societăților comerciale, comercianților și persoanelor particulare.

CREDIT PUBLIC, relații bănești prin mijlocirea cărora statul socialist atrage — cu titlu rambursabil și pe baza principiului participării voluntare — o parte din mijloacele bănești temporar disponibile ale populației, provenite din muncă și ale unor organizații obștești, sub forma depunerilor la Casa de Economii și Consemnațiuni și, eventual, a subscrierilor la împrumuturile publice de stat, pe care le folosește pentru dezvoltarea economiei și culturii naționale. Mijloacele bănești obținute pe această cale sînt resurse împrumutate și, deci, nu constituie venituri definitive ale statului. **C.p.** este o parte componentă a creditului socialist, dar care se deosebește de *creditul bancar* (→); în timp ce la creditul bancar statul este creditor, în **c.p.** el este debitor. Creditul bancar este garantat cu valorile materiale ale întreprinderilor și cooperativelor debitoare, în timp ce **c.p.** este garantat cu întregul patrimoniu material și cultural al statului socialist și cu veniturile mereu crescînde ale bugetului statului ce se realizează din economia socialistă. În anii construcției socialismului, **c.p.** a cunoscut în țara noastră numai forma mobilizării economiilor bănești ale populației la C.E.C., care prezintă avantajul că are o mai mare sferă de cuprindere și, totodată, este mai elastică și mai adaptabilă la evoluția economiilor bănești individuale ale cetățenilor. Mobilizarea la C.E.C. a economiilor bănești ale populației în etapa actuală este determinată, între altele, de existența proprietății personale, a producției de mărfuri, a relațiilor marfă-bani, de acțiunea legii valorii, a legii repartiției după muncă, a legii economice fundamentale a socialismului. **C.p.** îndeplinește două funcții și anume: *a)* funcția de mobilizare, păstrare, fructificare și restituire a economiilor bănești ale populației și *b)* funcția de control. Mobilizarea economiilor bănești ale populației la C.E.C. reprezintă o redistribuire temporară a părții corespunzătoare a venitului național. Soldul stabil al acestor depuneri este folosit pentru dezvoltarea economiei naționale și creditarea populației în vederea construirii de locuințe proprietate personală etc. În procesul economisirii, funcția de control nu privește veniturile bănești ale populației, ci are ca obiective urmărirea consumului de muncă vie și materializată, crearea, distribuirea, redistribuirea și utilizarea venitului național, supravegherea ca veniturile bănești ale populației să fie permanent acoperite cu mărfuri și servicii, existența unei juste corelări a fondului de cumpărare al populației cu fondul de mărfuri, absorbirea plusurilor de numerar din economie etc.

CREDIT REAL (GARANTAT SAU ACOPERIT), c. ce se acordă pe baza unei garanții date de către debitor, creditorului. Garanția poate fi constituită din valori mobiliare sau imobiliare, precum și scrisori de garanție.

CREDIT RESTANT, → **CREDIT NERAMBURSAT ÎN TERMEN.**

CREDIT SPECIAL, minusul ce apare în urma comparării angajamentelor unei unități economice, cu garanția sa materială față de bancă. Minusul de garanție se trece la împrumuturi restante. Împrumuturile restante apar cu prilejul verificării garanției creditelor. În cazul cînd imobilizările care au determinat apariția minusului

de garanție se lichidează în intervalul de la sfîrșitul lunii și pînă la data cînd se face verificarea garanției, împrumuturile care se trec la restanță se calculează ca diferență între minusul de garanție și volumul imobilizărilor lichidate. Concomitent cu trecerea la împrumuturi restante plafonul de creditare se modifică în mod corespunzător, avîndu-se în vedere că angajamentele din contul curent și cele restante nu pot depăși plafonul aprobat. Dacă se constată un plus de garanție, acesta poate fi folosit — în anumite condiții — pentru rambursarea eventualelor împrumuturi restante existente la sfîrșitul perioadei pentru care se face verificarea. Împrumutul se rambursează din contul curent pe măsura lichidării cauzelor care l-au determinat, reconstituindu-se concomitent cu suma respectivă plafonul de creditare la acest cont. Dacă împrumutul restant se menține la un nivel superior plafonului de creditare, rambursarea se face din contul curent pînă cînd cuantumul lui scade sub plafonul de creditare. Împrumutul se rambursează pe baza *dispoziției de plată* (→) prezentată de întreprindere la bancă, în care se arată modul cum au fost lichidate imobilizările.

CREDIT TEHNIC, suma limită (plafonul) valorică pînă la care, în cazul unui cont de cliring, asupra soldului care rezultă din livrările dintre cele două părți contractante nu se calculează nici un fel de dobîndă. În cazul în care soldul depășește **c.t.,** dacă nu este stins prin livrări de mărfuri de către cealaltă parte într-un anumit termen, poate fi acoperit în devize libere. Asupra soldului care depășește **c.t.** se calculează dobînzi. **C.** se stinge în momentul creării disponibilului necesar.

CREDITARE BANCARĂ, activitate bancară prin care se acordă credite potrivit prevederilor planului de credite și în concordanță cu principiile creditului bancar. **C.b.** este operativă, elastică și adaptabilă cerințelor temporare de fonduri bănești ale unităților economice, contribuind la determinarea corectă a mărimii lor. Dobînda percepută stimulează gospodărirea eficientă atît a fondurilor proprii, cît și a celor împrumutate. Controlul efectuat în procesul creditării bancare contribuie la întărirea disciplinei financiare, a celei de credite, la prevenirea și lichidarea stocurilor supranormative, la intensificarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante. → și *dobîndă; principiile creditării bancare pe termen scurt.*

CREDITARE DIFERENȚIATĂ, acordare de **c.** unităților economice, în mod diferențiat, avîndu-se în vedere calitatea activității economico-financiare, felul cum își gospodăresc fondurile pe care le au la dispoziție, precum și îndeplinirea cantitativă și calitativă a planului lor economic. **C.d.** presupune un control bancar sistematic asupra felului cum unitățile economice își gospodăresc fondurile, identificarea acelor unități economice care nu folosesc rațional fondurile aprobate. Volumul, felul și dobînda creditelor depind de calitatea activității unităților economice, de colaborarea operativă a acestora cu unitățile bancare, de folosirea resurselor proprii și împrumutate cu maximum de eficiență și de identificarea, lichidarea și preîntîmpinarea cauzelor care conduc la deficiențe în folosirea tuturor resurselor existente la dispoziția unităților economice etc.

CREDITARE GLOBALĂ, acordare de **c.** prin același cont curent pentru toate elementele de mijloace circulante ce se procură cu ajutorul creditului. → și *cont curent bancar*; *dobîndă*; *principiile creditării bancare pe termen scurt*; *creditare bancară.*

CREDITARE LIMITATĂ, acordare de **c.** de către unitățile bancare unităților de stat și cooperatiste în cadrul anumitor limite, cu respectarea normelor de creditare. → *și plafon de credite; plafon de credite al contului curent.*

CREDITARE PE OBIECT, acordare de **c.** prin cont separat pentru fiecare element de mijloace circulante ce se creditează.

CREDITAREA MATERIALELOR APROVIZIONATE DE BENEFICIARII DE INVESTIŢII, acordare de **c.** beneficiarilor de investiţii pentru materialele procurate în vederea executării lucrărilor de investiţii în regie sau în antrepriză. Creditarea se face de către unităţile finanţatoare în cadrul plafonului de credite trimestrial stabilit de comun acord cu beneficiarii, pe baza unei cereri-contract de împrumut. Materialele achiziţionate de beneficiarii de investiţii se decontează cu ajutorul documentelor de plată, din contul de credite, în cadrul unui plafon de credite stabilit. **C.** se garantează cu materialele existente în stoc. Asupra creditelor negarantate şi a creditelor acordate pentru obiectivele nepuse în funcţiune la termen se percep dobînzi majorate. La lucrările executate în regie creditele acordate se rambursează cu valoarea materialelor încorporate în cursul lunii, pe baza dispoziţiei de plată a beneficiarului depusă la bancă, prin debitarea contului de finanţare. La lucrările executate în antrepriză, creditele se rambursează cu valoarea materialelor predate constructorului, pe baza documentelor de decontare întocmite de către beneficiari şi introduse în bancă asupra contului curent al antreprenorului general. Prin creditarea acestor materiale, unităţile finanţatoare acţionează pentru o aprovizionare raţională, evitarea formării de stocuri peste necesităţile reale şi realizarea investiţiilor în termenele planificate.

CREDITAREA PRIN CONTUL CURENT, acordarea de credite, în cadrul unui plafon de credite, în vederea completării fondurilor proprii, pasivelor stabile şi altor resurse atrase minime şi permanente luate în calcul la aprobarea planului de credite. **C.** prin **c.c.** se face pentru stocurile de valori materiale şi cheltuielile de natura mijloacelor circulante determinate pe bază de norme de stoc şi normative; alte elemente cu caracter de mijloace circulante cum sînt: stocurile pentru iarnă, stocurile şi cheltuielile cu caracter temporar de materii prime şi materiale, producţie neterminată şi produse finite pentru intern şi livrări la export prin întreprinderile de comerţ exterior, stocuri şi cheltuieli privind cercetarea ştiinţifică, dezvoltări tehnologice şi introducerea progresului tehnic, produse, lucrări şi servicii facturate şi mărfuri expediate; stocurile şi cheltuielile necesare realizării unor sarcini noi de plan sau depăşiri de plan. Plafonul de credite pe baza căruia se face **c.** prin **c.c.** se determină prin însumarea plafoanelor de credite stabilite pentru categoriile de stocuri şi cheltuieli menţionate mai sus. Prin contul curent, creditele ce se acordă nu pot depăşi plafonul stabilit. Atunci cînd plafonul de credite al contului curent s-a folosit integral şi unitatea economică nu are din ce să efectueze plăţile scadente, unitatea bancară împreună cu întreprinderea examinează dacă suma documentelor privind produsele expediate, lucrările executate şi serviciile prestate, care se află în curs de încasare, este superioară celei incluse în plafonul de credite al contului curent şi poate aproba majorarea plafonului cu diferenţa rezultată pînă la încasarea documentelor respective. Suma ce reprezintă majorarea plafonului de credite privind documentele în curs de încasare afectează *rezerva planului de credite* (→) a sucursalei bancare. Desfăşurarea normală a **c.** prin **c.c.** reclamă ca întreprinderile să se preocupe de producerea şi livrarea ritmică a produselor, precum şi de urgentarea încasării contravalorii mărfurilor livrate. Contul curent se debitează cu: plăţile reprezentînd aprovizionări şi retribuirea după muncă; *cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare* (→); cheltuieli privind acţiunile sociale; vărsămintele planificate din valoarea producţiei nete şi din beneficii; vărsămintele din impozite; rambursările de credite acordate prin conturi simple de împrumut; dobînzile bancare; vărsămintele din amortizări; majorările de întîrziere a plăţilor; alte plăţi. Contul curent se creditează cu încasările din vînzarea produselor livrate, lucrărilor executate şi serviciilor prestate;

credite acordate prin conturi simple de împrumut; subvenţiile primite sau creditele acordate pentru acoperirea cheltuielilor planificate care depăşesc în unele trimestre veniturile; ajutoarele temporare de la organul ierarhic superior; alte încasări. **C. prin c.c.** se face sub forma creditelor de plăţi. La sfîrşitul fiecărei zile, soldul debitor al contului curent nu trebuie să depăşească plafonul de credite aprobat. Dacă se constată eventuale depăşiri, acestea se virează în contul de împrumuturi restante, cu excepţia cazurilor cînd intervine o nesincronizare de scurtă durată între încasări şi plăţi. Cu ocazia verificării garanţiei, valorile materiale necreditabile se trec la împrumuturi restante.

CREDITAREA PRIN CONTURI SIMPLE DE ÎMPRUMUT, acordare de credite pe o durată de timp bine determinată, în funcţie de specificul activităţii unităţilor economice, pe baza cererilor prezentate de acestea unităţilor bancare . Contul simplu de împrumut se deschide unităţilor economice pe fiecare obiect sau grupă de obiecte creditabile. Înainte de acordarea creditelor prin contul simplu de împrumut, unităţile bancare verifică dacă există garanţia creditului solicitat, determină apoi durata de folosire a creditelor şi, deci, scadenţa acestora, condiţiile de restituire a creditelor, solicitînd — în anumite cazuri — angajamente de plată din partea unităţii economice beneficiară de credit. Contul simplu de împrumut oglindeşte numai relaţiile de creditare dintre unitatea economică respectivă şi bancă. Folosirea conturilor simple de împrumut este determinată de necesităţile economiei naţionale şi de acordarea promptă a creditelor în vederea asigurării desfăşurării în cît mai bune condiţii a activităţii economico-financiare a întreprinderilor. De la caz la caz, unităţilor economice li se pot deschide conturi simple de împrumut pentru: stocuri constituite rezervă de plan; stocuri şi cheltuieli ce se creditează în baza unor aprobări speciale (decrete , HCM — privind inclusiv produsele fabricate pentru export în baza contractelor de comision, produsele destinate a fi prezentate la expoziţii şi tîrguri internaţionale sau trimise în străinătate la probe, încercări, în depozite sau în consignaţie, activitatea de service); stocuri de materii şi materiale disponibile, preluate de bazele de aprovizionare; *stocurile de intervenţie* (→) la bazele judeţene de aprovizionare tehnico-materială; materii prime agricole; cheltuieli pentru reparaţii capitale; vînzări de mărfuri, executări de lucrări şi prestări de servicii cu plata în rate; acoperirea cheltuielilor planificate care depăşesc în unele trimestre veniturile etc. Creditele acordate prin contul simplu de împrumut se rambursează din contul curent la data scadenţei, indiferent de soldul acestui cont, încasările realizate utilizîndu-se în concordanţă cu prevederile *ordinii legale a plăţilor* (→), iar la sfîrşitul zilei se diminuează plafonul de credite al contului curent cu suma respectivă.

CREDITAREA TAXELOR VAMALE, denumirea convenţională a eşalonării sau amînării achitării unor taxe vamale. Eşalonarea sau amînarea plăţii de taxe vamale se poate aproba, pînă la anumite limite, de către organele vamale, iar peste aceste limite de către organele de specialitate ale statelor care urmează să încaseze taxele vamale. Eşalonarea sau amînarea plăţii taxelor vamale se acordă numai dacă există anumite garanţii şi cu condiţia plăţii unei anumite dobînzi. → şi *taxă (~ vamală).*

CREDITAREA UTILAJELOR CARE NECESITĂ MONTAJ, acordare de **c.** pentru diferite utilaje care trebuie montate, pe toată durata, de la data achiziţionării lor pînă la termenele planificate de punere în funcţiune, cu perceperea unei dobînzi minime. În vederea acordării creditelor unităţile finanţatoare primesc, de la beneficiarii de investiţii, planurile de credite pentru utilajele care necesită montaj. Pe baza acestora, banca verifică dacă achiziţionarea şi montarea utilajelor sînt în concordanţă cu prevederile planului de investiţii, urmăresc aprobările legale, documen-

ţia, aprovizionarea din ţară sau din import, corelarea cu graficele de livrare şi de montaj a utilajelor etc., după care se stabilesc plafoanele de credite, defalcate pe ţară şi import. Utilajele se decontează din credite pe măsura achiziţionării lor, în limita plafonului anual, prin înregistrarea în contul „Credite pentru utilaje care necesită montaj", separat pe provenienţă din ţară sau din import. Pe măsura montării utilajelor, pe baza dispoziţiei de plată depusă de beneficiar, unde este consemnată contravaloarea utilajelor montate, se creditează contul „Credite care necesită montaj" şi se debitează contul „Credite pentru utilaje montate". Creditul acordat rămîne astfel evidenţiat pînă la punerea în funcţiune a investiţiei, cînd, pe baza solicitării de închidere a finanţării prezentată de beneficiarul de investiţii, creditele pentru utilajele montate se rambursează prin debitul contului de finanţare a investiţiilor, în cazul în care lucrarea de investiţii a început şi s-a încheiat în acelaşi an. Dacă lucrarea de investiţii a fost începută în anii precedenţi, rambursarea creditelor se face prin debitul contului de fonduri constituite la finele anului precedent, pentru utilajele montate pînă la acea dată şi prin debitul contului de finanţare a investiţiilor, pentru valoarea investiţiilor montate în anul de plan. Nerespectarea termenelor de folosire a creditelor atrage după sine perceperea de dobînzi majorate. **C.u.** care **n.m.** urmăreşte accelerearea ritmului de montare a utilajelor, reducerea imobilizărilor de fonduri în utilaje aflate în stoc şi stimularea beneficiarilor de investiţii în punerea în funcţiune, la termen, a noilor capacităţi de producţie, intensificarea controlului bancar şi întărirea disciplinei economico-financiare. → şi *credite pentru investiţii*.

CREDITE ACORDATE ADMINISTRAŢIEI ASIGURĂRILOR DE STAT, c. acordate de către Banca Naţională în situaţiile în care cuantumul despăgubirilor şi al plăţii sumelor asigurate depăşeşte fondurile planificate în acest scop şi fondul de rezervă constituit. În astfel de situaţii, ADAS acordă despăgubiri în limita disponibilităţilor din venituri proprii. Dacă nici acestea nu sînt suficiente pentru plata despăgubirilor şi a sumelor asigurate se solicită credite purtătoare de dobîndă de 2% pe an. Rambursarea **c.** se asigură din diferenţa dintre veniturile şi cheltuielile realizate de ADAS în anii următori.

CREDITE PENTRU ACTIVITATEA DE COMERŢ EXTERIOR, c. acordate de către Banca Română de Comerţ Exterior, pe termen scurt, mijlociu sau lung, întreprinderilor de comerţ exterior, în completarea mijloacelor circulante proprii pentru: mărfuri de export livrate de întreprinderile producătoare, achiziţionate în baze proprii sau lăsate în custodie la întreprinderile care le produc; cheltuieli privind aprovizionarea cu materii prime şi materiale, de prestări de servicii şi alte cheltuieli efectuate în ţară, în vederea executării de lucrări în străinătate; instalaţii complexe, maşini, utilaje şi alte mărfuri livrate la extern, cu plata în condiţii de credit; plata mărfurilor din import, inclusiv pentru avansuri acordate furnizorilor externi, precum şi pentru cheltuielile de circulaţie pe parcurs extern; diferite alte operaţii de comerţ exterior, inclusiv operaţiile speciale pentru realizarea de aport valutar. **C.** pentru **a.** de **c.e.** se acordă din momentul exportării mărfurilor sau constituirii stocurilor la întreprinderile de comerţ exterior, inclusiv a mărfurilor lăsate în custodie la întreprinderile producătoare şi al efectuării cheltuielilor şi plăţilor pentru import. Aceste **c.** se rambursează pe măsura încasării valutei la extern, a contravalorii mărfurilor importate de la beneficiarii interni, din diferite alte surse, la termenele stipulate în contracte sau stabilite de bănci. B.R.C.E. împreună cu celelalte bănci urmăresc şi sprijină întreprinderile de comerţ exterior şi întreprinderile producătoare să-şi îndeplinească complet şi la termen obligaţiile de încasări şi plăţi care rezultă din contractele externe, existenţa, depozitarea şi conservarea în condiţii corespunzătoare a mărfurilor destinate exportului, a executărilor de lucrări şi prestărilor de servicii

în străinătate. De asemenea, banca urmăreşte ca aceste întreprinderi să încaseze integral şi la termenele stipulate în contracte drepturile în valută şi să efectueze corect plăţile către partenerii externi.

CREDITE PENTRU INVESTIŢII, c. ce se acordă pe diferite termene (scurt sau lung) întreprinderilor în funcţiune din anii precedenţi în vederea completării fondurilor proprii de investiţii. **C.** *pe termen scurt* se acordă pentru acoperirea decalajului planificat pe trimestre, între realizarea investiţiilor şi constituirea fondurilor proprii destinate investiţiilor. Rambursarea se face din resursele proprii ale unităţilor economice în trimestrul în care acestea depăşesc realizările de investiţii şi cel mai tîrziu pînă la sfîrşitul anului de plan. **C.** pe termen scurt se acordă pentru constituirea resurselor cînd în cursul anului se depăşeşte planul de investiţii prin executarea în devans a lucrărilor la unele obiective şi a unor acţiuni de investiţii sau se achiziţionează utilaje, maşini şi instalaţii tehnologice livrate de furnizori înainte de termenele contractuale, însă în cadrul prevederilor din planul anual, iar depăşirea se justifică din punct de vedere economic şi se face dovada că sînt asigurate condiţii materiale pentru realizarea acelor investiţii. Se mai pot acorda şi atunci cînd în cursul anului, mijloacele proprii destinate finanţării investiţiilor nu se constituie în cuantumul planificat. **C.** se acordă la cererea justificată a unităţii economice din care să rezulte cauzele nerealizării resurselor proprii la nivelul prevederilor din bugetul de venituri şi cheltuieli, măsurile întreprinse pentru înlăturarea lor, precum şi recuperarea nerealizărilor cel mai tîrziu pînă la finele anului. **C.** sînt purtătoare de dobînzi majorate, iar rambursarea se face pînă la finele anului în care s-au acordat. **C.** pe termen scurt are loc pe măsura efectuării plăţilor pentru investiţiile realizate potrivit planului de investiţii şi în cadrul plafoanelor de credite transmise trimestrial de centrala băncii, pe categorii de credite şi cu defalcare trimestrială. **C.** pe *termen lung* se acordă pentru utilaje care necesită montaj, materiale aprovizionate de beneficiarii de investiţii, piese de schimb, obiecte de inventar de la unităţile şi secţiile noi, cheltuielile necesare probelor tehnologice etc. **C.** se acordă operativ pe baza cererilor şi contractelor de credit, a angajamentelor scrise care să confirme garanţia creditelor, operativ pe măsura executării lucrărilor şi a efectuării plăţilor pentru investiţii, în cadrul volumului de credite aprobat în limita planurilor anuale de investiţii, a planurilor de finanţare-creditare a investiţiilor şi ale devizului general aprobate. Aceste **c.** se acordă separat în completarea fondului propriu de dezvoltare economică şi a fondului pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social. Dobînda este redusă şi diferenţiată. Dacă există investiţii nepuse în funcţiune la termenele planificate, unităţile bancare, luînd în considerare măsurile întreprinse pentru recuperarea întîrzierilor, pot continua creditarea pînă la terminarea şi punerea în funcţiune a investiţiilor însă în limita sumelor prevăzute în contractul de credit; pînă la punerea în funcţiune a acestor investiţii, băncile percep la aceste credite dobînzi majorate. Investiţiile privind construirea şi dotarea cluburilor, bazelor sportive, sălilor de festivităţi şi alte investiţii asemănătoare nu se creditează, ele finanţîndu-se din fondurile proprii. Rambursarea creditelor se face eşalonat, potrivit unui plan, după intrarea în funcţiune a mijlocului fix construit. **C.** pentru **i.** se rambursează în rate şi la termenele stabilite prin contractul de credit; întreprinderile pot rambursa ratele creditelor şi în devans. Rambursarea se face cu prioritate faţă de celelalte destinaţii, din fondurile proprii ce se constituie în perioada următoare, adică din amortismente, beneficiile care alimentează fondul de dezvoltare economică şi fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social. **C.** care nu s-au rambursat pînă la finele anului se rambursează, cu prioritate, în anul următor, din fondul propriu de dezvoltare economică şi din fondul pentru construcţii de locuinţe şi alte investiţii cu caracter social sau din fondul propriu de investiţii al centralei. Dacă se întîrzie consecutiv, timp de doi ani, rambursarea ratelor exigibile

din fondurile proprii de dezvoltare ale întreprinderii, restituirea acestor rate se planifică să se efectueze din fondurile pentru finanțarea investițiilor constituite la centrale sau la ministere, la celelalte organe contrale și locale ale administrației de stat, din amortizarea prelevată de către întreprinderile aflate în subordine. → și *admiterea la creditare a investițiilor; admiterea la finanțare a investițiilor.*

CREDITE PE BAZĂ DE APROBĂRI SPECIALE, se acordă unităților economice pe bază de aprobări speciale date prin decrete, H.C.M. etc. pentru constituirea anumitor stocuri stabilindu-se simultan prin aceleași aprobări și termenele de rambursare a creditelor. Creditele se acordă prin conturi separate de împrumut pentru fiecare aprobare specială în cadrul plafoanelor de credite aprobate. La acordarea acestor credite, unitățile bancare sînt oligate să țină seama de condițiile prevăzute în aprobările speciale. Dacă se constată în cursul trimestrului că plafoanele de credite stabilite inițial sînt insuficiente, centrala băncii ori sucursalele bancare — în funcție de mărimea creditelor — vor aproba suplimentarea plafoanelor de credite.

CREDITE PENTRU MĂRFURI VÎNDUTE ȘI SERVICII PRESTATE CU PLATA ÎN RATE, se acordă unităților economice autorizate să vîndă mărfuri și să presteze servicii cu plata în rate, pe baza plafoanelor de credite aprobate, pentru suma ratelor curente de încasat, pe duratale de timp stabilite de actele normative care reglementează aceste vînzări și prestări. Creditele se acordă în cadrul unor plafoane aprobate pentru fiecare trimestru. Cerințele suplimentare de credite peste aceste plafoane se satisfac din *rezerva planului de credite* (→). Creditele se acordă prin cont simplu de împrumut pentru toate unitățile economice, indiferent dacă acestea sînt autofinanțate sau creditate. Unitățile bancare sînt obligate să verifice prin sondaj dacă unitățile economice respectă normele privind vînzările și prestările cu plata în rate, dacă țin evidența ratelor de încasat, dacă se preocupă de încasarea ratelor scadente, sancționînd persoanele vinovate de încălcarea acestor norme. Rambursarea creditelor se face pe măsura încasării ratelor de către unitățile economice de la persoanele care au cumpărat mărfuri sau au beneficiat de servicii cu plata în rate.

CREDITE PENTRU STOCURILE CONSTITUITE REZERVĂ DE PLAN, se acordă pe baza cererilor prezentate de unitățile economice din care rezultă stocurile constituite peste nivelul stabilit pe bază de norme și normative legale la obiectul sau elementul de mijloace circulante respectiv. Unitățile bancare examinează temeinicia cererilor de credite și acordă creditele în limita plafoanelor aprobate de centrala băncii și transmise unităților bancare teritoriale, în care se precizează obiectele și cantitățile respective.

CREDITE VALUTARE, mijloace valutare date cu împrumut de către o țară altei țări, în valută proprie, în valută străină sau în aur. Acordarea de **c.v.** între țările capitaliste se face, de regulă, cu condiția cumpărării de mărfuri din țara creditoare, iar între țările socialiste constituie o formă de colaborare economică și de ajutor reciproc.

CREDITOR 1. Persoana care dă spre folosință bani sau alte valori, cu titlu de împrumut. **2.** Titular al unui drept de creanță. **C.** poate fi statul, banca, o anumită organizație sau o persoană fizică. ◇**C. chirografor,** a cărui creanță este asigurată numai prin dreptul de gaj general al creditorului asupra patrimoniului debitorului, fără a fi însoțită de vreo garanție reală sau personală. ◇**C. ipotecar,** persoană sau instituție de credit car dă o sumă de bani cu împrumut, pentru care primește o anumită dobîndă și o garanție cu ipotecă. → și *ipotecă.* ◇**C. urmăritor,** care a început să urmărească realizarea creanței sale p calea procedurii executării silite.

CREȘTERE ANUALĂ DE MIJLOACE CIRCULANTE, diferență în plus de mijloace circulante proprii, determinată între normativul de finanțat din anul de plan și normativul de finanțat al anului de bază, după formula:

$$Cr\,mc = Npl - Nb,$$

în care:

Crmc = creșterea de mijloace circulante;
Npl = normativul din anul de plan;
Nb = normativul din anul de bază.

C.a. de m.c. se datorește, în principal, sporirii sarcinilor de aprovizionare, de producție și de desfacere din anul de plan, comparativ cu sarcinile din anul de bază sau încetinirii vitezei de rotație, cauzată de reprofilarea întreprinderilor, de schimbarea bazelor de aprovizionare etc. **C.** se finanțează din pasivele stabile (în măsura în care ele cresc în anul de plan), *din beneficiul întreprinderii care alimentează fondul mijloacelor circulante*, din prisosuri de mijloace circulante care pot proveni de la alte întreprinderi, prin redistribuirea în cadrul centralei și ministerului, credite bancare și, eventual, alocații de la bugetul de stat. → și *creștere trimestrială de mijloace circulante; fondul mijloacelor circulante.*

CREȘTERE TRIMESTRIALĂ DE MIJLOACE CIRCULANTE, diferență în plus de mijloace circulante dintre normativul trimestrului minim de finanțat și normativele celorlalte trimestre ale anului de plan. Aceste creșteri de mijloace circulante se creditează. → și *creștere anuală de mijloace circulante.*

CRIZĂ, fază a ciclului capitalist, în care contradicția dintre creșterea posibilităților de producție și reducerea relativă a cererii solvabile se manifestă într-o formă distrugătoare. În timpul crizei se constată o supraproducție de mărfuri care nu-și găsesc desfacerea, are loc o considerabilă scădere a prețurilor, se manifestă o lipsă acută de mijloace pentru efectuarea plăților, crahul de bursă provoacă falimente în proporție de masă și restrîngerea din această cauză a producției, creșterea șomajului și scăderea salariilor. ◇ **C. bănească,** formă de manifestare a crizelor, care se produce înainte sau în timpul crizelor economice periodice de supraproducție. **C.b.** se manifestă prin dereglarea profundă a circulației banilor, prin lipsă acută de numerar, prin imposibilitatea efectuării plăților scadente, prin zdruncinarea creditului comercial ș.a. În timpul crizei se reduc considerabil vînzările și cumpărările de mărfuri pe credit, are loc o creștere a cererii de numerar, de capital de împrumut și a ratei dobînzii creditului bancar, băncile dau faliment nemaiputînd face față cererilor de retragere masivă a depunerilor, iar cursul hîrtiilor de valoare este într-o continuă scădere. **C.b.** se poate produce și independent de crizele economice de supraproducție, cînd cuprinde băncile, bursa, finanțele și se manifestă printr-o dereglare a circulației bănești și lipsă acută de numerar. Astfel, **c.b.** poate fi urmarea unor cheltuieli masive de militarizare, ducerea de războaie, secetă, reducerea rezervelor băncilor centrale, creșterea considerabilă a dobînzilor, „fuga" aurului din țară etc., care determină înrăutățirea balanței de plăți și reducerea rezervelor băncii centrale; deoarece aurul „părăsește" țara, se înregistrează o creștere a ratei dobînzii, se dereglează bursa de valori și piețele. **C.b.** sînt însoțite de crizele de credit. **C.b.** pot avea drept consecințe supraproducția și nerealizarea livrărilor de mărfuri, micșorarea încasărilor unităților economice din industrie, comerț, scăderea prețurilor, diminuarea capacității de plată a întreprinderilor etc. ◇ **C. de bursă,** zdruncinare profundă a burselor de valori, provocată de crizele economice de supraproducție sau de unele cauze politice și se manifestă prin scăderea (prăbușirea) masivă a cursului acțiunilor și micșorarea sensibilă a operațiunilor de bursă. **C.** de **b.** însoțește, în mod obișnuit, crizele economice

de supraproducție; diminuarea profitului duce la micșorarea dividendelor, ceea ce atrage după sine devalorizarea acțiunilor și în consecință goana deținătorilor pentru transformarea lor în bani lichizi. ◇**C. de credit,** dezorganizare a sistemului creditului ce se manifestă sub forma restrîngerii violente a creditelor, cu deosebire ca urmare a falimentelor bancare prin însoțirea, precedarea sau independent de crizele economice de supraproducție. K. Marx a relevat că: „... într-un sistem de producție în care întreg ansamblul procesului de reproducție se sprijină pe credit, în cazul cînd creditul încetează brusc și nu mai sînt valabile decît plățile în numerar trebuie, evident, să izbucnească o criză, să înceapă o teribilă goană nestăvilită după mijloace de plată". **C.** de **c.** se manifestă prin întreruperea îndeplinirii obligațiilor de plată datorită insolvabilității debitorilor, se protestează cambiile, au loc falimente în masă a întreprinderilor și băncilor, banii sînt blocați, se retrag masiv depunerile de la bănci, crește rata dobînzii, se retrage contravaloarea acțiunilor, au loc crahuri bancare, se reduc rapid creditele etc. Criza este provocată, de regulă, de criza economică și contribuie la agravarea crizei de supraproducție. Diminuarea creditului internațional conduce la restrîngerea exportului de capital, dînd naștere la dereglări în stingerea datoriilor externe, ceea ce are ca efect creșterea deficitelor balanțelor de plăți. ◇**C. financiară,** zguduire puternică și dereglare a finanțelor statului, provocată de contradicțiile modului de producție capitalist, de crizele economice ciclice de supraproducție, de alte fenomene extraordinare economice și politice. Criza se manifestă prin enorme deficite bugetare, datorită micșorării veniturilor statului, efect al scăderii producției și circulației mărfurilor și a subvenționării de către stat a întreprinderilor falimentare, a cheltuielilor militare etc. **C.f.** este strîns împletită cu crizele bănești, cu cele de credit și duce la intensificarea centralizării capitalului, la dereglări în relațiile financiare internaționale, la diminuarea capitalurilor pe piețele capitaliste și la deficite cronice bugetare și ale balanțelor de plăți. ◇**C. valutară,** formă de manifestare a sistemului monetar în domeniul relațiilor valutare internaționale, prin prăbușirea etalonului aur, dereglarea cronică și accentuată a sistemului aur-devize. **C.v.** se manifestă prin intensificarea inflației, devalorizarea și revalorizarea valutelor țărilor capitaliste, dezorganizarea decontărilor dintre aceste țări. Simptomele crizei sînt crahul circulației aurului, inflația cronică în țările capitaliste, lipsa circulației libere a aurului pe plan internațional, existența mai multor zone și blocuri valutare în țările capitaliste, restricții și *crah bancar* (→). → și *bloc valutar; zone valutare.*

CUANTUMUL DESPĂGUBIRII, volumul valoric al compensării daunelor plătit de asigurător, asiguratului, în cazul dăunării bunurilor cuprinse în asigurare, ca urmare a împlinirii riscurilor prevăzute în certificatul sau polița de asigurare. → și *despăgubire de asigurare; răspundere limitată.*

CULAJ, reducerea de preț făcută de vînzător cumpărătorului pentru scurgerea lichidelor.

CUMULAREA PENSIEI CU RETRIBUȚIA, încasare concomitentă a pensiei cu retribuția, cu diferite venituri sau cu alte forme de ocrotire a pensionarilor. Cumulul poate avea loc parțial sau integral, pe timp determinat sau nedeterminat. Potrivit normelor juridice în vigoare, unitățile socialiste nu au dreptul să încadreze persoane pensionate în activități cu caracter permanent. În situații excepționale și cu aprobarea organelor competente, unitățile pot folosi pensionarii numai pentru activități temporare sau pentru executarea unor lucrări speciale. În aceste cazuri, sumele realizate din aceste activități, cumulate cu pensia, nu pot depăși cuantumul retribuției pe care pensionarul a primit-o la data pensionării, actualizată în concordanță cu majorările retribuției pentru acea funcție. Pensionarii reîncadrați temporar și unitățile la care ei se reîncadrează au obligația ca în termen de 15 zile de la reîncadrare să comunice în scris organului de pensii unitatea la care s-a făcut reîncadrarea

în muncă, data reîncadrării și cuantumul retribuției. Pensionarii lipsiți de capacitate vizuală, pe timpul cît continuă să lucreze sau sînt reîncadrați în muncă primesc pensia în întregime și retribuția corespunzătoare muncii prestate. Pensia de invaliditate de gradul III provocată de un accident de muncă sau boală profesională, împreună cu retribuția primită pentru munca depusă, nu poate depăși 80%, 75% sau 70% din retribuția avută la data stabilirii gradului de invaliditate, actualizată în concordanță cu majorările pentru funcția respectivă, corespunzător grupelor de muncă I, II și III. Pensia de invaliditate de gradul III provocată de un accident în afara locului de muncă, împreună cu retribuția primită pentru munca prestată, nu pot depăși 70% din retribuția ce o primea pensionarul la data stabilirii gradului de invaliditate, actualizată pe baza majorării retribuției pentru acea funcție. Pensionarii care au împlinit vîrsta la care unitățile pot cere pensionarea conform legii, pensionarii invalizi și accidentați de război, precum și pensionarii de invaliditate de gradele I și II care au primit — pe bază de contracte — în administrare și gestiune unități prestatoare de servicii și sînt retribuiți pe bază de cotă-parte din încasări, au dreptul să cumuleze pensia, inclusiv pensia suplimentară, cu drepturile bănești cuvenite pentru munca prestată. Consiliul de Miniștri poate stabili și alte cazuri cînd pensionarii reîncadrați în muncă sau care continuă să muncească, vor putea primi pensia și retribuția integral sau parțial. Pensionarii și membrii lor de familie au dreptul să primească, în mod gratuit, medicamente și asistență medicală pe timpul internării în spital sau în timpul tratamentului ambulatoriu.

CUPIURĂ, bilet de hîrtie, cu imprimare specială, emis ca bancnotă, bani de hîrtie și hîrtii de valoare (acțiuni și obligațiuni), cu o anumită valoare nominală (ex. o bancnotă de 10, 25, 50 sau 100 lei).

CUPON DE DIVIDEND (în *capitalism*), înscris atașat la fiecare acțiune de capital, care dă dreptul posesorului lui legal să încaseze cota parte din profitul net. → și *dividend.*

CUPON DE DOBÎNDĂ (în *capitalism*), înscris atașat la fiecare titlu de rentă, de înscris funciar sau obligație, care dă dreptul la o dobîndă corespunzătoare valorii titlului.

CURS 1. Prețul înscris în cota bursei cu care se cumpără și se vînd valutele și hîrtiile de valoare (acțiuni, obligații, titluri de rentă etc.). **2.** Prețul unei unități monetare sau a unei devize străine exprimat în unități monetare naționale sau prețul monedei naționale exprimat în monedă străină.

CURS DE REVENIRE 1. Indicator de apreciere a eficienței valutar-financiare a activității de comerț exterior, cu ajutorul căruia se măsoară economia relativă de muncă socială națională obținută din export-importul de mărfuri și din operațiunile de prestări de servicii cu străinătatea. **2.** Raport ce se stabilește între prețul complet intern de export exprimat în lei pe unitatea de produs și prețul exprimat în lei-valută obținut pe aceeași unitate de produs prin vînzarea pe piața externă. **C. de r.** se calculează în același mod și pentru operațiunile de import. **C. de r.** se poate calcula la nivelul întreprinderii exportatoare, la nivelul centralei economice, ministerului și pentru întreaga economie națională. Pentru exportul de mărfuri, **c. de r.** se calculează comparînd cuantumul de muncă socială națională materializată în marfa exportată, exprimat în unități bănești naționale, cu suma valutei obținute din exportarea produsului respectiv. În cazul importului, acest indicator se determină prin compararea cheltuielilor eventuale care ar fi fost efectuate dacă acele mărfuri se produceau în țară, cu suma în valută plătită pentru achiziționarea acestor mărfuri de pe piața externă. **C. de r.** este unul dintre indicatorii importanți ai determinării

rentabilității exportului, care exprimă, de fapt, productivitatea muncii naționale în producerea mărfii exportate, comparativ cu productivitatea muncii pe piața externă, în obținerea aceleiași mărfi. **C.** de **r.** poate fi *efectiv* și *limită* și înlesnește stabilirea economiei sau pierderii de muncă socială din operațiile de comerț exterior. Atunci cînd **c.** de **r.** este unitar, dar mai ales subunitar (mai mic decît 1), exportul este eficient. Cu cît **c.** de **r.** este mai scăzut, cu atît exportul mărfurilor respective este mai eficient, ceea ce înseamnă că efortul financiar al statului pentru obținerea unei unități valutare este cu atît mai mic. În calcularea acestui indicator se folosesc prețuri interne cît mai apropiate de valoarea mărfurilor, iar cursurile valutare să fie bine fundamentate din punct de vedere economic. ◇**C.** de **r. brut,** raport între prețul intern de export al unei unități de produs, exprimat în lei și prețul extern exprimat în *lei valută* (→), pentru aceeași unitate de produs. Acest indicator exprimă costurile interne totale în lei, cu care se obține fiecare leu-valută sau fiecare unitate monetară dintr-o valută străină, datorită exportului unor mărfuri. **C.** de **r.b.** se determină după formula:

$$Crb = \frac{C \cdot Pi}{C \cdot Pe},$$

în care:

Crb = cursul de revenire brut;
C = cantitatea de marfă exportată;
Pi = prețul intern de export al unei unități de marfă, exprimat în lei;
Pe = prețul extern exprimat în lei-valută.

C. de **r.** se poate determina în raport cu costurile, cu prețul de producție, cu prețul de livrare sau se poate calcula în raport cu prețul de export complet care cuprinde prețul de livrare și cheltuielile suplimentare reclamate de realizarea producției pentru export, cum sînt cheltuielile de transport franco-frontieră, cheltuieli de regie a întreprinderii de comerț exterior etc. În aceste cazuri, **c.** de **r.b.** se determină după formula:

$$Crb = \frac{Pi + Cse + Cc}{Iv},$$

în care:

Crb = cursul de revenire brut;
Pi = prețul intern de vînzare;
Cse = cheltuielile speciale de export;
Cc = cheltuieli de circulație;
Iv = încasări în valută franco-frontieră terestră sau f.o.b. portul de încărcare

Cu cît **c.** de **r.b.** este mai mic, cu atît exporturile sînt mai eficiente. Acest indicator se determină pe fiecare operație de import și export, pe fiecare piață externă și se utilizează în vederea luării deciziilor în ce privește îmbunătățirea structurii comerțului exterior, creșterea rentabilității exporturilor și importurilor. ◇**C.** de **r.b.** la **export,** indicator al rentabilității financiar-valutare a exportului de mărfuri care arată cu ce cheltuială internă se obține fiecare leu-valută provenit din export. Reprezintă raportul dintre prețul exprimat în lei franco-frontieră română și prețul exprimat în lei-valută obținut de pe piața externă, pentru aceeași marfă și în aceleași condiții de livrare. Acest indicator oglindește productivitatea muncii naționale, a produsului

exportat și productivitatea muncii mondiale. **C.** de **r.b.** la **e.** se poate determina după formula:

$$Crbe = \frac{Pcc \cdot KME}{PEFf \cdot KME},$$

în care:

Crbe = cursul de revenire brut la export;
Pcc = prețul intern complet la export în lei, a unei unități de marfă;
KME = cantitatea de marfă exportată;
PEFf = prețul extern franco-frontieră română pentru o unitate de marfă, transformat în lei-valută.

Cu cît **c.** de **r.b.** la **e.** este subunitar, cu atît rentabilitatea exportului este mai mare și invers. Pentru ca un curs de revenire brut la export să dea o imagine cît mai reală, este necesar ca prețurile interne să fie cît mai aproape de valoarea mărfurilor, iar raportul de schimb între moneda națională și moneda străină în care se exprimă prețurile să aibă un conținut real. ◇ **C.** de **r. corectat,** variantă îmbunătățită a cursului de revenire brut; indicator folosit la determinarea rentabilității financiar-valutare a exportului de mărfuri în cazurile în care prețurile de producție ale mărfurilor destinate exportului conțin un beneficiu superior celui considerat normal, iar în alte cazuri prețurile de producție nu acoperă în întregime nici costul mărfurilor respective, fapt ce nu dă o imagine clară a rentabilității financiar-valutare a exportului. Pentru a se evita aceste neajunsuri se folosește costul de producție, eliminîndu-se acumulările bănești. Din acest motiv se calculează cursul de revenire la costul de producție corectat, după formula:

$$Crc = \frac{Cp \cdot KME}{PEFf \cdot KME},$$

în care:

Crc = cursul de revenire corectat;
Cp = costul de producție intern, complet, în lei, la export a unei unități de marfă;
KME = cantitatea de marfă exportată;
PEFf = prețul extern franco-frontieră română pentru o unitate de marfă, transformat în lei valută.

C. de **r.c.** se folosește alături de cursul de revenire brut, deoarece dă o imagine mai clară a rentabilității financiar-valutare a exportului, ca urmare a faptului că prețul intern la export este mult mai aproape de cheltuielile de muncă socială reclamate de fabricarea produselor respective și, drept urmare, relevă mai precis eforturile făcute de economia națională pentru obținerea unui leu-valută. ◇ **C. de r. net,** indicator al rentabilității financiar-valutare, care exprimă nivelul de valorificare în valută prin exportarea produselor finite și a elementelor nemateriale din costuri. **C.** de **r.n.** exprimă cheltuielile interne necesare pentru obținerea unui leu-valută sau a unei unități de valută străină prin exportul manoperei din ultimele faze de prelucrare a mărfurilor și a materialelor neexportabile. Determinarea **c.** de **r.n.** se face prin eliminarea din calcul a valorii materiilor prime și a diferitelor alte elemente de cost ce se procură din import sau care se pot exporta ca atare, stabilindu-se astfel

partea neexportabilă din costuri care se compară apoi cu încasările corespunzătoare în valută, după formula:

$$Crn = \frac{Pi - (Vi + Ve) + Cse + Cc}{Pev - (Viv + Vev)},$$

în care:

Crn = cursul de revenire net;
Pi = prețul intern legal de vînzare;
Vi = valoarea în lei a produselor de import necesare procesului de producție;
Ve = valoarea în lei a produselor exportabile direct, necesare procesului de producție;
Cse = cheltuieli speciale de export (îmbunătățirea calității mărfurilor, cheltuieli suplimentare cu ambalarea etc.);
Cc = cheltuieli de circulație;
Pev = prețul extern în valută;
Viv = valoarea în valută a mărfurilor din import;
Vev = valoarea în valută a produselor exportabile.

Acest indicator face posibilă examinarea oportunității producerii în anumite condiții a unor mărfuri destinate exportului. Cu ajutorul **c. de r.n.** se poate aprecia eficiența prelucrării produselor destinate exportului în ultima fază a procesului de producție, precum și rentabilitatea materiilor prime, semifabricatelor etc., neexportabile ca atare, respectiv se pot afla cele mai convenabile forme de prelucrare a produselor destinate exportului. Cu cît **c. de r.n.** este subunitar, cu atît rentabilitatea exportului este mai mare. ◇ **C. de r.n. la export,** indicator al rentabilității financiar-valutare a exportului de mărfuri, care indică rentabilitatea produselor destinate exportului, aflate pe diferitele trepte de fabricație. Acest indicator se utilizează în special pentru determinarea rentabilității mărfurilor a căror fabricare necesită, într-o măsură mai mare, materii prime ce se pot exporta ca atare sau care se importă; se determină după formula:

$$Crne = \frac{(Cp - M) \cdot KME}{(PEFf - Mm) \cdot KME},$$

în care:

$Crne$ = cursul de revenire net la export;
Cp = costul de producție intern complet în lei la export a unei unități de marfă;
M = prețul în lei al materiilor prime din import sau exportabile incluse în marfa destinată exportului;
KME = cantitatea de marfă exportată;
$PEFf$ = prețul extern franco-frontieră română, pentru o unitate de marfă, transformat în lei valută;
Mm = materiile prime din import sau exportabile cuprinse în marfa destinată exportului, în prețuri externe, exprimate în valută, și recalculate în lei pe baza unor coeficienți de calcul.

Cu cît acest indicator este mai mic, cu atît exportul mărfurilor respective este mai rentabil, asigurînd o valorificare superioară a manoperei și a celorlalte elemente de cost, pe piața externă. Dacă din valoarea externă a unui produs se scade costul materiilor prime exportabile sau din import și rezultă zero sau se constată că valoarea externă a acestora este mai mare față de prețul extern al produsului, exportul produsului respectiv nu este rentabil, chiar dacă ar rezulta un curs de revenire corectat favorabil.

CURS DE REVENIRE PENTRU IMPORT, indicator care exprimă rentabilitatea financiar-valutară a operațiunilor de import. Se calculează raportîndu-se prețul de vînzare al mărfii pe piața internă către beneficiar, la costul de deviz al mărfii date, franco-frontieră, folosindu-se următoarea formulă:

$$Cri = \frac{(Pib + Ti) \cdot KMI}{Pef \cdot KMI},$$

în care:

Cri = cursul de revenire la import;

Pib = prețul intern de livrare al mărfii către beneficiar exprimat în lei;

Ti = taxa de import asupra mărfii importate;

KMI = cantitatea de marfă importată;

Pef = prețul extern franco-frontieră, exprimat în valută sau transformat în lei cu ajutorul coeficienților interni de calcul.

Operațiunile de import sînt cu atît mai rentabile cu cît la un leu valută cheltuit revin mai mulți lei. Cu cît **c.** de **r.** pentru **i.** este mai mare, cu atît importul respectiv este mai avantajos.

CURS DE REVENIRE PLANIFICAT, indicator al rentabilității financiar-valutare a operațiunilor de comerț exterior care reprezintă nivelul minim de rentabilitate pentru o anumită marfă sau pentru un grup de mărfuri, determinat prin luarea în calcul a cuantumului și a structurii exportului și importului total, astfel încît la nivelul întregii economii naționale să se obțină avantaje valorice cît mai importante. **C.** de **r.p.** pentru o anumită marfă la export se determină pe baza rezultatelor efective obținute în anul precedent, căruia i se aduc unele corectări stabilite pe baza tendințelor pieței externe în anul următor. Pentru a avea un rol stimulator este necesar să se determine un **c.** de **r.p.** cît mai bine fundamentat.

CURS DE SCHIMB, preț exprimat în monedă națională la care se pot vinde sau cumpăra diferite acțiuni, obligațiuni, devize, titluri de stat etc., pe o piață, la o dată anumită. În *capitalism* **c.** de **s.** oscilează zilnic fiind *sub pari* (→), *supra pari* (→) sau *al pari* (→), determinat de cotația bursei și de diferiți factori conjuncturali. În *socialism*, **c.** de **s.** are o stabilitate mult mai mare și este determinat pe baza parității valutelor.

CURS DIRECT, raport valoric nemijlocit dintre două monede naționale.

CURS DUBLU, cuprinde un curs de vînzare care, de regulă, este mai mare, și un preț de cumpărare, care este mai mic decît primul. În țara noastră, începînd de la **1 iunie 1953** s-a renunțat la sistemul **c.d.,** fiecare valută avînd un singur curs exprimat în lei, care este cursul oficial. → și *curs oficial al valutelor.*

CURS FORȚAT *(în capitalism)*. **1.** Măsură luată de către stat, prin care se stabilește obligația de a se primi la plată bani de hîrtie la valoarea lor nominală, fără ca aceștia să aibă vreo valoare proprie (această monedă circulă numai pentru că este reprezentant al aurului în funcția lui de mijloc de circulație). **2.** Curs oficial fix stabilit de stat în condițiile limitării schimbării valutei cu o altă valută; operație obligatorie la încheierea unora sau a tuturor tranzacțiilor valutare. → și *limitări valutare (control valutar)*.

CURS INDIRECT, raport valoric dintre două monede naționale prin mijlocirea monedei unui al treilea stat, ce se bucură de o largă circulație internațională.

CURS OBLIGATORIU, normă juridică monetară prin care persoanele fizice dintr-o țară sînt obligate să folosească la efectuarea plăților bani de hîrtie puși în circulație de către stat sau bilete emise de banca de emisiune, fără convertibilitate în aur. **C.o.** a fost folosit în special pe timp de război și a avut o durată de timp limitată. Astăzi acest **c.** constituie o regulă generală, deoarece practic nu mai există convertibilitatea în aur.

CURS OFICIAL AL VALUTELOR, c. stabilit de autoritatea monetară (instituția bancară centrală, de către instituția de emisiune monetară sau de către un alt organ central competent, pe cale unilaterală sau prin convenție) pe baza cursului valutar la sau în jurul raportului valoric real dintre monedele respective. În țara noastră, **c.o.** al **v.** se stabilește de către Banca Națională a R.S. România în concordanță cu normele juridice în vigoare. Dacă monedele ce se compară au valoare paritară, cursul se determină pe baza parității. Cînd **c.o.** al **v.** coincide cu paritatea, cursul se numește paritar. **C.o.** care coincid cu paritatea sînt apreciate ca fiind cursuri fixe. În situațiile în care se aplică acorduri de cliring, cînd autoritățile monetare au în vedere anumite considerente, iar între monedele respective nu este stabilită o paritate, **c.o.** al **v.** se poate stabili convențional. **C.o.** al **v.** se poate stabili atît pentru monedele convertibile, cît și pentru cele neconvertibile. **C.o.** al **v.** poate să fie mai mult sau mai puțin apropiat de raportul valoric real dintre două monede. De pildă, **c.o.** al leului față de dolar era la mijlocul lunii noiembrie 1979 de 4,47 lei pentru un dolar. Ca urmare a inflației, țările capitaliste dezvoltate nu mai practică acest curs. Există țări, printre care și România , care stabilesc și un **c.o.** al **v.** cu primă, în care prima se stabilește diferențiat pe categorii de operațiuni necomerciale. De pildă, în țara noastră prima este de 168,46%, aplicată la cursul oficial de 4,47 lei pentru un dolar, ceea ce determină un **c.o.** al **v.** cu primă de 12 lei pe un dolar. → și *curs valutar; paritate (~ valutară)*.

CURS PIVOT, c. practicat în cadrul *Sistemului monetar vest-european* (→) și constă în existența unui raport fix, însă modificabil, între unitatea de cont a acestui sistem *E.C.U* (→) și valutele țărilor membre. Cursul valutelor aparținînd de sistemul monetar european poate fluctua liber între ele, în funcție de cerere și ofertă, însă numai în jurul unei marje de ± 2,25%.

CURS REPREZENTATIV AL LEULUI, c. stabilit față de dolarul S.U.A. și utilizat în relațiile R.S. România cu Fondul Monetar Internațional. **C.r.** al **l.** este de 1 $ = 12 lei, acesta fiind cursul oficial cu primă pentru operații necomerciale.

CURS VALUTAR 1. Preț al unei unități monetare dintr-o țară, exprimat în unitățile bănești ale altei țări. **2.** Raport valoric dintre moneda unei țări și moneda altei țări, și alte categorii de instrumente de plată determinat pe baza cererii și ofertei. Baza acestui curs o constituie conținutul real în aur al unităților bănești. Fluctuațiile **c.v.** depind de situația balanței de plăți a țării respective. În perioada

crizei generale a capitalismului, care generează și este însoțită de crahul standardului-aur și de o permanentă inflație, **c.v.** se caracterizează prin fluctuații sensibile, determinate de deprecierea banilor de hîrtie, înrăutățirea situației balanței de plăți și intensificarea inegalității repartiției rezervelor de aur ale țărilor capitaliste. **C.v.** poate fi *oficial*, stabilit de stat și reprezintă o mărime fixă, determinată pe baza conținutului în aur al valutelor respective și *liber (al pieței)*, cînd fluctuează zilnic sau de la o oră la alta în jurul cursului oficial (este propriu sistemului bănesc convertibil). Există cursurile vînzătorilor și cele ale cumpărătorilor. Diferența dintre aceste cursuri, numită marjă, constituie o sursă de creare a beneficiului băncii. Fluctuația este determinată de cererea și oferta de valutele străine la bursă. De aceea, **c.v.** *liber* se mai numește și **c.** *bursier*. Banii neconvertibili au numai *un curs* oficial și uneori un curs cunoscut sub denumirea de „bursă neagră". De regulă, fluctuația **c.v.** *liber* este determinată de situația balanței de plăți față de țara respectivă; cînd balanța este activă, cursul valutar liber scade și crește, atunci cînd balanța este pasivă, urmărindu-se pe această cale echilibrarea balanței de plăți. Băncile de emisiune, urmărind o stabilitate a cursului liber, fac anumite intervenții la bursă. Dacă fluctuațiile nu sînt limitate prin intervențiile băncii de emisiune, atunci **c.v.** *liber* mai poartă numele de **c.** *flotant (fluctuant)*. În perioada 1944—1971, în cadrul sistemului valutar internațional, **c.v.** pe piețele țărilor membre au fluctuat într-o limită admisă de numai ± 1%, comparativ cu paritatea , iar din anul 1971 limitele de fluctuare au fost majorate la ± 2,25% față de paritate. Desigur, respectarea acestor limite devenea posibilă numai prin intervenția pe piața valutară a autorităților monetare în vederea restabilirii echilibrului dintre cerere și ofertă. Din 1971, dar cu deosebire din anul 1973, cele mai importante valute de largă circulație internațională nu mai folosesc cursurile fluctuante, trecînd la principiul flotării libere pe piață, pe baza cererii și ofertei. În socialism, **c.v.** se stabilește prin lege. Aceste țări efectuează plățile privind schimburile cu străinătatea pe baza prevederilor planului valutar elaborat de organele de comerț exterior și de organele valutare. Începînd din anul 1973, cursul oficial în lei al valutelor liber convertibile, excepție făcînd dolarul S.U.A., se stabilește pe baza raportului dintre cursul oficial al dolarului față de valuta respectivă înregistrat pe piața țării date și cursul oficial al dolarului S.U.A. față de leul românesc. → și *autorități monetare*.

CURS VALUTAR DE CUMPĂRARE (CURS MARFĂ) 1. Preț la care se cumpără valuta de către bancă. 2. Valută rezultată din încasarea unor mărfuri exportate de către o firmă din aceeași țară cu banca. **C.v. de c.** se stabilește de către instituția bancară centrală sau de către instituția de emisiune monetară a țării respective.

CURS VALUTAR DE VÎNZARE (CURS MONEDĂ), preț de vînzare al unei valute, de către bancă, spre a fi folosită de cumpărător la plata unor mărfuri importate. **C.v.** de **v.** se stabilește de către instituția bancară centrală sau de către instituția de emisiune monetară a țării respective.

CURS VALUTAR FIX. variantă a *cursului oficial al valutelor* (→), care nu se schimbă sub influența directă a cererii și ofertei. Practic, **c.v.f.** este raportul dintre o monedă și celelalte monede străine, stabilit, în general, pe baza parității dintre ele și care rămîne neschimbat. **C.v.f.** se asigură de către banca centrală prin intervenție directă pe piața valutară națională astfel încît cursul monedei naționale față de o unitate de măsură a monedelor (aur, dolar S.U.A. sau D.S.T.) pe care a adoptat-o și, respectiv, pe această bază, față de cursurile paritare dintre moneda națională și principalele valute convertibile, să nu depășească în tranzacțiile efective de pe piața valutară limitele admise de statutul *Fondului Monetar Internațional* (→).

CURS VALUTAR FLOTANT (FLUCTUANT), variantă a cursului valutar oficial care se modifică sub influența cererii și ofertei referitoare la moneda proprie a unei țări și cînd instituția bancară centrală sau instituția de emisiune monetară etc. ale țării respective, nu mai susțin cursul monedei lor naționale prin intervenții pe piața valutară. Adepții **c.v.f.** susțin că pâritatea valutară trebuie să fie lăsată să fluctueze în mod liber, ca și prețurile mărfurilor. Se apreciază că pe această cale pot fi puse de acord puterea de cumpărare internă cu puterea de cumpărare externă. În realitate, dacă scade cursul unei valute, scade și puterea sa de cumpărare externă, ceea ce are drept consecință reducerea importurilor. Concomitent, alte țări, care pot să achiziționeze valuta al cărei curs se află în scădere, cu mai puțină monedă proprie, au posibilitatea să achiziționeze mai multe mărfuri, determinînd astfel creșterea exporturilor țării a cărei valută se află în această situație. **C.v.f.** face posibilă o mai mare libertate a politicii fiscale, monetare și a veniturilor, deoarece statul respectiv nu mai este obligat să-și ia angajamente de menținere a cursului la un anumit nivel; sprijină normalizarea competitivității pe pieţele internaționale, evitînd manevrele valutare ale unor state în scopuri de concurență neloială; face inutilă devalorizarea și revalorizarea care întotdeauna creează o stare de tensiune în economie; contribuie la echilibrarea balanțelor de plăți și, în consecință, reduce necesitatea rezervelor valutare, ceea ce contribuie la utilizarea mai rațională a fondurilor, fiind, în același timp, un antidot pentru mișcările speculative de capitaluri, deoarece speranțele de cîștiguri speculative sînt cu atît mai mici, cu cît reacția cursurilor este mai promptă. În același timp există și argumente împotriva cursurilor flotante, cum sînt: frînează comerțul exterior și al investițiilor ca urmare a creșterii riscului valutar; incertitudine referitoare la valoarea monedei pe care o achită debitorul la scadență, la evaluarea beneficiului, la previziunile economice; stimulează inflația etc. ◇ **C.v.f. „impur" (controlat),** variantă a **c.v.f.** în care instituția bancară centrală, instituția de emisiune monetară sau un alt organ central competent, își fixează anumite marje ca limită peste care pot interveni în favoarea monedei lor, pentru a frîna și descuraja speculațiile valutare. ◇ **C.v.f. „liber" (de piață)** se stabilește pe pieţele valutare la anumite date (chiar și zilnic) de către bursele de valori, în funcție de cererea și oferta pentru valuta respectivă; se publică și se transmite prin diferite mijloace de telecomunicații. În mod obișnuit, **c.v.l.** variază în jurul cursului oficial al valutelor. În perioadele crizelor monetare, cînd sînt afectate valutele supraevaluate și care pot fi devalorizate, bursele de valori se închid pe perioade scurte, pentru a se da posibilitatea băncilor centrale din diferite țări să-și definească poziția. ◇ **C.v. „nesigur",** cote oficiale ale burselor de valori exprimate în moneda națională a țării în care se face cotarea, astfel încît valutele rămîn neschimbate, în timp ce cursul lor oscilează. În această situație se afirmă că modul de cotare „dă nesigur". ◇ **C.v.f. „pur"** variantă a **c.v.f.** în care instituția bancară centrală, instituția de emisiune monetară sau un alt organ competent, nu intervine în nici un fel în sprijinul monedei naționale ◇ **C.v. „sigur",** situație în care moneda națională rămîne constantă, în schimb, cursul său, care se exprimă în unități valutare străine, oscilează. În aceste cazuri se afirmă că modul de cotare pe pieţele străine „dă sigur".

CURSUL ACȚIUNILOR *(în capitalism)*, prețul la care se vînd și se cumpără acțiunile la un moment dat și care poate fi superior sau inferior valorii nominale. **C.a.** este influențat de o serie de factori cum sînt mărimea dividendului acordat unei acțiuni, rata dobînzii creditului bancar, cererea și oferta de acțiuni, conjunctura economică, situația economico-financiară și perspectivele de dezvoltare ale întreprinderii, perioadele de criză și de depresiune. Mărimea *dividendului* (→) influen-

ţează direct proporţional nivelul **c.a.**; cu cît acesta este mare, cu atît cursul este mai ridicat. **C.a.** se calculează astfel:

$$\text{C.a.} = \frac{D \times 100}{Rd},$$

în care:

C.a. = cursul acţiunilor;

D = dividendul;

Rd = rata dobînzii capitalului de împrumut.

Scăderea ratei dobînzii capitalului de împrumut duce la creşterea cursului acţiunilor.

CURSUL BURSEI, preţul la care este cotată la bursă, la un moment dat, o hîrtie de valoare, o valută străină etc. **C.** este în raport direct cu mărimea dividendului şi în raport invers cu mărimea dobînzii capitalului de împrumut. Valoarea nominală a acţiunii nu are influenţă asupra cursului ei, întrucît acţiunea nu este supusă răscumpărării de către întreprinderea care a emis-o. Valoarea nominală a obligaţiunii şi termenul scurt al răscumpărării, influenţează favorabil asupra cursului ei. Cursul la bursă al acţiunilor este supus variaţiunilor de conjunctură mai mari decît cursul obligaţiunilor.

CURSUL COMERCIAL UNIC, indicator valutar-financiar de măsurare a eficienţei activităţii de export-import, care exprimă media cursurilor de revenire la export şi import pe produse şi grupe de produse, pe baza căreia se decontează atît exporturile, cît şi importurile în raport cu o valută străină. **C.c.u.** se stabileşte anual prin planul naţional unic împreună cu cursurile de revenire la export şi import pe produse şi grupe de produse. La stabilirea **c.c.u.** şi a cursurilor de revenire pe produse şi grupe de produse se are în vedere necesitatea valorificării superioare a produselor la export pe pieţele externe, prin îmbunătăţirea activităţii de comercializare şi diminuarea costurilor interne de producţie, realizarea importurilor în condiţii cît mai avantajoase, urmărindu-se reducerea cursurilor de revenire la export şi realizarea unor cursuri corespunzătoare la import; toate acestea trebuie să aibă ca efect ridicarea eficienţei activităţii de comerţ exterior şi întărirea monedei noastre naţionale. Tehnica de folosire a **c.c.u.** constă în aceea că valuta obţinută de întreprinderi din activitatea de comerţ exterior şi de cooperare economică internaţională se cedează Băncii Române de Comerţ Exterior sau, după caz, se primeşte de la bancă, fiind decontată întreprinderilor de comerţ exterior la cursul de revenire stabilit anual pe mărfuri sau grupe de mărfuri. Întreprinderile de comerţ exterior au deschise la Banca Română de Comerţ Exterior conturi în lei şi conturi de evidenţă în valută; cu ajutorul acestor conturi se urmăreşte modul cum se realizează echilibrul valutar şi se evidenţiază activitatea acestor întreprinderi. De asemenea, întreprinderile de comerţ exterior pot deschide la Banca Română de Comerţ Exterior conturi în valută pentru operaţiunile comerciale efectuate pe pieţele externe în scopul obţinerii de aport valutar şi pentru diferite alte operaţiuni; pentru disponibilităţile din aceste conturi banca bonifică dobînzi în valută. Preţurile externe de export şi cele de import se reflectă în rezultatele economico-financiare ale întreprinderilor care produc mărfuri pentru export sau sînt beneficiare de mărfuri provenite din import. Pentru export, întreprinderile de comerţ exterior decontează întreprinderilor producătoare contravaloarea mărfurilor exportate, la preţul extern transformat în lei la cursul de revenire stabilit pe mărfuri sau grupe de mărfuri, din care se scade comisionul sau rabatul comercial. Decontarea se face pe măsura încasării valutei

de la extern, la termenele stipulate în contractele externe; pe tot timpul pînă la decontare, întreprinderile producătoare pot folosi credite bancare. Pentru import, întreprinderile de comerț exterior decontează unităților beneficiare contravaloarea mărfurilor importate în felul următor: mărfurile la care se prevede prin plan cursul de revenire se livrează la prețuri formate prin transformarea în lei a prețurilor externe la cursul de revenire pe mărfuri sau grupe de mărfuri la care se adaugă taxele vamale și cota de comision stabilită; mărfurile pentru care nu se prevăd prin plan cursul de revenire se livrează la prețuri formate prin transformarea în lei a prețurilor externe la **c.c.u.**, la care se adaugă taxele vamale și cota de comision stabilită. Pentru diferite cerințe, întreprinderile de comerț exterior pot beneficia de credite în lei și în valută. **C.c.u.** este, la nivel microeconomic, un instrument principal al autogestiunii economico-financiare și autofinanțării în activitatea de comerț exterior; el învederează că toate cheltuielile în valută trebuie recuperate din veniturile realizate în valută, fiind o unitate de apreciere și comparare a mărimilor valorice interne cu cele externe. La nivel macroeconomic, **c.c.u.** face posibilă stabilirea unei legături directe între prețurile și tarifele interne și cele folosite pe piața internațională, adică între cheltuielile de producție și circulație de pe piața națională și cele recunoscute pe piața externă. **C.c.u.** a simplificat lucrările de planificare valutar-financiare în cadrul unităților economice, centralelor, ministerelor și la nivelul economiei naționale, ușurează urmărirea și raportarea realizării indicatorilor economici, financiari și valutari, simplificînd evidențele ce se conduc la întreprinderi, centrale, bănci și ministere. **C.c.u.** constituie, în același timp, o importantă pîrghie pentru reducerea costurilor și modernizarea producției, creșterea gradului de valorificare a mărfurilor pe piețele externe, limitarea și eliminarea din export și import a mărfurilor nerentabile, dezvoltarea cu prioritate a exportului produselor rentabile [etc. în vederea creșterii eficienței comerțului exterior. → și *curs de revenire*.

CURSUL PIEȚEI (LIBER), raport valoric dintre două monede, stabilit liber pe piață, pe baza cererii și ofertei. Fiind determinat în mod liber pe piață, **c.p.** este variabil, flotant, cu modificări nu numai de la o zi la alta, ci chiar și în cursul zilei, în funcție de intensitatea cererii și ofertei de valută, determinată, la rîndul său, de situația balanței de plăți.

CURSUL POLIȚELOR, → **CURS VALUTAR.**

CURSUL SCHIMBULUI 1. Raport în care unitatea bănească dintr-o țară se poate schimba pe unități bănești din alte țări. **2.** Proporția în care se schimbă unitățile bănești ale diferitelor state. **3.** Preț al hîrtiilor de valoare (cecuri, cambii, bilete de bancă etc.) străine, exprimate în moneda națională. Cînd pe piață circula aur sau bancnote liber convertibile, aurul îndeplinea funcția de mijloc general de plată numai pentru stingerea diferenței finale dintre obligațiile de plată ale țărilor respective. Ca urmare a faptului că decontările dintre state se efectuau cu ajutorul cambiilor, a apărut și s-a format acest **c.** al **s.** al cărui temei îl constituia conținutul în aur, respectiv paritatea valutelor. **C.s.** oscilează în timp și depinde de situația balanței de plăți a țărilor respective, de deprecierea banilor și de conjunctura economică. Prin acordul de la Bretton Woods s-au preconizat cursuri unice și fixe, care să se poată modifica numai între limite foarte strînse, de către guverne, fără nici o consultare prealabilă. În cazul în care o țară dorește o schimbare mai importantă, s-a prevăzut ca ea să o poată adopta numai cu aprobarea prealabilă a *Fondului Monetar Internațional* (→). **C.s.** poate fi *fix* cînd se are în vedere intervenția băncii de emisiune dintr-o țară pe piața monetară și *flotant*, stabilit la bursă în funcție de jocul liber al cererii și al ofertei de pe piața mondială. Acordul de la Bretton Woods s-a pronunțat împotriva cursului flotant, datorită faptului că prin producerea oscilațiilor continue se primejduiește stabilitatea sistemului monetar occidental, se

crează serioase perturbaţii în ansamblul relaţiilor economico-monetare şi se favorizează tendinţele speculative. ◇ **C.s. de echilibru,** *c.* potrivit căruia într-o perioadă de timp dată se menţine echilibrată balanţa de plăţi.

CURTAJ *(în capitalism)*, ocupaţia; plată (comision) cuvenită agenţilor oficiali de bursă pentru tranzacţiile şi operaţiile încheiate prin intermediul lor. Comisionul cuvenit este plătit atît de cumpărător, cît şi de vînzător şi se calculează în sumă fixă sau în promile din suma tranzacţiilor şi operaţiilor efectuate. → şi *agent oficial de bursă; broker.*

CURTAJ ŞI SCONT 1. Procent din valoarea primei asigurărilor maritime cuvenit agentului de asigurare. **2.** Procent acordat de asigurători, asiguraţilor, ca bonificaţie la primele de asigurare plătite cu anticipaţie.

CURTEA SUPERIOARĂ DE CONTROL FINANCIAR, organ al Consiliului de Stat al R.S. România, înfiinţat în 1973, în conformitate cu *Hotărîrile Conferinţei Naţionale* a partidului din 1972, cu rol important în orientarea, realizarea şi coordonarea corespunzătoare a activităţii de control financiar-bancar exercitînd atribuţii jurisdicţionale privind răspunderea patrimonială pentru pagubele aduse avutului obştesc şi răspunderea administrativă pentru încălcarea normelor legale financiare. Atribuţiile **C.S.** de **C.F.**: *a)* Exercită controlul financiar preventiv şi ulterior asupra: activităţii economice şi sociale desfăşurate de organele centrale de stat; modului cum sînt îndeplinite prevederile financiare din planul naţional unic şi realizarea *veniturilor şi cheltuielilor bugetului de stat; modului de folosire a pîrghiilor* financiare şi de credit în activitatea economico-socială şi asigurarea evidenţei fondului unitar al proprietăţii de stat; activităţii desfăşurate de Ministerul Finanţelor, Banca Naţională, băncile specializate şi celelalte organe financiare centrale, în ce priveşte planificarea financiară, a creditelor, a circulaţiei monetare şi a relaţiilor valutare; *b)* Verifică: formarea şi utilizarea fondului central de dezvoltare economico-socială; îndeplinirea indicatorilor de eficienţă din planul naţional unic; executarea bugetului de stat şi a balanţei de plăţi; bilanţurile contabile ale ministerelor şi ale celorlalte organe centrale; ţinerea corectă a evidenţei fondului unitar al proprietăţii socialiste; eficienţa activităţii de import-export etc.; *c)* Judecă şi obligă la plata de despăgubiri şi amenzi pe cei vinovaţi pentru pagubele provocate avutului obştesc sau pentru comiterea de abateri de natură financiară. *d)*; Are dreptul să dispună măsuri pentru înlăturarea şi preîntîmpinarea abaterilor de la disciplina financiară, să suspende finanţarea sau creditarea, să blocheze fondurile valutare în cazul în care se constată abateri de la disciplina financiară, să propună, în cazuri de abateri grave, revocarea persoanelor care deţin funcţii elective sau îndepărtarea din funcţie a celor numiţi. Atribuţiile de control ale **C.S.** de **C.F.** se exercită prin organe proprii, prin organe ale Ministerului Finanţelor, băncilor şi ale altor organe centrale de control, precum şi cu concursul personalului de specialitate desemnat în acest scop de conducerea unităţilor socialiste. Efectuînd controlul financiar preventiv, personalul **C.S.** de **C.F.** este obligat să refuze în scris şi motivat, cu acordul **C.** vizarea documentelor, în cazurile în care operaţiile sînt ilegale, inoportune sau neeficiente. În astfel de situaţii operaţiile respective nu se pot efectua. Cînd se refuză viza de control preventiv, ministrul sau conducătorul organizaţiei centrale se poate adresa Consiliului de Miniştri, care hotărăşte asupra efectuării operaţiei, aducînd la cunoştinţa **C.** hotărîrea adoptată. Prin întreaga sa activitate, **C.S.** de **C.F.** urmăreşte respectarea hotărîrilor de partid şi a legilor ţării, gospodărirea judicioasă şi ridicarea eficienţei economico-socială a utilizării resurselor materiale şi băneşti, întărirea disciplinei economice, financiare şi de credite etc., sprijinirea unităţilor socialiste în găsirea, stabilirea şi aplicarea de soluţii şi măsuri pentru prevenirea şi înlăturarea deficienţelor şi ridicarea activităţii lor economico-financiare pe o treaptă superioară.

C.S. de **C.F.** asigură orientarea și coordonarea activității de control financiar bancar. Cu aprobarea Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri judecă și obligă la plata de despăgubiri și amenzi, pe cei vinovați, pentru pagubele provocate avutului obștesc sau pentru comiterea de abateri de natură financiară. Periodic, **C.S.** de **C.F.** prezintă rapoarte conducerii de partid și Consiliului de Stat și aduce la cunoștința Consiliului de Miniștri principalele constatări ale activității de control, făcînd propuneri corespunzătoare pentru remedierea și preîntîmpinarea deficiențelor, prezintă Consiliului de Stat raportul anual asupra activității de control financiar-bancar și avizează — pe baza împuternicirii date de Consiliul de Stat — proiectele de acte normative referitoare la politica financiară etc. **C.S.** de **C.F.** are o serie de drepturi: dispune măsuri pentru înlăturarea și preîntîmpinarea abaterilor de la disciplina financiară și pentru îmbunătățirea activității economice și financiare; suspendă măsurile constatate în timpul con rolului, ca fiind contrare normelor juridice în vigoare; suspendă finanțarea sau creditarea atunci cînd constată cheltuirea ilegală a fondurilor bănești în lei sau în valută, proastă administrare sau risipă; blochează fondurile valutare și drepturile bănești ale persoanelor controlate în cazurile în care se constată abateri de la disciplina economico-financiară; propune organelor competente revocarea persoanelor care dețin funcții de conducere, în cazuri de abateri grave de la disciplina financiară; aplică sancțiuni contravenționale, cere rapoarte, informări etc., de la unitățile socialiste care au în subordine organe de control financiar-bancar. Dacă abaterile constituie infracțiuni, **C.S.** de **C.F.** sesizează organul de urmărire penală. Principalele acte de control întocmite de către organele Ministerului Finanțelor, băncilor etc. se înaintează obligatoriu **C.S.** de **C.F.** În vederea îndeplinirii în cît mai bune condiții a atribuțiilor sale, **C.S.** de **C.E.** colaborează cu *Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale* (→). **C.S.** de **C.F.** este condusă de *Consiliul Curții* (organ deliberativ), care adoptă în ședințe trimestriale hotăriri cu majoritatea membrilor care-l compun. Între ședințele Consiliului problemele activității curente sînt rezolvate de *Biroul executiv*, format din președinte, prim-vicepreședinte, vicepreședinți și secretarul general.

CURTIER, → **BROKER.**

CURTIER DE ASIGURARE, → **AGENT DE ASIGURARE.**

CUSTODE, persoană juridică sau fizică în competența și răspunderea căreia a fost încredințată paza și conservarea anumitor bunuri (mărfuri refuzate la acceptare de către întreprinderile cumpărătoare, mărfurile perisabile expediate din eroare altor unități economice, bunuri devenite indisponibile prin sechestru etc.).

CUSTODIE OBLIGATORIE, obligație ce revine unităților economice cumpărătoare de a înmagazina, păstra și conserva în bune condiții mărfurile pe care le-au refuzat la plată și să le expedieze la destinația indicată de furnizor, pe spezele acestuia. Dacă organele bancare, controlînd păstrarea mărfurilor aflate în custodie, constată că o parte din acestea lipsesc, ele obligă pe unitățile economice cumpărătoare să plătească integral mărfurile aflate în custodia lor plus o majorare de 0,05% pentru fiecare zi de întîrziere, sesizînd în același timp și organele de stat competente. În cazul refuzării mărfurilor perisabile sau ușor alterabile, întreprinderea cumpărătoare este obligată să ia măsuri pentru conservarea și valorificarea acestor mărfuri și să depună la bancă pe numele furnizorului — la intervale de maximum 5 zile —, sumele rezultate din vînzare, compensîndu-și mai întîi cheltuielile pe care le-a efectuat în interesul furnizorului.

D

DAJDIE, → **IMPOZIT.**

DARE DE SEAMĂ, lucrare de sinteză cuprinzînd un sistem unitar de indici și indicatori, care caracterizează activitatea și situația economico-financiară a unei unități economice sau bugetare, pe o anumită perioadă de gestiune, sub toate laturile ei principale, față de datele din plan și de cele efective din perioada anterioară. Potrivit normelor în vigoare, valorificarea datelor contabile curente și de sinteză se face în țara noastră cu ajutorul bilanțului și formularelor anexă la bilanț. → și *indicator*; *indice*. ◇ **D. de s. asupra executării bugetului de stat,** cuprinde darea de seamă generală privind executarea bugetului de stat și dările de seamă centralizate asupra executării bugetelor componente.

DARE ÎN PLATĂ, modalitate de stingere a unei obligații care constă în acceptarea de către creditor în momentul plății a unei alte prestații decît cea datorată inițial de către debitor. În economia socialistă, **d. în p.** este incompatibilă cu raporturile contractuale dintre întreprinderi, cooperative etc. care trebuie executate așa cum au fost stabilite.

DATĂ CERTĂ, d. (anul, luna și ziua) cu începere de la care nu mai poate fi contestată de către terți existența unui înscris sub semnătură privată, indiferent dacă înscrisul a fost sau nu datat. **D.c.** este considerată data reală, adevărată a actului respectiv. **D.c.** a unui înscris sub semnătură privată se poate stabili pe următoarele căi și la *datele*: data prezentării înscrisului la oricare unitate de stat, indiferent în ce scop și cu ce ocazie; data înregistrării înscrisului într-un registru public; data la care înscrisul a fost menționat într-un act sau document oficial întocmit de către o *persoană* investită cu o *funcție* de stat sau obștească; data decesului oricăreia dintre persoanele care și-au pus semnătura pe înscrisul respectiv; data la care un organ notarial a făcut, la cerere, o încheiere specială pe fiecare exemplar al înscrisului sub *semnătură privată* etc.

DATORIE, sumă de bani care trebuie plătită sau restituită de către o persoană, numită *debitor* (→), unei alte persoane, numită *creditor* (→), la o dată stabilită, numită *scadență* (→). **D.** poate să o formeze și contravaloarea unor bunuri primite spre folosință temporară sau serviciile pe care debitorul se obligă să le presteze creditorului. → și *creanță*.

DATORIE ARIERATĂ, datoria publică și dobînda aferentă neplătită la timp de către împrumutat, împrumutătorului (situație în care serviciul datoriei publice

nu poate fi efectuat la termen din anumite motive). → *și amortizarea împrumutului; anuitate; arierată financiară; datorie publică; serviciul datoriei publice.*

DATORIE PUBLICĂ, totalitatea obligațiilor bănești contractate de stat (guvernele, instituții publice financiare, diferite instituții financiare centrale etc.) la un moment dat, provenite din împrumuturi interne și externe. **D.p.** rezultă din emisiunea titlurilor de împrumut de stat (obligațiuni, rente) și pot fi exprimate în monedă națională sau în valută străină, în funcție de locul unde se contractează împrumutul și de condițiile acestuia prevăzute în *prospectul împrumutului* (→). În țările capitaliste **d.p.** înregistrează proporții enorme, devenind o adevărată amenințare, datorită deficitelor bugetare determinate de crizele economice, de pregătirea și ducerea războaielor de agresiune. **D.p.** a devenit atît de mare în unele țări capitaliste, încît numai plata dobînzilor pentru împrumuturi a ajuns să reprezinte a zecea parte din totalul cheltuielilor bugetare **D.p.** și dobînzile aferente se amortizează prin contractarea altor împrumuturi publice, prin sporirea impozitelor etc. și se poate stinge prin rambursare, *bancrută* (→), *inflație* (→) sau repudierea obligațiunilor rezultate din împrumuturi. În unele țări socialiste, în care s-au folosit împrumuturile publice, datoria are o esență nouă, cu totul deosebită. Scopul datoriei publice în socialism constă în accelerarea ritmului reproducției socialiste lărgite și ridicarea nivelului de bunăstare materială și spirituală a poporului. Amortizarea **d.p.** în socialism, a dobînzilor și a cîștigurilor se face pe seama acumulărilor socialiste. ◇ **D.p. amortizabilă (rambursabilă)**, totalitatea sumelor pe care statul le datorează populației pentru subscrierile făcute la împrumuturile de stat. ◇ **D.p. brută**, suma totală a efectelor publice, indiferent de deținătorii acestora. ◇ **D.p. consolidată**, totalitatea datoriilor rezultate din împrumuturi de stat lansate pe termene mijlocii și lungi sau din prelungirea termenelor de rambursare a împrumuturilor (de ex. împrumuturile pe termen scurt se transformă în împrumuturi pe termene mijlocii și lungi). **D.p.c.** poate fi *perpetuă* și *rambursabilă*. În țările capitaliste datoria perpetuă constă în aceea că statul, deși debitor, nu se angajează la rambursarea împrumutului, dar se obligă să plătească dobînzile aferente, din care cauză se mai numește și **d.** *de rentă*. Statul poate să-și amortizeze datoria perpetuă în orice moment, prin cumpărarea titlurilor de împrumut la bursă și poate face conversiuni ori de cîte ori dorește. În socialism datoria perpetuă sau neamortizabilă constă în sumele datorate de stat caselor de economii, instituțiilor de asigurare, unor organizații obștești etc., ca urmare a folosirii mijloacelor lor bănești disponibile în scopul dezvoltării economiei și culturii naționale. La cerere, statul socialist restituie mijloacele bănești datorate acestor organizații. Datoria rambursabilă (amortizabilă) se formează din împrumuturi cu anuități la termen, împrumuturi în obligațiuni pe termen scurt, împrumuturi cu obligațiuni rambursabile prin trageri periodice și împrumuturi în rentă viageră. ◇ **D.p. externă**, totalitatea împrumuturilor exprimate în valută liber convertibilă, bunuri sau servicii, contractate de un stat în străinătate și nerambursate creditorilor. În conceptul de **d.p.e.** nu se cuprinde decît suma împrumuturilor contractate de guvernul unei țări în străinătate, fără suma împrumuturilor contractate de către întreprinderile particulare. **D.p.e.** poate proveni din împrumuturile contractate în străinătate pentru stimularea dezvoltării economice interne, achitarea unor mașini, utilaje etc. procurate din import, lichidarea urmărilor unor calamități ale naturii, înfăptuirea de investiții mari etc. **D.p.e.** se înregistrează astăzi, cu deosebire, în țările slab dezvoltate și în curs de dezvoltare. Cu cît **d.p.e.** este mai mare, cu atît și dependența este mai pronunțată. Ca urmare, în multe cazuri, **d.p.e.** constituie un pretext pentru amestecul în treburile interne ale țării debitoare. Guvernele care se succed la putere în statele debitoare pot să nu recunoască datoria contractată de guvernul anterior. ◇ **D.p. flotantă**, totalitatea împrumuturilor scadente la termene scurte: Această **d.** poate varia de la o zi la alta. ◇ **D.p. internă**, suma totală a împrumuturilor acordate statului de către cetățeni sau de persoane juridice din țară.

◇ **D.p. netă,** suma totală a efectelor publice deținute de persoanele fizice și juridice (cu excepția celor de drept public); nu cuprinde valoarea efectelor publice în care se plasează diferite fonduri aparținînd statului. → și *conversiune; bon de tezaur.*

DAUNĂ 1. Prejudiciu material; pagubă provocată unei persoane fizice sau juridice. **2.** Valoarea stricăciunilor suferite de bunul asigurat. → și *caz asigurat; pagubă.*

DAUNĂ DE ASIGURARE 1. Valoarea stricăciunilor suferite de bunul asigurat, ca urmare a survenirii evenimentului asigurat. **2.** Pagubă rezultată prin producerea cazului asigurat. **3.** Pagubă provocată unei părți contractante prin neîndeplinirea de către cealaltă parte a angajamentelor contractuale asumate sau prin orice altă acțiune sau omisiune potrivnică dreptului.

DAUNĂ INTERES 1. Compensare sau despăgubire bănească pentru repararea unui prejudiciu ce a fost provocat. **2.** Echivalentul în bani primit de cumpărător, destinat să repare prejudiciul suferit, ca urmare a livrării unor mărfuri necorespunzătoare calitativ sau neprimirii mărfurilor de la vînzător. Pentru reducerea pierderilor, cumpărătorul, în urma unei reclamații, are dreptul să ceară executarea contractului, o reducere de preț sau să declare contractul reziliat.

DAUNĂ MORATORIE, compensare a daunelor ce se acordă creditorului în situațiile în care debitorul întîrzie plata datoriei. **D.m.** se calculează de la data trimiterii somației de plată. → și *dobîndă (~ moratorie); moratoriu.*

DAUNE COMINATORII, sume bănești pe care debitorul este obligat, prin hotărîre judecătorească, să le plătească creditorului, pentru fiecare zi de întîrziere, pînă cînd își stinge obligația sa în natură așa cum a fost stabilită inițial. **D.c.** sînt o cale juridică de constrîngere a debitorului să-și stingă obligația în natură și nu un mijloc de despăgubire a creditorului. Plata **d.c.** nu depinde de producerea vreunui prejudiciu. Încasarea **d.c.** de către creditor este provizorie, creditorul fiind obligat să restituie debitorului sumele încasate drept **d.c.,** reținînd eventual numai suma corespunzătoare valorii prejudiciului provocat prin întîrziere; altfel creditorul s-ar îmbogăți fără justă cauză.

DAUNE DIRECTE, prejudiciu suferit de creditor ca efect direct a neexecutării obligației contractuale a debitorului. Prejudiciile indirecte care nu au legătură de cauzalitate cu neexecutarea obligației debitorului nu pot fi pretinse de la acesta.

DAUNE-INTERESE, compensări sau despăgubiri bănești pe care debitorul este obligat prin hotărîre judecătorească să le plătească creditorului pentru repararea prejudiciilor cauzate acestuia prin neexecutarea ori executarea defectuoasă sau cu întîrziere a clauzelor contractuale. **D.-i.** se stabilesc în sume echivalente cu prejudiciul creat, într-o sumă totală sau sub forma unor prestații periodice. ◇ **D.-i. compensatorii,** se plătesc pentru neexecutarea parțială sau totală ori executarea necorespunzătoare a obligației contractuale a debitorului, reprezentînd echivalentul bănesc al reparării integrale a prejudiciului cauzat creditorului. Practic, **d.-i.e.** cuprind atît valoarea pagubei efective, cît și valoarea cîștigului nerealizat de creditor. ◇ **D.-i. moratorii,** compensarea daunelor ce se acordă pentru simpla întîrziere a executării unei obligații contractuale. **D.-i.m.** se pot cumula cu executarea obligației în natură și cu daunele interese compensatorii. **D.-i.m.** se calculează de la data trimiterii somației de plată. → și *dobîndă; dobîndă moratorie; moratoriu.*

DEBIT 1. Datoria unei persoane fizice sau juridice. **2.** Partea stîngă a unui cont.

DEBITOR 1. Persoană (fizică sau juridică) care primește bani, mărfuri sau alte valori, obligîndu-se să le restituie la o anumită dată. **2.** Soldul unui cont în situația în care totalul sumelor debitoare este mai mare decît totalul sumelor creditoare.

DEBITOR DE REGRES, persoană care își asumă obligația de a garanta efectuarea plății cambiei de către tras ca principal d. cambial și care poate fi urmărită de către creditorul cambiei în cazul în care trasul nu onorează (refuză) plata cambiei la scadență (în cazurile prevăzute de lege chiar și înainte de scadență). În fapt sînt d. de r.: *trăgătorul* (→), *giranții* (→) și *avaliștii* (→).

DEBITOR IPOTECAR, persoană fizică sau juridică căreia i se împrumută o sumă de bani și pe care o garantează cu ipotecă asupra unui bun imobil (teren, construcție etc.). → și *ipotecă.*

DEBITOR URMĂRIT, d. împotriva căruia s-a început urmărirea executării silite a obligației de plată.

DECIZIE, hotărîre; act al unui organ de conducere financiar, bancar, de asigurări etc., prin care se stabilesc sau se hotărăsc anumite măsuri pentru soluționarea unei probleme. Orice d. trebuie să fie bine fundamentată pentru a permite folosirea cu maximă eficiență a resurselor materiale, financiare și umane, în vederea realizării scopului propus. Pentru ca o d. să fie temeinic fundamentată este necesară o analiză aprofundată a problemelor, cunoașterea cauzelor și a condițiilor care fac posibile alegerea variantei optime. ◇ **D. de imputare,** act emis de către conducerea unității economice prin care o anumită persoană încadrată în muncă, în urma constatării unui prejudiciu, este obligată să plătească despăgubiri sau să restituie sumele încasate pe nedrept. **D. de i.** se poate emite în termen de maximum 60 zile, de la data la care unitatea socialistă a luat cunoștință de producerea pagubei. Persoana căreia i s-a făcut imputația poate face contestație la comisia de judecată din unitatea socialistă sau la judecătorie în termen de 30 zile de la comunicarea deciziei. ◇ **D. de investiții** hotărîrea luată de organele de stat competente în urma examinării temeinice a documentației tehnico-economice, a indicatorilor de eficiență economico-socială și a avizului investiției, de a se executa o lucrare de investiții. Adoptarea d. de i. presupune alegerea soluției optime sub aspect tehnic, economic, social-politic și financiar, din mai multe variante de investiții posibile, folosind în acest scop metode clasice, tradiționale, comparative, metode moderne de optimizare etc.; criteriul fundamental de d. este eficiența economico-socială. Fundamentarea pe baze științifice a deciziei presupune efectuarea de cercetări previzionale asupra fenomenelor economico-sociale naționale și la nivel mondial. Adoptarea d. trebuie să răspundă următoarelor cerințe: creșterea producției să fie determinată de sarcinile reale ale economiei naționale; acceptarea de noi investiții numai după folosirea integrală a capacităților de producție existente; sporul de capacitate să se încadreze în obiectivele planului național unic; adoptarea deciziei de către organele colective competente de conducere etc. **D.** de i. poate fi *macroeconomică (strategică)* și *microeconomică (tactică).* Pe baza deciziei, investițiile respective se înscriu în planul național unic de dezvoltare economico-socială a țării, iar cele care urmează să se execute în antrepriză se înscriu în planul întreprinderii de construcții-montaj și totodată se continuă proiectarea (se elaborează proiectele și devizele de execuție) și se începe executarea, finanțarea și, eventual, creditarea lucrărilor de investiții. ◇ **D. de pensionare,** act emis de către comisia de pensii județeană sau a sectoarelor municipiului București, pe baza dosarului de pensionare, cu propunerea de pensionare primit de la direcția județeană de muncă și ocrotiri sociale sau de la comisia județeană de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă, în temeiul căruia se efectuează plata pensiei persoanei în

cauză. **D.** de **p.** cuprinde — sintetic — toate elementele pe baza cărora s-a stabilit pensia (cuantumul pensiei, gradul de invaliditate, calitatea de urmaș, numele, prenumele și adresa pensionarului, data de la care se acordă pensia etc.). **D.** de **p.** se emite în trei exemplare, din care un exemplar se trimite persoanei în cauză, un exemplar se trimite unității care a înaintat dosarul de pensionare și un exemplar rămîne la comisia județeană de pensii și asigurări sociale. **D.** de **p.** se comunică unităților și persoanelor titulare în termen de 15 zile de la emiterea lor. Pensionarul nemulțumit de pensia stabilită prin decizie, poate face apel în termen de 30 zile de la comunicarea deciziei la Comisia centrală de pensii din Ministerul Muncii. **D.** de **p.** necontestate în termen, precum și soluțiile date în cazul cînd au fost contestate rămîn definitive. → și *dosar de pensionare*: *revizuirea deciziei de pensionare*.

◇ **D. financiară.** hotărîre adoptată de organul colectiv de conducere din unități economice, centrale, ministere, comitete executive ale consiliilor populare etc. pe baza unei temeinice fundamentări și motivări științifice, a cunoașterii realităților economice și financiare cu privire la constituirea optimă și utilizarea cu eficiență maximă a resurselor financiare în vederea realizării obiectivelor planului economic și ale bugetului de venituri și cheltuieli. **D.f.** stabilește modalitățile concrete de realizare a activității financiare pe baza cunoașterii aprofundate a ansamblului relațiilor economice, contractuale, financiare, de credit, bănești, a potențialului economic-financiar, a condițiilor și factorilor (obiectivi și subiectivi) care influențează asupra desfășurării activității. Fundamentarea **d.f.** reclamă existența unui sistem informațional care să furnizeze date asupra tuturor factorilor care influențează activitatea economică și financiară. Sistemul informațional permite cunoașterea realităților economice, stabilirea soluțiilor posibile și alegerea soluției adecvate, optime care să asigure buna executare a planului economic și financiar. **D.f.** trebuie astfel fundamentată, adoptată și executată încît să asigure coordonarea multilaterală a indicatorilor financiari cu cei economici, o sincronizare în timp a încasărilor și plăților cu și fără numerar, finanțarea operativă și oportună a obiectivelor economico-sociale etc. în condițiile asigurării echilibrului financiar dinamic între necesarul de resurse financiare și obligații financiare. **D.f.** presupune: cunoașterea obiectivelor economico-sociale, financiare, de credit etc.; analiza financiară informațională; stabilirea mai multor soluții și alegerea soluției optime, adică adoptarea deciziei; înfăptuirea deciziei. **D.f.** poate fi *de orientare generală, operațională, pe termen mediu, pe termen lung, cu caracter normativ, strategică* și *tactică*. **D.f.** *strategică* se referă la constituirea (pe surse și volum) și folosirea resurselor financiare (cuantum și destinații) pe timp de un an sau pe mai mulți ani; ca se bazează pe obiectivele economico-sociale și financiare prevăzute în plan. La rîndul său, **d.f.s.** poate fi totală (globală) pe unitatea economică, centrală, minister, prezentîndu-se sub forma bugetului de venituri și cheltuieli sau a altui plan financiar și **d.f.s.** referitoare la diferitele activități (de investiții, de constituire și folosire a mijloacelor circulante, de construire de creșe, locuințe, de participare a oamenilor muncii la beneficii etc.). *D.f. tactică* soluționează concret problemele privind constituirea, repartizarea și utilizarea resurselor financiare pentru înfăptuirea obiectivelor economico-sociale planificate, contribuind de fapt la executarea deciziei financiare strategice. **D.f.t.** poate fi de autofinanțare, de finanțare a unor obiective economice din resurse financiare de la centrală sau de la bugetul de stat, de stingere a obligațiilor financiare față de centrală, bugetul statului, față de firme străine. Mecanismul economico-financiar perfecționat pune mari responsabilități în adoptarea și executarea **d.f.**

DECLARANT VAMAL, persoană fizică sau juridică importatoare sau exportatoare de mărfuri, care face la vamă o declarație pentru mărfurile pe care le are, solicitînd și primind de la organele vamale permisul de descărcare sau de încărcare a mărfurilor, după caz.

DECLARAȚIE 1. Document oficial, prin care se aduce la cunoștință un fapt sau o măsură luată. 2. Afirmare deschisă, mărturisire a unor convingeri, relatare făcută în scris de către o persoană, către un organ de stat, prin completarea unui anume formular.

DECLARAȚIE DE ABANDON, act emis de către asigurat, asigurătorului, în situațiile în care are loc o *pierdere totală prin interpretare*, specificîndu-se că potrivit prevederilor poliței de asigurare maritimă se abandonează nava în folosul asigurătorului. Cînd asigurătorul este de acord cu abandonul își ia obligația să achite mărfurile asigurate și se subrogă în toate drepturile și îndatoririle asiguratului referitoare la acele mărfuri.

DECLARAȚIE DE ASIGURARE, manifestare unilaterală, scrisă, de voință, a unei persoane fizice sau juridice, în vederea contractării unei *asigurări de stat facultative (benevole)* (→). **D.** de **a.** se prezintă, de regulă, sub forma unui chestionar întocmit de asigurător, în care sînt menționate bunurile și riscurile care constituie obiectul asigurării și pe baza căruia se stabilesc primele de asigurare și se eliberează polița de asigurare. **D.** de **a.** determină elementele contractului de asigurare ce urmează să se încheie; ea trebuie să fie precisă, completă și se întocmește întotdeauna pe propria răspundere a asiguratului. **D.** cuprinde: datele referitoare la identificarea declarantului (nume, prenume, adresă etc.), componența, locul unde se află și gradul de uzură a bunurilor ce urmează a fi asigurate, împrejurările hotărîtoare referitoare la risc pe care le cunoaște, descrierea riscului, suma asigurată etc. **D.** dă posibilitatea asigurătorului să cunoască natura și proporțiile riscului și să încadreze riscul în normele de asigurare. Dacă asiguratul ascunde, omite sau face o **d.** de **a.** inexactă, aceasta nu permite asigurătorului să încadreze cazul exact în normele de asigurare și are consecințe juridice pentru asigurat. Asiguratul este obligat să comunice de îndată asigurătorului modificările ce survin în timpul executării *contractului de asigurare* (→) cu privire la împrejurările esențiale referitoare la risc. Prezentarea unei **d.** de **a.** inexacte, incomplete sau necomunicarea imediată către asigurător a schimbărilor survenite în împrejurările esențiale cu privire la risc, dă dreptul ADAS ca încă înainte de producerea evenimentului asigurat, să propună asiguratului modificarea corespunzătoare a contractului sau chiar să denunțe contractul în cazurile în care, dacă ar fi cunoscut împrejurările, n-ar fi contractat asigurarea. Dacă se constată că asiguratul a fost de rea credință în completarea **d.** de **a.**, asigurătorul denunță contractul și refuză plata indemnizației de asigurare. → și *asigurat; asigurător; poliță* (~ *de asigurare*).

DECLARAȚIE DE CONSEMNARE, document întocmit de către o persoană fizică sau juridică în cazul în care consemnează o sumă de bani la Casa de Economii și Consemnațiuni. **D.** de **c.** cuprinde numele, prenumele și adresa persoanei care face consemnarea, suma, numele, prenumele și adresa persoanei fizice sau juridice la dispoziția căreia se face consemnarea, precum și ce reprezintă suma consemnată. → și *consemnațiune; operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.*

DECLARAȚIE DE IMPUNERE, înscris întocmit de contribuabil în care se declară datele privitoare la veniturile sale impozabile realizate, de regulă, într-un an, necesar organelor financiare pentru calcularea impozitului pe venit, avere, succesiuni, meserii etc., după caz.

DECLARAȚIE DE INTRARE, document tip completat și depus de importator la organele vamale, în care se descriu mărfurile, bunurile etc., care se importă. **D.** de **i.** poate fi întocmită și de către comandantul navei, aeronavei etc.

DECLARAȚIE VAMALĂ, se întocmește pe un formular tip și se depune la vamă (*biroul de vămuire*) de către *importatorul* sau *exportatorul* unei mărfi. **D.v.** cuprinde numele, prenumele și adresa importatorului sau exportatorului, numele și adresa firmei din străinătate cu care se face operațiunea de import sau export, specificarea și caracterizarea mărfurilor, numărul și data autorizației de import sau de export. La **d.v.** se anexează copia facturii mărfurilor importate sau exportate, certificatul de origine a mărfurilor, certificate sanitare, veterinare sau fitosanitare, după caz etc. **D.v.** conține și datele necesare pentru calcularea taxelor vamale. Darea unei declarații nesincere atrage după sine aplicarea de amenzi și chiar confiscarea mărfurilor. ◇ **D.v. preliminară,** document emis organelor vamale de către comandantul unei nave de pasageri, în care se specifică sintetic, numărul călătorilor, scopul sosirii în acel port, durata staționării, descrierea generală a eventualei încărcături etc. După îndeplinirea acestor formalități și controlarea pașapoartelor, pasagerii pot debarca de pe navă, celelalte formalități îndeplinindu-se ulterior. ◇ **D.v. primară,** declararea mărfurilor la organele vamale așa cum sînt ele înscrise în conosament, facturi, liste de specificații etc. În caz de nevoie, după ce mărfurile se descarcă, **d.v.p.** este completată cu date suplimentare.

DECONFITURĂ, starea de insolvabilitate a unui debitor (necomerciant).

DECONT DE AVANS, → **AVANS SPRE DECONTARE.**

DECONT DE CHELTUIELI, document întocmit de către titularul unui avans, în care se specifică avansul primit și sumele cheltuite pentru care se anexează actele justificative. Partea din avans rămasă în urma acestei decontări se depune la compartimentul financiar-contabil al unității care l-a acordat, în termen de 24 ore de la întoarcerea din deplasare. La primirea **d.** de **c.,** compartimentul financiar-contabil menționează pe el data primirii, care este considerată data justificării avansului, verifică legalitatea documentelor justificative care sînt anexate la decont, concordanța lor cu natura și destinația cheltuielilor pentru care a fost acordat, precum și respectarea termenului de justificare a avansului. **D.** incomplete sau la care se anexează documente nevalabile, justifică avansurile numai în măsura în care documentele respective au valabilitate. Dacă valoarea **d.** de **c.** depășește suma avansului primit, decontul respectiv, verificat de compartimentul financiar-contabil, se predă la casierie pentru a se plăti titularului diferența de bani, acesta semnînd de primirea sumei. **D.** de **c.** trebuie depus în ziua următoare întoarcerii din deplasare; întîrzierea depunerii **d.** se sancționează cu o majorare de 0,50% pe zi de întîrziere, asupra sumelor nerestituite în termen. → și *avans; titular de avans în numerar.*

DECONT PRIVIND SURSELE ȘI JUSTIFICAREA PLĂȚILOR BENEFICIARILOR DE INVESTIȚII, document întocmit de către filialele Băncii de Investiții, pe beneficiari de investiții aparținînd aceleiași centrale economice în care se specifică: denumirea întreprinderii, felul surselor (amortismente, beneficii, alte surse); soldul surselor la sfîrșitul perioadei de raportare, soldul surselor raportat anterior, simbolul conturilor, soldul plăților la sfîrșitul perioadei de raportare, soldul plăților reportat anterior, precum și diferențele de înregistrat în conturi.

DECONTARE 1. *Justificare documentară a cheltuielilor efectuate din suma primită* de la o persoană fizică sau juridică. **2.** Achitare a unei sume datorate, fără a se folosi numerar, cu ajutorul viramentelor făcute în conturile deschise la bancă părților între care se efectuează operația. **3.** Calculare, la sfîrșitul lunii, a costului producției finite predate de secțiile de fabricație sau auxiliare, în vederea regu-

larizării conturilor de cheltuieli și a celor de producție. 4. Lichidarea retribuției cuvenite muncitorilor și personalului tehnic-administrativ, precum și stabilirea rezultatelor operațiilor efectuate cu alte unități economice, instituții bugetare, organe ierarhice sau subordonate. **D.** constituie forma dominantă de stingere a drepturilor și obligațiilor reciproce între unitățile socialiste, cuprinzînd operațiile de stingere a drepturilor și obligațiilor bănești dintre unitățile economice și instituțiile de stat și cooperatiste, pe calea viramentelor efectuate din și în conturile acestor unități, deschise la bancă.

DECONTARE CU CECURI, variantă a *decontării prin acceptare* (→) care se efectuează din inițiativa debitorului, pentru efectuarea plăților cu caracter de frecvență privind livrările de mărfuri, executările de lucrări, prestările de servicii, transportul de mărfuri și persoane, diferite cheltuieli ocazionate de manipulare, locații, magazinaj, contrastalii etc., transporturi de grupuri de persoane, deplasări individuale în străinătate, decontarea contravalorii în lei a valutei eliberate sau a devizelor transferate de Banca Română de Comerț Exterior etc. **D. cu c.** nu se poate folosi pentru plata obiectelor de inventar care sînt considerate mijloace fixe și nici pentru efectuarea acelor aprovizionări sau cheltuieli pentru care s-a dispus aplicarea măsurilor în cadrul supravegherii temporare. Cecurile cu care se face decontarea se eliberează din carnete de cecuri. → și *carnet de cecuri.*

DECONTARE DIN INIȚIATIVA PLĂTITORULUI (DEBITORULUI), plată prin virament a mărfurilor livrate, lucrărilor executate și a serviciilor prestate, făcute din propria voință a plătitorului. **D. din i.p.** se folosește cînd această modalitate s-a stabilit prin contractele economice încheiate între furnizori și cumpărători, s-a prevăzut în normele bancare sau a fost dispusă de unitățile bancare. → și *decontare cu cecuri; decontare prin dispoziție de plată cu factură; decontare prin dispoziție de plată fără factură.*

DECONTARE INTERNAȚIONALĂ, d. efectuată între reprezentanții diferitelor țări și firme, referitoare la comerțul exterior și alte operații, cum sînt: transporturile internaționale, asigurările, creditele, cheltuielile cu reprezentanțele diplomatice, cheltuielile pentru turiști, plata pensiilor, burselor între state etc. **D.i.** se concentrează la cele mai mari bănci și se fac prin transferuri bancare de sume, expedieri de cambii, cecuri, bancnote, aur, argint etc. Aceste operații sînt determinate, în fapt, de schimbul unei valute contra altei valute, la cursul valutar respectiv. Între țările socialiste se dezvoltă un tip nou de decontări internaționale, la baza cărora se află monopolul valutar de stat și relațiile economice de colaborare frățească și avantaj reciproc, planificate și coordonate, dintre state.

DECONTARE INTERNĂ, formă de plată a drepturilor și obligațiilor reciproce care intervin între centrală, grup de uzine, trust etc. și unitățile cu autogestiune economică subordonate, între acestea și subunitățile lor cu autogestiune economică internă dar cu contabilitate proprie și între subunitățile cu autogestiune economică internă și cu contabilitate proprie.

DECONTARE LA CEREREA FURNIZORULUI (CREDITORULUI), plată prin virament a diferitelor operațiuni sau datorii pecuniare, făcută la solicitarea furnizorului. Decontarea se efectuează prin *încaso* (→), utilizat atunci cînd aceasta s-a reglementat prin contractele economice sau prin diferite norme bancare. → și *decontare prin dispoziție de încasare cu factură; decontare prin dispoziție de încasare simplă.*

DECONTARE PRIN ACREDITIV, → **ACREDITIV.**

DECONTARE PRIN CECURI DIN CARNETE CU SUMĂ LIMITATĂ ŞI FĂRĂ LIMITĂ DE SUMĂ, → **CARNET DE CECURI.**

DECONTARE PRIN COMPENSAŢIE, → **DECONTARE PRIN PLĂŢI PLANIFICATE.**

DECONTARE PRIN DISPOZIŢIA DE ÎNCASARE CU FACTURĂ, instrument de decontare emis de creditor asupra debitorului (plătitorului) care se depune la unitatea bancară a creditorului, în scopul încasării sumei datorate de plătitor. **D.** prin **d.** de **î.** cu **f.** se utilizează atunci cînd beneficiarul şi plătitorul au conturi deschise la unităţi bancare situate în localităţi diferite, iar uneori şi pentru efectuarea decontărilor între unităţile socialiste care au conturi deschise la aceeaşi unitate bancară sau la unităţi bancare diferite din aceeaşi localitate. Unităţile bancare primesc spre decontare dispoziţia de încasare numai dacă este corect întocmită, poartă semnăturile autorizate şi dacă din documentele anexate rezultă că mărfurile au fost livrate sau predate. De la o anumită limită a valorii mărfurilor expediate, lucrărilor executate şi a serviciilor prestate, unităţile bancare stabilesc ca dispoziţia de **î.** cu **f.** să fie primită spre decontare numai după ce se verifică documentele care atestă livrarea mărfurilor, executarea lucrărilor şi prestarea serviciilor. În cazul cooperativelor agricole de producţie sau al asociaţiilor intercooperatiste, unităţile bancare primesc spre decontare dispoziţii de **î.** cu **f.** emise asupra acestora, numai dacă sînt însoţite de adeverinţele de disponibil, care confirmă că aceste unităţi cooperatiste au disponibil în cont. În unele situaţii, unităţile bancare care servesc pe furnizor primesc dispoziţii de **î.** cu **f.** pentru mărfurile neexpediate, dar lăsate în custodia furnizorului (mărfurile destinate exportului prin întreprinderile de comerţ exterior, produsele destinate rezervei de stat etc.), pe baza procesului-verbal de custodie încheiat între furnizor şi cumpărător şi prezentat băncii. Dacă mărfurile livrate sînt preluate de cumpărător la sediul furnizorului sau sînt predate de acesta la sediul cumpărătorului, furnizorul înscrie pe factură menţiunea „livrat prin delegat". Dispoziţia de **î.** cu **f.** care se prezintă de către întreprinderile de comerţ exterior poartă menţiunea „import"; pentru mărfurile din import pe baza creditelor bancare sau comerciale, dispoziţia poartă menţiunea „garanţii". Unităţile economice furnizoare prezintă la bancă pentru decontare dispoziţia de încasare şi factura în original, pe baza cărora se fac operaţiunile contabile de decontare atît în unităţile bancare, cît şi la întreprinderile furnizoare şi cumpărătoare. → şi *dispoziţie de încasare.*

DECONTARE PRIN DISPOZIŢIE DE ÎNCASARE SIMPLĂ, instrument de decontare utilizat de către creditor pentru realizarea unor drepturi de creanţă exigibile născute din relaţiile sale economice, sociale şi financiare, cu alte unităţi socialiste din aceeaşi localitate sau din localităţi diferite. **D.** prin **d.** de **î.s.** poate fi cu sau fără avizarea plătitorului. **D.** prin **d.** de **î.s.,** fără avizul plătitorului, se efectuează cînd dispoziţia de încasare are anexată o hotărîre a instanţelor judecătoreşti, a organelor de arbitraj, a Notariatului de Stat sau a organelor superioare investită cu formulă executorie, cu condiţia ca să nu fi expirat termenul de prescripţie. Aceeaşi formă de decontare se mai utilizează cînd creditorul este autorizat prin dispoziţii legale să încaseze anumite sume ce i se cuvin sau sume care nu au fost plătite la timp, cum sînt: veniturile bugetare, primele de asigurare ADAS, cotele de amortizare, ratele la credite pentru construcţii de locuinţe proprietate personală, dobînzile cuvenite băncii, amenzile, penalizările, taxele de timbru cuvenite organelor de arbitraj sau tribunalelor pentru netimbrarea corespunzătoare a acţiunilor introduse, locaţiile şi magazinajul pentru neîncărcarea sau nedescărcarea la timp a mărfurilor, bonificaţii provenite din operaţii de import şi export, recuperarea contrastaliilor de către întreprinderile de comerţ exterior etc., precum şi atunci cînd există confirmarea scrisă a debitorului asupra sumei datorate. **D.** prin **d.**

de î.s. cu avizarea plătitorului se efectuează de către unitatea bancară care îl servește pe furnizor, cînd se emit dispoziții de încasare pentru: recuperarea diferențelor ce pot rezulta din modificarea prețurilor în baza unor dispoziții legale; decontarea sumelor ce se cuvin unităților de transporturi ca locații sau contrastalii; recuperarea de către întreprinderi a unei părți din vărsămintele efectuate la dispoziția centralelor industriale în sume mai mari decît cele datorate; recuperarea de către întreprinderile de comerț exterior de la unitățile producătoare a sumelor rezultate în urma refuzurilor ulterioare prezentate de către clienții lor externi; încasarea ratelor provenite din mărfuri livrate sau servicii prestate pe credit; încasarea diferitelor penalități datorate de beneficiarii de investiții etc. → și *dispoziție de încasare.*

DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE PLATĂ CU FACTURĂ, ordin scris dat de către un plătitor titular de cont unității bancare care îl deservește, prin care o autorizează să plătească beneficiarului, titular sau netitular de cont, o anumită sumă de bani pentru stingerea unei obligații certe. **D.** prin **d.** de **p.** cu **f.** se utilizează atît în cazurile în care există obligații de plată certe, cît și în cazurile în care decontarea poate fi făcută pe această cale mai repede decît pe alte căi. La efectuarea decontării unitatea bancară, care servește pe emitent, solicită acestuia facturi și diferite alte documente contabile care să justifice necesitatea, justețea și oportunitatea emiterii dispoziției de plată. Folosind decontarea prin acceptare și avînd în vedere clauzele contractuale sau prevederile comenzilor, furnizorul livrează cumpărătorului mărfurile comandate, execută lucrările sau prestează serviciile. În vederea reîntregirii prompte a mijloacelor circulante, furnizorul completează odată cu factura și dispoziția de plată (încasare), pe care o atașează la factură. În dispoziția de plată (încasare), furnizorul specifică numărul și data facturii, felul și cantitatea mărfurilor livrate, lucrărilor executate și serviciilor prestate. Furnizorul remite direct și imediat cumpărătorului, odată cu marfa sau separat prin poștă, în termenul stabilit cu cumpărătorul, dispoziția de plată cu factura și celelalte documente care stau la baza efectuării plății. Facturile și dispozițiile de plată trimise direct cumpărătorului se înregistrează în borderoul de credite pe documente în curs de încasare. Imediat după efectuarea recepției mărfurilor, cumpărătorul detașează primele trei exemplare ale dispoziției de plată, le completează cu numărul și data dispoziției de plată și, semnate de persoanele autorizate, le depune la unitatea bancară care îl servește, în termen de 24 ore de la terminarea recepției mărfurilor sau, în condiții deosebite, într-un alt interval de timp stabilit cu banca. Unitatea bancară restituie plătitorului un exemplar din dispoziția de plată, ca dovadă a depunerii documentelor la bancă. Dacă mărfurile se primesc în tranșe, decontarea se efectuează după primirea dispoziției de plată cu factură și recepția ultimei tranșe de mărfuri. → și *dispoziție de plată.*

DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE PLATĂ FĂRĂ FACTURĂ, variantă a decontării prin acceptare, cu plata din inițiativa debitorului, care se folosește pentru stingerea diferitelor obligații certe ale unităților socialiste. Dispoziția de plată fără factură — ca instrument de decontare — se folosește pentru virarea sumelor cuvenite bugetului statului, vărsarea amortismentelor, a primelor de asigurare ADAS, plăți către organele ierarhic superioare, pentru virarea sumelor reținute pe state de retribuții reprezentînd contribuția de 2% pentru pensia suplimentară, chirii, rate pentru mărfuri vîndute și prestații executate pe credit, rate la creditele pentru construcții de locuințe proprietate personală, depuneri la C.E.C. pe baza consimțămîntului scris, virarea către oficiile poștale a sumelor reprezentînd echivalentul mandatelor emise de unitățile socialiste, rambursarea împrumuturilor acordate de unitățile bancare, procurarea de carnete de cecuri cu limită de sumă etc. **D.** prin **d.** de **p.** fără **f.** se utilizează atît pentru decontările din aceeași localitate,

cît și pentru cele interurbane, cînd emitentul poate cere ca suma să se vireze letric sau telegrafic. → și *decontarea prin acceptare; decontare prin dispoziție de plată cu factură.*

DECONTARE PRIN PLĂȚI PLANIFICATE, formă de d. între unități și organizații socialiste, situate în aceeași sau în localități diferite, pentru livrări frecvente de mărfuri, cu caracter de continuitate, consumuri din custodie sau prestări de servicii de valori relativ constante, suma plăților stabilindu-se anticipat. Această formă de **d.** se folosește pentru livrările de pîine, carne, produse lactate, legume, gheață etc. către centrele de pîine, de carne, cantine, restaurante etc., care se aprovizionează zilnic, aproximativ la aceeași valoare. Pentru efectuarea **d.** prin **p.p.** se folosește dispoziția de plată cu factură. În vederea efectuării decontării, furnizorul și cumpărătorul încheie o convenție care cuprinde: denumirea întreprinderii furnizoare și cumpărătoare, adresa fiecăreia, numărul conturilor și unitățile bancare la care au conturi deschise, sortimentul, cantitatea, calitatea și valoarea mărfurilor ce urmează să se livreze, serviciile și lucrările ce vor fi executate, termenele de livrare, cuantumul și termenele fiecărei plăți, termenele de întocmire și predare a facturilor către beneficiar, precum și perioadele de regularizare a eventualelor diferențe de sume, în funcție de livrările reale. Cu aprobarea băncii, convenția încheiată inițial poate fi modificată cu acordul părților. Decontările se efectuează periodic pe baza unei sume fixe stabilită în funcție de planul livrărilor. Plătitorul are obligația să depună la unitatea bancară care îi servește o dispoziție de plată, fie anticipat, fie la termenele de plată convenite pentru suma stabilită să se vireze periodic. După ce banca plătitoare verifică în ce măsură dispoziția de plată respectă prevederile convenției, efectuează decontarea potrivit normelor obișnuite. La expirarea perioadelor convenite și la încetarea valabilității convenției se face regularizarea diferențelor dintre valoarea livrărilor efective de mărfuri și sumele virate. Lichidarea eventualelor diferențe se face prin dispoziție de plată emisă de acea parte care, la efectuarea regularizării, a rămas datoare. **D.** prin **p.p.** face ca livrările de mărfuri, consumurile din custodie, executările de lucrări sau prestările de servicii, să coincidă în timp cu plata lor. În acest fel se evită constituirea de fonduri atrase la cumpărători, se accelerează circuitul documentelor și al fondurilor și se simplifică tehnica decontărilor.

DECONTAREA CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII ÎN TEMEIUL DEVIZELOR PE CATEGORII DE CHELTUIELI, virarea treptată de către unitățile finanțatoare, din contul beneficiarului, în contul executantului, pe baza documentelor de plată emise sau acceptate de beneficiarul de investiții, în limitele plafonului de decontare stabilit pentru „alte cheltuieli", a echivalentului cheltuielilor efective. Cu prilejul efectuării decontărilor se urmărește încadrarea cheltuielilor, ca natură, în devizele pe categorii de cheltuieli, iar pentru sumele în numerar, și respectarea normelor juridice privind eliberarea fondului de retribuții și a plăților în numerar. După aceleași norme se decontează și cheltuielile cu pregătirea și instruirea cadrelor la furnizorii externi, urmărirea fabricației la aceștia, recepția utilajelor, navelor etc., prevăzute în planurile de import ce se finanțează din fondurile de investiții.

DECONTAREA CHELTUIELILOR (LUCRĂRILOR) DE PROIECTARE, operațiune bancară de virare a sumelor reprezentînd cheltuielile efectuate cu proiectarea, din contul beneficiarului de investiții în contul proiectantului. Cheltuielile de proiectare se plătesc din poziția obiectivului de investiții, pe baza contractului de proiectare, în limita plafonului de decontare stabilit. Proiectantul anexează la documentele de decontare procesul-verbal al executării lucrărilor, semnat de beneficiar. Cu prilejul efectuării decontărilor, organele bancare urmăresc ca documen-

taţia tehnico-economică să fie elaborată de către organizaţii de proiectare autorizate, să fie folosite proiectele tip şi refolosibile, iar preţurile de proiectare să fie cele legale. Decontarea se face integral la terminarea elaborării şi recepţionării documentaţiei tehnico-economice, a proiectului de execuţie sau pe faze, pe măsura terminării proiectelor de execuţie pe obiecte.

DECONTAREA LUCRĂRILOR DE CONSTRUCŢII-MONTAJ EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ, virarea treptată, în limita plafoanelor de decontare stabilite de către unitatea finanţatoare, pe măsura executării lucrărilor, cu respectarea strictă a destinaţiei şi volumelor anuale stabilite prin plan, a prevederilor din documentele de aprobare şi din documentaţia tehnico-economică a investiţiei şi în limitele fondurilor constituite, a sumelor aferente lucrărilor executate cu montarea echipamentului, din contul beneficiarului de investiţii în contul antreprenorului, potrivit prevederilor planului anual de investiţii şi ale bugetului de venituri şi cheltuieli al beneficiarilor. **D.** periodică, treptată, în funcţie de lucrările executate, asigură reîntregirea mijloacelor circulante utilizate în producţie de către întreprinderea executantă, accelerează viteza lor de rotaţie şi înlesneşte efectuarea sistematică a controlului bancar. **D.** se face pe obiect sau, în mod excepţional, pe categorii de lucrări. Pe baza verificărilor făcute pe şantier, beneficiarul de investiţii acceptă sau refuză întemeiat decontarea lucrărilor. Antreprenorii întocmesc lunar taloane-situaţie de plată care, cu acceptul beneficiarului, se depun la bancă pentru decontare. Ulterior se fac decontări trimestriale, anual şi la terminarea lucrărilor pe baza *taloanelor-situaţii de plată* (→) şi a măsurătoarelor de control. Cu prilejul efectuării decontării lucrărilor de investiţii executate, organele bancare şi cele financiare urmăresc dacă: valoarea lucrărilor proiectate s-a stabilit potrivit prevederilor tarifelor legal aprobate, dacă s-au aplicat proiectele tip şi celelalte indicaţii prevăzute în notele de comandă aprobate; dacă se respectă prevederile proiectelor de execuţie aprobate, detaliile şi devizele de execuţie aprobate; utilajele au fost achiziţionate în cadrul volumelor stabilite prin plan şi în bugetul de venituri şi cheltuieli; fondul de retribuire se utilizează legal şi în concordanţă cu graficele stabilite.

DECONTAREA LUCRĂRILOR DE CONSTRUCŢII-MONTAJ EXECUTATE ÎN REGIE, virarea treptată din „Contul de finanţare" sau din „Contul de creditare", în contul investiţiilor realizate, a echivalentului valoric al lucrărilor executate. **D.** se face pe elemente de cheltuieli, indiferent de cuantumul lor, pe măsura prezentării la bancă a documentelor care atestă achiziţionarea de materiale, utilaje, efectuarea transporturilor, a cheltuielilor de regie, plata retribuţiei muncii personalului muncitor etc.

DECONTAREA POLIŢELOR (în *capitalism*), cumpărarea poliţelor de către bănci înainte de scadenţa acestora. **D.p.** este în esenţă o operaţiune de credit, întrucît titularul poliţei primeşte banii înainte de scadenţă. Pentru operaţiunile de decontare banca încasează un anumit procent. **D.p.** accelerează circulaţia capitalului şi contribuie la sporirea producţiei, dar şi la intensificarea speculei şi la apariţia crizelor economice.

DECONTAREA PRIN ACCEPTARE, formă principală de decontare între întreprinderi, prin intermediul băncii la care acestea au deschise conturi. **D.** prin **a.** are la bază consimţămîntul plătitorului la efectuarea plăţii solicitate de creditor, prin intermediul băncii, pentru mărfuri livrate, lucrări executate sau servicii prestate, precum şi ordinul dat de aceasta unităţii bancare care îl serveşte pentru achitarea unei sume de bani datorate furnizorului sau oricărui alt creditor titular-de cont, indiferent de proveniența obligaţiei de plată. **D.** prin **a.** este forma pre-

ferată și cel mai mult utilizată în efectuarea viramentelor, fiind convenabilă atît pentru furnizor, cît și pentru cumpărător. Larga răspîndire se datorește faptului că ea stimulează părțile să respecte clauzele contractuale și comenzile, să valorifice eficient resursele materiale, să accelereze viteza de rotație a fondurilor și să contribuie la întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare. Această formă de decontare se folosește, de regulă, în situațiile cînd între unitățile socialiste există raporturi contractuale permanente. Operația constă în efectuarea decontării de către bancă din contul de disponibil al întreprinderii cumpărătoare, numai pe baza acceptării exprese sau tacite a acesteia pentru efectuarea plății. Particularitățile **d.** prin **a.**: *a)* plata se face cu consimțămîntul prealabil al cumpărătorului, în localitatea acestuia și într-un anumit interval de timp și *b)* achitarea mărfurilor, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate are loc numai după primirea și recepționarea lor. La **d.** prin **a.** se utilizează dispoziția de plată cu și fără factură, cecul de decontare și dispoziția de încasare cu și fără factură. Procedura operațională a **d.** prin **a.**: *a)* furnizorul expediază mărfurile și un exemplar din factură către cumpărător și depune la unitatea bancară care îl servește factura în original și, eventual, alte anexe; *b)* unitatea bancară a furnizorului verifică documentele primite și le expediază băncii cumpărătorului, care le verifică și le remite beneficiarului; *c)* cumpărătorul examinează mărfurile și documentele primite și, în cazul în care corespund clauzelor contractuale, acceptă plata; *d)* banca efectuează operația contabilă de debitare a contului cumpărătorului și de creditare a unității bancare a furnizorului și apoi remite scrisoarea de creditare către banca furnizorului; *e)* banca furnizorului debitează unitatea bancară a cumpărătorului, creditează contul furnizorului și remite acestuia un exemplar din documente, înștiințîndu-l despre contabilizarea sumei în contul său. În cazul **d.** prin **a.** circuitul documentelor începe și se încheie la furnizor. → și *acceptare; decontare prin dispoziție de încasare simplă; decontare prin dispoziție de plată cu factură; decontare prin dispoziție de plată fără factură.*

DECONTAREA PRIVIND AMORTIZĂRILE, → **AMORTIZARE.**

DECONTAREA RECIPROCĂ ÎNTRE BUGETE, sistem de decontare între bugetele organelor locale superioare și cele subordonate, ca urmare a executării planului de echilibrare (regularizare) privind acordarea și primirea subvențiilor de echilibrare, încasarea și virarea sumelor la fondul de echilibrare etc.

DECONTĂRI INTERNAȚIONALE, plăți internaționale rezultate din obligațiile băneștl ale unor țări față de altele, ca urmare a relațiilor lor economice, sociale, culturale sau politice. **D.i.** sînt legate de comerțul exterior, de credite, investiții, transporturi, ajutor tehnic, asigurări, comunicații, întreținerea reprezentanților și delegațiilor, turism, transferul banilor peste graniță etc. **D.i.** pot fi bilaterale sau multilaterale și se efectuează în marea lor majoritate fără numerar, prin participarea băncilor care întrețin relații reciproce de corespondent. Plățile în numerar se fac pentru reprezentanțe, delegații străine, turiști, plata burselor, pensiilor etc. **D.i.** presupun schimbarea unor valute cu altele, pe baza cursului valutar care joacă un rol important în aceste decontări. De regulă are loc compensarea (clearingul) drepturilor și obligațiunilor; numai diferența se plătește cu aur, cu valuta unei terțe țări sau prin creditul unei țări. **D.i.** se efectuează cu ajutorul următoarelor documente: trate, acreditive, mandate poștale sau telegrafice, cecuri, dispoziții de încasso. Formele principale ale **d.i.** sînt: *acreditivul* (→), *acceptul* (→) și *mandatul* (→).

DECONTĂRI MULTILATERALE ÎN RUBLE TRANSFERABILE, sistem de decontări reciproce între țările membre C.A.E.R., aplicat de la 1 ianuarie 1964 în locul

decontărilor prin cliring bilateral, reglementat pe baza următoarelor principii: *a)* decontările se fac prin Banca Internațională de Colaborare Economică cu ajutorul conturilor în ruble transferabile deschise băncilor însărcinate ale țărilor participante; *b)* în cursul anului se procedează la echilibrarea încasărilor și plăților fiecărei țări, în toate decontările cu celelalte țări participante; *c)* înființarea unui sistem multilateral de plăți prin intermediul căruia mijloacele bănești în ruble transferabile realizate de o țară din exporturi de mărfuri sau prestări de servicii, să poată fi folosite la efectuarea de plăți în oricare altă țară membră C.A.E.R.; *d)* în conturile țărilor participante se înregistrează în ruble transferabile toate încasările de la alte țări, precum și creditele primite de la B.I.C.E.; *e)* fiecare țară care posedă mijloace bănești în ruble transferabile poate să dispună liber de acestea în decontările cu oricare altă țară participantă; *f)* plățile se pot efectua pe baza disponibilităților în conturi sau pe seama creditelor ce se pot solicita și obține de la B.I.C.E.; *g)* plățile se efectuează din dispoziția băncilor însărcinate ale țărilor participante în limitele mijloacelor lor în ruble transferabile existente în conturi. În vederea efectuării decontărilor, B.I.C.E. are deschis pentru fiecare țară membră cîte un cont în ruble transferabile, la sediul acesteia sau la alte bănci împuternicite. După exportarea mărfurilor, banca statului exportator trimite documentele de decontare direct băncii statului importator, băncile împuternicite transmițînd concomitent extrase de cont și către B.I.C.E.; în extrasele de cont se specifică atît sumele totale ale încasărilor și plăților, cît și proveniența lor. Disponibilul în ruble transferabile rezultat din relațiile bilaterale poate fi folosit în mod liber de către titularul contului de la B.I.C.E. pentru diferite alte decontări ce se efectuează în astfel de ruble. Forma cea mai des folosită a decontărilor în ruble transferabile este încasso cu plata imediată. Prin înțelegere între țările membre se pot folosi și alte forme de decontare. Echivalentul rublelor transferabile primite sau plătite de către B.I.C.E. țării participante la decontările ei cu alte țări membre C.A.E.R., se plătește clienților sau se încasează de la ei în valuta țării lor.

DEFICIT, diferența dintre cheltuieli și venituri, suma cu care cheltuielile sînt mai mari decît veniturile. ◇ **D. al balanței comerciale,** suma de bani cu care valoarea importurilor unei țări depășește valoarea exporturilor, într-o anumită perioadă de timp (sold pasiv). ◇ **D. al balanței de plăți,** sumă de bani cu care plățile (angajamentele) unei țări depășesc încasările (creanțele), în raporturile sale cu alte țări, într-o perioadă de timp dată (sold pasiv). ◇ **D. bugetar** (în *capitalism*), parte a cheltuielilor bugetare ce nu poate fi acoperită din veniturile bugetare. Acest deficit poate fi prevăzut în buget la aprobare sau este rezultatul executării bugetului. **D.b.** este consecința economiei capitaliste bîntuită de crize economice, urmarea lipsei unei baze proprii de venituri, a inflației și a destinației neproductive a majorității cheltuielilor bugetare. Din aceste cauze, **d.b.** în țările capitaliste sînt cronice.

DEFLATOR, indice al deprecierii banilor care poate servi la „deflaționarea" unor efecte ale inflației, urmărindu-se anularea influenței acesteia asupra creșterii prețurilor. **D.** deși are numai o influență teoretică asupra efectelor negative ale inflației, el poate servi la reconstituirea imaginii reale asupra unui fenomen economico-social și monetar deformat prin inflație. **D.** se folosesc în principal în țările capitaliste pentru efectuarea unor calcule și cercetări statistice; în țările socialiste, utilizarea lor are loc numai în relațiile acestora cu țările capitaliste. Întrucît inflația nu are aceeași intensitate peste tot, este foarte greu ca deflatorii să dea în mod xact rezultatele scontate. → și *deflație.*

DEFLAȚIE (în *capitalism*), retragere din arterele de circulație în perioada inflației a biletelor de bancă neconvertibile în aur sau argint și care au un curs forțat. Căile practice de înfăptuire a **d.**: măsuri fiscale (creșterea impozitelor și taxelor, micșorarea cheltuielilor guvernamentale) și măsuri monetare (majorarea dobînzilor, reducerea masei monetare în circulație, restringerea acordării de credite în scopuri productive care, în cele din urmă, duc la restringerea corespunzătoare a activității economice, la creșterea șomajului, la reducerea salariilor). Formele de manifestare ale **d.**: ridicarea treptată a cursului semnelor bănești, creșterea puterii lor de cumpărare prin scăderea prețurilor mărfurilor și a tarifelor serviciilor, ridicarea cursului valutei respective în raport cu alte valute.

DE LA (FROM), clauză utilizată în asigurările maritime potrivit căreia în polița de asigurare se prevede că asigurarea riscului începe numai din momentul în care nava pleacă din portul cu care începe călătoria respectivă. → și *la și de la*.

DE LA CHEI, condiție a contractului de vînzare-cumpărare conform căreia remiterea mărfii se efectuează în portul de livrare. Deosebirea fundamentală a acestei condiții, practicată în special în S.U.A., față de condiția *C.I.F.* (→), constă în aceea că vînzătorul suportă riscul pierderii sau deteriorării mărfii, pînă la remiterea ei cumpărătorului.

DELAPIDARE, infracțiune aspru sancționată care constă în însușirea, folosirea sau traficarea de către un lucrător, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori ori alte bunuri din avutul obștesc, pe care le are în administrare sau gestionare.

DELCREDERE (în *capitalism*), contract de asigurare prin care o bancă garantează pe vînzătorii în comision (comitenții) împotriva riscului de insolvabilitate a cumpărătorilor, deoarece, comisionarul lucrînd ca mandatar al comitentului, nu răspunde de insolvabilitatea clienților cumpărători, decît numai în cazurile speciale prevăzute de legislația capitalistă. În aceste cazuri comitentul primește un supliment de comision, numit „delcredere".

DELEGARE, împuternicire scrisă dată unei persoane fizice de către o altă persoană fizică sau juridică pentru a ridica o sumă de bani sau a soluționa unele probleme economice, sociale, financiare etc., în interesul persoanei care a dat **d.** Unitățile socialiste pot da **d.** pe o perioadă de maximum 60 de zile, iar conducerea unității socialiste o poate prelungi — în cazuri justificate —, cu cel mult 60 de zile. **D.** presupune schimbarea temporară a locului de muncă, desfășurarea activității delegatului în afara locului său de muncă obișnuit sau la o subunitate din aceeași sau din altă localitate. **D.** se face cu respectarea următoarelor condiții: efectuarea ei în interesul unității, respectarea felului muncii potrivit calificării persoanei delegate, considerarea ca o activitate neîntreruptă etc. De asemenea, este necesară neapărat existența ordinului de **d.** care constituie condiția esențială pentru plata drepturilor bănești ce decurg din prestarea delegării. **D.** dată în conformitate cu prevederile legale este obligatorie pentru persoana încadrată în muncă; refuzul nejustificat de a o executa constituie abatere disciplinară și se sancționează în consecință, mergînd pînă la desfacerea contractului de muncă. Dacă ordinul de **d.** este vădit ilegal, persoana încadrată în muncă nu este obligată să-l execute; în cazul cînd totuși l-a executat și a fost prejudiciată în drepturile sale se poate adresa organelor de jurisdicție a muncii spre a obține despăgubirile cuvenite. Pe timpul **d.** persoana în cauză este obligată să respecte disciplina internă a unității în care își desfășoară activitatea, avînd dreptul la plata retribuției tarifare, a chel-

tuielilor de transport, de cazare și a diurnei (indemnizației) de deplasare. **D.** încetează în următoarele cazuri: expirarea termenului; executarea lucrărilor sau îndeplinirea sarcinilor încredințate; revocarea ordinului de delegare și desfacerea contractului de muncă a persoanei delegate. → și *diurnă*.

DELEGAȚIE PENTRU ÎNCASAREA RETRIBUȚIEI, împuternicire, document emis de o persoană încadrată în muncă, vizată de șeful său și aprobată de conducătorul compartimentului financiar-contabil, pe baza căruia retribuția pe perioada stipulată în delegație poate fi încasată de persoana împuternicită în acest scop.

DEMISE CHARTER (CHARTER AS A DEMISE CHARTER), navlosire în care proprietarii armatori închiriază nava în întregime, în schimbul unui navlu numit chirie, care se încasează de obicei „per tonă", la linia sa de încărcare, plătibilă anticipat pe o lună calendaristică. Chiriașul are dreptul să numească întreg echipajul cu excepția comandantului și a șefului mecanic, pentru care are nevoie și de aprobarea armatorului.

„DEMOCRATIZAREA CAPITALULUI", teorie burgheză falsă, antiștiințifică, potrivit căreia dezvoltarea întreprinderilor capitaliste sub forma societăților pe acțiuni și plasarea unor acțiuni oamenilor muncii, ar schimba natura lor capitalistă, deoarece muncitorii cumpărînd acțiuni devin coproprietari, participă la beneficii și pot astfel conduce întreprinderea. În fapt conducerea întreprinderii rămîne în întregime în mîinile capitaliștilor, a celor care dețin cele mai mari pachete de acțiuni și care primesc cea mai mare parte a profitului sub cele mai variate forme.

DEMONETIZARE, privarea de către stat a puterii legale de plată a monedei. **D.** are loc de cele mai multe ori cu prilejul efectuării reformelor bănești. Așa, spre exemplu, cînd s-a trecut de la moneda de argint la cea de aur, moneda de argint s-a demonetizat, adică a pierdut calitatea de mijloc de circulație și de mijloc de plată.

DENOMINALIZARE, operație de reducere a valorii nominale a semnelor bănești. **D.** s-a folosit în perioada de accentuată depreciere a semnelor bănești în scopul mai bunei reglementări a circulației banilor și a decontărilor. **D.** duce la reducerea sensibilă a cantității de monedă aflată în arterele circulației, contribuind astfel la o mai bună reglementare a circulației bănești, la simplificarea și ușurarea operațiilor cu și fără numerar, la întărirea puterii de cumpărare a monedei.

DEPONENT, persoană fizică sau juridică care încredințează unei alte persoane fizice sau juridice spre păstrare în garanție, spre fructificare sau spre vînzare, diferite valori. → și *depozit; depozitar*.

DEPORT (în *capitalism*), reportul speculatorului „a la baisse" (la bursă, la scădere). Speculatorul care a vîndut valori fără de acoperire și ale cărui prevederi nu s-au realizat (cursul valorilor nu a scăzut), poate să-și mențină situația de baisse-ist (vînzător la scădere) pentru o viitoare lichidare, în speranța scăderii apropiate a cursului valorilor vîndute prin cumpărarea imediată a acelor valori pe un curs mai scăzut și predabile la termen, cînd speră ca prevederile sale să se realizeze și, deci, să poată procura valorile ce trebuie să le predea, la cursul stabilit și să cîștige astfel diferența de preț.

DEPOZIT 1. Hîrtii de valoare sau bani depuși spre păstrare și fructificare la o instituție de credit. **2.** Valori materiale sau bănești, încredințate unei alte persoane

sau bănci pentru a fi păstrate, în garanție, spre fructificare, pentru acoperirea unei plăți sau obligații. ◇ **D. bancar,** sume de bani, hîrtii sau obiecte de valoare etc., depuse spre păstrare unei bănci, care se restituie la prima cerere a depunătorilor. Depunerile pot fi făcute „la vedere", ceea ce înseamnă că se pot retrage oricînd sau „pe termen", „în cont curent", care au dobîndit o importanță deosebită, ceea ce înseamnă că retragerea poate avea loc după o perioadă determinată de timp. Pentru depunerile de sume de bani, băncile plătesc dobînzi, care sînt mai mari la depunerile pe termen. Primirea spre păstrare a unor obiecte de valoare se face cu plata unui comision, de către deponent. Din conturile de depozit nu se pot ridica sume de bani sau efectua plăți decît în limitele disponibilului existent, iar soldul nu poate fi niciodată debitor. **D.b.** constituie forma principală de mobilizare a capitalurilor și economiilor disponibile de către băncile de depozit sau băncile comerciale, care sînt folosite de către acestea ca resurse de creditare. Nivelul **d.b.** determină cuantumul creditelor bancare și, deci, nivelul dobînzilor pe care băncile le realizează.

DEPOZITAR, persoană fizică sau juridică care primește valori mobiliare, bunuri sau sume de bani în numerar, condiționat, spre păstrare în garanție sau ca rezerve, pentru acoperirea plăților sau obligațiilor deponenților respectivi sau pentru garantarea executării unui contract.

DEPRECIERE MONETARĂ, scăderea în fapt a puterii de cumpărare a (valorii) monedei și micșorarea cantității (a titlului) de metal prețios aferent, ca urmare a procesului inflaționist. În relațiile externe, **d.m.** se concretizează în micșorarea cursului valutei naționale în raport cu alte valute, datorită deficitului cronic al balanței de plăți → și *devalorizare.*

DEPRESIUNE, fază a ciclului economic capitalist care urmează nemijlocit după *faza crizei.* **D.** se caracterizează prin stagnarea producției industriale, nefolosirea unei părți a capitalului fix, creșterea șomajului, scăderea prețurilor mărfurilor, stagnarea comerțului, abundență de capital bănesc de împrumut care depășește cu mult cererea, nivelul scăzut al dobînzii, iar stocurile de mărfuri acumulate sînt parțial distruse sau vîndute la preț scăzut etc.

DEPUNĂTOR, persoană care depune spre păstrare și fructificare la bănci sau case de economii o sumă de bani sau alte hîrtii de valoare.

DEPUNERE 1. Operație prin care mijloacele bănești libere ale populației, ale unor instituții sau organizații obștești se depun spre păstrare sau fructificare la case de economie sau la bănci. În *capitalism* deponenții sînt industriașii, marii proprietari de pămînt, burghezia, comercianții și unele categorii de populație, iar depunerile, respectiv depozitele, reprezintă cea mai importantă parte a resurselor băncilor. În *socialism,* depunerile populației reprezintă economiile provenite din muncă și se păstrează la casele de economii. În practică se disting *depuneri nominale,* făcute pe librete de economii în care se specifică numele, prenumele și adresa depunătorului și *depuneri la purtător,* făcute pe librete în care se face mențiunea „la purtător": sumele se pot ridica de orice persoană care posedă libretul și care cunoaște parola, în cazul cînd pe libret se face mențiunea „la purtător cu parolă". Depunerile mai pot fi *condiționate* sau *necondiționate, cu* sau *fără clauză de împuternicire, la vedere* sau *la termen,* după cum pot fi retrase la cerere sau după un anumit termen de la data depunerii. În R.S. România se mai practică depunerile făcute cu regularitate de către întreprinderi sau instituții în contul personalului muncitor, depuneri pe librete cu dobîndă și cîștiguri în bani, autoturisme, obiecte, precum și depunerile pe cecurile de economii școlare, depuneri în conturi curente personale etc. Depunerile de economii la CEC constituie acte strict voluntare care pot fi făcute

de orice persoană, independent de cetățenie, vîrstă. Orice depunător este liber să aleagă forma de depunere care îi convine. Statul garantează dreptul de proprietate și de moștenire asupra sumelor depuse și secretul depunerilor și al operațiunilor efectuate prin CEC. Sumele depuse la CEC, dobînzile și cîștigurile aferente, sînt imprescriptibile și sînt scutite de orice taxe și impozite. Informații asupra acestor depuneri și operații nu se pot da decît organelor de anchetă penală, dar numai după ce a început ancheta. Urmărirea d. se poate face numai în anumite condiții pe baza hotărîrii instanței judecătorești rămase definitive și cu titlu executoriu. **2.** Mijloace bănești ale întreprinderilor, cooperativelor, organizațiilor și persoanelor fizice depuse spre păstrare la bănci și case de economii. Natura economică a depunerilor depinde de conținutul social-economic al societății. În capitalism depunerile reprezintă o formă a capitalului de împrumut și principala sursă bancară utilizată pentru acoperirea cheltuielilor militare, a deficitelor bugetare sau pentru plasarea în hîrtii de valoare de stat. În timpul crizelor economice au loc retrageri mari de sume depuse, care sînt însoțite de falimente bancare. Pentru sumele depuse, băncile și casele de economii acordă dobînzi. → și *operațiile Casei de Economii și Consemnațiuni.*

DEPUNERE DE NUMERAR LA BANCĂ, operație prin care numerarul ce depășește limita soldului de casă aparținînd unităților socialiste și a celor obștești se depune la unitățile bancare la care au contul deschis. Unitățile socialiste din aceeași localitate cu banca depun zilnic încasările realizate, la ghișeele băncii, prin aparatul de colectare al acesteia sau prin poștă. Unitățile socialiste situate în altă localitate decît banca depun încasările realizate în aceeași zi sau în dimineața zilei următoare la organele poștale sau la bancă; aceste depuneri se fac avîndu-se în vedere distanța față de bancă, mijloacele de transport, precum și programul unităților socialiste respective. Sucursalele și filialele C.E.C. depun zilnic, la bancă, iar agențiile C.E.C. care nu se află în aceeași localitate cu filialele băncii depun zilnic, la poștă, numerarul care depășește mijloacele bănești necesare pentru efectuarea operațiilor din primele ore ale zilei următoare. Stațiile și agențiile de voiaj C.F.R., cantinele, instituțiile bugetare, agenții fiscali, punctele farmaceutice, unitățile prestatoare de servicii, cinematografele sătești, caravanele cinematografice depun numerarul la bancă la termenele stabilite de organele tutelare de comun acord cu banca. → și *limita soldului de casă.*

DEPUNERI CU CÎȘTIGURI, operație prin care venitul (suma dobînzilor) se plătește sub formă de cîștiguri prin trageri la sorți lunare sau trimestriale. La tragerile la sorți respective participă toți deponenții care au pe libretele de economii anumite solduri medii trimestriale sau posedă obligațiuni C.E.C. 4% cu cîștiguri, → și *obligațiuni C.E.C.*; *operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.*

DEPUNERI CU RESTITUIRE CONDIȚIONATĂ, d. efectuate de o persoană pe numele alteia, care poate să dispună de sumele depuse pe numele său numai cu respectarea (îndeplinirea) condiției stabilite. Astfel de depuneri se restituie de către unitățile C.E.C., numai dacă sînt îndeplinite condițiile de retragere înscrise în libret la rubrica „condiții de retragere". Condiționarea restituirii se poate face, de regulă, la emiterea libretului, odată cu prima depunere, de către persoana care efectuează depunerea. Pentru libretele la purtător, condiționarea depunerii se face prin parolă. Condiția de restituire trebuie să fie realizabilă și clar formulată. Se pot stabili orice condiții de retragere care nu contravin normelor juridice în vigoare și normelor de conviețuire socială, cum sînt cele legate de căsătorie, nașterea unui copil, atingerea majoratului, absolvirea unei școli etc. Condițiile de restituire stipulate în librete operează numai pe timpul vieții titularului; în caz de deces al acestuia asemenea condiții reprezintă dispoziții testamentare. Condițiile de retragere urmăresc restrîn-

gerea dreptului de dispoziție asupra sumelor depuse și stimularea beneficiarului să îndeplinească condițiile stabilite de deponent, care poate însă să dispună oricînd de depunerile condiționate, să modifice, să schimbe sau să anuleze condițiile stabilite inițial. Depunerile ce se efectuează ulterior pe un asemenea libret de economii se supun regimului de restituire stabilit prin condiția inițială.

DEPUNERI FĂRĂ TERMEN, d. în care păstrarea nu este limitată de vreun termen stabilit anterior. Casele de economii și celelalte instituții de credit sînt obligate să le restituie la prima cerere. → și *depuneri la vedere; operațiile Casei de Economii și Consemnațiuni.*

DEPUNERI ÎN VALUTĂ STRĂINĂ, mijloace bănești în valută, depuse spre păstrare la bancă. În țările capitaliste aceste depuneri pot fi la vedere și pe termen. Deponenții pot ridica integral depunerile, avizînd unitatea bancară cu un anumit număr de zile înainte de ridicare. Durata depunerii, condițiile păstrării și mărimea dobînzii se stabilesc de comun acord de către bancă și deponent. În R.S. România astfel de depuneri se primesc de către Banca Națională și Banca Română de Comerț Exterior.

DEPUNERI LA VEDERE, mijloace bănești depuse în bănci, în case de economii etc., fără indicarea duratei de păstrare; deponentul are dreptul să ridice, parțial sau total, în orice moment, mijloacele bănești depuse. **D.** la **v.** pot fi nominale sau la purtător, depunătorilor oferindu-li-se dobînzi, cîștiguri și alte avantaje.

DEPUNERI NOMINATIVE, d. făcute la instituțiile de credit în numele persoanelor. **D.n.** pot fi făcute de către deponent sau de către o altă persoană în favoarea sa. În R.S. România majoritatea depunerilor sînt nominative.

DEPUNERILE MINORILOR, mijloace bănești depuse la Casa de Economii și Consemnațiuni de către minori sau efectuate de alte persoane pe numele minorilor. În anumite condițiuni, minorii pot dispune personal de aceste sume, dacă depunerile pe numele lor nu s-au făcut cu anumite clauze care se cer îndeplinite.

DEROGARE, îndepărtare, excepție de la dispozițiile unei legi, a unui alt act normativ sau a unei convenții, folosind pentru aceasta un alt act normativ de același grad sau de grad superior, ori o nouă convenție.

DESCHIDERE DE CREDITE, contract prin care o persoană se obligă să furnizeze unei alte persoane fonduri sau valori pînă la concurența unei anumite sume și pentru un timp determinat.

DESCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETUL REPUBLICAN, autorizare pe care Ministerul Finanțelor o dă băncilor de a pune la dispoziția ordonatorilor principali de credite, sumele de bani necesare, potrivit prevederilor bugetare, pentru îndeplinirea acțiunilor prevăzute în planul financiar al instituțiilor pe care le conduc. Operația de deschidere de credit se face, pe de o parte, de către Ministerul Finanțelor, ordonatorilor principali cu care are legături directe, iar pe de altă parte, are loc repartizarea creditelor de la ordonatorul superior la ordonatorii subordonați. În vederea deschiderii creditului bugetar, ordonatorii principali de credite, finanțați din bugetul republican, solicită, în limita prevederilor planului lor financiar, deschiderea de credite, folosind în acest scop cererea pe care o adresează direct Ministerului Finanțelor. Această cerere se întocmește global (atît pentru cheltuielile pe care le efectuează ordonatorul de gradul I, cît și pentru ordonatorii subordonați), trimestrial, pe subdiviziuni ale clasificației bugetare în două tranșe, astfel: pînă la

65% din creditul bugetar trimestrial în ultima lună a trimestrului în curs și diferența în a doua lună a trimestrului în curs. Procedura deschiderii creditelor bugetare asigură realizarea echilibrului permanent între veniturile și cheltuielile bugetare și un control sistematic din partea organelor financiar-bancare.

DESCHIDEREA ACREDITIVULUI, operațiune prin care unitatea bancară care servește pe plătitor rezervă o anumită sumă din contul acestuia pe baza cererii înaintate de el, sumă din care se efectuează diferite plăți în favoarea furnizorului. **D.a.** are loc pe baza unei cereri prezentate în acest scop de plătitor sau pe baza telegramei date de cumpărător furnizorului și unităților bancare respective. → și *acreditiv; cerere de deschidere a acreditivului.*

DESCHIDEREA FINANȚĂRII INVESTIȚIILOR, operație prin care organele competente dau dreptul titularilor și beneficiarilor de investiții — pe baza cererii acestora și atunci cînd sînt asigurate toate condițiile prevăzute de lege — să dispună de sumele prevăzute în planul de investiții și în bugetul de venituri și cheltuieli pentru începerea executării obiectivelor de investiții. **D.f.i.** și începerea executării obiectivelor de investiții se dă de către Consiliul de Miniștri pentru acele obiecte de investiții ale căror proiecte de investiții se aprobă prin Decret prezidențial sau de către Guvern, ministere, celelalte organe centrale și comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, de către consiliul de coordonare a activității de investiții, pentru acele obiective de investiții ale căror proiecte de execuție se aprobă de către centrale și întreprinderi. → și *admiterea la finanțare a investițiilor.*

DESDĂUNARE, compensarea unei daune provocate în mod ilicit unei persoane juridice sau fizice. Cel ce a provocat o daună (pagubă) materială altei persoane este obligat să o compenseze. Persoana care a suferit o daună are dreptul să ceară desdăunarea. **D.** se face în natură prin restabilirea situației anterioare, restituirea bunului etc. sau prin plata unei sume de bani echivalentă cu dauna provocată.

DESEATINA, impozit perceput în Principatele Române în orînduirea feudală, calculat într-o cotă de 10% din recolta obținută și cu deosebire din recolta obținută din apicultură.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE, sumă pe care asigurătorul (în R. S. România numai Administrația Asigurărilor de Stat) o plătește asiguratului pentru refacerea bunului distrus de un risc asigurat. Cuantumul **d. de a.** depinde de mărimea pagubei și nu poate depăși suma asigurată. **D. de a.** se stabilește în funcție de răspunderea pe care și-a asumat-o asigurătorul și care poate fi: răspundere (acoperirea) proporțională, răspunderea după primul risc și răspunderea limitată. La răspunderea (acoperirea) proporțională despăgubirea se calculează și se plătește în raport cu mărimea daunei, fiind direct proporțională cu suma asigurată, precum și în funcție de valoarea bunului asigurat în momentul producerii cazului asigurat. Ea se calculează pe baza relației:

$$\frac{x}{a} = \frac{b}{c},$$

în care:
x = despăgubire de asigurare;
a = cuantumul daunei;
b = suma asigurată;
c = valoarea bunului asigurat.

Pe baza acestei formule se calculează despăgubirea astfel: $x = \frac{a \cdot b}{c}$. Se constată că mărimea d. de a. depinde de nivelul daunei și de raportul existent între valoarea bunului asigurat și suma asigurată. Dacă în contractul de asigurare s-a prevăzut răspunderea după primul risc, despăgubirea se plătește pentru întreaga valoare a daunei fără să depășească limita sumei asigurate. În cazurile în care bunurile sînt distruse în întregime sau cînd sînt asigurate la întreaga lor valoare, dispar complet deosebirile dintre aceste două feluri de răspundere. Alături de răspunderea proporțională și cea după primul risc, *în practica asigurărilor se mai poate întîlni și* principiul răspunderii (acoperirii) limitate, potrivit căruia despăgubirea se acordă de către asigurător numai dacă dauna survenită depășește o anumită limită (numită franșiză) în cadrul valorii bunului asigurat, stabilită în momentul contractării asigurării. Aceasta înseamnă că dauna aflată sub limita stabilită nu se suportă de către asigurător, ci de către însuși asigurat. Sistemul răspunderii (acoperirii) limitate prezintă avantajul că descongestionează într-o anumită măsură, operațiunile de soluționare a cazurilor de daune (fiind eliminate daunele mărunte care nu sînt cuprinse în asigurare), ieftinesc costul asigurării și stimulează mai mult pe asigurați ca să ia măsuri pentru prevenirea și combaterea daunelor. → și *daună*; *franșiză*; *pagubă*.

DESTINAȚIILE BENEFICIILOR PESTE PLAN, repartizare a beneficiilor realizate de unitățile economice, peste cele prevăzute în bugetul lor de venituri și cheltuieli, pe următoarele destinații: o cotă de 20% la fondul de dezvoltare economică al unității economice; o cotă de 5% la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; o cotă de pînă la 25% pentru suplimentarea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii stabilită în mod diferențiat, în raport cu căile prin care s-a obținut depășirea beneficiului, iar la unitățile producătoare cu sarcini de export, se repartizează, în plus, o cotă de pînă la 10% din beneficiul peste plan, proporțional cu depășirea exportului; alte destinații legale și cotă de cel puțin 35% ca vărsămînt la bugetul de stat. Beneficiile peste plan destinate alimentării fondului de dezvoltare economică și fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, se utilizează pentru rambursarea creditelor primite în completarea fondurilor respective și pentru finanțarea investițiilor stabilite prin planul național unic.

DESTINAȚIILE BENEFICIILOR PLANIFICATE, folosire a beneficiilor realizate de către unitățile de stat în cadrul planului, pentru restituirea fondurilor primite de la societate, dezvoltarea generală a societății și pentru constituirea fondurilor proprii. Beneficiul realizat în cadrul planului are următoarele destinații: *a)* pînă la 10% din beneficiu este destinat restituirii fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor; *b)* o cotă stabilită în limita prevederilor anuale din planul național unic și din bugetul de venituri și cheltuieli pentru constituirea fondului de dezvoltare economică al întreprinderii din care se finanțează investițiile productive, se restituie ratele scadente ale creditelor bancare primite pentru finanțarea investițiilor, inclusiv dobînda aferentă acestor credite (repartizarea pe această destinație a unei părți din beneficiu se face numai pentru partea rămasă neacoperită din amortizarea mijloacelor fixe și din alte resurse legale); *c)* o cotă pentru constituirea fondului mijloacelor circulante, stabilită într-o anumită proporție din creșterea anuală planificată a mijloacelor circulante totale și a ratelor de restituit la bugetul de stat din sumele primite de unitățile economice noi pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante în primul an de activitate; *d)* o cotă pentru constituirea fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, cotă ce se stabilește în fiecare an în limita cheltuielilor planificate anual

pentru aceste obiective — beneficiul poate fi destinat acestui scop numai pentru partea rămasă neacoperită din amortizarea mijloacelor fixe și din alte venituri; *e)* o cotă destinată constituirii fondului pentru acțiuni sociale; *f)* o cotă necesară constituirii fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii. Ceea ce rămîne după repartizarea beneficiului pe destinațiile de mai sus se varsă la bugetul statului. Dacă beneficiile planificate ale unităților economice de stat nu acoperă integral destinațiile menționate, atunci repartizarea se face în ordinea următoare: restituirea fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor; constituirea fondului pentru acțiuni sociale; constituirea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii, constituirea fondului mijloacelor circulante, alimentarea fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social și constituirea fondului de dezvoltare economică al unității economice.

DETAȘARE, trimitere temporară a unei persoane încadrată în muncă, din dispoziția conducerii unității, la o altă unitate, pentru îndeplinirea sarcinilor proprii ale acesteia. Condiții de **d.**: să fie făcute în interesul serviciului, să existe o funcție corespunzătoare, vacantă sau temporar neocupată, durata inițială să fie de 6 luni, putînd fi prelungită cu încă 6 luni. **D.** încetează prin expirarea termenului pentru care a fost ordonată, revocarea ordinului de **d.** sau încetarea contractului de muncă a persoanei detașate. → și *indemnizație (~ de detașare).*

DETERMINAREA ÎNCASĂRILOR DIN VÎNZAREA PRODUCȚIEI MARFĂ, A BENEFICIULUI, A IMPOZITULUI PE CIRCULAȚIA MĂRFURILOR ȘI A PRELEVĂRII DIN VALOAREA PRODUCȚIEI NETE, document de plan financiar, anexă a bugetului de venituri și cheltuieli, elaborat de unitățile economice de stat, în care se arată denumirea produselor sau a grupelor de produse, prețurile de livrare, prețurile de producție, costurile de producție, impozitul pe circulația mărfurilor, beneficiul etc. De asemenea, cuprinde valoarea producției marfă fabricată, stocuri de produse finite și facturi emise și neîncasate la începutul perioadei, stocuri de produse finite și facturi emise și neîncasate la finele perioadei, valoarea producției marfă vîndută și încasată, alte activități, cheltuieli care se suportă din rezultatele financiare, prelevarea din valoarea producției nete etc.

DETERMINAREA NECESARULUI DE MIJLOACE CIRCULANTE ȘI A RESURSELOR DE FINANȚARE A ACESTORA, document de plan financiar elaborat anual de către unitățile economice de stat ca anexă la bugetul de venituri și cheltuieli care cuprinde necesarul total de mijloace circulante, cu arătarea stocurilor materiale și cheltuieli de natura mijloacelor circulante determinate pe bază de norme de stoc și normative de mijloace circulante, diferite alte elemente de mijloace circulante, resursele pentru finanțarea mijloacelor circulante, precum și diferiți indicatori de fundamentare (conturi de finanțare, mijloace circulante totale medii anuale și trimestriale), coeficienții de rotație a mijloacelor circulante etc. → și *surse de formare a mijloacelor circulante.*

DETURNARE DE FONDURI 1. Încălcare gravă a disciplinei financiare constînd în efectuarea de cheltuieli fără aprobare, ilegale, cu rea credință, de la o subdiviziune la alta a clasificației bugetare sau a planului financiar. **2.** Schimbare a destinației fondurilor bănești, fără temei juridic sau întrebuințarea lor în alt scop decît acela pentru care au fost destinate.

DEȚINERE DE MONEDĂ FALSIFICATĂ, infracțiune care constă în posedarea de monedă falsificată în vederea punerii ei în circulație.

DEVALORIZARE *(în capitalism),* micșorare, reducere oficială a conținutului de metal prețios al unității bănești naționale sau a cursului banilor de hîrtie în raport cu metalul monetar (aur sau argint) sau în raport cu alte valute străine, cu *Drepturile*

Speciale de Tragere etc., ca urmare a inflației. **D.** poate fi *voalată* și are loc atunci cînd banii de hîrtie se schimbă în proporție de 1 la 1 cu noi semne bănești, dar cu un conținut metalic mai redus și *fățișă* și are loc atunci cînd banii de hîrtie (banconotele neconvertibile) se preschimbă pe bani metalici la un curs inferior valorii nominale a banilor de hîrtie. **D.** este recunoașterea prin lege a deprecierii monetare și poate urmări frînarea importului sau stimularea exportului în scopul protejării unor ramuri economice sau în vederea echilibrării balanței de plăți. Economia unei țări nu poate fi redresată prin **d.** deoarece avantajele create pe această cale au un caracter efemer. **D.** provoacă o reacție în lanț în diferite țări care vor adopta acest procedeu sau vor recurge la alte măsuri: ridicarea taxelor vamale, punerea unor restricții în raporturile cu alte țări etc. Astfel, **d.** conduce la scumpirea mărfurilor importate și va determina creșterea nivelului general al prețurilor din țară, care au ca efect scăderea nivelului de trai al populației. — și *dumping*.

DEVER *(în capitalism)* **1.** Mișcare circulară a bunurilor de tranzacție într-o perioadă dată. **2.** Totalitatea schimbărilor ce au loc în patrimoniul unei întreprinderi, în vederea atingerii scopului propus. **D.** reprezintă factorul de cîștig, care influențează ca și cifra de afaceri, rentabilitatea întreprinderii. Calcularea lui se face pe baza datelor din registrele de contabilitate și uneori cu ajutorul a două inventare succesive. **D.** întreprinderii este influențat de locul și obiectul întreprinderii, de condițiile pieței, de capacitatea de organizare și de condițiile de plată și de credit ale întreprinderii.

DEVIZ, parte din documentația tehnico-economică, care cuprinde planul financiar al tuturor cheltuielilor necesare executării lucrărilor de investiții, ținînd seama de prețurile legale și tarifare, de cota de beneficii legale, de impozite etc. **D.** este documentul necesar pentru planificarea investițiilor, contractarea executării lucrărilor, deschiderea finanțării, decontarea lucrărilor executate, precum și pentru exercitarea controlului asupra lucrărilor de investiții. ◇ **D. financiar pe categorii de lucrări,** se întocmește pentru diverse cheltuieli care nu au ca obiect execuția fizică a lucrărilor de construcții-montaj, dar contribuie la realizarea acestora. Din această categorie fac parte cheltuielile pentru proiectare, pentru studii tehnologice și exproprieri, pentru chirii, transporturi, despăgubiri, pentru pregătirea cadrelor de exploatare etc. ◇ **D. general,** document de plan care cuprinde totalul cheltuielilor rezultate din devizele pe obiecte de investiție și alte cheltuieli. **D.g.** cuprinde cheltuielile privind: studiile, cercetările de teren, documentarea și experimentarea prealabilă, proiectarea și proiectul tehnologic, costul și amenajarea terenului, construcțiile și instalațiile aferente producției de bază și auxiliare, utilajele și echipamentele tehnologice necesare acestei producții, transporturile, telecomunicațiile, racordurile de alimentare cu apă, energie electrică, combustibili, la care se adaugă cheltuielile privind dotarea inițială cu mijloace de transport, piese de schimb etc., cheltuielile privind conducerea întreprinderii ce se construiește, supravegherea tehnică pe timpul realizării investiției, pregătirea cadrelor de exploatare, precum și efectuarea probelor tehnologice etc. ◇ **D. pe categorii de cheltuieli,** document component al documentației de deviz care cuprinde cheltuielile ce se efectuează pentru unul sau mai multe obiecte ce nu se includ în categoria lucrărilor de construcții montaj, cum sînt, cheltuielile pentru studii și cercetări de teren, documentare, proiectare, exproprieri, despăgubiri, strămutări, supravegherea tehnică a executării investiției etc. ◇ **D. pe categorii de lucrări,** document component a documentației de deviz care cuprinde cheltuielile pentru lucrările din structura unui obiect, cu același specific de execuție și sînt cuprinse, de regulă, în același indicator al normelor de deviz (construcții sanitare, instalații electrice. etc.). ◇ **D. pe obiect,** document component al proiectului de execuție care stabilește valoarea de deviz a unui obiect din cadrul devizului general al investiției. Prin obiect se înțelege o construcție distinctă, care să poată îndeplini funcția pentru

care a fost creată (hala industrială dotată cu toate instalațiile necesare pentru funcționare, o clădire de locuințe, o împrejmuire, o linie de transportare a energiei electrice etc.). Compartimentul financiar-contabil are sarcina să urmărească lunar cheltuielile pe fiecare obiect în comparație cu prețul din deviz, să țină evidența și să urmărească terminarea construcției obiectelor de investiție și punerea lor în funcțiune.

DEVIZĂ, mijloc de plată exprimat în monedă străină; titlu, instrument de credit exprimat în valută convertibilă pe termen scurt, care înlocuiește banii lichizi. În categoria **d.** se cuprind în general toate titlurile de credit pe termen scurt (cambii, bilete la ordin, cecuri, ordine de vărsăminte și de viramente, acțiuni, obligațiuni, trate etc.), exprimate în monedă convertibilă. **D.,** într-o accepțiune mai largă, cuprinde pe lîngă titlurile de credit și valutele efective, metalele prețioase și toate celelalte instrumente folosite în plățile cu străinătatea. **D.** conferă beneficiarului dreptul să primească într-o anumită localitate din străinătate, stabilită între părți, într-un anumit termen sau la vedere, o anumită sumă de bani. **D.** este folosită în decontările internaționale și poate fi negociabilă la bursă sau poate fi scontată la bancă pentru a se obține echivalentul în monedă națională. ◇ **D. aur, d.** exprimată într-o valută legal convertibilă și, sub aspect practic, în aur care se poate exporta. În urma celui de-al doilea război mondial, locul **d.a.** a fost luat de valutele de rezervă. ◇ **D. blocată, d.** înregistrată în conturile băncilor străine și al cărei proprietar nu poate dispune liber de ea fără aprobarea organelor statului în care este depusă deviza. ◇ **D. convertibilă,** d. care se poate folosi în orice țară ca mijloc de plată, fără nici o restricție. **D.c.** poate fi preschimbată în mod liber într-o altă monedă la un curs de schimb fix, cunoscut în prealabil sau — cum se practică în prezent — la cursul pieței ce se formează în funcție de cerere și ofertă. ◇ **D. de cliring (de cont), d.** care provine din exporturi de mărfuri, executări de lucrări, prestări de servicii și se decontează numai în cadrul acordului de cliring intervenit între două sau mai multe țări. **D. de c.** nu se poate converti, chiar dacă este emisă în monedă liber convertibilă, nu poate fi negociată la bursă și nici scontată la bancă. ◇ **D. forte,** formă a devizelor liber convertibile exprimate în monede stabile, puternice, de mare circulație internațională, care au la bază o economie dezvoltată, în plin progres. La început erau considerate **d.f.,** acele valute liber convertibile care erau exprimate în aur. Odată cu suspendarea convertibilității în aur **d.f.** au devenit cele exprimate în valute de largă circulație internațională, care au la bază o economie dezvoltată sau în dezvoltare, ceea ce le dă o mai mare stabilitate a puterii de cumpărare. ◇ **D. în compensație, d.** rezultată din aplicarea convențiilor internaționale de schimburi de mărfuri prin compensație între două țări. ◇ **D. neconvertibilă, d.** care nu poate fi schimbată cu alte monede străine decît în anumite condiții.

DEVIZE DE EXECUȚIE, documente ce stau la baza executării și decontării lucrărilor de construcții-montaj din devizul general și cuprind, practic, devizele pe obiecte și devizele pe categorii de lucrări. → și *deviz.*

DEZECHILIBRU BUGETAR (în *capitalism*), situație în care între veniturile și cheltuielile bugetare în cursul unui exercițiu bugetar sau pe un an bugetar în ansamblu, nu există echilibru. **D.b.** este urmarea trăsăturilor economiei capitaliste zguduită de crize, a cheltuielilor masive neproductive, mai ales de ordin militar, iar înlăturarea lui poate avea loc prin lansarea unor noi împrumuturi de stat sau prin punerea în circulație a unei mase suplimentare de hîrtie-monedă.

DEZECHILIBRU MONETAR (în *capitalism*), situație în care masa monetară pusă în circulație depășește necesarul de monedă pentru circulația normală a mărfurilor. Cauzele **d.m.** pot fi emiterea și punerea în circulație a unei mase suplimentare de

hîrtie-monedă, reducerea cantităţii de mărfuri sau servicii puse pe piaţă şi are ca urmare scăderea puterii de cumpărare a monedei.

DEZNAŢIONALIZARE, trecerea din nou în proprietate privată a unor întreprinderi care anterior fuseseră naţionalizate. **D.** este o cale urmată de guvernele unor ţări capitaliste, în situaţiile în care restituirea întreprinderilor naţionalizate este mai avantajoasă pentru monopoluri decît menţinerea lor în proprietatea statului capitalist.

DIFERENŢĂ BUGETARĂ, acumularea bănească realizată de către întreprinderi fără ca acestea să fi depus un efort propriu pentru obţinerea ei. **D.b.** este astfel o acumulare bănească cuprinsă în preţul de vînzare al unor anumite mărfuri, ce nu se cuvine întreprinderii care o încasează, din care cauză acesta se virează obligatoriu la bugetul statului. În practică, în funcţie de natura mărfurilor, **d.b.** se calculează: ca diferenţă între preţul cu amănuntul, mai puţin rabatul comercial şi preţul de livrare; ca diferenţă între preţul de înregistrare şi preţul de cumpărare; ca diferenţă între totalul vînzărilor, la preţul cu amănuntul, mai puţin rabatul comercial şi preţul mediu de cumpărare; ca diferenţă între preţul cu amănuntul pe bucată, mai puţin rabatul comercial şi preţul de cumpărare la kg pentru mărfurile care se cumpără pe greutate şi se vînd cu bucata etc.

DIFERENŢĂ DE CURS (în *capitalism*), diferenţă care apare în urma modificării cursului valutei sau a hîrtiilor de valoare. În cazul urcării cursului, **d. de c.** se exprimă în profit de curs, pentru deţinătorii de valută sau hîrtii de valoare, iar în cazul scăderii cursului se exprimă prin pierderi de curs.

DIRECŢIA FINANŢE-PREŢURI, organ financiar al ministerelor şi centralelor economice care conduce şi coordonează activitatea financiară şi problemele de preţuri atît a organelor centrale în care funcţionează, cît şi a tuturor unităţilor aflate în subordine. **D.f.-p.** elaborează bugetul de venituri şi cheltuieli, conduce şi coordonează activitatea de planificare financiară la unităţile subordonate, solicită credite de la bancă, analizează — pe bază de bilanţ —, activitatea economico-financiară a unităţilor din subordine şi propune măsuri pentru îmbunătăţirea continuă a acestor activităţi, controlează sistematic activitatea unităţilor subordonate în ce priveşte realizarea veniturilor şi încadrarea cheltuielilor în prevederile bugetului de venituri şi cheltuieli şi creşterea continuă a eficienţei economico-sociale. **D.f.-p.** se preocupă de realizarea integrală pe minister, centrală şi pe fiecare unitate subordonată, a beneficiilor şi a celorlalte acumulări băneşti planificate, a tuturor resurselor necesare finanţării investiţiilor, îndeplinirea integrală şi la timp a obligaţiilor privind restituirea către societate a sumelor primite pentru investiţii şi mijloace circulante, a obligaţiilor privind efectuarea vărsămintelor către bugetul statului etc. În atribuţiile sale intră şi examinarea căilor de creştere a eficienţei produselor exportate, lucrărilor executate şi a serviciilor prestate, a eficienţei acţiunilor de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică internaţională etc. De asemenea, această **d.** face propuneri pentru îmbunătăţirea muncii, ia măsuri pentru întărirea autogestiunii economico-financiare, a disciplinei de plan, financiare, de credite şi de casă, pentru apărarea integrităţii avutului obştesc.

DIRECŢIA GENERALĂ A ASIGURĂRILOR SOCIALE, PENSIILOR ŞI ASISTENŢEI SOCIALE, organ central de specialitate ce funcţionează în cadrul Ministerului Muncii şi care se ocupă cu: organizarea, îndrumarea şi controlul activităţii în domeniul asigurărilor sociale de stat, a pensiilor, tratamentului balnear, odihnei, indemnizaţiilor şi ajutoarelor, din ţara noastră; sprijină din punct de vedere metodologic sectoarele de asigurări sociale; stabileşte pe baza prevederilor legale, cotele contribuţiilor pentru

asigurările sociale pe care le plătesc unitățile socialiste pentru alimentarea fondurilor de asigurări sociale; organizează, îndrumă și controlează activitatea privind stabilirea și plata pensiilor, indemnizațiilor și ajutoarelor cuvenite pensionarilor, personalului muncitor și cooperatorilor, în cadrul asigurărilor sociale de stat și ale cooperativelor agricole de producție, activitatea privind pensia suplimentară; pregătește nemijlocit proiectul bugetului asigurărilor sociale de stat și al asigurărilor sociale din cooperativele agricole de producție, luînd măsurile corespunzătoare pentru buna lor executare, pentru gestionarea rațională a fondurilor asigurărilor sociale; se preocupă de încasarea contribuțiilor pentru asigurările sociale de stat și cooperatiste agricole; analizează, centralizează și prezintă conducerii ministerului, pentru aprobare, veniturile și cheltuielile direcțiilor județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale; urmărește executarea bugetului asigurărilor sociale de stat și al cooperativelor agricole de producție, prezentînd periodic dări de seamă asupra realizării veniturilor și cheltuielilor; ține contabilitatea încasării veniturilor și efectuării cheltuielilor de asigurări sociale de stat și cooperatiste agricole; întocmește — lunar — contul de execuție și — trimestrial — darea de seamă contabilă asupra executării veniturilor și cheltuielilor; efectuează studii pe baza documentelor și a experienței țării noastre, analizînd, de asemenea, legislația și experiența altor state și face propuneri pentru perfecționarea sistemului de pensii, indemnizații, ajutoare, tratament balnear, odihnă; elaborează proiecte de acte normative reglementînd pensiile, pe care le înaintează conducerii ministerului, acordînd sprijin în acest domeniu organelor asigurărilor sociale ale cooperației meșteșugărești; participă la elaborarea proiectelor de convenții încheiate de statul nostru cu alte state, avînd ca obiect pensiile; se preocupă de organizarea evidenței statistice a pensionarilor și beneficiarilor de ajutor social; se îngrijește și ia măsurile de asigurare, printr-un sistem centralizat și mecanizat, de plată lunară a pensiilor și ajutoarelor sociale în cadrul asigurărilor sociale de stat și cooperatiste agricole; primește, analizează și rezolvă cererile, sesizările și plîngerile cetățenilor, ale întreprinderilor, instituțiilor și cooperativelor agricole de producție adresate Ministerului Muncii privind drepturile de pensie, ajutor social, cele relative la obținerea unor acte necesare stabilirii vechimii în muncă, dînd și indicații asupra modului de soluționare a lor; se preocupă de organizarea și executarea controlului preventiv al cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat și a celor cooperatiste agricole; acordă sprijin de specialitate organelor teritoriale ale Ministerului Muncii etc.

DIRECȚIA GENERALĂ A VĂMILOR, organ central cu personalitate juridică subordonat Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, care organizează, conduce și controlează activitatea vamală în R.S. România. **D.G.** a **V.** are următoarele atribuții și răspunderi: organizează, îndrumă și controlează activitatea unităților vamale; studiază principalele aspecte vamale referitoare la exportul și importul de mărfuri și elaborează propuneri pentru accelerarea vămuirii mărfurilor destinate exportului și introducerea în circuitul economic, în cel mai scurt timp, a mărfurilor provenite din import; veghează și urmărește aplicarea corectă și uniformă a tarifului vamal de import; examinează situația contravențională vamală și întreprinde măsurile cuvenite pentru prevenirea și combaterea abaterilor de la regimul vamal; se ocupă de selecționarea cadrelor necesare activității vamale; se preocupă de perfecționarea pregătirii profesionale a personalului vamal, asigură educarea personalului în spiritul respectării legalității socialiste, al întăririi disciplinei financiare și vigilenței; reprezintă interesele statului în fața instanțelor judecătorești în cazuri de încălcare a normelor vamale, precum și orice alte atribuții ce privesc transpunerea în viață a politicii vamale a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist. ↣ și *punct vamal; vamă.*

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ PENTRU PROBLEME DE MUNCĂ ȘI OCROTIRI SOCIALE organ teritorial al Ministerului Muncii ce funcționează în fiecare județ și în municipiul București, subordonat în același timp și comitetului executiv al consiliului popular ale județului (municipiului București), care înfăptuiește politica partidului și statului în domeniul muncii și ocrotirii sociale: raporturile de muncă, forța de muncă, protecția muncii, pensiile, asigurările sociale de stat și cooperatiste agricole, asistența socială, expertizarea și recuperarea capacității de muncă etc. Atribuții: sprijină, îndrumă, urmărește și întreprinde măsuri pentru reducerea indicatorilor incapacității temporare de muncă din cauză de boală sau accident; sprijină și controlează servirea medicală a personalului muncitor, a membrilor cooperativelor agricole de producție și a familiilor acestora, creșterea accesibilității și eficienței asistenței curativo-profilactice; se preocupă de organizarea și funcționarea comisiilor de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă; veghează la calcularea și plata corectă a indemnizațiilor și a ajutoarelor de asigurări sociale; în colaborare cu sindicatele și cu direcția județeană de sănătate întocmește planul trimiterilor la tratament balnear și de odihnă; dă indicații și sprijină întreprinderile, instituțiile și cooperativele agricole de producție în întocmirea planurilor de venituri și cheltuieli de asigurări sociale, pe care, primindu-le, le analizează, le verifică și le centralizează, folosind și o serie de indicatori proprii, obținînd astfel proiectul planului de venituri și cheltuieli pentru asigurările sociale de stat și separat pentru asigurările sociale cooperatiste agricole pe întregul județ, pe care le înaintează, spre aprobare, *direcției generale de asigurări sociale, pensii și asistență socială* (→) din Ministerul Muncii, iar după aprobare repartizează veniturile și cheltuielile pe unitățile economice și instituțiile de pe raza județului. În colaborare cu organele de control și cu cele bancare, urmărește realizarea integrală și la termenele stabilite a veniturilor și efectuarea cheltuielilor cu plata pensiilor, indemnizațiilor, ajutoarelor, cu trimiterile la tratament balnear și odihnă. Lunar întocmește contul de execuție, iar trimestrial elaborează darea de seamă contabilă asupra executării planurilor de venituri și cheltuieli de asigurări sociale și le trimite Ministerului Muncii. Veghează la respectarea disciplinei bugetare în efectuarea cheltuielilor de asigurări sociale de către întreprinderi, instituții, cooperative, efectuează vîrări, suplimentări și anulări de credite bugetare și gestionează fondurile rezultate din contribuția pentru pensia suplimentară. De asemenea, sprijină unitățile socialiste și comisiile de pensii și asigurări sociale în întocmirea dosarelor de pensii și în atribuirea pensiilor, examinează contestațiile la deciziile de pensionare, ține evidența la zi asupra pensiilor acordate, îndrumă, coordonează și controlează activitatea oficiilor pentru problemele de muncă și ocrotiri sociale etc.

DISAGIO 1. Pierdere rezultată din speculațiile de bursă cu semne bănești sau hîrtii de valoare. 2. Diferență între valoarea nominală a unei monede sau hîrtii de valoare și cursul (prețul) de pe piață al acestora. **D.** se exprimă în procente față de valoarea lor nominală. **D.** se poate înregistra și în unele operațiuni de comerț exterior ca diferență între cursul valutelor în cliring și cursul valutelor convertibile, ori ca diferență între prețurile mărfurilor livrate în cliring și prețurile mărfurilor livrate în valute convertibile. → și *agio; operații de switch.*

DISCIPLINA DECONTĂRILOR, respectarea strictă de către toate unitățile socialiste a normelor juridice care reglementează efectuarea încasărilor și plăților prin viramente în și din conturile deschise la unitățile bancare. **D.d.** reclamă efectuarea integrală și la timp a viramentelor pentru livrările de mărfuri, prestările de servicii, executările de lucrări, achitarea veniturilor bugetare etc. Respectarea și întărirea **d.d.** sînt dependente de calitatea întregii activități economico-financiare desfășurată de unitățile economice și duce la folosirea eficientă a mijloacelor fixe și circulante, la lichidarea stocurilor supranormative, la identificarea și valorificarea resurselor interne, ușurează aprovizionarea, face posibilă plata la timp a retribuțiilor etc.,

avînd drept efect accelerarea vitezei de rotație a fondurilor întreprinderii, realizarea reproducției lărgite, încasarea veniturilor bugetare, realizarea planului național unic. Căi de întărire a **d.d.**: livrarea de către furnizori a mărfurilor la momentul oportun și de bună calitate, plata la timp a acestor mărfuri de către cumpărători, depunerea documentelor la bancă, efectuarea promptă a viramentelor de către unitățile bancare, întărirea controlului reciproc și a celui bancar, aplicarea de majorări în caz de întîrziere a efectuării plăților, schimbarea formei de decontare, aplicarea ordinei legale, obligatorii și cronologice de efectuare a decontărilor etc., aplicarea de sancțiuni disciplinare, materiale și penale personalului muncitor vinovat de încălcarea **d.d.** Unitățile bancare propun măsuri pentru lichidarea deficiențelor, prevenirea acestora pe viitor și căi de întărire continuă a **d.d.** → și *ordinea legală a plăților.*

DISCIPLINĂ BUGETARĂ 1. Respectarea obligatorie a normelor juridice privitoare la elaborarea, aprobarea, executarea și încheierea bugetului de stat; **2.** Încasare integrală și la termenele stabilite a tuturor veniturilor bugetare și a celor privind cheltuirea rațională a mijloacelor bugetare și în concordanță cu destinațiile lor planificate, de către toate unitățile economice, instituțiile de stat și organizațiile obștești, precum și de către toate organele financiare și bancare. Conducătorii unităților economice, ai instituțiilor bugetare și ai compartimentelor financiar-contabile, sînt direct răspunzători pentru respectarea disciplinei bugetare. Încălcarea **d.b.** atrage după sine sancțiuni, cum sînt: executarea silită, aplicarea de majorări, amenzi, sistarea finanțării bugetare în cazurile folosirii neeficiente a fondurilor sau cînd nu se prezintă documentele justificative ale cheltuielilor și sancționarea pe cale administrativă, disciplinară, civilă și chiar penală → și *deturnare de fonduri; executarea bugetului de stat.*

DISCIPLINĂ DE CASĂ, respectarea tuturor normelor juridice care reglementează operațiunile de încasări și plăți. **D.** de **c.** constă în respectarea limitei soldului de casă, utilizarea încasărilor proprii numai pentru efectuarea de plăți admise și aprobate anterior de bancă, depunerea la bancă la termenele stabilite a numerarului pentru retribuții, burse, indemnizații etc., neîncasate de persoanele cărora li se cuvin, păstrarea integrității numerarului aflat în casierie, prezentarea acelor, a datelor și a registrelor la cererea organelor de control tutelare, bancare, financiare etc. Respectarea **d.** de **c.** prezintă importanță pentru executarea în bune condițiuni a planului de casă și desfășurarea planificată a circulației banilor, contribuie la creșterea disponibilităților bănești din conturile deschise la bancă, la extinderea plăților fără numerar și la reducerea numerarului în circulație. Organele ierarhic superioare și cu deosebire cele bancare controlează periodic operațiunile de casă și disciplina de casă, stabilesc cauzele eventualelor abateri, răspunderea persoanelor vinovate, aplică sancțiuni și dau indicații obligatorii pentru lichidarea și preîntîmpinarea deficiențelor constatate și pentru întărirea continuă a acestei discipline. Încălcarea **d.** de **c.** se sancționează cu interzicerea efectuării de plăți în numerar din încasările proprii pe o perioadă de pînă la trei luni, reducerea limitei soldului de casă, aplicarea de penalizări de 0,05% pe zi asupra sumelor nedepuse în termen la bancă sau asupra sumelor reținute în casă peste limita soldului de casă aprobată și, de asemenea, se aplică sancțiuni disciplinare, materiale și penale, după caz.

DISCIPLINĂ DE CREDITE, respectarea tuturor normelor bancare cu privire la acordarea, folosirea, garantarea și rambursarea creditelor la scadență. **D.** de **c.** presupune utilizarea creditelor bancare numai în scopurile pentru care au fost acordate, garantarea lor cu valori materiale sau cu veniturile ce urmează să se realizeze în perioadele viitoare, rambursarea creditelor la scadență, preîntîmpinarea apariției creditelor negarantate și restante și prezentarea cu promptitudine de către unitățile

economice a documentelor solicitate de bancă. Respectarea și întărirea d. de c. are o importanță considerabilă pentru buna desfășurare a activității unităților economice, reflectînd nivelul calității activității întreprinderii; ea este o pîrghie importantă care contribuie la reducerea costurilor de producție, la realizarea indicatorilor de plan economici și financiari, la creșterea valorii producției nete etc. Respectarea d. de c. obligă unitățile bancare să sprijine activitatea întreprinderilor, să exercite controlul bancar cu prilejul realizării operațiunilor de creditare, de decontare și a celor de casă. Unitățile bancare verifică existența și condițiile de păstrare a bunurilor și a altor valori care constituie garanția creditelor, folosirea rațională a resurselor materiale și bănești, iau măsuri de rambursare și de trecere în restanță, înainte de scadență, a creditelor folosite în alte scopuri, precum și a creditelor fără garanții materiale, urmărind recuperarea acestora și lichidarea eventualelor deficiențe din veniturile realizate din activitatea de bază a întreprinderilor. Unitățile economice sînt obligate să se preocupe ca activitatea lor să se desfășoare în limita fondurilor ce le sînt aprobate; ele trebuie să realizeze o producție de bună calitate, să se îngrijească de ritmicitatea și încasarea la timp a contravalorii acesteia, în așa fel încît să-și asigure în permanență fondurile bănești necesare realizării obiectivelor din planul economic și din bugetul de venituri și cheltuieli. Dacă o întreprindere și-a imobilizat o parte din mijloacele circulante și din această cauză nu mai poate efectua în mod curent plățile, banca îi acordă la cerere și întemeiat un *credit pentru nevoi temporare* (→) și apoi, dacă dificultățile persistă, un *credit pentru refacerea capacității de plată* (→). În cazul în care unitatea bancară constată că la o întreprindere se mențin timp îndelungat deficiențe în aprovizionare, producție și desfacere, în administrarea mijloacelor materiale și bănești și, în consecință, întreprinderea nu se încadrează la nivelul fondurilor normale aprobate, că există abateri de la d. de c., ea este obligată să aplice creditarea restrictivă și să ia măsuri corespunzătoare pentru îndreptarea situației economico-financiare. Unitățile bancare analizează temeinic și stabilesc cauzele încălcării d. de c. și de comun acord cu întreprinderea ia măsurile necesare pentru lichidarea și preîntîmpinarea deficiențelor din activitatea întreprinderii creditate. Întreprinderile care au deficiențe mari în activitatea lor și nu se redresează în perioada stabilită cu banca, sînt sprijinite de colective de specialiști recrutați din cadrul centralelor economice, ministerelor și băncilor finanțatoare sau din alte organisme economice superioare. Aceștia analizează situația întreprinderilor respective, acordînd maximum de atenție examinării creditelor curente planificate, a creditelor restante și a celor pentru nevoi temporare, cercetează cauzele și tendințele imobilizărilor în stocuri, volumul debitorilor, al deturnărilor de fonduri etc. și stabilesc măsurile corespunzătoare care să ducă la redresarea lor economico-financiară și la încadrarea în limita fondurilor normale. În anumite situații aceste colective, pe lîngă sprijinul acordat pot aplica și sancțiuni în funcție de gravitatea abaterilor. Astfel, dacă întreprinderile creditate nu prezintă la termenele stabilite bilanțul contabil, situația garanției, situația verificării împrumutului sau nu țin în mod corect contabilitatea, sînt sancționate de către unitățile bancare cu avertisment scris, atrăgîndu-li-se atenția asupra gravității abaterii și aplică măsuri disciplinare pentru lucrătorii care au comis acte de indisciplină. Menținerea în continuare a deficiențelor, dă dreptul băncii să instituie *controlul prealabil asupra plăților întreprinderii* (→), să ordone respectarea disciplinei de plan și financiare, să dispună folosirea instrumentelor de decontare, *[acreditivul* (→) și *scrisoarea de garanție* (→)*]* și chiar sistarea temporară a creditării. În cazul în care nici după aplicarea măsurilor de mai sus situația economico-financiară nu se redresează, se instituie un consiliu de supraveghere economico-financiară a întreprinderii. Dacă nici după această măsură nu se întrevăd îmbunătățiri în activitatea economico-financiară, atunci se trece la aplicarea de măsuri excepționale de sancționare cum sînt: excluderea de la creditare și, în mod cu totul excepțional, vînzarea silită a valorilor materiale care constituie garanția creditelor, măsură ce

poate fi dispusă numai de guvernatorul Băncii Naţionale, pe baza propunerilor făcute de filiala şi sucursala băncii. În operaţiunea de vînzare silită sînt cuprinse numai stocurile supranormative, precum şi unele stocuri formate din mijloace circulante. Se exceptează de la vînzarea silită mijloacele fixe, materiile prime, combustibilul etc., necesare desfăşurării procesului de producţie, precum şi recolta neculeasă, animalele şi nutreţul necesar pînă la strîngerea viitoarei recolte. Pentru întărirea **d. de c.** orice măsură luată sau sancţiune aplicată trebuie să aibă un temei legal, un rol mobilizator, constructiv, educativ şi să contribuie la redresarea activităţii economico-financiare a întreprinderii. Perfecţionarea activităţii economice, financiare şi bancare, precum şi noul mecanism economico-financiar au condus la întărirea **d. de c.** → şi *consiliul de supraveghere economico-financiară.*

DISCIPLINĂ DE EMISIUNE, respectarea strictă de către unităţile Băncii Naţionale a normelor de emisiune a banilor. **D. de e.** reclamă trecerea obligatorie la fondurile de rezervă a plusurilor înregistrate în casele de circulaţie peste limitele stabilite, precum şi trecerea banilor din fondurile de rezervă în casele de circulaţie numai pe baza aprobărilor de emisiune. Încălcarea **d. de e.** se sancţionează.

DISCIPLINĂ DE PLĂŢI, respectarea cu stricteţe de către unităţile economice de stat, cooperatiste, organizaţii, instituţii, persoane fizice etc., a termenelor şi ordinii de stingere a obligaţiilor băneşti. → şi *disciplina decontărilor; disciplină de casă: disciplină de credite; disciplină financiară.*

DISCIPLINĂ FINANCIARĂ, respectarea normelor care reglementează formarea şi utilizarea mijloacelor băneşti ale unităţilor gestionare, precum şi obligaţiile acestor unităţi faţă de bugetul statului şi faţă de terţi.

DISCONT, procent încasat de către băncile capitaliste la decontarea poliţelor.

DISCONTARE, operaţiune de determinare, în condiţiile economiei capitaliste, a valorii prezente (actuale), a unui venit viitor, la care trebuie să se aibă în vedere conjunctura pieţei, evoluţia costurilor, a tehnologiilor de fabricaţie, prezenţa şi efectele crizelor ciclice etc. Cu cît o valoare este mai îndepărtată în viitor, cu atît valoarea prezentă este mai mică. **D.** este inversul dobînzii compuse şi se determină după formula:

$$V^n = \frac{1}{(1+d)^n},$$

în care:
V^n = valoarea lui 1 la finele perioadei de n ani;
d = nivelul dobînzii;
n = numărul de ani.

DISCONTAREA POLIŢELOR, cumpărarea de către băncile capitaliste a poliţelor înainte de scadenţa lor. → şi *decontarea poliţelor.*

DISCONTER *(în capitalism)*, persoană fizică sau unitate bancară, care efectuează decontarea poliţelor. În mod obişnuit banca disconter cumpără poliţe înainte de scadenţa lor şi plăteşte titularului suma din poliţă mai puţin procentul de decontare.

DISCRIMINARE, tratament diferenţiat şi nedrept aplicat de unele ţări persoanelor fizice şi juridice aparţinînd unui alt stat care efectuează operaţii comercial-econo-

mice etc. și care constă în taxe vamale mai mari, limitarea importului, legarea operațiilor de import-export de obligația de a se supune unor formalități ce nu sînt cerute altor parteneri etc.

DISPATCH MONEY, bonificația ce se acordă de armatorul unei nave, încărcătorului (navlositorului), pentru zilele de stalii întrebuințate mai puțin decît avea dreptul. **D.m.** se calculează pe fiecare zi sau număr de ore din zi și, în mod obișnuit, este egală cu 1/2 din suma contrastaliilor. → și *contrastalii; stalii; supercontrastalii.*

DISPAȘĂ, document întocmit de *dispașor* (→), potrivit normelor juridice statuate și a cutumelor din porturile de descărcare, în vederea lichidării avariei comune. În **d.** se prevăd avariile și cheltuielile extraordinare efectuate pentru salvare (masa pasivă) și valoarea bunurilor în favoarea cărora s-au făcut sacrificiile (masa activă). → și *avaria comună; contribuție la avaria comună; dispașor.*

DISPAȘOR, expert-calculator și lichidator al avariei comune care are rolul estimării și repartizării cuantumului avariei comune a navei și a mărfurilor. **D.** se numește de armator, putînd fi ales și dintr-un alt port decît acela în care a avut loc avaria comună. În R.S. România **d.** este înscris pe lista de experți a instanțelor judecătorești.

DISPONIBIL LA BANCĂ, sumele aparținînd unităților economice de stat, cooperatiste etc., care se află depuse în cont la bancă.

DISPONIBIL PENTRU INVESTIȚII, mijloacele bănești de care dispun întreprinderile la Banca de Investiții sau, după caz, la Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară și destinate acoperirii cheltuielilor privind lucrările de investiții.

DISPONIBILITĂȚI ÎN VALUTĂ, mijloace bănești provenite din exportul de mărfuri, prestările de servicii, din credite externe etc., care se află în conturi la băncile străine.

DISPOZIȚIE BUGETARĂ, document în baza căruia Ministerul Finanțelor, administrațiile financiare, ordonatorii principali (secundari), retrag creditele bugetare de la ordonatorii de credite subordonați.

DISPOZIȚIE DE IMPUNERE-ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ, document întocmit de organele financiare, pe baza procesului-verbal de verificare, în care se prevede venitul impozabil, impozitul de plată, ratele și termenele de plată etc. și care se înmînează contribuabilului. → și *proces-verbal de verificare.*

DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE, document de decontare emis de creditor, pe baza recunoașterii în scris de către debitor a obligației sale de plată pentru recuperarea prin bancă a unor creanțe certe nelichidabile prin factură. Încasarea se poate face pe baza unui titlu executor sau dacă creditorul este autorizat să încaseze sumele fără consimțămîntul special al debitorului. → și *decontare prin dispoziție de încasare cu factură; decontare prin dispoziție de încasare simplă.*

DISPOZIȚIE DE PLATĂ, document de decontare prin care titularul unui cont cere băncii care-l servește să plătească unui beneficiar-titular de cont o sumă de bani, pentru stingerea unei obligații sau a unei sume din care beneficiarul are sarcina de a efectua anumite plăți legate direct de activitatea remitentului sumei. **D.** de **p.** se poate folosi în cazul în care furnizorul și cumpărătorul se află în aceeași localitate dar furnizorul nu livrează mărfurile decît contra plată imediată în nume-

rar, în cazul stornării facturilor încasate de două ori, precum și în cazul în care ordonatorii de credite bugetare pot dispune efectuarea de plăți fără numerar din conturile bugetare deschise la Banca Națională sau pot ridica din aceste conturi sumele necesare plăților în numerar prin casieriile lor proprii. → și *decontare prin dispoziție de plată cu factură; decontare prin dispoziție de plată fără factură.*

DISPOZIȚIE DE PLATĂ OPERATĂ ÎN PREALABIL, document și instrument utilizat în relațiile cu furnizorii din aceeași localitate, în cadrul decontării prin acceptare prezentat băncii de către unitățile socialiste cumpărătoare în care se menționează numărul și data facturii proforme sau a altui document primit de la furnizori și prin care se cere băncii să confirme creditarea furnizorilor sau unităților bancare care-i deservesc. Pe baza dispoziției de plată pe care banca a făcut mențiunea că a virat suma în contul furnizorului, acesta expediază marfa, execută lucrarea sau prestează serviciul unității socialiste respective. În situațiile în care livrarea mărfurilor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor pentru care s-a emis d. de **p.o.** în **p.** nu se face într-un anumit număr de zile, emitentul solicită direct furnizorului să-i restituie suma prin viramentul împreună cu exemplarul dispoziției de plată pe care există confirmarea. → și *decontare din inițiativa plătitorului; decontare prin dispoziție de încasare cu factură; decontare prin dispoziție de încasare simplă; decontare prin dispoziție de plată cu factură.*

DISTRIBUIREA VENITULUI NAȚIONAL, proces de repartizare planificată a venitului național în cadrul sferei productive, sub diverse forme de venituri, între participanții direcți și nemijlociți (personal muncitor, unitate economică, stat) la procesul producției materiale. Venitul național creat în unitățile economice de stat se distribuie în felul următor: statul primește *venitul net centralizat* ce i se cuvine, sub următoarele forme: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsăminte din beneficii, impozitul pe circulația mărfurilor, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, contribuții pentru asigurările sociale de stat etc. Unitățile economice de stat primesc în acest proces *venitul lor net* constituit din beneficiul rămas după prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, efectuarea vărsămintelor din beneficii la bugetul statului, din care se autofinanțează, constituindu-și următoarele fonduri proprii: fondul de dezvoltare economică; fondul mijloacelor circulante; fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; fondul pentru acțiuni sociale și fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii. Partea din venitul național pe care o primesc statul și unitățile sale economice formează *produsul pentru societate.* **D.v.n.** creat în unitățile economice de stat cuprinde și utilizarea produsului pentru societate în scopuri productive în cadrul proprietății întregului popor. În cadrul **d.v.n.** personalul muncitor primește retribuții, prime, premii, o parte din beneficiu în raport cu contribuția adusă la îndeplinirea și depășirea planului producției nete și fizice, la dezvoltarea întreprinderii respective, cu activitatea depusă și cu vechimea în unitate. Partea din venitul național pe care o primește personalul muncitor constituie *produsul pentru sine.* Între produsul pentru sine și produsul pentru societate există o unitate indisolubilă, o condiționare reciprocă. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că: „Progresul impune ca fiecare cetățean să producă atît pentru sine cît și pentru societate; între munca pentru sine și munca pentru societate nu există contradicții, deoarece cu cît este mai mare partea destinată societății, cu atît sporește mai rapid avuția națională și, pe această bază bunăstarea întregului popor, veniturile fiecărui om al muncii". La crearea venitului național în cadrul cooperativelor agricole de producție participă și statul prin stațiunile pentru mecanizarea agriculturii, centrele de selecționare și tratare a semințelor, Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară etc. și uneori muncitori și tehnicieni care nu sînt membri cooperatori. Din producția globală obținută de la diversele culturi, din creșterea

animalelor etc., se scad mijloacele de producție consumate, cum sînt semințele proprii și împrumutate, furajele consumate, cheltuielile necesitate de tratarea veterinară a animalelor, diferitele reparații și cheltuieli gospodărești, costul îngrășămintelor, insectofungicidelor etc. , determinîndu-se astfel producția netă (parte a venitului național) a cooperativelor agricole de producție. Datorită formei de proprietate, particularităților procesului de producție și a muncii depuse, distribuirea producției nete se face într-o anumită măsură, în formă bănească, iar cealaltă parte în formă naturală. Astfel, stațiunile pentru mecanizarea agriculturii primesc plata în natură sau în bani în funcție de felul lucrărilor executate, banca primește dobînda pentru creditele acordate, muncitorii și tehnicienii din afara cooperativei (dacă au fost solicitați și au efectuat diferite lucrări de construcții etc.) sînt retribuiți în bani. După aceasta are loc distribuirea în formă naturală și bănească a venitului nou creat rămas (și care constituie cea mai mare parte) între cooperativa agricolă de producție și membrii săi. Prin distribuirea valorii nou create (a producției nete create de ele), cooperativele agricole își constituie o serie de fonduri în natură și în bani, cum sînt: fondul de dezvoltare economică pentru care se repartizează cel puțin 18% din producția netă; fondul mijloacelor circulante; fondul social-cultural și sportiv; fondul de rezervă pentru producție și retribuirea după muncă, fondul intercooperatist de întrajutorare și consolidare; fondul de participare la beneficii a cooperatorilor și a celorlalți oameni ai muncii; fondul de participare la beneficii pentru partea socială, constituită din depunerile în bani ale cooperatorilor. Aceste fonduri sînt necesare dezvoltării economico-organizatorice a cooperativelor agricole de producție. Cea mai mare parte a produsului nou creat în cooperativele agricole se împarte între membrii lor potrivit cerințelor legii economice a repartiției după muncă. În cooperativele meșteșugărești, distribuirea produsului nou creat se desfășoară, în principiu, asemănător, cu deosebirea că aici are loc numai în formă bănească. Din produsul nou creat, cooperativa meșteșugărească plătește dobînda pentru creditele bancare folosite și își constituie fondurile proprii, cum sînt fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul de participare la beneficii, fondul pentru acțiuni sociale, fondul de participare la beneficii pentru partea socială constituită din depunerile în bani ale cooperatorilor, fondul pentru finanțarea unor acțiuni specifice invalizilor și nevăzătorilor, fondul pentru acțiuni culturale și sportive, alte fonduri. De asemenea, se alimentează unele fonduri asemănătoare ce se constituie la uniunile județene și la Uniunea Centrală a Cooperativelor meșteșugărești. Cea mai mare parte a produsului nou creat se repartizează membrilor cooperatori și personalului încadrat cu contract de muncă în raport cu cantitatea, calitatea, importanța și rezultatele muncii prestate. Partea din venitul național creată în unitățile productive de stat transmisă prin schimbul de mărfuri cooperativelor și preluată apoi de stat de la unitățile cooperatiste prin sistemul de prețuri constituie tot **d.v.n.** Cooperativele de consum participă la crearea venitului național în măsura în care creează valoare nouă, prin efectuarea de prelucrări, ambalări, conservări de produse etc. Din produsul creat, cooperativele de consum își constituie următoarele fonduri: fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, fondul de participare la beneficii a personalului încadrat cu contract de muncă, fondul pentru acțiuni sociale, fondul de participare la beneficii pentru partea socială constituită din depunerile în bani ale cooperatorilor, fondul pentru acțiuni culturale și sportive, alte fonduri. Personalul încadrat cu contract de muncă primește retribuția în raport cu munca prestată. În gospodăriile personale ale cooperatorilor, ale personalului muncitor, în gospodăriile țărănești necooperativizate, ale meșteșugarilor etc., **d.v.n.** se face sub forma însușirii directe și integrale a produsului nou creat dacă, bineînțeles, n-au participat și alte persoane fizice și juridice la procesul de producție din aceste gospodării, caz în care o parte a produsului nou creat revine acestor persoane.

Veniturile rezultate din **d.v.n.** se numesc venituri de bază sau primare. În procesul **d.v.n.** primesc venituri numai persoanele juridice și fizice care participă nemijlocit la producția materială. Persoanele juridice și fizice care nu lucrează în sfera productivă, primesc venituri în procesul redistribuirii venitului național. În socialism, venitul național revine, în întregime, sub diferite forme, oamenilor muncii. → și *fond de consum; fond de dezvoltare economico-socială; redistribuirea venitului național; venit național; venit net; venit net centralizat al statului.*

DIURNĂ, sumă de bani, indemnizație, care se plătește zilnic unei persoane încadrate în muncă pentru compensarea cheltuielilor suplimentare pe care este nevoită să le facă datorită dislocării din mediul vieții sale obișnuite, de la domiciliul și familia sa. **D.** se acordă numai dacă deplasarea se face pe o distanță mai mare de 10 km. și dacă durata deplasării este de cel puțin 12 ore, presupunîndu-se că sub aceste limite de distanță și timp persoana se poate întoarce la domiciliul său. Avînd în vedere caracterul său compensatoriu, plata **d.** nu este condiționată de realizarea unui volum anumit de lucrări. Pe primele 30 de zile din perioada delegării, **d.** este stabilită într-o sumă fixă în lei pentru fiecare zi, iar pentru numărul de zile de peste 30 zile din cadrul unei singure delegări, **d.** reprezintă 20% din retribuția tarifară, fără să poată depăși plafonul de 400 lei lunar. **D.** persoanelor încadrate cu o jumătate de normă se determină pe baza retribuției integrale a funcției respective. În cazurile în care persoana delegată are locul de muncă în altă localitate decît aceia în care domiciliază, dar este trimisă în delegare în localitatea de domiciliu, pentru zilele respective nu va primi **d.** **D.** se calculează și se plătește în raport cu numărul zilelor calendaristice (nu lucrătoare), calculate de la ora plecării pînă la ora reîntoarcerii, considerîndu-se fiecare 24 de ore cîte o zi de delegare, iar ultima zi se ia în calcul dacă durata deplasării a fost de cel puțin 12 ore. Ca urmare a caracterului său compensatoriu, **d.** nu poate fi urmărită pentru nici un fel de datorii.

DIVIDEND *(în capitalism)*, cotă-parte din profitul net al unei societăți pe acțiuni ce se cuvine unei acțiuni, unei părți de fondator sau unei părți (acțiuni) industriale. → și *cupon de dividend.* ◇ **D. definitiv**, sumă plătită după încheierea bilanțului, cînd între acționari se repartizează întregul profit rămas după ce s-a dedus partea afectată acumulării. ◇ **D. fictiv**, sumă distribuită acționarilor unei societăți anonime drept dividend, fără ca aceasta să corespundă unui profit real. ◇ **D. fix,** sumă stabilită concomitent cu emiterea acțiunilor preferențiale și acordată posesorilor acestor obligațiuni indiferent de mărimea profitului realizat de societate. ◇ **D. provizoriu,** sumă plătită înainte de încheierea anului comercial (a bilanțului societății respective). **D.p.** este mai mic decît profitul total ce urmează să se realizeze. ◇ **D. real,** sumă distribuită acționarilor ca parte din profitul real al societății.

DIVIZIUNE SIMPLĂ, → **CHELTUIELI DE PRODUCȚIE.**

DIVIZOR FIX, cîtul obținut din împărțirea produsului $360 \times 100 = 36\,000$, la procentul de dobîndă; se folosește în problemele de calculare a dobînzilor.

DOBÎNDĂ, sumă de bani (partea din plusprodus) plătită de către debitor, creditorului său, pentru împrumutul acordat pe un timp determinat. În *capitalism*, **d.** este prețul capitalului de împrumut și reprezintă partea din plusvaloare pe care capitalistul debitor o cedează capitalistului creditor, pentru folosirea temporară a capitalului acestuia (plata pentru valoarea de întrebuințare a acestei mărfi speciale). **D.** se stabilește pe piața capitalurilor de împrumut și este direct proporțională

cu mărimea capitalului împrumutat, cu durata împrumutului și cu procentul dobînzii. În practică, **d.** se calculează după formula:

$$D = \frac{C \times P \times T}{360 \times 100},$$

în care:
D = dobînda;
C = capitalul;
P = procentul de dobîndă;
T = timpul.

Se mai folosesc și alte metode de calcul, ca de ex. metoda divizorilor fiși, a părților alicote din *capital*, din *timp* sau din *procent*, *baremurile de dobînzi* etc. În *socialism*, **d.** creditului bancar constituie o parte din venitul net al societății care se plătește de unitatea economică debitoare, pentru folosirea mijloacelor bănești împrumutate de la bancă. Nivelul **d.** creditului bancar socialist este stabilit în mod planificat de către stat în conformitate cu politica de credite și în concordanță cu interesele generale ale economiei naționale, fiind diferențiat în funcție de natura, categoria, felul și cuantumul creditelor bancare solicitate, de durata utilizării și de termenele de rambursare, de modul cum unitățile economice își achită datoriile față de bancă, de bugetul statului etc. Mărimea **d.** diferă și după calitatea activității întreprinderii. Diferențierea nivelului **d.** are drept scop să sprijine, să mobilizeze și să *cointereseze întreprinderile în folosirea cu simț gospodăresc*, cu eficiență maximă a creditelor obținute și implicit și fondurile proprii în vederea îndeplinirii sarcinilor lor economice. Încasarea de dobînzi fundamentate și diferențiate la creditele bancare, stimulează unitățile debitoare să folosească judicios mijloacele proprii și le determină să recurgă la credite bancare numai atunci cînd, și în măsura în care, resursele proprii nu sînt suficiente. Perceperea **d.** stimulează unitățile economice debitoare să folosească în mod rațional creditele și să se preocupe de accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, deoarece numai astfel pot să ramburseze la scadență creditele primite. Nivelul actual al **d.** este menit să influențeze cît mai mult procesele economice, să stimuleze și să sporească responsabilitatea conducătorilor unităților economice în stabilirea judicioasă a necesarului de mijloace circulante, în gospodărirea rațională a patrimoniului întreprinderii, în utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor proprii, pentru a apela cît mai puțin la creditele bancare. În acest fel, rata **d.** contribuie la asigurarea echilibrului permanent între încasările și plățile întreprinderii, la obținerea unor rezultate economico-financiare din ce în ce mai bune. Fiind cuprinsă în costul de producție și, deci, mărindu-l, **d.** diminuează în mod corespunzător beneficiul întreprinderii și afectează implicit posibilitățile de alimentare a fondurilor sale proprii. Ca urmare a acestui fapt, **d.** joacă un rol important în perfecționarea activității întreprinderilor și contribuie la întărirea regimului de economii, la creșterea vitezei de rotație a mijloacelor circulante și la întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare. ◇ **D. cămătărească (uzurară)**, **d.** calculată cu procente excesiv de mari sau percepute sub diferite forme. Se mai numește și *cămătă* (→) sau dobîndă uzurară. ◇ **D. convențională**, **d.** calculată cu un procent stabilit prin înțelegerea dintre debitor și creditor. De regulă, acest procent este mai ridicat decît cel stabilit prin lege. ◇ **D. la dobîndă**, — *anatocism*. ◇ **D. legală**, **d.** calculată cu procentul stabilit prin lege. ◇ **D. majorată**, **d.** percepută de unitățile bancare în cazurile în care creditele acordate nu se rambursează la termenele stabilite, ca urmare a unor *deficiențe existente în activitatea* debitorilor și a nerespectării disciplinei economice și de credite. → și *disciplină de credite*. ◇ **D. moratorie**, **d.** care se plătește de către debitor de la data acordării *moratoriului* (→), pînă în momentul stingerii datoriilor. ◇ **D. pentru împrumutul maritim**, **d.** plătită la împrumuturile maritime și care, de regulă, este mai mare decît dobînda de pe piața comercială, ca urmare a riscului creditorului de a pierde

capitalul investit în caz de sinistru al bunului pentru care s-a acordat împrumutul ◇ **D. uzurară** → **D. cămătărească.**

DOCUMENTAȚIA PENTRU AVIZAREA INVESTIȚIILOR. totalitatea documentelor ce se depun de către titularii sau beneficiarii de investiții la unitățile Băncii de investiții sau a Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, în vederea avizării investițiilor. **D.** pentru **a. i.** cuprinde proiecte și devize. *Proiectul* stabilește caracteristicile și condițiile de execuție ale investiției. *Devizul* se întocmește pe baza datelor din proiect și conține coantumul cheltuielilor pentru realizarea investiției. Odată cu proiectul și devizele se mai depun, la unitatea bancară, avizul consiliului tehnico-științifi asupra documentației tehnico-economice, însușit de conducerea organului în competența căruia este aprobarea graficului de eșalonare a investiției. → și *avizarea investițiilor.*

DOCUMENTAȚIE 1. Totalitatea informațiilor fundamentate prin documente și folosite de către organele de conducere ale unei unități economice, instituții bugetare etc., în desfășurarea activității lor. **2.** Totalitatea documentelor în care se înregistrează fenomenele economice individuale care au loc într-o unitate economică, instituție bugetară etc. ◇ **D. de deviz,** totalitatea documentelor care cuprind cheltuielile necesare realizării unei investiții sau a unei părți din investiție. ◇ **D. de preț,** ansamblul documentelor privitoare la prețurile la care se încheie contractele economice între statele socialiste, luînd ca bază prețurile de pe două piețe mondiale și folosind, în acest scop, documentele informative corespunzătoare. ◇ **D. tehnico-economică,** totalitatea documentelor (proiecte și devize) care stau la baza fundamentării, planificării, aprobării, executării și finanțării investițiilor. **D.t.-e.** cuprinde *nota de comandă* (→), proiectul de execuție și detaliile și devizele de execuție. Proiectul de execuție este documentația care detaliază tehnic, aprofundează și concretizează, prin diferite soluții, elementele din nota de comandă, urmărindu-se îmbunătățirea indicatorilor tehnico-economici ai obiectivelor de investiții. Proiectul de execuție se elaborează de către unități de cercetare științifică, inginerie tehnologică și de proiectare. În procesul elaborării proiectului de execuție, proiectantul general întocmește, împreună cu ministerele, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, centralele economice, întreprinderile beneficiare de investiții și cu executanții investițiilor, următoarele documente ce se prezintă organelor competente în același timp cu proiectul de execuție; graficul de eșalonare a investiției; graficele de livrare a utilajelor; graficul de asigurare a forței de muncă; graficul de realizare a principalilor indicatori tehnico-economici (producția, productivitatea muncii, costurile, beneficiul etc.); programul de urmărire a comportării în timp a obiectelor de construcții; documentațiile pentru obținerea și eliberarea obiectivului de investiții etc. Pe parcursul elaborării proiectului de execuție, proiectantul general împreună cu antreprenorul general stabilesc tehnologiile de execuție, soluțiile constructive și proiectul de organizare a șantierului. Proiectul de execuție prevede soluții de plan general, soluții constructive și de adaptare la teren a proiectelor tip care să aibă ca efect reducerea volumului, greutății și costului construcțiilor, a suprafețelor de teren ocupate, la consumuri cît mai mici de materiale de construcții, cu deosebire a materialelor mari consumatoare de energie, la montarea și funcționarea utilajelor în aer liber, la reducerea duratelor de execuție și la ridicarea eficienței economice. La elaborarea proiectelor de execuție se adoptă soluții tehnologice, sisteme de organizare a producției și a muncii care să facă posibilă prelucrarea superioară a materiilor prime, materialelor etc. cu consumuri cît mai mici de combustibil și energie, produse de calitate superioară, productivitate ridicată și eficiență maximă. Pe tot parcursul elaborării proiectelor de execuție, ministerele, centralele, întreprinderile, social-culturale au obligația să examineze soluțiile adoptate și să urmărească încadrarea lor în prevederile legale, în notele de comandă etc. Proiectul de execuție aprobat

constituie **d.t.-c.** pe baza căreia se asigură adaptarea contractelor de execuţie a lucrărilor de construcţii-montaj, adaptarea contractelor de livrare a utilajelor din ţară şi contractarea utilajelor din import, deschiderea finanţării investiţiei şi începerea executării lucrărilor de construcţii-montaj. **D.t.-c.** mai cuprinde şi detaliile şi devizele de execuţie pe obiecte care se elaborează în vederea adaptării la teren a proiectelor tip şi pentru obiectele unicate prevăzute în nota de comandă şi în deplină concordanţă cu prevederile şi soluţiile din proiectul de execuţie. Detaliile şi devizele de execuţie se elaborează de către unităţile de cercetare ştiinţifică, inginerie tehnologică şi de proiectare şi se aprobă de către organul de conducere colectivă al beneficiarului de investiţii, ale proiectelor de execuţie.

DOMICILIATAR *(în capitalism)*, persoana la domiciliul căreia se stabileşte locul de plată a unei cambii. → şi *cambie (~ domiciliată)*.

DOMICILIERE, indicare, precizare a localităţii unde un efect de comerţ trebuie plătit la scadenţă.

DOMICILIEREA CREDITULUI DOCUMENTAR, locul (ţara, oraşul şi banca) la care se efectuează plata mărfurilor exportate, pe baza documentelor prezentate de exportator în temeiul acreditivului sau la care se achită o cambie. **D.c.d.** are importanţă la stabilirea scadenţei plăţii şi, respectiv, a încasării documentelor ce privesc importul sau exportul de mărfuri. → şi *credit documentar; credit documentar domiciliat în ţara cumpărătorului; credit documentar domiciliat în ţara exportatorului*.

DOMICILIU FISCAL, locul unde este domiciliată persoana şi unde, de regulă, plăteşte impozitul. **D.f.** poate fi şi locul unde se află bunurile impozabile. Pentru persoanele străine, **d.f.** este locul (ţara) în care persoana fizică sau juridică îşi desfăşoară activitatea şi, deci, realizează venituri. Prin convenţiile ce se încheie între state, **d.f.** poate fi stabilit şi în funcţie de alte criterii.

DONATAR, persoană fizică sau juridică în favoarea căreia se face o donaţie în bani sau în bunuri materiale.

DONATOR, persoana care face o donaţie în bani sau în bunuri materiale.

DONAŢIE, act juridic, contract, prin care o persoană fizică sau juridică transmite altei persoane fizice sau juridice proprietatea unui bun fără a primi în schimb echivalentul lui valoric. → şi *donatar; donator*.

DOSAR, totalitatea documentelor care privesc o anumită cauză, activitate economică, financiară, socială, de credit etc. (ex. dosar de impunere, dosar de pensionare, dosar de daună etc.) ◇ **D. de pensionare,** totalitatea documentelor pe baza cărora se stabileşte pensia personalului muncitor. **D.** de **p.** se întocmeşte de către întreprinderea, instituţia, cooperativa etc., la care lucrează persoana respectivă şi cuprinde carnetul de muncă cu înregistrările la zi, carnetul de pensii şi asigurări sociale iar în cazul membrilor cooperativelor agricole de producţie, fişa de pensie şi orice alte documente legale din care să rezulte vîrsta, vechimea în muncă, grupa de muncă, retribuţiile avute, precum şi celelalte elemente de calcul a drepturilor de pensie. **D.** de **p.** completate şi verificate de către comisia de pensii şi asigurări sociale, se înaintează de către întreprinderi şi instituţii direcţiei pentru probleme de muncă şi ocrotiri sociale în raza căreia este domiciliată persoana interesată, cu minimum 90 de zile înainte de data la care urmează să aibă loc pensionarea pentru munca depusă şi limită de vîrstă. În caz de invaliditate, **d.** de **p.** trebuie să conţină în mod obligatoriu documentaţia medicală şi concluziile expertizei medicale confirmate de medicul de întreprindere şi spitalul teritorial, hotărîrea de încadrare

într-unul din gradele de invaliditate, carnetul de muncă etc. La întocmirea și verificarea **d.** de **p.** participă comisia de pensii și asigurări sociale din unitatea respectivă. În cazul pensiei de urmaș, **d.** de **p.** mai conține copia actului de deces și actele doveditoare ale calității de urmaș. Pentru pensiile de invaliditate și de urmaș, **d.** de **p.** se depune direcției județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale în termen de 30 zile de la primirea actelor. Pentru pensia suplimentară se depun și actele din care să rezulte perioada de cotizare. Direcția pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale verifică conținutul actelor și, în termen de 30 zile de la primirea dosarului, propune comisiei județene de pensii emiterea deciziei de pensionare sau restituie dosarul unității dacă nu sînt îndeplinite condițiile cerute de lege. Pentru pensionare de accident de muncă sau boală, dosarul se trimite mai întîi la comisia județeană de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă. Pe baza propunerilor primite de la direcția de muncă și ocrotiri sociale și, respectiv, de la comisia județeană de expertiză a capacității de muncă, comisia județeană de pensii emite decizia de pensionare. → și *carnet de muncă*; *decizie (~ de pensionare)*; *fișa de pensie.*

DOTARE, înzestrarea la înființare a unităților economice de stat cu mijloacele fixe și circulante necesare desfășurării normale a activității lor. **D.** este una din condițiile principale ale organizării întreprinderilor pe baza autogestiunii economico-financiare și se face din bugetul republican sau local, în funcție de importanța sau subordonarea întreprinderii.

DOTAȚIE BUGETARĂ, subvenție, în sumă absolută, nerambursabilă, acordată din bugetele superioare, bugetelor subordonate, în situațiile în care cheltuielile acestora depășesc veniturile. **D.b.** micșorează interesul bugetelor care primesc dotația. → și *fond de echilibrare bugetară.*

DOTAȚIE DE STAT, mijloace bugetare puse de stat la dispoziția întreprinderii, cu titlul nerambursabil, pentru compensarea diferenței dintre costul de producție și prețul de vînzare.

DOVADĂ, act prin care se dovedește un anumit fapt; probă scrisă convingătoare. ◇ **D. concludentă,** înscris probatoriu, care nu admite contrariul. ◇ **D. de predare-primire,** parte componentă finală a dispoziției de impunere-înștiințare de plată, semnată de inspectorul de impozite al circumscripției (serviciul) financiare și de contribuabil, prin care acesta din urmă confirmă că a luat cunoștință de venitul impozabil, impozitul datorat pe anul respectiv, ratele și termenele de plată a impozitului. → și *dispoziție de impunere-înștiințare de plată.*

DREPT BUGETAR, totalitatea normelor juridice care reglementează sistemul bugetar al unui stat, competența organelor centrale și locale referitoare la elaborarea bugetului de stat, repartizarea veniturilor și cheltuielilor între verigile sistemului bugetar, precum și procedura de aprobare, executare și încheiere a bugetului de stat.

DREPT DE CREANȚĂ, facultatea care aparține unei persoane numită creditor, de a cere altei persoane numită debitor, să-și îndeplinească o obligație: de *a da*, *a face* sau *a nu face* sau *da* ceva. Ceea ce constituie o creanță activă pentru creditor, constituie o creanță pasivă pentru debitor. În contabilitate, aceste creanțe se înregistrează după natura lor, la conturile de activ (debitori, clienți etc.) sau la conturile de pasiv (creditori, furnizori etc.).

DREPT DE EMISIUNE, totalitatea actelor normative care reglementează emisiunea și circulația banilor într-o țară, precum și dreptul ce i se conferă unei bănci de a pune în circulație suma de bani în concordanță cu necesitățile economiei naționale.

DREPT DE REGRES, dreptul de a cere persoanelor vinovate (altele decît asiguratul) sumele plătite drept despăgubire pentru distrugerea bunurilor asigurate, pentru compensarea acestor pierderi. În cazul distrugerii bunurilor asigurate, organizația de asigurare plătește asiguratului despăgubire, însă prin **d. de r.** își recuperează sumele plătite de la persoanele care au cauzat daunele. → și *desdăunare; despăgubire de asigurare.*

DREPT DE RETENȚIE ASUPRA MĂRFII, dreptul de a nu preda mărfurile destinatarilor, pînă la achitarea datoriilor față de navă (navlu, contrastalii, cheltuielile de salvare etc.).

DREPT FINANCIAR, totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile financiare, inclusiv pe cele de credit, prin intermediul cărora se mobilizează, se repartizează și se utilizează resursele bănești pentru realizarea obiectivelor planului național unic, îndeplinirea sarcinilor, prerogativelor și funcțiilor statului socialist. Raporturile de **d.f.** iau naștere dintr-o singură manifestare de voință și prin folosirea puterii de stat. **D.f.** este corelat cu dreptul de stat, dreptul administrativ, dreptul civil, dreptul muncii și are ca izvor material voința întregului nostru popor. Sub aspect juridic, izvoarele **d.f.** sînt: Constituția R.S. România, legile, decretele Consiliului de Stat, hotărîrile și dispozițiile Consiliului de Miniștri, instrucțiunile și ordinele Ministerului Finanțelor, Băncii Naționale și ale băncilor specializate, hotărîrile și dispozițiile consiliilor populare.

DREPTUL SPECIAL DE TRAGERE (engl. **Special Drawing Right**) **(D.S.T.),** unitate „monetară", etalon emis fără o garanție sau o bază materială; activ internațional de rezervă; instrument monetar de cont cu funcții de echilibrare a lichidității internaționale; mijloace suplimentare ale rezervelor monetare. **D.S.T.** sînt emise de *Fondul Monetar Internațional* (→), pe temeiul exclusiv al încrederii reciproce între statele membre, ca unitate financiară de calcul, mijloc de plată convențional, neconvertibil în aur, dar care servesc ca instrument de rezervă, ce au menirea să satisfacă cerințele globale de lichiditate dintre membrii fondului. **D.S.T.** au fost instituite prin acordul intervenit între membrii **F.M.I.,** ratificat în anul 1969 și intrat în vigoare de la 1 ian. 1970. Deși inițial erau definite prin aceeași cantitate de aur (0,888 671 g. aur fin) ca și dolarul de pe atunci al S.U.A., în schimbul lor nu s-a putut și nu se poate obține aur. Modificările aduse statutului F.M.I. în 1976, prevăd o restrîngere a rolului aurului în cadrul sistemului monetar internațional și chiar renunțarea la calitatea sa de numitor comun al valorilor paritare ale valutelor, cît și ca unitate de valoare a **D.S.T.** În acest fel încetează complet rolul aurului ca etalon în cadrul sistemului monetar internațional, prețul lui oficial este înlăturat, iar țările membre dobîndesc dreptul să facă operațiuni de vînzare-cumpărare a aurului la prețul pieței. Aceasta înseamnă că dintr-o marfă generală și specială, aurul devine o marfă obișnuită; plățile care potrivit statutului adoptat la Bretton Woods în 1944, se făceau obligatoriu cu aur, după modificările din 1976 se fac numai cu **D.S.T.** Cu toate acestea, aurul este supus, în continuare, speculațiilor. Începînd din anul 1974 **D.S.T.** sînt definite pe baza *„coșului" valutar* (→). Potrivit prevederilor statutului F.M.I., țările membre sînt libere să opteze pentru oricare regim de cursuri valutare ce se practică, inclusiv flotarea cursurilor, să adere la un anumit regim valutar sau să participe la un sistem de valori paritare. Prin aceeași modificare a statutului s-a stabilit ca fluctuațiile cursurilor bazate pe parități să se facă în limite majorate, de la 2,25% peste și sub paritate, la 4,5%. **D.S.T.** nu sînt un mijloc general de circulație și nici un mijloc de plată direct, ci numai unul indirect, avînd sfera limitată la diverse operații între băncile centrale ale țărilor membre, ceea ce înseamnă că nu au atributele esențiale ale banilor internaționali veritabili. Sînt autorizate să dețină și să efectueze tranzacții cu **D.S.T.** următoarele instituții: *Banca Regle-*

mentelor Internaționale (→), Banca Națională a Elveției și unele bănci regionale de investiții. La operațiunile cu **D.S.T.** pot participa și diferite alte organe oficiale, cu aprobarea F.M.I., dar nu și persoane particulare. La originea emiterii **D.S.T.** a stat ideea creării unei monede internaționale care să prezinte mai multă stabilitate decît monedele naționale și să îndeplinească mai bine funcțiile de etalon și mijloc de rezervă. Emiterea **D.S.T.** se hotărăște de conducerea F.M.I. cu o majoritate de 85%. Cuantumul valoric anual de **D.S.T.** se împarte între statele membre în raport cu mărimea cotei de participație subscrisă la fond, fără vreo contraprestație din partea beneficiarului. Disponibilitățile rezultate în acest mod se păstrează într-un cont al F.M.I., fiind folosite pentru completarea rezervelor valutare (în aur și valute convertibile), procurarea de valută convertibilă de la o altă țară participantă indicată de F.M.I., răscumpărarea monedei proprii aflate în străinătate, adică reducerea datoriei externe a statului și pentru plata de dobînzi și comisioane la fond. Din sumele alocate în **D.S.T.** statelor membre, pe baza unui raport procentual stabilit în funcție de cota de participare la fond, sînt rambursabile, avînd titlu de credit, numai 30%, celelalte 70% acordîndu-se cu titlu definitiv. Sumele în **D.S.T.** se alocă unei țări membre în mod gratuit. Fiind bani de cont, **D.S.T.** circulă numai prin viramente între conturile fondului și cele ale băncilor centrale. În prezent, **D.S.T.** îndeplinesc următoarele funcții monetare: *a)* etalon pentru definirea monedelor naționale și al exprimării parităților și cursurilor valutelor; *b)* instrument de rezervă, alături de aur și de valutele convertibile, care să completeze cerințele de lichiditate; *c)* mijloc de procurare de valute convertibile, în anumite condiții, prin intermediul F.M.I.; *d)* mijloc de plată, dar cu o întrebuințare limitată la plata de dobînzi și comisioane pe care deținătorii le datorează F.M.I. După anul 1970 au survenit o serie de schimbări în rolul **D.S.T.** și anume: *a)* Inițial, obiectivul urmărit a fost acela de a satisface cerințele de lichiditate internațională, în situația în care S.U.A. și-ar fi redus deficitul balanței de plăți. Astăzi **D.S.T.** sînt considerate ca un înlocuitor eventual al dolarului, ca un instrument de rezervă, în situațiile în care acesta nu mai îndeplinește condițiile cerute. *b)* Potrivit metodei de evaluare, inițial, unitatea **D.S.T.** a fost definită printr-o cantitate de aur egală cu cea a dolarului S.U.A., dar fără să fie convertibilă în aur. De la 1 iulie 1974, **D.S.T.** este definit pe baza unui „coș" de 16 valute ale unor țări a căror pondere în comerțul mondial a depășit 1% din total în perioada 1968—1972, considerîndu-se că în acest fel ele pot exprima realitățile economice. Modificarea statutului F.M.I. în 1976 prevede ruperea oricărei legături între aur și **D.S.T.**, ceea ce înseamnă că valoarea **D.S.T.** nu se mai exprimă în aur. Deocamdată **D.S.T.** nu li s-a dat o altă definiție, rămînînd ca F.M.I. să decidă în viitor metoda de evaluare a **D.S.T.**, astăzi menționîndu-se metoda „coșului" a 16 valute (1 D.S.T. = circa 1,25 dolari S.U.A.). Pe baza modificării statutului F.M.I. în 1976 au crescut modalitățile de utilizare a **D.S.T.**, acestea devenind principalul activ de rezervă al sistemului monetar internațional. Schimbarea sistemului de evaluare a permis țărilor membre efectuarea tranzacțiilor directe între ele cu **D.S.T.**, fără vechea intermediere a F.M.I. În prezent, **D.S.T.** sînt folosite pentru clauzele asiguratorii în contractele internaționale, împotriva riscului pierderilor din fluctuația cursurilor, pentru cotarea unor monede naționale și chiar pentru acordarea de credite de către unele bănci occidentale. Țările care dețin **D.S.T.** se bucură astăzi de mai multe drepturi deoarece: *a)* în schimbul **D.S.T.** se poate obține o sumă echivalentă în valută de la o altă țară membră indicată de F.M.I., care are o balanță a plăților cel puțin echilibrată și dispune de rezerve monetare satisfăcătoare; *b)* țara căreia i s-au alocat **D.S.T.** este îndreptățită, în acord cu o altă participantă, să obțină o sumă echivalentă în moneda sa națională deținută însă de cealaltă țară participantă sau să obțină o sumă echivalentă exprimată în moneda țării partenere pentru efectuarea diferitelor operații valutare; *c)* țara membră parteneră, care pune moneda la dispoziția altei țări membre, primește în schimb o sumă echivalentă exprimată în **D.S.T.**; *d)* țările participante pot plăti și primi cu

D.S.T., dobînzi și comisioane de la F.M.I.; *e)* cu **D.S.T.** pe care le deține, țările pot răscumpăra moneda lor națională de la fond. Țările deținătoare de **D.S.T.** primesc dobînzi de la F.M.I. în funcție de suma acestora. Pentru alocările de **D.S.T.** operate de F.M.I., fiecare țară plătește fondului un comision. **D.S.T.** prezintă, pe de o parte, o serie de avantaje (sînt emise de un organism internațional, sînt independente și stabile față de situația economică, financiară și valutară a vreunei țări și pot servi mai bine la menținerea unei lichidități internaționale datorită unei dozări echilibrate de emisiune) și, pe de altă parte, unele inconveniente în ceea ce privește utilitatea lor (*nu* îndeplinesc funcția de monedă internațională decît indirect, prin convertirea sa în valute naționale, nu exclude posibilitatea inflației sau a deflației, nu circulă decît între autoritățile monetare, se poate pierde controlul asupra **D.S.T.**, repartizarea emisiunii **D.S.T.** proporțional cu cota subscrisă avantajează țările dezvoltate industrial etc.).

DUBLĂ ASIGURARE *(în capitalism)*, asigurarea acelorași bunuri și împotriva acelorași riscuri la mai multe societăți de asigurare, cu o sumă totală care depășește valoarea reală a bunului. **D.a.** se întîlnește mai frecvent în asigurările maritime a încărcăturilor și are loc fie din eroare, fie intenționat, cu scopul de a obține despăgubiri mari în caz de daună sau din lipsă de încredere în prima societate de asigurare.

DUBLĂ (MULTIPLĂ) IMPUNERE *(în capitalism)*, afectarea prin impozit, de două sau de mai multe ori, a aceluiași obiect impozabil, în anumite scopuri economice sau sociale. **D.(m).i.** poate fi *voluntară*, cînd legiuitorul a legiferat-o în mod expres și *involuntară*, cînd ea are loc fără voința legiuitorului. **D. (m.) i.** involuntară poate fi determinată de fenomenul repercusiuni; ea poate fi creată de același organ financiar sau de autorități financiare diferite suprapuse sau juxtapuse (paralele). În prezent, **d. (m.) i.** are loc, mai ales, în legătură cu exportul de capital cînd același venit este impus de două ori, atît de către statul în care se găsește întreprinderea industrială, agricolă etc., cît și de către statul în care domiciliază beneficiarul direct al venitului. **D. (m.) i.** se întîlnește frecvent la încasarea impozitului pe venit și a taxelor pe succesiuni; în aceste cazuri toate bunurile indiferent de proveniența lor și de locul unde se găsesc se impun după suma totală. Dat fiind faptul că în imperialism exportul de capital atinge dimensiuni considerabile, **d.(m.)i.** a devenit o complexă problemă internațională de care se ocupă organe internaționale specializate. Uneori prin **d.(m.)i.** se înțelege impunerea repetată a bunurilor sau veniturilor cu impozite sau taxe diferite, ceea ce nu este o **d.(m.)i.** în adevăratul înțeles al cuvîntului. În relațiile internaționale, **d.(m.)i.** constă în încasarea repetată a unor impozite de către două și chiar mai multe state de la același plătitor pentru aceleași obiecte impozabile și pe aceeași perioadă de timp. Spre a evita **d.(m.)i.**, între state se încheie anumite convenții. → și *repercusiunea impozitelor*.

DUMPING, vînzare de mărfuri în alte țări, la prețuri foarte scăzute, mult mai joase decît prețurile de pe piața internă și externă, chiar sub costurile de producție, pentru înlăturarea concurenților, pătrunderea și acapararea de către capitaliști a pieței externe și înăbușirea industriei țărilor concurente. Monopolurile folosesc pe scară largă, politica de **d.**, atît ca mijloc de forțare a exportului, cît și ca instrument de menținere a unor prețuri ridicate pe piața internă. Pierderea (diferența de preț) rezultată din politica de **d.** se compensează prin prime de export, împrumuturi, scutiri de taxe vamale, precum și prin subvenții acordate de la bugetul de stat. După înfrîngerea concurenților, monopolurile și statele imperialiste ridică prețurile produselor exportate. Statele, care suportă consecințele unei asemenea politici, acționează cu contramăsuri (mărirea taxelor vamale), declanșînd un veritabil război economic. **D.** are ca efect îmbogățirea monopolurilor, scăderea nivelului de trai al

oamenilor muncii și ascuțirea contradicțiilor dintre țările capitaliste. ◇ **D. valutar,** export de mărfuri la prețuri inferioare celor de pe piața externă (caracteristic crizei generale a capitalismului), pe seama scăderii cursului valutei naționale (devalorizare și depreciere monetară). Posibilitatea **d.v.** apare în momentul cînd cursul banilor de hîrtie scade în raport cu valutele străine într-o măsură mai mare decît scade puterea lor de cumpărare pe piața internă. **D.v.** este un mijloc inechitabil folosit în concurența internațională, deoarece dezorganizează comerțul internațional, împiedicîndu-i desfășurarea lui normală. Ca o contramăsură la **d.v.** țările capitaliste introduc tarife vamale speciale „antidumping", stabilesc restricții cantitative în ce privește importul de mărfuri, devalorizează valuta lor națională și duc un adevărat război valutar. Cu toate că F.M.I. a interzis **d.v.,** această politică a continuat să se mai practice. Practicarea **d.v.** o perioadă îndelungată de timp, adică deprecierea și, deci, subevaluarea monedei naționale în relațiile internaționale conduce la schimburi neechivalente, fiind dăunător țării care duce o asemenea pilitică. → și *antidumping.*

DUPLICAT, copia unui document; al doilea exemplar al unui act privind diferite operațiuni economice, financiare, bancare, contabile etc., care îndeplinește aceleași condiții de fond și de formă ca și originalul **D.** este destinat, fie să înlocuiască originalul pierdut, fie de a servi la justificare sau de „memento" al originalului. **D.** se deosebește de copie prin aceea că el poate avea valoare ca și originalul, dat fiind că poartă semnătura pusă de autorii lui ca și pe original.

DURATA ASIGURĂRII, perioadă de timp exprimată în ani, luni, zile și chiar ore, pentru care se încheie asigurarea și sînt valabile raporturile de asigurare. **D.a.** precizează momentul începerii și sfîrșitului asigurării, avînd importanță deosebită în asigurările facultative, în care răspunderea asigurătorului începe din momentul intrării în vigoare a asigurării și încetează la expirarea valabilității contractului de asigurare. Asigurarea prin efectul legii este în vigoare fără întrerupere. Primele de asigurare sînt determinate și în funcție de **d.a.** Pe toată **d.a.** asiguratul și asigurătorul trebuie să-și respecte obligațiile asumate. → și *termenul asigurării.*

DURATA DE EXECUȚIE A INVESTIȚIILOR, indicator natural al eficienței economice a investițiilor care cuprinde perioada de timp de la începerea lucrărilor pînă la terminarea lor completă (punerea în funcțiune și predarea obiectelor de investiții către beneficiar). **D.** de **e.** a **i.** cuprinde: timpul necesar pentru efectuarea lucrărilor privind organizarea de șantier și pregătirea terenului (desecări, defrișări, nivelări etc.); realizarea lucrărilor de construcții, instalații și de montaj a utilajelor ce depind de obiectivul de bază; efectuarea diferitelor probe mecanice, tehnologice, a probelor de rodaj; recepția preliminară a lucrărilor de construcții; recepția punerii în funcțiune a obiectivului; atingerea parametrilor tehnico-economici proiectați. Durata de execuție se consideră *normală,* atunci cînd toate lucrările sînt terminate potrivit prevederilor din deviz și *efectivă,* atunci cînd se referă la timpul efectiv întrebuințat pentru executarea în întregime a lucrărilor de investiție. → și *graficul de eșalonare a investiției.*

DURATA DE RECUPERARE A INVESTIȚIEI, indicator sintetic al eficienței economice a investițiilor care arată perioada de timp în care fondurile investite se recuperează prin toate acumulările bănești sau numai prin beneficiul preconizat să se obțină din producția marfă vîndută și încasată, după ce obiectul de investiție intră în funcțiune. Recuperarea fondurilor investite constituie o necesitate pentru

finanțarea reproducției lărgite. Acest indicator se determină raportînd valoarea investiției la efectele valorice calculate pe an, astfel:

$$DR = \frac{VI}{Ee},$$

în care:
DR = durata de recuperare a investiției;
VI = valoarea investiției;
Ee = efectul economic (beneficiul anual, venitul net anual, venitul net pe toată durata, actualizat mediu anual, economiile la costurile de producție, aportul valutar etc.).

D. de r. a i. determinată pentru înființarea de noi unități se determină astfel:

$$DR = \frac{VI}{B}, \text{ sau } \frac{VI}{VN},$$

în care:
B = beneficiul;
VN = venitul net.

Cînd investițiile sînt destinate reutilării, modernizării sau dezvoltării unităților economice existente, d. de r. a i. se determină după formulele:

$$DR_b = \frac{VI}{B - B_0},$$

în care:

DR_b = durata de recuperare din beneficiu;
B = beneficiul anual prevăzut să se realizeze datorită punerii în funcțiune a investiției;
B_0 = beneficiul anual obținut înainte de reutilare, modernizare sau dezvoltare

$$DR_{vn} = \frac{VI}{VN - VN_0},$$

în care:

DR_{vn} = durata de recuperare din venitul net;
VN = venitul net anual ce se va realiza după modernizare;
VN_0 = venitul net realizat înainte de modernizare.

DURATA DE SERVICIU CONSUMATĂ, perioada de timp exprimată în ani și luni care s-a scurs din momentul punerii mijlocului fix în funcțiune, pînă la un moment dat.

DURATA DE SERVICIU EFECTIVĂ, perioadă mai mică sau mai mare de timp decît *durata de serviciu normată* (→).

DURATA DE SERVICIU NORMATĂ, perioada de timp medie planificată, exprimată în ani sau în ani și ore de funcționare, de la punerea în funcțiune a unui mijloc fix în stare nouă, pînă la data cînd, în funcție de durabilitatea fizică și efectul

uzurii morale, acesta trebuie amortizat integral. **D.** de **s.n.** şi, deci, ritmul uzurii, depind de natura şi condiţiile de exploatare a mijloacelor fixe (mediu umed, corosiv, cu temperaturi înalte etc.), de calitatea şi eficienţa reparaţiilor capitale, de progresul tehnic, de folosirea noilor tehnologii de fabricaţie, de posibilităţile achiziţionării altor mijloace fixe etc. **D.** de **s.n.** nu se poate stabili pe fiecare mijloc fix în parte, deoarece aceasta reclamă un mare volum de muncă, un număr considerabil de specialişti şi rezultatele tot n-ar fi cele scontate. Din aceste motive, **d.** de **s.n.** se stabileşte pe grupe de mijloace fixe, după o serie de studii şi cercetări, cînd se iau în consideraţie rezultatele experimentărilor, durata lor medie de funcţionare, precum şi intensitatea şi ritmul uzurii fizice şi morale. Stabilirea **d.** de **s.n.** prezintă importanţă în determinarea mărimii normelor de amortizare, în calcularea periodică a valorii rămase, precum şi în determinarea mărimii uzurii.

DURATA DE SERVICIU RĂMASĂ, perioada de timp exprimată în ani şi luni, în care mijloacele fixe mai pot fi folosite pînă la expirarea duratei lor normate de serviciu. → şi *durata de serviciu normată.*

DURATA MEDIE A UNUI CIRCUIT, indicator prin care se exprimă gradul de eficienţă a folosirii mijloacelor circulante. Se determină raportînd numărul de zile din perioada luată în calcul la numărul de circuite sau raportînd suma medie a mijloacelor circulante utilizate înmulţită cu numărul de zile din perioada dată, la valoarea producţiei realizate, exprimată în costul de producţie sau preţul de livrare la care circulă mărfurile între unităţile socialiste. Trecerea mai rapidă a mijloacelor circulante prin stadiile aprovizionare tehnico-materială, producţie şi desfacere, duce la accelerarea vitezei de rotaţie şi la micşorarea normativului necesar îndeplinirii sarcinilor de plan. → şi *viteza de rotaţie a mijloacelor circulante.*

DURATA NORMATĂ DE RECUPERARE A INVESTIŢIILOR, indicator sintetic de fundamentare a eficienţei economice a investiţiilor, care indică limitele peste care diferitele variante de investiţii nu pot fi acceptate. Acest indicator permite efectuarea primei selecţii din diferitele variante de investiţii, putîndu-se lua de la început decizia pentru acceptarea sau respingerea investiţiilor.

E

ECHILIBRARE, stabilire a unor proporţii între două categorii de elemente, astfel încît ele să formeze termenii unei egalităţi. **E.** constituie un principiu de bază al *planificării economice* şi *financiare*, în conformitate cu cerinţele legii dezvoltării planice, proporţionale a economiei naţionale. În acest scop se stabilesc proporţii juste între veniturile şi cheltuielile bugetare care influenţează direct realizarea planului naţional unic.

ECHILIBRARE BUGETARĂ, operaţie de mobilizare a mijloacelor băneşti disponibile în cadrul bugetului statului şi de repartizare a lor pe treptele de bugete locale în vederea ridicării veniturilor acestora la nivelul cheltuielilor necesare executării integrale şi la termenele stabilite a sarcinilor economice şi social-culturale planificate pe raza teritorială respectivă. **E.b.** face parte integrantă din ansamblul operaţiilor de planificare bugetară. Realizarea integrală a indicatorilor planului naţional unic pe judeţe, municipii, oraşe şi comune necesită trecerea unei părţi din veniturile bugetului republican, care are o bază puternică de venituri provenite de la marile unităţi economice de importanţă republicană, la bugetele locale, în scopul echilibrării acestora. Urmărind dezvoltarea planificată, proporţională şi armonioasă, nu numai a ramurilor economiei naţionale, ci şi a tuturor judeţelor, municipiilor, oraşelor şi comunelor, statul socialist repartizează din bugetul republican veniturile necesare echilibrării bugetelor locale. Sarcinile **e.b.** locale sînt: îmbinarea surselor de venituri permanente cu cele sezoniere, pentru ca încasările bugetare să decurgă ritmic; evitarea golurilor de casă pentru a asigura echilibrarea atît anuală, cît şi trimestrială şi lunară; stimularea şi cointeresarea organelor locale în vederea dezvoltării economiei şi întărirea bazei proprii de venituri a bugetelor locale; asigurarea autonomiei bugetelor locale etc. După operaţia de echilibrare a bugetelor locale se trece la echilibrarea bugetară republicană prin mobilizarea excedentelor de la bugetele locale şi alocarea acestora, împreună cu anumite venituri republicane, la alte bugete locale în vederea echilibrării lor. → şi *metoda cotelor (sumelor) defalcate din veniturile bugetului republican; metoda fondurilor de echilibrare interioară a bugetelor locale; metoda subvenţiilor de echilibrare; planul de echilibrare bugetară.*

ECHILIBRU BĂNESC, componentă de bază a *echilibrului economic general* (→), proces economic obiectiv ce se desfăşoară pe baza cerinţelor legii dezvoltării planice, proporţionale a economiei naţionale, a legii valorii, a legii circulaţiei băneşti şi a celorlalte legi economice care acţionează în socialism, care exprimă proporţionalitatea dintre mijloacele materiale şi cele băneşti necesare desfăşurării producţiei, repartiţiei circulaţiei şi consumului. **E.b.** se asigură prin planul naţional unic, balanţa veniturilor şi cheltuielilor băneşti ale populaţiei, planul de casă şi prin alte balanţe materiale şi valorice. **E.b.** se înfăptuieşte numai dacă există proporţiile şi corelaţiile nece-

sare în sfera producției materiale; acest echilibru reclamă existența unei concordanțe depline, fundamentale în economie între cuantumul mijloacelor bănești (în cont la bancă și în numerar) ale participanților la producția socială (unități socialiste și populație), pe de o parte, și fondul de mărfuri (mijloace de producție și bunuri de consum), lucrări executate și servicii prestate, pe de altă parte, astfel încît persoanele juridice și fizice posesoare de resurse bănești să le poată utiliza deplin fără să se formeze la dispoziția lor sume de bani în numerar sau în cont, care să reprezinte o cerere nesatisfăcută, iar partea corespunzătoare din venitul național destinată realizării (mijloace de producție și bunuri de consum) să se poată vinde efectiv, fără să se constituie stocuri neplanificate sau excedentare. **E.b.** reclamă existența unei concordanțe depline între fondul de marfă și servicii disponibile, pe de o parte, și resursele bănești libere destinate cumpărărilor de mărfuri și de servicii ale participanților la procesul reproducției sociale, pe de altă parte. Masa bănească deținută de participanți la reproducția socială trebuie să corespundă cerințelor obiective de resurse bănești ale economiei naționale. Aceste două cerințe ale **e.b.** reprezintă laturi ale aceleiași probleme și sînt interdependente. Egalitatea dintre cerere și ofertă se manifestă ca tendință și are un caracter dinamic determinat de mutațiile care au loc neîntrerupt în procesele materiale, iar corelația dintre masa de bani și necesarul obiectiv de resurse bănești reprezintă o latură statică a aceleiași probleme. Lipsa acestor concordanțe duce la zdruncinarea echilibrului dintre cerere și ofertă. Un eventual dezechilibru dintre cerere și ofertă determină constituirea unui surplus de resurse bănești în economie. Existența unei mase bănești peste necesarul obiectiv poate exercita o suprasolicitare a fondului do marfă, ceea ce înseamnă o deteriorare a echilibrului dintre cererea și oferta de mărfuri, lucrări executate și servicii prestate. **E.b.** cuprinde totalitatea corelațiilor, proporțiilor și tendințelor ce se oglindesc la nivelul întreprinderilor, centralelor, ramurilor și economiei naționale în latura valorică a produsului social și a venitului național, în ramurile producției materiale și în sferele reproducției sociale, considerate ca un proces unic exprimat în formă bănească și care se află într-o mișcare continuă. **E.b.** depinde de situația economico-socială generală a țării, de corelația dintre sectoarele I și II ale economiei naționale, de proporțiile și ritmurile reproducției sociale, precum și de înfăptuirea proporțiilor economice obiective în procesul reproducției lărgite. Aceste corelații și proporții se asigură prin: planul național unic, planul financiar centralizat al statului, bugetul de stat, balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației, planul de casă, planul de credite și alte planuri financiare. Pe lîngă condiționarea și influența factorilor economici, **e.b.** presupune asigurarea unităților socialiste cu fonduri bănești determinate în concordanță cu sarcinile lor de plan, determinate în bugetul de venituri și cheltuieli pe care îl întocmesc pe baza cerințelor și particularităților concrete în care își desfășoară activitatea. Măsurile adoptate de Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1978 prevăd, între altele, și necesitatea realizării **e.b.** la nivelul fiecărei întreprinderi și unități teritorial-administrative, luîndu-se în considerare condițiile concrete în care acestea își desfășoară activitatea. În condițiile autogestiunii economico-financiare și ale autofinanțării, unitățile socialiste sînt chemate să utilizeze cu eficiență maximă fondurile materiale și bănești de care dispun, să realizeze o producție de calitate, pentru a asigura proporțiile și corelațiile reclamate de **e.b.** Înfăptuirea **e.b.** presupune existența unei anumite proporții între circulația bănească fără numerar și cea cu numerar, între fondurile proprii ale unităților economice constituite prin autofinanțare și cele împrumutate, emisiunea planificată și controlată de semne bănești, astfel încît să asigure stabilitatea banilor și o circulație bănească sănătoasă, justa planificare și realizare a veniturilor și cheltuielilor prin intermediul bugetului de stat și prin bugetul de venituri și cheltuieli. **E.b.** este o oglindire a politicii economico-sociale, financiare, de credit și monetare a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist, a modului de aplicare a mecanismului economico-financiar perfecționat,

a echilibrului balanței de plăți, a modului de constituire și de folosire a fondurilor în cadrul economiei naționale, a intensificării vitezei de rotație a fondurilor de producție, a folosirii și rambursării creditelor, a restituirii fondurilor avansate întreprinderilor de societate, a concordanței dintre venituri și cheltuieli, a accelerării vitezei de rotație a banilor, a respectării corelației planificate dintre creșterea productivității muncii sociale și creșterea veniturilor bănești ale populației, a promovării unei politici științifice în domeniul prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor, a echilibrării bugetului de stat. Realizarea **e.b.** este dependentă de modul cum se înfăptuiesc e. economic general, financiar, bugetar și valutar, de interacțiunea și de dependența dintre aceste forme de e. **E.b.** îndeplinește un rol important în înfăptuirea normală a reproducerii sociale, în perfecționarea și buna funcționare a mecanismului economico-financiar, în efectuarea operațiunilor de încasări și plăți în economie, în ridicarea bunăstării poporului. → și *echilibru economic general; echilibru bugetar; echilibru financiar; echilibru valutar.*

ECHILIBRU BUGETAR, concordanță, egalitate între veniturile și cheltuielile bugetare. **E.b.** a constituit unul dintre principiile de bază ale politicii bugetare burgheze în perioada de ascensiune a capitalismului, abandonat în urma crizelor economice. În epoca imperialismului statele capitaliste recurg la deficit bugetar, inflație, împrumuturi etc., în vederea reglării vieții economice. În *orînduirea socialistă*, **e.b.** constituie un principiu esențial al bugetului statului, o cerință a dezvoltării planificate a economiei naționale, acesta fiind asigurat de baza proprie de venituri — economia socialistă —, de destinația productivă a marii majorități a cheltuielilor bugetare, de încasarea și cheltuirea planificată a resurselor bugetare în concordanță cu obiectivele planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării. Încheierea excedentară a bugetului statului demonstrează că economia socialistă este sănătoasă și în continuă dezvoltare. → și *excedent.*

ECHILIBRU ECONOMIC GENERAL, proporționalitatea existentă în cadrul sferelor procesului reproducției sociale, precum și între toate sferele acestui proces. **E.e.g.** apare de fiecare dată ca raport între potențialul economic, pe de o parte, și cerințele de consum productiv, social și individual, pe de altă parte; el trebuie înțeles ca o unitate organică dintre latura materială, umană și valorică. Componentele **e.e.g.**: proporțiile necesare în sfera producției, respectiv între sectoarele I și II, dintre industrie cu toate ramurile ei și agricultură și dintre volumul investițiilor și cuantumul acumulărilor bănești destinate acestui scop. **E.e.g.** reclamă menținerea proporționalității în sfera consumului populației, între veniturile bănești disponibile ale acesteia pentru cumpărare de mărfuri, pe de o parte și cantitatea de mărfuri și servicii, cu prețurile și tarifele lor, pe de altă parte. În economia socialistă **e.e.g.** se înfăptuiește pe baza planului național unic și presupune o dimensionare optimă a producției, repartiției, circulației și consumului, pe întreaga economie națională.

ECHILIBRU FINANCIAR, parte componentă și formă de manifestare a *echilibrului economic general* (→), care exprimă egalitatea permanentă și corelația deplină dintre resursele financiare (potențiale) necesare realizării obiectivelor planului național unic, pentru înfăptuirea eventualelor obiective survenite în cursul anului, inclusiv pentru formarea de rezerve, ridicarea bunăstării poporului și posibilitățile de constituire a acestor resurse. **E.f.** are la bază relațiile financiare socialiste ce se nasc în procesul constituirii, repartizării și utilizării planificate a fondurilor bănești centralizate și necentralizate din economia națională. În economia socialistă, determinarea **e.f.** are loc numai după stabilirea obiectivelor planului național unic, după precizarea opțiunilor și priorităților dezvoltării economico-sociale, cînd se stabilesc resursele materiale și financiare necesare, precum și sursele de formare a lor. La stabilirea **e.f.** trebuie avute în vedere și resursele financiare necesare pentru reali-

zarea cerințelor suplimentare care pot apărea în procesul executării planului, adică este necesar să se prevadă anumite rezerve; aceste rezerve pot fi folosite pentru finanțarea unor obiective economice și social-culturale urgente, a unor acțiuni prevăzute în plan în cazul în care din diferite cauze nu se realizează integral resursele financiare planificate, pentru a compensa eventualele pagube ce ar putea fi provocate de calamități ale naturii, accidente, pentru lichidarea unor disproporții ce s-ar putea ivi în economia națională etc. **E.f.** privește cerințele și resursele financiare ale întregii economii naționale, adică ale statului, cît și ale unităților și organizațiilor cooperatiste. De asemenea, **e.f.** cuprinde resursele financiare care se mobilizează și se repartizează — cu ajutorul pîrghiilor economice, financiare de credit — pe întreaga economie națională, atît sub formă nerambursabilă, cît și rambursabilă. La determinarea **e.f.** se au în vedere resursele bănești care se mobilizează la bugetul statului, cele care rămîn la dispoziția unităților economice și instituțiilor pentru autofinanțare, mijloacele bănești temporar disponibile din economia națională care se păstrează în conturi la unitățile bancare, pe de o parte, și cheltuielile finanțate de la bugetul statului, fondurile proprii ale unităților economice ce se folosesc pentru autofinanțare și creditele bancare, pe de altă parte. Mecanismul economico-financiar perfecționat pe baza hotărîrilor Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1978 reclamă asigurarea **e.f.** nu numai la nivelul macroeconomic, ci și la nivelul unităților economice, la toate treptele economice. Autoconducerea muncitorească, întărirea autogestiunii economico-financiare în condițiile conducerii planificate unitare a economiei pe baza planului național unic, pune în fața fiecărei unități economice sarcina elaborării bugetului de venituri și cheltuieli care, așa cum prevede Hotărîrea Plenarei de mai sus, este „... instrumentul de bază al conducerii activității financiare, al analizei și controlului, al asigurării echilibrului financiar al întreprinderii". Autogestiunea economico-financiară asigură baza organizatorică pentru realizarea **e.f.**, deoarece unitățile economice sînt preocupate direct de creșterea rapidă a veniturilor, de folosirea cu simț de răspundere a resurselor materiale, umane și financiare, de ridicarea eficienței lor economico-financiare. *Autofinanțarea* (→) creează o dependență directă între rezultatele economico-financiare ale întreprinderii și fondurile destinate propriei sale finanțări și stimulării personalului muncitor, fapt ce influențează direct asupra fundamentării **e.f.** atît la nivelul microeconomic, cît și la nivel macroeconomic. **E.f.** la nivelul unităților economice și centralelor constituie baza asigurării **e.f.** la nivelul economiei naționale. Întreprinderile sînt chemate să desfășoare o activitate calitativ nouă, de înaltă eficiență, să-și creeze resursele financiare necesare compensării costurilor de producție și circulație, constituirii fondurilor proprii, efectuării vărsămintelor la bugetul statului și rambursării creditelor la scadențele stabilite, astfel încît să se realizeze echilibrul permanent între veniturile și cheltuielile întreprinderii, a capacității de plată. Hotărîrea Plenarei menționate mai sus prevede că „Bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii urmează să se integreze în sistemul bugetelor de venituri și cheltuieli ce se întocmesc la nivel de centrală, minister, în condiții de corelare cu planul național unic, bugetul de stat, planurile de credite, planul financiar centralizat al statului, în scopul asigurării echilibrului financiar pe economia națională". Realizarea **e.f.** la nivelul întreprinderilor, centralelor, ministerelor, ramurilor și a economiei naționale presupune o îmbinare judicioasă a resurselor financiare cu cele de credit, stabilirea unor proporții optime între finanțare și creditare. Creditul poate, deci, să dețină un loc mai mare sau mai mic în realizarea obiectivelor economice, în funcție de cuantumul resurselor financiare, de particularitățile activității economice, de controlul economico-financiar care trebuie efectuat în economie. În economia socialistă, **e.f.** este asigurat de acumulările bănești ale întreprinderilor de stat (prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, beneficii, impozitul pe circulația mărfurilor, contribuții pentru asigurările sociale), amortizarea mijloacelor fixe, veniturile din comerțul exterior

și alte operațiuni cu străinătatea, ratele scadente ale creditelor pe termen lung acordate organizațiilor cooperatiste și populației, creșterea soldului economiilor bănești ale populației depuse la C.E.C., creșterea disponibilităților bănești ale întreprinderilor și instituțiilor la unitățile bancare, impozitele și taxele de la organizațiile cooperatiste și de la populație, alte resurse financiare ale statului etc. Pe de altă parte, se efectuează investițiile din fondurile statului, creșterea stocurilor și a rezervelor materiale de stat, cheltuielile pentru comerțul exterior și alte operațiuni cu străinătatea, împrumuturi pe termen lung acordate de stat organizațiilor de stat și populației, cheltuielile efectuate de stat pentru sfera neproductivă, alte cheltuieli ale statului, fondul de rezervă la dispoziția statului, diferite cheltuieli efectuate de către unitățile și organizațiile cooperatiste etc. **E.f.** se realizează pe bază de plan, cunoscîndu-se și luîndu-se în considerare cerințele legilor economice și în primul rînd a legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale. **E.f.** nu este o oglindire, o reflectare pasivă a echilibrului economic general, ci contribuie la verificarea și fundamentarea acestui echilibru, la stabilirea de opțiuni și priorități, la optimizarea proporțiilor, corelațiilor și ritmurilor, la alegerea soluțiilor care să asigure o eficiență economico-socială maximă. Pentru realizarea acestor obiective se folosește sistemul balanțelor materiale și valorice și în primul rînd planul financiar centralizat al statului cu ajutorul căruia se verifică asigurarea **e.f.**, se corelează diferite categorii de surse financiare, în scopul utilizării integrale și cu eficiență înaltă a potențialului economic al țării. **E.f.** trebuie asigurat și cu prilejul elaborării planului anual de credite neoperativ și a planurilor de credite trimestriale operative. Se urmărește realizarea **e.** atît cu prilejul elaborării planurilor de credite, adică a determinării cuantumului resurselor de creditare și a destinației acestor resurse, strîns corelat cu resursele financiare ale întreprinderilor, centralelor, ministerelor, ramurilor economice și ale economiei naționale. **E.** între resursele de creditare și necesarul de credite se asigură prin diverse calcule, variante, soluții, măsuri și în procesul executării planului de credite, a bugetului de stat și a celorlalte planuri financiare, timp în care un rol important revine aparatului financiar-bancar. → și *echilibru bănesc; echilibru bugetar; echilibru economic general; echilibru valutar.*

ECHILIBRU VALUTAR, latură a *echilibrului financiar* (→), care exprimă egalitatea dintre încasările și plățile în valută ale unei țări într-o perioadă de timp determinată (lună, trimestru, semestru, an), rezultate din operațiunile de export-import, din turism și prestări de servicii internaționale, din operațiunile necomerciale și financiare, din încasările și plățile valutare determinate de cooperarea economică internațională, din credite externe primite sau acordate altor țări etc. **E.v.** se asigură practic în mai multe valute (ruble, mărci vest-germane, lire sterline, dolari etc.), ținîndu-se seama de sistemul economic al statelor respective, de valutele convenite în efectuarea operațiunilor de încasări și plăți, de regimul valutar ce se folosește pe piețele externe sau de convertibilitatea valutelor etc. Cu ajutorul valutelor se achiziționează materii prime deficitare, se importă unele mașini și utilaje necesare modernizării și dezvoltării economiei naționale. **E.v.** are influențe asupra echilibrului economic și asupra celui financiar. **E.v.** este realizat și exprimat prin *balanța de plăți* (→).

ECHITATE 1. Principiu, trăsătură a moralei socialiste de a promova egalitatea și dreptatea socială. **2.** Raport între drepturi și îndatoriri. **3.** Comportare care are la bază respectarea riguros reciprocă a drepturilor și îndatoririlor, pentru satisfacerea în aceeași măsură a intereselor, drepturilor și îndatoririlor fiecărui membru al societății. Realizarea practică a **e.** depinde în mod obiectiv de natura relațiilor de producție. În *socialism*, **e.** se realizează, în primul rînd, prin lichidarea proprietății private asupra mijloacelor de producție, a exploatării omului de către om, a inegalității sociale și naționale. **E.** socialistă are la bază proprietatea socialistă

asupra mijloacelor de producție, noile relații de producție, principiul repartiției socialiste, egalitatea și dreptatea socială. **E.** socialistă se realizează gradual pe măsura dezvoltării economiei socialiste. Ea exprimă situația egală a membrilor societății față de mijloacele de producție și dreptul de a beneficia de rezultatele producției potrivit cantității, calității, importanței și rezultatelor muncii prestate. **E.** socialistă asigură tuturor cetățenilor aceleași posibilități de a-și afirma multilateral personalitatea și, totodată, dreptul de a fi răsplătiți în raport cu aportul adus la producția socială. **E.** socialistă este și un principiu fundamental de organizare și funcționare a tuturor compartimentelor vieții sociale și economice în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. O latură a **e.** socialiste este repartiția veniturilor potrivit cu retribuirea după muncă, realizîndu-se un raport just între veniturile mari și mici, luîndu-se măsuri care să nu permită diferențierea exagerată a veniturilor și nici nivelarea acestora. Impozitele progresive asigură redistribuirea echitabilă a veniturilor, împiedicînd realizarea de către anumite categorii sau anumiți cetățeni a unor venituri exagerate. Tendința unora de a acumula venituri exagerate, diferite avantaje, fără a depune o activitate corespunzătoare, de a pretinde de la societate mai mult decît li s-ar cuveni pe baza principiilor socialiste de repartiție, sînt profund dăunătoare și contrare **e.** socialiste. **E.** socialistă este un factor de progres social, stimulează mobilizarea energiei și a inițiativei creatoare a oamenilor în dezvoltarea rapidă a societății socialiste.

ECHIVALENT GENERAL, marfă prin intermediul căreia se exprimă valoarea tuturor celorlalte mărfuri și care mijlocește schimbul lor. La început, cînd schimbul avea un caracter întîmplător, accidental, produsele se schimbau direct între ele. În acest stadiu al dezvoltării schimbului, rolul de echivalent putea fi îndeplinit de oricare marfă, primită în schimbul altei mărfi. Folosirea mai multor mărfuri ce puteau îndeplini acest rol a venit în contradicție cu cerințele pieței, care reclamau trecerea la un echivalent unic. Treptat, pe măsura dezvoltării producției și a schimbului de mărfuri, o anumită marfă, folosită tot mai frecvent pentru schimbarea altor mărfuri, a dobîndit rolul de **e.g.** În stadiul următor al dezvoltării schimbului, rolul de **e.g.** îl dobîndesc, după zone, diferite feluri de mărfuri, ca de exemplu: vitele, blănurile, scoicile, sarea, cerealele, metalele etc. Marfa care îndeplinea acest rol a devenit astfel marfă-bani. În forma *bani* (→) funcția de echivalent general a dobîndit-o definitiv o singură marfă, *aurul* (→), care practic deține și în prezent acest rol.

ECONOMII, mijloace bănești, financiare, materiale etc., devenite disponibile prin folosirea lor rațională. Realizarea de **e.** reclamă necesitatea unei administrări chibzuite, evitarea tuturor cheltuielilor neraționale, inutile etc. ◇**E. bănești ale populației,** parte din veniturile bănești curente încasate și necheltuite, precum și unele rezerve bănești constituite din veniturile anterioare care urmează să fie cheltuite în viitor în diverse scopuri. **E.b.** ale **p.** pot fi *organizate*, atunci cînd ele se păstrează la case de economii, case de ajutor reciproc, organizații de asigurări, bănci etc. și *neorganizate*, cînd se păstrează în numerar de către populație. Formarea și atragerea **e.b.** ale **p.** sînt determinate de trăsăturile orînduirii socialiste și legile economice obiective care acționează în această orînduire. Relațiile bănești socialiste fac posibilă economisirea de bani și înlesnesc mobilizarea acestor economii bănești la C.E.C. Evoluția **e.b.** ale **p.** la C.E.C. este determinată de influența mai multor factori obiectivi și subiectivi. Factorii obiectivi sînt cei de natură economică și acționează independent de activitatea desfășurată de C.E.C., datorită procesului reproducției sociale. Între factorii obiectivi se află: nivelul și ritmul înalt de dezvoltare a forțelor de producție, succesele remarcabile înregistrate în dezvoltarea continuă a economiei naționale, în creșterea sensibilă, an de an, a venitului național și repartizarea lui pentru fondul de dezvoltare economico-socială și fondul de consum, creșterea

veniturilor bănești ale populației și pe locuitor ca urmare a perfecționării formelor de retribuire după muncă, îmbunătățirea formelor de cointeresare materială a oamenilor muncii în ridicarea calificării lor profesionale și în obținerea unor rezultate cît mai bune în muncă, nivelul de dezvoltare a consumului social, modificările care survin în structura consumului populației și în orientarea cererii acesteia, nivelul prețurilor cu amănuntul al mărfurilor de consum și nivelul tarifelor serviciilor; structura pe vîrste și socială a populației etc. Factorii subiectivi influențează mai mult indirect economisirile la C.E.C. și influența lor nu se poate măsura. Printre acești factori se menționează: *a) Factorii instituționali*, cum sînt organizarea și funcționarea sistemului bănesc, existența C.E.C. și a altor instituții asemănătoare, secretul operațiunilor, calitatea activității unităților care primesc, păstrează și restituie aceste depuneri, diversificarea instrumentelor de economisire etc.; *b) Factorii organizatorici*: existența instituției C.E.C. și a rețelei sale amplasate rațional pe teritoriul țării, distanța între aceste unități, stabilirea unui orar de lucru coordonat cu timpul liber al cetățenilor, dotarea lor tehnică, existența unui personal temeinic pregătit etc.; *c) Factorii comerciali și juridici*, cum sînt claritatea și stabilitatea reglementării relațiilor dintre C.E.C. și populație, formele și instrumentele de economisire, organizarea și calitatea activității comerciale, serviciile pe care C.E.C. le prestează populației etc.; *d) Factorii psihologici*, care influențează procesul economisirii, sînt politica științifică economică, socială, financiară și monetară a statului socialist, încrederea populației în politica economico-socială a partidului și a statului, în soliditatea finanțelor, în stabilitatea leului, garantarea de către stat a economiilor depuse și avantajele acordate populației pentru depunerile efectuate, obișnuința, tradițiile populației în ce privește economisirea, necesitatea constituirii anumitor rezerve și cuantumul acestora, situația internațională. Creșterea economiilor bănești ale populației și mărimea duratei de păstrare la C.E.C., sînt rezultatul unei gospodăriri cumpătate și judicioase a banilor, urmarea dorinței de a-și procura mai tîrziu bunuri personale și de uz casnic de o valoare mai mare sau de folosință îndelungată etc. Mobilizarea economiilor bănești ale populației are o deosebită importanță și pentru menținerea unei juste corelații între masa de monedă în circulație și cantitatea de mărfuri aflată pe piață și a tarifelor serviciilor prestate populației; sub acest aspect, economiile la C.E.C. contribuie la menținerea unei circulații bănești sănătoase și la întărirea puterii de cumpărare a leului. ◇ **E. din reducerea costurilor lucrărilor de investiții,** mijloace bănești obținute prin micșorarea costurilor la lucrările de investiții executate în regie sau în antrepriză, ca urmare a efortului propriu al întreprinderilor beneficiare de investiții sau al efortului întreprinderilor de construcții. În cazul lucrărilor executate în regie aceste economii constituie o sursă de finanțare a investițiilor care nu se depun la bancă. Economiile obținute la lucrările de investiții de către întreprinderile de construcții se înregistrează în contul beneficiilor lor, influențîndu-le rata rentabilității. → și *surse de finanțare a investițiilor*.

ECONOMISIRE, proces obiectiv, necesar în condițiile atingerii unui anumit nivel de trai, care constă în acumularea de mijloace bănești din veniturile individuale, în scopul efectuării diferitelor cheltuieli viitoare. **E.** este posibilă datorită condițiilor obiective ale neconcordanței în timp a momentului realizării veniturilor cu cel al folosirii lor, servind la extinderea consumului în viitor la acele bunuri sau servicii care necesită un cuantum anumit de mijloace bănești.

ECONOMIST, persoană cu pregătire superioară în științele economice, aptă să examineze, să analizeze și să interpreteze fenomenele și procesele economice, sociale, financiare și bancare, să organizeze și să conducă procesele economico-financiare, să găsească noi căi pentru creșterea continuă a eficienței activității economice și sociale, pentru previziunea și prognozarea economiei, finanțelor, creditului, circulației bănești etc.

E.C.U. (European Currency Unit), unitate de cont tip „coș" a sistemului monetar vest-european față de care valutele celor nouă țări membre (marca vest-germană, lira sterlină, francul francez, florinul olandez, francul luxemburghez, lira irlandeză, lira italiană, francul belgian, coroana daneză), se află într-un raport fix, însă modificabil. **E.C.U.** are menirea principală de a face posibilă coordonarea cursului valutelor din sistemul monetar vest-european. Există un curs central al țărilor membre stabilit față de E.C.U. și anumite limite de intervenție stabilite ± 25% față de cursul central. Pe măsura erodării sistemului monetar vest-european, dintr-o unitate monetară de cont, de evidență și de referire, E.C.U. poate dă devină un mijloc de rezervă. Începînd cu anul 1978 E.C.U. a fost folosit în emisiunea de obligațiuni și se preconizează utilizarea sa ca mijloc de plată internațional pentru achitarea unor taxe vamale, transferuri de resurse, intervenții pe piața valutară etc.

EFECT AL INVESTIȚIEI, rezultat al investiției concretizat în creșterea volumului fizic al producției, îmbunătățirea calității produselor, creșterea productivității muncii sociale, reducerea costului produselor etc. **E.i.** este numai un element al eficienței, el neconfundîndu-se cu eficiența. Sub aspect economic, **e.i.** se sintetizează în sporirea productivității muncii sociale și în creșterea venitului național. ◇ **E. anual al investițiilor,** beneficiu anual, venit net anual obținut de pe urma unei investiții. → și *eficiența economică a investițiilor.*

EFECT DE COMERȚ (în *capitalism*), titlu de credit prin care se constată obligația unei persoane, numită *debitor* (→), de a da sau de a face ceva unei alte persoane, numită *creditor* (→), la o anumită dată, numită *scadență* (→). În categoria **e.** de **c.** se cuprind: *biletul la ordin* (→), *cambia* (→), *cecul* (→), *mandatul* (→), *warantul* (→).

EFECT PUBLIC (în *capitalism*), înscris care reprezintă fie o datorie a statului, a județelor, comunelor, a corporațiilor publice sau a societăților comerciale, fie o participare la capitalul unei societăți. Din categoria **e.p.** fac parte: titluri de rentă, obligații județene, comunale, ale societăților industriale, scrisuri funciare urbane și rurale, acțiuni, părți sociale etc. În afacerile de bancă sau de bursă **e.p.** sînt cunoscute sub numele de valori mobiliare.

EFECTE DE STAT (în *capitalism*) **1.** Valori negociabile sau hîrtii de valoare emise de stat. **2.** Capital imaginar care reprezintă partea din venitul anual afectată pentru plata datoriei publice.

„EFECTUL DE ÎNTÎRZIERE" (lag effect"), intervalul de timp dintre momentul acțiunii cauzei de la data exportului, respectiv a importului de mărfuri și pînă la data cînd apare efectul acestor operațiuni de comerț exterior.

EFICACITATE, calitatea pe care o are o acțiune de a produce rezultatele scontate; opțiune favorabilă, așteptată.

EFICIENȚA ASIGURĂRILOR DE STAT, formă a eficienței economico-sociale care exprimă raportul dintre rezultatele optime obținute din activitatea de asigurări și cheltuielile (despăgubirile) determinate de refacerea bunurilor distruse sau plata sumelor asigurate, respectiv rezultatele financiare obținute de asigurători. În economia socialistă, eficiența economică a asigurărilor de stat trebuie privită atît prin prisma intereselor asigurătorului, cît și prin prisma intereselor asiguraților. Pentru asigurător, asigurările sînt cu atît mai eficiente cu cît — la primele de asigurare date — plata despăgubirilor, a sumelor asigurate și a cheltuielilor administrativ-gospodărești sînt mai mici. Pentru asigurați — la aceleași prime de asigurare plătite —, eficiența economică a asigurărilor este cu

atît mai ridicată cu cît sumele asigurate şi, respectiv, despăgubirile pe care le primesc sînt de un nivel mai apropiat de valoarea reală a bunului distrus sau dacă timpul de la producerea evenimentului asigurat pînă la primirea sumelor ce reprezintă despăgubirile este mai scurt. În *socialism*, eficienţa economico-socială a asigurărilor de stat se apreciază prin gradul de satisfacere atît a cerinţelor generale ale societăţii, cît şi ale fiecărui asigurat. **E.a.** de s. poate fi măsurată cu ajutorul mai multor indicatori: productivitatea muncii în domeniul asigurărilor; productivitatea muncii în activitatea de contractare a asigurărilor; suma medie asigurată; prima medie încasată; prima medie pe locuitor; gradul de cuprindere în asigurare; gradul de acoperire prin asigurare; costul activităţii de asigurare; costul relativ al activităţi de asigurare; rata daunei; durata medie de lichidare a daunelor; nivelul cheltuielilor de administraţie la 1 000 lei primă încasată; beneficiul.

Productivitatea muncii în domeniul asigurărilor, arată cuantumul încasărilor din prime de asigurare determinat, în medie, pe un lucrător al asigurărilor de stat, pe baza următorului calcul:

$$PMl = \frac{Ti}{Nl},$$

în care:
PMl = productivitatea muncii pe un lucrător al asigurărilor de stat, exprimată în lei;
Ti = totalul încasărilor din prime de asigurare, în lei;
Nl = numărul lucrătorilor scriptici încadraţi în asigurările de stat.

Productivitatea muncii în activitatea de contractare a asigurărilor, se exprimă prin numărul de asigurări contractate care revin, în medie, pe un lucrător al asigurărilor; se determină astfel:

$$PM_n = \frac{Na}{L},$$

în care:
PM_n = productivitatea muncii calculată pe un lucrător nescriptic;
Na = numărul asigurărilor contractate;
L = numărul de lucrători care se ocupă cu contractarea de asigurări.

Suma medie asigurată ce revine pe un contract de asigurare, se determină pe total asigurări şi separat pentru asigurările noi contractate pe o anumită perioadă de timp.

Prima medie încasată pe un contract de asigurare, arată gradul de mobilizare a numerarului de la persoanele fizice asigurate în cadrul asigurărilor facultative de bunuri şi persoane; se determină astfel:

$$PMi = \frac{PTi}{NAc},$$

în care:
PM_i = prima medie încasată;
PT_i = prime totale încasate;
NAc = numărul de asigurări contractate.

Prima medie pe locuitor, se determină raportînd totalul primelor încasate, la numărul total al cetăţenilor ţării, după următorul calcul:

$$PMl = \frac{PTi}{NC},$$

în care:
PM_l = prima medie pe locuitor;
PTi = prime totale încasate;
NC = numărul total al cetăţenilor ţării.

Acest indicator reflectă gradul de dezvoltare a asigurărilor în general.
Gradul de cuprindere în asigurare indică gradul de dezvoltare a asigurărilor și se calculează raportîndu-se obiectele asigurate la totalul obiectelor asigurabile din aceleași categorii, după formula:

$$Gca = \frac{Oa \cdot 100}{Toa},$$

în care:
Gca = gradul de cuprindere în asigurare;
Oa = obiecte asigurate;
Toa = total obiecte asigurabile din aceeași categorie.
Cu cît gradul de cuprindere în asigurări este mai mare, cu atît sînt mai mari posibilitățile de creștere a eficienței economico-sociale, deoarece se realizează o dispersie mai uniformă a riscurilor, diminuîndu-se fenomenul de anteselecție.
Gradul de acoperire prin asigurare se determină ca un raport între suma asigurată și valoarea reală a bunului asigurat, după următorul calcul:

$$Gaa = \frac{Sa}{Vb} \cdot 100,$$

în care:
Gaa = gradul de cuprindere în asigurare;
Sa = suma asigurată pentru bunul dat;
Vb = valoarea reală a bunului la data încheierii asigurării.
Acest indicator arată procentual raportul în care se află suma asigurată, comparativ cu valoarea reală a bunului asigurat.
Gradul de acoperire a daunei, raportul dintre despăgubirea ce se acordă și paguba suferită de bunul asigurat, efectuîndu-se următorul calcul:

$$Gad = \frac{D}{P} \cdot 100,$$

în care:
Gad = gradul de acoperire al daunei,
D = despăgubirea acordată asiguratului,
P = valoarea pagubei suferită de bunul asigurat.
Acest indicator se calculează, de regulă, pe categorii de bunuri asigurate.
Costul relativ al activității de asigurare se exprimă ca raport între cheltuielile totale efectuate cu activitatea de asigurare (pe feluri de bunuri etc.) și încasările totale rezultate din primele de asigurare, efectuîndu-se următorul calcul, pe feluri de asigurări:

$$Cra = \frac{Ct}{It},$$

în care:
Cra = costul relativ al activității de asigurare;
Ct = cheltuielile totale efectuate cu activitatea de asigurare;
It = încasări totale rezultate din primele de asigurare.

Acest indicator se utilizează la efectuarea de analize pe feluri de bunuri asigurate, pe forme de asigurare, în profil teritorial, pe sectoare economice, pe un număr mai mare de ani, ceea ce permite să se obțină concluzii prețioase asupra mărimii primelor de asigurare și luîndu-se măsurile cuvenite.

Rata daunei exprimă raportul dintre despăgubirile și sumele asigurate plătite, pe de o parte, și încasările rezultate din primele de asigurare, pe de altă parte, efectuîndu-se următorul calcul pe feluri și categorii de asigurări:

$$RD = \frac{TP \cdot 100}{T\hat{I}},$$

în care:

RD = rata daunei:

TP = total plăți de despăgubiri și sume asigurate,

$T\hat{I}$ = total încasări din prime de asigurare.

Durata medie de lichidare a daunelor arată timpul cît durează constatarea, evaluarea pagubelor și timpul pînă cînd se plătește asiguratului despăgubirea. Acest indicator se determină ca raport între numărul zilelor expirate de la avizarea daunei pînă la plata despăgubirii și numărul daunelor soluționate, efectuîndu-se următorul calcul:

$$D_{ml} = \frac{t_1 + t_2 + \dots t_n}{n} = \frac{\sum_{i=1}^{n} t_i}{n},$$

în care:

D_{ml} = durata medie de lichidare a daunelor;

t = numărul zilelor expirate de la avizarea daunelor pînă la soluționarea lor;

n = numărul daunelor soluționate.

Acest indicator se calculează pe categorii de bunuri cuprinse în asigurare, la nivelul sucursalelor sau la nivelul ADAS. Cu cît acest indicator este mai mic, cu atît asiguraţii primesc mai repede despăgubirile pentru refacerea bunurilor distruse. Pentru asiguraţi, eficienţa asigurărilor este, din acest punct de vedere, cu atît mai mare cu cît despăgubirea se plătește într-un timp mai scurt de la producerea daunei.

Nivelul cheltuielilor de administrație la 1 000 lei primă încasată se determină ca raport între totalul cheltuielilor pentru formarea și administrarea fondului de asigurare (1 000 lei), și totalul primelor încasate, efectuîndu-se următorul calcul:

$$NCA = \frac{TCA \cdot 1\,000}{TP\hat{I}},$$

în care:

NCA = nivelul cheltuielilor de administrație la 1 000 lei prime încasate;

TCA = totalul cheltuielilor de administrație;

$TP\hat{I}$ = total prime încasate.

Beneficiul este un indicator principal de comensurare a rezultatelor financiare și deci al eficienței asigurărilor de stat, avînd un rol important în înfăptuirea autogestiunii economico-financiare. El se calculează ca diferență între veniturile și cheltuielile planificate ale ADAS. Datorită faptului că volumul despăgubirilor plătite diferă de la un an la altul, beneficiul nu poate constitui un criteriu absolut cu ajutorul căruia să se comensureze eficiența economico-socială a asigurărilor de

stat. Beneficiul are un rol important în realizarea autonomiei funcționale a ADAS, servește ca izvor de alimentare a veniturilor bugetului de stat, stimulează colectivul de lucrători din asigurările de stat, cointeresează organizația de asigurări, este un mijloc eficace de control etc. Principalele căi de creștere a **e.a.** de **s.** sînt: extinderea sferei de cuprindere a asigurărilor de stat de bunuri, de persoane și de răspundere civilă; îmbunătățirea raportului dintre veniturile și cheltuielile de asigurare atît la nivel republican, cît și la nivelul județelor, municipiilor și orașelor; utilizarea rațională a fondului de asigurare mai ales pentru prevenirea daunelor; reducerea cheltuielilor asigurătorului; revederea primelor de asigurare și a altor laturi ale asigurărilor de bunuri și persoane; folosirea unor noi stimulente pentru asigurați, menite să ducă la o mai bună pază și îngrijire a avutului obștesc și personal; ridicarea la o nouă calitate a întregii activități a asigurătorului; perfecționarea continuă a pregătirii profesionale a tuturor lucrătorilor din domeniul asigurărilor; folosirea mașinilor electronice de calcul pentru mecanizarea operațiunilor de asigurări. Creșterea continuă a **e.a.** de **s.** reclamă efectuarea, pe baza datelor sistemului informațional, a unor studii și analize sistematice, aprofundate, pentru a se depista cauzele care au determinat rezultatele financiare obținute și a se stabili măsurile ce urmează a fi luate pentru perfecționarea activității de asigurare. Creșterea continuă a eficienței asigurărilor și reasigurărilor externe reclamă intensificarea prospectării pieței străine a asigurărilor, strîngerea legăturilor cu firmele și societățile străine de asigurare și reasigurare, creșterea gradului de cuprindere în asigurări a mărfurilor provenite din import sau destinate exportului, extinderea prestațiilor pe care ADAS le face ca mandatar contra unui comision în valută pentru societățile străine de asigurare și a operațiilor de asigurări și reasigurări în valută, administrarea rațională a fondului de asigurare în valută, reducerea continuă a cheltuielilor administrativ-gospodărești etc.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A COMERȚULUI EXTERIOR, latură a eficienței activității economice generale, care exprimă raportul dintre totalitatea efectelor economice rezultate din participarea țării la diviziunea internațională a muncii și eforturile (cheltuielile sociale) depuse pentru obținerea lor. **E.e.** a **c.e.** se concretizează în: promovarea progresului tehnic, dezvoltarea rapidă a forțelor de producție, accelerarea reproducției lărgite, creșterea productivității muncii sociale, dezvoltarea planificată, proporțională a economiei naționale, extinderea bazei de aprovizionare cu materii prime, valorificarea superioară a resurselor naturale, utilizarea judicioasă a capacităților de producție, intensificarea dezvoltării economico-sociale a țării, creșterea gradului de calificare a forței de muncă, creșterea venitului național, satisfacerea tot mai deplină a cerințelor de trai, ridicarea gradului de civilizație a națiunii. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat că: „O problemă principală ... este creșterea substanțială a eficienței exporturilor. În acest scop, se impune limitarea și eliminarea produselor cu aport valutar scăzut, sporirea mai accentuată a ponderii mărfurilor care valorifică superior materiile prime, energia și munca socială, îndeosebi din domeniile construcției de mașini, metalurgiei, industriei chimice, prelucrării lemnului și industriei ușoare. Trebuie luate, de asemenea, măsuri pentru studierea mai temeinică a tendințelor pieței externe, vînzarea produselor noastre la prețuri corespunzătoare și îmbunătățirea continuă a cursurilor de revenire, asigurîndu-se un comerț echilibrat, echitabil". Nivelul eficienței economice este dependent de raportul dintre valoarea națională și valoarea de pe piața externă a mărfurilor care constituie obiectul comerțului exterior; cu cît crește cuantumul produselor exportate, care au o valoare națională mai mică decît cea înregistrată pe piața externă, cu atît comerțul exterior are un grad mai ridicat de eficiență. Ridicarea **e.e.** a **c.e.** reprezintă una din coordonatele de bază ale dezvoltării comerțului exterior al țării noastre și se poate obține pe următoarele căi: ridicarea calității produselor exportate; îmbunătățirea structurii comerțului exterior prin creș-

terea ponderii produselor cu un grad înalt de tehnicitate; specializarea unor întreprinderi în producția destinată exportului; valorificarea superioară a resurselor naturale interne și a celor provenite din import; folosirea pe scară largă a înlocuitorilor pentru a limita importurile; creșterea productivității muncii și reducerea cheltuielilor de producție; efectuarea unei largi publicități pe piața externă; promovarea unor noi forme, mai avantajoase, de cooperare etc. → și *rentabilitate (~ comerțului exterior)*.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A INVESTIȚIILOR, latură a eficienței activității economico-sociale exprimată de raportul dintre rezultatele materiale, valorice (acumulări bănești) și social-politice utile obținute, concretizate în economia de muncă socială, și eforturile depuse de societate pentru realizarea investițiilor. Determinarea acestui raport se face prin stabilirea rezultatelor economico-sociale ce se obțin pe o unitate de investiție, cu luarea în considerare a factorului timp și a oportunității investiției. **E.e. a i.** se determină prin analiza cauzală a factorilor de care depind rezultatele ce se vor obține prin punerea în funcțiune a investiției: sporirea continuă a rentabilității, economisirea fondurilor disponibile, luarea în considerare a faptului că resursele, oricît de bogate ar fi, sînt totuși limitate, a timpului de execuție, a duratei de recuperare (care trebuie să fie cît mai scurtă), a duratei totale de funcționare a mijlocului fix ce urmează a se realiza, valorificarea superioară a resurselor naturale, reducerea pe cît posibil a importurilor etc. Creșterea **e.e. a i.** depinde de un complex de factori economici și social-politici, ce își au izvorul în însăși natura orînduirii socialiste, în proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție. **E.e. a i.** depinde de: elaborarea proiectelor la cel mai înalt nivel tehnic, prin folosirea inteligenței și capacității profesionale naționale; simplificarea metodologiei de elaborare, avizare și aprobare a documentației tehnice, soluții economicoase de proiectare și execuție; luarea măsurilor organizatorice necesare executării rațională și în cele mai scurte termene a construcțiilor; punerea în producție și realizarea parametrilor proiectați într-o perioadă cît mai scurtă; amplasarea și stabilirea unor capacități optime de producție a întreprinderilor; înzestrarea cu utilaje de cea mai înaltă tehnicitate și adoptarea tehnologiei moderne; folosirea reutilării, modernizării și dezvoltării întreprinderilor existente; perfecționarea repartizării pe ramuri economice, domenii de activitate și a amplasării teritoriale a noilor obiective pe baza balanțelor de perspectivă etc. O atenție deosebită trebuie acordată reducerii substanțiale a duratei de execuție a construcțiilor, executării unor lucrări de calitate superioară, lichidării tendințelor de gigantism, asigurării ritmicității efectuării investițiilor și urmăririi intrării în producție, la datele planificate, a fiecărei capacități noi de producție. Soluții economice eficiente se obțin și prin amplasarea instalațiilor în aer liber ori de cîte ori procesul tehnologic permite aceasta și în special în anumite ramuri (în industria energetică, a petrolului și chimiei), prin concentrarea execuției lucrărilor pe un număr restrîns de șantiere, ceea ce înlătură dispersarea și risipirea eforturilor și fondurilor pentru investiții, prin reducerea la strictul necesar a construcțiilor, prin folosirea în comun a centralelor electrice, a conductelor de gaze și apă, prin adîncirea specializării, a cooperării și concentrării producției. **E.e. a i.** se asigură și prin: pregătirea din timp a cadrelor calificate necesare producției; asigurarea bazei de materii prime și materiale pentru o strictă continuitate a fabricației; extinderea și aprofundarea cercetărilor științifice și tehnice pentru îmbunătățirea permanentă a indicatorilor de funcționare a instalațiilor și obținerea unor calități superioare a produselor și, desigur, nu ultimul dintre acești factori, realizarea unei înalte productivități sociale a muncii (valorică și fizică) și, ca urmare, obținerea unui nivel cît mai scăzut al costurilor de producție. **E.e. a i.** se reflectă direct în volumul produsului social și al venitului național creat; de aceea, este necesar să formeze obiectul unor preocupări deosebite a cadrelor din economie. Pentru asigurarea unei eficiențe economice ridicate, ministerele, depar-

tamentele, centralele economice, întreprinderile și organele financiar-bancare sînt chemate să studieze și să aprecieze necesitatea, utilitatea și oportunitatea investițiilor. **E.e.** a **i.** se obține și pe calea coordonării achizițiilor de utilaje și instalații din țară și din străinătate pe bază de contracte, fapt prin care se evită imobilizarea fondurilor destinate investițiilor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat că: „O atenție deosebită trebuie acordată realizării la timp și de calitate corespunzătoare a tuturor investițiilor, intrării în producție la termenele stabilite a noilor obiective și funcționării lor la parametrii proiectați. Trebuie să urmărim permanent creșterea eficienței economice a investițiilor, una din cerințele esențiale pentru dezvoltarea continuă a economiei naționale, pentru creșterea avuției întregului popor". **E.e.** a **i.** se exprimă în principal cu ajutorul indicatorilor: *aport valutar al investițiilor* (→); *coeficient de eficiență totală a investiției* (→); *cost pe unitatea de produs* (→); *curs de revenire net* (→); *durata de recuperare a investiției* (→); *investiție specifică* (→).

EFICIENȚA ECONOMICĂ A PRODUCȚIEI AGRICOLE, indicator cu ajutorul căruia se apreciază rezultatele muncii în agricultură, care se determină prin raportarea producției agricole (venitul global și venitul net) la cheltuielile efectuate pentru obținerea lor. Acest indicator se determină efectuîndu-se următorul calcul:

$$Epa = \frac{PG}{Cm + Cv + Ip} \quad \text{sau} \quad \frac{VN}{Cm + Cv + Ip},$$

în care:

Epa = eficiența producției agricole;
PG = producția globală;
Cm = cheltuielile materiale;
Cv = cheltuieli cu munca vie;
Ip = partea investițiilor referitoare la cheltuielile de producție;
VN = venitul național.

La calcularea acestui indicator este necesar să se aibă în vedere și fertilitatea solului pe care este situată unitatea agricolă respectivă. **E.e.** a **p.a.** se mai poate exprima și prin indicatorii: sporirea nivelului producției; creșterea venitului global și net calculat la unitatea de cheltuieli cu munca vie; volumul investițiilor; valoarea fondurilor de producție; cuantumul cheltuielilor de producție etc. Acești indicatori exprimă sintetic creșterea productivității muncii, folosirea rațională a pămîntului, a fondurilor de producție și a forței de muncă, a mijloacelor bănești etc.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A TEHNICII NOI, rezultate economice înregistrate ca urmare a introducerii tehnicii noi, concretizate în economia de muncă socială. **E.e.** a **t.n.** se calculează raportînd rezultatele economice obținute, ca urmare a introducerii tehnicii noi, la cheltuielile efectuate pentru introducerea acestei tehnici, cu luarea în considerare a factorului timp și se exprimă prin indicatori naturali și valorici, cum sînt: creșterea productivității muncii, economia de timp de muncă, economia de materii prime, materiale, combustibil, energie, sporul de producție, costul unitar; economiile obținute prin reducerea costului de producție. **E.e.** a **t.n.** se determină prin următoarele calcule:

$$KEE = \frac{VEE}{TC},$$

în care:

KEE = coeficientul eficienței economice;
VEE = valoarea efectelor economice totale exprimate în lei;
TC = totalul cheltuielilor efectuate pentru introducerea tehnicii noi;

$$DR = \frac{TC}{VEE} = \frac{1}{KEE},$$

în care:

DR = durata de recuperare.

Pentru determinarea eficienței economice se mai poate folosi și indicele creșteri productivității muncii, care se calculează ca raport între productivitatea muncii obținută anterior introducerii tehnicii noi și productivitatea muncii realizată după introducerea acestei tehnici în aceeași perioadă de timp, pe baza următorului calcul:

$$IPM = \frac{PM_1}{PM_0} \cdot 100,$$

în care:

IPM = indicele productivității muncii;

PM_1 = productivitatea muncii realizată după introducerea tehnicii noi;

PM_0 = productivitatea muncii înregistrată înainte de introducerea tehnicii noi

EFICIENȚA GLOBALĂ A FONDURILOR DE PRODUCȚIE, formă a eficienței economice determinată prin raportarea sporului producției globale la fondurile de producție folosite. **E.g.** a f. de **p.** va fi cu atît mai mare cu cît instalațiile, mașinile, utilajele, materiile prime și materialele vor fi folosite și valorificate mai bine, iar aprovizionarea, producția și desfacerea se vor desfășura ritmic. Pentru determinarea acestui tip de eficiență se folosește indicatorul „producție globală ce revine la o unitate de fonduri de producție", făcîndu-se următorul calcul:

$$Egap = \frac{PG}{FP},$$

în care:

$Egap$ = eficiența globală a fondurilor de producție;
PG = producția globală obținută;
FP = fondurile de producție folosite.

Căile de creștere a eficienței sînt: îmbunătățirea indicilor de utilizare a fiecărei instalații, mașini și utilaj; buna întreținere și prelungirea duratei lor de serviciu; valorificarea superioară a materiilor prime, reducerea consumului specific și folosirea înlocuitorilor, fără a afecta calitatea produselor, perfecționarea proceselor de aprovizionare, producție și desfacere, identificarea și valorificarea rezervelor etc. → și *eficiență economică; eficiența economică a investițiilor; eficiența netă a fondurilor de producție.*

EFICIENȚA NETĂ A FONDURILOR DE PRODUCȚIE, formă a eficienței economice determinată prin raportarea sporului de venit (sau de venit național) la fondurile de producție folosite. Creșterea **e.n.** a f. de p. reprezintă un factor intensiv al dezvoltării economico-sociale, însă numai dacă dinamica creșterii venitului net (sau a venitului național) depășește dinamica cheltuielilor efectuate cu fondurile de producție. Această creștere demonstrează o sporire a producției, a acumulărilor și o intensificare a ritmului dezvoltării economico-sociale a țării. Indicatorii de apreciere a eficienței sînt: *a)* cuantumul valorii nou create, realizată la o unitate de fonduri de producție, determinat ca raport între valoarea nou creată și fondurile de producție; *b)* cuantumul venitului net obținut la o unitate de fonduri de producție, numit și rata acumulărilor bănești sau rata rentabilității totale și care se

calculează ca raport între acumulările băneşti şi fondurile de producţie; *c)* cuantumul beneficiului ce revine la o unitate de fonduri de producţie, calculat ca raport între beneficiu şi fondurile de producţie. → şi *eficienţa globală a fondurilor de producţie.*

EFICIENŢĂ, rezultatul util, pozitiv, obţinut dintr-o activitate; atributul unei cauze de a produce efectul dorit.

EFICIENŢĂ ECONOMICĂ 1. Expresie a raportului dintre rezultatele obţinute şi cheltuielile (eforturile depuse) efectuate într-o anumită perioadă de timp pentru obţinerea lor. **2.** Raportul dintre efectele economice, valorice şi sociale obţinute şi eforturile depuse de societate. **3.** Categorie complexă care exprimă în mod cuprinzător rezultatele ce se obţin în activitatea economico-socială prin gospodărirea judicioasă a mijloacelor puse la dispoziţia unităţilor şi ramurilor economice şi fructificarea tuturor rezervelor, în vederea accelerării progresului economiei şi culturii naţionale. Cu cît efectele obţinute pe o unitate de cheltuieli sînt mai mari, cu atît **e.e.** este mai ridicată. K. Marx a fundamentat dialectica raportului reciproc dintre rezultatele obţinute şi cheltuielile efectuate, examinînd procesul de producţie sub dublul său aspect: rezultatele obţinute şi cheltuielile de muncă efectuate reliefează conţinutul legii economiei de timp. El a demonstrat că pe măsura dezvoltării şi perfecţionării forţelor de producţie cheltuielile de muncă scad continuu, munca vie devenind din ce în ce mai productivă. **E.e.** are aplicabilitate în toate orînduirile social-economice, deoarece fără o anumită cheltuială de muncă nu se poate obţine un anumit rezultat. Revoluţionarea forţelor de producţie şi a relaţiilor de producţie a determinat mutaţii însemnate în nivelul **e.e.** În orînduirea socialistă, obţinerea unei eficienţe economice maxime se face în interesul întregului popor, ceea ce reclamă obţinerea unor rezultate maxime la fiecare unitate de cheltuială de muncă socială. Determinarea şi ridicarea continuă a **e.e.** a dobîndit o importanţă primordială, deoarece societatea este profund interesată în utilizarea cu eficienţă maximă a resurselor materiale, umane şi financiare de care dispune, pentru intensificarea progresului economico-social multilateral, urmărind satisfacerea intereselor fundamentale ale întregii societăţi şi ale fiecărei persoane. Forma generală de exprimare a **e.e.** este:

$$Ee = \frac{V}{C} ,$$

în care:

Ee = eficienţa economică;

V = volumul valoric anual al producţiei obţinute;

C = cuantumul anual al cheltuielilor de producţie.

E.e. trebuie determinată şi urmărită atît în sfera producţiei materiale, cît şi în sfera neproductivă. Aprecierea şi măsurarea ei se realizează cu ajutorul anumitor indicatori economici, specifici diferitelor domenii de activitate. **E.e.** se urmăreşte şi se determină pe întreprinderi, centrale, ramuri economice şi pe ansamblul economiei naţionale. La nivelul întreprinderilor, **e.e.** se determină cu ajutorul indicatorilor: producţia netă la 1 000 lei mijloace fixe, cuantumul producţiei globale la 1 000 lei cheltuieli materiale, productivitatea muncii sociale, beneficiul la 1 000 lei mijloace fixe, rata rentabilităţii, venitul net obţinut la 1 000 lei cheltuieli de producţie, acumulări băneşti la 1 000 lei mijloace fixe, aport valutar net la 1 000 lei mijloace fixe. La nivelul ramurilor economice, **e.e.** se determină şi se apreciază, în principal, cu ajutorul indicatorilor: nivelul productivităţii muncii sociale, nivelul costului de producţie ponderat al ramurii economice pe unitatea de produs, raportul dintre

venitul net și fondurile de producție utilizate, raportul dintre sporul de venit net și fondurile de producție utilizate ș.a. La nivelul economiei naționale **e.e.** se determină cu ajutorul indicatorilor: corelația dintre creșterea productivității muncii sociale și creșterea fondurilor de producție

$$\left(\frac{PM_1}{PM_0} > \frac{FP_1}{FP_0}\right)$$

eficiența netă a fondurilor fixe (venitul național raportat la valoarea mijloacelor fixe folosite); sporul de venit național pe un lucrător $\left(\frac{\Delta VN}{NL}\right)$; sporul de venit național pe unitatea de investiții $\left(\frac{\Delta VN}{IT}\right)$; corelația dintre creșterea venitului național și creșterea produsului social $\left(\frac{VN_1}{VN_0} > \frac{PS_1}{PS_0}\right)$.

Obținerea unei **e.e.** maxime în toate domeniile de activitate reclamă elaborare, studierea, compararea și alegerea variantei optime din proiectele existente. În alegerea acestei variante este necesar să se țină seama de toate efectele și implicațiile economico-sociale atît la nivel microeconomic, cît și la nivel macroeconomic, să se aibă în vedere armonizarea întregului efort social pentru înfăptuirea reproducției lărgite și realizarea țelului suprem al politicii P.C.R. și statului nostru, ridicarea continuă a bunăstării poporului român. Căi de creștere a **e.e.**: introducerea progresului științifico-tehnic contemporan; ridicarea la un nivel calitativ înalt al întregii activități economice și sociale; creșterea substanțială a productivității muncii sociale; gospodărirea rațională a fondurilor de producție; reducerea continuă a cheltuielilor de producție, îndeosebi a celor materiale; folosirea cu spirit gospodăresc a combustibililor și surselor energetice; valorificarea superioară a materiilor prime, reducerea substanțială a cheltuielilor neproductive; ridicarea calității produselor; accelerarea vitezei de rotație a fondurilor de producție și de circulație; înnoirea și modernizarea produselor; introducerea celor mai înaintate și eficiente forme de organizare și conducere; perfecționarea pregătirii cadrelor, întărirea ordinii și disciplinei în muncă etc. În măsurarea și aprecierea **e.e.** trebuie efectuată o analiză aprofundată, cauzală și multilaterală, spre a se constata cu ce cheltuieli se obțin respectivele efecte economice și sociale. De asemenea, se efectuează diferite calcule spre a se stabili: ce, cît, cum și unde să se producă, precum și unde și cu cît (la ce preț) să se desfacă produsele. În acest scop se folosesc mai mulți indicatori, determinîndu-se raportul dintre optim și eficiență, precum și raportul dintre optimul parțial și cel general.

ELABORAREA BUGETULUI DE STAT, primul stadiu al planificării bugetare care cuprinde activitatea complexă și multilaterală de determinare pe an și pe trimestre, pe baze științifice, cu respectarea tuturor principiilor planificării bugetare, a veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat în ansamblu și ale fiecărei verigi din sistemul nostru bugetar. Constituind unul din stadiile cele mai importante ale planificării bugetare, **e.b.** de s. se efectuează cu cunoașterea și luarea în considerare a cerințelor legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, a celorlalte legi economice care acționează în orînduirea socialistă, pe baza indicatorilor planului național unic și în concordanță cu obiectivele politicii economico-sociale și financiare a partidului și statului nostru. În procesul **e.b.** de s. se realizează fundamentarea, coordonarea multilaterală și influențarea reciprocă a indicatorilor cuprinși în buget și

în planul național unic. În acest scop, bugetul statului se elaborează nu numai cu stabilirea echilibrului dintre venituri și cheltuieli, ci și cu prevederea anumitor rezerve strict necesare și specifice economiei socialiste. De elaborarea judicioasă, fundamentată pe baze științifice a bugetului de stat depinde în mare măsură înfăptuirea obiectivelor economice, social-culturale etc., stabilite prin planul național unic de dezvoltare economico-socială. În vederea elaborării la timp a planului național unic și a bugetului de stat și a asigurării coordonării lor, Consiliul de Miniștri stabilește termene precise și modul de întocmire a lucrărilor necesare elaborării acestor planuri, pe care le transmite Ministerului Finanțelor. La rîndul său, Ministerul Finanțelor stabilește termene și indicații metodologice pentru elaborarea bugetelor de venituri și cheltuieli de către ministere, celelalte organe centrale, centrale economice, consilii populare, întreprinderi și instituții și ia o serie de măsuri organizatorice, referitoare la analiza lipsurilor constatate în practica bugetară, măsurile pentru lichidarea și prevenirea acestor lipsuri, modul de evaluare a veniturilor în concordanță cu indicatorii planului național unic, modificările aduse clasificației bugetare, modul de elaborare a planurilor financiare etc. **E.b. de s.** necesită respectarea strictă a legislației financiare în vigoare, a indicatorilor cantitativi și calitativi ai planului național unic, a statelor de retribuții, a prețurilor și tarifelor stabilite de stat, a subdiviziunilor clasificației bugetare, a veniturilor și cheltuielilor bugetare etc. Pentru elaborarea bugetului o importanță deosebită o prezintă cunoașterea planului financiar centralizat al statului care are rolul principal de a asigura coordonarea resurselor financiare cu cheltuielile, în cadrul economiei naționale, precum și de a facilita echilibrarea tuturor planurilor financiare și a bugetului de stat, fiind, în același timp, și un mijloc de verificare a corelării și echilibrării planurilor financiare, a concordanței lor cu indicatorii planului național unic. Elaborarea judicioasă a bugetului de stat reclamă determinarea în prealabil a executării lui pînă la sfîrșitul anului de bază. Baza de pornire se determină luîndu-se în considerare executarea de fapt a bugetului pe lunile expirate, la care se adaugă executarea preliminată pînă la finele anului. **E.b. de s.** necesită întocmirea bugetului republican și a bugetelor locale. Ministerele, centralele economice, întreprinderile și instituțiile întocmesc bugetele de venituri și cheltuieli, iar Ministerul Muncii elaborează proiectul bugetului asigurărilor sociale de stat. Pe baza datelor proprii și a celor primite de la unitățile și centralele din subordine, organele de conducere colectivă ale ministerelor și celelalte organe centrale asigură elaborarea proiectului bugetului de venituri și cheltuieli privind activitatea proprie și activitatea unităților subordonate. Pe baza bugetului județean și a cifrelor totale de venituri și cheltuieli ale bugetelor municipiilor, orașelor și ale comunelor administrația financiară județeană elaborează proiectul de buget al întregului județ, proiectul planului de echilibrare a bugetelor subordonate, pe care, împreună cu memoriul justificativ le depune comitetului executiv al consiliului popular pentru examinare și însușire. Sarcinile prevăzute în bugetele ministerelor, centralelor etc. și în bugetele locale trebuie să fie mobilizatoare, să ducă la folosirea completă a capacităților de producție, la perfecționarea soluțiilor tehnologice și a calității produselor, la identificarea, mobilizarea și folosirea rezervelor din economia națională etc. Proiectele bugetelor de venituri și cheltuieli elaborate de ministere, celelalte organe centrale și comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, însoțite de anexe și note explicative se înaintează la Ministerul Finanțelor și Comitetul de Stat al Planificării spre a se verifica dacă ele concordă cu indicatorii din planul național unic. Ministerul Finanțelor examinează împreună cu reprezentanții respectivi proiectele de planuri financiare primite și îmbunătățește propunerile de indicatori financiari, orientîndu-se după analizele și calculele proprii referitoare la cuantumul veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat, ținînd seama de concluziile desprinse din controalele efectuate asupra executării bugetului statului. Ministerul Finanțelor elaborează bugetul republican în care este inclus și bugetul

asigurărilor sociale de stat, după efectuarea verificărilor de rigoare și introducerea unor eventuale amendamente. Ministerul Finanțelor întocmește lucrările pregătitoare pentru elaborarea bugetului de stat care rezultă din centralizarea bugetului republican și a bugetelor județelor și al municipiului București. Consiliul de Miniștri examinează lucrările prezentate de Ministerul Finanțelor, aduce îmbunătățiri indicatorilor financiari și soluționează eventualele divergențe dintre Ministerul Finanțelor și titularii de plan cu privire la cifrele propuse să fie înscrise în buget și definitivează proiectul bugetului de stat. Proiectul bugetului de stat se înaintează spre examinare Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale. Acesta, la rîndul său, înaintează proiectul spre dezbatere și acceptare în Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Proiectele de bugete ale județelor și al municipiului București se supun dezbaterii Camerei legislative a consiliilor populare. Proiectul bugetului de stat astfel acceptat, însoțit de anexele respective și de expunerea de motive a Ministerului Finanțelor, se înaintează, de către Consiliul de Miniștri, Marii Adunări Naționale, pentru dezbatere și adoptare. → și *adoptarea bugetului de stat*.

ELEMENTELE LEGII IMPOZITULUI, părțile constitutive ale fiecărui act normativ instituitor de impozite și alte venituri bugetare. Principalele elemente ale unui act normativ instituitor de impozite sînt: denumirea venitului bugetar, plătitorii, obiectul, sursa, modul de impunere și percepere, unitatea de impunere, cotele de impunere, termenele de plată, înlesnirile la plata impozitului, responsabilitatea și drepturile plătitorului etc. Este suficient să lipsească un singur element pentru ca actul normativ respectiv să devină inoperant.

ELIBERARE DE MIJLOACE CIRCULANTE, reducere a cuantumului de mijloace circulante necesare pentru realizarea aceleași sarcini de producție sau a unor sarcini de plan sporite. Forma concretă a eliberării o constituie prisosurile de mijloace circulante ce apar ca o consecință a creșterii vitezei de rotație a acestora, a utilizării eficiente și a repartizării lor pe trimestre, în anul de plan, de o așa manieră încît sarcinile din anul de plan să fie mai mici decît cele din anul de bază. E. de m.c. poate fi sub formă absolută și relativă. Eliberarea *absolută* constă în îndeplinirea aceleași sarcini de plan cu un cuantum mai mic de mijloace circulante, decît în perioada expirată. Mijloacele circulante rămase disponibile se transferă altor întreprinderi din cadrul forului ierarhic superior sau se prelevă la bugetul de stat. Eliberarea *relativă* are loc în situația în care întreprinderea își îmbunătățește procesul utilizării materiilor prime, materialelor etc., realizînd o producție sporită cu același cuantum de mijloace circulante. Eliberarea absolută și relativă poate avea loc simultan, la aceeași unitate economică, atunci cînd cu un cuantum mai mic de mijloace circulante decît în anul de bază, se realizează în anul de plan o producție mai mare. Mijloacele circulante ce se eliberează îmbracă numai forma bănească, întrucît utilizarea lor, chiar în aceeași întreprindere, nu poate să aibă loc decît în această formă.

ELIBERARE DE NUMERAR, operațiune efectuată de către unitățile bancare prin care se pune la dispoziția unităților socialiste și organizațiilor obștești titulare de cont, în vederea plății retribuțiilor, burselor, pensiilor, gratificațiilor, participărilor la beneficii, premiilor, indemnizațiilor, alocației de stat pentru copii etc., o anumită cantitate de numerar (semne bănești). Eliberarea numerarului solicitat de unitățile socialiste se face din disponibilul contului acestor unități deschis la bancă, în baza *cecului de numerar* (→) emis de compartimentul financiar-contabil, pe baza altor documente justificative vizate pentru controlul financiar preventiv și aprobate de persoanele competente din unitățile socialiste respective. Cu prilejul eliberării numerarului, unitățile bancare efectuează controlul prealabil potrivit normelor de exercitare a controlului financiar-bancar preventiv. Unitățile solicitatoare au obligația ca pe cecurile de numerar, pe *foile de vărsămînt cu chitanță* (→)

sau pe cupoanele mandatelor poştale în baza cărora se fac remiteri de numerar să evidenţieze sumele respective după sursa de încasări sau scopul plăţii.

EMBARGO, sistem de măsuri prin care guvernul unei ţări interzice importul de mărfuri din alte ţări, pentru piaţa internă sau exportul de produse sau alte valori din ţară pe alte pieţe externe. Este propriu-zis o măsură de represalii practicată în timp de război, dar şi pe timp de pace. **E.** a fost şi este folosit de unele state capitaliste pentru atingerea anumitor scopuri politice.

EMISIUNE BĂNEASCĂ (în *capitalism*) **1.** Punere în circulaţie a banilor de hîrtie sau a hîrtiilor de valoare fie de către stat, fie de către instituţii bancare centrale autorizate în acest scop. **2.** Constituire şi sporire de capital a societăţilor anonime prin punerea în circulaţie a acţiunilor. În capitalism se mai întîlnesc emisiuni de *scrisuri funciare* (→), de obligaţii, titluri de rentă a obligaţiilor de stat etc. *În socialism,* punerea în circulaţie de către unităţile bancare a unei anumite sume de monedă, peste cea existentă deja în arterele de circulaţie, se operează în concordanţă cu creşterea volumului producţiei, a cantităţii de marfă dată spre vînzare pe piaţă şi a serviciilor prestate, a cantităţii de monedă existentă la unităţi bancare, C.E.C., întreprinderi etc. Emisiunea se produce numai în limita prevederilor din graficele de încasări şi de scoatere de la fondurile de rezervă ale unităţilor bancare respective în concordanţă cu indicatorii planului de casă şi ai planului de credite şi potrivit normelor în vigoare, precum şi pe baza aprobărilor date de către Banca Naţională a R.S. România potrivit normelor stabilite de Consiliul de Miniştri. În ţara noastră, **e.b.** este competenţa Băncii Naţionale şi a Ministerului Finanţelor şi se efectuează planificat. **E.b.** este influenţată de o serie de factori cum sînt volumul şi cantitatea de mărfuri puse pe piaţă şi al serviciilor ce se prestează populaţiei, veniturile băneşti ale populaţiei, sistemul premial al gratificaţiilor şi al participării oamenilor muncii la beneficii, soldurile de numerar existente în casieriile unităţilor economice, instituţiilor, unităţilor bancare, unităţilor C.E.C. **E.b.** contribuie la realizarea reproducţiei socialiste, a indicatorilor planului naţional unic, asigurînd o circulaţie bănească sănătoasă. → şi *casa de circulaţie; fonduri de rezervă de bancnotă; monedă metalică şi monedă divizionară metalică; circulaţie bănească; inflaţie.* ◇ **E. fiduciară** (în *capitalism*), parte a emisiunii băneşti care nu este garantată cu rezerva de metale preţioase ale băncii de emisiune.

EMITENT, societate pe acţiuni, bancă, stat etc. care emite bancnote sau hîrtii de valoare, devenind astfel debitorul unei obligaţii de plată faţă de o altă persoană fizică sau juridică.

ESCONTARE, operaţie financiară prin care se diminuează primele încasate anterior la asigurările de viaţă cu dobîndă compusă pe care asigurătorul o obţine de la institutele de credit (la care păstrează primele încasate), de la datele încasării primelor de asigurare pînă în momentul relativ îndepărtat al plăţii sumei asigurate.

EŞALONARE, operaţie efectuată de către organele financiar-bancare etc. de împărţire a unor sume datorate şi de repartizare a lor pe mai multe termene de plată. **E.** se aprobă de către organele financiar-bancare pe baza unei cereri întemeiate, prezentată de plătitor. ◇ **E.** *a* **plăţii retribuţiilor,** repartizare stabilită anterior plăţii retribuţiilor, pensiilor, indemnizaţiilor, gratificaţiilor, beneficiilor etc., ce se efectuează de către unităţile socialiste, pe zile, în cadrul lunii, astfel încît eliberările de numerar să se facă eşalonat de către unităţile bancare. **E.** este astfel efectuată încît unităţile socialiste să aibă timpul necesar pentru calcularea drepturilor băneşti provenite din muncă, întocmirea statelor de retribuţii şi ridicarea numerarului de la bancă, să contribuie la organizarea şi desfăşurarea planificată a circulaţiei banilor

în economia socialistă, la realizarea unei circulații bănești sănătoase, menținerea și creșterea puterii de cumpărare a leului.

ETALON, numitor comun, model, mărime, greutate, care servește ca unitate de măsură sub diferite forme și în diferite scopuri. ◇ **E. al prețurilor,** cantitatea de metal prețios (aur sau argint) pe care o conține unitatea bănească a unei țări și servește la măsurarea valorii de schimb a mărfurilor, respectiv la stabilirea prețurilor. Modificarea valorii metalului prețios atrage după sine schimbarea nivelului general al prețurilor mărfurilor, întrucît valoarea mărfurilor se estimează cu o cantitate mai mare sau mai mică de metal prețios. De aceea, modificarea etalonului prețurilor determină schimbarea nivelului general al prețurilor. ◇ **E. aur (Gold Standard),** unitate de măsură valorică folosită în sistemul „Gold Standard", în care emisiunea de monedă națională a statului se efectuează în temeiul unui tezaur de aur sau de argint, indiferent de materialul din care este confecționată moneda unitate de măsură valorică a sistemului bănesc în care aurul sau argintul servește ca echivalent general. **E.a.** are următoarele trăsături: fixarea prin lege a cantității de aur pentru unitatea monetară națională; baterea neîngrădită de monede de aur în *funcție de necesitățile circulației*; convertibilitatea liberă și nelimitată a bancnotelor naționale în monede de aur; autoritatea monetară (banca de emisiune) să dețină o rezervă de aur; circulația liberă a aurului între țări; în circulație se pot afla, pe lîngă monedele principale de aur și diferite semne ale aurului (monede de argint, bancnote) convertibile în aur. Datorită conținutului definit în aur a monedelor naționale, raportul valoric dintre monedele diferitelor țări este fix. Pe baza **e.a.** *balanța de plăți* (→) se echilibrează oarecum automat. Dacă balanța este deficitară, aurul iese din țară și are ca efect scăderea circulației bănești, provocînd reducerea prețurilor; din această cauză exportul crește, intensificînd intrarea aurului pînă la stabilirea echilibrului și invers. Sistemul **e.a.** reclamă o disciplină monetară internațională fără nici o subordonare față de vreo putere străină. **E.a.** a fost adoptat în România în anul 1867 în cadrul bimetalismului, iar din 1890 s-a adoptat în cadrul monometalismului aur. Vreme îndelungată aurul a stat la baza sistemelor bănești naționale. Astăzi o serie de economiști occidentali susțin ideea revenirii la **e.a.** acesta fiind, după concepția lor, singura soluție de înlăturare a crizelor monetare occidentale, devenite cronice. ◇ **E. aur-devize (Gold Exchange Standard),** formă derivată a *etalonului aur* (→) reglementată și acceptată datorită repartiției inegale a aurului între țări și a existenței dificultăților în circulația internă și externă a aurului. Și în sistemul bănesc care are la bază **e.a.-d.,** *unitatea monetară* a fiecărei țări conține o anumită cantitate de aur. Convertibilitatea se realizează în aur sau în valute care sînt reciproc convertibile, la cursul oficial sau în jurul acestuia. În sistemul **e.a.-d.** emisiunea de monede a statelor care au monedă-cheie se face pe baza tezaurului de aur, iar emisiunea monetară a statelor cu monedă „obișnuită" se efectuează pe baza tezaurului care poate fi format și din monedă străină. **E.a.-d.** a fost introdus ca urmare a recomandărilor făcute de Conferința de la Geneva din 1922, el *funcționînd* și astăzi în țările capitaliste și este caracterizat prin următoarele trăsături: absența din sfera circulației a aurului și înlocuirea lui în circulația internă prin semne ale valorii; unitatea monetară națională se definește printr-o cantitate de aur sau în funcție de o anumită valută (dolarul); convertibilitatea bancnotelor la alegerea băncilor, în aur sau în valute-aur, adică monede divizionare, bancnote, bani scripturali în valutele convertibile în aur exportabil, la un curs bine definit și durabil al altor țări dar cu deosebire în dolari S.U.A., considerați ca valută de rezervă a sistemului valutar capitalist; există rezerve de mijloace de plată internaționale (aur, valute de rezervă, alte active); fondurile se pot transfera liber sau în anumite condiții (restricții). **E.a.-d.** a fost așezat la baza sistemului monetar internațional prin *Acordul de la Bretton Woods* (→), în anul 1944 și abrogat practic în 1971, cînd s-a suprimat convertibilitatea dolarului în aur. România a adoptat

e.a.-d. în anul 1929 și l-a abrogat în anul 1947. Noul statut al F.M.I. prevede înlăturarea de drept a **e.a.-d.** ◇ **E. aur-lingouri (Gold Bullion Standard),** formă derivată și limitată a etalonului aur (unitate de bază a sistemului monetar), potrivit căruia aurul nu mai circulă liber în interiorul țării, deși unitatea monetară continuă să fie echivalentă cu o anumită cantitate de aur, nu mai există libertatea de batere și nici convertibilitatea în monede de aur. În cadrul **e.a.-l.,** aurul este deținut de către emitentul bancnotelor sub forma de lingouri, demonstrîndu-se prin aceasta că aurul nu mai circulă sub forma monedelor. **E.a. -l.** se caracteriza prin: unitatea monetară se definea printr-o anumită cantitate de aur; convertibilitatea bancnotelor era limitată, deoarece se putea efectua numai în lingouri și în consecință posibilitatea solicitării convertibilității o aveau numai cei ce dispuneau de sume mari, echivalente cu cel puțin un lingou (12,4414 kg); există o rezervă oficială de aur în lingouri; fondurile se puteau transfera în mod liber. **E.a.-l.** a fost instituit după primul război mondial, ca o consecință a concentrării celei mai mari părți a aurului monetar în mîinile principalelor țări capitaliste și datorită piedicilor care s-au pus circulației aurului în interiorul țărilor și între țări. **E.a.-l.** a avut o importanță limitată; țara noastră l-a adoptat cu prilejul stabilizării din 1929 și a renunțat la el în 1947. ◇ **E. aur-monedă (Gold Specie Standard),** formă clasică a monometalismului aur aplicată pe scară largă înainte de primul război mondial, în care exista dreptul de liberă batere a monedelor de aur și de circulație liberă a aurului sub formă de monede, atît în interiorul țării, cît și între țări. **E.a.-m.** se caracteriza prin: în interiorul țărilor și între țări aurul circula liber, de regulă sub forma monedelor, stabilindu-se astfel egalitatea între valoarea internă și cea externă a metalului galben; în arterele circulației bănești interne se puteau afla alături de monedele de aur și monede de argint, bancnote etc.; monedele de aur se băteau în mod liber, fapt ce asigura concordanța între valoarea nominală a monedelor și valoarea comercială (de piață) a aurului; bancnotele erau liber convertibile în aur. Alături de monedele de aur, în circulația internă se aflau bancnote și diferite alte semne ale valorii, convertibile în aur. Baterea liberă a monedelor de aur făcea ca valoarea nominală a monedelor să fie aceeași cu valoarea comercială (de piață) a aurului pe care îl conțineau. Circulația liberă avea ca rezultat faptul că valoarea metalului prețios într-o țară coincidea cu valoarea lui de pe piața externă. Convertibilitatea biletelor de bancă în monede de aur făcea ca valoarea nominală a biletelor de bancă și valoarea proprie a monedelor do aur să fie iarăși identică. Drept urmare, posesorul unui bilet de bancă putea să-l preschimbe în aur sau într-o altă valută, să-l expedieze în străinătate, să achiziționeze mărfuri și să plătească servicii în altă țară etc. ◇ **E. bănese (monetar sau valoric),** unitatea monetară legală (leul, rubla, dolarul, lira sterlină, marca, yenul etc.) care servește ca unitate de măsură a valorii bunurilor și serviciilor economice. Cu ajutorul **e.b.** se poate face generalizarea celor mai variate mijloace și fenomene economice, printr-o exprimare unitară. Ca etalon de evidență, **e.b.** servește la: evidența și controlul îndeplinirii planului costului producției, a cheltuielilor sociale de producție, compararea cheltuielilor reale de producție cu cele planificate pe unitatea de produs; întărirea autogestiunii economico-financiare; repartizarea produsului total al societății socialiste; stabilirea de prețuri unice la mărfurile de aceeași calitate și sortiment; controlul financiar al producției pe ramuri și pe întreaga economie. Necesitatea folosirii **e.b.** este determinată de acțiunea legii valorii în condițiile existenței producției de mărfuri. ◇ **E. cantitativ (natural),** unitate de măsură a mijloacelor de producție specifică proprietăților fizice ale acestora. Potrivit proprietăților fizice, mijloacele economice se măsoară cu etaloane de lungime, de suprafață, de volum, de greutate etc. (metrul, metrul pătrat, metrul cub, litrul, kilogramul etc.). Cu **e.c.** nu se pot măsura decît obiecte omogene. **E.c.** servește la controlul cantitativ al îndeplinirii planului național unic, al producției realizate, al consumului de materiale, al asigurării integrității proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, la ținerea evidenței operative și

a contabilității analitice a mijloacelor economice. ◇ **E. convențional natural,** unitate de măsură utilizată la exprimarea cantitativă a mai multor produse asemănătoare, printr-un anumit produs, considerat drept unitate de măsură. (hantru, zi lumină etc.). ◇ **E. monetar,** → **e.** *bănesc.* ◇ **E. multivalutar, e.** exprimat prin mai multe valute și *coș valutar* (→). ◇ **E. muncă (timp),** unitatea de măsură (om-oră, om-zi) a timpului de muncă cheltuită pentru producerea de bunuri. ◇ **E. șchiop, e.** în care monedele în circulație sînt confecționate numai din aur sau numai din argint.

ETATIZARE, trecerea unei întreprinderi, instituții, a unui bun, a unei organizații, în proprietatea și sub conducerea statului. **E.** reprezintă una din căile de formare a proprietății monopoliste de stat și, mai tîrziu, a proprietății socialiste de stat.

ETATIZAREA BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI, măsura revoluționară întreprinsă de statul democrat-popular, sub conducerea Partidului Comunist Român la 23 decembrie 1946, pentru reorganizarea și luarea în stăpînire a aparatului de credit în scopul limitării și lichidării inflației, a speculei și sabotajului din partea capitaliștilor. Prin **e.,** măsură care a avut un caracter anticapitalist, acțiunile acestei bănci care se aflau în posesia capitaliștilor, au trecut în proprietatea statului, acesta devenind singurul acționar, acțiunile devenind inalienabile. Conducerea Băncii Naționale a fost încredințată unui nou consiliu de administrație. **E.,** ca măsură care s-a răsfrînt și asupra celorlalte bănci capitaliste, a constituit un moment și o premisă importantă în reorganizarea și în dezvoltarea pe baze noi, socialiste, a activității privind emisiunea și reglementarea circulației bănești, pentru stăvilirea și lichidarea inflației care împiedica refacerea și dezvoltarea economiei naționale, asigurarea dirijării și controlului creditelor, pentru frînarea și lichidarea deficitului bugetar și folosirea resurselor bugetului de stat în scopul finanțării economiei naționale. După **e.,** Banca Națională a contribuit din plin la realizarea planului de refacere și de dezvoltare a economiei naționale, la efectuarea controlului activității tuturor băncilor și instituțiilor de credit și a operat desființarea celorlalte bănci capitaliste care nu făceau altceva decît să scumpească creditul. Prin **e.** Băncii Naționale, prin legea pentru controlul utilizării creditelor din 15 iulie 1947 și prin normativele de creditare emise de Banca Națională, statul democrat-popular român a putut dispune în întregime de credit și de aparatul bancar și a acționat în mod corespunzător asupra fondurilor proprii ale capitaliștilor.

E.U.A. (engl. *European Unit of Account*), unitate de cont internațională creată de *Comunitatea Economică Europeană* (→) în aprilie 1975, avînd la bază cantități de aur special precizate pentru fiecare din cele 9 monede ale țărilor care fac parte din comunitate. La început valoarea unei **E.U.A.** era egală cu valoarea inițială a unui *D.S.T.* (→). *Banca Europeană de Investiții* (→) a adoptat această unitate în martie 1975 în scopul ținerii evidenței conturilor.

EURCO (engl. *European Composite Unit*), unitate de cont internațională creată de *Comunitatea Economică Europeană* (→) inițial pe baza valorii paritare a monedelor celor nouă state membre (francul francez, lira sterlină, marca vest-germană, lira italiană, francul belgian, coroana daneză, guldenul olandez, lira irlandeză, francul belgian, francul luxemburghez) ponderate în *coș valutar* (→), iar mai tîrziu pe baza cursurilor centrale ale monedelor statelor membre și pe baza cursurilor de pe piață a monedelor care flotează în mod liber. Această monedă de cont a fost folosită pentru unele emisiuni de obligațiuni.

„EURO CEC", sistem de plăți practicat începînd din 1969 care constă în plata de către toate băncile, ai căror reprezentanți au participat la consfătuirea din 1968 (Austria, Belgia, Anglia, Spania, Franța, R.F.G., Danemarca, Finlanda, Italia, Irlanda, Luxemburg, Norvegia, Suedia, Elveția, Olanda), a cecurilor pe bază de

cartelă de credit (→). Titularul cartelei de credit poate încasa suma în limita stabilită pe cartelă de către banca emitentă.

EUROCREDIT, formă de credit ce se acordă pe pieţele europene, pe termen mediu, de către băncile ce acţionează în sfera eurovalutelor. La **e.** dobînda ce se încasează poate să fie fixă sau flotantă. Nivelul dobînzii **e.** se determină prin adăugarea la rata dobînzii de pe piaţa eurovalutelor a unei marje suplimentare. → şi *eurodolari; eurovalută; piaţa eurocreditelor.*

EURODOLARI, dolari aflaţi în posesia băncilor vest-europene. Aceste fonduri sînt folosite pentru acordarea de împrumuturi pe termen scurt şi mediu firmelor străine, precum şi pentru operaţiunile de arbitraj valutar. **E.** provin, în principal, din investiţiile americane plasate în străinătate, precum şi din depozitele de dolari aflate la băncile vest-europene şi aparţinînd străinilor. Operaţiile cu **e.** nu sînt supuse restricţiilor şi nici controlului efectuat de guvernele occidentale asupra împrumuturilor şi a dobînzilor percepute. Alături de aur şi devize, **e.** constituie pentru băncile centrale mijloace de lichiditate internaţională. Dată fiind autonomia pieţei **e.** faţă de guvernele statelor vest-europene, se înlesneşte circulaţia rapidă şi fără piedici a unor importante sume de dolari dintr-o ţară într-alta şi îngrădeşte posibilitatea controlului cursurilor valutare.

EUROOBLIGAŢIUNE, titlu de credit negociabil, emis şi pus în circulaţie pe pieţele europene, care dă dreptul posesorului la un venit fix anual numit cupon. **E.** se emit de către întreprinderile industriale, comerciale etc., în rîndurile băncilor din circuitul *eurovalutelor,* (→) cu scopul de a dobîndi lichidităţi internaţionale concretizate în depozitele de eurovalute; se răscumpără de către emitenţi după o perioadă de 10—15 ani. Ca şi obligaţiunile, **e.** pot fi comercializate între diferiţi posesori, la bursele de valori, ceea ce înseamnă că ele pot fi vîndute la un preţ caro să difere de valoarea nominală, în funcţie de cerere şi ofertă. Operaţiunile de vînzare-cumpărare a **e.** au loc pe piaţa de capitaluri internaţionale, pe termen lung şi dau posibilitatea transformării împrumutului de capital pe termen scurt în împrumut de capital pe termen lung. → şi *eurocredit; eurodolari; eurovalută; piaţa euroobligaţiunilor.*

EUROVALUTĂ, depunere în cont sub formă de dolari, lire sterline, mărci vest-germane etc., făcute la diferite bănci comerciale sau la alte bănci situate cu sediul în afara teritoriului ţării emitente a valutei date. **E.** este o valută convertibilă, cu circulaţie în afara ţării emitente. Puterea de cumpărare a **e.** evoluează asemănător puterii de cumpărare a valutei ţării din care au fost emise. Prin **e.** se formează şi se transformă depozitele bancare.

EVALUARE DE ASIGURARE, operaţiune prin care se calculează valoarea bunului ce se asigură şi se stabilesc condiţiile specifice ale asigurării. **E.** de **a.** se poate efectua pe baza preţurilor de cumpărare sau a preţurilor de vînzare sau poate să coincidă cu valoarea de inventar; pe baza ei se plăteşte despăgubirea. **E.** trebuie astfel efectuată încît valoarea de asigurare să fie cît mai aproape de valoarea reală a bunului, pentru a permite refacerea lui în caz de daună. O **e.** exagerată slăbeşte interesul asiguratului pentru păstrarea în bune condiţii a bunului asigurat. Nu poate fi vorba de **e.** de **a.** pentru persoane, deoarece viaţa şi capacitatea de muncă a persoanei fizice nu pot fi exprimate în bani. → şi *normă de asigurare; valoare asigurată.*

EVALUARE ÎN VAMĂ, operaţiune prin care se stabileşte valoarea mărfurilor ce se importă şi asupra căreia se aplică taxa vamală. **E.** în v. pentru mărfurile importate se determină pe baza preţului de import, pe baza preţului de pe piaţa in-

ternațională sau după alte procedee prevăzute de legislația vamală. → și *C.I.F.; C.A.F.; valoare* în *vamă*.

EVALUAREA OBIECTELOR CREDITATE, operațiune de determinare a valorii bunurilor ce fac obiectul creditelor bancare, efectuată de către unitățile bancare la acordarea de credite sau la verificarea garanției acestora. Evaluarea acestor bunuri se face la prețul de achiziționare, plus cheltuielile de transport, manipulare etc.

EVAZIUNE FISCALĂ (în *capitalism*), sustragere pe diferite căi de la obligațiile fiscale; ascunderea, sub diferite forme a surselor și cuantumului de venituri impozabile. **E.f.** este practicată în țările capitaliste și, cu deosebire, de către clasele exploatatoare care se eschivează de la plata impozitelor. În prima etapă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă au fost luate măsuri ferme pentru combaterea evaziunii fiscale, cum au fost: curățirea aparatului fiscal de elemente corupte, necinstite; sancționarea mai severă a **e.f.**; mai mare fermitate cu privire la admiterea de către instanțele judecătorești a reducerilor de impozite prin apeluri și revizuiri; aplicarea sechestrului fiscal; interzicerea eșalonărilor la plata impozitelor etc. ◇ **E.f. frauduloasă,** ascunderea obiectului impozabil, subevaluarea cuantumului materiei impozabile sau folosirea altor căi de sustragere de la plata impozitului datorat. Practic, **e.f.f.** se poate prezenta sub formele nedeclarării materiei impozabile, declararea unor venituri impozabile inferioare celor reale, neconducerea sau conducerea unei contabilități defectuoase, nesincere etc. **E.f.f.** se sancționează cu amendă, pe cale penală, după caz, după cum în statul respectiv se consideră o contravenție sau o infracțiune. ◇ **E.f. legală,** sustragere practicată ca urmare a interpretării reglementărilor legale, potrivit cărora unele obiecte (venituri) nu sînt impozitate.

EVAZIUNE VALUTARĂ, practicare de către importatori și exportatori a diferitelor mijloace frauduloase pentru a se sustrage de la plata *sumelor în valută cuvenite* statului. Sustragerea *devizelor* (→) cuvenite statului se practică, îndeosebi, prin: falsificarea declarațiilor de export-import în care se arată că mărfurile ar fi de calitate *inferioară* și, deci, *prețurile* ce se obțin sînt mai mici decît cele reale; compensațiile particulare; tarifele vamale care uneori sînt insuficient de precise; transferuri de devize în și din alte țări cu încălcarea dispozițiilor legale; turism.

EVITAREA RISCULUI, fenomen întîlnit în asigurările de stat, manifestat prin renunțarea, în unele zone, la cultivarea plantelor ce nu rezistă la grindină, secetă, temperatură scăzută sau la creșterea unor animale sensibile la anumite boli și cultivarea sau creșterea unor plante sau animale mai rezistente. În ceea ce privește persoana, **e.r.** constă în renunțarea sau în ocolirea acelor profesiuni care predispun organismul la diverse afecțiuni profesionale sau accidente.

EXCEDENT, plus de venituri în raport cu cheltuielile sau încasările față de plăți. ◇ **E. bugetar,** sumă cu care veniturile depășesc cheltuielile bugetare la sfîrșitul *anului bugetar* (→). Încheierea excedentară a bugetului de stat al R.S. România constituie o trăsătură caracteristică a economiei noastre socialiste; excedentul bugetar este consecința dezvoltării planificate, echilibrate și în ritm susținut a economiei socialiste, a existenței unei baze proprii sigure de venituri. Uneori, parțial, **e.b.** se datorește și neexecutării diferitelor lucrări de investiții sau a altor cheltuieli bugetare. **E.** din bugetul republican se folosește pentru dezvoltarea acțiunilor economice și social-culturale etc. sau ca resursă de creditare a economiei naționale. Excedentul bugetului asigurărilor sociale de stat și soldurile de venituri ale execuției bugetelor locale se reportează în bugetele respective ale anilor următori. Cu prilejul analizelor economico-financiare anuale trebuie cercetate cauzele provenien-

ței excedentelor bugetare. Referindu-se la excedentele bugetare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că: „A avea un excedent bugetar este bine, dar a avea un excedent prea mare constituie un fenomen negativ și trebuie să-i acordăm atenția corespunzătoare".

EXCEDENT DE MIJLOACE CIRCULANTE, diferență între existentul de mijloace circulante la 31 dec. al anului de plan și normativul trimestrului cu sarcini minime ale aceluiași an. **E. de m.c.** poate fi rezultatul unei gospodării raționale și eficiente, al reducerii consumurilor specifice, al creșterii vitezei de rotație a mijloacelor circulante și al evitării pierderilor. După determinarea excedentului pe baza bilanțului contabil, se stabilesc cauzele reale care au dus la crearea lui, deoarece pot apărea plusuri care provin, de exemplu, din nevărsarea prisosului și a excedentului de mijloace circulante din perioada precedentă sau din nerepartizarea beneficiului respectiv la fondurile proprii ale întreprinderii. **E. de m.c.** al întreprinderii industriale se determină prin bugetul său de venituri și cheltuieli și se prelevă la bugetul statului.

EXECUTAREA BUGETULUI DE CHELTUIELI, eliberarea de mijloace bugetare pentru îndeplinirea acțiunilor stabilite prin planul național unic. Sumele prevăzute la partea de cheltuieli a bugetului de stat se numesc credite bugetare și sînt utilizate de către ordonatorii de credite, care în procesul executării cheltuielilor fac deschideri, virări, suplimentări, transferări, retrageri și anulări de credite bugetare, aprobă avansuri spre decontare etc. → și *deschidere de credite din bugetul republican; ordonator de credite; virare de credite bugetare.*

EXECUTAREA BUGETULUI DE STAT, realizarea integrală și în termenele legale a tuturor veniturilor bugetare în vederea asigurării finanțării acțiunilor cuprinse în partea de cheltuieli, în strictă concordanță cu destinațiile stabilite. Luarea măsurilor de executare a bugetului statului este de competența Consiliului de Miniștri și a comitetelor executive ale consiliilor populare. Consiliul de Miniștri poate introduce modificări în cuantumul și structura bugetului de stat, în cazurile în care: în cursul anului se fac modificări la indicatorii planului național unic sau atunci cînd modificările decurg din aplicarea măsurilor care privesc perfecționarea conducerii și planificării economiei naționale; este autorizat să folosească veniturile realizate în plus în cursul anului pentru finanțarea dezvoltării economice, sociale și culturale a țării și pentru ridicarea sistematică a standardului de viață al poporului; aprobă cererile justificate de suplimentare de fonduri din partea ministerelor, a altor organe centrale de stat și din partea comitetelor executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București. Suplimentarea se face din fondul de rezervă bugetară, surplusul de venituri bugetare realizate sau din economiile de cheltuieli bugetare. Periodic, Consiliul de Miniștri examinează rezultatele economico-financiare, pentru aplicarea regimului sever de economii în toate unitățile gestionare. Comitetele executive ale consiliilor populare organizează și îndrumă activitatea organelor locale de specialitate, referitoare la stabilirea și încasarea veniturilor și cu privire la executarea cheltuielilor bugetare, aprobă repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor bugetare locale, a indicatorilor financiari anuali ai unităților direct subordonate, utilizează veniturile proprii ale bugetelor locale încasate, peste cele planificate, pentru efectuarea unor cheltuieli suplimentare economice și social-culturale, pot modifica bugetele unităților administrativ-teritoriale subordonate și subvențiile respective de echilibrare și, în anumite limite, pot aproba amînări, eșalonări, reduceri și restituiri de impozite și taxe etc. În **e.b. de s.** un rol important îl au organele financiare și bancare: Ministerul Finanțelor, administrațiile și circumscripțiile financiare, aparatul bancar etc., care se ocupă cu executarea operativă a bugetului de stat. Fiind unul din stadiile principale ale planificării bugetare, **e.b. de s.** se desfășoară în concordanță cu îndeplinirea indicatorilor din planul național

unic. → și *executarea de casă a bugetului de stat; ordonator de credite; deschidere de credit din bugetul republican; virare de credite bugetare.*

EXECUTAREA BUGETULUI DE VENITURI, încasarea completă și la timp a tuturor veniturilor bugetului de stat, operațiune ce intră în competența Ministerului Finanțelor, administrațiilor și circumscripțiilor financiare, a Băncii Naționale și a celor specializate, a Casei de Economii și Consemnațiuni, a comitetelor executive ale consiliilor populare etc. Organele financiare supraveghează și controlează în permanență modul cum se desfășoară executarea veniturilor bugetare, utilizînd următoarea metodologie: *a) Încasare directă*, prin care se realizează cea mai mare parte a veniturilor bugetare (prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, impozitul pe spectacole, vărsămintele din beneficii etc.). Organele financiare controlează dacă veniturile bugetare au fost bine calculate și încasate la timp, modul cum unitățile controlate au realizat indicatorii cantitativi și calitativi din planurile financiare și de producție; *b) Reținerea și vărsarea* (stopajul la sursă) care constă în calcularea, reținerea și vărsarea în contul bugetului statului de către unitățile socialiste de stat și cooperatiste a impozitului datorat pe categorii de plătitori. Se folosește pentru încasarea impozitului plătit de către oamenii de litere, de artă și de știință, cărăuși etc.; *c) Impunerea și perceperea* (debitarea) constau în calcularea impozitelor de către organele financiare, trecerea lor în rolurile fiscale și urmărirea încasării lor. După calculare, aceste organe trimit înștiințările de plată contribuabililor și apoi încasează sumele datorate sau urmăresc realizarea lor. Impunerea și perceperea se folosesc pentru impozitul datorat de cooperativele agricole de producție, de țăranii cooperatori, de țăranii cu gospodărie individuală etc.: *d) Anularea de timbre fiscale și recipise CEC* se utilizează pentru realizarea taxelor de timbru, de valori mici în timp ce taxele de timbru în sume mai mari se depun la unitățile CEC, contra eliberării unor recipise.

EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETULUI DE STAT, complex de operații care privesc încasarea, păstrarea și eliberarea de mijloace bugetare pentru efectuarea cheltuielilor. Aceste operații se fac pe baza sistemului de tezaur și prin sistemul bancar. Executarea prin sistemul de tezaur constă în faptul că organele și instituțiile speciale ale Ministerului Finanțelor, ale administrațiilor și circumscripțiilor financiare se ocupă cu încasarea, păstrarea și eliberarea mijloacelor bugetare. Executarea prin sistemul bancar constă în efectuarea acestor operații de către unitățile bancare. La baza executării de casă a bugetului statului stau următoarele principii: *a)* delimitarea atribuțiilor organelor care dispun de mijloacele bugetare, de atribuțiile celor care execută încasarea, păstrarea și eliberarea de resurse bănești ale bugetului de stat; acest principiu înlesnește exercitarea controlului bancar asupra respectării disciplinei financiare în domeniul veniturilor și cheltuielilor bugetare și *b)* unitatea de casă, potrivit căreia, veniturile fiecărei verigi a sistemului bugetar sînt concentrate în întregime în cont la organul de casă respectiv, de unde se eliberează apoi mijloacele necesare pentru efectuarea cheltuielilor, fiind interzisă efectuarea de plăți direct din veniturile bugetare încasate. Unitatea de casă asigură efectuarea cheltuielilor în conformitate cu prevederile bugetare și nu în funcție de locul și de termenele de încasare a veniturilor. Principalul organism care se ocupă cu executarea de casă a bugetului de stat este Banca Națională a R.S. România care încasează veniturile fiecărui buget și le păstrează în conturi, eliberează mijloacele bănești necesare efectuării cheltuielilor, face defalcări din veniturile bugetelor superioare pentru bugetele subordonate, ține contabilitatea veniturilor și cheltuielilor bugetare, întocmește dări de seamă periodice asupra executării de casă a bugetului, încasează, păstrează și eliberează mijloacele extrabugetare etc. În unele operații, Banca Națională este ajutată de băncile specializate, de administrațiile și circumscripțiile financiare, de casierii comunali, de unitățile CEC și de alte organe.

EXECUTAREA SILITĂ, procedură întreprinsă de creditor sau din oficiu, prin care debitorul, pe baza unui titlu învestit cu formulă executorie, este constrins de către organele de stat să-și îndeplinească obligația față de creditor. ◇ **E.s. a veniturilor bugetare,** încasare obligatorie, efectivă și integrală, după o anumită procedură administrativă, a veniturilor bugetului de stat neachitate la termen de către unitățile de stat, cooperatiste, obștești și populație. În acest scop, pe baza dispozițiilor organelor financiare, unitățile bancare virează sumele datorate (inclusiv majorările, amenzile) din conturile plătitorilor (unități socialiste și obștești) în contul bugetului de stat sau prin micșorarea corespunzătoare a finanțării bugetare. Veniturile bugetare datorate de populație se execută prin imputație, poprire, executare silită. În vederea realizării veniturilor bugetare, organele financiar-bancare sînt învestite cu competența de a emite singure titluri executorii. **E. s.** a **v.b.** poate avea loc numai atunci cînd termenul legal de plată a expirat și suma datorată nu a fost achitată, cînd există un titlu de creanță (procese-verbale de constatare, de impunere etc.) privind impozitul și taxa respectivă etc. sau cînd plătitorul a cunoscut în prealabil obligația sa de plată referitoare la sumă și termen. Creanțele din economia socialistă se execută din oficiu pe calea virării sumei din contul plătitorului în contul bugetului statului, pe baza unei note de contabilitate internă, dacă organul de urmărire este Banca Națională, și pe baza dispoziției de încasare, dacă acționează alte organe de urmărire. Procedura executării din oficiu este operativă, simplă și eficiace. **E.s.** a **v.b.** de la cooperativele agricole de producție se face numai după ce acestea au fost înștiințate în prealabil. **E.s.** a **v.b.** de la populație privește veniturile, creanțele și bunurile sale mobile și imobile. → și *imputație; poprire.*

EXERCIȚIU BUGETAR, → **AN BUGETAR.**

EXIGIBIL, plătibil imediat, devenit scadent; venit bugetar care poate fi imediat pretins de organele financiar-bancare, căruia i se poate cere imediat executarea, în caz de nevoie chiar prin procedura executării silite.

EXPANSIUNEA CREDITULUI, extinderea sferei creditului efectuată de către băncile capitaliste și statele burgheze care devansează producția, contribuind la forțarea supraproducției și făcînd inevitabilă apariția crizelor. **E.c.** contribuie la dezvoltarea speculațiilor la bursa de mărfuri și la urcarea prețurilor de către monopoluri. Băncile de emisiune stimulează **e.c.** cu ajutorul politicii „banilor ieftini" și al extinderii emisiunii de bancnote. Dobînzile scăzute sînt însoțite de ridicarea cursului hîrtiilor de valoare, iar emisiunea exagerată a bancnotelor neconvertibile și a cecurilor duce la creșterea inflaționistă a prețurilor mărfurilor. → și *teoria expansiunii creditului.*

EXPERT, persoană cu pregătire superioară într-o anumită specialitate desemnată de către organe competente să cerceteze o anumită problemă, cauză, dosar și să refere în scris asupra situației constatate. ◇ **E. de evaluare 1.** Persoană specializată în evaluarea bunurilor. **2.** Împuternicit și reprezentant al unei societăți de asigurare, specialist în evaluarea avariilor suferite de mărfuri, mijloace de transport etc. → și *expertiză de evaluare.* ◇ **E. judiciar,** persoană cu studii juridice corespunzătoare, cu împuternicire specială, competentă în domeniul respectiv și îndreptățită potrivit actelor normative, să ia parte la efectuarea expertizelor dispuse de organele judiciare. ◇ **E. oficial,** persoană cu cunoștințe de specialitate temeinice într-un anumit domeniu și care are ca atribuții de serviciu efectuarea expertizelor contabile, financiare, tehnice sau medico-legale.

EXPERTIZA AVARIEI, cercetarea avariei bunurilor asigurate, efectuată de experți oficiali ceruți de asigurător sau de proprietarul bunurilor asigurate în vederea stabilirii naturii și mărimii avariilor, precum și a cauzelor și a împrejurărilor în

care s-au produs. Experții întocmesc un raport în care consemnează toate constatările cu privire la avarie. → și *raport de avarie*.

EXPERTIZĂ, examinarea efectuată de către unul sau mai mulți experți, pe baza desemnării sale (lor) de către un organ de stat sau la cererea părților pentru lămurirea unei cauze, a unei situații sau probleme. Rezultatul expertizei poate servi ca mijloc de probă. ◇ **E. de evaluare,** complex de lucrări consemnate în raportul întocmit de expertul de evaluare, referitoare la bunurile cuprinse în asigurare. În efectuarea **e.** de **e.** expertul ține seama de starea reală a bunurilor și folosește prețurile de înregistrare sau de piață, după caz. → și *expert* ◇ **E. extrajudiciară, e.** solicitată de părțile interesate, care însă nu se găsesc în stare de cercetare sau judecată. ◇ **E. financiar-contabilă, e.** efectuată prin birourile locale (județene și al municipiului București) din cadrul administrațiilor financiare și prin biroul central de expertize contabile din Ministerul Finanțelor. **E.f. -c.** cuprinde întreaga activitate economică, financiară și contabilă, examinarea problemelor făcîndu-se numai pe bază de documente. ◇ **E. judiciară, e.** dispusă de organele de anchetă penală ori de către instanțele de judecată pentru dosarele în curs de soluționare. ◇ **E. obligatorie,** lucrare prevăzută de actele normative ca fiind obligatorie (de exemplu, expertiza contabilă în cazuri de lipsuri în gestiune, în caz de deces al unei persoane).

EXPERTUL ASIGURĂTORULUI, persoană cu o înaltă pregătire în domeniul asigurărilor care se află în serviciul unei societăți de asigurare. **E.a.** constată daunele, împrejurările și cauzele care le-au determinat, contribuie la lămurirea problemelor care ajung în fața instanțelor judecătorești sau a organelor arbitrale și tuturor diferendelor ce se pot ivi între asigurător și asigurat cu privire la daune. Actul de expertiză încheiat de către **e.a.** se opune actului încheiat de expertul ce se numește de către asigurat și constituie o probă temeinică ce se poate opune atît asiguratului, cît și asigurătorului. Asiguratul nemulțumit de actul de expertiză încheiat de **e.a.** poate cere contraexpertiză, operație ce se efectuează de către specialiștii numiți de comun acord de către asigurat și asigurător sau solicită o contraexpertiză judiciară care se efectuează de către experți numiți de instanțele judecătorești.

EXPORT, ansamblul operațiunilor de vînzare a mărfurilor sau produselor proprii ale unei țări într-o altă țară sau de investire în străinătate de bunuri, valori și prestarea de servicii contra plată. Sub aspectul modului cum este organizat exportul se disting: **e.** *direct*, care poate fi integrat atunci cînd producătorul vinde direct consumatorului final sau export delegat atunci cînd în operațiile de comerț apar unii intermediari; **e.** *indirect*, cînd este realizat de o firmă specializată care cumpără de la producător mărfurile, pe care le exportă apoi pe contul și pe riscul său; **e.** *invizibil* care cuprinde totalitatea serviciilor ce se prestează altor state și diferitelor persoane juridice sau fizice din alte țări și cuprinde: încasări din turism, transporturi, asigurări, licențe, servicii bancare, dobînzi, dividende etc. În țara noastră, ca și în celelalte țări socialiste, activitatea de export se desfășoară pe baza planului național unic realizat de către întreprinderile de stat producătoare de mărfuri pentru export și de către întreprinderile de stat pentru comerțul exterior. **E.** se consideră realizat din momentul introducerii la Banca Română de Comerț Exterior a documentelor de încasare a contravalorii mărfurilor primite de la clienții externi. Art. 121, din *Legea finanțelor*, prevede: „Producția pentru export, precum și efectuarea exporturilor trebuie astfel realizate încît să asigure resursele necesare pentru importuri și sporirea rezervelor în valută ale statului, să conducă la îmbunătățirea continuă a eficienței economice, a rentabilității unităților producătoare și de comerț exterior, la creșterea venitului național și, pe această bază, la consolidarea puterii de cumpărare a monedei naționale, atît pe plan intern cît

și în raport cu alte monede". ◇ **E. de capital,** plasarea de capital într-o altă țară decît țara de origine, în scopul obținerii de profituri cît mai ridicate. **E.** de **c.** îmbracă în principal două forme: *a)* **e.** de **c.** *productiv*, care constă în înființarea de noi întreprinderi sau în acapararea unor întreprinderi existente în străinătate și *b)* **e.** de **c.** de *împrumut*, respectiv de împrumuturi de stat și particulare cu o anumită dobîndă și pe un anumit termen. În realizarea **e.** de **c.**, băncile țărilor monopoliste acționează pe mai multe căi, cum sînt: extinderea relațiilor de credite în afara granițelor țării, folosindu-se în acest scop concursul sucursalelor și băncilor create în străinătate; acordarea de credite întreprinderilor și statelor străine; organizarea de subscrieri și plasări de obligațiuni și acțiuni în diferite țări străine; acordarea de credite și sprijin financiar sub diferite forme întreprinderilor transnaționale. **E.** de **c.** este urmarea dominației monopolurilor în principalele țări capitaliste și într-un număr de țări imperialiste bogate, în care capitalul acumulat a atins asemenea proporții încît au format „un surplus" de capital. În loc ca acest capital să fie folosit în extinderea investițiilor de capital în interiorul țării exportatoare și pentru ridicarea nivelului de trai al poporului din țara respectivă, se urmează calea **e.** de **c.** către țările slab dezvoltate de unde se obțin profituri ridicate. **E.** de **c.** este practicat pentru cucerirea de noi surse de materii prime, piețe de desfacere sau pentru expansiune și dominație economică și politică asupra țărilor importatoare de capital. Ca urmare a **e.** de **c.** se ascute lupta de concurență și rivalitatea dintre marile țări imperialiste pentru acapararea sferelor de influență, pentru investirea de capital și are ca efect intensificarea dezvoltării inegale a țărilor capitaliste.

EXPUNERE LA PROIECTUL DE LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT cuprinde modul cum a decurs executarea preliminată a bugetului de stat pe anul în curs și execuția definitivă pe anul precedent, analizează veniturile și cheltuielile bugetare ale anului de plan, structura, ponderea și destinația principalelor cheltuieli bugetare, examinează activitatea ministerelor, băncilor, organelor locale în materie bugetară, menționîndu-se deficiențele constatate, măsurile propuse pentru lichidarea și preîntîmpinarea lor, precum și căile pentru a se obține o eficiență cît mai ridicată a activității economico-financiare. **E.** la **p.** de **l.** pentru **a.b.** de **s.** se prezintă de către ministrul Finanțelor, în numele Consiliului de Miniștri, în fața deputaților Marii Adunări Naționale, în vederea dezbaterii și adoptării bugetului de stat. → și *adoptarea bugetului de stat; bugetul de stat; legea pentru adoptarea bugetului de stat; sistem bugetar.*

EXTRABUGETAR, venituri și cheltuieli care nu sînt cuprinse în bugetul de stat. Se găsesc în anumite cazuri la unele instituții bugetare. → și *mijloace extrabugetare.*

F

F.A.B. STOWED, clauză prevăzută în contractul de transport, care prevede ca predarea mărfii de către vînzător să se facă la bordul navei și să fie stivuită în hambare pe cheltuiala acestuia.

FACTORING, formă a cooperării bancare internaționale în care — pe baza unei convenții intervenite între părți — , un organism specializat prestează anumite servicii privind problemele financiare, acodări de credite pe termen scurt (pînă la 3—4 luni), efectuează operațiuni de casă bancară specializată (încasări, plăți, decontări), ținerea contabilității etc., pentru participanții la producerea, exportarea și importarea de mărfuri sau servicii. **F.** are următoarele avantaje: face posibilă încasarea sigură a facturilor, mai puțin comisionul, de la un singur partener; prezintă garanția plății furnizorului; simplificarea cheltuielilor de contabilizare și urmărire a clienților. → și *cooperare bancară internațională.*

FACTURĂ, act justificativ întocmit de compartimentul comercial al unei unități economice în care se consemnează cu exactitate cantitatea, calitatea și felul mărfurilor, prețul unitar și total etc. și care stă la baza operațiilor de vînzare, cumpărare, decontare sau servește ca document de informare vamală, fiscală etc. ◇ **F. consulară,** document emis de un consulat pentru admiterea mărfurilor în țara pe care o reprezintă; în **f.** se arată valoarea lor reală spre a se împiedica evaziunea fiscală pe calea subevaluării la vamă. **F.c.** este vizată de consulat, care încasează taxele consulare potrivit unui tarif. ◇ **F. de expediție,** document ce însoțește mărfurile pe timpul transportului. În **f.** se menționează felul și sortimentul mărfurilor, prețul, felul ambalajului, greutatea fiecărui colet, mijlocul de transport cu care se transportă marfa, numele, prenumele și adresa vînzătorului și cumpărătorului etc. ◇ **F. de navlu,** document întocmit de armator sau de reprezentantul său în care se stipulează suma navlului ce trebuie să o plătească navlositorul pentru mărfurile ce se transportă pe navă. → și *navlu.* ◇ **F. protestabilă,** instrument de credit asemănător cu *cambia* (→) care poate fi protestată cu aceleași formalități, procedură și consecințe în caz de neplată. **F.p.** stă la baza acordării de credite furnizorului pentru mobilizarea creanțelor și garantate prin transmiterea creanțelor furnizorului către bancă. Creditul acordat pe **f.p.** prezintă pentru bancă aceeași siguranță ca și în cazul *scontului* (→) și de *efecte de comerț* (→). În caz de nerambursare a creditului la scadență, factura poate fi protestată ca și efectele de comerț. Dacă într-un anumit termen de la primirea mărfurilor și a facturii, cumpărătorul nu trimite refuzul său către furnizor, factura este considerată acceptată și, în caz de neplată, devine protestabilă în aceleași condiții ca și efectele comerciale. **F.p.** se poate întocmi și folosi numai între comercianți sau între comercianți și industriași; ea nu poate fi folosită de către meseriași,

agricultori, cooperative etc. În vederea scontării, **f.p.** se introduce în bancă odată cu *biletul la ordin* (→) întocmit de către furnizor. Cu scontul obținut se creditează contul furnizorului la bancă.

FALIMENT (în *capitalism*), procedură de executare silită, aplicabilă pentru lichidarea avutului unei întreprinderi comerciale, industriale etc., în situația în care ajunge în stare de insolvabilitate. **F.** este, de regulă, consecința luptei de concurență. Pentru a fi posibilă declararea stării de **f.** este necesar ca debitorul să înceteze plățile. **F.**, indiferent de existența unei *bancrute* (→) simple sau frauduloase, comportă prin el însuși o nuanță de degradare socială a debitorului căruia i se aplică așa-numita notă infamantă a falimentului, care se manifestă prin suspendarea exercitării drepturilor cetățenești și a celor profesionale, publicitatea numelui faliților etc. Deschiderea procedurii **f.** depinde de existența unei sentințe declarative. Ca urmare a **f.** nu mai are loc stingerea datoriilor față de creditori, din cauza insolvabilității debitorilor. Încetarea plăților datorită **f.**, care se extind considerabil în timpul crizelor economice, determină crahuri de bursă și bancare, ducînd la anarhie și crize în sistemul bănesc. **F.** întreprinderilor capitaliste au drept urmare diminuarea salariilor oamenilor muncii, extinderea șomajului etc. ◇ **F. bancar,** formă a **f.** provocat, de regulă, de falimentul întreprinderilor industriale și comerciale. În timpul crizelor economice multe întreprinderi încetează rambursarea împrumuturilor, are loc ridicarea masivă a depunerilor din bănci, iar ca urmare a faptului că resursele multor bănci nu sînt în stare să satisfacă cererile depunătorilor, acestea înregistrează crahul bancar. → și *crah bancar*.

FALSIFICARE, acțiune prin care se denaturează adevărul. **F.** poate fi făcută prin acele mijloace care sînt susceptibile de a contrafăce un bun, înscris, un semn sau o alterare în substanța și forma acestora. ◇ **F. de monede sau alte valori,** faptă încriminată de legea penală; infracțiune care constă în falsificarea de monedă, cecuri, titluri de credit, timbre, mărci poștale, bilete sau foi de călătorie etc., emise de instituțiile de credit și de celelalte organe competente și punerea în circulație a valorilor falsificate sau deținerea lor în vederea punerii în circulație.

FAPT ADMINISTRATIV, acțiunea de a primi, conserva, manipula, fructifica și controla, exercitată asupra valorilor încredințate unei persoane, numită administrator. **F.a.** influențînd cantitativ și valoric mijloacele economice, se urmăresc cu ajutorul conturilor și constituie în consecință fapte contabile. **F.a.** se datorează unor cauze economice (vînzări, cumpărări etc.), unor cauze juridice (operațiile care dau naștere la obligații sau drepturi) sau unor cauze naturale (învechirea vinului, alterarea untului etc.). După natura modificărilor pe care le suferă mijloacele economice aceste fapte pot fi *modificative*, care au ca efect sporirea sau micșorarea mijloacelor economice, *permutative*, cînd provoacă numai o schimbare în forma mijloacelor, și *mixte*, cînd se produc modificări în forma și mărimea mijloacelor economice.

F.A.S. (engl. **Free Alongside Ship**), franco lîngă navă; clauză de livrare a unei mărfi potrivit căreia vînzătorul suportă toate cheltuielile și riscurile pînă cînd livrează marfa lîngă navă, la data pe care a ridicat-o cumpărătorul în portul de încărcare convenit și la data fixată, precum și cheltuielile cu ambalajul obișnuit. În această situație cumpărătorul plătește mărfurile și suportă toate cheltuielile cu angajarea vasului, încărcarea, transportul și asigurarea mărfurilor.

FĂRĂ AVARIE, clauză folosită în asigurările maritime potrivit căreia asigurătorii nu asigură nici un fel de riscuri pentru avarii comune și nici pentru avarii

particulare. Deținătorii polițelor de asigurare cu această clauză beneficiază de despăgubire numai în cazurile daunei totale.

FILIALĂ, unitatea operativă teritorială a *Băncii Naționale a R. S. România* (→), *a Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară* (→), a *Casei de Economii și Consemnațiuni* (→) etc., care efectuează toate operațiile ce îi sînt transmise în competență pe raza teritorială ce îi este stabilită.

FILODORMĂ, sumă de bani sau un alt folos material prețios, primit ori plătit, direct sau indirect, pentru arătarea și sprijinirea persoanei căreia urmează a i se închiria o suprafață locativă ori pentru consimțirea la închirierea sau schimbul unei suprafețe locative. Pretinderea, primirea sau plata filodormei constituie o infracțiune sancționată de legea penală.

FINANȚARE, punere la dispoziția persoanelor juridice sau fizice a fondurilor bănești, din anumite resurse și în condiții bine determinate, pentru scopuri precise și cu titlu nerambursabil. ◇ **F. bugetară,** alocare de mijloace bănești din bugetul de stat, la dispoziția unităților economice de stat, a instituțiilor etc., de regulă cu titlu definitiv, pentru destinații precis stabilite anticipat prin plan și în concordanță cu gradul de realizare a obiectivelor planificate. **F.b.** se efectuează din bugetul republican și din bugetele locale, pentru dezvoltarea economiei naționale, realizarea acțiunilor social-culturale, apărare națională și funcționarea organelor statului. → și *principiile finanțării bugetare.* ◇ **F. extrabugetară,** alocare de fonduri din alte surse decît cele bugetare, cum sînt mijloacele extrabugetare ale instituțiilor de stat republicane și locale, resursele unităților și organizațiilor cooperatiste, obștești și chiar ale populației. ◇ **F. proprie,** procurare de mijloace bănești necesare desfășurării normale a activității unei unități gestionare, din fondurile ei proprii → și *autofinanțare.*

FINANȚAREA COMPENSATORIE, procedură financiară internațională potrivit căreia țările în curs de dezvoltare, care datorită exportului masiv de materii prime, obțin venituri în scădere reflectate în deficitele balanței lor comerciale, beneficiază de împrumuturi din diverse surse pentru compensarea dezechilibrului rezultat din plățile externe. **F.c.** a început să se practice după al doilea război mondial ca o formă de sprijinire a țărilor în curs de dezvoltare.

FINANȚAREA DIN BUGETELE CONSILIILOR POPULARE, punerea la dispoziția întreprinderilor și instituțiilor de importanță locală, prin organele financiar-bancare, potrivit prevederilor bugetelor locale, a mijloacelor bugetare corespunzătoare. **F.** se face treptat, în concordanță cu alocațiile bugetare și în funcție de îndeplinirea sarcinilor de plan.

FINANȚAREA DIN BUGETUL REPUBLICAN, punerea la dispoziția întreprinderilor și a instituțiilor, prin ordonatorii principali, a mijloacelor bugetare corespunzătoare prevederilor din bugetul republican. Ordonatorii de credite primesc **f.** de la buget potrivit alocațiilor trimestriale aprobate prin repartizarea pe trimestre și în raport cu îndeplinirea sarcinilor din planurile operative și cu utilizarea mijloacelor acordate anterior.

FINANȚAREA INSTITUȚIILOR BUGETARE, punerea la dispoziția instituțiilor bugetare, pe baza bugetului lor de venituri și cheltuieli, a mijloacelor bănești corespunzătoare efectuării unui anumit volum de cheltuieli. **F.** se face sub forma deschiderii de credite bugetare sau sub forma alimentării cu fonduri bănești a instituțiilor bugetare.

FINANȚAREA INTRODUCERII TEHNICII NOI, fonduri alocate pentru finanțarea cheltuielilor necesare asimilării unor noi produse și instalații, introducerii procedeelor tehnologice noi sau modernizării produselor și procedeelor tehnologice existente în producție, cercetări cu caracter aplicativ și de dezvoltare, destinate să ducă la asimilarea de noi produse și instalații etc.

FINANȚAREA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ, punerea la dispoziția întreprinderilor specializate în construcții-montaj (antreprenorilor), din contul beneficiarului de investiții pe baza documentației de proiect și deviz, a fondurilor necesare realizării lucrărilor de investiții. **F.** se deschide pe baza unui contract încheiat între beneficiar și antreprenor, în care sînt stabilite raporturile curente între cele două părți, drepturile și obligațiile lor, clauzele referitoare la finanțarea, executarea și decontarea lucrărilor de investiții. Unitățile bancare exercită un control riguros asupra îndeplinirii clauzelor contractuale și asupra întregului ansamblu de relații dintre antreprenor și beneficiar. → și *admiterea la finanțare a investițiilor.*

FINANȚAREA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN REGIE se efectuează pe măsura executării lucrărilor de investiții de către însuși beneficiarul acestora. **F.** se realizează pe elemente de cheltuieli, indiferent de cuantumul lor, respectiv pe măsura prezentării la bancă a documentelor care atestă achiziționarea de materiale, utilaje, efectuării transporturilor, a cheltuielilor de regie, plata retribuției personalului muncitor etc. Unitățile bancare controlează sistematic utilizarea fondurilor destinate realizării acestor investiții.

FINANȚE 1. Parte a relațiilor bănești prin intermediul cărora, în procesul repartiției produsului social se formează, se repartizează și se utilizează fondurile necesare realizării planului național unic de dezvoltare economică și socială a țării și îndeplinirii sarcinilor și funcțiilor statului. **2.** Știință care studiază relațiile economico-sociale în formă bănească și legile economice în cadrul cărora se formează, repartizează, utilizează și se controlează fondurile bănești la nivel macro- și microeconomic. Noțiunea de **f.** se presupune că provine de la cuvintele latinești „finare" sau „finis" care înseamnă a termina, a încheia un diferend, o acțiune judecătorească în legătură cu plata unei sume de bani. Ulterior, de la aceste cuvinte, s-a format „financia" sau „financia pecuniaria", care înseamnă o plată în bani, plata unei amenzi în baza unei hotărîri judecătorești. Romanii foloseau cuvîntul „fiscus" pentru coșul în care se depuneau dările încasate. Franța folosea în secolele XV—XVI noțiunea „finance" care avea înțelesul unei sume de bani, a unui venit al statului, iar „les finances" însemna gospodăria publică, patrimoniul statului. În țara noastră, pînă nu de mult, se folosea noțiunea de fisc, care avea înțeles de organ financiar ce încasa impozitele, taxele etc. **F.** constituie rezultatul unui proces istoric complex și îndelungat care a cuprins întreaga viață economico-socială. Ele au apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății, au evoluat de la o orînduire social-economică la alta, conținutul, funcțiile și rolul lor fiind determinate de modul de producție respectiv. **F.** au apărut atunci cînd s-a afirmat inegalitatea de avere, a apărut proprietatea privată, societatea s-a scindat în clase sociale și, ca produs al contradicțiilor de neîmpăcat dintre clasele sociale, a apărut statul. Apariția și formarea organelor statului și, odată cu aceasta, instituirea forței publice, au făcut necesară procurarea de mijloace materiale și bănești destinate întreținerii unui asemenea aparat. Fr. Engels arăta în acest sens că pentru a întreține această forță publică este nevoie de contribuția cetățenilor, de impozite. În orînduirea comunei primitive nu au existat „finanțe"; ele au apărut în perioada descompunerii comunei primitive, odată cu nașterea societății sclavagiste, după care s-au dezvoltat în feudalism și s-au extins mult în capitalism. În sclavagism și

feudalism dar mai ales în capitalism, finanțele au constituit instrumente politico-economice în mîinile claselor dominante, prin intermediul cărora se exercita exploatarea celor ce muncesc. **F.** au existat și în perioada trecerii de la capitalism la socialism. În etapa actuală de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, **f.** au dobîndit un conținut nou, ele îndeplinind funcții radical deosebite de acelea ale finanțelor formațiunilor presocialiste. În *socialism*, necesitatea **f.** este determinată de existența producției de mărfuri, a relațiilor marfă-bani, de acțiunea legii valorii și a celorlalte legi economice obiective ale socialismului, precum și de existența statului socialist. În socialism, **f.** constituie acea parte a relațiilor economice, exprimate sub formă bănească, născute în procesul de repartiție a produsului social, cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se utilizează atît fondurile bănești centralizate ale statului, cît și fondurile necentralizate ale întreprinderilor de stat și cooperatiste, în scopul înfăptuirii reproducției socialiste lărgite și al satisfacerii celorlalte nevoi colective ale societății. Fondurile bănești necesare sînt alimentate în măsură considerabilă din veniturile unităților economice de stat și cooperatiste. **F.**, ca parte componentă a bazei economice a orînduirii socialiste, sînt acele relații bănești care reprezintă un transfer de valori fără echivalent direct și imediat, în scopul satisfacerii cerințelor comune ale societății. Formele concrete de manifestare a finanțelor sînt: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor și celelalte impozite, vărsăminte din beneficii, taxe, contribuțiile pentru asigurările sociale, primele de asigurare, cheltuielile pentru finanțarea economiei naționale și pentru realizarea acțiunilor social-culturale, cheltuielile cu organele statului și pentru apărarea națională etc. Trăsătura esențială a **f.** constă în aceea că resursele bănești mobilizate la fondurile centralizate și necentralizate nu presupun acordarea unei contraprestații directe, imediate sau individualizate. În țara noastră, **f.** participă activ la transpunerea în viață a Programului partidului, la elaborarea și realizarea planului național unic, la buna funcționare a mecanismului economic și social, la înfăptuirea autoconducerii muncitorești, a autogestiunii economico-financiare a unităților și la ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului. Prin intermediul **f.** se înfăptuiește în bună măsură procesul repartiției produsului social între fondul național de dezvoltare economico-socială și fondul de consum și se constituie fondurile bănești necesare reproducției sociale, dezvoltării rapide a forțelor de producție și repartizării lor planificate și echilibrate pe ramuri economice și în profil teritorial. **F.** contribuie la continuarea procesului de industrializare socialistă a țării, la dezvoltarea intensivă și modernizarea agriculturii, la promovarea activității de cercetare științifică, la dezvoltarea tehnologică și introducerea progresului tehnic în toate ramurile economice. Ele impulsionează totodată funcționarea în condiții optime a tuturor unităților economice, angajarea în circuitul economic a tuturor resurselor materiale și umane și gospodărirea rațională a patrimoniului socialist. **F.** au menirea de a contribui la dezvoltarea planificată, armonioasă și echilibrată a economiei naționale și de a asigura — în cadrul echilibrului economic general —, păstrarea echilibrului financiar, monetar și valutar, consolidarea și creșterea puterii de cumpărare a monedei naționale, atît în țară, cît și în raport cu alte valute. **F.** contribuie la stimularea activă a tuturor fenomenelor pozitive din viața noastră economico-socială, la dezvoltarea proprietății socialiste, la ocrotirea proprietății personale, la întărirea alianței muncitorești-țărănești. În același timp, **f.** participă la formarea și consolidarea suprastructurii socialiste prin finanțarea învățămîntului, științei și culturii, ocrotirii sănătății, asigurărilor și prevederilor sociale etc., contribuind astfel la îmbunătățirea continuă a condițiilor de trai materiale și spirituale ale poporului. **F.** sînt chemate să exercite controlul general, permanent și riguros asupra desfășurării procesului reproducției sociale, asupra formării, repartizării și utilizării cu eficiență cît mai ridicată a resurselor materiale și bănești de care dispune societatea, asupra apă-

rării integrității avutului obștesc, stabilirii și înfăptuirii priorităților în dezvoltarea economico-socială. Apărute pe o anumită treaptă a dezvoltării societății omenești, f. vor dispărea atunci cînd nu vor mai exista condițiile care le-au dat naștere, acesta fiind un proces complex și îndelungat, dependent de anumiți factori (gradul înalt de dezvoltare a forțelor și relațiilor de producție, dispariția producției de mărfuri, a relațiilor marfă-bani, victoria revoluției socialiste pe plan mondial, dispariția statului). Atunci cînd munca depusă se va măsura nu indirect prin intermediul valorii și al formelor ei, ci în mod nemijlocit, prin unitățile timpului de muncă, adică în faza superioară a societății comuniste, cînd abundența de produse va permite aplicarea principiului de repartiție „de la fiecare după capacitatea sa, fiecăruia după nevoile sale", cînd va fi numai proprietatea întregului popor și nu va mai exista producția de mărfuri cu economia ei bănească, iar legea valorii va înceta să mai acționeze, atunci nu vor mai fi necesare și vor dispărea banii, finanțele, creditul etc. Fr. Engels a arătat că atunci „Oamenii vor aranja lucrurile foarte simplu fără intervenția faimoasei „valori". Dispariția finanțelor este însă dependentă și de dispariția statului. În societatea comunistă statul va dispărea treptat, pe măsura apropierii accentuate între clasele și categoriile sociale, a omogenizării crescinde a orînduirii socialiste, pe măsura dispariției claselor sociale, a creării poporului unic muncitor al societății comuniste animat de aceleași interese și idealuri. Atribuțiile statului vor trece treptat în competența sistemului organizațiilor reprezentative nestatale, obștești, funcțiile conducerii obștești își vor pierde caracterul politic, iar oamenii muncii vor participa tot mai activ la conducerea treburilor țării, a societății, se va dezvolta continuu democrația socialistă. Dispariția treptată a statului se va manifesta, în fond, prin dezvoltarea acestuia pînă la trecerea la autoconducerea comunistă. Dispariția statului mai depinde și de anumite condiții internaționale, și anume, statul va dispărea atunci cînd socialismul va învinge în toate sau în majoritatea țărilor, cînd va fi exclusă primejdia unui atac armat din partea țărilor imperialiste. Pînă la încheierea misiunii sociale a finanțelor, adică pînă în comunism, este necesară dezvoltarea și întărirea continuă a finanțelor socialiste, perfecționarea mereu atît a pîrghiilor financiare, cît și a formelor și metodelor activității financiare. ◇ **F. locale,** relații bănești prin intermediul cărora se alimentează, se repartizează și se utilizează cu eficiență maximă fondurile bănești pe plan local, adică la dispoziția consiliilor populare ale județelor, municipiului București, municipiilor, orașelor și comunelor. De asemenea, **f.l.** cuprind relațiile bănești privind fondul silvic, veniturile realizate de unele instituții și reținute pentru autofinanțare, contribuția bănească pentru electrificare și finanțele unităților economice locale (întreprinderi industriale, de construcții-montaj, comerciale etc.). Fondurile bănești astfel constituite sînt cuprinse în bugetele locale sau în diferite planuri financiare distincte; prin intermediul lor se exercită un control sistematic asupra eficienței activității economico-sociale pe plan local. În *socialism*, finanțele locale sînt strîns legate de finanțele republicane (centrale). ◇ **F. publice** (în *capitalism*) sînt relațiile bănești ce apar în procesul exploatării suplimentare a maselor largi ale populației de către statul capitalist. **F.p.** formează domeniul de influențare a bazei economice de către suprastructura politică, exercitată cu mijloace economice, pe calea redistribuirii veniturilor și acumulărilor. În *socialism* sînt relațiile bănești ce se formează în procesul repartiției produsului social, în legătură cu satisfacerea nevoilor colective ale societății. Ele sînt concepute ca un sistem de relații prin care se concretizează formarea, repartizarea și folosirea planificată a fondurilor bănești în interesul dezvoltării societății socialiste. În structura **f. p.** din R. S. România se cuprind: finanțele generale de stat; finanțele întreprinderilor socialiste de stat și ale ramurilor economiei naționale și finanțele unităților cooperatiste (cooperative agricole de producție, cooperative meșteșugărești și cooperative de consum). ◇ **F. republicane,** relații bănești prin intermediul cărora se alimentează, se repartizează și se utilizează, cu eficiență maximă, fondurile bănești

la nivel republican, adică la dispoziția organelor supreme ale puterii și administrației de stat, și la nivelul ministerelor și instituțiilor centrale. Fondurile respective sînt cuprinse în bugetul republican, bugetul asigurărilor sociale de stat, în bugetul de venituri și cheltuieli al asigurărilor de stat de bunuri și persoane, în planurile pentru mijloace extrabugetare la nivelul ministerelor etc. Prin **f.r.** se exercită controlul riguros asupra eficienței activității economico-sociale la nivel republican. → și *politică financiară*.

FINANȚELE COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, relații bănești prin intermediul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile necesare desfășurării activității de producție a cooperativelor, înfăptuirii reproducției lărgite și satisfacerii diferitelor nevoi ale membrilor cooperatori. Prin intermediul lor se alimentează unele fonduri ale asociațiilor intercooperatiste, ale uniunilor cooperativelor agricole, ale bugetului statului și se exercită, în același timp, controlul economico-financiar asupra desfășurării activității C.A.P., ducînd la întărirea disciplinei financiare și integritatea avutului obștesc.

FINANȚELE COOPERATIVELOR DE CONSUM, relații bănești cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare desfășurării normale a activității lor și satisfacerii cerințelor personalului muncitor și membrilor cooperatori. **F.c.** de c. mai cuprind și relațiile bănești prin care se alimentează fondurile uniunilor cooperativelor și cele centralizate ale statului. Prin intermediul lor se exercită controlul asupra întregii activități a cooperației de consum.

FINANȚELE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI, relații bănești prin mijlocirea cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare înfăptuirii reproducției lărgite și satisfacerii unor nevoi ale membrilor cooperatori. Prin intermediul acestor finanțe se alimentează fondurile uniunilor cooperativelor meșteșugărești, bugetul statului și se exercită controlul asupra întregii activități economice a acestor cooperative.

FINANȚELE ÎNTREPRINDERILOR DE STAT, relații bănești cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare desfășurării întregii activități economice a întreprinderilor; prin intermediul lor se exercită concomitent controlul asupra activității economico-financiare. **F.i.** de s. sînt corelate pe diverse căi cu toate verigile sistemului financiar și de credit. În funcție de particularitățile organizării și desfășurării activității întreprinderilor, a centralelor economice și a ministerelor, precum și în funcție de modul de gospodărire a mijloacelor fixe și circulante de care acestea dispun, f. pot să îmbrace următoarele forme concrete: finanțarea și creditarea mijloacelor fixe; finanțarea și creditarea mijloacelor circulante; constituirea fondului de amortizare și utilizarea acestuia pentru finanțarea investițiilor; reîntregirea mijloacelor circulante din încasările rezultate din vînzarea mărfurilor și din prestarea serviciilor; formarea și repartizarea venitului net al societății creat în unitățile respective; constituirea de fonduri la centrala industrială și alocarea unei părți din acestea întreprinderilor subordonate pentru diverse scopuri productive etc. Prin intermediul finanțelor, întreprinderile industriale de stat își constituie, repartizează și utilizează următoarele fonduri: fondul de dezvoltare economică; fondul mijloacelor circulante; fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii; fondul pentru acțiuni sociale; fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic și fondul pentru protecția muncii.

FISC, instituţie a statului burghez investită cu dreptul de a aşeza, încasa şi urmări plata impozitelor şi taxelor datorate statului de către contribuabili.

FISCALISM, politică fiscală practicată de către statele capitaliste; se manifestă în esenţă prin creşterea excesivă a încasărilor de impozite şi taxe de la populaţie, avînd drept consecinţă scăderea nivelului de trai al oamenilor muncii.

FIŞA DE CALCUL A AMORTIZĂRII MIJLOACELOR FIXE, document financiar-contabil întocmit anual de către unităţile economice de stat subordonate Ministerului Agriculturii şi Industriei Alimentare. Această fişă cuprinde valoarea de inventar a mijloacelor fixe existente în unitate la începutul anului, mişcările (intrările sau ieşirile din funcţiune) în cursul anului, valoarea de inventar a mijloacelor fixe existente la sfîrşitul anului, rata de recuperat din valoarea mijloacelor fixe scoase din funcţiune înainte de amortizarea lor integrală şi fondul de amortizare corespunzător. **F.** serveşte la recalcularea anuală a amortizării şi la regularizarea acesteia. → şi *amortizarea; normă de amortizare.*

FIŞA DE PENSIE, document întocmit de către întreprinderile şi instituţiile socialiste de stat şi de către cooperativele meşteşugăreşti pentru lucrătorii (cooperatorii) lor în vederea pensionării. **F.** de **p.** se întocmeşte cu datele din carnetul de muncă, respectiv din carnetul de pensii şi asigurări sociale necesare pensionării, adică: numele şi prenumele persoanei încadrate în muncă, data şi locul naşterii, locul de muncă, grupa de muncă, vechimea în muncă, retribuţia tarifară etc. şi se înaintează împreună cu carnetul de muncă şi dosarul de pensionare organului de pensii în vederea stabilirii cuantumului acesteia. → şi *carnet de muncă; carnet de pensii şi asigurări sociale; decizie (~ de pensionare); dosar (~ de pensionare).*

FIŞA DE RECALCULARE A AMORTIZĂRII, document financiar-contabil întocmit de unităţile economice la sfîrşitul anului pentru determinarea amortizării aferente mijloacelor fixe care au depăşit normativul în ore de funcţionare pe întregul an calendaristic. **F.** de **r.** a **a.** se întocmeşte pentru mijloacele fixe ale căror durate de serviciu normate sînt exprimate atît în ani, cît şi în ore de funcţionare. Fişa cuprinde denumirea mijloacelor fixe, codul de clasificare, numărul de inventar, depăşirea normativului anual în ore de funcţionare, norma de amortizare în lei pe ora de funcţionare şi diferenţa de amortizare ce urmează a fi virată. Această diferenţă se determină înmulţind numărul anual de ore de funcţionare, reprezentînd depăşirea normativului anual, cu norma de amortizare stabilită în lei pe ora de funcţionare a mijlocului fix. → şi *amortizare.*

FIŞA PLAFOANELOR DE DECONTARE PENTRU INVESTIŢII, document primar întocmit de către titularii de investiţii, pe feluri de investiţii (finanţate sau creditate), în cadrul căruia sînt menţionate separat investiţiile din competenţa de aprobare a Consiliului de Miniştri şi separat, pe titulari, celelalte investiţii unde se prevăd plafoanele respective.

FIŞA PLĂŢILOR PLAFONATE. document întocmit trimestrial de către unităţile bancare pentru unităţile socialiste care au cont la banca respectivă, în care se înregistrează plăţile plafonate efectuate; pe baza fişei se exercită controlul permanent asupra respectării disciplinei de casă cu privire la operaţiunile cu numerar. Plăţile în numerar plafonate cuprind plăţi pentru cheltuieli de deplasare şi plăţi în afara sectorului socialist. Plafonul în limita căruia băncile pot elibera numerar sau pot efectua viramente în acest scop, se comunică fiecărei unităţi socialiste de către organele ierarhic superioare pe baza unei scrisori vizate de organele bancare. Unitatea socialistă prezintă această scrisoare la bancă şi pe baza ei se înregistrează

în fișă suma plafon aprobată, numărul și data scrisorii de comunicare. **F.p.p.** cuprinde: denumirea unității economice, numărul contului, capitolul de cheltuieli și un număr de coloane privind data, explicația, plafonul, realizările și soldul. În coloana de realizări se înregistrează sumele care se eliberează în numerar, cele ce se remit în alte localități prin bancă sau prin poștă și plățile efectuate prin virament. Plafonul pentru deplasări poate fi reîntregit în același trimestru cu avansurile neutilizate și restituite. În cazul în care plafonul pentru deplasări nu a fost utilizat într-un trimestru, sumele nu se reportează în trimestrul următor. → și *plăți plafonate.*

FLUX BRUT DE CAPITAL, suma totală a intrărilor de capital, în decurs de un an, într-o țară în curs de dezvoltare. → și *flux net de capital.*

FLUX (MIȘCARE) DE CAPITAL, deplasarea, trecerea sub diferite forme a unor fonduri bănești dintr-o țară în alta ca o consecință a efectuării operațiunilor de decontare, împrumuturi, de transferuri de depozite bancare etc. **F. (m)de c.** se reflectă în balanța de plăți. → și *flux net de capital.*

FLUX NET DE CAPITAL, diferența dintre intrările totale de capital, înregistrate în decursul unui an, într-o țară în curs de dezvoltare și ieșirile totale de capital în aceeași perioadă de timp sub forma plății ratelor anuale scadente și a dobînzilor aferente. → și *anuitate; datorie publică (~ publică externă); flux brut de capital; serviciul datoriei externe.*

FOAIE DE VĂRSĂMÎNT CU CHITANȚĂ, document pe baza căruia titularii de cont depun la casieria unității bancare suma de bani în numerar. Imprimatul este format din două file: foaia de vărsămînt și chitanța. Aceste documente nu pot fi trimise la casieria băncii prin intermediul clienților. La primirea **f. de v. cu c.** și a numerarului, casierul verifică exactitatea documentelor și încasează numerarul pe baza monetarului. **F. de v.** rămîne la casierul băncii, iar chitanța se eliberează depunătorului. Casierii eliberează chitanța numai după numărarea prealabilă a banilor. → și *case de încasări.*

F.O.B., → **VÎNZARE F.O.B.**

FOND 1. Totalitatea resurselor bănești care aparțin unei unități economice de stat, cooperatiste, centrală economică, minister, consiliu popular sau statului și care sînt destinate a fi folosite în vederea atingerii unui anumit scop. **2.** Expresie valorică a surselor de proveniență a mijloacelor economice. Unitățile economice de stat pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin din planul național unic sînt înzestrate din fondul național de dezvoltare economico-socială, cu mijloacele economice necesare. Dotarea cu asemenea mijloace de producție constituie de fapt un transfer al unei părți din fondul social al statului, în administrarea operativă a întreprinderilor, unicul proprietar al acestor mijloace rămînînd mai departe statul. Ansamblul acestor mijloace aflate în administrarea unei întreprinderi este cu totul separat de acela al altor întreprinderi de stat, cași de acela al organelor sale ierarhice. De aici decurge și obligația întreprinderilor de a avea contabilitate proprie, conturi de beneficii și pierderi separate și de a încheia bilanțuri independente. În contabilitatea întreprinderii aceleași mijloace de producție apar atît sub aspectul componenței, cînd sînt numite „mijloace", cît și sub aspectul provenienței, respectiv, al surscl lor de procurare, în care caz, poartă numele de „fonduri". Separarea acestora în mijloace și fonduri se datorează faptului că întreprinderea, în calitate de administratoare a unei părți din fondul social al statului, trebuie să țină, pe de o parte, o evidență a existenței și folosirii acestor mijloace în conformitate cu

planul de stat, iar pe de altă parte, trebuie să evidenţieze şi obligaţiile, respectiv răspunderea întreprinderii faţă de stat ca proprietar absolut şi exclusiv al mijloacelor de producţie transferate în folosinţa întreprinderilor sale. În acest mod, mijloacele de producţie, sub aspectul componenţei lor, constituie instrumentele active cu ajutorul cărora se desfăşoară activitatea întreprinderilor, spre deosebire de sursele acestor mijloace care constituie o creanţă a statului asupra întreprinderii, deci, un pasiv al ei. Din punctul de vedere al practicii economice, în contabilitatea întreprinderii, mijloacele şi sursele au caractere distincte, ca elemente de activ şi de pasiv, în timp ce economia politică atribuie mijloacelor atît sub aspectul componenţei, cît şi sub cel al provenienţei lor o definire unică şi anume aceea de fonduri, datorită faptului că, la nivelul economiei naţionale, atît mijloacele, cît şi sursele de formare a lor se află concentrate la stat. Sursele de provenienţă a mijloacelor întreprinderii pot fi de la stat, de la alte întreprinderi, din sursele proprii ale întreprinderii, din credite bancare etc. Din punctul de vedere al surselor de provenienţă fondurile întreprinderii se grupează în *fonduri proprii şi asimilate lor, fonduri atrase şi împrumutate* şi *fonduri cu destinaţie specială*. Noţiunile de fonduri proprii şi fonduri împrumutate sînt specifice numai fondurilor nu şi mijloacelor, deoarece în contabilitate pentru fondurile proprii se ţin conturi separate de conturile fondurilor împrumutate, în timp ce la conturile de mijloace se înregistrează la un loc mijloacele procurate din fonduri proprii cu acelea procurate din mijloace împrumutate. Compartimentul financiar-contabil urmăreşte şi controlează formarea şi utilizarea acestor fonduri ţinînd seama de particularităţile lor, avînd ca sarcină de a furniza informaţiile necesare conducerii întreprinderii şi organelor tutelare, cu privire la mişcarea acestora.

FOND ALIMENTAR DE REZERVĂ, parte componentă a fondului de consum constituit în fiecare C.A.P. pentru ajutorarea cooperatorilor în anii cu recolte slabe sau compromise din cauza calamităţilor naturii; reprezintă pînă la 2% din producţia totală anuală de cereale.

FOND ATRAS, sume de bani introduse temporar în circuitul economic al întreprinderii. Ele provin de la alte întreprinderi, instituţii sau persoane fizice, din amortizări, impozite, vărsăminte din beneficii etc. Aici se includ de ex. şi datoriile întreprinderii faţă de terţi şi care, datorită faptului că se achită la o anumită scadenţă, ele se pot utiliza pînă atunci, de întreprinderea în cauză. Potrivit normelor existente, aceste fonduri s-au redus sensibil, deoarece acum, sumele datorate sînt reţinute direct de către bancă pentru a fi achitate potrivit destinaţiei lor.

FOND BĂNESC, f. constituit sub formă bănească, centralizat sau necentralizat şi se utilizează pentru îndeplinirea funcţiilor banilor. **F.b.** se formează, se repartizează şi se utilizează cu ajutorul pîrghiilor financiare şi a celor de credit: impozite, vărsăminte din beneficii, contribuţii pentru asigurările sociale, taxe, cheltuielile pentru finanţarea economiei naţionale şi a activităţilor social-culturale, mobilizarea disponibilităţilor băneşti din conturile întreprinderilor de la bancă, acordarea de credite pe termen scurt, pe termen lung etc. **F.b.** centralizat se constituie la dispoziţia organelor statului şi cuprinde: fondul central şi fondurile locale de dezvoltare economico-socială, fondul asigurărilor sociale de stat şi cooperatiste, fondul asigurărilor de stat de bunuri, de persoane şi răspundere civilă, fondul pentru acordarea de credite pe termen scurt, fondul pentru acordarea de credite pe termen lung, fondul constituit prin mobilizarea economiilor băneşti ale populaţiei. **F.b.** *necentralizat* se constituie şi se utilizează în cadrul unităţilor economice de stat şi cooperatiste.

FOND CENTRALIZAT DE REZERVĂ SAU DE ASIGURARE se formează în natură și în bani și se utilizează pentru unitățile socialiste de stat. **F.c. de r.** se formează, în principal, de la bugetul statului și din acumulările bănești ale unor ramuri și departamente, alimentîndu-se pe seama resurselor centralizate ale societății. Din grupa acestor fonduri fac parte: rezervele de stat materiale (materii prime, semințe, alimente, utilaje etc.); rezerva bugetară constituită din bugetul republican la dispoziția Consiliului de Stat; fondurile de rezervă constituite la nivelul centralelor economice; fondurile de rezervă bugetară aflate la dispoziția comitetelor executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București; excedentul bugetar care se creează în cursul anului; fondul de asigurare al întreprinderilor agricole de stat, creat la nivelul organelor ierarhic superioare. Aceste **f.** sînt destinate refacerii bunurilor proprietate a întregului popor, care au fost distruse de calamități ale naturii sau de accidente. În același timp, o anumită parte a acestor **f.** se folosește și pentru finanțarea unor acțiuni noi, neprevăzute cu prilejul elaborării planului național unic sau pentru suplimentarea unor acțiuni planificate. Din acest motiv, aceste fonduri îndeplinesc atît funcția de asigurare, cît și pe aceea de rezervă. → și *fond de rezervă*.

FOND CU DESTINAȚIE SPECIALĂ se creează din beneficiile întreprinderii sau din alte surse și capătă o destinație stabilită chiar din momentul constituirii lui, din care cauză el nu poate fi utilizat în alte scopuri. Schimbarea destinației pentru care a fost creat constituie o încălcare a disciplinei financiare. **F. cu d.s.** se constituie din beneficiile întreprinderii numai sub rezerva îndeplinirii indicatorilor planului național unic și de reducere a costurilor de producție. Din categoria fondurilor cu destinație specială fac parte fondul pentru mica mecanizare, finanțări și încasări cu scop special ș.a.

FOND DE ACUMULARE, → **FOND DE DEZVOLTARE (ACUMULARE).**

FOND DE AJUTOR ÎN NATURĂ, parte componentă a fondului de consum ce se constituie în fiecare C.A.P., reprezentînd una din formele specifice de asigurare materială a cooperatorilor și a familiilor lor în caz de bătrînețe, precum și în cazurile de pierdere totală, parțială, definitivă sau temporară a capacității de muncă. Ajutoarele în natură (grîu, porumb, cartofi etc.) se acordă peste pensie sau alte ajutoare în caz de pierdere a capacității de muncă, în caz de maternitate etc. Acest fond se poate transforma parțial și în bani.

FOND DE AJUTORARE INTERCOOPERATIST se formează în cadrul cooperativelor agricole de producție cu activitate economică bună și se pune la dispoziția uniunii județene în vederea ajutorării cooperativelor agricole care au înregistrat unele dificultăți economico-financiare.

FOND DE AMORTIZARE, parte componentă a *fondului național de dezvoltare economico-socială* (→), reprezentînd recuperarea valorică treptată a uzurii fizice și morale a mijloacelor fixe, prin includerea amortizării respective în costul produselor fabricate. Mărimea **f. de a.** depinde de cuantumul valoric al mijloacelor fixe și de rata amortizării (normele de amortizare). Menirea principală a **f. de a.** este să asigure înlocuirea la timp a mijloacelor fixe uzate sau demodate, scoase din funcțiune, să stimuleze reducerea cheltuielilor de producție și a costurilor de producție. **F. de a.** poate constitui și o sursă de finanțare a reproducției lărgite a mijloacelor fixe, de introducere a progresului tehnic ca urmare a sporirii productivității muncii în ramurile care produc mijloace fixe și a procurării de noi mijloace fixe perfecționate, mai ieftine, cu proprietăți tehnico-economice și cu parametri tehnico-funcționali superiori, care asigură un randament mai înalt și, deci, o lărgire a pro-

ducției. De asemenea, ca urmare a posibilității de funcționare a mijloacelor fixe peste durata lor normală de serviciu, în decursul mai multor cicluri de producție, a recuperării treptate a uzurii și păstrării fondului disponibil în cont la bancă, acesta poate fi folosit temporar ca sursă de creditare a economiei naționale. Realizarea tuturor acestor obiective reclamă folosirea cu simț de răspundere, cu eficiență maximă a **f.** de **a.** pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție și reînnoirea calitativă a mijloacelor fixe uzate ținînd seama de cuceririle științei și de progresul tehnic. → și *amortizare.*

FOND DE ASIGURARE, f. constituit anual, descentralizat, pe baze științifice, pe principiul mutualității, numai sub formă bănească, din primele de asigurare încasate de la asigurați (persoane fizice și juridice). **F.** de **a.** se compune din *fondul curent,* care este format dintr-o parte a primelor de asigurare încasate în anul de gestiune potrivit prevederilor planului financiar ADAS, folosit pentru plata despăgubirilor și a sumelor asigurate din anul respectiv și *fondul de rezervă* ce se constituie prin alocări din diferența rezultată dintre veniturile și cheltuielile anuale ADAS. **F.** de **a.** se utilizează pentru plata despăgubirilor și a sumelor asigurate în caz de pagube provocate bunurilor asigurate sau a producerii de accidente, pentru repararea unor prejudicii de care asigurații răspund potrivit legii, pentru finanțarea acțiunilor de prevenire și combatere a daunelor, pentru constituirea fondului statutar, a fondului de rezervă în lei și în valută, a rezervei de prime la asigurările de persoane etc. Utilizarea acestui fond se face în mod centralizat. **F.** de **a.** se constituie pentru asigurările de stat de bunuri, de persoane și de răspundere civilă. **F.** de **a.** contribuie nu numai la realizarea reproducției simple, ci și la înfăptuirea reproducției lărgite, la creditarea economiei naționale; din acest fond se finanțează și cheltuielile generale și specifice de administrație etc. Constituirea, repartizarea, folosirea eficientă și controlul asupra **f.** de **a.** au fost încredințate Administrației Asigurărilor de Stat.

FOND DE ASIGURARE AL ÎNTREPRINDERILOR AGRICOLE DE STAT, f. format la nivelul organelor agricole ierarhic superioare, dintr-o cotă de 40% din beneficiile realizate anual de I.A.S., după ce în prealabil s-au scăzut sumele aferente rambursării creditelor primite pentru lucrări de mică mecanizare, a sumelor destinate fondului de premiere etc. Acest fond este utilizat pentru compensarea pagubelor provocate de acțiunea negativă a factorilor naturali unităților subordonate care au suportat astfel de daune și pentru acoperirea eventualelor subvenții de stat ale acestor unități. Organul ierarhic superior are latitudinea să folosească o parte din **f.** de **a.** pentru acoperirea pagubelor provocate și la alte trusturi agricole. Fondul neutilizat în cursul anului se reportează pe anul următor.

FOND DE CONSOLIDARE, f. constituit în întreprinderile agricole de stat prin alimentarea anuală cu anumite cote din beneficiile realizate; se păstrează la unitatea bancară într-un cont special deschis pe numele întreprinderii, denumit „Cont de decontare privind fondul de consolidare". **F.** se utilizează pentru finanțarea unor investiții de mai mică amploare, însă deosebit de importante, cu efecte economice imediate, menite să contribuie la întărirea economică a acestor întreprinderi, la creșterea productivității muncii, la sporirea volumului producției agricole, la reducerea costurilor de producție și la obținerea de rezultate financiare cît mai bune. Din acest fond se finanțează investițiile planificate ale întreprinderii agricole de stat referitoare la mecanizarea lucrărilor agricole, dezvoltarea producției vegetale, dezvoltarea sectorului zootehnic etc. Partea **f.** de **c.** neconsumată în cursul anului de plan se reportează în anul următor. Departamentul agriculturii din Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare poate redistribui pînă la 70% din fondul format, între alte întreprinderi agricole de stat.

FOND DE CONSUM, partea cea mai mare din venitul național destinată asigurării retribuirii membrilor societății după cantitatea, calitatea, importanța socială și rezultatele muncii prestate, participarea la beneficii, precum și retribuția socială sub forma acoperirii cheltuielilor pe care societatea le efectuează din bugetul de stat și din fondurile proprii ale unităților socialiste în scopul satisfacerii cerințelor comune și personale, materiale și spirituale ale întregului popor (învățămînt, ocrotirea sănătății, cultură, artă etc.). Acest fond se constituie în procesul repartiției (distribuirii și redistribuirii) venitului național. **F.** de **c.** este o categorie comună tuturor orînduirilor sociale, mărimea, structura și natura sa economică fiind determinate de conținutul *relațiilor de producție* și de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție. În orînduirile presocialiste, constituirea, repartizarea și utilizarea **f.** de **c.** are un caracter de clasă, fiind destinat într-o anumită măsură pentru reproducerea forței de muncă a oamenilor muncii exploatați, dar mai ales pentru acoperirea cheltuielilor parazitare și de lux ale claselor exploatatoare, pentru militarizare și întreținerea organelor represive ale statului. În *socialism*, **f.** de **c.** constituie rezultatul muncii întregului popor și este destinat satisfacerii tot mai complete a cerințelor materiale și spirituale ale membrilor societății. În țara noastră, cuantumul **f.** de **c.** a fost stabilit la 66—67% în cincinalul 1976—1980 și se estimează ca în perioada 1981—1985 și pînă în anul 1990 volumul acestui fond să ajungă la 70% din venitul național. → și *fond de consum individual; fond de consum social.*

FOND DE CONSUM INDIVIDUAL, partea cea mai importantă a fondului de consum, care se constituie și se repartizează între membrii societății potrivit cerințelor legii economice a repartiției după muncă. Destinat stimulării materiale a membrilor societății, **f.** de **c.i.** are un rol important în creșterea productivității muncii, în valorificarea superioară a resurselor materiale, în reducerea costurilor de producție și în sporirea venitului net. În **f.** de **c.i.** sînt cuprinse retribuțiile după cantitatea, calitatea și importanța socială a muncii, *prime* și *premii*, participarea la beneficii în raport cu contribuția fiecăruia la dezvoltarea întreprinderii, cu activitatea depusă și cu vechimea în unitate, gratificațiile, veniturile în bani și în natură ale membrilor C.A.P., resursele create în gospodăriile personale și individuale, diferite alte forme de repartiție etc. Acest fond este folosit de către fiecare cetățean pentru satisfacerea nevoilor sale și ale membrilor săi de familie. → și *fond de consum; fond de consum social.*

FOND DE CONSUM SOCIAL, parte a fondului de consum, care se constituie și se utilizează de către stat în *mod centralizat*, pe grupe de *populație*, pe *acțiuni*, pe domenii de activitate, pe *județe*, *municipii*, *orașe* etc. De acest fond beneficiază, direct sau indirect, întreaga societate, sub forma diferitelor încasări bănești, a anumitor servicii gratuite sau cu tarif redus etc. Din **f.** de **c.s.** se efectuează cheltuielile social-culturale (învățămîntul de toate gradele, ocrotirea sănătății, asigurările sociale de stat și cooperatiste, alocația de stat pentru copii, cultură, artă, educație fizică, sport etc.), pentru întreținerea și funcționarea organelor puterii și administrației de stat, a justiției, procuraturii, forțelor armate etc. Din acest fond se acordă alocații de stat pentru copii, ajutorul mamelor cu mai mulți copii, se ocrotesc minorii, se plătesc *bursele elevilor și studenților*, *pensii*, *indemnizații* de asigurări sociale, trimiteri la tratament balnear și odihnă etc. **F.** de **c.s.** se repartizează populației în afara veniturilor individuale și, de regulă, fără a se lua în considerare munca prestată de fiecare persoană. Cheltuielile social-culturale medii pe o familie suportate de la bugetul statului au însumat 1 000 lei în 1950, 3 500 lei în 1965, 5 200 lei în 1970, 7 400 lei în 1975, 9 000 lei în 1978, 10 000 lei în 1980, iar cheltuielile de acest ordin pe o familie ce se vor finanța de la bugetul de stat, din fondurile pentru acțiuni sociale ale întreprinderilor și din fondurile proprii ale organizațiilor cooperatiste și obștești vor însuma, în 1985, 14 200 lei. În veniturile totale ale unei familii, ponderea

veniturilor provenite din fondurile sociale de consum sînt în medie de 22%. Pe măsura edificării socialismului și trecerii la comunism va spori din ce în ce mai mult atît cuantumul, cît și ponderea acestui fond — față în totalul fondului de consum. → și *fond de consum; fond de consum individual.*

FOND DE DEZVOLTARE (ACUMULARE), parte a venitului național destinată creării condițiilor materiale care să asigure reproducția socialistă lărgită, perfecționarea producției pe baza tehnicii celei mai înalte, precum și pentru creșterea condițiilor necesare creșterii nivelului de trai material și cultural al poporului. **F. de d. (a.)** cuprinde în structura sa: fondul destinat lărgirii producției; fondul pentru construcții social-culturale; fondul de rezervă și de asigurare. Din **f. de d.(a.)** se finanțează investițiile productive, creșterile de mijloace circulante, precum și investițiile din sfera neproductivă. În țara noastră, **f. de d. (a.)** reprezintă circa 30% din venitul național. La Congresul al XII-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că: „Politica partidului de repartizare a venitului național pentru dezvoltare și pentru consum a asigurat întărirea continuă a potențialului economic al țării, concomitent cu ridicarea generală a nivelului de trai al oamenilor muncii". → și *fondul național de dezvoltare economico-socială.*

FOND DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ AL C.A P., f. format din beneficiu în procesul repartiției producției nete, la nivelul fiecărei C.A.P. Trecerea la calcularea costului de producție în C.A.P. face ca fondul de amortizare ce se constituie să fie cuprins în fondul de dezvoltare. Cuantumul efectiv al acestui fond depinde în mod direct de mărimea producției nete, din care se alimentează cu cel puțin 18%. Acest fond se mai alimentează și din diferite alte surse, precum și din depunerile în bani ale membrilor cooperatori la partea socială. **F.** de **d.e.** al C.A.P. se prezintă sub formă naturală (mașini agricole, instalații, mijloace de transport, noi amenajări pentru irigații, extinderea plantațiilor, creșterea numărului de animale de producție și de prăsilă, sporirea în greutate vie a animalelor, creșterea rezervelor de semințe și furaje, noile obiective social-culturale etc.) și sub formă bănească. **F.** de **d.e.** este utilizat pentru realizarea investițiilor, inclusiv plata în natură și în bani a membrilor cooperatori folosiți în acest scop, rambursarea creditelor pe termen lung pentru investiții, alimentarea fondului de rezervă destinat lărgirii producției și îmbunătățirii continue a procesului de producție, contribuția pentru alimentarea fondului social al asociațiilor economice intercooperatiste, al asociațiilor cu unități de stat sau ale cooperației de consum. Partea cea mai mare a **f.** de **d.e.** este destinată lărgirii, perfecționării și modernizării bazei tehnice a producției. Prin utilizarea rațională și eficientă a acestui fond se asigură an de an reproducția lărgită și satisfacerea pe o treaptă superioară a cerințelor economiei naționale.

FOND DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ, categorie economică complexă proprie orînduirii noastre socialiste, care exprimă sintetic totalitatea resurselor materiale și bănești destinate sporirii și perfecționării continue a forțelor de producție și lărgirii bazei materiale a activității social-culturale. Acest **f.** este format din acea parte a venitului național destinat dezvoltării, *fond de dezvoltare* (→), *fond de amortizare* (→) și, eventual, alte resurse. Din acest fond se finanțează în general investițiile din sfera producției materiale, creșterile de mijloace circulante, investițiile din sfera neproductivă, precum și constituirea de fonduri de rezervă și de asigurare, necesare economiei naționale. Principala parte a acestui fond este alocată pentru realizarea progresului în ritm înalt al industriei și agriculturii, pentru înfăptuirea programului de îmbunătățiri funciare și irigații, pentru dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a socialismului, sistematizarea teritoriului, a orașelor și satelor, pentru dezvoltarea construcției de locuințe. Ritmul înalt de creștere a venitului național permite repartizarea continuă a unei părți însemnate din venitul

național pentru acest fond, ceea ce va face posibilă dezvoltarea, modernizarea și înnoirea permanentă a bazei tehnico-materiale a întregii societăți. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că: „Pornind de la necesitatea lichidării stării de înapoiere economică în care se găsea țara noastră și înscrierii ei ferme pe calea progresului și civilizației moderne, partidul a acordat o atenție deosebită justei repartizări a venitului național în fond de consum și fond de dezvoltare, alocînd, în ultimii 10—12 ani, pentru fondul de dezvoltare circa o treime din venitul național. Viața a evidențiat cu putere că numai pe baza unui ritm înalt de acumulare s-a putut asigura atît creșterea impetuoasă a forțelor de producție, cît și ridicarea nivelului de trai material și spiritual al întregii națiuni".

FOND DE ECHILIBRARE BUGETARĂ, mijloace bănești mobilizate la nivelul treptelor administrative teritoriale superioare (județe, municipiul București etc.), provenite din plusurile de venituri de la bugetele excedentare subordonate și repartizarea lor, sub formă de subvenții, bugetelor subordonate care au venituri inferioare nivelului cheltuielilor lor. → și *echilibrare bugetară.*

FOND DE ÎNLOCUIRE, parte a valorii produsului social destinată înlocuirii materiale și valorice a mijloacelor de producție consumate în procesul de producție într-o anumită perioadă de timp. **F. de i.** este menit să asigure continuitatea procesului de producție și să compenseze mijloacele de muncă a căror valoare se transmite treptat, pe măsura uzurii, în valoarea *noului produs,* precum și obiectele muncii, a căror formă materială și mărime valorică se cuprind în întregime în noul produs. Fondul, deși constituie o categorie economică a reproducției simple, el îndeplinește practic și un rol de acumulare datorită faptului că introducerea progresului tehnic în procesul de producție are drept rezultat reducerea normelor de consum a obiectelor muncii și diminuarea valorii mijloacelor fixe care se înlocuiesc. În acest fel o parte din mijloacele de producție consumate în perioada curentă poate deveni în perioada viitoare o resursă a reproducției lărgite.

FOND DE PREMIERE, f. constituit la nivelul întreprinderilor pe seama beneficiilor planificate și a celor peste plan, din subvenții sau din economii realizate la subvenții, în condițiile realizării indicatorilor stabiliți prin planul național unic. Din acest fond se acordă personalului muncitor premii anuale, premii pentru economii de materiale și manoperă, pentru depășirea sarcinilor la export și reducerea importurilor, precum și pentru obținerea unor rezultate deosebite în activitatea din timpul anului. La nivelul centralelor, **f.** de **p.** se alimentează cu o anumită cotă din beneficiile realizate prin efort propriu și cu o cotă calculată asupra fondului de retribuire planificat anual, pe total centrală. Asemenea fonduri se constituie la toate unitățile organizate pe baza autogestiunii economico-financiare, cu condiția îndeplinirii sau depășirii planului de producție, a realizării planului de reducere a costului de producție sau a cheltuielilor de circulație, a realizării și depășirii beneficiului planificat etc.

FOND DE RETRIBUIRE 1. Parte din venitul național destinată consumului individual, ce se repartizează direct celor ce muncesc; **2.** Cuantumul total al retribuțiilor cuvenite personalului muncitor al unei unități socialiste, determinat în funcție de cantitatea, calitatea, importanța socială a muncii și de contribuția adusă la dezvoltarea producției materiale și spirituale a societății într-o anumită perioadă de timp. **F. de r.** se determină pe an, semestru, trimestru, lună, chenzină. În acest fond se includ toate elementele de retribuire după muncă, cum sînt retribuția tarifară, sporurile pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate, sporurile pentru condiții deosebite de muncă, influența și intensitatea factorilor nocivi (condiții foarte grele sau foarte vătămătoare, grele sau vătămătoare, locuri de muncă obișnuite), gratificațiile, premiile, indemnizațiile și sporurile do șantier, sporurile pentru munca

de noapte, plata orelor suplimentare, a compensațiilor pentru concediile de odihnă nefolosite etc. Datorită importanței retribuțiilor ca elemente componente ale costului de producție, este necesar un control riguros în ce privește aplicarea corectă a sistemelor de retribuire, de premiere, acordarea de sporuri și alte stimulente. Prin controlul utilizării acestui fond se urmărește dacă productivitatea muncii are un ritm de creștere superior creșterii retribuțiilor, pentru a face astfel posibilă realizarea de acumulări. Controlul acestui fond asigură, totodată, plata retribuțiilor în raport cu realizarea volumului producției nete, a producției-marfă planificate. ◇**F. de r. admisibil 1. F.** destinat plății întregului personal muncitor din întreprinderile industriale, planificat lunar, recalculat în raport cu gradul de îndeplinire a planului valorii producției nete și cumulat pe toată perioada de timp expirată de la începutul anului, pe baza procentului de realizare însumată a valorii producției nete pe aceeași perioadă și cu respectarea normelor legale privitoare la acordarea drepturilor de retribuire. Recalcularea fondului de retribuire se face lunar însă pentru toate lunile expirate din an. **2.** Limita maximă pînă la care unitățile bancare pot elibera întreprinderilor sume de bani reprezentînd retribuirea după muncă pe o anumită perioadă de timp. **F. de r.a.** nu se stabilește în prealabil, ci se determină pe baza rezultatelor fiecărei întreprinderi. Mărimea lui depinde de gradul de realizare a planului valorii producției nete cumulată pe întreaga perioadă expirată de la începutul anului, de calitatea produselor, de măsura în care acestea au desfacerea asigurată la intern sau la export, de nivelul **f. de r.** planificat. Cu prilejul calculării și eliberării de către bancă a **f. de r.** nu se ia în considerare valoarea producției nete aferentă produselor finite și semifabricatelor obținute care nu au desfacerea asigurată (excepție fac produsele rezultate din prelucrarea materiilor prime agricole perisabile) și nici valoarea producției nete aferentă produselor finite și semifabricatelor respinse ca necorespunzătoare calitativ, pînă la înlăturarea defectelor respective de fabricație și asigurarea desfacerii lor. **F. de r.a.** se determină pe baza următoarei formule:

$$Fra = Frp \times \frac{VPNr - VPNe}{VPNp},$$

în care:

Fra = fondul de retribuire admisibil;

Frp = fondul de retribuire planificat lunar pentru întregul personal muncitor, cumulat de la începutul anului;

$VPNr$ = valoarea producției nete realizată, cumulată de la începutul anului;

$VPNe$ = valoarea producției nete aferentă produselor care se exclud din calculul producției nete realizate;

$VPNp$ = valoarea producției nete planificate, cumulată pe aceeași perioadă de timp.

Pentru unitățile industriale de stat care au prevăzute subvenții, **f. de r.a.** se determină pe baza fondului de retribuire planificat lunar, cumulat de la începutul anului, stabilit în raport cu realizarea planului valorii producției nete corectată cu subvenția cuvenită. În cazul în care fondul de retribuire calculat lunar depășește **f. de r.a.**, diferența în plus față de acest ultim fond reprezintă depășire necorespunzătoare și nu se eliberează de către unitățile bancare. Unitățile bancare sînt obligate să examineze și să acționeze pentru ca întreprinderile să realizeze ritmic indicatorul valorii producției nete potrivit prevederilor planului, contractelor încheiate și comenzilor primite, să verifice modul de calculare a **f. de r.a.**, să respingă la plată sumele necuvenite și să efectueze controlul ulterior asupra utilizării acestui fond. Controlul calculării și utilizării eficiente a **f. de r.** îl exercită și organele controlului financiar preventiv din întreprinderi, organele de control financiar intern din minis-

tere, centrale industriale, din consiliile populare ale județelor și a municipiului București. Nerespectarea normelor de calculare, verificare, eliberare și utilizare a **f. de r.a.** atrage după sine răspunderea disciplinară, administrativă, materială, civilă sau penală, după caz. Calcularea corectă și eliberarea de către unitățile bancare a **f. de r.a.** urmăresc existența unei baze reale pentru retribuire, prevenirea disproporției dintre fondul de retribuire și valoarea producției nete, conduce la creșterea răspunderii pentru realizarea cantitativă, calitativă și sortimentală a planului economic de către fiecare unitate economică, conduce la întărirea autogestiunii economico-financiare, a disciplinei economice, financiare și de casă, contribuind la menținerea unei circulații bănești sănătoase. ◇**F. de r. planificat,** fond centralizat prin care se stabilește volumul total al fondului de retribuire și care se repartizează apoi pe ministere, direcții generale, centrale economice, trusturi, întreprinderi, instituții etc. ◇ **F. de r. scriptic,** fond destinat achitării retribuțiilor personalului permanent înregistrat în documentele și scriptele unității economice sau bugetare. → și *planificarea fondului de retribuire; producție netă.*

FOND DE RETRIBUIRE A MEMBRILOR COOPERATIVEI AGRICOLE DE PRODUCȚIE, parte din producția netă realizată de cooperativa agricolă de producție, destinată retribuirii membrilor cooperatori în funcție de cantitatea, calitatea și rezultatele muncii prestate în cooperativă. Cuantumul acestui fond diferă de la o cooperativă la alta, fiind în funcție de nivelul de dezvoltare economico-organizatorică a C.A.P. (planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli, normele de muncă și tarifele stabilite). Mărimea definitivă a acestui fond se determină la sfîrșitul anului, pe baza rezultatelor obținute, cînd se face și recalcularea acestui fond în funcție de avansurile acordate cooperatorilor în cursul anului. În C.A.P. **f.** de **r.** îmbracă atît forma bănească, cît și cea naturală și se repartizează membrilor cooperatori potrivit acordului global.

FOND DE REZERVĂ, parte componentă a *fondului național de dezvoltare economico-socială* (→) destinat satisfacerii diferitelor nevoi neprevăzute ale economiei. Fondul se prezintă sub forma rezervelor de plan (materii prime, materiale, combustibil, produse finite, resurse bănești pentru investiții și retribuirea după muncă, rezerve valutare etc.) menite să satisfacă unele cerințe legate de realizarea și depășirea planului național unic și sub forma rezervelor de stat (materii prime de bază, bunuri de consum, rezerve valutare etc.) necesare rezolvării unor situații deosebite.

FOND DE REZERVĂ BUGETARĂ, f. constituit în fiecare an din veniturile bugetare și prevăzut la partea de cheltuieli a bugetului de stat. Cuantumul acestui fond se stabilește odată cu elaborarea și adoptarea bugetului de stat, fiind destinat suplimentării, în cazuri justificate, a creditelor bugetare aprobate pentru finanțarea unor acțiuni și servicii noi intervenite în cursul anului, în cazul unor calamități ale naturii etc.

FOND DE REZERVĂ BUGETARĂ ÎN BUGETELE LOCALE, f. format în fiecare an la partea de cheltuieli a bugetelor județelor și al municipiului București, la dispoziția comitetelor executive ale consiliilor populare respective. Acest **f.** servește pentru suplimentarea unor credite bugetare aprobate în vederea finanțării diferitelor acțiuni și sarcini noi care intervin în cursul anului. Disponibilitățile **f.** de **r.** pot fi întrebuințate pentru acțiunile prevăzute să se finanțeze din fondul de dezvoltare economico-socială, pentru alte acțiuni, inclusiv pentru reparații capitale urgente la clădiri administrative, racorduri și alte instalații. **F.** de **r.b.** pot fi angajate în efectuarea de cheltuieli, începînd cu trimestrul II al anului de plan cu condiția să se fi realizat integral veniturile proprii planificate în perioada respectivă și să existe certitudinea că aceste venituri se vor realiza pe întregul an. Dacă pe total județ

nu sînt realizate veniturile planificate, f. de r. care poate fi folosit se reduce cu suma veniturilor bugetare locale neîncasate la data angajării fondului. Aceste f. pot fi angajate și în trimestrul I al anului de plan, însă numai pentru refacerea unor lucrări distruse sau degradate de calamitățile naturii. F. de r.b. nu pot fi folosite pentru refacerea lucrărilor de construcții-montaj executate necorespunzător, majorarea subvențiilor aprobate unităților economice sau instituțiilor de stat, suplimentarea cheltuielilor de întreținere și funcționare a organelor locale ale administrației de stat etc. Dacă în cursul anului acest fond devine insuficient pentru finanțarea acțiunilor și sarcinilor noi, dar în bugetul județului respectiv, al municipiului București, există unele disponibilități de credite bugetare care nu mai sînt necesare pînă la finele anului pentru realizarea sarcinilor planificate, f. de r. se poate majora din aceste disponibilități cu pînă la cel mult 50% din cuantumul lui inițial aprobat. Nu se pot folosi în acest scop disponibilitățile de credite bugetare provenite din cheltuielile pentru retribuții și contribuții pentru asigurările sociale, fondurile pentru investiții și reparații capitale. → și *fond de rezervă bugetară; fond de rezervă bugetară în bugetul republican; rezervă bugetară.*

FOND DE REZERVĂ BUGETARĂ ÎN BUGETUL REPUBLICAN, f. constituit în fiecare an în partea de cheltuieli a bugetului republican — la dispoziția Consiliului de Stat —, fără să aibă vreo destinație stabilită inițial. Acest f. servește la suplimentarea, în cazuri justificate, a unor credite bugetare pentru finanțarea de acțiuni sau sarcini noi și urgente care nu au fost planificate inițial sau care au fost planificate cu sume mai mici decît necesitățile ce intervin în cursul anului, acoperirea unor pierderi provocate de calamități ale naturii, accidente etc. În cursul anului fondul se mai alimentează cu creditele bugetare care n-au fost utilizate, cu disponibilitățile de credite bugetare obținute la retribuții, cele rezultate din nerealizarea unor sarcini de plan etc. → și *fond de rezervă bugetară; fond de rezervă bugetară în bugetele locale; rezervă bugetară.*

FOND DE REZERVĂ PENTRU PRODUCȚIE, f. constituit în fiecare cooperativă agricolă de producție sub formă naturală (semințe, furaje etc.) și sub formă bănească, pentru retribuirea după muncă și în vederea asigurării continuității procesului de producție. → și *fond de consolidare; fond intercooperatist de întrajutorare și consolidare; fondul de rulment.*

FOND DE REZERVĂ PENTRU RETRIBUIREA DUPĂ MUNCĂ, f. constituit în C.A.P. și destinat să mențină stabilitatea veniturilor membrilor cooperatori în anii cu recolte slabe sau calamități ale naturii care afectează nivelul retribuției.

FOND DE REZERVĂ ȘI DE DEZVOLTARE, f. constituit din beneficii, la nivelul institutelor de cercetare științifică și destinat să acopere cheltuielile privind realizarea lucrărilor științifice, pentru nevoi proprii sau pentru acoperirea cheltuielilor cu unele lucrări de investiții. Același f. se constituie și la nivelul centralelor industriale prin aplicarea unei cote asupra valorii mijloacelor circulante proprii; suma absolută corespunzătoare se alocă din beneficiile planificate.

FOND EFECTIV DE RETRIBUIRE, totalitatea sumelor achitate drept retribuție muncitorilor și personalului tehnico-administrativ al întreprinderii, într-o anumită perioadă de timp. → și *fond de retribuire.*

FOND INDIVIZIBIL (DE BAZĂ), constituit și folosit în procesul cooperativizării agriculturii, reprezenta o importantă componentă a avutului obștesc al cooperativei agricole de producție și se caracteriza prin aceea că nu putea fi împărțit între cooperatori și nici nu putea fi înstrăinat. Încă de la înființarea primelor cooperative agricole

de producție, acest fond s-a alimentat cu o parte din mijloacele de producție aduse în cooperativă de către membrii cooperatori, cu o parte a acumulărilor fiecărei cooperative și cu ajutorul acordat sub mai multe forme de către stat. **F.i.** avea ca scop principal înfăptuirea reproducției lărgite și dezvoltarea economică a fiecărei cooperative agricole de producție. Astăzi aceste obiective se realizează prin *fondul de dezvoltare economică al C.A.P.* (→).

FOND INTERCOOPERATIST DE ÎNTRAJUTORARE ȘI CONSOLIDARE, f. constituit prin asocierea și contribuția benevolă a cooperativelor agricole de producție în vederea acoperirii unor deficite de furaje și pentru satisfacerea altor nevoi ale cooperativelor. Forma de existență a **f.i.** este în natură (grîu, secară, orz, ovăz, porumb etc.) și în bani și se formează din ceea ce depășește producția totală și marfă și care nu afectează obligațiile contractuale ale cooperativelor, retribuirea membrilor cooperatori și diferitele consumuri gospodărești. Adunarea generală a fiecărei cooperative agricole hotărăște asupra cantităților de produse și a sumelor de bani cu care poate participa la alimentarea fondului de întrajutorare. Din acest **f.**, pe baza hotărîrii biroului executiv al uniunii județene și cu aprobarea Uniunii Naționale a C.A.P., se acordă ajutoare C.A.P. sub formă de împrumuturi. Împrumuturile se acordă pe baza cererilor motivate ale C.A.P. pe termene de pînă la 3 ani, la care se percep dobînzi variabile în funcție de durata de timp în care se folosesc. Din dobînda rezultată se compensează diversele cheltuieli de depozitare, condiționare și combatere a dăunătorilor, construirea de noi spații de depozitare etc. Rambursarea împrumuturilor se face în aceleași produse sau în echivalențe stabilite.

FOND ÎMPRUMUTAT, resurse bănești (suplimentare) procurate de unitățile economice de stat de la bancă, peste cele proprii, pe diferite termene și utilizate pentru procurare de mijloace circulante, pentru mică mecanizare, investiții etc. Acest **f.** se formează pe seama mijloacelor bănești disponibile existente în economia națională. Prin intermediul lor organele bancare exercită un control riguros asupra activității desfășurate de către unitățile economice solicitatoare.

FOND PENTRU CHELTUIELI ÎN PERIOADA DE GARANȚIE, f. constituit din bonificația primită de la întreprinderile de comerț exterior, pentru asigurarea funcționării aparatelor, mașinilor etc., pe timpul de garanție și din încasarea taxelor incluse în prețul de vînzare cu amănuntul la unele produse de folosință îndelungată (televizoare, motociclete, automobile, aspiratoare etc.).

FOND PENTRU INOVAȚII, f. ce se constituie prin includerea unei cote lunare în cheltuielile de producție sau în cheltuielile de administrație și de conducere, fiind destinat să acopere cheltuielile pentru desăvîrșirea inovațiilor, pentru concursuri și premii atribuite inovatorilor etc.

FOND PENTRU INTRODUCEREA TEHNICII NOI, f. constituit la nivelul ministerelor, centralelor și comitetelor executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, prin includerea unei anumite cote diferențiate, în costul de uzină al produselor întreprinderilor subordonate. **F.** pentru **i.t.n.** se utilizează pentru asimilarea de noi produse, instalații sau modernizarea celor existente, introducerea de noi procedee tehnologice sau perfecționarea celor existente, producerea de prototipuri, cercetări pentru dezvoltarea întreprinderii etc. Unitățile bancare pot acorda credite întreprinderilor, cu dobîndă de 0,5%, pînă la formarea acestui fond, precum și în situațiile în care fondul deja constituit nu acoperă temporar cheltuielile planificate cu obiectivele din planul tehnic și de cercetare. Dobînzile percepute pentru aceste credite se includ în cheltuielile generale ale întreprinderii. Includerea cotei pentru constituirea acestui **f.** în costul de producție al întreprinderilor din

cadrul organizației tutelare, asigură utilizarea lui rațională și determină întreprinderile și organizațiile centrale din cadrul ministerului și consiliilor populare respective să ia cele mai eficace măsuri pentru a se obține produse de calitate superioară cu prețuri cît mai reduse.

FOND PENTRU ÎNTREȚINEREA CREȘELOR ȘI CĂMINELOR DE ZI, → **FONDUL PENTRU ACȚIUNI SOCIALE.**

FOND PENTRU ORGANIZAREA ȘANTIERULUI, totalitatea sumelor încasate de la beneficiarii de lucrări de investiții ce au ca destinație acoperirea cheltuielilor necesitate de organizarea șantierului. Fondul se reîntregește cu sumele rezultate din demontarea sau demolarea construcțiilor și amenajărilor provizorii.

FOND PENTRU RECLAMĂ COMERCIALĂ, f. creat la întreprinderile comerciale cu ridicata, în limita planificată din cadrul cheltuielilor de circulație și calculat pe baza unei cote procentuale repartizată de organul lor tutelar. Fondul se utilizează pentru acoperirea cheltuielilor făcute pentru: expunerea și prezentarea mărfurilor în vitrine și magazine, expoziții de mărfuri cu și fără vînzare, prezentare de modele noi, reclamă în presă, la radio și televiziune, reclame luminoase etc.

FOND REÎNNOIBIL AL O.N.U., instituit de Adunarea Generală a O.N.U. în luna decembrie 1973 pentru exploatarea resurselor naturale și administrat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.). Din acest **f.** se finanțează asistența tehnică necesară țărilor în curs de dezvoltare pentru descoperirea și determinarea volumului și a calității resurselor minerale, precum și pentru a le estima valoarea lor economică. Potrivit modului de funcționare, țările care primesc asistență în acest scop se angajează să contribuie la reînnoirea (reconstituirea) resurselor financiare ale **f.,** în situațiile în care rezultatele explorărilor conduc la începerea extracției în următorii 30 de ani. În asemenea cazuri, cota de participare este de 2% din valoarea producției anuale realizate, pe timp de 15 ani. Pe această cale de alimentare, **f.** devine autonom în următorii 20 de ani. Pînă în prezent **f.** se alimentează din contribuțiile voluntare ale unor țări, cum sînt: Belgia, Olanda, Canada, Irak, Japonia, S.U.A. ș.a.

FOND SOCIAL-CULTURAL ȘI SPORTIV, f. ce se constituie potrivit posibilităților economice ale fiecărei C.A.P. și se folosește în conformitate cu hotărîrea adunării generale a membrilor cooperatori, dar în primul rînd pentru organizarea și înzestrarea creșelor și căminelor sezoniere, acțiuni cultural-educative, dotarea bibliotecilor, acordarea de premii cooperatorilor fruntași în producție, organizarea învățămîntului agrozootehnic de masă și a laboratoarelor agricole, desfășurarea de activități sportive a membrilor cooperatori etc. Alimentarea anuală a **f.** se face în funcție de soldul existent la sfîrșitul anului precedent.

FOND SPECIAL, → **FOND CU DESTINAȚIE SPECIALĂ.**

FOND STATUTAR, echivalent valoric al mijloacelor fixe în totalitatea lor și a celei mai mari părți a mijloacelor circulante, puse la dispoziția întreprinderii gratuit și în folosință permanentă, din fondul social al statului, în vederea îndeplinirii sarcinilor de plan. La dotarea cu mijloace de producție se are în vedere faptul că mijloacele fixe puse la dispoziția întreprinderii integral nu pot fi transmise decît cu autorizația statului, iar mijloacele circulante decît pe măsura necesităților, pentru asigurarea stocului minim de materii prime și materiale, de producție neterminată, de produse finite și de mărfuri, pentru efectuarea cheltuielilor aferente perioadelor viitoare de gestiune etc.

FONDATOR, persoană care participă la înființarea unei asociații sau societăți. La înființarea societăților anonime se cere un număr de cel puțin 7 membri fondatori. Aceștia sînt cei ce discută și stabilesc condițiile în care se poate înființa societatea și le prevăd în actul constitutiv și în statutele societății.

FONDUL AURULUI, acord intervenit în octombrie 1961 între S.U.A., Anglia, Belgia, Elveția, Franța, R.F. Germania, Italia și Olanda, în baza căruia s-a format un stoc de aur în sumă de 250 milioane de dolari prețul lui fiind stabilit la 35 dolari uncia. **F.** era conceput ca un mijloc de menținere a prețului aurului stabilit pe piața din Londra. În acest scop, Banca Angliei a fost desemnată drept mandatară a acestui **f.** Datorită cererii crescînde de aur și greutății menținerii stabile a prețului acestuia, convenit anterior, **f.a.** s-a autodizolvat.

FONDUL BUNĂSTĂRII SOCIALE, se constituie din fondul de consum propriu-zis și din acea parte a fondului de acumulare care se folosește nemijlocit pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor generale ale existenței societății socialiste (construcția de locuințe, cheltuielile ce se efectuează cu protecția mediului înconjurător etc.). **F.b.s.** oglindește fidel structura nivelului de trai, cuprinzînd și laturile principale ale calității vieții. → și *fond de acumulare; fond de consum; fond de consum individual; fond de consum social; fond de dezvoltare economico-socială.*

FONDUL CENTRAL DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ, parte componentă principală a *fondului național de dezvoltare economico-socială* (→) care se formează din veniturile bugetului republican și se utilizează în concordanță cu prevederile planului național unic de dezvoltare economico-socială și ale bugetului de stat, pentru finanțarea investițiilor și a mijloacelor circulante la unitățile socialiste de stat republicane nou înființate sau la cele la care au loc mari dezvoltări, modernizări, pentru constituirea rezervelor de stat, diferite alte acțiuni și obiective cu caracter economic, dezvoltarea bazei materiale a unităților social-culturale republicane, a organelor centrale de stat și pentru alte scopuri prevăzute prin actele normative.

FONDUL CENTRALEI PENTRU FINANȚAREA INVESTIȚIILOR, f. constituit la nivelul fiecărei centrale economice, în limita cerințelor de finanțare, stabilită prin planul național unic și prin bugetul de venituri și cheltuieli, în concordanță cu normele legale, prin preluarea unei părți din amortizarea mijloacelor fixe de la întreprinderile din subordine, inclusiv diferența de amortizare rămasă după constituirea fondurilor proprii de dezvoltare ale întreprinderilor, din vărsămintele din beneficii ale întreprinderilor subordonate pentru restituirea fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor, diferite alte resurse prevăzute de actele normative și alocații de la bugetul de stat. **F.c.** pentru **f.i.** se folosește pentru finanțarea investițiilor la unitățile noi cu personalitate juridică, inclusiv pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social pentru aceste unități, precum și pentru finanțarea dezvoltărilor mai importante la întreprinderile subordonate care sînt în funcțiune, dar stabilite în mod distinct în planul național unic. Disponibilitățile acestui fond existente la finele anului, provenite din resursele proprii ale unităților economice, se reportează pentru anul următor și se utilizează pentru finanțarea investițiilor reportate. Diferența care rămîne neutilizată, precum și amortizarea rămasă după constituirea fondului propriu de investiții al centralei, se prelevă la bugetul statului.

FONDUL DE COOPERARE MONETARĂ AL C.E.E., f. instituit în anul 1973 în cadrul Comunității Economice Europene, constituit din cotele de participare ale țărilor membre și utilizat pentru intervenția pe piețele valutare în vederea menținerii cursului valutelor lor naționale în limitele stabilite de flotarea concertată a sistemului vest-european. Acest **f.** a fost conceput ca o măsură importantă și necesară

a realizării uniunii economice și monetare a țărilor membre ale C.E.E. Încercările de armonizare a politicilor economice și monetare au determinat mai multe crize ale sistemului vest-european de flotare concertată a valutelor respective.

FONDUL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ AL ÎNTREPRINDERII DE STAT, f. ce se constituie și se utilizează, începînd din anul 1979, la dispoziția întreprinderilor de stat, în limita cheltuielilor de investiții stabilite pe baza prevederilor anuale din planul național unic și a bugetului de venituri și cheltuieli (excepție făcînd dezvoltările importante prevăzute de lege, construcțiile de locuințe și alte investiții cu caracter social), precum și în limita ratelor scadente ale creditelor bancare primite pentru finanțarea investițiilor, inclusiv dobînzile aferente acestor credite. Acest f. se alimentează în fiecare an cu disponibilul existent la începutul anului, cu o parte din amortizarea aferentă mijloacelor fixe rămasă după restituirea fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor, cu alte resurse ale întreprinderii pentru finanțarea investițiilor, cum sînt cele provenite din valorificarea materialelor, pieselor și agregatelor rezultate la scoaterea din funcțiune a mijloacelor fixe, după compensarea cheltuielilor ocazionate de asemenea operațiuni, cu o cotă din beneficiile planificate în limita prevederilor anuale din planul național unic și a bugetului de venituri și cheltuieli privind investițiile ce se finanțează din fonduri proprii, cu cota corespunzătoare investițiilor rămase neacoperite din amortizări și din alte resurse, precum și cu o cotă de 20% din beneficiile peste plan. Din f. astfel constituit se finanțează investițiile productive cuprinse în planul național unic și în bugetul de venituri și cheltuieli, se rambursează ratele scadente la creditele bancare pentru investițiile din anii anteriori și se plătesc dobînzile aferente creditelor bancare pentru investiții. Partea din acest f. rămasă disponibilă la sfîrșitul anului se reportează pe anul următor.

FONDUL DE ECHIPAMENT AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE, f. constituit de către Adunarea Generală a organizației Națiunilor Unite în anul 1966, care urma să se alimenteze din contribuțiile voluntare ale țărilor dezvoltate. Din acest fond O.N.U. trebuia să acorde împrumuturi cu dobîndă redusă țărilor în curs de dezvoltare sau să acorde diferite donații acestor țări pentru efectuarea de investiții. Inițierea instituirii acestui fond a aparținut țărilor în curs de dezvoltare. Practic, acest fond nu s-a creat deoarece țările dezvoltate n-au depus contribuții voluntare.

FONDUL DE PARTICIPARE A OAMENILOR MUNCII LA BENEFICII se constituie în fiecare an pe baza rezultatelor economice ale întreprinderii obținute în anul anterior și este alimentat din beneficiile planificate și din cele peste plan, astfel: cu o cotă de pînă la 3% pe economie din beneficiul realizat în cadrul planului; cu o cotă de pînă la 25% din beneficiul realizat peste plan, stabilită în mod diferențiat, în raport cu căile prin care s-a obținut depășirea beneficiului; cu o cotă de pînă la 14% din beneficiul peste plan obținut prin depășirea producției nete; cu o cotă de pînă la 10% din beneficiul peste plan la unitățile producătoare cu sarcini de export, proporțional cu depășirea exportului și cu o cotă de pînă la 8% din beneficiul peste plan proporțional cu cel obținut pe alte căi. **F.** de **p.** a **o.m.** la **b.** se constituie integral dacă se realizează producția netă planificată și producția fizică contractată. Dacă acești indicatori nu se realizează, f. se reduce cu 1% pentru fiecare procent de nerealizare a planului, însă nu cu mai mult de 25%. Acest fond se repartizează anual de către adunarea generală a oamenilor muncii personalului muncitor, pe lîngă retribuția tarifară, în raport cu contribuția adusă la îndeplinirea și depășirea planului producției nete și a producției fizice, la dezvoltarea unității economice respective, cu activitatea depusă și cu vechimea în întreprindere. Consiliul oamenilor muncii din fiecare unitate economică stabilește (propune) sumele ce se cuvin fiecărui lucrător sub forma de participare la beneficii, fără ca acestea să fie plafonate. În

funcție de contribuția adusă la dezvoltarea întreprinderii și de vechimea în unitate, acest f. se repartizează astfel: cel puțin 85% pentru întregul personal muncitor al unității, stabilit în mod diferențiat, corespunzător pentru fiecare om al muncii; pînă la 5% pentru stimularea personalului distins cu titlul de fruntaș în întrecerea socialistă și a celorlalți oameni ai muncii care au avut o contribuție deosebită la realizarea de beneficii peste plan; pînă la 5% pentru acoperirea costului excursiilor colective organizate cu fonduri în valută, alocate pentru personalul muncitor care a adus o contribuție deosebită la realizarea și depășirea sarcinilor de export; pînă la 5% în vederea completării fondului pentru acțiuni sociale. Alături de sumele primite din acest f. personalului muncitor i se atribuie în cursul anului premii pentru realizări deosebite în muncă, în limita a 1% din fondul de retribuire planificat, premii pentru economii de materiale și forță de muncă, în limita unei cote din valoarea economiilor realizate etc. Participarea oamenilor muncii la beneficii — prin constituirea și utilizarea acestui fond —, a fost hotărîtă de Plenara C.C. al Partidului Comunist Român din martie 1978. Modul de constituire și destinațiile acestui f. au determinat o mai bună organizare a muncii și a producției, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, obținerea unei eficiențe economico-sociale ridicate, realizarea unor beneficii mai mari, din care oamenii muncii realizează importante venituri suplimentare.

FONDUL DE REZERVĂ AL ASIGURĂRILOR DE STAT, parte a fondului de asigurare constituit în lei și în valută, pe baza unor calcule statistico-matematice, destinat achitării despăgubirilor de asigurare și a sumelor asigurate în cazurile cînd acestea depășesc fondurile planificate în acest scop. **F.** se formează în fiecare an prin alocarea unei părți din diferența dintre veniturile și cheltuielile anuale ale ADAS. Practic, f. de r. este nelimitat în ce privește cuantumul în care se constituie, datorită răspunderilor mari pe care și le asumă ADAS la asigurările prin efectul legii și facultative. **F.** are un caracter aleatoriu, deoarece pagubele depășesc uneori cu mult fondul curent de asigurare (în unele zone riscurile pot fi mult mai frecvente și mai intense decît cele luate în considerare la stabilirea primelor de asigurare). După constituirea integrală a fondului statutar al ADAS, parte din diferență dintre veniturile și cheltuielile ADAS alimentează numai f. de r. Cînd se utilizează fondul de rezervă și în situațiile în care acest fond este mai mic de un miliard lei, partea rezultată din diferența dintre veniturile și cheltuielile ADAS se repartizează pentru reconstituirea acestui f. pînă la atingerea nivelului avut anterior utilizării. **F.** de r. are un caracter dinamic, deoarece nivelul său crește proporțional cu creșterea valorii bunurilor asigurate, a răspunderilor asumate și a eficienței obținute de ADAS în activitatea de asigurări. Întrucît din acest fond se compensează daunele și sumele asigurate care depășesc prevederile planificate, el creează condițiile necesare pentru ca ADAS să-și poată onora atît obligațiile pe care le are față de asigurați, cît și pe cele privind prelevarea beneficiilor planificate la bugetul statului. **F.** de r. face posibilă realizarea funcțiilor ADAS, asigură autonomia acestei instituții în îndeplinirea obligațiilor sale interne și externe și contribuie la înfăptuirea autogestiunii economico-financiare, la dezvoltarea activității de asigurări și la ridicarea eficienței lor economico-sociale. **F.** de r. se păstrează într-un cont special la bancă, constituind o sursă importantă de creditare a economiei naționale. → și *fond de asigurare*.

FONDUL DE REZERVĂ AL CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI se formează și se alimentează din beneficiul realizat de C.E.C. pînă la atingerea unui anumit nivel față de totalul depunerilor; este destinat acoperirii eventualelor pierderi ale acestei instituții.

FONDUL DE REZERVĂ PENTRU MIJLOACE CIRCULANTE, f. constituit la nivelul centralelor economice prin prelevarea unei cote de 0,5% din creșterea anuală

a fondului (normativului) mijloacelor circulante constituite de la întreprinderile subordonate. Acest **f.** se utilizează pentru completarea temporară a necesităților de mijloace circulante ale întreprinderilor din subordine, satisfacerea unor cerințe financiare urgente, efectuarea cheltuielilor de reprezentare și protocol, rambursarea creditelor primite anterior pentru creșteri de mijloace circulante (în cazul nerealizării planului de beneficii din cauze neimputabile), compensarea unor eventuale pierderi (goluri) de mijloace circulante proprii etc. **F. de r.** neutilizat în anul de plan se reportează cu aceeași destinație în anul următor.

FONDUL DE RULMENT 1. Formă a *fondului de rezervă pentru producție* (→). **2.** Expresia valorică a materiilor prime, materialelor etc. specifice profilului unităților agricole, strict necesare pentru continuarea normală a procesului de producție. **3. F.** constituit în cadrul asociațiilor de locatari prin depunerea de către fiecare membru al asociației a unei sume stabilite de adunarea generală, care să fie suficientă pentru acoperirea cheltuielilor comune lunare, calculate la nivelul lunii cu cele mai mari cheltuieli dintr-un an. **F. de r.** se folosește numai pentru efectuarea cheltuielilor de întreținere a părților și instalațiilor comune, stabilite ca obligații legale ce revin chiriașilor (locatarilor), pentru plata consumurilor de apă și energie electrică la părțile de folosință comună, încălzire centrală etc. Lunar, acest **f.** se reîntregește cu plata de către membrii asociației a cotelor de contribuție la cheltuielile comune. Evidența acestui **f.** se ține pe partizi și pe fiecare membru al asociației. Contribuțiile pentru alimentarea **f. de r.** se restituie în momentul în care membrii asociației de locatari nu mai au această calitate. → și *fondul pentru procurări de mijloace materiale; fondul pentru reparații.*

FONDUL DE SPRIJIN, f. înființat în anul 1976 în cadrul *Fondului Monetar Internațional*, (→) și alimentat cu o parte din beneficiul obținut din vînzarea aurului, din contribuțiile voluntare și din împrumuturi. **F.** este folosit pentru acordarea asistenței speciale țărilor în curs de dezvoltare și pentru echilibrarea balanței lor de plăți. În vederea utilizării **f. de s.** s-a întocmit lista țărilor celor mai sărace ale lumii, cărora li se pot acorda împrumuturi rambursabile în cinci ani, cu un termen de garanție egal și cu o dobîndă de numai 0,5% pe an. Pentru a beneficia de un astfel de împrumut, țara în curs de dezvoltare trebuie să invedereze în documente că face un efort propriu susținut pentru echilibrarea balanței de plăți. **F. de s.** este administrat de către F.M.I. în calitate de mandatar. → și *termen de grație; zile de grație.*

FONDUL DE STAT DE REZERVĂ PENTRU REPARAREA LOCUINȚELOR ÎN CAZ DE CALAMITĂȚI NATURALE, f. constituit din resursele bănești ale statului și destinat reparării locuințelor proprietate de stat avariate de calamitățile naturale.

FONDUL EUROPEAN DE ORIENTARE ȘI GARANTARE AGRICOLĂ (F.E.O.G.A.), f. creat în cadrul Comunității Economice Europene în scopul finanțării politicii agricole comunitare. Alimentarea **f.** se face cu 90% din taxele mobile percepute la import, care asigură circa 50% din veniturile fondului; diferența se completează din contribuția statelor membre.

FONDUL FIDUCIAR se constituie treptat în cadrul *Fondului Monetar Internațional* (→), începînd din anul 1976, din beneficiile obținute de pe urma vînzării libere pe piață, eșalonat, prin licitații periodice, a unei șesimi din stocul său de aur. Din resursele **f.f.** se acordă credite avantajoase ori se fac donații țărilor cel mai slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

FONDUL INTERNAȚIONAL DE DEZVOLTARE AGRICOLĂ (F.I.D.A.) agenție, organizație specializată a O.N.U., cu personalitate juridică internațională, înființată la Roma în 1974, al cărui obiectiv constă în mobilizarea și folosirea (furnizarea) în condiții favorabile a resurselor financiare suplimentare necesare dezvoltării agricole a țărilor în curs de dezvoltare și în vederea rezolvării problemei alimentației. **F.I.D.A.** furnizează mijloace financiare cu deosebire pentru realizarea de proiecte și programe privind crearea, dezvoltarea și îmbunătățirea sistemelor de producție alimentară și agricolă și pentru întărirea politicilor și a instituțiilor conexe în cadrul priorităților și strategiilor naționale din țările în curs de dezvoltare. **F.** este alimentat din resursele țărilor dezvoltate membre ale F.A.O. și ale celor exportatoare de petrol. Alte surse: contribuțiile inițiale, suplimentare și speciale ale statelor membre și resursele provenite din diverse operațiuni ale fondului. Din resursele **f.** se acordă țărilor în curs de dezvoltare un procent de 12% sub formă de ajutoare, iar diferența se acordă, aceloraşi țări, sub formă de donații, împrumuturi (fără dobînzi sau cu dobînzi reduse), burse, sprijin cu cadre specializate, semințe selecționate etc. În organizarea F.I.D.A. se află un consiliu al guvernatorilor, un consiliu de administrație, un președinte și personalul necesar îndeplinirii funcțiilor operative stabilite. R. S. România a sprijinit crearea acestui fond și a contribuit la alimentarea lui din anul 1976, pentru instaurarea noii ordini economice internaționale. F.I.D.A. are relații cu O.N.U., cu organizațiile sale specializate și cu deosebire cu F.A.O.

FONDUL LOCAL DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ, parte componentă a *fondului național de dezvoltare economico-socială* (→), care se constituie la unitățile administrativ-teritoriale din veniturile lor bugetare și din resurse în afara bugetului de stat, ce pot proveni de la unități socialiste, precum și din contribuția bănească a populației și alte surse. Acest f. se utilizează în concordanță cu prevederile planului național unic de dezvoltare economico-socială și ale bugetului de stat, pentru finanțarea investițiilor și a mijloacelor circulante la unitățile economice de stat de importanță locală nou înființate sau la cele care au mari dezvoltări și modernizări, constituirea rezervelor de stat, diferite alte acțiuni și obiective cu caracter economic, dezvoltarea bazei materiale a unităților social-culturale locale, a organelor locale de stat etc.

FONDUL MIJLOACELOR CIRCULANTE, f. ce se constituie și se utilizează, începînd din anul 1979, în cadrul întreprinderilor și centralelor economice **F.m.c.** se alimentează în fiecare an cu disponibilul existent la începutul anului, cu o parte din beneficiile anuale realizate în cadrul planului în limita unei cote anuale din creșterea planificată a mijloacelor circulante totale și a ratelor ce urmează să se restituie bugetului statului, din sumele primite de întreprinderile noi pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante în primul an de activitate. Cota anuală din creșterea planificată a mijloacelor circulante totale care se acoperă din beneficiile planificate se stabilește concomitent cu elaborarea, dezbaterea și adoptarea planului național unic și a bugetului de stat. **F.** se utilizează pentru asigurarea necesarului de mijloace circulante, dimensionate în corelație cu sarcinile de plan pe baza normelor de stocuri și a normativelor de mijloace circulante legal aprobate. O cotă de 0,5% din creșterea anuală a **f.m.c.** se prelevă anual la centrala economică în vederea constituirii fondului de rezervă pentru aceste mijloace. Partea din acest **f.** rămasă neutilizată la finele anului se reportează pe anul următor. → și *fondul de rezervă pentru mijloace circulante.*

FONDUL MINISTERULUI ECONOMIEI FORESTIERE ȘI MATERIALELOR DE CONSTRUCȚII PENTRU ACOPERIREA CHELTUIELILOR DETERMINATE DE CALAMITĂȚILE NATURII, formă a fondului centralizat de rezervă sau de asigurare care se alimentează cu prioritate din beneficiile realizate în cadrul planului

pînă cînd fondul atinge un anumit cuantum. Acest **f.** se utilizează pentru acoperirea la unităţile economice în subordine a cheltuielilor determinate de calamităţile naturii, cum sînt: acoperirea cheltuielilor ocazionate de refacerea mijloacelor fixe folosite în exploatările forestiere pentru scos-apropiatul şi transportul materialului lemnos, avariat sau distrus de agenţi naturali, pentru lucrări a căror valoare depăşeşte un anumit cuantum pe fiecare mijloc fix avariat; efectuarea cheltuielilor suplimentare pentru înlăturarea efectelor calamităţilor; compensarea pagubelor materiale rezultate ca urmare a distrugerii de către calamităţile naturii a instalaţiilor de scos-apropiat şi a elementelor materiale de natura mijloacelor circulante. →şi *fond centralizat de rezervă sau de asigurare.*

FONDUL MINISTERULUI TRANSPORTURILOR ŞI TELECOMUNICAŢIILOR PENTRU COMPENSAREA CHELTUIELILOR DETERMINATE DE CALAMITĂŢILE NATURII, formă a fondului de rezervă sau de asigurare care se alimentează cu prioritate faţă de celelalte destinaţii din beneficiile realizate în cadrul planului, pînă cînd fondul atinge un anumit plafon. **F.** se utilizează pentru compensarea la unităţile de cale ferată în subordine a cheltuielilor determinate de calamităţi ale naturii, cum sînt: refacerea liniilor, podurilor şi tunelurilor, a instalaţiilor de telecomunicaţii, a clădirilor înzestrate cu instalaţii legate de siguranţa circulaţiei, diferite alte lucrări. → şi *fond centralizat de rezervă sau de asigurare.*

FONDUL MONETAR INTERNAŢIONAL (F.M.I.), organism specializat, internaţional, de cooperare în domeniul valutar-financiar, care funcţionează pe lîngă **O.N.U.** cu largi responsabilităţi în domeniile economic, monetar şi financiar. A fost înfiinţat la 31 dec. 1945, în urma hotărîrii adoptată de Conferinţa monetară şi financiară a Naţiunilor Unite şi Asociate de la Bretton Woods din 1944. Astăzi cuprinde un număr de 139 de ţări; R. S. România a fost admisă ca membră în acest organism la 15 dec. 1972. La această organizaţie poate să adere şi să devină membră cu drepturi depline oricare ţară, chiar dacă nu este membră a O.N.U. Organizaţia are ca scop promovarea cooperării economice şi financiare internaţionale, menţinerea stabilităţii relaţiilor valutare şi participarea activă la înlăturarea cauzelor care generează devalorizări monetare, acordarea de credite pentru echilibrarea balanţelor de plăţi, înfăptuirea unui tratament egal în regimul plăţilor internaţionale, folosirea unui sistem de plăţi care să înlesnească dezvoltarea comerţului internaţional, finanţarea dezvoltării economico-sociale etc. Pentru realizarea acestor obiective, **F.M.I.** pune la dispoziţia ţărilor membre fonduri valutare sub formă de credite pe termen scurt şi mijlociu, în vederea acoperirii unor deficite temporare ale balanţelor de plăţi, fără ca statele respective să ia măsuri care să împieteze asupra dezvoltării lor economice. Resursele financiare ale **F.M.I.** sînt formate din subscripţiile şi vărsămintele de capital ale ţărilor membre, efectuate integral la aderare, în aur sau în valute convertibile, ori în concordanţă cu noile prevederi ale statutului, în valute acceptabile de **F.M.I.** sau în **D.S.T.,** care se virează la fond în proporţie de 25% în aur şi, în monedă naţională 75%. La anumite intervale de timp are loc revizuirea acestor cote şi majorarea lor, în sensul că se aplică unele procente uniforme sau se aduc unele corecturi. Resursele **F.M.I.** se mai pot completa şi prin lărgirea aranjamentelor generale de împrumut sau prin vînzările de aur. Cotele de participare se stabilesc în funcţie de venitul naţional, rezervele de aur şi de devize, de volumul exportului şi al importului. Cotele depuse în aur şi în valute convertibile se păstrează la depozitarii desemnaţi de **F.M.I.,** iar cele în monedă naţională se păstrează la Banca Naţională a ţării respective. Capitalul **F.M.I.** era la 1 ian. 1973 de 29 168,6 mild. de dolari la cursul de 35 de dolari = o uncie de aur fin. Statele membre pot primi credite în schimbul unor sume în monedă naţională, echivalente cu creditele primite în valută. Creditele se obţin în tranşe anuale egale cu 25% din cota de participare; cumulat, aceste cote nu pot depăşi plafonul de 125% în raport

cu cota de participare. Din 1952 s-a instituit sistemul aranjamentelor „standby" în cadrul cărora țările pot primi în cursul unui an credite însumînd mai multe tranșe. Creditele se rambursează în aur, devize libere sau în moneda națională care a fost pusă la dispoziția **F.M.I.** în momentul acordării creditelor solicitate. Fiecare țară este obligată ca în cazul cînd i-au crescut rezervele valutare, să răscumpere la sfîrșitul anului financiar al fondului (30 aprilie), acele sume în monedă națională care depășesc 75% din cota de participare. Ministerul Finanțelor din țara noastră este autorizat să realizeze operațiile și tranzacțiile cu **F.M.I.,** să exercite toate drepturile și să îndeplinească toate obligațiile ce-i revin față de această organizație. La cererea Ministerului Finanțelor, toate operațiile cu **F.M.I.** se efectuează de către Banca Națională a R.S. România. Ca membră a **F.M.I.,** țara noastră ia parte la adoptarea deciziilor, a obținut dreptul de aderare la *Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare* (→), a luat parte la dezbaterile privind elaborarea reformei sistemului monetar internațional, obține credite curente exprimate în valutele altor țări membre sau în cumpărări de D.S.T. din resursele **F.M.I.,** oferind în schimb o sumă echivalentă în lei, în condiții convenabile față de piață. Obținerea acestor credite presupune o utilizare a lor în concordanță cu obiectivele organizației, solicitarea trebuie să fie determinată de evoluția balanței de plăți și de rezerva valutară internațională a țării noastre, iar cererea de credite să se încadreze în tranșele stabilite. De asemenea, țara noastră are dreptul și a beneficiat efectiv și de alte credite în valută în cadrul finanțării compensatorii, menite să facă față unor goluri temporare de încasări sau plăți în plus în cadrul balanței de plăți, determinate de cauze imprevizibile (creșterea prețurilor externe la produsele principale din import, reducerea exportului de produse agricole din cauza unor calamități naturale, reducerea prețurilor externe la produsele cu mare pondere în exportul țării noastre etc.). În același timp, România trebuie să îndeplinească condițiile statutare cum sînt subscrierea și vărsarea integrală a cotei stabilite de participare la capital, convenirea cu F.M.I. asupra cursului reprezentativ al leului față de dolarul S.U.A. în raporturile cu **F.M.I.,** furnizarea unor informații și date publicabile în țara noastră cu caracter economic și financiar (venitul național, cuantumul comerțului exterior pe relații etc.) transmiterea reglementărilor din țară referitoare la comerțul exterior și utilizarea valutelor. **F.M.I.** este condus de *Consiliul guvernatorilor* constituit din cîte un guvernator și un supleant, numiți de guvernele statelor membre pe o perioadă de 5 ani. Consiliul guvernatorilor deleagă o parte din atribuțiile sale *Consiliului de administrație*, care este format din 20 de *directori executivi* (*administratori*) din care 5 sînt numiți de țările care au cele mai mari cote de participare, ceilalți fiind aleși de celelalte țări membre. Directorii executivi aleg, la rîndul lor, pe directorul general al organizației. Statutul **F.M.I.** a fost modificat, pînă în prezent, de două ori: prima, care a avut loc la 28 iul. 1969, a introdus unele prevederi referitoare la D.S.T. și a doua, din ianuarie 1976, prin deciziile sesiunii de la Kingston (Jamaica), a adus importante modificări de fond care să îi permită adaptarea la noile condiții internaționale în care se desfășoară activitatea economică, valutară și financiară. În noile condiții, cînd pe piețele occidentale se practică *flotarea generalizată* a cursurilor valutare, **F.M.I.** — potrivit prevederilor noului statut —, adoptă principii noi de îndrumare a politicii în domeniul cursurilor valutare a țărilor membre. Fiecare țară membră este liberă să practice unul din regimurile valutare existente (inclusiv pentru flotarea cursurilor), însă sub supravegherea organizației pentru a se evita, în acest fel, folosirea cursurilor valutare în direcția practicării unei concurențe neloiale față de celelalte țări membre. → și *Dreptul Special de Tragere.*

FONDUL NAȚIONAL DE DEZVOLTARE ECONOMICO-SOCIALĂ, categorie economică care exprimă relațiile economice și bănești complexe ce se formează la nivel macro și microeconomic în procesul repartiției și utilizării produsului social și în timpul constituirii resurselor bănești ce se folosesc pentru dezvoltarea econo-

mică și socială a țării. Acest fond cuprinde partea din venitul național destinată dezvoltării economice și sociale a țării, a *fondului de dezvoltare* (→), *fondul de amortizare* (→) și diferite alte resurse. **F.n.** de **d.e.-s.** cuprinde totalitatea resurselor alocate de societate pentru creșterea, modernizarea și perfecționarea forțelor de producție, dezvoltarea bazei materiale a activității social-culturale, precum și pentru construcții de locuințe, drumuri, lucrări edilitare etc. **F.** este constituit dintr-un sistem unitar și corelat de fonduri bănești, și anume: *a)* fondul central de dezvoltare economico-socială; *b)* fondurile locale de dezvoltare economico-socială ce se constituie în cadrul unităților administrativ-teritoriale (județe, municipii, orașe și comune); *c)* fondurile proprii de dezvoltare economico-socială a unităților economice de stat (întreprinderi și centrale); *d)* fondurile proprii de dezvoltare economico-socială ale unităților cooperației agricole, meșteșugărești și de consum, precum și ale celorlalte organizații obștești; *e)* fondurile asigurărilor sociale de stat, cooperatiste, ale țărănimii din zonele necooperativizate ; *f)* fondul asigurărilor de stat de bunuri, de persoane și de răspundere civilă; *g)* fondurile utilizate de populație pentru construcții de locuințe etc. **F.n.** de **d.e.-s.** se folosește în următoarele scopuri: *a)* investiții pentru dezvoltarea, modernizarea și reînnoirea mijloacelor fixe productive, lărgirea bazei materiale a cercetării științifice; *b)* asigurarea unităților economice cu cantitățile normate de materii prime, materiale, combustibil etc., necesare desfășurării normale a activității lor; *c)* constituirea de rezerve; *d)* investiții pentru lărgirea bazei materiale a învățământului, ocrotirii sănătății, construcții de locuințe lucrări edilitar-gospodărești etc.; *e)* constituirea de rezerve. → și *rată a cumulării*.

FONDUL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU COPII (U.N.I.C.E.F.), f. instituit în dec. 1946 având menirea de a ajutora copiii și în mod deosebit pe cei din țările aflate în război. Acest **f.** se constituie din diferite contribuții voluntare ale statelor dezvoltate, precum și din diferite donații efectuate de unele organizații și persoane fizice. Din acest **f.** se acordă ajutoare pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale copiilor și adolescenților din țările în curs de dezvoltare, furnizîndu-le alimente, îmbrăcăminte, medicamente etc. Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat o hotărîre prin care **U.N.I.C.E.F.** s-a transformat într-un program de lungă durată menit să acordo asistență în ce privește alimentația, educația, ocrotirea sănătății, asigurările sociale. Începînd din sept. 1971 în R.S. România funcționează Comitetul Național Român pentru **U.N.I.C.E.F.,** organ consultativ, care contribuie la intensificarea colaborării cu **U.N.I.C.E.F.**

FONDUL PENTRU ACȚIUNI SOCIALE, f. ce se constituie la dispoziția întreprinderilor și centralelor economice, cu începere din anul 1979 și se utilizează pentru satisfacerea cerințelor de ordin social ale personalului muncitor. Acest fond se alimentează cu o cotă din beneficiul planificat, în limita sumelor prevăzute cu această destinație, stabilite pentru fiecare acțiune, pe baza normelor și normativelor în vigoare, cu o cotă de pînă la 5% din fondul de participare al oamenilor muncii la beneficii, cu contribuțiile diferențiate plătite de personalul muncitor pentru obținerea biletelor de tratament balnear și odihnă, cu contribuțiile minime ale părinților pentru întreținerea copiilor în creșe și grădinițe. **F.** pentru **a.s.** are următoarele destinații: trimiteri la tratament balnear și de odihnă, regia și hrana la creșele și grădinițele care funcționează pe lîngă unitățile economice; regia și alte cheltuieli la cantinele-restaurant; întreținerea, repararea și alte cheltuieli cu căminele muncitorești, cheltuielile cu întreținerea și funcționarea dispensarelor medicale din cadrul întreprinderii și diferite alte cheltuieli de ordin social.

FONDUL PENTRU CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ, DEZVOLTĂRII TEHNOLOGICE ȘI INTRODUCEREA PROGRESULUI TEHNIC, f. instituit din 1978, prin noul mecanism economico-financiar perfecționat și se constituie la nivelul unităților și al

centralelor economice. Unităţile economice prelevă la centrale anumite cote cuprinse în costurile de producţie şi primesc de la acestea resursele necesare efectuării cheltuielilor potrivit prevederilor planului tehnic. În cadrul unităţilor economice acest **f.** se alimentează cu anumite disponibilităţi existente în cont la începutul anului, cu resursele *primite de la organul ierarhic superior*, cu diferite încasări din valorificări şi cu credite bancare acordate în acest scop. Din fondul astfel constituit se efectuează cheltuieli pentru cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi introducerea progresului tehnic, iar resursele rămase disponibile se pun la dispoziţia organului ierarhic superior.

FONDUL PENTRU CONSTRUCŢII DE LOCUINŢE ŞI ALTE INVESTIŢII CU CARACTER SOCIAL, f. ce se constituie şi se utilizează, cu începere din anul 1979, pentru construirea de locuinţe necesare personalului muncitor, construirea şi dotarea *căminelor muncitoreşti, creşelor, grădiniţelor, cantinelor-restaurant, cluburilor*, precum şi pentru finanţarea altor investiţii cu caracter social. **F.** se constituie în limita cheltuielilor destinate acestor obiective, ce se stabilesc pe baza prevederilor anuale din planul naţional unic şi bugetul de venituri şi cheltuieli, precum şi în limita ratelor scadente din creditele bancare primite în completare, inclusiv dobînda aferentă acestor credite. Acest **f.** se alimentează cu disponibilul existent la începutul anului, amortizările aferente locuinţelor şi celorlalte mijloace fixe cu caracter social, sumele rezultate din valorificarea mijloacelor fixe cu caracter social scoase din funcţiune după compensarea cheltuielilor efectuate în acest scop, cu veniturile realizate din manifestări culturale, *într-o* cotă stabilită de consiliul oamenilor muncii, cu o cotă din beneficiile realizate în cadrul planului în limita cheltuielilor planificate anual în acest scop, cu o cotă de 5% din beneficiile peste plan, precum şi din alte venituri.

FONDUL PENTRU PROCURĂRI DE MIJLOACE MATERIALE, f. constituit în cadrul asociaţiei de locatari, prin contribuţia membrilor asociaţiei, în raport cu suprafaţa utilă pe care o deţine potrivit hotărîrii adunării generale. **F.** este destinat cumpărării de mijloace materiale necesare asociaţiei, altele decît cele cuprinse în cheltuielile administrativ-gospodăreşti (*mobilier, utilaje, diferite unelte etc.*). Sumele necheltuite se restituie membrilor asociaţiei în termenul stabilit de comitetul asociaţiei. Comitetul asociaţiei ţine evidenţa acestui **f.** pe fiecare acţiune în parte şi pe membrii asociaţiei. → şi *fondul de rulment; fondul pentru reparaţii.*

FONDUL PENTRU REPARAŢII, f. ce se constituie în baza hotărîrii adunării generale a asociaţiei de locatari, din contribuţia lunară a proprietarilor (persoane fizice), proporţional cu cota parte de proprietate pe care o deţin, separat de *fondul de rulment* (→). **F.** pentru **r.** se foloseşte exclusiv pentru executarea lucrărilor de întreţinere, reparare şi înlocuire la părţile şi instalaţiile de folosinţă comună ale imobilului, determinate ca obligaţii legale ale proprietarilor persoane fizice. Evidenţa acestui fond se ţine pe partizi, distinct, pentru fiecare membru al asociaţiei, într-un registru de evidenţă. După efectuarea cheltuielilor, **f.** se reîntregeşte pe seama contribuţiei lunare a fiecărui membru. La încetarea calităţii de locatari, sumele rămase necheltuite se restituie persoanelor care le-au plătit, însă numai după reţinerea cotelor de reparaţii datorate la zi. → şi *fondul pentru procurări de mijloace materiale.*

FONDUL SOCIAL AL ASOCIAŢIEI DE COOPERARE A COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCŢIE CU UNITĂŢI DE STAT SAU ALE COOPERAŢIEI DE CONSUM, f. ce se formează din contribuţia unităţilor de stat şi cooperatiste asociate, depusă sub forma de bani, suprafeţe de teren, mijloace fixe şi mijloace circulante. Suprafeţele de teren şi mijloacele fixe se evaluează la predare în con-

cordanță cu normele în vigoare, iar suma rezultată reprezintă parte socială a unității asociate. Terenurile aduse în asociație de unitățile cooperatiste rămîn în proprietatea acestora, iar terenurile aduse de unitățile de stat rămîn în proprietatea statului. În anii următori, **f.s.** poate fi alimentat cu cotele-părți din beneficiile repartizate pentru dezvoltarea asociației, fondul de amortizare, valoarea subscrierilor ulterioare ale părților și cu părțile sociale ale unităților care aderă ulterior la asociație. Contribuția cooperativelor agricole de producție asociate la constituirea fondului social, se finanțează din fondurile lor proprii, din credite pe termen lung sau scurt etc. Valoarea subscrierilor la fondul social se aprobă de adunarea generală a unității de stat, a cooperativei agricole și, respectiv, a cooperativei de consum.

FONDUL SOCIAL AL ASOCIAȚIEI ECONOMICE INTERCOOPERATISTE, parte a fondurilor asociației format din mijloacele fixe și circulante cu care participă cooperativele agricole de producție. Acest fond poate fi mărit cu cotele din beneficiile repartizate pentru dezvoltarea asociației, valoarea subscrierilor ulterioare ale cooperativelor și cu părțile sociale ale cooperativelor care aderă ulterior la asociația economică intercooperatistă. **F.** se folosește pentru efectuarea de investiții, procurarea de noi mijloace circulante etc., necesare desfășurării activității asociației.

FONDURI CIRCULANTE, expresie bănească a acelei părți a mijloacelor circulante aflate în sfera producției, care se consumă într-un singur ciclu de producție și își transferă integral valoarea asupra noilor produse obținute. În structura **f.c.** se cuprind materiile prime, materialele și semifabricatele, combustibilii, piesele de schimb, semifabricatele, produsele în curs de fabricație etc. Creșterea continuă a volumului de **f.c.** în economia noastră socialistă, reclamă folosirea cît mai rațională a lor pentru a contribui la intensificarea reproducției lărgite, la creșterea eficienței activității economice, la satisfacerea crescîndă a nevoilor consumatorilor.

FONDURI DE CIRCULAȚIE, expresia bănească a acelei părți a mijloacelor circulante aflate în sfera circulației sub forma produselor finite în depozit sau în expediție, a mărfurilor livrate dar neîncasate și a mijloacelor bănești aflate în cont la bancă sau în casa de bani a unității economice.

FONDURI DE PRODUCȚIE. 1. Părți importante din avuția națională a unei țări. **2.** Elementele materiale folosite de unitățile economice socialiste în procesul de producție, care cuprind fondurile unităților economice constituite din totalitatea mijloacelor lor de producție (mijloacele fixe și mijloacele circulante). **F. de p.** constituie o categorie economică proprie orînduirii socialiste.

FONDURI DE REZERVĂ DE BANCNOTE, MONEDĂ METALICĂ ȘI MONEDĂ DIVIZIONARĂ METALICĂ, rezervă de bilete de bancă și monedă metalică, păstrată în centrala Băncii Naționale a R.S. România, în sucursalele și filialele acesteia, în vederea efectuării operațiunilor de emisiune și de retragere a banilor din arterele circulației. Aceste fonduri mai au menirea de a servi la înlocuirea cupiurilor uzate în procesul circulației, precum și la reglarea pe cupiuri a masei monetare aflate în circulație. Cuantumul, plafonul fiecărui fond de rezervă, se stabilește anterior de către centrala băncii pentru fiecare sucursală și filială, separat pentru bancnote și pentru moneda metalică. Unitățile bancare sînt obligate să respecte și să supravegheze cu strictețe limitele acestor fonduri. Pe baza unor grafice lunare stabilite în prealabil și cu repartizare pe zile au loc scoateri și respectiv, vărsăminte la fondurile de rezervă. Zilnic filialele comunică sucursalelor, iar acestea centrale băncii, modul cum au decurs aceste operațiuni și cum sînt folosite și respectate limitele fondurilor de rezervă. → și *casa de circulație; emisiune bănească.*

FONDURI FIXE, parte importantă a *fondurilor de producție* (→), exprimată valoric, aparținînd unităților socialiste de stat și cooperatiste, care participă la mai multe cicluri de producție, cu întreaga lor valoare de întrebuințare și care se consumă și își transferă valoarea, în mod treptat, asupra noilor produse. Valoarea **f.f.** care se transferă asupra noilor produse nu poate fi mai mare decît propria lor valoare pe care o pierd treptat. Sub aspectul material **f.f.** sînt concretizate în mijloace de muncă (clădiri, mașini, instalații, mijloace de transport etc.), reprezintă cea mai importantă componentă a avuției naționale constituind aparatul de producție al unităților socialiste. Ritmul înalt de creștere a **f.f.** în anii construcției socialiste rezultă din datele menționate în tabel:

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1978	1979
F. f. total	100	125	161	223	337	534	701	762
F. f. în industrie	100	153	225	357	664	1 200	1 700	1 800
F. f. în construcții	100	396	477	791	1 400	2 700	4 500	5 100
F. f. în agricultură	100	110	127	159	213	334	427	456
F. f. în transp. și telecom.	100	118	131	177	264	414	540	602
F. f. în gosp. com. de locuințe, alte serv.	100	113	117	180	230	291	346	370
F. f. în învăț., cultură, artă, ocrotirea sănătății, asist. socială, educație fizică.	100	159	206	334	435	654	800	853

Structura **f.f.** a înregistrat în anii socialismului schimbări esențiale determinate de promovarea progresului tehnic în toate ramurile economice, crescînd ponderea mașinilor, agregatelor, instalațiilor, utilajelor etc. La finele anului 1980, **f.f.** au fost de 8,6 ori mai mari față de anul 1950, din care 83% au fost puse în funcțiune în ultimii 15 ani. În cincinalul 1976—1980 au fost date în exploatare 2 491 capacități de producție. Ponderea **f.f.** productive în totalul **f.f.** a ajuns la circa 78%; s-a îmbunătățit structura tehnologică a **f.f.,** crescînd ponderea părții lor active (mașini, instalații, utilaje etc.) și ridicîndu-se parametrii lor tehnici și economici. În cincinalul 1981—1985 se vor construi peste 1 200 noi capacități, se vor moderniza 1 100 unități industriale, vor fi create 375 noi capacități în agricultură etc. În 1985, datorită realizării programului de investiții, **f.f.** totale vor ajunge la 3 000 miliarde lei, din care 77% productive.

FONDURI FIXE CU DESTINAȚIE SOCIALĂ, parte componentă a **f. f.** ale unităților economice și instituțiilor socialiste, care nu au destinație productivă (școli, spitale, dispensare, locuințe, cantine, creșe, grădinițe pentru copii, teatre, biblioteci, cluburi, săli de sport, pavilioane administrative, utilajele și instalațiile aferente acestora etc.), dar care participă la satisfacerea cerințelor social-culturale ale oamenilor muncii. **F.f.** cu **d.s.** au aceleași caracteristici ca și fondurile fixe.

FONDURI PROPRII, totalitatea resurselor materiale și bănești ce aparțin unităților socialiste de stat și cooperatiste, constituite pe seama beneficiului, amortizării și din alte surse și pe care le folosesc în vederea realizării obiectivelor prevăzute în planurile lor economice și financiare. **F.p.** sporesc sistematic, cantitativ și cali-

tativ, ca urmare a repartizării unei părți din beneficiile realizat în cadrul planului și din cele peste plan pentru alimentarea fondurilor respective pentru autofinanțare. → și *fondul de dezvoltare economică al întreprinderii de stat*; *fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii*; *fondul mijloacelor circulante*; *fondul pentru acțiuni sociale*; *fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social.*

FONDURI SOCIAL-CULTURALE, parte din venitul net al societății socialiste repartizată direct sau indirect întregii populații, sub diverse forme, cum sînt servicii prestate în mod gratuit sau cu tarif redus, diferite încasări bănești etc. **F.s.-c.** se constituie și se folosesc la nivelul unităților economice de stat și cooperatiste, instituțiilor, organizațiilor obștești, centralelor, ramurilor economice și la nivelul întregii economii naționale. Din **f.s.-c.** se finanțează acțiunile social-culturale, cum sînt: învățămîntul de toate gradele, care, în țara noastră este gratuit, bursele elevilor, studenților și doctoranzilor, cultura și arta, educația fizică și sportul, ocrotirea sănătății, alocațiile de stat pentru copii, ajutoarele ce se acordă mamelor cu mai mulți copii și soțiilor de militari în termen, indemnizația de naștere, asigurările sociale (pensii, indemnizații, trimiteri la tratament balnear și odihnă), ajutorul social, asistența socială (pensii I.O.V.R., alte pensii și ajutoare etc.). **F.s.-c.** au un rol important în reproducerea forței de muncă, în dezvoltarea aptitudinilor fizice și intelectuale ale membrilor societății, în creșterea continuă a nivelului de trai material și spiritual al poporului. Acțiunile social-culturale finanțate de la bugetul de stat au fost în anul 1980 de peste 21 ori mai mari față de anul 1950, cheltuielile bugetare social-culturale medii pe o familie au fost în 1980 de 10 000 lei, iar în 1985 vor fi de 12 950 lei față de 1 000 lei în 1950. → și *fond de consum.*

FONDURI VALUTARE, rezerve formate din aur, valută națională sau străină, cu scopul de a influența cursurile valutare.

F.O.R. (Free on Rail), franco vagon sau camion, în care se cuprind toate cheltuielile cu încărcarea mărfurilor în vagon sau camion, dacă mărfurile sînt vagonabile, și cheltuielile cu aducerea mărfurilor în stația de încărcare, dacă mărfurile sînt nevagonabile.

FORFETARE 1. Impozit și taxe locale stabilit în sumă globală și invariabilă. 2. Modalitate de finanțare a comerțului exterior care utilizează, în mod combinat, mai multe tehnici bancare bazate pe operațiunile cunoscute de scontare. Practic, **f.** este o operațiune de vînzare-cumpărare de creanțe, concretizate în titluri de credit, în cadrul căreia cumpărătorul (forfetorul) renunță să întreprindă acțiunea în regres față de creditorul precedent, vînzătorul titlului de credit rămînînd răspunzător numai pentru legalitatea creanței. În asemenea situații, riscurile economice și eventualele riscuri politice trec asupra cumpărătorului; riscurile care privesc realizarea normală a contractului (tranzacția comercială propriu-zisă) rămîn pe seama exportatorului. Față de operațiunile obișnuite ale tehnicii bancare de scontare, **f.** face posibilă refinanțarea exportatorilor care au oferit credite pe baza unui instrument de plată sau care au acordat credite cu scadențe ce depășesc 90 zile, pînă la cel mult 7 ani și oferă o taxă globală de scontare stabilită dinainte de către cumpărător de comun acord cu vînzătorul titlurilor de credit. În procedura aplicării unei operațiuni de **f.** se cuprind tratativele dintre exportator și forfetor asupra costurilor și calculației ce se folosesc la încheierea tranzacțiilor comerciale, în care scop exportatorul prezintă partenerului său date referitoare la valoarea contractului, valuta de calcul, valoarea creditului care urmează să se sconteze, numele și țara importatorului, condițiile de plată (felul creanțelor) și perioada de finanțare, garanțiile (garanții bancare, acreditive, avaluri, trate, bilete la ordin etc.), persoana juridică garantă, ordonatorul acreditivului, numele, prenumele și adresa avalistului,

felul mărfii, termenul de livrare și data depunerii documentației cerută în vederea finanțării. Pe baza acestor elemente și în funcție de stadiul tratativelor, forfetorul — dacă este solicitat —, indică nivelul discontului și al comisionului. Prețul plătit de vînzătorul creanțelor (exportatorul), reprezintă costul **f.**, bazat pe mai multe variabile, principala fiind costul finanțării de către forfetor, care practic este egal cu dobînda de pe piața eurovalutelor pe intervalul de timp de la **f.** cambiei sau a altor efecte de comerț, pînă la scadența lor, plus o anumită marjă care să acopere riscurile preluate de forfetor și cheltuielile administrative. Operațiunile de **f.** ce se pot efectua în țara noastră, atît pentru importul, cît și pentru exportul de mașini și utilaje, se fac numai prin Banca Română de Comerț Exterior. → și *aval; avalist; disconf; discontare.*

FORMĂ DE DECONTARE, modalitate, operațiune bancară prin care se virează mijloacele bănești din și în conturile unităților socialiste deschise la bancă, în urma căreia se sting drepturile și obligațiile pecuniare dintre părți. Unitățile socialiste pot folosi ca forme de decontare *acceptarea* (→) și *acreditivul* (→). Formele de decontare sînt determinate de diversitatea relațiilor economice existente între unitățile socialiste, de complexitatea activității lor; ele fac posibilă adaptarea decontărilor la specificul producției, repartiției și circulației produsului social. → și *decontarea prin acceptare.*

FRACHT, → **SCRISOARE DE TRĂSURĂ.**

FRANCO, noțiune utilizată în operațiunile comerciale prin care se indică plata cheltuielilor aferente unei mărfi pînă în momentul expedierii ei. **F.** arată limitele în care cumpărătorul este exonerat de cheltuielile directe de încărcare, transport și chiar de asigurare a mărfurilor, aceste cheltuieli fiind incluse în prețul mărfurilor. **F.** înseamnă că prețul mărfurilor, cheltuielile de încărcare, asigurare și de transport, pînă într-un anumit loc, sînt incluse în prețul de vînzare. ◇ **F. bord (F.O.B. — Free on Boord),** uzanță comercială utilizată în comerțul internațional maritim, prin care se înțelege că în prețul mărfii sînt cuprinse și cheltuielile cu transportul acesteia din portul de expediție pînă la bordul vasului, după care toate cheltuielile, inclusiv cele referitoare la asigurarea maritimă, îl privesc pe cumpărător. ◇ **F. cheu,** uzanță comercială de vînzare a mărfurilor, potrivit căreia mărfurile se livrează la cheu. În conformitate cu această clauză vînzătorul este obligat să pună mărfurile la dispoziția cumpărătorului pe cheu, în portul stabilit și la data stipulată în contractul de vînzare-cumpărare, timp în care suportă toate cheltuielile (taxele vamale, de export și alte riscuri). Cumpărătorul preia toate riscurile și cheltuielile după ce mărfurile respective i-au fost puse la dispoziție de către vînzător. ◇ **F. domiciliu,** clauză de vînzare în care prețul de vînzare cuprinde toate cheltuielile de transport, asigurare etc., pînă la domiciliul cumpărătorului. ◇ **F. fabrică,** clauză referitoare la condițiile de livrare a mărfurilor potrivit căreia vînzătorul este obligat să suporte cheltuielile legate de vînzarea mărfii pînă în momentul punerii lor la dispoziția cumpărătorului. Potrivit acestei clauze, cumpărătorul are obligația să preia mărfurile imediat ce-i sînt puse la dispoziție în locul și la termenul stipulat în contract, să achite prețul lor, să suporte toate cheltuielile de transport, asigurare, taxele vamale etc. Clauza **f.f.** este convenabilă vînzătorului care predă mărfurile din depozitul său direct cumpărătorului, pe spezele și riscurile acestuia. Inconvenientul pentru vînzător constă în aceea că nu poate include în preț cheltuielile de transport și asigurare pentru care ar încasa valută. În uzanțele comerciale se mai practică: **f.** *gara,* **f.** *transport,* **f.** *vagon gara* etc. ◇ **F. vamă,** vînzare în care prețul cuprinde și taxele vamale, care sînt astfel suportate de vînzător.

FRANȘIZĂ, partea stabilită în prealabil din cuantumul pagubei care va fi suportată de asigurat. **F.** poate fi condiționată sau necondiționată și se poate stabili în

procente sau în sumă absolută din suma asigurată sau din daună. În cazul **f.** *condiționate*, asigurătorul este scutit de răspundere pentru dauna care nu depășește suma **f.** și o suportă integral dacă dauna depășește această sumă. La **f.** *necondiționată*, asigurătorul plătește suma daunei rămasă după scăderea **f.**. **F.** mai poate fi *deductibilă* și *atinsă*. În primul caz, asigurătorul nu compensează procentul sau suma stabilită din cuantumul daunei, ci numai acea parte care depășește **f.** În cel de-al doilea caz, despăgubirea nu se plătește dacă volumul pagubei se situează pînă la limita sumei **f.**; dacă acest volum depășește suma **f.**, atunci despăgubirea se suportă integral de către asigurător. Se constată că în ambele cazuri asigurătorul nu acordă despăgubirea pentru daunele ale căror cuantum nu depășește limitele **f.** La asigurările cu **f.** primele tarifare sînt mai mici. În mod obișnuit, **f.** se practică în asigurările privind transporturile internaționale de mărfuri, pentru evitarea cheltuielilor cu constatarea, evaluarea pagubelor, cu stabilirea și plata despăgubirilor aferente daunelor mici, lipsite de importanță. ◇ **F. obișnuită,** se utilizează în asigurările maritime-atunci cînd în avaria particulară se aplică **f.** uzuală pentru bunul cuprins în asigurare.

FRAUDĂ, act de rea-credință, inducere în eroare, înșelare (cu privire la calitatea unei mărfi, prin sustragere de la plata impozitelor sau a vămii etc.), în scopul dobîndirii de foloase sau cîștiguri ilicite prin provocare de pagube.

FUGĂ A CAPITALURILOR, transfer anarhic de capitaluri dintr-o țară în alta în vederea plasării lor în acțiuni rentabile. Această mișcare este provocată în primul rînd de instabilitatea economică și politică a țărilor capitaliste, caracteristică îndeosebi, perioadelor de criză cînd are loc devalorizarea valutelor și în al doilea rînd de tendința capitaliștilor de a se eschiva de la plata impozitelor și a controlului valutar din țara de origine. În mod obișnuit, această fugă are loc sub forma transferului capitalurilor de împrumut sau a aurului în conturile băncilor străine (se poate produce și prin exportul de contrabandă a mărfurilor, aurului, a bancnotelor) și are drept efect micșorarea resurselor bancare, a rezervelor de aur și intensificarea instabilității balanței de plăți a țării respective.

FUGĂ DE BANI, fenomen specific societății capitaliste în perioadele de inflație acută, cînd banii de hîrtie se devalorizează puternic, iar deținătorii lor caută să-i transforme cît mai repede în valori materiale reale. Încercînd să evite pierderile cauzate de deținerea unor sume mari de bani în aceste perioade, posesorii lor cumpără masiv diferite mărfuri, mărind nejustificat cererea acestora și implicit ridicarea prețurilor. Aceasta are drept urmare nu mărirea vitezei de circulație a banilor, ceea ce ar atrage după sine micșorarea masei monetare aflate în circulație, ci aglomerarea arterelor de circulație, agravînd astfel inflația.

FUNCȚIA CREDITULUI BANCAR DE MOBILIZARE, REPARTIZARE ȘI UTILIZARE A DISPONIBILITĂȚILOR BĂNEȘTI, mobilizare — prin intermediul aparatului bancar — a resurselor bănești temporar disponibile aparținînd diferitelor unități socialiste și a economiilor bănești ale populației și acordarea planificată și pe un timp determinat a acestor mijloace bănești altor unități socialiste, în vederea îndeplinirii planului lor economic, precum și persoanelor fizice pentru construcții de locuințe, producerea și predarea către stat a produselor agricole etc. Resursele bănești mobilizate și folosite ca izvor de acordare a creditelor sînt: disponibilitățile bănești temporare ale unităților economice de stat, cooperatiste și obștești aflate în conturi la bănci; fondul de amortizare destinat finanțării investițiilor, păstrat în cont la bancă pe tot timpul cît este disponibil; disponibilitățile bănești ale bugetului de stat rezultate din execuția sa curentă, păstrate în conturi la unitățile bancare, provenite din veniturile încasate și necheltuite, precum și din excedentele

bugetare ale anilor precedenți: fondurile asigurărilor sociale de stat, cooperatiste și ale țăranilor cu gospodărie individuală etc. disponibile, care se păstrează în conturi la bănci, precum și fondurile proprii ale sindicatelor și ale celorlalte organizații obștești; sumele rezultate din încasarea primelor de asigurare prin efectul legii și facultative de la unități de stat, de la cele cooperatiste și de la populație de către Administrația Asigurărilor de Stat, care sînt păstrate în cont la bancă pînă la survenirea *daunelor*; *economiile* bănești ale populației depuse la C.E.C., se păstrează la bancă, iar soldul general al depunerilor rezultat în urma fluctuațiilor zilnice ale depunerilor și restituirilor de economii este folosit la acordarea de credite unităților economice sau populației pentru construcția de locuințe; fondurile proprii ale băncilor (fondul statutar, fondul de rezervă etc.); emisiunea de monedă efectuată de Banca Națională cu respectarea tuturor regulilor circulației bănești, cu ultimă sursă, dacă izvoarele de creditare menționate mai sus nu sînt suficiente. Această funcție a creditului bancar constă și în acordarea de credite unităților economice de stat, cooperatiste și populației în vederea folosirii lor productive, eficiente, pentru înfăptuirea indicatorilor planului național unic, precum și pentru satisfacerea nevoilor suplimentare, temporare și neprevăzute.

FUNCȚIA DE CONTROL, importantă pîrghie a conducerii sociale, expresie a democrației socialiste. Controlul constituie o latură importantă, cu valențe multiple în ansamblul conducerii generale a întregii activități în societatea noastră socialistă. Activitatea de conducere, în orice domeniu, presupune mai întîi elaborarea deciziei, stabilirea măsurilor ce urmează a fi luate și apoi exercitarea controlului asupra modului cum sînt aplicate; aceste două laturi se află într-o unitate dialectică, indisolubilă. Ignorarea f. de c. ar diminua eficiența actului conducerii și ar lăsa la voia soartei finalitatea deciziilor și hotărîrilor. Controlul constituie o formă de participare democratică a maselor populare la conducerea statului. ◇ **F. de c. a creditului bancar,** se exercită cu prilejul elaborării planului de credite, cu ocazia acordării, folosirii și restituirii creditelor. La prezentarea cererilor de credite, unitățile bancare controlează justa calculare a necesarului de credite și stabilirea cît mai exactă a duratei de utilizare a lor. Controlul bancar prin credite cuprinde aprovizionarea, producția și desfacerea. Banca verifică nu numai folosirea creditelor, ci și existența garanției materiale și utilizarea mijloacelor proprii, modul de realizare ritmică de către fiecare unitate economică a planului de producție sub aspectul cantitativ, calitativ și pe sortimente. Unitățile bancare controlează folosirea judicioasă a tuturor mijloacelor materiale, a resurselor bănești, a forței de muncă, evitarea imobilizărilor de fonduri, realizarea sarcinilor de creștere a productivității muncii, de reducere a costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație, calitatea produselor, realizarea producției nete și a producției fizice, creșterea rentabilității, dacă s-au luat măsuri eficiente pentru accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, respectarea clauzelor contractuale, întărirea disciplinei financiare și de credit, rambursarea creditelor la scadență, întărirea autogestiunii economico-financiare. Controlul bancar prin intermediul creditului este chemat să sesizeze operativ apariția fenomenelor negative și să-și aducă prompt contribuția la stabilirea căilor de lichidare și preîntîmpinare a neajunsurilor. Prin intermediul creditului trebuie accentuată latura preventivă a controlului bancar în faza premergătoare acordării fondurilor și efectuării plăților. Efectuînd controlul prin intermediul creditului, unitățile bancare se preocupă de desprinderea concluziilor asupra proceselor de aprovizionare, producție și desfacere, intervenind activ pentru desfășurarea normală a activității economice, identificarea și punerea în valoare a rezervelor etc.; în funcție de toate aceste elemente, unitățile bancare hotărăsc asupra acordării, folosirii și rambursării creditelor. Controlul prin intermediul creditului a condus la creșterea atribuțiilor și răspunderilor unităților bancare în viața economică. Acest control contribuie la realizarea concordanței permanente dintre

mișcarea resurselor materiale și mișcarea resurselor bănești în procesul înfăptuirii reproducției sociale.

FUNCȚIE DE GESTIUNE, complex de operații de primire, păstrare și eliberare de produse aflate în administrarea, folosirea sau deținerea unei unități socialiste. → și *gestionar.*

FUNCȚIILE ASIGURĂRILOR DE STAT, manifestare a conținutului și menirii asigurărilor de stat de bunuri, de persoane și de răspundere civilă în procesul producției. Aceste asigurări îndeplinesc: o *funcție de repartiție* a venitului național și chiar a avuției naționale și o *funcție de control* asupra formării, repartizării și utilizării fondului de asigurări de stat, de bunuri, de persoane și de răspundere civilă. *a)* **F.** *de repartiție,* se înfăptuiește în procesul repartiției venitului național, cînd se formează, se repartizează și se utilizează și fondul de asigurare. Primele de asigurare (care alimentează acest fond) încasate de la unitățile economice de stat, cu deosebire de la cele de importanță locală, de la întreprinderile de comerț exterior și de la întreprinderile și centralele care efectuează operațiuni de vînzare-cumpărare pe piața internațională, care pot contracta asigurări facultative, constituie o distribuire a venitului național; în aceste cazuri nu se schimbă forma de proprietate asupra primelor de asigurare încasate. Dar fondul de asigurare se formează, în bună măsură, și pe seama primelor de asigurare încasate de ADAS de la cooperativele agricole de producție, de la cooperativele meșteșugărești și de la cele de consum, ca și pe seama primelor de asigurare încasate de la persoanele fizice, acestea reprezentînd o redistribuire de venit național. Evident, în aceste cazuri se schimbă forma de proprietate asupra primelor de asigurare încasate; din proprietate cooperatistă și personală aceste prime de asigurare (sume) devin proprietate a întregului popor. În măsura în care din fondul de asigurare se refac bunurile distruse ale unităților de stat, are loc o distribuire primară a venitului național, iar în măsura în care se refac bunurile unităților cooperatiste, ale persoanelor fizice sau se plătesc sumele asigurate pentru cetățeni, are loc o redistribuire de venit național. Funcția de repartiție a asigurărilor de stat are următoarele laturi sau forme de manifestare: creează posibilități pentru apărarea avuției naționale, pentru refacerea bunurilor avariate sau distruse de calamități ale naturii sau accidente, în scopul desfășurării normale și fără întrerupere a procesului de producție, contribuind la creșterea producției, la realizarea reproducției simple și chiar lărgite, la repararea unor prejudicii de producerea cărora asiguratii sînt răspunzători; instituția care înfăptuiește asigurările de stat ia măsuri pentru prevenirea accidentelor și a deceselor timpurii ale persoanelor asigurate, iar prin plata sumelor asigurate contribuie la crearea unor condiții materiale mai bune de viață pentru asigurați sau succesorii acestora. Asigurările de stat contribuie la prevenirea și combaterea daunelor, precum și la atenuarea efectelor distructive ale forțelor naturii, ale accidentelor și ale epizootiilor (statul nostru socialist efectuează lucrări de desecări, irigații, plantează perdele de protecție, împăduriri etc.) și la educarea asiguraților în spiritul grijii pentru conservarea bunurilor proprietatea obștească și personală. În acest scop, asiguraților care iau cele mai bune măsuri de prevenire a pagubelor li se pot oferi recompense, li se acordă reduceri de prime de asigurare, dar se și sancționează persoanele care se fac vinovate de producerea daunelor, neacordîndu-li-se despăgubirile sau sumele asigurate. O parte din primele de asigurare încasate sînt puse la dispoziția consiliilor populare pentru finanțarea măsurilor de prevenire a daunelor (prevenirea și combaterea incendiilor, a epizootiilor etc.). *b)* **F.** *de control* se concretizează în controlul ce îl efectuează organele specializate asupra formării, repartizării și gospodăririi judicioase a fondului de asigurare. Controlul exercitat sub formele: preventiv, concomitent și postoperativ, urmărește depistarea cauzelor generatoare de pagube în economie; așezarea și încasarea corectă a primelor de asigurare, acor-

darea despăgubirilor și a sumelor asigurate în concordanță cu prevederile legale și contractuale, stingerea obligațiilor față de asigurați etc.

FUNCȚIILE ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, → **FUNCȚIILE FINANȚELOR SOCIALISTE.**

FUNCȚIILE BANILOR (în *capitalism*), manifestarea menirii banilor în procesul producției, repartiției, circulației și utilizării produsului social. Banii îndeplinesc următoarele funcțiuni: *a) Măsură a valorii tuturor mărfurilor*, cu condiția însă ca ei înșiși să fie o marfă, să posede o valoare; *b) Mijloc de circulație*. Fiind un intermediar al circulației mărfurilor, banii au dobîndit funcția de mijloc de circulație. În această calitate nu este necesar ca banii să posede o valoare proprie (valoare intrinsecă). *c) Mijloc de acumulare* (de *tezaurizare*). Ca echivalent general, banii se pot transforma oricînd în marfă, deci ei reprezintă o avuție. Funcția de mijloc de acumulare o pot îndeplini numai banii cu valoare intrinsecă: *d) Mijloc de plată*. Banii îndeplinesc această funcție în cazul operațiilor de vindere-cumpărare pe credit, pentru plata impozitelor, taxelor, rentei funciare etc.; *e) Bani universali*. Această funcție o îndeplinesc în circulația dintre țări și aceasta numai cînd ei au o valoare intrinsecă. În *socialism*, banii sînt folosiți pentru realizarea cerințelor legilor economice ale socialismului; ei fiind un instrument activ de realizare a reproducției lărgite și de înfăptuire a planului național unic. Ca *măsură a valorii*, banii sînt un instrument de evidență a cheltuielilor de producție, folosindu-se pentru aceasta prețurile, iar ca etalon fiind stabilit leul. Ca *mijloc de circulație*, banii sînt folosiți în procesul de planificare a circulației mărfurilor, pentru realizarea legăturilor planificate dintre producție și circulație. Ca *mijloc de plată*, banii fac posibilă desfășurarea raporturilor economice dintre unitățile socialiste, repartiția după muncă, servesc la plata de către populație a impozitelor, taxelor, primelor de asigurare etc. Cu ajutorul banilor se face controlul asupra realizării planului etc. Ca *mijloc de acumulare socialistă și de economisire*, banii contribuie la intensificarea ritmurilor reproducție lărgite și la ridicarea nivelului de trai al poporului. În raporturile cu țările socialiste R.S. România folosește rubla transferabilă, ca instrument de calcul și de decontare. Cu țările capitaliste decontările se face în aur și în valutele unora din aceste țări. → și *rubla transferabilă*.

FUNCȚIILE BENEFICIULUI, manifestare a conținutului beneficiului, a destinațiilor și a rolului său în procesul reproducției sociale. **F.b.** sînt următoarele: sursă principală de constituire a fondurilor proprii ale unităților economice, necesare înfăptuirii reproducției lărgite și satisfacerii cerințelor materiale și spirituale ale personalului muncitor; sursă a autogestiunii economico-financiare, de autofinanțare a unităților economice, ceea ce stimulează luarea măsurilor pentru creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, sporirea volumului producției, îmbunătățirea calității produselor etc.; mijloc de stimulare a unităților economice ca persoane juridice, a colectivelor de oameni ai muncii în ansamblu și a membrilor fiecărui colectiv; sursă principală de alimentare a veniturilor bugetului de stat; sursă de constituire a fondului național de dezvoltare economico-socială, izvor principal de finanțare a progresului economic și social; instrument de conducere centralizată de către statul socialist; mijloc de control asupra modului de gospodărire de către unitățile economice, a resurselor materiale și bănești aflate la dispoziția lor; indicator sintetic de apreciere a rezultatelor economico-financiare și a eficienței activității întreprinderilor. În etapa actuală cînd a avut loc perfecționarea mecanismului economic-financiar, **f.b.** dobîndesc valențe noi, deoarece beneficiul îndeplinește un rol important în înfăptuirea autoconducerii muncitorești, a autogestiunii economico-financiare și a autofinanțării. → și *beneficiu*.

FUNCȚIILE BUGETULUI DE STAT, manifestare a conținutului și a destinației bugetului de stat în procesul reproducției sociale. În țara noastră bugetul de stat îndeplinește o funcție de repartizare și o funcție de control. *Funcția de repartizare* constă în mobilizarea, repartizarea și utilizarea unei părți însemnate din venitul național și chiar din avuția națională. Prin buget, statul participă la distribuirea primară a venitului național și într-o măsură mai mică la redistribuirea lui. *Funcția de control* a bugetului de stat se exercită concomitent cu încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor bugetare; controlul se exercită asupra creării, repartizării și utilizării venitului național, a produsului social și asupra avuției naționale. → și *funcțiile finanțelor socialiste.*

FUNCȚIILE FINANȚELOR SOCIALISTE, manifestare a conținutului și destinației finanțelor în procesul reproducției sociale, examinate în acțiunea, legătura și influența reciprocă pe care o au cu fenomenele și procesele economice în care ele se manifestă în mod concret. Manifestarea fiecărei funcții a finanțelor nu este totdeauna aceeași, ea se modifică în raport cu sarcinile construirii socialismului în etapa dată. Finanțele socialiste îndeplinesc o funcție de repartiție și una de control. Funcția de *repartiție* constă în mobilizarea la fondurile bănești ale statului și la fondurile unităților socialiste a unei părți din produsul social (și chiar ale avuției naționale) și în repartizarea și utilizarea acestor fonduri pentru înfăptuirea reproducției lărgite și satisfacerea celorlalte nevoi comune ale societății cu titlu definitiv, nerambursabil și fără contraprestație directă. Această funcție este legată de crearea, repartizarea, circulația și utilizarea produsului social. Repartiția venitului național prezintă anumite particularități determinate de existența în țara noastră a proprietății socialiste de stat, cooperatiste și personale. Procesul de distribuire și redistribuire, ca părți componente ale procesului de repartiție se realizează concomitent și se întrepătrund, iar asupra lor se exercită funcția de control. → și *control financiar; distribuirea venitului național; redistribuirea venitului național.*

FUNCȚIILE PREȚURILOR, manifestare a conținutului și rolului prețurilor în funcționarea mecanismului economico-financiar național. Economia socialistă planificată reclamă stabilirea conștientă a prețurilor și eliminarea oscilațiilor acestora, deoarece partidul și statul nostru le utilizează ca pe un important instrument de realizare a dezvoltării planificate, echilibrate și armonioase a tuturor ramurilor economiei naționale și a regiunilor țării. Totodată prin intermediul prețurilor se asigură lărgirea schimburilor de mărfuri pe piața internă și externă, o circulație bănească sănătoasă și ridicarea continuă a nivelului de trai material și cultural al poporului român. În economia spcialistă prețurile îndeplinesc următoarele funcții: **a)** *Instrument sintetic de măsură a cheltuielilor și rezultatelor, de schimb.* Stabilite judicios, pe baza cheltuielilor de muncă socială, ținînd seama de cerințele legii valorii, prețurile au calitatea de instrument general de măsură pe economia națională care să permită ca raportul dintre cerere și ofertă să se stabilească pe bază de echivalente, ținînd seama de munca socială încorporată în mărfuri. **b)** *Instrument de conducere și planificare,* care constă în folosirea prețurilor ca instrumente de realizare a politicii economice a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist. Prețurile se folosesc pentru stabilirea și exprimarea sintetică a proporțiilor între ramurile și subramurile economiei naționale, fundamentarea deciziilor economico-financiare și întărirea autogestiunii economice, repartizarea rațională a forței de muncă pe ramuri economice, servesc la cuantificarea contribuției ramurilor și domeniilor de activitate la realizarea și repartizarea produsului social și a venitului național pentru dezvoltarea economico-socială și consum. Prețurile cuprind în structura lor și venitul net ca expresie a plusprodusului; aceasta face ca ele să contribuie la înfăptuirea repartiției (distribuirii și redistribuirii) veni-

tului național, în mod planificat, între ramuri, subramuri, domenii de activitate, în profil teritorial, între diferitele categorii ale populației; c) *Pîrghie a politicii Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist*, constă în aceea că prețurile constituie o parte integrantă a politicii economice, fiind un instrument de folosire eficientă a resurselor materiale, introducerea progresului tehnic, îmbunătățirea calității produselor, orientarea consumului productiv și neproductiv, stimularea folosirii înlocuitorilor, restrîngerea sau stimularea consumului unor produse etc. prin abaterea, într-o anumită măsură a prețurilor de la valoarea mărfurilor. De asemenea, prețurile asigură resursele financiare necesare fiecărei ramuri, stimulează întreprinderile să introducă progresul tehnic etc.; d) *Instrument de recuperare a cheltuielilor de producție și de stimulare a întreprinderilor și personalului muncitor în realizarea planului și creșterea eficienței economice*. Reflectînd cerințele legii valorii, prețurile trebuie astfel stabilite încît să permită recuperarea cheltuielilor sociale efectuate pentru obținerea produselor. Prețurile mijlocesc recuperarea cheltuielilor, realizarea veniturilor întreprinderilor, obținerea venitului net și, deci, reluarea procesului reproducției simple și lărgite. În același timp, această **f. a p.** constituie o cerință a autogestiunii economico-financiare, stimulează producătorii și consumatorii produselor, îmbinînd interesele personale și colective cu interesele generale ale dezvoltării societății socialiste. De asemenea, stimulează realizarea planului (cantitativ, pe sortimente, asortimente și calitativ), luarea măsurilor pentru creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație, aprovizionarea pieței cu mărfuri etc. La export prețurile sînt folosite ca instrumente de înfăptuire a politicii de colaborare și cooperare cu alte țări, ca pîrghii de creștere a eficienței comerțului exterior etc.

FURNIZOR, persoană fizică sau juridică a cărei principală sarcină constă în aprovizionarea cu materiale, produse sau mărfuri, a altor persoane fizice sau juridice. În *socialism*, aprovizionările se fac de către întreprinderile furnizoare, planificat și pe bază de contracte economice încheiate direct cu întreprinderile cumpărătoare sau prin organele legale de stat.

FUZIUNEA SOCIETĂȚILOR (în *capitalism*), crearea unei noi societăți din două sau mai multe societăți distincte prin dizolvarea și lichidarea lor în acest scop, sau absorbirea activului și pasivului societăților fuzionate, de către societatea absorbantă (incorporantă). **F.** are loc, de regulă, între societăți anonime pe acțiuni și constituie o consecință a concentrării capitalului practicate mai ales de către marile monopoluri.

G

GAJ, bun mobil depus de către un debitor la dispoziția creditorului său drept garanție pentru plata la termenul convenit a unei datorii sau pentru executarea unei lucrări. Sub aspect juridic, **g.** constituie un contract prin care debitorul remite creditorului său un lucru mobil pentru siguranța datoriei. În caz de neplată a datoriei la termen (scadență) creditorul poate vinde obiectul depus drept **g.** Din prețul obținut, creditorul garantat cu **g.** are posibilitatea despăgubirii înaintea altor creditori.

GARANT, persoană fizică, întreprindere, instituție etc., care garantează cu veniturile sau averea sa obligațiile unui debitor față de creditor.

GARANTAREA CREDITELOR, cantitatea corespunzătoare de bunuri materiale sau resurse financiare prevăzute să se realizeze în perioadele viitoare, cu care se garantează și din care se rambursează creditul. Practic **g.c.** se face cu documentele care atestă existența bunurilor respective sau a veniturilor ce se vor realiza. Bunurile materiale constituite drept garanție rămîn în posesia unității economice debitoare, care are obligația să le folosească eficient și să le conserve în bune condițiuni. La unitățile economice care au primit un credit trebuie să se găsească în orice moment — peste fondurile proprii — bunuri materiale egale, sub aspect valoric, cu creditul primit de la bancă sau să existe certitudinea realizării resurselor financiare din care să se restituie creditul. **G.c.** constituie o condiție indispensabilă pentru folosirea acestuia în concordanță cu destinațiile stabilite prin plan. **G.** ușurează exercitarea controlului de către bancă asupra utilizării productive a creditului, conform destinației stabilite, precum și asupra rambursării acestuia la scadență. **G.c.** are o mare importanță pentru circulația bănească, deoarece stabilitatea leului depinde, în primul rînd, de cantitatea mereu sporită de mărfuri pusă de stat pe piață la prețuri ferme, de cuantumul și de tarifele serviciilor ce se prestează.

GARANȚIE. 1. Obligația unei persoane, instituții sau întreprinderi, numită garant, de a asigura unei alte persoane, instituții sau întreprinderi folosința în bune condiții a unui obiect sau realizarea unui drept. 2. Cale, instrument de asigurare a executării unei obligații. Garantul răspunde de daunele la care ar fi expusă persoana, instituția sau întreprinderea garantată. În lipsă de orice clauză specială, vînzătorul răspunde față de cumpărător de orice tulburare, evicțiune sau viciu ascuns al lucrului vîndut. → și *cauțiune.* ◇ **G. bancară** (în *capitalism*), girul băncii capitaliste pentru clientul său care-i dă acestuia posibilitatea să obțină credit de la o terță persoană. **G.b.** presupune obligația asumată de bancă ca în caz de neplată la termen de către client a sumelor împrumutate, să restituie împrumutul

din resursele sale. Garanția se dă în schimbul unei asigurări corespunzătoare. În *socialism*, **g.b.** este obligația pe care și-o asumă banca pentru ca în cazul în care cumpărătorul nu își efectuează la timp plățile, să le execute ea. Unitățile bancare admit **g.b.** numai pentru întreprinderile care desfășoară o activitate economică bună având astfel posibilitatea să își recupereze sumele plătite în cel mai scurt timp. Banca poate aplica dobînzi penalizatoare cumpărătorilor care nu-și creează disponibilitățile necesare în conturi. Plățile efectuate de bancă în cadrul **g.b.** se află în afara creditelor de care beneficiază unitățile economice cumpărătoare. ◇ **G. de avarie comună,** sumă de bani depusă de primitorii de mărfuri pentru a compensa contribuția acesteia în avaria comună. **G.** de **a.c.** se depune înainte de întocmirea compromisului de avarie și de primirea mărfurilor. Cînd obligația de contribuție se semnează și de către asigurătorii mărfurilor, armatorii renunță, de regulă, la depunerea garanției. Cuantumul garanției se stabilește de *dispașori* (→) și reprezintă, cu aproximație, suma cu care va contribui marfa fiecărui primitor la avaria comună. Pentru a-și îndeplini atribuțiile respective, dispașorii primesc de la armatori contractul de transport, conosamentul, actele de cheltuieli, evaluarea mărfurilor asigurate, actele de expertiză privind evaluarea navei avariate, evaluarea avariei navei și a mărfurilor → și *compromis*. ◇ **G. în aur,** utilizare de către băncile de emisiune a rezervei de aur drept garanție a biletelor de bancă puse în circulație. În condițiile liberului schimb al bancnotelor în aur, acesta constituia pentru deținătorii bancnotelor garanția schimbului. La emisiunea bancnotelor neconvertibile, **g.** în **a.** încetează să mai îndeplinească acest rol. În prezent importanța **g.** în **a.** se reduce numai la faptul că ea limitează, într-o anumită măsură, emisiunea de bancnote peste necesități. ◇ **G. personală,** obligație asumată printr-un document (chitanță, bilet la ordin etc.), de către o persoană numită garant, sub forma unei scrisori de garanție, a unui contract sau sub alte forme, de a plăti o anumită sumă de bani creditorului în cazul în care debitorul pentru care și-a dat garanția nu onorează plata față de creditor. ◇ **G. reală,** depunerea unei sume de bani sau a unui bun în mîinile creditorului sau ale unei terțe persoane din care să se stingă obligațiile debitorului față de creditor. → și *cauțiune; garant*.

G.A.T.T., → **ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ȘI COMERȚ.**

GESTIONAR, persoana încadrată în muncă, avînd ca atribuții principale de serviciu primirea, păstrarea, manipularea — chiar și temporară — și eliberarea de valori materiale sau bănești. Întrucît prin bunuri se înțeleg atît bunurile materiale, cît și cele bănești sau oricare alte valori, se consideră **g.** și casierii, mînuitorii de timbre etc. Încadrarea în funcții de gestionar presupune, pe lîngă îndeplinirea condițiilor obișnuite pentru încadrarea în muncă a unei persoane, și o serie de condiții suplimentare, cum sînt: constituirea unor garanții în numerar, afectarea unor bunuri imobile sau mobile de folosință îndelungată, asumarea unor obligații din partea unor terțe persoane etc., toate acestea pentru garantarea compensării eventualelor pagube ce ar putea fi provocate avutului obștesc; prezentarea de către viitorul **g.** a unei dovezi eliberată de unitatea la care a lucrat anterior din care să rezulte dacă a produs pagube avutului obștesc, de ce natură au fost și dacă le-a compensat; avizul scris și motivat al celorlalți gestionari, dacă, va participa la o gestiune comună. Nesocotirea de către **g.** a normelor juridice referitoare la gestionarea bunurilor încredințate atrage, după caz, răspunderea materială, disciplinară, administrativă, civilă sau penală. Utilizarea, însușirea sau traficarea de către **g.,** în folosul său sau pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri din avutul obștesc pe care îl gestionează se pedepsește pe cale penală. În practica economică se întîlnesc mai multe categorii de **g.** și anume: **g.** *accidental*, **g.** *de drept*, **g.** *temporar* etc.

GESTIUNE 1. Totalitatea operațiilor de administrare (primire, păstrare și manipulare) a valorilor materiale și bănești efectuate de un *gestionar* (→) pe o anumită perioadă de timp. **2.** Răspunderea păstrării corespunzătoare a bunurilor și a administrării fondurilor unei persoane juridice sau fizice. **3.** Totalitatea bunurilor încredințate cuiva în vederea administrării lor. **G.** implică menținerea unui echilibru permanent între funcțiile specializate ale întreprinderii și elementele lor componente. Nu trebuie să se considere că numărul gestionarilor ar corespunde cu numărul gestiunilor, deoarece pot fi mai multe gestiuni date în primirea unui singur gestionar sau poate fi o singură g. dată în primirea mai multor gestionari.

GESTIUNE ECONOMICĂ, categorie economică specifică societății socialiste care exprimă principiul economic general și fundamental de organizare și de conducere unitară și planificată a economiei socialiste. **G.e.** reprezintă, în mod legic și într-o formă generalizată, întreg sistemul de relații economice, sociale și financiare dintre statul socialist și unitățile sale economice, dintre unitățile economice și dintre unitățile economice și lucrătorii lor, în calitate de proprietari și de producători. Astfel de relații își găsesc aplicarea în unitățile economice socialiste, care folosesc cu maximum de eficiență mijloacele economice aflate la dispoziția lor, realizînd rezultate rentabile prin recuperarea cheltuielilor din veniturile lor proprii, deci, prin obținerea unui venit maxim din care să poată fi restituite sumele avansate de societate, împreună cu o parte din rezultatele de rentabilitate maximă. În expresie sintetică **g.e.** constă în desfășurarea de către unitățile economice a unei activități rentabile care să le permită restituirea într-un termen scurt a sumelor avansate de societate și să-și poată constitui mijloacele bănești necesare finanțării activității lor productive. Premiza **g.e.,** respectiv obiectivul ei, îl formează totalitatea mijloacelor de producție puse la dispoziția unităților economice pentru desfășurarea activității de producție, iar esența gestiunii o constituie eficiența economică maximă care trebuie să justifice și să constituie mobilul acestei activități. **G.e.** este condiționată de forma de proprietate (de stat sau cooperatistă), de specificul activității economice, de locul ce-l ocupă unitățile economice în structura economiei ramurilor, de etapa de dezvoltare economico-socială a societății și se caracterizează prin următoarele trăsături. *În primul rînd,* **g.e.** presupune autonomia funcțională a unităților economice în ce privește exercitarea atribuțiilor în legătură cu administrarea și utilizarea mijloacelor de producție din dotare și a drepturilor și sarcinilor relative la constituirea și utilizarea cu maximum de eficiență a mijloacelor de producție. Lărgirea autonomiei gestionare presupune îmbinarea ei cu principiul centralismului democratic, care se bazează pe existența proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție. Prin centralismul democratic se realizează desființarea în socialism a antagonismelor de interese din sînul economiei naționale. În acest scop, unităților economice li se acordă pe bază de plan anumite atribuții, astfel încît deciziile privind problemele macroeconomice să fie rezervate organelor de conducere superioară ale economiei naționale. Sub aspectul autonomiei, întreprinderile socialiste de stat se împart în *întreprinderi cu personalitate juridică* și în *întreprinderi fără personalitate juridică.* Întreprinderile cu personalitate juridică (centrale, unități economice de tipul centralelor etc.) elaborează planuri de activitate proprie, exercită drepturi și atribuții privind constituirea și utilizarea fondurilor proprii și împrumutate potrivit planurilor lor financiare, își organizează o contabilitate proprie și încheie bilanț propriu. La întreprinderile fără personalitate juridică, dar cu **g.e.** internă, o parte din atribuțiile lor sînt exercitate de centrală, care poartă răspunderea activităților pe care le exercită centralizat, în folosul întreprinderilor subordonate. *În al doilea rînd,* **g.e.** presupune *cointeresarea și răspunderea materială,* atît individuală cît și colectivă. Cointeresarea individuală se manifestă prin repartiția după cantitatea și calitatea muncii prestate și a importanței ei social-

economice. În afară de retribuția după muncă, cointeresarea materială se mai manifestă și sub forma participării oamenilor muncii la beneficii, la premii pentru economiile realizate, pentru depășirea sarcinilor de export etc. Cointeresarea colectivă se referă în principal la unitatea economică în ansamblul și este legată de esența g.e. respectiv de recuperarea cheltuielilor din venituri proprii și asigurarea unei rentabilități maxime a activității ei de producție. Atît cointeresarea individuală, cît și cea colectivă implică și răspunderea materială a întregii unități, completată cu răspunderea materială personală a oamenilor muncii. *În al treilea rînd,* g.e. presupune *controlul financiar-bancar,* la toate nivelurile, în ce privește îndeplinirea planurilor de producție și desfacere, de valorificarea superioară a mijloacelor de producție încredințate de stat unităților sale, realizarea bugetului de venituri și cheltuieli, asigurarea integrității proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție etc. Dezvoltarea spiritului de ordine, disciplină și răspundere în gospodărirea fondurilor implică organizarea și funcționarea unui control financiar și bancar sistematic, determinat de existența relațiilor unităților economice cu bugetul statului și cu verigile sistemului de credit. → și *autogestiune economico-financiară; autonomie funcțională; răspundere materială; cointeresare materială; control financiar.*

GESTIUNE FINANCIARĂ, latură esențială a gestiunii economice care cuprinde totalitatea relațiilor financiare la care participă o unitate economică în legătură cu formarea, creșterea, repartizarea și utilizarea fondurilor cu maximum de eficiență în vederea obținerii, repartizării și utilizării rațională a rezultatelor financiare. **G.f.** cuprinde relațiile bănești de constituire a fondurilor proprii dimensionate la strictul necesar prin înzestrarea unității economice, la înființare, cu cuantumul minim de mijloace circulante, finanțarea investițiilor de la bugetul de stat și pe calea autofinanțării și apoi efectuarea de plăți la bugetul de stat sub forma prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsăminte din beneficii, impozit pe circulația mărfurilor, taxe, vărsarea prisosului resurselor de finanțare a investițiilor și ale celui de mijloace circulante în vederea redistribuirii sau la bugetul de stat, utilizarea unei părți din beneficiu pentru autodotare etc. Totodată **g.f.** cuprinde și relațiile bănești generate de solicitarea, utilizarea eficientă și rambursarea creditelor bancare, precum și a acelor relații bănești referitoare la modul de utilizare a fondurilor și de realizare a veniturilor. → și *autogestiune economico-financiară; gestiune economică.*

GESTIUNE FRAUDULOASĂ, pricinuirea, cu rea credință, de pagube, unei persoane juridice sau fizice, de către persoana căreia i s-a încredințat o gestiune, cu prilejul conservării și administrării bunurilor.

GIR. 1. Operațiune prin care un titlu de credit circulă de la un beneficiar la altul. 2. Formă specială de transmitere a unei cambii, cec, trată, bilet la ordin sau conosament, care constă în înserarea pe versoul acestora a unei formule ce exprimă voința actualului posesor de a se transmite și remite titlul de credit noului posesor (numele noului beneficiar, ordinul de a se plăti, data și semnătura fostului (ultimului) proprietar). 3. Contract cambial ce se încheie între *girant* (→) și *giratar* (→). **G.** fiind scris pe versoul hîrtiilor de valoare se numește, din această cauză, „andosament". Prin **g.** se transmite proprietatea hîrtiei de valoare și se garantează plata sumei prevăzute în ea; noul proprietar (devenit prin g.) dobîndește calitatea de creditor al sumei stipulate în hîrtia de valoare. **G.** este necondiționat, iar atunci cînd prevede numai o parte din sumă este nul. **G.** este și o garanție pentru acceptarea și plata cambiei. Girantul se obligă la acceptare și plată în cazul în care trasul ar refuza acceptarea și plata, devenind în acest fel debitor de regres solidar cu ceilalți debitori cambiali. Girantul poate să se elibereze

de obligaţia de garanţie numai dacă în textul g. însereză formula „fără garanţie" ori „fără obligo". ◇ **G. de întoarcere,** în baza căruia beneficiarul girează în favoarea trasului, a trăgătorului ori a altui obligat, care poate şi el gira din nou cambia. Dacă g. s-a făcut în favoarea trasului acceptant al cambiei şi la scadenţă se află în mîinile sale, trasul este în acelaşi timp debitor şi creditor cambial, situaţie în care cambia se stinge pe calea confuziunii. Cînd trasul nu a acceptat cambia are numai calitatea de girator, fiind îndreptăţit să pretindă plata de la girant şi de la trăgător. Dacă g. s-a făcut în favoarea trăgătorului şi trasul a acceptat cambia, trăgătorul poate pretinde plata de la tras. Cînd însă trasul nu a acceptat cambia ea se stinge, trăgătorul devenind creditor şi debitor al girantului. ◇ **G. după protest,** dat după dresarea protestului de neplată ori după expirarea termenului pentru dresarea protestului, ceea ce conduce la efectele unei cesiuni. ◇ **G. fără garanţie,** în temeiul căruia girantul este eliberat de orice garanţie de acceptare sau de plată, fiind responsabil numai de existenţa creanţei. ◇ **G. în alb** constă numai în semnătura fostului beneficiar (cedentului) cambiei şi data, fără să se indice numele şi prenumele noului beneficiar (al cambiei), în care caz cambia circulă ca titlu la purtător. Beneficiarul cambiei girate astfel, poate să completeze g. cu numele său ori al altei persoane sau să înmîneze cambia unei terţe persoane fără să completeze g. în a. Posesorul cambiei cu g. în a. poate să-l completeze cu numele său, cu numele altei persoane căreia îi predă cambia, să dea un nou g. în a. ori să gireze cambia la ordinul altei persoane sau, în fine, să predea cambia unei terţe persoane fără să o gireze ori fără să completeze g. în a. → şi *titlu.* ◇ **G. la purtător,** care conţine formula „plătiţi purtătorului", ceea ce înseamnă că practic este un g. în alb. ◇ **G. „nu la ordin", g.** care are efect translativ, însă pe baza lui giratarul nu dobîndeşte dreptul să gireze cambia, iar girantul rămîne răspunzător pentru acceptarea şi plata cambiei numai faţă de giratarul său, ceea ce înseamnă că el nu devine responsabil faţă de acele persoane cărora cambia le-ar fi fost girată ulterior. ◇ **G. pentru încasare,** dat în scopul de a investi pe giratar (ca reprezentant sau mandatar al girantului) cu dreptul de a încasa la scadenţă sau chiar mai înainte de aceasta suma stipulată în cambie; dacă debitorul refuză plata, giratarul are dreptul să îndeplinească formalităţile şi procedura necesară în vederea realizării drepturilor cambiale. **G.** pentru **î.** se dă sub formule cum sînt: „pentru încasare", „pentru acoperire", „pentru procură". Întrucît prin acest **g.,** giratarul nu dobîndeşte drepturile create prin titlul de credit, ci are numai calitate de mandatar al girantului, el nu poate transmite cambia prin gir, ci îşi poate numai substitui, în calitatea aceasta, o altă persoană prin mijlocirea unui nou **g.** pentru **î.** Potrivit acestei forme de **g.,** giratarul este obligat să exercite toate drepturile ce rezultă din cambie în numele girantului. De asemenea, debitorii cambiali îi pot opune toate excepţiile ce se pot opune girantului. ◇ **G. plin** cuprinde numele noului beneficiar (giratar) după menţiunea „plăţi la ordinul ... (numele noului beneficiar)", semnătura ultimului beneficiar şi data girului. ◇ **G. simulat,** potrivit căruia părţile cad de acord să nu se transmită cambia, girantul rămînînd mai departe adevăratul ei posesor, iar giratarul fiind doar un posesor aparent al cambiei. Corespunzător **g.s.** între girant şi giratar se pot stabili raporturi de mandat, de gaj etc. **G.s.** se foloseşte cînd părţile voiesc să evite ca debitorul să se poată prevala de excepţiile ce le are împotriva girantului; de asemenea, pentru a evita sustragerea valorii cambiei de la urmărirea creditorilor girantului. Giratarul este obligat să exercite toate drepturile cambiale, să-l informeze pe girant despre sumele încasate, fiind răspunzător faţă de girant pentru orice daună produsă din vina sa. În această formă de **g.,** girantul nu are obligaţia de garanţie faţă de giratar, între aceştia neexistînd raporturi cambiale. **G.s.** produce în raporturile externe toate efectele unui **g.** adevărat, în sensul că giratarul este sub aspectul formal deplin legitimat, plata care i se face este valabilă şi are dreptul să înstrăineze cambia în mod valabil.

GIRANT, persoană care transmite cambia unei alte persoane, numită giratar, prin girarea (andosarea) ei. Dacă trasul nu onorează cambia, biletul la ordin, posesorul acestora are dreptul să ceară plata sumei respective de la unul sau de la toți giranții anteriori, inclusiv a trăgătorului, toți fiind solidar răspunzători față de tras. Dreptul de a executa pe toți giranții anteriori, inclusiv pe trăgător, poartă numele de *„drept de regres sau de recurs"*. Trăgătorii și giranții care nu vor să fie atacați în regres, în situațiile în care nu se face plata, scriu deasupra girului *„fără recurs"*, situație în care cambia devine dubioasă. → și *bilet la ordin; cambie; gir; trată.*

GIRATAR, persoană căreia i s-a transmis o cambie, un bilet la ordin, un cec, de către girant prin gir și a primit-o, devenind prin aceasta beneficiarul ei. → și *cambie; gir.*

GOL DE MIJLOACE CIRCULANTE, → **COMPLETARE DE MIJLOACE CIRCULANTE; PIERDERE (~ DE MIJLOACE CIRCULANTE).**

GOLD EXCHANGE STANDARD, → **ETALON.**

GOLD STANDARD, → **ETALON.**

GRADUL DE ECONOMICITATE A OPERAȚIILOR DE EXPORT, indicator al eficienței exportului de mărfuri, determinat prin raportarea economiei sau pierderii de muncă socială națională obținută din exportarea unei mărfi la prețul său extern după formula:

$$GEE = \frac{Pee \cdot CL - CMS}{Pee},$$

în care:

GEE = gradul de economicitate a operațiilor de export;

Pee = prețul extern al mărfii exportate, exprimat în lei valută;

CL = cursul de revenire-limită, exprimat în lei sau în lei valută;

CMS = cheltuiala de muncă socială națională pentru producerea mărfii respective, exprimată în lei.

Acest indicator evidențiază economia sau pierderea de muncă socială națională cu care se obține o unitate valutară la export. → și *curs de revenire; gradul de economicitate a operațiilor de import.*

GRADUL DE ECONOMICITATE A OPERAȚIILOR DE IMPORT, indicator al eficienței importului de mărfuri, determinat prin raportarea economiei sau pierderii de muncă socială națională obținută de pe urma importului unei mărfi la prețul extern al mărfii importate exprimat în lei-valută potrivit formulei:

$$GEI = \frac{CMS - Pei \cdot CL}{Pei},$$

în care:

GEI = gradul de economicitate a operațiilor de import;

CMS = cheltuiala de muncă socială internă pentru producerea mărfii respective, exprimată în lei;

Pei = prețul extern al mărfii importate exprimat în lei-valută;

CL = cursul de revenire-limită.

G. de e. a o. de i. evidenţiază economia sau pierderea de muncă socială determinată de înstrăinarea unei unităţi valutare. Cu cît acest indicator este mai mare decît zero, cu atît produsele importate sînt mai eficiente sub aspect financiar-valutar. Prin însumarea algebrică a nivelului gradului de economicitate cu cursul de revenire-limită se obţine cursul de revenire al operaţiei de import date. → şi *curs de revenire; gradul de economicitate a operaţiilor de export.*

GRADUL DE PRELUCRARE A MATERIILOR PRIME, indicator al eficienţei activităţii economice instituit prin mecanismul economico-financiar perfecţionat, care exprimă în ce măsură se valorifică superior materiile prime, materialele, combustibilul etc.; se determină prin raportarea valorii materiilor prime la valoarea produselor finite obţinute. Cu cît acest indicator este mai mic, cu atît gradul de prelucrare a materiilor prime este mai ridicat.

GRAFICUL DE EŞALONARE A INVESTIŢIEI, document de plan al investiţiilor întocmit de proiectantul general, de comun acord cu beneficiarul, antreprenorul general şi furnizorii de utilaje şi însuşit de organele lor superioare. **G.** cuprinde: elaborarea documentaţiei, data de începere, eşalonarea şi durata de execuţie a lucrărilor, organizarea şantierului, lucrările de construcţii-montaj şi celelalte lucrări de bază ale investiţiei, procurarea şi montarea utilajelor, efectuarea probelor tehnologice, intrarea în funcţiune şi realizarea parametrilor tehnico-economici proiectaţi ai noii capacităţi de producţie. În grafic se prevăd bazele de desfăşurare a lucrărilor în aşa fel încît să permită realizarea investiţiei într-un timp cît mai scurt, folosirea în condiţii optime şi neîntrerupte a forţei de muncă, a utilajelor etc. O elaborare judicioasă şi fundamentată a graficului, urmată de respectarea riguroasă a termenelor de execuţie, prezintă o deosebită importanţă în încheierea lucrărilor şi intrarea la timp în funcţiune a obiectivelor respective. → şi *durata de execuţie a investiţiilor.*

GRAFICUL MODIFICĂRII NUMERARULUI ÎN CIRCULAŢIE, instrument de urmărire operativă a modului în care se realizează sarcina punerii sau retragerii din arterele de circulaţie a numerarului. În grafic se înregistrează zilnic vărsămintele şi retragerile efective de la fondul de rezervă, ceea ce oferă conducătorilor filialelor şi sucursalelor bancare posibilitatea stabilirii numerarului în circulaţie şi a orientării muncii în vederea realizării planului de casă.

GRATIFICAŢIE, recompensă băneaască acordată la sfîrşitul anului persoanelor încadrate în muncă, peste retribuţia obişnuită, pentru îndeplinirea şi depăşirea în bune condiţiuni a sarcinilor de plan ce le revin.

GROP, colet care, de regulă, are dimensiuni mici şi al cărui conţinut este constituit din valută străină, cecuri în monedă străină, valori mobiliare, efecte publice etc.

H

HANTRU, unitate de măsură convențională folosită în agricultură, reprezentînd un hectar de arătură normală la o adîncime de 18—20 cm și pe un sol care are o rezistență medie. **H.** exprimă volumul lucrărilor mecanizate (cheltuielile cu carburanți, lubrifianți și alte cheltuieli cu tracțiunea mecanică) necesare pentru executarea arăturii, folosindu-se în acest scop anumiți coeficienți de transformare. **H.** este utilizat în planificarea, finanțarea și decontarea lucrărilor agricole.

HAOS VALUTAR, dezorganizare de lungă durată a relațiilor valutare, legată de crahul aurului, inflație, devalorizarea valutei și de lupta pentru piețele de desfacere, cu ajutorul dumpingului valutar etc.

HEAGING, operațiune de contracarare a riscurilor ce pot decurge din oscilațiile prețurilor la bursele de mărfuri, din variațiile prețurilor de comerț exterior sau ale cursurilor de schimb. **H.** se folosește în relațiile comerciale și financiare internaționale pentru protejarea exportatorilor ale căror mărfuri contractate la export se pot scumpi pînă la termenul stipulat al livrării. Spre a contracara astfel de riscuri, exportatorii achiziționează respectivele mărfuri imediat ce au contractat exportul și le exportă la termenul stabilit. În cazul în care pe parcurs prețul mărfurilor contractate a crescut pînă la termenul de export, exportatorul va cîștiga dacă le-a procurat la un preț mai mic, respectiv la prețul existent pe piață în momentul încheierii contractului de export și va pierde dacă între timp prețul mărfurilor achiziționate a scăzut. Operațiuni de acest gen se efectuează cu valute pe piețele valutare, precum și la bursele de valori cu acțiuni și alte hîrtii de valoare, ținînd seama de cursul lor.

HEGEMONIE VALUTARĂ, conducere, dominare, subordonare a valutei unor țări slab dezvoltate din punct de vedere economic și politic, dar aflate în sfera de influență a capitalului, de către alte țări capitaliste puternic dezvoltate.

HÎRTIE DE VALOARE, înscris care atestă participarea la formarea unui capital sau la acordarea unui împrumut (acțiune, cambie, obligațiune, bancnotă, cec, certificate de depozit, titlu de credit etc.) și dă proprietarului sau posesorului său dreptul de a-și însuși o parte din plusvaloare sub formă de dividend sau de a încasa dobîndă. Falsificarea **h. de v.** este aspru pedepsită de legile penale. **H. de v.** reprezintă un capital fictiv. → și *acțiune; bilet de bancă (bancnotă); cambie; capital fictiv; obligațiune; titlu.*

HÎRTIE MONEDĂ, instrument de schimb, mijloc legal de plată și de circulație; ban juridic, care înlocuiește moneda metalică și moneda de hîrtie. **H.m.** trebuie

să aibă un curs legal dar forțat, ceea ce înseamnă că trebuie să fie acceptată la plată de către toți cetățenii statului respectiv; posesorii ei nu pot cere convertirea în monedă metalică. → și *bani*.

HÎRTIE TIMBRATĂ, hîrtie specială a cărei utilizare reprezintă o formă de încasare fiscală. Se fabrică de către organele de stat și se folosește la întocmirea diferitelor acte (de vînzare-cumpărare a bunurilor, poliței, de arendare etc.). Astfel de acte se pot întocmi și pe hîrtie obișnuită care însă trebuie timbrată corespunzător.

HOLDING, formă de monopol organizat ca o societate pe acțiuni și foarte rar ca o societate cu răspundere limitată. **H.** este folosit pentru dominarea și controlul monopolist al altor întreprinderi sau grupuri financiare. Capitalul societății este format din aportul în acțiuni proprii ale întreprinderilor participante, căreia i se atribuie toate acțiunile, majoritatea sau cel puțin „pachetul de control" al fiecăreia din întreprinderile participante. Pentru acțiunile aduse ca aport în constituirea societății proprietarul lor primește acțiuni ale **h.** Formal, în **h.,** fiecare întreprindere participantă își menține autonomia ei nominală. De fapt, **h.,** dispunînd cel puțin de „pachetul de control", devine atotputernic, activitatea de aprovizionare, de producție, financiară etc., fiind pentru toți participanții, stabilită de către **h.** care-și impune punctul de vedere în fiecare consiliu de administrație al întreprinderilor participante.

HOPȘA, formă inițială, rudimentară, de asigurare a animalelor în cazuri de accidente, practicată în țara noastră cu mult timp înaintea secolului al XIX-lea. Dacă o vită dintr-o comună era accidentată, aceasta era sacrificată și carnea ei era distribuită între locuitorii comunei, fiecare plătind o sumă de bani pentru partea care îi revenea. În acest fel, proprietarul animalului sacrificat își acoperea, parțial sau total, dauna suferită.

„HOT MONEY" (bani fierbinți), denumire engleză adoptată și folosită pe plan internațional pentru caracterizarea capitalurilor care circulă repede de la o țară la alta cu scopul de a fi speculate. Dar nu orice capital care circulă de la o țară la alta este denumit **„h.m.",** ci numai acela care în această mișcare urmărește obținerea unor profituri mari din simpla sa circulație internațională. Desigur, circulația rapidă a capitalurilor dintr-o țară în alta are efecte negative asupra echilibrului piețelor valutare, deoarece capitalul respectiv trebuie convertit prin mijlocirea piețelor de schimb. Asemenea operații de schimb valutare pot provoca crize în relațiile valutar-financiare internaționale. Mișcarea capitalurilor reclamată de investițiile productive sau de alte scopuri economice este necesară, utilă, exercitînd o influență pozitivă asupra dezvoltării economico-sociale, în timp ce operațiile cu **„h.m.",** nu sînt necesare și au efecte dăunătoare. Și în secolul al XIX-lea s-au practicat operațiuni cu **„h.m.",** însă ele au culminat în perioada interbelică și mai ales în deceniile 1960 și 1970. Operațiile cu **„h.m."** se pot prezenta sub diferite forme: depunerea de valută în cont la o bancă din străinătate cu scop speculativ; achiziționarea de titluri pe termen lung negociabile pe diferitele piețe financiare; cumpărarea de creanțe pe termen scurt asupra unor debitori nerezidenți; operațiile financiare efectuate, de regulă, de către nerezidenți etc. În condițiile economiei capitaliste nu poate fi înlăturat fenomenul **„h.m.";** acest fenomen va putea fi înlăturat numai în condițiile instaurării unei ordini economice internaționale și adoptării unui nou sistem monetar internațional. → și *bani*.

I

ILEGAL, act sau acţiune care nesocoteşte prevederile legii sau este interzis de lege.

IMOBILIZARE DE FONDURI, acţiune prin care anumite mijloace băneşti şi materiale ale unităţilor socialiste (stocuri supranormative de mijloace circulante, mărfuri livrate şi neîncasate la timp, avansuri acordate şi nejustificate etc.) sînt scoase practic din circuitul economic, fiind consecinţa unei gestiuni economice necorespunzătoare. **I.** de **f.** provoacă dificultăţi economico-financiare întreprinderilor şi prejudiciază înfăptuirea procesului de producţie.

IMOBILIZARE DE MIJLOACE CIRCULANTE, scoatere din circuitul economic a mijloacelor circulante a unităţilor socialiste ca urmare a folosirii lor incomplete şi ineficiente sau a schimbării destinaţiei pentru care au fost achiziţionate. În **i.** de **m.c.** se cuprind: reţinerile, plăţile şi cheltuielile efectuate din mijloacele circulante în locul resurselor destinate acestor scopuri, respectiv întrebuinţarea mijloacelor circulante pentru investiţii sau reparaţii capitale; sumele plătite în plus din mijloacele circulante ca: amortizări; datoriile debitorilor; diferite pierderi neprevăzute etc. **I.** de **m.c.** cuprinde, în sens larg, orice achiziţionare de valori materiale inutile şi excedentare, precum şi schimbarea destinaţiei mijloacelor circulante.

IMPORT ŞI EXPORT DE VALUTĂ, trecerea peste graniţă, reglementată de lege, a valorilor valutare, de către persoane care vin sau pleacă din ţară.

IMPOZABIL, bun material (mobil sau imobil) ce poate fi sau este supus la plata unui impozit. → şi *bază impozabilă; obiectul impunerii.*

IMPOZIT (în *capitalism*), prelevare silită, fără contraprestaţie şi nerambursabilă, a unei părţi din venitul sau averea persoanelor fizice sau juridice în favoarea bugetului statului. Caracterul de clasă al **i.** este însă camuflat. Din definiţia dată în literatura economică din ţările capitaliste reiese că **i.** reprezintă darea bănească pusă în sarcina cetăţenilor pentru întîmpinarea cheltuielilor publice, cheltuieli pe care statul urmează să le facă spre folosul cetăţenilor săi, procurîndu-le siguranţa proprietăţii, averii, vieţii şi onoarei lor. Economistul David Ricardo considera **i.** ca fiind o porţiune din produsul pămîntului şi al muncii, pusă la dispoziţia guvernului. Analizînd procesul de formare a statului, a forţei publice ca produs al antagonismului de clasă, Fr. Engels a arătat că pentru întreţinerea forţei publice sînt necesare contribuţii din partea cetăţenilor, adică **i.**, necunoscute în societatea gentilică. Orînduirea socială determină natura social-economică a **i.**, destinaţia şi rolul lor asupra vieţii economice. **I.** exprimă relaţii de exploatare suplimentară (în afara procesului de producţie) a oamenilor muncii, circa 90% din veniturile bugetului

capitalist provine din **i.** Creşterea poverii fiscale se concretizează în sporirea sume absolute a **i.**, în creşterea numărului plătitorilor prin reducerea şi chiar desfiinţarea minimului neimpozabil, în sporirea cotelor de **i.**, în restrîngerea şi uneori chiar în desfiinţarea înlesnirilor fiscale pentru oamenii muncii. Mijloacele bugetare provenite din **i.** sînt folosite în mare măsură de statele capitaliste în scopuri neproductive (întreţinerea aparatului de stat represiv, militarizarea economiei etc.). În imperialism **i.** încasate de la populaţie cresc, se instituie noi impozite ceea ce duce în mod inevitabil la pauperizarea relativă şi absolută a oamenilor muncii. În *socialism*, instituţia **i.**, moştenită de la capitalism, dobîndeşte un conţinut şi funcţii noi. **I.** reprezintă plata bănească obligatorie, generală, definitivă şi nereciprocă, efectuată de persoane fizice şi juridice (unităţi şi organizaţii cooperatiste) în favoarea bugetului de stat în cuantumul şi la termenele precis stabilite de lege, fără obligaţia din partea statului de a presta plătitorului un echivalent direct şi imediat. Sistemul actual de **i.** corespunde intereselor poporului şi are un rol important în repartizarea justă a venitului naţional, în crearea unor condiţii favorabile desfăşurării activităţii productive a unităţilor economice şi în alimentarea suficientă cu încasări a bugetului statului. **I.** constituie o pîrghie importantă pentru înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român şi a statului socialist în opera de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Sistemul **i.** şi a celorlalte surse de venituri bugetare este astfel conceput încît stimulează îndeplinirea indicatorilor cantitativi şi calitativi ai planului naţional unic, realizarea reproducţiei lărgite, dezvoltarea echilibrată a ramurilor economice, a judeţelor, municipiilor, oraşelor şi comunelor ţării, dezvoltarea proprietăţii socialiste de stat şi cooperatiste, precum şi ocrotirea proprietăţii personale. De asemenea, prin acest sistem se înfăptuieşte repartiţia justă a venitului naţional, echilibrarea şi stabilitatea bugetului de stat şi se efectuează controlul financiar. Prin intermediul **i.** populaţia este cointeresată în creşterea productivităţii muncii, sporirea producţiei, aplicarea unui regim strict de economii la locul de muncă, reducerea costurilor de producţie, întărirea ordinei şi disciplinei în muncă, creşterea producţiei agricole vegetale şi animale etc. **I.** sînt un instrument activ în promovarea principiilor de echitate; populaţia contribuind diferenţiat în funcţie de capacitatea sa economică reală la formarea fondurilor băneşti ale statului. Izvorul **i.** încasate de la populaţie îl constituie veniturile realizate din muncă, iar aşezarea lor se bazează pe principiul unicităţii (impunerea se face o singură dată) şi a principiului progresivităţii (cota de impozit creşte pe măsura creşterii venitului impozabil). **I.** încasate de la populaţie sînt utilizate pentru construcţiile social-economice, ceea ce înseamnă că ele revin pe căi indirecte tot plătitorilor, într-o măsură mult mai mare pe calea finanţării învăţămîntului, ocrotirii sănătăţii, ştiinţei, artei, culturii, asigurărilor sociale, prevederilor sociale etc. În statul nostru socialist, reversibilitatea **i.** încasate de la populaţie confirmă teza marxistă potrivit căreia, *direct sau indirect producătorul beneficiază în calitate de membru al societăţii de ceea ce i se reţine ca persoană particulară.*

IMPOZIT AGRICOL, formă de impunere a cooperativelor agricole de producţie şi a populaţiei deţinătoare de terenuri agricole. → şi *impozitul pe fondul de retribuire al cooperativelor agricole de producţie; impozitul pe terenurile cooperativelor agricole de producţie; impozitul pe terenurile gospodăriilor agricole ale populaţiei.*

IMPOZIT CEDULAR, formă a **i.** pe venit practicat în ţările capitaliste; se calculează în funcţie de provenienţa venitului.

IMPOZIT DE COTITATE, formă de **i.** stabilit prin cote fixe sau procentuale, separat pe fiecare contribuabil sau pe fiecare obiect impozabil.

IMPOZIT DE REGULARIZARE, formă de **i.** instituit în ţara noastră în 1970, avînd menirea de a regla *rata rentabilităţii* (→) în limite normale, pe produse şi

de a face din *beneficiu* (→) un indicator real de apreciere a activității întreprinderilor care să contribuie la întărirea *autogestiunii economico-financiare* (→). **I.** de **r.** s-a plătit de către unitățile economice de stat cărora li s-au stabilit prețuri de calcul în special pentru mijloacele de producție și reprezenta diferența dintre prețul de producție și prețul de calcul (costul de producție mediu pe ramură plus beneficiul corespunzător unei rate a rentabilității medii pe produse de 10—15%) care se preleva la bugetul de stat. Prin instituirea acestui **i.** s-au realizat următoarele obiective: reglarea ratei rentabilității pe produse și completarea în acest fel a impozitului pe circulația mărfurilor; determinarea prețurilor de calcul și asigurarea unui nivel corespunzător de preț și de acumulări la produsele noi; utilizarea acestui impozit, ca instrument de control asupra justei stabiliri și aplicări a prețurilor de calcul; prelevarea unei părți din venitul net la bugetul de stat. **I.** de **r.** a avut un caracter tranzitoriu; terminarea reașezării generale și intrarea în vigoare a noilor prețuri de producție a făcut inoperant acest **i.** de la 1 ianuarie 1977. → și *prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete; preț de calcul.*

IMPOZIT DE REPARTIȚIE (DE CONTINGENTARE) (în *capitalism*), formă de **i.** stabilit inițial la valoarea totală a obiectelor impozabile și apoi repartizarea sumei **i.** rezultat pe obiectele și subiectele impozabile.

IMPOZIT DE STAT, plată obligatorie efectuată de populație către stat și destinată acoperirii cheltuielilor necesare îndeplinirii funcțiilor organelor statului. Structura și mărimea **i.** depinde de natura social-economică a societății și de tipul de stat.

IMPOZIT DIRECT, percepere periodică de sume bănești, direct de la persoanele fizice și juridice, în baza venitului constatat sau asupra valorii bunurilor ce le aparțin. În *capitalism* **i.d.** se calculează în cote proporționale, cote progresive și cote regresive și cuprinde formal toate clasele și grupele sociale de populație care dobîndesc venituri sau posedă avere. De fapt, însă, o bună parte din veniturile și averea claselor exploatatoare este sustrasă pe diferite căi de la plata impozitului, acesta rămînînd a fi suportat tot de masa oamenilor muncii. În *socialism* **i.d.** reprezintă o parte din veniturile personale ale oamenilor muncii, cu care aceștia participă la satisfacerea nevoilor comune ale societății.

IMPOZIT INDIRECT (în *capitalism*), prelevare de sume bănești de la populație prin adăugarea unor cote de **i.** la prețurile mărfurilor, în special la cele de primă necesitate. **I.i.** se încasează de la populația cumpărătoare a produselor grevate de **i.** fără să se țină seama de venitul, averea sau situația personală a contribuabilului, din care cauză ele apar ca fiind suportate în egală măsură de toate clasele și păturile sociale. Repartizarea **i.i.** pe subiectele impozabile are loc nu în funcție de veniturile realizate ci în funcție de consumul personal al fiecărui membru al societății. Datorită discrepanței dintre mărimea veniturilor existente în societatea capitalistă și a faptului că masele largi de oameni ai muncii reprezintă imensa majoritate a populației consumatoare, atunci aceasta este pătura socială care suportă de fapt greul **i.i.** **I.i.** grevînd obiectele de consum ale maselor sînt nedrepte, creează un privilegiu pentru cei bogați, încalcă principiul echității și duce la scăderea puterii de cumpărare a maselor populare. Economiștii burghezi pledează pentru stabilirea **i.i.** pe motiv că sînt elastice, mai sigure de încasat și pentru faptul că cetățenii nu ar reacționa imediat atunci cînd le suportă. În timpul crizelor economice, **i.i.** periclitează realizarea veniturilor bugetare ale statului.

IMPOZIT ÎN NATURĂ, i. introdus în Rusia în 1921 și stabilit în produse asupra gospodăriilor țărănești (în schimbul predării obligatorii a surplusurilor de produse

agricole). Această măsură inițiată de V. I. Lenin a făcut ca țăranii să dea statului cantități mai mici de produse în comparație cu situația în care se predau obligatoriu surplusurile de produse agricole. După ce țăranii își achitau **i. în n.**, surplusurile care le rămîneau se vindeau liber la prețurile care se formau pe piață. Instituirea **i. în n.** a avut ca scop asigurarea strictului necesar pentru aprovizionarea angajaților și armatei, iar perceperea lor se efectua în funcție de puterea economică a contribuabilului.

IMPOZIT GLOBAL, formă de impunere în care **i.** se calculează la venitul total, indiferent de sursele de proveniență ale acestuia.

IMPOZIT GLOBAL ASUPRA VENITULUI (în *capitalism*), formă de impunere în care **i.** se calculează asupra întregului venit al contribuabilului. Practicarea unei asemenea forme de impunere permite organelor fiscale să determine cu mai multă exactitate venitul impozabil și puterea de plată a plătitorului.

IMPOZIT LOCAL, prelevare la bugetele consiliilor populare, a **i.** pe clădiri, **i.** e terenurile clădite și neclădite situate la orașe etc., în vederea asigurării bazei materiale necesare îndeplinirii funcțiilor și sarcinilor organelor locale.

IMPOZIT PE BENEFICIU, formă de prelevare la bugetul de stat a unei părți din venitul net al societății, instituită la 1 ian. 1977. Prin acest **i.** se reglează *rata rentabilității* (→) unităților economice în așa fel încît să se stimuleze folosirea cu eficiență maximă a mijloacelor materiale și bănești, intensificarea vitezei de rotație a fondurilor, reducerea sistematică a costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație. **I.** pe **b.** are aceeași natură economică cu cea a impozitului pe circulația mărfurilor și se plătește de către întreprinderile și centralele din industria de stat a căror rată a rentabilității medii anuale planificată este mai mare de 15%. Obiectul impozabil este *beneficiul planificat* (→) corespunzător unei rate a rentabilității de peste 15%. Beneficiul realizat peste plan nu este impozabil. Cotele de **i.** sînt progresive, diferențiate în funcție de nivelul ratei rentabilității medii anuale planificate a unităților economice, începînd de la 3% pentru o rată a rentabilității de 15,01—17% și pînă la 61% la o rată a rentabilității de 39,1—40%. Unitățile economice planificate cu o rată medie anuală a rentabilității mai mare de 40% prelevă la bugetul de stat întregul beneficiu corespunzător unei rate a rentabilității de peste 15% ca **i.** pe **b. I.** se calculează asupra beneficiului din întreaga activitate și se prelevă la bugetul statului chenzinal, în proporție de 1/6 din suma **i.** planificată trimestrial. Începînd de la 1 ian. 1979 acest **i.** a fost abrogat, unele din funcțiile sale fiind preluate de prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete. → și *impozit pe circulația mărfurilor; prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete.*

IMPOZIT PE BENEFICIUL SOCIETĂȚILOR MIXTE, i. plătit de către societățile mixte care ființează pe teritoriul R.S. România; se calculează cu o cotă de 30% asupra beneficiului anual impozabil. Beneficiul anual impozabil se determină ca diferență între suma totală a veniturilor încasate și cuantumul total al cheltuielilor; din beneficiul astfel rezultat se deduce suma reprezentînd cota cu care se alimentează fondul de rezervă. Se pot acorda scutiri de **i.** pe perioada de pînă la finele anului în care începe realizarea de beneficii impozabile sau, pentru următorii doi ani, **i.** se poate reduce cu 50%. Beneficiul asociatului străin reinvestit în aceeași sau în alte societăți mixte cu participare română pe o perioadă de minimum 5 ani, beneficiază de o reducere de **i.** de 20%. Nerespectarea normelor cu privire la plată **i.** se sancționează cu majorări, amenzi, virarea sumei din contul societății mixte în contul bugetului de stat etc.

IMPOZIT PE CIRCULAȚIA MĂRFURILOR 1. Formă principală de prelevare la bugetul de stat a unei părți din venitul net al societății creat în unitățile productive de stat și care se realizează prin prețul de livrare; **2.** Cale de alimentare a bugetului de stat cu venituri. **I.** pe **c.m.,** ca element component al valorii mărfurilor și, deci, al prețului de livrare al acestora, reprezintă partea din valoarea produsului creată de munca pentru societate în sfera producției materiale. Așezarea acestui **i.** în prețurile produselor depinde de politica de stabilire a prețurilor, care poate fi: sub valoare, la valoare sau peste valoarea acestora. **I.** pe **c.m.** este un instrument de reglare a ratei rentabilității produselor întreprinderilor și ramurilor economiei naționale, de folosire rațională a fondurilor de producție, de creștere a eficienței economice, un important instrument de control și de întărire a disciplinei economico-financiare, corespunzător cerințelor *autogestiunii economico-financiare* (→). **I.** pe **c.m.** se plătește de întreprinderile de stat și ale cooperației meșteșugărești, diferențiat, pentru încasările obținute din vînzarea mărfurilor, executările de lucrări sau prestările de servicii, încasările din vînzarea mărfurilor prin alimentația publică etc. și devine exigibil după valorificarea lor. El se calculează, după caz, cu cote procentuale proporționale, cote fixe pe unitatea de măsură și ca diferență între *prețul de livrare* (→) și *prețul de producție* (→). De la plata acestui impozit se acordă anumite înlesniri care sînt menite să stimuleze activitatea unităților economice care lucrează în condiții deosebite de muncă, activitatea atelierelor școlare, a unităților productive ale Crucii Roșii din R. S. România, a unităților de prelucrare a deșeurilor, încurajează activitatea cooperativelor de orbi, de invalizi etc. La stabilirea termenelor de plată se ține seama de mărimea volumului de încasări, de distanța și de mijloacele de transport folosite pînă la banca la care se face depunerea sumelor. Neplata la timp se sancționează cu majorări, amenzi etc.

IMPOZIT PE CLĂDIRI, plată efectuată de persoane fizice sau juridice care posedă clădiri în mediul urban sau rural, către bugetele locale, indiferent de destinația clădirilor. Se supun plății **i.** casele de locuit, clădirile și depozitele întreprinderilor, localurile comerciale, teatrele etc. Obiectul impozabil îl constituie valoarea clădirilor. Cotele de impozit sînt proporționale și variază de la 0,45% pînă la 1,50% din valoarea clădirii. **I.** pe **c.** se calculează anual și se plătește în două rate semestriale egale. De la plata impozitului se acordă numeroase scutiri.

IMPOZIT PE FUM, una dintre cele mai vechi forme de impozit direct pentru impunerea clădirilor în orînduirea feudală. **I.** pe **f.** se calcula pe numărul de sobe și de coșuri din gospodărie.

IMPOZIT PE PATENTĂ, formă de impozit perceput în feudalism și capitalism asupra produsului obținut din exercitarea industriei, comerțului sau a profesiunilor libere.

IMPOZIT PE PRODUS, pîrghie financiară instituită în țara noastră de la 1 ian. 1977 în vederea reglării ratei rentabilității unor produse (țigarete). Natura economică a **i.** pe **p.** este similară cu aceea a impozitului pe circulația mărfurilor. Obiectul impozabil îl constituie volumul desfacerilor din produsul respectiv și se stabilește în sumă absolută pe unitatea de măsură (de exemplu, pe mia de țigarete) și diferențiat pe calitatea produsului. **I.** pe **p.** se calculează și se plătește pe baza realizărilor efective din perioada pentru care se datorează **i.** și se prelevă la bugetul statului, chenzinal, pe măsura realizării lui prin prețuri. Plata **i.** pe **p.** se face direct din rezultatele financiare obținute de unitățile industriale plătitoare. Întîrzierea plății **i.** atrage după sine aplicarea unei majorări de 0,05% asupra sumei datorate, pentru fiecare zi de întîrziere. Începînd de la 1 ian. 1979 **I.** pe **p.** a fost abrogat, una din funcțiile lui fiind preluate de *prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete* (→).

IMPOZIT PE SPECTACOLE, parte a venitului net al societății creat în întreprinderile de stat din sfera producției și realizat prin intermediul tarifelor de către unitățile de stat, cooperatiste și obștești care organizează spectacole, manifestații cultural-artistice și sportive. Necesitatea încasării **i.** este determinată de faptul că întreprinderile organizatoare de spectacole primesc mijloacele de producție de care au nevoie, la un preț sub valoarea acestora, respectiv fără *impozit pe circulația mărfurilor* (→). Obiectul impozabil îl constituie totalul încasărilor realizate de către unitățile respective din spectacole și se calculează în cote proporționale, diferențiate după felul manifestației. Plata se face la anumite termene, după realizarea încasărilor. Întîrzierea sau neplata **i.** se sancționează cu majorări sau amenzi, după caz.

IMPOZIT PE TERENURI, i. perceput numai în mediul urban, de la persoane fizice sau juridice posesoare de terenuri pe care se află sau nu construcții de clădiri. Cotele de impozit sînt fixe pe m^2, diferențiate pe 4 categorii de localități și 3 clase de terenuri, după modul de folosință a acestora. Pentru terenurile pe care se află construcții, cota de impozit variază de la 0,06 lei pînă la 0,40 lei pe m^2, iar la cele neconstruite de la 0,30 lei pînă la 2 lei pe m^2. **I.** pe **t.** se plătește în două rate semestriale egale. De la acest **i.** se acordă numeroase scutiri.

IMPOZIT PE VENIT, forma de bază a *impozitelor directe* (→) care se încasează de la persoane fizice și juridice (salarii, cîștiguri, profituri etc.).

IMPOZIT PE VENITURILE COOPERATIVELOR DE CONSUM, plată datorată bugetelor locale, de cooperativele de consum, uniunile județene și Centrocoop pentru beneficiile prevăzute în bilanțul contabil. Cooperativele de consum plătesc un **i.** calculat cu o cotă proporțională de 25%.

IMPOZIT PE VENITURILE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI, plată datorată bugetului de stat de către cooperative și uniunile cooperației meșteșugărești asupra beneficiului prevăzut în bilanțul contabil. Cotele de **i.** sînt progresive, fiind stabilite în funcție de creșterea ratei rentabilității. **I.** se calculează de cooperativă și se plătește în rate trimestriale. Se acordă importante înlesniri cooperativelor și secțiilor de invalizi, de orbi etc.

IMPOZIT PE VENITURILE POPULAȚIEI, plată obligatorie datorată bugetului de stat de către oamenii de litere, artă și știință, meseriași, liber-profesioniști etc., pentru veniturile realizate lunar sau anual. Cu toate că veniturile bugetare încasate din economia socialistă au crescut sensibil an de an, statul nostru socialist folosește impozitele de la populație ca o sursă de venit pentru finanțarea dezvoltării economico-sociale și mai rapide a țării noastre. Pe lîngă faptul că aceste impozite constituie o sursă de venituri pentru bugetul statului, ele îndeplinesc încă un rol important în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. În perioada trecerii de la capitalism la socialism, statul nostru a folosit impozitele de la populație ca o pîrghie puternică pentru îngrădirea posibilităților de acumulare, pentru slăbirea puterii economice și pentru eliminarea elementelor și claselor exploatatoare și apoi — alături de alte pîrghii și măsuri politice și economice — pentru lichidarea lor. Numai prin impozite n-ar fi fost posibilă lichidarea elementelor și claselor exploatatoare, deoarece impozitul este numai o parte din venit. În același timp, impozitele încasate de la populație au constituit un mijloc pentru stimularea micilor producători să-și sporească producția și o pîrghie importantă pentru cooperativizarea meseriașilor și țăranilor. Prin modul de așezare și încasare a **i.** pe **v.p.** au fost și sînt stimulați și recompensați inventatorii și inovatorii. În orînduirea noastră socialistă, cetățeanul știe că are atît drepturi, cît și îndatoriri față de stat; între acestea din urmă se află și obligația de a participa — în funcție de veniturile realizate — la

acoperirea cheltuielilor făcute în interesul întregii societăţi. La Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român care a avut loc în iunie 1968 s-a subliniat încă o dată rolul important al impozitelor şi taxelor de la populaţie ca factor de corelare a veniturilor, de realizare a unui raport raţional între cîştigurile diferitelor grupe de cetăţeni. În cuvîntarea rostită la această plenară, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a arătat că „Sistemul de impozite şi taxe plătite de populaţie poate şi trebuie să devină un instrument mai activ în promovarea principiilor echităţii în sfera veniturilor". În ultima perioadă de timp, **i.** pe **v.p.** au devenit un instrument mai activ în ce priveşte promovarea principiilor echităţii în domeniul veniturilor populaţiei; populaţia contribuie diferenţiat în funcţie de capacitatea sa economică reală la formarea fondurilor băneşti ale statului necesare dezvoltării economico-sociale a ţării. **I.** pe **v.p.** sînt folosite de stat pentru redistribuirea unei părţi din venitul naţional în concordanţă cu politica economico-financiară a statului; cu ajutorul lor, veniturile mari sînt supuse unei impuneri mai accentuate, iar persoanele care realizează venituri mici plătesc impozite mai reduse sau sînt scutite de impozite. Transformările revoluţionare care au avut loc în ţara noastră datorită victoriei revoluţiei socialiste au dus la schimbarea corespunzătoare atît a naturii, cît şi a structurii impozitelor şi taxelor încasate de la populaţie. **I.** pe **v.p.** îşi menţin numai forma exterioară veche, conţinutul lor fiind determinat de esenţa relaţiilor de producţie socialiste şi de cerinţele legilor economice care acţionează în socialism. Prin reforma financiară de la 1 ian. 1949 şi în anii următori, statul nostru a îmbunătăţit radical sistemul de impozite, a lichidat numărul mare de impozite şi haosul din politica fiscală: impozitele au fost aşezate pe baze socialiste, fiind puse de acord cu cerinţele dezvoltării economico-sociale a ţării. Izvorul impozitelor încasate de la populaţie îl constituie veniturile realizate din muncă. **I.** pe **v.p.** au la bază principiile: *unicităţii*, potrivit căruia veniturile populaţiei se impun o singură dată; *progresivităţii*, conform căruia cota de impozit creşte pe măsura creşterii venitului impozabil. „Politica impozitelor progresive — se relevă în Programul Partidului Comunist Român — va asigura redistribuirea mai echitabilă a veniturilor, împiedicîndu-se realizarea de către anumite categorii sau anumiţi cetăţeni a unor venituri exagerate. În acelaşi timp, impozitul va determina participarea corespunzătoare a tuturor cetăţenilor la asigurarea fondurilor societăţii necesare finanţării cheltuielilor sociale şi de apărare". **I.** pe **v.p.** sînt folosite pentru construcţia economică, socială şi culturală; de aceea, ele revin, pe căi indirecte tot plătitorilor, şi anume, într-o măsură de multe ori mai mare pe calea finanţării: învăţămîntului, artei, culturii, ocrotirii sănătăţii, asigurărilor sociale, asistenţei sociale etc. de care populaţia beneficiază în mod gratuit. Reversibilitatea impozitelor şi taxelor încasate de la populaţie confirmă teza marxistă conform căreia „ ... direct sau indirect, producătorul beneficiază, în calitate de membru al societăţii, de ceea ce i se reţine ca persoană particulară". În prezent, ponderea **i.** pe **v.p.** în totalul veniturilor bugetului de stat este de circa 1%. **I.** pe **v.p.** îl plătesc: oamenii de litere, artă şi ştiinţă; meseriaşii; liberprofesioniştii; persoanele care realizează venituri din închirierea de bunuri imobile sau mobile ş.a. Obiectul impozabil îl constituie veniturile realizate din activităţile respective. Cotele de impozit sînt progresive şi se stabilesc în funcţie de felul şi mărimea venitului impozabil şi de categoriile de plătitori. Impozitul se plăteşte în momentul obţinerii venitului sau în rate la cîteva termene în cursul anului, după caz. De la plata impozitului se acordă reduceri, scutiri, amînări, eşalonări etc. → şi *impozitul pe terenurile gospodăriilor agricole ale populaţiei*.

IMPOZIT PE VENITURILE REALIZATE DIN ÎNCHIRIERI DE IMOBILE, plată obligatorie datorată de către persoanele fizice şi juridice, altele decît unităţile şi organizaţiile socialiste, care realizează venituri din închirieri şi subînchirieri de clădiri, camere mobilate sau nemobilate, terenuri etc., în mod permanent ori sezonier, direct sau prin organizaţiile de turism. Cotele de **i.** sînt progresive, începînd

cu 6% pentru un venit anual impozabil de 300 lei și ajungînd la o cotă de 75% pentru veniturile anuale impozabile care depășesc 100 000 lei. Venitul anual impozabil, asupra căruia se aplică aceste cote, se determină prin scăderea din chiria brută a i. lui pe clădiri și a celui pe terenurile aferente clădirii sau părții de clădire închiriate. Pentru închirierile de camere mobilate, din chiria încasată se scade și o cotă forfetară de cheltuieli, care începe cu 50% cînd suma determinată în condițiile de mai sus este de pînă la 5 000 lei și ajunge pînă la 10% cînd suma este de peste 20 000 lei. Din veniturile realizate din închirieri și subînchirieri de camere mobilate prin agențiile de turism, se scade, înainte de deducerea cheltuielilor forfetare și comisionul reținut de aceste agenții. Se scutesc de i. veniturile anuale provenite din închirieri și subînchirieri care, după scăderea impozitului pe clădiri și a impozitului pe terenuri, nu depășesc 300 lei anual.

IMPOZIT PERSONAL (SUBIECTIV), i. calculat direct asupra venitului sau averii unei persoane juridice sau fizice, folosindu-se modalități corespunzătoare, în funcție de felul i.

IMPOZIT REAL (OBIECTIV), plata obligatorie pe care contribuabilii o datorau în perioada de dezvoltare a capitalismului. **I.r.** se calcula asupra bunurilor materiale (pămînt, case, întreprinderi), asupra produsului brut realizat din activități comerciale, industriale, bancare etc. sau din practicarea anumitor profesiuni etc. Organele financiare, în procesul impunerii, se bazau pe criterii exterioare și nu pe veniturile reale obținute de contribuabil.

IMPOZIT SUPRAPUS (în *capitalism*), **i.** încasat de către organele locale prin adăugarea unor cote la *impozitele directe* (→), încasate de către stat.

IMPOZITE CONTINGENTATE (în *capitalism*), **i.** stabilite anticipat într-un anumit cuantum pentru fiecare ramură a economiei sau pentru fiecare unitate teritorial-administrativă.

IMPOZITUL PE FONDUL DE RETRIBUIRE A MEMBRILOR COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, plata obligatorie calculată și virată la bugetele locale de către C.A.P. pentru *fondul de retribuire* (→) ce se cuvine membrilor cooperatori sau altor persoane, fără contract de muncă, pentru munca prestată în cadrul cooperativei. Obiectul impozabil îl constituie fondul de retribuire care cuprinde veniturile în bani și în natură repartizate pentru munca prestată în cooperativă; produsele agricole repartizate pentru retribuirea în natură se evaluează la prețurile medii cu care acestea sînt valorificate de către cooperativă. În fondul de retribuire supus **i.** nu se includ retribuțiile acordate persoanelor încadrate cu contract de muncă. Fondul total de retribuire pe cooperativă se impune cu cote progresive de la 3 la 9% în funcție de mărimea venitului mediu anual ce revine pe un cooperator. Venitul mediu anual realizat de un cooperator se calculează prin raportarea fondului de retribuire impozabil realizat la numărul cooperatorilor care au efectuat numărul minim de norme convenționale stabilit de adunarea generală a C.A.P. C.A.P. planifică **i.** anual pe baza fondului de retribuire impozabil, a numărului membrilor cooperatori planificat să lucreze în cooperativă, a venitului mediu anual ce va reveni unui cooperator și pe baza cotelor de impozit corespunzătoare acestui venit. **I.** se calculează în cursul anului pe total C.A.P. prin înmulțirea fondului de retribuire impozabil cu cota corespunzătoare de impozit și se plătește în maximum 3 zile lucrătoare de la data fiecărei plăți de retribuții în bani sau în natură. La finele anului, C.A.P. calculează impozitul definitiv de plată, pe întregul an, pe baza fondului de retribuire realizat și a venitului mediu efectiv cuvenit fiecărui cooperator. Eventualele diferențe dintre **i.** plătit în cursul anului și cel calculat la finele anului se regularizează cu bugetul statului; diferențele datorate se plătesc la bugetul sta-

tului pînă la 15 februarie a anului următor, iar diferențele reprezentînd plăți făcute în plus se compensează cu un termen de plată următor sau, la cererea cooperativei, se restituie acestora. Neplata la timp a **i.** se sancționează cu o majorare de 1% pentru fiecare lună sau fracțiune de lună, asupra **i.** întîrziat în plată. **I.** calculat incorect se poate recalcula retroactiv pentru 2 ani anteriori anului constatării. C.A.P. rămîn răspunzătoare de calcularea corectă, recalcularea, reținerea și virarea la bugetul de stat a sumei **i.** datorat. Organele financiar-bancare verifică în mod obligatoriu, cel puțin o dată pe an, modul cum a fost calculat, reținut și vărsat acest **i.** În caz de neplată, ele pot dispune virarea sumei **i.** din contul C.A.P. în contul bugetului de stat; unitățile bancare eliberează sumele necesare pentru plata retribuției după muncă numai dacă C.A.P. au depus documentele pentru plata acestui **i.** Încălcarea normelor juridice care reglementează plata **i.** atrage după sine răspunderea disciplinară, contravențională, materială, civilă sau penală, după caz.

IMPOZITUL PE FONDUL TOTAL DE RETRIBUIRE AL UNITĂȚILOR SOCIALISTE DE STAT, plata obligatorie calculată asupra fondului de retribuire pentru personalul lor muncitor, de către unitățile economice și instituțiile de stat și virată la bugetul de stat începînd din iulie 1977. Fondul total de retribuire care constituie obiectul acestui **i.** cuprinde retribuțiile tarifare, indemnizațiile, premiile și orice alte drepturi legale cuvenite pentru munca prestată. Dacă o parte din retribuție se acordă în natură, aceasta se evaluează în bani, folosindu-se prețurile cu amănuntul; cînd aceste prețuri nu sînt stabilite se folosesc prețurile de contractare sau de achiziție. Suma astfel rezultată se include în fondul total de retribuire. Nu se includ în fondul total de retribuire impozabil diurnele de deplasare sau detașare, indemnizațiile de transferare sau instalare, drepturile de autor și colaborator extern, retribuțiile pentru prestarea de servicii pe bază de contracte civile sau alte lucrări pentru care nu există contracte de muncă reglementate juridic, retribuțiile și alte drepturi acordate nevăzătorilor invalizi de gradul I sau II. Calcularea **i.** se efectuează prin înmulțirea fondului total de retribuire cu cota de **i.**, care este proporțională și diferențiată pe ramuri, subramuri și activități economico-sociale, ea variind între 14,5 și 17,5%. Acest **i.** se suportă de unitățile economice de stat din costurile de producție sau din cheltuielile de circulație, iar de către instituțiile de stat din fondurile prevăzute în planurile lor financiare. **I.** aferent indemnizațiilor de asigurări sociale de stat se suportă din fondul asigurărilor sociale de stat. Virarea **i.** la bugetul de stat se face lunar, odată cu plata drepturilor bănești de retribuție cuvenite pentru chenzina a doua a fiecărei luni. Dacă plata drepturilor de retribuire se face la alte perioade decît chenzinal, atunci **i.** se virează la bugetul de stat odată cu ultima plată a drepturilor de retribuție pentru luna respectivă. În caz de neplată a **i.** sau de calculare incorectă a acestuia, el se poate recalcula retroactiv pe un an de la data constatării, diferența respectivă vărsîndu-se la buget în termen de 5 zile. De asemenea, **i.** plătit în plus se compensează ori se restituie din oficiu sau la cerere, retroactiv pe o perioadă de un an. Întîrzierea în plata **i.** atrage după sine plata unei majorări de 1% pentru fiecare lună sau fracțiune de lună de întîrziere. Organele financiar-bancare pot dispune virarea **i.** întîrziat la plată din contul plătitorului în contul bugetului de stat. Nerespectarea normelor juridice care reglementează plata acestui **i.** atrage, după caz, răspunderea disciplinară, contravențională, materială, civilă sau penală. Organele financiare din unitățile de stat sînt obligate să controleze calcularea corectă și plata la termenele stabilite a acestui **i.** Unitățile bancare eliberează sumele pentru plata drepturilor de retribuție cuvenite personalului muncitor în luna respectivă, numai după primirea și verificarea documentelor de virare a **i.** la buget, depuse de unitățile de stat. Impunerea fondului total de retribuire simplifică tehnica impunerii. Retribuțiile fiind acum nete, neafectate de **i.** permite oamenilor muncii cunoașterea nemijlocită a drepturilor bănești

pe care trebuie să le primească pentru munca prestată și să controleze fără dificultăți determinarea corectă a acestora.

IMPOZITUL PE TERENURILE COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, plată stabilită în sumă fixă pe hectar și datorată de către cooperativele agricole de producție, bugetelor locale, pentru terenurile pe care le dețin, diferențiat pe categorii de folosință a terenurilor (arabil, fînețe, pășuni, livezi de pomi fructiferi, vii, grădini de legume și de zarzavat irigate) și pe 5 zone de fertilitate a solului. **I.** fix pe hectar, diferențiat după aceste criterii, variază între 55 și 380 lei anual. Suprafețele de teren împădurite, bălțile și heleșteele se impun cu **i.** fix pe hectar, corespunzător terenurilor arabile, fînețelor și pășunilor. Nu sînt supuse impunerii terenurilor construite. Suprafețele plantate cu livezi de pomi fructiferi și vii se impun începînd cu primul an următor anului intrării pe rod. Calcularea **i.** se face o dată la 5 ani, în localitatea unde este sediul C.A.P., indiferent de locul unde se află terenurile, iar **i.** se datorează anual. Impunerea se poate modifica o singură dată pe an, în luna iunie, numai dacă au survenit modificări în ce privește suprafața de teren deținută de cooperativă sau dacă au avut loc schimbări în categoriile de folosință a terenurilor. Dacă **i.** nu a fost calculat în mod corect, el se recalculează retroactiv pe 2 ani, plătindu-se sau compensîndu-se diferența respectivă. **I.** se plătește în 4 rate astfel: 10% pînă la 31 mart., 20% pînă la 30 iun., 30% pînă la 15 sept. și 40% pînă la 1 dec. În cazul pierderilor de recoltă din cauza calamităților naturale, comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București pot aproba amînări sau eșalonări din **i.** datorat, pînă la finele anului. Dacă tot **i.** anual se plătește pînă la 31 mart. și nu există restanțe din anii anteriori, cooperativa agricolă beneficiază de o reducere de 5% din **i.** anual. C.A.P. sînt scutite de plata **i.** pentru veniturile obținute din creșterea animalelor, ceea ce stimulează din plin dezvoltarea sectorului zootehnic. C.A.P. rămîn răspunzătoare de calcularea corectă și de plata la timp a **i.** Organele financiare sînt obligate să verifice cel puțin o dată pe an modul cum a fost calculat și vărsat **i.**, putînd dispune virarea sumei **i.** din contul C.A.P. în contul bugetului local respectiv. Neplata la timp a **i.** se sancționează cu o majorare de 1% pentru fiecare lună sau fracțiune de lună întîrziată în plată. Încălcarea normelor juridice care reglementează acest venit bugetar atrage, după caz, răspunderea disciplinară, contravențională, materială, civilă sau penală. **I.** în sumă fixă pe hectar, diferențiat în funcție de categoriile de folosință a terenurilor și după zonele de fertilitate a solului, simplifică foarte mult tehnica de impunere, înlătură orice subiectivism în determinarea cuantumului **i.**, stimulează C.A.P. să utilizeze cît mai judicios și intensiv toate suprafețele de teren pe care le dețin, să obțină o producție cît mai mare pe unitatea de suprafață, să dezvolte sectorul zootehnic etc. Acest mod de impunere stimulează creșterea continuă a producției vegetale și animale care să satisfacă cerințele industriei, ale altor necesități ale economiei naționale și, în principal, urmărește satisfacerea în condiții tot mai bune a cerințelor de consum ale populației.

IMPOZITUL PE TERENURILE GOSPODĂRIILOR AGRICOLE ALE POPULAȚIEI, plată obligatorie către bugetele locale, efectuată de membrii cooperativelor agricole de producție, producătorii agricoli individuali sau de către persoane juridice, altele decît unitățile agricole de stat și cooperatiste, pentru terenurile agricole pe care le dețin în folosință. **I.** este anual, stabilit în sumă fixă pentru terenurile pe care le dețin gospodăriile de mai sus în localitățile rurale sau în localitățile componente cu caracter rural ale municipiilor și orașelor. **I.** este stabilit în sumă fixă pe hectar, diferențiat pe categorii de folosință a terenurilor (arabil, fînețe, pășuni, livezi de pomi fructiferi, vii, grădini de legume și de zarzavat irigate) și pe zone de fertilitate a solului; suma **i.** variază între 35 și 400 lei pe hectar. Suprafețele de teren construite și suprafețele curților în limitele stabilite nu sînt impozabile. Terenurile

plantate cu livezi de pomi fructiferi şi cu vii sînt impozabile începînd cu primul an următor anului intrării pe rod. Impunerea se face odată la 5 ani în localitatea în care este situată gospodăria agricolă, indiferent de locul unde se află terenurile şi de titlul cu care acestea sînt deţinute. Modificarea impunerii poate avea loc o singură dată pe an, în luna iunie în cazul creşterii sau diminuării suprafeţei de teren deţinută sau cînd se schimbă categoria de folosinţă a terenului. Calcularea **i.** se efectuează de către organele financiare ale consiliilor populare pe numele capului gospodăriei agricole sau al persoanelor juridice respective şi se plăteşte la bugetele locale în două rate: 40% pînă la 1 iunie şi 60% pînă la 1 noiembrie. Gospodăriile agricole ale populaţiei sînt scutite de plata **i.** pentru animalele de muncă şi de producţie, păsările de curte, pentru veniturile realizate din apicultură, sericicultură, din valorificarea fructelor de pădure, plantelor medicinale din flora spontană, ciupercilor şi a diferitelor alte produse culese din natură. Neplata la timp a **i.** se sancţionează cu aplicarea unei majorări de 2% pe lună sau fracţiune de lună întîrziată. Încălcarea prevederilor legale se sancţionează pe cale contravenţională, materială, civilă sau penală, după caz. Dacă se constată că **i.** nu a fost determinat în mod corect, el se poate calcula retroactiv, pe doi ani, faţă de anul constatării. Contribuabilii nemulţumiţi de modul cum li se calculează sau li se recalculează **i.** pot face întîmpinări şi contestaţii la circumscripţiile financiare, apoi la administraţiile financiare şi, ca instanţă ultimă, la comitetul executiv al consiliului popular al judeţului şi, respectiv, al municipiului Bucureşti. Înaintarea contestaţiei sau a întîmpinării nu suspendă plata **i.**; dacă soluţia dată este în favoarea plătitorului, **i.** plătit între timp în plus se compensează cu o plată următoare sau, la cerere, se restituie plătitorului. Modul cum este legiferat, aplicat şi încasat acest **i.** simplifică foarte mult tehnica impunerii, înlătură subiectivismul şi erorile în determinarea cuantumului **i.** şi — ceea ce este mai important —, stimulează folosirea completă şi intensivă a tuturor suprafeţelor de teren deţinute de aceste gospodării, conduce la dezvoltarea sectorului zootehnic, la creşterea producţiei vegetale şi animale, ceea ce contribuie la satisfacerea cerinţelor de dezvoltare a economiei naţionale şi a cererii de consum a populaţiei.

IMPOZITUL PE VENIT AL COOPERATIVEI AGRICOLE DE PRODUCŢIE, plata obligatorie către bugetele locale efectuată de C.A.P., pentru veniturile realizate din vînzarea produselor industriale, altele decît cele provenite din prelucrarea produselor agricole proprii, către unităţi comerciale de stat, cooperatiste sau către populaţie. **I.** se calculează prin înmulţirea încasărilor obţinute cu o cotă de 20% şi se plăteşte trimestrial. Întîrzierea în plata **i.** se sancţionează cu o majorare de 1% pentru fiecare lună sau fracţiune de lună întîrziată. Organele financiare verifică cel puţin o dată pe an modul de calcul al **i.** şi, în caz de neplată, dispun virarea sumei **i.** din contul C.A.P., în contul bugetului de stat.

IMPOZITUL PE VENITURILE REALIZATE DIN PRESTĂRI DE SERVICII RETRIBUITE PE BAZĂ DE COTE PĂRŢI DIN ÎNCASĂRI, i. calculat asupra veniturilor anuale individuale realizate de către persoanele care au primit în administrare şi gestiune unităţi prestatoare de servicii şi sînt retribuite pe bază de cote-părţi din încasări. **I.** se calculează de către organele financiare ale comitetelor executive ale consiliilor populare prin aplicarea cotelor progresive, care reprezintă 10% pentru un venit individual anual impozabil ce depăşeşte 18 000 lei, ajungînd pînă la 80% la un venit care depăşeşte 210 000 lei anual. Veniturile individuale anuale de pînă la 18 000 lei inclusiv sînt scutite de plata **i.** Plata **i.** se face în cote lunare egale, pînă la finele fiecărei luni şi se definitivează pe baza realizărilor efective. Periodic, organele financiar-bancare controlează plata **i.** şi îndeplinirea celorlalte obligaţii financiare ce revin persoanelor care au preluat în gospodărire şi gestiune unităţi

prestatoare de servicii și sînt obligate să aplice măsurile prevăzute de lege pentru înlăturarea și prevenirea eventualelor deficiențe constatate.

ÎMPUNERE, activitate desfășurată de organele financiare, pe baza, în spiritul și litera actelor normative, pentru stabilirea subiectelor impozabile, a obiectului impunerii, determinarea bazei impozabile, calcularea impozitului, înregistrarea impozitului în registrele fiscale, acordarea de înlesniri legale de la plata impozitului, stabilirea ratelor de plată și înștiințarea plătitorului. → și *bază impozabilă; cotă de impunere; obiectul impunerii; termen (~ de plată a veniturilor bugetare).* ◇ **I. normativă,** calculare a impozitului pe baza normelor medii de venituri stabilite prin lege, după anumite criterii. Se folosește la determinarea impozitului pentru acele obiecte impozabile la care determinarea mărimii valorice reale ar fi dificilă sau chiar imposibilă (venituri agricole, veniturile meseriașilor necooperativizați, comercianților etc.). → și *metoda normativă de impunere.* ◇ **I. progresivă,** determinare și încasare a impozitelor prin aplicarea unor cote progresive, se utilizează la calcularea impozitelor pe veniturile cooperativelor meșteșugărești, pe unele venituri ale populației, pe veniturile oamenilor de știință, artă, liber-profesioniștilor, ale meșteșugarilor necooperativizați, pe veniturile din chirii etc. **I.p.** asigură redistribuirea echitabilă a veniturilor populației, promovarea echității socialiste, împiedicînd realizarea de către anumite categorii de cetățeni a unor venituri exagerate. De asemenea, **i.p.** face posibilă mobilizarea la bugetul de stat a acelei părți din acumulările bănești create în unitățile economice de stat și transmisă, prin sistemul de prețuri, unităților cooperației meșteșugărești, ceea ce le permite reglarea ratei rentabilității lor. → și *cote progresive.* ◇ **I. proporțională,** calculare și încasare a impozitelor prin aplicarea cotelor proporționale. **I.p.** este larg folosită în orînduirea socialistă și privește încasarea veniturilor bugetare de la unități de stat, cooperative agricole de producție sau de consum și, în unele cazuri, de la populație; urmărește stimularea plătitorilor de venituri bugetare și simplifică modul de calcul al impozitelor. → și *cote proporționale.* ◇ **I. regresivă** (în *capitalism*), calculare și încasare a impozitului prin aplicarea *cotelor regresive* (→) cînd practic impozitul rezultat din calcul raportat la baza impozabilă scade pe măsura creșterii venitului impozabil. **I.r.** are ca scop avantajarea și chiar exonerarea capitaliștilor de plata impozitelor.

ÎMPUTAȚIE 1. Acțiune prin care se stabilește la ce capitol bugetar trebuie imputată o cheltuială. **2.** Suma pe care trebuie să o plătească o persoană pentru compensarea unui prejudiciu, a unei lipse în gestiune etc.

IMUNITATE DE IMPOZIT, scutire de la plata impozitelor a unor persoane care ocupă poziții privilegiate în țară. În *sclavagism,* de **i** de **i.** beneficiau în timp de pace toți cetățenii liberi. În *feudalism,* de acest drept beneficiau clerul și nobilimea. Astăzi, potrivit dreptului internațional, de **i.** de **i.** beneficiază întregul corp diplomatic al ambasadelor, misiunilor diplomatice, ceilalți angajați ai acestora (cu excepția angajaților din țara unde acestea funcționează), corespondenții de presă străini etc.

IMUNITATE FISCALĂ A DATORIEI PUBLICE, scutire de impozit care, în anumite cazuri, se acordă titularilor de împrumut. Scutirile de impozite pot fi *parțiale,* cînd se acordă numai pentru impozitul ce se percepe asupra rentei capitalului împrumutat, sau *generale,* cînd se pot acorda pentru toate impozitele ce ar putea afecta împrumuturile publice. **I.f.** a **d.p.** mai poate fi *prezentă* sau *viitoare.*

INCASO, operațiuni efectuate de către unitățile bancare privind primirea, verificarea și încasarea sumelor pentru clienții lor, pe baza documentelor de decontare. Uneori prin **i.** se primesc și valute străine, iar în țările capitaliste și acțiuni și obli-

gaţiuni. **I.** dă naştere la o relaţie de credit între furnizorul de mărfuri şi cumpărătorul respectiv, ceea ce înseamnă că aceasta constituie o modalitate de plată, dar şi o operaţie financiar-bancară. Tehnica de decontare prin **i.** este, în genere, simplă, serviciile prestate de bancă sînt ieftine, nu angajează răspunderea băncilor, nu imobilizează mijloacele băneşti ale debitorului, el dispunînd în acest fel de toate resursele sale. Prin **i.** creditorul nu este sigur de încasarea sumelor ce i se cuvin, iar timpul de decontare este uneori lung. → şi *ordin de plată*.

INCASO CU ACCEPTARE TACITĂ, operaţiuni folosite şi acceptate în cea mai mare măsură de către ţările socialiste membre C.A.E.R., potrivit cărora plata se face de către bancă, la scadenţă, cînd se presupune că debitorul a acceptat tacit plata mărfurilor. Toate celelalte operaţiuni legate de **i.** se efectuează ulterior.

INCASO DOCUMENTAR 1. Expresie bancară care caracterizează serviciul unei bănci de a efectua o încasare pentru un client al său ca urmare a încrederii reciproce depline între părţile contractante. **2.** Modalitate simplă de decontare (plată) practicată în relaţiile economice internaţionale, pe baza convenţiei încheiate între părţi, care constă în remiterea de către creditor la banca sa a documentelor care atestă îndeplinirea obligaţiilor contractuale şi în asigurarea plăţii echivalentului valoric al mărfii (serviciilor prestate) de îndată ce cumpărătorul este avizat de o bancă din localitatea sa că documentele de expediţie au fost primite şi îi sînt ţinute la dispoziţie. La **i.d.** participă exportatorul, banca din ţara acestuia, importatorul şi banca din ţara sa. **I.d.** are la bază, în primul rînd, încrederea exportatorului, bonitatea şi corectitudinea clientului său în efectuarea plăţilor şi necesită mai puţine comisioane bancare decît *acreditivul documentar* (→). Ca urmare a uzanţelor internaţionale, **i.d.** poate fi practicat pentru exportul unor mărfuri. Spre deosebire de creditul documentar irevocabil confirmat, **i.d.** este o modalitate de plată internaţională practic care nu prezintă nici o garanţie pentru creditor în ce priveşte încasarea preţului prestaţiei. Dacă exportatorul doreşte să evite riscul neîncasării echivalentului valoric al mărfii exportate, el poate cere importatorului o scrisoare de garanţie bancară prin care o bancă să-i garanteze că marfa exportată va fi achitată de aceasta în situaţia în care importatorul refuză plata sau nu are cu ce plăti. Tot în scopul diminuării unui asemenea risc exportatorul poate solicita un avans de la importator, în contul livrărilor viitoare de mărfuri contractate. Utilizarea **i.d.** dă naştere anumitor relaţii de credit, deoarece din momentul expedierii mărfurilor şi pînă la data achitării lor de către importator, exportatorul acordă practic un credit importatorului. **I.d.** pentru export comportă următoarele operaţiuni: ducerea tratativelor şi încheierea contractului de export-import; livrarea mărfurilor în conformitate cu condiţiile stipulate în contract; remiterea către banca exportatorului şi cea a importatorului a documentelor referitoare la expedierea mărfurilor; exprimarea acordului importatorului pentru efectuarea plăţii de către banca sa; banca importatorului efectuează plata în contul acestuia, debitîndu-l în valuta naţională; transmiterea la importator a documentelor doveditoare a expedierii mărfurilor; banca importatorului efectuează plata prin creditarea băncii exportatorului în valuta prevăzută în contractul de export-import; banca exportatorului confirmă avizarea creditării sale de la banca importatorului, debitînd-o în valuta respectivă; în acelaşi timp, banca exportatorului avizează pe exportator asupra încasării documentelor remise de către acesta, creditîndu-l în valuta naţională. Dacă mărfurile exportate nu se plătesc, vînzătorul, în baza documentelor, poate dispune de marfa sa, fie găsind alt cumpărător, fie trimiţînd-o în altă ţară. În aceste situaţii, corespondentul băncii vînzătorului andosează documentele la ordinul persoanei ce i se va indica. Întreprinderile de comerţ exterior din ţările socialiste folosesc în relaţiile lor aşa-numitul *incaso documentar cu plata imediată* (→), sau incaso documentar cu acceptare ulterioară, care se bazează pe încrederea existentă între aceste între-

prinderi, garantată de sistemul politic și economic al țărilor respective. Între țările membre CAER plățile se efectuează astfel: întreprinderea exportatoare prezintă la banca țării sale documentele de export prevăzute în contract (factură, diferite documente de transport etc.). Banca țării exportatoare controlează existența tuturor documentelor necesare, le confruntă cu datele din documentele de plată și le remite Băncii Internaționale de Colaborare Economică, care după ce constată că documentele prezentate sînt corect întocmite, efectuează plata în valuta națională a exportatorului și, în același timp, efectuează decontarea în ruble transferabile cu banca țării importatoare, remițînd acesteia documentele care au făcut obiectul operațiunii respective. Banca Internațională de Colaborare Economică verifică documentele, le contabilizează și le remite băncii din țara întreprinderii importatoare. Aceasta, pe baza documentelor primite, efectuează plata în ruble transferabile băncii exportatorului și încasează în valută națională contravaloarea mărfurilor de la întreprinderea importatoare. După cum se constată, nu se cere acordul prealabil al întreprinderii importatoare, considerîndu-se că operațiunea respectivă a fost efectuată în baza unui acord-contract și că mărfurile prevăzute în documente constituie obiectul contractului. ◇ **I.d. cu plată imediată,** modalitate de decontare potrivit căreia creditorul primește suma ce i se cuvine de la banca sa imediat după ce depune documentele care atestă exportarea mărfurilor, fără să mai aștepte acceptul importatorului. La **i.d.** cu **p.i.** banca exportatorului efectuează o verificare de fond a documentelor ce i se prezintă; dacă la această verificare se constată nereguli, se procedează în concordanță cu procedura **i.d.** reglementat. Folosirea **i.d.** cu **p.i.** presupune existența unui acord interguvernamental care să prevadă expres efectuarea în acest fel a plăților. ◇ **I.d. reglementat primit din străinătate,** modalitate de decontare în care creditorul (întreprinderea furnizoare) este situat în străinătate, iar debitorul (întreprinderea cumpărătoare) are sediul în țară. În momentul în care banca furnizorului din țară primește documentele depuse de acesta, fixează scadența, după care le pune la dispoziția debitorului. În această formă de încaso debitorul are dreptul să verifice de fond și de formă documentele și, apoi, este obligat să efectueze plata mărfurilor la scadența stabilită. ◇ **I.d. reglementat remis în străinătate,** modalitate de decontare, în care exportatorul depune documentele la banca sa din țară, iar aceasta le expediază băncii din țara debitorului (importatorului). Banca verifică dacă documentele respective îndeplinesc condițiile de formă și le remite importatorului, stabilind scadența cînd trebuie efectuată plata mărfurilor. În cazuri justificate, importatorul are dreptul să refuze plata mărfurilor. Într-o atare situație documentele se restituie de către importator băncii sale, împreună cu o scrisoare în care se motivează refuzul de plată. Refuzul neîntemeiat se penalizează. La rîndul său, banca debitorului trimite documentele refuzate la plată băncii furnizorului. ◇ **I. d. simplu,** modalitate de decontare prin care o bancă, din ordinul clientului ei, încasează o cambie. Pe baza înțelegerii lor prealabile, creditorul trage o *trată* (→) asupra debitorului, apoi remite trata respectivă băncii spre încasare. **I.s.** poate servi și la încasarea unui *cec* (→) sau *bilet la ordin* (→). În urma efectuării încasării respective, banca creditează contul beneficiarului prin contul corespondentului bancar din străinătate.

INDEMNIZAȚIE 1. Sumă de bani ce se acordă unei persoane, pe lîngă retribuție, în vederea compensării unor cheltuieli efectuate cu ocazia îndeplinirii unor anumite sarcini de serviciu. **2.** Sumă de bani acordată unei persoane încadrate în muncă pe timpul concediului de maternitate, în caz de incapacitate temporară de muncă etc. ◇ **I. de asigurare,** suma de bani pe care asigurătorul o plătește asiguratului ca despăgubire în urma survenirii cazului asigurat. → și *caz asigurat, despăgubire; despăgubire de asigurare.* ◇ **I. de detașare,** sumă de bani, plătită unei persoane pe toată durata detașării în vederea compensării cheltuielilor suplimentare de hrană și între-

ținere ocazionate de dislocarea din mediul său obișnuit de viață. Pentru primele 30 de zile, **i.** de **d.** este stabilită într-o sumă fixă în lei pentru fiecare zi, iar pentru timpul care depășește primele 30 de zile, indemnizația lunară este de 20% din retribuția tarifară lunară, fără să poată însă depăși 400 lei lunar. **I.** de **d.** se acordă numai în cazurile în care localitatea de detașare se află la o distanță mai mare de 10 km față de unitatea de la care persoana în cauză a fost detașată, iar condițiile de muncă și de transport nu-i permit să se reîntoarcă zilnic în localitatea din care a plecat. **I.** de **d.** se calculează asupra retribuției tarifare corespunzătoare programului de lucru de 8 ore zilnic. **I.** de **d.** nu poate fi cumulată cu diurna. Persoanele încadrate în muncă domiciliate în altă localitate decît aceea a locului de muncă, în cazul cînd sînt detașate în localitatea de domiciliu nu primesc **i.** de **d.** Această indemnizație nu poate fi urmărită, nu este impozabilă și nu se ia în considerare la calcularea cîștigului mediu. → și *diurnă*. ◇ **I. în caz de naștere,** formă de sprijinire de către stat a natalității. **I.** de **m.** se acordă mamelor la nașterea celui de-al treilea copil și pentru fiecare copil născut ulterior, viu sau mort. Cuantumul indemnizației este de 1 000 lei pentru fiecare din acești copii. Indemnizația se acordă din bugetul consiliilor populare în raza cărora domiciliază mamele respective, pe baza actelor de naștere ale copiilor. Această indemnizație unică se acordă indiferent de natura și nivelul veniturilor părinților și independent de toate celelalte forme de ocrotire a familiilor cu copii. → și *ajutorul pentru mamele cu mai mulți copii, ajutorul pentru soții de militari în termen, bursă de stat*. ◇ **I. de transfer,** sumă egală cu retribuția medie pe o lună ce se acordă persoanei transferate și are ca destinație acoperirea cheltuielilor reclamate de instalarea la noul loc de muncă cît și a altor cheltuieli ocazionate de mutare. Numai mutarea efectivă dă dreptul la **i.** de **t.** Dacă mutarea se face în localitatea de domiciliu nu se acordă această indemnizație. Dat fiind caracterul său compensatoriu, **i.** de **t.** nu este impozabilă și nu poate fi supusă urmăririi fiscale sau penale. **I.** de **t.** se acordă pentru fiecare membru de familie care-și schimbă domiciliul odată cu persoana transferată, într-o sumă egală cu 1/4 din retribuția medie lunară a celui transferat. ◇ **I. în caz de incapacitate temporară de muncă,** sumă de bani acordată prin asigurările sociale de stat pe toată durata în care lucrătorii permanenți își pierd temporar capacitatea de muncă, datorită unei boli profesionale sau accident de muncă, precum și pe toată durata convalescenței pînă la deplina însănătoșire sau pensionare. Pentru incapacitate de muncă apărută în timpul concediului de odihnă, indemnizația se acordă cu condiția ca persoana încadrată în muncă să fi fost internată într-o unitate medicală sau să i se fi acordat un concediu medical de minimum 7 zile; într-un asemenea caz, concediul de odihnă se întrerupe, se amînă sau se prelungește. Indemnizația se acordă lucrătorilor permanenți în funcție de vechimea neîntreruptă în muncă și pe baza mărimii retribuției; cuantumul acesteia ajungînd de la 50% pînă la 85% din retribuția tarifară lunară. Dacă incapacitatea a survenit în urma unui accident de muncă, a unei boli profesionale, a unei boli de natură t.b.c. etc., indemnizația se acordă în proporție de 85% din retribuția tarifară pe toată perioada incapacității, indiferent de vechimea în muncă și de numărul absențelor nemotivate de la locul de muncă. Lucrătorii temporari sau sezonieri beneficiază de o indemnizație pentru maximum 65 de zile lucrătoare în decursul unui an calendaristic și dacă au o anumită vechime în muncă (cel puțin 4 luni în ultimele 12 luni sau 10 luni în ultimii doi ani). Indemnizația se acordă și persoanelor cărora li s-au desfăcut contractul de muncă, precum și militarilor care și-au satisfăcut stagiul, cu condiția ca, înainte de încorporare, să fi fost încadrați în muncă sau această calitate să fi încetat cu cel mult 60 de zile înainte de încorporare, iar incapacitatea de muncă să fi survenit în primele 90 de zile de la desfacerea contractului de muncă sau de la data lăsării la vatră. Beneficiază de această indemnizație și pensionarii urmași și pensionarii invalizi de gradul III care au calitatea de personal muncitor. Această **i.** se acordă și membrilor C.A.P. care realizează sarcinile de producție potrivit hotărîrilor adunării generale a coopera-

tivei. **I.** se acordă în proporție de 50—85% din venitul mediu zilnic realizat în ultimele 12 luni, în funcție de numărul anilor lucrați în C.A.P., astfel: pentru 2 ani lucrați în cooperativă **i.** este de 50% din venitul mediu zilnic, între 2—5 ani lucrați, **i.** ajunge la 65% și între 5—8 ani lucrați **i.** este echivalentă cu 85% din venitul mediu realizat în ultimele 12 luni. În caz de incapacitate temporară de muncă determinată de accident de muncă în C.A.P. **i.** se acordă indiferent de vechimea în muncă.

INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE MATERNITATE, formă de sprijin material și bănesc acordat femeilor încadrate în muncă și membrelor cooperatoare prin asigurările sociale de stat și cooperatiste, în caz de sarcină și lehuzie. Lucrătoarele și membrele cooperatoare beneficiază în aceste cazuri de asistența medicală, de medicamente și de internare în maternitate, în mod gratuit. Potrivit prevederilor Codului muncii femeile gravide încadrate în muncă au dreptul — indiferent de vechime —, la un concediu de maternitate de 112 zile, din care 52 zile concediu prenatal și 60 zile concediu postnatal, cu posibilitatea compensării între ele. Cuantumul indemnizației variază în funcție de retribuția tarifară, de vechimea neîntreruptă în muncă și de numărul copiilor născuți, astfel: la o vechime neîntreruptă în muncă de pînă la 6 luni, cuantumul **i.** reprezintă 50% din retribuția tarifară lunară, la o vechime neîntreruptă în muncă de 6 pînă la 12 luni, **i.** reprezintă 65% din retribuția tarifară, iar la o vechime neîntreruptă de peste un an **i.** este de 85% din retribuția tarifară lunară. La nașterea celui de al treilea copil și a următorilor, **i.** în **c.** de **m.** reprezintă 94% din retribuția tarifară a mamelor încadrate în muncă, indiferent de vechimea neîntreruptă în muncă; în aceste cazuri, pentru a sprijini familiile cu trei și mai mulți copii, statul acordă și o indemnizație unică la naștere de 1 000 lei pentru al treilea și fiecare copil următor. În cazurile cînd survine o întrerupere de sarcină sau cînd din cauza unei sarcini complicate femeile încadrate în muncă devin inapte de muncă, ele beneficiază, în afară de concediul de maternitate, și de indemnizația în caz de pierdere temporară a capacității de muncă. În cadrul **i.** în **c.** de **m.** se acordă și un concediu pentru îngrijirea copilului bolnav în vîrstă de pînă la 3 ani. Membrele cooperatoare beneficiază de un concediu de 60 zile lucrătoare din care 30 zile concediu prenatal și 30 zile concediu postnatal, cu posibilitatea compensării între ele. Totodată pe timpul concediului pentru sarcină și lehuzie se acordă o **i.** ce variază între 50—90% din venitul mediu zilnic realizat în ultimele 12 luni, în funcție de numărul anilor lucrați în C.A.P., astfel: pînă la un an lucrat în cooperativă **i.** reprezintă 50%, de la 1 pînă la 2 ani **i.** este de 70% și la o vechime în muncă de peste 2 ani **i.** este echivalentă cu 90% din cîștigul mediu zilnic realizat în ultimele 12 luni. → și *indemnizație.*

INDEMNIZAȚIE PENTRU COPII, sumă de bani ce se acordă din fondurile C.A.P. membrilor cooperatori pentru copiii aflați în îngrijire, cu condiția ca ambii sau cel puțin unul dintre părinți să presteze o muncă în cooperativă. **I.** este de 50 lei lunar pentru fiecare copil în vîrstă de pînă la 16 ani împliniți, care se află în întreținerea familiei respective. Familiile membrilor C.A.P. cu mai mulți copii beneficiază de o majorare a **i.** începînd cu al șaselea copil, ajungînd ca pentru al nouălea și fiecare copil următor, **i.** să se dubleze comparativ cu **i.** acordată pentru primul copil. Acordarea **i.** are loc numai dacă în luna respectivă cel puțin unul din soți (părinți) a lucrat minimum 15 zile și a realizat sarcinile de producție în conformitate cu normele de lucru stabilite de adunarea generală a C.A.P. Ea se acordă și pe perioada în care unul dintre soți beneficiază de *indemnizație în caz de incapacitate temporară de muncă,* (→) precum și familiilor cu copii chiar dacă ambii părinți sînt pensionari ai C.A.P. Această **i.** nu se acordă familiilor care beneficiază de alocație pentru copii din alte sectoare de activitate. → și *alocație de stat pentru copii; indemnizație.*

INDEMNIZAȚIE PENTRU PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRII, REFACEREA ȘI ÎNTĂRIREA SĂNĂTĂȚII, formă principală de ocrotire a sănătății personalului muncitor prin intermediul *asigurărilor sociale de stat* (→), avînd drept scop să asigure existența oamenilor muncii, să contribuie la refacerea și întărirea sănătății acestora și să înlesnească luarea de măsuri la locul de muncă pentru prevenirea îmbolnăvirilor și a accidentelor. **I.** se acordă lucrătorilor permanenți care se accidentează sau se îmbolnăvesc, indiferent de vechimea în muncă, prin completarea retribuției în cazul trecerii temporare în alt loc de muncă cu un nivel al retribuției mai mic sau datorită reducerii programului de lucru, prin trimiterea la tratament balneoclimateric sau în carantină, prin acordarea de proteze chirurgicale, oculare, auditive, dentare, ortopedice etc. În cazul trecerii temporare a personalului muncitor în altă muncă sau reducerea programului său de lucru, **i.** se acordă numai dacă noua retribuție este sub nivelul celei anterioare. **I.** este egală cu diferența de retribuție determinată de reducerea programului de lucru sau de trecerea la altă muncă mai ușoară. Cînd incapacitatea de muncă face necesară trimiterea personalului muncitor la tratament balneoclimateric, **i.** se acordă pentru tot acest timp în funcție de vechimea neîntreruptă în muncă și de mărimea retribuției tarifare lunare. **I.** pentru carantină ce se acordă lucrătorilor permanenți și celor temporari reprezintă 90% din retribuția tarifară indiferent de vechimea neîntreruptă în muncă, dacă aceștia sînt opriți de către organele medico-sanitare să meargă la lucru din cauza unei boli contagioase ivite la locul de muncă sau la domiciliul lucrătorului. În cazul accidentaților sau bolnavilor profesional **i.** ce se acordă reprezintă 100% din prețul acestora, iar în celelalte cazuri indemnizația este stabilită în funcție de mărimea retribuției, ea variind între 50—100%.

INDEMNIZAȚII PENTRU PENSIONARII I.O.V.R., formă de ocrotire prin intermediul *asigurărilor sociale de stat* (→) a pensionarilor I.O.V.R. care sînt încadrați cu contracte de muncă, în cazul incapacității lor temporare. Pe lîngă pensie, aceștia primesc indemnizații de asigurări sociale în cazul pierderii temporare a capacității de muncă în aceleași condiții ca și lucrătorii din sectorul de stat. Pensionarii I.O.V.R. beneficiază de trimitere gratuită la tratament în stațiunile balneoclimaterice pe seama fondurilor asigurărilor sociale de stat, sau plătesc o contribuție parțială, calculată în raport cu retribuția ce o primesc; de asemenea, ei primesc gratuit proteze și ajutoare în caz de deces, din bugetul de stat.

INDICATOR, expresie numerică ce caracterizează din punct de vedere cantitativ un fenomen sau proces economic, social, financiar, bancar etc. sau îi definește evoluția în funcție de condițiile concrete de loc și timp și legătura reciprocă cu alte fenomene. Un **i.** se poate exprima în mărime absolută, medie sau relativă și pot fi de plan, economici, sociali, financiari, bancari, statistici, informaționali etc.

INDICATOR DE ECONOMICITATE A COMERȚULUI EXTERIOR, raportul de schimb exprimat în monedă națională, între export și import, determinîndu-se astfel:

$$Iece = \frac{Volumul\ importului\ în\ prețuri\ interne}{Volumul\ exportului\ în\ prețuri\ externe} \times 1\,000.$$

Gradul de economicitate a comerțului exterior este favorabil dacă rezultatul raportului este peste 100 și nefavorabil cînd scade sub 100. Acest indicator se poate determina la nivelul economiei naționale sau în relațiile dintre două țări și evidențiază economia de muncă vie și materializată care rezultă pentru economia națională din operațiunile de export-import. → și *raport de schimb net.*

INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII ECONOMICE A ÎNTREPRINDERII, grup de indicatori cu ajutorul cărora se măsoară și se exprimă eficiența folosirii resurselor materiale, financiare și umane ale întreprinderii. Printre i. cu ajutorul cărora se poate aprecia sintetic activitatea economico-socială și financiară a întreprinderilor se pot enumera *productivitatea muncii* (→), *reducerea costurilor de producție*, *rentabilitatea* (→), *rata rentabilității* (→), *rată a acumulărilor bănești* (→) ș.a. Totodată se determină și alți indicatori de apreciere dar de un nivel mai analitic, cum sînt:

a) **Producția netă la 1 000 de lei mijloace fixe.** Se calculează după formula:

$$\frac{\textit{Valoarea producției nete}}{\textit{Valoarea mijloacelor fixe}} \times 1\,000.$$

Rezultatul arată cîtă producție netă (valoric) se obține cu 1 000 lei mijloace fixe.

b) **Producția marfă la 1 000 de lei mijloace fixe.** Se calculează după formula:

$$\frac{\textit{Producția marfă fabricată}}{\textit{Valoarea medie a mijloacelor fixe}} \times 1\,000.$$

Rezultatul exprimă aportul acestor fonduri la obținerea producției destinată desfacerii. Obținerea unor date cît mai concludente necesită compararea indicatorului care exprimă realizările, determinat pe baza formulei de mai sus, cu același indicator planificat, stabilindu-se cauzele obținerii anumitor rezultate concrete. În studierea acestui indicator o importanță deosebită o prezintă efectuarea analizei în dinamică, pe un număr de ani, pentru a cunoaște influențele determinate de schimbările organizatorice, de modificare a unor prețuri etc. În mod firesc, ca urmare a eforturilor făcute pentru înzestrarea unităților economice cu noi mijloace fixe moderne și, deci, ca urmare a creșterii productivității muncii, acest indicator trebuie să exprime în permanență o creștere valorică a producției obținută cu aceiași 1 000 lei mijloace fixe utilizate. La aprecierea eficienței activității economice cu ajutorul acestui indicator trebuie avuți în vedere și alți factori cum sînt aprovizionarea cu materii prime și materiale, productivitatea muncii, desfacerea produselor etc. Acest indicator are o deosebită importanță deoarece constituie punctul de plecare în efectuarea analizelor economice, avînd menirea de a reliefa rezervele existente în ce privește folosirea mijloacelor fixe.

c) **Producția marfă la 1 000 de lei fonduri totale de producție.** Se calculează după formula:

$$\frac{\textit{Producția marfă fabricată}}{\textit{Valoarea medie a mijloacelor fixe + valoarea medie a mijloacelor circulante proprii, asimilate și împrumutate}} \times 1\,000.$$

Rezultatul arată măsura în care unitățile economice folosesc eficient totalitatea fondurilor lor de producție. Utilizarea rațională, cu simț gospodăresc a fondurilor puse la dispoziția unităților economice are ca efect obținerea unei producții sporite la fiecare 1 000 de lei fonduri totale de producție.

d) **Beneficii la 1 000 de lei mijloace fixe.** Se calculează după formula:

$$\frac{\textit{Beneficii}}{\textit{Valoarea medie a mijloacelor fixe}} \times 1\,000.$$

Acest indicator înlesnește analiza tendințelor favorabile sau nefavorabile care se înregistrează în activitatea economico-financiară a unităților economice și exprimă

sintetic modul de utilizare eficientă a mijloacelor fixe. Sporirea volumului de beneficii se poate obține pe următoarele căi: creșterea volumului producției realizate, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție și, îndeosebi, a cheltuielilor materiale etc.

e) **Beneficii la 1 000 de lei fonduri totale de producție.** Se determină după formula:

$$\frac{\textit{Beneficii}}{\textit{Valoarea medie a mijloacelor fixe + valoarea medie a mijloacelor circulante proprii, asimilate și împrumutate folosite}} \times 1\,000.$$

Rezultatul exprimă eficiența activității unităților economice în raport cu totalitatea fondurilor de producție folosite. Pe baza datelor din bilanțul contabil se urmărește realizarea acestui indicator. El permite efectuarea analizei modului de diferențiere a beneficiului normat pe ramuri și subramuri economice în raport cu fondurile de producție, cu luarea în considerare a necesității dezvoltării cu prioritate a ramurilor de bază ale economiei naționale, asigurarea unei rate a rentabilității normale pe produse, realizarea unui beneficiu mai mare în ramurile care reclamă cheltuieli suplimentare de cercetare și experimentare, diversificare, modernizare etc.

f) **Acumulări bănești nete la 1 000 lei mijloace fixe.** Se determină pe bază bilanțului contabil, comparativ cu sarcinile stabilite prin planul financiar al unității economice, după formula:

$$\frac{\textit{Beneficii + impozitul pe circulația mărfurilor + prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete}}{\textit{Valoarea medie a mijloacelor fixe}} \times 1\,000.$$

Indicatorul exprimă mai concludent eficiența activității unităților economice și contribuția la formarea acumulărilor bănești în economia socialistă.

g) **Acumulări bănești nete la 1 000 lei fonduri totale de producție.** Se calculează după formula:

$$\frac{\textit{Beneficii + impozitul pe circulația mărfurilor + prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete}}{\textit{Valoarea medie a mijloacelor fixe + valoarea medie a mijloacelor circulante proprii, asimilate și împrumutate}} \times 1\,000.$$

Indicatorul reflectă acumulările bănești nete realizate cu totalitatea fondurilor de producție. Cu cît nivelul acestui indicator este mai ridicat, cu atît activitatea unităților economice este mai eficientă. În aprecierea activității unităților economice se compară volumul acumulărilor bănești realizate, cu cele planificate. Sporirea volumului acumulărilor bănești reclamă utilizarea completă și judicioasă a mijloacelor fixe, dimensionarea rațională a mijloacelor circulante, accelerarea vitezei lor de rotație etc. → și *producția netă; producția marfă.*

INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII C.E.C., exprimă eficiența activității desfășurate de către toate organele și unitățile *Casei de Economii și Consemnațiuni*. Astfel de indicatori sînt: *a)* **Atragerea economiilor bănești ale populației. I.** pune în evidență efortul general depus de unitățile C.E.C., într-o perioadă de timp dată, pentru mobilizarea unui volum cît mai mare de economii bănești de la populație. *b)* **Beneficii realizate de C.E.C. I.** sintetic de apreciere a activității C.E.C. care se determină ca diferență între veniturile și cheltuielile determinate de acțiunea de economisire. *c)* **Coeficientul de elasticitate. I.** care relevă proporția în care se modi-

fică disponibilităţile băneşti ale populaţiei, datorită creşterii cu un procent a veniturilor acesteia. *d)* **Evoluţia raporturilor dintre soldul general al economiilor băneşti ale populaţiei păstrate la C.E.C. şi totalul disponibilităţilor băneşti ale populaţiei. I.** care arată cît din disponibilităţile băneşti existente sau cît din veniturile curente ale populaţiei se păstrează la C.E.C. *e)* **Gradul de dezvoltare a reţelei C.E.C. I.** care arată în ce măsură s-a dezvoltat reţeaua C.E.C. şi s-a îmbunătăţit munca de popularizare şi de mobilizare a economiilor băneşti ale populaţiei. *f)* **Gradul de pătrundere a acţiunii de economisire în rîndurile populaţiei. I.** arată la cîţi locuitori revine un libret de economii şi se determină prin raportarea numărului de locuitori la numărul de librete de economii existente la un moment dat. *g)* **Gradul de rămînere în sold a depunerilor (Grs). I.** arată raportul dintre creşterea de sold obţinută într-o perioadă de timp dată şi totalul depunerilor efectuate în aceeaşi perioadă de timp. Se determină după formula:

$$Grs = \frac{(D - R)}{D} \times 100,$$

în care:
D = depuneri;
R = restituiri.

h) **Indicele mişcării depunerilor (Imd). I.** arată cît timp rămîne la dispoziţia statului un leu depus la C.E.C. Se determină după formula:

$$Imd = \frac{TR}{SMD} \times 100,$$

în care:
TR = totalul restituirilor,
SMD = soldul mediu al depunerilor.

i) **Intensitatea ratei de formare a disponibilităţilor (Ird). I.** arată raportul dintre cuantumul veniturilor băneşti ale populaţiei obţinute într-o anumită perioadă de timp şi cheltuielile pe care ea le efectuează pentru cumpărări de mărfuri, prestări de servicii, plăţi de impozite, taxe, prime de asigurări, depuneri la C.E.C. Acest indicator se calculează după formula:

$$Ird = \frac{VB}{Cm + Cs + Cita + DE,},$$

în care:
VB = veniturile băneşti ale populaţiei;
Cm = cheltuieli pentru achiziţionări de mărfuri;
Cs = cheltuieli pentru servicii prestate;
$Cita$ = cheltuieli pentru plata de impozite, taxe, asigurări;
DE = disponibilităţi economisite la C.E.C.

j) **Rata anuală de creştere a numerarului (Ran). I.** relevă raportul dintre sporul anual al numerarului în circulaţie şi veniturile băneşti ale populaţiei în anul dat; se determină astfel:

$$Ran = \frac{SN}{VB} \times 100,$$

în care:
SN = sporul anual al numerarului în circulaţie;
VB = veniturile băneşti ale populaţiei.

k) **Rata anuală de creştere a soldului general al depunerilor (Rasg). I.** arată raportul existent între creşterea anuală de sold şi veniturile băneşti ale populaţiei din anul dat; se determină după formula:

$$Rasg = \frac{\Delta Sep}{VB} \times 100,$$

în care:
Rasg = rata anuală a creşterii soldului general al depunerilor;
ΔSep = creşterea anuală a soldului economiilor băneşti ale populaţiei;
VB = veniturile băneşti ale populaţiei.
Soldul general al depunerilor exprimă cuantumul total al depunerilor populaţiei la C.E.C. la un moment dat, în urma fluctuaţiilor depunerilor şi restituirilor zilnice.
l) **Soldul mediu al depunerilor pe locuitor** se obţine raportînd soldul general al depunerilor la o anumită dată, la numărul locuitorilor.
m) **Soldul mediu** pe **libret** exprimă suma medie depusă pe un libret şi se determină raportîndu-se soldul general al depunerilor la numărul libretelor existente la o anumită dată.

INDICATORI OPERATIVI (CONTINGENTE), numărul de elevi, studenţi, de paturi de spital, de lucrători etc., folosiţi în determinarea cheltuielilor instituţiilor bugetare. **I.o.** sînt stabiliţi în funcţie de specificul (obiectul) instituţiei bugetare; constituie baza de calcul a cheltuielilor instituţiilor şi se iau din planul naţional unic. În învăţămînt, unde anul şcolar nu coincide cu anul calendaristic (bugetar) este necesar să se determine indicatorul (contingentul) mediu anual. → şi *contingent; contingent mediu anual.*

INDICATORI VALORICI AI EFICIENŢEI INVESTIŢIILOR exprimă raportul valoric dintre efortul de investiţii şi efectele valorice obţinute în procesul folosirii mijloacelor fixe realizate cu ajutorul investiţiilor. **I.v.** se completează reciproc, se corelează, constituind împreună instrumente de comensurare a eficienţei economice a investiţiilor şi, de asemenea, se corelează cu indicatorii naturali ai eficienţei economice a investiţiilor. → şi *acumulare bănească; cost pe unitatea de produs; curs de revenire; investiţie specifică; productivitatea muncii; valoarea producţiei la 1 000 lei fonduri investite; valoarea producţiei marfă; valoarea producţiei nete.*

INDICE, mărime relativă care caracterizează schimbarea medie a fenomenelor în timp sau raportul dintre fenomene în spaţiu. **I.,** ca indicatori sintetici au, în acelaşi timp atît caracter de mărime relativă, cît şi caracter de medie şi oglindesc variaţia caracteristicii într-o colectivitate de unităţi faţă de prevederile planului, fie în timp, fie în spaţiu. Orice i. se calculează ca raport între mărimea unui fenomen din perioada luată în calcul (curentă) şi mărimea aceluiaşi fenomen din anul sau perioada cu care se face comparaţia.

INDICE AL COSTULUI VIEŢII, mărime relativă care exprimă modificările în preţurile mărfurilor şi serviciilor solicitate de populaţie. Mărfurile şi serviciile care stau

la baza determinării acestui indice se selectează, de regulă, pe baza sondajelor cu privire la bugetele de familie. Se calculează cu ajutorul formulei:

$$Icv = \frac{\Sigma q_1 p_1}{\Sigma \frac{1}{K} q_1 p_1},$$

în care:

Icv = indice al costului vieții;

q_1 = cantitățile de mărfuri și servicii achiziționate de populație în perioada curentă;

p_1 = prețurile de vînzare cu amănuntul ale mărfurilor și tarifele serviciilor din perioada curentă;

K = indicii individuali ai prețurilor de vînzare cu amănuntul și tarifelor.

Acest indice servește la determinarea retribuției reale și a celorlalte venituri reale ale populației.

INDICE AL COSTURILOR DE PRODUCȚIE, mărime relativă care caracterizează schimbarea nivelului costurilor de producție în perioada curentă în comparație cu perioada sau perioadele precedente. Cînd se examinează evoluția costului unitar al unui singur produs, obținut de aceeași întreprindere, se folosește indicele individual al costului de producție, calculat după următoarea formulă:

$$Ici = \frac{C_1}{C_0} \cdot 100,$$

în care:
Ici = indicele costului individual;
C_1 = costul efectiv unitar din perioada curentă;
C_0 = costul efectiv unitar din perioada de bază.
Dacă se examinează variația medie a costului unitar al unui singur produs realizat de mai multe unități economice sau analiza se efectuează pe ansamblul unei ramuri cu producție omogenă, se utilizează indicele de grup al costului de producție, determinat după formula:

$$Igcp = \frac{\Sigma C_1 q_1}{\Sigma C_0 q_1} \cdot 100,$$

în care:
$Igcp$ = indicele de grup al costului de producție;
C_1 = costul de producție din perioada curentă;
C_0 = costul de producție din perioada de bază;
q_1 = cantitățile de produse fabricate, pe categorii de produse, în perioada curentă.

INDICE AL PREȚURILOR, mărime relativă care exprimă schimbarea (variația) nivelului general al prețurilor la anumite mărfuri la un moment dat, comparativ cu o perioadă anterioară considerată ca bază. **I.** se determină ca indice individual, folosindu-se formula:

$$Ipi = \frac{\Sigma p_1}{\Sigma p_0}$$

Se calculează și ca indice agregat, astfel:

$$Ipa = \frac{\sum p_1 \cdot q_1}{\sum p_0 \cdot q_1}.$$

În același timp se poate determina ca indice mediu armonic al indicilor individuali după formula:

$$Ipg = \frac{\sum p_1 \cdot q_1}{\sum \frac{1}{ip} \cdot p_1 \cdot q_1},$$

în care:
p_1 = prețurile din perioada curentă;
p_0 = prețurile din perioada de bază;
q_1 = cantitățile vîndute pe feluri de mărfuri în perioada curentă.

INDICE AL PREȚURILOR DE COMERȚ EXTERIOR, mărime care exprimă schimbarea medie a prețurilor de import sau de export, la un moment dat, față de o perioadă precedentă luată ca bază de comparație.

INDICE AL PREȚURILOR INTERNAȚIONALE, i. care exprimă schimbarea medie a prețurilor la principalele produse pe piața internațională, la un moment dat, comparativ cu o perioadă precedentă considerată bază de comparație.

INDICE AL PUTERII DE CUMPĂRARE A BANILOR, mărime relativă care exprimă cantitatea de mărfuri ce poate fi achiziționată sau volumul serviciilor ce poate fi procurat cu o unitate bănească. **I.** se calculează cu ajutorul formulei:

$$Ipcb = \frac{\sum q_1 p_0}{\sum q_1 p_1},$$

în care:
$Ipcb$ = indicele puterii de cumpărare a banilor;
q_1 = cantitățile de mărfuri și servicii procurate de populație în perioada curentă;
p_1 = prețurile mărfurilor și tarifele serviciilor în perioada curentă;
p_0 = prețurile mărfurilor și tarifele serviciilor în perioada de bază.

INDICE DE DESPĂGUBIRE, mărime relativă obținută prin raportarea sumei despăgubirilor de asigurare achitate, la valoarea totală a bunurilor asigurate pe o anumită perioadă de timp. **I.** de **d.** arată cît reprezintă, în medie, despăgubirile plătite asiguraților la 100 lei sumă asigurată, pe categorii de bunuri cuprinse în asigurări. **I.** de **d.** servește la calcularea primei nete cu ajutorul căreia se alimentează fondul de asigurare. **I.** de **d.** se determină folosindu-se date statistice de pe un număr cît mai mare de ani, pe baza următorului calcul:

$$ID = \frac{Sda}{Stba},$$

în care:
ID = indicele de despăgubire;
Sda = suma despăgubirilor de asigurare achitate;
$Stba$ = suma totală a bunurilor de asigurare pe categorii de bunuri supuse asigurării.

I. de **d.** se calculează pe unul sau mai mulți ani și apoi se fac comparații între **i.** spre a se constata eventualele abateri. Prima netă unitară care se stabilește nu poate fi mai mică și nici egală cu indicele mediu de despăgubire, deoarece aceasta ar însemna ca asigurătorul să nu poată acoperi toate pagubele preluate asupra sa din primele încasate. Din acest motiv, la primele determinate pe baza indicelui mediu de despăgubire se mai ia în calcul un adaos de risc al cărui cuantum este influențat de mărimea abaterilor indicilor de despăgubire anuali, comparativ cu nivelul indicelui de despăgubire. → și *despăgubire de asigurare; primă de asigurare; sumă asigurată.*

INDICE DE PROBABILITATE, mărime relativă ce se determină raportînd cazurile realizate la cazurile identice posibile, după următoarea formulă:

$$Ip = \frac{NCR}{NCIP},$$

în care:
Ip = indicele de probabilitate;
NCR = numărul cazurilor realizate;
$NCIP$ = numărul cazurilor identice posibile.
I. de **p.** primește valori care variază între 0 și 1. Probabilitatea ivirii riscului asigurat este cu atît mai mică cu cît valoarea **i.** de **p.** este mai aproape de zero; în astfel de cazuri și prima de asigurare va fi mai mică. Cînd valoarea **i.** de **p.** tinde către 1, probabilitatea apariției riscului este mai mare și, prin urmare, și prima de asigurare va fi corespunzător mai mare. Dacă **i.** de **p.** al ivirii unui risc este egal cu 1, atunci riscul respectiv nu este preluat în asigurare deoarece în astfel de cazuri asigurătorul trebuie cu certitudine să plătească despăgubiri. → și *primă de asigurare; sumă asigurată.*

INDICE VALUTAR, mărime relativă care exprimă schimbările survenite în cursul unei (unor) valute [devalorizări sau (și) revalorizări] ce au avut loc într-o anumită perioadă de timp, comparativ cu situația care a existat la un moment dat.

INDICELE RAPORTULUI DE SCHIMB, mărime relativă care relevă dinamica puterii de cumpărare a unui stat în raporturile sale comerciale cu alte state, determinată pe baza relației stabilite între evoluția prețurilor de export și a prețurilor de import. **I.r.** de **s.** se determină prin raportarea indicelui prețurilor de export la indicele prețurilor de import, după următorul calcul:

$$IRS = \frac{Ipe}{Ipi} = \frac{\frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_o}}{\frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_o}} \times 100,$$

în care:
IRS = indicele raportului de schimb;
Ipe = indicele prețurilor la export;
Ipi = indicele prețurilor de import;
q_n = cuantumul fizic al exporturilor, respectiv al importurilor în perioada curentă;
p_n = prețurile de export, respectiv de import în perioada curentă;
p_o = prețurile de export, respectiv de import în perioada de bază.
Dacă **i.r.** de **s.** este mai mare decît 100, el exprimă o creștere a puterii de cumpărare a țării în relațiile sale cu alte țări. **I.r.** de **s.** prezintă o importanță deosebită pentru

analiza rentabilității operațiilor comerciale externe, evidențiind posibilitățile de economisire a muncii sociale pe întreaga economie națională prin stabilirea unei structuri corespunzătoare a schimburilor comerciale cu străinătatea și a modului cum se exportă produsele din țara noastră. Modificarea într-un sens sau altul a **i.r.** de **s.** poate fi determinată de competitivitatea produselor la export, de evoluția conjuncturală a piețelor internaționale pentru mărfurile importate sau exportate, precum și de modul cum operațiunile de import și de export se încadrează în condițiile optime ale pieței externe. ◇**I.r. de s. bilateral,** mărime relativă care exprimă frecvența schimburilor comerciale ale unui stat cu un alt stat, în situațiile în care operațiunile de export sînt legate de cele de import pe baza acordurilor de cliring. **I.r.** de **s.b.** se determină după următoarea formulă:

$$IRSB = \frac{\frac{\sum q_b p_b}{\sum q_b p_m}\text{ export}}{\frac{\sum q_b p_b}{\sum q_b p_m}\text{ import}} \cdot 100,$$

în care:

$IRSB$ = indicele raportului de schimb bilateral;

q_b = cuantumul fizic al mărfurilor exportate sau importate în relația bilaterală;

p_b = prețul mărfurilor exportate sau importate în relația bilaterală;

p_m = prețul mondial al mărfurilor exportate sau importate în relația bilaterală.

I.r. de s.b. este un important instrument de apreciere a rentabilității financiar-valutare a nivelului prețurilor din acordurile de cliring sau dacă volumul fizic al schimburilor sînt sau nu avantajoase.

INFLAȚIE, (în *capitalism*) **1.** Proces deosebit de complex prin care se manifestă dezechilibrul profund al întregului mecanism economic-financiar, monetar și de credit. **2.** Supraaglomerare continuă a arterelor circulației cu o cantitate de bani de hîrtie excesiv de mare față de necesitățile circulației mărfurilor și plata serviciilor, ceea ce are ca efect o depreciere sensibilă a banilor în raport cu aurul, manifestată prin scăderea puterii lor de cumpărare și creșterea spontană, considerabilă, neîntreruptă și generală a prețurilor și tarifelor, fapt ce conduce la redistribuirea venitului național și a avuției naționale în favoarea claselor exploatatoare. **I.** este posibilă numai în condițiile folosirii în circulație a banilor de hîrtie. În condițiile circulației monedelor cu valoare intrinsecă și a bancnotelor convertibile nu este posibilă **i.** Ea are loc în situațiile în care cantitatea de monedă de hîrtie pusă în circulație crește mult mai repede decît producția, circulația mărfurilor și prestările de servicii sau cînd în arterele de circulație rămîne aceeași cantitatea de monedă de hîrtie, însă scade sensibil volumul producției, circulației mărfurilor și a prestărilor de servicii sau cînd se accelerează viteza de circulație a banilor. **I.** este un instrument folosit de statul capitalist în vederea echilibrării balanței de plăți. **I.** se caracterizează prin creșterea vertiginoasă și generală a prețurilor mărfurilor și tarifelor și are ca efect reducerea sensibilă a puterii de cumpărare a banilor, ducînd la redistribuirea venitului național în favoarea claselor exploatatoare, capitalului monopolist de stat, la diminuarea considerabilă a veniturilor reale ale tuturor salariaților și țărănimii muncitoare și la agravarea contradicțiilor sociale. În timpul **i.** cresc, în primul rînd, prețurile produselor marii industrii capitaliste și mai tîrziu și mult mai lent sporesc prețurile producției micilor producători de mărfuri, prețurile forței de muncă. De asemenea, în perioada **i.** crește rata șomajului. **I.** agravează crizele economice, zguduind sistemul bănesc și de credit, precum și finanțele țării. Procesul inflaționist

se poate datora unor cauze interne sau externe și anume: *a) deficitul bugetar*, cînd cheltuielile sînt mai mari decît veniturile și statul capitalist recurge la împrumuturi de la banca de emisiune pentru a face față cheltuielilor militare, de pregătire și ducere a războaielor și expansiunilor politice, înăbușirii mișcărilor de eliberare națională etc., ceea ce are ca efect creșterea masei banilor în circulație fără un echivalent în mărfuri și servicii; *b) expansiunea creditelor bancare*, ce se acordă fără o analiză temeinică a scopurilor pentru care au fost solicitate; *c) folosirea rezervelor de bani de către posesorii lor* determină creșterea de numerar în circulație; *d) intensificarea vitezei de circulație a banilor* poate conduce în anumite condiții la inflație; *e) creșterea prețurilor pe piața externă* (în țările cu inflație) poate determina creșterea prețurilor în țara importatoare (dacă și cursurile valutare evoluează în acest sens); *f) excedentul balanței de plăți*, ceea ce înseamnă că s-a exportat mai mult decît s-a importat, în țară existînd deci mai puține posibilități de aprovizionare a populației cu bunuri de consum; dacă populația, în acea perioadă va efectua economisiri de un volum mai mare, atunci efectul inflaționist determinat de export va fi anihilat. În epoca crizei generale a capitalismului, **i.** a devenit un fenomen cronic și o componentă structurală a crizei sistemului capitalist contemporan, ca fiind în permanentă creștere, în proporții și ritmuri nemaicunoscute; economia stagnează și cresc continuu deficitele bugetare, fapt ce conduce la creșterea creditelor ce se acordă statului. Guvernele diferitelor țări capitaliste încearcă să combată și să limiteze fenomenele inflaționiste, în care scop întreprind măsuri cum sînt: absorbirea unei părți din masa bănească existentă în arterele circulației prin mărirea impozitelor; lansarea de împrumuturi de stat către persoanele particulare; reducerea unor cheltuieli bugetare legate de programele speciale; restrîngerea și plafonarea creditelor; reducerea impozitelor asupra profiturilor; diminuarea exportului la mărfurile deficitare; încurajarea importurilor; instituirea controlului asupra mișcării capitalurilor speculative; exercitarea unui control asupra emisiunii etc. Cu toate măsurile întreprinse, se constată că guvernele statelor capitaliste nu mai pot stăpîni fenomenele generatoare de inflație, fenomene care constituie un produs al relațiilor și contradicțiilor capitalismului monopolist. **I.** exercită influențe negative asupra dezvoltării economico-sociale, accentuează disproporțiile dintre ramurile economiei naționale, conduce la dezorganizarea comerțului și a circulației banilor, subminează finanțele statului capitalist, putînd — la o anumită intensitate —, să deregleze procesul reproducției capitaliste. Pentru a restabili circulația normală a banilor, statul capitalist poate adopta diferite măsuri, cum sînt: *deflația* (→), *devalorizarea* (→), *revalorizarea banilor* (→), *stabilizarea bănească* (→) prin care, în anumite condițiuni, nulifică banii vechi și pune în circulație bani noi. În *socialism*, ca urmare a dezvoltării economiei naționale și a desfășurării circulației banilor pe baza planului, a dispărut baza obiectivă a **i.** Banii se pun în circulație potrivit planului de casă, coordonat cu indicatorii planului național unic. Nerespectarea proporțiilor planificate și unele măsuri economice subiective pot însă crea primejdia unor fenomene inflaționiste.

INFRACȚIUNI CONTRA REGIMULUI PREȚURILOR ȘI AL TARIFELOR 1. Vînzarea de mărfuri de către lucrătorii comerțului de stat, cooperatist sau prestarea de servicii de către lucrătorii unităților de stat, de către membrii cooperatori sau ai altor organizații obștești la prețuri (tarife) superioare celor legale. 2. Falsificarea sau substituirea de mărfuri și expunerea lor spre vînzare. Încadrarea cu rea-credință și plata la categorii de calitate inferioară a produselor achiziționate de la producătorii agricoli. Aceste infracțiuni se pedepsesc administrativ sau penal.

INFRACȚIUNI LA REGIMUL MIJLOACELOR DE PLATĂ STRĂINE, METALELOR PREȚIOASE ȘI PIETRELOR PREȚIOASE, infracțiuni care afectează relațiile

sociale ce caracterizează monopolul valutar de stat reglementat de normele juridice pentru orice fel de operaţii cu mijloace de plată străine, metale preţioase şi pietre preţioase. Aceste infracţiuni constau în: nepredarea la Banca Naţională a Republicii Socialiste România sau la Banca Română de Comerţ Exterior, în timp de 30 zile, a mijloacelor de plată străine, precum şi nepredarea în termen de 60 zile a metalelor preţioase care nu provin din producţie şi imediat pe acelea care provin din producţie; nepredarea către cele două instituţii bancare, în termen de 60 zile, a disponibilităţilor în mijloace de plată străine şi a sumelor constituind venituri din bunuri imobiliare aflate în străinătate sau contravaloarea drepturilor valorificate referitoare la astfel de bunuri; nedeclararea la Banca Naţională, în termen de 60 zile, a înscrisurilor reprezentînd mijloace de plată străine şi alte mijloace de plată care constituie active; efectuarea de operaţiuni interzise cu astfel de valori, inclusiv cu diferite obiecte din argint şi pietre preţioase. Persoanele care fac să dispară valorile ce trebuie predate, cedate sau declarate sau le fac improprii destinaţiei lor se sancţionează mai sever. Efectuarea de cumpărări în vederea revînzării sau mijlocirea unor astfel de operaţiuni în scopul obţinerii unui beneficiu, trecerea ilegală a acestor valori peste graniţă se sancţionează, de asemenea, sever. Se sancţionează persoanele obligate să predea, să cedeze sau să declare drepturile patrimoniale care li se cuvin în străinătate şi care, la solicitarea băncii, nu prezintă actele sau nu furnizează informaţiile necesare în vederea valorificării acestor drepturi. Sînt apărate de pedeapsă persoanele care *n*-au predat, *n*-au declarat sau *n*-au cedat valorile menţionate mai sus, dacă după începerea urmăririi penale contra lor, recunosc faptele, dau informaţiile necesare organului judiciar şi îşi îndeplinesc obligaţiile nerespectate anterior; în acelaşi mod sînt tratate şi persoanele care, după ce s-a început urmărirea penală contra lor, înlesnesc descoperirea altor înfăptuitori. Persoanele denunţate nu se pedepsesc dacă la cererea organelor de stat predau sau cedează imediat valorile respective. Se mai sancţionează faptul de a nu declara la organele vamale sumele de lei, a obligaţiunilor şi libretelor C.E.C., a obiectelor din metale preţioase (cu excepţia celor de uz personal) pe care persoanele care călătoresc le posedă la intrarea sau ieşirea din ţară. De asemenea, se sancţionează valorificarea, altfel decît pe căile legale, a metalelor preţioase, a pietrelor preţioase, a mijloacelor de plată străine de către cetăţenii altor ţări nedomiciliaţi în ţara noastră, dacă aceste fapte au caracter de trafic organizat sau dacă sînt de o amploare care pot prejudicia interesele financiare şi valutare ale ţării.

INFRACŢIUNI REFERITOARE LA CONTROLUL FINANCIAR PREVENTIV 1. Efectuarea sau acordarea aprobării de a se efectua o operaţiune economică-financiară supusă *controlului financiar preventiv* (→), fără prezentarea prealabilă a documentelor la organul competent să exercite acest control. **2.** Eliberarea vizei de control financiar preventiv pentru actele care se referă la operaţiuni economice-financiare nelegale, inoportune, ineficiente; se sancţionează pe cale penală.

INIŢIATIVĂ BUGETARĂ, dreptul de a aduce amendamente proiectului de buget şi legislaţiei financiare în vigoare. **I.b.** este o formă a iniţiativei legislative. În ţările capitaliste **i.b.** îmbracă forma guvernamentală, parlamentară şi mixtă. În ţările socialiste **i.b.** aparţine organelor puterii de stat şi oamenilor muncii, fiind una din formele manifestării largi ale democraţiei socialiste.

INSOLVABILITATE, situaţia în care se află o persoană fizică sau juridică de a nu putea satisface angajamentele sale de plăţi. Legislaţia capitalistă consideră cererea creditorilor ca temei pentru declararea pe cale juridică a insolvabilităţii.

INSPECŢIA BANCARĂ, organ bancar de control care funcţionează în cadrul centralei Băncii Naţionale, în centralele băncilor specializate, precum şi în cadrul sucur-

salelor și filialelor bancare. **I.b.** controlează: folosirea rațională de către unitățile economice a fondurilor proprii, a creditelor bancare primite, a mijloacelor bănești alocate de la bugetul de stat, plata la timp a veniturilor bugetare, descoperirea deficiențelor, a imobilizărilor, stabilirea căilor de lichidare a deficiențelor, de redresare și îmbunătățire a activității economice-financiare. **I.b.** efectuează acest control cu prilejul eliberării mijloacelor bănești pentru plata retribuțiilor, operării decontărilor, acordării și restituirii creditelor bancare, cu prilejul finanțării, creditării și decontării investițiilor, a executării de casă a bugetului de stat etc. **I.b.** are aceleași drepturi ca și *Inspecția generală financiară de stat* (→).

INSPECȚIA GENERALĂ FINANCIARĂ DE STAT, organ specializat care funcționează în cadrul Ministerului Finanțelor și exercită cel puțin o dată pe an un control economic-financiar multilateral asupra modului cum se desfășoară, la fiecare unitate economică sau instituție, executarea bugetului de stat. Ea controlează Banca Națională și băncile specializate în ce privește respectarea normelor referitoare la finanțare, creditare, decontare și la executare de casă a bugetului de stat și a planului de casă. De asemenea, controlează activitatea organelor de inspecție și revizie ale Băncii Naționale și ale băncilor specializate, se ocupă cu coordonarea, orientarea și îndrumarea metodologică și de specialitate a organelor cu atribuții de control financiar; verifică activitatea C.E.C. și A.D.A.S., controlează îndeplinirea sarcinilor de către conducătorii compartimentelor financiar-contabile și respectarea de către ministere, instituții centrale și consilii populare a statelor de funcțiuni, a normelor de retribuire și de folosire a fondurilor de retribuții; controlează luarea măsurilor necesare pentru recuperarea pagubelor provocate avutului obștesc etc. Organele **I.G.F.** de **S.** au dreptul să ceară unităților controlate întregul material documentar necesar, să dea dispoziții obligatorii pentru curmarea deficiențelor constatate, să dea sancțiuni împotriva vinovaților și să emită acte de suspendare a măsurilor economice și financiare ilegale. Unitățile controlate sînt obligate să respecte măsurile și termenele fixate prin dispozițiile obligatorii emise de aceste organe și să comunice, în scris, organelor de control măsurile luate pentru lichidarea deficiențelor, precum și ce rezultate s-au obținut prin aplicarea măsurilor respective. Dacă a fost prejudiciat avutul obștesc, organele **I.G.F.** de **S.** au dreptul să oblige conducerea întreprinderii sau instituției controlate să ia măsuri imediate împotriva celor vinovați, pentru a despăgubi statul, iar pentru abaterile grave constatate au dreptul să sesizeze organele de anchetă penală. → și *Inspecție teritorială financiară de stat.*

INSPECȚIE TERITORIALĂ FINANCIARĂ DE STAT, organ județean de control financiar subordonat *Inspecției Generale Financiare de Stat* (→), precum și consiliului județean de control muncitoresc al activității economice și sociale. **I.T.F.** de **S.** are, în principal, aceleași atribuțiuni ca și Inspecția Generală Financiară de Stat, dar limitate la raza județului în care activează și participă la acțiunile de control întreprinse de consiliile județene de control muncitoresc al activității economice și sociale.

INSPECTOR FINANCIAR, persoană cu pregătire superioară de specialitate, încadrată în aparatul financiar, care se ocupă cu problemele așezării impozitelor într-o unitate teritorial-administrativă.

INSTITUȚIE BUGETARĂ, unitate cu caracter neproductiv care pentru desfășurarea activității primește de la buget toate mijloacele bănești necesare efectuării cheltuielilor; eventualele venituri încasate sînt virate, de regulă, în totalitate la bugetul de stat. În noțiunea **i.b.** sînt cuprinse organele puterii de stat și ale administrației de stat, organele procuraturii, notariatului de stat, instituții social-culturale, de apărare națională etc. **I.b.** nu au în dotarea lor mijloace circulante, nu determină

costul prestațiilor, nu calculează amortizarea la mijloacele fixe ce le au la dispoziție. **I.b.** întocmesc: planul de cheltuieli, pentru finanțarea de la bugetul statului a cheltuielilor operative; planul de venituri pentru veniturile ce le realizează și care se prelevă la bugetul de stat; buget de venituri și cheltuieli pentru activitățile trecute în regim de autofinanțare. În funcție de importanța lor în cadrul economiei naționale, **i.b.** sînt instituții de subordonare republicană și instituții de subordonare locală. **I.b.** *de subordonare locală* funcționează sub conducerea și îndrumarea organelor locale ale administrației de stat sau au o dublă subordonare, fiind controlată și îndrumată și de ministerul de resort și finanțată din bugetele locale. În funcție de drepturile pe care le au în ce privește aprobarea, repartizarea și utilizarea mijloacelor bugetare se disting: instituții superioare și instituții subordonate. **I.b.** *de subordonare republicană* îndeplinesc funcții de conducere și de coordonare și sînt finanțate din bugetul republican.

INSTITUTUL INTERNAȚIONAL DE FINANȚE PUBLICE, centru științific internațional de informare pentru finanțele publice, înființat în anul 1937, cu sediul la Paris. Se ocupă cu studierea bugetelor de stat și a dreptului bugetar, a sistemelor de impozite, a creditului de stat, a asigurărilor sociale și a relațiilor financiar-valutare internaționale. **I.i.** de **f.p.** are ca membri peste 50 de țări, printre care și România, precum și unele institute de cercetare a finanțelor de stat. Organul de conducere al institutului este Adunare generală care se convoacă anual. Între sesiuni, institutul este condus de un Comitet de conducere, iar filiala europeană de către Comitetul european. Lucrările curente sînt efectuate de secretarul general numit de către comitetul de conducere. Veniturile institutului se compun din cotizațiile membrilor, donații și încasări din vînzarea publicațiilor.

ÎNSTRĂINAREA BUNURILOR CONSTITUITE GARANȚIE, vînzarea sau cedarea gratuită a bunurilor mobile constituite garanție, de către gestionari sau terțe persoane, fără înștiințarea prealabilă a unității socialiste față de care s-a constituit garanția. **I.b.c.g.** se consideră infracțiune și se pedepsește potrivit legii.

INSTRUMENT DE DECONTARE, document utilizat în operațiunile de decontare fără numerar. Unitățile socialiste, pentru decontare, pot folosi următoarele **i.** de **d.**: *dispoziție de plată* (→), *dispoziție de încasare* (→), *dispoziție de plată operată în prealabil* (→), *cecul de decontare* (→), *mandatul poștal* (→), *rambursul poștal* etc. Varietatea instrumentelor de decontare este determinată de diversitatea relațiilor economice existente între unitățile socialiste și de complexitatea activității lor. Aceste instrumente fac posibilă adaptarea decontărilor la specificul procesului de producție, de repartiție și circulație a produsului social, la calitatea activității și la gradul de solvabilitate al unităților economice respective.

INSTRUMENT DE PLATĂ, document, înscris, titlu de credit, exprimat într-o valută și utilizat în operațiunile de efectuare a plăților (lichidarea creanțelor) întrebuințarea numerarului, valutei efective sau a aurului. Din grupa acestor mijloace fac parte *cambiile* (→) *tratele* (→), *biletele la ordin* (→), *cecul* (→), *acreditivul* (→), *scrisoarea de credit* (→), *dispoziția de încasare* (→), *factura* (→), *acțiunile* (→), *obligațiunile* (→) etc.

INSTRUMENTE DE CREDIT PENTRU DECONTĂRI INTERNAȚIONALE, documente care apar pe baza relațiilor de credit și se folosesc pentru decontări în comerțul exterior și în plățile internaționale necomerciale. Astfel de **i.** sînt: *acreditivul* (→), *hîrtiile de valoare* (→), cupoane de obligațiuni, *acțiuni* (→), *bancnote* (→). În unele cazuri se folosesc mandate bancare și cecuri. Folosirea acestor **i.** determină micșo-

rarea cheltuielilor de circulaţie prin stingerea datoriilor fără transportul aurului dintr-o ţară în alta.

INSTRUMENTE DE ECONOMISIRE, mijloace, documente diferenţiate pe care se efectuează depuneri la Casa de Economii şi Consemnaţiuni, în funcţie de preferinţele persoanelor care efectuează depuneri, deosebite unele de altele printr-o serie de caracteristici şi de avantaje specifice ce se acordă depunătorilor. Ca **i. de e.** se folosesc: librete de economii, conturi personale, obligaţiuni C.E.C. cu cîştiguri, foi cu timbre de economii, cecuri de economii şcolare etc.

INSTRUMENTE MONETARE, bancnote emise de o bancă de emisiune, monedă divizionară, bani de cont (moneda scripturală), bani de tezaur emişi în unele ţări de către Ministerul Finanţelor. **I.m.** servesc la efectuarea diferitelor operaţiuni monetare.

INSTRUMENTE NEGOCIABILE, înscrisuri care se pot negocia şi care cuprind *cambia* (→), *biletul la ordin* (→), *cecul* (→) diverse valori mobiliare (acţiuni, obligaţiuni), *bonuri de tezaur* (→) etc.

INTERVENŢIE DE BURSĂ (în capitalism), ingerinţa statului, a monopolurilor bancare sau a marilor capitalişti în operaţiile burselor de valori cu scopul de a influenţa (ridica sau coborî), în mod artificial, cursul hîrtiilor de valoare. **I. de b.** este o formă a speculaţiei. Organele financiare şi băncile centrale de emisiune recurg la **i. de b.** pentru întărirea creditului de stat prin cumpărarea în masă a hîrtiilor de valoare. De regulă, **i.** se face cu privire la acţiuni şi obligaţiuni industriale, de transport sau referitoare la alte monopoluri. La **i. de b.** participă activ băncile mari interesate în ridicarea cursului hîrtiilor de valoare. **I. de b.** poate să exercite numai o influenţă temporară şi nehotărîtoare, deoarece cursurile sînt determinate de legile stihinice ale capitalismului. → şi *intervenţie valutară.*

INTERVENŢIE VALUTARĂ, activitate desfăşurată de băncile centrale de emisiune şi organele financiare pe pieţele valutare (de vînzare, cumpărare sau schimb de valute sau devize) în scopul ridicării sau micşorării artificiale a cursului valutei naţionale sau a unei valute străine în raport cu alte valute (modalitate de dirijare a cursului valutar). **I.v.** determină o cerere sau o ofertă artificială privind valuta proprie (naţională). Cînd băncile centrale şi organele financiare sînt interesate şi urmăresc ridicarea cursului valutei proprii (întărirea monedei naţionale în raport cu valutele străine), pun pe piaţă spre vînzare o cantitate mai mare de valută străină şi cumpără masiv valuta naţională, ceea ce determină o scădere a cursului valutei străine faţă de cursul monedei naţionale. Dacă există interesul ca moneda naţională (proprie) să se ieftinească în raport cu valutele străine se produce fenomenul invers, băncile centrale şi organele financiare achiziţionează o cantitate mare de valută străină de pe piaţă şi vînd valută naţională, ceea ce va determina creşterea cererii de valută străină şi deci a cursului acestora, ducînd în consecinţă la ieftinirea monedei naţionale. Practicarea **i.v.** reclamă ca băncile centrale să aibă o suficientă rezervă de valute sau să se poată aproviziona fără întîrziere cu valute prin împrumuturi. **I.v.** se practică, în genere, în raport cu dolarul S.U.A. şi a luat o mare dezvoltare în perioada crizei generale a capitalismului. Principala trăsătură caracteristică a **i.v.** constă în aceea că de cele mai multe ori ea are ca scop nu întărirea şi ridicarea cursului valutei naţionale ci scăderea acestui curs, fapt ce duce la exportul masiv de mărfuri. Deşi **i.v.** au luat o mare amploare, statele capitaliste nu pot salva valutele lor de la scăderea cursului, agravînd prin aceasta tot mai mult fenomenul inflaţiei. → şi *intervenţie de bursă; valută* (*~ de intervenţie*).

INTRODUCEREA BUNURILOR ÎN ȚARĂ DE CĂTRE PERSOANELE FIZICE, aducerea în țară de bunuri de către persoanele fizice în conformitate cu prevederile codului vamal. Persoanele fizice pot introduce în țara noastră numai bunuri de uz personal, familial sau gospodăresc. Este interzisă introducerea în țară de bunuri în vederea comercializării. Bunurile care se aduc în țară de persoanele fizice sau se tranzitează, sînt supuse vămuirii potrivit taxelor vamale prevăzute în tariful vamal, care se aplică la *valoarea în vamă* (→), fără să se țină seama de uzura lor. Codul vamal al R.S. România, art. 55 și 57, prevede prohibirea introducerii în țară de către persoanele fizice a următoarelor bunuri și valori: arme, muniții și materiale explozive sau radioactive, excepție făcînd armele de vînătoare, de tir și munițiile pentru aceste arme în condițiile legii; produsele și substanțele stupefiante și toxice, cu excepția celor prescrise medical în mod legal; aparatele de radio-emisie-recepție, cu excepția celor a căror deținere este autorizată; medicamentele în ambalaje dezoriginalizate, care ar putea sosi prin colete; efectele uzate de îmbrăcăminte, încălțăminte, lenjerie etc. sosite ca dar din colete; sumele în lei și titlurile de valoare exprimate în lei, cu excepția celor autorizate prin lege; înscrisurile, tipăriturile și imprimările, de orice fel, neadmise de lege; diferite alte bunuri neadmise de lege. Este scutită de plata taxelor vamale introducerea în țară de către persoanele fizice a următoarelor bunuri: bunurile de uz personal, obiectele casnice și gospodărești, materialele de studiu și documentele ce aparțin persoanelor fizice care se deplasează în interes de serviciu sau la studii, pentru o perioadă îndelungată de timp; mobilierul pentru uzul personal sau familial al persoanelor fizice care se deplasează în străinătate în misiune permanentă sau în interes de serviciu o perioadă îndelungată de timp; efectele personale, medicamentele și alte bunuri care aparțin persoanelor fizice care trec frontiera de stat, aflate în bagajele însoțite sau neînsoțite ale acestora; obiectele de artă care se introduc în țară, cărțile, diferite publicații, înregistrările pe peliculă și diapozitivele. Bunurile consumabile care se introduc în țară de către persoanele fizice care pleacă în interes de serviciu sau la studii în străinătate pe o durată de timp de peste 30 de zile; cărucioarele și triciclurile cu sau fără motor, protezele pentru invalizi, cu avizul organelor sanitare; bunurile care se introduc în țară reparate în cadrul termenului de garanție; bunurile care se înapoiază fiind expediate eronat; bunurile obținute ca premii sau distincții oficiale, bunurile străine care devin, conform legii, proprietatea statului român prin părăsire sau confiscare → și *codul vamal; politică vamală; regim vamal; taxă (~ vamală); vamă; vămuire.*

INVENTAR MORT, totalitatea mașinilor, instalațiilor, uneltelor, mijloacelor de transport, clădirilor etc., aparținînd unei întreprinderi, cooperative, instituții etc.

INVENTAR VIU, totalitatea animalelor și păsărilor prezentate pe rase, specii, vîrste etc., aparținînd unei unități agricole socialiste de stat, cooperatiste, unei gospodării țărănești etc.

„INVENTAR ZESTRE", → STOC (~ PERMANENT DE REZERVĂ).

INVESTIȚIE 1. Angajarea pe un termen lung a unui capital. **2.** Plasarea unui fond, a unei sume de bani importante într-o anumită activitate economică, socială, culturală, militară etc., în vederea creării și dezvoltării bazei tehnico-materiale și lărgirii activității respective. În *socialism*, **i.** constituie totalitatea cheltuielilor ce se efectuează într-o anumită perioadă de timp, pentru crearea și achiziționarea de noi mijloace fixe cu destinație productivă sau neproductivă, precum și cu dezvoltarea, reconstruirea și modernizarea celor existente. Mai sînt considerate **i.** cheltuielile efectuate pentru explorări, prospecțiuni, cercetări științifice, proiectări, împăduriri, plantații, îmbunătățiri funciare, demontarea, transportul și remontarea mijloacelor fixe etc. **I.** sînt cheltuielile care se concretizează în crearea de noi mijloace fixe și

în sporirea și perfecționarea celor existente. Cheltuielile se consideră efectuate pentru **i.** nu din momentul achiziționării și depozitării materialelor de construcții pe șantier, ci numai din clipa intrării lor în opera respectivă, adică din momentul încorporării lor în mijlocul fix ce se construiește. **I.** se clasifică după: *a)* modul de planificare, finanțare și creditare (toate **i.** sînt prevăzute în planul național unic); *b)* structură (studii, cercetări, prospecțiuni, proiectări, lucrări de construcții-montaj, lucrări geologice și de foraj, achiziționări de utilaje, mașini etc.); *c)* felul (caracterul) lucrărilor (construcții noi, refaceri, reconstrucții, lărgiri și completări, amenajări, transformări, lucrări geologice); *d)* destinația finală (productive și neproductive); *e)* raportul față de obiectivul principal (directe, conexe, colaterale); *f)* natura încorporării în valoarea obiectelor realizate (**i.** care măresc și **i.** care nu măresc valoarea mijloacelor fixe în curs de executare); *g)* modul de executare (în antrepriză și în regie); *h)* stadiul execuției la un moment dat (**i.** puse în funcțiune și **i.** în lucrări neterminate). Prin natura și volumul lor, **i.** angajează politica generală a statului și prefigurează perspectivele de dezvoltare a economiei și culturii naționale. În anii construcției socialiste, investițiile au luat o mare amploare, după cum rezultă din datele de mai jos:

— în mil. lei —

Anii	Suma investițiilor	Anii	Suma investițiilor
1938	4 653	1966—1970	330 797
1951—1955	61 916	1971—1975	548 980
1956—1960	100 180	1976—1980	950 000
1961—1965	199 692	1981—1985*	1 350 000

* Cifre de plan.

INVESTIȚIE ACTIVĂ, parte a **i.** *ofensive* (→), formată din utilaje, mașini, instalații tehnologice, construcții speciale etc. → și *investiție pasivă.*

INVESTIȚIE BRUTĂ, totalul valoric al mijloacelor fixe noi, al reparațiilor capitale efectuate mijloacelor fixe, sporirea valorică a mijloacelor circulante, precum și soldul rezultat din operațiunile cu capitalul străin.

INVESTIȚIE CENTRALIZATĂ, **i.** prevăzută în planul național unic.

INVESTIȚIE COLATERALĂ, totalitatea cheltuielilor necesare realizării obiectivelor exterioare, dar legate funcțional și teritorial de investiția de bază, care au menirea să asigure punerea în funcțiune și exploatarea acesteia. **I.c.** cuprinde cheltuielile efectuate cu căile de acces, conducte de apă, gaze, aer, abur, canalizare, liniile de transport a energiei electrice, racorduri telefonice etc. Valoarea ei se prevede în devizul general al investiției de bază. Dacă **i.c.** deservesc obiective ce aparțin mai multor titulari de investiții sau mai multe obiective ale aceluiași titular, atunci în valoarea de investiții a obiectivelor productive se cuprind și cote corespunzătoare ale **i.,** potrivit gradului de deservire a acelor obiective. → și *investiție de bază.*

INVESTIȚIE CONEXĂ, cheltuieli efectuate de către alți titulari de **i.** situați în anumite ramuri sau sectoare de activitate în vederea dezvoltării și asigurării producției de materii prime, materiale, energie electrică, energie termică, combustibil etc., necesare funcționării în condiții optime a noului obiectiv de investiție ce se cons-

truieşte (ex. modernizarea şi dezvoltarea unor căi de acces, dublarea unei căi ferate, înfiinţarea unor noi staţii de cale ferată, extinderea celor existente etc.). Valoarea **i.c.** nu se cuprinde în devizul general al investiţiei de bază. → şi *investiţie colaterală; investiţie de bază.*

INVESTIŢIE DE BAZĂ (DIRECTĂ), totalitatea cheltuielilor ocazionate direct şi nemijlocit de realizarea şi punerea în funcţiune a unui mijloc fix planificat (capacităţi de producţie iniţiale) sau realizării capacităţilor pentru servicii.

INVESTIŢIE DEFENSIVĂ, cheltuieli prevăzute de actele normative şi efectuate pentru a asigura, spre exemplu, condiţii optime de muncă, igiena şi protecţia muncii etc.

INVESTIŢIE DE FOLOSINŢĂ COMUNĂ, cheltuieli şi lucrări efectuate pentru crearea unor capacităţi de producţie auxiliare, servicii etc., care se folosesc în comun de către titularii investiţiilor de bază din zonă, însă aparţin numai unuia dintre aceştia. Valoarea **i. de f.c.** se prevede într-o documentaţie care reprezintă un obiectiv de investiţii separat sau ca un obiectiv distinct în cadrul devizului general al unuia dintre titularii obiectivelor. → şi *investiţie colaterală; investiţie conexă; investiţie de bază.*

INVESTIŢIE DEMOGRAFICĂ, alocarea unor sume din fondurile publice, din fondurile întreprinderilor sau de către populaţie, în vederea menţinerii şi ridicării nivelului de viaţă şi civilizaţie al poporului. Structura şi mărimea **i.d.** depind de evoluţia populaţiei ţării. **I.d.** cuprind: *a)* investiţiile productive care urmăresc să asigure capacităţile de producţie necesare obţinerii bunurilor şi serviciilor pentru populaţie şi *b)* investiţii indirect productive (locuinţe, şcoli, unităţi de ocrotire a sănătăţii, instituţii culturale etc.). Se înţelege că o creştere a populaţiei reclamă alocarea unei cote mai mari din venitul naţional pentru **i.d.** astfel încît să se menţină cel puţin mărimea absolută de venit naţional ce revine pe locuitor. Dacă se menţine aceeaşi rată a acumulării, atunci, investiţiile din sfera producţiei materiale pot fi afectate şi, deci, prin aceasta şi productivitatea muncii sociale şi venitul naţional realizat pe locuitor.

INVESTIŢIE DIN CONTRIBUŢIA BĂNEASCĂ ŞI ÎN MUNCĂ A POPULAŢIEI, cheltuieli efectuate pentru realizarea unor lucrări de interes obştesc, din contribuţia bănească şi în muncă a populaţiei.

INVESTIŢIE DIN FONDURILE PROPRII ALE ORGANIZAŢIILOR COOPERATISTE, lucrări de **i.** finanţate din resursele proprii ale organizaţiilor cooperatiste, provenite din amortizări, lichidări de mijloace fixe, alocări pentru fondul de dezvoltare economică, despăgubiri de la ADAS, vînzări de mijloace fixe etc.

INVESTIŢIE DIN FONDURILE PROPRII ALE POPULAŢIEI, cheltuieli realizate din resursele proprii ale populaţiei, pentru construirea de locuinţe, proprietate personală, plantaţii de pomi fructiferi, vii, diferite construcţii gospodăreşti, achiziţii de animale etc.

INVESTIŢIE DIN FONDURILE STATULUI, cheltuieli efectuate din fondurile proprii ale unităţilor economice de stat (beneficii, amortizări, sume rezultate din lichidarea mijloacelor fixe etc.), din credite acordate de bănci unităţilor economice de stat, alocaţii de la bugetul de stat, credite din fondurile statului acordate unităţilor cooperatiste.

INVESTIȚIE EXTERNĂ, cheltuieli efectuate în afara granițelor țării, în industrie, agricultură, transporturi, comerț etc., de către stat, diverse organizații și persoane fizice, fie direct, fie prin intermediul unei bănci.

INVESTIȚIE NEPRODUCTIVĂ, cheltuieli efectuate din fondurile statului sau al unităților economice de stat sau cooperatiste și destinate satisfacerii unor cerințe social-culturale, administrative, de apărare națională etc. **În î.n.** se cuprind cheltuielile pentru instituțiile medico-sanitare, teatre, locuințe, pavilioane administrative etc.

INVESTIȚIE NETĂ, resursele bănești sau materiale rămase după ce din **i.** brută s-a dedus suma amortizărilor. → și *investiție brută.*

INVESTIȚIE NETERMINATĂ, i. aflată în curs de realizare.

INVESTIȚIE NOMINALIZATĂ, → **INVESTIȚIE CENTRALIZATĂ.**

INVESTIȚIE OFENSIVĂ, cheltuieli efectuate pentru achiziționarea de mașini, instalații, utilaje, clădiri, mijloace de transport etc., destinate sporirii capacităților de producție. **I.o.** cuprinde investiția activă și investiția pasivă. → și *investiție activă; investiție pasivă.*

INVESTIȚIE PASIVĂ, cheltuieli destinate construirii de clădiri, adăposturi etc., care au menirea de a proteja mașinile, instalațiile etc. → și *investiție activă; investiție ofensivă.*

INVESTIȚIE PRODUCTIVĂ, cheltuieli efectuate în ramurile în care se creează bunuri materiale sau în care se desăvîrșește procesul creării acestor bunuri. **I.p.** constă în punerea în funcțiune de noi capacități de producție sau în creșterea capacităților de producție care deja există; se materializează în uzine, fabrici, utilaje pentru producție etc.

INVESTIȚIE PUSĂ ÎN FUNCȚIUNE, valoarea totală a obiectelor de **i.** executate și date în exploatare.

INVESTIȚIE SPECIFICĂ, indicator valoric al eficienței economice a **i.,** care exprimă cuantumul valoric al **i.** necesar pentru realizarea unei unități de capacitate (lei investiții pe tona de capacitate, pe bucată, pe m^2 etc.) sau volumul de **i.** necesar pentru realizarea unei unități de produs, a 1 000 lei producție-marfă etc. **I.s.** se determină după formulele:

$$Is = \frac{VI}{CP} \text{ sau } Is = \frac{VI}{1\,000 \text{ lei producție marfă}},$$

în care:

I_s = investiția specifică;

VI = valoarea investiției;

CP = capacitatea de producție a obiectivului respectiv exprimată în unități naturale sau natural convenționale (t, bucăți, m^2, m^3 etc.) sau în valoarea producției pe o anumită perioadă de timp.

Cînd **i.** este destinată unor dezvoltări sau modernizări la un obiectiv existent în vederea creşterii capacităţii acestuia, **i.s.** se determină după formula:

$$I_{st} = \frac{VI_i}{CP_i - CP_o},$$

în care:

I_{st} = investiţia specifică pentru modernizări;
VI_i = variantă de proiect care arată volumul investiţiilor după modernizare;
CP_o = capacitatea de producţie înainte de modernizare;
CP_i = capacitatea de producţie după modernizare.

I.s. se poate calcula şi pentru investiţiile neproductive (pe un pat de spital, m² suprafaţă locuibilă etc.). Cu cît valoarea **i.s.** este mai mică, cu atît **i.** respectivă este mai eficientă. Acest indicator are o mare importanţă şi utilitate în alegerea variantei optime (celei mai eficiente) de **i.** din cele existente în proiectele elaborate. **I.s.** permite efectuarea de studii şi analize comparative între variantele de proiect şi obiectivele existente în funcţiune pentru a se vedea cît de eficientă este investiţia ce se pregăteşte, respectiv ce economie de muncă socială va rezulta, ce consum de materiale va fi necesar sau ce acumulări băneşti se vor obţine şi în cît timp. **I.s.** poate fi redusă prin îmbunătăţirea proiectării, lichidarea tendinţelor de gigantism, de supradimensionare a construcţiilor, prin renunţarea la finisaje inutile, amplasarea în aer liber a instalaţiilor şi realizarea unor construcţii simple, rezistente, strict necesare. Reducerea **i.s.** reclamă interzicerea construirii de pavilioane administrative costisitoare, îmbunătăţirea organizării muncii pe şantiere, gospodărirea raţională a utilajelor, reducerea substanţială a consumului de metal şi de lemn în construcţii, realizarea de economii la combustibil, energie etc., diversificarea materialelor de construcţii, folosirea înlocuitorilor, realizarea direct pe şantiere a prefabricatelor şi construcţiilor metalice etc. Reducerea **i.s.** nu trebuie să aibă influenţe negative asupra productivităţii muncii, costurilor de producţie, calităţii şi sortimentului producţiei etc.

INVESTIŢIE TOTALĂ, i. rezultată din însumarea **i.** directe şi a celor colaterale şi conexe. → şi *investiţie colaterală; investiţie conexă; investiţie de bază (directă).*

IPOTECĂ, modalitate eficientă de garantare cu bunuri imobile (clădiri, terenuri etc.) a creditului acordat. Spre deosebire de *gaj* (→), **i.** nu-l deposedează pe proprietar de bunul ipotecat, ceea ce înseamnă că acesta îşi păstrează şi poate folosi toate atributele dreptului de proprietate pînă la eventuala deschidere a procedurii de executare silită în caz de nerambursare a creditului. **I.** are următoarele trăsături: actul de ipotecare (datoriile) se înregistrează în cărţi funciare speciale (registre de proprietăţi imobiliare) ţinute de organele locale, fapt ce asigură pe creditor că imobilul ipotecat nu va putea fi înstrăinat înainte de a i se fi rambursat creditul pe care l-a acordat; bunurile imobile ipotecate rămîn în posesia şi administrarea debitorului care este obligat să plătească creditorului dobînzi şi să achite împrumutul la scadenţă; debitorul poate primi mai multe credite prin ipotecarea aceloraşi bunuri, cu condiţia ca suma totală a creditelor să nu depăşească valoarea bunurilor ipotecate. **I.** este un drept real accesoriu în baza căruia dacă debitorul nu-şi achită datoria la scadenţă, creditorul este îndreptăţit să ceară executarea silită, adică vînzarea imobilului ipotecat la licitaţie publică şi din suma astfel obţinută se compensează creditul acordat inclusiv dobînzile şi alte cheltuieli aferente. În cazul insolvabilităţii debitorului, restituirea creditelor se face din suma obţinută din vînzarea bunului

ipotecat, în ordinea încheierii ipotecilor. Dacă bunul ipotecat este transferat, creditorul are dreptul să îl urmărească indiferent de deținătorul la care se află.

IZVOARELE DE FORMARE A FONDURILOR CASEI DE ASIGURĂRI A AVOCAȚILOR, surse din care se constituie fondurile bănești necesare plății pensiilor și altor drepturi de asigurări sociale, și anume: o cotă de 25% percepută lunar asupra sumelor încasate din onorarii de colectivele de asistență juridică, din contribuția colegiilor de avocați, din excedentele bugetare realizate în anii anteriori și din diferite alte venituri (contribuția obligatorie plătită de avocați calculată într-o cotă de 2% din retribuția lunară pentru pensia suplimentară. De asemenea, avocații pot contribui benevol cu încă 2% din retribuția lunară, tot pentru pensia suplimentară, care, evident, în acest caz va fi mai mare). Toate aceste resurse se păstrează în contul Casei de asigurări a avocaților deschis la sucursala Băncii Naționale din municipiul București.

Î

ÎMPRUMUT, operaţie prin care o anumită persoană (împrumutătorul) acordă spre folosinţă alteia (împrumutatul), cu titlu oneros sau fără plată, o anumită sumă de bani sau bunuri, pentru un anumit timp, la expirarea căruia bunurile sau suma de bani se restituie de regulă împreună cu o dobîndă sau cu chirie.

ÎMPRUMUT BUGETAR, mijloace băneşti ce se acordă de către comitetele şi birourile executive ale consiliilor populare ale judeţelor şi al municipiului Bucureşti, din resursele disponibile ale bugetelor lor, bugetelor comunelor, oraşelor, municipiilor şi sectoarelor municipiului Bucureşti pentru acoperirea decalajelor temporare dintre veniturile şi cheltuielile lor, care pot să apară în cursul anului. Comitetele şi birourile executive pot delega dreptul de a aproba **î.b.** ordonatorilor principali de credite sau înlocuitorilor de drept ai acestora. Dacă astfel de decalaje apar între veniturile şi cheltuielile bugetelor judeţelor şi al municipiului Bucureşti, ele se acoperă din împrumuturile care se acordă în acest scop din resursele disponibile înregistrate în bugetul republican. Împrumuturile din bugetul republican se acordă de către Ministerul Finanţelor, la cererea motivată a comitetelor executive ale consiliilor populare ale judeţelor şi al municipiului Bucureşti. **Î.b.** se restituie din veniturile pe care le realizează bugetul local respectiv în perioada imediat următoare.

ÎMPRUMUT CU ANUITATE VIAGERĂ (în *capitalism*), formă a împrumutului public în care statul se obligă să plătească subscriitorilor capitalişti, cît timp aceştia vor trăi, o anumită sumă anuală care cuprinde o parte din capitalul subscris şi dobînda. În momentul încetării din viaţă a creditorilor, statul se eliberează total şi definitiv de plata datoriei contractate. **Î. cu a.v.** conţine un sistem de anuitate terminabilă, iar rambursarea se face treptat şi se încheie la o dată incertă, deoarece nu se pot prevedea cu anticipaţie datele încetării din viaţă ale creditorilor. **Î. cu a.v.** dezvoltă spiritul de speculaţie şi gustul cheltuielilor de consumaţie. Acest gen de împrumuturi a fost practicat pe scară largă în secolele 17, 18, 19 şi mai puţin în secolul 20 datorită faptului că vîrsta capitaliştilor creditori, ca urmare a condiţiilor lor excepţionale de viaţă, depăşea mult vîrsta medie a vieţii oamenilor muncii prevăzută în tabelele de calcul.

ÎMPRUMUT DE CONVERSIUNE, operaţie de schimbare a obligaţiunilor emise la un împrumut anterior supuse conversiunii. → şi *conversiune*.

ÎMPRUMUT DE RENTĂ (în *capitalism*), formă a *împrumutului public de stat* (→), în care statul (debitorul) plăteşte deţinătorilor de obligaţiuni un venit anual fix, numit *rentă* (→), fără a se obliga să restituie suma de bază a împrumutului.

ÎMPRUMUT EXTERN, contract de împrumut lansat în străinătate, de regulă între state. La **î.e.** participă statele, băncile, anumite întreprinderi industriale și diferite instituții publice și se acordă în valuta statului creditor, în valuta statului debitor sau în valuta altei țări. La acordarea acestor împrumuturi se cer anumite garanții reale constituite din bunuri materiale, din anumite clauze economice, iar între statele capitaliste, destul de frecvent, garanțiile sînt și de natură politică. **Î.e.** poate fi pe *termen scurt*, pentru care statele capitaliste emit bonuri de tezaur, pe *termen mijlociu* și pe *termen lung* pentru care se emit obligațiuni sau titluri de rentă și *fără termen*, pentru care se emit titluri de rentă perpetuă. **Î.e.,** ce se acordă reciproc între țările socialiste, se bazează pe principiile colaborării și al ajutorului reciproc, al respectării suveranității și independenței naționale și al neamestecului în treburile interne ale altui stat. Aceste împrumuturi contribuie la dezvoltarea economiei naționale a țării debitoare, la sporirea venitului național, la ridicarea nivelului de trai al poporului și la întărirea continuă a sistemului mondial socialist. Statele socialiste acordă împrumuturi reciproc avantajoase țărilor slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

ÎMPRUMUT FORȚAT, formă a împrumutului public practicat în țările capitaliste în timpul crizelor economice, financiare sau politice, cînd statul are cerințe extraordinare de lichidități și pe care nu le mai poate satisface prin impozite și împrumuturi normale; statul capitalist constrînge și obligă pe cetățenii săi pentru a-i împrumuta sume de bani. Dispunînd de registrele contribuțiilor directe, statul capitalist cunoaște cu aproximație averea persoanelor particulare și poate stabili suma împrumutului pe care-l pretinde de la fiecare persoană. Practic nu poate fi considerat un împrumut deoarece la baza lui nu se află un contract sinalagmatic, ci voința unilaterală a statului care obligă (forțează) pe cetățeni să subscrie la împrumutul respectiv. Cum multe **î.f.** nu s-au mai rambursat, ele au devenit practic impozite.

ÎMPRUMUT INTERN (în *capitalism*), **î.** contractat de statul capitalist de la bănci, întreprinderi sau persoane fizice din țară. Statul capitalist, în anumite situații, contractează astfel de împrumuturi prin constrîngerea creditorilor săi. În *socialism* statul poate contracta împrumuturi interne de la persoane fizice și anumite organizații obștești, însă numai pe principiul participării voluntare.

ÎMPRUMUT MARITIM, î. contractat de către comandantul navei în situații de urgență absolută, pentru care prezintă drept *garanție* (→) nava, *navlul* (→) și o parte sau întreaga încărcătură, creditorul riscînd suma împrumutată în cazul pierderii bunurilor ce reprezintă garanția. După un anumit număr de zile de la data ajungerii cu bine a navei la destinație, creditorul are dreptul la rambursarea împrumutului și la „folosul maritim" al cărui nivel este mai mare decît dobînda obișnuită. Astăzi comandantul navei poate primi astfel de sume de la agentul navei din portul de escală, de la reprezentantul asigurătorilor sau poate să tragă o *trată* (→) asupra armatorului, recurgîndu-se astfel foarte rar la **î.m.** → și *contract de împrumut.*

ÎMPRUMUT PE TERMEN SCURT, î. contractat cu banca, de către o organizație economică, pe un termen de cel mult 12 luni. **Î.** pe **t.s.** se acordă pentru acoperirea financiară a stocului de valori materiale, a cheltuielilor de producție cuprinse în normativul mijloacelor circulante, a stocurilor sezoniere și a celor peste normativ, a pierderilor planificate și a altor nevoi temporare ce decurg din îndeplinirea planurilor de aprovizionare, de producție sau de desfacere.

ÎMPRUMUT PRIN ROBINET, formă de **î.** contractat deghizat care constă în vinderea de către statul capitalist a titlurilor de împrumut și a rentelor de stat la bursă, negociindu-le la cursul zilei; statul nu se adresează publicului pentru subscripție

ca la celelalte împrumuturi. Menținerea ridicată a cursului la bursă se realizează prin punerea moderată și treptată în circulație a titlurilor, astfel încît cumpărătorii să nu sesizeze cît de mare este această cantitate. **Î.** prin r. presupune existența unor piețe financiare mari care să poată absorbi titlurile de rentă puse în vînzare la bursă, ca, de exemplu, Londra, Berlin, Paris ș.a. Un astfel de împrumut a fost practicat și în țara noastră în anul 1919, avînd menirea să completeze împrumutul unirii.

ÎMPRUMUT PRIN UNITĂȚI TERMINABILE, î. contractat de stat și rambursabil anual într-o sumă fixă, numită *anuitate* (→), pînă la lichidarea capitalului subscris. Anuitatea are în structura sa dobînda și o anumită cotă din capital, calculată astfel încît la expirarea termenului pentru care a fost contractat împrumutul, întregul capital să fie restituit. Cu cît termenul de rambursare este mai lung, cu atît și anuitățile la același capital vor fi mai mici.

ÎMPRUMUT PUBLIC DE STAT, formă a creditului public în care statul devine debitor, iar persoanele fizice sau anumite persoane juridice devin creditori. În *capitalism*, **î.p. de s.** este un mijloc de acoperire a unor cheltuieli importante care nu pot fi satisfăcute din impozitele încasate și din veniturile provenite de la întreprinderile și domeniile sale. Cînd veniturile ordinare ale statului capitalist nu pot face față cheltuielilor destinate acoperirii deficitelor bugetare, se recurge la acest **î.** și la unele venituri rezultate din mobilizarea economiilor bănești ale populației atrase prin casele de economii. Sursele **î.p. de s.** sînt capitalurile temporar disponibile care aparțin capitaliștilor activi, capitalurile rentierilor, veniturile bănești vremelnic disponibile, economiile bănești ale producătorilor mici și mijlocii și diferite alte surse. **Î.p. de s.** îndeplinesc un important rol politic, economic și social, fiind folosite pentru acoperirea cheltuielilor militare, a cheltuielilor aparatului de stat și polițienesc, precum și pentru plata dobînzilor și rambursarea unor împrumuturi publice contractate anterior. Contractarea acestor împrumuturi, pentru care statul emite titluri de rentă, a facilitat nașterea societăților pe acțiuni și a speculațiilor de bursă și a contribuit la îmbogățirea fabricanților și negustorilor. **Î.p. de s.** și dobînzile aferente se rambursează creditorilor din alte impozite majorate sau nou instituite, ceea ce va atrage după sine sporirea cheltuielilor bugetare și creșterea sarcinilor fiscale. Creșterea datoriei publice în capitalism este o dovadă a agravării crizei financiare și o consecință a deficitelor bugetare perpetue. Ele sînt numite pe drept cuvînt impozite amînate, deoarece se rambursează din impozitele care se încasează ulterior. Statul capitalist recurge mai întîi la împrumuturi publice deoarece se evită pentru moment reacția maselor muncitoare, se pot încasa mai rapid decît impozitele și constituie o sursă suplimentară de îmbogățire a burgheziei. **Î.p. de s.** capitalist poate fi în bani sau în natură, intern sau extern, voluntar sau forțat, pe termen scurt, mijlociu sau termen lung, cu dobîndă, cu cîștiguri, cu dobîndă și cîștiguri, cu rente viagere etc. În *socialism*, **î.p. de s.** constituie una din formele creditului public, cealaltă formă constituind-o mobilizarea la C.E.C. a economiilor bănești ale populației. Conținutul economic al acestor forme ale creditului public este același, ele reprezentînd mobilizarea unei părți din economiile bănești ale populației, provenite din muncă. Între ele există totuși și deosebiri. Astfel, în cazul **î.p. de s.** populația pune la dispoziția statului mijloacele bănești sub formă de împrumut pe termen lung, cunoscut de la lansarea împrumutului, în timp ce sumele depuse la Casa de Economii și Consemnațiuni sub formă de economii pot fi retrase și cheltuite oricînd. Natura nouă a **î.p. de s.** socialiste constă în faptul că ele oglindesc folosirea de către stat a economiilor bănești ale populației, cu titlu de împrumut pe termen lung, pentru dezvoltarea economiei și culturii socialiste. Aceste împrumuturi sînt un mijloc de mobilizare și de fructificare a economiilor bănești ale populației. În **î.p. de s.** pot fi plasate, de asemenea, fondurile de rezervă ale organelor asigurărilor de stat și, în unele cazuri, soldul general al depunerilor la casele de eco-

nomii. Posibilitatea atragerii unei părți din economiile bănești ale populației la **î.p.** de **s.** rezultă din înseși trăsăturile modului de producție socialist. Aceste împrumuturi sînt planificate; ele se lansează și se folosesc pe baza planului de dezvoltare economico-socială a țării. Întrebuințarea productivă a **î.p.** de **s.** contribuie la creșterea venitului național, la crearea și la sporirea surselor de restituire a acestor mijloace. La subscrierea **î.p.** de **s.** participă masele largi muncitoare, ceea ce confirmă încrederea maselor populare în statul socialist și dovedește patriotismul și atașamentul poporului față de cauza construirii socialismului. În țara noastră nu s-a practicat pînă în prezent **î.p.** de **s.**; creditul public a cunoscut numai forma atragerii disponibilităților bănești ale populației la Casa de Economii și Consemnațiuni. → și *datorie publică*.

ÎMPRUMUTARE, a da sau a primi de la o persoană fizică sau juridică sume de bani sau bunuri care urmează să fie restituite la scadență. În R.S. România numai Banca Națională, băncile specializate și Casa de Economii și Consemnațiuni pot acorda împrumuturi și numai pentru destinații bine cunoscute în momentul acordării lor.

ÎMPRUMUTAT, persoana fizică sau juridică care se împrumută.

ÎMPRUMUTĂTOR, persoană fizică sau juridică care împrumută, care dă cu împrumut.

ÎMPRUMUTURI CU CÎȘTIGURI, formă de împrumut la care venitul se plătește sub formă de cîștiguri, deținătorilor obligațiunilor ieșite cîștigătoare la tragerile de amortizare periodice.

ÎMPRUMUTURI CU DOBÎNZI ȘI CÎȘTIGURI, formă de împrumut la care venitul se plătește deținătorilor de obligațiuni atît sub formă de dobînzi, cît și sub formă de cîștiguri prin trageri la sorți periodice.

ÎMPRUMUTURI DE RĂZBOI, formă de împrumut lansat de stat în timp de război la care subscrie populația, întreprinderi, organizații, instituții de credit etc. și care au fost folosite pentru finanțarea războiului. **Î.** de **r.** au fost purtătoare de dobînzi, cîștiguri, amortizarea făcîndu-se prin trageri la sorți periodice sau prin stingerea lor pe diverse căi după terminarea războiului.

ÎMPRUMUTURI FĂRĂ OBLIGAȚIUNI, formă a *împrumutului public de stat* (→) pentru care nu se emit și nu se pun în vînzare obligațiuni; subscrierile la împrumuturi se fac prin consemnare în listele datoriilor de stat, prin emiterea anumitor adeverințe, a unor bilete nominale etc. În țările capitaliste, **î. fără o.** s-au practicat la începutul dezvoltării societății burgheze, iar pentru unele împrumuturi locale, ele se practică și astăzi. În U.R.S.S. în **î. fără o.** s-au plasat fondurile unor organizații de stat, în special ale Casei de Economii.

ÎMPRUMUTURI FĂRĂ PIERDERE, formă a *împrumutului public de stat* (→) în care toate obligațiunile emise sînt purtătoare de cîștiguri. La fiecare tragere, în suma cîștigurilor este cuprinsă și valoarea obligațiunilor, **î.** stingîndu-se pe măsura plății cîștigurilor.

ÎMPRUMUTURI FĂRĂ TERMEN, formă a *împrumutului public de stat* (→), în ale cărui condiții nu sînt prevăzute termene de stingere. La un împrumut astfel contractat statul plătește un venit anual numit rentă. Întrucît statul nu este obligat să le stingă într-un anumit termen, el se poate limita un timp îndelungat numai

la plata dobînzilor către creditori. Practic ,stingerea î. fără t. are loc prin cumpărarea de către stat a tuturor obligațiunilor existente pe piață. În U.R.S.S. î. fără t. au fost practicate pentru plasarea lor în unități și organizații socialiste. De asemenea Casele de economii din U.R.S.S. și-au plasat fondurile în aceste împrumuturi. → și *împrumut de rentă*.

ÎNCADRAREA PLĂȚILOR ÎN FONDURILE CONSTITUITE, activitate desfășurată de unitățile bancare prin care se urmărește dacă la nivelul centralelor economice, direcțiilor economice din cadrul consiliilor populare și la nivelul întreprinderilor și instituțiilor subordonate direct titularilor de investiții, plățile pentru investiții se fac în limita fondurilor constituite în acest scop. **Î.p.** în **f.c.** se face cheltuirea pentru întreprinderile subordonate centralelor economice și concomitent cu decontarea cheltuielilor atunci cînd beneficiarul de investiții este o unitate economică sau instituție de stat subordonată direct *ministerelor, celorlalte organe* ale administrației de stat centrale și locale.

ÎNALTA CURTE DE CONTURI, instituție de stat înființată în România în anul 1864, care exercita controlul financiar asupra gestiunilor publice pe baza bilanțurilor contabile prezentate de întreprinderi sau pe baza conturilor de gestiune prezentate de către instituțiile centrale de stat. Potrivit legii de înființare, **Î.C. de C.** se bucura de o anumită independență față de *organele puterii legislative*, dar era practic aservită intereselor de clasă ale burgheziei și moșierimii. **Î.C. de C.** a fost desființată în anul 1948.

ÎNCASARE 1. Primirea unei sume de bani de către o persoană fizică sau de către o casierie. **2.** Suma rezultată din acțiunea de încasare.

ÎNCASARE FISCALĂ, sumele încasate de către stat ca impozite, taxe, pentru emiterea de acte etc.

ÎNCASATOR 1. Persoană oficială care la ghișeu sau pe teren primește banii datorați de public sau unități socialiste. **2.** Lucrătorul băncii care se ocupă cu ridicarea sumelor încasate de către magazine, unități de transport, de spectacole, restaurante etc. și depunerea lor la bancă. **3.** Persoană încadrată în serviciu care taxează călătorii unui tramvai, autobuz, troleibuz etc.

ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI FĂRĂ NUMERAR, operații efectuate prin conturile din bancă ale unităților economice, utilizînd diferite forme de decontare. Se practică în raporturile de decontare reciproce dintre unități, precum și între acestea și organele ierarhice superioare.

ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN NUMERAR, operații de casă efectuate cu numerar efectiv. Unitățile socialiste pot păstra în casele de bani, de la o zi la alta, o anumită sumă în numerar, plusul fiind obligate să-l depună la bancă în conturile lor de decontare. De la această regulă fac excepție sumele destinate achitării retribuțiilor care se pot păstra în casieria unității maximum 3 zile de la încasarea lor, după care cele neplătite se depun din nou în bancă. Prin casieriile unităților economice se pot încasa diverse sume care provin din vînzarea produselor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor, a căror valoare este sub plafonul stabilit și se încasează pe bază de factură, din amenzi, penalizări, daune cominatorii și cheltuieli de judecată încasate de la clienți, din decontarea în numerar a avansurilor acordate personalului întreprinderii sau din decontarea cu unitățile din subordine în cazul în care acestea nu au cont deschis la bancă, precum și din ridicările de numerar de la bancă pentru plata retribuțiilor, pensiilor, premiilor, burselor etc. Din încasările efectuate se fac

plăți pentru achitarea retribuțiilor, premiilor, burselor, pensiilor, indemnizațiilor, ajutoarelor etc., pentru achitarea cheltuielilor de transport, aprovizionare, a avansurilor etc. Toate operațiile de încasări și plăți se fac numai pe bază de documente (chitanțe, state de plată, deconturi etc.) și se înregistrează în contabilitate la contul „Casa".

ÎNCHEIEREA BUGETULUI DE STAT, operațiune prin care la 31 dec. al fiecărui an toate conturile privitoare la executarea veniturilor și cheltuielilor bugetare se închid iar bugetul își încetează valabilitatea. Sumele alocate și necheltuite pînă la această dată nu se mai eliberează decît în cazurile exceptate de lege. Toate creditele bugetare deschise și neutilizate pînă la 31 dec. își pierd valabilitatea, iar veniturile neîncasate se prevăd în bugetul anului următor; de la această regulă fac excepție avansurile spre decontare care se pot justifica și după această dată. Pretențiile creditorilor neonorate pînă la 31 dec. se achită din bugetul anului următor.

ÎNCHIDEREA ACREDITIVULUI, operațiune bancară ce se efectuează la folosirea integrală a sumei acreditivului, la expirarea termenului lui de valabilitate sau la cererea plătitorului însă numai cu acordul prealabil al furnizorului, prin care soldurile acreditivului rămase nefolosite se virează de către banca furnizorului, pe baza unei note de contabilitate, în contul băncii plătitorului. La nota respectivă de contabilitate se anexează toate documentele pe baza cărora s-au făcut plăți din acreditiv. → și *acreditiv; cerere de deschidere a acreditivului; deschiderea acreditivului; revocarea acreditivului.*

ÎNCHIDEREA CREDITĂRII INVESTIȚIILOR, activitate desfășurată de unitățile bancare unde se cuprinde verificarea utilizării eficiente a creditelor acordate pentru executarea lucrărilor de investiții, realizării obiectivelor creditate, justificarea utilizării creditelor și încheierea acordării altora pentru realizarea aceloraşi scopuri. → și *închiderea finanțării investițiilor.*

ÎNCHIDEREA CREDITELOR BUGETARE, încetarea de fapt a utilizării creditelor bugetare deschise, care are loc la 31 dec. al fiecărui an, indiferent dacă acestea au fost sau nu consumate; cu aceeași dată se închid și conturile bugetare. Creditele bugetare pot fi închise și în cursul anului pe baza dispoziției Ministerului Finanțelor sau a ordonatorilor de credite superiori, caz în care sumele din creditele bugetare închise se pun la dispoziția altor ordonatori subordonați sau se virează la bugetul statului. Sumele primite în contul creditelor bugetare deschise, dar neutilizate și virate după expirarea anului bugetar, devin venituri ale bugetului anului următor.

ÎNCHIDEREA FINANȚĂRII INVESTIȚIILOR, activitate bancară de verificare finală și multilaterală a utilizării eficiente a fondurilor de investiții sau a punerii în funcțiune a obiectivelor construite și încetarea efectuării oricăror plăți din conturile de finanțare. **Î.f.i.** reclamă o ultimă și totală verificare a concordanței între cheltuielile de investiții efectuate, justificările prezentate de beneficiar și operațiunile contabile bancare. **Î.** se efectuează în baza cererii emise de beneficiar la care se anexează procesul-verbal de punere în funcțiune a obiectului de investiție. În cererea de închidere a finanțării, beneficiarii înscriu plățile efectuate în anul de plan, separat plățile din anii precedenți, creditele pentru utilaje montate, din care volumul creditelor aferente utilajelor montate în anii precedenți. Închiderea finanțării pentru utilaje și mijloace de transport finanțate pe bază de memorii justificative are loc pe baza dispoziției de plată depusă de beneficiar, în care se arată numărul și data procesului-verbal de recepție. Finanțarea lucrărilor de investiții care nu se mai execută, fiind sistate, inclusiv proiectele, se închide numai dacă se anexează aprobarea legală. Prin excepție, după punerea în funcțiune sau darea în folosință

a obiectivelor de investiții, se pot deconta numai lucrările și cheltuielile rămase neefectuate dar care au fost consemnate în procesul-verbal de recepție și au făcut parte din devizul general. Pe măsura executării lucrărilor are loc recepționarea, decontarea lucrărilor, creșterea valorii *mijloacelor fixe*, justificarea utilizării fondurilor și închiderea finanțării. Fondurile rămase neutilizate față de prevederile devizului general, după punerea în funcțiune sau darea în folosință a mijlocului fix, constituie economii și se trec la rezerva de plan, urmînd să fie folosite pentru finanțarea altor obiective de investiții.

ÎNLESNIRI ACORDATE LA PLATA IMPOZITELOR ȘI TAXELOR, scutiri, reduceri, compensări sau *restituiri de sume plătite în plus*, *amînări*, *eșalonări de rate* etc., acordate de statul socialist plătitorilor de impozite și taxe. De înlesniri importante la plata impozitelor și taxelor beneficiază și persoanele care au adus servicii deosebite patriei. Aceste înlesniri fac parte din măsurile de politică economică, financiară și socială, pe care statul socialist român le ia pentru a exonera de la plățile fiscale pe anumite categorii de cetățeni a căror stare materială, civilă și socială justifică acordarea unor asemenea înlesniri. De aceste reduceri și scutiri de la plata impozitelor și taxelor pot *beneficia*, în condiții de *reciprocitate*, și persoanele juridice sau fizice străine aflate în țara noastră.

ÎNSCRIS DECLARAT FALS, document sau act declarat ca fiind fals în parte sau în totalitate de către o instanță judecătorească.

ÎNSCRIS OFICIAL, document, act, care emană de la o unitate economică de stat, cooperatistă sau organizație *obștească*.

ÎNSCRIS SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, document sau act de orice natură, care poartă semnătura unei persoane; se referă la raporturi private și este producător de consecințe juridice.

ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ, document prin care organele financiare înștiințează pe *contribuabili* despre impozitul, taxa, prima de asigurare etc. datorate, ratele și termenele de plată și sancțiunile ce se aplică în caz de neplată la termen. **Î. de p.** se semnează de către șeful unității financiare și inspectorul de impozite. Dovada de predare a înștiințării se semnează de către organul financiar și contribuabil.

ÎNTÎRZIEREA CREDITORULUI, refuzul manifestat de creditor cu privire la primirea sumei (bunurilor) datorate și oferite de debitor potrivit legii sau contractului, cît și *neîndeplinirea* de către creditor a *obligațiilor* ce eventual îi revin, refuzul de a săvîrși acte și fapte care, neexistînd, îl fac pe debitor să nu-și poată stinge datoriile. În atari situații are loc punerea în întîrziere a creditorului, moment din care încetează întîrzierea debitorului, riscurile dispariției bunurilor trec asupra creditorului, încetînd răspunderea debitorului pentru întîrziere și neexecutarea obligației.

J

JOC DE BURSĂ, cumpărare de valori mobiliare pentru o sumă mai mare decît puterea de plată a cumpărătorului, urmînd ca operaţia, inclusiv profitul aferent, să se realizeze din diferenţa dintre cursul din ziua cumpărării şi aceea din ziua lichidării operaţiei. Se deosebeşte de speculaţia la bursă prin aceea că aici obiectul operaţiei îl constituie valoarea efectivă de bursă, pe cînd la **j.** de **b.** obiectul îl constituie numai diferenţa de curs a acestor valori. Jucătorul lucrează deschis, respectiv fără a avea valorile şi nici suma totală pentru a le achita. La lichidare, jucătorul plăteşte sau încasează numai diferenţa de curs.

JUSTIFICAREA AVANSULUI SPRE DECONTARE, prezentarea la compartimentul financiar-contabil, de către persoana întoarsă din deplasare, a decontului de avans, a documentelor justificative şi, eventual, a sumei de bani necheltuită din avansul spre decontare, primit în momentul delegării. Decontul de cheltuieli se depune la compartimentul financiar-contabil în cel mult 3 zile de la înapoierea din deplasare, iar sumele rămase necheltuite din avansul primit trebuie depuse la casieria unităţii în cursul zilei următoare întoarcerii din delegaţie. Nedepunerea în termenele de mai sus a decontului de cheltuieli şi a sumelor necheltuite atrage după sine plata de către titularii de avans a unei penalizări de 0,50% pentru fiecare zi de întîrziere asupra avansului primit sau asupra sumelor nerestituite în termen. Dacă delegarea se revocă, sumele primite drept avans trebuie depuse la casieria unităţii a doua zi de la data cînd titularul a fost înştiinţat asupra revocării deplasării; nerespectarea acestui termen se penalizează în acelaşi fel. Pot exista diferenţe de recuperat care se constată ulterior, în aceste cazuri penalizarea se va calcula din ziua înştiinţării persoanei în cauză şi pînă în ziua achitării sumei. Dacă titularul de avans a fost de rea credinţă, penalizarea se calculează din ziua expirării termenului de **j. a.** spre **d.** În toate cazurile suma penalizării nu poate depăşi cuantumul debitului. Aplicarea penalizării presupune existenţa unei conduite culpabile. Există anumite situaţii în care conducătorul unităţii, pe baza propunerii conducătorului compartimentului financiar-contabil, aprobă să nu se aplice penalizări pentru întîrziere, şi anume, cînd s-a suspendat circulaţia mijlocului de transport, cînd titularul avansului s-a îmbolnăvit etc. Sumele acordate cu titlu de avans spre decontare inclusiv a penalizărilor de întîrziere nejustificate ori nerestituite se urmăresc după o procedură de urgenţă. → şi *avans (~ spre decontare); decont de cheltuieli; titular de avans în numerar.*

JUSTIFICAREA FONDURILOR DE INVESTIŢII PRIMITE, dovedirea de către beneficiarii de investiţii a utilizării legale şi eficiente a fondurilor eliberate de bancă atît pentru investiţiile finanţate, cît şi pentru cele creditate. **J.f.** de **i.p.** are loc trimestrial, prin depunerea la banca finanţatoare a bilanţului trimestrial şi a situaţiei justificării fondurilor puse la dispoziţie de bancă. Unităţile bancare finanţatoare

verifică bilanțul și situația justificării fondurilor, controlind: concordanța plăților cu soldurile conturilor de finanțare și creditare, încadrarea realizărilor în valorile corespunzătoare din devizul general (pe total, construc ii-montaj și organizare de șantier pentru fiecare lucrare), încadrarea realizărilor referitoare la „alte realizări" în documentațiile respective admise la finanțare sau creditare, corespondența între plățile înscrise în situație și cele din evidența analitică, dacă lucrările finanțate sau creditate puse în funcțiune în trimestrul respectiv și plățile făcute corespund cu cele comunicate de beneficiarii de investiții, concordanța cu datele înscrise în procesul-verbal de recepție al punerii în funcțiune etc. Eventualele neconcordanțe se analizează cu beneficiarii de investiții efectuîndu-se operațiunile financiare, bancare și contabile corespunzătoare. → și *situația justificării fondurilor puse la dispoziție de bancă.*

K

KNOW-HOW, ansamblu de cunoștințe tehnice nebrevetate, necesare la elaborarea fabricarea, exploatarea și, uneori, comercializarea unui produs; modalitate de transfer a proprietăților industriale, în special pe plan internațional. Oficial, Comisia Camerei de Comerț cu sediul la Paris consideră **K.-H.** că ar fi: „Ansamblul de noțiuni, de cunoștințe, de experiență, de operații și procedee necesare fabricării unui produs". Din punct de vedere legal, **K.-H.** reprezintă procedeele de fabricație sau cunoștințele privitoare la utilizarea și aplicarea de tehnici industriale. **K.-H.** cuprinde: indicarea materiilor prime, a tehnologiilor de fabricație, formulele de fabricare a produselor, ordinea de succesiune a operațiilor tehnologice, diferite rapoarte de experimentări, verificări, probe de control, planuri de organizare și de execuție, pregătirea de cadre etc.

L

LA CERERE, stipulaţie de plată cuprinsă într-o *trată* (→) sau *bilet (~ la ordin)* (→), prin care se înţelege că plata trebuie onorată în aceeaşi zi în care se prezintă la ordin titlul de credit respectiv.

LA PREZENTARE, → **LA CERERE.**

LA ŞI DE LA (engl.: At And From), clauză folosită în asigurările maritime în virtutea căreia asigurarea riscului pe toată durata voiajului începe imediat ce nava a sosit în bune condiţiuni în portul din care urmează să plece în călătoria care constituie obiectul asigurării. → şi *de la.*

LEASE-BECK, operaţie prin care proprietarul unei întreprinderi aflat într-o situaţie financiară precară îşi vinde întreprinderea unei societăţi de *leasing* (→), de la care o închiriază apoi printr-un contract obişnuit de închiriere.

LEASING, modalitate de apărare şi de asigurare împotriva riscului valutar. **L.** dă posibilitatea exportatorului să primească o plată efectivă în locul plăţii la un termen scadent, de regulă îndepărtat. Operaţiile de **l.** se efectuează de către întreprinderi specializate care pot avea sediul în ţara exportatorului sau a importatorului. Întreprinderea de **l.** încheie, după tratative, contractul de livrare de maşini şi utilaje cu exportatorul căruia îi achită marfa şi pe care, apoi, o închiriază importatorului. Operaţia de **l.** se consideră şi modalitatea de finanţare a nvestiţiilor în care se închiriază pe termen scurt maşini, utilaje, instalaţii etc. La terminarea lucrărilor de investiţii, bunurile închiriate se pot restitui proprietarului sau se pot vinde executantului ori titularului investiţiei.

LEGAL, calitatea pe care o are o acţiune de a se încadra în prevederile unei legi, decret, H.C.M., unui regulament sau unei instrucţiuni.

LEGALITATE, principiul conform căruia toate organele şi organizaţiile de stat, organizaţiile obşteşti, personalul muncitor, cetăţenii şi toţi locuitorii ţării au obligaţia să respecte prevederile tuturor legilor (actelor normative) ale ţării.

LEGALITATE SOCIALISTĂ 1. Principiu fundamentat de organizare şi funcţionare a organelor statului socialist. 2. Respectarea neştirbită şi necondiţionată, în toate domeniile de activitate şi în toate împrejurările de către organele şi personalul muncitor, unităţile socialiste, organizaţiile de masă şi obşteşti, de către toţi cetăţenii a literei şi spiritului legilor ţării. În orinduirea socialistă legea exprimă voinţa poporului, fiind îndreptată spre întărirea şi apărarea orinduirii social-econo-

mice și de stat socialiste și ocrotirea consecventă a drepturilor membrilor societății. **L.s.** se înfăptuiește prin asigurarea de către stat a garanțiilor economice, politice și juridice. În R.S. România, ca urmare a adîncirii continue a democrației socialiste, cele mai importante proiecte de acte normative — înainte de a fi supuse dezbaterii și adoptării lor de către Marea Adunare Națională — sînt supuse dezbaterii publice de către masele populare, care participă astfel nemijlocit la îmbunătățirea legislației. **L.s.** presupune, de asemenea, explicarea largă a legilor în vederea cunoașterii lor de către toți cetățenii. Respectarea **l.s.** este asigurată și prin controlul sistematic al respectării legilor, efectuat de către organele de stat, inclusiv de către cele financiare, bancare și de contabilitate, organele de jurisdicție (judecătorii, tribunale, comisii pentru soluționarea litigiilor de muncă etc.), procuratură, organe speciale care execută supravegherea generală a aplicării legilor, precum și, în mare măsură, de către organizațiile obștești și cetățenii țării. **L.s.** previne și împiedică abuzurile, arbitrariul sau bunul plac, sub orice formă și în orice domeniu, aplicarea și respectarea legilor fiind în egală măsură obligatorie pentru toți. Nimănui nu-i poate fi admis să se sustragă de la înfăptuirea prevederilor legii, iar cei vinovați de nesocotirea lor sînt pedepsiți exemplar. Partidul Comunist Român și statul nostru socialist acordă o atenție deosebită întăririi **l.s.** și respectării disciplinei financiare, stabilind obligațiile și răspunderile ce revin organelor financiare, bancare și de contabilitate în exercitarea sarcinilor încredințate.

LEGE, act normativ care, în R.S. România, emană de la organul suprem al puterii de stat — Marea Adunare Națională. De ex.: legea finanțelor, legea pentru adoptarea bugetului de stat etc.

LEGEA FINANȚELOR, act normativ deosebit de important, adoptat de către Marea Adunare Națională în 1972, modificată și completată în 1979, în lumina mecanismului economico-financiar perfecționat, care reglementează: obiectivele și principiile de bază ale finanțelor; formarea și repartizarea fondurilor bănești în economia națională (fondul național de dezvoltare economico-socială și fondul de consum, fondurile proprii ale unităților economice de stat, fondurile proprii ale unităților cooperatiste și obștești); bugetul de venituri și cheltuieli și celelalte planuri financiare; evidența avuției naționale; finanțarea și creditarea producției, circulației mărfurilor și investițiilor (dispoziții generale, creditarea producției și circulației mărfurilor, creditarea unităților agricole de stat, creditarea activității de producție a unităților agricole cooperatiste, acordarea de credite pentru producție membrilor cooperativelor agricole de producție și producătorilor cu gospodărie individuală, finanțarea și creditarea investițiilor unităților de stat, cooperatiste și ale populației); relațiile financiar-valutare externe (dispoziții generale, balanța de plăți externe, planul de încasări și plăți în valută, balanța creanțelor și angajamentelor externe, relațiile de credit și decontare cu străinătatea, finanțarea și creditarea activității de comerț exterior, creditarea unităților economice române participante la societățile mixte); organizarea și efectuarea plăților între unitățile socialiste; asigurările de stat; păstrarea economiilor bănești ale populației; bugetul de stat (dispoziții generale, bugetul republican, bugetele locale, elaborarea, adoptarea, executarea bugetului de stat și încheierea exercițiului bugetar); atribuții și răspunderi ce revin Consiliului de Miniștri, organelor financiare și bancare în elaborarea și executarea bugetului de venituri și cheltuieli, bugetului de stat și a celorlalte planuri financiare.

LEGEA LUI GRESHAM, lege economică proprie economiei bazată pe proprietatea privată referitoare la circulația banilor, formulată în felul următor: „Cînd într-o țară circulă două monede, una fiind considerată de public ca bună, iar alta ca slabă, moneda proastă înlătură din circulație pe cea bună". Această lege a fost astfel for-

mulată de T. Gresham (1519—1579), dar a fost constatată și enunțată încă de Aristofan, N. Copernic ș.a. Practic cînd în circulație se aflau două feluri de monede, moneda bună se tezauriza, iar cea mai slabă prelua funcțiile circulației.

LEGEA PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT (LEGEA BUGETARĂ), act legislativ edictat de către organul suprem al puterii de stat — Marea Adunare Națională —, prin care bugetul de stat dobîndește putere de lege pe o perioadă determinată de timp (un an). Votată anual, în urma încheierii dezbaterilor asupra conținutului ei de către deputați, legea cuprinde: totalul general al veniturilor și cheltuielilor bugetare pe anul respectiv; totalul veniturilor și cheltuielilor bugetului republican și al bugetelor locale; principalele izvoare de venituri ale bugetului statului și principalele grupe de cheltuieli (finanțarea dezvoltării economiei naționale, dezvoltarea acțiunilor social-culturale, apărare națională, întreținerea și funcționarea organelor statului etc.); fondul de rezervă din bugetul republican aflat la dispoziția Consiliului de Stat și fondurile de rezervă prevăzute în bugetele județelor și al municipiului București aflate la dispoziția comitetelor executive ale consiliilor populare respective; totalul veniturilor și cheltuielilor bugetare ale fiecărui județ și al municipiului București; sumele defalcate din unele venituri ale bugetului republican (din impozitul pe fondul total de retribuire și din impozitul pe circulația mărfurilor); subvențiile ce se acordă din bugetul republican, bugetelor locale (care au nevoie), în vederea echilibrării lor totale; condițiile de efectuare a virărilor de credite bugetare; sarcinile ce revin Consiliului de Miniștri, Ministerului Finanțelor, celorlalte ministere, băncilor, comitetelor executive ale consiliilor populare, organelor financiare pentru buna executare a bugetului de stat; adoptarea contului general de închidere a exercițiului bugetar pe anul anterior anului de bază. → și *adoptarea bugetului de stat; sistem bugetar.*

LEGISLAȚIE, totalitatea normelor juridice, a actelor normative existente într-un stat și aflate în vigoare, prin care se reglementează raporturile sociale ce se nasc în diversele domenii de activitate.

LEGISLAȚIE ECONOMICO-FINANCIARĂ, totalitatea normelor juridice care reglementează activitatea economică și financiară, raporturile economice și financiare între organele statului, pe de o parte, și unități economice de stat și cooperatiste, pe de altă parte, referitoare la activitatea de aprovizionare, producție, repartiție, efectuarea de plăți către bugetul statului, finanțarea și creditarea economiei naționale. **L.e.-f.** are ca bază de elaborare planul național unic și cuprinde: legea finanțelor; legea pentru adoptarea bugetului de stat; legea privind formarea, planificarea, destinația și vărsarea beneficiilor; legile privind reglementarea veniturilor bugetului de stat; legea privind prețurile și tarifele; legea amortizării fondurilor fixe; legi și alte acte normative care reglementează asigurările sociale de stat, cooperatiste, ale meșteșugarilor necooperativizați, ale țărănimii din zonele necooperativizate; legea privind asigurările de stat de bunuri, de persoane și de răspundere civilă; diferitele acte normative care reglementează circulația bănească (cu și fără numerar), creditul, controlul economico-financiar etc. **L.e.-f.** oglindește politica economică, socială, financiară, monetară și de credit a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist.

LEGISLAȚIE VALUTARĂ, totalitatea actelor normative care reglementează operațiunile cu mijloace valutare în interiorul țării, precum și transferul lor în străinătate.

LEU, unitate bănească a sistemului bănesc al R.S. România care reprezintă în prezent 0,148 112 g aur fin și servește ca etalon al prețurilor. În *Principatele*

Române, primii domnitori care au bătut monezi și de la care există dovezi sînt în Țara Românească în timpul lui Vladislav Vlaicu I (1364—1377), iar în Moldova pe timpul lui Petru I. Mușat (1375—1392). Prin tezaurele descoperite mai tîrziu, s-a dovedit că domnitori ai Principatelor, în Muntenia Neagoe Basarab (1512) și în Moldova Ștefan Lăcustă (1540), își exercitau anumite prerogative referitoare la baterea monedelor, fapt ce confirmă independența și suveranitatea acestor domnitori. În timpul sec. al XVI-lea, pe teritoriul Țărilor Românești circulau: marca, ducatul (egal cu 31,5 lei), zlotul, asprul, talerul și leul. Unirea Principatelor Române în 1859 a creat posibilitatea emiterii unei monede și a unui sistem monetar național. Astfel, sistemul monetar zecimal bimetalist a fost adoptat prin legea monetară a României din 14 aprilie 1867, care prevedea că noua unitate monetară este leul cu un conținut de 0,290 323 g aur fin. Practic însă leul românesc de aur a fost pus în circulație abia în anul 1870, cînd a fost scos din circulație șvanțul austriac care în procesul său de devalorizare a provocat pagube posesorilor. Ulterior leul s-a bătut din argint. Prin legea promulgată în martie 1890 a fost adoptat monometalismul aur și s-a introdus etalonul de schimb aur, **l.** conținînd aceeași cantitate de 0,290 323 g aur fin, iar pe baza acestei paritați el a putut fi convertibil în aur sau în alte monede. Datorită încheierii procesului de formare a statului național unitar român, în special după al doilea război mondial, **l.** și-a extins circulația pe întregul teritoriu al României pe baza unificării monetare din 1920—1921. Ca urmare a inflației din timpul și de după război, prin legea monetară din 7 feb. 1929 **l.** a fost devalorizat, conținînd cantitatea de 0,009 g aur fin. Prin legea monetară din 15 aug. 1947 a fost lichidată inflația din timpul celui de-al doilea război mondial și din anii de după război, conținutul metalic al **l.** a fost stabilit la 0,00594 g aur fin. Prin reforma bănească din 26 ian. 1952 s-a stabilit ca **l.** să aibă 0,079346 g. aur fin, iar din ian. 1954 și pînă în prezent **l.** reprezintă 0,148 112 g aur fin. Dezvoltarea planificată proporțională a economiei naționale, politica economică a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist, caracterul productiv al majorității cheltuielilor bugetare, încheierea excedentară a bugetului de stat, desfășurarea planificată a circulației bănești, planificarea creditelor, monopolul de stat asupra comerțului exterior și monopolul valutar conferă **l.** o stabilitate necunoscută în orînduirile presocialiste.

LEU-VALUTĂ, unitate bănească de calcul valoric și de planificare care se obține prin transformarea diferitelor valute efective pe baza cursului oficial în lei și folosită de organele comerțului exterior în relațiile economice cu străinătatea pentru a aduce la un numitor comun, oficial, valoarea diferitelor valute cu care se operează. **L.-v.** conține ca și leul 0,148 112 g aur fin și este folosit în exprimarea cursului oficial al valutelor statelor cu care țara noastră are relații economice, tehnice, comerciale etc., la exprimarea prețurilor și tarifelor calculate în diferite valute străine, precum și în evidența și calculul operațiunilor financiar-valutare ale țării noastre cu alte țări. Transformarea valutelor străine în **l.-v.** se efectuează prin aplicarea *cursului de schimb* (→), a cărui bază o constituie paritatea valutară. Cu ajutorul **l.-v.** se determinau prețurile mărfurilor exportate și importate, care se comparau apoi cu prețurile de pe piața internă, pentru aceleași produse sau produse similare, se făceau diferite alte comparații, corelări, verificări, determinîndu-se eficiența comerțului nostru exterior.

LIBERALIZARE, înlăturarea sau lichidarea obstacolelor de natură economică sau politică din calea schimburilor internaționale. De exemplu, lichidarea contingentărilor de mărfuri, desființarea sau reducerea taxelor vamale, convertibilitatea monedei ș.a.

LIBER DE CHELTUIELI, uzanță comercială potrivit căreia cumpărătorul plătește numai prețul mărfii, fără alte cheltuieli, taxe, speze bancare etc.

LIBER VAMAL, document întocmit de organele vamale în urma efectuării controlului vamal asupra mărfurilor existente în mijlocul de transport, pentru care s-au depus documentele solicitate de vamă. După obținerea documentului „liber vamal", mărfurile respective pot fi descărcate.

LIBRET DE ECONOMII, instrument de economisire, carnet de economii, eliberat de către unitățile Casei de Economii și Consemnațiuni persoanelor care depun bani spre păstrare și fructificare și pe baza căruia depunătorii sau persoanele împuternicite pot retrage sumele depuse, dobînzile, cîștigurile aferente sau își pot realiza dreptul de succesiune asupra acestor sume etc. **L. de e.** pot fi nominale și la purtător, iar acestea din urmă cu și fără parolă. În **l. de e.** nominale se trec: numele, prenumele și adresa depunătorului; numele și prenumele persoanei (persoanelor) prevăzute la clauza de împuternicire; sumele depuse, cele retrase, soldul rămas după fiecare operațiune de depunere și restituire, dobînzile pentru sumele depuse. În **l. de e.** la purtător nu se trec elementele ce privesc pe deponenți. ◇ **L. de e. cu cîștiguri** oferă posibilitatea depunătorilor să beneficieze de cîștiguri în bani din dobînda de 3,5% pe an ce se cuvine pentru sumele depuse. Cîștigurile se acordă titularilor libretelor care ies cîștigătoare la tragerile la sorți trimestriale, la care participă cu drept de cîștig libretele al căror sold mediu trimestrial este de minimum 25 lei și nelichidate în cursul trimestrului pentru care se efectuează tragerea. La o tragere la sorți se acordă pentru fiecare 1 000 de librete cîte 15 cîștiguri în bani, a căror mărime variază de la 25% pînă la 250% din soldul mediu trimestrial al libretelor respective ieșite cîștigătoare; soldul mediu trimestrial la care se aplică procentul de cîștig este de 20 000 lei, iar cîștigul maxim este de 50 000 lei. **L. de e. cu c.** se eliberează de către toate unitățile C.E.C. și oficiile poștale. Depunerile ulterioare și restituirile se efectuează la unitatea emitentă, la sucursala sau la filiala C.E.C. care ține contabilitatea unităților emitente, precum și la celelalte unități C.E.C. din aceeași localitate cu unitatea emitentă. ◇ **L. de e. cu cîștiguri în materiale de construcție** se emite depunătorilor care domiciliază în localitățile în care nu se construiesc locuințe proprietate personală în antrepriză, pentru o depunere fixă de 1 000 lei. Depunătorilor li se acordă o dobîndă de 3,5% pe an sub formă de cîștiguri în urma tragerii la sorți trimestriale la care participă numai libretele emise înaintea începerii trimestrului pentru care se face tragerea și nelichidate în cursul lui. Cîștigătorii acestor librete se bucură de prioritate la procurarea materialelor de construcție de la organizațiile comerciale. Restituirea sumei depuse se face integral și o singură dată de unitatea emitentă, de către oricare unitate C.E.C. din aceeași localitate cu unitatea emitentă sau de sucursale ori de filiala C.E.C. care ține contabilitatea unității emitente. ◇ **L. de e. cu dobîndă** se emite depunătorilor în funcție de felul depunerilor și de timpul de păstrare a sumelor depuse la C.E.C. Astfel, pentru depunerile *la vedere* cînd sumele pot fi oricînd retrase la cerere, nefiind stabilit un termen de păstrare la C.E.C., dobînda este de 3,5% pe an, iar pentru depunerile *pe termen* de cel puțin un an, dobînda este de 5% pe an. În cazul depunerilor pe termen, sumele pot fi retrase și înainte de expirarea termenului de minimum un an, în acest caz dobînda este de 3% pe an. ◇ **L. de e. cu dobîndă și cîștiguri** beneficiază de o dobîndă de 3,5% pe an, din care o parte se acordă prin tragerile la sorți trimestriale sub formă de cîștiguri în obiecte sau numerar a căror valoare variază între 500—50 000 lei. Pentru a putea participa la tragerile la sorți trimestriale, libretul trebuie să aibă un sold mediu trimestrial de cel puțin 50 lei și să nu fi fost lichidat în cursul trimestrului pentru care are loc tragerea. Se acordă drept cîștiguri: aparate de radio, televizoare, frigidere, motociclete, mașini de spălat, ceasornice și diferite alte obiecte de uz personal și casnic.

În anumite cazuri, contravaloarea obiectelor cîştigate se poate achita în numerar. ◇ **L. de e. cu dobîndă şi cîştiguri în autoturisme** se emite pentru o depunere iniţială de cel puţin 5 000 lei. Depunătorii pe astfel de **l. de e.** beneficiază de o dobîndă de 4% pe an, din care 2% se acordă sub formă de cîştiguri în autoturisme prin trageri la sorţi trimestriale, iar 2% sub formă de dobîndă. Pentru a putea participa la tragerile la sorţi trimestriale este necesar ca libretul să aibă în tot timpul trimestrului un sold minim de 5 000 lei. ◇ **L. de e. pentru construcţia de locuinţe** se emite pentru o depunere fixă de 5 000 lei. Dobînda aferentă este de 3,5% pe an şi se acordă depunătorilor sub formă de cîştiguri în bani prin trageri la sorţi trimestriale. Pentru a participa la tragerile la sorţi trimestriale, libretul trebuie să aibă un sold trimestrial de 5 000 lei. Titularii libretelor ieşite cîştigătoare au prioritate la construirea — cu sprijinul statului — a locuinţelor proprietate personală, dacă folosesc întregul cîştig drept avans pentru construirea locuinţei. Restituirea sumei depuse se face integral, o singură dată, de unitatea emitentă, de oricare altă unitate C.E.C. situată în localitatea celei emitente, precum şi de sucursala sau filiala C.E.C. care ţine contabilitatea unităţii emitente. ◇ **L. de e. pentru cumpărarea de locuinţe proprietate personală** se emite cetăţenilor care doresc să-şi cumpere locuinţă proprietate personală, din fondul locativ de stat. Pentru sumele depuse pe aceste libretе şi folosite la cumpărarea de locuinţe din fondul de stat, C.E.C. acordă titularilor o dobîndă de 5% pe an. Dacă depunătorii folosesc sumele în alte scopuri beneficiază de o dobîndă de 3% pe an. ◇ **L. de e. pentru turism** beneficiază de o dobîndă de 3,5% pe an din care 2% se acordă fiecărui depunător, iar 1,5% se acordă, sub formă de cîştiguri în excursii în străinătate organizate de O.N.T. sau cîştiguri în bani pentru efectuarea de excursii individuale în străinătate prin trageri la sorţi trimestriale. La tragerile la sorţi trimestriale participă libretele care au un sold minim trimestrial de 3 000 lei. Cîştigătorii au prioritate la excursiile organizate de Ministerul Turismului avînd dreptul să ceară rezervarea de locuri pentru excursia la care sînt îndreptăţiţi, costul celorlalte locuri fiind suportat de cîştigător. Cîştigătorii care doresc să efectueze excursii individuale primesc, la cerere, o parte din valoarea cîştigului (3 000 lei) în valuta ţării în care se deplasează, dar sînt obligaţi să efectueze excursia în termen de un an de la data tragerii la sorţi. La cererea cîştigătorilor, costul excursiilor se poate achita şi în numerar. Persoanele titulare ale acestor libretе pot să cedeze excursia cîştigată soţiei (soţului) sau unuia dintre copiii minori. Dacă titularul libretului cîştigător este minor, atunci pot beneficia de excursie şi părinţii acestuia.

LIBERSCHIMBISM, politică economică practicată de burghezia industrială care se caracterizează în esenţă prin revendicarea comerţului liber şi a neamestecului statului în viaţa economică a ţării, precum şi prin renunţarea la limitarea taxelor vamale protecţioniste. **L.** a apărut în sec. al XVIII-lea, fiind susţinut de economiştii Adam Smith şi David Ricardo, care au căutat să scoată în relief avantajele economice ale comerţului liber şi ale liberei concurenţe, şi îndreptat împotriva mercantilismului şi protecţionismului. Ca urmare a practicării unei asemenea politici Anglia a ajuns să deţină monopolul pe piaţa mărfurilor industriale. De la mijlocul sec. al XIX-lea statele capitaliste au renunţat la politica **l.** adoptînd protecţionismul vamal. În ţara noastră, din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, reprezentanţii moşierimii şi ai burgheziei agricole şi comerciale au susţinut **l.** deoarece acesta crea condiţii faborabile pentru pătrunderea în ţară a mărfurilor industriale şi a capitalurilor străine. Aplicarea unei asemenea politici a avut urmări nefavorabile asupra dezvoltării industriei şi a prejudiciat de fapt independenţa economică a ţării.

LICENȚĂ 1. Aprobare sau permis special emis de anumite organe de stat pentru o perioadă de timp determinată, pe baza căreia o persoană juridică sau fizică are dreptul să importe sau să exporte anumite mărfuri. 2. Contract în baza căruia posesorul unui brevet de invenții poate să cedeze altei persoane fizice, statului sau altor state, în schimbul unei anumite sume de bani, dreptul de a utiliza sau de a valorifica documentația tehnică sau invenția brevetată.

LICHIDARE 1. Desființarea unui drept, a unei obligații, a unei acțiuni sau a unui bun. 2. Operație de verificare a documentelor ce stau la baza cheltuielilor în vederea stingerii raportului dintre debitor și creditor. 3. Operație de constatare și de evaluare a unei daune în materie de asigurare. ◇ **L. vamală,** declarație întocmită la plecarea sau sosirea navelor (aeronavelor) din cursă și remisă organelor vamale, în care se specifică îndeplinirea tuturor formalităților vamale. ◇ **L. mijloacelor fixe,** totalitatea operațiilor efectuate cu ocazia scoaterii din inventarul unei unități economice sau instituții a unui mijloc fix din cauza ajungerii lui la limita duratei de întrebuințare, fie din cauza distrugerii lui datorită unui caz de forță majoră, fie datorită trecerii unui mijloc fix în grupa mijloacelor circulante. **L.** este cunoscută în practică și sub numele de *casarea mijloacelor fixe.* ◇ **L. operațiilor de bursă** (în *capitalism*), executarea la termenul stabilit (scadență) de către cumpărători și vînzători (speculatorii) („a la hausse" și „a la baisse"), a angajamentelor luate în afacerile pe care le-au încheiat.

LICHIDITATE 1. Capacitatea pe care o are o unitate economică de a-și îndeplini la termen, cu resursele bănești de care dispune, obligațiile de plată. **L.** reflectă raportul supraunitar dintre mijloacele de plată și datoriile exigibile. 2. Capacitatea unei unități economice de a transforma imediat sau într-un anumit timp mijloacele materiale sau creanțele de care dispune în mijloacele lichide de plată, respectiv în monedă scripturală sau în numerar. ◇ **L. bancară,** capacitatea băncii de a efectua în orice moment plățile prin virament (în și din conturile pe care titularii le au deschise la bancă) sau în numerar la solicitarea titularilor depozitelor bancare. Realizarea **l.b.** reclamă existența unui raport optim între structura, natura și durata pătrunderii în bancă a resurselor de creditare și modul de folosire a acestora. **L.b.** reclamă ca băncile să dispună în orice moment de numerar, depozite la alte bănci, emisiunea bănească, astfel încît să poată satisface prompt toate solicitările titularilor de cont privind efectuarea de plăți sau ridicarea disponibilităților din aceste conturi. Fiecare bancă își constituie obligatoriu la banca de emisiune o rezervă minimă, determinată procentual față de depozitele pe care le-a primit. Rezervele minime păstrate în cont la banca de emisiune sînt folosite ca instrumente de politică monetară și de credit. Băncile selecționează cu maximum de atenție beneficiarii de credite și veghează asupra utilizării acestor credite. ◇ **L. financiară,** expresia calității activității economice manifestată prin capacitatea onorării plăților complexe și la termen. **L.f.** se măsoară cu ajutorul coeficientului de lichiditate imediată (C_l), care se calculează cu ajutorul formulei:

$$C_l = \frac{DB}{PE} \times 100 ,$$

în care:

C_l = coeficient de lichiditate;
DB = disponibilitățile bănești (proprii și împrumutate);
PE = plățile exigibile (cu scadență imediată).

Cu cît **l.f.** a unității economice este mai mare, cu atît acest coeficient este mai ridicat. Coeficientul de lichiditate se poate stabili și pentru o anumită dată, după următorul calcul:

$$C_{ld} = \frac{DB + I + C}{PE} \times 100,$$

în care:

C_{ld} = coeficientul lichidității la o anumită dată;
DB = disponibilitățile bănești (proprii și împrumutate);
I = încasările ce se vor realiza pînă la finele perioadei;
C = creditele bancare ce se vor obține pînă la finele perioadei;
PE = plățile exigibile la finele perioadei, inclusiv rambursarea creditelor.

Cînd acest coeficient este peste 100, el evidențiază o activitate bună deoarece arată cu cît încasările depășesc plățile, iar dacă este sub 100, evidențiază o activitate nesatisfăcătoare deoarece plățile sînt sub nivelul încasărilor. La unitățile economice, lipsa de **l.** se manifestă prin plăți restante față de furnizori sau față de bugetul statului, existența creditelor restante față de bancă etc. **L.** trebuie astfel asigurată încît să nu depășească anumite limite privitoare la mobilizarea mijloacelor bănești, în detrimentul celor destinate producției. **L.,** desfășurarea normală a producției și rata rentabilității, se află într-un raport de cauzalitate, se influențează și se condiționează reciproc. Unitățile economice au sarcina să se preocupe permanent de menținerea la un nivel optim al **l.,** atît pentru efectuarea integrală și la termen a plăților exigibile, cît și pentru realizarea unui nivel ridicat al ratei rentabilității. **L.f.** se poate obține pe baza corelării prin plan a termenelor de plată cu termenele de realizare a producției, prin transformarea la timp în bani a producției obținute, prin gospodărirea rațională a mijloacelor materiale și bănești, prin prevenirea imobilizărilor de fonduri în stocuri de materii prime, materiale etc. Pentru asigurarea **l.f.** este necesară o coordonare judicioasă și permanentă a fluxurilor bănești. ◇ **L. patrimonială,** indicator determinat ca raport între componentele patrimoniale active care se pot transforma în timp scurt în mijloace bănești (disponibil în cont la bancă și în casă, titluri de credit, cambii, obligațiuni și acțiuni ale diferitelor societăți, recipise-warant etc. — debitori solvabili pe termen scurt, cantități de materii prime, materiale, produse finite vandabile etc.) și elementele patrimoniale pasive de asemenea pe termen scurt (credite bancare, furnizori, salarii, impozite etc.), după formula:

$$L_p = \frac{\sum E_{ps}}{\sum C_{ts}} \cdot 100,$$

în care:

L_p = lichiditate patrimonială;
E_{ps} = suma componentelor patrimoniale active care, în termen scurt, se pot transforma în mijloace bănești;
C_{ts} = suma componentelor patrimoniale pasive cu scadență pe termen scurt.

◇ **L. internațională,** suma rezervelor valutare (aur și devize) oficiale și neoficiale, totalitatea mijloacelor de plată în străinătate deținute de băncile centrale și de alte institute de credit ale unei țări la un moment dat, destinate acoperirii deficitului balanței de plăți sau susținerii cursului valutei naționale pe piața valutară. În privința lichidității internaționale, ca sumă a rezervelor naționale, R.S. România

consideră că una din condițiile pe care trebuie să o îndeplinească viitorul sistem monetar internațional constă în aceea că trebuie să se prevadă căile de realizare și menținere a echilibrului între necesarul de lichiditate al economiei mondiale și lichiditatea efectivă, astfel încît să nu se mai repete inflația de lichiditate din ultimii ani care a contribuit în mod esențial la actuala criză monetară occidentală. Concomitent, viitorul sistem monetar internațional va trebui să prevadă căile de distribuire mai echitabilă a lichidității internaționale între țări, prin luarea în considerare a nevoilor crescînde de lichiditate ale țărilor în curs de dezvoltare.

LICITAȚIA DE BURSĂ, piață specială, modalitate practică de vînzare-cumpărare a mărfurilor la bursă, în care prețul inițial este stabilit de vînzător, iar marfa o primește cumpărătorul care oferă prețul cel mai mare.

LICITAȚIA PUBLICĂ, vînzare-cumpărare publică de bunuri, cu formele de publicitate și procedură prevăzute de lege, față de o persoană numită adjudecatar care, dintre mai mulți doritori să cumpere, a oferit și a plătit cel mai mare preț. **L.p.** poate să fie *voluntară* cînd se realizează pe baza voinței și inițiativei proprietarului bunului sau *silită* cînd se operează independent de voința proprietarului bunului (nu-și achită la timp datoriile sau în alte cazuri prevăzute de lege). **L.** silită se organizează de organe judecătorești, organe financiare de stat, vamale etc.

LIMITA SOLDULUI DE CASĂ, suma maximă de numerar care poate fi păstrată de la o zi la alta în casieriile unităților economice și instituțiilor, din care se efectuează plăți curente, mărunte și urgente. **L.s. de c.** se stabilește de către unitățile bancare, întreprinderilor și instituțiilor socialiste care au casierie proprie și au conturi deschise la bancă. Întreprinderilor și instituțiilor care au subunități și efectuează mai multe activități prin aceeași casierie, li se stabilește o singură **l.,** la o sumă egală cu media zilnică a cheltuielilor în numerar, care se efectuează, de regulă, într-un trimestru, dar nu mai mică de 500 lei. **L.s. de c.** se determină raportînd cheltuielile efectuate în numerar într-un trimestru (din care se deduc plățile pentru retribuții și preluări de produse agricole), la numărul de zile lucrătoare din aceeași perioadă. Banca poate aproba pentru acele unități socialiste situate în alte localități decît banca la care au contul deschis o **l. a s. de c.** superioară celei rezultată din calcul și anume la un cuantum egal cu cheltuielile în numerar pe maximum 6 zile lucrătoare, stabilit prin înmulțirea mediei zilnice a cheltuielilor în numerar cu numărul de zile respectiv. Pentru stabilirea limitei, unitățile bancare țin seama de cuantumul și frecvența operațiilor cu numerar din cursul trimestrelor, de depărtarea întreprinderii de sediul unității bancare, de mijloacele de transport existente etc. În vederea determinării cît mai juste a **l.s. de c.** unitățile bancare pot să ceară întreprinderilor calculele și documentația necesară. Întreprinderile sînt obligate să respecte zilnic această limită. Numerarul care depășește **l.s. de c.,** altul decît cel necesar achitării retribuțiilor, gratificațiilor, primelor, premiilor, participărilor la beneficii, burselor etc., se depune la bancă, direct sau prin poștă, unde se înregistrează în contul întreprinderii. De asemenea, întreprinderile pot păstra în casieriile lor peste **l.s.** de **c.** numerarul care reprezintă încasări întîmplătoare, sumele încasate după terminarea programului de funcționare a băncilor, sumele provenite din restituiri din avansuri, sumele destinate plății preluărilor de produse agricole, achiziții de animale, furaje etc. → și *plafon de casă.*

LIMITAREA DAUNELOR, ansamblul de măsuri întreprinse după producerea riscului, însă înainte de încheierea acestuia, cu scopul de a limita și combate efectele distructive ale calamităților naturii și accidentelor, de a reduce pierderile la minimum posibil. **L.d.** se poate realiza pe următoarele căi: stingerea incendiilor și împiedicarea extinderii lor; demolarea unor clădiri pentru a nu permite extinderea

incendiilor, protejarea localităţilor, a obiectivelor industriale şi a aşezămintelor social-culturale în cazuri de inundaţii, săparea de şanţuri pentru scurgerea apei, aplicarea de tratamente curative, localizarea şi lichidarea focarelor epizootice etc.

LIMITĂRI VALUTARE (CONTROL VALUTAR) (în *capitalism*), sistem de măsuri legislative sau administrative, luate pentru limitarea operaţiunilor cu valută şi valori valutare. **L.v.** au drept scop asigurarea echilibrării balanţei de plăţi pentru a menţine cursul valutelor sale şi pentru a concentra resursele valutare în mîinile statului. În ţările slab dezvoltate, **l.v.** servesc ca un mijloc de apărare împotriva expansiunii economice a ţărilor imperialiste. **L.v.** cuprind: *a)* reglementarea transferului plăţilor în străinătate, a exportului de capital, a aurului, a banilor şi a hîrtiilor de valoare; *b)* interzicerea vînzării sau cumpărării libere de valută străină; *c)* predarea obligatorie către organele financiar-bancare ale statului a valutei străine, în schimbul valutei naţionale, la cursul oficial.

LINIE DE CREDIT, împrumut în care, la acordare, creditorul fixează suma-plafon de creditat, dobîndă constantă pe toată durata împrumutului şi termenul ferm de rambursare. În cazul **l. de c.** debitorul utilizează creditul succesiv, pe măsura nevoilor, pentru un scop determinat, în perioada de timp convenită şi rambursează împrumutul pe parcurs în cadrul plafonului stabilit. **L. de c.** se utilizează în cadrul relaţiilor cu băncile din străinătate şi diferă de împrumuturile obişnuite prin faptul că acestea din urmă se acordă pentru un anumit obiectiv şi nu poate fi reintregit şi apoi utilizat din nou.

LIPSURI DE CASĂ, minusuri de numerar constatate cu ocazia verificării documentelor şi numerarului din casieria unităţii economice, a instituţiei etc. De asemenea, se consideră **l. de c.** plăţile în numerar care nu au la bază documente justificative legale, chiar dacă există semnăturile celor care au primit sumele. Aceste **l.** se impută casierilor, care sînt pasibili — în funcţie de caracterul şi gravitatea abaterii — de sancţiuni disciplinare, materiale şi penale. → şi *disciplină de casă.*

LIPSURI DE MIJLOACE CIRCULANTE, minusuri de valori materiale şi băneşti constatate cu ocazia inventarierii. În asemenea cazuri regularizările se operează prin două procedee: *a)* în limita normelor legale de perisabilitate sau dacă se datorează altor unităţi se înregistrează, pe baza aprobării legale, la cheltuielile de producţie sau de circulaţie, după caz şi *b)* minusurile peste normele legale de perisabilitate, precum şi pierderile datorate stricăciunilor se recuperează de la vinovaţi.

LIPSURI ÎN GESTIUNE, minusuri de valori materiale şi băneşti constatate, cu ocazia controlului, în administrarea acestor valori încredinţate gestionarilor. **L. în g.** pot avea cauze obiective şi subiective. Gestionarii sînt pasibili, în funcţie de mărimea lipsurilor şi de cauzele lor, de sancţiuni disciplinare, civile şi penale.

„LIRA VERDE", unitate de cont utilizată între „cei nouă" în care se achită importurile britanice de produse agricole de la partenerii săi din Comunitatea Economică Europeană. Avantajele pe care Marea Britanie le obţine prin utilizarea între „cei nouă" a **„l.v."** sînt contrabalansate prin preţurile ridicate, ca rezultat al politicii agricole comune.

LISTA ACŢIUNILOR DE INVESTIŢII, parte componentă a planului de investiţii, care cuprinde cuantumul total al investiţiilor, cu prevederea separată a lucrărilor de construcţii-montaj, defalcat pe grupe de acţiuni (în agricultură: mecanizarea lucrărilor agricole, extinderea producţiei vegetale, dezvoltarea sectorului zootehnic

etc.), pe principalele capacităţi de producţie şi termenele de punere în funcţiune, modalitatea de executare a lucrărilor de investiţii etc.

LISTA CIVILĂ (în *feudalism* şi *capitalism*), cuantumul sumelor acordate monarhului unui stat în fiecare an, pe baza constituţiei sau a altor acte normative, pentru acoperirea cheltuielilor sale.

LISTA DE CURSURI, document întocmit şi publicat periodic de către Banca Naţională a R.S. România în care se prevăd: ţările, unitatea monetară cotată a fiecărei ţări şi cursul în lei (oficial şi cu primă) etc.

LISTA DE TITLURI, parte componentă a planului de investiţii în care sînt desfăşurate pe ministere, consilii populare ale judeţelor şi al municipiului Bucureşti, precum şi pe ramuri ale economiei naţionale, principalele lucrări de investiţii. **L. de t.** se aprobă concomitent cu planul anual de dezvoltare economico-socială de către Consiliul de Miniştri şi Marea Adunare Naţională şi cuprinde denumirea investiţiilor şi locul unde urmează să se construiască, volumul investiţiilor şi al construcţiilor stabilite pentru perioada de plan, capacitatea şi termenele pentru lucrările ce urmează să fie puse în funcţiune, precum şi consiliile populare, centralele economice sau ministerele care vor avea calitatea de antreprenor general.

LOCAŢIE 1. Taxă percepută de anumite unităţi economice pentru nedescărcarea într-un anumit termen a mărfurilor din mijloacele de transport (vagoane de cale ferată, autovehicule etc.). **2.** Contract prin care o persoană, numită proprietar, îşi ia obligaţia să procure şi să asigure unei alte persoane, numită chiriaş, folosirea unui bun imobil sau mobil pe o perioadă de timp determinată şi pentru care primeşte un preţ numit *chirie.*

LOCK-OUT, măsură administrativă luată de capitalişti în timpul crizelor de supraproducţie concretizată în închiderea întreprinderilor şi concedierii în masă pe timp limitat, pentru a-i sili pe muncitori să fie de acord cu înrăutăţirea condiţiilor de muncă, reducerea salariilor, limitarea drepturilor sindicale, renunţarea la dreptul de grevă etc.

LOCO 1. Menţiune expresă făcută pe documentele de corespondenţă economică în cazul în care atît expeditorul cît şi destinatarul se află în aceeaşi localitate. **2.** Preţul unei mărfi stabilit la locul unde aceasta se află (nu cuprinde cheltuielile de transport, asigurare etc.). **3.** Tranzacţie cu valută străină sau hîrtii de valoare a cărei decontare în bani lichizi se efectuează la aceeaşi bursă de valori.

LOMBARD 1. Împrumut sau avans de bani care are drept garanţie efecte publice (acţiuni, obligaţiuni, titluri de rentă, înscrisuri funciare etc.) sau obiecte de valoare depuse în gaj. **2.** Instituţie de credit care acordă împrumuturi sau avansuri de bani garantate cu obiecte de valoare. Numele ca atare provine de la provincia italiană Lombardia unde, în secolul al XV-lea, au fost create primele instituţii de credit de acest tip. Astăzi, în ţările capitaliste instituţiile de **l.** au căpătat o mare dezvoltare, ele realizînd profituri importante din dobînzile încasate, precum şi din diferenţa dintre valoarea obiectelor depuse în gaj, care le rămîn şi împrumuturile respective nerambursate la scadenţă. În trecut, în România, instituţiile de **l.** au existat sub denumirea de „Muntele de Pietate". Instituţia de **l.** mai poartă numele de „casă de amanet".

LOMBARDA, a depune în gaj efecte publice, obiecte de valoare etc., reprezentînd garanţia pentru un împrumut.

LOMBARDARE, operația prin care băncile capitaliste acordă împrumuturi sau avansuri garantate cu efecte publice, care se depun în gaj și rezultatul acestei operații.

LORO, cont deschis de o bancă din străinătate pentru corespondentul său dintr-o altă țară cu scopul de a înregistra sumele care se încasează în folosul său; din contul **L.** se fac plățile prin dispoziția băncii corespondent. La încheierea înțelegerii se stabilește în ce valută se va ține contul **L.** și dacă plățile se vor face numai în limitele sumelor aflate în acest cont sau se vor depăși aceste sume. În contul **L.** se mai înregistrează dobînzile și comisioanele pentru operațiunile efectuate.

LOTERIE, joc de noroc, formă de atragere a mijloacelor bănești de la populație prin vînzarea de bilete de loterie. Din mijloacele bănești încasate o parte se atribuie sub formă de cîștiguri în bani sau în obiecte, iar cealaltă parte servește la formarea fondurilor proprii ale instituției și la alimentarea veniturilor statului.

LUCRĂRI DE CONSTRUCȚII-MONTAJ, lucrări care cuprind: construcții de clădiri, construcții speciale și montări de utilaje. În cadrul acestor **l.** se include pregătirea șantierelor, nivelarea terenurilor, construcția, reconstrucția și lărgirea clădirilor existente, executarea de construcții speciale (șosele, poduri, mine, furnale, diguri etc.) executarea instalațiilor tehnice și sanitare, amenajarea de spații verzi, construirea, de canale etc. **L.** de **c.-m.** au în structura lor instalarea și montarea utilajului, executarea lucrărilor de izolare a utilajului instalat ș.a.

LUCRĂRI PUBLICE, construcții de șosele, străzi, poduri, locuințe, clădiri pentru învățămînt, ocrotirea sănătății, măsuri pentru protejarea mediului înconjurător, reparații, întreținere etc., efectuate din bugetul statului.

M

MAJORARE, cotă procentuală calculată pentru fiecare zi, lună sau fracțiune de lună de întîrziere asupra plăților rămase neefectuate după expirarea termenului de plată; se încasează în plus, odată cu suma datorată. **M.** reprezintă o sancțiune administrativă pentru neplata la termen către bugetul statului a impozitelor, taxelor etc., precum și o despăgubire a statului pentru perioada de întîrziere. Cuantumul **m.** este, de regulă, proporțional cu mărimea venitului bugetar neplătit la termen.

MANCO (în *capitalism*), noțiune folosită în practica financiară, bancară și comercială și are drept conținut economic constatarea unei lipse de bani în urma unor operațiuni sau estimarea unor pierderi la o marfă cu prilejul transportului, conservării, manipulării, desfacerii etc. Se poate stabili drept **m.** o anumită sumă în funcție de volumul operațiunilor de casă, sumă de care casierul este eliberat de răspundere.

MANDANT, persoană care dă o împuternicire scrisă sau verbală unei alte persoane să o reprezinte în anumite operațiuni sau să lucreze în interesul său potrivit indicațiilor date. → și *mandatar; mandat.*

MANDAT, document, contract, împuternicire scrisă, de a reprezenta o persoană fizică sau juridică și de a acționa în numele și pentru interesele acesteia. → și *mandant; mandatar.* ◇ **M. bugetar,** document în baza căruia ordonatorul de credite superior repartizează instituțiilor subordonate creditele bugetare ce i-au fost deschise în acest scop. Pe baza **m.b.** are loc micșorarea creditelor ordonatorului emitent și deschiderea de credite corespunzătoare ordonatorului beneficiar. ◇ **M. comercial,** contract prin care o persoană fizică sau juridică numită *mandatar* (→) se obligă, față de o altă persoană numită *mandant* (→), să efectueze anumite operații comerciale în contul și pe numele acestuia. ◇ **M. de transport,** document în care se prezintă sarcina dată expeditorului privind transportul mărfii. ◇ **M. poștal,** document care servește la expedierea unei sume de bani către o persoană, prin intermediul serviciului poștal. Pentru acest serviciu, poșta percepe o taxă potrivit tarifului în vigoare. Dacă destinatarul sumei domiciliază în țară, **m.p.** se numește *intern,* iar dacă domiciliază în străinătate se numește *internațional.* Moneda care se poate plăti va fi aceea admisă de legile țării din care se expediază suma. ◇ **M. telegrafic,** document pe baza căruia se expediază urgent, prin intermediul telegrafului, o sumă de bani unei persoane. Pentru acest serviciu se

plăteşte o taxă suplimentară conform tarifului. **M.t.** ca şi cel poştal, poate fi *intern* sau *internaţional*.

MANDATAR, persoană căreia i s-a dat împuternicirea de a reprezenta şi apăra interesele unei alte persoane fizice sau juridice (mandant), de a administra anumite bunuri, o anumită gestiune sau de a practica o activitate comercială. → şi *mandant; mandat.*

MANIFESTUL NAVEI, lista în care se indică încărcăturile transportate (numărul conosamentului, denumirea încărcăturii, greutatea, volumul), numele expeditorului şi destinatarului şi costul navlului. Se întocmeşte de agentul navei şi serveşte organelor vamale la stabilirea taxelor vamale.

MAREA ADUNARE NAŢIONALĂ, organul suprem al puterii de stat, unicul organ legiuitor al R. S. România, sub conducerea şi controlul căruia îşi desfăşoară activitatea toate organele statului. Fiind unicul organ legiuitor, **M.A.N.** dezbate şi adoptă legi în domeniul finanţelor, creditului şi circulaţiei banilor. Printre înaltele sale prerogative se află şi dezbaterea şi adoptarea în şedinţele din sesiuni, a planului naţional unic, a bugetului de stat al fiecărui an şi a contului general de încheiere a exerciţiului bugetar (votează în fiecare an „Legea pentru adoptarea bugetului de stat"). Proiectul bugetului de stat şi al contului general de încheiere a exerciţiului bugetar se examinează în prealabil de *comisia pentru industrie şi activitatea economico-financiară* (→) a **M.A.N.** De asemenea, **M.A.N.** îşi stabileşte anual bugetul propriu care se înscrie în bugetul republican şi, deci, în bugetul de stat.

MARJĂ 1. Diferenţă, rezervă de care se poate dispune în anumite limite. **2.** Decalajul dintre preţurile mărfurilor, dintre cursurile hîrtiilor de valoare etc. Se poate vorbi de **m.** ca diferenţă dintre preţurile de vînzare şi cele de cumpărare ale mărfurilor sau diferenţa dintre cursul hîrtiilor de valoare indicat în ziua încheierii tranzacţiei şi cursul lor în ziua executării ei. **3.** Limită admisă a pierderilor calitative sau cantitative la încărcarea sau descărcarea mărfurilor, faţă de prevederile din conosament. ◇ **M. bancară,** diferenţa dintre valoarea garanţiei sub care se acordă creditul şi suma creditului acordat. Mărimea **m.b.** depinde de felul mărfurilor depuse ca garanţie, de cererea acestor mărfuri etc. ◇ **M. dobînzii,** diferenţa între dobînda minimă şi dobînda maximă. **M.d.** este astfel stabilită încît să stimuleze îmbunătăţirea activităţii unităţilor economice şi sporirea continuă a rentabilităţii şi a ratei rentabilităţii.

MASA VENITULUI NET, mărimea absolută a venitului net realizat de către o unitate economică de stat sau de o cooperativă într-o anumită perioadă de timp, de obicei într-un an. **M.v.n.** depinde de mărimea venitului net cuprins în preţul de vînzare al fiecărui produs, precum şi de volumul producţiei realizate. Determinarea **m.v.n.** reclamă luarea în considerare a faptului că în costurile de producţie sînt cuprinse şi unele elemente de venit net, cum sînt: impozitul pe fondul total de retribuire, dobînzile, contribuţiile pentru asigurările sociale, unele taxe de stat, cheltuielile pentru introducerea tehnicii noi etc. → şi *venit net.*

MASĂ BĂNEASCĂ (MONETARĂ), suma totală a banilor aflată la un moment dat în arterele circulaţiei băneşti ale unei ţări. **M.b.** poate fi înţeleasă fie numai ca sumă a banilor (semnelor băneşti) efectivi, fie şi a disponibilităţilor din conturile unităţilor economice, instituţiilor etc. deschise la bănci, precum şi a tuturor instrumentelor care pot fi folosite în efectuarea de încasări şi plăţi (cecuri, cambii,

bilete la ordin, diferite alte titluri de credit, certificate de depozite bancare la termen etc.).

MATERIALE, obiecte ale muncii care în cadrul ciclului de producție se consumă în întregime și își pierd sau își schimbă forma lor inițială. Prin această particularitate ele se deosebesc de mijloacele fixe. În procesul de producție se consumă o varietate mare de **m. M.** se clasifică după rolul pe care-l au în procesul de producție în **m.** *directe*, numite și **m.** *de bază* sau **m.** *principale* și **m.** *auxiliare*. Această clasificare este valabilă pentru toate felurile de întreprinderi de producție. Cum însă clasificarea **m.** în **m.** de bază și **m.** auxiliare nu se bazează pe însușirile fizice sau chimice ale **m.**, aceleași **m.** pot avea într-o întreprindere calitatea de **m.** directe (de bază), iar în alta, calitatea de **m.** auxiliare, din cauza rolului pe care-l au la fabricarea produsului în fiecare întreprindere. Potrivit rolului lor în procesul de producție în categoria de **m.** se cuprind: materiile prime, semifabricatele cumpărate și **m.** auxiliare, combustibilul, piesele de schimb, uniformele. În practica financiară toate aceste **m.** poartă denumirea de *valori materiale*. ◇ **M. auxiliare,** obiecte ale muncii, care, fără a constitui o parte componentă a produsului, participă la fabricarea acestuia sau sînt folosite pentru diverse nevoi gospodărești sau tehnice (combustibili, ambalaje, piese de schimb, **m.** pentru reparații, de uz gospodăresc etc.). Același material poate apărea în unele cazuri ca material de bază și anume atunci cînd intră ca o componentă a produsului, sau ca **m.a.** în celelalte cazuri. Sînt însă unele cazuri cînd această deosebire nu mai este posibilă, cum ar fi de ex. în industria chimică în care nici una din materiile prime sau de bază nu mai reapare ca substanță a produsului finit. **M.a.** sînt, deci, acelea care se adaugă materialului principal (ex. vopseaua care se adaugă la lîna vopsită), se consumă de către mijloacele de muncă (cărbunele de către mașina cu aburi) sau ajută la executarea muncii (ex. **m.** pentru iluminat). Sub acest aspect, sfera noțiunii de **m.a.** este mult mai cuprinzătoare. Astfel, sub aspect economic, în categoria **m.a.** se cuprinde și combustibilul, indiferent de destinația lui, precum și ambalajele, piesele de schimb etc. ◇ **M. de bază,** obiecte ale muncii care constituie un component auxiliar al produsului fabricat (lacuri, coloranți etc.). Deosebirea între *materiile prime* (→) și **m. de b.** sau principale, constă în aceea că materiile prime sînt considerate produsele industriei extractive și ale agriculturii (minereurile, sfecla de zahăr etc.), iar **m. de b.** sînt produse ale industriei prelucrătoare ca (oțel, fire toarse etc.).

MATERIE PRIMĂ, *obiect al muncii asupra căruia a acționat deja munca omului.* **M.p.** este folosită la fabricarea produselor și formează substanța lor principală. Ea se regăsește în produsele respective, total sau parțial, fie în starea inițială, fie într-o altă stare. Din punct de vedere economic, obiectul muncii, ca rezultat al muncii omenești, este socotit materie primă. K. Marx a arătat că: „Toate lucrurile pe care munca nu face decît să le desprindă din legătura lor directă cu pămîntul sînt obiecte de muncă ce se găsesc în mod natural. Acesta este cazul cu peștele care este prins și despărțit de elementul în care trăiește — apa —; acesta este cazul cu lemnul care este tăiat din pădure, cu minereul care este rupt din filon. Dar dacă obiectul muncii a fost, așa zicînd, filtrat prin muncă anterioară, îl numim materie primă. De ex.: minereul extras care este spălat. Orice materie primă este obiect de muncă, dar nu orice obiect de muncă este materie primă. Obiectul muncii este materie primă numai după ce a suferit o schimbare prin intermediul muncii". → și *materiale*.

MĂRIME MEDIE, raportul dintre suma tuturor mărimilor individuale și numărul acestor mărimi.

MĂRIME RELATIVĂ, raportul dintre două mărimi, exprimat în procente. În unele cazuri exprimarea se poate face şi în coeficienţi, dar numai atunci cînd **m.** cu care se compară este echivalentă cu unitatea. **M.r.** ca şi **m.** medie se calculează, de regulă, pe baza datelor absolute.

MĂSURĂTOARE DE CONTROL, metodă principală utilizată cu prilejul verificării lucrărilor de construcţii-montaj executate şi al decontării acestora. Prin **m.** de **c.** se urmăreşte: încadrarea taloanelor-situaţie de plată şi a proceselor-verbale în documentaţia admisă la finanţare, în plafoanele de decontare; realitatea datelor înscrise în documentele de decontare; folosirea mijloacelor băneşti potrivit destinaţiilor planificate; dacă preţurile pe articole de lucrări corespund cu preţurile de deviz; respectarea prevederilor proiectului, a normelor de execuţie, calitatea lucrărilor etc. → şi *decontarea lucrărilor de construcţii-montaj executate în antrepriză.*

MECANISM FINANCIAR, totalitatea structurilor, formelor, metodelor, principiilor, a pîrghiilor financiare şi bancare de organizare, planificare şi conducere a economiei naţionale, de înfăptuire a autoconducerii muncitoreşti, a autogestiunii economico-financiare, de creştere a venitului naţional şi a avuţiei naţionale prin intermediul cărora se alimentează, se repartizează şi se utilizează fondurile băneşti în vederea realizării — pe baza folosirii conştiente a legilor economice, a categoriilor economice şi a relaţiilor plan-piaţă — a reproducţiei lărgite, satisfacerii celorlalte cerinţe ale dezvoltării rapide şi multilaterale a societăţii noastre socialiste, ridicării bunăstării poporului român. Prin intermediul **m.f.** se constituie, se repartizează şi se utilizează cu eficienţă maximă fondurile băneşti în concordanţă cu obiectivele planului naţional unic la toate nivelurile (unităţi economice, centrale economice, ministere, ramuri economice şi domenii de activitate, la nivelul întregii economii naţionale), precum şi în profil teritorial (comune, oraşe, municipii, judeţe) şi cuprinde toate fluxurile financiare, monetare şi de credit din economie. Prin **m.f.** se exercită concomitent un control riguros asupra întregii activităţi economice, sociale şi financiare, asupra constituirii, repartizării şi utilizării cu maximum de eficienţă a resurselor materiale, umane şi financiare, asupra respectării şi întăririi ordinii şi disciplinei economico-financiare. În fiecare etapă a construcţiei socialiste Partidul Comunist Român a folosit metode unitare de perfecţionare a organizării, a conducerii şi planificării vieţii economico-sociale, corespunzătoare realităţilor naţionale ale ţării, adecvate nivelului de dezvoltare al forţelor şi relaţiilor de producţie şi menite să creeze cadrul necesar dezvoltării rapide, planificate, unitare, echilibrate şi armonioase atît a ramurilor economice, cît şi a tuturor zonelor ţării, astfel încît să se asigure creşterea în ritm înalt a venitului naţional, a avuţiei naţionale şi, pe această bază, ridicarea sistematică a nivelului de viaţă şi civilizaţie a poporului român, apărarea suveranităţii şi independenţei patriei. **M.f.** elaborat cu un număr de ani în urmă, a funcţionat în aşa fel încît a stimulat realizarea obiectivelor politicii noastre economice concretizată în planul naţional unic, în bugetul statului, în planurile de producţie şi în bugetul de venituri şi cheltuieli al unităţilor economice de stat, dar nu a mai corespuns noilor realităţi, nivelului şi exigenţelor noi de dezvoltare economică şi socială şi, cu atît mai puţin, putea să servească la realizarea marilor obiective ale trecerii ţării noastre în rîndul ţărilor puternic dezvoltate, la construirea comunismului. Cu alte cuvinte, pîrghiile economice, financiare şi de credit, care acum 5—7—9 ani asigurau progresul general şi rapid al ţării, puteau deveni o frînă, o piedică în calea progresului general şi continuu al ţării noastre. Pentru a crea cîmp liber progresului general multilateral al ţării şi pentru a stimula realizarea acestui progres, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român şi preşedintele României socialiste, a subliniat că perfecţionarea mecanismului conducerii economice şi financiare nu a ţinut pasul cu dezvoltarea formelor democratice ale sistemului nostru socialist, că a existat „chiar o anumită necon-

cordanță între cadrul organizatoric creat, între formele democratice de conducere și mecanismul economico-financiar care mai este prizonierul metodelor vechi, rigide, dogmatice care nu a asigurat înfăptuirea în viață a prevederilor legilor cu privire la planificarea și activitatea financiară a unităților economico-sociale". „Trebuie să spunem însă deschis că — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu —, față de acest larg cadru democratic creat, nu s-a ținut pasul în ce privește măsurile de ordin economico-financiar care să pună la îndemîna organismelor de conducere colectivă, a adunărilor generale ale oamenilor muncii mijloacele necesare îndeplinirii în cele mai bune condiții a rolului lor în conducerea întregii activități economico-sociale. Se poate chiar afirma că, de fapt, a apărut o anumită contradicție între cadrul organizatoric democratic realizat și mecanismul economic prea centralizat, rigid, învechit, foarte complicat." Ca urmare a acestei situații, au fost necesare măsuri ferme, hotărîte, pentru a pune ordine și în acest sector spre a ridica mecanismul economico-financiar la nivelul dezvoltării noilor forme de conducere colectivă. Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1978 a adoptat hotăriri menite să pună în primul rînd în concordanță cadrul organizatoric democratic cu mecanismul economico-financiar, în așa fel încît să deschidă drum larg manifestării neîngrădite, active, a tuturor organelor de conducere colectivă, a inițiativei oamenilor muncii. În esență, a fost necesară sfărîmarea, lichidarea mecanismului economic-financiar învechit, înlăturarea a tot ceea ce nu mai corespunde din acest mecanism și înlocuirea lui cu un mecanism economic-financiar nou „care să țină seama de cerințele progresului rapid al forțelor de producție, de formele conducerii moderne, ale activității economico-financiare, de cadrul democratic al autogestionării și autoconducerii întreprinderilor". Necesitatea trecerii la o nouă calitate în domeniul activității economico-sociale a reclamat perfecționarea mecanismului economico-financiar, în așa fel încît unitățile economice, organele lor de conducere colectivă să dispună de pîrghii corespunzătoare necesare îndeplinirii în cît mai bune condiții a sarcinilor ce le revin stimulării creșterii eficienței economice, cointeresării oamenilor muncii în valorificarea superioară a tuturor resurselor existente și obținerii unor rezultate cît mai bune. Prin urmare, înlăturarea vechiului mecanism economic-financiar și înlocuirea lui cu altul nou au fost reclamate de marele salt calitativ care s-a înregistrat în viața noastră economico-socială și financiară, de perfecționarea conducerii și de dezvoltarea democrației muncitorești — *ca factori primordiali ai edificării societății socialiste multilateral dezvoltate*, ceea ce înseamnă participarea directă și efectivă a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea unităților economice, gospodărirea și conducerea colectivă a fiecărei unități, promovarea principiului muncii și conducerii colective (prin înființarea Consiliilor oamenilor muncii), oamenii muncii fiind proprietari, producători și beneficiari a ceea ce se realizează în patria noastră. Munca și conducerea colectivă nu pot însă însemna diminuarea răspunderii individuale ci, dimpotrivă, presupune răspunderea fiecăruia în sectorul în care lucrează. Răspunderea individuală trebuie să ducă, în același timp, la creșterea răspunderii colective. Conducerea colectivă presupune, deci, îmbinarea răspunderii colective cu răspunderea personală. Măsurile de perfecționare a conducerii și planificării activității economice și financiare dezbătute și adoptate de Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din martie 1978 au pornit „de la principiul îmbinării unitare, pe baza planului național unic, a activității de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate cu autonomia economico-financiară a unităților administrative și de producție, cu principiul autoconducerii muncitorești, cu autogestiunea întreprinderilor. Prin elaborarea noului mecanism economico-financiar s-a asigurat conducerea întregii activități economico-sociale atît pe baza centralismului democratic, cît și pe baza principiului autoconducerii muncitorești, care trebuie să conducă la creșterea răspunderii, a puterii de decizie și de acțiune a organelor locale, a întreprinderilor și centralelor, supraveghind și acționînd pentru

înlăturarea oricăror tendințe anarhice sau de patriotism local. Întreaga activitate economico-socială trebuie să se desfășoare pe baza planului național unic. Noul mecanism economico-financiar a fost chemat să ducă la întărirea autogestiunii economice, a autofinanțării, fiecare întreprindere bazîndu-se pe rezultatele muncii proprii care să-i asigure nu numai compensarea cheltuielilor din venituri proprii, ci și realizarea unui venit net cît mai mare ca urmare a desfășurării unei activități cu rentabilitate ridicată, cu eficiență maximă. Noul mecanism economico-financiar pune pe primul plan comensurarea rezultatelor obținute prin valoarea producției nete (valoarea nou creată de către fiecare întreprindere, de către întreaga societate), ceea ce arată ce s-a creat efectiv nou într-o anumită perioadă de timp. Valoarea producției nete realizată trebuie să permită autofinanțarea integrală a cerințelor de dezvoltare a întreprinderii (reproducția lărgită), satisfacerea cerințelor social-culturale ale personalului său și stimularea acestuia prin participarea la beneficii. În acest scop, în cadrul unităților economice se constituie și se utilizează următoarele fonduri: *fondul de dezvoltare economică* (→), *fondul mijloacelor circulante* (→), *fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social* (→), *fondul pentru acțiuni sociale* (→), *fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii* (→). De asemenea, unitățile economice trebuie să restituie societății fondurile care le-au fost puse la dispoziție la înființare și în anii următori și să contribuie cu o cotă cît mai importantă la satisfacerea cerințelor generale de dezvoltare economico-socială a țării sub următoarele forme: *prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete* (→), *vărsăminte din beneficii* (→), *impozit pe circulația mărfurilor* (→). Autofinanțarea integrală presupune că întreprinderile nu mai trebuie să aștepte să fie finanțate de la bugetul statului, ceea ce însemnează că resursele bugetare pot fi dirijate către noile obiective economice, sociale, culturale etc. și că practic are loc o simplificare a relațiilor financiare cu bugetul statului. În cazurile în care resursele financiare proprii ale întreprinderilor nu le sînt suficiente la un moment dat, acestea pot solicita și primi credite bancare a căror dobîndă diminuează, în mod corespunzător, beneficiul lor. Mecanismul economico-financiar perfecționat a fost astfel conceput încît să stimuleze în mai mare măsură întreprinderile și personalul lor muncitor să realizeze beneficii și rezultate financiare cît mai mari. Măsurarea rezultatelor economico-financiare obținute și stimularea întreprinderilor, a personalului lor muncitor, se realizează cu ajutorul unor noi indicatori, cum sînt: valoarea producției nete, producția fizică, cuantumul prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, fondul total de timp de muncă al întreprinderii (în ore-om), beneficiul la 1 000 lei mijloace fixe, producția netă la 1 000 lei mijloace fixe, producție marfă la 1 000 lei mijloace fixe, producția globală la 1 000 lei mijloace fixe, acumulări bănești totale la 1 000 lei mijloace fixe, aport valutar net la 1 000 lei mijloace fixe. Determinarea și eliberarea fondului de retribuire se va efectua în raport cu gradul de realizare a planului la indicatorul „valoarea producției nete" cu păstrarea principiilor generale de retribuire, asigurîndu-se repartiția în economia națională pe baza unor criterii unitare. Prin noul **m.f.** a crescut rolul și răspunderea întreprinderilor și centralelor în ce privește planificarea economică și financiară, în elaborarea planului economic și a bugetului de venituri și cheltuieli echilibrat, care se dezbat și se adoptă de către adunarea generală a oamenilor muncii. De asemenea, a crescut rolul întreprinderilor și centralelor în desfășurarea întregii lor activități economice și financiare. Practic aceasta înseamnă întărirea principiului autoconducerii muncitorești, al autogestiunii economico-financiare, ceea ce reclamă creșterea răspunderii directe a conducerilor colective, a tuturor oamenilor muncii din unitățile economice, pentru desfășurarea cu eficiență maximă a întregii activități economice. Autoconducerea și autogestiunea economico-financiară trebuie să asigure o și mai bună gospodărire a mijloacelor de producție, a părții din avuția întregului popor dată în administrarea fiecărei unități, a fiecărui colectiv de oameni ai muncii, care poartă răspunderea bunei

conservări și a punerii în valoare, cu rezultate maxime a acestor bunuri, trebuind să asigure creșterea continuă a producției, ridicarea nivelului ei tehnic și calitativ, sporirea productivității muncii, reducerea cheltuielilor materiale și creșterea eficienței economice, reflectată în creșterea valorii nou create. Noul mecanism economico-financiar elaborat în R.S. România asigură stimularea în mai mare măsură a întreprinderilor și a personalului lor în desfășurarea unei activități calitativ superioare, cu maximum de eficiență, întărirea autoconducerii muncitorești și a controlului riguros în cadrul centralismului democratic și a conducerii planificate unitare a economiei naționale pe baza planului național unic, autofinanțarea integrală a unităților economice, creșterea răspunderii colective și personale a organelor centrale economico-financiare în soluționarea, în concordanță cu normele juridice în vigoare, a problemelor pe care le ridică viața și activitatea zilnică, care să conducă la progresul general și rapid al țării, la creșterea venitului național, a avuției naționale, la ridicarea nivelului de civilizație al poporului român, întărirea suveranității și independenței naționale a țării. În Raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că: „Introducerea noului mecanism economico-financiar — bazat pe autoconducerea muncitorească și autogestiunea unităților economice, pe participarea oamenilor muncii la beneficii — a avut un rol deosebit de important în așezarea pe noi principii a planificării și desfășurării activității economice, a stimulat eforturile întreprinderilor pentru realizarea prevederilor de plan, atît la indicatorii cantitativi, cît și la cei calitativi, a determinat creșterea răspunderii colectivelor de oameni ai muncii în administrarea eficientă a părții din avuția națională încredințată de societate". Documentele adoptate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român prevăd necesitatea aplicării ferme și studierea direcțiilor de perfecționare în continuare a mecanismului economico-financiar pe baza îmbinării organice, armonioase, a conducerii unitare a economiei naționale cu autoconducerea muncitorească și autogestiunea economică a întreprinderilor. → *și autoconducere muncitorească; autofinanțare; autogestiune economico-financiară; bugetul de venituri și cheltuieli; fond de retribuire admisibil; producție netă.*

MEDIE, valoare numerică mijlocie a unei mărimi calculată după anumite procedee. ◇ **M. aritmetică (simplă),** rezultatul sumei valorilor mai multor mărimi de același fel raportată la numărul de mărimi, determinat după formula:

$$M_a = \frac{m_1 + m_2 + \dots + m_n}{n}.$$

Se aplică în domeniul finanțelor și al contabilității la calculația costului de producție. ◇ **M. aritmetică ponderată,** rezultatul sumei valorilor mai multor mărimi de același fel, fiecărei mărimi fiindu-i asociată cîte un coeficient numit pondere, raportată la suma coeficienților. Se determină după formula:

$$M_p = \frac{m_1p_1 + m_2p_2 + \dots + m_np_n}{p_1 + p_2 + \dots + p_n}.$$

◇ **M. armonică,** mărime inversă mediei aritmetice, calculată pe baza mărimilor inverse ale valorilor individuale ale caracteristicii. ◇ **M. geometrică,** mărime valorică obținută ca rezultat al calculului rădăcinii a n — a din produsul numărului de termeni de același fel ai unei serii, potrivit formulei:

$$M_g = \sqrt[n]{m_1m_2m_3\dots m_n}.$$

◇ **M. proporțională** → m. *geometrică.*

MERCANTILISM, doctrină și politică economică aplicată și practicată de o serie de țări din Europa între sec. al XV-lea și al XVIII-lea. Mercantiliștii considerau că profitul se crează în sfera circulației, îndeosebi în comerțul exterior, datorită vînzării mărfurilor la prețuri mai mari decît au fost cumpărate, că avuția națiunii este formată în exclusivitate din bani. Este însă știut faptul că în sfera circulației mărfurilor nu se crează nici valoare și nici plusvaloare, ci se repartizează numai plusvaloarea creată în sfera producției materiale. Deoarece intrarea de bani în țară contribuie la sporirea avuției naționale, iar ieșirea de bani la diminuarea acesteia, mercantiliștii propovăduiau interzicerea scoaterii de bani din țară. Cei dintîi reprezentanți ai **m.** au fost W. H. Stafford, Th. Mun în Anglia, J. B. Colbert și A. de Montchrétien în Franța, I. T. Pososkov în Rusia ș.a.

METAL MONETAR (VALUTAR) 1. Metal investit cu rolul de echivalent general din care s-a bătut moneda forte și care constituie baza sistemului bănesc dintr-o țară. **2.** Metal ce stă la baza circulației banilor într-o țară, indiferent dacă din el se bate monedă forte sau în circulație se află numai semnele valorii lui ca reprezentanți. Încă din cele mai vechi timpuri, rolul de **m.m.** a fost îndeplinit de aur și argint.

METALE PREȚIOASE (NOBILE), aurul, argintul, platina și metalele din grupa platinei (paladium, iridium, osmium, rhodium și ruthenium). **M.p.** au o valoare mare deoarece într-un volum mic cuprind un volum mare de muncă socială și ca atare au un preț de schimb ridicat. În procesul schimbului, aurul și argintul s-au desprins din lumea mărfurilor, îndeplinind rolul de echivalent general. **M.p.** au următoarele proprietăți: uniformitate, divizibilitate perfectă, inoxidabile, ușor de transportat și de păstrat etc.

METODA ANALITICĂ DE NORMARE A MIJLOACELOR CIRCULANTE, procedeu utilizat în planificarea necesarului de mijloace circulante proprii, pe baza normelor de stoc stabilite pentru fiecare materie primă, material etc. și a normelor în zile pentru aprovizionare, a duratelor ciclurilor de producție, a normelor în zile pentru desfacerea produselor etc., prin determinarea normativelor medii anuale și a normativelor trimestriale, separat pentru fiecare element component al mijloacelor circulante proprii supus normării, iar prin însumarea acestora se obține normativul total. Calculele analitice făcute separat pentru fiecare element al mijloacelor circulante se folosesc de către întreprinderile nou înființate, cu prilejul recalculărilor periodice ale normativelor de mijloace circulante, în cazurile în care intră în funcțiune secții noi sau cînd în anul de plan în activitatea unităților economice survin modificări importante în condițiile și structura aprovizionărilor, în nomenclatorul produselor ce se fabrică, în organizarea și tehnologia producției (se asimilează noi produse, se introduc tehnologii perfecționate de fabricație care au ca efect scurtarea ciclurilor de fabricație, ori se trece la fabricarea de produse cu o mai mare complexitate tehnologică și cu cicluri mai lungi de fabricație sau cînd survin schimbări importante în stadiul desfacerii produselor etc.), ceea ce poate determina o accelerare sau o încetinire a vitezei de rotație a mijloacelor circulante. Această metodă de normare prezintă avantajul că determină normative corespunzătoare cerințelor reale ale unităților economice, însă necesită un volum mare de muncă în special la întreprinderile care fabrică o gamă largă de produse. → și *metoda sintetică (globală) de normare a mijloacelor circulante.*

METODA ANULĂRII DE TIMBRE FISCALE, procedeu utilizat pentru încasarea taxelor de timbru de valori mici, care constă în anularea de timbre fiscale aplicate pe diferite acte. Taxele de timbru de valori mai mari se plătesc la C.E.C., în schimbul cărora pentru a dovedi plata se eliberează recipise. Timbrele fiscale mobile, emise, se pun în vînzare prin P.T.T. care folosește atît rețeaua proprie, cît și cea

comercială de stat și a cooperației de consum. Sumele obținute din vînzarea timbrelor fiscale sînt venituri ale bugetelor locale; unitățile care vînd aceste timbre depun sumele încasate la bancă în conturile bugetelor locale. P.T.T. face decontarea corespunzătoare cu Ministerul Finanțelor pentru valoarea timbrelor fiscale primite.

METODA COTELOR (SUMELOR) DEFALCATE DIN VENITURILE BUGETULUI REPUBLICAN, procedeu de echilibrare bugetară care constă în defalcarea unui procent (sume) stabilit în fiecare an, după nevoi, prin legea pentru adoptarea bugetului de stat, din anumite venituri certe și permanente ale bugetului republican ce se încasează pe teritoriul județelor, municipiilor sau al orașelor și lăsarea acestei părți de venit la dispoziția bugetelor locale, în vederea echilibrării lor. În limita sumelor defalcate, aprobate anual prin legea pentru adoptarea bugetului de stat pe județe și municipiul București, consiliile populare ale județelor și al municipiului București stabilesc cît din sumele defalcate din veniturile bugetului republican se lasă la dispoziția municipiilor, sectoarelor municipiului București, orașelor sau comunelor. Veniturile lăsate la dispoziția acestor organe locale se numesc venituri de echilibrare. **M.c.(s.)d.** constituie principala și cea mai bună metodă de echilibrare deoarece ea prezintă mai multe avantaje, și anume: este simplă și elastică, asigură cointeresarea organelor locale în realizarea integrală și la timp a veniturilor bugetare, organele locale au posibilitatea să beneficieze de defalcare și din depășirea venitului bugetar planificat, veniturile bugetelor locale rezultate din cote defalcate se încasează sistematic, simplifică relațiile financiare, accelerează viteza de circulație a mijloacelor bugetare locale și dă posibilitatea organelor financiare superioare să controleze activitatea bugetară locală. Defalcarea sumelor corespunzătoare cotelor stabilite se efectuează cu respectarea următoarelor principii: *a)* să fie prevăzută în mod expres în legea pentru adoptarea bugetului de stat; *b)* să se efectueze numai în măsura în care veniturile bugetului republican au fost încasate pe teritoriul județului respectiv; *c)* să se încadreze în prevederile bugetare locale și în cuantumul total anual prevăzut în legea pentru adoptarea bugetului de stat. Deoarece sumele se defalcă din veniturile efectiv realizate, se asigură independența și inițiativa organelor locale în ce privește executarea optimă a veniturilor și a cheltuielilor bugetare etc. → și *echilibrare bugetară; planul de echilibrare bugetară.*

METODA DE CALCULARE A VENITULUI NAȚIONAL, procedeu de determinare a mărimii venitului național. În economia socialistă mărimea venitului național creat se determină prin una din următoarele **m**: *a)* **m.** de producție și *b)* **m.** repartiției. *Metoda de producție,* numită și *metoda reală,* constă în aceea că din produsul global al fiecărei ramuri economice se scad cheltuielile materiale de producție și apoi rezultatele astfel obținute se însumează obținîndu-se venitul național. **M.** *repartiției* constă în aceea că venitul național se determină prin însumarea veniturilor obținute de toți participanții la procesul creării bunurilor materiale. Această **m.** este folosită în scopul verificării și, eventual, a corectării calculelor venitului național prin **m.** de producție.

METODA DIRECTĂ DE EVALUARE A CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE, procedeu de determinare a cheltuielilor pe baza cunoașterii temeinice și exacte a cerințelor reale ale instituțiilor bugetare, folosindu-se datele evidenței primare și operarea unor calcule directe și concrete pentru fiecare instituție bugetară.

METODA EVALUĂRII DIRECTE A VENITULUI IMPOZABIL, procedeu de determinare a mărimii obiectului impozabil (a bazei impozabile) prin efectuarea unor calcule tehnice, de către organele financiare, pe baza declarației contribuabilului.

În țara noastră această metodă se utilizează pentru impunerea veniturilor din chirii, din unele meserii, activități ambulante etc. → și *bază impozabilă*.

METODA FONDURILOR DE ECHILIBRARE INTERIOARĂ A BUGETELOR LOCALE, procedeu de constituire a unui fond de echilibrare la bugetele superioare (la județe și municipiul București) prin mobilizarea surplusurilor de venituri de la bugetele excedentare subordonate și repartizarea acestora către alte bugete subordonate care au venituri mai mici decît cheltuielile. În situațiile în care veniturile proprii ale bugetelor municipiilor, sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor depășesc cheltuielile planificate, diferența corespunzătoare se virează la bugetul unității administrativ-teritoriale ierarhic superioare. Cînd cheltuielile prevăzute în bugetele unor municipii, sectoare ale municipiului București, orașe sau comune nu se pot acoperi integral din veniturile proprii, pentru echilibrarea integrală a acestor bugete se atribuie cote (sume) defalcate din veniturile bugetului republican ce se încasează pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective sau subvenții din bugetul unității administrativ-teritoriale ierarhic superioare. Metoda în sine nu este stimulatorie, deoarece creează o dependență a bugetelor subordonate față de bugetul organului ierarhic superior, care are planificate excedente și totodată nu rezolvă decît parțial echilibrarea bugetară. → și *echilibrare bugetară; planul de echilibrare bugetară*.

METODA IMPUNERII PRIN COMPARAȚIE, procedeu de determinare a mărimii obiectului impozabil și a impozitului prin compararea declarațiilor contribuabililor cu aceeași ocupație, din aceleași localități, cu aceleași posibilități de practicare a profesiunii, cu aceeași clientelă etc., precum și prin efectuarea unor calcule de către organele financiare. **M.i. prin c.** se utilizează în capitalism, în perioada trecerii de la capitalism la socialism și în foarte mică măsură în socialism.

METODA IMPUNERII ȘI DEBITĂRII, procedeu potrivit căruia unele impozite și taxe anuale cu caracter de continuitate se calculează de către organele financiare, se trec în rolurile fiscale și apoi se urmărește încasarea lor. Organele financiare trimit înștiințări de plată plătitorilor și apoi încasează sumele datorate de aceștia. Metoda se utilizează pentru încasarea impozitului pe terenurile agricole, pe veniturile meseriașilor necooperativizați etc. → și *venituri bugetare cu debit*.

METODA NORMATIVĂ DE EVALUARE A CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE, procedeu, reglementat prin acte normative, utilizat la determinarea cheltuielilor operative (retribuții, burse, hrană, medicamente, iluminat, încălzit etc.) ale instituțiilor bugetare. Această metodă face posibilă folosirea unui sistem unitar și științific de planificare a cheltuielilor, stimulează folosirea rațională a mijloacelor alocate de la bugetul de stat, asigură finanțarea ritmică a cheltuielilor, facilitează centralizarea bugetelor de venituri și cheltuieli, înlesnește identificarea și eliminarea exagerărilor în materie de cheltuieli și permite finanțarea instituțiilor bugetare proporțional cu gradul de realizare a indicatorilor operativi stabiliți prin plan, efectuarea de studii, cercetări, analize, respectarea și întărirea disciplinei financiare. În practică, aplicarea metodei a întîmpinat unele dificultăți ca urmare a deosebirilor dintre instituții, a gradului diferit de dotare, a amplasării lor etc. Din aceste considerente cheltuielile instituțiilor bugetare se determină în multe cazuri în funcție de condițiile specifice ale fiecărei instituții, luîndu-se în considerare execuția din anul de bază și ținîndu-se seama de influența principalelor modificări ce vor surveni în anul de plan. Tehnica de lucru cu această metodă are la bază două elemente principale și anume: indicatorii operativi și normele de cheltuieli. → și *indicatori operativi (contingente); normă centralizată de cheltuieli; normă com-*

binată (compusă, complexă) de cheltuieli; normă financiară; normă indicativă de cheltuieli; normă individuală de cheltuieli; normă materială.

METODA NORMATIVĂ DE IMPUNERE, procedeu de determinare a mărimii obiectului impozabil (bazei impozabile) potrivit căruia, se stabileşte — după anumite criterii —, cuantumul venitului impozabil în cazul impozitului pe veniturile de natură agricolă realizate de ţăranii cooperatori din gospodăria lor personală, auxiliară, de ţăranii individuali, de meseriaşii necooperativizaţi etc. Determinarea veniturilor impozabile după anumite norme prezintă avantaje deoarece simplifică munca organelor financiare la calcularea impozitelor, evită aprecierile subiective, dă posibilitatea contribuabilului să cunoască cu certitudine obligaţiile lui fiscale şi stimulează plătitorii să realizeze venituri cît mai mari. Meseriaşilor cu capacitate de muncă redusă (bătrîni, invalizi, infirmi, femei cu copii mici etc.) li se reduc normele venitului impozabil cu sume mergînd de la 25% pînă la 75%.

METODA PLĂŢII DIRECTE, procedeu potrivit căruia unele persoane juridice determină singure, din proprie iniţiativă, baza impozabilă, în conformitate cu prevederile normelor juridice în vigoare, calculează impozitul aferent la termenul legal şi dispun virarea lui pe baza dispoziţiei de plată, în contul bugetului statului. Plătitorii rămîn răspunzători de calcularea corectă şi de plata la termen a impozitului. Organele financiar-bancare controlează exactitatea calculelor, plata la termen a sumelor datorate bugetului statului, modul cum unităţile controlate au realizat indicatorii cantitativi şi calitativi din planurile lor economice şi financiare. **M.p.d.** se foloseşte pentru încasarea următoarelor venituri bugetare: prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete, impozitul pe circulaţia mărfurilor, vărsămintele din beneficii, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat, impozitul pe venit datorat de cooperativele meşteşugăreşti şi de consum etc.

METODA REALĂ DE IMPUNERE, procedeu de determinare a bazei impozabile şi a impozitului de plată prin utilizarea datelor din evidenţa plătitorilor, a unor calcule şi procedee ştiinţifice. În orînduirea socialistă, principalele impozite şi taxe se determină după calcule reale, ştiinţifice, temeinic fundamentate.

METODA REŢINERII ŞI VIRĂRII (STOPAJUL LA SURSĂ), procedeu de încasare a impozitelor şi taxelor datorate de populaţie pentru veniturile realizate de la unităţile şi organizaţiile socialiste. Conform conţinutului acestei metode, unităţile socialiste care plătesc drepturile băneşti pentru munca prestată (drepturi de autor şi colaborare, emisiuni la radio şi televiziune, onorarii etc.) sînt obligate să calculeze impozitele aferente acestor cîştiguri, să le reţină şi, pe baza dispoziţiei de plată, să le vireze la termenele stipulate prin lege în contul bugetului statului (republican sau local, după caz). Aplicarea acestei metode economiseşte timpul plătitorilor, simplifică munca şi formalităţile de încasare a impozitelor, asigură alimentarea operativă a bugetului cu venituri ce provin din aceste surse. Periodic, organele financiar-bancare verifică dacă impozitele respective au fost corect calculate şi dacă s-au virat la termenele legale în bugetul statului.

METODA SINTETICĂ (GLOBALĂ) DE NORMARE A MIJLOACELOR CIRCULANTE, procedeu de calculare a normativelor pe total mijloace circulante necesare unităţii economice. Metoda poate fi utilizată numai dacă elementele de calcul sînt temeinic fundamentate şi verificate de practică, dacă în activitatea întreprinderilor nu intervin în anul de plan — comparativ cu anul precedent — modificări esenţiale în tehnologia şi organizarea producţiei, în nomenclatorul produselor, în planurile de aprovizionare tehnico-materială de producţie şi de desfacere. Potrivit metodei,

determinarea normativelor se face pe baza producției planificate în anul de plan, pe baza reducerii costurilor de producție și a posibilităților de diminuare a stocurilor și pe baza vitezei de rotație planificată din anul de bază a mijloacelor circulante cu luarea în considerare a măsurilor preconizate pentru accelerarea acestei viteze. Viteza de rotație trebuie corectată prin luarea în considerare a modificării normelor de stoc, a organizării aprovizionării tehnico-materiale, a schimbării surselor de aprovizionare și a scurtării ciclurilor de fabricație, toate acestea fiind urmarea perfecționării tehnicii și tehnologiei producției, a extinderii mecanizării și automatizării producției etc. De asemenea, accelerarea vitezei de rotație are loc prin scurtarea perioadei de formare a loturilor livrabile, prin mecanizarea ambalării produselor, scurtarea duratei de sortare și de întocmire a documentelor de expediție etc. Pentru determinarea normativului de mijloace circulante prin **m.s.** se calculează mai întîi coeficienții vitezei de rotație ai mijloacelor circulante. Dacă se are în vedere coeficientul vitezei de rotație înregistrat în anul de bază, corectat în anul de plan și valoarea producției planificate în anul de plan, normativul mijloacelor circulante se determină după **m.s.**, aplicîndu-se următoarea formulă:

$$N = \frac{\text{Producția planificată la costul de producție din anul de plan}}{\text{Coeficientul de rotație a mijloacelor circulante din anul de bază}}$$

În același scop se poate folosi și formula:

$$N = \frac{\text{Producția planificată la costul de producție}}{360} \times \text{Durata medie a unui circuit.}$$

Aplicarea metodei reclamă efectuarea prealabilă a unei analize temeinice a tuturor factorilor care concură la accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante totale, astfel ca pe această bază să se determine cuantumul optim al necesarului de mijloace circulante. → și *metoda analitică de normare a mijloacelor circulante.*

METODA SUBVENȚIILOR DE ECHILIBRARE, alocare de mijloace financiare, cu titlul definitiv și în sumă absolută, de la bugetul republican la bugetele locale în vederea echilibrării lor complete. La această metodă se recurge în caz extrem, cînd prin intermediul celorlalte metode nu s-a reușit echilibrarea integrală a bugetelor locale. Prin aplicarea **m.s.** de **e.** se creează o oarecare dependență a bugetelor locale de cel republican. Procesul de echilibrare a bugetelor locale se desfășoară pe baza planului de echilibrare. → și *echilibrare bugetară; planul de echilibrare bugetară.*

METODE DE FINANȚARE BUGETARĂ, totalitatea procedeelor folosite în operațiile privind finanțarea unităților economice și a instituțiilor de la bugetul de stat. Ele sînt adaptate modului de organizare, conducere și de gospodărire a unităților economice și bugetare care participă la realizarea obiectivelor prevăzute în planul național unic. În practica financiară a țării noastre, ca metode de finanțare se utilizează finanțarea pe baza bugetului de venituri și cheltuieli, în cazul întreprinderilor de stat organizate pe baza autogestiunii economice-financiare și finanțarea pe baza bugetului de venituri și cheltuieli, în cazul unităților bugetare. Metoda finanțării pe bază bugetului de venituri și cheltuieli folosită în cazul finanțării unităților economice de stat care sînt înzestrate la înființare cu mijloace fixe și circulante necesare (pe care sînt însă obligate să le restituie societății) și care, ulterior din venitul net realizat își compensează integral cheltuielile alimentîndu-și o serie de fonduri proprii, iar o altă parte se prelevă la bugetul de stat. Dacă la un moment dat, mijloacele proprii ale acestor unități nu sînt suficiente pentru finanțarea cerințelor lor economico-sociale, diferența li se pune la dispoziție de către centrala economică

de care aparţin sau se creditează; ceea ce eventual nu se poate acoperi pe această cale, se finanţează de la bugetul de stat, însă unităţile economice au obligaţia să restituie aceste resurse. În acest mod s-au simplificat relaţiile financiare cu bugetul de stat. Bugetul de venituri şi cheltuieli al întreprinderilor nu se include integral în bugetul statului, ci numai cu partea care se referă la corelaţiile cu bugetul de stat (vărsăminte şi alocaţii de la acest buget). Finanţarea după această procedură a unităţilor economice este stimulatorie pentru ele şi personalul lor muncitor care au interesul să-şi organizeze cît mai bine producţia, să ia măsuri pentru creşterea productivităţii muncii şi reducerea costurilor, creşterea producţiei şi sporirea acumulărilor băneşti. Aplicarea m. simplifică activitatea bugetară şi asigură venituri ferme pentru bugetul de stat. Finanţarea instituţiilor bugetare este astfel organizată încît, de regulă, ele prelevă la bugetul de stat toate veniturile pe care eventual le realizează şi primesc de la buget toate mijloacele băneşti necesare efectuării cheltuielilor. În unele cazuri reglementate prin lege, veniturile realizate de instituţiile bugetare rămîn la dispoziţia lor pentru autofinanţare, urmînd să primească de la bugetul de stat numai diferenţa pînă la nivelul total al cheltuielilor. Pentru aceste venituri se întocmeşte un plan financiar separat, care se anexează la bugetul de venituri şi cheltuieli al instituţiei bugetare. Finanţarea bugetară pe baza ambelor metode se desfăşoară în mod planificat, coordonat cu obiectivele stabilite în planul naţional unic şi în concordanţă cu funcţiile statului socialist. → şi *bugetul de venituri şi cheltuieli.*

MIGRAŢIA CAPITALULUI, procesul de trecere a capitalului dintr-o ramură de producţie în alta în interiorul aceleiaşi ţări sau dintr-o ţară în alta, în scopul obţinerii unor profituri maxime. M. specifică perioadei imperialiste de dezvoltare a capitalismului se realizează sub diferite forme, cum sînt acordarea de credite, plasarea directă de capital în întreprinderi industriale şi comerciale etc. Capitalurile migrează, de regulă, către ţările mai puţin dezvoltate unde există materie primă ieftină, salariile muncitorilor sînt mici, iar profitul este proporţional crescut, fiind cu mult mai mare decît în ţările dezvoltate. Migraţia are ca efect supunerea ţărilor în care a pătruns capitalul, cucerirea resurselor de materii prime şi a pieţelor de desfacere şi dominaţia politică exercitată de ţara exportatoare de capital. În timpul crizelor economice, migraţia ia forma fugii capitalului în căutarea unui plasament mai sigur. Un rol important în mişcarea capitalului îl joacă devalorizarea şi inflaţia; capitalurile fug din ţările a căror valută este ameninţată de devalorizare în ţările cu valută relativ stabilă. Asemenea deplasări masive de capital provoacă şi intensifică instabilitatea valutelor. → şi *export (~ de capital); fugă a capitalurilor.*

MIJLOACE BĂNEŞTI, → **MIJLOACE CIRCULANTE.**

MIJLOACE BĂNEŞTI ALE INSTITUŢIILOR BUGETARE, resurse băneşti puse la dispoziţia instituţiilor bugetare de la bugetul de stat pentru efectuarea cheltuielilor aprobate pe baza bugetului de venituri şi cheltuieli.

MIJLOACE BĂNEŞTI ALE UNITĂŢILOR ECONOMICE DE STAT, resurse băneşti aflate la dispoziţia unităţilor economice, constituite ca parte componentă a fondurilor de circulaţie. Unităţile economice îşi procură mijloacele băneşti, în principal, din activitatea productivă (vînzării de mărfuri, prestări de servicii etc.), de la organul ierarhic superior, eventual de la bugetul de stat şi din credite bancare. Aceste mijloace băneşti se păstrează în cont la bancă şi sînt folosite pentru plata personalului muncitor, a furnizorilor, pentru efectuarea de plăţi către bugetul de stat, rambursarea creditelor bancare, efectuarea de vărsăminte la centrală, minister etc.

MIJLOACE BUGETARE, mijloace băneşti aparţinînd bugetului de stat, aflate în conturile bugetare deschise la unităţile bancare care se ocupă cu execuţia de casă a bugetului. **M.b.** libere din conturile de la unităţile bancare se folosesc ca resurse de creditare a economiei naţionale.

MIJLOACE CIRCULANTE, parte integrantă a avuţiei naţionale constituită din obiecte ale muncii (materii şi materiale) de care întreprinderile au nevoie pentru desfăşurarea activităţii lor. În grupa **m.c.** se cuprind: materii prime, materiale, combustibili, piese de schimb, producţie neterminată (în curs de fabricaţie), semifabricate, produse finite, mărfuri, ambalaje, animale tinere şi la îngrăşat, animale adulte şi de reproducţie, păsări, colonii de albine, baracamente, amenajări provizorii, diferite alte valori etc. Spre deosebire de *mijloacele fixe* (→), **m.c.** îşi schimbă forma iniţială, se consumă integral într-un singur ciclu de producţie şi îşi transferă întreaga lor valoare asupra noului produs şi se înnoiesc după fiecare ciclu de producţie. Prin utilizarea lor productivă. **m.c.** se transformă în producţie neterminată, semifabricate şi produse finite. Valoarea **m.c.** consumate în producţie revine întreprinderii sub forma încasărilor rezultate din vînzarea producţiei obţinute, reîntregindu-se astfel volumul **m.c.** şi creîndu-se posibilitatea reluării în mod sistematic a procesului de producţie. Cuantumul, structura şi ponderea **m.c.** diferă de la o unitate economică la alta fiind influenţate de o serie de factori printre care se menţionează: volumul şi gradul de complexitate a producţiei; organizarea procesului de producţie (producţie de serie, individuală, de masă, în flux etc.); cooperarea între întreprinderi; structura şi ponderea cheltuielilor de producţie; tehnologia procesului de producţie; condiţiile de producţie; ritmul de creştere a cheltuielilor de producţie; durata ciclului de fabricaţie etc. Cuantumul, structura şi ponderea **m.c.** depind şi de o serie de factori care privesc organizarea procesului de aprovizionare tehnico-materială şi a procesului de desfacere a produselor cum sînt: amplasarea întreprinderii, depărtarea ei de furnizori, nomenclatura materiilor prime şi a materialelor folosite, periodicitatea şi regularitatea livrării de materii prime, materiale etc., condiţiile de aprovizionare, componenţa produselor finite, nevoile de ambalare, condiţiile şi modul de desfacere a produselor finite, organizarea şi felul decontărilor, disciplina de plăţi etc. În activitatea practică, **m.c.** se clasifică din mai multe puncte de vedere şi anume: *a)* Din punctul de vedere al sferei de cuprindere şi al funcţiei pe care o îndeplinesc se disting **m.c.** *destinate sferei productive* (materii prime, materiale de bază şi auxiliare, semifabricate cumpărate, combustibili, producţie neterminată, semifabricate din producţie proprie, cheltuieli care privesc perioadele viitoare etc.) şi **m.c.** care deservesc *sfera circulaţiei* (produse finite şi semifabricate destinate vînzării, produse finite expediate şi servicii prestate dar nedecontate, mijloace în decontare, debitori, mijloace băneşti aflate în cont la bancă şi în casieria întreprinderii etc.). *b)* Din punctul de vedere al stadiului de producţie în care se află se disting **m.c.** *aflate în stocuri de producţie*, **m.c.** *aflate în procesul de producţie inclusiv în producţia neterminată*, **m.c.** *sub forma producţiei finite şi de semifabricate destinate vînzării*, **m.c.** *sub forma de produse expediate, debitori, mijloace băneşti în cont la bancă şi în casieria întreprinderii, acreditive* etc. *c)* Din punctul de vedere al apartenenţei sau al surselor de formare se disting **m.c.** *proprii*, **m.c.** *asimilate celor proprii* şi **m.c.** *împrumutate; d)* Din punctul de vedere al normării există **m.c.** *normate* şi **m.c.** *nenormate.* → şi *mijloace circulante nenormate; mijloace circulante normale.* ◇ **M.c.** *asimilate celor proprii*, mijloace minime şi constante, care deşi aparţin altor persoane fizice sau juridice, rămîn o anumită perioadă de timp la dispoziţia întreprinderii care le foloseşte în procesul de producţie la fel ca şi pe cele proprii. Aceste mijloace minime şi constante se mai numesc şi pasive stabile, iar în contabilitate apar înregistrate la conturile de pasiv. → şi *pasive stabile.* ◇ **M.c. băneşti,** disponibil de numerar aflat în cont la bancă sau în casieria întreprinderii. În economia socialistă întreprinderile efectuează operaţiile de înca-

sări și plăți cu ajutorul mijloacelor bănești, fie fără numerar, prin bancă, fie în numerar prin casieria proprie. Respectarea disciplinei financiare, prin cheltuirea rațională a mijloacelor bănești și potrivit destinației lor, este asigurată de ținerea corectă și la zi a evidenței operative și a contabilității lor, care au următoarele obiective: gestionarea cu grijă și corectă a mijloacelor bănești în numerar aflate în casieria proprie; respectarea planului de casă și a limitei soldului de casă stabilit; decontarea la termen a avansurilor acordate de întreprindere; reconstituirea la timp a mijloacelor bănești necesare desfășurării procesului de producție; decontarea produselor livrate în funcție de refuzurile parțiale sau totale; încasarea facturilor privind produsele vîndute; constituirea, în același timp, a acumulărilor bănești și a fondului de amortizare; urmărirea decontărilor interne, precum și a creditelor acordate și restituite etc. ◇ **M.c. împrumutate,** parte a mijloacelor circulante procurate cu ajutorul creditelor bancare, determinată de necesitatea acoperirii anumitor nevoi suplimentare, temporare sau sezoniere, sau de acoperirea unor creșteri anuale de **m.c.** în funcție de particularitățile procesului de producție, repartiție și circulație. Folosirea **m.c.î.** permite evitarea imobilizărilor în diferite stocuri care nu sînt necesare producției. ◇ **M.c. în decontare,** sume avansate de întreprindere unor persoane fizice sau juridice în contul efectuării diferitelor lucrări sau furnizării unor materiale sau mărfuri, care urmează a se deconta la termenul stabilit (de exemplu, avansurile spre decontare, avansurile antreprenorilor și furnizorilor pentru lucrările de investiții sau pentru furnizarea de mărfuri sau materiale etc.). Momentul decontării ocazionează fie plata unor anumite sume de bani pentru completarea sumelor avansate inițial, fie încasarea sumelor obținute din vinzarea produselor sau sumelor ce se datorează întreprinderii. Operațiile de decontare se efectuează prin intermediul băncii la care ele au deschise conturi. Toate aceste **m.c.** se numesc „în decontare" deoarece ele reprezintă mijloacele pe care întreprinderea le-a avansat altor întreprinderi sau persoane cu obligația restituirii lor sau a contravalorii lor la un anumit termen, cînd urmează a se face lichidarea (decontarea) între ceea ce s-a dat și ceea ce s-a primit. ◇ **M.c. nenormate,** elemente de mijloace circulante care, practic, nu se pot norma (de exemplu, mărfurile expediate dar nedecontate, mărfurile aflate în custodie, mijloace în decontare (debitori), mijloace bănești în cont la bancă și cele aflate în casieria întreprinderii etc.). ◇ **M.c. normate,** elementele de mijloace circulante al căror cuantum se determină după anumite norme (de exemplu, materiile prime, materialele de bază și auxiliare, combustibilul, producția neterminată, obiectele de inventar, echipamentul și materialele de protecție, piesele de schimb, semifabricatele din producție proprie, cheltuielile anticipate, produsele finite etc.). Cele mai multe mijloace circulante sînt supuse normării. ◇ **M.c. proprii,** partea din mijloacele circulante care prin dotarea inițială aparțin întreprinderilor de stat și cooperativelor. În anii următori, întreprinderile de stat, în funcție de volumul sarcinilor din planul lor economic, își procură mijloacele circulante proprii prin autofinanțare, prin alocații de la organul ierarhic superior și, eventual, chiar de la bugetul statului. Delimitarea mijloacelor circulante proprii față de cele împrumutate se face numai în planificare, nu însă și în contabilitate, unde atît mijloacele proprii, cît și cele împrumutate formează o singură grupă înregistrată la conturile de materiale.

MIJLOACE CU DESTINAȚIE SPECIALĂ, m. constituite la dispoziția instituțiilor bugetare, care sînt obligate să le utilizeze potrivit destinației ce li s-a dat inițial. Ele se formează, de regulă, la dispoziția ministerelor și a instituțiilor centrale, care au în subordine unități economice și provin din vărsămintele făcute de acestea din diferite surse.

MIJLOACE DE PLATĂ, posibilități materiale ce pot fi folosite pentru lichidarea creanțelor interne și internaționale. Ca **m. de p.** se folosesc: moneda metalică, aurul, bancnotele, valutele. În unele cazuri pot fi folosite ca **m. de p.** și anumite bunuri.

MIJLOACE DE PLATĂ STRĂINE, totalitatea instrumentelor monetare emise în străinătate care pot fi folosite pentru stingerea creanțelor internaționale rezultate din diferite operațiuni economice, sociale, financiare (export-import de mărfuri, prestări de servicii, turism, investiții în străinătate etc.), cu parteneri din alte țări. **M.** de **p.s.** pot fi: *a)* Bancnote și monede de orice fel, cu putere circulatorie sau care se pot preschimba în bancnote și monede cu putere circulatorie. *b)* Disponibilități în monedă străină aflate în conturi bancare sau sub altă formă în altă țară. *c)* Înscrisuri care cuprind obligații de plată, exprimate în valută străină (ordinele sau dispozițiile de plată, mandatele, acreditivele, scrisorile de credit, cecurile, cambiile, biletele la ordin, efectele de comerț, diferite alte înscrisuri care cuprind obligații de plată), dacă emitentul este domiciliat în străinătate sau dacă locul plății este într-o țară străină. Se asimilează **m.** de **p.s.** drepturile sau obligațiile patrimoniale, indiferent de felul sau forma în care sînt exprimate, care pot fi realizate ori lichidate în străinătate sau referitoare la bunuri aflate în străinătate, cu condiția ca aceste drepturi sau obligații să aparțină unor persoane care au domiciliul în țară sau aflate temporar în țară de mai mult de un an; sumele de bani, indiferent în ce monedă, cuvenite în țară persoanelor domiciliate în străinătate sau aflate temporar în țară, pînă la un an; cele aparținînd membrilor reprezentanțelor diplomatice, consulare și comerciale ale statelor străine aflate în R.S. România. *d)* Hîrtii de valoare emise de stat sau de persoane juridice, exprimate în lei și plătibile în țară, în cazurile în care urmează a fi scoase sau introduse în țară. *e)* Aurul, argintul etc. În R.S. România, deținerea cu orice titlu a **m.** de **p.s.,** a metalelor și pietrelor prețioase sau operațiunile cu acestea, constituie monopol valutar de stat.

MIJLOACE DE TRAI, surse de venituri în bani și în natură, din care o persoană își procură cele necesare existenței, traiului său. În orînduirea socialistă munca proprie este singura sursă de realizare a veniturilor de către cetățeni. În R.S. România, dreptul la muncă este garantat prin Constituție, prin Codul muncii și prin alte acte normative. Fiecare cetățean are dreptul și îndatorirea de a desfășura o activitate utilă societății, care să-i asigure mijloacele de trai și dezvoltarea spirituală. În țara noastră nimeni nu poate trăi fără muncă; sustragerea de la muncă, traiul parazitar, realizarea de cîștiguri pe alte căi decît prin muncă proprie, contrariu principiilor eticii și echității socialiste, sînt incompatibile cu natura și țelurile orînduirii socialiste. Munca fiecărei persoane este criteriul fundamental de apreciere a contribuției acesteia la progresul societății, o necesitate pentru afirmarea și dezvoltarea multilaterală a personalității umane. Cetățeanul care are capacitate de muncă dar nu prestează, în mod obișnuit, o muncă utilă pentru întreținerea sa sau nu urmează o școală de calificare și refuză sistematic, fără motive temeinice, să se încadreze în muncă, ducînd o viață parazitară, este pus în discuția adunării cetățenești din satul, comuna sau cartierul în care domiciliază. Dacă persoana respectivă continuă să ducă o viață parazitară este obligată prin hotărîre judecătorească să se încadreze în muncă.

MIJLOACE DEZAFECTATE, fonduri bănești retrase din circuitul economic al întreprinderii datorită schimbării destinației lor, dar menținute în evidența contabilă a acesteia în conturile de activ. Din categoria **m.d.** fac parte vărsămintele efectuate în cursul anului de către unitățile economice în contul beneficiului la bugetul statului, la băncile specializate și la organul ierarhic superior, potrivit prevederilor bugetului de venituri și cheltuieli. Deși sumele virate în contul beneficiului nu se mai află în circuitul întreprinderii, ele apar în bilanț ca un post de vărsăminte, deoarece în cursul anului nu se scad din beneficiu, ci numai la începutul anului următor, după aprobarea dării de seamă contabile, cînd se poate cunoaște

beneficiul definitiv și, deci, și cotele ce trebuiau virate. Din categoria acestor mijloace mai fac parte și prelevările din beneficiu pentru constituirea unor fonduri speciale și care apar ca surse în pasivul bilanțului.

MIJLOACE EXTRABUGETARE, resurse provenite din veniturile realizate de instituțiile bugetare din anumite activități, care rămîn la dispoziția lor în scopul acoperirii unor cheltuieli administrative și gospodărești sau pentru executare de investiții. Aceste mijloace nu sînt cuprinse în bugetul de stat, din care cauză se și numesc „extrabugetare". În categoria **m.e.** se cuprind taxele de intrare în muzee, pentru vizitarea monumentelor istorice, veniturile provenite din manifestările artistice, din publicații, contribuția obștească etc. Ele se pot folosi numai pe baza bugetului de venituri și cheltuieli legal aprobat și se cheltuiesc numai în scopurile prevăzute în plan. Sumele încasate din veniturile extrabugetare se păstrează la bancă, fără dobîndă, în „Contul curent pentru mijloace extrabugetare".

MIJLOACE FIXE, mijloace de muncă și obiecte asimilate acestora, aflate în proprietatea unei unități economice și care în totalitatea lor formează baza tehnică materială a activității sale. **M.f.** servesc la îndeplinirea independentă a unei anumite funcții și în mod cumulativ trebuie să respecte următoarele condiții: fiecare mijloc fix să aibă o durată de serviciu normată mai mare de un an și o valoare de inventar de minimum 500 lei. **M.f.** participă la mai multe cicluri de producție. Particularitățile **m.f.** constau în aceea că au caracterul și sînt folosite ca mijloace de muncă, își păstrează în tot timpul forma naturală inițială, își transferă treptat valoarea asupra produselor pe calea amortizării și îndeplinesc condițiile cerute de lege. Sînt considerate **m.f.**: clădirile, construcțiile speciale, mașinile de forță și utilajele energetice, mașinile, utilajele, instalațiile de lucru și aparatele de măsură, control și reglare, mijloacele de transport, animalele, plantațiile, uneltele, accesorii de producție și inventar gospodăresc. Nu fac parte din categoria **m.f.** pămîntul, deoarece acesta nu are valoare, nefiind produsul unei munci, obiectele de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, deși sînt mijloace de muncă și aceasta datorită necesităților de tehnică contabilă, de finanțare și de planificare. După modul cum participă în procesul de producție se disting **m.f.** industriale și neindustriale. ◇ **M.f. industriale** sînt acelea care servesc producția cum sînt, de exemplu, mașinile și instalațiile de lucru, mașinile de forță, clădirile atelierelor sau ale administrației etc. ◇ **M.f. închiriate** sînt mijloacele luate cu chirie de la o altă întreprindere, pe bază de contracte de închiriere, ele fiind folosite temporar, în schimbul unei chirii. ◇ **M.f. neindustriale** sînt acelea care servesc sfera procesului de circulație, la secțiile neindustriale, precum și pentru nevoile social-culturale (cămine, cantine, dispensare etc.). După apartenența lor, mijloacele fixe se grupează în: **m.f. proprii** și **m.f. închiriate.** ◇ **M.f. proprii** sînt cele aflate în folosința permanentă a întreprinderii. După destinația lor, **m.f.** cuprind: 1) clădiri; 2) construcții speciale; 3) mașini de forță și utilaje energetice; 4) mașini, utilaje și instalații de lucru; 5) aparate și instalații de măsură; 6) mijloace de transport; 7) animale; 8) plantații; 9) unelte, accesorii de producție și inventar gospodăresc.

MIJLOACE ÎN DECONTARE, → **MIJLOACE CIRCULANTE (~ ÎN DECONTARE).**

MIJLOCITOR OFICIAL *(în capitalism)*, persoană numită prin decret, pe baza recomandării comitetului de bursă, care are dreptul exclusiv de a efectua operații specifice instituției în cauză. → și *agent (~ de asigurare); agent (~ oficial de bursă).*

MINIM DE TRAI, cuantumul veniturilor necesare satisfacerii cerințelor elementare de consum ale unei familii sau persoane, în condiții normale determinate de loc și de timp, la un anumit nivel de dezvoltare a societății.

MINIMUM NEIMPOZABIL, nivelul venitului realizat de persoanele fizice pînă la care nu se plătește impozit. Mărimea nivelului **m.n.** diferă de la un venit impozabil la altul, de natura venitului, de nivelul de dezvoltare economico-socială a țării, de politica financiară a statului etc. În țara noastră **m.n.** a crescut continuu odată cu dezvoltarea economico-socială a țării și cu creșterea veniturilor populației.

MINISTERUL FINANȚELOR, organ central de specialitate din cadrul Consiliului de Miniștri care — ca reprezentant al intereselor financiare ale statului — contribuie la înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român și a statului în domeniul finanțelor, acționează pentru realizarea și menținerea echilibrului financiar, monetar și valutar al țării, precum și pentru creșterea continuă a eficienței economiei naționale. În colaborare cu Comitetul de Stat al Planificării și cu celelalte organe centrale de sinteză, **M.F.** efectuează analize și studii referitoare la menținerea echilibrului financiar, monetar și valutar, elaborează și urmărește executarea planului financiar centralizat al statului; participă la elaborarea prognozelor și planurilor cincinale de dezvoltare economico-socială; mobilizează și repartizează resursele bănești necesare dezvoltării economiei naționale, satisfacerii cerințelor social-culturale și pentru asigurarea unei eficiențe maxime în toate sectoarele de activitate economică, socială și culturală; se îngrijește de asigurarea resurselor financiare necesare îndeplinirii planului național unic și urmărește realizarea integrală a drepturilor patrimoniale ale statului; apără integritatea proprietății socialiste; face propuneri cu privire la veniturile și cheltuielile bugetare, la celelalte probleme financiare; avizează proiectele de acte normative referitoare la emiterea și punerea în circulație a banilor; stabilește condițiile de emitere, vînzare și punere în circulație a timbrelor fiscale; elaborează normele generale obligatorii privind planificarea financiară pentru toate organizațiile socialiste; stabilește subdiviziunile clasificației bugetare a veniturilor și cheltuielilor și elaborează norme cu privire la întocmirea proiectelor de planuri financiare și coordonarea acestora; se ocupă cu întocmirea lucrărilor pregătitoare necesare elaborării proiectului bugetului de stat; aprobă repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor bugetului republican pe baza propunerilor titularilor de plan, precum și repartizarea pe trimestre a mijloacelor de echilibrare bugetară; organizează și urmărește încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor bugetare; aprobă virări de credite bugetare; efectuează controlul asupra acestor venituri și cheltuieli; ia măsuri pentru întărirea disciplinei economico-financiare; acordă unele înlesniri la plata impozitelor și taxelor; întocmește dările de seamă contabile asupra execuției bugetului de stat și pregătește lucrările privind contul general de încheiere a exercițiului bugetar; participă la elaborarea planului național unic; avizează tarifele de retribuire, propunerile de prețuri și planul comerțului exterior; participă la pregătirea, elaborarea și fundamentarea planurilor de investiții, asigură prin planul financiar centralizat și bugetul de stat, resursele financiare necesare înfăptuirii politicii de investiții, avizează documentațiile tehnico-economice și urmărește creșterea eficienței economice a investițiilor, reducerii cheltuielilor de producție, creșterii acumulărilor bănești și sporirea venitului național; colaborează cu organele centrale de sinteză la întocmirea balanței veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației, a planurilor de casă și de credite și a balanței de plăți; ia parte la încheierea acordurilor de plăți cu statele străine și a convențiilor de credite externe; aprobă operațiunile cu mijloace de plată străine, cu metale și pietre prețioase; stabilește normele pentru cheltuielile necomerciale făcute în devize; participă la tratativele externe referitoare la problemele financiar-valutare, de plăți, cooperare economică și își dă avizul la acordurile și convențiile din care rezultă drepturi sau obligații valutare și participă la organizațiile financiare internaționale. Împreună cu Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale și Banca Română de Comerț Exterior, **M.F.** urmărește îndeplinirea obligațiilor financiare care decurg din contractele încheiate în cadrul acțiunilor de cooperare

economică și tehnico-științifică internațională. **M.F.** elaborează metodologia contabilă, de inventariere a patrimoniului și de întocmire a bilanțurilor întreprinderilor și instituțiilor — în colaborare cu organele centrale ale administrației de stat —, planurile de conturi și răspunde de îndrumarea și verificarea activității de executare a expertizelor contabile-judiciare. În același timp, exercită controlul sistematic asupra activității economico-financiare a întreprinderilor, instituțiilor etc. În vederea rezolvării unitare a problemelor referitoare la efectuarea controlului financiar și bancar, încasarea veniturilor statului, finanțarea și creditarea economiei naționale, circulația bănească, precum și celelalte operațiuni financiar-valutare și bancare, **M.F.** colaborează cu B.N. a R.S. România și cu băncile specializate. Concomitent, coordonează problemele privind finanțarea și creditarea economiei naționale, circulația bănească, veniturile de stat etc. Împreună cu alte organe de sinteză, cu băncile, **M.F.** participă la organizarea evidenței generale a avuției naționale, analizează sistematic, pe baza bilanțurilor contabile, rezultatele economico-financiare pe ansamblul economiei naționale și sectoare de activitate, volumul și structura stocurilor și iau sau propun măsuri pentru redresarea situației economico-financiare a unităților socialiste. Periodic, **M.F.** informează conducerea superioară de partid și de stat asupra mersului realizării sarcinilor financiare pe ansamblul economiei naționale și face propuneri corespunzătoare Consiliului de Miniștri pentru perfecționarea activității economice. **M.F.** are în subordinea sa *administrațiile financiare* (→) județene și a municipiului București, care sînt subordonate, în același timp și comitetelor executive ale consiliilor populare respective. **M.F.** este condus de un *Consiliu de conducere*, ca organ deliberativ, compus din ministrul finanțelor, primul adjunct al ministrului, ceilalți adjuncți, guvernatorul B.N. a R.S. România, președinții băncilor specializate, al C.E.C.-ului și al Administrației Asigurărilor de Stat, reprezentanți ai unor organe centrale de sinteză, un delegat al sindicatelor desemnat de Uniunea Generală a Sindicatelor din R.S.R. și alți membri.

MINUS DE CASĂ, → **LIPSURI DE CASĂ.**

MINUS DE GARANȚIE AL CREDITELOR, diferență în minus constatată de către organele bancare cu prilejul efectuării *verificării garanției creditelor* (→) la unitățile economice beneficiare de credite. **M.** de **g.** constatate la conturile simple de împrumut se rambursează din contul curent al unității economice, chiar dacă s-a epuizat plafonul de credite; în aceste cazuri, încasările ce se realizează se folosesc potrivit *ordinii legale a plăților* (→), iar depășirea eventuală a plafonului de credite al contului curent la sfîrșitul zilei se trece la credite nerambursate în termen pe baza unei note contabile întocmită de către organele bancare. Dacă suma care trebuie trecută la credite nerambursate în termen este superioară angajamentelor ce există în contul curent la data verificării garanției creditelor, trecerea diferenței la aceste credite se face din eventualele *credite pentru refacerea capacității de plată* (→) al căror plafon nu se diminuează pînă la scadența ce o au stabilită. În același timp, se analizează dacă imobilizările de mijloace circulante s-au redus ori au crescut față de cele cu care s-a redus ultima oară plafonul de credite al contului curent; în cazurile în care imobilizările s-au redus, cu diferența respectivă se reîntregește plafonul de credit al contului curent; dacă imobilizările au crescut, cu diferența determinată se diminuează plafonul de credite al contului curent al unității economice în cauză.

MITĂ (din limba slavă veche-mito), sumă de bani, obiecte sau orice alte avantaje patrimoniale pretinse, primite sau promise unui lucrător cu scopul de a-l determina să-și încalce obligațiile de serviciu. Sumele de bani și obiectele date cu **m.** se confiscă, iar dacă ele nu se mai găsesc, persoana condamnată este obligată la plata echivalentului lor bănesc. Dacă **m.** a fost dată ca urmare a constrîngerii persoanei încadrate în muncă sau dacă mituitorul a denunțat fapta înainte de a fi fost sesizat

organul de urmărire penală, banii, obiectele etc. se restituie persoanei care le-a dat. **M.** se pedepsește sever pe cale penală.

MIZĂ 1. Sumă de bani rezultată din depunerile făcute de persoanele participante la un joc de noroc și care urmează să intre în posesia cîștigătorului. **2.** Obiectivul unei dispute, a unui litigiu.

MOBILIZAREA RESURSELOR INTERNE 1. Identificarea, atragerea și folosirea mijloacelor proprii interne pentru onorarea plăților unităților economice. **M.r.i.** se realizează prin accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, valorificarea resurselor nefolosite și excedentare, luarea de măsuri pentru încasarea debitorilor, achitarea datoriilor față de creditori etc. **M.r.i.** are mare importanță pentru sporirea resurselor financiare și întrebuințarea lor completă, eficientă. **2.** Descoperirea, mobilizarea și readucerea în circuitul economic a tuturor mijloacelor constituite din fondurile de investiții, care se află la beneficiarii de investiții. Această mobilizare constă în folosirea în anul de plan, a materialelor, prefabricatelor etc., achiziționate în perioadele anterioare din fondurile de investiții pentru lucrările executate în regie, în încasarea debitelor provenite din lucrările de investiții aflate în curs de executare etc. **M.r.i.** constituie o sursă de finanțare a investițiilor și prezintă o importanță deosebită, deoarece duce la micșorarea corespunzătoare a celorlalte resurse de finanțare a investițiilor.

MOD DE IMPUNERE ȘI PERCEPERE, element important al oricărei legi instituitoare de impozit (venituri bugetare) care cuprinde metodele de determinare a mărimii veniturilor impozabile și procedeele (metodele) de încasare a impozitului. → și *metoda anulării de timbre fiscale; metoda evaluării directe a venitului impozabil; metoda impunerii prin comparație; metoda impunerii și debitării; metoda normativă de impunere; metoda plății directe; metoda reală de impunere; metoda reținerii și vărsării (stopajul la sursă).*

MODALITATE DE PLATĂ, procedura, mecanismul, tehnica de efectuare a unei plăți. → și *acceptare; acreditiv.*

MODIFICAREA CREDITELOR BUGETARE TRIMESTRIALE, operațiune ce are loc în cursul executării bugetului de stat, care constă în punerea de acord a creditelor bugetare trimestriale cu schimbările survenite în termenele de plată a unor venituri bugetare sau cu noile repartizări de sarcini economice, social-culturale etc., pe trimestre. Operațiunea de **m.c.b.t.** intră în competența Consiliului de Miniștri, a Ministerului Finanțelor și a comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare. → și *execuțarea bugetului de stat.*

MONEDĂ, semn bănesc; piesă de forma unui disc confecționată din metal (argint, aur, nichel, cupru etc.), de o anumită greutate, care se utilizează ca mijloc de circulație, de plată iar, în unele cazuri și ca mijloc de tezaurizare. Inițial aurul a circulat sub formă de lingouri, fapt ce a determinat o serie de dificultăți legate de verificarea calității și greutății lor. Dezvoltarea comerțului a determinat pe marii negustori să marcheze lingourile și în felul acesta să certifice greutatea și calitatea acestora. Mult mai tîrziu s-a trecut la baterea **m.** în mod independent. **M.** are aliajul și greutatea stabilite prin legea țării emitente avînd pe față (avers) și pe verso (revers) anumite steme, simboluri, reliefuri, care exprimă trăsăturile politice, economice, sociale și naționale ale țării respective, iar pe muchie are, de regulă, zimți menîți să împiedice sustragerea vreunei cantități de metal. De regulă, baterea de **m.** constituie un atribut al independenței și suveranității statului respectiv, K. Marx subliniind că monezile, banii „... vorbesc limbi diferite și poartă uniforme naționale

diferite". **M.** confecționate din metale prețioase circulă și în afara granițelor țării emitente, datorită valorii lor reale (valoarea metalului prețios) care este recunoscută în toată lumea. În toată perioada îndelungată de timp cînd circulau **m.** confecționate din metal prețios, a căror valoare nominală coincide cu valoarea lor intrinsecă, ele au servit ca mijloc de circulație, mijloc de plată și de tezaurizare în zone foarte îndepărtate față de țara emitentă. Procesul circulației banilor a determinat o anumită uzură a **m.**; dacă la această uzură care practic însemna o pierdere a unei părți din greutate se mai adăuga și falsificarea lor, atunci se constata că valoarea nominală nu mai corespundea valorii efective. Chiar statele emitente au bătut, cu timpul, **m.** din alte metale, care aveau o valoare inferioară valorii înscrise pe ea. În acest fel **m.** a devenit din ce în ce mai mult un semn al valorii, un semn bănesc. Datorită acestui fapt, treptat, **m.** metalice au fost înlocuite cu banii de hîrtie, care nu au valoare proprie, nu sînt convertibili în aur și au un curs forțat. Astăzi în R.S. România operațiunile principale dintre întreprinderi, instituții, cooperative și stat se efectuează prin viramente în și din conturile pe care aceste unități socialiste le au deschise la bancă. Primele **m.** au apărut în statul antic Lidia, din insulele Egee și în China (sec. al VII-lea î.e.n.). Numele de **m.** provine de la monetăria romană situată lîngă templul zeiței Junon Moneta. Inițial **m.** au fost bătute de preoți, iar în Evul Mediu de regi, de orașe și de căpeteniile feudale. Formarea statelor naționale a permis ca baterea **m.** să se facă de către stat, ele devenind un atribut al puterii centrale statale. Pe teritoriul patriei noastre, folosirea primelor **m.** autohtone a avut loc încă din sec. V—VI î.e.n.; ele purtau denumirea de drahme și erau confecționate din argint de către orașul pontic Histria. **M.** proprii emise de geto-daci au fost o imitație după cele macedonene. Documente istorice confirmă faptul că statele feudale românești au avut sisteme monetare proprii. Astfel, primele emisiuni monetare au avut loc în Țara Românească în timpul lui Vladislav-Vlaicu (1364—1377), în Moldova pe timpul lui Petru Mușat (1374—1392), iar în Transilvania în perioada stăpînirii lui Ioan I. Zapolya (1533—1540) și în perioada autonomiei (1541—1590). Datorită dependenței și ocupației străine, în Țările române, emisiunea **m.** a fost de multe ori întreruptă. ◇**M. cheie,** moneda națională convertibilă a unui număr mic de state, care se obligau să garanteze emisiunea de bani cu aur. La prezentarea unei asemenea monezi, orice bancă de emisiune avea obligația s-o preschimbe în aur. În prima perioadă, aceste monede erau convertibile atît în țara emitentă, cît și în afara granițelor ei. După cel de-al doilea război mondial rolul **m.c.** a fost îndeplinit de dolarul S.U.A. și de lira sterlină. Acordul de la Bretton Woods a stabilit ca operațiunile de convertibilitate să se facă numai între băncile centrale de emisiune ale statelor respective. Potrivit unor acorduri internaționale, această convertibilitate a încetat din anul 1968. ◇**M. convențională, m.** folosită în acordurile de cliring, apreciată ca avînd mai multă stabilitate. Conturile de cliring dintre țările socialiste membre și nemembre ale *CAER* folosesc ca **m.c.** de cont rubla transferabilă, cu excepția R.P. Chineze (leul-valută și RMB-Yuan), R.S.F. Iugoslavia (dolarul SUA) și Cuba (pesos). ◇**M. de calcul,** etalon de măsurare a drepturilor și obligațiilor reciproce dintre părți. Se folosește în special în relațiile internaționale, ca urmare a oscilațiilor și variațiilor de curs ale monedelor naționale. ◇**M. de cont (scripturală sau bancară), m.** emisă de unele țări occidentale, folosită în tranzacțiile economice dintre state, fără să fie convertibilă (francul francez, marca vest-germană). **M.** de **c.** se prezintă sub forma depozitelor la vedere la bănci, la casele de economii etc. și circulă prin intermediul viramentelor și cecurilor; îndeplinește aceleași funcții ca și moneda în numerar. Unele state, cu **m.** transferabilă doresc să-și treacă **m.** lor în categoria **m.** *cheie.* ◇**M. de credit (bancnota),** formă de înlocuire a aurului; se emite și se folosește în procesul creditării industriei și comerțului. **M.** de **c.** era convertibilă și se folosea în mod obișnuit în locul cambiilor comerciale pe termen scurt scontate de către băncile de emisiune. Instituirea **m.** de **c.** a extins rolul stocului de aur al băncilor de emisiune care era folosit și ca fond de rezervă din care se plă-

teau depozitele și din care se asigura convertibilitatea bilelelor de bancă (banconotelor). ◇ **M. divizionară, m.** confecționată din diferite metale, reprezintă fracțiuni ale unității monetare de bază (leu, dolar, liră sterlină, franc etc.), și este destinată schimbului de valori mici. ◇ **.M. fiduciară (de încredere), m.** de hîrtie care nu are o valoare materială, ci numai una fictivă, convențională, dar circulă la public și îndeplinește numai funcția de mijloc de schimb pe teritoriul statului emitent. → și *bani de hîrtie ; bilete de bancă*. ◇**M. universală,** mijlocitor al schimbului de mărfuri și stingere a obligațiilor de ordin economic, social, financiar, dintre state. Funcția de **m.u.** o îndeplinește astăzi aurul aflat sub formă de lingouri, care au o anumită greutate și titlu. Statele socialiste nu folosesc nemijlocit aurul, întrucît schimburile dintre aceste țări se fac pe baza cliringului bilateral și multilateral (operație prin cont) → și *cliring*.

MONETAR, situația întocmită zilnic de casierul unei unități economice (comerciale), în care se specifică numărul, felul și valoarea monedelor aflate asupra sa; **m.** se predă odată cu banii la casieria centrală, sau, după caz, la ghișeul băncii.

MONOMETALISM, sistem bănesc, potrivit căruia rolul de echivalent general este îndeplinit de un singur metal prețios (aur, argint sau un alt metal prețios). Începînd din secolul al XIX-lea, majoritatea țărilor a trecut la sistemul **m.** aur. Sistemul bănesc al R.S. România are la bază un singur metal — aurul. Unitatea monetară a țării noastre este *leul* (→), care reprezintă 0,148 112 grame de aur fin.

MONOPOL (în *capitalism*), concentrarea de către o mare întreprindere sau de către o uniune de mari întreprinderi, a unei importante părți din producția sau desfacerea unei mărfi, de așa manieră încît se limitează libera concurență, se fixează prețuri ridicate de **m.** și se obțin profituri considerabile. **M.** dețin pozițiile cheie în economiile capitaliste; ele au acaparat industria grea, numeroase ramuri ale industriei ușoare, transporturile, băncile, asigurările, comerțul și în mare măsură agricultura. Odată cu concentrarea producției s-a înregistrat și în România burghezo-moșierească o însemnată dezvoltare și întărire a monopolurilor. ◇**M. bancar,** asocierea sub diferite forme și în anumite condiții a celor mai mari bănci capitaliste și dominarea de către acestea a sferei creditului bancar în vederea obținerii de profituri ridicate de monopol. **M.b.** se naște pe baza procesului de concentrare a băncilor, proces care atinge treapta cea mai înaltă în epoca imperialismului. Paralel cu dezvoltarea băncilor și pe măsura concentrării lor, acestea dobîndesc din rolul lor modest de intermediari, rolul de monopoliști foarte puternici, în acest fel, marile bănci monopoliste dispun practic și de o importantă parte a mijloacelor de producție, precum și de resursele de materii prime dintr-o țară sau chiar din mai multe țări. Posesiunea largă asupra capitalului devine posibilă ca urmare a fuziunii băncilor cu industria și formarea capitalului financiar, care în imperialism, are drept centru marile bănci. **M.b.** se poate prezenta sub forma de *cartel (~ bancar)* (→), *consorțiu (~ bancar)* (→), *trust (~ bancar)* (→) și *concern (~ bancar)* (→). Instituirea și dezvoltarea **m.b.** nu înlătură concurența în domeniul creditului ci, dimpotrivă, o accentuează. În imperialism lupta dintre **m.b.** și societățile de asigurare, dintre **m.b.** comerciale și **m.b.** de investiții se ascute și dobîndește diferite forme datorită pătrunderii lor în diverse sfere de activitate. ◇**M. de asigurare,** dreptul exclusiv al statului de a se ocupa cu asigurările de bunuri și persoane. **M.** de **a.** poate fi *total*, cînd statul, prin organele sale specializate, efectuează toate operațiile de asigurare, sau *parțial*, cînd se exercită acest drept numai față de unele forme de asigurare. În *capitalism*, în condițiile dezvoltării monopolurilor de stat, ingerința statului în practica asigurărilor întîmpină rezistența societăților particulare aici existînd doar un monopol de stat parțial. În *socialism* a fost instituit monopolul de stat asupra tuturor formelor de asigurare. În țara noastră, monopolul de stat asupra asigurărilor s-a instituit prin

actul revoluționar din 11 iunie 1948, cînd au fost trecute în proprietatea întregului popor principalele mijloace de producție. ◇**M. fiscal,** formă de impunere indirectă în care statul își însușește dreptul exclusiv de a produce și vinde anumite mărfuri (ex. sare, chibrituri, băuturi alcoolice etc.). Prin **m.f.** statul capitalist intensifică exploatarea oamenilor muncii cu ajutorul impozitelor. ◇**M. valutar de stat,** dreptul exclusiv al statului socialist român de a efectua pe teritoriul țării noastre, prin intermediul Băncii Naționale și a Băncii Române de Comerț Exterior, toate operațiunile referitoare la valută străină, metale prețioase, hîrtii de valoare etc. **M.v. de s.** este o parte componentă a monopolului comerțului exterior; el asigură independența leului, ferindu-l de fenomenele stihinice ale pieței mondiale capitaliste.

MORATORIU, instituția prin care, la cererea falitului, se suspendă executarea hotărîrii declarative de faliment; amînarea prin măsuri adoptate de către stat în cazuri excepționale (lipsa acută de disponibilități valutare, stare de război etc.), pe un anumit termen, a stingerii datoriilor interne și externe. **M.** se poate institui și prin acorduri judiciare speciale și pot privi sistarea plăților interne (**m.** *intern*) și sistarea plăților în străinătate. **M.** urmărește să acorde falitului un răgaz de timp în vederea redresării situației sale patrimoniale necesară stingerii obligațiilor față de creditori. Amînarea pe o anumită perioadă de timp a plății datoriilor interne se poate face de către o instanță judecătorească înainte sau după ajungerea debitorului în stare de faliment. **M.** dă dreptul debitorilor ca pe perioada de timp amînată, determinată de instanța judecătorească, să încteze plata datoriilor pe care le au, creditorii neavînd dreptul să pretindă această plată. Pe timpul **m.,** debitorul nu este oprit să-și achite obligațiile față de creditorii săi, însă este apărat de urmărirea silită a acestora. Atîta vreme cît **m.** este în vigoare, debitorul nu poate cere valută pentru stingerea datoriilor sale în străinătate. **M.** poate fi *parțial,* cînd se referă numai la anumite datorii și *general,* cînd se extinde asupra tuturor datoriilor. **M.** se practică de foarte multă vreme, fiind folosit și înaintea erei noastre. În *capitalism,* **m.** se practică mai ales în timpul crizelor economice și dovedește instabilitatea sistemelor economice, monetare, financiare și de credit ale țărilor capitaliste. În ultimele decenii în locul **m.,** statele capitaliste practică intervenția valutară. → și *daună moratorie; dobîndă (~ moratorie); intervenție valutară.* ◇**M. împrumutului public,** suspendarea pe o anumită perioadă de timp a *serviciului datoriei publice* (→). Statul debitor anunță pe creditorii săi despre împrejurările excepționale și situația în care se află, datorită cărora nu-și poate respecta angajamentele sale față de creditori. → și *datorie arierată; datorie publică; serviciul datoriei publice.*

MUNCĂ PATRIOTICĂ, sursă de finanțare a investițiilor care micșorează corespunzător cuantumul resurselor bănești necesare finanțării. **M.p.** exprimă atașamentul și entuziasmul oamenilor muncii față de politica Partidului Comunist Român și a statului nostru și constă în participarea nemijlocită a maselor populare la realizarea a importante lucrări. Estimarea muncii patriotice care se prevede în planul de finanțare și creditare a investițiilor se determină pe baza unor convenții încheiate între beneficiarul de investiție și antreprenor, pe de o parte, și comitetele executive ale consiliilor populare și organizațiile obștești, pe de altă parte. → și *surse de finanțare a investițiilor.*

MUNTE DE PIETATE, instituție de credit mobiliar, care a funcționat și în țara noastră pînă în anul 1932 cînd a căzut în stare de încetare a plăților. Ea acorda împrumuturi pe baza gajurilor de bijuterii, obiecte de artă, mobilă, blănuri etc., care se restituiau în cazul rambursării împrumutului sau se vindeau prin licitație publică în caz de neachitare la termen a acestuia. → și *lombard.*

N

NAȚIONALIZARE, trecere în proprietatea statului, cu sau fără despăgubire, a unor întreprinderi, zăcăminte, a pămîntului etc. aflate în proprietatea privată a unor persoane fizice sau a unor societăți particulare. ◇**N. capitalistă,** trecerea unor bunuri din proprietatea privată, în proprietatea statului capitalist cu plata echivalentului valoric de la bugetul de stat. **N.c.** nu schimbă esența proprietății capitaliste asupra bunurilor naționalizate și natura orînduirii deoarece statul, ca exponent al claselor exploatatoare, nu poate înlătura caracterul de capital al respectivelor mijloace de producție. **N.c.** constituie o cale de creare a proprietății monopoliste de stat. ◇**N. socialistă,** trecerea pe cale revoluționară a mijloacelor de producție proprietate privat-capitalistă în proprietatea statului oamenilor muncii. Prin actul naționalizării bunurile devin proprietate socialistă de stat, proprietate a întregului popor. În condițiile trecerii la socialism naționalizarea este o necesitate obiectivă, o legitate general-valabilă pentru toate țările, reclamată de acțiunea legii concordanței relațiilor de producție cu caracterul forțelor de producție. **N.s.** pune bazele sectorului socialist în economie, constituind primul pas spre construirea economiei socialiste unitare. Ea poate îmbrăca forme și metode diferite în funcție de particularitățile concrete ale fiecărei țări, de raportul forțelor de clasă, de condițiile internaționale. De asemenea, **n.s.** se poate înfăptui deodată sau treptat, cu sau fără plata unui anumit echivalent. În țara noastră naționalizarea principalelor mijloace de producție industriale, de transport, miniere, asigurări etc., a avut loc la 11 iunie 1948, urmată de alte naționalizări în anii 1949—1950.

NAVLU *(engl: freight)*, prețul transportului maritim sau fluvial pentru mărfuri; suma pe care armatorul are dreptul să o primească de la navlositor în schimbul serviciului de a transporta mărfurile pe baza contractului de transport. **N.** este format din costul transportului pe mare și din beneficiul net. Determinarea lui se face în funcție de timpul pentru care nava este pusă la dispoziția navlositorului, numărul voiajurilor, volumul sau greutatea mărfii, numărul coletelor sau valoarea mărfii. În *capitalism*, nivelul **n.** variază continuu în funcție de cererea și oferta de nave și se speculează la bursă. Plata *n.* se face pe bază de tarife sau pe baza cotațiilor la bursă. În *socialism* navlurile sînt planificate și au un caracter stabil. Cuantumul **n.** este influențat de factori conjuncturali de ordin economic, politic, social, financiar etc. ◇**N. acumulat** se calculează în portul de descărcare și este format din navlul propriu-zis la care se adaugă sumele ce se cuvin armatorului din *contrastalii* (→)și diferitele cheltuieli efectuate în contul mărfii, din care se scad cheltuielile datorate de armator navlositorului (cheltuielile cu îndeplinirea formalităților finale la autoritățile portuare, comisionul de navlosire, cheltuielile de agenție în contul mărfii, asigurarea suplimentară a navei etc. → și *comision (~ de adresă); comision (~ de agenție); comision (~ de navlosire).* ◇**N. ad-valorem,** se calculează la (în

raport cu) valoarea mărfurilor și se practică, de regulă, la mărfurile scumpe pentru ca suma navlului să fie proporțională cu prețurile lor. ◇**N. anticipat,** prețul plătit de către navlositor, armatorului, în portul de încărcare, înainte de a se efectua transportul mărfurilor. ◇**N. brut,** prețul transportului mărfii și cheltuielile cu taxele portuare (remorcare, pilotare, de chei, consulare etc.), la care se adaugă și diferitele cheltuieli efectuate pentru mărfuri în portul de descărcare. ◇**N. contra ramburs,** sumă datorată pentru transportul de colete: se plătește de către destinatar în momentul primirii coletelor. ◇**N. garantat,** plata **n.** indiferent dacă marfa ajunge sau nu la destinație din cauza diferitelor accidente ce pot surveni în timpul transportului. ◇**N. global** *(forfetar)*, sumă calculată pentru întreaga navă, fără a se ține seama de cantitatea de marfă care se încarcă. ◇**N. întreg,** totalul sumei navlului prevăzută în conosament sau în factura de navlu, după cum rezultă din contractul de navlosire. → și *factură (~ de navlu)*. ◇**N. la destinație,** suma plătită după sosirea navei în portul de destinație. ◇**N. mort,** sumă ce se plătește și pentru spațiul neocupat în navă, dar închiriat sau pentru mărfurile care nu s-au mai încărcat pe navă din vina încărcătorului. ◇**N. net,** sumă ce se determină prin scăderea din prețul total al transportului a cheltuielilor cu taxele de port, de remorcaj, comision de navlosire, comision de agenție etc. ◇**N. pe distanță,** preț stabilit și încasat, în funcție de distanța pe care se transportă mărfurile; se practică în cazurile în care mărfurile se transportă pe distanțe mai mari decît cele prevăzute în conosament. ◇**N. suplimentar,** preț ce se încasează pentru mărfurile neacceptate în portul de destinație sau cînd nava este împiedicată să livreze mărfurile și care se retransportă în portul de încărcare spre a fi predată încărcătorului. În aceste cazuri se pot adăuga și cheltuielile reclamate de eventuala descărcare și reîncărcare a mărfurilor transportate.

NEGLIJENȚĂ, atitudine de nepăsare, de delăsare, de lipsă de grijă și răspundere, de ușurință în îndeplinirea unei obligații, sarcini, îndatoriri.

NEGLIJENȚĂ ÎN PĂSTRAREA SECRETULUI DE STAT, comportarea neglijentă a unui om al muncii care are ca urmare distrugerea, sustragerea alterarea sau pierderea unui document care constituie secret de stat, sau a dat posibilitatea unei alte persoane să ia cunoștință de un secret de stat. **N.** în **p.s.** de **s.** constituie infracțiune și se pedepsește penal.

NEGLIJENȚĂ ÎN SERVICIU, încălcarea din culpă de către o persoană încadrată în muncă a unei îndatoriri de serviciu, prin îndeplinirea defectuoasă sau prin neîndeplinirea acestei îndatoriri, dacă în acest fel au fost vătămate într-o măsură importantă interesele legale ale unei persoane, s-a produs o pagubă avutului obștesc ori a fost tulburată desfășurarea normală a activității unei organizații de stat sau obștești. **N.** în **s.** poate să constituie sau nu infracțiune, sancționîndu-se în mod corespunzător.

NEIMPOZABIL, ceea ce nu este supus impunerii, nu cade sub incidența legii de impozit, fiind scutit de plata impozitului.

NIVEL DE ÎNCASĂRI, indicator folosit în sistemul de creditare al unităților agricole de stat. El reprezintă nivelul minim al încasărilor planificate a se realiza într-o anumită perioadă de timp (într-un trimestru), care să permită o rambursare corespunzătoare din creditele ce au fost acordate unității agricole respective în perioadele anterioare sau în anul de plan. **N. de i.** determină unitățile agricole de stat să folosească cu eficiență maximă creditele ce li se acordă.

NIVEL DE PLĂȚI, indicator ce se utilizează în sistemul de creditare al unităților agricole de stat. El reprezintă cuantumul maxim al plăților ce se pot efectua prin

contul curent într-o anumită perioadă de timp (într-un trimestru). Acest indicator determină unitățile agricole de stat să folosească în mod rațional creditele bancare ce li se pun la dispoziție.

NETTO 1. Greutatea mărfii fără ambalaj. 2. Suma rămasă după ce s-au scăzut din prețul brut (total) de vînzare toate cheltuielile (transport, comisioane, magazinaj, asigurare etc.).

NOMINAL, ceea ce este înscris pe o bancnotă, cec, acțiune, obligațiune pentru a indica valoarea acestora. → și *valoare nominală.*

NOMINALISM, → **TEORIA NOMINALISTĂ A BANILOR.**

NORMAREA CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE, activitate de planificare financiară prin care se determină cuantumul cheltuielilor anuale pentru funcționarea în condiții optime a instituțiilor bugetare **N.** are loc în procesul planificării bugetare, cînd se folosesc diferite procedee reglementate prin acte normative pentru determinarea cheltuielilor operative ale instituțiilor bugetare, se utilizează un sistem unitar și științific de planificare a cheltuielilor, se efectuează studii comparative, analize, se fructifică experiența noastră națională, experiența țărilor socialiste și a altor țări din lume. Metodele folosite pentru normare au menirea să stimuleze folosirea eficientă a mijloacelor bănești alocate de la bugetul de stat, să facă posibilă finanțarea la timp a cheltuielilor instituțiilor bugetare proporțional cu realizarea indicatorilor operativi stabiliți prin plan și să contribuie la întărirea disciplinei financiare.

NORMAREA MIJLOACELOR CIRCULANTE, activitate complexă de planificare financiară prin care se dimensionează fondurile bănești necesare procurării stocurilor optime de mijloace circulante proprii (materii prime, materiale, combustibil etc.) necesare unei unități economice pentru desfășurarea normală a activității sale. Lucrările de normare trebuie să fie astfel efectuate încît să faciliteze o aprovizionare normală, ritmică, să evite crearea de stocuri supranormative și să asigure condiții ca procesul de livrare a produselor finite să aibă o ritmicitate continuă. În procesul normării se ține seama, în primul rînd, de necesitatea asigurării unui cuantum optim de mijloace circulante în concordanță cu obiectivele și sarcinile planului economic, care să asigure desfășurarea ritmică a proceselor de producție și circulație a mărfurilor, folosirea completă și intensivă a capacităților de producție, a suprafețelor agricole și a forțelor de muncă cu respectarea consumurilor normate, evitîndu-se golurile în aprovizionare. În al doilea rînd, se are în vedere ca dimensionarea normativelor de mijloace circulante să imprime aplicarea unui regim sever de economii în cheltuirea mijloacelor materiale și bănești și utilizarea cît mai eficientă a acestor mijloace. **N.m.c.** trebuie să reflecte modificările survenite în structura și asortimentul producției, în nivelul consumurilor specifice, în perfecționarea tehnologiilor de fabricație și o îmbunătățire continuă a calității produselor care se execută, să se înregistreze o reducere sistematică a consumurilor de materiale, combustibil și energie pe baza perfecționării continue a tehnologiilor de fabricație, să se urmărească lărgirea continuă a bazei interne, naționale de materii prime, materiale. **N.** trebuie să se bazeze pe metode științifice, pe cunoașterea condițiilor concrete de aprovizionare, producție și desfacere a fiecărei întreprinderi și centrale, precum și pe cunoașterea posibilităților de îmbunătățire continuă a condițiilor acestor procese. Planificarea mijloacelor circulante trebuie să fie coordonată și corelată cu planificarea aprovizionării tehnico-materiale, a producției și a desfacerii și să reflecte măsurile de perfecționare continuă a procesului de aprovizionare tehnico-materială, cu deosebire cele referitoare la optimizarea fluxurilor de transport și raionarea aprovizionării, precum și a surselor de aprovizionare. La materialele procurate din import, pentru determinarea sto-

curilor este necesar să se aibă în vedere durata ciclurilor de aprovizionare de pe diferitele pieţe externe, adîncirea permanentă a procesului de tipizare a materiilor prime, a materialelor şi produselor, urmărindu-se reducerea dispersiei pe un număr mare de sorto-tipo-dimensiuni; îmbunătăţirea organizării şi optimizării fluxurilor de producţie, scurtarea duratei ciclurilor de fabricaţie, perfecţionarea proceselor de desfacere a mărfurilor, corelarea stocurilor de produse finite cu mărimea ciclurilor tehnice de livrare şi facturare a produselor spre a se elimina imobilizările în stocuri de produse finite fără desfacere asigurată sau cu desfacere lentă. **N.m.c.** trebuie astfel făcută încît să se realizeze o concordanţă deplină cu normele de stoc (în zile şi unităţi naturale), astfel încît la nivelul fiecărei unităţi economice să se stabilească niveluri optime de finanţare prin normative a stocurilor curente, în funcţie de condiţiile create de procesul aprovizionării, urmărindu-se să se asigure o corelare judicioasă între cuantumul stocurilor normate şi a normativelor mijloacelor circulante. Calcularea normativului pentru fiecare an şi trimestru trebuie să se efectueze cu exactitate şi fără exagerări, folosindu-se experienţa înaintată a întreprinderilor fruntaşe şi asigurîndu-se creşterea vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante; dimensionarea cuantumului necesar de mijloace circulante trebuie să aibă în vedere atît interesele furnizorilor, cît şi interesele cumpărătorilor. În procesul **n.m.c.** se urmăreşte asigurarea la nivelul economiei naţionale a unui raport optim între dinamica stocurilor materiale şi dinamica venitului naţional, astfel încît volumul stocurilor materiale raportat la 1 000 lei venit naţional creat să aibă o dinamică în continuă scădere. Periodic, la un anumit număr de ani, ministerele, centralele economice, comitetele executive ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti şi organele financiar-bancare sînt obligate să organizeze acţiuni de recalculare a normelor de stoc şi a normativelor în vederea dimensionării optime a necesarului de mijloace circulante. Prin aceste recalculări se urmăreşte îmbunătăţirea normelor de stoc şi a normativelor în funcţie de *noile condiţii de aprovizionare*, producţie şi desfacere a fiecărei unităţi economice. Practic, **n.m.c.** constă în stabilirea nivelului optim al stocurilor de mijloace circulante în diferite faze ale circuitului economic şi în calcularea normativului valoric pe fiecare categorie de mijloace circulante supuse normării. → şi *normativul mijloacelor circulante*. ◇ **N.m.c. prin metoda analitică,** activitate complexă de planificare financiară prin care se determină normativele medii anuale, precum şi normativele trimestriale, pe fiecare element al mijloacelor circulante, de către întreprinderile nou înfiinţate, cu prilejul recalculărilor periodice a normativelor mijloacelor circulante, cînd intră în funcţiune secţii noi, cînd în anul de plan în activitatea unităţilor economice survin modificări mari în aprovizionarea, organizarea şi tehnologia producţiei, în desfacerea produselor, în nomenclatorul produselor ce se fabrică etc., care pot determina o încetinire a vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante. Prin această metodă de **n.** se determină normative corespunzătoare cerinţelor reale ale unităţilor economice, însă necesită un volum impresionant de muncă, mai ales la întreprinderile mari care fabrică o gamă largă de produse. ◇ **N.m.c. prin metoda sintetică (globală)** se foloseşte pentru determinarea normativului pe total mijloace circulante necesare întreprinderii avîndu-se în vedere viteza de rotaţie planificată din anul de bază şi volumul producţiei planificate în anul de plan. Această normare se practică de către întreprinderile aflate în funcţiune din anii anteriori şi la care nu survin modificări esenţiale în aprovizionare, producţie şi desfacere, şi de către centrale economice şi ministere la care ar fi foarte greu, dacă nu chiar imposibil, să se determine analitic normativul pentru fiecare element de mijloace circulante. Centralele economice şi ministerele îşi desfăşoară munca de normare în strînsă legătură cu lucrările de elaborare a proiectului bugetului de stat între care se stabilesc corelaţii, respectiv se determină vărsămintele ce urmează să se facă la buget şi alocaţiile ce urmează să fie primite de la bugetul de stat, precum şi volumul de credite ce va fi solicitat băncii. La determinarea normativului se au în vedere sarcinile de producţie care le-au fost repartizate din planul naţional unic

de dezvoltare economico-socială a țării, repartizarea acestor sarcini de plan pe trimestre, viteza de rotație a mijloacelor circulante planificată din anul de bază, căile de accelerare a acesteia etc. Centralele economice corelează apoi normativul cu valoarea producției planificate atît în anul de bază, cît și în anul de plan. **N.m.c.** pentru anul de plan se efectuează plecîndu-se de la următoarea relație de egalitate:

$$\frac{VP_b}{N_b} = \frac{VP_{p1}}{N_{p1}},$$

în care:

VP_b și VP_{p1} = valoarea producției în anul de bază și, respectiv, în anul de plan;
N_b și N_{p1} = normativul mediu al anului de bază și, respectiv, al anului de plan.

Pe baza acestor elemente normativul pentru anul de plan se determină după următoarea formulă:

$$N_{p1} = \frac{N_b \times VP_{p1}}{VP_b}.$$

Influențat de particularitățile ramurilor economice, normativul crește în general, proporțional cu volumul producției, dar totuși mai puțin decît crește volumul acesteia. Normativul mediu al anului de plan se poate determina și după relația:

$$Nma = \frac{VP_p}{CR_b},$$

în care:

Nma = normativul mediu anual;
VP_{p1} = valoarea producției planificate în anul de plan;
CR_b = coeficientul planificat al rotației mijloacelor circulante.

Normativele medii trimestriale se determină, în principiu, asemănător, luîndu-se în considerare valoarea trimestrială a producției planificate și viteza de rotație planificată pe fiecare trimestru. Pentru determinarea normativului, viteza de rotație planificată din anul de bază se corectează cu influența factorilor obiectivi care au acționat în anul de bază și continuă să acționeze în anul de plan, precum și cu influența factorilor noi care apar în anul de plan, cum sînt: modificarea normelor de stoc în zile la materii prime și materiale, semifabricate și produse finite datorită îmbunătățirii aprovizionării; micșorarea consumului specific; scurtarea ciclului de fabricație; extinderea mecanizării și automatizării; perfecționarea tehnologiei de fabricație; îmbunătățirea organizării producției și a muncii; reducerea numărului de zile pentru formarea stocurilor livrabile prin mecanizarea ambalării produselor; îmbunătățirea depozitării materiilor prime, a materialelor și a produselor finite; livrarea la timp a produselor; reducerea numărului de zile necesar întocmirii documentelor și prezentării lor la bancă pentru efectuarea promptă a decontărilor. Viteza de rotație se accelerează în anul de plan și datorită faptului că nu toate elementele de mijloace circulante cresc proporțional cu creșterea producției. Organele superioare pot să folosească la **n.m.c.** și indicatorul *cheltuieli de producție la 1 000 lei producție-marfă vîndută și încasată* (—), exprimată în prețul de livrare la care circulă mărfurile între unitățile socialiste. La **n.m.c.** centrala economică are în vedere toate modificările care survin în anul de plan; ea ține seama de posibilitățile existente pentru lichidarea deficiențelor din anul de bază, de factorii care influențează creșterea sau micșorarea normativului în anul de plan, de condițiile existente în întreprinderile

subordonate etc. Normativul total se defalcă pe elemente de mijloace circulante asemănător cu ponderea pe care acestea au avut-o în anul de bază. Folosirea acestei metode simplifică și ușurează mult munca de planificare financiară în unitățile economice socialiste.

NORMATIV, tabel sau instrucțiuni prin care se stabilește cuantumul, consumurile, de materiale și de muncă necesare executării unei anumite operații.

NORMATIV ANUAL ÎN ORE DE FUNCȚIONARE, numărul de ore normat anual pentru funcționarea mijloacelor fixe supuse amortizării, pe baza duratei de serviciu normate exprimată în ore de funcționare. **N.a.** în **o.** de **f.** se determină după formula:

$$N_{ao} = \frac{D_{no}}{D_n},$$

în care:

N_{ao} = normativul anual în ore de funcționare;

D_{no} = durata de serviciu normată exprimată în ore de funcționare;

D_n = durata de serviciu normată exprimată în ani.

Acest normativ se calculează pentru mijloacele fixe ale căror durate normate de serviciu se exprimă atît în ani, cît și în ore de funcționare, cum sînt, spre exemplu, tractoarele, combinele, principalele mașini-unelte și utilaje de construcții. → și *durata de serviciu normată; normă analitică de amortizare; normă de amortizare pe ora de funcționare; normă unică de amortizare.*

NORMATIV DE CHELTUIELI, tabel nominal în care sînt cuprinse normele tehnico-economice pe baza cărora se stabilesc consumurile de materiale și de retribuții necesare fabricării unei piese sau unități de produs, precum și prețurile și retribuțiile care exprimă în etalon bănesc aceste consumuri. În practica întreprinderilor se folosesc **n.** de **ch.** *directe* și **n.** de **ch.** *indirecte.* **N.** de **ch.** *directe* sînt folosite de întreprinderile industriale și se extrag pe repere din documentația tehnică, în special din fișele tehnologice, în care datele sînt grupate pe feluri de produse, pe cheltuieli directe normate, din rețelele de fabricație, listele consumurilor specifice, nomenclatoarele de piese etc., întocmite pe baza *cataloagelor pentru materiale,* tarife de retribuire etc. **N.** de **ch.** *indirecte* se fixează pe fiecare loc de muncă, atelier, secție sau serviciu (cheltuielile secțiilor de producție, cheltuieli generale ale întreprinderii etc.).

NORMATIV ÎN ZILE, → **NORMĂ MEDIE ÎN ZILE.**

NORMATIVUL FONDULUI PENTRU TEHNICA NOUĂ, n. determinat pe fiecare trimestru, pe baza următoarei formule:

$$Nftn = \frac{K(Npn + Ns + Npf)}{100},$$

în care:

$Nftn$ = normativul aferent fondului pentru tehnica nouă;

K = ponderea fondului pentru tehnica nouă în totalul cheltuielilor de producție;

Npn = normativul pentru producția neterminată;

Ns = normativul pentru semifabricate;

Npf = normativul pentru produse finite.

N.f. pentru **t.n.** se scade din normativul total al unității economice. → și *fond pentru introducerea tehnicii noi.*

NORMATIVUL MATERIILOR PRIME ŞI AL MATERIALELOR, expresia valorică a cantităţii de materie primă, material de bază, auxiliar şi combustibil (pe sorturi), necesare unităţii economice pentru desfăşurarea procesului de producţie în cursul fiecărui trimestru. Pentru aceste elemente de mijloace circulante a căror contravaloare este cuprinsă în întregime în costul de producţie se determină normele de stoc şi normativul mediu anual. Calcularea normativului mediu anual pentru aceste elemente de mijloace circulante se face pe baza prevederilor planului costului de producţie, a planului de aprovizionare, a contractelor economice, precum şi pe baza datelor contabilităţii. De asemenea, la calcularea normelor de stoc şi a normativului mediu anual pentru materii prime şi materiale se au în vedere volumul sarcinilor din planul de producţie, normele de consum specific şi stocurile existente la începutul anului, determinîndu-se necesarul de aprovizionat. Normativul mediu anual pentru materii prime şi materiale se calculează după următoarea formulă:

$$N = CM_z \times N_{sz},$$

în care

N = normativul pentru materii prime şi materiale;

CM_z = cheltuiala medie zilnică;

N_{sz} = norma de stoc în zile.

Cheltuiala zilnică (consumul mediu zilnic) se obţine raportînd cantitatea de materii prime şi materiale exprimată în preţuri de aprovizionare necesare producţiei planificate pe întregul an, la numărul de zile din an (360 zile). Normativul mediu anual pentru materii prime şi materiale se determină pentru fiecare material prin înmulţirea necesarului valoric pentru îndeplinirea planului anual cu norma de stoc în zile, iar rezultatul se împarte la 360, respectiv numărul convenţional de zile dintr-un an calendaristic. Prin însumarea acestor normative se obţine normativul pentru materii prime, materiale şi combustibil. După calcularea normativului mediu anual, unităţile economice determină normativul mediu anual în zile pe total elemente de mijloace circulante. Normativul mediu anual în zile se determină după următoarea formulă:

$$N_{mz} = 360 : \frac{N_{pa}}{N_{ma}},$$

în care:

N_{mz} = normativul mediu anual în zile;

N_{pa} = necesarul valoric anual pentru realizarea planului de producţie;

N_{ma} = normativul mediu anual de mijloace circulante.

Pe baza normativului mediu anual în zile se determină normativele valorice trimestriale. → şi *normă de stoc (în zile).*

NORMATIVUL MEDIU ANUAL GLOBAL se determină analitic pentru grupa „diverse materiale", efectuîndu-se următorul calcul:

$$N_{mag} = VAD \times \frac{N_{mat}}{V_{at}},$$

în care:

N_{mag} = normativul mediu anual global pentru materiale diverse;

VAD = valoarea anuală a materialelor diverse;

N_{mat} = normativul mediu anual pe total materii prime nominalizate;

V_{at} = valoarea anuală totală a materiilor prime nominalizate.

NORMATIVUL MIJLOACELOR CIRCULANTE, cuantumul minim valoric stabilit prin plan, necesar asigurării stocurilor optime de materii prime, de materiale, combustibil, obiecte de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, producție neterminată, cheltuieli anticipate, produse finite etc., aflat la dispoziția unităților economice, cu ajutorul căruia acestea își desfășoară activitatea în mod normal, fără întrerupere. Stabilirea normativului este în funcție de natura și condițiile fiecărei întreprinderi industriale. La întreprinderile agricole elementele supuse normării sînt: semințele, carburanții și lubrifianții, medicamentele și insecticidele, piesele de schimb și de reparații, furajele, combustibilul pentru încălzit, obiectele de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, materialele diverse, producția neterminată, produsele finite, ambalajele și materialele de împachetat, numerarul și cheltuielile anticipate. La întreprinderile și organizațiile comerciale de stat se stabilește normativul pentru următoarele elemente: mărfuri, ambalaje de desfacere și de aprovizionare, obiecte de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, materiale de întreținere și de gospodărie, materiale și îmbrăcăminte de protecție, numerar și cheltuieli anticipate. **N.m.c.** este influențat de următorii factori: volumul planificat al producției; felul și tehnologia producției; prețul de achiziționare al elementelor de mijloace circulante; sursa de aprovizionare (distanța dintre furnizori și cumpărători); frecvența aprovizionărilor și a desfacerilor; viteza de rotație a mijloacelor circulante. *a) Volumul planificat al producției* influențează direct și proporțional mărimea normativului. Cu cît întreprinderea are sarcini de producție mai mari, cu atît îi sînt necesare cantități mai mari de materii prime, materiale etc. și, deci, cu atît normativul va fi mai mare. Aceasta, desigur, dacă influența celorlalți factori sau a celorlalte condiții rămîn nemodificate. Reproducția lărgită reclamă creșterea continuă a necesarului de mijloace circulante. Concomitent poate avea loc o micșorare a necesarului de mijloace circulante prin perfecționarea tehnologiei producției, ridicarea calității materialelor, micșorarea normelor de consum specific, folosirea cu economie și spirit gospodăresc a materiilor prime, materialelor, lichidarea risipei, valorificarea deșeurilor, îmbunătățirea transporturilor etc. Cu cît calitatea produselor este mai bună, cu atît produsele obținute au o durată de serviciu mai mare. Valorificarea superioară a materialelor, reducerea și lichidarea deșeurilor și a rebuturilor micșorează corespunzător cantitatea de mijloace circulante participante la circuitul economic. *b) Felul și tehnologia producției, modul cum este organizată producția* influențează mărimea normativului. Mărimea normativului este influențată de timpul cît durează producția și, în special de durata perioadei de muncă. Cu cît perioada de muncă este mai mare, cu atît mijloacele circulante stau mai mult timp în sfera producției și în consecință, cu atît mai mare este și cuantumul lor necesar desfășurării întregului proces de producție. *c) Prețul de achiziționare a elementelor de mijloace circulante* influențează, de asemenea, direct proporțional **n.m.c.** Cu cît prețul de achiziționare a elementelor de mijloace circulante este mai mic, cu atît și normativul este mai mic și invers. *d) Sursa de aprovizionare* (distanța dintre furnizori și cumpărători) influențează tot direct proporțional mărimea normativului. Astfel, cu cît intervalul dintre aprovizionări și livrări este mai mic, cu atît și normativul va fi mai mic și invers. Aprovizionarea la intervale mai mari sau mai mici trebuie apreciată de la o întreprindere la alta și chiar de la un element la altul de mijloace circulante ale aceleiași întreprinderi. Așa, de pildă, uneori este mai convenabil să se facă aprovizionări la intervale mici, alte ori este însă mai indicat ca aprovizionările să aibă loc la intervale mai mari etc. *f) Viteza de rotație a mijloacelor circulante* (→), care influențează invers proporțional asupra mărimii normativului. Cu cît această viteză este mai mare cu atît **n.m.c.** poate să fie mai mic și invers.

NORMATIVUL MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE, n. calculat de către unitățile economice pentru numărul de zile în care se întocmesc și se depun la bancă documentele de decontare pentru mărfurile livrate, lucrările executate

și serviciile prestate. În momentul depunerii documentelor la bancă, aceasta acordă întreprinderii furnizoare un credit pe termen scurt echivalent cu costul de producție pentru ca întreprinderea să poată relua și continua în mod normal activitatea sa, credit care se rambursează în momentul achitării contravalorii mărfurilor livrate, lucrărilor executate și serviciilor prestate de către cumpărător. **N.m.c.** în **d.** este influențat de doi factori și anume: *a)* cheltuielile medii zilnice, determinate la nivelul costurilor de producție și *b)* numărul de zile necesar pentru întocmirea și depunerea documentelor de decontare la bancă, în vederea efectuării decontărilor pentru mărfurile livrate, lucrările executate și serviciile prestate. Intervalul de timp exprimat în zile necesar întocmirii documentelor de decontare și depunerii lor la bancă în vederea decontării, se determină avîndu-se în vedere complexitatea activității întreprinderilor, distanța pînă la bancă, mijloacele de transport ce pot fi folosite etc. *Normativul mediu anual* pentru mijloacele circulante în decontare se determină cu ajutorul următorului calcul:

$$N_{ma} = \frac{C_{acp}}{360} \times D,$$

în care:

N_{ma} = normativul mediu anual;

C_{acp} = cheltuielile anuale exprimate în costuri de producție;

D = durata de timp exprimată în zile, necesară întocmirii documentelor de decontare și depunerii lor la bancă, stabilită ca normă medie în zile pe întreprindere.

Alături de normativul mediu anual, întreprinderile calculează și *normativele trimestriale*, la care se ține seama de repartizarea pe trimestre a cheltuielilor anuale de producție și desfacere. Normativul trimestrial se determină astfel:

$$N_{tr} = \frac{C_{tr}CP}{90} \times D,$$

în care:

N_{tr} = normativul trimestrial;

$C_{tr}CP$ = cheltuielile trimestriale exprimate în costuri de producție;

D = numărul de zile necesar perfectării documentelor de decontare și depunerii lor la bancă.

NORMATIVUL MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA ÎNTREPRINDERILE DE TRANSPORTURI AUTO se determină pentru transportul de mărfuri și pentru acoperirea cheltuielilor în perioadele de imobilizare a fondurilor. **N.** se calculează pentru perioada medie de la data efectuării transportului și pînă la data întocmirii documentelor de taxare, precum și pentru perioada circuitului bancar al decontărilor de la unitatea bancară care deservește întreprinderea de transporturi auto și pînă la transmiterea sumelor aflate în subcontul de decontare al autobazei. **N.** pentru aceste două perioade de imobilizare se determină pe baza următoarelor două formule:

$$a)\ Nd = \frac{VTr}{90} \times N_z,$$

în care:

Nd = normativul mijloacelor circulante în decontare;

VTr = volumul total trimestrial al transporturilor la costurile acestora;

N_z = durata medie în zile de la data executării transportului pînă la data taxării.

$$b)\ Nd = \frac{VI}{90} \times N_z,$$

în care:

Nd = normativul mijloacelor circulante în decontare;

VI = volumul total trimestrial al încasărilor din activitatea de transporturi și alte activități, exclusiv cheltuielile ce se efectuează de către autobază;

N_z = durata medie în zile a circuitului documentelor bancare.

NORMATIVUL MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA REGIONALELE DE CALE FERATĂ se determină pentru fiecare regională de cale ferată și pe trimestre, pentru compensarea cheltuielilor ce se efectuează în perioada de timp de la transmiterea numerarului de către diferitele stații și agenții de voiaj și pînă la înregistrarea acestuia în contul colector propriu. **N.** se determină pe baza cheltuielilor de exploatare planificate pe fiecare regională, din care se deduce amortizarea mijloacelor fixe ce se plătește centralizat. **N.** se calculează după formula:

$$N = \frac{C - A \times N_z}{90},$$

în care:

N = normativul;

C = cheltuielile de exploatare planificate;

A = amortizarea mijloacelor fixe;

N_z = norma în zile.

NORMATIVUL MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA UNITĂȚILE DE NAVIGAȚIE CIVILĂ se determină pentru perioada circuitului bancar al documentelor de decontare de la unitatea bancară ce deservește portul care a încasat contravaloarea transportului, la unitatea bancară ce deservește direcția de navigație civilă, pentru transmiterea sumelor aflate în contul de decontare al portului. **N.** se calculează după formula:

$$N_d = \frac{V_t \times D_m}{90},$$

în care:

N_d = normativul mijloacelor circulante în decontare;

V_t = volumul total al încasărilor trimestriale planificate, exclusiv cheltuielile ce se efectuează de port;

D_m = durata medie în zile a circuitului documentelor bancare.

Astfel de normative se calculează și pentru activitatea de navigație civilă și de prestații portuare, ca urmare a imobilizărilor create de plata taxelor de transport în contul beneficiarilor, avansurile acordate casei navelor, pentru hrana la bord a personalului îmbarcat, plățile efectuate de agențiile NAVROM în străinătate, decontările cu partenerii străini în calitate de agenții, constituirea fondului plafon centralizat pentru plățile în valută care se efectuează prin Banca Română de Comerț Exterior etc.

NORMATIVUL MIJLOACELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA UNITĂȚILE SUBORDONATE COMANDAMENTULUI AVIAȚIEI CIVILE TAROM se determină pentru perioada de la efectuarea transporturilor prin curse speciale charter (plătite

la ora de zbor) și pînă la încasarea valorii acestora de la unitățile beneficiare, precum și pentru perioada de timp de la efectuarea prestațiilor de către aviația utilitară pînă la depunerea documentelor spre încasare la bancă. **N.** se determină în aceste cazuri după formula:

$$N_d = \frac{VT \times N_z}{90},$$

în care:

N_d = normativul mijloacelor circulante în decontare;

VT = volumul trimestrial al transporturilor la costurile acestora;

N_z = durata medie în zile de la data executării transporturilor pînă la data încasării sau a depunerii documentelor spre încasare la bancă.

N. se calculează și pentru timpul de la data încasării și pînă la înregistrarea în contul curent al Comandamentului aviației civile TAROM a sumelor încasate din vînzarea biletelor de către agențiile externe TAROM, folosindu-se formula:

$$N_d = \frac{V_t \times N_z}{90},$$

în care:

N_d = normativul mijloacelor circulante în decontare;

V_t = volumul încasărilor planificate;

N_z = numărul de zile de la data încasării pînă la data înregistrării sumelor în contul curent al Comandamentului aviației civile TAROM.

NORMATIVUL MINIM DE FINANȚAT, cuantumul necesar de mijloace circulante determinat pentru trimestrul cu sarcinile cele mai reduse de aprovizionare tehnico-materială, producție și desfacere, reprezentînd mijloacele proprii ale unităților economice de stat. Diferențele dintre normativele celorlalte trimestre din același an și **n.m.** de **f.** se acoperă prin credite bancare. → și *creștere anuală de mijloace circulante; creștere trimestrială de mijloace circulante; prisos de mijloace circulante.*

NORMATIVUL PENTRU OBIECTE DE INVENTAR DE MICĂ VALOARE SAU DE SCURTĂ DURATĂ, PIESE DE SCHIMB, ECHIPAMENT ȘI MATERIALE DE PROTECȚIE se determină pe baza următorului calcul:

$$N = S_1 - S_2 + A - U,$$

în care:

N = normativul mijloacelor circulante;

S_1 = stoc la începutul perioadei de plan al obiectelor de inventar, echipament de protecție, piese de schimb etc.;

S_2 = stocul fără întrebuințare și de prisos;

A = valoarea aprovizionărilor prevăzută pentru anul de plan;

U = valoarea uzurii în timpul perioadei de plan (consumuri de obiecte de inventar înregistrate în costuri).

N. pentru aceste mijloace se mai poate determina și pe baza următoarelor elemente: necesarul de consum planificat în trimestrul respectiv, durata medie de confecționare a elementelor respective de mijloace circulante în secțiile întreprin-

derii. Cînd acestea se procură de la alte unităţi economice trebuie să se ia în calcul şi durata medie între livrări. Se calculează după formula:

$$N = \frac{C \times T}{360} + S_s,$$

în care:

N = *normativul mijloacelor circulante*;

C = consumul planificat de piese de schimb, obiecte de inventar etc., din anul de plan;

T = timpul necesar pentru fabricarea pieselor de schimb, a obiectelor de inventar etc., în secţiile proprii ale întreprinderii sau durata medie între livrări, în cazul cînd acestea se procură din afară;

S_s = stocul de siguranţă.

Stocul de siguranţă se determină numai pentru obiectele de inventar de mică valoare sau de scurtă durată care sînt necesare producţiei. Normarea pieselor de schimb se mai poate face prin determinarea procentului pieselor de schimb folosite pentru mijloacele fixe în anul de bază şi apoi aplicarea acestui procent la valoarea mijloacelor fixe din anul de plan. Necesarul pentru consum de piese de schimb se stabileşte pe baza normelor tehnice prevăzute în normativele de reparaţii, potrivit prevederilor legale. Dat fiind faptul că pentru fabricarea diferitelor piese de schimb durata ciclului de producţie diferă de la o piesă la alta, este necesar să se determine o durată medie ponderată de fabricare pentru toate piesele de schimb ce se folosesc. Această medie ponderată se stabileşte folosind cantităţile şi duratele de fabricaţie pe fiecare fel de piesă sau pe grupe de piese de schimb. Asemănător se procedează şi în cazurile în care piesele de schimb şi obiectele de inventar se procură de la alte unităţi economice, folosindu-se cantităţile intrate şi durata medie între livrări. Spre a se preîntîmpina întreruperile în alimentarea producţiei cu piese de schimb, se calculează şi stocul de siguranţă, după *procedeul folosit la materii prime şi materiale*. Durata medie de fabricaţie sau durata medie între livrări se determină după formula:

$$D_{mf} = \frac{\Sigma (C \times D)}{\Sigma C},$$

în care:

D_{mf} = durata medie de fabricaţie sau durata medie între livrări;

C = cantităţile fabricate sau aprovizionate;

D = durata ciclului de fabricaţie sau durata medie între livrări.

Normativul pentru echipament şi materiale de protecţie este necesar pentru constituirea la timp a stocului de înlocuire a materialelor şi echipamentului uzat. Cuantumul cheltuielilor pentru echipament şi materiale de protecţie depinde de cantităţile de echipament şi materiale de protecţie necesare pe locuri de muncă şi pe numărul de muncitori, de timpul de folosire, precum şi de preţul de achiziţie al acestora. Normativul pentru echipament şi materiale de protecţie se calculează după o metodă similară cu aceea folosită pentru obiectele de inventar. Echipamentul de lucru se recuperează parţial prin includerea uzurii lui în costurile de producţie şi parţial (pînă la 1/2), direct de la personal. Cheltuielile privind perioadele viitoare se recuperează prin cuprinderea lor în costurile de producţie ale acelor perioade sau prin alte procedee (de exemplu, încasarea de la locatari a chiriei, a costului încălzitului etc.). În cheltuielile anticipate care se înregistrează

ulterior în costuri se cuprind: cheltuieli care privesc planul tehnic (cheltuielile pentru studii, experienţe, probe şi prototipuri, pregătirea fabricaţiei de noi produse etc.), cu condiţia însă ca în ramurile respective să nu se constituie fondul pentru tehnică nouă şi cheltuieli anticipate (abonamentele la ziare, reviste, radio, telefon etc.). Normativ de mijloace circulante se calculează şi pentru subgrupe „alte cheltuieli anticipate", astfel: la soldul cheltuielilor nerecuperate la începutul anului se adaugă cheltuielile planificate a fi recuperate în anul dat, repartizate pe trimestre şi, apoi, se scad cheltuielile care vor fi recuperate în anul de plan, pe trimestrele aferente.

NORMATIVUL PENTRU PLANUL TEHNIC, cuantum de mijloace băneşti necesar pentru asimilarea de noi produse, modernizarea celor existente, introducerea de tehnologii noi sau perfecţionarea procedeelor tehnologice existente **N.** pentru **p.t.** se determină pentru fiecare trimestru, după următorul calcul:

$$N_{pt} = \frac{C_{pt} \times N_t}{C},$$

în care:

N_{pt} = normativul pentru planul tehnic;
C_{pt} = cheltuieli pentru planul tehnic;
N_t = normativ total pe întreprindere;
C = totalul cheltuielilor pentru producţia marfă.

NORMATIVUL PRODUCŢIEI NETERMINATE, cuantum de mijloace băneşti necesare acoperirii valorii obiectelor muncii care se află în diferite faze ale fabricaţiei pentru efectuarea cheltuielilor generale ale întreprinderii şi a celor de secţie aferente producţiei neterminate. Procedura determinării **n.p.n.** este dependentă de modul de organizare a procesului de producţie. Producţia întreprinderii industriale poate fi *discontinuă (unicală)* şi *continuă (de serie* sau *de masă)*. În *producţia discontinuă*, un nou ciclu de producţie începe numai după terminarea ciclului de producţie anterior; ceea ce înseamnă că o partidă de materii prime intrată în fabricaţie trece prin toate fazele fabricaţiei şi este înlocuită cu altele numai după obţinerea produsului finit. În tot acest timp, nu se mai introduce în producţie un nou lot de materii prime sau materiale. La *producţia discontinuă*, normativul pentru producţia neterminată este influenţat direct proporţional de cheltuielile de producţie corespunzătoare lotului de mărfuri produse, din care se scade cota prelevată la organul ierarhic superior pentru introducerea tehnicii noi şi de durata ciclului de fabricaţie. **N.p.n.** *discontinuă* se determină după următoarea formulă:

$$N = \frac{CP \times D}{360},$$

în care:

N = normativul;
CP = cheltuieli anuale de producţie;
D = durata ciclului de fabricaţie;
360 = numărul de zile din an.

Producţia continuă este astfel organizată încît se introduc în producţie mereu (zilnic sau la un anumit număr de zile) noi materii prime, materiale, manoperă

și se adaugă treptat cheltuieli generale etc., fără să se aștepte obținerea completă a produselor finite din care cauză producția neterminată se află în permanență în toate fazele de prelucrare. În acest caz, producția neterminată este astfel organizată încît, în același moment, procesul de fabricație se află într-o secție la început, în alta în curs, iar în alta aproape de terminare sau chiar încheiat, după care produsul finit urmează să fie înmagazinat; la sfîrșitul ultimei zile a ciclului de fabricație, valoarea producției neterminate este egală cu costul său de producție. În cazul producției continue există, de fapt, concomitent, mai multe cicluri de producție. Aici mărimea **n.p.n.** este influențată de aceiași factori ca și în cazul producției discontinui, la care se adaugă influența unui *coeficient de corectare*, și anume, ritmul de creștere al cheltuielilor în cadrul ciclului de producție. Formula de calcul este următoarea:

$$N = \frac{CP \times D \times K}{360},$$

în care:

K = coeficientul de corectare.

Folosirea acestui coeficient este reclamată de faptul că cheltuielile pentru materii prime, materiale, retribuții etc. nu se efectuează în întregime de la începutul ciclului de fabricație, ci ele cresc, *uniform sau neuniform, continuu și succesiv*, în cursul ciclului de producție. Cînd cheltuielile privind producția neterminată cresc zilnic, în mod uniform, coeficientul de corectare K se determină raportînd costul de producție mediu al ciclului de fabricație la dublul costului de producție final al ciclului de producție, calculîndu-se după formula:

$$K = \frac{\frac{(c + C) \times D}{2}}{C \times D} = \frac{c + C}{2 \times C},$$

în care:

c = cheltuieli cu producția neterminată la începutul primei zile a ciclului de producție;

C = cheltuielile cu producția neterminată la sfîrșitul ciclului de producție;

D = durata ciclului de producție.

Dacă cheltuielile producției nefinite cresc neuniform în cursul ciclului de fabricație, atunci durata ciclului de fabricație se împarte pe faze, în funcție de ritmul în care cresc cheltuielile, fiecare fază cuprinzînd zilele în care cheltuielile cresc aproximativ cu aceeași sumă (uniform). În primul rînd se calculează media cheltuielilor de producție pe fiecare fază după formula:

$$\frac{c + C}{2},$$

în care:

c = cheltuielile producției neterminate la începutul zilei (fazei);

C = cheltuielile producției neterminate la sfîrșitul zilei (fazei).

Luînd în considerare particularităţile de mai sus, coeficientul de corectare se determină după formula:

$$K = \frac{(c_1 \times D) + (c_2 - c_1) \times d_1 + (c_3 - c_2) \times d_2 + \ldots + (c_n - c_{n-1}) + d_{n-1}}{C \times D},$$

în care:

$c_1, c_2, c_3 \ldots c_n$ = media cheltuielilor de producţie aferente fiecărei faze;

$d_1, d_2, d_3 \ldots d_{n-1}$ = durata în zile de la începutul fiecărei faze pînă la sfîrşitul întregului ciclu de fabricaţie;

C = costul de uzină al produsului la sfîrşitul ciclului de producţie;

D = durata întregului ciclu de fabricaţie.

Normativul se calculează separat pentru fiecare fel de producţie neterminată. Prin însumarea normativelor pe feluri de producţie neterminată se obţine normativul total al producţiei neterminate. Există întreprinderi industriale la care întreaga materie primă intră în procesul de producţie de la început, în timp ce celelalte cheltuieli cresc treptat în cursul ciclului de producţie. În aceste cazuri, coeficientul de corectare al cheltuielilor de producţie se determină după formula:

$$K = \frac{M + (0{,}5 \times c)}{C},$$

în care:

M = costul materiilor prime şi materialelor ce intră în procesul de producţie la începutul ciclului de fabricaţie;

c = celelalte cheltuieli de producţie cu materiale, retribuţii, amortizare, cheltuielile secţiilor etc.;

C = costul de uzină al produsului la sfîrşitul ciclului de producţie.

Calcularea coeficientului de corectare, la întreprinderile industriale care produc o gamă largă de produse, necesită un volum mare de muncă, ceea ce impune simplificarea determinării coeficientului şi a normativului. Pentru aceasta se recurge la repartizarea produselor pe grupe omogene şi la alegerea unui produs reprezentativ din fiecare grupă care trebuie să fie cel cu ponderea cea mai mare şi fără abateri mari de la durata ciclului de fabricaţie. Gruparea produselor se face avîndu-se în vedere identitatea sau asemănarea procesului tehnologic; aceasta determină un ritm relativ egal de creştere a cheltuielilor pentru producţia neterminată şi o durată a ciclului de fabricaţie aproximativ egală. Coeficientul de corectare pentru produsul selectat se calculează după formula analizată mai sus. La întreprinderile care lansează în producţie loturi de fabricaţie pentru determinarea coeficientului de corectare, se are în vedere că o parte din cheltuielile aferente întregului lot se recuperează, începînd cu finisarea şi desfacerea primelor produse din lot. Întreprinderile care au producţie organizată pe loturi de fabricaţie determină coeficientul de corectare după următoarea formulă:

$$K = \frac{[(c_1 \times D) + (c_2 - c_1)d_1 + \ldots + (c_n - c_{n-1})d_{n-1}] - [(r_1 \times t_1) + (r_2 \times t_2) + \ldots + (r_n \times t_n)]}{C \times D}$$

în care:

$r_1, r_2 \ldots r_n$ = cheltuielile de producţie recuperate zilnic înainte de terminarea ciclului de fabricaţie pentru întregul lot;

$t_1, t_2 \ldots t_n$ = numărul de zile de la data recuperării pînă la sfîrşitul ciclului de fabricaţie a întregului lot.

Coeficientul de corectare se micşorează cu sumele recuperate şi în cazul în care cheltuielile cresc uniform pe toată durata ciclului de fabricaţie pentru întregul lot. În acest caz, coeficientul de corectare se calculează după formula:

$$K = \frac{c + C}{2 \times C} - \frac{(r_1 \times t_1) + (r_2 \times t_2) + \ldots + (r_n \times t_n)}{C \times D}.$$

Întreprinderile cu activitate permanentă calculează normativul pentru producţia neterminată pe baza trimestrului cu sarcini maxime, iar cele cu activitate sezonieră pe baza trimestrului cu sarcini minime.

NORMATIVUL PRODUCŢIEI NETERMINATE ÎN CONSTRUCŢII-MONTAJ, cuantum valoric necesar pentru producţia neterminată la activitatea de bază în ramurile construcţii-montaj, foraj şi geologie, cu ajutorul formulei:

$$N = \frac{4 \times SMPN}{VP_b} \times V_{pp},$$

în care:

N = normativul producţiei neterminate pentru activitatea de bază;
4 = numărul de trimestre din an;
$SMPN$ = soldul mediu al producţiei neterminate la activitatea de bază din anul anterior anului de plan, din care s-a scăzut producţia nedecontabilă;
VP_b = valoarea producţiei realizate în anul de bază cu forţe proprii;
V_{pp} = valoarea producţiei anului de plan care se va executa cu forţe proprii.

NORMATIVUL PRODUSELOR FINITE ŞI AL SEMIFABRICATELOR DESTINATE VÎNZĂRII, cuantum de mijloace băneşti necesare pe perioada de timp cît produsele finite şi semifabricatele destinate vînzării se află în magazie, cînd se efectuează operaţiile de sortare şi de formare a partizilor, pentru expediere, precum şi pe timpul cît are loc întocmirea şi depunerea documentelor la bancă şi încasarea contravalorii produselor. **N.** se calculează pentru semifabricate din producţie proprie ce urmează să fie folosite în continuare în procesul de producţie, semifabricatele şi produsele finite destinate vînzării şi pentru perioada de întocmire şi depunere a documentelor de decontare la bancă. În primul rînd se determină *norma de stoc*, după formula:

$$N_s = \frac{C_{pl} \times N_z}{360},$$

în care:

N_s = norma de stoc;
C_{pl} = cantitatea planificată de semifabricate şi produse finite destinate vînzării;
N_z = norma în zile;
360 = numărul de zile dintr-un an calendaristic.

Mărimea stocurilor depinde de tipul de produse fabricate (*omogene* sau *neomogene*), de cantităţile livrate, de modul de obţinere al produselor (le produce individual sau prin cooperare), de modul de livrare (*prin bazele de desfacere sau direct* întreprinderilor) şi de faptul dacă cumpărătorii rămîn aceiaşi sau se schimbă mereu. În toate cazurile se ţine seama de timpul necesar perfectării documentelor de plată

și de depunere a lor la bancă în vederea încasării contravalorii mărfurilor livrate sau, pînă la efectuarea plății de către cumpărător, de primirea unui credit de la bancă la nivelul costurilor de producție. În al doilea rînd se determină *normativul pentru semifabricate și produse finite destinate vînzării*, separat pentru fiecare semifabricat sau produs finit destinat vînzării, după formula:

$$N = \frac{VP \times N_z}{360},$$

în care:

N = normativul;

VP = valoarea produselor finite și a semifabricatelor destinate vînzării, calculată la costul de producție;

N_z = norma în zile;

360 = numărul de zile dintr-un an calendaristic.

Datele privind volumul produselor finite și al semifabricatelor destinate vînzării și cele privind costurile de producție se iau din documentele de plan existente în întreprindere. Făcînd produsul celor doi factori (valoarea produselor finite și a semifabricatelor destinate vînzării și norma în zile) și raportîndu-l la 360, se obține normativul pentru produsul finit respectiv. Prin însumarea normativelor stabilite pentru fiecare produs finit și semifabricat în parte, se obține normativul total la această grupă de mijloace circulante. Întreprinderile industriale calculează separat normativul la semifabricatele destinate consumului propriu și separat pentru semifabricatele și produsele finite destinate vînzării. Valoarea semifabricatelor din producție proprie folosite în procesul de producție, precum și valoarea semifabricatelor și a produselor finite destinate vînzării se află în planul costurilor de producție. Normativul în zile pentru semifabricatele din producția proprie ce urmează să fie folosite în procesul de producție se determină pe baza duratei medii de staționare a semifabricatelor între fazele de fabricație. Dacă durata de staționare între fazele de producție a fost luată în considerare la stabilirea ciclului de fabricație pentru determinarea normativului la producția neterminată, atunci nu se mai calculează normativul pentru semifabricate. În normativul în zile determinat pentru semifabricatele și produsele finite destinate vînzării se cuprinde durata medie de la terminarea procesului de producție și pînă la expedierea acestor produse și perioada de depunere a documentelor spre decontare la unitățile bancare. Durata medie în zile se stabilește pe baza mediei stocurilor zilnice aflate în depozitul de produse finite din ultimele 6—12 luni. În vederea simplificării muncii se determină, pe baza fișei de magazie, *stocurile medii zilnice* de produse finite și semifabricate destinate vînzării existente în depozit. Din acest stoc se scad cantitățile de produse finite și semifabricate destinate vînzării care au influențat creșterea stocurilor și care se datoresc realizării neritmice a planului de producție și de desfacere, cantitățile de produse aflate în magazie, dar care sînt neterminate sau incomplete, produsele refuzate ca fiind necorespunzătoare, stocurile fără mișcare etc. La norma în zile, astfel determinată, se adaugă și timpul necesar pentru întocmirea și depunerea documentelor la bancă, din care se scade timpul reprezentînd întîrzierile peste termenele stabilite pentru întocmirea și înaintarea documentelor la unitatea bancară. În cazul produselor destinate exclusiv exportului, normativul mijloacelor circulante se determină pentru un număr de 2—3 zile necesare întocmirii documentelor în vederea obținerii creditului bancar. Dacă aceleași produse finite se livrează atît pe piața internă cît și pe cea externă, normativul mijloacelor circulante se calculează pentru întreaga cantitate de produse, avîndu-se însă în vedere durata medie de staționare în magazie a produselor destinate beneficiarilor

interni. Durata medie în zile de la terminarea procesului de fabricație și pînă la expedierea produselor finite și a semifabricatelor destinate vînzării se calculează pe baza stocurilor zilnice ce se află în magaziile de produse finite ale întreprinderii. Determinarea stocului mediu zilnic se operează cu ajutorul formulei:

$$S_{mz} = \frac{S_z}{Z},$$

în care:

S_{mz} = stocul mediu zilnic;
S_z = stocurile zilnice;
Z = numărul de zile al perioadei pentru care se calculează normativul.

Stocul zilnic de semifabricate și de produse finite destinate vînzării se determină cu ajutorul formulei:

$$S_z = Si + I - E,$$

în care:

S_z = stocul zilnic;
Si = stocul inițial;
I = intrările zilnice în depozitul de semifabricate și produse finite destinate vînzării;
E = expedierile zilnice de semifabricate și produse finite.

În vederea determinării stocului mediu zilnic de produse finite și de semifabricate destinate vînzării, întreprinderile industriale folosesc datele din fișa de magazie. Durata păstrării în magazie a semifabricatelor și a produselor finite destinate vînzării se determină după următoarea formulă:

$$D_{pm} = \frac{S_{mz}}{V_{pmz}},$$

în care:

D_{pm} = durata păstrării în magazie a semifabricatelor și a produselor finite;
S_{mz} = stocul mediu zilnic valoric;
V_{pmz} = valoarea producției medii zilnice.

După determinarea normativului valoric total, necesar pentru semifabricate și produsele finite destinate vînzării, care în fapt reprezintă normativul mediu anual, întreprinderile industriale calculează normativul în zile, utilizînd formula:

$$N_z = N_v : \frac{V_{pm}}{360},$$

în care:

N_z = normativul în zile;
N_v = normativul valoric total;
N_{pm} = valoarea producției marfă, exprimată în costuri de producție, din care se deduc cheltuielile de transport pentru produsele livrate loco-client și valoarea reparațiilor capitale în regie.

Determinarea normativului în zile este necesară pentru calcularea normativelor trimestriale la semifabricate și produse finite destinate vînzării în situația centralizatoare a mijloacelor circulante. Prin însumarea normativelor fiecărei grupe de elemente ale mijloacelor circulante supuse normării se obține normativul total mediu anual de mijloace circulante al întreprinderii industriale, care se trece în bugetul său de venituri și cheltuieli. După determinarea normativului total mediu anual al mijloacelor circulante, se determină *normativul minim de finanțat* (→).

NORMATIVUL VALORIC, indicator prevăzut în normativele tehnice, pe care unitățile economice îl au în vedere la efectuarea reparațiilor capitale. **N.v.** reprezintă raportul procentual între costul normat al reparației capitale și valoarea de înlocuire a mijlocului fix (sau prețul ferm pentru reparațiile capitale la care sînt stabilite asemenea prețuri). **N.v.** total al reparației capitale nu poate depăși 60% din valoarea de înlocuire a mijlocului fix. → și *reparație capitală.*

NORMĂ 1. Regulă obligatorie, stabilită prin lege, regulament, instrucțiune, dispoziție oficială etc. **2.** Cantitatea de valori materiale sau suma de bani necesară fabricării unei unități de produs sau efectuării cheltuielii pe un indicator.

NORMĂ ANALITICĂ DE AMORTIZARE, n. ce se stabilește separat și diferențiat pe categorii de mijloace fixe, omogene sub aspectul caracteristicilor tehnico-funcționale. Pentru același mijloc fix norma trebuie să fie astfel calculată încît să corespundă duratei de funcționare a mijlocului fix respectiv și să asigure reproducția lui simplă. **N.a.** de **a.** se aplică asupra valorii medii anuale a categoriilor mijloacelor fixe, respectiv la valoare de inventar, ponderată cu timpul exprimat în luni întregi, în care mijloacele fixe se află la dispoziția unității economice. **N.a.** de **a.** se stabilește prin lege și se prezintă ca un raport între valoarea de inventar a unui mijloc fix și durata lui normată de întrebuințare. Norma analitică anuală se determină cu ajutorul formulei:

$$N_a = \frac{V_i \times 100}{V_i \times D_n} = \frac{100}{D_n},$$

în care:

N_a = norma analitică anuală de amortizare;

V_i = valoarea de inventar a mijloacelor fixe;

D_n = durata normată de funcționare a mijlocului fix.

Dacă un mijloc fix are, de exemplu, o durată normată de serviciu de 25 de ani, atunci norma legală de amortizare este de 4%. Norma legală de amortizare se mai poate calcula pornind de la suma anuală a amortizării și de la durata de serviciu a mijloacelor fixe, cu ajutorul formulei:

$$S_{aa} = \frac{V_a}{D_n},$$

în care:

S_{aa} = suma anuală de amortizare;

V_a = valoarea de amortizat;

D_n = durata normată de serviciu.

Dacă se raportează suma anuală a *amortizării* la valoarea de inventar a mijloacelor fixe se obține **n.a.** de **a.** cu ajutorul formulei:

$$N_a = \frac{S_{aa}}{V_i},$$

în care:

N_a = norma analitică de amortizare;

V_i = valoarea de inventar a mijloacelor fixe.

N.a. de **a.** servește la întocmirea planului de amortizare pentru primul an din cadrul fiecărui plan cincinal de dezvoltare economico-socială a unităților economice de stat, la elaborarea planului de amortizare în anul în care au loc reorganizări de întreprinderi prin fuziune, absorbție sau divizare totală sau parțială, precum și în anii în care valoarea medie anuală a mijloacelor fixe prezintă diferențe, în plus sau în minus, mai mari de 25% față de valoarea medie anuală a mijloacelor fixe din anul în care se determină norma unică de amortizare. → și *normă de amortizare; normă unică de amortizare.*

NORMĂ CENTRALIZATĂ DE CHELTUIELI, însumare a *normelor combinate* (→), și folosirea în paralel a unor anumiți *indicatori generalizați*. Ea exprimă cheltuieli medii pe indicator, iar pe baza lor se poate determina planul tip de cheltuieli. De ex. pe școală, pe spital etc.

NORMĂ COMBINATĂ (COMPUSĂ, COMPLEXĂ) DE CHELTUIELI, suma *normelor individuale* necesare pentru întreținerea unui elev, student, pat de spital (un bolnav), lucrător etc., care asigură desfășurarea normală a activității instituției bugetare pe un an bugetar (de exemplu, suma normelor de hrană, de medicamente, întreținere, iluminat etc., necesare deservirii unui pat de spital). **N.c.** de **c.** cuprinde și norma retribuției ce se determină pe baza statelor și tarifelor de retribuții aprobate, la care se adaugă sporurile stabilite prin lege. **N.c.** de **c.** sînt grupate pe paragrafe ale clasificației bugetare ca o medie valorică sau prin însumarea normelor individuale. Aceste norme se folosesc, îndeosebi, la elaborarea și verificarea planurilor centralizate de cheltuieli, la efectuarea centralizată a unor calcule preliminate pe baza indicatorilor anului de plan, la repartizarea cheltuielilor aprobate pe unitățile subordonate etc.

NORMĂ CURENTĂ, cantitate de materiale eliberată din depozit necesară fabricării produselor; timpul optim consumat pentru fabricarea unui produs, pe baza căruia sînt retribuiți lucrătorii. **N.c.** rămîne de multe ori neschimbată în cursul unui trimestru sau chiar al unei perioade mai îndelungate. Ea se modifică datorită perfecționării utilajelor, îmbunătățirii proceselor tehnologice, organizării producției etc.

NORMĂ DE AMORTIZARE, mărime legală anuală a amortizării, calculată în concordanță cu uzura fizică și morală la 100 lei mijloace fixe. Volumul anual al amortizării reprezintă compensarea uzurii mijloacelor fixe care se include în costul produselor fabricate în anul respectiv sau în cheltuielile de circulație. Stabilirea **n.** de **a.** se face pe baza duratei de serviciu normală și a ritmului uzurii mijloacelor fixe. → și *durata de serviciu normală; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare.*

NORMĂ DE AMORTIZARE DESCRESCĂTOARE, mărime valorică al cărei nivel este mai ridicat la începutul duratei normate de serviciu și care scade pe măsura

înaintării în timp. **N.** de **a.d.** este recomandată de către unii economiști pentru amortizarea într-un termen mai scurt a mijloacelor fixe care sînt afectate mai mult de efectele uzurii morale, cum sînt mașinile. Aplicarea acestei norme de amortizare nu asigură constanța costurilor de producție.

NORMĂ DE AMORTIZARE PE ORA DE FUNCȚIONARE, mărime valorică calculată în lei pe ora de funcționare pentru mijloacele fixe a căror durată normată de serviciu se exprimă atît în ani, cît și în ore de funcționare, cu ajutorul formulei:

$$N_{of} = \frac{V_i}{D_{no}},$$

în care:

N_{of} = norma de amortizare exprimată în lei pe ora de funcționare;

V_i = valoarea de inventar a mijlocului fix;

D_{no} = durata normată de serviciu exprimată în ore de funcționare.

Această normă se folosește la calcularea și recalcularea amortizării pentru tractoare, combine, principalele mașini-unelte și utilaje de construcții etc. → și *amortizare; durata de serviciu normată; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare; normativ anual în ore de funcționare; recalculare a amortizării.*

NORMĂ DE APROVIZIONARE GRUPATĂ, cuantum material stabilit pe baza normelor de consum individual, ponderat cu producția din perioada în care se planifică norma respectivă. Se calculează pe grupe de materiale sau de produse și servește la întocmirea planurilor de aprovizionare după o anumită nomenclatură, precum și pentru examinarea ansamblului de materiale sau produse consumate.

NORMĂ DE APROVIZIONARE INDIVIDUALĂ, cantitatea dintr-un material necesară pentru obținerea unei unități de produs finit cu un anumit utilaj, într-o perioadă determinată de timp.

NORMĂ DE ASIGURARE, mărimea sumei asigurate stabilită prin lege, calculată pe unitatea de obiect de asigurare (pe m^2 de suprafață construită, pe ha după felul culturilor, pe cap de animal etc.), în cazul asigurărilor prin efectul legii. De regulă, **n.** de **a.** este mai mică decît valoarea reală unitară a bunului ce se asigură. Diferența dintre valoarea reală unitară și **n.** de **a.** se poate asigura facultativ. Prin înmulțirea **n.** de **a.** cu numărul unităților obiectului de asigurat se obține suma asigurată pentru bunul cuprins în asigurare. → și *evaluare de asigurare; sumă asigurată.*

NORMĂ DE CHELTUIELI, cantitate de valori materiale sau de mijloace bănești, stabilită prin acte normative, necesară pentru o unitate de calcul (un indicator) (numărul de elevi, de studenți, numărul de paturi de spital, funcția medicală etc.) specifică unor instituții bugetare. **N.** de **c.** asigură dimensionarea justă a cheltuielilor în funcție de indicatorii fiecărei instituții, realizează o unitate în planificarea cheltuielilor instituțiilor de același fel, elimină arbitrariul în planificarea acestor cheltuieli, înlesnesc efectuarea analizei proiectelor planurilor de cheltuieli și permit exercitarea controlului asupra activității instituțiilor bugetare.

NORMĂ DE CONSUM, cantitatea maximă planificată pe baze științifico de materii prime, materiale, combustibil, energie etc., necesară fabricării unei unități de produs sau obținerii unui serviciu; ea se exprimă, după caz, în tone, Kg, m^2, KWh etc.

◇ **N.e. specific,** cantitatea de materii prime, materiale etc., necesare fabricării unei anumite unități de produs; ea trebuie respectată și pe cît posibil micșorată, fără a dăuna însă calității produsului. ◇ **N. de e. tehnologic,** cantitatea de materiale, combustibil, energie etc., stabilită a se consuma în procesul tehnologic, de la secții și ateliere, într-o anumită perioadă de timp, pentru fabricarea unei unități de produs. **N. de c.t.** cuprinde atît materialele care se regăsesc în produsele finite, cît și pierderile tehnologice.

NORMĂ DE ÎNCĂRCARE ȘI DESCĂRCARE, cantitatea de marfă prevăzută în contractul de transport care poate fi încărcată sau descărcată într-o zi; pe baza acestei *norme* se stabilesc *staliile* (→).

NORMĂ DE PERISABILITATE, *mărime recunoscută* ca normală, pentru stabilirea pierderii naturale din greutatea sau volumul mărfii, datorită uzării, pierderilor etc. în timpul transportului, conservării sau folosirii mărfurilor.

NORMĂ DE STOC (ÎN ZILE), numărul de zile pentru care unitățile economice își asigură un stoc din fiecare materie primă, materiale și combustibili. Mărimea **n. de s.** depinde de frecvența lucrărilor, distanța de la furnizor la cumpărător, mijloacele de transport utilizate și costul transportului, de timpul necesar pentru analiză, sortare, condiționare și pentru pregătirea materiilor prime și a materialelor necesare producției. La stabilirea **n. de s.** se au în vedere: intervalul dintre două livrări (perioada de aprovizionare), căreia îi corespunde stocul curent; numărul de zile necesare pentru analiză, sortare, condiționare, curățire, uscare, pregătire pentru producție, căreia îi corespunde stocul pentru realizarea acestor operații; numărul de zile necesare transportării materiilor prime și materialelor de la depozitul central la unitatea productivă pentru care se constituie un stoc corespunzător; numărul de zile pentru care se constituie stocul de siguranță; numărul de zile pentru care se formează stocul de iarnă. Elementele componente ale **n. de s.** sînt: *a) Intervalul dintre livrări (perioada de aprovizionare) pentru care se constituie stocul curent.* Intervalul dintre livrări se determină pe baza termenelor prevăzute în contractele economice. Intervalele dintre livrări trebuie studiate temeinic, ținîndu-se seama de condițiile concrete ale fiecărei întreprinderi, pentru a se stabili intervalul optim cu ajutorul căruia să se evite stocurile supranormative și să se asigure accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante. Practica financiară din țara noastră a arătat că nu este necesar ca la calcularea normativului de mijloace circulante și mai ales la finanțarea acestuia să se ia în considerare întregul interval mediu dintre livrări, deoarece aprovizionarea se realizează cu numeroase materii prime și materiale de la mulți furnizori și la termene diferite, ceea ce înseamnă că, foarte rar pot coincide zilele achitării facturilor tuturor furnizorilor. Pe această bază, pentru a se asigura corelația justă între mărimea stocurilor fizice și înzestrarea cu fonduri bănești, norma de stoc se corectează cu un coeficient de 50%, ceea ce înseamnă că se finanțează numai 50% din stocul curent; aceasta va contribui la determinarea corectă, la accelerarea vitezei de rotație și la eliberarea de mijloace circulante. Pentru unitățile economice care folosesc un număr limitat de materii prime și materiale și care se aprovizionează de la cîțiva furnizori, precum și în alte cazuri justificate, normativul se poate determina într-un cuantum superior limitei de mai sus, însă numai pe baza documentației prezentate și aprobată de organele superioare. Ținînd seama de considerentele arătate, trebuie făcută distincție între stocul fizic de materii prime, materiale etc. și normativul care exprimă necesarul de fonduri bănești. *b) Numărul de zile pentru care se formează stocul necesitat de analiză, sortare și pregătirea pentru producție.* Majoritatea materiilor prime, materialelor etc., sosite la întreprinderea cumpărătoare, nu pot fi folosite imediat în producție, ci sînt supuse, în prealabil, unor operațiuni de sor-

tare, curățire, uscare, analiză de laborator etc., în scopul obținerii calității reclamate de procesul de producție. Există și cazuri cînd materiile prime sosite nu corespund întocmai necesităților producției și, de aceea, se supun, în prealabil, unor prelucrări (sortare, îndreptare, tăiere, tratarea cu anumite substanțe chimice, stingerea varului și păstrarea lui în groapă la întreprinderile de construcții, uscarea lemnului în industria de mobilă). Timpul pentru care se constituie stocul (rezerva) de condiționare este determinat tocmai de numărul de zile necesare efectuării acestor operații; desigur, rezerva de condiționare nu se constituie pentru acele elemente de mijloace circulante care nu necesită operațiuni de pregătire înainte de trecerea în producție. Durata timpului de condiționare diferă de la un fel de materie primă la alta, precum și de procedeele tehnologice utilizate. Întreprinderile folosesc soluții moderne pentru micșorarea perioadei de condiționare a materiilor prime și materialelor necesare producției. În acest scop, ele dispun de instalații de condiționare și laboratoare, folosesc metode perfecționate de analiză, uscare etc. O importanță deosebită pentru reducerea timpului de condiționare o are expedierea de către furnizori a unor materii prime și materiale de calitate corespunzătoare și într-o anumită formă de prelucrare, precum și livrarea completă și în cantitățile necesare a materiilor prime și materialelor. Lipsa unui singur component necesar producției face imposibilă introducerea în producție a unor cantități importante de materii prime, materiale etc. *c) Numărul de zile necesar transporturilor interioare.* În unitățile economice se constituie un stoc corespunzător de materii prime și materiale, pe baza luării în calcul a numărului de zile necesare transportării materialelor nevagonabile de la depozitul central pînă la depozitul întreprinderii din subordine, care consumă materiile prime și materialele respective. *d) Numărul de zile pentru care se constituie stocul (rezerva) de siguranță (tampon).* În economia socialistă, aprovizionarea întreprinderilor se desfășoară planificat, pe baza contractelor economice de lungă durată, ceea ce determină o continuitate a procesului de producție în întreprinderile beneficiare. Sînt situații cînd acest proces poate fi stînjenit sau chiar întrerupt, datorită sosirii unor materiale necorespunzătoare calitativ sau ca urmare a primirii lor cu întîrziere, din vina furnizorului sau din cauza unor deficiențe în transporturi. Pentru prevenirea eventualelor întreruperi ale procesului de producție și a consecințelor negative ce pot decurge din astfel de situații, se constituie un stoc minim de materii prime, materiale etc. Unitățile economice au datoria să calculeze stocurile de siguranță în funcție de condițiile concrete de aprovizionare și producție. În acest scop ele au în vedere experiența anilor precedenți și posibilitățile de îmbunătățire a aprovizionării în anul de plan. Numărul de zile pentru care se creează stocul de siguranță se calculează numai pentru materiile prime și materialele care sînt necesare din punct de vedere tehnic și economic. Norma în zile, în funcție de care se calculează stocul de siguranță, depinde, evident, de frecvența și volumul abaterilor înregistrate în procesul de aprovizionare. Numărul de zile pentru care se constituie stocul de siguranță trebuie astfel stabilit încît să evite imobilizările și să stimuleze folosirea eficientă a mijloacelor circulante. Stocul de siguranță este intangibil, el putînd fi consumat numai în cazuri bine justificate și cu aprobarea organelor superioare, în scopul asigurării continuității producției. *e) Stocul de iarnă.* Numărul de zile și, respectiv, cantitatea de materii prime și materiale necesare asigurării continuității procesului de producție în perioada în care, datorită condițiilor climatice, nu sînt posibile exploatarea și transportul acestora (cocs, antracit, calcar, pirită, balast, minereu etc.) în condiții normale.

NORMĂ DE VENIT IMPOZABIL, mărimea venitului impozabil stabilită prin lege pe unitatea de măsură pentru anumite categorii de obiecte impozabile (de exemplu, pe un hectar cu o anumită cultură, diferențiat pe zone pedoclimatice din țară și pe categorii de folosință a terenului, pe meserii etc.). **N. de v.i.** se determină

avîndu-se în vedere datele medii cu privire la producția din anii anteriori și pe baza unor calcule estimative, de sondaj, efectuate în anul impunerii. Astfel de norme pot fi valabile un an sau mai mulți ani. Pentru ca venitul impozabil ce se calculează să fie cît mai aproape de veniturile reale, organele locale pot majora sau diminua norma de venit în anumite limite. **N.** de **v.i.** sînt stimulatorii pentru producători, simplifică munca de impunere și înlătură subiectivismul în calcularea impozitelor.

NORMĂ FINANCIARĂ, exprimare valorică a normei materiale; se stabilește prin înmulțirea cantității cu prețul oficial. **N.f.** poate rezulta și din anumite calcule financiare privind stabilirea unei cheltuieli (de exemplu, diurna de deplasare nu are la bază o expresie cantitativă de materiale). **N.f.** sînt *normele bugetare,* stabilite pentru cheltuielile care se acoperă integral de la buget și *normele extrabugetare* care se acoperă din alte venituri (de exemplu, creșele și căminele de zi își acoperă cheltuielile cu o parte din bugetul statului și o alta din veniturile lor proprii rezultate din contribuția părinților care au copii la aceste instituții). Prin înmulțirea **n.f.** determinată pe fiecare indicator (elev, student, m^2, m^3, pat de spital etc.), cu numărul indicatorilor, se obțin cheltuielile totale la articolul respectiv din bugetul de venituri și cheltuieli al instituției bugetare.

NORMĂ INDICATIVĂ DE CHELTUIELI (ORIENTATIVĂ, FACULTATIVĂ) reprezintă medii ale consumurilor de materiale și cheltuieli efectuate de instituțiile bugetare; nu se determină obligatoriu, ea putînd fi depășită în cazuri justificate și aprobate de organele ierarhice superioare. **N.i.** se folosesc, de exemplu, la determinarea cheltuielilor pentru încălzit care diferă în funcție de temperatura necesară încăperilor la anumite instituții (creșe, spitale, școli etc.), de felul combustibilului folosit, de durata încălzirii, care sînt diferite în nordul țării de cele din sudul țării. **N.i.** se folosesc și la determinarea cheltuielilor privind iluminatul, consumul de medicamente, pentru procurarea de cărți necesare bibliotecilor, a cheltuielilor administrativ-gospodărești etc. **N.i.** sînt elaborate și aprobate de Ministerul Finanțelor pe baza propunerilor instituțiilor bugetare. Aceste norme contribuie la prevenirea risipei, la finanțarea uniformă a instituțiilor de același fel, la prevenirea subiectivismului în determinarea cerințelor și fondurilor, la simplificarea activității de planificare și finanțare.

NORMĂ INDIVIDUALĂ DE CHELTUIELI (SIMPLĂ, DETALIATĂ) se stabilește pe fiecare fel de cheltuială în parte (hrană, medicamente, combustibil, apă, iluminat, telefon, telegraf etc.) și pe subdiviziunile cadrului comun al clasificației bugetare. Elaborarea acestor norme se face pe baza experienței instituțiilor, cît și a unor criterii științifice privitoare la îmbunătățirea modului de normare a cheltuielilor. Cu ajutorul lor se verifică dacă bugetul de venituri și cheltuieli a fost elaborat judicios.

NORMĂ ÎN VIGOARE, → **NORMĂ CURENTĂ.**

NORMĂ MATERIALĂ, totalul cheltuielilor materiale ce se pot efectua pentru o unitate de produs și care este exprimată în etalon natural. ◇**N.m. de cheltuieli,** cantitatea de valori materiale sau de servicii necesară satisfacerii unei cerințe determinate pe o unitate de măsură (de exemplu, cantitatea de alimente și hrană pentru un bolnav pe o zi, cantitatea de lemne sau alt combustibil necesară pentru încălzirea unui m^3 încăpere, cantitatea de energie electrică pentru iluminatul unui m^2, cantitatea furniturilor de birou necesară pentru un lucrător etc.), în vederea desfășurării normale a activității instituțiilor bugetare. **N.m.** de **c.** stabilită pe o zi sau pe un an, se folosește în planificarea cheltuielilor instituțiilor bugetare și se aprobă de către

organele superioare de specialitate care ţin seama de importanţa cheltuielilor şi de influenţa condiţiilor locale asupra lor. **N.m.** de c. se determină pe baza criteriilor ştiinţifice, avîndu-se în vedere şi experienţa anilor precedenţi, condiţiile geografice, de climă şi economice ale instituţiilor bugetare finanţate.

NORMĂ MEDIE ÎN ZILE, numărul mediu de zile în care o parte din mijloacele circulante se află în sfera aprovizionării; se determină după formula:

$$Nmz = 360 : \frac{Npa}{Nma},$$

în care:

Nmz = norma medie în zile;

Npa = necesarul valoric anual pentru realizarea planului de producţie;

Nma = normativul mediu anual al mijloacelor circulante.

NORMĂ OBLIGATORIE se stabileşte prin lege, decret, H.C.M., decizii ministeriale, instrucţiuni sau prin dispoziţiile organelor ierarhice şi nu poate fi modificată sau schimbată de către ordonatorii de credite (de exemplu, tarifele de retribuţii, alocaţiile de hrană, alocaţiile de stat pentru copii, bursele etc.). De regulă, **n. o.** sînt unice pe întreaga ţară. Există şi **n.o.** diferenţiate în funcţie de mediul urban sau rural unde sînt domiciliaţi beneficiarii (alocaţia de stat pentru copii, ajutorul social etc.). **N.o.** evită aprecierile subiective, fac posibilă o planificare reală şi, deci, o determinare a cheltuielilor pe baza indicatorilor planificaţi. **N.o.** sînt folosite atît în planificarea, cît şi în executarea cheltuielilor.

NORMĂ PLANIFICATĂ, cuantum de cheltuieli prevăzute în plan şi luate în considerare la calcularea costului de producţie.

NORMĂ PROGRESIVĂ se stabileşte pe baza normelor tehnice, avînd în vedere cheltuiala de timp de muncă pe unitatea de produs sau pentru executarea unei anumite operaţii, producţia pe unitatea de timp, *norma de producţie*, consumul materialelor de bază şi auxiliare, consumul de combustibil şi energie etc. → şi *normă de consum*.

NORMĂ SUMARĂ, plan de cheltuială tip. Se deosebeşte de *normă combinată* (→) prin faptul că nu se întocmeşte luînd ca bază unitatea convenţională de calcul pe elementele componente ale instituţiei, ci pe întreaga instituţie.

NORMĂ UNICĂ DE AMORTIZARE, n. determinată pentru totalitatea mijloacelor fixe, prin raportarea totalului fondului anual de amortizare la totalul valorii medii anuale a mijloacelor fixe, potrivit următorului calcul:

$$Nu = \frac{tA \times 100}{tVma},$$

în care:

Nu = norma unică de amortizare;

tA = totalul valoric al mijloacelor fixe de amortizat anual;

$tVma$ = totalul valorii medii anuale a mijloacelor fixe.

În mod similar, se calculează **n.u.a.** şi pentru totalul mijloacelor fixe utilizate, după expirarea duratei de serviciu normale. **N.u.** de a. serveşte la întocmirea planului

de amortizare în anii în care valoarea medie anuală a mijloacelor fixe nu prezintă diferenţe, în plus sau în minus, mai mari de 25%, faţă de valoarea medie anuală a mijloacelor fixe din anul în care se determină această normă. **N.u.** de **a.** simplifică foarte mult activitatea financiară privind calculul amortizării, al planificării şi cuprinderii amortizării în costuri. Ea prezintă însă inconvenientul economic al exactităţii determinării amortizării, putînd da naştere la supra sau subamortizare.

NORMARE, procedură de stabilire a normelor sau regulilor privind modul cum trebuie să se execute o anumită lucrare sau după care trebuie să fie condus un anumit domeniu de activitate.

NOSTRO, cont deschis de o bancă la corespondentul său din străinătate, în care se înregistrează toate operaţiunile băncii titulare. Evidenţa operaţiunilor **n.** se ţine pe baza unui contract încheiat între părţi, care prevede şi valuta de înregistrare a operaţiunilor de încasări şi plăţi. Din contul **n.** se plătesc dobînzile şi comisioanele pentru operaţiunile efectuate. → şi *cont „nostro"*.

NOTĂ, înregistrare: consemnare în scris. ◇**N. de calcul,** componentă a bugetului de venituri şi cheltuieli al instituţiei bugetare în care se calculează şi se dimensionează corect cuantumul cheltuielilor instituţiei bugetare pe anul respectiv. **N. de c.** contribuie la înfăptuirea lucrărilor de planificare financiară, permite efectuarea de studii, analize şi comparaţii la instituţii de acelaşi fel înlesnind centralizarea cheltuielilor pe subdiviziunile clasificaţiei bugetare, permite efectuarea unui control eficient asupra propunerilor de cheltuieli privind necesitatea, eficacitatea şi oportunitatea fiecărei cheltuieli, precum şi analiza şi studiul comparativ al cheltuielilor în vederea raţionalizării lor etc. → şi *planul cheltuielilor administrativ-gospodăreşti.* ◇ **N. de comandă,** document component al *documentaţiei tehnico-economice* (→) pentru investiţii prin care se stabilesc: capacitatea exprimată în unităţi fizice, necesitatea, oportunitatea, eficienţa economică şi indicatorii tehnico-economici limită ai obiectivului de investiţii — comparativ cu obiective similare, cu performanţe tehnico-economice ridicate din ţară şi străinătate — tehnologia, profilul de producţie, calitatea şi caracteristicile produselor, durata şi etapele de realizare, amplasamentul, natura combustibililor folosiţi, modul de asigurare a materiilor prime, combustibililor şi energiei, modul de desfacere a produselor (pe piaţa internă şi la export), limita maximă a consumurilor specifice de materii prime, materiale, combustibili şi energie, cooperările în zonă, diferite elemente şi indici de plan general. **N. de c.** precizează şi proiectele tip de construcţii pe baza cărora se vor executa obiectivele componente ale investiţiei şi se elaborează de către ministere, celelalte organe centrale, centrale economice, întreprinderi, comitetele şi birourile executive ale consiliilor populare, de către unităţile de cercetare ştiinţifică, inginerie tehnologică şi de proiectare. **N. de c.** se elaborează cu respectarea *planului cincinal de investiţii* (→), fundamentîndu-se pe diferite studii, cercetări, calcule de eficienţă etc. **N. de c.** se examinează în consiliile sau comisiile tehnico-economice, se dezbat şi se însuşesc de consiliile de conducere ale ministerelor şi celorlalte organe centrale, consiliile oamenilor muncii din centrale şi întreprinderi sau de către comitetele ori birourile executive ale consiliilor populare, după caz. **N. de c.** întocmite pentru obiective de investiţii importante se aprobă prin decret prezidenţial pentru fiecare obiectiv în parte şi de către organele de conducere colectivă ale ministerelor, centralelor, întreprinderilor sau de către comitetele executive ale consiliilor populare ale judeţelor şi municipiului Bucureşti. ◇**N. de constatare,** document bilateral de control în care se consemnează obiectivele verificate care pot să-şi schimbe — prin curgerea timpului —, forma, volumul, conţinutul sau acele fapte care ulterior n-ar mai putea fi probate (lipsuri temporare constatate la locul de muncă, recepţionarea sau păstrarea în condiţii necorespunzătoare a unor mărfuri etc.). → şi *proces-verbal de control.* ◇**N. explicativă,** document

ce se anexează la procesul-verbal de control (principal) care cuprinde, sub formă de întrebări și răspunsuri, explicațiile ce le dau persoanele vinovate de deficiențele constatate. **N.e.** are natura unei declarații și se solicită în toate cazurile în care abaterile sînt pasibile de sancțiuni, imputații sau care constituie fapte penale. ◇**N. de expunere a concluziilor verificării,** document ce se întocmește de către organele de control în situațiile în care în unitatea controlată nu se constată nici un fel de deficiențe și cînd nu se mai întocmește procesul-verbal de control. În această notă se consemnează obiectivele, documentele, operațiile și perioada verificării. → și *proces-verbal de control.* ◇**N. de fundamentare tehnico-economică,** document întocmit de beneficiarii de investiții în vederea cuprinderii obiectivelor respective în planul cincinal de investiții. **N. de f. t.-e.** stabilește necesitatea și oportunitatea investiției, în condițiile utilizării depline a capacităților existente și asigurării desfacerii producției pe piața internă și externă, precizează sursele de procurare a materiilor prime, combustibililor, energiei, utilajelor, tehnologiile de fabricație, amplasamentul, etapele de execuție; costul și eficiența lucrărilor, comparativ cu obiectivele similare, cu performanțele tehnico-economice din țară și din străinătate. **N. de f. t.-e.** este examinată și apoi însușită de către Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Finanțelor și Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe. ◇**N. de prezentare,** document întocmit de echipa de control în care se consemnează elementele care nu sînt cuprinse în procesul-verbal și în celelalte documente de control. **N. de p.** este un document semnat numai de echipa de control și cuprinde: persoanele care au emis dispoziții generatoare de deficiențe și cărora trebuie să li se stabilească răspunderi; propuneri pentru aplicarea de sancțiuni persoanelor vinovate; măsuri pentru lichidarea și preîntîmpinarea deficiențelor; explicarea situației reale în cazurile în care persoanele care au comis abateri au făcut obiecții și au refuzat semnarea procesului-verbal, aprecieri în legătură cu activitatea generală a unității controlate, concluzii. → și *proces-verbal de control.* ◇**N. informativă,** document în care persoanele cunoscătoare ale împrejurărilor în care s-au produs deficiențe dau informații asupra modului cum s-au manifestat neajunsurile, cauzele și persoanele vinovate. **N.i.** se anexează la procesul-verbal de control.

NOUA ORDINE ECONOMICĂ INTERNAȚIONALĂ, instituirea unui nou sistem de raporturi economice între state, elaborarea și adoptarea unui nou cod de comportare economică internațională care să conducă la lichidarea politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, înlăturarea decalajelor care împart lumea în țări sărace, subdezvoltate și țări bogate, eradicarea foametei, creșterea rolului și democratizarea Organizației Națiunilor Unite și a celorlalte organisme internaționale, dezarmarea generală și, în primul rînd, dezarmarea nucleară, înlăturarea războiului nimicitor din viața popoarelor. Perpetuarea subdezvoltării limitează posibilitățile de creștere și în țările avansate, generează și stimulează instabilitatea economică, alimentează fenomenele de criză sub variatele lor aspecte, cum sînt: stagnare, șomaj, inflație, criza materiilor prime și a surselor de energie, criza valutar-financiară etc. În elucidarea și cristalizarea conceptului **n.o.e.i.,** în elaborarea strategiei privind înfăptuirea acestui măreț obiectiv al lumii contemporane, Partidul Comunist Român, secretarul său general și președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au adus o contribuție substanțială, creatoare, care, pe plan mondial se bucură de o înaltă și unanimă apreciere. Congresul al XI-lea al P.C.R., care a adoptat și Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, a elaborat un larg și cuprinzător program de acțiune în vederea instaurării unei noi ordini economice internaționale, în care se preconizează: respectarea dreptului tuturor țărilor de a fi pe deplin stăpîne pe bogățiile naționale, de a le folosi în interesul propriu, asigurîndu-se exercitarea de către fiecare popor a controlului național asupra propriilor bogății, asupra tuturor

acțiunilor de cercetare, prospectare și valorificare a acestora; prioritatea eforturilor proprii, mobilizarea intensă a potențialului material și uman al fiecărei țări, alocarea unei însemnate părți din venitul național pentru dezvoltare, paralel cu o largă cooperare internațională, egală în drepturi, echitabilă și avantajoasă reciproc; statornicirea unui raport just între prețurile materiilor prime și prețurile produselor industriale; soluționarea crizei alimentare mondiale, crearea unui fond de produse agroalimentare; accesul larg al tuturor statelor la cuceririle științei și tehnicii contemporane; accesul tuturor țărilor la sursele de energie, paralel cu accesul la tehnologia modernă în cadrul unei colaborări reciproc avantajoase pentru toate statele; sprijin concret țărilor în curs de dezvoltare în formarea de cadre naționale; înlăturarea barierelor și discriminărilor în comerțul și cooperarea economică internațională, liberalizarea comerțului exterior; asigurarea stabilității monetare și crearea unui sistem valutar-financiar echitabil. Referindu-se în mod expres la necesitatea instaurării unei **n.o.e.i.**, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că: „Realizarea unei noi ordini economice internaționale este un factor determinant în dezvoltarea întregii civilizații umane, contemporane, în asigurarea reală a unei păci trainice în lume". → și *noua ordine monetară și financiară internațională*.

NOUA ORDINE MONETARĂ ȘI FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ, concept de politică monetară și financiară al cărei conținut implică soluționarea problemelor *monetar-financiare internaționale* într-un spirit nou, pe baza statornicirii unor relații democratice între state, pe deplina egalitate în drepturi și echitate. În Declarația difuzată la cea de-a VII-a sesiune extraordinară a Adunării generale O.N.U. din sept. 1975 s-a arătat că în concepția României, **n.o.m.** și **f.i.** constă în „desfășurarea pe baze stabile a relațiilor valutar-financiare, cristalizarea unui nou sistem monetar internațional, sănătos și echitabil, care să asigure întărirea monedelor naționale, statornicirea unor cursuri de schimb reale, fundamentate economic, să creeze premisele unei mai mari stabilități a cursurilor valutare și ale perfecționării sistemului de credite". **N.o.m.** și **f.i.** trebuie astfel instituită încît să contribuie la realizarea noii ordini economice internaționale, să aibă în vedere finanțarea dezvoltării, în sensul găsirii surselor de finanțare și al repartizării lor judicioase pentru lichidarea stării de subdezvoltare; o nouă ordine în relațiile valutar-financiare internaționale, în sensul elaborării și aplicării unui nou sistem monetar internațional corespunzător cerințelor actuale și o nouă ordine pe plan instituțional, în sensul unei noi organizări a *Fondului Monetar Internațional* (→) ca organism de supraveghere și sprijinire a aplicării noului sistem monetar internațional. Concepția României este mai largă decît aceea care a stat la baza lucrărilor desfășurate pînă acum în cadrul F.M.I. Lichidarea subdezvoltării — în concepția României — apare ca o preocupare centrală, ca un obiectiv primordial al noii ordini economice internaționale. Ca urmare — deși egalizarea relativă a nivelurilor de dezvoltare trebuie să fie în primul rînd rezultatul eforturilor proprii ale țărilor rămase în urmă, sprijinul internațional sub forma finanțării dezvoltării trebuie să fie o componentă indispensabilă și prioritară a **n.o.m.** și **f.i.** În acest sens este necesar să se majoreze substanțial fondurile pentru finanțarea dezvoltării, să se îmbunătățească mecanismul de colectare și distribuire a fondurilor; să se orienteze mai eficient aceste fonduri, să se creeze condiții de finanțare cît mai apropiate de cerințele și posibilitățile țărilor rămase în urmă. Finanțarea dezvoltării nu este un act de caritate, ci un sprijin real pentru accentuarea procesului de creștere economică în *interesul tuturor*. **N.o.m.** și **f.i.** este chemată să contribuie prin metode și forme specifice la realizarea următoarelor cerințe fundamentale: asigurarea stabilității *monedelor naționale* și a unor raporturi valorice echitabile; promovarea principiului echivalenței schimburilor, al unor raporturi juste între prețurile *materiilor prime, produselor industriale* și ale tehnologiei; stimularea formelor moderne de cooperare economică internațională în investiții, producție, desfacere, cercetare, în condiții de siguranță și avantaj reciproc; asigura-

rea unei îmbinări armonioase a intereselor statelor în întărirea monedelor naționale și de utilizare a acestora în circuitul economic mondial, cu reguli și norme de conduită convenite în problemele de bază ale funcționării sistemului monetar internațional. Pentru înfăptuirea acestor cerințe, R.S. România susține realizarea următoarelor obiective specifice **n.o.m.** și **f.i.**: *a) Cu privire la monedele naționale.* Noul sistem monetar internațional trebuie să conducă la întărirea tuturor monedelor naționale. În acest scop, este necesar ca în noul sistem monetar internațional să se cuprindă prevederi referitoare la crearea condițiilor economice, financiare și monetare în vederea trecerii la convertibilitatea reciprocă a acestor monede. *b) Referitor la etalonul monetar,* România consideră că: disponibilitățile de aur monetar sînt insuficiente și injust repartizate; prețul oficial al aurului a fost desființat deoarece nu mai putea fi apărat, iar prețul pieței are mari fluctuații; evoluția gîndirii economice demonstrează că sistemele monetare naționale și internaționale tind să reducă, treptat, pînă la eliminare, rolul aurului; deocamdată aurul continuă să aibă o valoare proprie ca marfă, menținîndu-se rolul important de activ de rezervă. Dolarul SUA, ca și alte monede naționale, nu poate îndeplini rolul de etalon monetar internațional, deoarece: stabilitatea acestor monede depinde de situația economică internă și de alți factori care nu asigură o astfel de calitate, inerentă îndeplinirii în bune condiții a funcțiilor monetare internaționale; utilizarea dolarului sau a altor monede naționale în calitate de centru al sistemului ar asigura dominația monetară și financiară a statelor remitente asupra restului lumii, moneda fiind un instrument de putere. Privitor la D.S.T. sau la altă monedă internațională similară, urmează să se aibă în vedere: tendința actuală de a se recurge la instrumente administrate după reguli convenite, emiterii rațională adaptate permanent nevoilor obiective, de către un organism internațional reprezentativ și democratic; dorința de a avea un etalon stabil, capabil să fie utilizat în toată lumea pentru eliminarea riscului fluctuațiilor valutare; intenția manifestată de țările în curs de dezvoltare de a dispune, în cazul D.S.T., de un nou mijloc de finanțare a dezvoltării. În același timp, există dificultăți care trebuie înlăturate din calea DST, și anume: numeroase probleme teoretice și practice de mare complexitate nu au fost încă rezolvate; posibilitatea ca DST să îndeplinească și alte funcții, cum este aceea de instrument de rezervă, nu este încă pe deplin verificată. Totuși, România apreciază că DST vor avea într-o etapă viitoare capacitatea de a deveni principalul instrument monetar al sistemului, cu condiția clarificării tuturor problemelor încă nerezolvate. *c) Referitor la parităților și cursurile valutare,* România sprijină în continuare menținerea stabilității parităților ca mărimi care reprezintă angajamente oficiale de respectare, pe durate de timp mai îndelungate, a raporturilor valorice dintre monede. Parităților monetare trebuie determinate pe baza unor criterii economice, cu luarea în considerare a raportului puterilor de cumpărare interne ale monedelor naționale. Parităților monetare trebuie să se bazeze pe realitate și să fie stabile. România se va opune tendințelor de desființare a parităților monetare, considerate de unele guverne ca fiind contrare actualelor căutări de realizare a unei cît mai mari elasticități a sistemului monetar internațional. În ce privește cursurile valutare, România susține ca acestea să fie bazate pe parități care să fie pe cît posibil stabile. Aceasta presupune acceptarea unei anumite fluctuații a cursurilor în jurul parității, care trebuie să fie limitată și controlată. În acest scop este necesar ca: țările să facă toate eforturile pentru ca economiile naționale, a căror situație cursurile o reflectă, să fie echilibrate; fluctuația cursurilor să fie strict supravegheată de F.M.I. și menținută în limite cît mai apropiate, prin intervenția pe piață ale băncilor centrale; stabilitatea efectivă a cursurilor valutare, fără intervenția autorităților monetare, să devină un obiectiv de largă perspectivă; *d) Cu privire la echilibrul balanței de plăți,* România relevă că o țară care promovează stabilitatea parităților și cursurilor valutare trebuie să promoveze și echilibrul balanței de plăți, deoarece fără un asemenea echilibru parităților și cursurile nu pot fi stabile. O balanță activă indică, în general, o subevaluare a monedei naționale,

iar o balanță pasivă supraevaluarea acesteia, deci necesitatea corectărilor monetare: revalorizare în primul caz și devalorizare în cel de al doilea. Numai echilibrul balanței de plăți asigură, în principiu, stabilitatea monetară externă. *e) Cu privire la rezervele valutare și lichiditatea internațională*, România consideră că trebuie adoptată o atitudine principală, cu importanță practică nemijlocită, în sensul că: sistemul să nu impună o anumită mărime și structură a rezervelor, acestea urmînd să fie hotărîte în mod suveran de către fiecare stat în parte, în conformitate cu interesele și posibilitățile economico-financiare. Fiecare stat să aibă dreptul de a deține aur, dolari, alte valute naționale, DST, în proporții posibile și oportune, în cadrul unor principii și criterii convenite; să nu se absolutizeze rolul niciunui activ de rezervă; volumul și structura rezervelor să fie rezultatul acțiunii conștiente a statelor suverane, al cooperării monetare internaționale și cu luarea în considerare a cerințelor legilor economice obiective. România consideră, de asemenea, că noua ordine pe plan instituțional presupune o nouă organizare a Fondului Monetar Internațional și, prin urmare, elaborarea unui nou statut al acestui organism specializat al O.N.U. Elaborarea unui nou statut al F.M.I. poate avea loc paralel cu elaborarea Cartei noii ordini monetare și financiare internaționale. La F.M.I. vor putea adera toate țările semnatare ale Cartei drepturilor și obligațiilor monetare și financiare ale statelor care vor accepta principiile statutului F.M.I., recunoscînd astfel competența acestui organism de a supraveghea și interveni pentru aplicarea concretă a Cartei. România susține că viitorul statut al F.M.I. va trebui: să dezvolte și să adapteze normele și principiile relațiilor valutar-financiare dintre state înscrise în Cartă; să prevadă ca obiectiv primordial egalizarea relativă a nivelurilor de dezvoltare economică a statelor; să nu îngăduie, sub nici o formă, dominația unei țări sau a unui grup de țări asupra celorlalte; să promoveze egalitatea și echitatea; să prevadă căile și mijloacele pentru sporirea substanțială a mijloacelor lui financiare, în scopul sprijinirii într-o mai mare măsură a statelor membre în acțiunea de aplicare a principiilor Cartei. → și *noua ordine economică internațională*.

NOTAR DE BURSĂ, persoană împuternicită să certifice convențiile și alte documente referitoare la operațiile de bursă. Certificarea notarului este necesară în special pentru convențiile de bursă încheiate cu străinii.

NOTIFICARE 1. Înștiințare scrisă adresată unei persoane, de către un organ competent, prin care i se aduce la cunoștință că un act sau un fapt juridic a fost îndeplinit sau urmează să se îndeplinească. **2.** Înștiințare care se face în practica poliței despre protestul acestora; se trimite de către deținătorul poliței, persoanelor răspunzătoare de plata lor (emitent, girant, acceptant).

NOVAȚIUNE 1. Stingere a unei datorii vechi prin nașterea alteia noi; se aplică în operațiunile de cont curent. **2.** Înțelegere intervenită între părțile interesate, în baza căreia are loc înlocuirea debitorului printr-o nouă persoană care preia obligațiile stabilite inițial sau a unui alt element esențial al obligației. **3.** Modalitate de înlocuire totală a unui contract de comerț exterior în vigoare prin altul nou care anulează obligațiile vechiului contract.

NULIFICAREA BANILOR, declararea banilor de hîrtie devalorizați, ca fiind nuli, nevalabili. **N.b.** se practică în urma unei inflații puternice, cînd valoarea reprezentată de banii de hîrtie a fost redusă considerabil sau cu prilejul efectuării reformelor bănești. → și *inflație; reformă bănească*.

NUMERAR, sumă efectivă de bani aflată în casieria unei întreprinderi, instituții, cooperative etc., în cuantumul permis de normele juridice în vigoare. → și *limita soldului de casă*.

NUMERE DE COMUTAȚIE, n. folosite în practica actuarială pentru calcularea pe o cale simplă a primelor nete pentru diversele feluri de asigurări de viață. **N. de c.** se alcătuiesc pentru o anumită tabelă de mortalitate și pentru o anumită rată de rentabilitate. Numerele, numite și simboluri, sînt însemnate cu notații internaționale bine definite, ca de exemplu. Dx, Cx, Mx, Nx, Sx etc. → și *tabele de mortalitate.*

NUMISMATICĂ, disciplină care studiază istoricul monedelor, al medaliilor vechi, al tezaurelor monetare etc., examinînd forma, gravura, baterea, circulația, precum și documentele care conțin date referitoare la monede. **N.** studiază rolul banilor și al sistemelor bănești în diferite epoci, sprijinindu-se pe multe alte discipline.

O

OBIECT DE INVENTAR DE MICĂ VALOARE SAU DE SCURTĂ DURATĂ, *mijloc* de muncă a cărui valoare individuală este mai mică de 500 de lei sau are o durată de serviciu mai mică de un an, iar consumarea lui se produce în mai multe procese de producție. Împărțirea mijloacelor de muncă în mijloace fixe și **o.** de **i.** de **m.v.** sau de **s.d.** a fost făcută pentru necesități de planificare, de finanțare și de contabilitate. Din punctul de vedere al finanțării, aceste obiecte se aseamănă cu mijloacele circulante fiind procurate din aceleași fonduri de producție.

OBIECT DE INVESTIȚIE, *mașină, utilaj, o clădire de sine stătătoare etc.*, ce se poate pune în funcțiune independent de alte mijloace fixe.

OBIECTIV DE INVESTIȚII, totalitatea mijloacelor fixe organic legate între ele, în care se concretizează o lucrare de investiții (o unitate economică, o instituție de învățământ, o unitate medico-sanitară etc.) ce se construiește și se pune în funcțiune.

OBIECTUL ASIGURĂRII, bunul mobil sau imobil supus asigurării; interes, navlu, persoană fizică, răspundere civilă, acoperită prin asigurare. → și *asigurare; contract de asigurare.*

OBIECTUL CREDITELOR BANCARE, *bunuri materiale aflate în diferite stări* naturale sau de prelucrare (materii prime, materiale, combustibili, producție neterminată, produse finite etc.), necesare procesului de producție, destinate vînzării sau executării de investiții, precum și diverse cheltuieli planificate de producție necesare desfășurării normale a activității unităților economice și procurate cu ajutorul creditelor bancare. Unitățile bancare acordă credite unităților economice pentru ca acestea să-și procure valorile materiale și să efectueze cheltuielile de producție necesare realizării planului lor economic, diversificării producției, îmbunătățirii calității produselor și fabricării unor produse peste plan, precum și pentru realizarea unor acțiuni care au eficiență economică ridicată, dar care nu au fost prevăzute în planul economic. Unitățile economice beneficiază de credite pentru contractarea și achiziționarea de produse agricole și de diferite alte produse, pentru complinirea mijloacelor circulante aflate în sfera decontărilor, deschiderea de acreditive, efectuarea de operații de comerț exterior, prestări de servicii externe etc. **O.c.b.** pot îmbrăca următoarele forme: stocuri de producție, stocuri de produse finite, anumite rezerve temporar necesare de elemente de mijloace circulante peste normativ și în cadrul normativului, mărfuri expediate cumpărătorilor, dar încă nedecontate și diferite alte cheltuieli planificate legate de procesul de producție. În cadrul acestor obiecte se găsesc valori materiale legate de producție sau de în-

treruperea producției, cheltuieli pentru plata retribuțiilor, pentru mica mecanizare, pentru îmbunătățirea soluțiilor tehnologice, buna servire a populației etc. Acordarea, utilizarea și rambursarea creditelor bancare se poate face distinct sau global pentru toate elementele mijloacelor circulante. În cazul creditării globale, procedeu utilizat astăzi pe scară tot mai largă, aprecierea utilizării și rambursării împrumuturilor se face în funcție de realizarea produselor finite. Nu constituie **o.c.b.** mărfurilor și valorile inutilizabile, necorespunzătoare sau învechite, cele greu vandabile sau nevandabile, nevalorificabile în termenele stabilite, stocurile de produse finite care n-au desfacerea asigurată prin contracte la intern sau la export, diferitele stocuri reprezentînd producție neterminată provenind din comenzi sistate, anulate sau nelegale, cheltuielile de producție care le depășesc pe cele planificate, stocurile depozitate și conservate în condiții necorespunzătoare etc. De asemenea, unitățile bancare refuză creditarea cînd constată că nu sînt create condiții pentru folosirea eficientă și de rambursare la scadență a creditelor. Este interzis băncilor să mențină la creditarea curentă aprovizionările și celelalte cheltuieli aferente producției fără desfacere. **O.c.b.** depind de natura activității întreprinderilor, centralelor industriale și ramurilor economiei naționale, precum și de trăsăturile specifice ale trecerii mijloacelor circulante prin stadiile de aprovizionare, producție și desfacere.

OBIECTUL FINANȚELOR, studierea unei părți din relațiile social-economice bănești prin intermediul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești centralizate și necentralizate, necesare înfăptuirii reproducției lărgite și celorlalte nevoi comune ale societății, precum și relațiile bănești prin care se exercită controlul financiar sub toate formele sale. → și *finanțe*.

OBIECTUL IMPUNERII (materia impozabilă), încasările din vînzarea mărfurilor, venitul realizat de o persoană fizică și juridică, retribuțiile, anumite bunuri, acte și fapte juridice etc. Asupra **o.i.** se aplică principiul unicității, potrivit căruia un obiect impozabil se impune numai o singură dată, ceea ce înseamnă că în orînduirea socialistă este înlăturată dubla impunere. Actele normative prevăd **o.i.** în general, impersonal, adică, în fiecare caz, obiectul impozabil trebuie să fie concretizat cantitativ și calitativ, arătîndu-se natura și mărimea fenomenului generator al impozitului de plată. → și *bază impozabilă*.

OBLIGAȚIE DE IMPOZIT, îndatorire a unuia sau mai multor persoane fizice sau juridice de a plăti la bugetul statului un impozit, într-un anumit cuantum, în rate și termene precis stabilite. Condițiile în care se poate naște, modifica și stinge **o. de i.** sînt stabilite de lege sau de un alt act normativ. Dar simpla existență a legii nu dă naștere imediat și în mod concret **o. de i.** Obligația concretă de impozit ia naștere numai în momentul în care condițiile stipulate de lege se realizează în fapt, adică atunci cînd se individualizează subiectul impozitului, cînd se stabilește materia și baza impozabilă, cota și suma impozitului, cînd s-au determinat ratele și termenele de plată și cînd toate acestea au fost comunicate plătitorului. Pe lîngă îndatorirea de a plăti impozitul la termenele respective, **o. de i.** mai cuprinde și obligația de a face sau de a nu face ceva, de a nu ascunde izvoarele de venituri, de a arăta mărimea reală a acestor venituri. **O. de i.** se poate naște prin: a) *impunerea și debitarea* de către organele financiare, folosită la impozitul pe terenurile C.A.P., ale cetățenilor, la impozitul pe veniturile populației (meseriași necooperativizați ș.a.). Organele financiare încheie procese-verbale de impunere pe baza cărora determină *baza impozabilă* (→), calculează impozitul, aplică înlesnirile și majorările legale, comunică în scris subiectului impozabil suma totală de plată, ratele și termenele pînă la care trebuie făcute plățile. În același timp, organele financiare înregistrează aceste debite fiscale într-un registru special, în care se deschid partizi numite roluri, cîte un rol pentru fiecare plătitor. Practic, **o. de i.** ia naștere din momentul înmînării

înștiințării de plată a impozitului; b) *plată directă*, procedeu potrivit căruia plătitorii calculează și plătesc impozitul din proprie inițiativă, la termenele prevăzute de lege, pe propria răspundere, trebuind să aplice în mod corect toate prevederile legii. După acest procedeu nu se mai întocmesc procese-verbale de impunere, nu se deschid roluri fiscale. Plata directă este folosită la prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsăminte din beneficii la bugetul statului, impozitul pe circulația mărfurilor etc. Organele financiare și bancare controlează și urmăresc calcularea corectă și plata la timp a acestor venituri bugetare; c) *reținerea și vărsarea* (stopajul la sursă) se folosește pentru acele impozite care se încasează în momentul realizării venitului impozabil (impozitul pe veniturile oamenilor de litere, artă și știință, impozitul pe fondul total de retribuție etc.). În aceste cazuri, **o. de i.** se naște în momentul încasării venitului. Calcularea, reținerea și vărsarea impozitului sînt în sarcina persoanelor juridice și fizice care plătesc aceste venituri. **O. de i.** se poate modifica prin *amînarea*, creșterea sau *diminuarea* sensibilă a venitului impozabil, aplicarea răspunderii solidare (în cazul gospodăriilor agricole ale cetățenilor). Stingerea **o. de i.** are loc prin: a) plată; b) compensare cu impozite plătite anterior; c) scădere în caz de insolvabilitate și dispariție; d) anularea impozitelor restante; e) prescripția extinctivă.

OBLIGAȚIUNE 1. Raport de drept civil în baza căruia una sau mai multe persoane creditoare au dreptul să ceară uneia sau mai multor persoane debitoare să facă, să nu facă sau să dea ceva. **2.** Titlu de credit, hîrtie de valoare emisă de bănci, întreprinderi sau stat, care conferă posesorului ei calitatea de creditor față de instituția emitentă și care are dreptul să primească pentru suma împrumutată un anumit venit fix sub formă de dobîndă, de cîștiguri prin trageri la sorți sau sub ambele forme. Pe baza **o.**, emitentul (instituții publice de stat sau societăți industriale, comerciale etc.) se obligă la o anumită prestație. Orice **o.** presupune existența a două persoane: un debitor (cel constrîns) și un creditor, în favoarea căruia este debitorul obligat să dea, să facă sau să nu facă ceva, înscrisul fiind destinat să dovedească o datorie a statului, județelor, comunelor sau societăților pe acțiuni. Împrumuturile pe bază de **o.** reclamă *existența unei emisiuni* de obligațiuni, a unei bănci cu sarcina să plaseze obligațiunile în rîndurile persoanelor juridice și fizice care au capitaluri disponibile, a unei piețe pe care să se coteze obligațiunile și o țară emitentă sau o instituție de credit care să se ocupe cu rambursarea împrumutului — eșalonată pe mai mulți ani — de regulă prin tragere la sorți. Împrumutul poate fi *intern*, lansat în *monedă* națională, sau *extern*, lansat într-o monedă străină. După al doilea război mondial au luat o mare dezvoltare împrumuturile lansate pe bază de euro-obligațiuni, contractate de un stat într-un alt stat, în *moneda* altui stat, de regulă în eurodolari. Prin intermediul euro-obligațiunilor circulă și se valorifică, pe diferite piețe, mari capitaluri acumulate sub forma eurodolarilor. Deoarece împrumuturile și, deci, obligațiunile se lansează pe 10—20—30 de ani, timp în care asupra posesorilor de obligațiuni planează mari riscuri, aceștia se organizează în asociații care prin tratative cu debitorul stabilesc, eventual, noi condiții ale împrumuturilor. **O.** poate fi transmisă altei persoane prin simplă înțelegere sau se poate vinde pe piața titlurilor de împrumut, dar numai la cursurile existente pe piață în acel moment. **O.** pot fi convertibile în acțiuni, fapt ce permite deținătorilor să le preschimbe în acțiuni în situațiile în care veniturile din dividende sînt superioare nivelului dobînzii atribuite pentru **o.** În *capitalism*, statul emite **o.** la împrumuturile care sînt destinate să acopere deficitele bugetare. În *socialism*, statul emite **o.** numai în cadrul împrumuturilor lansate către populație, pentru care se subscrie benevol; pentru **o.** pe care le deține, prin tragere la sorți, la anumite date, posesorul primește cîștiguri a căror sursă este venitul net al societății. **O.** pot fi *nominale*, atunci cînd pe ele se specifică numele și prenumele beneficiarului, și *la purtător*, cînd pe ele

nu se specifică nimic, dar conferă drepturi deținătorilor. → și *împrumut public de stat; cartea datoriei publice.*

OBLIGAȚIUNE IPOTECARĂ, → **SCRIS FUNCIAR.**

OBLIGAȚIUNI C.E.C., mijloc, instrument avantajos de economisire la purtător, de atragere cu titlu rambursabil a disponibilităților bănești, pus la dispoziția populației în R.S. România de către *Casa de Economii și Consemnațiuni* (→) și care oferă deținătorilor posibilitatea să-și păstreze în siguranță economiile și disponibilitățile bănești și, în același timp, să realizeze cîștiguri importante prin tragerile la sorți lunare. Obligațiunile cu dobîndă de 4% din care se acordă cîștiguri sînt la purtător, fiecare persoană putînd să cumpere un număr nelimitat de **o. O.** are o valoare nominală determinată; **o.** de bază are o valoare nominală fixă de 200 lei, iar fracțiunile de **o.** sînt de 100, 50 și 25 lei. Cîștigurile sînt de 100%, 50%, 25% și 12,5%. Prețul de vînzare al obligațiunilor este egal cu valoarea lor nominală sau ceva mai mare decît această valoare, el depinzînd de mărimea intervalului de timp dintre decada vînzării și data tragerii la sorți. Astfel, obligațiunea de bază de 200 lei se vinde în prima decadă la valoarea nominală, în decada a doua cu 203 lei, iar în cea de a treia cu 205 lei și corespunzător, aceeași situație și pentru fracțiunile de obligațiune. Unitățile C.E.C. și cele poștale cumpără obligațiunile de la deținător la orice dată din lună, dar numai la valoarea lor nominală; diferența de la valoarea nominală și pînă la prețul de vînzare efectiv constituie un izvor de venituri din care se se alimentează fondurile bănești pentru plata cîștigurilor. Valoarea individuală a cîștigurilor obținute la tragerile la sorți lunare variază de la 800 pînă la 50 000 lei; în aceste cîștiguri se cuprinde și valoarea nominală a obligațiunii ieșite cîștigătoare. **O.** care nu au ieșit cîștigătoare la una din tragerile la sorți, participă la tragerile următoare. Cîștigurile obținute cu **o.** C.E.C. sînt scutite de impozite și taxe. Resursele bănești atrase cu ajutorul **o.** sînt utilizate de către stat pentru dezvoltarea economiei naționale.

OBLIGO 1. Datoria, obligația, rezultată din poliță. **2.** Registre bancare în care se evidențiază datoriile totale ale persoanelor față de bancă, rezultate din polițe.

OBOL 1. Sumă de bani, de regulă modestă, sau orice altă contribuție bănească sau în natură ce se aduce pentru realizarea unei acțiuni. **2.** Contribuirea cu un mic ajutor în scop de binefacere. **3.** Monedă veche grecească egală cu a șasea parte dintr-o drahmă.

OCA, veche unitate de măsurare a greutăților și capacităților, folosită în România pînă în anul 1881, cînd s-a introdus sistemul metric zecimal. În Moldova **o.** era egală cu 1,291 kg. și cu 1 520 mililitri, iar în Țara Românească cu 1,71 kg. și cu 1 288 mililitri.

OFERTĂ 1. Propunere, de regulă scrisă, făcută unei persoane fizice sau juridice de a cumpăra o marfă, de a participa la o acțiune sau afacere, ori pentru angajarea într-un anumit serviciu. **2.** Propunere pentru încheierea unei operații de export făcută ca răspuns la o cerere de ofertă sau din inițiativa exportatorului. **O.** poate fi *fermă* (marfa este păstrată de exportator un anumit timp), cu *termen fix* (contractul poate fi încheiat în termenul prevăzut în **o.**), *facultativă* (prin care ofertantul poate accepta comanda ce i s-a făcut, poate să n-o mai ia în considerație sau o poate modifica). ◇ **O. de asigurare,** formular tipizat care cuprinde condițiile de încheiere a contractului de asigurare. **O.** este emisă de agentul de asigurare în numele societății pe care o reprezintă și cuprinde toate clauzele și condițiile în care se poate încheia o asigurare; ea nu are valoare legală și nu creează obligații pentru asigurători, în-

trucît ei pot refuza încheierea asigurării. De regulă, societăţile de asigurare, pentru a nu-şi pierde prestigiul şi reputaţia, nu refuză asemenea o. de a. Mai mult decît atît, asigurătorii *pentru* a cîştiga clientelă preiau riscurile şi plătesc despăgubiri în cazuri de daune, chiar dacă nu s-a perfectat asigurarea, însă cu condiţia să se fi plătit primele de asigurare. **O.** de a. este semnată de agentul de asigurare, în timp ce poliţa de asigurare este semnată de asigurător. Practic, o. de a. ţine locul poliţei de asigurare pînă cînd aceasta este emisă. Dacă o. de a. este întocmită cu rea credinţă, ea devine nulă. → şi *agent de asigurare; asigurare; declaraţie de asigurare; poliţă de asigurare.*

OFICIU PENTRU PROBLEME DE MUNCĂ ŞI OCROTIRI SOCIALE, organ local al Ministerului Muncii care funcţionează în municipii şi oraşe, subordonat *direcţiei judeţene pentru probleme de muncă şi ocrotiri sociale* (→) şi comitetului executiv al consiliului popular pe lîngă care funcţionează. Atribuţii: îndrumă şi controlează unităţile economice, instituţiile de stat şi cooperativele agricole de producţie în elaborarea şi realizarea planurilor de venituri şi cheltuieli ale asigurărilor sociale; planifică — în colaborare cu organele sindicale — trimiterea la odihnă şi tratament balneoclimateric a personalului muncitor, cooperatorilor, pensionarilor şi membrilor lor de familie; se preocupă de luarea măsurilor pentru reducerea morbidităţii, controlează respectarea normelor privind constituirea şi utilizarea raţională a fondurilor de asigurări sociale; rezolvă operativ cererile, sesizările şi contestaţiile privind stabilirea, calcularea şi acordarea la timp a drepturilor de asigurări sociale; acordă sprijinul necesar întocmirii dosarelor de pensionare, verifică drepturile de pensie înainte de punerea lor în plată, ţine evidenţa pensiilor acordate; ia măsuri care să asigure plata la timp a drepturilor de pensie şi ajutor social etc. Şeful oficiului îndeplineşte atribuţiile ce revin ordonatorului terţiar de credite *pentru fondurile asigurărilor* sociale şi pentru cele privind pensia suplimentară.

OLIGARHIE FINANCIARĂ, grup relativ restrîns de mari capitalişti care, de fapt, deţin dominaţia economică şi politică în ţările capitaliste. **O.f.** a apărut şi s-a format în imperialism ca urmare a contopirii capitalului monopolist industrial cu cel bancar şi a formării, pe această bază, a capitalului financiar. **O.f.** îşi realizează dominaţia economică şi financiară pe diverse căi şi sub diferite forme: posedarea pachetelor de acţiuni de control, sistemul participaţiei, uniunii personale, înfiinţarea de societăţi pe acţiuni, lansarea şi plasarea împrumuturilor de stat, a comenzilor de stat avantajoase etc. Pe aceste căi grupurile financiare stăpînesc *ramurile cheie ale economiei* ţării. Exercitînd dominaţia atît în economie, cît şi în politică, marea finanţă reuşeşte să-şi subordoneze aparatul de stat şi partidele politice burgheze, influenţînd puternic politica internă şi externă a statului capitalist.

ONORAR, retribuţie acordată medicilor, avocaţilor, artiştilor plastici şi autorilor de opere ştiinţifice, literare şi artistice publicate, sau *pentru consultaţii*, pledoarii şi alte prestări de servicii de specialitate.

OPERAŢIE DE BANCĂ, activitate desfăşurată de o unitate bancară, avînd ca obiect afaceri financiare, băneşti şi de credit, în legătură cu numerarul, titlurile de credit, acordări de împrumuturi etc.

OPERAŢIE DE BURSĂ (în *capitalism*), afacere încheiată prin intermediul mijlocitorilor oficiali, în localul sau în afara bursei; afacere încheiată între membrii bursei direct sau prin împuterniciţii lor în orele reglementare ale bursei şi înregistrate în scriptele ei. **O.** de b. este considerată şi negocierea unei valori la bursă (cumpărare sau vînzare). **O.** de b. se fac prin concurenţă şi strigări. → şi *bursă.*

OPERAȚIE DE CASĂ, încasare și plată în numerar care se efectuează în conformitate cu normele stabilite prin regulamentul operațiilor de casă și prin instrucțiunile Băncii Naționale a R.S. România. → și *casierie.*

OPERAȚII BANCARE DE COMISION ALE INSTITUȚIILOR DE CREDIT, o. efectuate în schimbul unei plăți, din însărcinarea și pe contul clienților. În țările capitaliste principalele **o.b.** de **c.** sînt: **o.** de transfer al banilor dintr-un loc în altul; **o.** de acreditiv prin care transferul de bani are loc după îndeplinirea de către primitor a anumitor condiții; **o.** comerciale (cumpărări de hîrtii de valoare, valută străină, metale prețioase, mărfuri etc.) pentru care banca se obligă să plătească sau să garanteze achitarea documentelor bănești cum sînt cecurile, polițele etc. Mărimea comisionului încasat de bancă depinde de caracterul operațiunii și de gradul riscului legat de eventualul faliment al clienților. Există și operațiuni pentru efectuarea cărora nu se încasează comision.

OPERAȚII CU MIJLOACE DE PLATĂ STRĂINE, CU METALE ȘI CU PIETRE PREȚIOASE, acte sau fapte care au ca urmare nașterea, modificarea sau stingerea unor drepturi sau obligații referitoare la mijloace de plată străine, la mijloacele de plată asimilate celor străine, precum și la metalele sau pietrele prețioase. Aceste operații se pot efectua cu și fără aprobarea Ministerului Finanțelor de către Banca Națională a R.S. România și Banca Română de Comerț Exterior.

OPERAȚII DE CREDIT, → **CREDIT BANCAR.**

OPERAȚII DE DECONTARE, → **DECONTARE.**

OPERAȚII DE DEVIZE, încasări și plăți efectuate de către bănci și alte instituții financiare prin intermediul devizelor. În **o.** de **d.** se utilizează numai titlurile de credit lichide sau și cele emise pe termene mai lungi însă ușor mobilizabile, cum sînt obligațiunile. În țara noastră, **o.** de **d.** se efectuează de către *Banca Română de Comerț Exterior.* → și *devize; titlu (~ de credit).*

OPERAȚII DE ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI FĂRĂ NUMERAR, o. efectuate prin intermediul băncii la care unitățile gestionare au deschise conturi, utilizînd pentru executarea lor diferite forme de decontare ca *acceptarea* (→), *acreditivul* (→) și *scrisoarea de garanție* (→). Ca instrumente de decontare se folosesc dispoziția de plată cu și fără factură, dispoziția de încasare cu factură, cecul de decontare, mandatul poștal, ramboursul poștal etc.

OPERAȚII DE ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN NUMERAR, → **ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN NUMERAR.**

OPERAȚII DE OPEN-MARKET (PIAȚĂ DESCHISĂ), instrument de politică valutară prin care băncile centrale (de emisiune) preiau inițiativa cumpărării și vînzării de titluri ale împrumuturilor publice și private pe piața financiară cu scopul de a lărgi sau restrînge lichiditățile băncilor, de a dirija creditele și evoluția generală a prețurilor prin cumpărarea și vînzarea de titluri pe piață de către banca centrală. Efectuarea acestor operațiuni presupune existența în circulație a unei importante cantități de hîrtii de valoare și a unei piețe monetare cu fluxuri monetare consistente. **O.** de **o.-m.** constituie un mijloc complementar al *taxei (~ scontului)* (→) prin faptul că alimentează lichiditățile băncilor care, în acest fel, au posibilități mai mari de a acorda credite, permit băncii centrale să retragă o parte din lichiditățile suplimentare existente în economie, ceea ce exercită o influență antiinflaționistă și contribuie, într-o anumită măsură, la echilibrarea balanței de plăți pe calea vînzării de titluri

care aparţin nerezidenţilor. În acelaşi timp, **o. de o. -m.** constituie un instrument de influenţare şi chiar de reglare a fluxurilor monetare externe prin încurajarea intrării capitalurilor străine în ţară, ceea ce se realizează practic prin punerea în circulaţie a unui cuantum mare de hîrtii de valoare. **O. de o. -m.** au acelaşi scop ca şi taxa scontului, deşi între ele există unele deosebiri, şi anume: **o. de o. -m.** se realizează permanent, banca centrală putînd să influenţeze în sensul dorit fluxurile monetare de pe piaţa naţională, în timp ce taxa scontului se modifică la anumite intervale de timp şi urmăreşte crearea sau cel puţin modificarea conjuncturii din economia naţională; **o. de o. -m.** constituie pentru banca de emisiune (centrală) un mijloc mai elastic şi mai eficient de determinare practică a lichidităţilor monetare din economie; **o. de o. -m.** influenţează direct raportul dintre cererea şi oferta de pe piaţa financiară, în timp ce taxa scontului poate realiza acest obiectiv indirect şi cu un efect mai puţin important. → şi *hîrtie de valoare; piaţă financiară; politică valutară; scont; scontare.*

OPERAŢII DE SWITCH, **o.** prin care se utilizează regimul legal al devizelor unei terţe ţări; diferite **o.** comerciale şi valutare combinate ce se efectuează între mai multe ţări şi care au ca scop transformarea unor disponibilităţi cliring în disponibilităţi în devize libere sau în disponibilităţi pentru alte categorii de clearinguri. Efectuarea **o. de s.** presupune existenţa unui *acord de cliring* şi *vînzarea-cumpărarea* de mărfuri contra devize libere pe piaţa unei terţe ţări. **O. de s.** pot fi *valutare* şi *cu marfă.* Prin **o. de s.** partenerii pot realiza următoarele obiective: transformarea de devize libere în disponibilităţi de cliring; vînzarea diferitelor mărfuri ce provin din terţe ţări ca mărfuri de origine indigenă cu scopul procurării de disponibilităţi de cliring ori pentru echilibrarea diferitelor solduri pasive înregistrate în conturile de cliring; importarea unor mărfuri în cliring şi reexportarea lor în schimbul unor devize libere; transformarea diferitelor disponibilităţi de cliring în devize libere. Încheierea şi practicarea **o. de s.** decurge din imposibilitatea constituirii sau folosirii disponibilităţilor de cliring prin efectuarea unor importuri sau exporturi obişnuite, care pot avea loc fără acorduri de cliring. → şi *agio; disagio.*

OPERAŢII VALUTARE, acte şi fapte care iau naştere, modifică sau sting drepturi sau obligaţii exprimate în valute. Operaţiile se efectuează cu valutele aflate pe pieţele străine şi cu documente de încasări şi plăţi exprimate în valute (bancnote, cecuri, polite, mandate telegrafice etc.) Normele juridice din ţara noastră care reglementează relaţiile valutar-financiare prevăd că **o.v.** cuprinde: vînzarea şi cumpărarea de valute, acordarea de *împrumuturi exprimate în lei cetăţenilor străini* şi *primirea* de împrumuturi exprimate în valută de la cetăţeni străini, introducerea, scoaterea din ţară sau tranzitul de valută, a acţiunilor, obligaţiunilor, cupoanelor, titlurilor de valoare etc. ◇ **O.v. curente,** cumpărarea şi vînzarea de devize la cursul valutar existent pe piaţa valutară în acea zi, avînd menirea să înlesnească înfăptuirea tranzacţiilor de export-import, investiţii directe şi în hîrtii de valoare, plasamente de capital pe termen scurt etc. **O.v.c.** nu reclamă încheierea vreunui contract prealabil. ◇ **O.v. la termen,** cumpărarea şi vînzarea de devize la cursuri valutare stabilite la data încheierii contractului de schimb valutar cu plata stabilită prin contract la un termen viitor. **O.v. la t.** reclamă anumite intervale de timp care pot fi de la o lună pînă la 12 luni şi generează tendinţe spre speculaţiuni de bursă. De regulă, valutele folosite în tranzacţiile internaţionale se cotează, la termen, pe pieţele valutare. Astfel, devizele pot fi cotate *report (premium)* şi are loc în cazurile în care cursul valutar la termen este mai ridicat faţă de moneda naţională, valutele respective înregistrînd la termen *premium* şi cotare *deport (discont),* situaţie inversă, cînd valutele respective cotate la termen înregistrează un *discont.* → şi *deport; discont; report.* ◇ **O.v. necomerciale,** încasări şi plăţi în valută care rezultă din relaţii cu străinătatea, altele decît cele de comerţ exterior (întreţinerea reprezentanţelor di-

plomatice, consulare, a agenţiilor, delegaţiilor şi misiunilor oficiale, cheltuielile privind turiştii români şi străini, drepturi de autor, succesiuni, chirii, onorarii, burse, ajutoare, pensii, donaţii, subvenţii, prime de asigurare, despăgubiri de la societăţile de asigurare, cotizaţii, contribuţii, impozite, taxe, plata transportului de persoane, cheltuieli cu participarea la expoziţii şi tîrguri internaţionale, telefon, telegraf, radio, televiziune etc.) **O.v.n.** se efectuează în ţara noastră prin Banca Română de Comerţ Exterior; cu alte ţări decît cele socialiste se efectuează la cursul oficial, plus o primă de 141,45%. ◇ **O.v. „Swap"**, operaţii de credit şi de schimb reciproc de valute ce se efectuează de către două bănci comerciale, organe financiare etc., care sînt prezente şi acţionează pe aceeaşi piaţă valutară. Practic aceste operaţii constau în acordarea reciprocă de facilităţi în domeniul creditelor. Astfel, pe baza convenţiei sau aranjamentului interbancar semnat de părţi, una dintre cele două bănci comerciale acordă, în anumite condiţii, credite unei a treia bănci comerciale. În mod deosebit aceste operaţiuni se efectuează între băncile centrale pentru acoperirea temporară a diferitelor deficite ale balanţelor de plăţi. **O.v. „S"** nu au de regulă scopuri speculative, însă determină o deplasare, uneori importantă, de lichidităţi pe o piaţă valutară sau între diferite pieţe valutare.

OPERAŢIILE CASEI DE ECONOMII ŞI CONSEMNAŢIUNI, activitate complexă şi permanentă, concretizată în primirea, păstrarea şi eliberarea de economii băneşti ale populaţiei; operaţiuni privind obligaţiunile C.E.C. 4% cu cîştiguri; operaţiuni de consemnare; acordarea de credite populaţiei, operaţiuni de comision şi mandat etc. *a) Primirea, păstrarea şi restituirea depunerilor populaţiei* constituie principala activitate a C.E.C. Depunerile populaţiei se fac pe librete de economii (cu dobîndă, nominale, la purtător, cu sau fără parolă, condiţionate necondiţionate, cu sau fără clauză de împuternicire, la vedere, pe termen, cu dobîndă şi cîştiguri sau numai cu cîştiguri în autoturisme, materiale de construcţii, excursii, bani etc.), depuneri pe foi şi timbre de economii, pe cecurile de economii şcolare, depuneri, viramente şi restituiri din conturile curente personale, depuneri sub forma de acreditiv etc. În anii construcţiei socialiste, acţiunea de economisire a luat o mare amploare, soldul general al depunerilor crescînd considerabil de la un an la altul. Creşterea continuă a economiilor băneşti ale populaţiei depuse la C.E.C. se datoreşte mai multor factori, cum sînt: creşterea bunăstării poporului, evoluţia ascendentă a veniturilor reale, creşterea ponderii veniturilor băneşti ale ţărănimii faţă de totalul veniturilor realizate creşterea gradului de ocupare a forţei de muncă concretizată în sporirea numărului persoanelor active din fiecare familie, folosirea de noi forme şi instrumente de economisire, dezvoltarea reţelei operative C.E.C., lărgirea caracterului de masă a acţiunii de economisire datorită cultivări în rîndul maselor a spiritului de economisire. Depunerile la C.E.C. pot fi făcute de oricare persoană, indiferent de cetăţenie şi vîrstă, pe una din formele de depunere care îi convine. Depunerile sînt nelimitate ca volum şi termen, putîndu-se face pe unul sau mai multe librete. Statul garantează dreptul de proprietate şi de moştenire asupra sumelor depuse. Unităţile C.E.C. eliberează sumele depuse la prima cerere a depunătorilor. Sumele depuse la C.E.C., dobînzile şi cîştigurile aferente sînt imprescriptibile; ele nu pot fi poprite sau urmărite decît pe baza unei hotărîri judecătoreşti pronunţate pentru fapte penale. Este garantat secretul depunerilor şi al operaţiunilor efectuate prin C.E.C. Depunerile şi restituirile la C.E.C. se fac în mod gratuit; dobînzile şi cîştigurile plătite de C.E.C. depunătorilor sînt scutite de plata oricăror impozite şi taxe, inclusiv de taxele succesorale. *b)* Operaţii privind *obligaţiunile C.E.C* (→) 4% cu cîştiguri *c) Operaţiile de consemnare*, sume depuse pe numele unei persoane fizice sau juridice care are dreptul legal să le ridice. Consemnarea se face pe baza unei hotăriri a instanţelor judecătoreşti, ale organelor penale sau celor administrative. C. constă şi în depunerea unei sume de bani la C.E.C. de către persoanele fizice pentru a fi pusă la dispoziţia altei persoane fizice sau juridice, precum şi depunerea efectuată de o persoană juridică

pentru o persoană fizică. Sumele consemnate se pot ridica imediat de către persoanele pe numele cărora s-au consemnat, iar dacă suma consemnată este litigioasă ea poate fi retrasă de către persoana îndreptățită numai după soluționarea definitivă a litigiului. **C.** poate fi efectuată numai pe numele unei singure persoane fizice sau juridice și se poate efectua în numerar sau prin virament, însă numai la unitățile proprii C.E.C. Exemple de sume ce se pot consemna: pensiile de întreținere (alimentare), diferite alte rețineri din retribuții, chiriile depuse de chiriași pe numele proprietarilor respectivi care refuză primirea acestor sume la domiciliu, depunerea de către gestionari a garanțiilor bănești, sumele depuse pentru instalațiile de electrificare etc. Consemnarea sumelor se face pe baza unei declarații de consemnare, iar pentru suma consemnată, C.E.C. eliberează recipisa de consemnare. Consemnarea poate fi *judiciară*, *administrativă* și *specială*. **C.** *judiciară* se face pe baza unor hotărîri ale instanțelor judecătorești sau ale organelor de urmărire penală referitoare la sechestre, sume litigioase etc. **C.** *administrativă* este efectuată din inițiativa persoanelor care consemnează sumele, indiferent de scopul sau destinația consemnării. **C.** *specială* se efectuează în temeiul unor dispoziții speciale și numai de către organe ale statului sau unități stabilite de lege, prin care se precizează expres scopul și destinația sumelor consemnate, precum și dreptul de dispoziție asupra acestor consemnări. C.E.C. este — în țara noastră — singura instituție specializată autorizată să primească sume spre consemnare. *d) Acordarea de credite populației*, din disponibilitățile C.E.C., pentru constituirea avansurilor minime necesare realizării construcțiilor de locuințe, precum și credite pe termen lung pentru construirea de locuințe proprietate personală. *e) Operații de comision și mandat*, efectuate de CEC din ordinul și pentru contul unei terțe persoane fizice sau juridice în schimbul unui comision (încasarea unor impozite, a unor taxe și a altor venituri bugetare de la populație, executarea unor operații pentru Administrația de Stat Loto-Pronosport, încasarea primelor de asigurare pentru asigurările obligatorii, plata despăgubirilor de către ADAS etc.). Pe baza mandatului primit de la Banca Națională sau de la Banca pentru Agricultură și Industria Alimentară, C.E.C. face anumite plăți în contul acestora.

OPERAȚIILE DE ACTIV ALE BĂNCILOR, o. în baza cărora băncile repartizează și plasează resurselor lor.

OPERAȚIILE DE PASIV ALE BĂNCILOR, o. prin mijlocirea cărora băncile își formează resursele.

ORDIN DE ÎNCASARE, document pe baza căruia se dispune încasarea (primirea) unei sume de bani prin casierie, de la persoane fizice. **O.** de **î.** se întocmește de către organele de contabilitate ale unităților bancare pentru depunerile de numerar privind restituirile de avansuri spre decontare neutilizate, retribuțiile neachitate, scoaterile de numerar de la fondul de rezervă etc.

ORDIN DE PLATĂ 1. Document prin care se dispune executarea unei plăți către o anumită persoană; poate fi ordonanțat de către compartimentul financiar-contabil către casierie, de către o bancă altei bănci etc. **2.** Modalitate de plată în schimburile internaționale care cuprinde o dispoziție pe care o organizație economică, instituție culturală etc. sau o persoană fizică titulară de cont o dă băncii sale să plătească o sumă de bani determinată, exprimată în valută, unei alte persoane juridice sau fizice care poate să fie creditorul unei creanțe certe sau poate să devină debitorul sumei pe care a primit-o. Părțile care intervin în **o.** de **p.** sînt: importatorul (debitorul) ordonator, bancă la care acesta își are contul, exportatorul ca beneficiar și banca acestuia care face plata. **O.** de **p.** are următoarele trăsături: între debitor și creditor există o creanță certă exprimată într-o valută stabilită înainte de a se

ți emis dispoziția de plată; între creditor și debitor există o deplină încredere reciprocă; relația de credit dintre exportator și importator poate genera un **o. de p.** sau poate să se nască din acest ordin; inițiativa plății aparține debitorului fără să existe vreun angajament bancar prealabil față de creditor, ceea ce înseamnă că poate fi revocat pînă în momentul efectuării practice a plății, adică el poate fi anulat înainte de a fi încasat de beneficiar, suma prevăzută în el fiind la dispoziția ordonatorului. **O. de p.** cuprinde: ordonatorul, suma de plată și modul de acoperire. **O. de p.** poate fi *simplu (necondiționat)* și fără explicație referitoare la scopul plății, ceea ce înseamnă că este plătibil contra simplă chitanță fără a se cere vreun document și *documentar (condiționat)*, în situația în care pe lîngă chitanță se cer unele documente privitoare la expedierea mărfurilor, cheltuielile de transport etc. În acest caz banca nu are obligația să facă verificarea de fond a documentelor, ci numai o verificare cantitativă a sumei de plată și a identității persoanei fizice sau juridice înscrisă pe documente. **O. de p.** se folosește de către întreprinderile românești de comerț exterior, cu deosebire, pentru efectuarea anumitor plăți (cheltuieli de transport, comisioane, bonificații, contrastalii, asistență tehnică, taxe vamale, onorarii de avocat, diferite rate la importul de instalații și utilaje achiziționate pe credit etc.). Din punct de vedere al modalității de efectuare a plății, al modului de transmitere, **o. de p.** poate fi letric, telegrafic, telex sau telefonic. **O. de p.** se poate acoperi prin debitarea contului băncii ordonatoare la banca plătitoare (aceasta cînd există disponibilul necesar în cont sau i s-a acordat un credit), prin virament de la o terță bancă în favoarea băncii plătitoare (cînd ordonatorul nu are cont la aceasta din urmă sau are cont, însă îi lipsește disponibilul necesar), pe calea acordării de credite sau pe diferite alte căi.

ORDIN DE VIRAMENT (TRANSFER), modalitate de plată potrivit căreia banca efectuează din contul titularului, din inițiativă și în concordanță cu dispozițiile acestuia, diverse plăți către beneficiari. Această modalitate de plată contribuie la accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor bănești în conturile unităților socialiste, necesită cheltuieli reduse cu transferul sumelor dintr-un cont în altul și permite aplicarea tehnicii moderne de contabilizare. Documentele cu ajutorul cărora se realizează **o. de v.** sînt dispoziția de plată, cecurile pentru efectuarea de plăți fără numerar etc.

ORDINEA LEGALĂ A PLĂȚILOR, succesiunea de preferință prevăzută de actele normative, potrivit căreia se fac plățile din conturile unităților socialiste după epuizarea disponibilităților și a creditelor aprobate. În limita încasărilor, **o.l. a p.** pentru unitățile economice de stat este următoarea: *a)* plățile de retribuții și plățile asimilate; *b)* plățile către buget, plățile din fondul pentru acțiuni sociale, vărsămintele pentru finanțarea investițiilor și plățile pentru prime de asigurare; *c)* plățile pentru livrări de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii; *d)* rambursarea creditelor bancare scadente și plata dobînzilor aferente; *e)* alte plăți. Plățile din fondul de participare al oamenilor muncii la beneficii se fac numai după efectuarea celorlalte plăți. La cooperativele agricole de producție și la asociațiile economice intercooperatiste, cînd se epuizează creditele aprobate și lipsește disponibilul din cont, plățile se efectuează în limita încasărilor în ordinea următoare: *a)* rambursarea creditelor bancare scadente; *b)* plățile pentru retribuirea în bani după muncă și pentru celelalte drepturi asimilate; *c)* plățile către bugetul de stat; *d)* plățile pentru livrări de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii, contribuții la fondurile necesare plății pensiilor și celorlalte drepturi de asigurări sociale, precum și primele de asigurare; *e)* prelevările destinate fondului de dezvoltare economică și altor fonduri ce se constituie potrivit statutelor cooperativei agricole de producție și asociației economice intercooperatiste. Unitățile furnizoare livrează mărfuri, execută lucrări și prestează servicii, cooperativelor agricole de producție și asociațiilor intercoopera-

tiste, numai după ce se asigură că aceste unităţi au posibilităţi de plată. Sumele datorate cu titlu accesoriu se plătesc în aceeaşi ordine ca şi creanţa principală. În cadrul aceleiaşi categorii de plăţi, viramentele se efectuează în ordinea cronologică a termenelor de plată, iar cînd au acelaşi termen de plată, plăţile se fac în ordinea menţionată mai sus. Unităţile economice sînt obligate să se preocupe sistematic de organizarea în condiţii cît mai bune a livrării mărfurilor, a facturării lor, de întocmirea şi depunerea la timp a documentelor de decontare la unităţile bancare şi, respectiv, de recepţionare a mărfurilor, a lucrărilor executate şi a serviciilor prestate, astfel încît decontările să se efectueze corect, la timp şi să contribuie la creşterea vitezei de circulaţie a banilor.

ORDONATOR DE CREDITE, persoană împuternicită să îndeplinească o funcţie de conducere într-un organ de stat, instituţie etc., căreia i s-a acordat dreptul de a dispune de creditele bugetare acordate prin bugetul de venituri şi cheltuieli. El are sarcina de a întocmi şi executa bugetul de venituri şi cheltuieli, de a finanţa instituţiile şi organizaţiile subordonate, de a organiza contabilitatea şi de a întocmi dări de seamă periodice şi anuale. ◇ **O. principal de credite (de gradul I)** pot fi miniştrii şi conducătorii instituţiilor centrale de stat, dependenţi de bugetul republican, care au bugete proprii de venituri şi cheltuieli, iar în cadrul bugetelor locale preşedinţii comitetelor şi birourilor executive ale consiliilor populare. Ei pot delega locţiitorilor, conducătorilor direcţiilor organelor locale de specialitate ale administraţiei de stat sau ai altor unităţi similare, dreptul de a dispune total sau parţial de creditele bugetare acordate. **O.p.** de **c.** au legătură nemijlocită cu bugetul statului, deoarece ei primesc mijloace direct de la buget prin intermediul Ministerului Finanţelor şi administraţiilor financiare. Aceşti **o.** au dreptul să utilizeze eficient mijloacele bugetare pentru nevoile instituţiilor pe care le conduc, în limita prevederilor din bugetele de venituri şi cheltuieli, să repartizeze credite bugetare pentru nevoile instituţiilor subordonate (ordonatorilor secundari şi terţiari) — în raport cu sarcinile de plată şi ţinînd seama de gradul de folosire a sumelor acordate anterior,— să utilizeze creditele pentru diferite acţiuni centralizate, să vireze creditele bugetare de la o subdiviziune la alta a clasificaţiei bugetare potrivit competenţei lor, să controleze îndeplinirea indicatorilor economici şi financiari şi unităţile subordonate etc. **O.p.** de **c.** sînt răspunzători de repartizarea justă, oportună şi la timp, a creditelor bugetare între ordonatorii subordonaţi, de respectarea disciplinei bugetare, de ţinerea corectă şi la zi a contabilităţii gestionării mijloacelor materiale şi băneşti, precum şi de prezentarea dărilor de seamă asupra executării cheltuielilor bugetare. Ei controlează utilizarea legală şi oportună a creditelor bugetare şi au obligaţia să nu deschidă sau să suspende creditele bugetare deja deschise ordonatorilor subordonaţi, dacă aceştia nu respectă disciplina financiară şi nu prezintă la timp dările de seamă. ◇ **O. secundar de credite (de gradul II),** conducătorii instituţiilor bugetare de stat cărora — pe bază de decizie — ordonatorii principali le repartizează mijloace bugetare atît pentru acoperirea cheltuielilor acestora, cît şi pentru distribuirea de credite ordonatorilor terţiari, aflaţi în subordine. **O.s.** de **c.** sînt îndreptăţiţi să efectueze cheltuieli din creditele bugetare aprobate pentru unităţile pe care le conduc şi să repartizeze credite bugetare unităţilor subordonate ai căror conducători au calitatea de ordonator terţiar. **O.s.** de **c.** funcţionează numai în cadrul bugetului republican şi au menirea să înlesnească finanţarea unor unităţi aflate pe întregul teritoriu al ţării, finanţare care ar fi greu de efectuat direct de la centru. În acest scop, se acordă calitatea de **o.s.** de **c.** şi conducătorilor diferitelor direcţii, inspectorate sau serviciilor judeţene, cum sînt: conducătorii direcţiilor judeţene silvice, conducătorii serviciilor judeţene de drumuri etc. În cadrul bugetelor locale există numai ordonatori principali şi terţiari, deoarece unităţile finanţate din bugetele locale au — în mod obişnuit — sediul în localitatea unde se află organul financiar şi ordonatorul principal de credite şi, deci, nu ar fi justificată instituirea **o.s.** de **c.**

La bugetele comunelor, problema se simplifică; aici există un singur ordonator de credite — președintele comitetului executiv al consiliului popular comunal — care este ordonator principal. ◇ **O. terțiar de credite (de gradul III),** conducători ai unităților economice, împuterniciți de ordonatorii principali sau secundari să folosească creditele bugetare potrivit nevoilor proprii ale unităților pe care le conduc sau în scopul realizării acțiunilor stabilite potrivit prevederilor din bugetul de venituri și cheltuieli aprobat. Acești **o.** răspund de cheltuirea mijloacelor bănești primite și de folosirea lor numai în conformitate cu destinația stabilită, de utilizare legală și oportună a creditelor locale, de ținerea unei evidențe clare, la zi și de prezentarea la timp a dărilor de seamă, de respectarea disciplinei financiare etc.

ORGANIZAREA SISTEMULUI BUGETAR 1. Modul de determinare și delimitare a verigilor sistemului bugetar și de reglementare a raporturilor dintre ele. **2.** Ansamblu de măsuri privind repartizarea cheltuielilor și veniturilor între bugete, echilibrarea bugetară, procedura de elaborare, dezbatere, adoptare, executare și încheiere a bugetelor, modalitățile de concentrare a veniturilor și cheltuielilor bugetare dintr-un buget în altul, începînd de la comune și pînă la obținerea bugetului de stat unic al R.S. România. Pe baza transformărilor revoluționare politice, economice și sociale care au avut loc în țara noastră, **o.s.b.** pe baze noi a avut loc prin reforma bugetară înfăptuită la 1 ian 1949. **O.s.b.** corespunde sistemului organelor puterii de stat și administrației de stat și împărțirii teritorial-administrative a țării. Perfecționarea sistemului organelor puterii de stat și administrative, a împărțirii administrativ-teritoriale a țării s-au reflectat și în **o.s.b.** Sistemul nostru bugetar are la bază principiile centralismului democratic, unitatea bugetară și politică națională marxist-leninistă a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist. → și *sistem bugetar.*

P

PACHET DE ACȚIUNI DE CONTROL (în *capitalism*), parte din totalul capitalului sub formă de acțiuni, al unei societăți pe acțiuni, care asigură proprietarului lor dominația în fapt asupra întregii activități a societății. Din punct de vedere teoretic, pentru a controla și domina societatea pe acțiuni, o anumită persoană ar trebui să dispună de peste 50% din numărul total al acțiunilor, în fapt însă acest control se poate înfăptui și prin posesia a 40% sau chiar 30—35% din numărul total al acțiunilor, deoarece, o însemnată parte a micilor acționari, fiind dispersați, nu participă la activitatea și la adunările generale ale societății. Pe această cale este înlesnită dominația oligarhiei financiare și are loc intensificarea concentrării și centralizării capitalurilor. → și *oligarhie financiară.*

PAGUBĂ 1. Pierdere materială, bănească sau financiară, suferită de o persoană fizică sau juridică, ori cauzată acestora. **2.** Stricăciuni, deteriorări, distrugeri suferite de un bun asigurat ca urmare a producerii cazului asigurat, de regulă exprimate valoric. **P.** poate fi *parțială* sau *totală.* → și *caz asigurat; daună.*

PANICĂ DE BURSĂ, perioada cea mai acută a crizei de bursă, caracterizată prin scăderea considerabilă, bruscă, a cursului hîrtiilor de valoare și, în primul rînd, a acțiunilor. Cînd apare **p.** de **b.** crește vertiginos oferta de hîrtii de valoare, iar cererea scade considerabil. Căderea cursului la bursă ruinează, în primul rînd, pe speculanții mici și mijlocii, care în perioada de *agiotaj* (→) au cumpărat hîrtii de valoare la cursuri ridicate. Marii speculanți de bursă și băncile, folosesc **p.** de **b.** pentru cumpărarea de acțiuni la prețuri foarte scăzute.

PARA, monedă de origine turcească confecționată din argint, de dimensiuni mici, care a circulat în Țările române în sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea; un leu era egal cu 40 parale. Prin reforma din 1867, paraua a fost înlocuită cu banul (a suta parte dintr-un leu). → și *leu.*

PARAGRAF BUGETAR, subdiviziune a cadrului general al clasificației bugetare, respectiv o subdiviziune a titlului bugetar, unde se cuprind grupele de cheltuieli ale unităților bugetare cu același fel de activitate. → și *cadrul comun al clasificației bugetare; cadrul general al clasificației bugetare; clasificație bugetară; titlul bugetar.*

PARITATE 1. Egalitate, echivalență valorică; **2.** Valoarea exprimată în aur, a unei unități monetare. **3.** Raportul dintre greutatea aurului fin conținut de monedele ce se compară între ele. ◇ **P. aur (metalică) 1.** Conținutul legal în metal prețios al unei unități monetare sau valoarea exprimată în metal prețios a unei unități monetare. Valorile paritare ale monedelor comparate sînt exprimate în metal prețios (aur). **2.** Exprimarea în aur a raportului valorilor paritare a două monede. **P. a** *(m)* este sinonimă cu cursul oficial al monedelor respective. **P.D.S.T.,** în care

valorile paritare a două monede se stabilesc în raport cu *Drepturile Speciale de Tragere* (→). ◇ **P. mobilă,** rezultat al ajustării valorilor paritare ca urmare a cotațiilor de pe piețele valutare sau determinate de alte motive. → și *valoare paritară.* ◇ **P. monetară,** raport valoric dintre cantitatea de metal prețios (dintre valorile paritare) cuprins de o monedă străină față de cea națională sau între două monede. Acest raport se stabilește numai dacă moneda străină conține același metal prețios ca și moneda națională. Calcularea **p.m.** se poate face atît prin raportarea greutății metalului fin din moneda străină la greutatea aceluiași metal din moneda națională, cît și prin stabilirea egalității dintre valoarea legală a unității de metal prețios exprimat atît în moneda națională, cît și în cea străină. De regulă, **p.m.** este stabilită prin lege și de aceea ea se numește legală. ◇ **P. valutară,** exprimarea valorilor paritare într-o valută (de exemplu, în dolari S.U.A.). **P.v.** se determină în funcție de numărul dolarilor pe care îl exprimă fiecare din cele două monede și se mai poate defini ca fiind raportul dintre puterile de cumpărare a două valute. Astăzi, cînd pe piață circulă bancnote neconvertibile, **p.v.** se poate schimba în funcție de deprecierea valutelor față de aur, de restricțiile valutare, de starea balanței de plăți a diferitelor țări. → și *curs valutar; valoare paritară.* ◇ **P. puterii de cumpărare,** raportul dintre valutele diferitelor țări, bazat pe egalitatea puterii lor de cumpărare față de diferite mărfuri. **P.p.** de **c.** reflectă nivelurile prețurilor mărfurilor diferitelor țări, dobîndind în condițiile actuale o importanță deosebită în stabilirea cursurilor valutare. În perioada crizei generale a capitalismului au loc abateri bruște și prelungite ale cursurilor valutare de la **p.p.** de **c.,** cauzele fiind inflația, dezechilibrul prelungit al balanței de plăți care provoacă scăderea cursului valutar, folosirea dumpingului valutar pentru întărirea pozițiilor țării pe plan mondial etc.

PAROLĂ, consens stabilit la prima depunere sau ulterior, format din cel mult două cuvinte, pe care deponenții pe librete de economii C.E.C. la purtător cu parolă o scriu pe documentul de restituire, în fața unității emitente a libretului, în momentul în care dorește să retragă banii depuși.

PARTE DE FONDATOR, acțiunile ce se atribuie de către unele societăți anonime persoanelor care și-au adus un aport deosebit (prin experiența și mai ales prin influența lor) în crearea și dezvoltarea economico-financiară a societății. **P.** de **f.** nu conferă dreptul de participare la administrația societății, iar aceste acțiuni nu reprezintă o parte din capital. **P.** de **f.** asigură însă atribuirea unei părți din profitul net și de obicei a *superdividendelor* (→) drept recompensă pentru contribuția adusă la fondarea și propășirea societății. → *acțiune (~ de fondator).*

PARTE SOCIALĂ, p. din valoarea proprietății obștești a unei cooperative agricole de producție, meșteșugărești, de consum, ce o pot deține membrii cooperatori în proprietatea lor. Pentru constituirea **p.s.** fiecare cooperator poate depune anual, la fondul de dezvoltare economică al cooperativei, o anumită sumă de bani. **P.s.** care rezultă din totalitatea depunerilor membrilor cooperatori pentru dezvoltarea cooperativei nu poate depăși 50% din valoarea proprietății obștești. Membrii cooperatori fac depuneri la **p.s.** pentru o perioadă de cel puțin 5 ani, după expirarea căreia sumele depuse se pot restitui la cerere, integral sau în mod eșalonat, pe o perioadă de 2—5 ani, în raport cu posibilitățile financiare ale cooperativei. Este garantată restituirea integrală a sumelor depuse. Dacă survine pensionarea, membrii cooperatori își pot menține **p.s.** și participă în continuare la beneficii în raport cu mărimea acesteia. Sumele depuse de membrii cooperatori la **p.s.** pot fi dobîndite prin moștenire. Pe baza hotărîrii adunării generale a cooperativei, fondurile rezultate din depunerile în bani ale membrilor cooperatori la **p.s.** se folosesc numai pentru investiții productive, destinate dezvoltării averii obștești, care să ducă la creșterea continuă a producției și a beneficiilor cooperativei. Pentru depunerile în bani la **p.s.,** fiecare cooperator are dreptul să primească din beneficiul cooperativei un veni-

anual egal cu 6%, calculat la cuantumul total al sumei depuse și de 8% în cazul cînd se depășește beneficiul planificat. În cazurile în care nu se realizează beneficiul planificat, cooperatorilor li se garantează un venit anual de 5%, calculat în raport cu suma depusă la **p.s.**

PARTICIPAȚIE, contract de asociație între două sau mai multe persoane care se înțeleg să pună în comun fie numai munca, fie muncă și capital, fie numai capital, într-o anumită afacere și a cărui durată este în funcție de durata obiectului participației. De exemplu, participarea comercianților la diferite afaceri întîmplătoare (cumpărarea și vînzarea unei partide de mărfuri), a industriașilor, cu capital, la întreprinderi similare sau de care au nevoie (furnizoare de materii prime, pentru desfacerea produselor), a băncilor la capitalul diferitelor întreprinderi, primind în schimb acțiuni sau părți sociale, iar în anumite cazuri, putînd lua parte și la conducerea lor.

PASIV SUCCESORAL, sumă de bani stabilită la decesul unei persoane, formată din datorii rezultate din impozite, taxe, prime de asigurare, diferite alte datorii față de stat, creanțele ipotecare, cheltuielile efectuate de succesori sau de către susținătorii defunctului pentru îngrijire, cheltuielile ocazionate de înmormîntare etc. și garantate cu activul succesoral. **P.s.** se deduce din activul succesoral. → și *activ succesoral; taxă (~ de succesiune).*

PASIVE STABILE, mijloace bănești (datorii) minime, de regulă constante (în realitate ele au o tendință de creștere de la an la an), care deși aparțin terților persoane fizice sau juridice, rămîn permanent, în virtutea normelor în vigoare, la dispoziția întreprinderii care le folosește în procesul de producție, la fel ca și pe mijloacele proprii care satisfac o parte din necesarul lor de mijloace circulante. Din acest motiv ele se scad din normativele trimestriale de mijloace circulante, determinîndu-se astfel normativele influențate de **p.s.** Potrivit metodologiei de determinare a cuantumului lor, **p.s.** se împart în două categorii, și anume: *a)* **P.s.** determinate prin metoda însumării soldurilor zilnice, din mijloacele atrase ce se acumulează de către unitățile economice. În acest caz, **p.s.** se calculează la nivelul unei luni din trimestrul din anul de plan care este prevăzut cu cea mai mică activitate, prin însumarea soldului zilnic al fiecărui element, separat pe cele 30 zile din lună. Soldul zilnic cel mai mic rezultat din această însumare este considerat **p.s.** pentru întregul an de plan. *b)* **P.s.** determinate pentru fiecare element în parte generator de astfel de pasive. Normele în vigoare prevăd calcularea de **p.s.** la retribuții, contribuții pentru asigurările sociale, energia electrică cumpărată, gazele naturale, preliminări pentru cheltuieli viitoare etc. De exemplu, personalul muncitor lucrează zi de zi, dar nu încasează retribuție decît după un anumit număr de zile de la expirarea chenzinei. Plata retribuției cuvenite personalului muncitor după expirarea chenzinei este determinată de faptul că stabilirea drepturilor bănești provenite din muncă, întocmirea statelor de retribuții și ridicarea numerarului de la bancă necesită timp, precum și de faptul că circulația bănească se desfășoară planificat în economia socialistă, ceea ce reclamă din partea unităților bancare eșalonarea pe zile și întreprinderi a plăților de retribuții și a celorlalte drepturi bănești. Cuantumul **p.s.** provenite din retribuții se calculează după formula:

$$PS = \frac{F \times Z}{90},$$

în care:

PS = pasivele stabile;
F = fondul de retribuții trimestrial;
Z = numărul de zile care au trecut de la expirarea chenzinei pînă la calcularea și plata retribuțiilor.

PAUŞAL, modalitate de calcul şi de plată a prestaţiilor pentru anumite servicii, pentru plata unor prime de asigurare, a consumului de gaze naturale, energie electrică, apă etc., potrivit căreia suma de plată se stabileşte pe total, cu aproximaţie, pentru o anumită perioadă de timp luată în considerare.

PĂSTRAREA RESPONSABIL, → **CUSTODIE.**

PECULIU 1. Sumă de bani pe care o economisea un sclav pentru a-şi răscumpăra libertatea; gratificaţie acordată unui sclav de către stăpînul său sau unui soldat la eliberare. **2.** Sumă de bani ce se cuvine unei persoane privată de libertate în baza unei hotăriri judecătoreşti, reprezentînd o parte din retribuţia după muncă pe care el o prestează în timpul executării pedepsei. **P.** poate fi *disponibil* şi reprezintă fracţiunea din partea ce se cuvine persoanei respective şi pe care acesta o primeşte pentru a o folosi pe timpul executării pedepsei şi *de rezervă* care reprezintă o fracţiune din retribuţia cuvenită persoanei în cauză, care se depune la Casa de Economii şi Consemnaţiuni pe numele său, urmînd să i se înmîneze în momentul punerii sale în libertate.

PECUNIAR, bănesc.

PENALIZARE, → **AMENDĂ.**

PENSIA AVOCAŢILOR PENTRU MUNCA DEPUSĂ ŞI LIMITĂ DE VÎRSTĂ se acordă pe viaţă avocaţilor, la împlinirea vîrstei de 65 ani bărbaţii şi 60 de ani femeile care au o vechime în muncă de 30 ani şi respectiv 25 ani. La cererea lor şi cu acordul Ministerului Justiţiei pot fi menţinuţi în activitate pînă la împlinirea vîrstei de 70 ani. Pe baza cererii lor, avocaţii pot fi pensionaţi la 62 ani bărbaţii şi 57 ani femeile. Femeile care au vechimea integrală în muncă (25 ani) şi au născut minimum 3 copii pe care i-au crescut pînă la vîrsta de 10 ani, beneficiază de o reducere a limitei de vîrstă la pensionare cu 1 an pentru 3 copii, cu 2 ani pentru 4 copii şi cu 3 ani pentru mai mulţi copii; în aceste cazuri vîrsta se reduce cu ani întregi, dar nu poate fi mai mică de 52 ani. Este considerată vechime în muncă şi se ia în calcul la stabilirea pensiei atît timpul cît a lucrat ca avocat, cît şi timpul lucrat în alte sectoare. Pensia avocaţilor se determină în procente care variază de la 70 pînă la 44% din media retribuţiilor lunare calculată pe 5 ani lucraţi consecutiv din ultimii 10 ani de activitate, la alegerea pensionarului. Pentru primii 5 ani lucraţi în plus peste vechimea totală în muncă se acordă un spor de 1% pe fiecare an şi 0,5% pentru fiecare an următor. Pensia se acordă şi avocaţilor care nu au vechimea totală în muncă, însă au lucrat cel puţin 10 ani în domeniu; în aceste cazuri pensia se calculează proporţional cu numărul anilor lucraţi.

PENSIA AVOCAŢILOR PENTRU PIERDEREA CAPACITĂŢII DE MUNCĂ DIN CAUZĂ DE ACCIDENT SURVENIT ÎN TIMPUL ÎNDEPLINIRII ÎNDATORIRILOR PROFESIONALE, se acordă avocaţilor pe tot timpul cît durează invaliditatea provocată de accidente survenite în timpul îndeplinirii îndatorilor profesionale şi care au determinat pierderea totală sau în cea mai mare parte a capacităţii de muncă sau în cazul contractării unei invalidităţi de gradul I sau II în timpul exercitării profesiunii de avocat. Avocaţii care şi-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă ca urmare a îndeplinirii obligaţiilor militare, a sarcinilor de stat sau obşteşti, beneficiază, de asemenea, de această pensie. Dacă avocaţii îşi pierd parţial capacitatea de muncă şi lucrează jumătate din durata normală a programului de lucru primesc pensie de invaliditate de gradul III. Gradul de invali-

ditate se stabileşte prin decizie de către Consiliul *Casei de asigurări a avocaţilor* (→), pe baza propunerilor făcute de către comisiile judeţene de expertiză medicală şi de recuperare a capacităţii de muncă. În practică s-au stabilit trei grade de invaliditate şi anume: invaliditate de gradul I cînd avocaţii şi-au pierdut total capacitatea de muncă şi au nevoie de îngrijire şi supraveghere din partea altei persoane; invaliditate de gradul II cînd avocaţii şi-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă; invaliditate de gradul III pentru avocaţii care şi-au pierdut jumătate din capacitatea de muncă. Pensia pentru invaliditatea de gradul I şi II provocată de accidente survenite în timpul îndeplinirii îndatoririlor profesionale sau boli contractate în timpul exercitării profesiei, se stabileşte în procente din retribuţie în raport cu vechimea în muncă şi diferenţiate pe tranşe de retribuţie. În funcţie de criteriile de mai sus, pensia pentru invaliditate poate fi: *de gradul I*, într-un cuantum ce merge de la 29 pînă la 70% din retribuţia medie lunară pe 5 ani consecutivi, din ultimii 10 ani de activitate, *proporţional cu numărul anilor* lucraţi; *de gradul II* şi reprezintă 85% din cuantumul pensiei de gradul I şi *de gradul III* reprezentînd pînă la 30% din pensia ce corespunde gradului I de invaliditate. Pensia cuvenită invalizilor de gradul III împreună cu retribuţia primită pentru *exercitarea profesiei de avocat*, nu pot depăşi 70% din retribuţia avută în momentul stabilirii gradului de invaliditate, actualizată cu majorările aplicate retribuţiilor avocaţilor. Pentru fiecare an lucrat în plus peste vechimea totală în muncă, se acordă un spor de pensie de 1% pentru primii 5 ani şi de 0,5% pentru următorii ani. Pentru avocaţii deveniţi invalizi de gradul I sau II, de pe urma unor accidente survenite în timpul îndeplinirii îndatoririlor profesionale sau boli contractate în timpul exercitării profesiei de avocat şi care au o vechime mai mică de 5 ani, primesc o pensie în sumă fixă de 650 lei pentru gradul I şi 520 lei lunar pentru gradul II; aceeaşi pensie se cuvine şi avocaţilor care şi-au pierdut capacitatea de muncă în timpul îndeplinirii obligaţiilor militare, a sarcinilor de stat sau obşteşti. Avocaţii invalizi de gradul I primesc, pe lîngă pensie şi o indemnizaţie de îngrijire în sumă fixă de 300 lei lunar. Pensionarii care sînt încadraţi în gradele I, II şi III de invaliditate sînt supuşi revizuirii medicale periodice la intervale de 6—12 luni, la termenele stabilite de comisiile de expertiză medicală şi de recuperare a capacităţii de muncă. Persoanele cu invalidităţi ireversibile, după împlinirea vîrstei de 62 ani bărbaţii şi 57 ani femeile nu se mai revizuiesc, ci se trec din oficiu în *categoria pensionarilor* pentru munca depusă şi limită de vîrstă, cei în cauză putîndu-şi menţine drepturile de pensie corespunzătoare invalidităţii de gradul I şi II.

PENSIA AVOCAŢILOR PENTRU PIERDEREA CAPACITĂŢII DE MUNCĂ ÎN AFARA ÎNDEPLINIRII ÎNDATORIRILOR PROFESIONALE, se acordă avocaţilor care şi-au pierdut total sau parţial capacitatea de muncă din cauza unor accidente suferite în afara îndeplinirii îndatoririlor profesionale, dacă au devenit invalizi de gradul I, II sau III şi au o vechime în muncă de cel puţin 5 ani. Cuantumul pensiei se stabileşte pe baza unor procente din retribuţie, diferenţiate pe tranşe de retribuţii şi ani de vechime în muncă. În funcţie de aceste criterii, pensia pentru invaliditatea de gradul I reprezintă de la 13 pînă la 65% din retribuţie, calculîndu-se proporţional cu numărul anilor lucraţi, pensia pentru invaliditate de gradul II reprezintă 85%, iar cea de gradul III pînă la 30% din pensia corespunzătoare invalidităţii de gradul I. Pentru fiecare an de vechime în muncă peste vechimea totală se acordă un spor de pensie de 1% pentru primii 5 ani şi de 0,5% pentru următorii ani. Alături de pensie, invalizii de gradul I primesc şi o indemnizaţie lunară de îngrijire în sumă fixă de 300 lei. Cuantumul pensiei invalizilor de gradul III împreună cu retribuţia nu poate depăşi 70% din retribuţia avută la data pensionării, actualizată cu majorările survenite între timp. Avocaţii deveniţi invalizi de gradul I şi II ca urmare a contractării unor boli în timpul îndeplinirii obligaţiilor militare primesc pensie indiferent de *vechimea în muncă*.

PENSIA DE BAZĂ, principala pensie ce se acordă prin asigurările sociale de stat, cooperatiste etc., pentru munca depusă și limită de vîrstă, invaliditate sau urmaș. Fondurile pentru plata **p.** de **b.** se constituie pe seama contribuțiilor plătite de către unitățile socialiste de stat, cooperatiste, colegiile de avocați, instituțiile cultelor, de către persoanele care angajează personal casnic sau pentru îngrijirea blocurilor de locatari. → și *pensia de urmaș; pensia pentru munca depusă și limită de vîrstă; pensia pentru pierderea capacității de muncă a membrilor C.A.P.; pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională; pensia pentru pierderea capacității de muncă în afara procesului de muncă.*

PENSIA DE INVALIDITATE, se acordă țăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate, cînd își pierd total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă, pe toată durata invalidității de gradul I și II. Cuantumul pensiei depinde de perioada de contribuție la fondul de pensii, valoarea produselor livrate anual la fondul de stat și gradul de invaliditate. **P.** de **i.** de gradul I se stabilește într-un cuantum determinat pe baza unor procente diferențiate din pensia pentru limita de vîrstă, care variază de la 35% pînă la 75% în raport cu perioada (numărul de ani) pentru care s-a plătit contribuția. **P.** de **i.** de gradul II se stabilesc în funcție de aceleași criterii și reprezintă 85% din pensia de gradul I. La împlinirea vîrstei de 65 ani bărbații și 60 de ani femeile, pensionarii de invaliditate pot cere transformarea acestei **p.** în *pensie pentru limită de vîrstă* (→).

PENSIA DE INVALIDITATE CUVENITĂ MILITARILOR, se acordă militarilor din cadrele permanente ale armatei care, ca urmare a unor accidente în serviciu sau a unor boli contractate din cauza îndeplinirii obligațiilor militare, și-au pierdut capacitatea de muncă. Pensia poate fi de gradul I și II de invaliditate, cînd capacitatea de muncă s-a pierdut în întregime sau în cea mai mare parte și de gradul III, cînd s-a pierdut jumătate din capacitatea de muncă și se acordă pe tot timpul cît durează invaliditatea. Măsura în care s-a pierdut capacitatea de muncă se stabilește de către comisiile de expertiză medico-legală, pe baza examenului medical ce se efectuează. În gradul I de invaliditate se încadrează militarii din cadrele permanente care și-au pierdut total capacitatea de muncă și au nevoie de îngrijire și supraveghere din partea unei alte persoane, în gradul II de invaliditate se încadrează cei care și-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă, însă se pot îngriji și servi singuri, iar în gradul III de invaliditate cei care și-au pierdut jumătate din capacitatea de muncă. Pentru invalizii de gradul I pensia se stabilește în raport cu vechimea în serviciu, în procente care variază de la 29% pînă la 75% din retribuția tarifară, diferențiat pe tranșe de retribuții și proporțional cu numărul anilor serviți. Pentru invalizii de gradul II pensia reprezintă 85%, iar pentru cei de gradul III este de 30% din pensia corespunzătoare pentru gradul I de invaliditate. Pensia invalizilor de gradul III împreună cu retribuția primită pentru munca depusă nu pot depăși 70% din retribuția avută în momentul contractării invalidității. Baza de calcul a pensiei o constituie media retribuțiilor tarifare lunare calculată pe 5 ani consecutivi din ultimii 10 ani de activitate, la alegere, sau retribuția medie a ultimilor ani în situațiile în care vechimea în serviciu este de pînă la 5 ani. Militarii care la data ieșirii din cadrele permanente au o vechime în serviciu sub 5 ani și și-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă, datorită unor accidente în serviciu, boli contractate ca urmare a îndeplinirii obligațiilor militare, au dreptul la o pensie minimă diferențiată pe gradul I și II de invaliditate. Pentru fiecare an peste vechimea integrală în serviciu, se acordă un spor de pensie de 0,5% din baza de calcul a pensiei. Invalizii de gradul I primesc și o sumă fixă de îngrijire de 300 lei lunar. Pensionarii de invaliditate de toate gradele sînt supuși revizuirii medicale cel puțin odată pe an. Nu sînt supuși revizuirii cei ce prezintă invalidități ireversibile, bărbații care au împlinit vîrsta de 55 ani și

femeile care au împlinit vîrsta de 52 ani. Pensia se acordă și militarilor, cadre permanente, care și-au pierdut capacitatea de muncă datorită unor accidente în afara îndeplinirii obligațiilor militare. Invaliditățile sînt, de asemenea, clasificate pe 3 grade, iar acordarea pensiei presupune existența unei vechimi în serviciu de minimum 5 ani. Pensia se determină pe baza unor procente din retribuția tarifară, diferențiate pe tranșe de retribuții și ani de vechime în serviciu. Pentru invaliditatea de gradul I, pensia se stabilește în procente care variază de la 13% pînă la 70%, la o vechime cuprinsă între 5 și 30 ani și se calculează proporțional cu numărul anilor serviți. Invalizii de gradul I primesc pentru îngrijire și o sumă fixă lunară. Pensia invalizilor de gradul II reprezintă 85%, iar a celor de gradul III 30% din pensia ce se cuvine invalizilor de gradul I. Pensia invalizilor de gradul III împreună cu retribuția nu pot depăși 70% din retribuția avută în momentul contractării invalidității. Pentru fiecare an servit în plus, peste vechimea integrală în serviciu, se acordă un spor de 0,5% din baza de calcul a pensiei. Și în acest caz invalizii sînt supuși revizuirii medicale periodice a capacității de muncă.

PENSIA DE SERVICIU PENTRU ACTIVITATEA DEPUSĂ, se acordă militarilor cadre permanente, la împlinirea vîrstei de 60 ani bărbații și 55 ani femeile, cu o vechime în serviciu de minimum 30 ani și, respectiv, 25 ani. La cerere, pensia se acordă bărbaților la împlinirea vîrstei de 55 ani dacă au o vechime în serviciu de cel puțin 30 ani, din care 20 ani efectivi ca militar și femeilor la împlinirea vîrstei de 52 ani, cu o vechime în serviciu de minimum 25 ani, din care 15 ani efectivi ca militar. Pe baza cererii, prezentate înainte de împlinirea vîrstelor de pensionare, cadrele militare pot fi menținute în activitate cel mult pînă la împlinirea vîrstei de 65 ani bărbații și 60 ani femeile, însă numai cu aprobarea Ministerului Apărării Naționale sau a Ministerului de Interne. Personalul navigant de aviație, din cadrele militare permanente, scafandrii și persoanele care au desfășurat activitatea în condiții speciale și care au servit în aceste activități minimum 15 ani, pot fi pensionați la împlinirea vîrstei de 50 ani dacă au o vechime totală în serviciu de 25 ani. Vechimea în serviciu cuprinde timpul în care ofițerii, maiștrii militari și subofițerii au îndeplinit obligații militare în cadrele militare permanente. Baza de calcul a pensiei o constituie retribuția medie tarifară calculată pe 5 ani consecutivi din ultimii 10 ani de activitate; la aceasta se ia în calcul solda gradului pe care militarul îl are la data ieșirii din cadrele permanente, în concordanță cu retribuția în vigoare la acea dată. Dacă în ultimii ani, a servit mai puțin de 5 ani în cadrele permanente, baza de calcul a pensiei o constituie media retribuțiilor tarifare din perioada efectiv servită. Pensia pentru vechimea integrală se determină în procente din retribuția tarifară medie, diferențiată pe tranșe de retribuție, reprezentînd de la 54% pînă la 75%. Personalul navigant din aviație, scafandrii și alte categorii de personal, care au depus activitatea în condiții de muncă speciale ce se încadrează în grupele I și II de muncă, pentru fiecare an lucrat li se consideră vechime în serviciu 1 an și 6 luni și, respectiv, 1 ani și 3 luni, dacă au lucrat în aceste condiții 20 ani și, respectiv, 25 ani și se acordă și în cazurile în care vechimea este de cel puțin 10 ani, însă cuantumul pensiei se determină proporțional cu numărul anilor serviți și numai la împlinirea vîrstei de 62 ani bărbații și 57 ani femeile. Cadrele militare femei care au o vechime în serviciu de 25 ani, din care minimum 15 ani efectivi ca militar, și care au născut 3 sau mulți copii și i-au crescut pînă la vîrsta de 10 ani, beneficiază de o reducere a limitei de vîrstă pentru pensionare în felul următor: cu 1 an pentru 3 copii, cu 2 ani pentru 4 copii și cu 3 ani pentru mai mulți copii; în aceste cazuri vîrsta nu poate coborî sub 50 de ani. Pentru fiecare an servit în plus peste 30 ani și, respectiv, peste 25 ani se acordă un spor de pensie de 0,5% din retribuția tarifară folosită ca bază de calcul a pensiei. → *și vechime în muncă.*

PENSIA DE URMAȘ, se acordă copiilor și soției, dacă la data decesului persoana respectivă era pensionar sau întrunea condițiile pentru obținerea unei pensii. Copiii au dreptul la **p. de u.** pînă la vîrsta de 16 ani, iar dacă urmează o școală pînă la terminarea acesteia, însă fără să depășească vîrsta de 25 ani. În situațiile în care copiii pensionari de urmaș au devenit invalizi de gradul I sau II înainte de a împlini vîrsta de 16 ani primesc, după ce nu mai beneficiază de **p. de u.,** pe toată durata invalidității un ajutor lunar de 350 lei pentru invaliditate de gradul I și 300 lei pentru gradul II. Soția este îndreptățită la pensia de urmaș pe tot timpul vieții de la împlinirea vîrstei de 55 ani, dacă a conviețuit cu soțul decedat cel puțin 15 ani. În cazul în care căsătoria a fost de o durată mai mică, dar nu mai puțin de 10 ani, pensia care se acordă se calculează proporțional cu numărul anilor de căsătorie. **P. de u.** se acordă pe viață soției dacă a împlinit vîrsta de 50 ani și dacă, pînă la data decesului soțului său, a născut mai mult de 4 copii și durata căsătoriei a fost de cel puțin 10 ani. De asemenea, soția are dreptul la pensie indiferent de vîrstă și de durata căsătoriei pe tot timpul cît este invalidă de gradul I sau II. Soția beneficiază de această pensie dacă nu este încadrată în muncă la data decesului soțului și are în îngrijire unul sau mai mulți copii în vîrstă de pînă la 6 ani. Dacă soția are dreptul și la o altă pensie, ea poate să opteze pentru una din ele. Dacă soția nu îndeplinește condițiile de mai sus, ea primește **p. de u.** pînă la încadrarea în muncă, dar nu mai mult de 6 luni de la data decesului soțului. **P. de u.** se calculează pe baza pensiei susținătorului decedat dacă, evident, acesta era pensionar sau pe baza pensiei la care ar fi avut dreptul susținătorul, potrivit legii, pentru munca depusă și limită de vîrstă. Dacă există un singur urmaș, **p.** reprezintă 50% din pensia decedatului, pentru doi urmași, aceasta este de 75% și cînd există trei sau mai mulți urmași, pensia reprezintă 100% din pensia susținătorului decedat. Pentru copiii orfani de ambii părinți, baza de calcul a pensiei se determină astfel: dacă sînt pînă la trei copii, se ia ca bază de calcul pensia cea mai avantajoasă a unui singur părinte, pentru patru copii, se ia ca bază de calcul pensia cea mai avantajoasă a unui părinte la care se adaugă 50% din pensia celuilalt părinte, iar pentru cinci sau mai mulți copii, se iau ca bază de calcul pensiile însumate ale ambilor părinți. **P. de u.** pentru soție se suspendă cînd aceasta se recăsătorește sau pe timpul cît pensionarul urmaș este reîncadrat în muncă ori dobîndește venituri dintr-o activitate permanentă ca liber profesionist sau mic meseriaș cu atelier propriu. Dacă unul dintre urmași pierde dreptul la **p. de u.,** ceilalți urmași primesc mai departe pensia cuvenită pînă la acea dată. În cadrul asigurărilor sociale din C.A.P., **p. de u.** se acordă copiilor de cooperatori, orfani de unul sau de ambii părinți, pînă la împlinirea vîrstei de 16 ani, iar dacă urmează o școală pînă la terminarea acesteia, însă fără a depăși vîrsta de 25 ani. Pentru acordarea acestei pensii părintele sau părinții decedați trebuie să fi fost pensionari sau să fi îndeplinit condițiile pentru primirea unei pensii; cuantumul este de 120 lei lunar pentru fiecare copil orfan de unul dintre părinți și de 180 lei pentru fiecare copil orfan de ambii părinți, foști membri ai C.A.P. Pensii se acordă și copiilor țăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate orfani de unul sau de ambii părinți, dacă părintele sau părinții decedați au fost pensionari sau dacă au îndeplinit condițiile pentru obținerea unei pensii; cuantumul este de 70 lei lunar pentru fiecare copil orfan de un părinte și de 100 lei lunar pentru fiecare copil orfan de ambii părinți.

PENSIA PENTRU LIMITĂ DE VÎRSTĂ, se acordă țăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate și membrilor lor de familie cu care desfășoară activitatea agricolă. Pensia integrală pentru limită de vîrstă se acordă pe tot timpul vieții bărbaților la împlinirea vîrstei de 65 ani, dacă au contribuit la fondul de pensii minimum 30 ani și femeilor care au împlinit 60 ani, dacă au contribuit la fondul de pensii cel puțin 25 ani. Cuantumul pensiei este de 160—400 lei lunar și se stabilește diferențiat în funcție de perioada de contribuție la fondul de pensii și de

valoarea produselor livrate anual la fondul de stat. Pentru fiecare an de contribuție în plus, pensia se majorează cu 0,5%. Dacă valoarea produselor livrate anual este de 5 000 lei, pensia se stabilește într-un procent de 70%, iar dacă este de numai 3 000 lei, cuantumul pensiei este de 50% din pensia ce se cuvine țăranilor care livrează statului produse în valoare de peste 5 000 lei. Pensia ce se cuvine țăranilor cu gospodărie individuală care fac parte din asociațiile pomicole, viticole sau zootehnice se majorează cu 15%. Pensia se acordă numai dacă s-a cotizat o perioadă de timp de cel puțin 10 ani. În mod tranzitoriu, p. pentru l. de v. se acordă și țăranilor cu gospodărie individuală în următoarele condiții: țăranii care pînă la 31 dec. 1977 au împlinit vîrsta de 70 ani bărbații și 65 ani femeile și au plătit contribuția pe perioada 1 iul. — 31 dec. 1977 primesc o pensie lunară de 100 lei; țăranii care în perioada 1 ian. 1978 — 31 dec. 1982 vor împlini vîrsta de 70 ani bărbații și 65 ani femeile și vor fi plătit contribuția la fondul de pensii de la 1 iul. 1977 pînă la împlinirea vîrstei de mai sus, primesc o pensie de 100 lei lunar, care se majorează cu cîte 10 lei pentru fiecare an de cotizare; țăranii care pînă la 31 dec. 1987 vor împlini vîrsta de 65 ani bărbații și 60 ani femeile și vor fi plătit contribuția o perioadă de cel puțin 5 ani vor primi o pensie de 140 lei lunar, ce se majorează cu cîte 10 lei pentru fiecare 2 ani în care s-a plătit contribuția peste perioada minimă de 5 ani. Țăranii care primesc pensie prin asigurările sociale de stat ori din alte sectoare, pot primi și această pensie dacă au plătit contribuțiile pe perioadele respective; dacă suma pensiilor cumulate depășește nivelul pensiei de asigurări sociale de stat, cele două pensii se reduc în mod proporțional.

PENSIA PENTRU MUNCA DEPUSĂ ȘI LIMITA DE VÎRSTĂ, se acordă pe viață, la cererea unității de stat, bărbaților după împlinirea vîrstei de 62 ani, cu o vechime minimă în muncă de 30 ani prestați în grupa a III-a de muncă, iar femeilor după împlinirea vîrstei de 57 ani, cu o vechime în muncă de cel puțin 25 de ani lucrați în grupa a III-a de muncă. La cerere, pensia cuvenită se acordă după împlinirea vîrstei de 60 ani pentru bărbați și 55 de ani pentru femei. În vederea folosirii experienței didactico-științifice și a aportului lor în pregătirea cadrelor, profesorii, conferențiarii univesitari și lucrătorii cu funcții asimilate în domeniul cercetării științifice (cercetătorii principali I și II) pot fi pensionați de unitățile la care lucrează după împlinirea vîrstei de 65 ani pentru bărbați și 60 ani pentru femei; la cerere, aceste persoane pot fi pensionate la 62 ani bărbații și 57 de ani femeile. Pentru persoanele care au lucrat în condiții foarte grele, foarte vătămătoare etc., limita de vîrstă la pensionare coboară pînă la 50 de ani. Persoanele care nu au vechimea integrală în muncă, dar au lucrat cel puțin 10 ani, primesc pensia după împlinirea vîrstei de 62 ani bărbații și 57 ani femeile, calculată proporțional cu numărul anilor de vechime în muncă. Pentru fiecare an lucrat în grupa I și a II-a de muncă se acordă cîte un spor de vechime de 6 luni și, respectiv, 3 luni. Cuantumul pensiei se determină pe baza procentelor din retribuția medie tarifară, diferențiate pe tranșe de retribuții și pe grupe de muncă, oscilînd între 54% și 85% din retribuția respectivă. Pensia se calculează pe baza retribuției medii tarifare lunare pe perioada de 5 ani consecutivi, din ultimii 10 ani de muncă, luați la libera alegere a viitorului pensionar. Pentru fiecare an servit peste vechimea minimă integrală, se acordă un spor de pensie de 1% pentru fiecare an în plus din primii cinci ani și un spor de 0,5% pentru fiecare an în plus peste primii cinci ani, din retribuția medie tarifară folosită ca bază de calculare a pensiei. În funcție de condițiile în care s-a desfășurat activitatea și de influența factorilor nocivi, precum și de intensitatea acestor factori, s-au constituit 3 grupe de muncă: în grupa I se încadrează locurile de muncă la care există condiții foarte grele sau foarte vătămătoare, în grupa a II-a locurile de muncă la care există condiții grele sau vătămătoare, iar în grupa a III-a se cuprind toate celelalte locuri de muncă. Mamele care au o vechime în muncă de 25 ani și au născut cel puțin 3 copii pe care i-au crescut pînă la vîrsta de 10 ani, sînt îndreptă-

ţite să ceară pensionarea înainte de împlinirea vîrstei legale de încetare a activităţii, astfel: cu un an pentru 3 copii; cu doi ani pentru 4 copii şi cu trei ani pentru mai mulţi copii. În aceste cazuri vîrsta de pensionare se reduce cu ani întregi, dar nu poate fi mai mică de 50 ani. Persoanele încadrate în muncă dornice să continue activitatea şi după împlinirea vîrstei de 62 ani bărbaţii şi 57 ani femeile, pot solicita, cu 3 luni înainte de împlinirea acestor vîrste, ca unitatea să le menţină în muncă o durată de timp de maximum 3 ani. Profesorii, conferenţiarii universitari şi cercetătorii ştiinţifici principali I şi II, la cerere, pot fi menţinuţi în activitate, cu acordul unităţii, cel mult 5 ani. În cadrul cooperativelor agricole de producţie pensia se acordă pe viaţă bărbaţilor care au împlinit vîrsta de 65 ani, cu o vechime în muncă în unităţile agricole cooperatiste de cel puţin 30 de ani şi femeilor la împlinirea vîrstei de 60 ani cu o vechime în muncă în aceste unităţi de minimum 25 ani. Pensia se calculează pe baza venitului mediu anual realizat de cooperatori în cinci ani consecutivi din ultimii 10 ani de muncă, la alegere. Un an vechime în muncă este egal cu cel puţin 200 zile lucrate în cooperativă, în anul calendaristic respectiv. Este considerată vechime în muncă şi timpul în care cooperatorul îşi îndeplineşte obligaţiile militare, urmează diferite cursuri de pregătire, specializare sau perfecţionare, este în concediu de maternitate, dacă în restul timpului din an a lucrat un număr de zile calendaristice şi au fost îndeplinite obligaţiile stabilite. Cooperatorii care nu au vechimea de 30 şi, respectiv 25 ani, dar au lucrat în c.a.p. minimum 10 ani primesc pensie, însă cuantumul acesteia se calculează proporţional cu numărul anilor de vechime în muncă. Cuantumul pensiei se stabileşte în raport de venitul mediu realizat, de sectorul în care a lucrat şi de funcţia îndeplinită şi reprezintă de la 350 pînă la 1 000 lei lunar. Cooperatorii care au îndeplinit funcţia de şef de fermă sau de sector timp de cel puţin 10 ani, primesc o pensie mai mare cu 10% faţă de pensia şefilor de brigadă. Pensia este sensibil sporită pentru cooperatorii care au îndeplinit cel puţin 10 ani funcţia de preşedinte de C.A.P. Pentru cooperatorii care au îndeplinit cel puţin 10 ani funcţia de vicepreşedinte scos din producţie sau de contabil şef, reprezintă 85% din pensia cuvenită preşedintelui, stabilită la grupa de venit şi vechimea în munca respectivă. Pe lîngă pensia calculată după normele de mai sus, preşedinţii, vicepreşedinţii scoşi din producţie, şefii de fermă şi şefii de brigadă, primesc din fondurile statului o sumă egală cu 50% din indemnizaţia medie lunară primită în ultimii 5 ani în care au îndeplinit aceste funcţii. Acordarea acestei sume presupune ca preşedinţii şi vicepreşedinţii să fi realizat planul de livrări la fondul de stat, iar şefii de fermă şi cei de brigadă să fi îndeplinit sarcinile proprii de plan cel puţin 5 ani din ultimii 10 ani. Pentru fiecare an lucrat în plus peste vechimea minimă integrală (30 sau 25 ani) se acordă un spor de pensie de 0,5% din venitul mediu luat ca bază de calcul. → şi *vechime în muncă*.

PENSIA PENTRU PIERDEREA CAPACITĂŢII DE MUNCĂ A MEMBRILOR C.A.P. se acordă membrilor cooperatori care din cauza unor accidente de muncă sau a unei boli ori accident în afară de muncă şi-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă şi au fost încadraţi în gradul I sau II de invaliditate. Pensia se acordă pe toată perioada de timp cît durează invaliditatea. Invalizii de gradul I de pe urma unui accident de muncă primesc pensie în raport cu vechimea în muncă, determinată pe baza unor procente ce variază între 50 şi 90% din pensia cuvenită pentru munca depusă şi limită de vîrstă, proporţional cu numărul anilor lucraţi. Această pensie se acordă şi invalizilor de gradul I din cauză de boală sau accident în afară de muncă, dacă au o vechime în muncă de cel puţin 10 ani în C.A.P. Cuantumul pensiei se stabileşte în raport cu vechimea în muncă, în procente ce variază de la 35 pînă la 75% din pensia pentru munca depusă şi limită de vîrstă, proporţional cu numărul anilor de vechime în muncă. Pensia invalizilor de gradul II reprezintă 85% din pensia invalizilor de gradul I. Cooperatorii invalizi de gradul I şi II pot cere transformarea pensiei de invaliditate în pensie pentru

munca depusă și limită de vîrstă, însă numai după împlinirea vîrstei de 60 ani pentru femei și 65 ani pentru bărbați. Pentru membrii cooperatori invalizi de gradul III nu a fost stabilită pînă în prezent pensia de invaliditate; C.A.P. au însă obligația să repartizeze aceste persoane la munci mai ușoare, corespunzătoare capacității lor de muncă și să le acorde ajutoare din fondurile proprii.

PENSIA PENTRU PIERDEREA CAPACITĂȚII DE MUNCĂ DIN CAUZĂ DE ACCIDENT DE MUNCĂ SAU BOALĂ PROFESIONALĂ, se acordă persoanelor încadrate în muncă, care din cauza unor accidente survenite în timpul îndeplinirii sarcinilor de serviciu ori datorită bolilor profesionale și-au pierdut total sau parțial capacitatea de muncă. Pensia se acordă și, persoanelor care și-au pierdut total sau în cea mai mare măsură capacitatea de muncă din cauza unei boli contractate în timpul în care erau încadrate în muncă, dacă invaliditatea constatată este de gradul I sau II, în timpul și ca urmare a îndeplinirii obligațiilor militare, a sarcinilor de stat sau obștești, precum și elevilor, ucenicilor și studenților care contractează invaliditatea în timpul efectuării practicii profesionale. Dacă persoanele de mai sus și-au pierdut jumătate din capacitatea de muncă și lucrează jumătate din durata normală a programului de lucru, ele beneficiază de pensia de invaliditate de gradul III. În raport cu pierderea capacității de muncă există trei grade de invaliditate care dau dreptul la această pensie și anume: *a) invaliditate de gradul I*, cînd se pierde complet capacitatea de muncă și este necesară supravegherea și îngrijirea invalidului de către o altă persoană; *b) invaliditatea de gradul II*, cînd se pierde complet sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă, însă invalidul se poate servi singur, neavînd nevoie de îngrijire din partea altei persoane; *c) invaliditate de gradul III*, cînd se pierde jumătate din capacitatea de muncă și invalidul poate presta aceeași activitate însă cu un program redus, sau o altă muncă mai ușoară. Acordarea pensiei necesită constatarea gradului de invaliditate de către comisia de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă, care funcționează pe lîngă serviciul de expertiză medicală județean sau al municipiului București. Comisiile de pensii județene și a municipiului București, stabilesc prin decizie pierderea capacității de muncă și gradul de invaliditate pe baza propunerilor făcute de comisiile de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă. Pentru invaliditate de gradul I sau II pensia se stabilește în raport de vechimea în muncă, în procente din retribuția tarifară, în mod diferențiat pe tranșe de retribuție și grupe de muncă. Pensia corespunzătoare invalidității de gradul I se stabilește astfel: pentru grupa I de muncă se stabilește între 33% și 85% din retribuția tarifară; pentru grupa a II-a de muncă între 31% și 80% din retribuția tarifară; pentru grupa a III-a de muncă între 29% și 75% din retribuția tarifară. În cazurile în care vechimea în muncă este cuprinsă între 5 și 30 de ani, pensia se calculează proporțional cu numărul anilor lucrați. Pensia pentru invaliditate de gradul II ajunge pînă la 85%, iar cea pentru gradul III pînă la 30% din pensia corespunzătoare gradului I de invaliditate. Pensia se calculează pe baza retribuției medii determinată prin luarea în calcul a retribuțiilor tarifare lunare din 5 ani lucrați consecutiv, la alegere din ultimii 10 ani de activitate sau pe baza retribuției medii din ultimii ani cînd vechimea în muncă este de pînă la 5 ani. Pentru fiecare an de vechime peste vechimea integrală în muncă se acordă un spor de pensie de 1% pentru primii cinci ani și de 0,5% pentru anii următori, din baza de calcul a pensiei. Pensia persoanelor încadrate în muncă care au o vechime în muncă sub 5 ani și care și-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă ca urmare a unui accident, boală profesională sau a altor boli contractate în perioada cît erau încadrate în muncă, este de 650 lei pentru invaliditate de gradul I și 520 lei pentru gradul II de invaliditate; aceeași pensie se acordă și elevilor, ucenicilor, studenților și persoanelor accidentate în timpul îndeplinirii obligațiilor militare, a sarcinilor de stat sau obștești, care anterior nu au fost încadrați în muncă. Invalizii de gradul I primesc pe lîngă pensie și o sumă

lunară fixă de 300 lei pentru îngrijire. Pensionarii invalizi de gradul I, II sau III sînt supuși revizuirii medicale a capacității de muncă la intervale de 6—12 luni, pînă la împlinirea vîrstei de 60 ani bărbații și 55 ani femeile. În momentul în care beneficiarii acestei pensii au împlinit vîrsta de 60 ani bărbații și 55 de ani femeile, se trec din oficiu la pensia pentru munca depusă și limită de vîrstă. Pensionarii de invaliditate de gradul I și II își pot menține pensia aferentă acestor grade de invaliditate.

PENSIA PENTRU PIERDEREA CAPACITĂȚII DE MUNCĂ ÎN AFARA PROCESULUI DE MUNCĂ, se acordă persoanelor încadrate în muncă care și-au pierdut capacitatea de muncă total sau parțial, din cauza unor accidente suferite în afara locului de muncă. Pensia se acordă dacă s-a contractat o invaliditate de gradul I, II sau III și cu condiția ca persoana în cauză să aibă o vechime în muncă de minimum 5 ani. Cuantumul pensiei se stabilește pe baza procentelor din retribuția tarifară, diferențiate pe tranșe de retribuții și ani de vechime în muncă, ajungînd pentru invalizii de gradul I pînă la 70% din retribuția tarifară. Dacă vechimea în muncă este cuprinsă între 5 și 30 de ani, pensia se calculează pe baza numărului de ani lucrați. Pentru fiecare an vechime în muncă peste 30 (25) ani se acordă un spor de pensie de 1% pentru primii 5 ani și de 0,5% pentru fiecare an următor. Invalizii de gradul I primesc și o sumă fixă de 300 lei lunar pentru îngrijire. Pensia invalizilor de gradul II reprezintă 85%, iar cea de gradul III 30% din pensia corespunzătoare invalizilor de gradul I. Pensionarii se revizuiesc periodic. → și *pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională.*

PENSIA PENTRU URMAȘII AVOCAȚILOR, se acordă copiilor și soției avocatului decedat, dacă acesta era pensionar sau întrunea condițiile pentru dobîndirea unei pensii. Copiii primesc această pensie pînă la împlinirea vîrstei de 16 ani, iar în cazul cînd continuă studiile pînă la terminarea acestora, dar nu mai tîrziu de împlinirea vîrstei de 25 ani. Dacă înainte de împlinirea vîrstei de 16 ani copiii devin invalizi de gradul I sau II, primesc după încetarea pensiei de urmaș un ajutor de 350 lei invalizii de gradul I și 300 lei lunar invalizii de gradul II pe toată durata invalidității. Soția este îndreptățită la pensia de urmaș pe tot timpul vieții, de la împlinirea vîrstei de 55 ani dacă a conviețuit cu soțul cel puțin 15 ani. În cazul cînd durata căsătoriei a fost mai mică, dar nu mai puțin de 10 ani, pensia se calculează proporțional cu numărul anilor de căsătorie. Pensia de urmaș se acordă soției pe tot timpul vieții, de la împlinirea vîrstei de 50 ani, dacă pînă la data decesului soțului a născut mai mult de 4 copii și a conviețuit cu soțul cel puțin 10 ani. De asemenea, soția are dreptul la această pensie, indiferent de vîrstă și de durata căsătoriei pe tot timpul cît este invalidă de gradul I sau II; soția beneficiază de pensie de urmaș dacă nu este încadrată în muncă la data decesului soțului și are în îngrijire unul sau mai mulți copii în vîrstă de pînă la 6 ani. Dacă nu îndeplinește aceste condiții, soția primește pensia de urmaș pînă la încadrarea în muncă, însă nu pe mai mult de 6 luni de la data decesului soțului. Soția îndreptățită și la o pensie proprie, poate opta pentru una dintre pensiile care i se cuvin. Baza de calcul a pensiei de urmaș se determină astfel: dacă avocatul decedat era pensionar, se ia ca bază de calcul pensia acestuia; în cazul cînd nu era pensionar se determină pensia pentru munca depusă și limita de vîrstă sau pensia de invaliditate. Din această bază de calcul, pensia de urmaș este de 50% pentru un singur urmaș; 75% pentru doi urmași și 100% pentru mai mulți urmași îndreptățiți la această pensie. Cînd copiii sînt orfani de ambii părinți, baza de calcul a pensiei de urmaș se determină astfel: pînă la trei copii se ia pensia cea mai avantajoasă a unui singur părinte; pentru patru copii se ia pensia cea mai avantajoasă a unui părinte la care se adaugă jumătate din pensia celuilalt părinte; pentru cinci sau mai mulți copii se iau în calcul pensiile cumulate ale ambilor părinți. Plata pensiei de urmaș se suspendă pe tot timpul cît

urmaşul este încadrat în muncă, realizează venituri dintr-o activitate permanentă ca liber profesionist sau mic meseriaş cu atelier propriu sau în cazul în care soţia se recăsătoreşte. Dacă un urmaş pierde dreptul la pensie, ceilalţi urmaşi primesc în continuare partea de pensie ce li se cuvenea pînă la acea dată.

PENSIA SUPLIMENTARĂ, se acordă pe baza principiului mutualităţii între persoanele asigurate, pensionarilor de asigurări sociale şi pensionarilor urmaşi, dacă pensionarii şi susţinătorii decedaţi au contribuit în timpul activităţii lor la alimentarea fondului bănesc destinat acestui scop. Cuantumul **p.s.** depinde de timpul cît s-a plătit contribuţia, de mărimea contribuţiei şi a retribuţiei medii tarifare lunare. În cazul în care s-a cotizat cu 2%, 5—10 ani, **p.s.** reprezintă 5%, ajungînd ca la o vechime de peste 20 ani să reprezinte 12%. Dacă s-a cotizat cu 4% (2% obligatoriu şi 2% facultativ), cuantumul **p.s.** se calculează astfel: la o vechime de cotizare de 5—10 ani inclusiv, **p.s.** reprezintă 8% din retribuţia tarifară medie lunară luată ca bază de calcul a pensiei de asigurări sociale; la o vechime de la 10 la 15 ani, **p.s.** este de 12%; la o vechime de la 15 la 20 ani, **p.s.** este de 14%; la o vechime de la 20 la 25 ani, **p.s.** este de 16%, iar la vechimea de peste 25 ani, **p.s.** reprezintă 18% din baza de calcul a pensiei de asigurări sociale. **P.s.** se acordă de la data încetării activităţii persoanelor care au cotizat ca urmare a pensionării. Urmaşii beneficiază de **p.s.** în proporţie de 50% din cotele prevăzute pentru pensia de urmaşi de asigurări sociale de stat. Dacă o persoană în timpul activităţii sale a plătit contribuţia la mai multe sectoare cu sisteme proprii de asigurări sociale, se iau în considerare toţi anii de contribuţie; în aceste cazuri **p.s.** se plăteşte de sectorul care a acordat pensia de asigurări sociale. **P.s.** se acordă cadrelor militare permanente ale *Ministerului Apărării Naţionale şi Ministerului de Interne şi avocaţilor, în* aceleaşi condiţii ca şi personalului muncitor din unităţile de stat. În C.A.P., **p.s.** se acordă cooperatorilor pensionari, care timp de cel puţin 5 ani au contribuit cu cîte 10, 15 sau 20 lei lunar, în timpul activităţii desfăşurate în unitatea cooperatistă, la alimentarea *fondului destinat plăţii acestei pensii.* **P.s.** reprezintă cîte 10, 15 şi 20 lei pentru fiecare perioadă de 5 ani de contribuţie personală a membrului cooperator. **P.s.** se acordă şi în cazurile în care membrii cooperatori nu îndeplinesc condiţiile pentru primirea pensiei de bază, însă au plătit contribuţia personală o perioadă de minimum 5 ani. Membrii cooperatori care înainte de pensionare au plătit contribuţia pentru **p.s.** pe o perioadă de timp mai mică de 5 ani, la acordarea pensiei de bază li se restituie suma totală plătită drept contribuţie personală plus o dobîndă de 3%. **P.s.** se acordă separat de pensia de bază → şi *pensia de bază.*

PENSIE, sumă de bani ce se plăteşte lunar oamenilor muncii care îşi încetează activitatea datorită atingerii unei anumite limite de vîrstă, invalidităţii, pe tot timpul vieţii de la pensionare, copiilor urmaşi pînă la o anumită vîrstă şi soţiei care are calitatea de urmaş, pentru a li se asigura acestora condiţii optime de viaţă. **P.** se plătesc prin asigurările sociale de stat, cooperatiste etc., prin asistenţa socială, după caz. **P.** constituie forma principală de ocrotire a oamenilor muncii, a membrilor lor de familie prin asigurările sociale de stat şi cooperatiste. La stabilirea şi acordarea **p.** se are în vedere faptul că în ţara noastră, munca este un drept fundamental şi, în acelaşi timp, o îndatorire de onoare şi de prim ordin a tuturor membrilor societăţii. Dreptul la muncă este garantat tuturor cetăţenilor ţării prin Constituţie, Codul muncii, prin legea retribuţiei după muncă şi prin alte acte normative. Dreptul la **p.** se acordă în raport cu cantitatea, calitatea, importanţa socială şi rezultatele muncii prestate, tuturor cetăţenilor care au vechimea necesară în muncă, au împlinit vîrsta prevăzută de lege, ori şi-au pierdut total sau în cea mai mare parte capacitatea de muncă datorită unor accidente sau boli. **P.** asigură condiţii corespunzătoare de viaţă membrilor societăţii în concordanţă cu nivelul de dezvoltare a economiei naţionale. Principiul călăuzitor al sistemului actual de

pensionare îl constituie îmbunătățirea raportului între **p.** și retribuția tarifară, respectiv asigurarea unei mai juste corelări între nivelul **p.** și cel al retribuțiilor. Sistemul de pensii din R.S. România este întemeiat pe principiul eticii și echității socialiste, el fiind stabilit în concordanță cu contribuția adusă de fiecare cetățean la dezvoltarea economico-socială a țării, realizînd, în același timp, un raport echitabil între veniturile care provin din retribuție și cele ce se obțin din pensie, astfel încît să se asigure stimularea în continuare a persoanelor care lucrează în diferitele domenii economice, sociale, culturale etc., precum și realizarea unor proporții echitabile între **p.** mici și cele mari. La baza sistemului actual de pensionare din țara noastră se mai află următoarele principii: fondurile bănești necesare plății **p.** se formează din contribuțiile unităților socialiste, precum și a persoanelor care angajează personal casnic; stimularea realizării unei vechimi cît mai mare în muncă; determinarea cuantumului **p.** în funcție de condițiile existente la locul de muncă; justa corelare a **p.** de invaliditate cu **p.** pentru munca depusă și limită de vîrstă; instituirea **p.** suplimentare din contribuția personală a oamenilor muncii. Principiile care stau la baza **p.** acționează în așa fel, încît se încadrează în sistemul general al cointeresării materiale, creînd fiecărui om al muncii perspectiva unei **p.** mai mari corespunzătoare aportului real adus la dezvoltarea economică, socială și culturală a patriei noastre socialiste. Statul nostru socialist garantează dreptul la **p.** fiecărui cetățean, indiferent de sex sau naționalitate și acordă sprijin material prin asistența socială persoanelor inapte de muncă și lipsite de mijloace de existență. O persoană poate primi o singură **p.** de bază, integrală, de asigurări sociale; dacă o persoană este îndreptățită să primească două **p.**, ea poate oricînd să opteze pentru una din ele. Persoanele care au lucrat în sectorul de stat și în alte sectoare cu sisteme proprii de pensionare, primesc atît **p.** de asigurări sociale de stat, cît și **p.** ce li se cuvine din acele sectoare, în raport cu munca depusă și cu vechimea în muncă; suma cumulată nu poate depăși însă nivelul **p.** de asigurări sociale ce s-ar fi cuvenit persoanei în cauză, în situația în care întreaga muncă ar fi fost prestată într-o unitate de stat. În R.S. România actele procedurale pentru dobîndirea pensiei și **p.** sînt scutite de plata oricărui impozit și taxă; de asemenea, dreptul la **p.** este imprescriptibil și **p.** nu pot fi cedate nici total, nici parțial. În perioada 1971—1975 nivelul pensiei medii de asigurări sociale a crescut cu circa 19%, în cincinalul 1976—1980 pensiile de asigurări sociale s-au majorat în medie cu 23,2%; pentru pensiile mici s-au acordat sporuri substanțiale cuprinse între 30—40%. **P.** invalizilor de război s-au majorat cu pînă la 40%. De asemenea, s-au majorat pensiile militarilor, precum și a celor din cooperația meșteșugărească. **P.** țăranilor cooperatori au crescut în cincinalul 1976—1980 cu 20% și s-a instituit sistemul de pensionare pentru țăranii din zonele necooperativizate. În anii 1950—1980, fondurile pentru plata pensiilor de asigurări sociale de stat au crescut de peste 20 de ori, atît datorită sporirii numărului de pensionari, cît și ca urmare a majorării succesive a pensiilor. În cincinalul 1981—1985, pensiile nominale de asigurări sociale de stat și pensiile membrilor cooperativelor agricole de producție vor crește, în medie, cu circa 23%, majorîndu-se într-o proporție mai mare pensiile mici. Se vor majora pensiile militarilor, pensiile I.O.V.R. și ale altor categorii de pensionari.

PENSIE ALIMENTARĂ, → **PENSIE DE ÎNTREȚINERE.**

PENSIE DE ÎNTREȚINERE, sumă de bani, lunară, pe care o persoană trebuie să o plătească altei persoane în cuantumul și pe durata de timp stabilită de instanța judecătorească (ex. pentru copii, în cazul cînd părinții sînt despărțiți etc.).

PENSIE I.O.V.R. sumă de bani acordată invalizilor, orfanilor, accidentaților și văduvelor de război, urmașilor celor morți sau dispăruți în război, precum și urmașilor foștilor pensionari și accidentați de război. Invalizii și accidentații de război care

anterior au fost încadrați în muncă, primesc pensia calculată în concordanță cu reglementările asigurărilor sociale de stat pentru invaliditatea cauzată de un accident de muncă, potrivit grupei a III-a de muncă. Pensia invalizilor și accidentaților de război care anterior n-au fost încadrați în muncă este stabilită în sumă fixă diferențiată (mari mutilați, invalizi de gradele I, II și III și, de asemenea, diferențiată pe mediul urban și rural). Dacă pensionarul I.O.V.R. își schimbă definitiv domiciliul dintr-un mediu în altul, are loc și o schimbare corespunzătoare a cuantumului pensiei. Invalizii și accidentații de război, marii mutilați și cei cuprinși în gradul I de invaliditate primesc pe lîngă pensia I.O.V.R. și o indemnizație lunară de însoțire și îngrijire în sumă de 500 lei. Dacă pensionarii invalizi accidentați de război de orice grad și văduvele de război pensionare sînt încadrați în muncă primesc pe timpul cît lucrează, pe lîngă retribuția ce li se cuvine și pensia I.O.V.R. în întregime. De asemenea, este legiferat ca invalizii și accidentații de război de gradul I și II de invaliditate, la încetarea activității să-și păstreze dreptul la pensia I.O.V.R., chiar dacă li se cuvine și primesc și o pensie pentru munca prestată după ce au devenit invalizi. Copiii și soțiile celor morți sau dispăruți în război și ai celor care au decedat ulterior ca pensionari I.O.V.R. primesc pensia de urmași, acordată în aceleași condiții ca și urmașilor în cadrul asigurărilor sociale de stat. Dacă la data decesului susținătorul primea pensie I.O.V.R. și pensie de asigurări sociale, pensia de urmaș se calculează pe baza pensiei care este mai avantajoasă. Pensia pe care o primesc accidentații de război în afara serviciului ordonat nu poate fi cumulată cu retribuția sau cu o altă pensie și, de asemenea, nu poate constitui bază pentru acordarea pensiei de urmaș. Pe baza hotărîrii Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 19 dec. 1978, cu începere de la 1 ian. 1979 pensiile marilor mutilați de război și ale invalizilor de război de gradul I au fost majorate în medie cu 52%, iar indemnizația de însoțire și îngrijire pentru aceste categorii de invalizi a fost majorată de la 300 la 500 lei lunar. Concomitent, pensionarii I.O.V.R. au dreptul să beneficieze, în mod gratuit, de asistență medicală în spitale și tratament ambulatoriu, medicamente și întreținere pe timpul internării, trimiteri la tratament în stațiunile balneo-climaterice etc. → și *pensia pentru munca depusă și limită de vîrstă; pensia de urmaș.*

PERCEPȚIE, instituție financiară care calculează și încasează impozite, taxe, diferite majorări, amenzi etc. de la populație.

PERIOADĂ BUGETARĂ, durata de timp pentru care se elaborează, se aprobă și se execută bugetul de stat. **P.b.** poate să dureze cîțiva ani și, deci, să nu corespundă cu anul bugetar.

PERIOADĂ DE IMPUNERE, perioadă de timp pentru care se determină un venit impozabil și se calculează impozitul respectiv. **P. de i.** este stabilită pe feluri de impozite. Astfel, pentru fondul total de retribuție al personalului muncitor **p. de i.** este luna, iar pentru impozitul pe terenurile agricole și pe veniturile realizate din practicarea unei meserii pe cont propriu, **p. de i.** este anul calendaristic.

PERMIS DE CABOTAJ, document eliberat de organele vamale unei organizații de navigație, prin care i se îngăduie ca încărcarea, transportarea și descărcarea mărfurilor să se facă fără plata taxelor vamale. Eliberarea **p. de c.** se face cu condiția ca transporturile respective să aibă loc între porturile naționale, iar manipularea mărfurilor să se efectueze numai la o anumită dană. Evitarea taxării acestor mărfuri se realizează pe baza actului de tranzit care se întocmește în momentul încărcării mărfurilor și le însoțește pînă în portul de descărcare.

PERMIS DE DESCĂRCARE, document eliberat de organele vamale, după ce importatorul a îndeplinit toate formalitățile (a plătit taxele vamale datorate), prin care i se aprobă descărcarea mărfurilor de pe mijlocul de transport respectiv.

PERMIS VAMAL, act eliberat de organele vamale armatorului, pe baza căruia se aprobă încărcarea sau descărcarea mărfurilor de pe navă, depunerea sau scoaterea unor mărfuri din magazii, desigilarea unor bunuri etc. supuse taxelor vamale. Eliberarea p.v. presupune că taxele vamale au fost achitate.

PERSOANĂ JURIDICĂ, grupare de persoane cărora legea le recunoaște o existență și le acordă un statut juridic potrivit căruia au posibilitatea să fie proprietari, să aibă un patrimoniu, să fie debitoare sau creditoare, să aibă reprezentant în justiție având toate atributele persoanelor fizice. Persoanele juridice pot fi *publice* sau *de utilitate publică* și urmăresc realizarea sau funcționarea unui serviciu public sau de interes general (de exemplu, statul, județul, comuna, întreprinderile, instituțiile și organizațiile de utilitate publică) și *private (morale)* a căror activitate este lăsată la libera creație a persoanelor fizice, cu anumite limite stabilite prin lege.

PETRODOLARI, fonduri în dolari, existente la dispoziția țărilor producătoare și exportatoare de petrol, care depășesc cerințele proprii ale exportatorilor și se depune la băncile comerciale în conturile de depozit. Băncile comerciale folosesc p. în diferite operațiuni pe piața financiară obținînd dobînzi importante.

PEȘCHEȘ, sumă de bani sau bunuri pe care domnitorii Țărilor Române le ofereau anual Porții Otomane, sultanului sau altor demnitari turci.

PIATRĂ PREȚIOASĂ, mineral cristalizat cu aspect frumos, în culori variate, cu duritate foarte mare, de valoare deosebită, care se găsește rar în natură. **P.p.** se folosește în mod deosebit la confecționarea bijuteriilor.

PIATRĂ SEMIPREȚIOASĂ, mineral cristalizat cu aspect frumos, în culori variate, cu duritate mare, relativ puțin răspîndită în natură. **P.s.** se utilizează, de regulă, la confecționarea bijuteriilor de o mai mică valoare.

PIAȚA CAPITALISTĂ A AURULUI, ansamblul relațiilor de schimb între producătorii de aur și cei care îl achiziționează și îl utilizează în scopuri monetare, adică pentru constituirea de rezerve monetare, baterea monedei sau folosirea lui ca mijloc de plată internațional, ori în scopuri industriale, respectiv pentru utilizări tehnologice, în medicină, bijuterii etc. Spre deosebire de piața altor mărfuri, atît producătorul, cît și ofertantul de aur nu dețin cel mai important rol în determinarea condițiilor pieței. De exemplu, Africa de Sud este principalul producător al aurului; piața acestui metal este aproape în întregime sub influența politicii și a acțiunilor întreprinse de către autoritățile monetare și de către băncile centrale ale puterilor financiare capitaliste. La crearea unei atari situații au contribuit mai mulți factori și anume: *a)* masa principală a aurului nu dispare în procesul de consum și se stochează de către marile bănci și particulari, ceea ce face ca fiecare nouă extracție să constituie o mărime relativ mică comparativ cu marile stocuri deja existente; *b)* stocul de aur monetar este concentrat în cea mai mare parte în cîteva țări capitaliste dezvoltate, care își coordonează politica în ce privește cumpărarea sau vînzarea de aur; *c)* aurul nu este admis să circule în schimbul intern de mărfuri, iar aprovizionarea cu aur pentru consumurile industriale este supusă în unele țări repartiției centralizate. De asemenea, nu este admisă deținerea aurului de către particulari sau este legiferat controlul la importul aurului în multe țări. În aceste condiții autoritățile monetare și băncile centrale ale marilor puteri capitaliste au avut posibilitatea să influențeze cererea și oferta de metal galben și chiar piața aurului, menținînd

cotația la nivelul prețului oficial și determinînd o îndelungată perioadă de timp un aflux al aurului spre rezervele oficiale. La toate acestea a contribuit și faptul că pentru principalul producător de aur — Africa de Sud — exportul acestui metal este postul principal al balanței sale comerciale și al balanței de plăți, ceea ce înseamnă că nu putea întreprinde măsuri hotărîtoare cu oferta de aur. Pînă în anul 1960 o parte importantă a cererii de aur venea de la băncile centrale pentru alimentarea rezervelor monetare. Din acel an, principala parte a cererii de aur este prezentată de particulari, în vederea unor prelucrări industriale și mai ales pentru tezaurizare și speculă. Organizarea pieței aurului se deosebește de cea a piețelor de mărfuri. Astfel, firmele și băncile particulare specializate în comerțul cu aur sînt foarte strîns legate de băncile centrale și, în foarte multe cazuri, acționează ca agenți ai acestor bănci sau operează sub supravegherea directă a lor. Cele mai importante piețe internaționale ale aurului sînt piața din Londra (datează din sec. al XVII-lea), Zürich și Paris. O importantă piață a aurului a existat și la New York, pînă în 1933 cînd, concomitent cu suspendarea convertibilității în aur a dolarului, aceasta a fost rezervată exclusiv aurului monetar.

PIAȚA CAPITALURILOR, totalitatea instituțiilor financiare și bancare dintr-o țară sau din mai multe țări (bursele de valori, băncile de investiții, băncile comerciale, societățile de asigurare etc.) care negociază diferite împrumuturi și capitalul fictiv. → și *capital fictiv.*

PIAȚA CREDITULUI INTERNAȚIONAL, parte a pieței mondiale care cuprinde totalitatea relațiilor de credit (formarea și repartizarea resurselor de creditare) ce se concretizează între instituțiile financiare, bancare, firme industriale, comerciale și persoane fizice, care participă la schimburile economice, științifice etc. internaționale, precum și instrumentele și procedura prin care se înfăptuiesc relațiile respective. **P.c.i.** este strîns legată de comerțul internațional și de operațiile de colaborare și cooperare dintre state. Pe **p.c.i.** au loc contractări de credite în vederea finanțării importurilor și exporturilor. **P.c.i.** este strîns legată de piețele naționale monetare și de credit. → și *piață valutară.*

PIAȚA EUROCREDITELOR, piață de capitaluri internaționale pe termen mediu (de regulă 5 ani) pe care acționează băncile din circuitul *eurovalutelor* (→) și beneficiarii de *eurocredite* (→). Eurocreditele se acordă întreprinderilor private și guvernelor și sînt folosite pentru finanțarea operațiunilor de comerț exterior. Guvernele folosesc eurocreditele pentru acoperirea deficitelor din balanța de plăți.

PIAȚA EUROOBLIGAȚIUNILOR, p. de capitaluri internaționale pe termen lung pe care acționează emitenții și posesorii de *euroobligațiuni* (→) în vederea emisiunii și comercializării euroobligațiunilor.

PIAȚA OBLIGAȚIUNILOR, piață de plasare și efectuare a operațiunilor de vînzare-cumpărare de *obligațiuni* (→). **P.o.** poate fi *internă (națională)* și *externă (internațională)*, aceasta din urmă a luat în imperialism o dezvoltare considerabilă. Intensitatea operațiunilor de vînzare-cumpărare de obligațiuni depinde de țăria valutei în care sînt exprimate obligațiunile, de conjunctura internațională, de nivelul dobînzilor sau cîștigurilor oferite etc.

PIAȚĂ, categorie economică a producției de mărfuri, concepută în socialism ca o totalitate a actelor de vînzare-cumpărare și a fenomenelor legate de oferta și cererea de mărfuri considerate în unitatea lor, cu relațiile cărora le dă naștere și în conexiune cu spațiul în care acestea au loc. Prin intermediul raportului dintre cererea și oferta de mărfuri **p.** pune în evidență relațiile dintre producție și consum. **P.** este legată

în mod direct de diviziunea socială a muncii, de autonomia producătorilor și cuprinde practic spațiul, rețeaua de desfacere, diferitele condiții economice și sociale în care se confruntă și se realizează complexul actelor de vînzare-cumpărare de mărfuri și servicii. În fiecare orînduire social-economică bazată pe producția de mărfuri, caracterul, funcțiile și rolul **p.** sînt determinate cauzal de formele de proprietate asupra mijloacelor de producție. **P.** poate fi *internă (națională)* și *externă (mondială)*.

PIAȚA BĂNEASCĂ, piață a capitalurilor care are ca obiect al cererii și ofertei *capitalul de împrumut* (→) sub formă unică bănească și cu aceeași valoare de întrebuințare. Cererea de capital de împrumut este prezentată de către capitaliștii industriași, proprietarii de pămînt, speculanții de bursă și chiar de către statele burgheze, iar oferta de capital de împrumut este făcută de către bănci. În timpul crizelor economice oferta de capital scade, crescînd în perioadele de depresiune, avînt, înviorare și redresare economică.

PIAȚĂ FINANCIARĂ, piață pe care se negociază titlurile de credit pe termen lung. **P.f.** cuprinde cererile și ofertele de capital destinate plasamentelor pe termen lung, precum și diferitele organisme care înlesnesc confruntarea cererilor și ofertelor de capital. Cererile de capital pot proveni de la municipalități, guverne, diferite societăți industriale, financiare, comerciale, din țară și din străinătate, iar ofertele de capital pot fi făcute de bănci, case de economii, case de pensii, societăți de asigurare și diferiți capitaliști particulari din țară și din străinătate. ◇**P.f. internațională I.** Piață pe care se întîlnește cererea și oferta de capital și se efectuează tranzacții valutare pentru plasamente de capital pe termen lung. **2.** Piața pe care se negociază acțiuni și obligațiuni. **P.f.i.** este constituită de fapt din totalitatea piețelor financiare interne (naționale) pe care se efectuează tranzacții cu acțiuni și obligațiuni străine, cît și piața eurocapitalurilor. Oferta și cererea de capital o pot face diferite bănci, societăți de asigurare, societăți industriale, capitaliști particulari etc. Negocierile pe **p.f.i.** se efectuează prin intermediul burselor de valori materiale, băncilor de credit etc. Finanțarea se realizează practic prin intermediul unor instrumente, cum sînt diferite valori mobiliare (acțiuni și obligațiuni), împrumuturi ipotecare, împrumuturi pe titluri de credit etc. Pe **p.f.i.** toate operațiile, negocierile și tranzacțiile se efectuează numai în valută. → și *bursă*.

PIAȚĂ MONETARĂ, parte integrantă a pieței naționale, care cuprinde totalitatea fluxurilor de monedă națională și chiar străină, concretizată în mărimea cererii și ofertei în cadrul acestor fluxuri, precum și vînzările și cumpărările de *titluri de credit* (→) pe termen scurt. Țările a căror monedă este convertibilă, înregistrează fluxuri intense de valute, datorită operațiunilor bancare privind tranzacțiile cu valute convertibile. Prin **p.m.** statul și băncile urmăresc realizarea unui anumit grad de stabilitate monetară. → și *piață valutară*.

PIAȚĂ VALUTARĂ, ansamblul operațiunilor de vînzare-cumpărare de valute, efectuate de către bănci sau case de schimb autorizate de către autoritățile valutare (Banca Centrală, Ministerul Finanțelor etc.) care își desfășoară activitatea pe baza legislației țării respective. **P.v.** este specifică economiilor de piață și constituie o organizație a țării pe teritoriul căreia funcționează și se ocupă în mod exclusiv cu operațiunile de schimb valutar. Controlul asupra **p.v.** se exercită de organe specializate în această activitate și care aparțin țării pe teritoriul căreia funcționează. Sînt și situații în care **p.v.** are caracterul unei adevărate piețe internaționale. Pe **p.v.** se centralizează toate cererile și ofertele referitoare la valute și devize, se efectuează operații de cumpărare și vînzare a acestora, se stabilește cursul valutar ținînd seama de evoluția cererii și ofertei și se efectuează în cea mai mare parte operațiunile prin viramente; plățile și încasările în valută efectivă

deținînd o pondere mică. Pe **p.v.** se efectuează operațiuni *la vedere* (cumpărări și vînzări de valute sau devize la un anumit curs în maximum 48 ore etc.) și operații *pe termen* (cumpărarea sau vinzarea de valute se bazează pe angajamente), în care plata sau livrarea valutelor se efectuează la o dată ulterioară, stipulată în contract.

PIERDERE 1. Pagubă materială, daună, stricăciune. **2.** Diminuare a resurselor materiale și bănești ale unităților economice ca urmare a depășirii veniturilor de către cheltuieli. **P,** se exprimă valoric. Cauzele pierderilor pot fi depășirea cheltuielilor de producție și a celorlalte cheltuieli, plata de amenzi, penalizări, locații, majorări, vînzarea mărfurilor la un preț inferior cheltuielilor de producție și de circulație etc. **P.** se pot datora atît unităților economice, cît și unor cauze independente de activitatea acestora. ◇**P. de mijloace circulante,** diferența dintre cuantumul mijloacelor circulante care ar trebui să existe în întreprindere conform normativului din perioada dată și existentul real al surselor de mijloace circulante. Această diferență arată cu cît s-au descompletat mijloacele circulante care existau în întreprindere. **P.** de **m.c.** se determină pe baza datelor de bilanț, astfel: **P.** de **m.c.** = *normativul minim pe anul de plan — existent de mijloace circulante* (surse la 31 dec. al anului de plan). **P.** astfel stabilită nu este egală cu **p.** ce urmează a fi finanțată, întrucît o parte din aceste pierderi se poate datora proastei gospodăriri, calamități ale naturii, sustrageri, depășiri ale consumurilor specifice și care se suportă de vinovați. Sînt și unele minusuri de mijloace circulante care nu constituie pierderi, ele fiind consemnate în contabilitate din eroare. De aceea, **p.** rezultată din bilanț trebuie corectată cu plusurile de mijloace care nu sînt excedente și cu minusurile care nu sînt pierderi. După stabilirea pierderilor reale de mijloace circulante, organele financiare analizează cauzele care le-au provocat și stabilesc regularizările cu bugetul statului pentru a stabili vărsămintele în plus sau în minus și cu organele ierarhic superioare, pentru partea din pierdere care se impută persoanelor vinovate de proasta gospodărire, ceea ce a cauzat risipa de materii prime, materiale etc. și care au dus la depășirea nejustificată a consumurilor specifice. Partea de pierdere determinată de cauze obiective se finanțează (compensează) din fondul de rezervă al mijloacelor circulante constituit la centrala economică. Existența **p.** de **m.c.** constituie un indiciu al activității defectuoase. → și *completare de mijloace circulante ; fondul de rezervă pentru mijloace circulante.* ◇**P. dreptului la pensie,** încetarea dreptului de a mai primi pensia ca urmare a survenirii unor anume cauze. Persoanele în cauză pierd dreptul la pensie sau la ajutor social cînd și-au provocat intenționat invaliditatea pentru a putea dobîndi aceste drepturi. Această decădere cu titlu de sancțiune se referă numai la pensia sau ajutorul social decurgînd din invaliditatea respectivă. Se pierde dreptul la pensie sau ajutor social și atunci cînd persoanele respective au fost condamnate pentru cauzarea unei invalidități sau uciderea susținătorului, însă numai referitor la pensia sau ajutorul social pe care l-ar fi putut primi comițînd aceste acte grave. Dreptul la pensie sau ajutor social încetează cînd urmașii nu mai întrunesc condițiile necesare pentru a beneficia de pensie sau ajutor social, precum și în cazurile în care, în urma revizuirii medicale periodice a capacității de muncă, se constată că pensionarul este apt de muncă. → și *suspendarea pensiei.* ◇**P. din întreruperi,** daune cauzate întreprinderilor de întreruperile sau opririle procesului de producție, de folosirea incompletă a forței de muncă sau a utilajului într-o perioadă de timp din anumite cauze, ca de ex.: defectarea mașinilor sau instalațiilor, organizarea nerațională a producției, defecțiuni sau întîrzieri în aprovizionarea materialelor, a combustibilului, energiei etc. După caracterul cauzelor, întreruperile pot fi: *externe* (lipsa de energie electrică procurată din afară, neprimirea la timp a materialelor comandate, incendii, inundații, cutremure etc.), *interne* (defectarea unor motoare, organizarea nerațională a producției etc.), *planificate* (stabilite prin plan și care se

încadrează în normele de timp) și *neplanificate* (care au un caracter accidental și provoacă o modificare a normelor de timp). Pentru evidența acestora se folosesc fișele tehnologice, avizele de corectare și fișele de întrerupere, în care se arată cauzele care le-au provocat. Urmărirea pierderilor din întreruperi se face cu ajutorul graficelor și uneori și a rapoartelor zilnice de control și retribuții. Se socotește pierdere produsă din întrerupere, aceea care are durata de cel puțin a unui schimb de muncitori, indiferent de cauza care a provocat-o. Volumul total al **p.** din **î.** datorate cauzelor externe este format din: retribuția de bază, suplimentară și contribuțiile pentru asigurările sociale pe durata întreruperii și diferența dintre retribuția plătită în cazul folosirii la alte munci mai puțin calificate și retribuția tarifară la care au fost încadrați; combustibilul și energia consumate neproductiv pe timpul întreruperii, cotele de cheltuieli de întreținere și funcționare a utilajului, cotele de cheltuieli generale ale întreprinderii, calculate cu procentele prevăzute în plan. Pentru **p.** din **î.** produse din vina furnizorului care nu și-a îndeplinit obligațiile contractuale, întreprinderea păgubită întocmește un decont al cheltuielilor neproductive intervenite în timpul și din cauza întreruperii lucrului pe care îl remite, împreună cu actele justificative, furnizorului pentru achitare. Înregistrarea în contabilitate a **p.** din **î.** produse de cauze externe, se face pe baza fișei de întreruperi și alte acte de cheltuieli efectuate pe timpul întreruperii (bonuri de lucru, bonuri de materiale etc.) întocmite de șeful atelierului și aprobate de organele în drept.

PIERDERI DIN REBUTURI, → **REBUT.**

PIERDERI PLANIFICATE, depășirea planificată a cheltuielilor unităților economice față de veniturile obținute de ele din activitatea pe care o desfășoară. Astfel de pierderi au existat în economia noastră socialistă și au avut ca scop dezvoltarea întreprinderilor și ramurilor economiei naționale care produceau bunuri strict necesare, chiar dacă prețul de vînzare era inferior costului lor. **P.p.** au avut următoarele cauze: *a)* stabilirea de către stat, în mod conștient, a prețurilor de livrare, la anumite produse, sub nivelul costurilor pentru a stimula fabricarea și folosirea acestor produse; *b)* cheltuieli de producție relativ mari în perioada de însușire a noilor produse; *c)* slabă înzestrare tehnică a întreprinderii; *d)* folosirea ineficientă de către întreprindere a resurselor materiale, financiare și de muncă. **P.p.** se finanțează prin folosirea beneficiilor de la alte produse fabricate de aceleași întreprinderi, alocații de la organul ierarhic superior, alocații de la bugetul de stat și, temporar, din credite bancare. **P.p.** se lichidează prin înlăturarea cauzelor de mai sus. Partidul Comunist Român, statul nostru socialist, ministerele, unitățile economice și colectivele de oameni ai muncii s-au preocupat permanent de lichidarea acestor pierderi.

PIEȚE DE AUR (în *capitalism*), centre speciale în care este concentrat comerțul cu aur ca metal bănesc, în special pentru satisfacerea cererii tezaurizatorilor particulari și a speculanților. La operațiunile de pe **p.** de **a.** participă și organele de stat, băncile centrale de emisiune, fondurile valutare și altele. În perioada existenței standardului aur, schimbul liber al bancnotelor cu metal prețios exclude necesitatea centrelor de comerț ale aurului. Nevoia de organizare a **p.** de **a.** a apărut după desființarea standardului aur, cînd acesta a fost scos din circulația internă, iar mișcarea aurului monetar între state a început să se efectueze numai pe căi oficiale. „Prețul" aurului pe piețele libere depinde de cerere și ofertă, de poziția pieței, de forma sub care se vinde metalul, de gradul de participare a statului la aceste operațiuni etc.

PIEȚE MONDIALE DE AUR, → **PIEȚE DE AUR.**

„PÎRGHIE DE CREDIT", expresia valorică generalizată a unor relaţii economice prin mijlocirea cărora are loc mobilizarea, repartizarea şi utilizarea eficientă, cu titlu rambursabil, a mijloacelor băneşti disponibile din economie, în vederea dezvoltării economiei naţionale şi satisfacerii cerinţelor materiale şi spirituale de trai mereu crescinde ale poporului. → şi *„pîrghie financiară"*.

„PÎRGHIE FINANCIARĂ", expresie valorică generalizată a unor relaţii economice prin mijlocirea cărora au loc repartizarea şi utilizarea eficientă, cu titlu definitiv, a venitului naţional, în vederea dezvoltării rapide a economiei şi culturii naţionale şi satisfacerea cerinţelor materiale şi spirituale mereu crescînde ale membrilor societăţii noastre socialiste. **„P.f."** exprimă laturi ale finanţelor socialiste, ca de exemplu: prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete, beneficiul, impozitele, cheltuielile bugetare, taxele, primele de asigurare, despăgubirile acordate prin asigurările de stat, contribuţii pentru asigurările sociale, pensiile, indemnizaţiile etc. **„P.f."** sînt folosite în conducerea economiei naţionale, la nivel micro şi macroeconomic; cadrul de acţiune şi funcţiile lor sînt nemijlocit legate de înfăptuirea Programului Partidului Comunist Român, a planului naţional unic, a atribuţiilor statului, în dimensionarea riguroasă a fondurilor alocate unităţilor economice, în stabilirea unei relaţii strînse între ceea ce unităţile economice primesc şi ceea ce dau societăţii şi folosirea cu eficienţă maximă a mijloacelor materiale şi băneşti ale societăţii. De asemenea, **„p.f."** contribuie la realizarea cointeresării şi a răspunderii unităţilor economice în administrarea raţională a resurselor încredinţate, la accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor de producţie, la întărirea disciplinei economico-financiare şi la înfăptuirea legalităţii socialiste. **„P.f."** participă la realizarea convergenţei intereselor generale ale societăţii cu cele ale unităţilor economice şi ale poporului nostru. Aceste pîrghii sînt orientate spre aceleaşi scopuri şi se intercondiţionează. În Legea finanţelor se stipulează la art. 2, al. 2 că: „Pîrghiile economico-financiare trebuie să stimuleze dezvoltarea producţiei şi desfacerii, a prestărilor de servicii, a exportului, creşterea competitivităţii produselor româneşti pe piaţa externă, folosirea cu rezultate superioare a mijloacelor materiale şi băneşti de care dispune societatea, accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor, obţinerea de randamente cît mai înalte cu consumuri cît mai reduse de muncă socială şi, pe această bază, sporirea sistematică a venitului naţional".

PLAFON DE CASĂ, suma maximă ce se poate reţine în numerar, de la o zi la alta, în casieria unei unităţi gestionare şi care este stabilită pe baza planului de casă. Pentru acoperirea cheltuielilor urgente şi zilnice se pot reţine şi sume mai mari decît cele prevăzute prin planul de casă. → şi *limita soldului de casă*.

PLAFON DE CREDITE, cuantum maxim al creditelor planificate a se acorda întreprinderilor, centralelor economice şi ministerelor, pe obiectele creditabile, într-o anumită perioadă de timp (lună, trimestru).

PLAFON DE CREDITE AL CONTULUI CURENT, rezultat din însumarea plafoanelor de credite pe termen scurt pentru: mijloacele circulante aferente stocurilor şi cheltuielilor determinate pe bază de norme şi normative, inclusiv pentru producţia cu ciclu lung de fabricaţie şi mărfurile aflate în magazinele proprii ale întreprinderilor industriale care nu îndeplinesc condiţiile pentru deschideri de cont separat; diferite alte elemente cu caracter de mijloace circulante, cum sînt produsele, lucrările, serviciile facturate şi mărfurile expediate, stocurile pentru iarnă, stocurile şi cheltuielile cu caracter temporar privind materii prime, materiale, producţie neterminată şi produse finite pentru intern şi pentru livrări la export prin întreprinderile de comerţ exterior, stocurile şi cheltuielile privind cercetarea ştiinţifică, dezvoltări tehnologice şi introducerea progresului tehnic; stocurile şi

cheltuielile necesare realizării unor sarcini noi de plan și depășiri de plan. **P. de c. al c.c.** se stabilește la începutul fiecărui trimestru de către organele unității bancare împreună cu unitatea economică respectivă. Unitățile bancare acordă credite prin contul curent în cadrul plafonului stabilit. În cazurile în care **p. de c. al c.c.** s-a folosit în întregime și unitatea economică nu mai poate efectua plățile devenite scadente, unitatea bancară împreună cu unitatea economică în cauză examinează dacă suma documentelor privind produsele expediate, lucrările executate și serviciile prestate, aflate în curs de încasare, este mai mare decît cea inclusă în **p. de c. al c.c.**; în astfel de situații, unitatea bancară poate aproba majorarea plafonului de credite cu diferența determinată, pe tot timpul pînă la încasarea documentelor respective, afectîndu-se corespunzător *rezerva planului de credite* (→) a sucursalei bancare. **P. de c.** aprobate de centrala băncii pentru mijloacele circulante normate sînt dimensionate în funcție de fondul mijloacelor circulante planificat pentru finele trimestrului; aceste plafoane sînt apoi adaptate de către unitățile bancare cerințelor reale ale unităților economice ținîndu-se seama de cuantumul mijloacelor circulante normate aprobate pe trimestrul expirat și pe cel în curs, de fondul mijloacelor circulante la sfîrșitul trimestrului precedent, de pasivele stabile și de celelalte resurse atrase minime și permanente planificate pe trimestrul în curs. Modificarea fondului mijloacelor circulante conduce la retușarea corespunzătoare a **p. de c.**, astfel încît acesta să fie egal cu diferența dintre cuantumul mijloacelor circulante normate pe trimestrul respectiv și fondul mijloacelor circulante efectiv constituit plus sursele atrase. **P. de c. al c.c.** se stabilesc în concordanță cu mișcarea planificată a valorilor materiale, astfel încît unitățile economice să nu primească credite mai mari decît necesitățile lor reale, dar nici prea mici prevenindu-se ajungerea în incapacitate de plată. **P. de c. al c.c.** se diminuează cu suma creditelor nerambursate la scadență.

PLAFON DE CREDITE INTRATRIMESTRIALE, cuantum maxim cu care se depășește plafonul aprobat de la finele trimestrului, cu condiția ca aceste credite să fie rambursate în trimestrul în care au fost acordate.

PLAFON DE DECONTARE A INVESTIȚIILOR, limita maximă pînă la care se pot efectua cheltuieli de investiții în anul de plan, pentru fiecare obiect de investiție. Acest plafon se stabilește de compartimentul financiar-creditare al Băncii de Investiții, în vederea urmăririi decontării investițiilor realizate, cu respectarea planurilor anuale de investiții și de finanțare-creditare și în limita devizelor de execuție și a devizului general legal aprobat. **P. de d. a i.** se stabilesc separat pentru structurile de „construcții-montaj", din care „organizare de șantier" și pentru „alte cheltuieli", în limita planului anual de investiții, a devizelor de execuție depuse și verificate de bancă și a prevederilor corespunzătoare din devizul general. **P. de d. a i.** se comunică serviciului decontări-contabilitate a unităților finanțatoare pe total beneficiar și pe fiecare deviz general. Unitățile finanțatoare comunică delegaților organizațiilor de construcții **p. de d. a i.** pentru structura de construcții-montaj. → și *investiție.*

PLAFON FINAL DE CREDITE, limita maximă a creditelor calculată pentru sfîrșitul trimestrului (finele perioadei pentru care se elaborează planul de credite). De regulă, la sfîrșitul trimestrului, datoriile unităților economice față de bancă nu trebuie să depășească aceste plafoane. Totuși, în procesul executării planului de credite, banca poate să redistribuie plafoanele de credite, ea avînd dreptul în anumite limite să le micșoreze sau să le majoreze pe ramuri economice, pe ministere și pe centrale economice.

PLAN DE CREDITE PENTRU UTILAJE ȘI INSTALAȚII CARE NECESITĂ MONTAJ, document de planificare elaborat anual de către beneficiarul de investiții în care se menționează: denumirea lucrării, pe fiecare deviz general, pentru care se solicită credite; totalul creditelor aferente volumului utilajelor achiziționate la începutul lucrării (la data de 1 ian.); creditele aferente utilajelor care se achiziționează în anul de plan; creditele ce se rambursează aferente lucrărilor ce se pun în funcțiune în anul de plan; totalul creditelor la sfîrșitul anului, aferente volumului utilajelor achiziționate la începutul lucrărilor.

PLAN DE ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN VALUTĂ, se întocmește de către ministere, celelalte organe centrale și locale, centrale economice, întreprinderi și instituții care efectuează încasări și plăți în valută și cuprinde totalitatea încasărilor și plăților în valută. Acest plan se elaborează în corelare cu celelalte proiecte de plan economic și financiar și cu balanța plăților. Organele care întocmesc acest plan sînt răspunzătoare de încasarea integrală și la timp a drepturilor în valută, organizează evidența *execută*rii încasărilor și plăților și *întocmesc lunar* și trimestrial situația realizărilor din aceste operațiuni. Prin intermediul planului, Consiliul de Miniștri este informat asupra modului cum s-a realizat p. de î. și p. în v. de către fiecare minister, organ central sau local, cît și asupra măsurilor ce s-au luat pentru menținerea echilibrului valutar planificat. În cazuri excepționale, întreprinderile de comerț exterior pot beneficia de credite temporare în valută de la Banca Română de Comerț Exterior pentru efectuarea de plăți în străinătate. Astfel de credite se acordă cu avizul prealabil al Ministerului Finanțelor și al Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale.

PLAN DE VENITURI ȘI CHELTUIELI PRIVIND FONDUL PENTRU ACȚIUNI SOCIALE, plan financiar, anexă a bugetului de venituri și cheltuieli al întreprinderii, instituit prin noul mecanism economico-financiar aplicat de la 1 ian. 1979, care cuprinde: *a) Partea de venituri*, unde se prevăd disponibil la *fondul pentru* acțiuni sociale la începutul perioadei, beneficii repartizate pentru alimentarea acestui fond, prelevări de la fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii, contribuția beneficiarilor de bilete de tratament balnear și odihnă, contribuția părinților pentru întreținerea copiilor în creșe și grădinițe, alocațiile de la buget pentru completarea fondului destinat acțiunilor sociale, alte venituri care alimentează acest fond. *b) Partea de cheltuieli*, unde se prevăd cheltuieli pentru biletele de tratament balnear și odihnă, cheltuieli de regie și hrană pentru creșe și grădinițe, cheltuieli de regie și alte cheltuieli pentru cantinele restaurant, cheltuieli pentru întreținere și reparații și alte cheltuieli la căminele muncitorești pentru tineret, cheltuieli pentru întreținerea și funcționarea dispensarelor medicale din cadrul unităților economice, alte cheltuieli, disponibil la fondul pentru acțiuni sociale la finele perioadei. → și *bugetul de venituri și cheltuieli; fondul pentru acțiuni sociale.*

PLAN VALUTAR, document de planificare întocmit anual în țările socialiste în care se prevăd intrările și plățile în valută străină. **P.v.** se elaborează pe feluri de valute și grupe de operațiuni și cuprinde încasările și plățile pentru: *a)* operațiunile comerțului exterior; *b)* credite și împrumuturi externe; *c)* operațiuni necumerciale. **P.v.** se aprobă de guvern, iar controlul asupra executării lui îl are Banca Națională și Ministerul Finanțelor. ◇ **P.v. de încasări și plăți,** document în care se prevede variația sumelor în valute stipulate în documente neîncasate pînă la începutul perioadei de plan și de la sfîrșitul perioadei de plan, pe feluri și surse de proveniență.

PLANIFICARE, activitate științific fundamentată de organizare și conducere unitară de către *statul socialist a economiei* și culturii naționale, pe baza planului

național unic, expresie a folosirii conștiente de către Partidul Comunist Român și statul socialist a legii dezvoltării planice proporționale și a celorlalte legi economice care acționează în orînduirea socialistă. În țara noastră p. este necesară și posibilă datorită existenței unor premise politice — cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare și cu alte pături de oameni ai muncii și trecerea în proprietatea întregului popor a principalelor mijloace de producție — și organizatorice, crearea unor organe de p. A planifica înseamnă a prevedea și a decide, științific fundamentat, dirijarea activității economico-sociale în anumite direcții, a stabili într-un plan cu caracter imperativ obiective precis cuantificate și termenele de înfăptuire, a stabili sarcinile ce revin diferiților factori economici, sociali etc., a preciza măsurile ce urmează a fi luate în vederea înfăptuirii obiectivelor stabilite, precum și a controla sistematic modul cum sînt îndeplinite sarcinile stabilite de către toți factorii de răspundere. P. constituie latura principală a funcției economico-organizatorice și un atribut fundamental și inalienabil al suveranității statului socialist. P. necesită mobilizarea și dirijarea tuturor resurselor materiale, umane și financiare, în conformitate cu obiectivele stabilite de partidul marxist-leninist pentru fiecare etapă dată, a ritmurilor și proporțiilor reproducției socialiste lărgite, dezvoltarea rapidă, echilibrată și multilaterală a economiei și culturii naționale și ridicarea sistematică a nivelului de trai al poporului. P. cuprinde activitatea de elaborare a planului național unic la toate verigile și controlul îndeplinirii lui. La baza p. se află respectarea riguroasă a principiului centralismului democratic, respectiv îmbinarea conducerii centralizate a economiei naționale cu autonomia unităților în care se desfășoară activitatea economică și socială. P. se realizează prin planuri de perspectivă în care se stabilesc direcțiile principale ale dezvoltării economiei naționale pe o perioadă de 5—10—15 ani și prin planuri curente (anuale) prin care se asigură conducerea operativă a activității economice și sociale.

PLANIFICARE VALUTARĂ, activitate de planificare desfășurată în țările socialiste, în strînsă legătură cu planificarea economiei naționale și pe baza monopolului asupra comerțului exterior și a celui valutar al statului. P.v. se efectuează pe grupe și feluri de valute cu care se fac decontările cu alte țări sau pe felurile de valută cu care se fac decontările prin cliring; se elaborează în valută națională. P.v. face posibilă elaborarea balanței de plăți în perspectivă, pe perioada planificată. → și *plan valutar.*

PLANIFICAREA AMORTIZĂRILOR, → **AMORTIZARE.**

PLANIFICAREA BENEFICIULUI, activitate complexă desfășurată de întreprinderi, centrale, ministere etc., de determinare și prevedere pe baze științifice, realiste a cuantumului beneficiului în bugetul de venituri și cheltuieli. Planificarea justă, științifică, realistă a beneficiului prezintă o importanță considerabilă pentru alimentarea fondurilor proprii ale întreprinderii, a unor fonduri de la centrală și, îndeosebi, alimentarea bugetului statului cu venituri corespunzătoare. Planificarea unui volum de beneficii sub posibilitățile reale ale întreprinderii slăbește efortul și interesul personalului muncitor pentru realizarea de acumulări bănești sporite, nu stimulează și nu mobilizează pe oamenii muncii să-și îmbunătățească activitatea, dă naștere la apariția în cursul anului a unor beneficii peste plan pentru care întreprinderea n-a depus nici un efort deosebit, creează greutăți organelor superioare și bugetului de stat etc., lipsindu-le — temporar sau definitiv — de o serie de venituri necesare finanțării dezvoltării economiei naționale și acțiunilor social-culturale. Alternativa supraevaluării prin plan a beneficiului este, la rîndul său, dăunătoare în primul rînd pentru întreprindere, deoarece în aceste condiții ea nu poate face față sarcinilor sporite privind efectuarea vărsămintelor din beneficii ceea ce

îi creează unele greutăţi economico-financiare în activitatea ei şi, în al doilea rînd, creează neajunsuri pentru forurile superioare şi pentru bugetul statului care contează pe unele venituri, practic nerealizabile, fapt ce determină ca cheltuielile pentru dezvoltarea economiei naţionale şi cele pentru acţiuni social-culturale să nu poată fi, într-o anumită măsură, finanţate. Cu prilejul planificării beneficiilor, organele de conducere colectivă a unităţilor economice trebuie să analizeze întregul potenţial economic de care dispun şi să se preocupe de realizarea următoarelor obiective: stabilirea structurii fizice a producţiei corespunzător cerinţelor pieţei interne şi externe, determinate prin contracte economice şi comenzi ferme; folosirea completă şi intensivă a capacităţilor de producţie; urmărirea creşterii producţiei nete la 1 000 lei fonduri de producţie şi de circulaţie; creşterea sistematică a productivităţii muncii, raţionalizarea consumului de muncă, încadrarea în normele de muncă şi normativele de personal aprobate; dimensionarea judicioasă a fondului de retribuire şi utilizarea lui eficientă; valorificarea superioară a resurselor materiale; creşterea calităţii produselor şi serviciilor; încadrarea în normele de consum şi de stocuri de materii prime, materiale, combustibil şi energie aprobate şi reducerea sistematică a consumurilor specifice; atingerea în termene cît mai scurte a parametrilor proiectaţi la obiectivele de investiţii; promovarea progresului tehnic şi aplicarea în producţie a rezultatelor cercetării ştiinţifice; dimensionarea judicioasă a cheltuielilor generale şi a celor administrativ-gospodăreşti; reducerea continuă a costurilor de producţie şi a cheltuielilor de circulaţie, gospodărirea cu eficienţă maximă a resurselor materiale şi băneşti, practicarea unui regim strict de economii şi întărirea disciplinei de plan şi financiare. În tehnica de **p.b.** se utilizează *metoda calculului direct* şi *metoda raportării la perioada de bază. a) Metoda calculului direct* constă în planificarea directă a volumului beneficiului pentru fiecare produs, grup de produse şi total produse ce urmează să fie obţinute de întreprindere în perioada de plan. Calculul direct este o metodă simplă şi deosebit de eficace, cu ajutorul ei planificîndu-se în mod exact beneficiul care rezultă din sarcinile de plan ale unităţii economice. Această metodă se utilizează de către unităţile economice cu un număr redus sau cu un sortiment restrins de produse. Pentru planificarea sumei beneficiului, compartimentul financiar-contabil din fiecare unitate economică trebuie să cunoască şi să folosească următorii indicatori: volumul producţiei-marfă planificată a fi vîndută şi încasată, exprimată în preţuri şi în costuri de producţie; stocurile de produse finite şi facturi emise şi neîncasate la începutul şi sfîrşitul anului de plan exprimate în costuri şi în preţuri de producţie; sarcina de reducere a costurilor de producţie în anul de plan; cota prelevării pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete. **P.b.** prin această metodă se face folosindu-se datele din darea de seamă, planul economic al întreprinderii, planul costurilor de producţie, contractele economice, comenzi, cataloage de preţuri, o serie de date furnizate de contabilitate, se folosesc normativele produselor finite etc. **P. b.** prin această metodă reclamă determinarea în primul rînd a volumului realizărilor, în care scop se foloseşte formula:

$$V_r = PM_{pl} + Si - Sf,$$

în care:

V_r = volumul realizărilor exprimat în preţuri de producţie;

PM_{pl} = producţia marfă planificată să fie vîndută şi încasată exprimată în preţ de producţie;

Si = stocurile de produse aflate în depozit (magazie) şi produsele expediate (facturi emise şi neîncasate) la începutul anului, exprimate în preţuri de producţie;

Sf = stocurile de produse finite aflate în depozit şi produsele expediate (facturi emise şi neîncasate) la sfîrşitul anului, exprimate în preţuri de producţie.

Cunoscîndu-se volumul total al producției-marfă planificată la prețul de producție, costurile de producție, volumul producției nete și cota de prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, beneficiul se poate determina prin următorul calcul:

$$B = [(PM_{pl} - cpl.) + (Si - cb) + (Sf - cpl)] - PS,$$

în care:

cpl = costul planificat al producției marfă;

cb = costul din anul de bază aferent stocurilor de produse finite aflate în depozit și facturi omise dar neîncasate;

PS = prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete.

După operațiunea de **p.b.** pentru fiecare sortiment și pentru fiecare fel de produs în parte, se planifică beneficiul total al întreprinderii însumîndu-se beneficiile pe feluri și sortimente de produse. **P.b.** prin această metodă se face și la nivelul centralelor economice cu ocazia efectuării calculelor necesare elaborării proiectului bugetului de stat, operațiune în care se iau în calcul volumul și sortimentele producției planificate, costurile de producție, prețurile de producție, valoarea producției nete și cota prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete. **P.b.** prin această metodă este simplă și dă rezultate pozitive, avînd o largă și uneori chiar exclusivă folosire. Ea prezintă neajunsul că la întreprinderile cu un sortiment bogat de produse necesită multe calcule, fapt ce reclamă timp și un volum mare de muncă. *b)* **P.b.** prin *metoda raportării la perioada de bază* constă în planificarea beneficiului, folosindu-se ca bază de calcul rentabilitatea anului precedent (de bază), presupunîndu-se că aceasta se va menține și în anul de plan. Acestei baze de calcul i se aduc, apoi, o serie de corective (influențe) determinate de modificările ce intervin în anul de plan în ceea ce privește volumul producției, sortimentele planificate, reducerea costurilor de producție, modificarea cotei de prelevare pentru societate a unei părți din valoarea producției nete etc. **P.b.** prin această metodă se efectuează prin succesiunea următoarelor operațiuni: determinarea beneficiului (rentabilității) și a ratei rentabilității pentru anul de bază; calcularea beneficiului la producția marfă planificată pe anul de plan, folosindu-se în acest scop rata rentabilității din anul de bază; determinarea beneficiului rezultat din reducerea costurilor la producția-marfă din anul de plan, comparativ cu anul de bază; stabilirea influenței modificărilor survenite în structura producției ce se fabrică în anul de plan în ce privește asortimentul (ponderea produselor cu rentabilitate diferită) și în ce privește calitatea produselor; stabilirea modificărilor intervenite în ce privește prețul de producție și cota de prelevare pentru societate a unei părți din valoarea producției nete; calcularea beneficiului aferent diferenței dintre stocurile de produse și facturi emise și neîncasate, existente la începutul anului și cele existente la sfîrșitul anului de plan; determinarea sumei totale a beneficiului planificat. Această metodă se utilizează la planificarea beneficiului de către întreprinderile care au un sortiment bogat de produse și cu deosebire de către centrale industriale, ministere și organe financiare superioare, pentru a controla calculele efectuate de întreprinderi. → și *beneficiu*.

PLANIFICAREA BUGETARĂ, parte principală a planificării financiare, care cuprinde activitatea multilaterală și complexă referitoare la elaborarea, dezbaterea, adoptarea, executarea, încheierea bugetului statului, întocmirea și aprobarea dării de seamă și a contului general de încheiere a exercițiului bugetar, precum și controlul asupra constituirii, repartizării și utilizării resurselor bugetare. **P.b.** este reclamată de existența proprietății socialiste asupra principalelor mijloace de producție,

a producției de mărfuri, a relațiilor bănești, de acțiunea legii valorii, a legii dezvoltării planice proporționale a economiei naționale și a celorlalte legi economice specifice socialismului. Existența statului socialist, îndeplinirea sarcinilor și funcțiilor sale reclamă, de asemenea, planificarea mobilizării, repartizării și utilizării părții principale a venitului net al societății. Planificarea economică presupune în mod obiectiv și **p.b.** care prevede izvoarele și modalitățile de constituire a fondurilor bănești necesare finanțării obiectivelor stabilite în planul național unic. Între planul național unic și bugetul de stat există o interdependență și interacțiune reciprocă continuă, determinate de faptul că **p.b.** utilizează indicatorii planului național unic, însă, bugetul, ca plan financiar principal al statului, folosește o serie de indicatori proprii de **p.b.** și asigură realizarea planului național unic. **P.b.** asigură stabilirea proporțiilor juste între ramurile economiei naționale, proporțiile dintre fondul de dezvoltare economico-socială și fondul de consum, proporțiile dintre veniturile și cheltuielile populației și repartizarea judicioasă a resurselor bugetare pe județe, municipii, orașe și comune și contribuie la menținerea unei circulații bănești sănătoase. Exprimînd relații bănești socialiste, fiind elaborată pe baza legilor economice, folosind metode științifice, **p.b.** reprezintă o parte a activității de conducere a economiei și a finanțelor țării. **P.b.** răspunde următoarelor sarcini: asigură coordonarea deplină și multilaterală pe orizontală a planurilor financiare cu planurile de producție, precum și coordonarea pe verticală a tuturor planurilor financiare cu bugetul statului și, în același timp, coordonarea acestuia cu planul național unic; determină veniturile bugetare provenite din diferite surse și asigură încasarea lor integrală și la termenele stabilite; determină cheltuielile bugetare și asigură finanțarea integrală, oportună și la timp a tuturor obiectivelor; efectuează repartizarea judicioasă a cheltuielilor și a veniturilor între bugetul republican și bugetele locale, astfel încît să se asigure fiecărui buget mijloacele financiare, necesare realizării acțiunilor planificate și stimulează organele centrale și cele locale pentru executarea în condiții optime a bugetului de stat.

PLANIFICAREA CIRCULAȚIEI BANILOR, complex de operațiuni de planificare privind stabilirea volumului de numerar care iese și se reîntoarce prin arterele de circulație în casieriile Băncii Naționale a R. S. România, precum și stabilirea emisiunii sau retragerii banilor din circulație pe fiecare trimestru, a proporțiilor între numerarul pus în circulație și indicatorii planului național unic și ai bugetului statului etc. Prin **p.c.b.** se stabilește cuantumul încasărilor și plăților în numerar și se acționează asupra surselor de încasare a numerarului aflat în circulația, prin sporirea volumului de mărfuri desfăcut de către unitățile comerțului de stat și cele cooperatiste, prin intensificarea serviciilor prestate populației și pe alte căi. Concomitent, **p.c.b.** are sarcina să extindă cît mai mult sfera plăților fără numerar, să contribuie la îmbunătățirea corelației dintre veniturile bănești ale populației și volumul de mărfuri pus în circulație, astfel încît să se prevină și să se lichideze eventualele disproporții dintre veniturile bănești ale populației și volumul de mărfuri pus în circulație, dintre creșterea productivității muncii și creșterea retribuției medii etc. Scopul final al acestei planificări este asigurarea unei circulații bănești sănătoase și a stabilității puterii de cumpărare a leului. → și *planul de casă*.

PLANIFICAREA CREDITELOR, prevederea pe baze științifice a mobilizării tuturor resurselor bănești temporar disponibile din economie și acordarea lor, sub formă de împrumut, unităților economice și chiar populației spre a fi folosite în scopuri productive. **P.c.** are menirea să contribuie la identificarea și mobilizarea tuturor disponibilităților bănești temporare existente în economie, să prevadă acordarea operativă de credite pe termen scurt și pe termen lung unităților economice socialiste și persoanelor fizice, în vederea folosirii acestora în procesul producției materiale, al circulației mărfurilor, al construcției de locuințe etc. De asemenea, **p.c.**

este chemată să asigure echilibrarea resurselor de creditare cu destinațiile prevăzute acestora, precum și folosirea lor pentru prevenirea și lichidarea eventualelor disproporții din economie etc. → și *planul de credite*.

PLANIFICAREA FINANCIARĂ, prevederea constituirii, repartizării și utilizării fondurilor bănești centralizate și necentralizate. În sens larg, ea cuprinde și *planificarea creditelor* (→) și a *circulației bănești* (→). Dezvoltarea economiei naționale pe baza planului național unic, acțiunea legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale și a altor legi economice specifice orînduirii socialiste au făcut necesară și posibilă **p.f.** Necesitatea **p.f.** în socialism este determinată de existența producției de mărfuri, a relațiilor bănești și de acțiunea legii valorii, de acțiunea legilor economice ale socialismului. **P.f.** se prezintă întotdeauna numai în expresie valorică și în formă sintetică, generalizată. În elaborarea și executarea planurilor financiare se utilizează indicatorii din planul național unic și din planurile de producție pe baza cărora organele financiare determină proporțiile acumulării bănești socialiste pe ramuri economice, centrale și pe întreprinderi, categoriile de plătitori, veniturile statului și ale unităților economice, cuantumul fondurilor necesare finanțării investițiilor, volumul cheltuielilor instituțiilor social-culturale etc. Realizarea planului național unic creează premisele realizării veniturilor și, deci, posibilitatea efectuării cheltuielilor prevăzute în planurile financiare. În același timp, încasarea veniturilor prevăzute în fiecare plan financiar, mobilizarea tuturor rezervelor din economie și efectuarea cheltuielilor planificate, contribuie la transpunerea în viață a sarcinilor economice și la realizarea indicatorilor privind dezvoltarea învățămîntului, ocrotirea sănătății, asigurărilor și prevederilor sociale etc. **P.f.** joacă un rol activ și contribuie, prin stabilirea indicatorilor săi și prin metodele proprii folosite de ea, la executarea în condiții optime a sarcinilor de producție, repartiție și circulație a produselor, la folosirea judicioasă și cu eficiență maximă a resurselor materiale și bănești, la stimularea unităților economice și a personalului muncitor în ce privește îndeplinirea planului național unic, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, sporirea rentabilității și întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare. Rolul activ al **p.f.** rezultă și din folosirea unor indicatori financiari proprii, cum sînt: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, beneficiul, creșterile, prisosurile, excedentele și completările de mijloace circulante, normele de cheltuieli etc. **P.f.** are marea sarcină de a determina într-un cuantum optim, de a mobiliza și valorifica cu eficiență maximă resursele materiale, umane și bănești, necesare realizării planului național unic, de a le repartiza judicios pe ramuri economice, subramuri, departamente, centrale economice și întreprinderi, pe acțiuni social-culturale, precum și în profil teritorial (pe județe, municipii, orașe și comune). **P.f.** este chemată să stabilească izvoarele de mobilizare a resurselor bănești și cuantumul acestora în vederea finanțării reproducției lărgite, dezvoltării industriei, agriculturii și transporturilor, a dezvoltării și modernizării învățămîntului de toate gradele, a îmbunătățirii ocrotirii sănătății, bunei funcționări a organelor statului, întăririi capacității de apărare națională și satisfacerii celorlalte cerințe obștești. **P.f.** trebuie să satisfacă nu numai cerințele de finanțare curentă a întregii activități economice și social-culturale, ci și cerințele de perspectivă ale dezvoltării rapide, complexe, echilibrate și multilaterale a economiei naționale, a acțiunilor social-culturale. Pe măsura dezvoltării economiei și culturii naționale sînt necesare resurse financiare într-un cuantum tot mai mare. În acest scop, **p.f.** trebuie să prevadă creșterea acumulărilor bănești socialiste și să indice căile pentru folosirea cît mai rațională a resurselor materiale, de muncă și bănești, precum și măsurile pentru respectarea și întărirea regimului de economii, reducerea continuă a costurilor de producție, identificarea, mobilizarea și folosirea rezervelor interne din toate stadiile procesului reproducției sociale, accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, întărirea

continuă a autogestiunii economico-financiare, a autofinanțării, a autoconducerii muncitorești. **P.f.** are sarcina de a verifica — folosind o serie de instrumente valorice — dacă obiectivele prevăzute în planul național unic au acoperire financiară și dacă pot fi înfăptuite în condițiile asigurării echilibrului financiar pe economie. Echilibrul financiar pe economie se verifică cu ajutorul indicatorilor din *planul financiar centralizat al statului* (→) și a celorlalte balanțe valorice. **P.f.** contribuie la realizarea directivelor partidului și a hotărîrilor guvernului în materie de mobilizare și de folosire a mijloacelor bănești necesare statului și unităților socialiste. Elaborată pe baza cunoașterii cerințelor legilor economice, **p.f.** asigură corelarea tuturor planurilor financiare cu planul național unic, constituind un factor coordonator al elementelor componente ale acestuia. De asemenea, **p.f.** trebuie să contribuie la stabilirea unei juste proporții între fondul de dezvoltare și fondul de consum și la formarea rezervelor materiale și bănești necesare înlăturării eventualelor disproporții ce se pot ivi în timpul executării planurilor. **P.f.** este chemată să stimuleze dezvoltarea și consolidarea continuă a proprietății socialiste, să asigure proporțiile juste în dezvoltarea economiei naționale, să contribuie la creșterea echilibrată, necontenită și în ritm înalt a producției sociale, la repartizarea judicioasă a forțelor de producție pe teritoriul țării, la introducerea în producție a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane, la îmbunătățirea calității produselor, la perfecționarea folosirii pîrghiilor economice și financiare. **P.f.** este chemată să ierarhizeze cerințele de finanțare, ținînd seama de prioritățile planificate din ramurile economiei naționale și luînd în considerare oportunitatea și eficiența maximă a folosirii resurselor financiare. **P.f.** trebuie să contribuie la îmbinarea justă a intereselor generale ale societății cu cele ale unităților economice și cu cele personale, la stimularea inițiativei creatoare a oamenilor muncii și să împiedice fărîmițarea mijloacelor materiale și bănești în acțiuni secundare și de importanță minoră pentru interesele comune ale societății. **P.f.** mai are sarcina să stimuleze întreprinderile, centralele economice și personalul lor muncitor, să folosească cu eficiență maximă tot potențialul economic aflat la dispoziția lor, să asigure un echilibru financiar permanent, o rentabilitate și o rată a rentabilității din ce în ce mai mare.

PLANIFICAREA FONDULUI DE RETRIBUIRE, *operații de determinare a fondului* de retribuire necesar întreprinderii pentru toate categoriile de personal pe o perioadă de autogestiune dată. Sarcina **p.f. de r.** este de a oglindi just cerințele principiului repartiției după munca cheltuită pentru producerea de bunuri materiale, de a lichida nivelarea retribuțiilor și de a mări cointeresarea materială a oamenilor muncii. O condiție esențială a **p.f. de r.** constă în aceea că planul trebuie să respecte corelația dintre creșterea producției și creșterea fondului de retribuire, respectiv sporirea volumului și a valorii producției trebuie să devanseze sporirea fondului de retribuire. În consecință, ritmul de creștere a valorii producției nete trebuie să fie mai mare decît acela al creșterii fondului de retribuire, iar creșterea numerică a personalului să fie inferioară creșterii acestui fond, asigurînd astfel creșterea retribuției medii. **P.f. de r.** pentru muncitorii care prestează munca în acord se face separat de aceea a muncitorilor retribuiți în funcție de timpul lucrat, aici fondul de retribuire stabilindu-se în funcție de numărul muncitorilor și de calificarea lor, de durata timpului de lucru în perioada planificată și de retribuția tarifară a celei mai mici categorii de retribuții. Odată cu **p.f. de r.** se planifică și fondul pentru premiile acordate muncitorilor în timpul anului, fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii etc. → și *fond de retribuire; fond de retribuire admisibil.*

PLANIFICAREA MIJLOACELOR CIRCULANTE, operațiuni și calcule cu ajutorul cărora se determină cuantumul fondurilor bănești necesare constituirii stocurilor de materii prime, materiale etc., menite să asigure desfășurarea în condiții optime

a activității întreprinderilor. **P.m.c.** se coordonează cu planificarea activității întreprinderii, în concordanță cu sarcinile planului economic. Determinarea cuantumului de mijloace circulante trebuie să se facă în așa fel încît să înlesnească o aprovizionare normală, să se evite crearea de stocuri supranormative, să facă posibilă desfășurarea în condiții optime a procesului de producție și de desfacere a produselor finite. **P.m.c.** se efectuează separat pe categorii de mijloace circulante sau pe total mijloace circulante. → și *normarea mijloacelor circulante*.

PLANUL ANUAL DE AMORTIZARE A MIJLOACELOR FIXE, lucrare elaborată de compartimentul financiar-contabil pe baza căruia în unitățile economice se determină amortizarea anuală a mijloacelor fixe. În vederea elaborării acestui plan unitățile economice întocmesc o serie de lucrări preliminare pentru stabilirea valorii medii anuale a mijloacelor fixe în funcțiune și a normelor de amortizare. Pentru primul an din cadrul fiecărui plan cincinal de dezvoltare economico-socială, unitățile economice de stat întocmesc planul de amortizare în funcție de valoarea medie anuală a mijloacelor fixe și de normele analitice de amortizare. **P. de a.** se întocmește pe baza acelorași norme și în anii în care au loc reorganizări de întreprinderi prin fuziune, absorbție sau divizare, precum și atunci cînd în anul respectiv sînt modificări în plus sau în minus mai mari de 25% în valoare medie anuală a mijloacelor fixe din anul în care s-a folosit norma unică de amortizare. În ceilalți ani, pentru elaborarea planului de amortizare se folosește norma unică de amortizare. Fondul anual de amortizare care se prevede în plan se determină prin înmulțirea valorii medii anuale a mijloacelor fixe de amortizat, cu normele analitice sau cu norma unică de amortizare. Realizarea prevederilor **p.a. de a.** presupune realizarea producției-marfă și a producției nete planificate. Stocurile de produse finite și facturile emise și neîncasate atît de la începutul, cît și de la sfîrșitul anului, trebuie luate în calcul; cu diferența dintre acestea se influențează amortizarea corespunzătoare producției-marfă planificată a fi vîndută și încasată. Fondul lunar de amortizare se determină înmulțind valoarea mijloacelor fixe în funcțiune în luna respectivă, cu norma de amortizare. În cazul utilizării normei unice de amortizare unitățile economice calculează lunar amortizarea efectivă, după formula:

$$A = \frac{V \times Nu}{100 \times 12},$$

în care:

A = amortizarea;

V = valoarea de inventar;

Nu = norma unică de amortizare inclusă în costul produselor. → și *amortizare; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare*.

PLANUL ANUAL DE INVESTIȚII, parte defalcată din *planul cincinal de investiții* (→) ce se elaborează în fiecare an de către Consiliul de Miniștri, se dezbate și se adoptă de către Marea Adunare Națională. **P.a.** de **i.** concretizează și actualizează sarcinile și obiectivele prevăzute în planul cincinal de investiții în concordanță cu resursele materiale, financiare și umane, precum și ținîndu-se seama de cererea de pe piața internă și externă, de cerințele creșterii eficienței economice. Cuprinderea obiectivelor în plan se face pe baza notelor de comandă aprobate (pentru acele obiective care se aprobă prin decret prezidențial) sau pe baza principalilor indicatori tehnico-economici din notele de comandă pentru obiectivele de investiții aprobate de ministere, celelalte organe centrale, comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, centrale și întreprinderi. Există o serie de investiții care se înscriu în plan în liste distincte, ca de exemplu:

lucrări geologice, foraje, lucrări de împăduriri, plantații, combaterea eroziunii solului, amenajări de pajiști, iazuri și bălți, defrișări, studii și cercetări de teren, cheltuieli de proiectare, mașinile, utilajele, mijloacele de transport etc. Listele de investiții au la bază justificarea necesității, oportunității și eficienței fiecărui obiectiv de investiții. Aceste liste se întocmesc de către ministere, celelalte organe centrale și comitetele executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București și se avizează de către Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Finanțelor, Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe și băncile specializate. Avizul pentru înscrierea în **p.a.** de **i.** a dotării cu noi mașini, utilaje, mijloace de transport etc. se dă numai în situațiile în care cele existente se folosesc la nivelul indicatorilor planificați. Construcțiile de locuințe, spațiile comerciale, social-culturale etc. amplasate în blocurile de locuințe se înscriu în planul anual de investiții pe baza listelor care cuprind numărul apartamentelor pe structuri și județe, regimul de înălțime, valoarea totală etc. În **p.a.** de **i.** se arată: totalul investițiilor; construcții-montaj, din care construcții și instalații: utilaje cu montaj; utilaje fără montaj; dotări; alte cheltuieli. De asemenea, în **p.a.** de **i.** se prevede volumul utilajelor tehnologice, în stoc și în curs de montaj la sfîrșitul anului defalcat pe ministere, celelalte organe centrale și comitete executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București, precum și graficele eșalonării investițiilor. Orice obiectiv de investiție, poate fi cuprins în plan numai pe baza documentațiilor tehnico-economice elaborate și aprobate în prealabil. → și *documentație tehnico-economică; planul cincinal de investiții.*

PLANUL CENTRALIZAT AL IMPOZITELOR ȘI TAXELOR DE LA POPULAȚIE, lucrare elaborată de Ministerul Finanțelor, în care se prevede volumul impozitelor și taxelor ce urmează a se încasa de la populație în anul dat. Prevederile anuale sînt repartizate pe trimestre în funcție de particularitățile și termenele de încasare a impozitelor și taxelor.

PLANUL CHELTUIELILOR ADMINISTRATIV-GOSPODĂREȘTI, act anual de planificare financiară întocmit cu repartizarea pe trimestre, ca anexă a bugetului de venituri și cheltuieli, de către unități economice, instituții etc., în care se consemnează totalul cheltuielilor administrativ-gospodărești, din care: cheltuieli de birou (furnituri de birou, cărți, reviste, publicații și abonamente, cheltuieli PTT în țară, cheltuieli PTT privind relațiile externe, alte cheltuieli de birou); cheltuieli de deplasare, detașare și transfer (cheltuieli de deplasări, detașări și transferări în țară, deplasări în străinătate); cheltuieli de întreținere, reparații curente și capitale la clădiri și alte mijloace fixe, cheltuieli de gospodărie (materiale pentru întreținerea și curățenia clădirilor și a altor mijloace fixe, cheltuieli pentru reparații curente la clădiri și alte mijloace fixe, reparații capitale la clădiri, materiale și piese de schimb pentru funcționarea mijloacelor de transport ușor, întreținerea și repararea obiectelor de inventar de mică valoare sau scurtă durată, cu caracter administrativ-gospodăresc, cheltuieli pentru încălzit, energie electrică pentru iluminat și forță motrice în scopuri administrativ-gospodărești, apă, canal, salubritate, pentru nevoi administrativ-gospodărești); alte cheltuieli pentru întreținere și gospodărie. Planul conține și o serie de indicatori de fundamentare, cum sînt: numărul mediu total al personalului muncitor, din care TESA; suprafețe de iluminat m^2; volum total de încălzit; valoarea de inventar a clădirilor și altor mijloace fixe pentru care s-au calculat cheltuieli de reparații și întreținere; valoarea de inventar a clădirilor, mașinilor și instalațiilor de calcul și contabilitate, inventar gospodăresc, autoturisme, cheltuieli indirecte etc. Unitățile economice au sarcina să ia măsuri pentru diminuarea și raționalizarea acestor cheltuieli.

PLANUL CHELTUIELILOR CARE SE SUPORTĂ DIN REZULTATELE FINANCIARE, act de planificare financiară întocmit anual de către unităţile economice de stat ca anexă a bugetului de venituri şi cheltuieli, cu repartizarea pe trimestre, care cuprinde: amortizarea şi cheltuielile pentru reparaţiile clădirilor şi a altor mijloace fixe date în folosinţa şcolilor profesionale şi organizaţiilor obşteşti care funcţionează pe lîngă acestea, cheltuielile cu pregătirea cadrelor şi practica în producţie, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat, contribuţia băneaască pentru efectuarea unor lucrări de interes obştesc, comisionul plătit întreprinderilor de comerţ exterior pentru exportul pe baza contractului de comision, cheltuielile de protocol, alte cheltuieli legale. → şi *bugetul de venituri şi cheltuieli.*

PLANUL CHELTUIELILOR DE PRODUCŢIE, lucrare în care sînt sistematizate şi exprimate în formă băneaască toate cheltuielile de producţie pe care o întreprindere le face în cadrul activităţii sale de bază. În plan se cuprind centralizat cheltuielile secţiilor de fabricaţie şi a secţiilor auxiliare, precum şi cheltuielile generale ale întreprinderii, repartizate pe elemente primare de cheltuieli. **P.c.** de **p.** pe întreaga întreprindere, întocmit pe baza planurilor de cheltuieli pe secţii, face posibilă urmărirea îndeplinirii planului costurilor de producţie de către fiecare secţie, contribuind prin aceasta la consolidarea autogestiunii economico-financiare a întreprinderii. → şi *cheltuieli de producţie; planul anual de amortizare a mijloacelor fixe; planificarea fondului de retribuire.*

PLANUL CINCINAL DE INVESTIŢII se elaborează de către Consiliul de Miniştri pe baza directivelor stabilite de congresele şi conferinţele naţionale ale Partidului Comunist Român pe o perioadă de 5 ani. Obiectivele de investiţii care se înscriu în **p.c.** de **i.** se stabilesc de către ministere, celelalte organe centrale şi comitetele executive ale consiliilor populare judeţene şi al municipiului Bucureşti, pe bază de studii şi cercetări, cum sînt: prognoze macroeconomice pe ramuri şi sectoare ale vieţii sociale, pe subramuri, grupe de produse şi în profil teritorial; studii de dezvoltare în perspectivă a ramurilor şi subramurilor, grupelor de produse, studii de dezvoltare a economiei locale, cercetări şi studii privind desfacerea produselor pe piaţa internă şi la export; studii de sistematizare teritorială, schiţe de sistematizare a localităţilor, detalii de sistematizare, scheme de amenajare a bazinelor hidrografice, studii de dezvoltare a sistemului energetic, studii de amplasament; studii şi cercetări privind perfecţionarea proceselor tehnologice, organizarea ştiinţifică a producţiei şi a muncii, introducerea de noi procese tehnologice şi realizarea de noi produse; studii şi cercetări de teren, geologice, topografice, geotehnice şi hidrologice; diferite alte cercetări şi studii pentru fundamentarea investiţiilor. În vederea cuprinderii în plan a investiţiilor beneficiarii prezintă note de fundamentare tehnico-economică examinate şi însuşite de Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Finanţelor şi Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale şi Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe. Cuprinderea în plan a obiectivelor noi de investiţii se poate face numai dacă se dovedeşte că suprafeţele construite şi capacităţile existente sînt folosite în întregime. Cu prilejul înscrierii obiectivelor în plan se acordă prioritate modernizării şi reutilării unităţilor în funcţiune, dotării cu noi maşini şi utilaje fără a se construi noi hale industriale. De asemenea, la elaborarea **p.c.** de **i.** cuprinderea noilor capacităţi se face asigurîndu-se folosirea utilajelor şi instalaţiilor din ţară, introducerea tehnologiilor moderne, mecanizarea şi automatizarea proceselor de producţie şi amplasarea lor raţională pe teritoriul ţării. La înscrierea în plan a noilor capacităţi de producţie este necesar să se asigure dimensionarea lor optimă, astfel încît să se evite şi transporturile la distanţe mari a materiilor prime, materialelor, produselor, a forţei de muncă şi realizarea unor capacităţi asemănătoare pe mai multe amplasamente diferite. De asemenea, se acordă o atenţie deosebită dezvoltării industriei mici, care să folosească mai întîi

materii prime locale. → și *notă de fundamentare tehnico-economică; planul de investiții; planul anual de investiții.*

PLANUL COOPERATIST AL LUI V. I. LENIN, parte componentă a planului leninist de construire a societății socialiste, care cuprinde totalitatea ideilor principale elaborate de V. I. Lenin privitoare la căile de atragere liber consimțită a micilor producători pe drumul socialismului. **P.c.** al lui V. I. Lenin este practic elaborat în următoarele lucrări: „Economicul și politicul în epoca dictaturii proletariatului" (1919); „Despre impozitul în natură" (1921); „Despre cooperație" (1923). În conceperea acestui plan, Lenin s-a călăuzit și a folosit în mod creator prețioasele indicații ale lui K. Marx și Fr. Engels referitoare la necesitatea atragerii liber consimțite a micilor producători pe calea socialismului. În elaborarea planului, V. I. Lenin a pornit de la necesitatea realizării unei strînse alianțe între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Condiția de bază, decisivă pentru realizarea **p.c.** o constituie victoria revoluției socialiste, instaurarea dictaturii proletariatului, preluarea și deținerea de către statul socialist a posturilor de comandă din economie. În **p.c.** ideia principală o constituie folosirea cooperației — calea cea mai simplă, mai ușoară și mai accesibilă — pentru transformarea micii producții de mărfuri, pe baze socialiste. În plan se subliniază că în procesul cooperativizării trebuie aplicate următoarele principii: respectarea liberului consimțămînt în cooperativizarea micilor producători, dezvoltarea tuturor formelor de cooperație, de la cele mai simple (cooperația de consum) pînă la formele superioare ale cooperației de producție, conducerea maselor țărănimii în procesul cooperativizării de către clasa muncitoare în frunte cu partidul comunist, făurirea unei baze tehnico-materiale înaintate a agriculturii, ceea ce reclamă industrializarea socialistă a țării, stimularea materială a micilor producători în trecerea la marea producție socialistă, ajutor multilateral din partea statului socialist, inclusiv ajutor financiar pentru dezvoltarea cooperației și realizarea revoluției culturale la sate. Lenin a relevat că trecerea de la mica gospodărie țărănească la marea gospodărie socialistă constituie o necesitate obiectivă pentru lichidarea contradicției dintre marea industrie socialistă și gospodăria mică individuală. Dictatura proletariatului nu se poate sprijini multă vreme pe două baze. Cooperativizarea micilor producători nu se poate face de la sine, ci înpune necesitatea luării unor măsuri sistematice din partea statului socialist și a partidului marxist-leninist.

PLANUL COSTURILOR DE PRODUCȚIE, plan în care se oglindesc în expresie valorică cheltuielile privind munca vie și materializată prevăzută a fi consumată de întreprindere pentru fabricarea producției planificate. Cu ajutorul acestui plan se stabilesc cheltuielile de producție necesare fabricării produselor prevăzute în planul de producție, se determină procentul de reducere al costurilor, se scot la iveală rezervele interne și căile de utilizare a acestor rezerve în vederea reducerii costurilor de producție și se urmărește nivelul prețului efectiv de producție față de cel planificat, stabilind astfel măsura în care acest plan a fost îndeplinit. Întocmirea planului și calculația costurilor se fac pe baza nomenclaturii cheltuielilor pe elemente primare de cheltuieli sau pe baza nomenclaturii pe articole de calculație. **P.c. de p.** cuprinde 3 părți și anume: planul cheltuielilor de producție, calculațiile de plan pe produse și planul de reducere a costurilor. Aprecierea îndeplinirii **p.c. de p.** de către întreprindere se face pe baza realizării următorilor indicatori: prețul planificat al întregii producții marfă, reducerea planificată a costului producției marfă comparabilă (în procente), costul planificat al celor mai importante produse, angajamente peste plan. **P.c. de p.** se caracterizează, în general, prin următorii indicatori: costul întregii producții marfă, costul principalelor produse, reducerea costului producției marfă exprimat în procente față de costul mediu efectiv din anul precedent, volumul de economii realizat din reducerea costului la producția

marfă (în procente), cheltuielile de producție grupate pe elemente pentru producția globală și cheltuielile la 1 000 de lei producție-marfă, exprimate în prețuri de producție. La întocmirea **p.c. de p.** trebuie să se asigure corelația dintre *planul cheltuielilor de producție* (→) și celelalte secțiuni ale planului economic și al bugetului de venituri și cheltuieli, astfel: totalul cheltuielilor pentru materia primă și materiale, combustibil și energie din planul cheltuielilor de producție, după scăderea cheltuielilor de transport-aprovizionare, trebuie să corespundă cantităților de materii prime și materiale, combustibil și energie necesare fabricării producției evaluate la prețuri de producție din planul de aprovizionare; totalul retribuțiilor trebuie să corespundă cu fondul de retribuire al personalului industrial și al personalului nescriptic din planul forțelor de muncă; suma amortizărilor din planul cheltuielilor de producție trebuie corelată cu datele din planul de amortizare; creșterea producției neterminate din planul cheltuielilor de producție este necesar să coincidă cu valoarea creșterii producției neterminate din calculul volumului producției; schimbarea soldului cheltuielilor anticipate trebuie să corespundă calculelor din planul cheltuielilor anticipate. Planul cheltuielilor producției globale și a producției marfă se întocmește de întreprindere prin centralizarea planurilor cheltuielilor pe secții cu eliminarea circulației interne, respectiv se face totalizarea numai a cheltuielilor secției pe elemente și cu adăugarea cheltuielilor generale ale întreprinderii, așa cum sînt prevăzute în planul acestor cheltuieli. Un alt indicator al **p.c.** de **p.** este calculația de plan, care se întocmește pe cele două categorii de cheltuieli și anume, cheltuieli directe și indirecte, folosind în acest scop nomenclatura articolelor de calculație.

PLANUL CREȘTERII SOLDULUI PERMANENT AL ECONOMIILOR BĂNEȘTI ALE POPULAȚIEI, document elaborat anual de către C.E.C. pe baza căruia se planifică mobilizarea economiilor bănești ale populației pe total țară, județe, municipii, pe mediul urban și rural și pe grupe de populație. Elaborarea planului necesită cunoașterea rezultatelor din anul de bază, generalizarea rezultatelor pozitive, influența în anul de plan a noilor instrumente de economisire, pregătirea cadrelor, îmbunătățirea servirii populației, cunoașterea veniturilor și a disponibilităților bănești ale populației. Acest plan se corelează cu *planul financiar centralizat al statului* (→), cu *balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației* (→), cu *planul de casă* (→) și cu *bugetul de stat* (→) etc.

PLANUL DE CASĂ, instrument de planificare specific economiei socialiste, pe baza căruia se reglementează trimestrial, în mod operativ, circulația banilor dintre unitățile socialiste, organizațiile obștești și populație, pe de o parte, și unitățile bancare, pe de altă parte. Prin el se stabilește cuantumul intrărilor și ieșirilor de numerar prin casieriile unităților bancare, pe surse de încasări și categorii de plăți, menținerea circulației bănești în numerar în limite normale, precum și emisiunea sau retragerea de bani din arterele circulației în trimestrul respectiv. Planificarea economiei naționale impune cu necesitate și planificarea circulației banilor, prin care se determină volumul normal al circulației numerarului și arterele prin care acesta iese sau se reîntoarce în casieriile unităților bancare, în concordanță cu cerințele reale ale economiei naționale. Planificarea circulației numerarului este chemată să contribuie, între altele, la menținerea unui raport judicios între volumul și valoarea mărfurilor existente în circulație și a serviciilor prestate populației și cuantumul veniturilor bănești ale acesteia. **P. de c.** cuprinde, pe de o parte, sursele de încasări și volumul lor, iar pe de altă parte, categoriile de plăți în numerar și cuantumul lor. La sursele de încasări **p. de c.** cuprinde: încasări provenite din vînzarea mărfurilor prin comerțul de stat și cooperatist, încasări din transporturi, din impozite și taxe, din depunerile populației la C.E.C. etc. La categoriile de plăți în numerar și cuantumul lor se cuprind: plăți în numerar pentru retribuții și alte forme de

retribuire după muncă, plata pensiilor, indemnizațiilor, alocației de stat pentru copii, plăți pentru preluări de produse agricole, plăți reprezentînd restituirea depunerilor de sume la C.E.C. etc. Primul post atît de la încasări, cît și de la plăți deține fiecare cca 80% din totalul încasărilor și, respectiv, al plăților. **P. de c.** este principalul instrument operativ de determinare a emisiunii și a retragerii banilor din arterele circulației în trimestrul respectiv. Fiind întocmit pe baza planului național unic și a balanței veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației, **p. de c.** contribuie la asigurarea corelației dintre toate secțiunile planului național unic și la lichidarea și prevenirea disproporțiilor din economia națională; în principal, el determină și reglementează cantitatea de numerar necesară circulației, fiind un important mijloc de control asupra realizării planului național unic, care contribuie la menținerea și creșterea puterii de cumpărare a leului. Cuprinzînd încasările și plățile în numerar ale populației, **p. de c.** reflectă creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului nostru. **P. de c.** este o pîrghie importantă cu ajutorul căreia numerarul se pune în circulație conform cu nevoile economiei, el avînd un rol important în întărirea disciplinei de încasări și plăți și în asigurarea unei circulații bănești sănătoase. Prin controlul efectuat de către unitățile bancare asupra executării **p. de c.** se pot evidenția din timp eventualele încălcări ale proporțiilor stabilite prin planul național unic privind producția, repartiția și circulația produsului social.

PLANUL DE CREDITE, document de planificare în care se stabilesc volumul resurselor și necesarul de credite pe timp de un trimestru. Planificarea creditelor constituie o parte componentă a planificării economiei naționale cu rol important în realizarea proporțiilor și a corelațiilor dintre ramurile economiei naționale care asigură procesul reproducției socialiste lărgite. Banca Națională împreună cu băncile specializate și cu alte organe centrale și locale elaborează atît un **p. de c.** anual, cît și **p. de c.** pe fiecare trimestru. **P. de c.** *anual*, numit și calcul anual de credite, are un caracter orientativ; este un plan de fundamentare și nu operativ. În condițiile economiei noastre socialiste, creditul bancar constituie un important izvor de finanțare temporară care contribuie la dezvoltarea economiei naționale. Prin **p.** se determină pe baze științifice nevoile de credite în concordanță cu obiectivele planului național unic, avîndu-se în vedere sarcinile de aprovizionare, de producție și de desfacere. Pentru a se asigura folosirea creditelor cu eficiență maximă, pentru dimensionarea judicioasă a volumului total și pe feluri de credite, pentru orientarea creditelor în conformitate cu cerințele economiei naționale, precum și pentru a se asigura concordanța care trebuie să existe între mișcarea valorilor materiale și circulația banilor este necesar ca la întocmirea **p.** să se aibă în vedere măsurile care urmează să se întreprindă pentru lichidarea deficiențelor în domeniul creditării, îmbunătățirea acordării, utilizării și rambursării creditului. În acest mod, planul contribuie la determinarea echilibrului între resursele de creditare de care dispune economia națională și necesarul de credite pentru toate ramurile economiei naționale. **P. de c.** *trimestrial*, cuprinde, pe de o parte, resursele de creditare, respectiv mobilizarea tuturor disponibilităților bănești temporare din economia națională și, pe de altă parte, repartizarea lor pe un timp determinat pe ministere, departamente, centrale industriale, consilii populare și unități economice de stat și cooperatiste, în scopul acoperirii nevoilor suplimentare de mijloace bănești necesare desfășurării activității productive. **P. de c.** are la bază volumul aprovizionării, producției și al vînzării mărfurilor; el reflectă corespunzător circuitul mijloacelor materiale și bănești din domeniul producției și circulației, fiind deci un plan sintetic, coordonat cu toate celelalte planuri și, în special, cu planul național unic, cu bugetul de stat și cu planul financiar centralizat al statului. **P. de c.** scoate în relief sarcinile întreprinderilor, centralelor industriale și ministerelor beneficiare de credite, precum și neconcordanțele care pot să apară între planurile economice și planurile financiare;

cu ajutorul lui se iau măsurile corespunzătoare pentru asigurarea proporțiilor în planificare. **P.** de **c.** este corelat cu bugetul statului prin faptul că excedentele bugetare servesc ca sursă de creditare a economiei naționale și cu planul de casă unde mijloacele bănești puse la dispoziția întreprinderilor ajung să se reflecte prin plata retribuțiilor și a altor forme de retribuire după muncă etc. Alături de planul de casă, **p.** de **c.** reflectînd și eventualele necesități în ceea ce privește emisiunea de bani pentru satisfacerea cererilor de credite, constituie și o pîrghie importantă pentru asigurarea unei circulații bănești sănătoase, contribuind la întărirea stabilității leului. În timpul elaborării și executării **p.** de **c.** organele bancare controlează utilizarea judicioasă a mijloacelor proprii de către întreprinderi, constituirea și folosirea acumulărilor bănești, precum și nevoile reale de mijloace circulante ale acestora, care urmează să fie satisfăcute cu ajutorul creditelor. Stabilind creditele pe obiecte, banca exercită controlul asupra concordanței dintre credite și sarcinile de plan, viteza de rotație a fondurilor, posibilitatea creării de stocuri excedentare care ar duce la imobilizări de mijloace materiale și bănești, încadrarea corectă a cererii de credite în plafoanele de credite care au fost aprobate, oportunitatea și folosirea eficientă a creditelor, precum și existența garanției materiale a creditelor. Prin intermediul **p.** de **c.** unitățile bancare au posibilitatea să efectueze un control riguros asupra activității economice, să impulsioneze întreprinderile să ia măsurile cele mai adecvate pentru identificarea, mobilizarea și utilizarea rezervelor interne, pentru accelerarea vitezei de rotație a fondurilor și respectarea unui regim sever de economii. De asemenea, sînt descoperite și mobilizate resursele bănești disponibile care se formează în procesul de producție și de circulație a mărfurilor, rezervele bănești disponibile ale bugetului statului, disponibilitățile bănești ale instituțiilor de credit, ale instituțiilor bugetare și ale organizațiilor de masă, precum și o parte a economiilor bănești ale populației depuse la C.E.C. Pe de altă parte, prin plan se stabilesc destinațiile acestor resurse bănești pe diferitele ramuri economice sub forma creditelor planificate. În același timp, **p.** de **c.** influențează și volumul mijloacelor bănești din sfera decontărilor, precum și volumul emisiunii de monedă care poate să fie folosită în creditarea economiei naționale, corespunzător creșterii producției și a circulației mărfurilor, însă numai după epuizarea tuturor celorlalte resurse de creditare.

PLANUL DE CREDITE AL B.I.C.E., plan întocmit de către *Banca Internațională de Colaborare Economică* (→) pe baza declarațiilor de credite alcătuite de către băncile împuternicite ale țărilor membre. Declarațiile de credite se întocmesc pe baza planurilor de dezvoltare a economiilor naționale, a comerțului exterior, precum și pe baza prevederilor acordurilor și contractelor comerciale. La elaborarea planului de credite banca folosește și date din evidența proprie. Planul de credite se aprobă de către consiliul băncii.

PLANUL DE ECHILIBRARE BUGETARĂ, document de planificare financiară, elaborat odată cu întocmirea proiectului de buget la nivelul județelor, municipiilor și al orașelor care au în subordinea lor sectoare de oraș sau comune suburbane. În plan se prevăd atît intrările, cît și ieșirile din fondul de echilibrare, se determină totalul veniturilor de echilibrare inclusiv cotele defalcate din veniturile bugetului republican, se indică repartizarea lor între bugete, se stabilesc subvențiile din bugetul republican etc. Elaborarea judicioasă a **p.** de **e.b.** necesită — în perioada întocmirii proiectelor de bugete locale respective — o analiză prealabilă și multilaterală a veniturilor și a cheltuielilor bugetelor locale care participă la echilibrare, prin aceasta urmărindu-se cuprinderea în bugetele locale a tuturor veniturilor și determinarea cît mai reală și rațională a cheltuielilor. Planul prevede repartizarea justă a veniturilor de echilibrare între bugete și stabilește excedentele bugetelor locale care urmează să se vireze la fondurile de echilibrare constituite la bugetele superioare.

precum și subvențiile din fondurile de echilibrare și din bugetul republican. → și *echilibrare bugetară*.

PLANUL DE FINANȚARE ȘI CREDITARE A INVESTIȚIILOR, plan prin care se determină atît cuantumul surselor de finanțare și creditare a investițiilor unităților de stat, cît și modul utilizării lor în cursul anului. La întocmirea acestui plan trebuie să se țină seama de valoarea totală a investițiilor planificate. **P.** de **f.** și **c.** a **i.** pe economia națională se întocmește de către Ministerul Finanțelor în colaborare cu Comitetul de Stat al Planificării, odată cu pregătirea lucrărilor pentru elaborarea bugetului de stat. Acest plan se întocmește pe baza bugetelor de venituri și cheltuieli ale întreprinderilor, instituțiilor, centralelor și ministerelor, precum și pe baza indicatorilor planului național unic. Planul întocmit de unitățile economice de stat ca anexă la bugetul de venituri și cheltuieli cuprinde: totalul investițiilor din fondurile statului, cu reliefarea în continuare a investițiilor ce se finanțează din fondul propriu de dezvoltare economică al întreprinderii — potrivit planului — și cu precizarea mobilizărilor (—) și a imobilizărilor (+) din stoc a utilajelor care necesită montaj; mobilizări (—) și imobilizări (+) de economii la lucrările executate în regie; cheltuieli pentru investiții, ratele scadente la creditele pentru investiții și dobînzile aferente acestor credite; disponibil la fondul de dezvoltare la finele anului. Planul cuprinde resursele și anume: disponibil la fondul de dezvoltare economică la începutul perioadei, împreună cu amortizarea și beneficiile aferente acestui fond și alte resurse pentru finanțarea investițiilor, cum sînt alocațiile de la bugetul statului și creditele bancare pentru investiții din fondul de dezvoltare economică a întreprinderii. Planul mai cuprinde investițiile din fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, cu următoarele posturi: mobilizări (—), imobilizări (+) și economii la lucrări în regie, cheltuieli pentru investiții din fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, rate scadente la creditele bancare pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, dobînzi aferente acestor credite, disponibilul acestui fond la finele anului. De asemenea, cuprinde resursele: disponibil la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, împreună cu amortizarea și beneficiile corespunzătoare acestui fond; veniturile unităților social-culturale; alocații de la buget în acest scop; credite bancare pentru construcții de locuințe și alte acțiuni cu caracter social. Planul cuprinde apoi cheltuielile pentru investiții la întreprinderi noi și dezvoltări importante, fonduri primite de la centrală pentru investiții și amortizarea totală a mijloacelor fixe, cu următoarele posturi: amortizarea destinată restituirii fondurilor primite pentru investiții, amortizarea pentru fondul de dezvoltare economică al întreprinderii, amortizarea pentru fondul de construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, amortizarea la fondul de investiții al centralei. La nivelul centralei planul cuprinde finanțarea și creditarea investițiilor pe ansamblul centralei, iar în final prevede amortizarea la fondul de investiții al centralei prin redistribuire, amortizarea redistribuită la alte centrale, amortizare primită prin redistribuire de la alte centrale, prisos din amortizări de virat la buget.

PLANUL DE FINANȚARE ȘI CREDITARE A INVESTIȚIILOR COOPERATIVEI AGRICOLE DE PRODUCȚIE, act de planificare financiară întocmit anual de către cooperativele agricole de producție, ca parte componentă a planului de producție și a bugetului de venituri și cheltuieli. **P.** de **f.** și **c.** cuprinde următorii indicatori: *a) În prima parte,* investițiile din fondul de dezvoltare economică din care: construcții zootehnice de tip industrial; procurări de animale de producție și reproducție; plantații de vii; plantații de pomi; amenajări de irigații; combaterea eroziunii solului; legumicultură; procurări de utilaje și mijloace de transport; consolidare; valoarea animalelor din producția proprie trecute la turma de bază; mo-

bilizări (—), imobilizări (+) din stoc; utilaje care necesită montaj; mobilizări (—), imobilizări (+) și economii la lucrări în regie și total cheltuieli pentru investiții; rate scadente la creditele pe termen lung pentru investiții (rate scadente pentru investiții proprii, rate scadente pentru investițiile asociațiilor economice intercooperatiste, rate scadente pentru investițiile asociațiilor C.A.P. cu unitățile de stat); rate scadente din credite pentru consolidare; plăți din beneficii pentru partea socială în bani a cooperatorilor, mecanizatorilor și specialiștilor agricoli; restituirea părților sociale provenite din depunerile în bani ale cooperatorilor, mecanizatorilor și specialiștilor agricoli; dobînzi aferente creditelor pe termen lung pentru investiții și consolidare; disponibil la fondul de dezvoltare economică la sfîrșitul perioadei. *b) În a doua parte*, planul cuprinde: disponibilul din fondul de dezvoltare economică la începutul perioadei; amortizarea mijloacelor fixe; beneficii pentru fondul de dezvoltare economică; repartizări pentru fondul de participare la beneficii aferentă părții sociale constituită din depunerile în bani ale cooperatorilor, mecanizatorilor și specialiștilor agricoli; depuneri în bani ale cooperatorilor, mecanizatorilor și specialiștilor agricoli la partea socială; alte surse pentru finanțarea investițiilor și totalul fondului propriu de dezvoltare economică. Partea de resurse cuprinde și creditele pe termen lung pentru investiții ce se acordă cooperativei pe următoarele destinații: credite pentru investiții proprii, credite pentru asociațiile economice intercooperatiste; credite pentru asocierea C.A.P. cu unități de stat, precum și credite pentru consolidare. Acest plan este examinat de consiliul de conducere și dezbătut și adoptat de adunarea generală a membrilor C.A.P. → și *planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli al cooperativei agricole de producție.*

PLANUL DE INVESTIȚII, parte componentă a planului național unic, care cuprinde toate obiectivele și cheltuielile de investiții, mijloacele de realizare a acestora, concentrează și dirijează o parte importantă din resursele economiei naționale în vederea dezvoltării forțelor de producție; ridicării eficienței în toate domeniile de activitate în vederea creșterii continue a venitului național și, deci, și a nivelului de viață al poporului. Cuprinderea obiectivelor economico-sociale în **p. de i.** are loc pe baza unei științifice fundamentări tehnico-economice, a analizei aprofundate a desfacerii producției pe piața internă și la export, urmărindu-se realizarea de capacități cu înaltă eficiență economico-socială, care să asigure valorificarea superioară a materiilor prime și a celorlalte resurse interne, cu consumuri energetice și de combustibili reduse și cu costuri minime de producție, prevederea în plan a obiectivelor de investiții se face numai cu asigurarea resurselor materiale, financiare și umane, concentrîndu-se resursele tehnico-materiale, financiare și umane pe un număr rațional de șantiere. Lucrările de elaborare a **p. de i.** se desfășoară în profil departamental, de ramură și teritorial, pornindu-se de la unitățile economice, social-culturale și teritorial-administrative, respectîndu-se principiile de bază ale conducerii planificate a dezvoltării economico-sociale a țării, urmărindu-se ca obiectivele de investiții să se încadreze în opțiunile și echilibrul general ale economiei. **P. de i.** cuprinde: valoarea fiecărui obiectiv, volumele de investiții, de construcții-montaj și de utilaje, tehnologiile de fabricație, capacitatea, amplasamentul, fondurile din care se realizează, termenele de începere a execuției lucrărilor, de punere în funcțiune a noilor capacități și de realizare a indicatorilor tehnico-economici aprobați, valoarea mijloacelor fixe, proiectantul general, antreprenorul general și principalii antreprenori de specialitate și furnizorul general de utilaje etc. → și *planul cincinal de investiții; planul anual de investiții; notă de fundamentare tehnico-economică.*

PLANUL DE ÎNCASĂRI, PLĂȚI ȘI BENEFICII VALUTARE, act de planificare valutar-financiară, parte integrantă a bugetului de venituri și cheltuieli, ce se elaborează anual de către întreprinderile de comerț exterior și cuprinde încasările și plățile în valută rezultate din planul de comerț exterior și cooperare economică

internațională, din operațiunile comerciale pe piețele externe efectuate pentru obținerea de aport valutar. La partea de *încasări* planul cuprinde toate categoriile de încasări valutare ale întreprinderii din: export, valorificarea superioară a unor produse pe piețele externe, executarea de lucrări, acordarea de asistență tehnică, activitatea de service, operațiuni comerciale cu aport valutar, comisioane, dobînzi, alte activități. La partea de *plăți* cuprinde toate categoriile de plăți valutare ale întreprinderii pentru importuri, cumpărarea de mărfuri în vederea efectuării de operațiuni comerciale cu aport valutar, navlu, participarea la tîrguri și expoziții internaționale, reclamă comercială, comisioane, dobînzi, deplasări în străinătate, pentru alte activități care generează plăți în valută. → și *bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii de comerț exterior*.

PLANUL DE ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI VALUTARE, act de planificare valutar-financiară, parte integrantă a bugetului propriu de venituri și cheltuieli, ce se elaborează de ministere, celelalte organe centrale și locale, centralele economice și întreprinderile care produc pentru export sau beneficiază de importuri. **P. de î. și p.v.** cuprinde: încasări din export, acțiuni de cooperare economică internațională, credite, dobînzi și din alte activități; plăți pentru importuri, realizarea de acțiuni de cooperare economică internațională, restituiri de credite, dobînzi și pentru alte activități; soldul planului valutar. Ministerele, centralele și întreprinderile cu sarcini de comerț exterior sînt obligate să se preocupe nu numai de asigurarea echilibrului valutar planificat, ci și de realizarea unor excedente cît mai mari; excedentul valutar planificat se varsă ca aport minim la fondul valutar centralizat al statului. Din activitatea de comerț exterior și de cooperare economică internațională, ministerele, centralele și întreprinderile sînt chemate să realizeze un *aport valutar* (→) și beneficii în valută cît mai mari. Pe baza prevederilor din *balanța de plăți* (→), Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale repartizează întreprinderilor de comerț exterior sarcini de aport valutar și de beneficii în valută. Unitățile economice cu activitate de comerț exterior sînt obligate să realizeze o activitate rentabilă, să-și compenseze toate cheltuielile din venituri proprii și să obțină cel puțin beneficiul planificat din operațiunile de export-import și acțiunile de cooperare economică internațională, din care să-și obțină resursele necesare dezvoltării activității proprii, formarea celorlalte fonduri, inclusiv cele de stimulare a personalului muncitor, precum și să contribuie cu o cotă cît mai importantă la dezvoltarea generală a societății noastre socialiste.

PLANUL DE PRODUCȚIE ȘI BUGETUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI AL COOPERATIVEI AGRICOLE DE PRODUCȚIE, document de planificare a activității economico-financiare întocmit anual de către fiecare cooperativă agricolă de producție, care reflectă în prima parte planul de producție, iar în cea de-a doua, bugetul de venituri și cheltuieli. **P. de p.** cuprinde: principalii indicatori economici (indicatori sintetici pe ansamblul C.A.P. — producția globală și producția netă vegetală și animală, beneficiile, fondul de dezvoltare economică etc. —, indicatori sintetici la principalele produse și participarea la asociațiile intercooperatiste și la asociațiile economice de stat și cooperatiste); planul acțiunilor de cooperare; producția vegetală și destinațiile ei; modul de folosință a terenului; baza tehnico-materială a producției vegetale și măsuri de folosire economică (planul de creștere a suprafeței arabile și de îmbunătățire a categoriilor de folosință, lucrări agroameliorative, suprafața agricolă amenajată pentru irigat, programul de cultură a suprafețelor irigate, asigurarea cu îngrășăminte, amendamente și pesticide, modul de asigurare cu semințe și volumul de lucrări contractate cu S.M.A.); producția animală și destinația ei; balanța furajelor; baza materială a realizării planului în zootehnie; producția industrială, prestările de servicii și producția de construcții-montaj (producția globală industrială, producția fizică, producția netă etc.); planul

de valorificare și încasări bănești; organizarea producției și a muncii; consumul de muncă și retribuirea după muncă etc. **P. de p.** cuprinde prioritățile și opțiunile referitoare la folosirea terenurilor, creșterea animalelor, investițiile, reparațiile capitale, activitățile anexe etc., care influențează indicatorii financiari. **B. de v. și c.** cuprinde următoarele capitole: *Capitolul I* „Veniturile, cheltuielile și rezultatele din activitatea de producție", cu următoarele posturi: *a)* La partea de *venituri*: venituri din producția vegetală, din producția animală, din producția activităților industriale și de prelucrare a produselor agricole, din executări de lucrări și prestări de servicii pentru terți, alte surse. *b)* La partea de *cheltuieli*: cheltuieli materiale totale pentru obținerea produselor agricole (producția vegetală și cea animală); cheltuieli materiale pentru activități industriale și de prelucrare a produselor agricole; cheltuieli materiale pentru executări de lucrări și prestări de servicii pentru terți; retribuirea netă după muncă (pentru producția vegetală, animală, activități industriale și prelucrarea produselor agricole); impozitul pe fondul de retribuire; contribuția la fondul de pensii și asigurări sociale; impozitul pe terenuri; impozitul pe venituri din activități industriale; prime de asigurare; echeltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare; beneficiul care se repartizează pentru fondul de dezvoltare economică, fondul mijloacelor circulante, fondul social-cultural și sportiv, fondul de rezervă pentru producție și retribuire după muncă, fondul intercooperatist de întrajutorare și consolidare, fondul de participare la beneficii a membrilor cooperatori și a celorlalți oameni ai muncii, fondul de participare la beneficii pentru partea socială constituită din depunerile în bani ale membrilor cooperatori, mecanizatorilor și specialiștilor agricoli. *Capitolul II* cuprinde: fondurile proprii și creditele și destinația lor. La *venituri* se prevăd sursele de constituire a fiecărui fond inclusiv creditele bancare, iar la *cheltuieli*, destinațiile fiecărui fond, rambursarea creditelor scadente, plata dobînzilor corespunzătoare, disponibilul fiecărui fond etc. **B. de v. și c.** mai cuprinde unele documente de plan, cum sînt: determinarea veniturilor, cheltuielilor și rezultatelor din activitatea de producție; planul cheltuielilor administrativ-gospodărești; cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare (fondul de ajutor, cheltuieli cu pregătirea cadrelor și practica în producție, contribuția bănească pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc, eventualele pierderi neimputabile, alte cheltuieli reglementate prin acte normative); planul de finanțare și creditare a investițiilor; determinarea mijloacelor circulante și a surselor de finanțare a acestora; determinarea fondului social-cultural și sportiv; angajamentele cooperativei față de Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară. **B. de v. și c.** se elaborează anual, cu defalcarea pe trimestre. La baza elaborării bugetului stau indicatorii **p. de p.** care sînt prelucrați și influențați cu ajutorul indicatorilor financiari. Indicatorii **b. de v. și c.** sînt corelați la nivelul cooperativei cu indicatorii din planurile proprii ale fermelor și cei din planurile asociațiilor intercooperatiste. Bugetul prevede nu numai modul cum vor fi procurate fondurile necesare desfășurării activității de producție, de investiții sau social-culturale, ci și eficiența determinată de fluxul fondurilor, avîndu-se în vedere evoluția în timpul anului a încasărilor cooperativei. Principala cerință a **b. de v. și c.** este asigurarea echilibrului permanent între venituri și cheltuieli, sincronizarea dintre necesarul de resurse financiare pentru efectuarea cheltuielilor și disponibilitățile efective de mijloace financiare. La elaborarea **b.** este necesar să se asigure capacitatea de plată a C.A.P. pe tot timpul anului. Întrucît prin buget se pune la dispoziția consiliului de conducere un material informativ al posibilităților financiare ale cooperativei, pe baza lui se pot lua decizii economico-financiare fundamentate. **B. de v. și c.** al C.A.P. este chemat să asigure constituirea fondului de dezvoltare și a celorlalte fonduri necesare pentru finanțarea lucrărilor prevăzute în planul de producție, reproducția socialistă lărgită, îndeplinirea obligațiilor față de stat, față de alte unități socialiste și de organele cooperatiste superioare, precum și achitarea veniturilor bănești reprezentînd retribuirea membrilor cooperatori. În plan se concretizează

corelațiile C.A.P. cu uniunea județeană și Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție, cu organele financiare ale statului, respectiv cu Ministerul Finanțelor cînd plătește impozitul pe teren, cu ADAS la care plătește primele pentru asigurările prin efectul legii și facultative și de la care primește despăgubirile de asigurare și sumele asigurate, cu Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară la care își păstrează în cont disponibilitățile bănești și de unde cooperativa primește și rambursează creditele bancare pe termen scurt și lung, cu C.E.C. la care cooperatorii își păstrează economiile bănești și de unde cer rambursarea acestor sume, prin operațiunile de mandat pe care C.E.C. le efectuează în numele Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, cu direcția județeană pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale la care prelevă contribuțiile pentru asigurările sociale cooperatiste și de unde cooperatorii primesc pensii, bilete de tratament balnear și odihnă, indemnizații bănești etc. În acest mod, **p.** de **p.** și **b.** de **v.** și **c.**, dezbătut și aprobat de adunarea generală a membrilor C.A.P. constituie un instrument eficient de înfăptuire a activității economice și financiare a C.A.P. În procesul executării, planul este un important instrument de urmărire a întregii activități economico-financiare, de întărire a disciplinei financiare, de consolidare a regimului strict de economii și de întărire continuă a autogestiunii economico-financiare.

PLANUL DE PRODUCȚIE, VENITURI ȘI CHELTUIELI AL ÎNTREPRINDERII AGRICOLE DE STAT, act de planificare economico-financiară întocmit anual de către unitățile agricole de stat, care cuprinde: *a) În prima parte* **p.** cuprinde indicatorii de sinteză, cum sînt: producția globală agricolă vegetală și animală, producția globală industrială, producția netă totală vegetală, animală și industrială, producția marfă totală vegetală, animală și industrială, cheltuieli la 1 000 lei producție marfă, rentabilitatea, beneficii, productivitatea muncii, valoarea medie a fondurilor fixe etc., principalele prevederi privind dezvoltarea bazei tehnico-materiale, producția și costurile, evoluția efectivelor de animale, balanța furajelor, personalul și fondul de retribuire, protecția muncii etc. *b) În partea a doua* sînt înscrise în sinteză cheltuielile, veniturile și rezultatele financiare. *Cheltuielile* cuprind: retribuții, impozitul pe fondul de retribuire, contribuții pentru asigurările sociale, materiale, animale, păsări și albine, amortizare, cotă pentru fondul de tehnică nouă, cota organului tutelar, dobînzi la creditele bancare, diferite alte cheltuieli. *Veniturile* cuprind: livrări în afara I.A.S. din producția anului de plan și din stocurile existente la 1 ian. etc. *Rezultatele financiare* totale și pe ferme cuprind: beneficii pe ferme și produse, pierderi, cheltuieli care se suportă direct din rezultate, impozitul pe circulația mărfurilor, reparațiile capitale, planul acțiunilor de cooperare etc. Planul cu toate componentele sale este supus dezbaterii și adoptării de către adunarea generală a personalului muncitor.

PLANUL DE VENITURI PRIVIND FINANȚAREA CHELTUIELILOR UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚĂMÎNT SUPERIOR, document de planificare financiară care cuprinde veniturile din munca prestată de studenți, din cursurile postuniversitare și din cele de predare intensivă a limbilor străine, regia de cămin și cantină, valorificarea cursurilor și publicațiilor neperiodice, manifestări artistice ale studenților, taxe de la studenții străini, alte activități.

PLANUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI AL BĂNCII NAȚIONALE A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, document de planificare întocmit anual, cu repartizarea pe trimestre, pe baza indicatorilor prevăzuți în bugetul de stat, în planul național unic, cu respectarea normelor metodologice ale Ministerului Finanțelor și avîndu-se în vederea sarcinile băncii în economia națională. La partea de *venituri* **p.** prevede: venituri din dobînzi pentru creditele ce se acordă în vederea producerii și circulației mărfurilor, dobînzi pentru activitatea de investiții, dobînzi provenite de la instituțiile

de credit din țară, venituri din comisioane ce se încasează la operațiile efectuate cu titlu de mandat în numele Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, venituri de la cetățenii români și străini pentru operații necomerciale, rambursarea de către clienți a cheltuielilor efectuate în contul lor, alte venituri. La partea de *cheltuieli* planul cuprinde: cheltuielile efectuate cu operațiile bancare (dobînzile ce se plătesc la disponibilitățile din conturile unităților economice, altor titulari de cont și Casei de Economii și Consemnațiuni, taxe de serviciu plătite de bancă cooperativelor de credit pentru operații de mandat, cheltuielile cu imprimarea biletelor de bancă și baterea monedei metalice, cheltuieli în contul clienților pentru poștă, telegraf, telefon, telex, cheltuieli pentru colectarea numerarului, diverse cheltuieli); cheltuieli generale efectuate cu retribuirea după muncă a lucrătorilor băncii, contribuții pentru asigurările sociale, alocații pentru fondul de premiere și gratificații; cheltuieli administrativ-gospodărești; cheltuieli neproductive; alte cheltuieli generale. În ultima parte planul cuprinde beneficiul ce se realizează de bancă, repartizat pe trimestre și pe destinații.

PLANUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI PENTRU AUTOFINANȚARE, act de planificare financiară întocmit la nivel de unități și centralizat de către instituții. În **p.** sînt cuprinse: veniturile din activitatea curentă, soldul anului precedent, subvenții de la bugetul de stat și cheltuieli pentru activitatea curentă (retribuții pentru personalul muncitor, retribuții din fondul planificat pe activități și acțiuni, impozitul pe fondul total de retribuire, contribuții pentru asigurările sociale de stat, cheltuieli pentru deplasări, detașări și transferări, burse, drepturi cu caracter social, hrană, medicamente și materiale sanitare, materiale didactice de laborator, cheltuieli de instruire și gospodărie, obiecte de inventar de mică valoare sau scurtă durată, echipament, reparații capitale și curente, cărți, publicații și alte cheltuieli); cheltuieli pentru investițiile unităților și activităților autofinanțate; vărsămintele la bugetul de stat din veniturile destinate autofinanțării unor activități ale instituțiilor de stat.

PLANUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI PRIVIND ASIGURĂRILE SOCIALE DE STAT, act de planificare financiară elaborat anual de către unitățile economice și instituții de stat pe baza căruia se constituie veniturile și se efectuează cheltuielile de asigurări sociale. **P.** cuprinde la venituri *contribuția pentru asigurările sociale de stat* (→), iar la cheltuieli, pensiile ce se plătesc la locul de muncă (invaliditate de gradul III, pentru munca prestată și limita de vîrstă) și indemnizații pentru accident de muncă și boală profesională, incapacitate temporară de muncă provocată de un accident în afară de muncă, prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea și întărirea capacității de muncă, sarcină și lăuzie, îngrijirea copilului bolnav; schimbarea locului de muncă, deces. Diferența dintre venituri și cheltuieli se virează la *Direcția județeană pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale* (→). **P.** este examinat, dezbătut și aprobat de către adunarea generală a oamenilor muncii și înaintat la direcția județeană pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale care, la rîndul său, îl trimite *direcției generale de asigurări sociale, pensii și asistență socială* (→) din Ministerul Muncii în vederea elaborării *bugetului asigurărilor sociale de stat.* (→).

PLANUL FINANCIAR AL ADMINISTRAȚIEI ASIGURĂRILOR DE STAT, → **BUGETUL DE VENITURI ȘI CHELTUIELI AL ADMINISTRAȚIEI ASIGURĂRILOR DE STAT.**

PLANUL FINANCIAR AL ÎNTREPRINDERII, document de plan în care se prevede constituirea, repartizarea și folosirea fondurilor bănești necesare realizării reproducției lărgite, se determină circuitul normal al acestor fonduri, rezultatele financiare ale perioadei, relațiile financiare cu organele ierarhic superioare, cu bugetul de stat, cu băncile finanțatoare, relațiile financiare cu unitățile subor-

donate etc. Organele financiare în colaborare cu organele tehnice și economice elaborează **p.f.** pe baza indicatorilor din planul economic al întreprinderii. → și *bugetul de venituri și cheltuieli*.

PLANUL FINANCIAR CENTRALIZAT AL STATULUI, principala balanță valorică de sinteză a economiei naționale, care cuprinde resursele financiare ale economiei naționale și destinația acestora pe sectoare și domenii de activitate, pe ramuri ale economiei naționale, cu rol activ în fundamentarea planului național unic și în asigurarea echilibrului financiar pe întreaga economie națională. Cu ajutorul acestui plan se *verifică asigurarea echilibrului financiar*, se *corelează diferitele categorii* de resurse financiare în scopul utilizării integrale și eficiente a potențialului economic al țării. **P.f.c.** al **s.** cuprinde: sinteza resurselor de la unitățile socialiste, impozite și taxe de la populație, cheltuielile privind unitățile socialiste, cu arătarea soldului; venituri din comerțul exterior și prestări de servicii în relațiile cu străinătatea și cheltuieli din comerțul exterior și prestări de servicii în relațiile cu străinătatea cu evidențierea soldului; resurse pentru creditele externe și cheltuieli privind creditele externe și soldul; alte resurse și alte cheltuieli ale economiei naționale, precum și soldul pe totalul resurselor și al cheltuielilor. **1.** *Partea de resurse cuprinde*: a) *Resurse privind unitățile socialiste, impozite și taxe de la populație*, cu următoarele subdiviziuni: beneficii nete; prelevarea unei părți din valoarea producției nete; impozitul pe circulația mărfurilor; taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat; amortizarea mijloacelor fixe și alte resurse pentru finanțarea investițiilor; taxe vamale; venituri din primele valutare *și din recalculări necomerciale*; *venituri din participații* în străinătate și în țară; impozitul pe veniturile cooperativelor meșteșugărești și de consum și ale întreprinderilor organizațiilor obștești; impozitul pe clădiri și pe terenuri din sectorul socialist, taxele de timbru și alte vărsăminte ale unităților economice socialiste; venituri de la instituțiile de stat; veniturile asigurărilor sociale; impozitul pe fondul total de retribuire; impozitul agricol de la C.A.P.; impozite și taxe de la populație; veniturile fondului pentru acțiuni sociale (exclusiv cele din beneficii și alocațiile de la bugetul de stat); încasări din fondurile puse la dispoziția băncilor pentru acordări de credite, creșterea pasivelor stabile și a resurselor atrase; creșterea altor disponibilități ale economiei (mijloacele proprii ale băncilor, mijloacele bugetului de stat, creșterea disponibilităților unităților economice din conturile de la bănci, creșterea disponibilităților din fondurile cu destinație specială, creșterea disponibilităților ADAS, creșterea altor disponibilități la bănci); resurse destinate acoperirii cheltuielilor care se suportă *direct din rezultate*; veniturile fondurilor afectate special la dispoziția consiliilor populare; veniturile unităților și activităților autofinanțate; veniturile fondului pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic; resurse din datorii neachitate la termen; încasări din taxe de înscriere și părți sociale; influențe din majorarea prețurilor cu amănuntul; diverse venituri. *b) Venituri din comerțul exterior și prestări de servicii în relațiile cu străinătatea*: diferențe de preț favorabile din activitatea de import; diferențe de preț favorabile din activitatea de export; diferențe de preț favorabile din prestări de servicii și alte operațiuni cu străinătatea. *c) Resurse privind creditele externe*: intrări de credite externe primite pentru import; resurse din împrumuturi bancare externe primite pentru investiții (BIRD); încasarea ratelor scadente ale creditelor externe acordate; intrări din împrumuturi externe primite; resurse aferente rezervelor balanței de plăți. *d) Alte resurse ale economiei*: creșterea disponibilităților populației la C.E.C. (creșterea soldului economiilor populației la C.E.C., contribuția pentru pensia suplimentară); creșterea numerarului în circulație; avansuri de la populație pentru construcții de locuințe; rate de la populație la credite pentru construcții de locuințe acordate de C.E.C.; creșterea altor disponibilități la C.E.C. **2.** *Partea de cheltuieli* cuprinde: *a) Cheltuieli privind unitățile socialiste*; cheltuieli pentru investiții; mobilizări și imobilizări; credite pe termen

mijlociu și lung pentru C.A.P. și alte acțiuni; cheltuieli pentru finanțarea mijloacelor circulante la unitățile economice de stat; cheltuieli pentru rezerva de stat; cheltuieli pentru participații în țară și în străinătate; cheltuieli pentru acțiuni agrozooveterinare; cheltuieli pentru întreținerea și repararea drumurilor și podurilor; cheltuieli pentru acțiuni de gospodărie comunală; cheltuieli pentru știință și acțiuni comune științei; cheltuieli pentru prospecțiuni și lucrări geologice de cercetare privind descoperirea de zăcăminte noi; cheltuieli pentru acoperirea diferențelor de preț; cheltuieli pentru alte acțiuni economice; cheltuieli pentru finanțarea acțiunilor social-culturale; cheltuieli pentru funcționarea organelor de stat și cooperatiste; cheltuieli pentru apărarea țării; cheltuieli pentru alte acțiuni (fonduri cu destinație specială repartizate din beneficii, rezervă pentru majorarea retribuției, influențe din majorarea retribuției și a prețurilor care nu se reflectă în buget, alocații de la buget pentru compensarea majorării unor prețuri și tarife la unitățile economice cu subvenții); cheltuieli din fondurile cu afectațiune specială; cheltuielile unităților și activităților autofinanțate; cheltuielile din fondul pentru cercetare științifică, dezvoltarea tehnologică și introducerea progresului tehnic; alte cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare (rețineri din beneficii pentru rambursarea creditelor); creșterea necesarului de credite pe termen scurt pentru unele sectoare ale economiei; rezervă cu destinație specială; rezerva bugetară; *b) Cheltuieli din comerțul exterior și prestări de servicii în relațiile cu străinătatea*: diferențe de preț favorabile din activitatea de import; diferențe de preț nefavorabile din activitatea de export; diferențe de preț nefavorabile din prestări de servicii și alte operațiuni cu străinătatea; alocații pentru fondul de conjunctură; *c) Cheltuieli privind creditele externe*: credite externe acordate; plata ratelor scadente ale creditelor externe primite de întreprinderile de comerț exterior; contravaloarea în lei a dobînzilor pentru credite externe utilizate de BRCE în cadrul balanței de plăți; rate scadente la împrumuturile bancare externe pentru investiții; plata ratelor scadente la împrumuturile financiare externe; alte plăți externe; *d) Alte cheltuieli ale economiei*; credite pentru construcții de locuințe proprietate personală în regie și cazare turiști; credite pentru investițiile membrilor C.A.P. și producătorilor cu gospodărie individuală. Necesitatea elaborării **p.f.c.** este o cerință a trăsăturilor economiei socialiste, a conducerii centralizate și planificate a economiei naționale. **P.f.c.** nu are caracter executoriu, nu ia forma juridică a legii și nu are caracter de directivă, el fiind unul din documentele de calcul, de fundamentare și de verificare a planului național unic din punctul de vedere al asigurării acestuia cu resursele financiare necesare. **P.f.c.** exprimă mai cuprinzător decît bugetul statului, pe o perioadă de cîțiva ani, relațiile financiare din economia națională. Existența unui asemenea p. echilibrat constituie garanția realizării tuturor obiectivelor prevăzute în planul național unic, din care cauză el se definitivează în deplină concordanță cu indicatorii economici ai acestuia. **P.f.c.** asigură corelarea valorică a indicatorilor și capitolelor planului național unic, precum și verificarea asigurării diferitelor corelații și proporții din economia națională. El face posibilă coordonarea planurilor financiare operative, imprimîndu-le acestora un caracter unitar, contribuie la stabilirea volumului resurselor financiare de care dispune economia națională în perioada dată și arată dacă acestea sînt suficiente pentru îndeplinirea sarcinilor de plan, dacă sporul de resurse financiare concordă cu dezvoltarea economiei naționale și care sînt tendințele ce se manifestă în evoluția resurselor financiare, cum și în ce măsură participă întreprinderile de stat, cele cooperatiste și populația la formarea resurselor financiare, comparativ cu anii anteriori, ce resurse sînt mobilizate facultativ, cum se prezintă raportul dintre cheltuielile cu caracter productiv și neproductiv etc. De asemenea, cu ajutorul **p.f.c.** se determină cît din totalul resurselor financiare ale economiei naționale se utilizează de către stat și cît de către unitățile cooperatiste, măsura în care statul participă la acoperirea unor nevoi financiare ale unităților și organizațiilor cooperatiste, raportul dintre cheltuielile finanțate și cele creditate, partea resurselor finan-

ciare ale întreprinderilor care se mobilizează la fondurile centralizate etc. **P.f.c.** face posibilă cunoașterea situației finanțelor și a potențialului economic al țării. Pentru elaborarea **p.f.c.** se efectuează numeroase calcule, se întocmesc mai multe variante, alegîndu-se varianta optimă și se determină cuantumul resurselor financiare necesare realizării obiectivelor planului național unic (investiții din sfera neproductivă, învățămînt, știință, artă, cultură, ocrotirea sănătății, pregătirea cadrelor, ridicarea nivelului de trai al poporului). Echilibrul general economic trebuie verificat și din punct de vedere financiar pentru ca obiectivele din planul național unic să aibă, pe perioada respectivă, acoperire financiară. Elaborarea **p.f.c.** se face de către o comisie formată din reprezentanți ai Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, Ministerului Finanțelor, Comitetului de Stat al Planificării, Băncii Naționale și ai băncilor specializate, ai Comitetului de Stat pentru Prețuri etc. În vederea elaborării planului, această comisie folosește propunerile primite de la comisiile de ramură și de sinteză, precum și studiile proprii de care dispune. Comisia centrală face propuneri celorlalte comisii de sinteză și de ramură pentru îmbunătățirea indicatorilor pe care acestea din urmă îi studiază. Indicatorii economici definitivați de către comisia centrală, împreună cu celelalte comisii, determină modificările corespunzătoare și în **p.f.c.** În acest mod, la elaborarea **p.f.c.** sînt antrenate toate cadrele din economie care pot să-și aducă contribuția la selecționarea cerințelor economice, sociale și culturale și la stabilirea ordinii de prioritate în rezolvarea lor, la stabilirea obiectivelor de plan, la justa lor dimensionare pe ramuri economice, domenii de activitate și pe plan teritorial. Ministerul Finanțelor de comun acord cu băncile, ministerele și celelalte organe centrale și locale, iau măsurile corespunzătoare și răspund pentru realizarea în condiții optime a **p.f.c.**

PLANUL FONDULUI DE RETRIBUIRE, → **PLANIFICAREA FONDULUI DE RETRIBUIRE.**

PLANUL FONDURILOR PENTRU PENSIA SUPLIMENTARĂ, document de planificare financiară întocmit anual de către unitățile economice și instituțiile de stat, pe baza căruia se constituie fondurile din care se plătește *pensia suplimentară* (→). Acest **p.** cuprinde fondul de retribuire tarifară asupra căruia se calculează contribuția de 2%, fondul de retribuire tarifară asupra căruia se calculează contribuția de 4%, veniturile reprezentînd contribuția de 2% și, respectiv, de 4% pentru pensia suplimentară. **P.** este examinat, dezbătut și aprobat de către adunarea generală a oamenilor muncii, înaintat la *direcția județeană pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale* (→) care, la rîndul său, îl trimite *direcției generale de asigurări sociale, pensii și asistență sociale* (→) din Ministerul Muncii care întocmește la nivelul țării planul financiar centralizat pe baza căruia se constituie fondul din care se plătește pensia suplimentară.

PLANUL VALUTAR, act de planificare financiar-valutară pe baza căruia se realizează practic relațiile de plăți și de credit cu străinătatea. **P.v.** este instrumentul de urmărire a încasărilor și plăților aferente exporturilor și importurilor, aprobate implicit prin planul național unic; el cuprinde un capitol de încasări și unul de plăți, defalcate pe trimestre, luni, centrale economice și întreprinderi. **P.v.** se elaborează de către Comitetul de Stat al Planificării, Ministerul Finanțelor, Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale, Banca Națională și Banca Română de Comerț Exterior. În urma realizării, **p.v.** devine *balanța de plăți* (→) pe perioada de timp determinată.

PLASAMENT, sumă de bani investită într-o întreprindere, instituție bancară financiară, într-o afacere etc. în vederea obținerii unui cîștig, beneficiu etc.

PLASAMENT FAMILIAL, măsură specială de ocrotire a minorilor; formă de înfăptuire a asistenței sociale de stat care constă în încredințarea de către organele sanitare și de ocrotire socială a copiilor orfani sau a copiilor proveniți din familii destrămate, unor familii sau persoane (la cererea sau cu agrementul acestora), în vederea îngrijirii, creșterii, dezvoltării, educării și instruirii lor normale. Se pot plasa în familii următoarele categorii de copii: copiii fără ambii părinți care nu au susținători ori ai căror susținători legali nu au cu ce să-i întrețină; copiii rămași fără unul dintre părinți, iar celălalt se află în imposibilitatea asigurării întreținerii copilului, dar numai pe timpul cît se află în această situație; copiii rămași fără îngrijire părintească din diferite motive, cum pot fi copiii găsiți, abandonați etc.; copiii din familii ai căror membri suferă de boli cronice transmisibile; copiii din familii dezorganizate; copiii aflați în casele copilului care au depășit vîrsta de 3 ani și care nu pot fi primiți în casele de copii ale Ministerului Educației și Învățămîntului ca urmare a lipsei de locuri. Nu se pot da în **p.f.** copiii care sînt bolnavi de o boală cronică sau sînt deficienți psihici sau fizici. **P.f.** se dispune de către comitetul executiv al consiliului popular al județului sau al municipiului București prin organul de asistență socială, dar numai cu consimțămîntul părinților sau tutorelui. Pot primi copii în **p.f.** numai acele categorii de familii care au condiții morale, materiale și sanitare pentru a putea crește, educa și instrui pe minor. Familiile sau persoanele care primesc copii în **p.f.** au dreptul la o alocație de întreținere lunară din partea statului pentru fiecare copil. Familiile și persoanele care primesc copii în **p.f.** au obligația să asigure acestora îngrijire, hrană, educație și locuință igienică și să se preocupe de școlarizarea și calificarea lor profesională. **P.f.** al copiilor poate avea loc pînă la împlinirea vîrstei de 14 ani și încetează la împlinirea acestei vîrste, cînd copilul este internat într-o casă de copii, cînd copilul a decedat sau familia care l-a primit nu își mai poate îndeplini obligațiile asumate. → și *alocație de întreținere; asistență socială de stat.*

PLATA CAMBIEI, plată efectuată la data (scadența) stipulată în *cambie* (→) la domiciliul debitorului (trasului), fără a se putea acorda un termen de grație. În cazul în care deținătorul cambiei nu solicită plata de la tras în locul și la scadența prevăzute în cambie, pierde dreptul la acțiunea de regres contra trăgătorului, giranților și avaliștilor. Cambia emisă la vedere trebuie să fie prezentată la plată în termen de un an de la data emiterii; depășirea acestui termen face ca posesorul ei să piardă dreptul de regres. În cazul în care cambia a fost prezentată la plată și debitorul a refuzat plata, spre a dovedi refuzul de plată posesorul cambiei trebuie să întocmească actul de protest. Cambia plătibilă la o zi fixă trebuie să fie prezentată la plată în acea zi sau în următoarele două zile lucrătoare. Dacă se refuză plata, actul de protest trebuie întocmit în decursul a două zile lucrătoare. Deținătorul unei cambii neacceptate și neachitate la scadență se poate adresa oricăruia dintre giranți, indiferent de ordinea în care aceștia au dat girul. Beneficiarul cambiei nu poate refuza o plată parțială ce i se face; în acest caz va elibera chitanță pentru suma încasată și va face mențiunea plății parțiale pe cambie. În cazul cînd o cambie urmează să fie plătită într-o valută necotată la locul de plată, achitarea cambiei se poate face în valuta țării respective, potrivit valorii ei din ziua scadenței. Beneficiarul cambiei nu poate fi obligat să primească plata înainte de scadență. Posesorul cambiei refuzate la acceptare are dreptul ca în vederea încasării acesteia să intenteze acțiunea de regres împotriva trăgătorului, giranților și avaliștilor lor. Plata prin acțiunea de regres poate fi solicitată, de regulă, la scadență și numai dacă trasul sau emitentul nu a plătit cambia. Acțiunea de regres poate fi întreprinsă și înainte de scadența cambiei în următoarele situații: trasul a fost declarat anterior scadenței în stare de faliment sau se află în stare de încetare a plăților; împotriva trasului s-au întreprins executări silite fără să fi dat rezultate; cînd cambia a fost prezentată la acceptare și s-a refuzat parțial sau total plata; cînd trăgătorul aflat în stare de

aliment emite o cambie cu clauza de neacceptare. Executarea regresului cambial presupune mai întîi încheierea actului de protest pentru neacceptare ori refuz de plată. În caz de forță majoră — ceea ce nu permite încheierea actului de protest în *termenul legal* —, deținătorul cambiei înștiințează imediat pe girant (iar dacă sînt mai mulți, de la girant pînă la trăgător) despre împrejurările respective, precum și despre faptul că nu s-a plătit cambia și că s-a încheiat actul de protest. Pe calea acțiunii de regres, deținătorul cambiei poate cere suma neacceptată sau neplătită, precum și dobînda și celelalte cheltuieli efectuate cu protestul. Persoana care, prin acțiunea de regres, a achitat cambia este îndreptățită să solicite de la giranții săi suma plătită, dobînda și cheltuielile ocazionate de protest. → și *bilet la ordin; contracambie; protest (~ al cambiei); termen (~ de grație).*

PLATA PENSIILOR, plată făcută persoanelor care la data înaintării cererii de pensionare erau încadrate în muncă de la data aprobării pensionării prin decizia emisă de comisia județeană de pensii. Unitățile socialiste nu au dreptul să dispună încetarea activității persoanei care a solicitat pensionarea decît după ce a primit decizia de pensionare. Pensiile se plătesc pensionarilor titulari, reprezentantului său legal, sau se depun la C.E.C. **P.p.** și a ajutorului social se efectuează prin factorii poștali. În cazul pensiei de urmaș, dacă există mai mulți membri de familie care domiciliază împreună, pensia se plătește urmașului care a făcut cererea pentru acordarea pensiei. Pensiile de invaliditate se plătesc pe tot timpul cît durează invaliditatea, începînd din ziua în care încetează indemnizația pentru incapacitate de muncă, cu condiția ca dosarul și cererea de pensionare să fie depuse la organele competente în termen de 3 luni de la această dată sau din prima zi a lunii următoare aceleia a lunii înaintării dosarului de pensionare. Pensia de urmaș se plătește de la data decesului susținătorului încadrat în muncă și din prima zi a lunii următoare aceleia în care a avut loc decesul pensionarului sau se depune la C.E.C. în cazul copiilor încredințați instituțiilor de ocrotire, după ce se achită sumele datorate pentru întreținere în aceste instituții. **P.p.** și a *celorlalte drepturi de asigurări sociale* încetează începînd cu luna următoare aceleia în care beneficiarii nu mai îndeplinesc condițiile legale în care au fost acordate. Pensia rămasă neîncasată de către pensionarul decedat, pentru luna în care a avut loc decesul, se plătește membrilor de familie. În caz de condamnare, după executarea pedepsei, după grațiere sau amnistie, **p.p.** se reia începînd cu luna următoare aceleia în care pensionarul a fost eliberat. Drepturile la pensiile și ajutoarele sociale rămase neachitate se prescriu dacă au trecut mai mult de 12 luni de la data cînd au devenit exigibile. Pensiile și ajutoarele sociale plătite în plus se prescriu în termen de 12 luni de la data efectuării plății. Plățile făcute în plus datorită unei determinări eronate a pensiilor și ajutoarelor sociale se urmăresc de la cei care le-au încasat sau de la persoanele culpabile de acel calcul eronat. Dacă pensionarul sau beneficiarul de ajutor social a decedat, sumele nerecuperate nu se mai urmăresc.

PLATĂ 1. Sumă de bani ce se pune la dispoziția unei persoane fizice sau juridice reprezentînd retribuirea după muncă, pensia, impozitul achitat către stat, achitarea echivalentului valoric al unei mărfi etc. **2.** Operațiunea de stingere a unei obligații bănești prin achitarea sumei în numerar sau prin virament. ◇ **P. anticipată p.** efectuată înainte de termen (scadență). **P.a.** conferă uneori plătitorului diferite înlesniri. Astfel, plata anticipată a unor impozite, taxe, prime de asigurare etc. determină reducerea acestora cu anumite procente. ◇ **P. de casă,** latură a execuției de casă a bugetului de stat care cuprinde fie o plată prin virament, fie o ridicare de numerar din contul unei instituții bugetare pe care îl are deschis la o unitate bancară. **P.** de **c.** reprezintă de fapt o utilizare de credite bugetare. → și *utilizarea creditelor bugetare.*

PLĂTITOR, persoană fizică, întreprindere sau cooperativă, care efectuează o plată. ◊ **P. de venituri bugetare,** persoană juridică sau fizică obligată să plătească un impozit, taxă sau un alt venit bugetar. Calitatea de **p.** de **v.b.** presupune întrunirea unor condiții: unitățile economice de stat și cooperatiste trebuie să aibă personalitate juridică, iar persoanele fizice trebuie să fie cetățeni liberi, să realizeze un anumit venit sau să posede anumite bunuri și să fie în deplinătatea facultăților mintale; în cazul anumitor impozite și taxe se mai cere ca persoanele fizice să aibă și un domiciliu stabil. Persoanele fizice străine care realizează venituri pe teritoriul țării noastre sînt obligate să plătească bugetului statului aceleași impozite și taxe. În ceea ce privește persoanele fizice, există totuși cazuri cînd unele plăți către bugetul statului depind de cetățenie. De exemplu, contribuția persoanelor fără copii se încasează în țara noastră numai de la cetățenii români. → *și contribuția persoanelor fără copii.*

PLĂȚI DIRECTE DIN ÎNCASĂRI, practică a unităților socialiste de a încasa în numerar diverse sume provenite din activitatea curentă și din alte activități și de a restitui avansurile pentru efectuarea unor plăți directe în numerar (retribuirea după muncă, îndemnizații, gratificații, premii, achiziții și contractări de produse agricole la fondul de stat etc.). De exemplu, unitățile C.E.C. au dreptul să efectueze plăți directe din încasări pentru restituiri de economii, operații proprii și pentru operațiile unităților care au conturi deschise la ele. Unitățile poștale pot face plăți directe din încasări pentru operațiile proprii și de transfer. Cooperativele de credit, ca mandatare ale Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară, pot folosi — în condițiile prevăzute de lege — încasările realizate din alte operații pentru plata produselor preluate de organizațiile de achiziții și să acorde producătorilor avansuri în contul contractelor încheiate etc. Plățile directe se fac din încasările zilei respective sau ale celei precedente, concomitent cu efectuarea controlului bancar preventiv. Nu se admite efectuarea de plăți directe din încasări pentru retribuirea după muncă în cooperativele agricole de producție, cumpărări de mărfuri de la fondul pieței de către unitățile prestatoare de servicii ale cooperației de consum și meșteșugărești, plățile pentru cumpărări de animale, semințe, furaje de către unitățile agricole socialiste, plățile pentru produse sau servicii aduse de persoane particulare etc. Pentru efectuarea acestor plăți trebuie să se ridice numerar din contul deschis la bancă.

PLĂȚI EXTERNE, operații efectuate în vederea stingerii obligațiilor rezultate din activitatea de import-export. **P.e.** se efectuează de către bănci, folosindu-se în acest scop mai multe instrumente de plată. În țara noastră **p.e.** rezultate din operațiunile de comerț exterior se efectuează numai de către Banca Română de Comerț Exterior.

PLĂȚI FĂRĂ NUMERAR, practică a unităților economice de stat, cooperatiste, instituții etc. de a efectua din conturile deschise la unitățile bancare virări de sume din contul plătitorului în contul beneficiarului, fără folosirea și mișcarea numerarului. **P. fără n.** se fac pentru livrări de mărfuri, executări de lucrări, prestări de servicii, virări de impozite și beneficii la bugetul statului, redistribuiri de resurse de investiții și de mijloace circulante etc. Limitele minime de la care se operează cu **p. fără n.** sînt în funcție de felul plăților și pot fi de la 250—5 000 lei pentru fiecare plată.

PLĂȚI ÎN NUMERAR, operațiuni cu numerar efectuate prin casieria unităților socialiste și ocazionate de plata retribuțiilor, indemnizațiilor, premiilor, gratificațiilor, de unele cheltuieli mărunte de aprovizionare, de transport, acordarea de avansuri în numerar, depuneri de numerar în conturile de la bancă, plăți reprezentînd unele cheltuieli administrativ-gospodărești. **P.** în **n.** se efectuează pe baza unor

documente, cum sînt: statele de retribuţii, tabelele pentru indemnizaţii, facturi, acte de transport etc. → şi *avans (~ în numerar); casier; casierie; registru de casă.*

PLĂŢI PLAFONATE, operaţiuni de **p.** efectuate de către unităţile socialiste în numerar sau prin virament, în limita unui plafon stabilit trimestrial. În grupa **p.p.** se cuprind lucrările şi serviciile care pot fi angajate în afara sectorului socialist şi a căror evidenţă se ţine într-un cont în afara bilanţului intitulat „Plăţi în afara sectorului socialist", **p.** pentru cheltuieli de deplasare în interes de serviciu (transport, diurnă, diferite indemnizaţii pentru cazare) etc. Plafonul pînă la care unităţile bancare pot elibera numerar sau efectua viramente pentru cheltuielile de deplasare se comunică fiecărei unităţi socialiste de către organele tutelare prin scrisoare vizată de organele bancare. Plafonul cheltuielilor de deplasare poate fi reîntregit de către unităţile bancare cu avansurile pentru deplasări nefolosite şi restituite; reîntregirea poate avea loc numai în cursul aceluiaşi trimestru. Unităţile socialiste pot efectua prin virament cheltuieli care nu afectează plafonul de deplasări, cum sînt cele pentru legitimaţiile de călătorie în tariful internaţional, buletinele de călătorie în grup, vagoane închiriate pentru excursii şi turnee artistice, abonamente de călătorie pentru personalul care locuieşte în afara localităţii de reşedinţă a unităţii la care lucrează etc. → şi *fişa plăţilor plafonate.*

PLĂŢI PLANIFICATE, operaţiuni de **p.** efectuate, periodic, prin convenţie, de către cumpărător furnizorului, prin bancă, pentru mărfurile ce îi sînt livrate în sortimentele, cantităţile şi la datele convenite. La anumite termene fixate prin convenţie între cumpărător şi furnizor se fac regularizări între sumele plătite şi livrările efectuate, lichidîndu-se eventualele diferenţe. → şi *decontare prin plăţi planificate.*

PLUS DE CASĂ, sume de bani în numerar constatate în plus, cu prilejul verificării documentelor şi a numerarului din casieria întreprinderii, cooperativei, instituţiei etc. Se consideră **p.** de **c.** numerarul existent în casierie care nu poate fi justificat cu *cecuri* (→), *chitanţe* (→)sau alte documente legale. **P.** de **c.** se prelevă la bugetul republican la subcapitolul din clasificaţia bugetară, intitulat „Încasări din diverse alte surse".

PLUS DE GARANŢIE AL CREDITELOR, diferenţă în plus constatată de către organele bancare cu prilejul efectuării *verificării garanţiei creditelor* (→) la unităţile economice beneficiare de credit. **P.** de **g.** ale **c.** constatate la conturile simple de împrumut se creditează în limita plafoanelor disponibile la aceste conturi. În cazurile în care se constată eventuale plusuri de garanţie, peste plafoanele de credite disponibile, se examinează cauzele lor şi oportunitatea creditării din plafonul de credite pentru nevoi temporare sau din rezerva planului de credite. În cazurile în care imobilizările de mijloace circulante se reduc faţă de cele cu care s-a diminuat ultima oară plafonul de credite al contului curent, cu diferenţa determinată se reîntregeşte plafonul de credite pînă la nivelul plafonului aprobat; simultan, pe baza unei note contabile, se rambursează creditele nerambursate la scadenţă corespunzător **p.** de **g.** al **c.** Dacă imobilizările de mijloace circulante au crescut, cu diferenţa calculată se diminuează plafonul de credite al contului curent.

PLUSPRODUS, parte a produsului nou creat de lucrătorii sferei producţiei materiale peste partea necesară reproducerii forţei de muncă. Datorită dezvoltării forţelor de producţie a fost posibilă producerea unui surplus de bunuri create în timpul de muncă suplimentar, care în decursul istoriei a permis formarea şi apariţia proprietăţii private asupra mijloacelor de producţie şi a exploatării omului de către om, al cărui scop constă în însuşirea acestui **p.** În orînduirea capitalistă bazată pe exploatare, **p.** îmbracă forma *plusvalorii* (→). Clasele exploatatoare au folosit **p.**

pentru consumul lor parazitar și pentru extinderea producției; împărțirea produsului social în produs necesar și p. exprimă contradicțiile ireductibile dintre clasele exploatatoare și cele exploatate. În *socialism*, unde există proprietate socialistă asupra mijloacelor de producție, p. aparține oamenilor muncii (întregii societăți), îmbracă forma produsului pentru societate și exprimă relații de producție noi, socialiste, fiind folosit pentru înfăptuirea reproducției lărgite, pentru rezolvarea altor cerințe comune ale societății socialiste și satisfacerea tot mai deplină a nevoilor materiale și spirituale mereu crescînde ale poporului.

PLUSVALOARE, parte din valoarea nou creată de muncitorii productivi, salariați ai întreprinderilor capitaliste, în procesul de producție, peste valoarea forței lor de muncă și care este însușită în mod gratuit de către capitaliști. **P.** reprezintă rezultatul, esența exploatării muncitorilor de către capitaliști. K. Marx a dezvăluit cel dintîi natura economică a mecanismului creării **p.**; el a relevat că proprietarul capitalist al mijloacelor de producție cumpără de pe piață o marfă deosebită — forța de muncă —, aceasta avînd capacitatea de a crea în procesul de producție o valoare mai mare decît propria ei valoare. Surplusul de valoare apare ca urmare a faptului că numai o parte a timpului din ziua de muncă este cheltuită de către muncitori pentru crearea valorii menite să înlocuiască valoarea propriei forțe de muncă. Ca atare, în timpul unei zile de muncă, muncitorul lucrează un anumit număr de ore pentru a-și reproduce valoarea forței sale de muncă, respectiv pentru procurarea mijloacelor de trai, iar restul timpului din ziua de muncă lucrează fără plată pentru proprietarul capitalist. Cuantumul **p.** obținute de capitalist depinde de nivelul salariilor, de durata zilei de muncă și de rata **p.**, aceasta reprezentînd gradul de exploatare al muncii salariate. Scopul producției capitaliste, motorul principal al dezvoltării producției sociale în capitalism constă în obținerea unei mase cît mai mari de **p.**, aceasta constituind și legea economică fundamentală a societății capitaliste. K. Marx a demonstrat că **p.** este izvorul general al tuturor veniturilor claselor exploatatoare care la suprafața societății îmbracă forma de *profit* (→), *rentă* (→), *dobîndă* (→) etc. Capitaliștii folosesc **p.** pentru consum personal și pentru acumulare, adică pentru lărgirea producției. Teoria marxistă a **p.** a fost definită de V.I. Lenin ca fiind piatra unghiulară a învățăturii economice a lui K. Marx ◇**P. absolută,** formă a **p.** care se obține atît prin prelungirea zilei de muncă peste limita sub care lucrătorul productiv produce echivalentul valorii forței sale de muncă, cît și prin intensificarea muncii. Crearea **p.a.** constituie baza generală a sistemului de exploatare capitalist. Creșterea intensității muncii reclamă consumarea unui volum mai mare de energie musculară și nervoasă, fapt ce accelerează uzarea organismului uman, pierderea timpurie a capacității normale de muncă. ◇**P. relativă,** formă a **p.** care ia naștere ca urmare a reducerii timpului de muncă necesar și a sporirii corespunzătoare a timpului de supramuncă, aceasta fiind posibilă datorită creșterii productivității muncii în ramurile care produc bunuri de consum. ◇**P. suplimentară,** formă a **p.** obținută temporar de unii capitaliști ca urmare a faptului că valoarea individuală a mărfurilor produse în întreprinderile lor este sub valoarea socială. Obținerea de **p.s.** se datorește introducerii progresului tehnic, perfecționării organizatorice și sporirii pe această cale a productivității muncii în unele întreprinderi: în ultimă instanță obținerea **p.s.** de către toți capitaliștii, prin influența ei contradictorie (stimularea introducerii tehnicii și tehnologiei noi și menținerea secretelor de fabricație) are efecte defavorabile asupra dezvoltării forțelor de producție.

POGONĂRIT, impozit pe avere încasat în Țările Române în timpul evului mediu, pentru domn. Darea pe avere se calcula pe fiecare pogon de pămînt cultivat. **P.** era perceput într-o formă specială pentru vii, mai tîrziu și pentru cultura porumbului etc.

POL, monedă de hîrtie sau metalică egală cu douăzeci lei care a circulat în trecut în țara noastră.

POLITICA „BANILOR IEFTINI", variantă a politicii burgheze de credit care constă în scăderea premeditată a dobînzilor în vederea extinderii sferei creditului bancar. Mulți economiști burghezi și oameni de stat au considerat „banii ieftini" ca un mijloc de ieșire din criză cu ajutorul expansiunii creditelor. Realitatea istorică a demonstrat că aplicarea unei asemenea politici nu rezolvă ieșirea din criză, fapt confirmat de marea criză economică din anii 1929—1933 și de alte crize care s-au succedat. → și *teoria „banilor ieftini"; teoria expansiunii creditului.*

POLITICA RATEI REZERVELOR OBLIGATORII, măsură de politică valutară prin care banca centrală (de emisiune) obligă băncile comerciale să păstreze în depozitele sale o anumită parte din activele lor, pe care să le manevreze cu măsuri deflaționiste sau inflaționiste. Prin creșterea ratei rezervelor obligatorii se urmărește limitarea lichidității pe piața internă (națională) și ieșirea de capital de pe piața națională, în scopul permiterii intrării masive de capitaluri străine. Creșterea ratei rezervelor obligatorii se practică atunci cînd taxa scontului și operațiile de open market nu asigură în măsura prevăzută reîntoarcerea capitalurilor naționale sau atragerea capitalurilor străine pe piața națională. → și *operații de open market; taxa (~ scontului).*

POLITICĂ DE CREDITE, parte integrantă a politicii economico-financiare a mecanismului de conducere planificată a economiei naționale, care cuprinde ansamblul metodelor și căilor efective de mobilizare a resurselor bănești temporar disponibile din economia națională și a condițiilor concrete de acordare planificată a creditelor (termene, dobînzi etc.), corespunzător fiecărei etape de dezvoltare economico-socială a țării. **P.** de **c.** este elaborată și aplicată de către Partidul Comunist Român și statul socialist în concordanță cu principiile economiei planificate, în scopul bunei funcționări a mecanismului economic, social și financiar, a stimulării gospodăririi judicioase a mijloacelor materiale și financiare în vederea creșterii eficienței activității economico-sociale și exercitării controlului asupra înfăptuirii reproducției socialiste lărgite. În etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, **p.** de **c.** duce la creșterea rolului creditului în economie. Astfel, se lărgește sfera de participare a creditului la formarea mijloacelor circulante ale unităților economice, la realizarea unor investiții, se stimulează folosirea judicioasă a mijloacelor proprii și împrumutate, creditarea diferențiată a unităților economice în funcție de calitatea activității depuse, se sprijină construirea de locuințe proprietate personală, se intensifică rolul stimulator al dobînzii etc. **P.** de **c.** contribuie la consolidarea cursului leului și la întărirea puterii lui de cumpărare. → și *funcția creditului bancar de mobilizare, repartizare și utilizare a disponibilităților bănești; planul de credite; politică financiară.*

POLITICĂ DE INVESTIȚII, parte a politicii economico-financiare bazată pe principiile autoconducerii muncitorești și a autogestiunii economico-financiare, care cuprinde ansamblul normelor, principiilor și metodelor de constituire, repartizare și utilizare planificată a fondurilor bănești necesare executării lucrărilor de investiții în sfera productivă și neproductivă care asigură o înaltă eficiență economico-socială. **P.** de **i.** asigură dezvoltarea planificată, proporțională și armonioasă a industriei, agriculturii și a celorlalte ramuri ale economiei naționale, înfăptuirea unui echilibru optim între diferitele sectoare de activitate, amplasarea rațională a forțelor de producție în vederea dezvoltării tuturor zonelor țării, promovării progresului general al societății noastre socialiste și satisfacerii cerințelor materiale și spirituale ale poporului român. **P.** de **i.** a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist

s-a concretizat în elaborarea și înfăptuirea unui vast program de lucrări de mari proporții, care a asigurat crearea, dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a socialismului, creșterea și reînnoirea fondurilor productive. Aceasta a condus la înzestrarea economiei naționale cu tehnica modernă și perfecționarea ei continuă, justa repartizare a forțelor de producție atît între ramurile economiei naționale, cît și pe teritoriu în vederea dezvoltării echilibrate a județelor, folosirii resurselor locale de muncă și ridicarea gradului de civilizație a tuturor localităților. **P. de i.** este menită să contribuie la înfăptuirea vastului program de dezvoltare economico-socială a țării, investițiile fiind îndreptate spre continuarea industrializării țării, dezvoltarea metalurgiei, industriei constructoare de mașini, spre crearea de noi capacități de producție dotate cu tehnica cea mai înaintată, crearea unei structuri industriale moderne, de înaltă eficiență economică, dezvoltarea industriei mici. De asemenea, **p. de i.** promovează larg progresul tehnic prin aplicarea în producție a rezultatelor cercetării științifice și tehnologice, ridicarea neîntreruptă a nivelului tehnic al producției, îmbunătățirea calității produselor și diversificarea lor, creșterea productivității muncii, dezvoltarea intensă a bazei de materii prime, combustibili, energie și materiale, recuperarea și valorificarea resurselor materiale refolosibile, reducerea costurilor de producție și cu deosebire a cheltuielilor materiale, consolidarea și dezvoltarea spiritului de economii și ridicarea eficienței economice în toate domeniile de activitate. Concomitent, **p. de i.** asigură dezvoltarea și modernizarea construcțiilor, transporturilor și telecomunicațiilor în concordanță cu cerințele dezvoltării planificate, echilibrate a economiei naționale. Prin **p. de i.** se asigură modernizarea tuturor ramurilor economiei naționale și dotarea unităților economice cu tehnica cea mai înaintată, principalele investiții din industrie fiind îndreptate pentru modernizarea, mecanizarea, automatizarea proceselor de producție, folosirea microprocesoarelor, a informaticii. Prin **p. de i.** se modernizează și se dezvoltă intensiv și multilateral agricultura, realizîndu-se vastul program de irigații, desecări, îndiguiri, regularizări de cursuri de apă și a programului național de îmbunătățiri funciare în scopul folosirii judicioase a fondului funciar și creșterii producției vegetale și animale. De asemenea, se fac investiții pentru mecanizarea și chimizarea completă a tuturor lucrărilor agricole, dotarea agriculturii cu mijloace mecanice și tehnice de înalt randament, mecanizarea complexă a lucrărilor în zootehnie, practicarea unei agriculturi de mare randament, cu înaltă eficiență economică, exploatarea rațională și valorificarea superioară a fondului forestier. Paralel cu dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale de producție — premisă hotărîtoare pentru progresul general al societății, pentru creșterea venitului național — importante investiții sînt repartizate pentru dezvoltarea cercetării științifice și a sectorului social-cultural (dezvoltării bazei materiale a învățămîntului, îmbunătățirii asistenței medico-sanitare, asigurarea unor condiții tot mai bune pentru tratament balnear și odihnă, modernizarea bazei activității cultural-artistice, dezvoltarea construcțiilor de locuințe, a lucrărilor edilitare, de gospodărie comunală etc.). **P. de i.** conduce la folosirea cu maximum de eficiență a tuturor mijloacelor fixe, la creșterea avuției naționale, la creșterea exportului, extinderea acțiunilor de cooperare internațională, asigură întărirea capacității de apărare, independența și suveranitatea țării, ridicarea sistematică a bunăstării materiale și spirituale a poporului. **P. de i.** contribuie la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră și trecerea, în perspectivă, la comunism.

POLITICĂ DE PREȚURI, parte integrantă a politicii economice elaborată în concordanță cu obiectivele economico-sociale ale țării într-o etapă dată, care constă în ansamblul de măsuri întreprinse de stat în domeniul stabilirii și aplicării prețurilor. Practicarea unei juste **p. de p.** contribuie la asigurarea reproducției lărgite, la ridicarea puterii de cumpărare și la stabilitatea leului, la intensificarea schimbului de mărfuri între oraș și sat și la întărirea alianței muncitorești-țărănești.

POLITICĂ FINANCIARĂ, parte a politicii economice care cuprinde totalitatea normelor, principiilor și *metodelor financiare*, folosite pentru constituirea, repartizarea și optimizarea utilizării fondurilor bănești centralizate și necentralizate necesare făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii spre comunism. **P.f.** stabilește căile și *modalitățile* de concentrare și de dirijare a resurselor financiare în vederea înfăptuirii obiectivelor fundamentale ale dezvoltării economico-sociale multilaterale a țării, cît și în scopul creșterii inițiativei, răspunderii și puterii de decizie și acțiune ale organelor de conducere colectivă din unitățile socialiste în utilizarea cu maximum de eficiență a părții din avuția națională ce le-a fost încredințată spre administrare. **P.f.** stabilește raporturile financiare dintre stat, pe de o parte, și unități economice de stat, cooperatiste, instituții și populație, pe de altă parte. În timp ce finanțele fac parte din baza economică, **p.f.** este un element de suprastructură. Cu toate că baza are un rol *determinant* asupra *suprastructurii*, **p.f.** — ca element component al suprastructurii —, influențează activ baza economică a societății noastre. La rîndul său **p.f.** evoluează și se perfecționează mereu sub imboldul dezvoltării viguroase a bazei economice. *Influența* **p.f.** asupra bazei economice se exprimă, în primul rînd, prin faptul că partidul și statul — ca forme ale suprastructurii socialiste — își întemeiază această politică pe acțiunea legilor economice din socialism, pe realitățile, necesitățile și posibilitățile prezente și de perspectivă ale societății noastre socialiste, pe cerințele dezvoltării rapide a economiei și a culturii socialiste, pe necesitatea satisfacerii sistematice a nevoilor materiale și spirituale ale *poporului român*. **P.f.** ca și *politica economică* din care face parte nu este stabilită odată pentru totdeauna, nu este imuabilă, ci se adaptează și se perfecționează atît ca țeluri, cît și în ceea ce privește reglementarea folosirii pîrghiilor financiare, corespunzător sarcinilor noi ivite în etapa dată a construcției socialiste. Caracterul științific al politicii economico-financiare a Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist este determinat de cunoașterea aprofundată și multilaterală a condițiilor și particularităților naționale și internaționale din fiecare etapă a dezvoltării sociale, de luarea în considerare a cerințelor legilor economice care acționează în socialism, de concordanța deplină a *politicii economico-financiare* cu interesele poporului român. La baza aplicării **p.f.** stă principiul centralismului democratic, potrivit căruia concentrarea, dirijarea și utilizarea resurselor financiare ale țării se face în concordanță cu prevederile *planului național unic* pentru realizarea obiectivelor fundamentale ale dezvoltării economico-sociale, paralel cu autonomia funcțională și autogestiunea economico-financiară a fiecărei unități socialiste în utilizarea cu simț de răspundere și cu eficiență maximă a părții din avuția națională care i-a fost încredințată spre gospodărire. Aplicarea unei **p.f.** juste are menirea să contribuie la dezvoltarea impetuoasă, planificată a forțelor de producție și la amplasarea rațională a acestora pe teritoriul țării, la folosirea rațională și completă a mijloacelor de producție, creșterea eficienței economice a investițiilor, normarea pe baze științifice a mijloacelor circulante, valorificarea superioară a *materiilor prime*, a *materialelor*, micșorarea consumurilor specifice, la lichidarea pierderilor planificate și a oricăror pierderi, valorificarea deșeurilor, reciclarea și refolosirea materialelor, accelerarea vitezei de rotație a fondurilor etc. **P.f.** stimulează întreprinderile, organele lor ierarhic superioare, organele financiar-bancare, pe fiecare om al muncii, să contribuie la o cît mai bună organizare a aprovizionării, a producției și a desfacerii, la creșterea *productivității muncii*, la reducerea *costurilor* de producție, la îmbunătățirea sistematică a calității produselor, a caracteristicilor lor tehnice și economice, la îndeplinirea planurilor de producție și a planului național unic și, deci, la sporirea sistematică a *venitului național*. **P.f.** contribuie la creșterea rentabilității fiecărui produs, a fiecărei întreprinderi, creșterea continuă a acumulărilor bănești și obținerea unei eficiențe ridicate a întregii activități economico-sociale. **P.f.** este astfel elaborată și înfăptuită încît facilitează încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor bugetare în concordanță cu obiectivele

planului național unic, pentru a contribui la dezvoltarea culturii naționale și ridicarea sistematică a nivelului de viață al poporului. **P.f.** contribuie la realizarea unei concordanțe depline între venituri și cheltuieli, la echilibrul general economic, financiar, monetar și valutar, la asigurarea unei circulații bănești sănătoase, la accelerarea vitezei de rotație a banilor, la creșterea puterii de cumpărare a monedei naționale atît pe plan național, cît și pe plan internațional, față de alte valute și la trecerea în perspectivă la convertibilitatea leului în raport cu alte valute, la întărirea leului pe plan național și internațional. **P.f.** contribuie la echilibrarea balanței de plăți, la crearea rezervei valutare necesare extinderii schimburilor economice internaționale, la lărgirea cooperării cu alte țări, la dezvoltarea proprietății socialiste, sprijină dezvoltarea continuă a unităților economice de stat și cooperatiste, apără avutul obștesc, duce la întărirea continuă a statului, creșterea capacității de apărare a țării, la apărarea independenței și suveranității naționale, la înflorirea multilaterală a națiunii noastre socialiste.

POLITICĂ MONETARĂ, totalitatea principiilor, normelor, măsurilor și instrumentelor utilizate de partid și de stat în vederea reglementării emisiunii, circulației și retragerii banilor din arterele circulației. **P.m.** este chemată să asigure îmbunătățirea corelației dintre veniturile bănești ale populației și volumul de mărfuri existent pe piață, dintre creșterea productivității muncii și creșterea retribuției medii etc. **P.m.** are ca scop asigurarea unei circulații bănești sănătoase, menținerea și creșterea puterii de cumpărare a leului și contribuie la realizarea echilibrului general economic monetar și financiar. → și *politică financiară*.

POLITICĂ VALUTARĂ, totalitatea măsurilor, mijloacelor și procedeelor întreprinse de un stat sau de banca de emisiune în vederea menținerii, scăderii sau ridicării cursului monedei naționale, pentru realizarea unui grad de stabilitate în raport cu alte valute și a echilibrării balanței de plăți. În *capitalism*, statele folosesc **p.v.** ca un instrument de a influența conjunctura economică, de a determina pozițiile valutare ale țării în interesul marilor monopoluri și al expansiunii externe. În *socialism*, **p.v.** se bazează pe monopolul valutar al statului și are drept scop asigurarea stabilității circulației bănești în țară, urmărirea creșterii puterii de cumpărare și a cursului valutei naționale în raport cu alte valute, în vederea dezvoltării economico-sociale multilaterale a țării. Țările cu monedă convertibilă duc o **p.v.** prin care urmăresc influențarea conjuncturii valutare în care se găsesc și evoluează în direcția menținerii stabilității cursului ei, iar în situații mai grele, să diminueze gradul de instabilitate față de valutele convertibile. **P.v.** este într-o strînsă interdependență cu *politica monetară* (→) și este practicată pentru reducerea deficitului balanței de plăți, în scopul stingerii datoriilor și realizării creanțelor. De asemenea, prin **p.v.** statele urmăresc modificarea prețurilor și dobînzile în așa fel încît să se exercite o influență asupra dinamicii creditelor, a investițiilor și, cu deosebire, asupra modificării corespunzătoare a importurilor și exporturilor de mărfuri. Prin **p.v.** țările care au monedă neconvertibilă urmăresc realizarea echilibrării balanței de plăți sau, cel puțin, reducerea deficitului acesteia, ridicarea competitivității mărfurilor destinate exportului, valorificarea cu maximum de eficiență a disponibilităților valutare pe diferitele piețe străine, crearea de condiții favorabile rezidenților spre a putea procura mijloace de plată și de credite internaționale, cooperarea intensă cu diferite organisme internaționale etc. **P.v.** se realizează practic cu ajutorul următoarelor mijloace: *taxa scontului* (→), *operații de open market* (→), rata rezervelor obligatorii, devalorizarea, revalorizarea monedei naționale, intervenții valutare, controlul schimburilor valutare.

POLITICĂ VAMALĂ, parte integrantă a politicii interne și externe a unei țări care cuprinde totalitatea principiilor, normelor și măsurilor întreprinse de un stat

cu scopul de a reglementa exporturile, importurile și tranzitul de mărfuri, utilizînd în acest scop taxele vamale. Taxele vamale sînt diferențiate după felul mărfurilor, proveniență sau după destinația lor geografică. *În țările capitaliste*, **p.v.** are ca scop asigurarea unor poziții cît mai avantajoase grupurilor dominante ale burgheziei pentru a le înlesni lupta de cucerire a pieței interne și externe. Orientarea **p.v.** a statului capitalist se modifică permanent în funcție de nivelul dezvoltării economice a țării, de particularitățile economiei și de raportul de forțe pe plan internațional. *În epoca imperialismului*, **p.v.** este un instrument al capitalului monopolist folosit în vederea monopolizării pieței interne și a expansiunii pe piața externă. *În țara noastră*, **p.v.** este o parte componentă a politicii interne și externe a partidului și statului, constituind un important mijloc de stimulare a dezvoltării economiei naționale, a creșterii, diversificării și modernizării producției interne, a extinderii participării țării noastre la diviziunea internațională a muncii. Republica Socialistă România așază în mod ferm la baza relațiilor sale economice cu celelalte state respectarea principiilor suveranității și independenței naționale, a neamestecului în treburile interne și a facilitării extinderii participării țării noastre la diviziunea internațională a muncii. **P.v.** a Republicii Socialiste România este întemeiată pe *monopolul* de stat asupra comerțului exterior, ea fiind astfel elaborată și aplicată încît contribuie la stimularea și diversificarea producției interne și a exportului, la satisfacerea cerințelor economiei naționale de materii prime, materiale, combustibil, mărfuri, la lărgirea cooperării economice și tehnico-științifice internaționale, la intensificarea schimburilor culturale și turistice cu toate statele, la satisfacerea tot mai completă a cerințelor de trai materiale și spirituale ale poporului român. În sistemul socialist toate țările duc o **p.v.** în concordanță cu obiectivele dezvoltării lor economico-sociale multilaterale, cu sarcinile dezvoltării relațiilor comerciale reciproc avantajoase, în scopul consolidării independenței naționale. → și *regim vamal; taxă vamală*.

POLIȚĂ (în *capitalism*), promisiune, obligație scrisă, întocmită într-o anumită formă, care-i dă dreptul deținătorului ei ca, după expirarea termenului de plată, să ceară de la debitor plata sumei de bani înscrisă în act. **P.** constituie baza banilor de credit propriu-ziși, a bancnotelor etc. **P.** poate fi *simplă*, care se întocmește de către debitor și reprezintă obligațiile de plată ale acestuia față de creditor și *transmisibilă*, a cărei scadență devine obligatorie numai după ce trasul acceptă plata. După natura lor, **p.** pot fi *particulare (comerciale și financiare)*, folosite între capitaliști, și *de stat*, emise de statul capitalist pentru acoperirea cheltuielilor, și reprezintă de fapt o parte din datoria de stat. **P.** se pot păstra la creditor pînă la scadență (pînă la plata lor), pot fi transmise altor persoane ca plată a mărfurilor cumpărate sau pot fi folosite pentru obținerea de credite de la bănci. Statele socialiste pot folosi polițele în raporturile lor economico-financiare cu alte state. ◇**P. amicală** nu are la bază o tranzacție comercială reală, ci se emite de către un capitalist, altuia, pentru a obține o sumă de bani din contul emitentului. ◇**P. bancară**, ansamblul de măsuri luate de o bancă în relațiile pe care le are cu băncile din străinătate (prin comisioanele ce le aplică, dobînzile pe care le percepe etc.). Prin astfel de măsuri se poate determina efectuarea unui volum mai mare sau mai mic de operațiuni printr-o anumită bancă, după cum o reclamă interesele sale. ◇**P. de asigurare**, document eliberat de o organizație de asigurare, care reglementează relațiile dintre părțile ce intervin în asigurare, relevă drepturile și obligațiile asiguratului și ale asigurătorului și confirmă încheierea asigurării facultative a persoanelor sau a bunurilor. Prin **p. de a.** asiguratul se angajează să plătească asigurătorului o anumită primă de asigurare, iar asigurătorul preia anumite riscuri și își asumă obligația să despăgubească pe asigurat pentru daunele pe care eventual le va suferi din cauza riscurilor contra cărora s-a încheiat asigurarea. **P. de a.** cuprinde părțile ce intervin în asigurare, obiectul și valoarea asigurată, mijlocul de transport, riscurile contra cărora s-a

încheiat asigurarea, prima de asigurare, condițiile de asigurare, durata asigurării modalitățile de stabilire a despăgubirii etc. Din punctul de vedere al obiectului asigurat există: *a)* **p.** de **a.** *casco* pentru asigurarea contra riscurilor la care pot fi supuse mijloacele de transport și *b)* **p.** de **a.** *cargo* pentru asigurarea mărfurilor în timpul transportului. → și *cargo; casco*. Specific asigurărilor maritime sînt: *a)* **P.** de **a.** *cu evaluare*, în care se înscrie în mod expres valoarea de asigurare stabilită de asigurat și asigurător de comun acord. Valoarea de asigurare stipulată în poliță este definitivă și nu poate fi contestată în caz de daună parțială sau totală, nici în situațiile în care ar depăși valoarea reală a bunului asigurat. *b)* **P.** de **a.** *fără evaluare*, care nu cuprinde inițial valoarea asigurată, dar se poate prevedea ulterior; în caz de daună, cînd în poliță nu s-a stabilit încă valoarea de asigurare, asiguratul poate demonstra valoarea bunurilor respective folosindu-se de anumite probe (documente, dovezi ale prețurilor mărfurilor asigurate etc.). *c)* **P.** *de port* se folosește pentru preluarea de către asigurător a riscurilor unei nave pe durata de timp cît staționează într-un port, valabilitatea ei încetînd în momentul în care nava părăsește portul respectiv. *d)* **P.** *deschisă*, prin care asigurătorul asigură transporturile asiguratului pentru un număr determinat de transporturi. Valoarea asigurată este determinată cu aproximație, iar prima de asigurare se stabilește ulterior în sumă fixă. Pentru fiecare navă luată separat, suma asigurată se stabilește la o anumită limită. La fiecare încărcare de mărfuri pentru transport, asiguratul trebuie să înștiințeze pe asigurător. Chiar dacă nu se face această înștiințare, asigurarea este în vigoare și prima de asigurare trebuie plătită fie că s-a emis sau nu poliță de asigurare. ◇**P. de timp.** se folosește în asigurările maritime; în baza ei asigurătorul preia riscurile pe o anumită perioadă de timp și nu pe un anumit transport. În **p.** de **t.** se stipulează anul, luna, ziua și ora de cînd începe și cînd încetează răspunderea asigurătorului. Această răspundere nu poate înceta dacă în momentul expirării poliței nava se află în larg, răspunderea prelungindu-se pînă cînd nava ajunge în primul port. ◇**P. de uzanță,** act transmisibil al cărui termen de plată se stabilește potrivit practicii comerciale. → și *uzanță*. ◇**P. fără obiect asigurat (de onoare),** act prin care asigurătorul preia unele riscuri nedefinite în timpul unui transport. Această poliță are un pronunțat caracter aleatoriu fiind folosită în asigurările maritime. Astfel de asigurări se încheie cînd riscurile respective nu se pot preciza. Necesitățile comerciale reclamă o utilizare frecventă a acestor asigurări. Asigurătorii compensează aceste daune ca îndatoriri de onoare. ◇**P. financiară,** act emis de un capitalist altui capitalist cu scopul exclusiv de a obține împrumuturi de la bancă. ◇**P. flotantă** se folosește în asigurările maritime și prevede condițiile de asigurare în general, fără să se arate numele navei cu care se va efectua transportul și nici mărfurile care fac obiectul asigurării. Specificarea mărfurilor asigurate și a navei de transport se face ulterior printr-o declarație specială sau se prevăd pe verso-ul poliței de asigurare. O astfel de declarație trebuie semnată de asigurător. ◇**P. nominală** se utilizează în special în asigurările maritime și conține numele și pavilionul navei cu care se transportă mărfurile. ◇**P. provizorie,** formă a contractului de asigurare maritimă care se încheie de către un agent de asigurare în contul unei societăți de asigurare, în care se prevede că se preia în asigurare o anumită cantitate de mărfuri, evaluată la o sumă determinată și pentru transportul căreia nu s-au întocmit documentele respective. *Prima de asigurare* (→) este în sumă fixă sau într-un cuantum care se stabilește ulterior, iar polița se emite de asigurător pe măsură ce este informat despre încărcarea mărfurilor pentru transport pe diferite nave.

PONDERE, mărime absolută sau relativă dintr-o mulțime statistică cercetată. Mărimea absolută reprezintă o însumare a unei mulțimi în vederea obținerii unui indice generalizator, în timp ce mărimea relativă reprezintă poziția sau greutatea specifică a unei unități sau unui grup de unități în cadrul mulțimii date.

POOL, formă de uniune monopolistă în care profitul tuturor capitaliștilor participanți se prelevă mai întîi într-un fond comun și apoi se repartizează potrivit unui procentaj stabilit anterior. **P.** sînt și acele uniuni monopoliste care se organizează temporar în vederea cumpărării sau vînzării mărfurilor pe o anumită piață, pentru a putea ridica prețurile. ◇**P. aurului,** cartel internațional înființat în anul 1960 din inițiativa autorităților americane în scopul întăririi mecanismului de intervenție pe piața aurului și pentru stăvilirea tendinței de urcare a cotației acestuia. Prin înființarea acestei coaliții se urmărea împărțirea sarcinilor intervenției pe piața aurului între băncile centrale ale S.U.A., Angliei, Belgiei, Franței, Italiei, Olandei, Elveției și R.F. Germania. În cadrul **p.a.** s-a constituit un fond special în aur, printr-o cotizație a fiecărei țări participante; cotizația S.U.A. reprezenta jumătate din întregul fond. Prin acțiunea colectivă a **p.a.** se urmărea evitarea ca prețul aurului pe piața Londrei să dea naștere, de fapt, la o depreciere a valutelor în raport cu aurul. Continuînd mișcarea de scădere a cotației aurului, în primăvara anului 1962 **p.a.** și-a extins activitatea în ce privește cumpărarea aurului prin intermediul Băncii Angliei, iar aurul achiziționat urma să fie împărțit între membrii **p.** proporțional cu participarea fiecăruia la operațiile de vînzare. În afară de constituirea **p.a.,** S.U.A. au mai practicat: intervenții pe piețele valutare pentru a susține cursul dolarului, emiterea de titluri de împrumut (bonuri Roosa), încheierea de acorduri „swap" pentru dobîndirea de credite cu ocolirea Fondului Monetar Internațional etc. → și *acord „swap"*.

POPRIRE, dispoziție legală în baza căreia întreprinderea, instituția sau persoana fizică (terțul poprit) căreia îi este adresată, este obligată să rețină pentru creditorul indicat în actul de poprire, din retribuția debitorului, în rate lunare, suma datorată, așa cum a fost stabilită prin hotărîrea judecătorească sau de arbitraj investită cu formula executorie. Prin instituirea **p.,** terțul poprit devine debitor față de stat în limita sumelor pe care le datorează persoanei pentru care se instituie **p. P.** se poate institui asupra tuturor veniturilor bănești, în natură și asupra tuturor drepturilor plătitorilor. Considerente sociale și economice determină excepții de la **p.,** cum sînt: depunerile, dobînzile și cîștigurile de la C.E.C., diurnele, bursele de studii, indemnizațiile de asigurări sociale sau preavizele în caz de desfacere a contractului de muncă. Cuantumul **p.** oscilează între 1/3 din cîștigul lunar net dacă există o singură **p.** și pînă la 1/2 din acest cîștig cînd există simultan mai multe **p.** → și *executarea silită; urmărire imobiliară; urmărire mobiliară; urmărire silită.*

PORT FRANC, teritoriul unui port în care se află bazine cu apă, cheiuri, depozite, ateliere etc. ce nu fac parte din teritoriul vamal și în care mărfurile, indiferent de originea și proveniența lor, pot intra fără a fi supuse la taxe vamale. În limitele teritoriului liber se pot importa mărfuri, eventual se pot prelucra, rambursa și reexporta în alte țări, fără plata taxelor vamale.

PORT LIBER, port aparținînd unei țări, în care mărfurile, mijloacele de transport, diferite bunuri, introduse sau scoase din acel port, potrivit legii țării respective sînt exceptate de la plata taxelor vamale. În **p.l.** sînt admise mărfuri, mijloace de transport și bunuri din toate țările cu care țara **p.l.** are relații comerciale, excepție făcînd mărfurile și bunurile al căror import este prohibit pe baza legilor sau convențiilor semnate de țara căreia aparține portul respectiv. Introducerea sau scoaterea mărfurilor, mijloacelor de transport și a diferitelor bunuri din **p.l.** sînt supuse supravegherii vamale. Bunurile de proveniență străină aflate în **p.l.** pot fi introduse în țară cu îndeplinirea procedurii și formalităților privind importul sau primirea temporară. Bunurile de origine română sau cele provenite din import pot fi introduse în **p.l.** numai cu îndeplinirea procedurii și formalităților referitoare la export sau trimiterea

temporară. Bunurile care se află în **p.l.** pot tranzita pe teritoriul țării respective însă numai cu respectarea normelor juridice în vigoare.

PORTOFOLIU, totalitatea efectelor de comerț, titlurilor de valoare, valorilor bancare, de asigurare etc. existente la dispoziția cuiva.

PORTOFOLIU DE ASIGURARE, totalitatea asigurărilor contractate de o societate de asigurare. **P.** de **a.** se determină după numărul bunurilor asigurate, al contractelor încheiate, a sumei totale de asigurare etc. **P.** de **a.** caracterizează de fapt întreaga activitate a societății de asigurare.

PREJUDICIU, distrugere de bunuri, pagubă, daună materială, bănească sau financiară provocată de o persoană fizică sau juridică altei sau altor persoane fizice sau juridice.

PRELEVAREA PENTRU SOCIETATE A UNEI PĂRȚI DIN VALOAREA PRODUCȚIEI NETE, parte a valorii nou create (producția netă) cu care unitățile economice industriale proprietate a întregului popor participă în mod obligatoriu la formarea fondurilor necesare dezvoltării generale economico-sociale a țării și asigură reglarea nivelului ratei rentabilității pe ministere, centrale, întreprinderi și chiar pe produse. Instituită în temeiul Hotărîrii Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—23 martie 1978 și pusă în aplicare de la 1 ian. 1979, această pîrghie financiară are același conținut economic ca și beneficiul și impozitul pe circulația mărfurilor, constituind o parte din venitul net al societății creat de munca pentru societate prestată de lucrătorii sferei producției materiale din unitățile socialiste de stat. **P.** pentru **s.** o plătesc întreprinderile industriale de stat, centralele și unitățile asimilate acestora, pentru întreprinderile componente cu autogestiune economico-financiară dar fără personalitate juridică. Pe lîngă alimentarea bugetului statului cu venituri, **p.** pentru **s.** are menirea de a contribui la reglarea ratei rentabilității pe întreprinderi, centrale și ministere, precum și exercitarea controlului asupra realizării producției nete și a producției fizice. **P.** pentru **s.** se determină pe total unitate economică prin aplicarea unei cote procentuale proporționale asupra valorii producției nete și se plătește din rezultatele financiare; cotele respective se diferențiază pe ministere și centrale în funcție de valoarea producției nete, cuantumul beneficiului, nivelul ratei rentabilității și cerințele de autofinanțare a unităților industriale de stat. Cotele sînt diferențiate pe ministere, variind între 5 și 35%. Cu acordul prealabil al Ministerului Finanțelor și al Comitetului de Stat al Planificării, ministerele diferențiază cotele de prelevare din valoarea producției nete pe centralele și întreprinderile din subordine. De regulă, cotele stabilite pe centrale se aplică și întreprinderilor din subordinea acestora. Dacă datorită cuantumului beneficiilor, nivelului ratei rentabilității și necesităților de autofinanțare a întreprinderilor se justifică aplicarea altor cote de prelevare decît cele aprobate pe centrale, atunci se pot stabili cote diferențiate și pe întreprinderi dar numai cu acordul prealabil al ministerului de resort, al Ministerului Finanțelor și Comitetului de Stat al Planificării. Pentru produsele la care rata rentabilității depășește cu mai mult de 5% rata medie a rentabilității pe întreprindere, sume corespunzătoare acestei depășiri se varsă la bugetul statului sub forma **p.** pentru **s.** a unei **p.** din **v.p.n.** Stabilirea diferențiată a cotelor de prelevare din valoarea producției nete pe centrale și întreprinderi se face în așa fel încît să se încadreze în cota medie stabilită pe minister, respectiv pe centrală. În acest fel se asigură reglarea ratei rentabilității pe întreprinderi. Pentru stimularea unităților economice și a personalului lor muncitor, cotele de prelevare din valoarea producției nete stabilite anual pe centrale și întreprinderi nu pot fi modificate în cursul anului. De asemenea, în scopul stimulării depășirii valorii pro-

ducției nete, pentru valoarea producției nete realizată peste plan, cota de prelevare se reduce cu 40%. **P.** pentru **s.** se determină pe baza valorii producției nete planificate anual, cu repartizarea pe trimestre și pe luni și se prevede separat în bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderilor, centralelor și ministerelor, în concordanță cu prevederile planurilor lor economice. Sumele prevăzute a se preleva lunar se plătesc la 15 și în ultima zi lucrătoare a lunii; dacă volumul prelevărilor este mic, plata se face trimestrial, pînă la 20 ale primei luni următoare trimestrului. **P.** pentru **s.** se recalculează și se regularizează cu bugetul statului trimestrial și cumulat de la începutul anului, pe baza valorii producției nete obținute în limita beneficiului realizat; diferențele datorate se plătesc bugetului statului în termen de 10 zile de la data depunerii bilanțului, iar cele plătite în plus se compensează cu o plată următoare sau se restituie plătitorului. Neplata la timp a **p.** pentru **s.** atrage după sine aplicarea unei majorări de 0,05% asupra sumei datorate pentru fiecare zi de întîrziere. Organele financiar-bancare au dreptul să dispună virarea din contul întreprinderilor în contul bugetului statului a **p.** pentru **s.** întîrziate la plată, inclusiv a majorărilor de întîrziere. Ministerul Finanțelor, băncile, celelalte organe financiare sînt chemate să acționeze permanent și să acorde tot sprijinul necesar unităților economice pentru realizarea indicatorilor de plan cu privire la valoarea producției nete, a beneficiului și a **p.** pentru **s.** a unei **p.** din **v.p.n.**; de asemenea, ele trebuie să controleze respectarea normelor legale privind determinarea valorii producției nete, a **p.** pentru **s.** și a efectuării celorlalte vărsăminte din beneficiu, precum și respectarea și întărirea disciplinei economico-financiare. → și *beneficiu; impozit pe beneficiu; impozit pe circulația mărfurilor.*

PRELUNGIREA TERMENULUI DE ACCEPTARE, mărirea numărului de zile în intervalul cărora cumpărătorul poate accepta plata mărfurilor livrate, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate. **P.t.** de **a.** este solicitată de cumpărător în situațiile în care în cadrul termenelor de recepție, mărfurile nu au fost primite sau se află în curs de verificare și recepție, în cadrul termenelor legale; se aprobă de către unitățile bancare pentru cel mult 20 de zile, pe baza cererii prezentată în acest scop de către cumpărător. Cauzele cererilor de prelungire pot fi: decalajul mare care poate exista uneori între durata transportului mărfurilor și circuitul poștal mai scurt al documentelor prin bancă; necorelarea planurilor de transport prin containere, cu necesarul real care rezultă din contractele încheiate; întîrzierea comunicării de către secțiile de expediție și camionaj către întreprinderile cumpărătoare a sosirii mărfurilor etc. **P.t.** de **a.** urmărește stabilirea unor termene de acceptare cît mai reale în funcție de distanța dintre furnizor și cumpărător și de condițiile specifice fiecărei unități economice cumpărătoare.

PRESCRIPȚIE, prevedere legală potrivit căreia, după trecerea unui anumit timp și în anumite condiții, se cîștigă sau se pierde un drept, ori încetează efectele unei hotăriri judecătorești neexecutate. **P.** este unul din cele mai uzitate moduri de stingere a obligațiilor, avînd menirea de a pune capăt neînțelegerilor dintre persoane fizice și evitînd procesele dintre ele. Din această cauză ea se numește și **p.** *extinctivă (liberatorie).* După trecerea unei anumite perioade de timp (stabilită de lege) creditorul nu mai are dreptul să ceară îndeplinirea obligațiilor de către debitor. Durata cea mai lungă a prescripției este de 30 de ani neîntrerupți. Timpul prescripției se poate întrerupe printr-o chemare în judecată, un început de executare, printr-o recunoaștere a datoriei etc.

PREȚ, categorie economică a producției de mărfuri; expresie bănească a valorii unei mărfi. **P.** face posibilă comensurarea cheltuielilor de muncă trecută și vie cu luarea în considerare a timpului de muncă socialmente necesar pentru produ-

cerea și realizarea unei mărfi. În orînduirile presocialiste bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, **p.** se formează spontan pe baza acțiunii legii valorii, a raportului dintre cerere și ofertă și pe baza celorlalte legi economice; stabilirea **p.** pe piață se face în așa fel încît contribuie la redistribuirea venitului național în defavoarea oamenilor muncii și în favoarea claselor avute, exploatatoare, dominante. În *socialism*, **p.** exprimă relații economice noi, socialiste, între unități economice, între stat și populație, între diferite persoane, cu privire la exprimarea bănească a valorii mărfurilor. **P.** unei mărfi este în directă dependență de mărimea valorii ei. În socialism, unde întreaga activitate economică și socială se desfășoară planificat, **p.** se stabilesc în mod conștient, se planifică plecîndu-se de la costul de producție mediu pe ramură și avîndu-se în vedere valoarea mărfurilor. Nivelul **p.** se stabilește ținîndu-se seama de cerințele legii valorii și a celorlalte legi economice, avîndu-se în vedere ansamblul cerințelor sociale, totalitatea intereselor, sistemul de cointeresare materială, metodele și formele de organizare și conducere etc. **P.** cuprinde valoarea mijloacelor de producție consumate în procesul de producție; valoarea produsului pentru sine (retribuțiile tarifare și alte forme de retribuire după muncă) și valoarea plusprodusului. **P.** se stabilește de către stat, în mod conștient, la valoare sau în jurul valorii. **P.** este o categorie economică importantă folosită de statul socialist în domeniul conducerii planificate a economiei naționale, al ridicării eficienței producției și circulației mărfurilor, el devenind un instrument important în mecanismul economic-financiar și social de apreciere a eforturilor și rezultatelor activității întreprinderilor, de întărire a autogestiunii economico-financiare, de stimulare a unităților economice în realizarea sarcinilor cantitative și calitative de plan, de introducere a tehnicii noi și de ridicare a calității produselor, un mijloc de sporire și de diversificare a producției și serviciilor. În economia socialistă, **p.** îndeplinesc următoarele funcții: *a)* instrument de măsură și evidență necesar pentru planificarea și conducerea economiei naționale la toate nivelurile ei; *b)* instrument al schimbului echivalent; *c)* mijloc de recuperare a cheltuielilor sociale de producție și de repartizare a venitului național; *d)* pîrghie economică în conducerea și stimularea unităților și a ramurilor economice. Pentru îndeplinirea funcțiilor lor economice și social-politice este necesar ca modul lor de formare să fie adaptat cerințelor activității economice și să respecte principiile unicității, stabilității și elasticității **p.** *Unicitatea* **p.** reclamă ca unul și același produs principal sau serviciu de mare importanță să aibă, în mod obișnuit, același **p.** indiferent de întreprinderea care îl fabrică. Principiul unicității **p.** influențează activitatea economică a întreprinderilor, asigurîndu-le condiții de egalitate în ceea ce privește aprovizionarea tehnico-materială și de aplicare corectă a principiului repartiției după muncă. *Stabilitatea* **p.** presupune menținerea nemodificată a nivelului lui pe o perioadă îndelungată de timp. Stabilitatea **p.** nu poate fi înțeleasă ca o menținere rigidă a lor, ea presupune ca în anumite limite să fie posibile și necesare unele modificări. Acest principiu exclude însă oscilațiile **p.** provocate de fenomene conjuncturale. La baza formării **p.** trebuie să stea cheltuielile de muncă socialmente necesare; în cazul schimbării condițiilor care au stat la baza stabilirii inițiale a **p.**, este necesară adaptarea lui la noile condiții. *Elasticitatea* **p.** presupune o adaptare operativă a lor la noile condiții de aprovizionare, de producție și de desfacere. Principiul elasticității **p.** se poate aplica atît prin folosirea mai multor tipuri de **p.** (fixe, maximale sau plafon, limită, temporare, mobile, libere sau de învoială etc.), cît și prin lărgirea competenței organelor centrale și locale, a unităților economice în stabilirea și în modificarea ulterioară a **p.** → și *funcțiile prețurilor*.

PREȚ AJUSTAT, **p.** prevăzut în contractele comerciale, care se poate modifica în momentul livrării produsului, conform unei anumite cotații la bursă sau a unor anumiți indicatori de calitate stabiliți în prealabil prin contract. Acest **p.** se uti-

lizează, de regulă, în perioadele de mari oscilații de **p.** pe piața internațională.

PREȚ ATRACTIV, p. cel mai convenabil pentru cumpărător care îl determină să cumpere o marfă, să accepte să i se execute o lucrare sau să i se presteze un serviciu.

PREȚ COMPARABIL, p. stabilit într-un anumit an, ca medie a prețurilor din mai mulți ani; se folosește pentru exprimarea venitului național creat sau a dinamicii lui în anii următori. Folosirea **p.c.** la calcularea produsului social și a venitului național înlesnește compararea volumului fizic al produsului social cu venitul național.

PREȚ CONJUNCTURAL, p. specific economiei capitaliste, care se manifestă atît pe piața internă prin oscilații datorită fluctuațiilor determinate de factorii productivi, sociali, psihologici, cît și pe piața externă prin creșteri sau scăderi în funcție de situația și starea economiei mondiale. **P.c.** sînt o formă de manifestare a crizei economice a țărilor capitaliste, cît și a decalajelor existente între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, determinate de inechitatea dintre prețurile produselor finite și prețurile materiilor prime.

PREȚ CONSTANT, p. efectiv dintr-un anumit an, care rămîne nemodificat o perioadă îndelungată de timp. **P.c.** se utilizează la determinarea volumului fizic al producției, al produsului social și al venitului național, la determinarea măsurii de îndeplinire a planului de producție, a nivelului și dinamicii productivității muncii etc. Aceste **p.** permit efectuarea de studii, comparații și urmărirea în timp a evoluției unor indicatori economici. În țara noastră, **p.c.** au fost cele din 1948 pentru perioada 1948—1954, din 1955 pentru anii 1955—1962, cele de la 1 ian. 1963, modificate la începutul anului 1965, pentru perioada 1963 pînă în 1973 și cele din 1974 pentru perioada de atunci și pînă în prezent.

PREȚ CU AMĂNUNTUL, p. practicat la vînzarea mărfurilor prin comerțul de stat și cooperatist și la executarea lucrărilor de construcții și prestărilor de servicii către populație. **P. cu a.** este constituit din prețul de livrare și rabatul (adaosul) comercial. La stabilirea acestor **p.** se ține seama, în același timp, de gradul de dezvoltare a ramurii producătoare, de nivelul veniturilor populației și de alte elemente. Statul poate stabili **p. cu a.** la unele produse sub nivelul valorii, la valoare sau peste valoarea lor.

PREȚ CURENT (al fiecărui an), **p.** stabilit de stat pentru perioada curentă și care se poate modifica la anumite intervale de timp (prețul de vînzare-cumpărare de mărfuri pe piață, tarifele serviciilor etc.). **P.c.** este folosit pentru exprimarea mărimii valorice a venitului național din anul dat, la ținerea evidenței contabile a întregii producții și repartiții, precum și la compararea venitului național cu părțile sale componente, cum sînt: retribuțiile, impozitele, beneficiile etc. Creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, reașezările de prețuri, schimbările care survin în corelațiile dintre prețuri etc. determină în timp o neconcordanță între expresia materială și cea valorică a venitului național; aceasta înseamnă că folosirea **p.c.** nu poate asigura o comparabilitate fidelă, reală a venitului național care a fost creat în ani diferiți. Din acest motiv, pentru a se putea urmări evoluția în timp a venitului național se folosesc *prețurile comparabile* (→). Tot prin **p.c.** se înțelege și **p.** de deviz republican pe unitatea de măsură, neadaptat la condițiile concrete de execuție, stabilit pe bază de proiecte tip sau refolosibile pentru lucrări ce constituie obiecte întregi.

PREȚ DE ACHIZIȚIE, p. practicat de C.A.P., membrii cooperatori și producătorii individuali, la livrarea diferitelor produse către organizații de stat și cooperatiste. **P.** de **a.** sînt în mod obișnuit mai mici decît prețurile de contractare și au drept efect stimularea încheierii de contracte în vederea valorificării produselor respective.

PREȚ DE APROVIZIONARE EFECTIV, p. format din totalitatea cheltuielilor făcute cu cumpărarea și aducerea materialelor sau mărfurilor în depozitele întreprinderii. Acest **p.** este format din **p.** de livrare (sau cu amănuntul pentru anumite materiale) înscris în factura furnizorului, adaosurile plătite organizațiilor de aprovizionare, cheltuielile de transport cu mijloace proprii și străine, inclusiv taxele suplimentare, cheltuielile pentru încărcarea, descărcarea și aducerea materialelor în depozitele întreprinderii. Nu se cuprind retribuțiile muncitorilor permanenți ai depozitelor, cheltuielile oficiilor de aprovizionare, ale depozitelor și agențiilor înființate la locurile de aprovizionare, pierderile la materiale pe timpul transportului, în limita normelor legale de scăzăminte (cele peste normele legale se impută vinovaților sau, în lipsa acestora, se înregistrează la cheltuielile generale ale întreprinderii), cheltuielile pentru ambalajele primite de la furnizori odată cu materialele și care se folosesc o singură dată (mai puțin valoarea lor la preț de recuperare) și orice alte cheltuieli admise prin dispoziții legale.

PREȚ DE APROVIZIONARE PLANIFICAT, p. prevăzut în planul de aprovizionare al unei întreprinderi, care cuprinde totalitatea cheltuielilor prevăzute în planul de aprovizionare (prețul de livrare plus o cotă medie a cheltuielilor de transport-aprovizionare stabilită cu ocazia întocmirii planului de aprovizionare în funcție de prețurile efective medii ale materialelor din anul de bază, ținînd seama de modificarea tarifelor de transport, schimbarea surselor de aprovizionare etc.). Utilizarea **p.** de **a.p.** are următoarele avantaje: simplifică munca de calculare a costului pe unitatea de măsură a fiecărui material aprovizionat, prin totalizarea cheltuielilor repartizate fiecărei grupe și subgrupe de materiale achiziționate într-o anumită perioadă; face posibilă identificarea erorilor, precum și a cauzelor care le-a provocat; înlesnește controlul cantităților de materiale intrate și ajută la stabilirea proporției în care a fost îndeplinit planul de aprovizionare, întrucît contabilitatea intrării și ieșirii materialelor se ține la același preț (prețul planificat); constituie un factor de seamă al consolidării autogestiunii economico-financiare.

PREȚ DE BAZĂ, p. stabilit pentru un anumit sortiment sau pentru o anumită marfă; servește la determinarea prețului definitiv în funcție de sortimentul și calitatea mărfii livrate.

PREȚ DE CALCUL, p. cu rentabilitate limitată, format din costul mediu pe ramură plus un beneficiu care corespunde unei rate a rentabilității de 10%—15%, menit să regleze rata rentabilității pe produse. Terminarea reașezării generale și intrarea în vigoare a noilor prețuri de producție au făcut inoperante prețurile de calcul și impozitul de regularizare. Practicarea **p.** de **c.** a avut drept scop ca, prin reducerea beneficiului pînă la limita de 10—15%, să aducă întreprinderile la un nivel de rentabilitate care să fie totuși stimulator în micșorarea continuă a cheltuielilor de producție. În același timp, instituirea **p.** de **c.** a urmărit diminuarea și chiar eliminarea diferențelor deficitare la export, primite pînă în 1970 de întreprinderile de comerț exterior de la bugetul statului, dar care, pe de altă parte, se reflectau în beneficiile realizate de întreprinderile producătoare, care, evident, efectuau vărsăminte mari din beneficiile lor la bugetul statului. Beneficiul realizat de întreprinderi, peste nivelul **p.** de **c.** la mărfurile livrate beneficiarilor din țară se prelevă la bugetul statului sub forma impozitului de regularizare. → și *impozit de regularizare.*

PREȚ DE CATALOG, → **PREȚ DE FACTURARE.**

PREȚ DE COLECTARE (DE COTĂ OBLIGATORIE), p. stabilit de către stat pentru cumpărarea diferitelor produse agricole (cereale, carne, lapte, lînă etc.) de la producătorii agricoli în perioada în care trebuia să dea statului anumite cote obligatorii. **P. de c.** erau mai mici decît valoarea produselor colectate, diferența reprezentînd aportul țărănimii la construirea socialismului. În prezent **p. de c.** mai există doar pentru cumpărarea de lînă.

PREȚ DE CONTRACTARE, p. plătit de către organizații de stat sau cooperatiste, cooperativelor agricole de producție, membrilor cooperatori și producătorilor individuali pentru produsele vîndute pe baza contractelor încheiate în prealabil. **P. de c.** pot fi unice sau diferențiate pe zone.

PREȚ DE CREDITARE, valoarea cu care se creditează diferite stocuri de materiale ale întreprinderilor de stat, cooperatiste etc. Materiile prime, materialele, combustibilul, ambalajele, obiectele de inventar etc. se creditează la prețul legal de cumpărare plus cheltuielile efective de transport-aprovizionare; producția neterminată și semifabricatele destinate consumului propriu se creditează la costurile efective (la unitățile economice care țin evidența cheltuielilor de producție pe comenzi, creditarea producției neterminate și a semifabricatelor destinate consumului propriu se face la costurile efective, însă fără să depășească costul planificat al produsului finit stabilit pe comandă); semifabricatele destinate vînzării și produsele finite se creditează la costurile efective însă fără să depășească costul planificat. Documentele în curs de încasare referitoare la produsele livrate, lucrările executate și serviciile prestate se creditează la costurile realizate în limita celor planificate; la bazele de aprovizionare tehnico-materială și organizațiile comerciale, documentele privind mărfurile livrate, lucrările executate, serviciile prestate, ambalajele etc. aflate în curs de încasare se creditează la prețul de facturare. Mărfurile achiziționate în vederea revînzării se creditează la prețul legal de cumpărare plus cheltuielile realizate aferente stocurilor. Mărfurile cumpărate și cele preluate pe bază de contracte se creditează la prețul legal de cumpărare inclusiv cheltuielile aferente, în limita baremurilor stabilite. Stocurile de produse finite și documentele în curs de încasare existente la începutul anului se creditează la costurile realizate în anul precedent, însă în limita costurilor prevăzute în bugetul de venituri și cheltuieli al anului de plan pentru aceste stocuri și facturi inițiale.

PREȚ DE CURS (în *capitalism*), **p.** potrivit căruia are loc încheierea tranzacțiilor cu hîrtii de valoare sau valută străină. **P. de c.** al valutei străine, exprimat în valuta unei țări, se determină pe baza parității în aur; devierea de la paritate poate avea loc numai în limitele punctelor de aur. → și *puncte de aur.*

PREȚ DE DECONTARE, p. cu ajutorul căruia se evaluează valorile materiale livrate, lucrările executate și serviciile prestate. Acest **p.** poate apărea ca **p. de d.** *extern*, respectiv *preț de facturare* (→), folosit în operațiile economice dintre unitățile economice și ca **p. de d.** *intern*, folosit la evaluarea bunurilor materiale în cadrul subunităților, secțiilor etc., al unităților economice. **P. de d.** se stabilesc în așa fel încît media lor ponderată să se afle la nivelul prețului unic de livrare. **P. de d.** asigură fiecărei unități economice producătoare recuperarea costurilor și un beneficiu corespunzător activității depuse.

PREȚ DE DEVIZ, p. practicat de către întreprinderile de construcții; se asimilează cu prețul de producție, în cazul în care beneficiarul lucrării este o unitate socialistă

sau cu prețurile cu amănuntul cînd beneficiarul este o persoană particulară. → și *preț de producție; preț cu amănuntul.*

PREȚ DE EXPORT, p. la care unitățile economice livrează produsele fabricate către întreprinderile de comerț exterior. El cuprinde, de regulă, numai *prețul de producție* (→).

PREȚ DE FACTURARE, p. de livrare al întreprinderii furnizoare, prevăzut în factura care însoțește marfa. **P. de f.** poate fi *prețul de producție* (→) sau *prețul de livrare* (→), la care se decontează materialele primite și recepționate. Cînd aprovizionarea se face prin intermediul unei organizații de desfacere distinctă, adaosul comercial și alte cheltuieli legale se înregistrează ca fiind cheltuieli de transport-aprovizionare. Acest **p.** se mai numește și **p. de catalog.**

PREȚ DE LIVRARE, p. la care circulă mărfurile între unitățile socialiste. Este constituit din *prețul de producție* (→), *impozitul pe circulația mărfurilor* (→) și alte prelevări la bugetul statului. Acest **p.** este cel mai apropiat de valoarea mărfurilor.

PREȚ DE OFERTĂ AL ÎMPRUMUTULUI, curs stabilit de împrumutat, obligațiunilor care se plasează pe piață. **P. de o.** al **î.** este, de regulă, inferior valorii nominale a împrumutului (de exemplu, 96%, 98% etc.), diferența reprezentînd, practic, dobînda care se cuvine cumpărătorului obligațiunii. După plasarea împrumutului, obligațiunile respective se pot negocia pe piața de valori mobiliare, practicîndu-se o cotare superioară sau inferioară **p. de o.** al **î.** în funcție de gradul de solicitare a obligațiunilor.

PREȚ DE MATERIE PRIMĂ, p. practicat de întreprinderile de alimentație publică: reprezintă de fapt prețul de vînzare cu amănuntul al mărfurilor intrate în depozitul de repartizare înainte de transformarea lor în produse culinare.

PREȚ DE MONOPOL 1. Categorie economică specifică stadiului imperialist de dezvoltare a capitalismului. **2.** Preț de concurență monopolistă care se abate cu mult de la prețul de producție; el cuprinde cheltuielile de producție și profitul ridicat de monopol. Monopolul puternic dictează prețuri de vînzare ridicate pentru mărfurile produse și prețuri scăzute pentru mărfurile pe care le cumpără. Pe baza acestor prețuri se stabilesc și prețurile celorlalte monopoluri. Menținerea unor prețuri mari de monopol se realizează prin practicarea unor taxe vamale ridicate, care apără monopolurile de concurență, folosirea comenzilor de stat pentru producerea anumitor mărfuri, acapararea piețelor externe, practicarea politicii de dumping etc. **P. de m.** duc la creșterea profiturilor ridicate de monopol, la scăderea salariului real, creînd o serie de dificultăți economiei capitaliste.

PREȚ DE PIAȚĂ, p. format pe piața produselor sau a altor valori, în funcție de raportul dintre cerere și ofertă.

PREȚ DE PREPARATE, p. folosit de întreprinderile de alimentație publică la vînzarea preparatelor culinare obținute în laboratoarele proprii. **P. de p.** se obține din prețul cu amănuntul al materiei prime la care se adaugă coeficientul specific categoriei de local și naturii preparatului.

PREȚ DE PRODUCȚIE, categorie economică de **p.,** formată, de regulă, din costul complet mediu antecalculat la nivel de ramură la care se adaugă beneficiul normal al întreprinderii producătoare. Se folosește în relațiile dintre întreprinderile de stat

privind vînzarea-cumpărarea de mărfuri destinate consumului productiv, investiţiilor, exportului, rezervelor de stat etc. **P.** de **p.** urmăreşte să asigure o rentabilitate optimă, reflectînd în mod corespunzător politica reproducţiei lărgite şi ridicarea bunăstării întregului popor.

PREŢ ECHIVALENT, p. corectat care realizează echivalenţa sumelor ce urmează să se încaseze în viitor, cu cheltuielile care se efectuează în prezent. **P.e.** se utilizează în tranzacţiile comerciale internaţionale ce se realizează pe credit, luînd practic în considerare elementele conjuncturale ce pot surveni în intervalul dintre momentul negocierii şi data plăţii. **P.e.** se determină după următoarea formulă:

$$P_e = \left(1 + \frac{cd}{100}\right)^n P_a$$

în care:
P_e = preţul echivalent;
cd = coeficientul de depreciere a capitalului;
1 = unitatea monetară actuală;
n = numărul anilor de la data tranzacţiei pînă în momentul plăţii;
P_a = preţul actual.

P.e. constituie un important instrument metodologic cu ajutorul căruia se determină în mod corect eficienţa comerţului exterior, evidenţiind avantajele şi inconvenientele exportării mărfurilor pe credit.

PREŢ FERM PE OBIECT, p. care nu mai suferă modificări în cursul executării lucrărilor (de exemplu preţul de deviz); se aplică obligatoriu la nivelul stabilit de statul socialist. Aici nu mai intervin notele de comandă suplimentară.

PREŢ FIX (CONSTANT), p. stabilit anticipat pentru o perioadă mai mare de timp, aplicat continuu la nivelul la care a fost stabilit.

PREŢ FRANCO, p. la care se stabilesc condiţiile de franco, respectiv locul pînă la care cheltuielile de manipulare şi de transport le suportă furnizorul. **P.f.** contribuie la vehicularea raţională a mărfurilor, la folosirea judicioasă a mijloacelor de transport, la evitarea transporturilor încrucişate şi pe distanţe lungi, la reducerea cheltuielilor de transport etc. ◇ **P.f. depozitul furnizorului,** în care toate cheltuielile de transport se suportă de cumpărător. ◇ **P.f. destinaţie,** în care se cuprind toate cheltuielile de transport, suportată de furnizor pînă la domiciliul cumpărătorului. ◇ **P.f. staţia de expediţie,** în care se cuprind toate cheltuielile de transport pînă la cea mai apropiată staţie de încărcare şi se suportă de furnizor, după care celelalte cheltuieli făcute cu aducerea mărfurilor pînă la locul de consum se suportă de cumpărător.

PREŢ INIŢIAL, p. minimal de la care începe vînzarea prin licitaţie a unei mărfi.

PREŢ INTERN COMPLET DE EXPORT, categorie economică prin care exprimă sumele cheltuite în vederea fabricării şi desfacerii unui singur produs sau a unei grupe de produse destinate exportului, precum şi rentabilitatea inclusă în preţurile de producţie sau de calcul. Elementele constitutive ale **p.i.c.** de **e.**: **p.** de producţie al produselor industriale; **p.** de cumpărare al produselor agricole; **p.** cu amănuntul minus rabatul comercial la schimburile de mărfuri pentru comerţul socialist; **p.** intern de deviz al lucrărilor de construcţii-montaj executate în străinătate etc.; cheltuielile privind ambalajele necesare produselor de export care nu sînt incluse în preţul de producţie şi nici în cheltuielile speciale de export; cheltuielile speciale

de export, la acele produse la care sînt stabilite pe cale legală astfel de cheltuieli; cheltuielile de circulaţie la export, formate din cheltuieli pentru controlul mărfurilor, cheltuielile pentru transport şi manipulare pînă la frontiera română etc.

PREŢ INTERN DE DECONTARE, cost mediu planificat al produselor agricole calculat de către întreprinderile agricole de stat concomitent cu elaborarea planului de producţie.

PREŢ ÎN LEI COMPLET DE EXPORT, se formează din preţul de producţie al mărfurilor industriale sau de livrare a produselor agricole, la care se adaugă cheltuielile de export pînă la frontiera română, cheltuielile pentru controlul mărfurilor respective etc.

PREŢ ÎN VALUTĂ, p. realizat din vînzarea mărfurilor pe piaţa externă şi care se obţinea prin înmulţirea preţului de deviz al operaţiilor de import-export efectuate la cursul oficial al valutei date.

PREŢ MEDIU, p. calculat pe baza datelor privind elementele cantitative şi valorice furnizate de contabilitatea analitică. Formula de calcul este:

$$Pm = \frac{Vs + Vi}{S + I},$$

în care:

Pm = preţul mediu;
Vs = valoarea stocului de materiale la data intrării;
Vi = valoarea materialelor intrate;
S = stocul de materiale la data intrării;
I = cantitatea de materiale intrate.

P.m. reflectă ieşirile de materiale. ◇ **P.m. pe tonă la import.,** p. determinat ca o medie pentru o tonă marfă importată. Acest p. se constituie ca un indicator obţinut prin raportarea preţului extern al mărfii importate în condiţia franco-frontiera română, la greutatea netă a mărfii stabilită pe baza documentelor respective de transport şi a documentelor de vămuire. **P.m. pe t. la i.** se poate calcula pe o marfă, pe o grupă de mărfuri, pe relaţii ţări socialiste, devize libere, pe diferite perioade, pe furnizori etc., după formula:

$$P_{mti} = \frac{P_{ex}}{Gr_n},$$

în care:

P_{ex} = preţul extern al mărfii;
Gr_n = greutatea netă.

Dacă se compară indicatorii calculaţi pe relaţia ţări socialiste şi cei pe relaţia devize libere, se poate alege importul cel mai avantajos.

PREŢ MONDIAL, expresia bănească a valorii internaţionale a mărfurilor, care se formează pe piaţa mondială caracteristică a unei (unor) mărfi unde are loc cel mai mare volum de tranzacţii de export şi de import şi unde plăţile se efectuează în valută liber convertibilă. **P.m.** se formează plecîndu-se de la valorile şi preţurile

naţionale, care trebuie să fie în fond un preţ mediu rezultat din preţurile naţionale diferite. Ca urmare a acestui fapt se fac mari eforturi pentru ca preţurile naţionale să fie mai mici decît **p.m. P.m.** sînt influenţate de mai mulţi factori, dintre care unii au influenţă contradictorie: *a)* Valoarea internaţională a unei mărfi care, de regulă, se formează ca o medie aritmetică ponderată a valorilor naţionale ale acelor mărfuri. Ponderea se operează cu cantităţile de mărfuri exportate de diferite ţări, ceea ce înseamnă că principalii exportatori influenţează în cea mai mare măsură constituirea valorii internaţionale. *b)* Valoarea de întrebuinţare a mărfurilor. *c)* Raportul dintre cerere şi ofertă. *d)* Obiectivele şi trăsăturile politicilor economice şi comerciale ale statelor şi companiilor monopoliste. *e)* Politicile de preţuri practicate pe pieţele internaţionale. *f)* Sistemul valutar şi criza sistemului valutar capitalist etc. Unii dintre aceşti factori nu permit formarea liberă a **p.m.** pe baza cererii şi ofertei. În categoria **p.m.** se cuprind: cotaţiile de bursă care se stabilesc la bursele internaţionale, preţurile de licitaţie, preţuri de tranzacţie, preţuri de monopol, preţuri de acord etc. Ţările socialiste folosesc în relaţiile lor comerciale preţuri care se formează pornindu-se de la **p.m.** medii care s-au înregistrat la fiecare categorie de mărfuri pe o perioadă precedentă de cinci ani, prevenindu-se astfel oscilaţiile şi speculaţiile conjuncturale ale pieţei mondiale capitaliste.

PREŢ PLAFON (LIMITĂ), p. al cărui nivel maxim nu poate fi depăşit. În cadrul **p.p.** se pot stabili şi folosi preţuri mai mici, iar în unele cazuri se pot stabili şi limite minime ale preţurilor. **P.p.** poate să fie *unic*, pe întreg teritoriul ţării sau *diferenţiat*, pe zone.

PREŢ ZONAL, preţ fix sau limită practicat numai într-o anumită zonă a ţării. Se aplică, în special, la produsele agricole.

PREŢUL PIEŢEI, p. curent pentru o anumită marfă practicat pe o piaţă, la o anumită dată.

PREVEDERI SOCIALE, → **ASISTENŢĂ SOCIALĂ DE STAT.**

PREVENIREA RISCULUI, preîntîmpinarea producerii riscului în asigurări, prin întreprinderea mai multor măsuri, cum sînt: îndiguirile, irigaţiile, barajele, corectarea torenţilor, împădurirea versanţilor muntoşi, plantarea de perdele de protecţie, limitarea surselor de poluare a mediului înconjurător, utilizarea de material de construcţie neinflamabil, adoptarea de măsuri menite să asigure creşterea siguranţei în transporturile rutiere, feroviare, aeriene şi maritime, stabilirea şi aplicarea de tratamente profilactice pentru oameni şi animale etc.

PRIMAGE, stimulent care se calculează sub forma unui procent de circa 10% din navlul net, ce se plăteşte armatorului împreună cu navlul pentru organizarea şi efectuarea în cît mai bune condiţii a transportului mărfurilor. → şi *navlu*.

PRIMĂ DE ASIGURARE, sumă pe care asiguratul o plăteşte anticipat asigurătorului pentru preluarea riscului, respectiv pentru constituirea fondului de asigurare din care se finanţează prevenirea daunelor, se acordă despăgubiri în caz de daună sau se plăteşte suma asigurată atunci cînd au loc calamităţi ale naturii, accidente ori survin anumite evenimente în viaţa asiguratului. La fiecare asigurare de bunuri, mărimea **p.** de **a.** depinde de cuantumul sumei asigurate, de prima tarifară: cu cît este mai mare suma asigurată, cu atît este mai mare şi **p.** de **a. P.** de **a.** se determină pe baza unor criterii ştiinţifice, folosindu-se calcule statistico-matematice (se înmulţeşte cota de primă cu suma asigurată, iar rezultatul se împarte la 100 sau 1 000, după cum cota este calculată în procente sau promile). Cota

de primă este suma datorată de asigurat, asigurătorului, calculată pe unitatea de asigurare (de exemplu, 40 lei pe cap de bovină sau 5 lei la mia de lei asigurată). Prima tarifară, numită și prima brută, este formată din două părți: *a)* Cota de bază sau prima netă, din care se formează fondul pentru plata despăgubirilor de asigurare pe un număr anumit de ani, calculată pe baza indicelui mediu al despăgubirilor sau din care se plătesc sumele asigurate la asigurările de persoane. Indicele mediu al despăgubirilor de asigurare se calculează raportînd despăgubirile de asigurare achitate, la suma totală a bunurilor asigurate. *b)* Adaosul (suplimentul) la prima netă, din care se acoperă cheltuielile administrativ-gospodărești ale ADAS, se acordă premii, se finanțează măsurile de prevenire și de combatere a calamităților naturii, se formează fondul de rezervă și se realizează beneficiul etc. În cazul asigurărilor de persoane, mărimea primei brute depinde de cuantumul răspunderii preluate de asigurător, de vîrsta asiguratului, de durata de timp pentru care s-a perfectat asigurarea, de riscurile cuprinse în asigurare, de perioada plății primelor, de frecvența producerii cazurilor asigurate etc. **P. de a.** sînt diferențiate după felul riscului și al bunurilor asigurate, după criterii teritoriale (zonale), precum și, în unele cazuri, după situația socială a asiguratului. **P.** de a. pot fi *periodice* și *unice*. Primele *periodice* se plătesc lunar, trimestrial, semestrial sau anual. Ele pot fi constante (la fel de mari pe toată perioada asigurării) și variabile (mai mari la început și mai mici către sfîrșitul duratei de asigurare sau invers). Primele *unice* se plătesc o singură dată pentru întreaga perioadă de asigurare. În practică se utilizează mai mult primele în sume constante, fiind mai ușor de urmărit și de administrat. → și *fond de asigurare; indice de despăgubire; primă naturală de asigurare; sumă asigurată.*

PRIMĂ DE ECONOMIE, partea din prima brută folosită pentru acoperirea obligațiilor viitoare de plată a sumelor asigurate la producerea cazului asigurat sau la expirarea contractului de asigurare, precum și pentru acoperirea unui risc mai mare ca urmare a creșterii mortalității odată cu vîrsta — aceasta în cazul asigurărilor de persoane. → și *primă de asigurare.*

PRIMĂ DE EXPORT, sumă de bani (subvenție) sau avantaje financiare sau fiscale, ce se acordă de stat sau anumite organizații naționale întreprinzătorilor și exportatorilor pentru a încuraja și stimula exportarea anumitor mărfuri. Acordarea **p. de e.** urmărește creșterea capacității de pătrundere a acestor mărfuri pe piețele externe. În *capitalism* uniunile monopoliste, primind aceste subvenții din partea guvernelor lor, își pot permite să exporte mărfuri la prețuri inferioare prețurilor interne, chiar sub nivelul costului. → și *dumping.*

PRIMĂ DE ÎNCURAJARE, sprijin bănesc acordat de stat diferitelor întreprinderi pentru încurajarea unei anumite ramuri de activitate.

PRIMĂ DE REASIGURARE, sumă de bani reprezentînd partea din prima de asigurare pe care reasiguratul (asigurătorul inițial) o plătește reasigurătorului pentru partea de risc preluată de către acesta. Mărimea **p. de r.** depinde de cuantumul sumei reasigurate, de riscurile preluate în reasigurare etc. → și *primă de asigurare; reasigurare; reasigurat; reasigurător.*

PRIMĂ NATURALĂ DE ASIGURARE, sumă de bani calculată pe baza unui procent persoanelor cuprinse în asigurare în funcție de intensitatea (frecvența) riscului de mortalitate. La contractarea asigurărilor pentru persoanele tinere, **p.n. de a.** este mai mică, dar crește proporțional în fiecare an în funcție de creșterea indicelui de mortalitate pentru vîrsta respectivă. În practica asigurărilor, **p. n. de a.** este foarte rar folosită deoarece dă naștere unor dificultăți atît pentru asigurați, care pe măsura înaintării în vîrstă le suportă tot mai greu datorită scăderii treptate a

capacității de muncă și a veniturilor, cît și pentru asigurător deoarece complică munca de calcul și de evidență a primelor încasate, necesită multe operațiuni de calcul, un volum mare de muncă pentru fiecare asigurat etc., motive ce au determinat calcularea și încasarea primelor constante de asigurare care sînt mai simple, mai ușor de plătit, la care se practică un sistem de evidență mai simplu și dau posibilitatea asigurătorului să-și creeze rezerva matematică din primele astfel încasate. → și *primă de asigurare*.

PRIMĂ SUPLIMENTARĂ DE ASIGURARE, sumă de bani plătită în asigurările maritime pentru compensarea unui risc care la contractarea asigurării era considerat probabil. Dacă ulterior acest risc se produce, p.s. de a. este datorată asigurătorilor, la fel ca prima inițială.

PRIMĂ VALUTARĂ, diferență în plus sau în minus stabilită în mod corespunzător asupra cursului valutar oficial în funcție de schimbările care au loc pe piețele externe. P.v. se stabilește ținîndu-se seama de creșterile de prețuri și de procesele inflaționiste care au loc pe piețele externe, comparativ cu prețurile din țara noastră. Pentru cumpărarea și vînzarea valutelor țărilor nesocialiste, pentru operațiuni necomerciale, p.v. este stabilită la 141,45% asupra cursului oficial în lei.

PRINCIPIILE ASIGURĂRILOR DE STAT DE BUNURI, DE PERSOANE ȘI DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, norme care stau la baza organizării și înfăptuirii asigurărilor de stat de bunuri, de persoane și de răspundere civilă. Aceste principii sînt: *a) Monopolul statului asupra asigurărilor* instituit odată cu naționalizarea societăților de asigurare din iunie 1948, ceea ce înseamnă că numai statul are dreptul să practice asigurările de bunuri, persoane și răspundere civilă. *b) Universalitatea asigurărilor*, ceea ce presupune asigurarea bunurilor și persoanelor împotriva mai multor riscuri. *c) Integralitatea asigurărilor*, respectiv nivelul despăgubirilor se determină cît mai aproape de valoarea reală a bunurilor asigurate, pentru ca aceste despăgubiri să facă posibilă refacerea bunurilor distruse. *d) Realitatea asigurărilor* presupune stabilirea asigurării pe o bază reală de date și bine verificate. *e) Asigurătorul plătește despăgubirea numai pentru bunurile și riscurile cuprinse în asigurare.*

PRINCIPIILE CREDITĂRII BANCARE PE TERMEN SCURT, reguli, norme obligatorii privind acordarea, garantarea, folosirea cu eficiență maximă și rambursarea la scadențele stabilite a creditelor acordate pe termene de pînă la un an. La baza creditării bancare stau următoarele principii: *a) Creditul are caracter planificat și se acordă pentru destinații precise sub forma creditării bancare directe.* Unitățile economice se creditează operativ numai de către unitățile bancare, fiind interzise împrumuturile bănești între unitățile socialiste. Volumul și destinația creditelor se determină pe baza indicatorilor planului național unic, ai bugetului statului, ai balanțelor materiale și pe baza planurilor de producție ale întreprinderilor, ceea ce asigură concordanța deplină între mijloacele materiale necesare producției și creditele bancare obținute. Unitățile bancare acordă credite pentru obiectele prevăzute în planul de credite, iar întreprinderile sînt obligate să le folosească numai în scopurile pentru care au fost acordate. Acest principiu urmărește ca unitățile economice să se încadreze în volumul de fonduri planificat, să simplifice controlul bancar asupra aprovizionării, producției, desfacerii și să înlesnească identificarea, localizarea, lichidarea și prevenirea deficiențelor, contribuind la întărirea autogestiunii economice-financiare, creînd condiții pentru garantarea și rambursarea creditelor la scadență, banca influențînd activ unitățile economice în ce privește accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante. Dacă beneficiarii de credite nu respectă destinația pentru care a fost acordat creditul, precum și celelalte con-

diţii prevăzute în contractele de credite, băncile au dreptul să înceteze creditarea, sesizînd în asemenea situaţii organul ierarhic superior pentru luarea măsurilor de intrare în legalitate şi sancţionarea persoanelor vinovate. *b) Creditul se acordă diferenţiat, pe măsura şi corespunzător gradului de îndeplinire a planului.* Creditele nu se pun la dispoziţia întreprinderilor automat şi integral la începutul trimestrului, ci treptat şi corespunzător gradului de îndeplinire a planului de producţie. Creditarea diferenţiată se face în funcţie de specificul procesului economic, sistemul de formare a mijloacelor circulante, modul cum îşi îndeplinesc sarcinile de plan şi de felul cum îşi gospodăresc fondurile. Acest principiu înlesneşte efectuarea controlului bancar în timpul utilizării şi rambursării creditului acordat, stimulează şi accelerează viteza de rotaţie a resurselor materiale şi financiare. *c) Creditul este garantat cu gaj de valori materiale corespunzătoare sau cu resurse financiare prevăzute în bugetul de venituri şi cheltuieli al unităţilor economice ce urmează a se realiza în perioadele viitoare.* Potrivit acestui principiu, la unităţile economice care au primit un credit bancar trebuie să se găsească, în orice moment — peste fondurile proprii —, bunuri materiale egale sub aspect valoric cu creditul primit de la bancă sau să existe certitudinea realizării resurselor financiare din care să se restituie creditul. Garantarea creditului uşurează exercitarea controlului de către unităţile bancare asupra utilizării productive, pe destinaţiile planificate şi eficiente, precum şi asupra rambursării creditelor la scadenţă. Existenţa garanţiei materiale a creditelor acordate dovedeşte că acestea au fost utilizate potrivit destinaţiei planificate şi că întreprinderea respectă disciplina de credite. Garanţia creditului are o mare importanţă pentru circulaţia bănească, deoarece stabilitatea leului depinde, în primul rînd, de cantitatea mereu sporită de mărfuri pusă de stat pe piaţă la preţuri ferme, de cuantumul serviciilor ce se prestează şi de tarifele acestora. Nu se pot constitui garanţie a creditului diferitele stocuri de valori materiale care nu au utilizare, mărfurile greu vandabile, comenzile sistate sau nelegale, stocurile de produse care nu au desfacerea asigurată, produsele fără preţuri aprobate sau calitativ necorespunzătoare etc. Creditele curente aferente unor astfel de valori materiale şi creditele rămase fără garanţie devin exigibile şi pe măsura constatării lor, băncile le trec la credite nerambursate la scadenţă. În asemenea situaţii, unităţile economice au obligaţia ca împreună cu organele ierarhic superioare şi cu băncile să ia măsuri pentru valorificarea acestor stocuri şi rambursarea la scadenţă a creditelor primite. *d) Creditul este rambursabil la un anumit termen, numit scadenţă.* Scadenţa fiecărui credit se stabileşte în funcţie de mişcarea planificată a valorilor materiale, adică ţinîndu-se seama de durata de timp în care unităţile economice au nevoie de aceste valori materiale, precum şi de perioada de recuperare a cheltuielilor de producţie şi de circulaţie, potrivit planului economic. *e) Creditul este purtător de dobîndă.* Dobînda are un nivel diferenţiat; ea se include în costurile produselor, fapt ce stimulează unităţile economice să gospodărească raţional resursele proprii şi pe cele împrumutate. Între principiile creditării există o strînsă interdependenţă; de aceea, în procesul creditării trebuie să se respecte simultan toate aceste principii.

PRINCIPIILE DECONTĂRILOR DINTRE ŢĂRILE SOCIALISTE MEMBRE ALE B.I.C.E., norme stabilite de comun acord de către ţările socialiste membre ale *Băncii Internaţionale de Colaborare Economică* (→), pe baza deplinei egalităţi în drepturi şi a respectării suveranităţii fiecărei ţări. Aceste principii de bază sînt: decontările se efectuează prin conturile în ruble transferabile deschise la B.I.C.E., ale băncilor ţărilor membre sau, prin înţelegere cu aceasta, la băncile celorlalţi parteneri; plăţile se fac în limita mijloacelor pe care le are fiecare bancă în conturile în ruble transferabile, unde se înregistrează toate încasările în favoarea băncii titulare a contului, inclusiv creditele primite; ordonatorul mijloacelor din conturile în ruble transferabile este banca ţării membre a B.I.C.E., pe numele căreia este deschis

contul; mijloacele proprii și împrumutate în ruble transferabile ale băncilor țărilor membre ale B.I.C.E. se evidențiază separat; forma prioritară a decontărilor este *incaso* (→) cu acceptarea ulterioară (incaso cu plată imediată) dar, pe baza înțelegerii reciproce dintre țările membre se pot folosi și alte forme de decontare, cum sînt incaso cu acceptare prealabilă, *acreditive* (→), transferuri bancare etc.; mijloacele bănești păstrate în conturi și depozite sînt purtătoare de dobînzi. B.I.C.E. plătește dobînzi diferențiate, în funcție de durata păstrării mijloacelor în conturi.

PRINCIPIILE DECONTĂRILOR FĂRĂ NUMERAR, norme care stau la baza organizării înregistrării operațiilor de decontare fără numerar (viramente) în și din conturile unităților socialiste care au deschise conturi la bancă. Aceste principii sînt: *a) Disponibilitățile bănești ale întreprinderilor, instituțiilor de stat și ale organizațiilor cooperatiste și obștești se păstrează în mod obligatoriu în conturile pe care le au deschise la unitățile bancare.* Acest principiu înlesnește organizarea și desfășurarea în bune condiții a circulației bănești și dă băncilor posibilitatea să efectueze decontările între întreprinderile furnizoare și cumpărătoare, precum și să controleze relațiile bănești și activitatea lor. *b) Încasările și plățile de orice natură, peste anumite limite, între unitățile socialiste se efectuează, de regulă, pe calea viramentelor în și din conturile deschise la bancă pe baza instrumentelor de decontare emise fie din inițiativa plătitorului (debitorului), fie din inițiativa furnizorului (creditorului).* Limitele pînă la care încasările și plățile între unitățile socialiste se efectuează în numerar au un nivel diferit, stabilit în funcție de volumul de operații ale acestor unități, precum și în funcție de decontarea care se folosește. Limitele minime de la care operațiile se fac prin decontări fără numerar variază de la 250 pînă la 5 000 lei. Se pot efectua viramente indiferent de valoare, pentru următoarele plăți: virarea sumelor reținute din retribuții, pensii etc., reprezentînd achitarea ratelor pentru mărfuri, servicii, credite acordate în vederea construirii de locuințe proprietate personală; plata primelor de asigurare către ADAS; virarea contribuțiilor pentru asigurările sociale; achitarea taxelor de timbru; achitarea diferitelor obligații ale unităților socialiste pe baza hotărîrilor Arbitrajului de Stat, instanțelor judecătorești sau pe baza organelor ierarhic superioare ale debitorilor etc. Numai retribuirea după muncă, bursele, pensiile, indemnizațiile și plățile mărunte se pot efectua în numerar. *c) Plata imediată și integrală se efectuează numai după primirea și recepționarea mărfurilor livrate, lucrărilor executate și a serviciilor prestate.* Mărfurile livrate, lucrările executate și serviciile prestate se plătesc numai după ce cumpărătorii sau beneficiarii au verificat dacă furnizorii au respectat clauzele contractuale privitoare la cantitate, calitate, sortimente, termene de livrare, prețuri etc. Plățile trebuie efectuate la data exigibilității, creditorul fiind obligat să ceară plățile numai după predarea sau expedierea mărfurilor către beneficiari, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor potrivit prevederilor contractuale, iar debitorul este obligat să efectueze plățile numai după preluarea și recepționarea mărfurilor, a lucrărilor și a serviciilor. Sînt interzise livrările de mărfuri, prestările de servicii și executările de lucrări pe credit, precum și acordarea de avansuri și împrumuturi bănești între unitățile socialiste, excepție făcînd cazurile prevăzute de lege. Acest principiu a dus la creșterea exigenței întreprinderilor cumpărătoare, unitățile economice furnizoare fiind determinate să respecte disciplina contractuală, să îmbunătățească mereu calitatea produselor, pentru ca acestea să nu fie refuzate la recepție. De asemenea, acest principiu întărește controlul și disciplina contractuală, asigurînd efectuarea unor plăți reale și oportune. *d) Plățile din conturi se fac numai cu consimțămîntul sau din ordinul cumpărătorului (plătitorului).* Constituie excepții de la acest principiu obligațiile de plată constatate prin titluri executorii, plățile pe bază de tarife și alte plăți pentru efectuarea cărora actele normative nu prevăd consimțămîntul plătitorului, plățile ce se efectuează pe baza dispozițiilor organelor financiare

și bancare, către bugetul statului etc. În raporturile de decontare bancare se constituie titluri executorii, pe baza cărora se efectuează operațiile de plăți între întreprinderi și instrumentele de decontare emise de creditor și acceptate de debitor, precum și cele emise de debitor în favoarea creditorului, *e) Unitățile socialiste sînt obligate să se preocupe de asigurarea unui echilibru permanent între încasări și plăți.* Pentru asigurarea acestui echilibru, unitățile economice sînt chemate să evite aprovizionările peste necesar, să producă mărfuri de bună calitate, să le livreze la termenele prevăzute în contracte și să urgenteze încasarea contravalorii mărfurilor, a lucrărilor și serviciilor facturate. Pe baza unor constatări și concluzii bine fundamentate, unitățile bancare au dreptul să refuze decontarea documentelor referitoare la aprovizionări sau cheltuieli nerațională, *f) Unitățile economice care livrează mărfuri, execută lucrări sau prestează servicii au dreptul să pretindă clienților care întîrzie în mod repetat plata și le creează greutăți financiare, să le asigure anticipat sumele necesare efectuării plăților, prin instrumente de decontare bancare care să ateste, în prealabil, existența disponibilităților de plată.* În contracte se prevăd măsuri asiguratorii și se folosește *acreditivul* (→) și *scrisoarea de garanție bancară* (→), eliberată de banca plătitorului prin care, la cererea acestuia, se confirmă că pentru anumite cazuri, pe o anumită perioadă de timp și în limita unei sume determinate, dacă plătitorul nu va avea disponibilități bănești în cont plățile se vor efectua din credite bancare. Dacă beneficiarii nu asigură anticipat sumele necesare efectuării plăților, furnizorii au dreptul să suspende livrările de mărfuri, executările de lucrări sau prestările de servicii, făcînd cunoscut acest lucru, în scris, beneficiarului și organului său ierarhic superior cu 30 zile înainte, *g) Plățile din conturile unităților socialiste de stat se fac numai în limita disponibilităților și a creditelor aprobate.* După epuizarea acestor fonduri, plățile se efectuează în limita încasărilor respectîndu-se *ordinea legală a plăților* (→).

PRINCIPIILE DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE A APARATULUI FINANCIAR ȘI DE CREDIT, norme care privesc organizarea și funcționarea instituțiilor financiare și de credit. Aparatul financiar și de credit este organizat și funcționează pe baza unor principii noi, corespunzătoare etapei actuale de dezvoltare socialistă multilaterală a țării și anume: rolul conducător al Partidului Comunist Român; centralismul democratic; munca și conducerea colectivă; unitatea aparatului financiar și de credit; politica națională marxist-leninistă a Partidului Comunist Român și a statului socialist român; desfășurarea planificată a activității organelor financiare și de credit; sporirea eficienței economico-sociale; legalitatea socialistă. → și *aparat financiar; aparat bancar.*

PRINCIPIILE FINANȚĂRII BUGETARE, norme potrivit cărora are loc eliberarea mijloacelor bănești de la bugetul de stat, pentru acoperirea necesităților unităților economice și instituțiilor. Aceste norme prevăd: cheltuielile pot fi înscrise și finanțate de la bugetul de stat numai dacă sînt autorizate în mod expres printr-un act normativ; finanțarea se face de la un singur buget (republican sau local); asigurarea dezvoltării planificate, proporționale, armonioase și unitare a tuturor ramurilor economice și a tuturor județelor, municipiilor, orașelor și comunelor țării; determinarea cuantumului cheltuielilor bănești ale unităților economice și ale instituțiilor de stat în funcție de necesitățile lor reale și specifice; finanțarea este nerambursabilă în mod direct, respectiv sumele puse la dispoziția lor nu se restituie bugetului. Întreprinderile de stat trebuie însă să restituie într-un termen cît mai scurt sumele care le-au fost avansate de societate, să-și satisfacă — din rezultatele financiare obținute — toate cerințele proprii și să contribuie într-o măsură tot mai mare la alimentarea fondurilor centralizate ale statului; finanțarea se face numai pentru acele cheltuieli care nu pot fi acoperite cu mijloace proprii ale unităților economice și instituțiilor de stat. Mijloacele bugetare se alocă pentru o destinație precis sta-

bilită, ele neputînd fi folosite în alte scopuri. Potrivit acestui principiu, unităţile bugetare nu au voie să cheltuiască fondurile băneşti care le sînt aprobate decît dacă situaţia din momentul respectiv impune această cheltuire. În gospodărirea şi utilizarea resurselor bugetare nu trebuie să se tolereze *nici un fel de exagerări* şi lipsuri, finanţarea să se facă numai pe măsura justificării sumelor acordate anterior şi corespunzător îndeplinirii planului în concordanţă cu evoluţia necesităţilor reale de fonduri băneşti în perioada planificată. Totodată se impune efectuarea unui control financiar preventiv riguros, sistematic, exigent şi aprofundat asupra folosirii cu maximum de eficienţă a mijloacelor proprii şi celor primite de la buget, respectarea unui regim sever de economii şi aprecierea cu simţ de răspundere a oportunităţii fiecărei cheltuieli. Controlul duce la descoperirea, mobilizarea şi utilizarea rezervelor interne din întreprinderi, instituţii şi ramurile economiei naţionale.

PRINCIPIILE FINANŢĂRII ŞI CREDITĂRII INVESTIŢIILOR, *norme* ce se impun respectate simultan în operaţiunile de finanţare şi creditare a investiţiilor. Aceste principii sînt: finanţarea şi creditarea investiţiilor să se efectueze potrivit prevederilor planului; delimitarea resurselor băneşti destinate finanţării şi creditării investiţiilor, de fondurile producţiei curente şi atragerea acestor resurse la băncile finanţatoare; îmbinarea surselor proprii provenite din activitatea întreprinderilor, a centralelor şi a ministerelor cu creditele bancare şi, eventual, cu fondurile alocate de la bugetul statului; la nivelul economiei naţionale realizarea investiţiilor se asigură prin folosirea îmbinată a finanţării nerambursabile cu creditul bancar; respectarea destinaţiei resurselor proprii, a creditelor bancare şi a alocaţiilor bugetare şi utilizarea lor numai pentru plata lucrărilor planificate; efectuarea unui control prealabil riguros de către organele bancare competente asupra formării şi folosirii cît mai eficiente a mijloacelor proprii, împrumutate şi a celor primite de la buget; efectuarea finanţării numai pe baza şi în limitele documentaţiei tehnico-economice şi de deviz, aprobată; utilizarea raţională, oportună şi cu eficienţă maximă a mijloacelor destinate investiţiilor; finanţarea şi creditarea investiţiilor numai pe măsura executării lucrărilor fizice şi nu în mod automat, acordîndu-se prioritate lucrărilor de investiţii începute în anul precedent.

PRINCIPIILE PLANIFICĂRII BUGETARE, norme ce stau la baza elaborării, dezbaterii, adoptării, executării şi încheierii bugetului de stat şi anume: *a) Coordonarea bugetului de stat cu planul naţional unic şi cu toate planurile financiare.* Elaborarea, dezbaterea, adoptarea şi executarea bugetului statului nu se pot efectua decît pe baza indicatorilor planului naţional unic şi în strînsă concordanţă cu indicatorii celorlalte planuri financiare. Coordonarea şi interacţiunea dintre planul naţional unic şi bugetul statului se materializează şi asigură realizarea obiectivelor înscrise în planul naţional unic, a veniturilor şi cheltuielilor bugetare şi a acţiunilor social-culturale. Bugetul statului contribuie la funcţionarea întregului sistem de planuri financiare şi coordonează toate planurile financiare cu planul naţional unic, pe baza cerinţelor legii dezvoltării planice, proporţionale a economiei naţionale, ale legii valorii şi ale celorlalte legi economice. Ca plan financiar principal al statului, bugetul ocupă locul central în sistemul planurilor financiare, are legături reciproce cu planul naţional unic cu care este corelat şi pe care îl influenţează în mod activ, are caracter de directivă obligatorie pentru toate organele economice şi financiare, stabilind obligaţiile unităţilor economice de stat şi cooperatiste etc. faţă de stat, precum şi obligaţiile statului faţă de aceste unităţi, instituţii etc. *b) Anualitatea,* principiu ce rezultă din însăşi legea pentru adoptarea bugetului statului. La expirarea perioadei de un an funcţiile sale încetează pentru a da loc aplicării bugetului anului următor. În ţara noastră anul bugetar corespunde cu anul economic (calendaristic) (exerciţiul bugetar începe la 1 ian. şi se sfîrşeşte la 31 dec. al aceluiaşi an). Elaborarea şi executarea bugetului pe o perioadă de un an şi în concordanţă cu obiec-

tivele planului național unic pe anul respectiv exprimă coordonarea și interacțiunea dintre buget și planul național unic și corespunde defalcării anuale a sarcinilor înscrise în planul național unic. Veniturile bugetului anului curent neîncasate pînă la 31 dec. devin venituri ale bugetului anului următor. *c) Echilibrarea* este principiul fundamental rezultat din necesitatea înfăptuirii unei juste planificări bugetare pe baza cerințelor legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, care reclamă stabilirea unor proporții juste între veniturile și cheltuielile bugetare, de care depinde însăși realizarea planului național unic. Într-o economie planificată se impune menținerea unui echilibru nu numai între veniturile și cheltuielile bugetului de stat în ansamblu, ci și pe fiecare fel de buget (republican, al asigurărilor sociale, locale). Sprijinită pe o economie planificată, echilibrarea presupune o judicioasă repartizare a cheltuielilor și veniturilor între verigile sistemului bugetar, o coordonare multilaterală a planurilor financiare atît între ele, cît și cu bugetul statului și a acestuia cu planul național unic. Veniturile prevăzute în buget constituie limite minime, iar cheltuielile reprezintă limite maxime. Elaborarea echilibrată a bugetului de stat, executarea și încheierea lui excedentară sînt rezultatul existenței bazei proprii de venituri — economia socialistă —, sînt consecința caracterului productiv al majorității cheltuielilor, precum și rezultatul încasării și cheltuirii planificate, raționale a tuturor resurselor bugetare. Excedentele bugetare demonstrează că economia noastră națională este sănătoasă, se dezvoltă planificat în ritm înalt și multilateral. Echilibrarea bugetului statului se obține nu numai prin egalitatea dintre venituri și cheltuieli, ci și prin elaborarea bugetului cu prevederea de la început a unor rezerve specifice bugetului socialist. Rezervele bugetare se prevăd atît în bugetul republican cît și în bugetele județelor și al municipiului București și au menirea să facă față unor cheltuieli neprevăzute, impuse de calamități ale naturii, să acopere unele cheltuieli urgente și neplanificate de la începutul anului, survenite în cursul executării bugetului, să acopere unele goluri temporare de resurse bugetare la consiliile populare, să asigure balansarea veniturilor și a cheltuielilor fiecărei verigi bugetare în tot timpul executării bugetului statului etc. *d) Universalitatea*, principiu potrivit căruia în bugetul republican și, respectiv, în bugetele locale se cuprind toate veniturile și cheltuielile ce li se cuvin în conformitate cu legislația financiară în vigoare, cu respectarea cerințelor autogestiunii economico-financiare și cu rămînerea la instituțiile bugetare a unor venituri realizate de acestea, în vederea autofinanțării. *e) Unitatea*, principiu potrivit căruia veniturile și cheltuielile din fiecare verigă a sistemului bugetar se concentrează ierarhic, pînă la obținerea bugetului de stat. *f) Publicitatea*, principiu potrivit căruia bugetul statului este publicat în Buletinul Oficial și în presa centrală și locală pentru ca fiecare cetățean să poată lua cunoștință de conținutul lui. La baza planificării bugetare se află și alte principii comune cu cele ale planificării economico-sociale, cum sînt: *caracterul partinic și științific al planificării, centralismul democratic, munca și conducerea colectivă, realitatea planurilor, regimul de economii și ridicarea eficienței economico-sociale* etc. → și *principiile planificării financiare*.

PRINCIPIILE PLANIFICĂRII CIRCULAȚIEI BANILOR, → **PRINCIPIILE PLANIFICĂRII FINANCIARE.**

PRINCIPIILE PLANIFICĂRII CREDITELOR, → **PRINCIPIILE PLANIFICĂRII FINANCIARE.**

PRINCIPIILE PLANIFICĂRII FINANCIARE, norme, reguli care stau la baza *planificării financiare* (→) și anume: *a) Caracterul partinic și științific al planurilor.* Elaborarea și executarea tuturor planurilor financiare se efectuează cu respectarea necondiționată a directivelor Partidului Comunist Român și a hotărîrilor Consiliului de Miniștri. Caracterul partinic imprimă planurilor financiare poziția clasei mun-

citoare aliată cu țărănimea cooperatistă și cu ceilalți oameni ai muncii în domeniul financiar, dînd acestor planuri un caracter mobilizator. Planificarea financiară trebuie să se bazeze pe un sistem informațional elaborat în mod științific, care să facă posibilă cunoașterea obiectivă a realităților, a legităților societății și să asigure folosirea metodelor moderne de analiză și decizie. *b) Politica națională marxist-leninistă a Partidului Comunist Român și a statului socialist român.* Planurile financiare sînt în așa fel elaborate, aprobate și executate, încît trebuie să contribuie la dezvoltarea planificată și armonioasă a tuturor județelor, municipiilor, orașelor și comunelor țării, precum și la înfăptuirea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor țării, fără nici un fel de discriminare. *c) Centralismul democratic. d) Participarea largă a maselor populare la elaborarea și executarea planurilor financiare. e) Munca și conducerea colectivă*, potrivit căruia în întreaga muncă de planificare economico-financiară se folosesc forme și metode care permit, la toate nivelurile, fructificarea experienței și priceperii colectivelor formate din cei mai buni specialiști și, deci, adoptarea unor decizii optime. *f) Universalitatea* constă în cuprinderea în planurile financiare ale întreprinderilor de stat, centralelor economice, cooperativelor agricole de producție, în bugetul statului și în celelalte planuri financiare, a tuturor veniturilor și cheltuielilor din raza lor de acțiune, adică a tuturor veniturilor și cheltuielilor care sînt de competența lor. *g) Unitatea*, principiu potrivit căruia toate planurile financiare sînt corelate între ele și, totodată, coordonate cu bugetul statului; în același timp, fiecare plan financiar trebuie să fie coordonat cu planul de producție respectiv. La rîndul lor, bugetele de venituri și cheltuieli ale ministerelor, departamentelor, centralelor economice etc. și bugetul statului, sînt corelate cu planul național unic. Unitatea planificării financiare este dată de caracterul unitar al planului național unic, de proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, de unitatea bazei politice a statului socialist, precum și de unitatea normelor juridice financiare. *h) Echilibrarea planurilor financiare.* Toate planurile financiare sînt astfel elaborate încît să se asigure cel puțin egalitatea dintre venituri și cheltuieli. Fără echilibrarea planurilor financiare nu se poate asigura realizarea planului național unic. Echilibrarea nu înseamnă însă elaborarea planurilor numai cu egalitatea dintre venituri și cheltuieli, ci și cu prevederea anumitor rezerve specifice economiei socialiste, care se utilizează în cazuri de calamități ale naturii, accidente, ivirea unor acțiuni neprevăzute etc. *i) Realitatea*, care reclamă ca planurile financiare să fie elaborate pe baza unor metode științifice ori cu luarea în considerare a experienței anilor precedenți, sarcinile din anul de plan și situația concretă din fiecare unitate economică, instituție și ramură economică. *j) Regimul sever de economii*, principiu care asigură folosirea judicioasă a tuturor resurselor materiale, de muncă și bănești, în unitățile socialiste și ramurile economiei naționale. *k) Controlul* este un principiu ce decurge din rolul activ al planificării financiare în economia națională, iar prin exercitarea lui se asigură respectarea și întărirea disciplinei economico-financiare.

PRINCIPIILE SISTEMULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE, norme, reguli de organizare, conducere și înfăptuire a ocrotirii oamenilor muncii prin sistemul asigurărilor sociale, care reflectă democratismul larg socialist, umanismul acestor asigurări și superioritatea lor față de cele capitaliste și anume: *a) Cuprinderea în asigurările sociale a întregului personal muncitor din unitățile de stat, a cooperatorilor, a țăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate, a avocaților, a slujitorilor cultelor, a tuturor pensionarilor și a membrilor lor de familie.* Cu privire la acest principiu, încă în rezoluția Plenarei Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 22—24 dec. 1948 s-a prevăzut că: „Este necesar ca asigurările sociale să se extindă asupra tuturor categoriilor de salariați, inclusiv salariații agricoli". Practic, astăzi, toți cetățenii activi ai țării, pensionarii și membrii lor de familie sînt ocrotiți prin asigurările sociale. *b) Cetățenii sînt ocrotiți în toate cazurile și pentru*

toată perioada de pierdere a capacității de muncă, iar mamele se bucură și de ocrotire socială deosebită în caz de sarcină și lehuzie, cînd au copii mici bolnavi etc. *c) Toate categoriile de persoane menționate mai sus sînt scutite de plata contribuției pentru asigurările sociale.* Fondurile asigurărilor sociale se constituie pe seama contribuțiilor plătite de către unitățile de stat și cooperatiste, precum și din contribuția persoanelor care folosesc personal casnic sau personal de îngrijire a blocurilor de locatari. Cu privire la acest principiu, rezoluția Plenarei Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 22—24 dec. 1948 prevede: „Salariații trebuie complet eliberați de obligația de a cotiza pentru asigurările sociale". Personalul muncitor din unitățile de stat și membrii cooperatori plătesc doar o contribuție minimă lunară pe baza căreia la pensionare — pe lîngă pensia de bază — beneficiază și de pensia suplimentară. *d) Cetățenii sînt ocrotiți prin asigurările sociale în concordanță cu cerințele legii economice a repartiției după muncă* (cantitatea, calitatea, importanța socială și rezultatele muncii prestate). *e) Ocrotirea cetățenilor se face în concordanță cu cerințele eticii și echității socialiste*, ceea ce înseamnă că pensiile și celelalte forme de ocrotire sînt reglementate și acordate în concordanță cu contribuția adusă de fiecare om al muncii la dezvoltarea generală a societății noastre, urmărindu-se concomitent realizarea unui raport echitabil între veniturile ce provin din retribuție și cele din pensie, raport menit să asigure în continuare stimularea persoanelor care lucrează efectiv în diferite sectoare de activitate ale producției materiale, în domeniul social-cultural etc. De asemenea, se urmărește realizarea unor proporții echitabile între pensiile mici și cele mari, au loc trimiteri la tratament în mod gratuit a pensionarilor cu pensii mai mici, trimiteri gratuite la odihnă a copiilor din familiile cu mulți copii etc. *f) Asigurările sociale se înfăptuiesc de către înșiși oamenii muncii prin organe proprii și organizații competente.* → *și pensia de bază; pensia suplimentară; sistemul asigurărilor sociale.*

PRINCIPIUL COINTERESĂRII MATERIALE, trăsătură principală a autogestiunii economico-financiare care urmărește mobilizarea și folosirea cît mai eficientă a resurselor materiale, de muncă și bănești, în vederea satisfacerii tot mai complete a cerințelor materiale și spirituale ale membrilor societății, prin îmbinarea intereselor personale cu cele generale ale societății. Unitățile economice sînt stimulate să-și îmbunătățească continuu activitatea, să reducă costurile de producție, să asigure permanent o calitate superioară produselor, să ia măsuri eficiente de creștere a productivității muncii etc., astfel încît să-și poată compensa cheltuielile din venituri proprii și să realizeze acumulări bănești cît mai mari și cu deosebite beneficii, din care o parte să rămînă la dispoziția lor. Creditele acordate în condiții avantajoase constituie un alt stimulent pentru unitățile socialiste. Stimularea unităților economice și a colectivelor lor de oameni ai muncii se realizează prin aplicarea judicioasă a principiului repartiției după muncă; îmbunătățirea sistemului de retribuire — îndeosebi prin creșterea rolului retribuției tarifare —, prin participarea personalului muncitor la beneficii, acordarea de premii în cursul anului, sistemul de prețuri, îmbunătățirea repartizării beneficiului între întreprinderi, centrale și bugetul statului. Aplicarea **p.c.m.** în retribuirea după muncă constituie o cale eficientă de creștere continuă a producției, un mijloc de organizare superioară a muncii, pentru ridicarea nivelului de trai al poporului. → *și fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii.*

PRISOS DE MIJLOACE CIRCULANTE, parte de mijloace circulante care apare în momentul cînd normativul de la finele anului de bază este mai mare decît normativul anului de plan, ceea ce înseamnă că întreprinderea are nevoie, în anul

de plan, de mai puține mijloace circulante decît în anul precedent. **P. de m.c.** se determină după formula:
în care:

$$Pr\ Mc = N_b - N_{pl},$$

$Pr\ Mc$ = prisosul de mijloace circulante;
N_b = normativul de la finele anului de bază;
N_{pl} = normativul anului de plan.
În mod obișnuit, **p. de m.c.** este o consecință a creșterii vitezei lor de rotație. Uneori, viteza de rotație a mijloacelor circulante crește atît de mult încît întreprinderea poate să realizeze sarcini de producție mai mari ca în anul anterior cu un normativ mai mic decît acela pe care l-a avut în acel an. În cazuri rare, în urma restrîngerii activității întreprinderii poate apărea prisos de mijloace circulante. **P. de m.c.** rezultat se prelevă pentru redistribuirea la nivelul centralelor industriale sau ministerelor, fiind utilizate la rambursarea creditelor bancare acordate pentru creșterea planificată a mijloacelor circulante. Dacă la nivelul ministerului, prisosul depășește necesitățile privind rambursarea creditelor bancare acordate pentru acoperirea creșterilor de mijloace circulante proprii, diferența se pune la dispoziția centralelor economice de la care a provenit prisosul în vederea formării fondului de rezervă. Ceea ce rămîne, după formarea acestui fond, se prelevă la bugetul republican sau local, în funcție de subordonarea întreprinderii industriale respective.

PROBABILITATE DE DAUNE, frecvență, posibilitate de producere a daunelor ca urmare a declanșării și ivirii accidentelor etc. **P. de d.** se determină folosindu-se datele evidenței statistice pe o perioadă cît mai îndelungată de timp, efectuîndu-se calcule de probabilitate pentru a se determina frecvența și intensitatea daunelor provocate de anumite riscuri. Valorile înregistrate sînt cuprinse între 0 și 1. Dacă probabilitatea este 1, producerea evenimentului este sigură, iar în cazul cînd probabilitatea este 0 survenirea evenimentului este imposibilă. Probabilitatea producerii unui eveniment se exprimă sub forma unei fracții; numărătorul arată numărul cazurilor producătoare de daune (în care scop se folosesc datele statisticii pe o perioadă de timp expirată), iar numitorul arată numărul total al cazurilor (evenimentelor) asemănătoare, posibile. În practica asigurărilor, prin **p. de d.** se stabilește mărimea răspunderii asigurătorului și cuantumul primelor de asigurare. → și *risc.*

PROBABILITATE DE MOARTE, posibilitatea ca o persoană luată la întîmplare dintr-o grupă suficient de mare de persoane în vîrstă de x ani, să decedeze între x și $x + 1$ ani. **P. de m.** se folosește în asigurările de persoane. → și *tabele de mortalitate.*

PROBABILITATE DE SUPRAVIEȚUIRE, număr mediu de persoane din numărul de persoane luat inițial în calcul, care poate ajunge să împlinească vîrsta de x ani. **P. de s.** se folosește în asigurările de persoane. → și *tabele de mortalitate.*

PROBABILITATE DE VIAȚĂ, posibilitatea ca o persoană luată la întîmplare dintr-o grupă numeroasă de persoane în vîrstă de x ani să împlinească vîrsta de $x + 1$ ani. **P. de v.** se folosește în asigurările de persoane. → și *tabele de mortalitate.*

PROCENT, atît la sută sau din sută; suma pe care debitorul o plătește creditorului — de regulă stabilită pe an —, la 100 unități bănești primite sub formă de împrumut. ◇ **P. de decontare a polițelor,** p. încasat de către băncile capitaliste pentru decontarea polițelor. → și *decontarea polițelor.*

PROCES BUGETAR, activitate a organelor de stat, reglementată de lege, care cuprinde elaborarea, examinarea, aprobarea, executarea și încheierea bugetului

de stat. Conținutul și organizarea procesului bugetar sînt determinate de natura orînduirii social-economice. În *capitalism*, **p.b.** contribuie practic la repartizarea venitului național în favoarea claselor exploatatoare; în condițiile capitalismului neexistînd o bază stabilă pentru determinarea veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat. Metodele capitaliste de elaborare a bugetului permit numai o determinare cu aproximație a veniturilor și cheltuielilor bugetului anului în curs, plecîndu-se de la experiența financiară a anilor precedenți. În *socialism*, **p.b.** are o legătură organică cu planul național unic de dezvoltare economico-socială, veniturile și cheltuielile se determină pe bază de plan, folosindu-se în acest scop metode științifice de planificare bugetară, ceea ce îi conferă bugetului de stat un caracter real, echilibrat și stabil.

PROCES-VERBAL DE CONSTATARE A DAUNELOR ÎN ASIGURĂRI, document ce se întocmește în cel mai scurt timp de la producerea riscului asigurat, în vederea stabilirii și plății despăgubirii de asigurare; el se elaborează în prezența asiguratului, cu participarea unor reprezentanți ai comitetelor executive ale consiliilor populare, martori etc.

PROCES-VERBAL DE CONTROL (DE BAZĂ), document principal ce se încheie de către organele de control, care conține introducerea, cuprinsul și încheierea unde se consemnează întreaga activitate controlată. **P.-v.** de **c.** (de **b.**) cuprinde: unitatea controlată, forul superior de care aparține, organele de control, perioada controlată, obiectul controlului, operațiile și documentele verificate, lipsurile constatate, actele normative care au fost încălcate, pagubele provocate avutului obștesc sau alte consecințe negative în activitatea unității controlate, cauzele care au determinat asemenea deficiențe, consecințele economice și financiare ale deficiențelor constatate, numele, prenumele și funcția persoanelor vinovate, eventualele obiecții ale persoanelor controlate, măsurile care trebuie luate operativ pentru remedierea deficiențelor, timpul în care se vor soluționa problemele, sarcinile și măsurile ce trebuie luate pentru îmbunătățirea activității, termenele de realizare, persoanele care le vor întreprinde etc. Constatările consemnate în procesul-verbal se analizează și se prelucrează împreună cu conducerea unității controlate, cu comitetul de partid, cu organele sindicale. În cazul cînd conducerea unității este de acord cu constatările făcute, ea semnează procesul-verbal; dacă are de făcut obiecțiuni la conținutul și la concluziile lui, atunci ea are obligația să le formuleze în scris, fie direct pe procesul-verbal, fie separat și să i se anexeze. La **p.-v.** de **c.** se anexează diferite acte de control, cum sînt: declarația gestionarului, sesizări, inventare de control, procese-verbale de răspundere materială (penală); note de constatare, note explicative.

PROCES-VERBAL DE VERIFICARE, document ce se întocmește de către șeful circumscripției (serviciului) financiare și inspectorul șef de impozite în care se cuprind toate datele constatate pe teren, necesare calculării venitului impozabil și a impozitului anual datorat de un meseriaș care lucrează pe cont propriu, liber profesionist etc.

PROCES-VERBAL PARȚIAL DE CONTROL, document ce se încheie de către organele de control pentru o problemă sau o gestiune, cînd se constată pagube aduse avutului poporului (lipsuri în gestiune, plăți nelegale de retribuții, plusuri nejustificate etc.) și care urmează, de regulă, o procedură deosebită de valorificare. Cînd nu se constată abateri grave nu se mai încheie acest document, ci numai procesul-verbal de bază. În **p.-v.p.** de **c.** referitoare la răspunderile materiale se arată cuantumul pagubelor, persoanele vinovate etc. Dacă lipsurile și abaterile constatate au caracter infracțional, procesul-verbal respectiv se înaintează

organelor penale pentru continuarea cercetărilor. → și *proces-verbal de control (de bază)*.

PROCURĂ, împuternicire scrisă, legalizată, prin care o persoană fizică (mandantul), împuternicește o altă persoană fizică (procurist sau mandatar) să o reprezinte și să acționeze în numele său, să încheie anumite acte, convenții, să ridice o sumă de bani etc. Procuristul semnează în aceste operații, adăugînd la semnătura sa mențiunea „prin procură". **P.** poate fi *unică*, cînd se eliberează pentru efectuarea unei singure operațiuni; *generală*, dacă se eliberează pentru efectuarea mai multor operații decurgînd, spre exemplu, din administrarea unor bunuri și *specială*, dacă se eliberează pentru efectuarea operațiunilor de același fel.

PRODUCTIVITATEA MUNCII 1. Cantitatea de valori de întrebuințare create de munca vie într-o unitate de timp (oră, zi, săptămînă, lună etc.). **2.** Eficiența cu care este cheltuită o anumită cantitate de muncă în procesul de producție. **3.** Indicator de bază cu ajutorul căruia se comensurează eficiența economică a viitoarelor investiții. **P.m.** se poate determina ca raport între valoarea producției create într-o anumită perioadă de timp și numărul lucrătorilor. Exprimînd eficiența, **p.m.** este determinată, de îndemînarea muncitorilor, de gradul de dezvoltare al științei și aplicabilității sale tehnologice, de complexitatea socială a procesului de producție, de volumul și eficacitatea mijloacelor de producție, precum și de condițiile naturale. Calculul **p.m.** se face după una din următoarele metode: *a) Metoda unităților valorice*, care constă în împărțirea producției globale în prețuri de producție sau de livrare, la numărul de muncitori calculat ca necesar. Prezintă inconvenientul că permite cheltuirea unui fond de retribuții mai mic sau mai mare, fără ca aceasta să fie determinată de schimbarea volumului de muncă și nu oglindește just dinamica **p.m.** în cazul unei producții variate sau al trecerii de la materii prime ieftine la materii prime scumpe sau invers, schimburile intervenite în cooperarea cu alte întreprinderi etc. În toate aceste cazuri, volumul de muncă rămîne neschimbat. Are însă avantajul că face posibilă prezentarea în expresie generalizată a oricărui fel de producție ce se poate fabrica de o întreprindere. *b) Metoda unităților naturale*, care constă în raportarea cantității producției fabricate, exprimată în etalon natural (producției fizice), la efectivul scriptic mediu de muncitori. *c) Metoda unităților de muncă* constă în raportarea timpului consumat în perioada de evidență pentru fabricarea producției, exprimat în om-zile, la efectivul mediu al lucrătorilor din aceeași perioadă. **P.m.** este influențată de următorii factori: mecanizarea și îmbunătățirea folosirii utilajului și sculelor; creșterea sau reducerea rebuturilor la semifabricate și produse finite; schimbarea procesului tehnologic prin organizarea rațională a utilajului în ordinea fluxului tehnologic și prin introducerea tehnicii noi; schimbarea duratei de lucru prin îmbunătățirea condițiilor de muncă; mărirea zilei de muncă și a numărului de schimburi; raportul dintre muncitorii productivi și cei auxiliari; sistemul de retribuire și ridicarea calificării profesionale. Creșterea productivității muncii înseamnă micșorarea consumului de muncă vie pe unitatea de produs sau sporirea numărului de produse create în cursul unei perioade de timp determinate.

PRODUCȚIE 1. Activitatea desfășurată în cadrul procesului reproducției sociale în scopul transformării și schimbării formei materialelor din natură pentru adaptarea lor nevoilor de existență și de dezvoltare a societății umane. **2.** Totalitatea produselor obținute într-un anumit sector de activitate, într-o perioadă de timp determinată (de exemplu, producție agricolă, industrială, minieră etc.). Producția, ca proces, din punct de vedere tehnico-economic are o *latură tehnică*, studiată de științele naturii și cele tehnice și o *latură socială*, respectiv relațiile economice ce se stabilesc între oameni și care sînt studiate de economia politică. Comparti-

mentul financiar-contabil din întreprindere înregistrează cheltuielile ocazionate de fabricarea produselor, stabilește costurile produselor obținute și analizează eficiența economică într-o perioadă dată.

PRODUCȚIE AGRICOLĂ, activitatea desfășurată pentru creșterea plantelor și animalelor sub acțiunea forței de muncă, a mijloacelor de producție și a mediului înconjurător (factorii pedologici, climaterici și biologici). Principalul mijloc de **p.a.** este *pămîntul*, la care se adaugă în ordine materialele (semințele, puieții, animalele tinere etc.), a cărui perioadă de producție este de lungă durată, din care cauză ea are un caracter sezonier. În practică se deosebesc: *producția a. de bază* (producție vegetală, producție animală și producție industrială), *producție ajutătoare* sau *auxiliară* (producția atelierelor de reparații, a animalelor de tracțiune, a uzinei electrice, a autotransporturilor, a tractoarelor și mașinilor agricole etc., toate acestea ajutînd la obținerea producției de bază) și *producția anexă* sau de *prelucrare* (producția uscătoriilor de fructe, a secțiilor de prelucrarea laptelui, a legumelor, strugurilor etc.).

PRODUCȚIE FINITĂ, produsele a căror fabricare a fost complet terminată, au fost verificate și recepționate de controlul tehnic de calitate al întreprinderii și au fost găsite corespunzătoare standardelor. În **p.f.** se cuprind atît produsele a căror fabricare a fost încheiată, cît și produsele care urmează să mai fie prelucrate în alte unități economice. Produsele care nu au standardele stabilite trebuie să corespundă condițiilor prevăzute în contractele economice ale întreprinderii și să fie recepționate de client. Neîndeplinirea acestor condiții atrage după sine includerea în grupa *producție neterminată* (→).

PRODUCȚIE FIZICĂ 1. Totalitatea bunurilor exprimate în unități de măsură naturale, produse de o unitate economică într-o anumită perioadă de timp în sortimentele și asortimentul stabilite. **2.** Indicator important stabilit pe baza hotărîrilor Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—23 martie 1978, cu ajutorul căruia se apreciază cantitativ și calitativ activitatea unităților economice. → și *producție netă*.

PRODUCȚIE GLOBALĂ, indicator general care cuprinde volumul întregii producții a întreprinderii, *incluzînd produsele finite*, la care se adaugă semifabricatele din producție proprie livrate în afara întreprinderii, lucrările cu caracter industrial, diferența dintre soldul semifabricatelor din producție proprie la sfîrșitul perioadei de gestiune și cel de la începutul acestei perioade, diferența dintre soldul producției neterminate la sfîrșitul perioadei și cel de la începutul ei, servicii etc. evaluate în prețuri de livrare. **P.g.** nu cuprinde întreaga producție neterminată existentă la sfîrșitul perioadei de gestiune, ci numai diferența dintre producția neterminată la sfîrșitul lunii și aceea de la începutul lunii. Această diferență poate fi în plus sau în minus, din care cauză ea se adaugă sau se scade în calculul **p.g.** Se poate adăuga în cazul în care producția neterminată la finele lunii este mai mare decît aceea de la începutul lunii și se scade, în caz contrar. **P.g.** este indicatorul prin care se determină producția *marfă*, creșterea sau micșorarea producției neterminate, precum și producția de scule, dispozitive și verificatoare (SDV), din producția proprie a întreprinderii. Ea exprimă, în condițiile evaluării bănești, rezultatul total, direct și util al activității industrial-productive a întreprinderii, sintetizînd consumul de muncă vie și materializată pe o anumită perioadă de timp. Indicatorul **p.g.** stimulează practicarea unor consumuri mari la materialele scumpe, urmărindu-se obținerea de valori generale mari și nu crearea unevalori noi prin munca desfășurată de personalul muncitor al întreprinderii. **P.g.** exprimă o anumită latură a activității întreprinderilor; ea cuprinde și valoarea

materiilor prime, materialelor etc., ceea ce înseamnă că, de fapt, cu cît consumurile acestora sînt mai mari şi mai scumpe, cu atît şi valoarea **p.g.** este mai mare. În consecinţă, **p.g.** nu stimulează reducerea consumurilor, aplicarea regimului strict de economii şi sporirea valorii nou create. Neevidenţiind just efortul propriu al întreprinderii, **p.g.** nu mai este indicator principal de apreciere a rezultatelor activităţii întreprinderii, acest rol este astăzi îndeplinit de indicatorul *producţie netă* (→).

PRODUCŢIE MARFĂ, indicator sintetic de bază care exprimă valoric, de regulă în preţuri curente, volumul producţiei finite destinată vînzării, lucrările de investiţii, producţia secţiilor anexe pentru nevoile neproductive ale întreprinderii, serviciile prestate terţilor sau însăşi întreprinderii în scopuri neproductive sau sectorului de investiţii. Nu se cuprind în **p.m.** produsele incomplete sau necorespunzătoare standardelor, rebuturile (inclusiv cele care se pot vinde), deşeurile care pot fi vîndute, lucrările de proiectare, de cercetări ştiinţifice şi alte lucrări cu caracter neproductiv, livrate în afara întreprinderii.

PRODUCŢIE NECOMPARABILĂ, produse fabricate pentru prima dată în întreprindere, precum şi cele fabricate în anul precedent însă numai ca probă (prototip).

PRODUCŢIE NEINDUSTRIALĂ, p. care nu are caracter industrial şi este independentă de **p.** de bază a întreprinderii.

PRODUCŢIE NETĂ 1. Categorie economică, expresie sintetică a muncii pentru sine şi a muncii pentru societate. **2.** Indicator sintetic de eficienţă, de plan, expresiv şi mobilizator introdus prin noul mecanism economico-financiar, care măsoară consumul de muncă vie, exprimînd exact efortul propriu al unei întreprinderi, centrale, ramuri economice la crearea venitului naţional, cerinţă fundamentală pentru dezvoltarea rapidă a economiei naţionale. Exprimînd aportul întreprinderii la crearea venitului naţional, la dezvoltarea şi întărirea economiei naţionale, **p.n.** sintetizează şi evidenţiază folosirea eficientă a mijloacelor materiale, respectiv reducerea cheltuielilor materiale de producţie care influenţează direct mărimea venitului naţional. **3.** Valoarea nou creată într-o unitate productivă exprimată în preţuri de producţie curente. Spre deosebire de *producţia globală* (→) sau *producţia marfă* (→), **p.n.** cuprinde numai produsul nou creat sub forma produsului pentru societate şi a produsului pentru sine. Exprimat valoric, indicatorul **p.n.** cuprinde: prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea nou creată în vederea alimentării fondului de dezvoltare a societăţii, retribuţiile de bază şi suplimentare ale personalului muncitor şi alte drepturi ale oamenilor muncii, cheltuielile pentru cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi pentru introducerea tehnicii noi, cheltuielile generale exclusiv cele materiale, impozitul pe fondul de retribuire, contribuţii pentru asigurările sociale, diferite impozite şi taxe; alte cheltuieli cu munca vie, cheltuieli de deplasare, cheltuieli cu transportul oamenilor muncii, dobînzii bancare, prime de asigurare şi beneficiul net. **P.n.** se obţine prin scăderea cheltuielilor materiale (materii prime, materiale de bază şi auxiliare, combustibil, energie, apă, amortizarea mijloacelor fixe etc.) din producţia globală sau prin însumarea elementelor sale componente menţionate mai sus. Creşterea **p.n.** se poate obţine pe căile sporirii producţiei globale (utilizarea raţională şi completă a capacităţilor de producţie, utilizarea judicioasă a forţei de muncă, îmbunătăţirea structurii sortimentelor şi asortimentului, creşterea producţiei fizice etc.) şi a reducerii cheltuielilor materiale (reducerea cheltuielilor care constituie amortizarea mijloacelor fixe pe unitatea de produs, reducerea normelor de consum specific, reducerea consumului de materii prime, materiale, combustibili, energie, reciclarea şi refolosirea materialelor, utilizarea diferiţilor înlocuitori etc.). **P.n.** îndeplineşte următoarele

funcții: instrument de cuantificarea sarcinilor de plan și de apreciere a rezultatelor economico-financiare la nivel de întreprindere, centrală și ramură economică; factor de stimulare a creșterii economice; indicator de comensurare a productivității muncii sociale; pîrghie economico-financiară; criteriu de decizie economică; indicator de calculare a fondului de retribuire, sursă de acordare și de creștere a retribuțiilor personalului muncitor; indicator de eficiență calculat la 1 000 lei fonduri fixe. Principalele valențe ale indicatorului **p.n.** sînt: exprimă concret aportul efectiv al fiecărui colectiv de lucrători la realizarea producției industriale și orientarea spre fabricarea de produse cu un grad înalt de prelucrare și cu cheltuieli materiale reduse; elimină influențele negative determinate de circulația artificială nejustificată a unor produse, semifabricate etc., precum și cele generate de schimbările intervenite în gradul de integrare a producției prin adîncirea specializării; stimulează reducerea consumurilor de materii prime, materiale, energie, prin faptul că nivelul de îndeplinire a **p.n.** este direct influențat de gospodărirea resurselor materiale; înlesnește calcularea unor indicatori de eficiență mai concludenți decît în cazul producției globale datorită eliminării din calcul a cheltuielilor de muncă trecută. **P.n.** este principalul instrument al noului mecanism economico-financiar, principala pîrghie de orientare a întregii activități economice spre o eficiență maximă, de accentuare a laturilor intensive ale reproducției lărgite. În lipsa unui control economico-financiar eficient, indicatorul **p.n.** poate conduce la menținerea în fabricație sau fabricarea unor produse cu manoperă ridicată, scumpă.

PRODUCȚIE NETERMINATĂ, producție care nu a parcurs în întregime, pînă în momentul inventarierii de la sfîrșitul lunii, un ciclu sau o fază anumită de fabricație, potrivit procesului tehnologic al producției, precum și acele produse care, deși au fost terminate, nu au trecut însă toate probele de recepționare tehnică sau nu au fost completate cu toate piesele și accesoriile. În **p.n.** se cuprind: materiile prime aflate în curs de fabricație care, la sfîrșit de lună se află pe sau în mașină (de exemplu, oțelul aflat în procesul de elaborare, piesele care se lucrează la strung sau mașina care se află pe banda rulantă etc.). Se consideră **p.n.** acele materiale care la inventariere se constată că au parcurs o parte din procesul tehnologic prevăzut. O astfel de producție nu a fost nici recepționată și nici nu i s-au întocmit acte de depozitare. Ea se poate afla în secție în momentul inventarierii, depozitată provizoriu în magazia secției sau în secția următoare ori se poate afla în afara întreprinderii în vederea montării la client. De asemenea, se consideră **p.n.** producția aflată în stadiul de probă conform clauzelor contractuale. Nu se consideră **p.n.** comenzile anulate și nici cele întrerupte. Importanța pe care o prezintă stabilirea justă a **p.n.** în ce privește indicatorii economici ai activității întreprinderii a impus organizarea și ținerea unei evidențe operative exacte a existenței și mișcării unei asemenea producții în cadrul secțiilor de fabricație. Din datele evidenței operative privind **p.n.** se stabilesc elementele pe baza cărora se pot lua măsuri privind deficiențele organizatorice, tehnice și financiare, care împiedică ritmul de desfășurare normală, potrivit planului producției neterminate. Se știe că soldul și structura **p.n.** constituie elementele de bază ale indicelui de realizare a producției globale. Pentru a răspunde sarcinilor, evidența operativă trebuie să fie astfel organizată încît să facă posibilă oglindirea rezultatelor intermediare și succesive ale procesului de producție, atît din punct de vedere valoric, în cadrul sarcinii de reducere a costurilor, cît și din punct de vedere al circuitului mijloacelor circulante respective. Ea trebuie să mai reflecte și corelațiile dintre soldurile **p.n.** desfășurate pe produse și loturi, în raport cu planificarea respectivă. Evidența operativă se ține după procedeul de itinerar (de marșrut) pentru **p.n.** în cazul fabricației succesive (producția individuală, de serie mică și în loturi mari), precum și în cazul fabricației care nu necesită volum mare de muncă, cum ar fi fabricarea de piese mici. În astfel de cazuri se folosește fișa

de însoțire, întocmită pe baza fișei tehnologice, de la prima pînă la ultima operație. Cu ajutorul fișei de însoțire se execută: controlul tehnic de calitate, predarea pieselor la magaziile intermediare, calcularea cantităților și stabilirea stadiului în care se găsesc piesele (bune, rebutate, semifabricate, în curs de fabricare sau montare etc.), precum și calcularea costurilor de producție. În cazul fabricației paralel succesive (producția de serie mare și cu volum mare de muncă), în care predarea pieselor pentru continuarea prelucrării lor se face în mai multe partizi, evidența se ține pe totalitatea pieselor prelucrate de fiecare secție în parte. O evidență *separată* se *ține cu ajutorul rapoartelor de control și retribuire, pentru fabricațiile* cu ciclu închis (în secțiile în care piesele parcurg întregul complex de operații), precum și în producția pe bandă. Cheltuielile aferente **p.n.** se stabilesc prin inventarierea efectivă a producției neterminate aflate în secții, prin aprecierea tehnică a stadiului sau gradului de efectuare a operațiilor tehnologice și prin metoda contabilă, potrivit căreia aceste cheltuieli rămîn, după scăderea din totalul cheltuielilor de producție a cheltuielilor aferente produselor finite, deșeurilor, semifabricatelor înmagazinate și a rebuturilor, al căror cost se include în producția marfă. În întreprinderi, inventarierea **p.n.** și a semifabricatelor din producție proprie se efectuează periodic, de cele mai multe ori lunar, însă obligatoriu anual, înaintea întocmirii dării de seamă și a bilanțului contabil. Prin aceste inventarieri se asigură controlul asupra integrității valorilor materiale în procesul de producție, stabilirea influenței în plus sau în minus a producției neterminate asupra valorii producției globale și marfă, precum și consumurile specifice realizate, rebuturile, deșeurile, perisabilitățile etc., controlul asupra decontării retribuțiilor directe, în special a celor în acord. **P.n.** se evaluează de obicei la costul efectiv din perioada curentă sau din cea precedentă, pe articole de calculație folosite la calcularea costurilor produselor, cu excepția articolelor de calculație „Rebuturi definitive și cheltuieli de remaniere", „Compensarea uzurii instrumentelor și mecanismelor cu destinație specială", „Alte cheltuieli speciale" și „Cheltuieli de desfacere", care se includ în producția marfă. Evaluarea **p.n.** se mai poate face la costurile planificate sau la costul normativ, cînd se folosește metoda normativă. În producția vegetală, **p.n.** constă în cheltuielile de producție efectuate cu lucrările agricole de toamnă pentru producția anului viitor (ogoare, însămînțări agricole de toamnă, lucrările efectuate la vii și pomi fructiferi după ce au fost recoltați etc.). → și *normativul producției neterminate.*

PRODUS, bun material care rezultă dintr-un proces de muncă.

PRODUS FINIT, bun material a cărui fabricație s-a încheiat în unitatea economică și care corespunde *stasurilor stabilite.*

PRODUS GLOBAL 1. Totalitatea valorilor de întrebuințare obținute într-o ramură a producției materiale în decurs de un an. Însumarea **p.g.** realizat în toate ramurile producției materiale formează produsul social total. **2.** Parte componentă a produsului social total care cuprinde valoarea bunurilor create într-o ramură a producției materiale în decurs de un an, sporul de valoare creat în ramurile care constituie o continuare a procesului de producție în sfera circulației (activitatea productivă din comerț, din transportul de mărfuri și telecomunicații etc.) și serviciile cu caracter productiv (cercetarea științifică legată de producție etc.).

PRODUS INTERN BRUT (în *capitalism*), valoarea tuturor mărfurilor produse și a serviciilor prestate într-o anumită perioadă de timp, de obicei într-un an, de către o anumită națiune. Prin modul cum statistica burgheză îl calculează, **p.i.b.** cuprinde în structura sa nu numai veniturile primare, ci și veniturile derivate și uneori chiar anumite venituri fictive. **P.i.b.** se calculează în *prețuri curente* (→), în *prețuri*

de piață (→) și în prețurile „factorilor de producție". Prin scăderea sumei impozitelor indirecte din **p.i.b.**, exprimat în prețuri de piață, se obține mărimea **p.i.b.** exprimat în prețurile „factorilor de producție". Cuantumul **p.i.b.** creat de către o anumită țară capitalistă exprimă potențialul economic al țării respective, posibilitățile ei de dezvoltare, puterea ei de concurență față de alte țări, fiind folosit în diferitele analize comparative internaționale.

PRODUS NAȚIONAL BRUT (în *capitalism*), indicator macroeconomic care cuprinde produsul intern brut la care se adaugă intrările, respectiv ieșirile nete de venituri din sau spre alte țări, adică soldul relațiilor economice externe. **P.n.b.** poate fi mai mic, egal sau mai mare decît produsul intern brut și se calculează atît în *prețuri de piață* (→) cît și în prețurile factorilor de producție. → și *produs intern brut*.

PRODUS NAȚIONAL NET (în *capitalism*), indicator macroeconomic care exprimă valoarea de piață a bunurilor produse și a serviciilor prestate în decurs de un an într-o țară. **P.n.n.** se obține prin scăderea amortizării din *produsul național brut* (→) și se exprimă în *prețuri de piață* sau în prețuri ale „factorilor de producție". Statistica oficială burgheză consideră **p.n.n.** egal cu *venitul național* (→).

PRODUS NECESAR, partea din produsul social creată de lucrătorii sferei producției materiale, necesară întreținerii, instruirii și reproducției forței de muncă, atît a lucrătorilor direcți, cît și a familiilor acestora. *În societatea capitalistă*, limita maximă a **p.n.** este echivalentă cu valoarea forței de muncă și se prezintă în cea mai mare măsură sub forma salariului; clasele exploatatoare au redus mereu, pe diferite căi, la minimum **p.n.** pentru a-și mări astfel partea plusprodusului. În *orînduirea socialistă*, **p.n.** ia forma produsului pentru sine, iar mărimea sa nu mai este limitată de valoarea forței de muncă, deoarece aceasta nu mai este marfă. **P.n.** și plusprodusul aparțin poporului, iar proporțiile dintre ele asigură atît dezvoltarea rapidă, complexă și multilaterală a societății, cît și ridicarea sistematică a nivelului de trai al poporului. Mărimea **p.n.** depinde de nivelul de dezvoltare al forțelor de producție, de nivelul productivității muncii sociale, de raportul în care venitul național se împarte între fondul de dezvoltare și fondul de consum.

PRODUS PENTRU SINE (în *socialism*), parte din produsul nou creat care se repartizează lucrătorilor sferei producției materiale. **P.p.s.** îmbracă următoarele forme: retribuțiile individuale, sporuri, adaosuri, premii, gratificații, participarea personalului muncitor la beneficii etc., veniturile primite din fondurile social-culturale ale statului, veniturile în bani și în natură primite de membrii cooperatori pentru munca prestată în C.A.P., veniturile obținute din gospodăria personală, mai puțin impozitul datorat statului, veniturile obținute din fondurile social-culturale ale statului și ale cooperativelor etc.

PRODUS PENTRU SOCIETATE (în *socialism*), parte din produsul nou creat de către lucrătorii sferei producției materiale în timpul de muncă pentru societate și cedat societății în calitatea lor de producători și proprietari ai mijloacelor de producție. **P.p.s.** se prezintă sub forma prelevării pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, a impozitului pe circulația mărfurilor, a beneficiului, dobînzilor, taxei asupra terenurilor proprietate de stat etc. **P.p.s.** este folosit pentru înfăptuirea reproducției socialiste lărgite, alimentarea fondurilor social-culturale ale statului, retribuirea lucrătorilor sferei neproductive, constituirea rezervelor materiale de stat etc. → și *venit net al societății socialiste*.

PRODUS SOCIAL, totalitatea valorilor de întrebuințare (bunuri materiale și spirituale) create într-o țară într-o anumită perioadă de timp, de regulă într-un an, de către lucrătorii sferei productive. **P.s.** se realizează în procesul reproducției simple și lărgite, fiind o categorie economică ce oglindește finalitatea activității productive. Din acest punct de vedere, **p.s.** este o categorie economică ce exprimă rezultatul întregii munci sociale productive și reflectă totalitatea legăturilor complexe ce se formează în procesul diviziunii sociale a muncii între ramurile din sfera producției materiale. **P.s.** se produce și se consumă în permanență pe tot parcursul anului, ceea ce înseamnă că el nu trebuie înțeles ca o cantitate de bunuri materiale pe care societatea le-ar putea utiliza doar la sfîrșitul anului, cînd eventual le-ar repartiza pentru consumul productiv și pentru consumul individual. La finele fiecărui an există, desigur, anumite stocuri din bunurile materiale produse (mașini, materii prime, materiale, diferite bunuri de consum etc.), dar care reprezintă numai o parte a **p.s. P.s.** poate fi privit din punctul de vedere al structurii materiale, el fiind format din mijloace de producție și bunuri de consum neproductiv și din punctul de vedere al valorii sale, în componența căreia intră valoarea mijloacelor de producție consumate în procesul producției materiale și produsul nou creat (venitul național). La rîndul său, produsul nou creat este format din *produsul pentru societate* (→) și *produsul pentru sine* (→). Matematic, **p.s.** se determină ca sumă a *producției globale* (→) obținute în toate ramurile producției materiale: industrie, construcții, agricultură, silvicultură, transporturi și telecomunicații, în măsura în care acestea din urmă servesc sfera productivă etc. Dezvoltarea continuă și ascendentă a economiei naționale a creat condițiile creșterii continue a **p.s.**

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1978	1980
Produsul social (în procente)	100	186	253	414	629	1 009	1 300	1 500

Rezultă că în anul 1980 **p.s.** a crescut de 15 ori față de anul 1950, ceea ce demonstrează înregistrarea unor ritmuri de creștere dintre cele mai înalte. În 1980, producția globală industrială a țării noastre a fost de 53 de ori mai mare comparativ cu cea obținută în 1938. Aceasta confirmă că România socialistă dispune astăzi de o industrie modernă, dinamică, înzestrată cu tehnica avansată, aptă să rezolve cele mai complexe probleme ale progresului contemporan, să asigure dotarea întregii economii naționale cu mașini și utilaje de înalt randament. Dacă în anul 1938, industria contribuia cu 39%, iar agricultura cu 30,1% la crearea **p.s.**, în anul 1978 industria a contribuit cu 63,6%, agricultura cu 13,4%, construcțiile cu 10,6% etc. la crearea **p.s.**, ceea ce confirmă transformările revoluționare care au avut loc în țara noastră în anii construcției socialiste, crearea unei industrii proprii, naționale, moderne și a unei agriculturi multilaterale, de înalt randament, înzestrată cu tehnica modernă. În cincinalul 1981—1985, **p.s.** va crește într-un ritm mediu anual de 6,0—6,6%. În procesul creării **p.s.** este necesar să se respecte corelațiile planificate între sferele reproducției sociale, între sectoare, ramuri și subramuri, să se producă ceea ce este necesar și corespunde cantitativ, calitativ și pe structură. Dinamica creșterii **p.s.** și caracterul repartizării lui depind de modul de producție. Creșterea **p.s.** este influențată de: sporirea productivității muncii sociale și creșterea volumului de muncă socială depusă în ramurile producției materiale. Între **p.s.** și avuția națională există o legătură indisolubilă. Astfel, creșterea an de an a produsului social exercită o influență hotărîtoare asupra creșterii și diversificării avuției naționale, atît sub aspect cantitativ, cît și calitativ. Cu cît avuția națională este mai mare, cu atît există condiții pentru creșterea **p.s.** → și *avuție națională; venit național.*

PRODUS SOCIAL FINAL 1. Parte importantă a produsului social constituită din venitul național și din fondul de amortizare al anului dat. **2.** Totalitate a valorilor de întrebuințare finite confecționate într-o anumită perioadă de timp. **P.s.f.** cuprinde valoarea mijloacelor de muncă și a bunurilor de consum produse, valoarea stocurilor de producție existente la sfîrșitul anului și valoarea nou creată, împreună cu valoarea mijloacelor de producție preluate din anii anteriori (valoarea stocurilor de materii prime, materiale, combustibili etc. existente la începutul anului și acea parte a mijloacelor fixe care corespunde uzurii lor și care s-a transmis asupra producției). În determinarea **p.s.f.** se evită înregistrările repetate ale consumului de obiecte ale muncii, putîndu-se aprecia mai exact proporțiile dintre ramuri, efectuarea unui calcul precis al nivelului productivității muncii și asigurarea unei baze reale pentru comparațiile cu economia altor țări.

PRODUS SOCIAL PRIMAR, totalitatea valorilor de întrebuințare create de către economia națională în decurs de un an, existente înainte de participarea țării la schimburile comerciale externe. **P.s.p.** oglindește sintetic nivelul de dezvoltare economică, structura economiei, modul de utilizare a forței de muncă etc. și este condiționat, în structura și cuantumul său, de condițiile tehnice, materiale și umane ale activității de producție autohtone.

PRODUS SOCIAL SECUNDAR, totalitatea valorilor de întrebuințare create într-un an, după participarea țării la schimburile comerciale externe. **P.s.s.** oglindește gradul de participare a economiei naționale la diviziunea internațională a muncii. Structura și cuantumul său depind de cerințele interne ale consumului productiv și ale *consumului individual*.

PROFIT (în *capitalism*), forma transformată a plusvalorii; plusvaloarea obținută de capitaliști ca urmare a investirii întregului capital (constant și variabil). Transformarea plusvalorii în **p.** creează falsa impresie că plusvaloarea ar avea ca izvor întregul capital investit de către capitalist, estompîndu-se faptul că munca neplătită a muncitorului este singura sursă a plusvalorii și, prin urmare, și a **p.P.** este o categorie economică specifică modului de producție capitalist. Dacă în capitalismul premonopolist plusvaloarea îmbracă forma **p.** mijlociu, datorită formării ratei mijlocii a **p.**, în capitalismul contemporan, împărțirea **p.** după *capitalul* avansat este completată cu împărțirea **p.** după gradul de monopolizare a producției, a ramurii etc.; în aceste condiții plusvaloarea se prezintă sub forma **p.** de monopol și *plusvaloare*. ◊ **P. al fondatorului,** diferența dintre prețul acțiunilor la cursul pieței (care crește corespunzător mărimii dividendului) și prețul acțiunilor la valoarea nominală, care revine capitaliștilor acționari fondatori. Cursul acțiunilor poate crește, după ce întreprinderile intră în funcțiune și se realizează un dividend superior ratei dobînzii. → și *cursul acțiunilor*. ◊ **P. bancar,** parte a plusvalorii creată de muncitorii din sfera productivă, determinată ca diferență între cuantumul dobînzilor și comisioanelor încasate și cele de bancă, inclusiv celelalte cheltuieli pe care ea le-a efectuat. **P.b.** constituie o categorie economică ce concretizează relațiile economice dintre capitaliștii bancheri (creditori), pe de o parte, și capitaliștii întreprinzători (debitori), pe de altă parte. **P.b.** are o rată care tinde să fie egală cu rata medie a **p.** din industrie, transporturi, comerț etc., datorită migrării capitalurilor dintr-un domeniu în altul. ◊ **P. brut,** totalitatea **p.** determinată ca diferență între prețul de vînzare și cel de cumpărare al mărfurilor, diferență în care practic se cuprind și cheltuielile făcute de vînzător pentru realizarea mărfurilor. ◊ **P. comercial,** parte din plusvaloarea creată în domeniile productive, pe care capitalistul industriaș o cedează capitalistului comerciant pentru realizarea mărfurilor produse. ◊ **P. de bursă,** p. care se obține din comerțul de mărfuri și *hîrtii de valoare* (→) de la bursă. ◊ **P. industrial,** plusvaloarea creată

în sfera producției materiale și însușită de către capitalistul industriaș în funcție de cuantumul întregului capital (constant și variabil) avansat. În lupta de concurență are loc împărțirea plusvalorii între diferitele grupuri de capitaliști. Astfel, capitaliștii industriali intenționează să cedeze o parte cît mai mică din plusvaloare bancherilor, comercianților etc., în timp ce aceștia din urmă luptă ca partea lor din plusvaloare să fie cît mai mare. ◇ **P. net,** diferența între **p.** *brut* și cheltuielile efectuate cu realizarea mărfurilor, inclusiv impozitul pe venit, taxe, chirii, asigurări, salarii etc.

PROGNOZĂ, prevedere a tendințelor de dezvoltare tehnico-științifică, economică și socială în viitor, pe baza datelor din prezent și trecut. În domeniul prevederii viitorului se folosește un ansamblu de metode și tehnici bazat pe planuri, previziuni și ipoteze. Trăsăturile prognozei sînt: are un orizont mai limitat în timp decît ipotezele; se întocmesc avînd la bază metodele matematice și nu intuiția ca la ipoteze, clarifică procesul de dezvoltare, respectiv mersul probabil al evenimentelor, nu numai al unor evenimente ca în cazul ipotezelor, iar spre deosebire de plan, **p.** este o previziune a dezvoltării viitoare. În domeniul planificării economice, **p.** are următoarele sarcini principale: analiza pe baze științifice a proceselor și tendințelor economice, științifico-tehnice și sociale, a interacțiunilor obiective dintre fenomenele economice și sociale în condiții istorice concrete; determinarea situației existente și a problemelor principale ale dezvoltării economice; estimarea diferitelor tendințe pentru viitor și previziunea noilor probleme ce urmează a fi rezolvate; stabilirea principalelor alternative de dezvoltare economico-socială în perspectivă și alegerea alternativei posibile de dezvoltare și adoptarea deciziei optime. **P.** poate fi pe *termen scurt* (pînă la 3 ani), pe *termen mijlociu* (3—7 ani) și pe *termen lung* (de peste 10 ani). ◇ **P. financiară,** precizare a tendințelor de dezvoltare a potențialului financiar al economiei socialiste și a cerințelor de resurse financiare pe baza cărora se studiază gradul de realizare a echilibrului financiar și realizarea *unei eficiențe economice înalte,în condițiile diferitelor variante* ale dezvoltării economico-sociale a țării. **P.f.** este un mijloc de fundamentare științifică a planului financiar, contribuind la elaborarea direcțiilor și obiectivelor din fiecare etapă.

PROGRAMUL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN DE FĂURIRE A SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE ȘI ÎNAINTARE A ROMÂNIEI SPRE COMUNISM, Carta fundamentală teoretică, ideologică și politică a comuniștilor români, a Partidului Comunist Român, esența marxism-leninismului creator în România; document programatic unitar adoptat de Congresul al XI-lea al partidului. Programul a fost elaborat pe baza concepției materialist dialectice și istorice, plecîndu-se de la analiza aprofundată a istoriei poporului român, a luptelor de eliberare națională și socială pline de jertfe duse de masele populare, a grelelor bătălii pentru răsturnarea claselor exploatatoare și instaurarea puterii revoluționar-democratice, pentru realizarea revoluției socialiste și edificarea noii orînduiri sociale — socialismul — pe pămîntul României. Programul sintetizează experiența noastră națională, precum și experiența acumulată pe plan mondial, stabilește într-o perspectivă largă, cuprinzătoare și unitară, strategia generală și orientările tactice ale politicii interne și externe ale Partidului Comunist Român și ale statului nostru socialist, pe o perioadă de 20—25 de ani. Programul stabilește direcțiile fundamentale și obiectivele centrale ale partidului, statului și poporului pentru dezvoltarea societății noastre pe drumul socialismului, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism. Este primul Program unitar al Partidului Comunist Român, elaborat din inițiativa și cu participarea nemijlocită de o inestimabilă valoare a tovarășului secretar general Nicolae Ceaușescu, care se caracterizează prin clarviziune politică, realism,

spirit revoluționar, previziune științifică a viitorului. Programul exprimă, în același timp, experiența și înțelepciunea colectivă a Partidului Comunist Român, a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a sintetizat marea importanță națională și internațională a Programului, spunînd: „Programul dă o orientare generală științifică, marxist-leninistă, pentru întreaga activitate pe plan național și internațional a partidului și poporului nostru. El stabilește linia generală de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare pe calea comunismului în România, de participare activă a țării noastre la viața internațională, la lupta pentru transformarea, pe baze noi, a omenirii, pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, a unei lumi a păcii și colaborării între toate popoarele". Programul stabilește obiectivele fundamentale și trasează liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a țării noastre, dezvoltă creator probleme teoretice majore referitoare la rolul conducător al partidului în societatea socialistă, scoate în relief procesul legic al creșterii continue a acestui rol, dialectica evoluției raporturilor dintre partid și popor, dintre partid și stat. În vederea înfăptuirii obiectivelor dezvoltării economico-sociale, în Program se relevă obiectivele politicii industriale a partidului, a politicii agrare, ale politicii în domeniul apelor și protejării mediului înconjurător etc. Programul cuprinde principalele coordonate ale politicii investițiilor, construcțiilor, dezvoltării și perfecționării transporturilor și telecomunicațiilor, sistematizării teritoriului, orașelor și comunelor. De asemenea, stabilește orientările politicii privind creșterea produsului social și a venitului național, ale politicii de promovare a științei și progresului tehnic, ale politicii de dezvoltare economico-socială pe baza planului național unic, obiectivele politicii monetare, financiare, de credit, a prețurilor. Concomitent, Programul înfățișează politica demografică și de folosire a forței de muncă, politica partidului în domeniul învățămîntului, al pregătirii profesionale a forței de muncă, politica partidului în domeniul ridicării nivelului de trai al întregului popor. De asemenea, Programul înfățișează necesitatea promovării principiilor eticii și echității socialiste. Programul analizează multilateral rolul statului, funcțiile acestuia în perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a trecerii la comunism, procesul de dispariție a statului și trecerii treptate a atribuțiilor acestuia în competența nemijlocită a maselor populare și, de asemenea, relevă modalitățile adîncirii, lărgirii și perfecționării democrației socialiste. Programul sintetizează politica Partidului Comunist Român în problema națională, rolul istoric al națiunii, necesitatea obiectivă a întăririi națiunii și a statelor naționale în viața contemporană și în societate comunistă. Programul scoate în relief coordonatele muncii ideologice și politico-educative, principiile fundamentale ale trecerii în viitor spre societatea comunistă, prezintă într-o lumină nouă unitatea dialectică dintre politica internă și externă în construcția socialistă, relațiile dialectice dintre național și internațional, dintre progresul națiunii, al statului național, pe de o parte, și solidaritatea cu toate popoarele lumii, pe de altă parte. Programul fundamentează principiile relațiilor economice internaționale, lupta pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, colaborarea și cooperarea științifică, economică și tehnică internațională, examinează schimbările petrecute pe arena internațională, căile asigurării păcii internaționale, a dreptății naționale și sociale. Programul sintetizează în mod clar politica externă a Republicii Socialiste România, poziția internațională a Partidului Comunist Român de solidaritate frățească cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu toate popoarele și forțele sociale care se pronunță pentru dezvoltarea progresivă a societății.

PROHIBIȚIE, interzicere a importului sau exportului unor anumite mărfuri determinate de nevoia protejării produselor unui monopol capitalist fie pentru securitatea publică, fie pentru a restrînge importurile de produse străine. În această privință se ține seama și de necesitățile de refacere a țării.

PROIECT DE ANSAMBLU, lucrare întocmită pe baza temei de proiectare și a documentației tehnico-economice de fundamentare a acestuia. **P.** de **a.** are ca scop: să adîncească studiul privind oportunitatea și posibilitatea tehnică de realizare a investiției propuse, în locul ales, la capacitatea și termenele prevăzute; să definitiveze studiul privind eficiența economică și principalii indicatori tehnico-economici ai investiției; să asigure alegerea justă a terenului de construcție ținînd seama de sursele optime de aprovizionare cu materii prime, combustibil, apă, aburi, energie etc.; să definitiveze studiul privind tehnologia de fabricație și cooperările necesare; să permită comandarea utilajului; să stabilească gabaritele și soluțiile constructive ale principalelor obiecte, precum și soluțiile arhitecturale și de sistematizare; să stabilească consumurile specifice de materiale principale de construcție; să determine valoarea totală a investiției desfășurată pe obiecte și pe cheltuieli; să stabilească diferitele metode de execuție a lucrărilor; să eșaloneze lucrările pe obiecte în cadrul termenului final de punere în funcțiune, întocmind și graficul de eșalonare.

PROIECT DE EXECUȚIE, document de plan în care se precizează acele părți ale proiectului de ansamblu care sînt necesare execuției lucrărilor. El se elaborează după aprobarea proiectului de ansamblu, cu respectarea indicațiilor și recomandărilor date la aprobarea acestuia și are drept scop rezolvarea în detaliu a tuturor problemelor cu privire la soluțiile tehnologice, funcționale, constructive și arhitecturale, necesare realizării investiției și să precizeze valoarea exactă de deviz pe obiecte, în limita valorii totale aprobate la proiectul de ansamblu.

PROIECT TEHNIC, lucrare întocmită pentru fiecare obiect de investiție, prin care se rezolvă principalele probleme tehnice, stabilind indicatorii tehnico-economici ai investiției proiectate și costul acesteia.

PROMILĂ 1. Un atît la mie sau din mie. **2.** Suma pe care debitorul o plătește creditorului — în mod obișnuit, pe un an —, la 1 000 lei împrumut primit.

PROPUNERE DE CREDITE PE TERMEN SCURT, document de plan întocmit trimestrial de către sucursalele județene ale Băncii de Investiții pentru materiale aprovizionate de beneficiarii de investiții, piesele de schimb și obiectele de inventar, care constituie prima dotare, cheltuielile necesare efectuării probelor tehnologice și pentru completarea surselor proprii destinate finanțării investițiilor. În aceste p. sînt prezentate mai întîi creditele curente și apoi creditele cu dobînzi majorate. La p. de **c.** pe **t.s.** întocmite de sucursală se anexează centralizatoarele propunerilor de credite întocmite în același mod pentru fiecare titular de investiții.

PROSPECT DE EMISIUNE (în *capitalism*), comunicare scrisă în care se arată punctele principale din actul constitutiv al unei societăți anonime, precum și numele și prenumele persoanelor care au luat inițiativa înființării ei. **P.** de **e.** determină pe unii capitaliști de a participa cu capitalul lor la constituirea societății.

PROSPECTUL ÎMPRUMUTULUI, document ce se publică în țară sau în străinătate (după felul împrumutului public), cu prilejul lansării împrumutului, în care se arată toate condițiile lansării, subscrierii și amortizării împrumutului respectiv. → și *datorie publică; împrumut public de stat.*

PROTECȚIONISM, politică economică și comercială care promovează dezvoltarea unor ritmuri ale industriei, agriculturii etc., prin măsuri de ocrotire și sporire a puterii economice a producătorilor autohtoni și folosirea, în același timp, a unor

mijloace de apărare, de protejarea de către stat, în anumite condiții, împotriva concurenței străine care urmărește cucerirea de noi piețe. P. trebuie apreciat ținîndu-se seama de condițiile de timp, împrejurări, loc etc. Practic, p. se realizează pe următoarele căi: fixarea taxelor de import ridicate pentru mărfurile străine, prohibirea sau limitarea importului pentru anumite mărfuri, încurajarea exportului de mărfuri naționale prin acordarea de către stat a primelor de export, garantarea anumitor prețuri etc. Prin politica p. aplicată s-a înlesnit dezvoltarea modului de producție capitalist, obținerea unor profituri mari de către capitaliști; treptat, pe măsura dezvoltării, statele capitaliste au trecut la aplicarea unei politici a liberului schimb. În *imperialism*, în perioada crizei generale a capitalismului, statele capitaliste, datorită agravării luptei pentru obținerea unor noi surse de materii prime și piețe de desfacere, recurg din nou la aplicarea unei politici p. promovînd contingentarea importurilor, restricțiile valutare, taxe preferențiale ș.a., prin care urmăresc consolidarea dominației monopolurilor pe piața internă și externă în vederea obținerii unor profituri ridicate de monopol. În această etapă, p. este și un instrument al neocolonialismului, al înrăutățirii situației oamenilor muncii, precum și o cauză a agravării contradicțiilor capitalismului. Aplicarea unei politici p. de către țările în curs de dezvoltare are un alt conținut: ele urmăresc dezvoltarea economiei naționale, întărirea independenței, a suveranității naționale și lichidarea decalajelor economice care le despart de țările avansate. R. S. România promovează pe plan internațional o politică activă de diminuare și de lichidare progresivă a obstacolelor artificiale din calea comerțului exterior, a colaborării și cooperării internaționale.

PROTEST, act, înscris solemn și public, întocmit de notarul public sau de alte organe legale, prin care se certifică neacceptarea sau refuzul de a face o plată, de a preîntîmpina un prejudiciu etc. ◇ **P. al cambiei,** acțiune întreprinsă de beneficiarul cambiei în momentul refuzului trasului de a accepta plata în ziua scadenței plății, consemnată în actul de protest, prin care se ia atitudine și se constată refuzul de acceptare și de plată a cambiei. Actul de p. se încheie de către organe speciale, sub forma actului autentic, solemn și public, prin care se constată îndeplinirea de către deținătorul cambiei a diligențelor legale pentru realizarea acțiunii de regres. **P.c.** poate avea ca obiect: p. de neacceptare a plății care se prezintă numai la domiciliul trasului, a doua zi după termenul de prezentare la acceptare (p. care se face în altă parte decît domiciliul trasului este nul); p. de neplată care se prezintă la locul plății în următoarele două zile lucrătoare zilei în care trebuia efectuată plata; p. de nedatare prin care se constată că o cambie, ce trebuie plătită într-un anumit termen de la vedere s-a prezentat la acceptare și cu toate că trasul a acceptat-o, refuză însă datarea ei; p. pentru neînmînare prin care se constată că posesorul unui duplicat al cambiei nu a avut posibilitatea să obțină exemplarul care a fost expediat pentru acceptare. Neprezentarea în termen a **p.c.** duce la decăderea posesorului cambiei din acțiunea de regres împotriva giranților și avaliștilor. În practică se întîlnesc situații în care **p.c.** nu este obligatoriu și anume: cînd trasul a fost declarat în stare de faliment; cînd pe cambie se face o declarație, prin învoirea deținătorului ei și a trasului, datată, prin care se constată refuzul de acceptare și de plată; cînd trăgătorul, girantul sau avalistul au specificat pe cambie „fără protest", „fără cheltuieli" etc. → și *acceptarea cambiei; cambie; contracambie; plata cambiei.* ◇ **P. de avarie,** document ce se depune de către comandantul navei, în timp de 24 de ore de la producerea unei avarii (a navei sau mărfii), la căpitănia portului, la notariat, consulat sau la tribunal, prin care declară public și protestează contra reclamațiilor ce ar putea să i se facă pentru avarierea navei, instalațiilor sau a mărfurilor încărcate. În cazurile în care avaria se produce într-un port din vina unei persoane care nu se află la bordul vasului, p. de a. se adresează acelei persoane prin mijlocirea căpităniei

de port sau a agentului navei. Prin **p. de a.** se cere practic repararea avariei de către persoana (fizică sau juridică) vinovată de producerea ei și se solicită plata despăgubirii. Căpitănia portului examinează situația, iar rezultatul îl înaintează la tribunal. → și *avarie comună, avarie particulară.* ◇ **P. maritim,** înscris prin care comandantul unei nave certifică adoptarea unei anumite atitudini împotriva persoanelor sau evenimentelor care au provocat, provoacă sau pot cauza daune materiale și morale navei, armatorului, comandantului, echipajului sau încărcăturii. **P.m.** constituie și o notificare sau punere în întîrziere în caz de neplată la timp a navlului, nedescărcarea mărfurilor în termenul stabilit etc. **P.m.** se depune la autoritățile portuare în momentul sosirii navei în portul de destinație sau într-un port de refugiu. **P.m.** cuprinde și mențiuni referitoare la evenimentele care s-au petrecut în timpul transportului și au avut ca efect avarierea mărfurilor încărcate pe navă sau chiar a navei. Astfel de mențiuni din **p.m.** servesc la stabilirea cauzei și caracterului avariei, precum și la determinarea despăgubirii pe care asigurătorul o plătește asiguratului. → și *avarie comună; avarie particulară.*

PROVIZIUNE 1. (la *cambie*). Valoarea de orice natură, reprezentînd echivalentul sumei de bani prevăzută în cambie. Ea se poate trimite trasului pînă la data scadenței. **P.** poate consta în bani, credit, mărfuri etc. **2.** (la *cec*). Depozitul în bani sau creditul deschis pe baza căruia se poate emite un cec. **P.** trebuie să existe chiar în momentul emiterii lui. → și *cambie; cec.*

PUBLICAȚIE DE VÎNZARE, fază a executării silite a bunurilor, concretizată în actul de încunoștiințare publică privind vînzarea bunului și de avertizare a debitorului asupra executării sale silite. **P.** de v. se înființează după un număr de zile de la instituirea sechestrului și se afișează la sediul comitetului executiv al consiliului popular în raza căruia se află bunurile supuse urmăririi, aducîndu-se și la cunoștința unităților socialiste care ar putea achiziționa bunurile urmărite. → și *sechestru.*

PUBLICITATEA BUGETULUI DE STAT, principiu esențial al planificării bugetare care constă în dezbaterea publică a proiectului bugetului de stat și a planului național unic de către Marea Adunare Națională, iar a bugetelor locale și a planurilor economice locale de către consiliile populare. Dezbaterea publică simultană a planului economic și a bugetului asigură o științifică fundamentare și corelare a acestor planuri. După adoptare, atît bugetul, cît și planul național unic se publică în Buletinul Oficial, în presa centrală și locală pentru ca fiecare cetățean să poată lua cunoștință de conținutul lor.

PUNCT VAMAL, unitate vamală operativă, fără personalitate juridică, subordonată Direcției Generale a Vămilor. Personalul **p.v.** are următoarele atribuții și răspunderi: vămuiește mărfurile de import și de export, precum și pe cele tranzitate; aplică tariful vamal; controlează mijloacele de transport care trec frontiera de stat; exercită supravegherea vamală a bunurilor ce se află sub regim vamal; exercită controlul vamal; aplică taxele vamale asupra bunurilor ce aparțin persoanelor fizice; sancționează abaterile comise de la regimul vamal; aplică sancțiuni disciplinare, administrative sau penale, după caz, personalului vamal care săvîrșește abateri etc. → și *Direcția Generală a Vămilor; tarif (~ vamal); vamă; vămuire.*

PUNCTE DE AUR (engl. **GOLD POINTS**), limite inferioare și superioare între care oscilează cursul schimbului valutar față de paritatea oficială în condițiile circulației aurului și a mișcării lui libere între țări. În perioada utilizării valutelor de aur, a vînzării-cumpărării libere sau a importului și exportului aurului, debitorul avea posibilitatea ca pentru stingerea datoriei sale în valută străină să cumpere aur

și să-l trimită în țara creditoare, unde se putea schimba în valuta țării respective. Aceeași operație putea s-o efectueze și creditorul, cumpărînd aur cu suma primită în valută locală și să-l trimită în țara sa. În aceste condiții, cursurile valutelor străine nu puteau să depășească paritatea monetară plus cheltuielile legate de cumpărarea aurului și trimiterea lui în altă țară și nu puteau să coboare sub paritatea monetară minus aceste cheltuieli. **P. de a.** *inferior* este punctul de intrare a aurului într-o țară, iar **p. de a.** *superior* este punctul de ieșire a aurului dintr-o țară. Circulația liberă a aurului, convertibilitatea biletelor de bancă dădeau posibilitatea debitorului să-și achite datoria în străinătate, iar creditorul avea posibilitatea să-și încaseze creanțele fie în devize, fie în aur. Dacă debitorul dorește să efectueze plata nu în devize, ci în aur, la cursul schimbului din momentul plății, înseamnă că s-a ajuns la **p. de a.** superior, adică punctul de ieșire a aurului și, în situațiile inverse, dacă se ajunge la concluzia că îi este mai convenabil să-și încaseze creanțele, de asemenea, în aur și nu în devize, înseamnă că s-a ajuns la **p. de a.** inferior, adică de intrare a aurului în țara sa. La determinarea **p. de a.** trebuie să se țină seama și de alte cheltuieli legate de aur, cum sînt: asigurări, ambalaj, transport etc. → și *paritate.*

PUTERE DE CUMPĂRARE A BANILOR, cantitatea de mărfuri și servicii ce se poate cumpăra, la un moment dat, cu o unitate bănească sau cu o sumă fixă de bani. Banii au o putere de cumpărare cu atît mai mare cu cît nivelul prețurilor mărfurilor și al tarifelor serviciilor este mai scăzut și deci cu cît cantitatea de mărfuri și servicii ce se poate cumpăra cu o unitate bănească sau cu aceeași sumă fixă de bani crește de la o perioadă la alta. Creșterea **p. de c. a b.** caracterizează situația economică și constituie una dintre condițiile principale necesare dezvoltării economiei naționale și ridicării nivelului de trai al poporului. **P. de c. a b.** este un barometru sensibil care caracterizează situația oricărei economii naționale. Orice dezechilibru de mare amploare, produs în desfășurarea procesului de producție și de circulație a mărfurilor duce, inevitabil, și la perturbări în circulația banilor; în multe cazuri chiar la scăderea puterii lor de cumpărare. **P. de c. a b.** se poate modifica în funcție de evoluția prețurilor și tarifelor, aflîndu-se în această situație într-un raport invers proporțional. → și *stabilitatea banilor.*

PUTEREA DE CUMPĂRARE A POPULAȚIEI, cantitatea de mărfuri și servicii pe care populația le poate procura cu ajutorul veniturilor bănești obținute prin muncă. **P. de c. a p.** este dependentă de puterea de cumpărare a banilor și de cuantumul veniturilor bănești ale populației. → și *puterea de cumpărare a banilor.*

Q

QUANTIFICARE, procedeu caracteristic metodei de studiu al oricărei științe, folosit pentru investigarea și exprimarea laturilor cuantificabile ale obiectului și a informațiilor despre ele, pentru a crea mărimi necesare dimensionării obiectelor și fenomenelor supuse procesului cunoașterii. Obiectivul **q.** îl constituie astfel stabilirea mărimii naturale sau convenționale ale fenomenelor sau proceselor urmărite. **Q.** este folosită sub formele sale particulare: evaluarea și calculația. → și *evaluare de asigurare; evaluare în vamă; evaluarea obiectelor creditate.*

R

RABAT COMERCIAL (în *capitalism*), reducere de preţ, *bonificaţie* ce se acordă de vînzător, cumpărătorului, în cazul cînd se achită preţul mărfurilor înainte de scadenţă, dar numai cînd, deşi vînzarea era pe credit, totuşi plata se face anticipat pentru stimularea cumpărării unei cantităţi mari de marfă, a vînzării unor mărfuri care nu sînt de sezon etc. În *socialism*, **r.c.** reprezintă acea parte a venitului net creat în sfera producţiei materiale ce se acordă întreprinderilor şi organizaţiilor comerciale pentru compensarea cheltuielilor de circulaţie (aprovizionare, depozitare, manipulare şi desfacere) a mărfurilor, precum şi în vederea constituirii beneficiului acestor unităţi. **R.c.** se determină ca diferenţă între preţul cu amănuntul şi preţul de livrare, acordat prin dispoziţiile legale de către unităţile producătoare organizaţiilor comerciale. **R.c.** se stabileşte în procente calculate asupra preţului cu amănuntul numai la mărfurile la care s-a stabilit acest preţ. El este fixat pe grupe sau categorii de mărfuri în raport de nivelul cheltuielilor de circulaţie şi de rata rentabilităţii. Spre deosebire de adausul comercial, **r.c.** se scade din preţul cu amănuntul, pentru a se obţine preţul de livrare, în timp ce adaosul comercial se adună la preţul de livrare, pentru a se obţine preţul cu amănuntul. → şi *adaos comercial*.

RAMBURSAREA CREDITELOR BANCARE, principiu de bază al creditelor bancare, potrivit căruia creditele trebuie să se restituie la termenele planificate (scadenţă). Fiecare credit are o scadenţă care se stabileşte în contractul de creditare pe baza mişcării planificate a valorilor materiale, respectiv luîndu-se în considerare durata de timp în care unităţile economice au nevoie de aceste valori materiale, precum şi de perioada de recuperare, potrivit planului, a cheltuielilor de producţie şi de circulaţie. Durata de timp pentru care se acordă creditele se stabileşte în aşa fel încît să concorde pe deplin cu circuitul economic planificat al valorilor materiale creditate în procesul de aprovizionare, producţie şi desfacere a mărfurilor. **R.c.b.** trebuie să corespundă cu încasarea de către întreprindere a valorii mărfurilor produse cu ajutorul creditelor primite. Unităţile economice au obligaţia să ramburseze creditele la termenele stipulate în contractele de creditare. În cazul imposibilităţii rambursării, banca, pe baza unei analize aprofundate, poate prelungi o singură dată pe an termenul de rambursare a creditelor curente, cu majorarea legală a dobînzii. Stabilirea termenelor de rambursare a creditelor se face pe baza particularităţilor procesului de aprovizionare, producţie şi desfacere din fiecare unitate economică, deoarece numai după trecerea mijloacelor circulante prin aceste stadii se creează izvoarele rambursării lor. **R.c.b.** la scadenţă confirmă administrarea eficientă şi judicioasă a creditelor acordate, prin realizarea obiectivelor propuse de către unitatea economică în cauză, precum şi desfăşurarea unei activităţi economico-financiare normale. Rambursarea cu anticipaţie a creditelor bancare poate avea loc în

cazul dispariției garanției creditelor sau a păstrării necorespunzătoare a acesteia, a nerespectării unor norme ale disciplinei de credite, precum și în cazurile în care obiectivele economice creditate au fost realizate înainte de scadență. Utilizarea creditelor bancare în alte scopuri decît acelea pentru care au fost solicitate și acordate dă dreptul băncii să ceară oricînd rambursarea acestora înainte de scadență. Rambursarea creditelor este legată și de viteza de rotație a fondurilor de producție care reduce durata de utilizare a lor și face posibilă rambursarea înainte de scadențele stabilite inițial. Dacă unitatea economică are nevoie, în continuare, de resursele respective, banca îi acordă un nou credit. Rambursarea la scadență a creditelor are o importanță deosebită în asigurarea gestionării operative de către bancă a resurselor de creditare și utilizarea eficientă de către întreprinderi a creditelor primite. → și *principiile creditării bancare pe termen scurt.*

RANDAMENT, rezultat favorabil al folosirii mijloacelor de muncă și a obiectelor muncii într-o anumită unitate de timp. Efectul util al folosirii forței de muncă într-o unitate de timp se măsoară cu ajutorul *productivității muncii* (→).

RAPORT 1. Legătură (relația dintre două sau mai multe persoane, obiecte, fenomene, procese economice) stabilită în procesul gîndirii omului potrivit datelor realităților obiective. **2.** Comunicare scrisă sau orală referitoare la o persoană, obiecte, fenomene, procese economice etc. Comunicarea poate fi prezentată sub forma unei descrieri a obiectului, raportului sau sub formă de situație (tabel) cifrică. → și *relații valutar-financiare internaționale; rata rentabilității medii.*

RAPORT DE AVARIE, document ce se întocmește de către expertul constatator care a cercetat avaria în urma cererii înaintate de către una din părțile în cauză. Folosind datele din **r. de a.,** căpitănia portului eliberează certificatul de avarie, acesta devenind documentul probator în instanțele judecătorești. → și *certificat (~ de avarie).*

RAPORT DE EXPERTIZĂ, relatare scrisă, explicativă, logică și unitară a problemelor, în care se consemnează activitatea desfășurată în vederea efectuării expertizei. **R. de e.** cuprinde introducerea, desfășurarea expertizei contabile și concluziile. În introducere se menționează numele experților, organul care a dispus expertiza, părțile, domiciliul lor, data și împrejurările în care s-a produs paguba, organul care a calculat prejudiciul și documentele probatorii în acest scop, obiectul expertizei, întrebările la care trebuie să răspundă expertul și data pînă la care trebuie depus raportul. În partea referitoare la desfășurarea expertizei contabile se arată detaliat modul cum s-a efectuat expertiza, operațiile efectuate, explicațiile și obiecțiile părților aflate în litigiu, eventuala colaborare cu alți experți, materialul documentar folosit, referirile la textele de lege încălcate sau pe care se fundamentează expertiza, explicarea temeinică a punctului de vedere al expertului etc. La partea de concluzii se menționează răspunsurile la întrebările puse asupra problemelor care nu erau clare, părerile și concluziile expertului, cuantumul prejudiciului și persoanele vinovate, problemele noi apărute în timpul expertizei, data și semnătura expertului pe toate exemplarele și filele **r. de e.**

RAPORT DE SCHIMB AL VENITULUI, indice al sumei prețurilor de export, comparat cu indicele prețurilor de import; arată evoluția volumului importurilor ce se pot face pe seama exporturilor.

RAPORT DE SCHIMB BRUT, r. prin care se exprimă relația dintre indicele cuantumului de export și indicele cuantumului de import.

RAPORT DE SCHIMB ÎNTRE ȚĂRI, r. între prețurile de export și prețurile de import prin care se exprimă puterea de cumpărare a unei țări în operațiunile sale cu străinătatea. **R.** de **s.** se poate determina în unități naturale și valorice și evidențiază fenomenele de echivalență sau neechivalență în schimburile dintre țări. → și *indicele raportului de schimb.*

RAPORT DE SCHIMB NET, relația dintre indicele prețurilor de export și indicele prețurilor de import, stabilită după următorul calcul:

$$R_{sn} = \frac{IPE}{IPI} \cdot 100,$$

în care:

R_{sn} = raportul de schimb net;

IPE = indice al prețurilor de export;

IPI = indicele prețurilor de import.

R. de **s.n.** este determinat și utilizat în aprecierea schimburilor economice internaționale pentru una sau mai multe mărfuri livrate către o țară sau mai multe țări și pe baza căruia se fac diferite studii, comparații etc.

RAPORTOR, persoana care informează sau raportează de îndeplinirea sarcinilor care i-au fost încredințate.

RATA DATORIEI EXTERNE, raportul dintre plățile efectuate anual de către un stat în contul datoriei publice externe pentru achitarea ratelor scadente, inclusiv dobînzile și veniturile totale pe care le obține în aceeași perioadă din exportul de mărfuri, prestările de servicii, executările de lucrări etc. → și *datorie publică (~ externă); flux brut de capital; flux net de capital; serviciul datoriei externe.*

RATA DE SCHIMB, indicator folosit în relațiile financiar-valutare internaționale care indică numărul de unități monetare naționale ce se oferă pentru obținerea unei unități valutare străine. În acest fel, **r.** de **s.** apare ca preț al unei valute străine exprimat în unități monetare naționale. **R.** de **s.** se folosește frecvent în relațiile comerciale internaționale la convertirea valutelor, pentru stimularea schimbului de mărfuri sau a executărilor de lucrări și prestărilor de servicii și stă la baza comparării sistemului de prețuri național, cu sistemul de prețuri al altor țări. Pe această bază se urmărește nivelul productivității muncii și sistemul bănesc național dintr-o țară sau alta. Efectuarea schimburilor presupune realizarea anumitor ajustări spre a nu se da naștere la dezechilibre mari și speculațiuni monetare, care să conducă la modificarea frecventă a parităților monetare. → și *paritate; paritate aur (metalică); paritate mobilă; paritate monetară; paritate valutară.*

RATA RENTABILITĂȚII MEDII, indicator calitativ care caracterizează activitatea ramurii sau subramurii economice. **R.r.m.** se obține prin raportarea beneficiului la costul de producție al ramurii sau subramurii economice. În cazurile în care în ramuri sau în subramuri cheltuielile pentru materii prime și materiale au o pondere ridicată în costul de producție, nivelul beneficiului poate fi stabilit în raport cu cheltuielile de prelucrare. Concomitent cu stabilirea acestui indicator se determină și limitele maxime ale ratelor de rentabilitate. În cadrul **r.r.m.** se poate stabili o rată de rentabilitate diferențiată pe produse în funcție de cerințele politicii economice și de cerințele de corelare. În funcție de cerințele politicii economice, în cazurile în care, datorită reducerii cheltuielilor de producție, rentabilitatea medie pe ramuri

și subramuri economice depășește limita maximă stabilită, se reexaminează prețurile de producție, în sensul că acestea se pot reduce, menține sau se stabilesc alte prețuri de livrare care să cuprindă impozit pe circulația mărfurilor sau alte prelevări la bugetul statului.

RATA VENITULUI NET, raportul dintre masa *venitului net* (→) și valoarea produsului pentru sine, exprimat procentual, pe baza următorului calcul:

$$Rvn = \frac{Mvn}{Vps},$$

în care:

Rvn = rata venitului net;
Mvn = masa venitului net;
Vps = valoarea produsului pentru sine.

R.v.n. reflectă eficiența activității productive, precum și influența unor elemente ce privesc repartizarea valorii nou create în unitatea economică respectivă, cum sînt: politica de prețuri, de investiții, de ridicare a nivelului de trai etc. Aceste elemente pot face ca repartiția valorii nou create între întreprindere, personalul muncitor și stat să se efectueze în proporții diferite și care să influențeze într-un fel sau altul mărimea produsului pentru sine și pe cea a venitului net. **R.v.n.** are un rol foarte important în îmbinarea obiectivelor privind dezvoltarea economico-socială generală, precum și în satisfacerea cerințelor personalului muncitor din sfera producției materiale. Determinarea **r.v.n.** se face de către organele centrale care urmăresc cu acest prilej îmbinarea cerințelor conducerii planificate, unitare a economiei naționale cu autoconducerea muncitorească a unităților economice socialiste, cu autogestiunea acestora. **R.v.n.** se poate modifica în mod corespunzător de la o etapă la alta. → *și venit net; venit net suplimentar.*

RATĂ, cotă (sumă) eșalonată care urmează să fie vărsată sau distribuită, la date succesive, dinainte stabilite, în contul unei datorii sau al unei obligații și care se plătește cu regularitate.

RATĂ A ACUMULĂRII 1. Cuantum relativ al acumulării; expresia procentuală a raportului dintre fondul de acumulare (dezvoltare) și venitul național. Se determină după formula:

$$Ra = \frac{Fa}{VN} \cdot 100,$$

în care:

Ra = rata acumulării;
Fa = fondul de acumulare;
VN = venitul național.

2. Pondere a fondului de dezvoltare în venitul național. Nivelul **r.a.** este dependent de condițiile obiective în care are loc construcția economico-socială din fiecare țară, de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție și natura relațiilor de producție, de complexitatea economiei naționale și de condițiile desfășurării reproducției lărgite.

RATĂ A ACUMULĂRILOR BĂNEȘTI, indicator calitativ al activității economice care se determină prin raportarea totalului acumulărilor bănești (prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, beneficiul, impozitul pe circulația mărfurilor etc.) la producția marfă realizată exprimată în costul de producție complet, după formula:

$$RAB = \frac{AB \times 100}{PmCPT},$$

în care:

RAB = rata acumulărilor bănești;
AB = acumulări bănești;
Pm = producția marfă;
CPT = costul de producție total.

La nivelul economiei naționale prezintă o deosebită importanță cunoașterea cuantumului total al venitului net al societății. Aceasta nu înseamnă că la nivelul ramurilor și al economiei naționale nu interesează și raportul dintre venitul net al unității economice și venitul net centralizat al statului. Între **r.a.b.** și rentabilitatea unității economice, a ramurii și a economiei naționale există o strînsă legătură determinată de existența proprietății socialiste de stat asupra mijloacelor de producție. Creșterea rentabilității unităților economice și a ramurilor economiei naționale are o importanță deosebită pentru realizarea acumulărilor bănești. → și *rentabilitate; rată a rentabilității.*

RATĂ A DEZVOLTĂRII C.A.P., proporție a prelevărilor la fondul de dezvoltare al C.A.P. din *producția netă* (→) a acesteia. **R.d** se determină după formula:

$$Rd = \frac{FD}{PN} \cdot 100,$$

în care:

Rd = rata dezvoltării,
FD = fondul de dezvoltare,
PN = producția netă.

R. ridicată a dezvoltării contribuie la dezvoltarea rapidă a C.A.P. și la ridicarea sistematică a nivelului de trai a membrilor săi.

RATĂ A DOBÎNZII, raportul dintre suma dobînzii încasată în decurs de un an și cuantumul împrumutului acordat pe aceeași perioadă de timp. În *capitalism*, **r.d.** depinde atît de rata profitului, cît și de proporția în care se împarte profitul între împrumutător și împrumutat. Practic, **r.d.** oscilează, ea putînd să aibă o limită maximă, care este foarte aproape de rata medie a profitului sau o limită minimă a cărei mărime este apropiată de zero. Între aceste limite, **r.d.** este determinată de raportul existent între cererea și oferta de capital de împrumut. Mărimea cererii de împrumut este influențată de evoluția nivelului producției capitaliste, de gradul de dezvoltare a creditului comercial, de cerințele de credite pentru nevoi neproductive, de nevoile de credite ale statului etc. La rîndul său, mărimea ofertei de capitaluri de împrumut depinde de mărimea producției, de oscilațiile producției, de numărul rentierilor și cuantumul capitalurilor lor și de cuantumul veniturilor și economiilor diferitelor clase și pături sociale care se pot transforma în capital de

împrumut. În timpul crizei economice se înregistrează o cerere mare de capital de împrumut și, deci, o creștere a dobînzii, cu toate că volumul producției scade. În *socialism*, **r.d.** (procentul de dobîndă) se stabilește planificat, pe baze științifice și oglindește politica de credite a statului prin care urmărește dezvoltarea impetuoasă a economiei naționale și stimularea unităților economice în folosirea eficientă a mijloacelor proprii și împrumutate. → și *dobîndă*.

RATĂ A ECONOMISIRII, indicator ce caracterizează activitatea Casei de Economii și Consemnațiuni, determinat prin raportarea creșterii de sold, la veniturile bănești ale populației, pe baza formulei:

$$RE = \frac{\Delta SE_p}{VB} \times 100 ,$$

în care:

RE = rata economisirii;

ΔSE_p = creșterea anuală a soldului economiilor bănești ale populației;

VB = veniturile bănești ale populației.

R.e. scoate în relief gradul de dezvoltare a acțiunii de economisire la C.E.C. și modul cum evoluează procesul de economisire în raport cu veniturile realizate de populație. În țara noastră acest indicator a crescut sensibil de la un an la altul, el fiind utilizat la elaborarea și urmărirea realizării planului creșterii soldului permanent al economiilor bănești ale populației. → și *planul creșterii soldului permanent al economiilor bănești ale populației*.

RATĂ A PLUSPRODUSULUI, indicator determinat ca raport între plusprodus și produsul necesar. → și *produs pentru sine; produs pentru societate*.

RATĂ A RENTABILITĂȚII, indicator sintetic care evidențiază în ce măsură activitatea unei unități economice a creat beneficii. Mărimea relativă a rentabilității se calculează prin raportarea beneficiului (sau a întregului venit net) obținut la producția-marfă realizată, exprimată la costul comercial (complet), după formula:

$$Rr = \frac{B \times 100}{PMCC} ,$$

în care:

Rr = rata rentabilității;

B = beneficiul;

$PMCC$ = producția-marfă realizată la costul complet.

R.r. se mai poate calcula prin raportarea beneficiului la 100 sau 1 000 lei producție marfă realizată, după formula:

$$Rr = \frac{B \times 100}{PMPVR} ,$$

în care:

$PMPVR$ = producția-marfă realizată la preț de producție sau prin raportarea beneficiului obținut la totalul fondurilor de producție utilizate în perioada de timp dată.

R.r. se calculează pe produse, unitate economică, centrală, ramuri economice și pe economia națională. → și *rentabilitate; rata rentabilității medii*.

RATĂ ANUALĂ A AMORTIZĂRII, indicator determinat ca raport între suma anuală a amortizării și valoarea mijloacelor fixe. **R.a.** a **a.** depinde de durata normată de funcționare a mijloacelor fixe. Dacă se admite că mijloacele fixe își transmit proporțional valoarea asupra produselor obținute, **r.a.** a **a.** se calculează astfel:

$$Raa = \frac{Fa}{MF} = \frac{MF - Vr}{T},$$

în care:

Raa = rata anuală a amortizării;
Fa = fondul de amortizare;
MF = valoarea mijloacelor fixe;
Vr = valoarea reziduală;
T = durata medie de funcționare a mijloacelor fixe.

În unele țări, la numărător se adaugă și reparațiile capitale. → și *fond de amortizare; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare.*

RATĂ ANUALĂ DE CREȘTERE A SOLDULUI GENERAL AL DEPUNERILOR,→ RATĂ A ECONOMISIRII.

RĂSCUMPĂRAREA OBLIGAȚIUNILOR ÎMPRUMUTULUI, restituire parțială sau integrală a sumei de bază a împrumutului subscris pe obligațiunile respective.

RĂSPUNDERE DISCIPLINARĂ, responsabilitatea persoanelor încadrate în muncă pentru încălcarea cu vinovăție a obligațiilor de serviciu pe care le au, inclusiv a normelor de comportament stipulate în legi, contractul de muncă individual sau colectiv, regulamentele de ordine interioară sau a dispozițiilor primite în timpul exercitării îndatoririlor. Nerespectarea cu vinovăție a obligațiilor de muncă se sancționează disciplinar. → și *abatere disciplinară.*

RĂSPUNDERE DUPĂ PRIMUL RISC, → DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE.

RĂSPUNDERE LIMITATĂ, principiu folosit în asigurări potrivit căruia asigurătorul compensează daunele numai într-o anumită măsură, cealaltă parte a pagubei, numită *franșiză* (→) fiind suportată de asigurat.

RĂSPUNDERE MATERIALĂ 1. Trăsătură a autogestiunii economico-financiare și urmare directă a încredințării unei părți din avuția națională unităților economice pentru a fi gospodărită în condițiile cele mai eficiente. **R.m.** a unităților economice decurge din nerespectarea obligațiilor lor legale și contractuale și se sancționează cu aplicarea de penalități. **R.m.** revine și colectivului de oameni ai muncii din unitățile economice pentru gospodărirea rațională a părții din avuția națională încredințată și pentru ca rezultatele economico-financiare planificate să fie realizate. Oamenii muncii au **r.m.** pentru neîndeplinirea obligațiilor de muncă și pentru prejudiciile cauzate avutului obștesc. **2.** Obligația persoanei încadrate în muncă de a repara în întregime prejudiciul ce l-a cauzat unității socialiste din vina sa și în legătură cu munca pe care o prestează. Pentru ca răspunderea materială să aibă loc, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: *a)* între autorul pagubei și unitatea păgubită să fi existat un raport juridic de muncă la data survenirii faptei cauzatoare de prejudicii; *b)* fapta să aibă un caracter ilicit, deci să se fi încălcat o obligație legală; *c)* prin fapta sa ilicită, autorul să fi produs un prejudiciu material; *d)* să

existe un raport de cauzalitate între fapta lucrătorului și prejudiciu; *e)* lucrătorul să fi săvîrșit fapta cu vinovăție — condiție indispensabilă pentru stabilirea răspunderii materiale.

RĂSPUNDERE PROPORȚIONALĂ, → **DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE.**

RĂSPUNDERE SOLIDARĂ, procedeu potrivit căruia este înlăturată posibilitatea divizării unei datorii între debitori, astfel încît fiecare dintre ei rămîne obligat în fața instanței pentru întreaga datorie. **R.s.** nu se prezumă, ci trebuie să fie rezultatul voinței părților (răspundere convențională). În materie comercială, responsabilitatea între codebitori față de creditor formează regula. **R.s.** și nemărginită își găsește, de regulă, aplicația la societățile în nume colectiv și la societățile în comandită, în ce privește răspunderea asociaților și comanditaților. → și *societate în comandită simplă.*

RĂZBOI VALUTAR, lupta dintre monopolurile unor state capitaliste dusă pentru cucerirea pieților externe de desfacere și concretizată în măsuri valutare, în special în scăderea cursului valutei țării monopolului agresiv prin realizarea *dumpingului valutar* (→). Mijloacele **r.v.** sînt limitările valutare de discriminare îndreptate împotriva unei țări sau unui grup de țări. → și *blocadă valutară; dumping; limitări valutare.*

REACTIVAREA ASIGURĂRII, reluarea asigurării facultative pentru care, un anumit timp, asiguratul a întrerupt plata primelor de asigurare. **R.a.** poate avea loc numai dacă reasigurătorul și-a constituit o anumită rezervă de primă, nu a trecut decît o anumită perioadă de timp de la încetarea plății primelor de asigurare și asiguratul consimte să plătească primele restante, pe o perioadă de timp retroactivă determinată, într-un anumit număr de rate.

REACTIVAREA CREDITELOR, trecerea unor credite restante (de producție, de investiții etc.) cu dobînzi majorate din cauza nerealizării planului de producție sau, după caz, ca urmare a modificării (amînării) termenului planificat de punere în funcțiune a unui obiectiv de investiție, la credite cu dobîndă normală. **R.c.** are loc din momentul stabilirii cauzelor obiective ale imposibilității realizării planului, iar la investiții, de la data actului normativ prin care se aprobă modificarea (amînarea) termenului de punere în funcțiune a obiectivului de investiție.

REALIZAREA PRODUCȚIEI, operațiunea de transformare în bani a producției marfă (desfacerea). **R.** constituie o etapă a procesului de desfacere, deosebită și posterioară operației de livrare. Cînd produsele livrate au fost achitate efectiv în numerar sau prin bancă, se consideră că ele au fost realizate. În *socialism* se consideră realizate și produsele finite livrate pentru investiții la secțiile anexe și pentru nevoile neproductive ale întreprinderii, **r.p.** reprezentînd astfel veriga finală a circuitului mijloacelor de producție ale întreprinderii. Interesele superioare ale economiei naționale necesită o **r.** ritmică a producției, în conformitate cu prevederile planului de **r.** și a graficului de încasări, deoarece numai printr-o încasare regulată și rapidă a valorii producției livrate întreprinderea are posibilitatea de a-și îndeplini la timp obligațiile sale de plată față de furnizori, de bănci, de stat și de alte întreprinderi. De îndeplinirea planului de **r.** depinde desfășurarea normală a activității întreprinderii.

REASIGURARE 1. Asigurarea asigurătorului. **2.** Asigurarea unei societăți de asigurare pentru unele riscuri, într-o anumită cotă, la o altă societate de asigurări mai puternică, prin cedarea unei părți din risc și a unei anumite cote din prima de asigu-

rare. Prin **r.** se divizează și se dispersează în timp și spațiu riscurile și are loc o nivelare a răspunderii asigurătorilor pentru compensarea pagubelor. În **r.** intervin două părți, și anume: *reasiguratul* sau *cedentul* (→), respectiv acel asigurător care cedează o parte din suma asigurată pe care apreciază că, în caz de daună, nu ar putea să o plătească singur și *reasigurătorul* (→), respectiv societatea de asigurare care preia parțial sau integral suma ce depășește puterea de despăgubire a reasiguratului. **R.** acționează numai prin mijlocirea asigurării, care permite micșorarea părții de riscuri ce depășesc posibilitățile de cuprindere ale asigurătorilor, reducerea răspunderii în activitatea de asigurare și înlesnirea extinderii cîmpului de activitate a societăților de asigurare. Raporturile dintre reasigurat și reasigurător se reglementează prin *contractul de reasigurare* (→). Contractul de asigurare dintre asigurător și asigurat rămîne total independent de contractul de **r.**; asiguratul nu are nici un drept față de reasigurător, deoarece asigurătorul se reasigură fără știrea asiguratului. Prin **r.**, care pot interveni între diferite organizații de asigurare și reasigurare din întreaga lume, răspunderile — îndeosebi cele mari —, preluate de către un asigurător se divizează în așa fel încît, în cazul unei daune mari, despăgubirea poate fi plătită cu promptitudine, fără să afecteze lichiditatea financiară a vreunui asigurător. Un asigurător poate prelua o parte din riscurile altui asigurător, ceea ce face ca o societate de asigurare să poată fi în același timp asigurător, reasigurat și reasigurător. Încheierea **r.** nu poate conduce la stingerea răspunderilor asigurătorului și nici la naștererea vreunui raport juridic de asigurare între asigurat și reasigurător. Dezvoltarea continuă a relațiilor comerciale externe, a transporturilor internaționale a determinat aderarea *ADAS* ca membră a unor asociații internaționale de asigurări. Fiind călăuzită de practica internațională, ADAS dispersează răspunderea preluată prin asigurările pe care le încheie folosind **r.** unei părți din riscurile respective la organizațiile externe de asigurare sau **r.R.** se practică în transportul maritim, fluvial, terestru și aerian internațional. Concomitent, ADAS a dezvoltat și primirea în **r.** pentru riscuri contractate de alți asigurători, ea avînd în această privință calitatea de reasigurător. Deoarece prin intermediul **r.** are loc completarea activității de asigurare pe calea cedării și primirii unor riscuri pe piața internațională de asigurări, se înlăptuiește divizarea și omogenizarea unor răspunderi asumate și se extinde cooperarea economică internațională. ◇**R. neproporțională,** formă simplificată de **r.** în care răspunderea pentru reasigurat și reasigurător se stabilește în funcție de volumul pagubei și nu de cel al sumei asigurate. **R.** pe baza sistemului „excedentului de pagubă" este o formă a **r.n.** prin care reasiguratul acoperă o sumă fixă din fiecare daună (numită prioritate), iar reasigurătorii se obligă să compenseze numai partea de daună care depășește suma fixă respectivă. Sînt situații în care reasigurătorul își ia răspunderea pentru o parte de pagubă care, într-un an, depășește un anumit procent din primele încasate sau depășește o anumită sumă. ◇**R. pe sistemul cotelor de participare,** formă a **r.** proporționale în care reasigurătorul participă cu o cotă stabilită în contractul de reasigurare la riscurile pe care le subscrie reasiguratul, din suma asigurată. Partea din suma asigurată care rămîne în răspunderea reasiguratului se stabilește, de asemenea, sub formă de procent (cotă). ◇**R. prin sistemul excedentului de sumă asigurată,** formă a **r.** proporționale în care reasiguratul stabilește cu anticipație suma fixă cu care el participă la fiecare asigurare, diferența cedîndu-se reasigurătorilor. Reasigurătorii pot prelua întregul excedent de sumă asigurată sau cîte o anumită cotă. ◇**R. proporțională,** formă de **r.** în care suma asigurată se împarte în anumite cote între reasigurat și reasigurător. ◇**R. totală,** formă a **r.** proporționale în care reasiguratul cedează reasigurătorului toate riscurile și întreaga sumă asigurată. **R.t.** este rar utilizată.

REASIGURAT, organizație de asigurări (asigurători) care cedează parțial sau integral, unei alte societăți de asigurare, suma asigurată (riscurile) pe care apreciază că nu o poate suporta singur. → și *reasigurare.*

REASIGURĂTOR, organizaţie de asigurări care preia parţial sau integral suma asigurată (riscurile) care depăşeşte capacitatea de plată a reasiguratului. → şi *reasigurare.*

REAŞEZARE A PREŢURILOR, complex de operaţii prin care se transpun în mod organizat şi planificat în structura şi nivelul preţurilor de producţie şi de livrare, noile condiţii care se creează în economie ca urmare a înzestrării tehnice a producţiei, a creşterii productivităţii muncii şi reducerii cheltuielilor sociale de producţie. **R.p.** urmăreşte să reglementeze şi preţurile de import şi export cu ţările socialiste şi cu alte ţări. **R.p.** poate fi parţială sau generală. În ţara noastră au avut loc importante reaşezări de preţuri în 1954—1955; 1963; 1973—1975; 1977—1978.

REBUT, produs, semifabricat (piesă, subansamblul etc.) sau lucrare care nu corespunde calitativ standardelor stabilite sau condiţiilor tehnice şi nu poate fi utilizat direct potrivit destinaţiei decît numai după ce i s-au făcut cuvenitele remedieri pentru care au fost necesare cheltuieli suplimentare de materiale şi de manoperă. În vederea reducerii **r.** este necesar să se cunoască natura acestora să se facă identificarea lor, să se stabilească din ce cauză au provenit şi cine sînt vinovaţii. În funcţie de acestea, **r.** au fost grupate în **r.** *după natura defectelor,* **r.** *după cauzele care le-au provocat* şi **r.** *pe vinovaţi.* Dacă în cursul fabricaţiei se constată că anumite piese devin **r.** din vina furnizorului, atunci atît valoarea piesei, cît şi toate cheltuielile ulterioare efectuate pînă în momentul constatării **r.** se suportă de furnizor. Dacă **r.** produs pe fluxul de fabricaţie al întreprinderii cliente are drept cauză un viciu ascuns, de care se face răspunzătoare întreprinderea furnizoare, controlul tehnic de calitate întocmeşte procesul-verbal de constatare, după care se restituie piesa întreprinderii furnizoare. Pentru **r.** din producţia proprie, secţia de producţie întocmeşte situaţia **r.,** în care se indică cantitatea şi valoarea **r.,** recuperările realizate şi imputările, pierderea efectivă rezultată şi conturile la care se înregistrează această pierdere în contabilitate. Situaţiile zilnice se centralizează lunar în situaţia recapitulativă lunară a **r.** şi remanierelor, în care se specifică pe locuri de producţie felul produselor rebutate; în locul acestei situaţii unele întreprinderi întocmesc fişa de evidenţă a **r.** Se mai întocmeşte, de asemenea, nota informativă privind **r.** în care se specifică după datele contabilităţii, pe fiecare secţie în parte, cheltuielile efectuate pentru **r.,** cu indicarea conturilor la care se înregistrează pierderea netă rezultată, valoarea recuperată şi valoarea **r.** utilizabil sau vandabil. **R.** pot fi *parţiale,* cînd produsele se pot corecta şi utiliza potrivit destinaţiei, *definitive,* cînd produsul rebutat nu mai poate fi remaniat, *imputabile,* provocate din vina personalului întreprinderii sau a furnizorului şi se recuperează, *neimputabile,* suportate de întreprindere, *interne,* constatate de controlul tehnic de calitate înainte de expedierea produsului la client şi *recondiţionabile* şi *nerecondiţionabile.*

RECALCULARE A AMORTIZĂRII, operaţiune economico-financiară prin care periodic (lunar şi la sfîrşitul anului) se calculează din nou, cumulativ, de la începutul anului, amortizarea vărsată comparativ cu cea efectiv datorată şi se efectuează vărsămintele de amortizare găsite datorate sau, după caz, se fac compensările cu primul termen de plată, dacă plăţile efective au fost mai mari decît cele datorate **R.a.** se face pe baza fişei de calcul a amortizării mijloacelor fixe. Amortizarea necalculată în mod corect poate fi solicitată retroactiv pentru maximum 18 luni de la data începerii controlului asupra modului cum s-a calculat şi vărsat amortizarea. Eventualele divergenţe ce se pot ivi între organele bancare care fac controlul şi unităţile economice, referitoare la amortizarea datorată peste cea efectiv vărsată la unitatea bancară finanţatoare, se soluţionează de către organele ierarhic superioare

ale unităților economice, de comun acord cu centrala băncii la a cărei unități se varsă amortizarea. → și *fișa de calcul a amortizării mijloacelor fixe; vărsarea amortizării.*

RECALCULAREA ANALITICĂ A NORMATIVELOR MIJLOACELOR CIRCULANTE, operațiune economico-financiară prin care, periodic (la un anumit număr de ani, iar în unele cazuri chiar și anual) ministerele, centralele economice, comitetele executive ale consiliilor populare județene și al municipiului București, organele financiar-bancare, în colaborare cu unitățile economice, calculează din nou normativele mijloacelor circulante în strînsă concordanță cu necesitățile activității economice. Prin **r.** se urmărește dimensionarea optimă a necesarului valoric de materii prime, materiale etc., în concordanță cu sarcinile de plan, cu condițiile concrete de aprovizionare, producție și desfacere ale fiecărei unități economice, astfel încît să se asigure realizarea normală a producției și evitarea imobilizării de resurse materiale și bănești. Aceste recalculări periodice sînt reclamate de mutațiile continue care au loc în economie, de dezvoltarea rapidă a forțelor de producție, de influența factorilor tehnici, economici și organizatorici asupra normativelor mijloacelor circulante (punerea în funcțiune a numeroase obiective industriale dotate cu tehnica modernă la nivel mondial, modernizarea unor întreprinderi existente, modificarea structurii producției ca urmare a diversificării și perfecționării acesteia, îmbunătățirea proceselor tehnologice, perfecționarea mecanismului de aprovizionare tehnico-materială, optimizarea transporturilor; micșorarea consumului specific, accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante etc.), datorită cărora în unele unități economice aceste normative pot fi subdimensionate, în timp ce la altele pot fi supradimensionate. **R.a.** a **n.m.c.** urmărește folosirea rațională a capacităților de producție și a forței de muncă, respectarea strictă a consumurilor normate, evitarea golurilor în aprovizionare, reflectarea modificărilor survenite în structura producției și consumului, a gradului sporit de complexitate a produselor și tehnologiilor, reducerea sistematică a consumurilor materiale și lărgirea bazei de materii prime din țară. Recalculările de mijloace circulante constituie un prilej de analiză temeinică a condițiilor în care fiecare unitate economică își desfășoară activitatea, avînd ca scop dimensionarea reală a mijloacelor circulante, întărirea autogestiunii economico-financiare, a răspunderii și disciplinei întreprinderilor în respectarea legislației economice, accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, readucerea în circuitul economic a stocurilor supranormative existente și asigurarea unei activități eficiente concretizată în creșterea venitului național. → și *normarea mijloacelor circulante; normativul mijloacelor circulante.*

RECALCULAREA ANALITICĂ A NORMELOR DE STOC, operațiune prin care, la anumite intervale de timp (la un anumit număr de ani sau chiar anual), se calculează normele de stoc în strînsă concordanță cu sarcinile de plan, cu condițiile concrete în care se desfășoară activitatea, astfel încît să se asigure realizarea normală a procesului de producție și să se evite imobilizările de resurse materiale. → și *recalcularea analitică a normativelor mijloacelor circulante.*

RECALCULAREA PENSIEI, operațiune prin care se determină un nou cuantum al pensiei. **R.p.** poate avea loc în cazul rămînerii sau reîncadrării în muncă după pensionare, cu condiția să fi lucrat un număr de ani. La **r.p.** se are în vedere și timpul lucrat după pensionare, luîndu-se ca bază de calcul fie retribuția avută în vedere la stabilirea inițială a pensiei, fie media ponderată a retribuției realizate după pensionare, la alegerea pensionarului. Pensia de urmași se recalculează cînd crește numărul urmașilor, iar ajutorul social se modifică atunci cînd beneficiarul își schimbă domiciliul din mediul rural în cel urban sau invers.

RECAMBIO (POLIȚĂ INVERSĂ), pretenție de plată prezentată unei persoane debitoare prin poliță, de către persoana care a achitat polița protestată a debitorului, de a i se restitui suma plătită inclusiv dobînzile și cheltuielile de protest.

RECESIUNE, stare a ciclului economic capitalist care se caracterizează prin diminuarea activității economice, reducerea producției, regrese în afacerile comerciale, financiare, de bursă etc. **R.** este un fenomen ciclic specific economiei capitaliste.

RECHIZIȚIE, măsură excepțională prin care statul obligă pe cetățeni la cedarea unor bunuri (cai, vehicule, autovehicule, locuințe, unelte, alimente etc.) în proprietate sau folosință temporală pentru nevoile armatei sau ale statului, contra unei despăgubiri imediate sau angajate pentru viitor.

RECIPISĂ, înscris eliberat de un lucrător public prin care se recunoaște primirea unor obiecte, documente sau sume de bani, depuse ca *impozite, taxe, taxe poștale,* vamale, subscrieri la împrumuturi de stat, depunerea unor titluri la bancă, expedierea de colete poștale sau pe C.F.R. etc. → și *chitanță.* ◇**R. de consemnare,** înscris eliberat de către unitățile Casei de Economii și Consemnațiuni persoanelor care au depus sume spre consemnare. → și *consemnațiune.* ◇**R. warant,** înscris nominal cu clauză la ordin sau la purtător, titlu de credit reprezentativ eliberat de depozitar deponentului, prin care se atestă depunerea mărfurilor în docuri sau în depozite generale. Posesia legală a **r.w.** echivalează cu dreptul de proprietate asupra mărfurilor respective, ceea ce presupune că transmiterea ei înseamnă practic și vînzarea mărfurilor pe care le reprezintă. **R.w.** trebuie să cuprindă obligatoriu următoarele elemente: denumirea și locul depozitului general, numărul curent din registrul în care au fost înscrise mărfurile depozitate, data emiterii, numele și domiciliul deponentului, felul, calitatea și greutatea mărfurilor depozitate; plata taxelor de import sau export, poliță de asigurare și termenul de păstrare a mărfurilor depozitate. Înscrisul cuprinde două părți: *recipisa* care reprezintă dreptul de proprietate asupra mărfurilor depozitate și *warantul* (→) care reprezintă dreptul de garanție al creditorului pentru suma ce a avansat ca împrumut asupra mărfurilor. **R.w.,** în calitate de contract de depozit comercial, înlesnește vinderea-cumpărarea în comerțul exterior de mărfuri; transmiterea **r.w.** se face prin gir după normele aplicate *cambiei* (→). În R.S. România, depozitarea mărfurilor se face exclusiv *în magaziile și pe locurile de depozitare* ale întreprinderii „Navrom". Utilizarea **r.w.** va avea o utilizare tot mai largă ca urmare a faptului că portul Sulina a dobîndit statutul de zonă liberă.

RECONSTITUIRE, operație prin care se refac anumite acte, documente pierdute sau se reîntregesc diferitele mijloace bănești nefolosite în cursul aceluiași an calendaristic. ◇**R. a creditelor bugetare,** operație prin care creditele bugetare necheltuite într-un trimestru, dar care sînt necesare pentru îndeplinirea acțiunii în trimestrul următor, împreună cu alocația aferentă trimestrului curent se pot utiliza pentru înfăptuirea obiectivelor economice, social-culturale etc. planificate. **R.** poate avea loc numai în timpul anului calendaristic. Ea se aprobă, la cererea justificată a ordonatorilor de credite, de către Ministerul Finanțelor pentru unitățile finanțate din bugetul republican și de către comitetele executive ale Consiliilor populare pentru cele finanțate din bugetele locale. Disponibilitățile de la creditele bugetare pentru retribuții se trec integral la fondul de rezervă bugetară din bugetul republican. → *ordonator de credite.* ◇**R. vechimii în muncă,** restabilire a timpului cît personalul muncitor sau cooperatorii au depus o activitate pe baza unui contract de muncă. **R.v. în m.** are loc atunci cînd se dovedește cu acte că arhivele au fost distruse. Această r. o pot cere numai persoanele care depun activitate pe baza unui contract de muncă, cadrele permanente ale *Ministerului Apărării Naționale, Ministerului de Interne* și membrii cooperativelor meșteșugărești. **R.v. în m.** are loc pe baza unei

cereri adresate comisiei competente de reconstituire a vechimii în muncă, însoțită de înscrisuri din care să rezulte că între părțile arătate în cerere a existat un raport de muncă și de alte dovezi care să confirme că nu s-au putut obține actele necesare dovedirii situațiilor ce urmează a se stabili de către comisie. În cerere se indică cel puțin două persoane, pentru fiecare perioadă reconstituită, dintre persoanele care dovedesc cu acte că au lucrat în aceeași unitate și perioadă ca și solicitantul. Comisia de **r.** audiază martorii și încheie un proces-verbal de **r.** a **v.** în **m.** semnat de toți membrii comisiei. Împotriva acestui act solicitantul sau unitatea la care lucrează acesta poate face plîngere în termen de 15 zile de la comunicare la judecătoria teritorială, a cărei hotărîre rămîne definitivă. Vechimea în muncă reconstituită se înscrie în carnetul de muncă. → și *carnet de muncă; cerere de reconstituire a vechimii în muncă; comisie de reconstituire a vechimii în muncă; vechime în muncă.*

RECONVERSIUNE, revenire la condițiile economice anterioare; schimbare a obiectului activității anumitor întreprinderi și chiar a unor ramuri ale industriei, datorită trecerii lor de la producția de război la producția de pace. **R.** a avut loc în țările industrializate după primul, dar mai ales după cel de-al doilea război mondial. ◇**R. împrumuturilor de stat,** revenire la condițiile inițiale în care a fost lansat un împrumut de stat sau modificarea ori schimbarea încă o dată a condițiilor (termen, dobîndă, garantare, rambursare etc.) împrumutului stabilit prin conversiune. → și *conversiune.*

RECREDITIV, dispoziția dată de banca titularului de cont, în numele acestuia, băncii corespondente, pentru anularea sau revocarea înainte de termen a *acreditivului* (→).

RECUPERARE, acțiune în cadrul autogestiunii economico-financiare prin care se urmărește folosirea unei părți din piesele sau materialele rezultate din lichidarea unui mijloc fix, a deșeurilor de materiale rezultate din procesele de fabricație etc.

REDEVENȚĂ (în *capitalism*), rentă, obligație, sumă de bani stabilă (cotă), datorată și achitată periodic, la date fixe, de către persoanele străine care primesc concesionarea unor drumuri publice, mine, zăcăminte, terenuri etc.

REDISTRIBUIREA VENITULUI NAȚIONAL, al doilea stadiu al procesului repartiției produsului nou creat, care cuprinde: *a)* mobilizarea și *b)* dirijarea unei părți din venitul național deja distribuit. Mobilizarea cuprinde acele relații economice exprimate în formă bănească cu ajutorul cărora se atrage, prin aparatul financiar și de credit, prin sistemul prețurilor, precum și pe calea prestărilor de servicii, o parte din veniturile C.A.P., ale cooperativelor meșteșugărești, ale cooperativelor de consum și o parte diferențiată din veniturile grupelor de populație. A doua fază a procesului **r.v.n.** cuprinde relațiile bănești prin intermediul cărora aceste mijloace bănești sînt dirijate — împreună cu o parte a resurselor bănești mobilizate de stat în procesul distribuirii venitului național —, către diferite cooperative, către lucrătorii din sfera neproductivă și către unele categorii de persoane din rîndul populației care au primit venituri insuficiente sau n-au primit nici un fel de venituri în procesul distribuirii primare. **R.,** numită și repartiție ulterioară sau secundară, reprezintă transferul unei părți din venitul național, de la unele persoane juridice și fizice la altele; acest transfer se face fie cu titlu definitiv (nerambursabil) sau cu titlu temporar (rambursabil). **R.v.n.** constă și în trecerea veniturilor din ramurile producției materiale în sfera neproductivă. **R.v.n.** este determinată de necesitatea îndeplinirii sarcinilor și funcțiilor statului, de existența sferei neproductive a cărei lucrători, deși nu creează venit național, depun o muncă utilă societății, de existența proprietății cooperatiste și personale, de neconcordanța în timp între veniturile și cheltuielile cooperativelor și persoanelor fizice, de necesitatea asigurării condițiilor de viață

materiale și spirituale ale persoanelor inapte de muncă (invalizi, copii orfani, bătrîni, persoane bolnave etc.) față de care statul nostru manifestă o grijă deosebită. De asemenea, redistribuirea este determinată de necesitatea participării populației — după posibilitățile sale — la formarea veniturilor statului, de cerințele efectuării unui control asupra formării, repartizării și utilizării cu maximum de eficiență a venitului național. **R.v.n.** în formă bănească este necesară și posibilă datorită existenței producției de mărfuri, a relațiilor marfă-bani, a prețurilor și deci datorită acțiunii legii valorii. Această redistribuire se înfăptuiește, în bună măsură, prin intermediul finanțelor și creditului, în cadrul cărora locul principal îl deține bugetul statului. Prin intermediul aparatului financiar și de credit se înfăptuiește astăzi planificat cea mai mare parte a **r.v.n.** De asemenea, **r.v.n.** se înfăptuiește concomitent și prin sistemul prețurilor, în măsura în care acestea se abat — într-un sens sau altul — de la valoarea produselor (prețurile băuturilor alcoolice, prețurile articolelor de lux care sînt mai mari decît valoarea lor, prețurile unor articole pentru copii care sînt sub valoare, reducerile de prețuri la unele produse etc.), precum și pe calea prestărilor de servicii de către stat sau unitățile cooperatiste în folosul populației (transporturile de persoane, serviciile prestate de frizerii, spălătorii etc.). Finanțele noastre socialiste contribuie, în anumite împrejurări, la **r.** unei părți din venitul național pe plan internațional, atît cu state socialiste, cît și cu alte state cu care avem relații economice, sociale sau culturale și se înfăptuiește pe calea acordărilor reciproce de credite și, în oarecare măsură, pe calea schimburilor economice, sociale etc. **R.v.n.** se înfăptuiește în primul rînd, prin intermediul pîrghiilor financiare, cum sînt: impozitele de orice natură, taxele, contribuțiile pentru pensia suplimentară, primele de asigurare, plata despăgubirilor și a sumelor asigurate de către ADAS, plata indemnizațiilor și pensiilor prin asigurările sociale, plata burselor pentru elevii și studenții merituoși, a diferitelor ajutoare din partea statului și din partea unităților și uniunilor cooperatiste etc. Trăsătura caracteristică a pîrghiilor financiare constă în faptul că mijloacele bănești astfel mobilizate sînt nerambursabile. De aici rezultă că **r.v.n.** prin intermediul prețurilor, al tarifelor serviciilor și al pîrghiilor financiare duce la schimbarea formei de proprietate asupra sumelor mobilizate de la unitățile cooperatiste și de la populație sau acordate cooperativelor și grupelor de populație. În al doilea rînd, **r.** se înfăptuiește prin intermediul pîrghiilor de credit, cum sînt: depuneri la C.E.C., mobilizarea disponibilităților bănești ale unităților economice de stat, cooperatiste sau ale organizațiilor obștești etc., acordările de credite etc. **R.** prin intermediul pîrghiilor de credit se caracterizează prin faptul că mijloacele bănești astfel mobilizate sînt dirijate temporar și cu titlu rambursabil. Noțiunea de **r.** poate cuprinde fie numai mobilizarea veniturilor de la unitățile cooperatiste și de la populație, fie numai dirijarea cheltuielilor către sfera neproductivă, cooperative și grupe de populație. Mai mult decît atît, un venit sau o cheltuială din acest proces, luate separat, reprezintă tot o **r.v.n.** Toate veniturile rezultate din procesul **r.v.n.** — fie în faza mobilizării, fie în faza dirijării lor — se numesc venituri derivate sau secundare. Deoarece veniturile derivate sau secundare izvorăsc din veniturile de bază sau primare, ele nici nu măresc, nici nu micșorează venitul național al anului dat. Este însă evident că distribuirea, dar mai ales **r.** justă, planificată și conformă cerințelor legilor economice obiective care acționează în orînduirea socialistă și în concordanță cu politica Partidului Comunist Român și a statului nostru socialist, creează condiții optime pentru înfăptuirea reproducției lărgite, pentru aplicarea judicioasă a principiului socialist al retribuirii după muncă și contribuie la creșterea venitului național. Distribuirea primară cuprinde întregul venit național, în timp ce **r.** cuprinde numai o parte din venitul național deja distribuit. → și *distribuirea venitului național; repartizarea venitului național; venit național.*

REDUCEREA COSTULUI DE PRODUCȚIE, economisirea continuă și sistematică a muncii vii și materializate și micșorarea prin aceasta a costurilor de producție.

R.c. de p. se realizează prin creşterea productivităţii muncii, prin aplicarea celui mai sever regim de economii în consumul de materii prime, materiale, combustibil, energie, reducerea deşeurilor şi valorificarea lor maximă, lichidarea pierderilor şi lipsurilor de materiale, reducerea cheltuielilor de transport-aprovizionare etc. **R.c. de p.** este influenţată de raportul dintre elementele structurale ale costurilor de producţie, raport care prezintă particularităţile specifice diferitelor ramuri ale economiei naţionale cărora le aparţin întreprinderile industriale. → şi *cost de producţie.*

REDUCEREA PROPORŢIONALĂ A DESPĂGUBIRII, principiu folosit în practica asigurărilor facultative de bunuri potrivit căruia în cazul survenirii riscului asigurat, asigurătorul plăteşte despăgubirea de asigurare ţinînd seama de materialele efective din care a fost construit bunul asigurat şi nu numai în funcţie de materialele cuprinse în declaraţia de asigurare care nu a fost întrutotul exactă. Aplicarea acestui principiu asigură echilibrul financiar al operaţiunilor de asigurare şi stabilitatea fondului de asigurare. → şi *despăgubire de asigurare; răspundere limitată.*

REESCONT, sumă de bani egală cu dobînda cuvenită unei bănci capitaliste pentru achitarea anticipată a unei poliţe deja *scontate* (→), inclusiv comisionul perceput de bancă pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate de operaţia de reescontare. → şi *reescontare; scont; scontare.*

REESCONTARE (în *capitalism*) **1.** Scontarea la banca centrală a unei poliţe care anterior a fost scontată. **2.** Operaţiune prin care o bancă vinde altei bănci înainte de scadenţă *cambii* (→) aflate la ordinul său pentru a intensifica rotaţia capitalului şi în vederea lărgirii plasamentului. Efectuarea r. unei cambii la o bancă de emisiune necesită existenţa a minimum trei semnături, iar scadenţa să fie la un termen scurt. Prin r. se naşte pentru banca reescontatoare angajamentul cambial al giranţilor în genere, întrucît prin r. banca nu face altceva decît girarea din nou a efectelor scontate de ea. Banca centrală (de emisiune) care face **r.** încasează o taxă de reescontare.

REESCONTATOR (în *capitalism*), instituţie bancară centrală care efectuează operaţii de reescontare. → şi *reescont; reescontare; scont; scontare.*

REEVALUARE, măsură guvernamentală care modifică — măreşte (revalorizare) sau micşorează (devalorizare) — cantitatea de metal preţios reprezentat de unitatea monetară a ţării, ceea ce conduce şi la modificarea corespunzătoare a raportului dintre moneda naţională şi monedele altor ţări. → şi *devalorizare; revalorizarea banilor.*

REEVALUAREA MIJLOACELOR FIXE, operaţia de stabilire din nou a valorii de reproducţie (de înlocuire) pentru fiecare mijloc fix aflat în administrarea operativă a întreprinderilor, organizaţiilor economice şi a instituţiilor. **R.m.f.** se operează numai pe bază de hotărîre guvernamentală şi cuprinde totalitatea mijloacelor fixe existente în economie care sînt destinate unor activităţi productive. **R.** periodică este o cerinţă determinată de cauze economice obiective şi în special de uzura morală apărută în timpul duratei de serviciu a mijloacelor fixe.

REFACŢIE 1. Reducere de preţ sau din greutatea mărfii, acordată de vînzător cumpărătorului, în cazul cînd i s-au expediat mărfuri care nu corespund calităţii convenite, prevederilor contractuale, stasurilor sau condiţiilor tehnice. **R.** se întîlneşte mai frecvent la cereale, produse alimentare etc., livrate în cantităţi mari. Reducerea din tarifele oficial publicate ale unei administraţii de căi ferată variază în funcţie

de volumul, natura mărfurilor transportate şi ruta de transport. **R.** cuprinde şi reducerea taxelor vamale pentru mărfurile care suferă de pe urma transportului pe mare, ceea ce va determina micşorarea valorii lor. ◇ **R. de asigurări,** reduceri calculate asupra primelor de asigurare cedate în reasigurările externe de care beneficiază Administraţia Asigurărilor de Stat şi reducerile pe care ea le acordă din primele reasigurărilor externe pe care le primeşte. În primul caz, **r. de a.** constituie un venit pentru ADAS, iar în al doilea caz o cheltuială, acestea fiind reflectate în bugetul de venituri şi cheltuieli al organizaţiei de asigurare din ţara noastră. Prin **r. de a.** se înţeleg şi comisioanele de reasigurare pe care ADAS le încasează de la reasigurător, precum şi participările acestei organizaţii la beneficiile pe care le realizează reasigurătorii.

REFINANŢARE, operaţie financiară prin care creditorul îşi reface resursele băneşti descompletate prin *acordarea diferitelor împrumuturi*. Creditorul (bancă, instituţie financiară, organizaţie de asigurări, întreprindere etc.) îşi reface resursele băneşti prin obţinerea de la un alt creditor a unui credit de refinanţare a cărui scadenţă se stabileşte în funcţie de datele la care urmează să se ramburseze împrumuturile acordate iniţial. În caz de nevoie scadenţele creditului de refinanţare se pot prelungi.

REFLAŢIE, politică aplicată în unele ţări capitaliste după o perioadă de recesiune şi deflaţie care constă în stimularea cererii cu scopul de a utiliza forţa de muncă şi a realiza redresarea activităţii economice. Politica de **r.** utilizează următoarele căi: *a)* creşterea cererii solvabile în care scop se iau măsuri de sporire a cheltuielilor publice, majorarea veniturilor individuale prin reducerea impozitelor şi taxelor, reducerea limitei de vîrstă la acordarea pensiilor, acordarea de ajutoare în caz de şomaj, efectuarea pe scară largă a *operaţiilor de open-market* (→); *b)* diminuarea ofertei pînă la nivelul cererii în vederea realizării unui echilibru prin reducerea timpului de lucru cu scopul de a reduce şi şomajul, limitarea producţiei în anumite sectoare, închiderea întreprinderilor care nu au comenzi, *contingentarea* (→) importurilor; *c)* diferite alte măsuri care urmăresc echilibrarea economiei, ca de exemplu: exercitarea controlului asupra preţurilor în vederea limitării creşterii acestora, prevederea de deficite bugetare cu scopul finanţării investiţiilor. În vederea echilibrării diferitelor sectoare economice se mai recurge la *devalorizarea* (→) sau *deprecierea* (→) monedei naţionale, încurajarea inovaţiilor care conduc la creşterea *productivităţii* muncii, făcînd posibilă creşterea salariilor, selectarea creditelor pentru ramurile rentabile etc. **R.** nu poate asigura rezultate sigure, este primejdioasă deoarece provoacă dereglări în aparatul de producţie, agravează recesiunea şi criza economică.

REFORMA BĂNEASCĂ DIN 15 AUGUST 1947, complex de măsuri politice, economice, sociale, financiare şi monetare consemnate în acte normative menit să asigure însănătoşirea monedei naţionale, lichidarea haosului *economico-financiar*, a inflaţiei, crearea condiţiilor pentru consolidarea sectorului financiar-bancar, al economiei naţionale şi trecerea la construirea socialismului. Inflaţia care se manifestase încă înainte de începutul războiului se agravase considerabil. În 1947 se aflau în circulaţie 48 451 miliarde lei, faţă de 48,8 miliarde lei în 1939. Faţă de 1939, în 1947 masa bănească aflată în arterele circulaţiei a crescut de 630 ori, preţurile cu amănuntul au crescut de peste 8 000 de ori, iar costul vieţii a crescut de peste 5 000 de ori; aceste date confirmă tendinţa caracteristică ultimei *faze* a inflaţiei, cînd banii se depreciază mai rapid decît ritmul în care creşte masa circulaţiei băneşti. Leul nu-şi mai putea îndeplini funcţiile şi foarte adesea se trecuse la schimbul în natură. Cauzele principale ale procesului inflaţionist în România au fost: economia de război, datoriile de război care au apăsat greu asupra economiei naţionale, amploarea deficitului bugetar care se putea acoperi numai prin împrumuturile contractate

de stat la banca de emisiune, exploatarea țării de către Germania hitleristă, carențele politicii antiinflaționiste a guvernului, insuficiența politicii fiscale față de clasele exploatatoare, prețurile, specula de tot felul, modul de folosire a creditului bancar, seceta din anii 1945—1946, sabotarea economiei de către cercurile reacționare din țară ș.a. Partidul Comunist Român a făcut în iunie 1947 propuneri de măsuri privind îmbunătățirea situației economice și financiare, care au fost adoptate de guvern și care au constituit premisele succesului reformei bănești din august 1947. Între aceste măsuri se menționează: creșterea productivității muncii și a producției în industrie, rezultate și recoltele bune obținute în agricultură, rezultatele pozitive de ordin financiar, îndreptarea creditului spre redresarea economică și financiară a țării, reglementarea de către stat a schimburilor cu străinătatea în vederea echilibrării balanței comerciale și a balanței de plăți. Concomitent s-au luat și alte măsuri pentru înlăturarea haosului economic și financiar din țară. A fost respinsă ideia folosirii de împrumuturi externe în vederea înfăptuirii reformei și a concesionării de activități economice ale țării. Măsurile întreprinse sub conducerea Partidului Comunist Român au creat panică la bursa neagră. Speculanții și capitaliștii încercau să-și pună capitalurile la adăpost cumpărînd felurite bunuri materiale, aur, devize. Prin această **r.b.** inițiată de Partidul Comunist Român, toate semnele bănești vechi (bancnote ale Băncii Naționale, bani metalici ai Ministerului Finanțelor, bonuri de casă, bonuri de tezaur etc.) aflate în circulație și-au pierdut puterea circulatorie, au fost retrase din circulație, fiind preschimbate în anumite limite stabilite după principii de clasă, cu lei noi (bancnote ale Băncii Naționale și bilete și monedă divizionară ale Ministerului Finanțelor). Raportul general de preschimbare a fost de 20 000 lei vechi pentru un leu nou. Preschimbarea leilor vechi cu lei noi a fost îngrădită de anumite limite plafon, stabilite diferențiat după ocupația prezentatorilor în felul următor: instituțiile și organizațiile obștești au avut dreptul la preschimbare integrală; o persoană fizică a putut preschimba 3 milioane lei vechi; o gospodărie țărănească a avut dreptul să preschimbe 5 milioane lei vechi; militarii, gospodăriile chiaburești și cealaltă parte a populației au putut preschimba cîte 1 milion lei vechi. Întreprinderile capitaliste n-au avut dreptul la nici o preschimbare. Sumele ce n-au fost admise la preschimbare au fost blocate (sterilizate). După cum se constată, preschimbarea leilor vechi a avut un caracter anticapitalist și a urmărit consolidarea leului. Unitatea monetară a rămas tot leul, căruia i s-a stabilit un conținut de 6,6 mg aur cu titlul 900‰, 25% din angajamentele la vedere ale Băncile Naționale aveau acoperire în aur, bugetele, impozitele, taxele etc. restante și curente s-au recalculat în noile prețuri și au fost achitate în lei noi. Simultan cu reforma bănească a fost promulgată legea cu privire la cedarea către Banca Națională a României a aurului, a valutelor efective și a altor mijloace de plată străine. Prin aplicarea acestei legi, Banca Națională a încasat contra plată în lei la preț oficial pînă la finele anului 1947, 5 387 kg aur fin și devize străine echivalente cu 8 654 kg aur. Pînă la 17 martie 1948 s-au mai cedat băncii devize străine reprezentînd soldul unor conturi din străinătate echivalente cu 504 kg aur. De asemenea, au fost luate măsuri pentru echilibrarea bugetului de stat, creditele s-au dirijat exclusiv către scopuri productive, prețurile au fost recalculate de către stat, înlăturîndu-se anomaliile provocate de inflație și asigurîndu-se corelația prețurilor produselor industriale și ale celor agricole, iar salariile au fost recalculate pentru a rezulta o creștere a puterii de cumpărare a salariaților. Contrar stabilizării monetare din 1929, **r.b.** din 1947 a fost înfăptuită împotriva burgheziei și fără a se recurge la împrumuturi străine înrobitoare, contribuind din plin la întărirea independenței noastre naționale. **R.b.** a însănătoșit și normalizat circulația bănească, proporțiile masei monetare au fost reduse la strictul necesar, a stabilit o nouă corelație între prețuri și salarii, a creat condițiile dezvoltării forțelor de producție și reconstrucției țării, a înfăptuirii repartiției venitului național în folosul oamenilor muncii, a înlesnit trecerea la sistemul bănesc socialist.

REFORMA BĂNEASCĂ DIN 26 IANUARIE 1952, impusă de unele fenomene negative care s-au manifestat în perioada 1947—1952 în domeniul economiei și circulației banilor. În această perioadă speculanții și alte elemente capitaliste de la orașe și sate au concentrat mari fonduri bănești și cantități de mărfuri, ducînd o acțiune de subminare a puterii leului și de dezorganizare a circulației mărfurilor. La începutul anului 1952, prețurile produselor agricole crescuse pe piața neorganizată de peste trei ori, în timp ce mărfurile industriale au rămas neschimbate sau chiar — unele dintre ele — au fost reduse. În acest fel a slăbit, într-o anumită măsură, schimbul de mărfuri dintre oraș și sat. Agricultura rămăsese în urma industriei și construcțiilor. La acestea se mai adăuga creșterea lentă a productivității muncii, insuficienta reducere a costurilor de producție, întrebuințarea nerațională a mijloacelor bănești și aplicarea inconsecventă a regimului de economii. Toate acestea au provocat o creștere, peste normal, a volumului de sume bănești existente în circulație și slăbirea puterii de cumpărare a leului. Reforma a mai fost cerută de faptul că pe bancnote și pe moneda divizionară, existente în circulație se aflau efigii necorespunzătoare, care nu oglindeau transformările revoluționare realizate prin abolirea monarhiei și instaurarea republicii, de introducerea în țară a unor bani falsificați, de proasta calitate a semnelor bănești etc. Prin **r.b.** s-au pus în circulație următoarele categorii de semne bănești noi: bilete ale Băncii de Stat de 10, 25 și 100 lei, bilete de tezaur ale Ministerului Finanțelor de 1, 3 și 5 lei și monedă divizionară metalică de 1, 3, 5, 10 și 25 bani. Noul leu a avut un conținut în aur fin de 0,079 346 g., stabilindu-se concomitent noi cursuri față de valutele străine. Condițiile preschimbării banilor vechi în bani noi stabilesc posibilitatea preschimbării nelimitate a sumelor de bani vechi, indiferent de apartenența socială sau juridică a prezentatorului, însă preschimbarea s-a făcut în mod diferențiat, sumele mai mici și disponibilitățile din conturi fiind mai avantajate. Preschimbarea banilor vechi cu bani noi s-a făcut pentru populație și întreprinderile particulare, individuale, în următoarele proporții: *a)* sumele în numerar pînă la 1 000 lei vechi inclusiv s-au schimbat în raport de 100 lei vechi pentru 1 leu nou; *b)* sumele de la 1 000 pînă la 3 000 lei vechi inclusiv s-au preschimbat în raportul de 200 lei vechi pentru 1 leu nou; *c)* sumele care au depășit 3 000 lei vechi s-au schimbat în raportul de 400 lei vechi pentru 1 leu nou. Disponibilitățile bănești depuse la C.E.C. au fost avantajate la preschimbare. Sumele de lei vechi ce au aparținut unităților de stat, cooperatiste și obștești s-au schimbat în raportul de 200 lei vechi pentru 1 leu nou; disponibilitățile bănești din conturile acestor unități aflate la instituțiile de credit s-au preschimbat în raportul de 20 lei vechi pentru 1 leu nou. Prin această reformă, leul nou și-a mărit puterea de cumpărare de 20 de ori comparativ cu leul din 1947. Concomitent, s-au recalculat salariile, pensiile, bursele, ajutorul familial, prețurile, tarifele etc. la nivelul anului 1947, folosindu-se coeficientul 20. Odată cu reforma din ianuarie 1952 s-au redus substanțial prețurile la o serie de bunuri de consum (cu 5 — 20%), fapt ce a contribuit la îmbunătățirea situației materiale a oamenilor muncii. Această reformă a avut caracter deflaționist, reducînd considerabil cantitatea numerarului din circulație, a avut un caracter de clasă, afectînd elementele capitaliste de la orașe și sate care au fost astfel silite să restituie societății ceea ce și-au însușit pe nedrept. Reforma a ridicat puterea de cumpărare a salariilor, a stabilit un sistem bănesc care avea să contribuie la industrializarea socialistă a țării și la cooperativizarea agriculturii, la dezvoltarea producției de mărfuri, la ridicarea nivelului de trai al poporului. Reforma a mărit conținutul în aur al leului, asigurîndu-se cursuri oficiale mai avantajoase. Obținerea rezultatelor scontate prin această reformă presupunea: creșterea producției industriale și asigurarea bunurilor de larg consum; sporirea producției agricole; ridicarea productivității muncii și reducerea costurilor de producție; controlul exigent asupra cheltuirii fondului de salarii; acumularea de către stat a unor cantități de mărfuri suficiente pentru aprovizionarea

fără cartele și pentru influențarea pieței neorganizate în vederea reducerii prețurilor. În ianuarie 1954 conținutul în aur al leului a fost ridicat la 0,148 112 g aur fin.

REFORMARE, → **LICHIDARE** (~ **MIJLOACELOR FIXE**).

REFORMĂ BĂNEASCĂ, schimbare esențială făcută de către stat în sfera circulației bănești, care constă în înlocuirea unui sistem bănesc cu altul sau în modificarea unor părți componente importante ale acestuia. O. **r.b.** este efectuată pentru a se lua în considerare modificarea valorii metalului monetar, pentru a retrage din arterele circulației banii de hîrtie rămași în plus ca urmare a războiului, a inflației. În mod obișnuit, prin **r.b.** se schimbă și semnele monetare aflate în circulație. Întrucît sînt efectuate de către stat, **r.b.** au un caracter de clasă. Statele capitaliste efectuînd **r.b.** măreau, de fapt, impozitele încasate de la masele muncitoare, luînd și alte măsuri care duceau la înrăutățirea condițiilor de viață ale celor ce muncesc. În țara noastră, prima **r.b.** a avut loc în anul 1867, cînd s-a adoptat un sistem bănesc național bimetalist și prin care toate monedele străine aflate în circulație au fost înlocuite cu unitatea bănească numită *leu* (→). O altă reformă a avut loc în anul 1889, prin care s-a adoptat sistemul bănesc monometalist aur. A urmat apoi reforma din anul 1925 care a plafonat emisiunea de monedă la 21 miliarde lei și aceasta pînă în momentul în care urma să se asigure convertibilitatea metalică a biletelor de bancă, luîndu-se, în acest scop, măsuri pentru retragerea din arterele circulației a banilor emiși pentru stat. Plafonarea emisiunii a avut efecte negative asupra dezvoltării economice, asupra relațiilor comerciale cu străinătatea; a asigurat însă o anumită stabilitate a schimbului fără convertibilitate a bancnotelor. Cea mai mare și mai răsunătoare **r.b.** făcută de regimul burghezo-moșieresc din România, de la adoptarea sistemului bănesc al leului în anul 1867, a fost aceea din 7 feb. 1929. Această reformă a constituit o încercare de „însănătoșire a circulației bănești", în urma nereușitei revalorizări din anul 1925. **R.b.** din 1929 a fost impusă de situația grea în care se găsea moneda națională în condițiile crizei generale a capitalismului. Această „stabilizare", potrivit concepției autorilor ei, urma să fie o „încununare" a politicii economice-monetare din perioada postbelică a stabilizării capitalismului și un punct de plecare pentru dezvoltarea ulterioară a României. Legea monetară din 7 feb. 1929 menține denumirea de leu pentru unitatea monetară, definindu-l ca avînd un conținut de 10 miligrame de aur cu titlul 9/10 (900‰). Sistemul bănesc al României a rămas bazat tot pe monometalismul aur, care a fost adoptat în 1890. În timp ce prin legea din 1890 leul conținea 0,3226 g aur cu titlul 900‰, legea din 1929 definește leul ca reprezentînd o cantitatea de aur de 32,3 ori mai mică, ceea ce practic a însemnat o devalorizare masivă comparativ cu leul din 1890. În acest mod s-a recunoscut prin lege deprecierea suferită de moneda națională între cele două **r.b.** ca urmare a inflației. Numai în anii 1919—1928 leul a pierdut 97% din valoarea sa. Biletele Băncii Naționale a României continuau să fie convertibile la purtător și la vedere la sediul central al băncii și la alegerea acesteia, fie în monede de aur, avînd curs legal, fie în lingouri de aur, fie în devize străine convertibile în aur. Banca Națională asigura convertibilitatea biletelor de bancă fără a limita cantitatea, însă nici o persoană nu putea prezenta spre rambursare o sumă mai mică de 100 000 lei deodată. Asemenea măsuri favorizau practic interesele marelui capital financiar. S-a adoptat *etalonul aur-devize* (→), biletele Băncii Naționale fiind convertibile în aur sau în devize. Pentru succesul reformei, guvernul a contractat o serie de împrumuturi în străinătate, satisfăcînd concomitent mai multe interese ale creditorilor din Apus. De asemenea, pentru garantarea împrumuturilor acordate, monopolurilor capitaliste au impus statului român înființarea Casei Autonome a Monopolurilor, care a fost împuternicită să exploateze monopolurile statului. O altă condiție a reușitei stabilizării din 1929 a constituit-o înfăptuirea echilibrului bugetar.

În acest scop s-au majorat impozitele, legiferîndu-se altele noi. Stabilizarea din 1929 a avut efecte trecătoare; criza din 1929—1933 a condus la prăbușirea ei.

REFORMĂ BUGETARĂ, operație prin care se aduc modificări importante organizării și funcționării bugetului de stat. În R.S. România, **r.b.** a fost înfăptuită la 1 ian. 1949. Pe baza noilor premise politice și economice, Marea Adunare Națională a elaborat norme juridice financiare noi, în temeiul cărora se desfășoară întreaga activitate financiar-bugetară din țară. **R.b.** de la 1 ian. 1949 a pus capăt practicii bugetare moștenite de la statul român burghez, care se caracteriza printr-o pluralitate de bugete, desființînd cele aproape 30 de bugete anexe, bugetele cu destinație specială, bugetele diferitelor case autonome etc. În acest fel s-a lichidat sistemul burghez al izolării finanțelor locale de finanțele generale și s-a stabilit o legătură organică între acțiunile economice, sociale și culturale locale cu cele republicane. În scopul organizării unui sistem bugetar unitar nou și superior, prin această reformă au fost reorganizate și asigurările sociale de stat, al cărui buget este inclus în bugetul republican și face parte integrantă din bugetul statului. Prin sus-amintita reformă, anul bugetar corespunde cu anul economic calendaristic (1 ian. — 31 dec.): cele mai multe venituri sînt concentrate în bugetul de stat, iar executarea de casă a bugetului a fost încredințată Băncii Naționale a R.S. România. În anul imediat următor a fost adoptată o nouă clasificație bugetară, care grupează veniturile după surse și cheltuielile după destinații. Modificările care au servenit ulterior, în ceea ce privește structura organelor statului și în organizarea administrativ-teritorială a țării s-au reflectat și în structura și funcționarea sistemului bugetar. → și *clasificație bugetară; executarea de casă a bugetului de stat.*

REFORMĂ FINANCIARĂ, complex de măsuri prin care se aduc importante modificări mecanismului de constituire, repartizare și utilizare a veniturilor statului. În țara noastră sînt cunoscute **r.f.** a lui Constantin Mavrocordat din anul 1741, potrivit căreia boierii beneficiau de exonerări de dări, impozitele se încasau cu precădere în bani și se reglementase o anumită ordine în ceea ce privește cheltuirea veniturilor, **r.f.** din 1831—1832 care a simplificat sistemul impozitelor și al dărilor, **r.** lui Alexandru Ioan Cuza, care a introdus impozitul funciar, iar sarcinile fiscale au fost repartizate pe plătitori în funcție de veniturile realizate și **r.f.** din anii 1921 și 1923 care prevedeau abolirea impozitelor indirecte, folosirea cu precădere a impozitelor directe, introducerea impozitului global progresiv, instituirea unei evidențe clare a plătitorului și micșorarea cotelor de impozit pentru clasele exploatatoare. Prevederile reformei din 1921, completate cu cele ale reformei din 1923 s-au menținut pînă la 1 ian. 1949, crescînd însă continuu ponderea și rolul impozitelor indirecte. **R.f.** înfăptuită la 1 ian. 1949 a fost necesară după preluarea puterii politice de către clasa muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare, trecerea revoluționară a principalelor mijloace de producție în proprietatea întregului popor și dezvoltarea economiei și a finanțelor țării pe bază de plan. În aceste condiții era necesară o reorganizare radicală a sistemului de venituri și cheltuieli ale statului socialist. Prin **r.f.** realizată la 1 ian. 1949 au fost desființate toate veniturile bugetare care nu mai corespundeau noii orînduiri social-economice, s-a lichidat numărul mare de impozite și haosul din politica fiscală, iar impozitele și toate celelalte venituri bugetare au fost așezate pe baza noi, socialiste. Concomitent s-a dat o nouă orientare și *ponderea* cheltuielilor bugetare, marea lor majoritate (peste 85%) fiind destinate finanțării dezvoltării economiei naționale și acțiunilor social-culturale. Sistemul veniturilor și cheltuielilor instituit prin **r.** din 1 ian. 1949 s-a îmbunătățit mereu în anii următori; el corespunde intereselor poporului și are un rol important în repartizarea rațională a venitului național, în crearea unor condiții favorabile desfășurării activității productive a unităților economice și în alimentarea suficientă cu venituri a bugetului statului. Noul sistem al veniturilor a fost folosit de

stat ca o armă puternică în lupta pentru îngrădirea, eliminarea și lichidarea elementelor exploatatoare, a contribuit la lichidarea vechii baze și la formarea și dezvoltarea continuă a noii baze economice.

REFUZ DE ACCEPTARE, → **REFUZ DE PLATĂ.**

REFUZ DE PLATĂ *(în socialism)*, declarație scrisă pe factură, făcută în limitele termenului de acceptare stabilit, prin care întreprinderea cumpărătoare nu acceptă să plătească întreprinderii furnizoare valoarea mărfurilor ce i s-au vîndut, pentru motive temeinice. În acest caz ea nu este obligată la plata mărfii și deci banca, prin intermediul căreia se face plata, nu poate micșora disponibilul ei de numerar prin achitarea acelei mărfi. **R. de p.** se comunică băncii printr-o scrisoare în care se specifică suma refuzului, numărul, data și valoarea facturii, emitentul acesteia, termenul de plată și explicațiile temeinice privind motivele refuzării plății mărfii. Dacă **r. de p.** este motivat de încălcarea unor dispoziții legale sau a unor clauze contractuale, în scrisoarea de refuz se precizează care normă juridică sau clauză contractuală nu a fost respectată. Organele bancare verifică temeinicia și realitatea motivelor de r. și dacă acesta a fost prezentat în limitele termenului de acceptare. Scrisoarea de refuz cu viza de admitere a refuzului dată de unitatea bancară a cumpărătorului se remite în aceeași zi unității băncii la care este deschis contul furnizorului. Refuzurile se verifică și ulterior atît la banca furnizorului, cît și la banca plătitorului. Rezolvarea eventualelor neînțelegeri dintre unitățile economice furnizoare și cele cumpărătoare este de competența Arbitrajului de Stat sau a altor organe cărora li s-au conferit astfel de competențe. Pe baza înțelegerii stabilite cu furnizorul, cumpărătorul poate reveni asupra refuzului, achitînd marfa prin dispoziție de plată; de asemenea, cumpărătorul are obligația să revină asupra refuzului efectuînd plata din proprie inițiativă atunci cînd consumă sau valorifică marfa. ◇ **R. de p. integral (total), r.** admis de către unitățile bancare în urma verificărilor făcute, cînd: se prezintă facturi pentru plata mărfurilor, executarea lucrărilor, prestarea serviciilor care nu constituie obiectul unui contract, comenzi sau nu sînt necesare cumpărătorului; nu s-au respectat clauzele contractuale, legale sau din comenzi; marfa respectivă a fost achitată anterior; marfa n-a sosit pînă la expirarea termenului de acceptare; suma pretinsă nu este datorată; nu s-au respectat clauzele contractuale referitoare la cantitate, calitate, termen de livrare etc. **R. de p.i. (t.)** nu se admite cînd este posibil un refuz de plată parțial. ◇ **R. de p. parțial, r.** admis de către unitățile bancare în urma verificărilor făcute, cînd: mărfurile au fost facturate la un preț superior celui din contract, din comandă, sau legale; pe lîngă mărfurile comandate, au fost expediate și alte mărfuri; s-a expediat o cantitate de mărfuri mai mare decît cea comandată, afară de cazul cînd mărfurile respective sînt necesare cumpărătorului; s-a expediat o cantitate de mărfuri mai mică decît cea facturată; s-au comis erori de calcul în factură; marfa sosită este incompletă și nefinisată; nu s-au primit toate documentele prevăzute în contract, fără care produsele respective nu pot fi recepționate și folosite; nu s-au respectat clauzele cu privire la cantitate, calitate, termene de livrare etc. Cînd este posibil un refuz parțial nu se admite refuzul total. ◇ **R. de p. ulterior,** drept conferit unităților economice de a refuza plata mărfurilor, executarea lucrărilor și prestarea serviciilor deja operate în conturile deschise la bancă. **R. de p.u.** poate fi prezentat în situațiile în care mențiunea „livrare prin delegat" nu corespunde realității, prețurile sau tarifele pe baza cărora s-a determinat suma de plată sînt mai mari decît cele legale, suma de plată a fost stabilită eronat, nu s-au respectat clauzele contractuale de calitate și alte clauze, suma a fost achitată anterior, decontarea s-a făcut prin tranzit achitat și unitatea economică intermediară consideră că refuzul de plată din partea cumpărătorului este întemeiat sau cînd trebuie să se recupereze *contrastalitile* (→) decontate fără acceptare dar nedatorate. Plătitorul își recuperează suma pe baza

prezentării la bancă a unei *dispoziții de încasare* (→) în care se arată motivele refuzului, facturile la care se referă refuzul ulterior etc. → și *tranzit*.

REGIM DE ECONOMII 1. Acțiune complexă, permanentă, de gospodărire judicioasă a tuturor resurselor materiale, umane, bănești și financiare. **2.** Metodă de administrare folosită de unitățile socialiste pentru a asigura obținerea unor rezultate maxime, cu cheltuieli cît mai mici. Regimul de economii presupune folosirea judicioasă a tuturor resurselor materiale, financiare și a forței de muncă în vederea înfăptuirii reproducției socialiste pe o scară mereu mai largă. **R. de e.** nu poate însemna sistarea sau oprirea cheltuielilor, ci el presupune lichidarea manifestărilor de risipă, a lipsei de spirit al bunului gospodar, de preîntîmpinare a superficialității în ceea ce privește aprecierea necesității, oportunității și eficienței anumitor cheltuieli și acțiuni, de eliminare a rebuturilor și a cheltuielilor neproductive. Această metodă de conducere presupune folosirea complexă și intensivă a mașinilor și utilajelor, utilizarea judicioasă a mijloacelor circulante, valorificarea superioară a materiilor prime, folosirea înlocuitorilor, recuperarea, reciclarea și refolosirea materialelor, accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante, creșterea productivității muncii, ridicarea calității produselor, reducerea costurilor de producție, sporirea acumulărilor bănești, intensificarea ritmului reproducției lărgite etc.

REGIM VAMAL, totalitatea normelor juridice (legi, decrete, hotărîri, decizii, regulamente etc.) referitoare la taxarea intrării și ieșirii bunurilor dintr-o țară, precum și controlul ce se efectuează la trecerea frontierei asupra îndeplinirii tuturor formalităților vamale, plății taxelor vamale, aplicării tarifului vamal și asupra celorlalte operațiuni. În R.S. România, **r.v.** este stabilit și aplicat pe baza principiilor politicii vamale, ține seama de convențiile pe care țara noastră le-a semnat și este chemat să contribuie la facilitarea schimburilor economice, cultural-științifice și dezvoltarea turismului internațional, să protejeze patrimoniul cultural național, să apere sănătatea poporului, orînduirea social-economică și de stat etc. Pentru transpunerea în viață a **r.v.** au fost organizate și funcționează unități vamale în puncte de control pentru trecerea frontierei de stat și în interiorul țării. Este permisă intrarea și ieșirea din țară a mărfurilor, mijloacelor de transport și a oricăror alte bunuri numai prin punctele de control pentru trecerea frontierei de stat. Exportul și importul de mărfuri se realizează de către unitățile de stat pe baza normelor legale care reglementează comerțul exterior și cooperarea economică internațională, pe baza autorizațiilor de export și import. Potrivit **r.v.,** mărfurile care se exportă nu sînt supuse taxelor vamale, în timp ce mărfurile provenite din import sînt supuse unor taxe vamale în conformitate cu tariful vamal de import. În vederea stimulării extinderii și diversificării formelor de comerț exterior și de cooperare internațională, în țara noastră se pot crea porturi și zone libere în care se asigură unele înlesniri vamale sau se permite, în limitele legale, introducerea sau scoaterea din țară a diferitelor bunuri de uz personal, familial sau gospodăresc. Concomitent, **r.v.** interzice persoanelor fizice scoaterea sau introducerea în țară de bunuri în vederea comercializării. Încălcarea normelor care reglementează **r.v.** atrage răspunderea disciplinară, contravențională, penală, materială sau civilă, după caz, a persoanelor vinovate. Ministerele economice, diferitele organe centrale și unitățile cu activitate de import-export sînt obligate să respecte toate normele privind efectuarea operațiunilor cu străinătatea, precum și a normelor referitoare la vămuire. Organele vamale ale țării noastre sînt răspunzătoare de aplicarea întocmai a normelor care reglementează **r.v.,** de vămuirea corectă a mărfurilor la import și export, precum și de prevenirea, constatarea și sancționarea încălcării normelor vamale. Ministerul Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale este răspunzător de înfăptuirea politicii Partidului Comunist Român și a statului socialist român în domeniul vamal. → și *politică vamală; taxă.*

REGISTRATURĂ, serviciul (biroul) unei unități economice, minister, instituție financiară, bancară etc., în care se înregistrează zilnic corespondența ce se primește sau se expediază. **R.** are mare importanță pentru ținerea evidenței corespondenței și pentru urmărirea soluționării ei la timp.

REGISTRU DE CASĂ, instrument de lucru ținut obligatoriu de către casier pentru evidența operativă zilnică, în ordine cronologică a tuturor încasărilor și plăților făcute în numerar de întreprindere, cooperativă, instituție, în concordanță cu prevederile *planului de casă* (→) și în *limita soldului de casă* (→). Operațiile de încasări și plăți se înscriu în **r.** de către casier, pe baza actelor justificative întocmite în dublu exemplar; la sfîrșitul zilei se totalizează operațiunile de încasări și plăți în numerar, se calculează soldul casei și se reportează pe fila din ziua următoare. Al doilea exemplar al **r. de c.,** împreună cu documentele justificative, se depune la compartimentul financiar-contabil, în aceeași zi, sub semnătură. Obligatoriu, în aceeași zi sau cel mai tîrziu a doua zi, compartimentul financiar-contabil verifică documentele de încasări și plăți în numerar depuse de casier și dacă soldul înregistrat este corect stabilit. Cu privire la încasări se verifică dacă sumele înregistrate în **r. de c.** corespund cu cele prevăzute în duplicatele chitanțelor emise, cu cecurile eliberate din *carnetele de cecuri* (→) etc. sau dacă sumele intrate în casierie au fost depuse la bancă la termenele stabilite, pe baza foilor de vărsămînt cu chitanță. Referitor la plăți se verifică dacă sumele înregistrate în **r. de c.** corespund cu cele prevăzute în documentele prezentate (state de retribuții, liste de plată etc.) și dacă retribuțiile neachitate au fost corect determinate și depuse la timp la bancă. → și *casier.*

REGISTRU DE CORESPONDENȚĂ, instrument de lucru ținut de către toate unitățile economice, instituțiile de stat, unități bancare, de asigurare etc., în care se înregistrează corespondența primită, expeditorul acesteia, conținutul corespondenței, data primirii etc., precum și răspunsul dat fiecărei scrisori, numărul, data scrisorii de răspuns etc.

REGISTRU DE EVIDENȚĂ, instrument de lucru condus de către unitățile bancare în care se înregistrează scrisorile de garanție eliberate unităților economice. Din **r.** de **e.** se dau numere de ordine fiecărei scrisori de garanție, separat de numărul de ieșire care se dă din registrul de corespondență. În **r.** de **e.,** în dreptul numărului de ordine al scrisorii de garanție se menționează suma garantată, unitatea plătitoare căreia i s-a eliberat scrisoarea, unitatea economică furnizoare beneficiară a scrisorilor, unitatea bancară care servește pe furnizor, termenul de valabilitate etc. → și *scrisoare de garanție.*

REGISTRUL UNIC DE ÎNDRUMARE ȘI CONTROL, r. ținut de către ministere, centrale, întreprinderi, cooperative, instituții etc., în care se consemnează obligatoriu data actelor de control încheiate, constatările, recomandările, măsurile și sancțiunile dispuse de către toate organele de control care verifică activitatea lor economică, socială, financiară, de credit etc. Înainte de exercitarea controlului, organele de control sînt obligate să consulte acest registru pentru a lua cunoștință de obiectivele și perioadele cuprinse în acțiunile de control precedente, constatările făcute, măsurile stabilite și stadiul aducerii lor la îndeplinire, evitînd paralelismele și suprapunerile. Acest **r.** este numerotat, șnuruit, sigilat și se păstrează de conducătorul unității sau înlocuitorul lui, trebuind să fie prezentat cu promptitudine organelor competente.

REGRES, acțiune îndreptată de către o persoană fizică sau juridică față de altă persoană, pentru recuperarea unei sume plătite. **R.** se practică în cazuri de protest al poliței sau cecurilor. Girantul care a achitat un cec sau o poliță protestată are dreptul de **r.** față de giranții anteriori și față de emitent, care au răspundere solidară

pentru cec și, respectiv, poliță. Acțiunea de **r.** se exercită de către posesorul titlului de credit, la scadență sau, înainte de aceasta împotriva trăgătorului, giranților și avaliștilor, dacă trasul refuză plata în total sau în parte. Pentru deschiderea acțiunii de **r.** sînt necesare: prezentarea titlului de credit în termenele legale, refuzul nejustificat al plății, existența protestului de neplată a titlului de credit, înștiințarea trăgătorului și giranților despre neplata titlului de credit, depunerea la dosar a titlului de credit (cambii) în original. Acțiunea de **r.** se poate exercita și înainte de scadență, în situația în care starea economică a trasului este incertă. Titlul de credit (cambia) devine exigibilă în cazurile cînd: cambia a fost refuzată la acceptare total sau parțial, trasul este în stare de faliment,indiferent dacă a acceptat sau nu cambia; trasul este insolvent, chiar dacă starea de încetare a plăților nu este constatată printr-o hotărîre judecătorească, alți creditori au întreprins executarea silită asupra bunurilor trasului fără rezultate și cînd a survenit falimentul trăgătorului unei cambii neacceptate. Posesorul titlului de credit poate cere prin acțiunea de **r.** suma stipulată în titlu, dobînzile corespunzătoare și diferite cheltuieli accesorii. La rîndul său, debitorul de **r.** care a efectuat plata ese îndreptățit să urmărească obligatul precedent. → și *protest.*

REGRESANT, persoană care ridică pretenții de rambursare a sumei plătite pentru o poliță sau un cec protestat, față de altă persoană obligată la plata acestor hîrtii de valoare.

REGRESAT, persoana față de care se prezintă pretenția de rambursare a sumei plătite, de către o altă persoană pentru o poliță sau un cec protestat.

REGULARIZARE, operațiune prin care se calculează plățile efectuate pe o anumită perioadă de timp, trecută și prezentă, pentru a se constata dacă acestea s-au efectuat în mod corect și prin care se achită sumele datorate sau se restituie plătitorului sumele achitate în plus. De exemplu, regularizarea amortizării, a vărsămintelor din beneficii la bugetul statului etc.

REGULARIZAREA BUGETARĂ, → **ECHILIBRARE BUGETARĂ.**

REÎNNOIREA ASIGURĂRII, prelungire a unei asigurări facultative de bunuri, de persoane sau de răspundere civilă, prin încheierea unui nou contract de asigurare, cu aceleași condiții sau reluarea asigurării întrerupte înainte de termen din cauza neplății primelor de asigurare.

RELAȚII VALUTAR-FINANCIARE INTERNAȚIONALE, parte componentă a relațiilor economico-sociale internaționale, relații bănești exprimate în diferite valute, generate de participarea statelor suverane și a *diferitelor organisme internaționale* la activitatea de repartiție economică, socială, culturală etc. națională și internațională, de schimburile de valori materiale și spirituale etc. **R.v.-f.i.** cuprind: *a)* **r.** *financiare internaționale,* al căror conținut economic este constituit din **r.** de repartiție ce se desfășoară pe plan extern între state, persoane juridice și fizice, precum și între acestea și diferite organisme bancare, financiare, politice etc. internaționale. **R.f.i.** se concretizează în finanțarea diferitelor acțiuni de cooperare, dezvoltare, ajutorare, cotizații, donații etc. Resursele financiare internaționale sînt constituite din: disponibilitățile băncilor, societăților de asigurare, caselor de economii; resursele bănești ale unităților economice și instituțiilor naționale; resursele financiare constituite la nivelul guvernelor; resursele financiare disponibile de pe piața financiară internațională; resursele financiare ale diferitelor instituții și organisme internaționale ș.a. Prin **r.f.i.** se realizează: dezvoltarea și modernizarea economiilor și a acțiunilor social-culturale naționale; sprijinirea țărilor în curs de dez-

voltare și realizarea noii ordini economice internaționale; dezvoltarea comerțului exterior, a turismului și serviciilor; acordarea de donații, ajutoare, împrumuturi pe diferite termene; realizarea de asigurări și reasigurări externe; participarea la diferite organizații și instituții internaționale etc.; *b)* r. *internaționale de credit*, care cuprind r. economice de repartiție privind constituirea și repartizarea resurselor de creditare pe plan internațional. Resursele de creditare se constituie de la organismele bancare naționale și internaționale, de la guverne, persoane juridice și fizice. Creditele se acordă pentru diferite scopuri pe termen scurt, mijlociu și lung; r. *valutare*, care conțin relații economice de schimb exprimate în diferite *valute* (→), determinate de exportul de mărfuri, servicii etc.; achiziționarea de aur și valută; mișcarea pe plan extern a resurselor financiare, de credit; evaluarea internațională a bunurilor, a lucrărilor, a serviciilor, a fondurilor exprimate într-o monedă națională etc. **R.v.-f.i.** contribuie prin diferite mijloace, instrumente și modalități de plată internaționale la realizarea circuitului economic mondial, adică la înfăptuirea fluxurilor economico-sociale dintre economiile naționale și diferitele instituții și organisme internaționale privind: exportul și importul de mărfuri, cooperarea economică și tehnico-științifică internațională, transporturile, turismul, asigurările, constituirea, repartizarea și utilizarea resurselor financiare, de credit și monetare, folosirea forței de muncă pe plan internațional etc. → și *aparat financiar-valutar internațional*.

REMITENT, girant, posesor al unei polițe.

REMITERE DE DATORIE, acțiunea voluntară a unui creditor întreprinsă cu consimțămîntul debitorului prin care renunță parțial sau total la dreptul său împotriva debitorului. Pe calea r. de d. bebitorul este eliberat în mod corespunzător de obligațiile sale.

REMIZĂ 1. *(în capitalism)*, reducere de preț acordată de vînzător cumpărătorului în cazul cumpărării anumitor mărfuri sau a unor cantități mai mari de mărfuri. *2. (în socialism)*, formă de retribuire a lucrătorilor din comerțul socialist potrivit căreia cuantumul retribuției se determină procentual în funcție de volumul vînzărilor, încasărilor, achizițiilor, contractărilor efectuate etc. **3.** Operațiune financiară internațională prin intermediul căreia se stinge o datorie față de un creditor din străinătate pe calea transmiterii către acesta a unui instrument de plată (cec, cambie, trată etc.) exprimat în valută străină.

RENTABILITATE, indicator sintetic calitativ important care exprimă capacitatea unei unități economice de a obține venit net. În *capitalism* r. este apreciată ca fiind posibilitatea și capacitatea întreprinderii de a fructifica într-un termen cît mai scurt capitalul avansat și de a realiza un profit cît mai mare. Proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și tendința de îmbogățire constituie principalul stimulent al extinderii producției. Lupta acerbă pentru obținerea unui profit ridicat de monopol este însoțită de o concurență nestăvilită între capitaliști. Întreprinderile care în această luptă nu realizează o anumită rată de r. (raportul dintre profit și cheltuielile de producție) își încetează activitatea și sînt absorbite de către întreprinderile puternice. **R.** înregistrează în capitalism mari oscilații mai ales în timpul crizelor economice. În *socialism*, r. este o formă principală de exprimare a eficienței producției și presupune obținerea, în urma realizării producției, a unor venituri mai mari decît cheltuielile efectuate. **R.** constituie punctul optim de intersecție a tuturor celorlalți indicatori calitativi. **R.** este o categorie economică deosebit de importantă, menită să reflecte cu exactitate eforturile depuse de întreprinderi și centrale economice pentru creșterea productivității muncii și reducerea costurilor de producție. Ea trebuie să constituie în mai mare măsură un criteriu de apreciere

a eficienței activității economice, să permită o stimulare echitabilă a unităților economice în activitatea pe care o desfășoară. În *socialism* **r.,** constituie o problemă fundamentală a întregii societăți. Orice activitate economică trebuie să corespundă unor cerințe ale societății, să răspundă unor nevoi reale ale vieții materiale și spirituale ale oamenilor și să asigure, în același timp, creșterea continuă a venitului național și a avuției naționale. **R.** nu reprezintă un scop în sine, nu constituie singurul criteriu de apreciere a activității economice; ea îndeplinește un rol deosebit de important în viața economico-socială, face posibilă realizarea reproducției lărgite și este o condiție a acumulării socialiste, un stimulent al îmbunătățirii activității economice, un indicator sintetic calitativ principal al activității economice și o sursă a satisfacerii cerințelor societății. Mărimea absolută a **r.** economice este exprimată tocmai de cuantumul beneficiului. **R.** este folosită în munca de planificare financiară, în cointeresarea întreprinderilor și a personalului muncitor; de mărimea ei (masa de beneficii) depinde alimentarea fondurilor proprii ale întreprinderii, a fondurilor necesare dezvoltării generale a societății și stimulării oamenilor muncii. În economia socialistă, creșterea **r.** unor întreprinderi nu trebuie să prejudicieze interesele altora, ci să contribuie la creșterea continuă a **r.** ramurilor și a întregii economii naționale. Datorită planificării economiei naționale și a folosirii unor prețuri planificate de către stat, **r.** este stabilă și are o tendință continuă de creștere, aceasta constituind criteriul principal al îmbunătățirii calitative a activității economice. Creșterea **r.** se realizează prin creșterea productivității muncii, diminuarea consumurilor specifice, reducerea costurilor de producție, îndeplinirea planului de producție, realizarea calitativă și pe sortimente a producției, îmbunătățirea calității produselor, reducerea cheltuielilor de circulație, accelerarea vitezei de rotație a fondurilor de producție etc. → și *beneficiu; rată a rentabilității.* ◇ **R. comerțului exterior,** latură a eficienței economice care exprimă efectele bănești directe și imediate obținute din operațiunile de import-export, concretizate în aportul lor sub aspect financiar-valutar. Obținerea unei rentabilități ridicate a comerțului exterior reclamă ca la export prețul extern în valută să fie superior costurilor interne, iar la import, prețul de vînzare pe piața internă să fie superior prețului la care produsele s-au achiziționat de pe piața externă. Cursul de revenire brut și cel net se calculează separat la export și la import fie pe o marfă sau o operațiune, fie pe grupe de mărfuri, fie pe total export sau import. → și *aport în valută la tona marfă exportată; aport net în valută; aport net în valută la hectar; curs de revenire; curs de revenire pentru import.*

RENTĂ, venit (profit) permanent adus de un capital bănesc, de un bun imobiliar (o suprafață de teren agricol, de construcții, clădiri) sau de hîrtiile de valoare; proveniența lui nu este rezultatul unei activități de întreprinzător. Prin **r.,** în accepțiunea largă a noțiunii, se înțelege atît **r.** funciară, cît și dobînda și **r.** de stat obținută de deținătorii titlurilor de obligațiuni și de rente. ◇ **R. absolută,** formă a **r.** funciare specifică modului de producție capitalist, care reprezintă surplusul de valoare peste prețul de producție general. **R. a.** se produce în agricultură datorită compoziției organice mai scăzute a capitalului comparativ cu industria, este însușită de proprietarii funciari ca urmare a proprietății private asupra pămîntului și reprezintă partea din plusvaloare creată de muncitorii agricoli. **R.a.,** plătită de arendași, apare ca urmare a faptului că în agricultură se obține o plusvaloare mai mare decît profitul mijlociu, iar valoarea mărfurilor agricole este superioară prețului de producție social (toate cheltuielile de producție plus profitul mijlociu). K. Marx a relevat că acest spor de valoare și de plusvaloare se explică atît prin compoziția organică a capitalului, mai scăzută în agricultură, cît și datorită imposibilității participării capitalului din agricultură la egalizarea ratei profitului (din cauza proprietății private asupra pămîntului). Toți arendașii plătesc **r.a.** indiferent de fertilitatea și poziția terenurilor. Datorită faptului că arendașii plătesc **r.a.,** o parte din capita-

lurile lor este sustrasă din producția agricolă. **R.a.** face ca agricultura să rămînă în urma industriei și determină scumpirea produselor agricole, înrăutățind situația oamenilor muncii. Desființarea monopolului proprietății private asupra pămîntului determină desființarea **r.a.** ◇ **R. de stat** (în *capitalism*), formă a împrumutului de stat pentru care se plătește periodic un venit (rentă), de regulă, sub forma unui procent fix din valoarea obligațiunii. Prin *conversiune* (→), statul poate modifica **r. de s.** ◇ **R. diferențială,** formă a rentei funciare; profit suplimentar realizat de arendaș de pe terenurile cu condiții mai favorabile de producție, comparativ cu terenurile care au cele mai slabe condiții de producție și care este cedată proprietarului funciar. **R.d.** este determinată de monopolul asupra pămîntului ca obiect al economiei, de întinderea limitată a terenurilor agricole și are ca izvor de formare plusvaloarea creată de munca muncitorilor. În funcție de condițiile de formare, poate exista **r.d.** I și **r.d.** II. **R.d.** I este dependentă de deosebirile de fertilitate a solului, de situarea terenurilor față de piețele de desfacere și de mijloacele de transport folosite. **R.d.** II se obține din profitul suplimentar rezultat de pe urma investițiilor succesive efectuate pe același teren, cu scopul intensificării producției agricole. **R.d.** există și în economia socialistă ca urmare a menținerii unor deosebiri de fertilitate, de poziția terenurilor, datorită unor particularități în formarea prețurilor, precum și ca urmare a efectuării unor investiții de volum diferit. Aceste venituri diferențiate sînt folosite în dezvoltarea unității agricole respective și pentru satisfacerea unor nevoi generale ale societății. ◇ **R. feudală,** formă a **r.** funciare care apare din supramunca țăranilor iobagi; este însușită în mod gratuit de către moșieri. **R.f.** are la bază proprietatea feudală asupra pămîntului și exprimă relații de dominație directă a moșierilor asupra țăranilor iobagi. Ea s-a prezentat sub trei forme: **r.** *în muncă* sau *claca* (boierescul), **r.** *în produse* (dijma în natură, zeciuiala, rușfeturile etc.) și **r.** *în bani,* plătită de țărani după ce își vindeau produsele. ◇ **R. funciară, r.** existentă în orînduirile feudală și capitalistă, care reprezintă produsul creat direct de producători și însușit de proprietarii funciari. **R.f.** este principala parte a *arendei* (→). În capitalism, **r.f.** exprimă relațiile economice din agricultura capitalistă dintre proprietarii funciari, deținători ai monopolului proprietății private asupra pămîntului, arendașii capitaliști deținători ai monopolului asupra pămîntului ca obiect al economiei și muncitorii salariați care creează plusvaloare. **R.f.** capitalistă reprezintă partea plusvalorii care rămîne după scăderea profitului mijlociu la capitalul investit în gospodăria agricolă și se plătește proprietarului funciar. Plusvaloarea produsă de muncitorii salariați ajunge mai întîi în mîinile capitalistului arendaș. Din aceasta el își reține o parte cel puțin egală cu profitul pe care l-ar putea obține ceilalți capitaliști care și-au investit capitalurile în alte ramuri economice, iar partea cealaltă a plusvalorii (o plusvaloare suplimentară ce trebuie obținută permanent de către capitaliștii arendași) și depășește profitul mijlociu, este pusă de arendaș la dispoziția proprietarului funciar sub forma **r.f.,** în virtutea dreptului de proprietar privat, ca plată pentru cedarea dreptului de folosință a pămîntului pe o durată de timp determinată. Crearea plusvalorii suplimentare și transformarea ei în **r.f.** se pot realiza datorită monopolului proprietății private asupra pămîntului, monopolului asupra pămîntului ca obiect al economiei, mecanismului formării prețurilor produselor agricole, compoziției organice diferite a capitalului investit în agricultură, comparativ cu aceea a capitalului investit în alte ramuri economice. În foarte multe cazuri proprietarul funciar nu arendează terenul, ci angajează el însuși muncitori, conducînd singur lucrările agricole; în aceste cazuri, proprietarul funciar își însușește în întregime atît **r.f.,** cît și profitul mijlociu. ◇ **R. în bani,** formă a rentei funciare feudale, apărută și practicată odată cu dezvoltarea relațiilor de schimb. S-a practicat în special în perioada descompunerii feudalismului. ◇ **R. viageră,** sumă de bani pe care o persoană fizică sau juridică se obligă

să o plătească periodic unei persoane, pe tot timpul vieții acesteia. **R.v.** se poate socoti și pensia pentru limită de vîrstă sau pensia suplimentară.

RENTIER, persoana (capitalist) care nu mai ia parte activă la exploatare (în procesul de producție sau de circulație a mărfurilor) și cedează capitalurile sale bănești sub forma *capitalului de împrumut* (→) altor capitaliști, de la care primește în schimb, în permanență, dobînzi, dividende etc. Numărul **r.** a crescut considerabil în epoca imperialismului, ei constituind pătura cea mai parazitară a capitalismului.

REPARAȚIE CAPITALĂ, formă de realizare a reproducției mijloacelor fixe sub aspect-material, care cuprinde complexul de lucrări ce se execută asupra mijloacelor fixe, după expirarea fiecărui ciclu de funcționare stabilit de normativele tehnice, reprezentînd înlocuirea unor părți principale sau a unui număr important de piese sau subansamble uzate, precum și repararea celor parțial uzate, cu scopul de a asigura menținerea caracteristicilor lor tehnico-economice pe întreaga durată de serviciu normată. Înlocuirea părților uzate ale mijloacelor fixe poate prelungi durata totală de serviciu a acestora. **R.c.** cuprind și reparațiile ce se efectuează în cadrul reviziilor generale ale utilajelor și instalațiilor tehnologice. De regulă, **r.c.** trebuie să fie însoțite de îmbunătățirea și modernizarea mașinilor, instalațiilor și utilajelor — ori de cîte ori este posibil — în condiții economice, care să aibă ca efect ridicarea parametrilor tehnico-economici corespunzători tipurilor similare ce se produc în perioada efectuării reparației, la mărirea randamentelor, reducerea consumurilor energetice și de materii prime, sporirea gradului de automatizare, creșterea capacității de producție și ridicarea calității produselor. **R.c.** se execută atunci cînd, datorită uzării mijlocului fix, acesta nu mai are randamentul, precizia de lucru ori siguranța de funcționare admisă de procesul tehnologic respectiv, cu scopul de a fi readus cît mai aproape de starea inițială, menținîndu-i-se astfel caracteristicile tehnice și economice normale de exploatare pînă în momentul uzării lui totale și uneori chiar cu scopul de a-i mări durata de serviciu. Viața mașinii începe de la intrarea ei pe poarta fabricii. Toate lucrările de la punerea ei în funcțiune, precum și asigurarea celor mai bune condiții de întreținere și de funcționare trebuie să constituie preocuparea principală a colectivelor de muncitori, tehnicieni și ingineri. **R.c.** ca și *reparațiile curente* și reviziile periodice ale mijloacelor fixe au caracterul de cheltuieli de producție care se efectuează din fondurile de producție și, deci, se includ în costul producției în anul în care s-au efectuat sau dacă sînt de un volum mai mare se eșalonează pe cîțiva ani. Eșalonarea, pe cîțiva ani, a cheltuielilor cu **r.c.** și cu modernizările mijloacelor fixe urmărește evitarea fluctuației nivelului costurilor de producție. Cheltuielile cu **r.c.** care se eșalonează pe o perioadă de timp mai mare de un an pot fi acoperite din credite bancare, ce se rambursează la datele cînd aceste cheltuieli sînt prevăzute să fie incluse în costuri. La instituțiile bugetare, fondurile necesare efectuării **r.c.** se asigură potrivit prevederilor bugetului de venituri și cheltuieli. Economiile realizate la costurile de producție și beneficiile obținute de unitățile economice de stat datorită neefectuării **r.c.** planificate se consideră realizate fără efort propriu și nu se iau în considerare la determinarea stimulentelor materiale ce se acordă pe baza realizării și depășirii beneficiilor planificate. Planificarea, executarea, finanțarea și decontarea **r.c.** se face atît sub aspect fizic, cît și financiar, folosindu-se două planuri și anume: *a)* planul tehnic desfășurător al **r.c.** care cuprinde categoriile de mijloace fixe ce îndeplinesc condițiile pentru a li se efectua aceste **r.**, repartizarea pe trimestre a **r.**, termenele de scoatere din funcțiune a mijloacelor fixe supuse reparațiilor, materialele și forța de muncă necesare executării acestor planuri și *b)* bugetul de venituri și cheltuieli, care cuprinde resursele și cheltuielile pentru efectuarea **r.c.**, desfășurate pe categorii de mijloace fixe, acțiuni de

reparații și repartizarea pe trimestre. Fondurile destinate finanțării r.c. pot fi utilizate numai după deschiderea finanțării, pentru care unitățile economice înaintează băncii o cerere însoțită de devizele sau listele cu mijloacele fixe ce urmează a fi reparate, planul tehnic și bugetul de venituri și cheltuieli, contractul privind executarea reparațiilor (dacă acestea se execută în antrepriză) și autorizația de construcții cînd reparațiile se execută la clădiri. Cheltuielile cu r.c. se justifică din punct de vedere economic numai dacă sînt sensibil mai mici decît cele efectuate cu achiziționarea sau producerea altor mijloace fixe. R.c. nu măresc durata normată de funcționare a mijloacelor fixe și nu contribuie la creșterea valorii lor inițiale. Aceste reparații au drept scop să asigure funcționarea normală a mijloacelor fixe pe toată durata normată de serviciu, fiind o formă de realizare a reproducției simple a mijloacelor fixe. Greutatea separării lor de celelalte feluri de reparații și trecerea reparațiilor curente drept r.c. și invers au fost cauzele pentru care ele s-au unificat sub aspectul fondurilor din care urmau a fi efectuate. → și *ciclu de funcționare; normativul valoric; revizie.*

REPARAȚIE DE AVARIE, r. efectuată navei sau încărcăturii datorită avariilor produse din cauză de abordaj, furtună, incendiu etc. În vederea stabilirii răspunderilor, comandantul navei întocmește și depune protestul de avarie. Apoi, pe baza expertizei care se efectuează, prezintă pretenții de despăgubire față de persoana vinovată, solicitîndu-i să depună o garanție într-un cuantum care să acopere repararea avariei, a diferitelor cheltuieli, a compensării eventualelor întîrzieri, a dobînzilor legale, a cheltuielilor de judecată etc. Provizoriu se poate institui și un sechestru asigurător asupra navei vinovate. Pagubele în asemenea cazuri sînt suportate de asigurător. Totuși, comandantul navei și armatorul sînt obligați să urmeze procedura de mai sus, deoarece asigurătorul plătește despăgubirea, însă prin acțiunea de regres se îndreaptă împotriva vinovatului. → și *protest; avarie.*

REPARTIȚIA PRIMARĂ A VENITULUI NAȚIONAL, → **DISTRIBUIREA VENITULUI NAȚIONAL.**

REPARTIȚIA SECUNDARĂ (ULTERIOARĂ) A VENITULUI NAȚIONAL, → **REDISTRIBUIREA VENITULUI NAȚIONAL.**

REPARTIȚIA VALORII ASIGURĂRII, distribuire proporțională a valorii asigurării pe mai multe feluri de mărfuri care sînt asigurate global. R.v.a. se determină procentual pe baza valorii reale a mărfurilor cuprinse în asigurare și a valorii totale asigurate.

REPARTIZAREA BENEFICIULUI ADMINISTRAȚIEI ASIGURĂRILOR DE STAT, operațiune prin care din beneficiul rămas după finanțarea investițiilor prevăzute în planul național unic neacoperite din amortizare și suportarea din rezultatele financiare a altor cheltuieli legale se acoperă diverse cheltuieli potrivit normelor juridice financiare. Beneficiul se repartizează astfel: o sumă corespunzătoare cotei de 15% calculată asupra primelor realizate din asigurarea prin efectul legii a bunurilor unităților agricole cooperatiste și ale persoanelor fizice se prelevă la bugetele județelor și al municipiului București din care cel puțin 80% este folosită pentru acoperirea cheltuielilor de prevenire și combatere a mortalității animalelor, iar diferența pentru finanțarea cheltuielilor de prevenire și combatere a incendiilor. Din beneficiul rămas se deduc sumele necesare alimentării fondului de premiere. După deducerea sumelor de mai sus din beneficiul rămas se repartizează 60% la bugetul republican și 40% pentru constituirea fondului statutar și a fondului de rezervă, acordîndu-se prioritate reîntregirii fondului de rezervă. ADAS poate realiza și beneficii peste plan datorită depășirii veniturilor, reducerii cheltuielilor

specifice și generale de administrație, precum și ca urmare a reducerii cheltuielilor cu plata despăgubirilor și a sumelor asigurate față de cele planificate. Din beneficiul peste plan se alimentează suplimentar fondul de premiere, iar ceea ce rămîne se repartizează pe aceleași destinații ca și beneficiul planificat.

REPARTIZAREA BENEFICIULUI ADMINISTRAȚIEI DE STAT LOTO-PRONOSPORT, operațiune de repartizare atît a beneficiilor planificate, cît și a celor peste plan. Beneficiile planificate se repartizează astfel: beneficiile realizate din sistemele pronosport și pronoexpres se repartizează Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport în vederea întreținerii și dezvoltării activității de educație fizică și sport, iar beneficiile obținute din sistemele de loterie și cele din alte activități, rămase după constituirea fondului de premiere și asigurare a resurselor pentru finanțarea investițiilor prevăzute în planul național unic neacoperite din amortizare, se repartizează la bugetul republican. Beneficiile obținute peste plan din sistemul pronosport și pronoexpres se repartizează Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport, iar cele realizate din sistemul de loterie și din alte activități se repartizează o parte pentru suplimentarea fondului de premiere, iar cealaltă parte se prelevă la bugetul statului.

REPARTIZAREA BENEFICIULUI ASOCIAȚIEI DE COOPERARE A COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE CU UNITĂȚI DE STAT SAU ALE COOPERAȚIEI DE CONSUM, operațiune prin care după alimentarea fondului de premiere, iar la asociația cu unități ale cooperației de consum după plata impozitului pe venit, din beneficiul rămas se repartizează minimum 20% pentru fondul de dezvoltare, pînă la 5% pentru fondul de rezervă, pînă la 20% pentru fondul de asigurare care se constituie numai la asociațiile cu profil agricol și cel puțin 55% din beneficiu se repartizează unităților asociate, proporțional cu partea socială a fiecăreia. În cadrul asociațiilor de creștere și îngrășare a animalelor, 50% din beneficiu se repartizează proporțional cu valoarea părților sociale ale unităților asociate și 50% proporțional cu valoarea animalelor și furajelor livrate asociației.

REPARTIZAREA BENEFICIULUI ASOCIAȚIEI ECONOMICE INTERCOOPERATISTE AGRICOLE, operațiunea de repartizare a beneficiului pe următoarele destinații: cel puțin 20% se alocă pentru fondul de dezvoltare, pînă la 3% se alocă fondului de întrajutorare și rezervă, 2% pentru fondul social-cultural-sportiv, pînă la 5% cotizații ce se plătesc la Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție și cel puțin 70% din beneficiu se repartizează cooperativelor agricole asociate proporțional cu partea socială a fiecăreia. La asociațiile economice intercooperatiste de creștere și îngrășare a animalelor 50% din beneficiu se repartizează proporțional cu valoarea părții sociale a fiecărei cooperative asociate și 50% proporțional cu valoarea animalelor și furajelor livrate asociației.

REPARTIZAREA BENEFICIULUI CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI, operațiunea de repartizare a beneficiului rămas după ce se asigură resursele pentru finanțarea investițiilor prevăzute în planul național unic neacoperite din amortizare, astfel: o cotă de 30% se prelevă la bugetele județelor și al municipiului București, o cotă de 30% se repartizează la fondul de rezervă și o cotă de 40% se prelevă la bugetul republican. După completarea fondului de rezervă și beneficiul prevăzut să alimenteze acest fond (restul), se prelevă la bugetul republican.

REPARTIZAREA BENEFICIULUI PESTE PLAN AL CENTRALELOR ECONOMICE, → **DESTINAȚIILE BENEFICIILOR PESTE PLAN.**

REPARTIZAREA BENEFICIULUI PESTE PLAN AL UNITĂȚILOR ECONOMICE DE STAT, divizare a beneficiului realizat prin efort propriu peste beneficiul planificat. Beneficiul peste plan realizat fără efortul unității economice se prelevă integral la bugetul statului. Destinațiile stabilite beneficiului peste plan stimulează unitățile economice să-și perfecționeze întreaga activitate, să ia măsuri de creștere a productivității muncii, de reducere a costurilor, îmbunătățirea calității produselor, depășirea planului economic, creșterea eficienței întregii lor activități, deoarece o parte mai mare din beneficiul peste plan rămîne la dispoziția unităților economice. În procesul repartizării beneficiului peste plan se exercită controlul financiar, ceea ce are ca efect întărirea ordinei, disciplinei economico-financiare și apărarea avutului poporului. → și *destinațiile beneficiilor peste plan.*

REPARTIZAREA BENEFICIILOR PLANIFICATE ALE CENTRALELOR ECONOMICE, → **DESTINAȚIILE BENEFICIILOR PLANIFICATE.**

REPARTIZAREA BENEFICIULUI PLANIFICAT REALIZAT DE UNITĂȚILE ECONOMICE DE STAT, → **DESTINAȚIILE BENEFICIILOR PLANIFICATE.**

REPARTIZAREA CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE, → **CHELTUIELI DE PRODUCȚIE.**

REPARTIZAREA CHELTUIELILOR ÎNTRE VERIGILE SISTEMULUI BUGETAR, înscriere planificată în bugetul republican și în bugetele locale a diferitelor categorii de cheltuieli stabilite după anumite criterii în vederea realizării obiectivelor economice, sociale, culturale etc. prevăzute în planul național unic. **R.c.** între **v.s.b.** are ca scop îndeplinirea în condiții optime a sarcinilor și funcțiilor statului (a organelor centrale și locale de stat), antrenarea unui număr mare de oameni ai muncii la conducerea statului, la soluționarea problemelor construcției socialiste, pentru cunoașterea și satisfacerea cerințelor generale și personale ale poporului. Cheltuielile bugetare se repartizează între verigile sistemului bugetar în mod planificat după anumite considerente politice, economice, social-culturale etc. Repartizarea cheltuielilor între bugetul republican și bugetele locale este determinată de împărțirea atribuțiilor între organele centrale și cele locale ale puterii și administrației de stat, precum și de subordonarea organizatorică a unităților economice și a instituțiilor respective stabilită prin normele juridice în vigoare. Astfel, dacă anumite unități sînt subordonate organelor centrale, cheltuielile lor sînt înscrise în bugetul republican, iar dacă sînt subordonate consiliilor populare, cheltuielile respective sînt repartizate și finanțate din bugetele locale. **R.c.** între **v.s.b.** este determinată și de principiile care stau la baza organizării și funcționării sistemului bugetar. Repartizarea cheltuielilor între bugetul republican și bugetele locale este determinată de următorii factori: trăsăturile orînduirii sociale și de stat a țării noastre; delimitarea — stabilită prin Constituție și prin alte acte normative — a funcțiilor și atribuțiilor organelor centrale și locale ale puterii și administrației de stat; organizarea economiei socialiste și a acțiunilor social-culturale; importanța acțiunilor planificate pentru a fi finanțate; principiile de organizare și funcționare a sistemului bugetar. Din bugetul republican se repartizează și se finanțează următoarele acțiuni și cheltuieli: acțiunile economice (circa 2/3) de importanță republicană date în competența ministerelor și centralelor economice; cheltuielile de comerț exterior; acțiunile social-culturale de importanță republicană; cheltuielile cu organele supreme ale puterii de stat, ale organelor administrației de stat, cu organele judecătorești, Arbitrajul de stat și procuratura, Notariatul de Stat, cu securitatea și apărarea națională etc. În bugetele locale se repartizează următoarele acțiuni și cheltuieli: acțiunile economice de importanță locală; acțiunile social-culturale care dețin

pondere importantă; cheltuielile cu organele locale ale puterii și ale administrației de stat etc. Repartizarea cheltuielilor între bugetul republican și bugetele locale, precum și între diferitele trepte ale bugetelor locale nu este imuabilă. În funcție de dezvoltarea economiei naționale și de necesitatea servirii economice și social-culturale cît mai bune a localităților și populației, anumite acțiuni, întreprinderi sau instituții locale, pot să treacă din competența de finanțare a organelor locale ale puterii de stat în competența organelor de stat centrale și invers. Rezultă că repartizarea cheltuielilor între verigile sistemului bugetar se perfecționează continuu în concordanță cu prefacerile care au loc în orînduirea socialistă și cu sarcinile impuse de procesul obiectiv al dezvoltării materiale și spirituale a societății noastre socialiste. → și *sistem bugetar*.

REPARTIZAREA CREDITELOR BUGETARE, → **CREDIT BUGETAR REPARTIZAT.**

REPARTIZAREA PE TRIMESTRE A VENITURILOR ȘI CHELTUIELILOR BUGETARE, desfășurarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor prevăzute în bugetul de stat, după ce acesta a fost adoptat de către Marea Adunare Națională, în funcție de sarcinile de plan, economice și social-culturale, eșalonate pe trimestre și aprobate prin decret al Consiliului de Stat, avîndu-se în vedere termenele legale de încasare a veniturilor bugetare și de efectuare a plăților din buget. Repartizarea pe trimestre a indicatorilor bugetari concretizează sarcinile și facilitează executarea în condiții optime a bugetului de stat. **R.** pe **t.** a **v.** și **c.b.** este de competența Ministerului Finanțelor, a comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare și a ordonatorilor principali de credite. Ministerul Finanțelor aprobă repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor bugetului republican la propunerea ministerelor și a celorlalte organe centrale de stat, aprobă — la propunerea comitetelor executive ale consiliilor populare ale județelor și al municipiului București — repartizarea pe trimestre a plusurilor de venituri prevăzute a se prevela la bugetul republican de către bugetele județelor și al municipiului București, la care veniturile proprii depășesc cheltuielile planificate, a sumelor defalcate din bugetul republican și a subvențiilor ce se acordă de la acest buget, bugetelor locale, în vederea echilibrării lor. Comitetele și birourile executive ale consiliilor populare aprobă repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor proprii ale unităților administrativ-teritoriale, precum și subvențiile prevăzute a fi acordate ori sumele ce se preiau de la bugetele locale ale unităților administrativ-teritoriale ierarhic subordonate. Ordonatorii principali de credite bugetare repartizează pe trimestre veniturile și cheltuielile din bugetele unităților subordonate. **R.** se poate modifica în situațiile în care survin schimbări în eșalonarea sarcinilor de plan, se modifică termenele legale de prelevare a veniturilor la bugetul de stat, se stabilesc alte termene de efectuare a plăților, precum și în alte cazuri temeinic justificate. → și *executarea bugetului de stat*.

REPARTIZAREA REZULTATELOR FINANCIARE, proces de distribuire a rezultatelor financiare sub următoarele forme: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, impozitul pe spectacole, contribuțiile pentru asigurările sociale, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, diferențele bugetare, beneficiul planificat și peste plan sau a eventualelor pierderi rezultate din activitatea unităților economice de stat potrivit destinației lor. Prelevarea pentru societate a impozitelor menționate, taxa asupra terenurilor proprietate de stat și diferențele bugetare se prelevă la bugetul de stat, contribuțiile pentru asigurările sociale se prelevă la bugetul asigurărilor sociale de stat,

iar beneficiul servește pentru autofinanțarea unităților economice, stimularea lucrătorilor lor, efectuarea de vărsăminte la centrala economică și la bugetul de stat.

REPARTIZAREA VENITULUI NAȚIONAL, proces de distribuire primară și redistribuire a venitului național, efectuat prin intermediul unor categorii economice, financiare și de credit, cum sînt: retribuțiile și alte forme de retribuire după muncă, prețurile (în măsura în care se abat într-un sens sau altul de la valoarea lor), prestările de servicii de către stat și unitățile cooperatiste în folosul populației, impozite, cheltuieli bugetare, prime de asigurare etc. **R.v.n.** se realizează, în mare măsură, prin intermediul finanțelor și creditului, în cadrul cărora locul principal îl ocupă bugetul statului. Cu ajutorul finanțelor și creditului se mobilizează o parte din mijloacele bănești aflate în economie și la populație și se repartizează pentru dezvoltarea economiei naționale, finanțarea acțiunilor social-culturale, întreținerea și funcționarea organelor de stat și pentru apărarea națională. Existența producției de mărfuri și, deci, acțiunea legii valorii în economia socialistă reclamă ca repartizarea venitului național să se desfășoare nu numai în formă naturală, ci și bănească. La înfăptuirea acestei repartiții se ține seama de gradul de dezvoltare a forțelor de producție, de nivelul productivității muncii, de țelurile imediate și de perspectivă ale societății socialiste, precum și de interesele generale și personale ale membrilor societății. Din produsul social, care are în componența sa și venitul național, în procesul repartiției se constituie mai întîi o serie de fonduri, cum sînt: fondul de înlocuire a mijloacelor de producție consumate în procesul de producție, fondul pentru extinderea procesului de producție, fondul de rezervă sau de asigurare contra pierderilor neprevăzute, a deranjamentelor cauzate de calamități ale naturii și de accidente. De asemenea, se efectuează cheltuielile generale de administrație care nu țin direct de producție, cheltuielile care servesc pentru satisfacerea comună a cerințelor social-culturale, se constituie fondul pentru persoanele inapte de muncă, fondul pentru apărarea națională etc. După alimentarea acestor fonduri, ceea ce rămîne — și aceasta constituie partea cea mai mare a venitului național — se împarte între membrii societății în raport cu cantitatea, calitatea, importanța și rezultatele muncii prestate. → și *distribuirea venitului național; produs social; redistribuirea venitului național; venit național.*

REPARTIZAREA VENITURILOR ÎNTRE VERIGILE SISTEMULUI BUGETAR, înregistrarea planificată a veniturilor în bugetul republican și în bugetele locale — cu prilejul elaborării, dezbaterii și adoptării bugetului de stat —, în concordanță cu obiectivele de dezvoltare a economiei naționale, a acțiunilor social-culturale etc. **R.** se efectuează astfel încît să asigure alimentarea suficientă cu venituri a fiecărui buget pînă la nivelul cheltuielilor acestuia. Întrucît bugetul statului are o bază sigură de venituri, el se întocmește echilibrat și cu prevederea unor rezerve, existînd astfel posibilitatea efectuării unei repartizări elastice a veniturilor între diferitele bugete, care sînt alimentate în final de la veriga superioară cu toate veniturile necesare. Fiecărei verigi a sistemului bugetar i se repartizează asemenea izvoare de venituri care să-i asigure alimentarea satisfăcătoare, permanentă, fermă, ritmică și stabilă, cu resurse financiare, care să-i permită evitarea golurilor de casă și să poată avea loc în cursul anului o permanentă echilibrare a veniturilor cu cheltuielile. Unitățile economice de importanță republicană prelevă veniturile cuvenite statului la bugetul republican, iar întreprinderile de importanță locală le prelevă la bugetul local de la care sînt finanțate. Anumite venituri de importanță republicană se repartizează însă bugetelor locale în scopul ridicării părții de venituri a acestora la nivelul cheltuielilor. Repartizarea veniturilor între bugete trebuie să asigure stimularea organelor respective în realizarea integrală a veniturilor bugetului statului și a planului național unic. Organele locale pot să fie stimulate punîndu-li-se la dispoziție anumite cote din veniturile republicane ce se realizează

pe raza lor teritorială şi să efectueze controlul asupra activităţii economico-financiare a întreprinderilor din subordine. Repartizarea veniturilor se operează simplu şi clar; fiecare verigă a sistemului bugetar primeşte suficiente mijloace băneşti pentru a acoperi complet cheltuielile determinate de realizarea planului naţional unic în cadrul geografic aferent acelui buget. Dacă pe raza teritorială respectivă nu se realizează venituri suficiente, atunci se asigură bugetului local venituri din alte surse. Cînd însă veniturile acestuia prisosesc, ele sînt dirijate către bugetele locale care au nevoie de mijloace suplimentare. *În bugetul republican* se repartizează şi se încasează următoarele venituri: prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete realizată de către unităţile industriale republicane, vărsămintele din beneficii, impozitul pe circulaţia mărfurilor, o parte din prisosul şi excedentul de mijloace circulante de la unităţile republicane, contribuţiile pentru asigurările sociale de stat, veniturile obţinute din valorificarea bunurilor statului, veniturile din comerţul exterior şi din alte operaţiuni cu străinătatea, veniturile instituţiilor bugetare republicane, impozite şi taxe de la populaţie, plusurile de venituri de la bugetele judeţelor şi al municipiului Bucureşti etc. *În bugetele locale* se planifică următoarele venituri proprii: vărsămintele din beneficii efectuate de unităţile economice de importanţă locală, excedentul şi o parte din prisosul de mijloace circulante provenite de la aceste unităţi, impozitul pe spectacole, impozitul pe veniturile cooperativelor meşteşugăreşti şi ale cooperativelor de consum, impozitul pe veniturile populaţiei (cu excepţia impozitului datorat de muncitori şi personalul tehnic-administrativ), impozitul agricol şi taxele de timbru, veniturile din păşunatul pe izlazurile comunale, veniturile din chirii, veniturile realizate de instituţiile locale, veniturile obţinute din valorificarea bunurilor statului, impozite şi taxe locale. Consiliile populare şi organele locale ale administraţiei de stat sînt chemate să se preocupe în permanenţă de dezvoltarea bazei lor proprii de venituri, urmărindu-se echilibrarea pe această cale a bugetelor tuturor unităţilor administrativ-teritoriale din ţara noastră. Bugetele locale beneficiază şi de *veniturile de echilibrare* care provin din anumite cote (sume) defalcate din unele venituri republicane încasate de pe teritoriul judeţelor sau din subvenţiile de echilibrare primite de la bugetul republican. Repartizarea veniturilor între bugete nu este rigidă şi imuabilă, ci ea se efectuează în funcţie de obiectivele dezvoltării economico-sociale a ţării şi de necesitatea de a satisface în condiţii cît mai bune cerinţele de viaţă ale poporului român; repartizarea veniturilor se poate modifica de la un an la altul în funcţie de cerinţe. → şi *sistem bugetar*.

REPATRIEREA ÎMPRUMUTURILOR, reîntoarcerea în ţara de origine a obligaţiunilor de împrumut plasate peste graniţă, în mîinile deţinătorilor străini. **R.î.** are loc prin cumpărarea obligaţiunilor de către statul emitent sau de către cetăţenii săi şi poate fi urmarea redresării situaţiei economice şi valutare a ţării emitente, scăderii cursului la bursele străine etc.

REPERCUSIUNEA IMPOZITELOR (INCIDENŢA INDIRECTĂ) (în *capitalism*), fenomen social, de clasă, prin care clasele exploatatoare pun pe umerii maselor muncitoare o parte însemnată din impozitele prezente sau viitoare datorate statului, fapt ce duce la înrăutăţirea condiţiilor de trai a celor ce muncesc. Pe calea repercusiunii, clasele exploatatoare care plătesc un anumit impozit şi-l recuperează de la persoanele cu care au anumite relaţii economice. De exemplu, capitalistul transferă sarcina sa fiscală asupra consumatorilor mărfurilor produse în întreprinderea sa sau asupra salariaţilor săi. Căile principale ale **r.i.** sînt: adaugarea impozitului la preţurile mărfurilor sau la tarifele serviciilor; achiziţionarea de materii prime, materiale, combustibil etc. la preţuri inferioare preţurilor normale, ceea ce permite transferarea impozitului asupra vînzătorului acestor produse; intensificarea muncii sau prelungirea zilei de muncă, fără sporirea corespunzătoare a salariului etc.

În acest fel sarcinile fiscale ale exploatatorilor sînt mult ușurate sau chiar desființate → și *suportatorul impozitului.*

REPORT (în *capitalism*) **1.** Operație de bursă constînd în cumpărarea de către bancă, pe bani gata, a unor titluri (acțiuni, efecte publice) care circulă în comerț, cu obligația de răscumpărare, la același curs, pe care și-o ia vînzătorul, pentru un termen scurt. **R.** comportă astfel două operațiuni concomitent executate de către cumpărătorul reportat și anume: o vînzare cash și o nouă cumpărare a acelorași valori predabile la un nou termen (scurt), menținîndu-și astfel poziția de cumpărător. **R.** creează disponibilități speculanților de bursă și asigură băncilor plasarea temporară a resurselor disponibile, din care realizează dobînzi superioare față de cele obișnuite. Operațiunile de **r.** crecază posibilitatea unor intervenții bancare în activitatea burselor și stimulează speculațiile de bursă. **2.** În finanțe-contabilitate **r.** reprezintă operațiunea de trecere a totalului cumulat al sumelor de pe pagina precedentă pe pagina următoare a fișei de cont, a registrului sau a unei lucrări oarecare din sistemul informațional economic. → și *deport; discont; operații valutare (~ la termen).*

REPREZENTANT, persoană (mijlocitor) pe care o firmă producătoare (comercială, financiară sau o instituție de credit) o împuternicește să încheie tranzacții în numele ei, în condiții cît mai convenabile. **R.** nu răspunde față de firmă decît în condițiile și limitele stabilite de firma pe care o reprezintă.

REPRODUCȚIE, reluarea, reînnoirea și repetarea continuă a procesului de producție. **R.** cuprinde reproducerea produsului social, a forței de muncă și a relațiilor de producție și poate fi: **r.** *lărgită,* cînd reluarea procesului de producție se face permanent în proporții sporite și **r.** *simplă,* cînd procesul de producție se reia în aceeași proporție.

RESCONTARE, → **REESCONTARE.**

REST, sumă de bani care se restituie persoanei atunci cînd face o plată cu monede sau bancnote care însumează mai mult decît suma datorată.

RESTANT, întîrziat la o plată neachitată pînă la termenul legal, scadent.

RESTANȚĂ DE PLATĂ, sumă din impozite, taxe, prime de asigurări etc. neachitată pînă la scadență de către unitățile economice de stat, cooperative și populație, care se încasează pe cale administrativă, asupra ei aplicîndu-se majorări corespunzătoare de întîrziere.

RESTITUIRE, înapoiere a unei sume de bani, a unui impozit plătit în plus, a unui credit ajuns la scadență.

RESTITUIREA FONDURILOR PRIMITE DE LA SOCIETATE, înapoierea de către întreprinderile de stat a fondurilor primite de la societate pentru finanțarea investițiilor și satisfacerea necesarului de mijloace circulante. Principiul **r.** de către întreprinderi a fondurilor primite de la societate a fost instituit pe baza mecanismului economico-financiar reglementat în concordanță cu hotărîrile Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 22—23 martie 1978. Unitățile economice de stat au obligația să restituie fondurile pe care le-au primit pentru finanțarea investițiilor, precum și pe cele ce le-au fost puse la dispoziție pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante. Întreprinderile noi sînt obligate să înceapă restituirea sumelor primite pentru finanțarea investițiilor în anul următor punerii

în funcțiune a obiectivelor realizate. Restituirea acestor sume se operează din amortizarea mijloacelor fixe. Dacă în anul de plan amortizarea nu este suficientă pentru efectuarea restituirii sumelor primite pentru investiții, *diferența se restituie din* beneficiile realizate potrivit planului, într-o cotă de pînă la 10%. Restituirile se efectuează la centrală, în vederea alimentării fondului său propriu pentru finanțarea investițiilor. Sumele care au fost avansate de la bugetul statului pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante ale întreprinderilor noi, în primul an de activitate se restituie din fondul mijloacelor circulante (din beneficiile realizate în cadrul planului), prin vărsăminte la bugetul statului în rate lunare, la nivel planificat, după darea în funcțiune a unității respective. ◇ **R. impozitelor și taxelor,** înapoierea sumei aferente acelor impozite și taxe care au fost încasate greșit sau într-un cuantum mai mare decît cel datorat, ca urmare a micșorării venitului, averii ori datorită dispariției bunului impozabil sau taxabil. În unele cazuri, **r.i.** și **t.** se operează ca urmare a *unor măsuri sociale, economice* și chiar politice. **R.** se face din bugetul statului pe baza unei cereri înaintate de plătitor la organele financiar-bancare, care trebuie avizată în următoarele condiții: persoanele juridice și fizice plătitoare să depună cererea pînă la expirarea termenului de prescripție extinctivă (3 ani pentru persoanele fizice și un an și 6 luni pentru persoanele juridice); să facă dovada, pe baza normelor juridice în vigoare, că sumele plătite ca impozite, taxe etc. nu se cuveneau bugetului statului deoarece s-a plătit mai mult decît era obligația de plată; suma cerută la restituire să fi fost achitată efectiv în contul bugetului de stat. **R.** se face din încasările anului curent, de la aceleași subdiviziuni ale clasificației bugetare, la venituri. Dacă titularii cererilor de **r.** au de făcut plăți pe anul curent, atunci se poate proceda la compensarea corespunzătoare a sumelor. ◇ **R. primei de asigurare,** operațiune financiară întîlnită în asigurările facultative și cele maritime prin care asigurătorul, potrivit legii sau contractului, este obligat ca, în anumite împrejurări, să restituie asiguratului parțial sau total, prima de asigurare încasată sau să nu se mai pretindă plata primei respective. **R.p.** do **a.** poate avea loc cînd asiguratul nu respectă, la un moment dat, prevederile contractului de asigurare, deși în contract este prevăzută această măsură; cînd transportul mărfurilor sau al persoanelor nu a mai avut loc sau cînd marfa a fost asigurată din eroare la doi asigurători distincți etc.

RESTRICȚIE VALUTARĂ, măsură luată de stat cu privire la cumpărarea și vînzarea liberă a aurului, a valutei străine, efectuarea altor operații valutare cu scopul de a micșora deficitul balanței de plăți și în vederea menținerii cursului valutar. Valuta străină se poate pune la dispoziția persoanelor solicitatoare la curs oficial, în vederea efectuării anumitor operații cu străinătatea, numai cu aprobarea organelor valutare.

RESURSE 1. Mijloace de existență ale unei persoane. **2.** Elemente ale bogăției unei națiuni. **3.** Totalitatea mijloacelor bănești sau financiare necesare realizării unor anumite obiective economice, social-culturale etc. De exemplu, **r.** întreprinderii, ale centralei industriale, ale bugetului de stat, ale planului de credite etc. Nu trebuie să se confunde noțiunea de **r.** cu aceea de surse; **r.** este mijlocul concret, iar sursa este proveniența, izvorul, originea. ◇ **R. asimilate celor proprii,** mijloace materiale și bănești minime și permanente (datorii) aparținînd terților persoane fizice și juridice, existente la unitățile economice și pe care acestea le folosesc ca și pe resursele proprii. → și *pasive stabile.* ◇ **R. bancare,** totalitatea mijloacelor bănești aflate la dispoziția băncilor pe care le folosesc în operațiuni de credit și alte operațiuni. Caracterul, structura izvoarelor și mișcarea resurselor bancare sînt determinate de natura orînduirii social-economice a societății și de obiectul de activitate al băncilor (de emisiune, comerciale, de investiții, ipotecare, agricole s.a.). În *socialism*, **r.b.** sînt proprietate obștească și au ca principale izvoare:

fondurile proprii ale băncilor, rezervele băneşti ale bugetului de stat, mijloacele băneşti temporar disponibile ale întreprinderilor socialiste de stat şi cooperatiste, precum şi emisiunea bănească. **R.b.** sînt repartizate planificat şi delimitat pentru creditarea pe termen scurt, creditarea pe termen lung şi pentru finanţarea nerambursabilă a investiţiilor. ◇ **R. bugetare,** mijloace băneşti cuprinse în bugetul de stat ca venituri; ele provin în măsură considerabilă de la unităţile de stat şi cooperatiste şi în foarte mică măsură de la populaţie. ◇ **R. destinate finanţării investiţiilor,** mijloace băneşti constituite pe baza planului de finanţare şi creditare a investiţiilor, din sumele aferente amortizării mijloacelor fixe, beneficii, alte resurse proprii, credite bancare şi alocaţii de la bugetul de stat. Unităţile economice depun resursele proprii pentru finanţarea investiţiilor la unităţile Băncii de Investiţii în raza cărora îşi au sediul. Unităţile economice subordonate centralelor depun resursele proprii din amortismente şi alte resurse la unitatea Băncii de Investiţii în raza căreia îşi au sediul însă la dispoziţia centralei de care aparţin, la nivelul căreia se concentrează aceste fonduri. Beneficiile destinate finanţării investiţiilor se depun la unitatea Băncii de Investiţii direct de către centrale. → şi *credite pentru investiţii; surse de finanţare a investiţiilor.* ◇ **R. financiare** (în *socialism*), mijloace băneşti care se află la dispoziţia statului, unităţilor economice de stat şi cooperatiste, instituţiilor etc., care se folosesc pentru efectuarea cheltuielilor, constituirea diferitelor fonduri şi formarea rezervelor. **R.f.** se formează din acumulările băneşti socialiste şi sînt de stat şi cooperatiste. În **r.f.** de stat se cuprind resursele centralizate, aflate la dispoziţia statului şi resursele descentralizate, aflate la dispoziţia unităţilor economice şi instituţiilor de stat. **R.f. centralizate** se concentrează în cea mai mare măsură în bugetul statului şi cuprind încasările din prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete, impozitul pe circulaţia mărfurilor, vărsăminte din beneficii, încasări din contribuţiile pentru asigurările sociale, încasări de impozite de la cooperative şi populaţie, prime de asigurare, încasări de la Loto-Pronosport, etc. **R.f. descentralizate** sînt constituite din beneficiile rămase la dispoziţia unităţilor economice şi provenite din realizarea producţiei, executări de lucrări şi prestări de servicii, mijloacele circulante, amortizări, creşterea pasivelor stabile, chirii încasate etc. **R.f.** ale cooperativelor sînt, în principiu, aceleaşi ca şi la unităţile economice de stat. Principala parte a **r.f.** este destinată dezvoltării producţiei, ştiinţei şi tehnicii, pregătirii cadrelor şi ridicării nivelului de trai al poporului. ◇ **R. financiare externe,** mijloace financiare procurate din afara graniţelor ţării cu scopul de a contribui la creşterea economică sau la acoperirea unor cheltuieli urgente ale ţării. ◇ **R. împrumutate,** mijloace băneşti şi materiale existente la unităţile economice, procurate pe calea împrumuturilor bancare şi folosite pentru executarea unor lucrări de investiţii, procurarea unei părţi din mijloacele circulante etc. ◇ **R. proprii,** mijloacele materiale şi băneşti existente la dispoziţia unităţilor economice, procurate iniţial prin finanţare de la bugetul de stat şi în anii următori pe calea autofinanţării. **R.p.** constituie majoritatea considerabilă din totalitatea resurselor existente în unităţile economice. → şi *autofinanţare.*

RETENŢIE, reţinere şi păstrare în gaj de către creditor a unui bun al debitorului, pînă în momentul cînd acesta îşi achită complet datoria.

RETRAGEREA BANILOR DIN CIRCULAŢIE, operaţia prin care o anumită sumă de bani este retrasă din arterele circulaţiei. Cînd încasările în numerar acoperă plăţile zilei şi se completează soldul numerarului din casa de circulaţie pînă la plafonul stabilit, diferenţa se varsă automat la fondul de rezervă existent pe lîngă filialele şi sucursalele bancare, aceasta reprezentînd de fapt retragerea de numerar din circulaţie. Simultan poate avea loc, la diferite unităţi bancare, atît retrageri,

cît și emisiune de numerar; situația definitivă nu poate fi cunoscută decît de centrala băncii care exercită controlul asupra masei monetare aflate în circulație.

RETRAGERE DE CREDITE BUGETARE, operațiune de verificare efectuată de ordonatorii principali de credite prin care se poate constata existența la ordonatorii subordonați a unor credite bugetare disponibile, datorate nerealizării sau suspendării anumitor acțiuni. În baza constatărilor se emite o dispoziție bugetară de retragere a creditelor bugetare.

RETRIBUȚIE, partea din venitul național, exprimată sub formă bănească care revine personalului muncitor potrivit cantității, calității, importanței și rezultatelor muncii prestate. Spre deosebire de **r.,** salariul în capitalism reprezintă prețul forței de muncă, deoarece aceasta constituie o marfă. În *socialism,* **r.** îmbină interesele personale ale muncitorilor cu interesele generale ale societății, fiind un instrument puternic al cointeresării materiale, al sporirii producției, al creșterii productivității muncii etc. Pentru muncitori și personalul tehnico-administrativ **r.** în bani pe care o primesc drept compensare a cheltuielilor de muncă necesară din produsul creat pentru sine, reprezintă **r.** *individuală* sau *nominală,* iar cantitatea de bunuri de consum individual și servicii pe care oamenii muncii o pot cumpăra din **r.** lor nominală reprezintă **r.** *reală.* Această distincție este deosebit de importantă întrucît, în socialism, creșterea **r.** reale are loc pe seama creșterii **r.** nominale, a ridicării corespunzătoare a productivității muncii, a reducerii prețului bunurilor de consum individual și a serviciilor, ca urmare a reducerii costurilor de producție.

Dinamica retribuției reale

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1979
Retribuția reală	100	125	185	226	271	325	404

Retribuția medie netă a personalului muncitor a crescut de la 337 lei în 1950, la 1 028 lei în 1965, la 1595 lei în 1975 și la 2 267 lei în 1980, ceea ce reprezintă o creștere de peste 6,7 ori. În cincinalul 1981—1985, retribuția medie reală va crește cu 16—18%. **R.** minimă pe economie a crescut de la 161 lei în 1950, la 1 425 lei în 1980. Unitățile socialiste au ca sarcină cunoașterea cuantumului de muncă prestată efectiv de fiecare lucrător, cantitatea și calitatea producției rezultate; calcularea exactă și la timp a **r.** ce se cuvine fiecărui muncitor în parte; încadrarea muncii prestate în normele de timp stabilite și în fondul de **r.** planificat, înlăturarea oricăror posibilități de camuflare a rebuturilor, a denaturării volumului producției și a posibilităților de a calcula și plăti **r.** nejuste, cunoașterea rebuturilor și a întreruperilor din producție din vina sau fără vina muncitorilor și determinarea justă a răspunderilor materiale și a recuperării lor, calcularea productivității muncii trimestrial și anual, stabilirea de norme tehnice juste, calcularea și folosirea justă a fondului de **r.** Toate aceste sarcini derivă din caracterul nou al muncii, din planificarea economiei naționale, din natura sistemului economic și social al orînduirii socialiste. → și *cheltuieli de producție.* ◇ **R. de bază,** cuantum bănesc cuvenit personalului unei unități economice, instituții, cooperative, pentru munca efectiv prestată. **R.** de **b.** este formată din **r.** personalului muncitor care a lucrat și care este plătit potrivit tarifului de retribuții, suplimentar pentru schimbarea condițiilor de muncă și pentru vechime, plata retribuției în acord simplu sau progresiv, plata întreruperilor în producție fără vina personalului,

plata orelor suplimentare și a orelor de noapte, plata premiilor în bani și în natură, suplimentele premiilor acordate pentru îndeplinirea planului și depășirea lui, pentru economii și reducerea costurilor de producție, precum și participarea la beneficii. **R.** de **b.** *a membrilor* C.A.P., partea principală a retribuției totale a membrilor cooperatori, care se acordă pentru realizarea producției, a lucrărilor ori a sarcinilor proprii de muncă, stabilite sau care rezultă din planul de producție și financiar. Nivelul **r.** de **b.** poate fi stabilit în mod diferențiat pe activități și în cadrul acestora pe categorii sau grupe de lucrări, corespunzător gradului de complexitate a muncii, calificării, gradului de răspundere și în funcție de vechimea în muncă. Diferențierea se face în funcție de importanța fiecărei activități depuse pentru dezvoltarea și consolidarea economico-financiară a cooperativei agricole de producție. **R.** de **b.** poate cuprinde și un spor pentru vechimea neîntreruptă în aceeași unitate și în același sector de activitate. ◇ **R. suplimentară,** plata pe unitatea de timp în care personalul muncitor nu a prestat efectiv vreun fel de muncă pentru întreprindere, dar se efectuează potrivit prevederilor contractului de muncă sau a codului muncii. În **r.s.** se cuprinde plata concediilor obișnuite și a concediilor suplimentare, plata orelor nelucrate de către mamele cu copii mici, retribuțiile celor chemați să îndeplinească anumite sarcini sociale, indemnizațiile de deplasare etc. În **r.s.** nu sînt cuprinse indemnizațiile și ajutoarele ce se acordă prin asigurările sociale, indemnizațiile de deplasare și diurnele, premiile primite în cadrul întrecerilor socialiste. ◇ **R. suplimentară a membrilor** C.A.P., plată acordată membrilor cooperatori pentru depășirea producției planificate. Fondul total pentru retribuția suplimentară poate reprezenta cel mult 50% din cantitatea sau valoarea producției realizate peste plan. ◇ **R. tarifară,** plată stabilită pe baza rețelelor tarifare sau a listelor de funcții pentru muncitorii și personalul operativ și prin nomenclatoarele de funcții ale personalului de execuție tehnic, economic, de altă specialitate, pentru personalul de conducere, precum și cel administrativ, de deservire și pază.

RETROCEDENT, partea care intervine în *retrocesiune* (→) și care în schimbul unei prime se reasigură la rîndul său, la o altă societate de asigurare mai puternică.

RETROCESIONAR, parte care intervine în *retrocesiune* (→) și care, în schimbul primelor încasate, preia o parte din riscurile și din sumele asigurate.

RETROCESIUNE, asigurare încheiată din nou de reasigurător prin care transmite o parte din suma asigurată (din răspunderea preluată) altei societăți considerată mai puternică. Prin **r.** se realizează o dispersare a riscurilor între diferitele societăți de asigurare ale unei țări; în cazul riscurilor mari dispersarea se realizează chiar între societăți de asigurare din diverse țări. Uneori, prin **r.,** riscurile asigurate se reîntorc în țara în care au fost asigurate inițial, motiv pentru care unele societăți de asigurare stipulează în contractele de asigurare pe care le încheie clauza „fără dreptul de retrocesiune" → și *reasigurare.*

REȚINERE DIN RETRIBUȚIE, → **POPRIRE.**

REVALORIZAREA BANILOR 1. Operațiune de modificare a cursului oficial al valutelor în sensul majorării valorii paritare. **2.** Restabilire (ridicare) a conținutului în aur și, respectiv, a cursului oficial al valutei naționale în raport cu aurul sau cu o altă valută, în urma unui proces de depreciere (inflaționist). **R.** constă în „scumpirea" valutei naționale în raport cu alte valute; este o metodă folosită pentru stăvilirea creșterii inflaționiste a prețurilor și restabilirea puterii de cumpărare a banilor la nivelul anterior inflației. Ea poate fi folosită cînd inflația nu

s-a agravat încă și dacă există o bună situație economică și financiară în țară. Pe calea **r.b.** sînt păgubiți debitorii, deoarece la scadență ei trebuie să-și achite datoria în monedă mai scumpă. **R.b.** se determină astfel:

$$Rb = \frac{P_v - P_n}{P_n},$$

în care:

Rb = revalorizarea banilor;
P_v = paritatea valutară veche;
P_n = paritate valutară nouă.

REVERS, partea inversă (opusă) a unei monede.

REVERSIBILITATEA IMPOZITELOR, fenomen economico-financiar specific orînduirii socialiste potrivit căruia ceea ce persoanele fizice plătesc statului ca impozite, taxe etc. revin, pe diferite căi, tot populației prin acțiuni economice, social-culturale (învățămînt, ocrotirea sănătății, asistență socială etc.), într-o măsură de cîteva ori mai mare.

REVIZIE, activitate de control cu caracter de repetare, care constă în revederea și verificarea diferitelor documente referitoare la operațiile economice efectuate anterior. **R.** se face cu scopul de a examina felul în care s-au transpus în viață recomandările controlului anterior. De regulă, **r.** se face de către organele ierarhic superioare asupra organelor subordonate. ◇ **R. documentară (contabilă),** formă importantă a controlului economic postoperativ. În domeniul controlului economic, revizia constituie o anumită formă de verificare a activității financiare și economice a întreprinderii, în scopul stabilirii justeții și legalității activității ei. **R.d.** constă în verificarea sistematică a activității financiare și economice a întreprinderilor, bazată pe acte originale și înregistrări contabile. Sarcinile de bază ale **r.d.** sînt: verificarea legalității operațiilor efectuate de întreprindere, pentru a stabili măsura în care a fost respectată disciplina financiară și bugetară; lupta împotriva delapidărilor; verificarea organizării contabilității, a legalității documentelor și a înregistrărilor contabile; verificarea evidenței materialelor; verificarea asigurării întreprinderii cu mijloace circulante proprii și asimilate lor; verificarea planului comercial-financiar etc. Documentul principal pentru verificarea situației financiare a întreprinderilor îl constituie bilanțul cu anexele sale. Rezultatele financiare se verifică pe baza datelor din contul „Beneficii și Pierderi", a datelor din contabilitatea analitică și a documentelor primare. → și *control economic.* ◇ **R. periodică,** lucrare de reparație executată planificat la un mijloc fix după o anumită perioadă de lucru sau după fabricarea unei anumite cantități de produse, după care necesită o verificare totală sau numai a părților lui esențiale (supuse unei uzări mai rapide). Operațiunea constă în demontarea totală sau parțială a utilajelor, pentru a li se înlocui piesele uzate sau stricate și remontarea lor. Cheltuielile ocazionate de **r.p.** se acoperă ca și cele ocazionate cu reparațiile capitale și curente prin includerea lor în costurile produselor fabricate de întreprindere. Prin caracterul lor periodic, cheltuielile pentru **r.p.** se pot prelimina.

REVIZOR DE GESTIUNE, persoană specializată care are drept atribuții inventarierea și controlul gestiunilor din organizațiile comerciale; își desfășoară activitatea sub conducerea compartimentului financiar-contabil. Activitatea **r. de g.** se desfășoară pe baza planului anual de control, aprobat de conducătorul unității comerciale. **R.** de **g.** are ca atribuții: inventarierea faptică a stocurilor de valori

materiale și bănești, verificarea legalității și realității înregistrării operațiunilor de intrare, utilizare și ieșire a valorilor; controlul felului în care sînt conservate valorile materiale; regularizarea diferențelor etc. **R.** de **g.** este obligat să sesizeze conducerea unității verificatoare despre deficiențele constatate și, în consecință, să propună măsuri pentru remedierea lor. Totodată el trebuie să ceară și să primească angajamente scrise de la gestionarii în cauză, pentru recuperarea pagubelor etc. Semestrial și anual, organizațiile comerciale informează organele controlului financiar intern din organizația ierarhic superioară asupra activității desfășurate de **r.** de **g.**

REVIZOR VAMAL, persoană oficială, cu o calificare ridicată, care este împuternicită să analizeze, să măsoare și să cîntărească mărfurile supuse taxelor vamale; de asemenea, verifică identitatea dintre documentele vamale și mărfurile ce se exportă sau se importă. → și *regim vamal.*

REVIZUIREA DECIZIEI DE PENSIONARE, operație efectuată de către comisia care a emis decizia de pensionare sau de către comisia superioară prin care, constatîndu-se că s-au strecurat erori în determinarea cuantumului pensiei, se fac îndreptările cuvenite. Comisiile revizuiesc deciziile de pensionare la sesizarea șefilor oficiilor pentru problemele de muncă și ocrotiri sociale, a organelor de îndrumare și control ale Ministerului Muncii și a oricărei persoane interesate. Dacă **r.d.** de **p.** se face de către comisia de stabilire a pensiilor, pensionarul poate folosi calea obișnuită de contestare a felului cum i s-a determinat pensia. → și *decizie de pensionare.*

REVIZUIREA MEDICALĂ A CAPACITĂȚII DE MUNCĂ, reexaminarea periodică a stării de sănătate și a capacității de muncă a persoanelor invalide, de către comisii de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă organizate, care funcționează în cadrul direcțiilor județene pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale. Sînt supuși **r.m.** a **c.** de **m.** persoanele invalide de gradul I, II și III, persoanele încadrate în muncă, în urma unui accident de muncă, care au contractat boli profesionale sau care datorită stării sănătății lor nu mai pot munci în condițiile de la locurile de muncă avute anterior și sînt încadrate în munci mai ușoare sau cu program redus. **R.** se poate face și la cererea pensionarilor, însă numai pînă la împlinirea vîrstei de 60 ani pentru bărbați și 55 ani pentru femei și la intervale de 6—12 luni, de către cabinetele de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă, la termenele stabilite, iar concluziile acestei revizuiri se trimit comisiilor de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă. Neprezentarea la **r.m.** a **c.** de **m.** conduce la suspendarea plății pensiei începînd cu luna următoare. Pensionarii cu invaliditate ireversibilă, precum și cei care au împlinit vîrsta de 60 ani bărbații și 55 ani femeile, nu mai sînt supuși revizuirii periodice a capacității de muncă. → și *comisia de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă; suspendarea pensiei.*

REVOCAREA ACREDITIVULUI, contramandarea, reducerea sau desființarea acreditivului. **R.a.** sau reducerea sumei acestuia are loc pe baza unei scrisori prezentate de plătitor la banca sa și trimisă de către aceasta la banca furnizorului care o predă acestuia în vederea acceptării, revocării sau reducerii acreditivului. La primirea consimțămîntului scris al furnizorului pentru revocarea sau reducerea sumei acreditivului, banca virează suma respectivă din contul acreditivului în contul plătitorului (unității economice cumpărătoare). Plățile efectuate din acreditiv pînă la revocarea sau reducerea lui rămîn valabile. → și *acreditiv.*

REVOCAREA CECULUI, contramandarea ceculuí de către emitentul lui. Beneficiarul ceculuí revocat poate ridica pretenții față de emitent sau față de giranți.

REZERVA DE PRIME, fond bănesc ce se constituie la ADAS în cadrul asigurărilor de stat de persoane (numai de viață) pe seama unei părți (pînă la 90%) din primele încasate de asigurător de la asigurați. **R.** de **p.** se folosește pentru acoperirea obligațiilor financiare scadente în viitor ale asigurătorului, cum ar fi plata sumelor asigurate, acordarea de împrumuturi asiguraților, unele cheltuieli pentru amortizări și decese, plata sumelor de răscumpărare etc. **R.** de **p.,** pe perioada cît este disponibilă se păstrează la C.E.C., fiind purtătoare de dobîndă (5% anual) și se utilizează ca resursă de creditare a economiei naționale.

REZERVA PLANULUI DE CREDITE, suma globală prevăzută în partea de destinații a planului de credite fără să aibă destinații stabilite inițial, din care se acordă credite pentru nevoi suplimentare necunoscute în momentul elaborării planului, determinate de survenirea în cursul trimestrului a unor cauze obiective justificate economic, precum și pentru satisfacerea altor cerințe de credite care se încadrează în normele creditării curente. **R.p.** de **c.** se constituie la centrala și sucursalele băncii. **R.** se reconstituie cu plafoanele de credite care nu sînt utilizate pînă la sfîrșitul trimestrului, cu sumele care reprezintă rambursări de credite acordate în cursul trimestrului din aceste rezerve. Plafoanele de credite neutilizate la finele trimestrului nu sînt folosite pentru reconstituirea **r.p.** de **c.** În cazuri bine motivate, sucursalele pot cere centralei băncii suplimentarea **r.p.** de **c.** → și *planul de credite.*

REZERVĂ 1. Cantitate de mijloace materiale, financiare și sume bănești constituite de către stat, unități economice de stat și cooperatiste, instituții, organizații etc., pentru a fi folosite la satisfacerea unor cerințe neprevăzute, pentru lichidarea unor eventuale disproporții care se pot ivi în procesul executării planului, pentru acoperirea unor sarcini noi neprevăzute inițial și pentru satisfacerea unor cerințe viitoare. **2.** Posibilitatea materială, financiară și bănească neidentificată.

REZERVĂ BUGETARĂ, fond special prevăzut anual prin legea pentru adoptarea bugetului de stat, în bugetul republican și bugetele consiliilor populare, cu nivel diferențiat pe aceste bugete, menit să facă față finanțării unor cheltuieli neprevăzute impuse de calamitățile naturii, a unor cheltuieli urgente și neplanificate de la începutul anului, dar survenite în cursul executării bugetului, să compenseze unele goluri temporare de resurse bugetare la consiliile populare, să asigure echilibrarea veniturilor și cheltuielilor fiecărei verigi bugetare pe tot timpul executării bugetului de stat etc. **R.b.** are caracter de continuitate. Constituirea **r.b.** este reclamată de cerințele legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, de asigurarea executării în bune condiții a planului național unic și a bugetului de stat. Dimensionarea **r.b.** se face pe baza experienței anilor precedenți, avînd în vedere posibilitățile bugetare ale anului de plan și poate ajunge pînă la 1—2% din cuantumul total al cheltuielilor prevăzute anual în bugetul de stat. → și *fond de rezervă bugetară; fond de rezervă bugetară în bugetele locale; fond de rezervă bugetară în bugetul republican.*

REZERVĂ DE AUR, cantitate de aur (lingouri și monede) ce se păstrează la băncile de emisiune. **R.** de **a.** servește ca garanție pentru bancnotele aflate în circulație și pentru stingerea datoriilor față de alte țări, în situațiile în care acestea n-au fost lichidate prin livrări de mărfuri sau prestări de servicii. În țările în care bancnotele sînt liber convertibile, **r.** de **a.** servește pentru preschimbarea la cerere a bancnotelor în aur. În sistemul bănesc monometalist, **r.** de **a.** avea o deosebită importanță pentru constituirea fondului de rezervă necesar plăților internaționale cu bani universali, a fondului de rezervă pentru circulația internă care se modifică în sensul măririi sau micșorării și a fondului de rezervă pentru rambursarea depunerilor și pentru schimbarea bancnotelor. În timpul crizei generale a capitalismului, rolul **r.**

de **a.** s-a schimbat, el încetînd să mai fie rezerva circulației interne a banilor și a schimbului de bancnote. În același timp a crescut considerabil importanța **r.** de **a.** ca bani universali datorită fenomenelor caracteristice acestei perioade, ca inflația, variația bruscă a cursului valutelor, dezorganizarea decontărilor internaționale, deficitele balanțelor de plăți etc. **R.** de **a.** este folosită pe scară largă ca rezervă financiară și ca mijloc de intervenție valutară. Dacă la început aproape întreaga **r.** de **a.** era concentrată la băncile de emisiune și la organele financiare (visteria statului), astăzi în multe țări această rezervă se concentrează aproape în exclusivitate în fondurile valutare create la organele financiare ale statului. Structura **r.** de **a.** este formată din *stocul de consum curent*, folosit în consumul intern pentru cerințele medicinei, cercetării științifice, consum industrial, bijuterii, confecționarea decorațiilor etc. și *stocul permanent (intangibil)* folosit ca mijloc de plată în relațiile internaționale în situații excepționale (neîncredere între state, război, inundații, cutremure, secetă etc.). ◇ **R. de a. mondială,** totalitatea **r.** de **a** concentrate în băncile de emisiune și în fondurile valutare ale diferitelor țări.

REZERVĂ FINANCIARĂ, resurse bănești rezervate de către stat, unități economice de stat, cooperative, organizații socialiste, pentru efectuarea cheltuielilor neprevăzute și a unor cerințe speciale. **R.f.** cuprind mijloacele bugetare nefolosite ale unităților și organizațiilor socialiste, mijloacele bănești ale asigurărilor de stat, ale asigurărilor sociale etc. care se află în conturi la bănci. După destinația lor economică, **r.** pot fi: **r.** pentru prevenirea și lichidarea eventualelor disproporții în realizarea planului național unic, **r.** pentru desfășurarea normală, neîntreruptă a procesului de producție, **r.** pentru buna executare a bugetului de stat, **r.** pentru sporirea resurselor de creditare a Băncii Naționale, **r.** pentru asigurările de stat etc.

REZERVĂ LEGALĂ *(în capitalism)*, fondul de **r.** constituit obligatoriu în conformitate cu dispozițiile codului de comerț și a legilor speciale, aplicabile societăților pe acțiuni.

REZERVĂ MATEMATICĂ, r. specială constituită de societățile de asigurare, pentru asigurări de persoane. **R.** se determină, la un moment dat, ca diferență între totalitatea primelor de asigurare încasate, împreună cu dobînzile aferente păstrării lor în conturi la instituțiile de credit și partea ce s-a cheltuit pentru acoperirea riscurilor cuprinse în asigurare. **R.m.** este destinată să asigure onorarea angajamentelor viitoare ale asigurătorului. În cazul asigurărilor mixte de viață, care îndeplinesc și rol de economisire, în **r.m.** se cuprinde și partea din prima de asigurare destinată plății sumei asigurate la expirarea contractului de asigurare. **R.m.** prezintă o importanță deosebită în asigurările de persoane la care posibilitatea producerii cazului asigurat se intensifică pe măsura înaintării în vîrstă a asiguraților, din care cauză, în mod corespunzător, cresc și răspunderile asigurătorului. Deoarece primele de asigurare sînt constante pe toată durata asigurării, este necesar ca mărimea lor să fie astfel determinată încît, în primii ani ai asigurării, prima (primele) de asigurare să fie mai mare față de răspunderea probabilă a asigurătorului, adică să cuprindă practic și **r.m.** În țara noastră, **r.m.** se păstrează în cont la Casa de Economii și Consemnațiuni, cu o dobîndă anuală de 5%. **R.m.** prezintă importanță pentru economia națională nu numai în domeniul asigurărilor de persoane, ci și prin faptul că ea poate să fie utilizată ca resursă de creditare a economiei naționale. → și *asigurare; caz asigurat; durata asigurării; indice de despăgubire; sumă asigurată.*

REZERVĂ MONETARĂ INTERNAȚIONALĂ, masa monetară internațională a unei țări utilizată pentru echilibrarea balanței de plăți, asigurarea solvabilității pe plan extern, apărarea cursurilor valutare la bursă și influențarea cursurilor valutare flotante. **R.m.i.** nu este folosită la plățile curente față de străinătate, în acest scop utilizîndu-se încasările din operațiile curente cu străinătatea.

REZERVĂ PENTRU CHELTUIELI PRELIMINATE, sumă inclusă în costurile de producție ale mai multor perioade de gestiune, pentru cheltuieli a căror plată se va efectua într-o perioadă viitoare. Cheltuielile preliminate fiind suportate de fiecare perioadă de gestiune pînă la perioada următoare cînd urmează a se efectua, trebuie să fie înregistrate în contabilitate și calculate cu exactitate, deoarece influențează în sens negativ costurile de producție. Astfel de rezerve se pot constitui pentru efectuarea următoarelor cheltuieli: *a)* cheltuielile legate de întreținerea personalului întreprinderii care se deplasează la cumpărător pentru asigurarea exploatării (folosirii) normale a produselor în termenul de garanție; *b)* premiile personalului tehnico-administrativ, inclusiv contribuția la asigurările sociale, care se plătesc trimestrial sau la perioade mai mari; *c)* indemnizațiile de concediu pentru personalul întreprinderii, inclusiv contribuția pentru asigurările sociale, care se constituie numai în cazurile cînd concediile nu sînt eșalonate uniform în cursul anului, iar volumul producției este variabil de la un trimestru la altul; *d)* dobînzile bancare trimestriale; *e)* cheltuielile cu reparațiile curente și reviziile periodice, la întreprinderile sezoniere sau parțial sezoniere. Celelalte întreprinderi își pot constitui asemenea rezerve numai dacă lucrările de reparații necesită întreruperea producției pe o perioadă mai lungă de 10 zile, iar cheltuielile fiind mari ar denatura costurile de producție.

REZERVE INTERNE, posibilități suplimentare de producție (existente sau latente) care apar în cursul desfășurării procesului de îndeplinire a planului de producție, a bugetului de venituri și cheltuieli, prin folosirea cît mai rațională a resurselor de producție și prin lichidarea deficiențelor tehnico-organizatorice ale întreprinderii. Identificarea și mobilizarea prin valorificare a **r.i.** constituie în economia socialistă, o sarcină de mare însemnătate pentru cadrele economico-financiare din întreprinderi, ca urmare a perfecționării neîncetate a producției socialiste. Observarea directă la locul de muncă, organizarea unui control eficient asupra folosirii raționale a utilajului, asupra economisirii materialului, cercetările de laborator, analiza tehnico-economică și altele sînt procedeele cele mai utilizate de întreprinderi pentru identificarea **r.i.**

REZERVE VALUTARE 1. Rezerve de valute străine ale organelor financiare, ale anumitor organe valutare speciale și ale instituției bancare centrale, păstrate în conturile diferitelor bănci străine sub formă de bancnote și monede. **2.** Rezerve de valute străine împreună cu rezerva centralizată de aur a statului.

REZILIERE, desfacere sau renunțare la un contract. Spre deosebire de anulare care are efect retroactiv, **r.** are efect din momentul efectuării operației.

REZULTATE FINANCIARE, totalitatea mijloacelor bănești care rezultă din activitatea economică desfășurată în întreprinderi, cooperative, organizații socialiste etc. într-o anumită perioadă de timp, de obicei într-un an. **R.f.** ale fiecărei unități economice se determină ca diferență între veniturile și cheltuielile perioadei de plan. Acestea se stabilesc pe baza prețurilor și tarifelor în vigoare, precum și pe baza indicatorilor referitori la producția-marfă vîndută și încasată, lucrările de construcții-montaj, prestările de servicii, desfacerile de mărfuri, cheltuielile de producție și de circulație, pe baza altor indicatori specifici etc. **R.f.** se pot prezenta sub formă de acumulări bănești sau pierderi, astfel: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, beneficiul, impozitul pe circulația mărfurilor, diferențele bugetare etc. sau, în situația inversă, pierderile înregistrate. **R.f.** se pot exprima în sumă absolută sau relativă față de plan și comparativ cu rezultatele din perioadele anterioare, determinarea lor avînd un rol important în întărirea autogestiunii economico-financiare, în dezvoltarea unităților socialiste, a întregii economii și culturi naționale, în ridicarea bunăstării poporului. → și *repartizarea rezultatelor financiare.*

RISC 1. Pericol posibil. **2.** Eveniment viitor dar nesigur, ce provoacă daune și care formează obiectul operațiilor de asigurare. **R.** pot fi: **r.** provocate de forțele naturii, care, la rîndul lor, pot fi cu caracter accidental (forță majoră, foc, îngheț etc.) sau cu caracter permanent (uzarea etc.), **r.** provocate de forțele umane ca urmare a intereselor individuale deosebite, influențe economice sau progresul tehnic și **r.** provocate de imperfecțiunile umane. ◇ **R. al asigurătorului,** diferență ce se determină între probabilitatea de daune, calculată pe baza legii numerelor mari, referitoare la survenirea unui fenomen al naturii, accident etc. și frecvența efectivă, reală a acelui fenomen. **R.** al a. prezintă o deosebită importanță în stabilirea răspunderii asigurătorului și pentru determinarea mărimii primelor de asigurare. → și *probabilitate de daune.* ◇ **R. al căraușului,** evenimente produse în timpul transporturilor maritime, suportate de căraș (avarierea sau pierderea mărfurilor din vina lui în timpul încărcării, transportării și manipulării mărfurilor, pe timpul custodiei și în cursul predării acestor mărfuri; dispozițiile greșite sau cele culpabile date de armator comandantului navei, abaterea nejustificată a navei de la drumul stabilit, franșiza la asigurarea maritimă a navei și a mărfurilor, neaprovizionarea navei cu suficient combustibil etc.). Căraușul se poate apăra împotriva acestor riscuri încheind o asigurare specială. ◇ **R. asigurat 1.** Primejdia (pericolul), probabilitatea de a suferi o daună, posibilitatea distrugerii bunului asigurat sau a survenirii evenimentelor asigurate în viața persoanelor. **2.** Unul sau mai multe evenimente (fenomene) viitoare, posibile și nesigure (incerte), gradul de probabilitate al ivirii unei primejdii, precum și răspunderea care revine asigurătorului de a plăti asiguratului sau beneficiarului asigurării despăgubirea sau suma asigurată datorată ca urmare a producerii evenimentului provocator de daune. De regulă, aceste evenimente sînt întîmplătoare (sau termenul de survenire este nedeterminat), incerte și imprevizibile. Nu se poate cunoaște dinainte dacă un astfel de eveniment va surveni într-adevăr într-un anumit loc, dacă el va produce sau nu pagube anumitor persoane, iar în cazul în care s-ar ivi nu se poate ști care va fi momentul, ce extindere va avea și care va fi mărimea pagubelor ce vor fi provocate. La asigurările de persoane, **r.a.** este evenimentul (evenimentele) imprevizibil, viitor și posibil a fi realizat, care poate avea ca efect pierderea parțială sau totală a capacității de muncă, împlinirea unei anumite vîrste, decesul. Prin **r.a.** se mai înțelege și mărimea (proporția) răspunderii preluate de asigurător prin încheierea asigurării respective. Nu orice **r.** (eveniment, fenomen) poate fi preluat în asigurare de către asigurător. Pentru ca un **r.** să poată fi cuprins în asigurare trebuie să întrunească următoarele caracteristici: producerea evenimentului să fie posibilă, altfel asigurarea persoanei sau bunului nu devine necesară; producerea evenimentului (fenomenului) să fie de domeniul viitorului, dar incertă; evenimentul să aibă caracter întîmplător, imprevizibil, atît evenimentul (secetă, furtună, uragan, grindină, inundație, cutremur de pămînt, alunecări și scufundări de terenuri, incendiu, accident etc.), cît și momentul și intensitatea producerii lui, să nu depindă (să fie independent) de voința asiguratului sau a beneficiarului și nici a asigurătorului; să poată fi cuprins în datele statisticii (să aibă un caracter statistic), să poată fi supus evidenței statistice și să i se poată calcula probabilitatea ivirii; să fie evaluabil, adică să poată fi exprimat și determinat valoric. **R.a.** trebuie să îndeplinească și anumite condiții juridice, cum sînt: realitatea obiectului asigurării (evenimentul asigurat să fie posibil), iar cauza contractului de asigurare să fie licită, adică să fie permisă de actele normative în vigoare. **R.a.** poate să se micșoreze sau să crească; el prezintă o deosebită importanță în asigurări, deoarece pe baza frecvenței și intensității lui se stabilește cuantumul răspunderii asumate de către asigurător (plata despăgubirii sau a sumei asigurate), precum și mărimea primelor de asigurare pe care trebuie să le plătească asiguraților. → și *asigurare; asigurat; asigurător; caz asigurat.* ◇ **R. exceptat (exclus),** eveniment viitor și incert pentru care nu se constituie fond de asigurare, deci contra cărora nu se acordă ocrotire asiguratorie. ◇ **R. maritim,** eveniment ce poate surveni în timpul transportului pe

mare (furtună, naufragiu, eșuare etc.), care poate provoca avaria navei și a mărfurilor. ◇ **R. obiectiv,** efecte ale acțiunii forțelor distructive ale naturii, ce nu pot fi controlate și evitate (alunecare de teren, cutremur de pămînt, uragan, furtună, ploi, grindină, inundații, îngheț, secetă, deces etc.). **R.o.** exercită o acțiune directă asupra bunurilor și persoanelor asigurate, neputînd fi prevăzute cu precizie și nici preîntîmpinate, ele fiind independente de acțiunea și voința oamenilor care pot numai să modifice întrucîtva condițiile în care se produc și consecințele acestora pe mai multe căi, cum sînt: realizarea de construcții cu mare rezistență, construirea unor sisteme moderne de irigații, desecări, folosirea cuceririlor științei și tehnicii etc. ◇ **R. special,** determinat de cauze speciale ivite în timpul transportului mărfurilor (inundații, cutremure, scurgerea lichidelor, încingerea cerealelor, embargoul, captură etc.); se asigură contra unei prime suplimentare. ◇ **R. subiectiv,** efectul influențat sau determinat de comportamentul oamenilor (necunoaștere, neglijență, imprudență, neprevedere, neatenție, grabă, lăcomie, nervozitate etc.). Astfel de însușiri (calități sau defecte), pot avea ca urmare accidente, spargeri, invalidități, explozii, intoxicații, incendii, inundații în imobile de la instalațiile de apă și încălzire, accidente în timpul transportului etc. În economia socialistă, ca urmare a educației și conștiinței oamenilor, a cultivării grijii și responsabilității față de apărarea și buna conservare a avutului obștesc și personal, față de avuția națională, frecvența **r.s.** se micșorează continuu și sensibil. Cunoașterea și selecționarea **r.s.** au mare importanță pentru organizațiile de asigurare. ◇ **R. tehnic,** diferență aproximativă între probabilitatea obiectivă, potrivit legii numerelor mari, referitoare la survenirea unui eveniment care condiționează o plată din fondul de asigurare și frecvența efectivă, reală a evenimentului. **R.t.** se poate determina pe baza următorului calcul:

$$Rt = Po - Pm,$$

în care:

Rt = riscul tehnic;
Po = probabilitatea obiectivă;
Pm = probabilitatea medie.

◇ **R. valutar,** posibilitatea suportării unei pierderi în cazul încheierii unui contract de import-export, a unui acord economic, contract de credit, acord de plăți etc., datorită deprecierii și devalorizării valutei prevăzute în contract, pentru creditor și ca urmare a deprecierii și revalorizării valutei din contract pentru debitor, ce ar putea surveni în timpul de la data încheierii contractului (acordului) și pînă la scadența la care trebuie făcută plata. **R.v.** poate fi prevenit prin prevederea în contracte, acorduri, convenții etc. a unor clauze asiguratorii, cum sînt: *clauza D.S.T.* (→), *clauză aur* (→), *clauză valutară* (→).

RISIPĂ, utilizarea nerațională, neeficientă, fără spirit gospodăresc și de răspundere a resurselor bănești, financiare, de credit și materiale aflate la dispoziția unei unități economice, instituții, cooperative, persoane fizice.

ROTAȚIA CAPITALULUI, *circuitul capitalului* (→) privit nu ca un act ce are loc o singură dată, ci ca un proces continuu, care se repetă mereu. Capitalurile se rotesc cu o viteză diferită care depinde de timpul de rotație al capitalului, respectiv de durata timpului de producție și a timpului de circulație. Capitaliștii sînt interesați în intensificarea vitezei de r. a c., deoarece de aceasta depinde rata profitului. Din acest motiv ei urmăresc îmbunătățirea structurii *capitalului productiv* (→), iau măsuri pentru organizarea producției și, deci, pentru reducerea timpului de producție și a celui de circulație etc.

ROTAȚIA MIJLOACELOR CIRCULANTE, trecerea continuă, succesivă și planificată a mijloacelor circulante prin stadiile de aprovizionare, producție și desfacere. **R.m.c.** cuprinde, deci, continuarea neîntreruptă, planificată și succesivă a circuitului mijloacelor circulante. **R.m.c.** se materializează în numărul de circuite pe care ele le efectuează într-o anumită perioadă de timp. → și *circuitul mijloacelor circulante; viteza de rotație a mijloacelor circulante.*

„RUBLĂ DE CLIRING", valută de cont cu același conținut în aur ca și rubla sovietică, de 0,222 168 g aur fin pînă la 1 ian. 1961 și de 0,987 412 g aur fin după această dată; a fost folosită pînă la 31 dec. 1963 numai pentru decontarea operațiunilor de comerț exterior între țările socialiste care încheiaseră acorduri de cliring bilaterale. Prețurile de comerț exterior, acordările de credite externe și decontările între țările socialiste se făceau în **„r. de c."**. Cursurile valutelor naționale ale țărilor socialiste nu îndeplineau, în fapt, nici un rol în realizarea schimburilor externe. Cu toate acestea, pentru evidența internă, între valutele naționale și **„r. de c."** s-au stabilit cursuri oficiale pe baza conținutului aur al valutelor respective. Pe baza Convenției dintre țările membre C.A.E.R. cu privire la decontările multilaterale în ruble transferabile și cu privire la organizarea Băncii Internaționale de Colaborare Economică din oct. 1963, cu aplicabilitate de la 1 ian. 1964 s-a trecut la sistemul decontărilor multilaterale în ruble transferabile. → și *Banca Internațională de Colaborare Economică; rublă transferabilă.*

RUBLĂ TRANSFERABILĂ, valută colectivă internațională a țărilor socialiste, unitate monetară convențională scripturală, de calcul, de rezervă, de plată și de cont, utilizată pentru efectuarea decontărilor multilaterale, reciproce, fără numerar, dintre țările membre C.A.E.R. prin intermediul Băncii Internaționale de Colaborare Economică. Convenția referitoare la decontările multilaterale în **r.t.** și la organizarea Băncii Internaționale de Colaborare Economică a fost încheiată la 22 oct. 1963 și a intrat în vigoare de la 1 ian. 1964. Ca valută internațională a țărilor socialiste, **r.t.** care stabilit un conținut de 0,987 412 g aur fin cu titlul de 0,900. Modificarea conținutului și a cursului **r.t.** poate avea loc numai pe baza hotărîrii colective a țărilor membre, asigurîndu-se respectarea în aceeași măsură a intereselor acestor țări. Deși are același conținut în aur ca și rubla sovietică, **r.t.** se deosebește de moneda națională a U.R.S.S. deoarece are numai formă scripturală (bani de cont), existînd ca înscrisuri în conturile bancare. În operațiunile bancare, însumarea disponibilităților totale reprezintă masa de **r.t.** la un moment dat, iar virarea (transferarea) de la un cont la altul al țărilor membre reprezintă circulația acestei valute colective. Rubla sovietică are putere circulatorie numai pe teritoriul U.R.S.S.; puterea ei de cumpărare depinde de nivelul prețurilor pieței interne sovietice. Spre deosebire de rubla sovietică, **r.t.** are puterea circulatorie numai în relațiile de comerț exterior și de credit între țările membre C.A.E.R., puterea sa de cumpărare fiind determinată de nivelul prețurilor de contract utilizate în relațiile de comerț exterior ale țărilor membre. **R.t.** este o valută de tip nou, creată prin acordul țărilor membre. Ea reflectă colaborarea frățească și ajutorul reciproc în relațiile economice externe dintre țările socialiste respective. **R.t.** nu este convertibilă în monedele țărilor membre C.A.E.R. și nici în aur sau în devize; ea îndeplinește funcțiile de măsură a valorii, de mijloc de plată și de mijloc de acumulare, fiind folosită în decontarea exporturilor de mărfuri, prestării de servicii, primirii de credite prin mijlocirea B.I.C.E. și executării diferitelor alte operații între țările membre. Ea asigură condițiile necesare pentru prevenirea blocării disponibilităților în conturile de cliring și efectuarea neîntîrziată a decontărilor, spre avantajul tuturor țărilor membre C.A.E.R. care participă la acest sistem de decontare. → și *Banca Internațională de Colaborare Economică.*

S

SANCȚIUNE, măsură legală stipulată într-un act normativ sau contract economic ce se ia împotriva persoanelor juridice și fizice care nu respectă obligațiile prevăzute de lege și contracte sau ignoră disciplina economică, financiară, bugetară și de credit. Printre **s.** aplicate unităților economice se menționează daunele compensatorii, amenzile civile, majorările de întîrziere pentru nerealizarea prevederilor contractuale, precum și alte măsuri de constrîngere pentru aceia care nu își achită integral și la timp obligațiile financiare față de stat sau nu respectă disciplina de credite și de plăți. **S.** se aplică și între state cînd nu se respectă prevederile acordurilor și tratatelor internaționale. ◇ **S. contractuale** constau în compensarea daunelor și aplicarea de amenzi atît debitorului care încalcă prevederile contractuale, cît și creditorului care întîrzie în livrarea mărfurilor, executarea lucrărilor și prestarea serviciilor sau cînd aceste prestații nu corespund cantitativ, sortimental, calitativ etc. **S.c.** contribuie la respectarea disciplinei contractuale, a decontărilor economice etc. ◇ **S. de credit,** măsuri de implementare și constrîngere a împrumutaților, aplicate de către unitățile bancare în cazurile în care activitatea economică este ineficientă sau încalcă disciplina de credite. Din categoria acestor sancțiuni se menționează: majorarea dobînzilor, aprobarea de noi credite cu garanția organului ierarhic superior, solicitarea rambursării creditelor înainte de scadență, limitarea creditării, trecerea la credite restante, acordarea de credite pentru nevoi temporare, acordarea de credite pentru refacerea capacității de plată, schimbarea formei de decontare, aplicarea ordinii legale de efectuare a plăților, supravegherea activității economico-financiare a întreprinderii, vînzarea silită a gajului etc. ◇ **S. pentru încălcarea disciplinei bugetare** se aplică de către organele financiare și bancare unităților economice în cazuri de neplată la timp și integral a sumelor datorate bugetului de stat. Asemenea **s.** constau în aplicarea de majorări pentru fiecare zi sau lună (fracțiune de lună) de întîrziere, sancționarea pecuniară a conducătorului și a contabilului șef al unității respective, virarea sumei datorate inclusiv a majorărilor și a amenzilor în contul bugetului de stat, aplicarea de sancțiuni administrative, iar în cazuri foarte grave chiar și sancțiuni penale. **S.** pentru **î.d.b.** cuprind și diferite **s.** pentru folosirea ilegală, neeficientă și inoportună a mijloacelor bugetare, pentru deturnarea de fonduri, neținerea evidenței folosirii resurselor bugetare.

SCADENȚĂ, moment în care o obligație devine exigibilă; data la care urmează să se facă plata unei sume de bani, să se predea un bun (o marfă), să se efectueze un serviciu, să se îndeplinească o obligație, să se ramburseze un credit, să se plătească un bilet la ordin, o cambie etc. Neefectuarea plății la **s.** dă dreptul creditorului să protesteze documentul la investirea lui cu formula executorie și apoi la executarea silită. ◇ **S. comună,** înlocuire a mai multor efecte de comerț cu scadențe diferite printr-un singur efect cu scadență dată și a cărui valoare nominală trebuie să fie

egală, în ziua s. ,cu valorile nominale ale efectelor micșorate sau mărite cu scontul sau dobînda lor, după cum s. este posterioară sau anterioară aceleia a efectului înlocuitor. ◇ **S. mijlocie (medie),** înlocuire a mai multor plăți ce trebuiau efectuate la date diferite printr-o plată unică egală cu suma valorilor nominale ale plăților și al cărei termen de plată urmează a se stabili. În acest caz, scontul efectului înlocuitor este egal cu suma sconturilor efectelor înlocuite. ◇ **S. creditelor,** activitate desfășurată de unitățile bancare în calitate de împrumutători, împreună cu unitățile economice de stat, cooperatiste și, după caz, cu producătorii agricoli, în calitate de împrumutați, cu care se stabilesc scadențele la care urmează să se ramburseze creditele bancare ce se acordă. → și *principiile creditării bancare pe termen scurt; rambursarea creditelor bancare.*

SCĂDEREA OBLIGAȚIEI BUGETARE, cale de stingere a obligațiilor de plată către bugetul de stat care se operează în relațiile organelor financiare cu persoane fizice, cînd acestea ajung în situația de insolvabilitate, deces sau dispariție. S.o.b. o pot hotărî organele financiare locale, în temeiul procedurii anume legiferată, în situațiile în care debitorul (în viață, dispărut ori decedat) nu a posedat și nu posedă bunuri sau venituri care să fie supuse urmăririi. Dacă plătitorul este insolvabil sau a dispărut, în urma verificărilor de rigoare efectuate de către organele financiare, creanțele respective se trec într-o evidență specială unde se țin pînă la expirarea termenului de prescripție, timp în care se continuă investigațiile asupra situației patrimoniale a debitorului. În cazul în care debitorul devine solvabil în acest interval de timp, prin dobîndirea de bunuri sau venituri ce pot fi urmărite, organul financiar constatator este obligat să dea curs executării silite în vederea recuperării sumelor date la scădere. Dacă pînă la expirarea termenului de prescripție debitorul rămîne insolvabil, creanța este atunci scoasă din evidența specială, scăderea devenind astfel definitivă. Dacă debitorul insolvabil decedează și nu lasă bunuri sau sume de bani ce pot fi supuse urmăririi, are loc scăderea efectivă a creanței.

SCINDARE, operațiune financiar-contabilă ce se efectuează după încasarea unui venit bugetar, care constă în repartizarea veniturilor încasate din aceeași sursă între doi beneficiari, efectuîndu-se înregistrările corespunzătoare în conturile acestora.

SCOATEREA DE BUNURI DIN ȚARĂ DE CĂTRE PERSOANELE FIZICE, ducerea din țară a unor bunuri de către persoanele fizice cu respectarea normelor prevăzute de *Codul vamal* (→). Persoanele fizice pot scoate din țara noastră numai bunuri de uz personal, familial sau gospodăresc. Este interzisă scoaterea de bunuri din țară în vederea comercializării. Bunurile care tranzitează sau se scot din țară de către persoanele fizice sînt supuse vămuirii. Bunurile care se scot din țară de către persoanele fizice sînt supuse taxelor vamale aplicate la *valoarea în vamă* (→), neținîndu-se seama de uzura lor. Codul vamal al R. S. România prevede prohibirea scoaterii din țară de către persoanele fizice a următoarelor valori și bunuri: sumele în lei, valutele străine și titlurile de valoare, excepție făcînd cele autorizate prin lege; bunurile care fac parte din patrimoniul cultural-național, excepție făcînd cele care, potrivit legii, pot fi scoase din țară; metalele prețioase, pietrele prețioase și obiectele confecționate din acestea, cu excepțiile prevăzute de lege; armele, munițiile și materiile explozive sau radioactive, cu excepția armelor de vînătoare, armele de tir și a muniților pentru acestea; produsele și substanțele stupefiante și psihotrope, produsele și substanțele toxice, excepție făcînd cele prescrise medical în condițiile legii; timbrele filatelice, cu excepția celor care fac obiectul schimburilor prin unitățile autorizate sau sînt destinate expozițiilor internaționale; diferite alte bunuri. Este scutită de plata taxelor vamale scoaterea din țară de către persoanele fizice a următoarelor categorii de bunuri: bunurile de uz personal, obiectele casnice și gospodărești, materialele de studiu și documentele ce aparțin persoanelor

fizice care se deplasează în interes de serviciu sau la studii pentru o perioadă îndelungată de timp; mobilierul pentru uzul personal sau familial al persoanelor fizice care se deplasează în străinătate în misiune permanentă sau în interes de serviciu o perioadă îndelungată de timp; efectele personale, medicamentele sau alte bunuri ce aparţin persoanelor fizice care trec frontiera de stat, aflate în bagajele însoţite sau neînsoţite ale acestora; bunurile consumabile care se scot din ţară de către persoanele fizice aflate în interes de serviciu sau la studii în străinătate; cărucioarele şi triciclurile cu sau fără motor şi protezele pentru invalizi, cu avizul organelor medicale; bunurile obţinute ca premii sau distincţii oficiale; bunurile cumpărate în ţară sau cu plata în valută de către persoanele fizice străine. → şi *politică vamală; regim vamal; taxă; vamă; vămuire.*

SCOATEREA DIN FUNCŢIUNE A MIJLOACELOR FIXE, operaţiune prin care mijloacele fixe încetează să mai funcţioneze înainte, la, sau după expirarea duratei lor normate de serviciu, ca efect al uzurii fizice şi morale. **S. din f. a m. f.** se aprobă o singură dată pe an, prin decret al Consiliului de Stat, concomitent cu adoptarea planului naţional unic şi cu condiţia ca ansamblele, subansamblele şi piesele componente să fie valorificate la maximum în executarea unor noi mijloace fixe sau ca piese de schimb. → şi *lichidarea mijloacelor fixe.*

SCONT 1. Sumă de bani egală cu dobînda ce se cuvine băncii pentru achitarea anticipată (scontarea) a unei poliţe, cambii etc., inclusiv comisionul perceput pentru compensarea cheltuielilor efectuate cu operaţia de *scontare* (→) şi care se reţine din valoarea nominală a efectelor de comerţ. **2.** Bonificaţie ce se acordă debitorului din valoarea unei cambii, bilet la ordin, poliţă sau a unei datorii achitate înainte de scadenţă. **3.** Recalcularea şi diminuarea corespunzătoare a dobînzilor cînd o factură se plăteşte înainte de termenul stabilit. → şi *taxă.* ◇ **S. comercial, s.** reţinut din valoarea nominală a efectului de comerţ scontat. ◇ **S. raţional, s.** reţinut din valoarea reală a efectului de comerţ scontat. → şi *scontare.*

SCONTARE (ACTUALIZARE) 1. Operaţiune prin care beneficiarul unei poliţe, a unei cambii sau a altui efect de comerţ face transmiterea acestora către o bancă înainte de scadenţă (termen de plată) în vederea încasării contravalorii acestora, banca reţinînd taxa scontului (dobînda, beneficiul) corespunzătoare timpului de aşteptare şi pentru eventualele riscuri care trec asupra băncii. **2.** Operaţiune prin care o bancă avansează unui client al ei înainte de data scadenţei contravaloarea unui efect de comerţ (cambie sau bilet la ordin) la ordinul său, reţinînd din aceasta dobînda corespunzătoare pînă la scadenţă, numită **s.**, şi un comision. **S.** este astfel o operaţie de împrumut garantat, prin care banca mobilizează efectele de comerţ transformîndu-le în mijloace lichide necesare activităţii de producţie şi de circulaţie. Pentru bancă este o operaţie de plasament a fondurilor sale, deci o operaţie de activ. Efectele de comerţ cu plata la vedere nu se pot sconta, ci numai cele care au scadenţa la termen. Valoarea efectului este valoarea nominală, iar valoarea redusă cu **s.** reţinut formează valoarea reală. → şi *scont; taxă.* ◇ **S. poliţelor,** operaţiune bancară de convertire a poliţelor în bani înainte de termenul scadent. → şi *scont.*

SCONTATOR, persoană juridică sau fizică (de regulă, băncile) care efectuează operaţii de scont. → şi *scont; scontare; taxă.*

SCRIS FUNCIAR, hîrtie de valoare; titlu de credit emis de către băncile ipotecare pentru împrumuturile acordate pe baza ipotecării pămîntului sau a clădirilor debitorilor. În temeiul contractelor de ipotecă pe care le încheie cu băncile ipotecare, proprietarii de pămînt sau de imobile primesc suma împrumutului nu în numerar, ci în **s.f.** la valoarea lor nominală. Pentru a obţine banii necesari, deţinătorii vînd **s.f.** la bursa de valori. După cum împrumuturile se acordă sub forma **s.f.** şi ram-

bursarea lor se face în același fel. De aceea, la scadență, pentru a rambursa împrumutul, împrumutații achiziționează **s.f.** de la bursă în valoare nominală egală cu suma împrumutului, pe care le restituie băncii ipotecare creditoare. Din operațiunile de vînzare-cumpărare a **s.f.** la bursă pot rezulta anumite cîștiguri ce revin participanților la astfel de operațiuni. Pentru împrumuturile acordate sub această formă, băncile percep o dobîndă ridicată, din care o parte reprezintă profitul propriu, iar cealaltă parte se atribuie deținătorilor de **s.f.** ca stimulent pentru achiziționarea și posedarea unor asemenea hîrtii de valoare.

SCRISOARE DE AVARIE, document prin care se stabilește obligația primitorului de marfă de a suporta o parte din avaria comună. În **s. de a.** se menționează denumirea mărfii, marca și numărul, greutatea, adresa primitorului mărfii etc. **S. de a.** se predă căpitanului navei care pînă la primirea acesteia poate să nu elibereze încărcătura. La înmînarea **s. de a.,** primitorul de marfă poate cere căpitanului un extras din jurnalul de bord al navei pentru perioada de timp în decursul căreia s-au produs evenimentele ce au pricinuit avaria; extrasul este trimis asigurătorului odată cu anunțul despre primirea mărfii.

SCRISOARE DE CREDIT (în *capitalism*), document emis de o bancă sau o firmă comercială, prin care se dă ordin unui corespondent al ei din țară sau din străinătate să plătească persoanei nominalizate în act o anumită sumă de bani la prezentare și în condițiile stabilite în **s.** Pentru obținerea unei asemenea **s.,** beneficiarul trebuie să aibă la bancă un depozit de numerar sau deschis un credit pentru suma respectivă. În practica bancară capitalistă, **s. de c.** pot fi simple sau documentare, cu sau fără termen, nominale sau la purtător, revocabile sau irevocabile, circulare etc. ◇ **S. de c. comercială,** modalitate de plată în relațiile internaționale, variantă a *acreditivului documentar* (→) sau titlu de credit. Formă a *creditului documentar* emis de o bancă din ordinul importatorului, adresat exportatorului, prin care îl autorizează pe acesta să tragă *trate* (→) (la vedere sau la termen) asupra băncii emitente a scrisorii, cu condiția ca trăgătorul tratelor (exportatorul) să prezinte băncii pînă la data stipulată în scrisoare documentele stabilite de părți, care să ateste expedierea mărfurilor. În același timp, **s.** este irevocabilă și consemnează angajamentul irevocabil al băncii de a onora tratele față de trăgător, andosatori, deținători sau față de băncile care dețin tratele pe durate de valabilitate specificată în conținutul său. Această **s.** garantează furnizorului că banca emitentă va plăti sau va accepta plata cambiilor trase asupra sa numai cu condiția de a se face dovada că marfa a fost livrată în condițiile stipulate în scrisoare. Cu toate că banca emitentă se angajează irevocabil la plată, ea are totuși avantajul că nu-și blochează anticipat fondurile destinate plății respective, pe perioada de la emiterea scrisorii și pînă la plata efectivă, așa cum se petrec lucrurile în situația folosirii *acreditivului* (→). Practic, la **s. de c.c.** se încheie două contracte și anume: un contract între vînzător și cumpărător și altul între cumpărător și banca emitentă a scrisorii. **S. de c.c.** se deosebește de acreditivul documentar prin următoarele trăsături: este un document prin care banca emitentă își asumă obligația să efectueze plata în condițiile prevăzute în textul său; se remite de către banca emitentă sau de către firma importatoare direct beneficiarului (vînzătorului); în toate cazurile este domiciliată în străinătate; fructificarea **s. de c.c.** se face prin intermediul cambiilor, tratelor trase de exportator asupra băncii emitente; nu se cunoaște de la început care va fi banca beneficiarului. **S. de c.c.** eliberate pentru întreprinderile românești de comerț exterior sînt remise acestora de către Banca Română de Comerț Exterior, care are numai rolul de mijlocitor, neasumîndu-și nici un fel de obligații față de unitățile economice beneficiare. ◇ **S. de c. necomercială,** instrument de decontare utilizat în relațiile internaționale necomerciale. **S. de c.n.** poate fi *simplă* și *circulară*. **S. simplă** este o modalitate de plată sau o relație de credit, ce se emite de către o bancă pe

numele altei bănci din străinătate pe baza căreia prezentatorul poate să încaseze în valută, deodată sau în rate, suma prevăzută în scrisoarea de la banca pe numele căreia a fost omisă. La încasare se emite o chitanță, un cec sau se poate trage o trată asupra băncii specificate în scrisoare; documentele (chitanța cecul, trata) se remit băncii emitente (ordonatoare) a scrisorii sau dacă are cont deschis la banca plătitoare, i se debitează contul cu suma respectivă. Utilizarea acestei scrisori presupune existența unei înțelegeri prealabile între băncile respective. **S. de c.n.** circulară, respectă aceeași procedură, cu deosebirea că este adresată în același timp mai multor bănci din diferite țări și dă astfel posibilitatea beneficiarului să încaseze în mod treptat sumele de care are nevoie, în limita sumei din scrisoare, în diferite *localități* ale unui anumit traseu.

SCRISOARE DE GARANȚIE 1. Formă de asigurare cu anticipație a plăților pretinse de furnizori clienților care întîrzie repetat plata mărfurilor livrate, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate. Unitățile economice care la un moment dat nu au disponibilități proprii de plată în contul lor de la bancă sau nu au primit fonduri de la organul ierarhic superior în vederea deschiderii de acreditive, pot solicita băncii să le acorde credite pentru a putea plăti furnizorii și pe baza cărora unitățile bancare eliberează plătitorilor **s. de g.** În fapt, **s. de g.** este documentul prin care banca plătitorului confirmă la cererea acestuia, că pentru anumite cazuri bine precizate va asigura, pe o anumită perioadă de timp și în limita unei sume determinate, efectuarea plăților prevăzute în această scrisoare din credite bancare, atunci cînd la data solicitării plății de către furnizor, plătitorul nu are alte posibilități de plată. **S. de g.** se poate elibera pe seama creditelor bancare aprobate prin plan sau din credite ce se aprobă de unitățile bancare în cursul executării planului de credite (credite din rezerva de plan, credite pentru nevoi temporare, credite pentru refacerea capacității de plată). Unitățile economice cumpărătoare prezintă unităților bancare la care au contul deschis o cerere de credite care cuprinde datele necesare aprobării creditelor și elementele necesare emiterii **s. de g.** (suma plăților a căror garantare se solicită, *felul creditelor, denumirea unității economice* furnizoare, sediul, numărul contului și unitatea bancară la care este deschis, precizări cu privire la felul, calitatea și cantitatea mărfurilor, lucrărilor și serviciilor contractate pentru care se solicită **s.**, numărul și data ei, termenul de valabilitate al **s.**, documentele pe care furnizorul trebuie să le prezinte la banca în vederea efectuării decontării etc.). **S. de g.** eliberată în urma verificării și aprobării de către bancă a cererii de credite poate avea ca termen de valabilitate scadența creditului și maximum sfîrșitul trimestrului de plan. După livrarea mărfurilor, executarea lucrărilor și prestarea serviciilor, în limitele termenului maxim prevăzut în scrisoare, furnizorul este obligat să prezinte la banca sa o dispoziție de încasare însoțită de factură pe care menționează numărul și data **s. de g.** În momentul primirii de către unitatea bancară a cumpărătorului a documentelor depuse de furnizor la banca sa, aceasta le pune la dispoziția plătitorului care verifică respectarea condițiilor stabilite, dacă valoarea documentelor este în limita scrisorii și dacă nu s-a depășit termenul de valabilitate al scrisorii. Documentele de plată se decontează în toate cazurile pe baza acceptării exprese a plătitorului, care menționează că furnizorul a respectat condițiile din **s. de g.** Actele de plată primite după expirarea termenului de valabilitate a **s. de g.** se decontează potrivit regulilor generale, cu respectarea ordinii legale de efectuare a plăților. Valabilitatea **s. de g.** încetează odată cu *folosirea integrală a sumei înscrise* la expirarea termenului fixat, precum și la cererea plătitorului, cu acordul prealabil al furnizorului. Reducerea sau revocarea **s. de g.** se face pe baza unei scrisori prezentate de plătitor cu acordul furnizorului, care se anexează la prima. **2.** Document sub semnătură privată sau autentic, emis de o instituție de credit, o firmă etc. prin care emitentul își ia obligația ca în condiții dinainte stabilite să plătească

o anumită sumă de bani, să despăgubească sau să scutească de răspundere persoana (fizică sau juridică) pentru care s-a eliberat **s. de g.**, la producerea sau nu a unui anumit eveniment, a pagubei sau a faptului care poate constitui un risc pentru beneficiarul **s. de g.** ◇ **S. de g. bancară,** înscris prin care o bancă, denumită bancă garantă, își ia angajamentul necondiționat și irevocabil ca în cazul în care un anumit debitor principal (persoană juridică sau fizică) nu va executa obligația de a plăti la o dată prevăzută în mod expres în scrisoare o sumă de bani bine determinată, să plătească ea suma neachitată în favoarea altei persoane juridice sau fizice, denumită beneficiar. **S. de g.b.** poate fi folosită pentru garantarea executării unui export, achitarea unui import, efectuarea unui transfer, achitarea diferitelor comisioane, deschiderea unui acreditiv, restituirea unui avans, participarea la o licitație etc. **S. de g.b.** este o obligație accesorie, secundară a unei obligații principale care izvorăște din contractul încheiat între părți; ea nu poate depăși limitele obligației principale. Orice obligație stipulată în **s. de g.b.** peste cele principale stipulate în contract este nulă de drept. Dacă debitorul principal nu plătește în termenul stabilit, beneficiarul se adresează băncii garante în limitele termenului pentru care a fost dată **s. de g.b.** Cînd nici banca nu achită suma, beneficiarul se adresează, într-un anumit interval de timp, instanțelor judecătorești în vederea plății sumei garantate. În urma încasării sumei, beneficiarul restituie **s. de g.b.** Principalele elemente componente ale **s. de g.b.** sînt: categoria garanției (simplă, solidară, irevocabilă), denumirea și adresa băncii garante, numele, prenumele și adresa persoanei fizice sau juridice debitoare (garantate), numele, prenumele și adresa beneficiarului, obiectul și cuantumul (valoarea) garanției exprimată într-o sumă de bani (valută) bine determinată, termenul de plată a sumei garantate, valabilitatea garanției, clauza de renunțare la beneficiul opoziției, discuției, diviziunii, clauze speciale privitoare la amînarea termenului, micșorarea cuantumului valoric etc. În relațiile comerciale internaționale, **s. de g.b.** se emite de către banca importatorului și prezintă avantajul pentru exportator că la scadență își încasează prețul stipulat. Totuși aceasta prezintă o serie de riscuri și inconveniente, cum sînt: fluctuațiile valutare, inflația, imobilizarea de fonduri pînă la scadența încasării prețului etc.

SCRISOARE DE REVOCARE A ACREDITIVULUI, comunicare scrisă întocmită și prezentată de plătitor prin banca sa, băncii furnizorului, prin care se solicită întemeiat revocarea acreditivului. Furnizorul semnează de primire pe un exemplar al **s.** și în termen de 10 zile acceptă sau refuză să accepte revocarea acreditivului. Pe baza **s. de r. a a.** acceptat de furnizor, unitatea bancară restituie suma respectivă în contul plătitorului. În acest scop, unitatea bancară întocmește o notă de contabilitate. → și *acreditiv; revocarea acreditivului.*

SCRISOARE DE TRĂSURĂ (FRACHT), document prin care se constată contractul de transport intervenit între o întreprindere de transport în calitate de cărăuș, și întreprinderea furnizoare care predă marfa spre a fi expediată întreprinderii cumpărătoare. **S. de t.** este un document care însoțește marfa pe tot timpul transportului și, totodată, și un document financiar-contabil care dovedește achitarea taxelor de transport (transport francat).

SECHESTRU, măsură de asigurare dispusă de organele judiciare sau de cele financiare în cazurile de neplată a unei datorii, care constă în limitarea sau interzicerea dreptului de a dispune (consuma, vinde, dona, schimba etc.) de anumite bunuri sau valori. **S.** se realizează practic prin sigilarea bunurilor și valorilor debitorului și lăsarea acestora în păstrarea proprietarului lor pînă la achitarea datoriei (ori pînă la vînzarea lor în vederea stingerii datoriei) sau prin ridicarea și predarea bunurilor și valorilor respective unei terțe persoane, în custodie, pînă la achitarea datoriei sau pînă la vînzarea lor silită în scopul stingerii datoriei. Încredințarea bunurilor și

valorilor unor terțe persoane poate avea loc și în cazuri de litigii cu privire la bunurile și valorile în cauză. Anumite bunuri care fac obiectul sechestrului se ridică și se predau în custodie în mod obligatoriu, ca de exemplu: titlurile de valoare, obiectele confecționate din metale prețioase sau din pietre prețioase, obiecte de artă, colecții de valoare, mijloacele de plată străine etc. ◇**S. asigurător, s.** ce se aplică înainte de expirarea termenului de plată, în cazurile în care organele competente apreciază că debitorul intenționează (există riscul iminent) să înstrăineze bunul supus executării silite și nu are alte bunuri care să poată fi urmărite. **S.a.** devine executor după expirarea termenului de plată, potrivit procedurii obișnuite de executare silită.

SECRET BANCAR 1. Variantă a secretului comercial care constă în faptul că firmele capitaliste și băncile țin în secret una față de alta și față de stat, datele privitoare la operațiunile lor cu scopul de a-și asigura venituri mari și de a se eschiva de la plata impozitelor și taxelor. Publicarea de către băncile pe acțiuni a balanțelor nu exclude secretul bancar, deoarece datele privitoare la operațiunile bancare sînt foarte generale și nu dezvăluie operațiunile concrete efectuate de bănci, relațiile lor cu anumiți clienți etc. **2.** Obligația lucrătorilor din bancă, în interesul clienților, de a nu dezvălui date privitoare la starea conturilor lor și a operațiunilor efectuate de ei. În R.S. România asemenea date pot fi puse numai la dispoziția titularilor de cont sau organelor judecătorești.

SECRET DE STAT, informații, date sau documente privitoare la probleme principale ale activității politice, economice, sociale, financiare, bancare, de apărare națională etc., a căror comunicare sau divulgare este interzisă prin lege. Apărarea **s.** de **s.** constituie o îndatorire patriotică și o obligație de onoare a tuturor cetățenilor. Transmiterea sau divulgarea secretelor de stat se pedepsesc pe cale penală.

SECRETUL DEPUNERILOR LA CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI, interzicere prin normele juridice a transmiterii datelor privitoare la deponenți, la sumele depuse, la operațiunile efectuate, situația conturilor deponenților etc. practicate la C.E.C. Statul garantează secretul acestor depuneri și operațiuni. Divulgarea secretului de către lucrătorii C.E.C., de către alte persoane care efectuează operațiuni la această instituție sau de către lucrătorii organelor judecătorești, ai organelor de urmărire penală, de către persoanele care fac revizii sau cercetări la unitățile C.E.C. etc. constituie infracțiuni și se pedepsește penal. Informații sau înscrisuri asupra depunătorilor, asupra sumelor depuse și în ce privește operațiunile efectuate prin intermediul C.E.C. se dau, la cerere, numai titularilor libretelor sau reprezentanților lor legali. Dacă depunătorii sînt implicați în cauze penale, asemenea informații se pot pune la dispoziția instanțelor judecătorești sau organelor de anchetă penală, dar numai după ce a început acțiunea penală. Nici un alt organ nu are dreptul să solicite asemenea informații.

SECȚIE, parte componentă a structurii organizatorice a întreprinderii care, din punct de vedere administrativ, este de sine stătătoare, are conducere proprie și lucrează după un plan primit de la conducerea întreprinderii. Spre deosebire de întreprindere, **s.** nu are dreptul de a încheia contracte cu alte întreprinderi sau persoane și nici dreptul de a avea cont la bancă. Unele întreprinderi și în special cele mijlocii și mici, au organizate, în locul **s.**, sectoare de producție. În întreprinderile mari **s.** sînt organizate pe bază de autogestiune economică-financiară. ◇**S. anexă,** unitate componentă a întreprinderii care nu participă direct la procesul producției de bază, dar îl completează (sculărie, ambalaje etc.). ◇**S. auxiliară,** unitate productivă din cadrul întreprinderilor de producție (centrală electrică, de apă, abur etc.) care poate fi organizată uneori pe baza autogestiunii economico-financiare și care execută, potrivit planului, lucrări sau prestează servicii destinate să ajute secțiile de bază să-și desfă-

șoare normal activitatea de producție sau să fie folosite de celelalte **s.a.** și anexe, precum și pentru nevoile generale ale întreprinderii. ◇**S. de bază (de producție sau principală)**, parte componentă a întreprinderii; unitate de bază a producției principale destinată să execute o serie de lucrări cu un caracter propriu bine determinat. **S.** de **b.** dispune de organe tehnice, economice și administrative și este organizată la marile întreprinderi pe baza autogestiunii economico-financiare ◇**S de deservire,** parte componentă a întreprinderii care prestează diverse servicii secțiilor de bază și a celor auxiliare, ca transporturi, rețele electrice și de conducte, depozite etc. ◇**S. de investiții, s.** tehnico-economică creată în cadrul întreprinderilor pentru executarea lucrărilor de investiții centralizate avînd contabilitate proprie și bilanț separat. Mijloacele fixe construite în aceste secții sînt considerate ca fiind primite de la stat. Aceste **s.** sînt finanțate de către stat din fondurile de investiții prin Banca de Investiții sau Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară, pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate de executarea lucrărilor de investiții. ◇**S. neindustrială, s.** a cărei activitate are un caracter social, nu are legătură cu procesul de producție, dar contribuie la desfășurarea în condiții optime a acestuia (cantinele, grădinițele și căminele de copii, gospodăria de locuințe etc.).

SEIF, dulap sau cutie metalică neinflamabil în care se păstrează, de regulă, la o instituție de credit, bani, hîrtii și obiecte de valoare, metale prețioase și diferite alte valori care aparțin băncii sau sînt primite spre păstrare.

SEMN BĂNESC, reprezentant al unei anumite cantități de aur și argint, care înlocuiește în circulație banii confecționați din aceste metale. Ca **s.b.** în circulație există moneda metalică (aramă, nichel etc.), banii de hîrtie și bancnotele. → și *bani de hîrtie; bilet de bancă (bancnotă).*

SERVICIUL DATORIEI EXTERNE, plăți efectuate anual în contul datoriei publice externe pentru achitarea ratelor scadente, precum și a dobînzilor corespunzătoare. → și *anuitate; datorie publică; datorie publică externă.*

SERVICIUL DATORIEI PUBLICE, procedura achitării de către împrumutat a anuității împrumutului (amortizarea și dobînda aferentă) intern și extern. → și *amortizarea împrumutului; datorie publică; anuitatea împrumutului.*

SERVICIUL FINANCIAR, secțiune a compartimentului financiar-contabil din cadrul unităților economice care soluționează toate problemele financiare. **S.f.** cuprinde biroul plan financiar și credite, biroul de calcul și evidență a retribuțiilor, biroul ordonanțări-decontări și casieria.

SESIZARE, înștiințarea unei autorități despre un anumit act economic-financiar care trebuie examinat și rezolvat, față de care se cer a fi luate anumite măsuri (de exemplu, realizarea anumitor venituri pentru care trebuie plătit un impozit, posedarea anumitor bunuri pentru care, legal, trebuie să se plătească o anumită taxă etc.).

SIGILIU, instrument alcătuit dintr-o placă fixată pe un tampon, gravată cu o monogramă, o emblemă, o efigie etc., care se aplică pe un act oficial, conferindu-i acestuia autenticitate și autoritate. **S.** mai poate fi și un semn imprimat cu tuș, ceară roșie etc., pe casa de bani, registre contabile, colete, pe ușile unor încăperi speciale sau un semn distinctiv de marcă folosit la sigilarea unui bun, a corespondenței pentru a se evita desfacerea lui (ei) de către persoane neautorizate. **S.** se mai folosește pentru a asigura conservarea și identificarea unor bunuri mobile sau imobile. Ruperea sigiliului legal aplicat constituie infracțiune și se pedepsește pe cale penală.

SINDICAT (în *capitalism*), uniune monopolistă în care participanții își păstrează *independența de producție*, pierzînd-o pe aceea a desfacerii mărfurilor, iar uneori și independența de achiziție a materiilor prime, care se face printr-un oficiu comun.

SINDICAT BANCAR, → **CONSORȚIU BANCAR (SINDICAT).**

SINISTRU, accident grav suferit de mijloacele de transport terestru, aerian sau maritim, ca de exemplu: incendiu, coliziune, prăbușire, eșuare, scufundare. → și *caz asigurat; daună; daună de asigurare; pagubă.*

SISTEM BĂNESC, totalitatea normelor juridice care reglementează operațiunile de emisiune, circulație și de retragere a banilor din circulație. Aceste norme stabilesc: metalul care este folosit ca bază a circulației bănești și care îndeplinește funcțiile de măsură a valorii, de echivalent general; unitatea monetară, respectiv cantitatea exactă de metal monetar, care sub denumirea de leu servește ca etalon al prețurilor; felurile și formele exterioare ale semnelor bănești (mărimea, culoarea, particularitățile naționale, steme, simboluri etc.) care exprimă trăsăturile politice, economice, sociale și naționale ale țării noastre; mijloacele de circulație și de plată (bancnote, monedă metalică, monedă metalică divizionară); modalitățile de confecționare, emisiune, circulație, retragere etc., a banilor din circulație; formele, instrumentele și modalitățile plăților fără numerar (decontările). **S.b.** al R.S. România este monometalist, bazat pe aur, iar unitatea monetară este leul cu un conținut în metal prețios de 0,148 112 grame aur fin, fără însă ca semnele bănești să fie convertibile. Organizarea **s.b.** este de competența Consiliului de Miniștri, iar munca operativă privind planificarea circulației bănești și operațiunile legate de aceasta (emisiunea, operațiunile de casă, retragerea numerarului de circulație etc.) sînt de competența Băncii Naționale. Banca Națională a R.S. România a emis și pus în circulație următoarele semne bănești: biletele de bancă sau bancnotele a căror valoare nominală este de 5, 10, 25, 50 și 100 lei și sînt garantate cu mărfuri, alte metale prețioase și cu diferite active ale băncii, moneda metalică de 1, 3 și 5 lei și moneda metalică divizionară de 5, 10, 15 și 25 bani, care reprezintă fracțiuni ale unității monetare. Punerea banilor în circulație are loc în funcție de nevoile acesteia și în limitele stabilite de Consiliul de Miniștri, pe calea eliberării de către bancă a numerarului necesar întreprinderilor, instituțiilor, cooperativelor etc. pentru plata retribuțiilor, remunerarea după muncă a membrilor cooperatori, plata produselor agricole preluate de stat, plata de burse, indemnizații, ajutoare, pensii, acordarea de credite bancare, restituirea economiilor populației de la C.E.C. etc. Organele bancare se preocupă de asigurarea unor proporții raționale în cadrul circulației banilor, între diferitele cupiuri de bilete de bancă și, de asemenea, o anumită cantitate de monedă metalică divizionară. Reglementînd și organizînd relațiile bănești, **s.b.** contribuie la înfăptuirea țelurilor politicii economice, sociale, financiare și de credit a partidului și statului nostru.

SISTEM BUGETAR, totalitatea bugetelor unei țări privite în unitatea lor organică. Cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare, proclamarea Republicii și naționalizarea principalelor mijloace de producție au constituit principalele premise care au făcut posibilă *noua organizare* a **s.b.,** prin reforma bugetară înfăptuită la 1 ian. 1949. În orînduirea socialistă bugetul statului este unul din instrumentele prin intermediul căruia se exercită puterea politică și economică de către popor. În consecință, organizarea **s.b.** corespunde sistemului organelor puterii și administrației de stat. **S.b.** al R.S. România este format din bugetul republican, în care este inclus și bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele consiliilor populare. *Principala verigă a sistemului bugetar este bugetul republican,* care concentrează cea mai mare parte a resurselor bugetare ale țării. Mobilizarea

în bugetul republican a peste 80% din resursele bugetare constituie o necesitate obiectivă, determinată de cerințele legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, de dezvoltarea planificată a economiei naționale, de amplasarea rațională a forțelor de producție pe teritoriul țării, de repartizarea judicioasă a investițiilor pe ramuri economice, județe, orașe și comune, precum și de necesitatea de a întări capacitatea de apărare a țării și de a salvgarda suveranitatea și independența națională. Bugetul republican cuprinde veniturile și cheltuielile de importanță generală aparținînd organelor centrale ale statului, veniturile și cheltuielile unităților subordonate acestor organe, impozitele și taxele de la populație, precum și planurile de venituri provenite de la bugetele județelor și al municipiului București. Bugetul republican mai cuprinde bugetul propriu al Marii Adunări Naționale și bugetul asigurărilor sociale de stat. *A doua verigă a sistemului bugetar* o constituie bugetele organelor locale ale puterii de stat, constituite din veniturile provenite de la unitățile socialiste de stat de interes local, impozite și taxe plătite de unitățile și organizațiile cooperatiste, de unitățile economice ale organizațiilor obștești, impozite și taxe de la populație, taxe locale etc. Din aceste bugete se finanțează acțiuni economice și social-culturale de importanță locală, întreținerea și funcționarea organelor locale ale puterii și administrației de stat etc. Dacă se analizează împărțirea administrativ-teritorială a țării și, deci, organizarea ierarhică a consiliilor populare, se constată existența a *două trepte de bugete locale*, și anume: *a) bugetele județelor și al municipiului București și b) bugetele municipiilor, orașelor și comunelor*. Bugetele județelor și al municipiului București constituie prima treaptă de bugete locale și au în componența lor veniturile și cheltuielile lor proprii și cele ale consiliilor populare subordonate. *Bugetul propriu* sau *județean* cuprinde veniturile și cheltuielile proprii privind economia și toate acțiunile de importanță județeană. El rezultă din concentrarea planurilor financiare ale organelor comitetului executiv, a planurilor de cheltuieli privind finanțarea acțiunilor centralizate de importanță județeană, din concentrarea planului de cheltuieli proprii privind funcționarea comitetului executiv al consiliului popular al județului, precum și din centralizarea veniturilor și cheltuielilor bugetelor consiliilor populare direct subordonate (bugetele municipiilor, orașelor și comunelor). *Bugetele municipiilor, orașelor și comunelor* reprezintă cea de-a doua treaptă a bugetelor locale și cuprind numai veniturile și cheltuielile consiliilor populare respective. **S.b.** al țării noastre cuprinde, deci, două feluri de bugete: *bugete centralizate* (bugetul de stat, bugetele județelor și bugetul municipiului București) și *bugete proprii* (bugetul republican, bugetele județene (proprii), bugetele municipiilor, bugetele orașelor și bugetele comunelor).

SISTEM DE AMORTIZARE, totalitatea pîrghiilor financiare cu ajutorul cărora se fundamentează nivelul amortizării în vederea recuperării valorii mijloacelor fixe productive și creării, condițiilor optime pentru reproducerea lor în formă natural-materială. **S. de a.** trebuie astfel conceput și aplicat încît să oglindească schimbările survenite în nivelul tehnic al producției, în condițiile tehnologice ale procesului de producere a mașinilor, instalațiilor și utilajelor, în tehnica de construcții etc. **S.** de **a.** actual din țara noastră urmărește: aplicarea unor norme de amortizare care să exprime cît mai corect efectele uzurii fizice și a celei morale; recuperarea valorii mijloacelor fixe cu ajutorul normelor de amortizare, într-un timp cît mai scurt ca urmare a ritmului progresului tehnic; determinarea unităților economice să folosească mijloacele fixe în mod complet, rațional, cu randament maxim, buna întreținere și repararea lor la timp etc. Prin toate acestea, **s.** de **a.** contribuie la întărirea autoconducerii muncitorești, a autogestiunii economico-financiare, a autofinanțării.

SISTEM DE RETRIBUIRE DUPĂ MUNCĂ, totalitatea formelor și principiilor pe baza cărora se înfăptuiește retribuirea după muncă. În economia socialistă, retribuirea după muncă se face pe baza principiului socialist al repartiției după cantitatea,

calitatea și importanța socială a muncii, în funcție de contribuția la dezvoltarea producției materiale și spirituale a întregii societăți. În **s.** de **r.** după **m.** se includ retribuția tarifară, indemnizațiile, premiile, sporurile de vechime și alte drepturi prevăzute de lege pentru munca prestată. Formele de retribuire: *a) Retribuirea în acord sau cu bucata.* Aceasta este forma principală de retribuire din întreprinderile socialiste și rezultă din înmulțirea tarifului pe unitatea de produs sau pe lucrare cu numărul produselor sau al lucrărilor realizate; mărimea ei este în funcție de cantitatea și calitatea muncii depuse. Această formă de retribuire are un rol fundamental în stimularea muncitorilor pentru o cît mai bună folosire a utilajului de producție, a materialelor, a forței de muncă, perfecționarea tehnicii și organizării producției, pentru sporirea productivității muncii și stimularea creșterii nivelului profesional al muncitorilor etc. În practică, aplicarea retribuirii în acord comportă patru variante: *acord* (→), *acord global* (→). *b) Retribuirea în regie sau după timp* constă în remunerarea personalului pentru timpul efectiv lucrat (oră, zi, lună), pentru lucrări stabilite sub forma unei norme de producție zilnică sau lunară, fie sub alte forme; pentru personalul de execuție, tehnic, economic sau de altă specialitate sarcinile de lucru se stabilesc concret pe loc de muncă și executant. *c) Retribuirea pe bază de tarife sau cote procentuale*, formă de **r.** aplicată cu predilecție lucrătorilor din domeniul achizițiilor, desfacerilor sau prestărilor de serviciu. Tarifele și cotele procentuale se determină în corelare cu retribuția tarifară de încadrare a personalului cu atribuții și răspunderi similare.

SISTEM ELECTRONIC DE TRANSFER AL FONDURILOR, practică modernă în sistemul operațiunilor monetare interne și externe de plăți; se efectuează fără numerar sau documente bancare și asigură simplificarea și accelerarea operațiunilor de bancă.

SISTEM INFORMAȚIONAL FINANCIAR, subsistem al sistemului informațional economic care cuprinde totalitatea metodelor și instrumentelor cu ajutorul cărora se culeg, înregistrează, prelucrează, depozitează și se transmit informațiile financiare referitoare la constituirea, repartizarea și utilizarea fondurilor bănești, precum și în ceea ce privește comensurarea, aprecierea, repartizarea și folosirea rezultatelor financiare. Cu ajutorul datelor furnizate de **s.i.f.,** organele financiare stabilesc măsurile concrete ce se întreprind în vederea realizării indicatorilor din planul financiar.

SISTEM MONETAR, → **SISTEM BĂNESC; BIMETALISM; MONOMETALISM.**

SISTEM VALUTAR, totalitatea normelor juridice și a principiilor care reglementează operațiunile cu valută și metal prețios, precum și modalitățile de reglementare a operațiilor valutare dintre state. → și *operații valutare.*

SISTEMUL ASIGURĂRILOR SOCIALE, totalitatea formelor de asigurări sociale prin care sînt ocrotiți: personalul muncitor din unitățile de stat, membrii cooperativelor meșteșugărești și ai cooperativelor agricole de producție, țăranii cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate, avocații, slujitorii cultelor, personalul casnic și de îngrijire a blocurilor de locatari, pensionarii și membrii lor de familie. Aplicarea în practică a politicii sociale a partidului și statului a contribuit la cristalizarea și la perfecționarea în anii socialismului, pe plan național, a unui sistem propriu de asigurări sociale ale cărui trăsături caracteristice sînt determinate de condițiile concrete de dezvoltare a României socialiste. Verigile acestui sistem național de asigurări sociale sînt astfel construite încît ocrotesc, prin forme corespunzătoare, pe toți oamenii muncii și pe membrii lor de familie. **S.a.s.** din țara noastră este structurat pe următoarele verigi: *a)* asigurările sociale de stat; *b)* asigurările sociale din cooperația meșteșugărească; *c)* asigurările sociale din cooperativele agricole de producție; *d)* asigurările sociale ale țărănimii din zonele necooperativizate; *e)* asi-

gurările sociale ale avocaților; *f)* asigurările sociale ale slujitorilor cultelor. Alături de **s.a.s.**, statul socialist român ocrotește anumite categorii de cetățeni inapți de muncă și pe membrii lor de familie prin *asistența socială* (→) și *prin asigurările de stat de bunuri și persoane* (→). → și *principiile sistemului asigurărilor sociale.*

SISTEMUL DE PREȚURI, totalitatea formelor de prețuri stabilite de stat și practicate la un moment dat în economia națională. → și *funcțiile prețurilor; preț.*

SISTEMUL FINANCIAR ȘI DE CREDIT, totalitatea relațiilor financiare și de credit care se nasc în procesul constituirii, repartizării și utilizării fondurilor bănești (centralizate și necentralizate) și în timpul exercitării controlului asupra folosirii eficiente a acestor fonduri reglementate în țara noastră de către stat și privite în unitatea și interacțiunea lor. Prin intermediul **s.f.** și de **c.** se constituie, se repartizează și se utilizează cu eficiență maximă fondurile bănești necesare dezvoltării planificate a economiei naționale, înfăptuirii acțiunilor social-culturale, întreținerii organelor de stat, întăririi capacității de apărare a țării, păstrării suveranității și independenței naționale. → și *verigile sistemului financiar și de credit.*

SISTEMUL MONETAR INTERNAȚIONAL (S.M.I.), totalitatea normelor juridice internaționale convenite între state, care stabilesc valutele, metalul prețios, diferite alte instrumente de plată cu ajutorul cărora se reglementează operațiile valutare dintre statele membre, determinate de schimburile economice, social-culturale, de creșterea economică, de mișcările de capital etc. S.U.A. au inițiat — pentru prima oară în istoria monetară a lumii — crearea unui sistem monetar internațional, intenționînd să realizeze disciplinarea relațiilor financiar-valutare dintre state în vederea normalizării economiei mondiale după cel de al doilea război mondial și urmărind să consacre preponderența lor economică și monetară în lume. Crearea **S.M.I.** s-a realizat prin acordul încheiat în 1944 la Conferința monetară și financiară a Națiunilor Unite și asociate de la Bretton Woods. În cadrul **S.M.I.**, dolarul a devenit, alături de aur, etalon și principal instrument de rezervă al sistemului. Deoarece prin adoptare devenea măsură etalon a sistemului, monedele naționale se puteau defini în legea monetară respectivă nu numai printr-un conținut de aur, cum fusese înainte, ci și în raport cu dolarul S.U.A. Dacă înainte de crearea **S.M.I.** rezervele oficiale de mijloace de plată internaționale ale țărilor se acumulau în aur și valute ale principalelor țări partenere la schimburi, locul acestor valute a fost ocupat de dolar și, într-o proporție mult mai mică, de lira sterlină. **S.M.I.** adoptat în 1944 a fost organizat pe următoarele principii: *a) Universalitatea.* Deși la Conferința de la Bretton Woods au luat parte numai statele din coaliția antifascistă, **S.M.I.** a fost conceput ca un sistem deschis, nediscriminator, la care poate adera oricare alt stat, care este de acord cu toate prevederile statutului *Fondului Monetar Internațional* (F.M.I.) (→). *b) Recunoașterea dolarului S.U.A. ca etalon și instrument de rezervă a sistemului.* Dolarul, care atunci era singura monedă convertibilă în aur, iar între dolar și aur era prevăzută o relație valorică fixă de 35 dolari uncia (1 uncie = 31,1 g aur fin), asigura acestuia stabilitatea față de aur și implicit stabilitatea întregului sistem, conferind în acest mod monedei S.U.A. și însușirea unui bun instrument de rezervă. *c) Fixitatea parităților și cursurilor valutare.* Ca raporturi oficiale legale de valoare între monede, parităților trebuiau să fie fixe, menținute pe perioade de timp cît mai îndelungate, pentru a sprijini extinderea schimburilor internaționale. Dacă balanța de plăți nu se putea echilibra prin mijloace economice, se permitea țării respective să modifice paritatea (devalorizînd moneda în vederea echilibrării unei balanțe pasive și revalorizînd-o în cazul unei balanțe active), însă cu consultarea F.M.I. Folosirea devalorizării ca mijloc de concurență internațională a fost interzisă. Cursurile valutare, ca raporturi valorice efective formate pe piața valutelor în baza cererii și ofertei, urmau să fie menținute cît mai aproape de paritate, cu o

fluctuație față de aceasta de numai plus sau minus 1%. Băncile centrale erau obligate ca, în cazul depășirii acestor limite, să intervină pe piață pentru a restabili echilibrul dintre cerere și ofertă, punînd în vînzare valutele pentru care există o cerere sporită și cumpărînd valutele care nu erau solicitate, asigurînd astfel menținerea cursurilor între limitele stabilite. Practic fixitatea parității și cursurilor valutare n-au putut fi menținute din cauza convulsiilor economice și financiare proprii economiei capitaliste, din cauza instabilității inflaționiste diferite a valutelor statelor capitaliste. *d) Echilibrul balanței de plăți* constituie factorul esențial pentru menținerea stabilității **S.M.I.** *e) Crearea unei lichidități internaționale corespunzătoare.* În fapt, lichiditatea internațională — ca element al echilibrului financiar general — nu a fost asigurată aproape niciodată la nivelul impus de cerințele practice ale vieții economice și financiar-valutare. Nu a putut fi combătută lipsa acută de lichiditate, iar lichiditatea care a existat s-a repartizat inechitabil între țările membre, fiind avantajate țările dezvoltate și dezavantajate țările în curs de dezvoltare, structura lichidității *suportînd o sistematică degradare calitativă. f) Înlăturarea restricțiilor, discriminărilor și altor practici protecționiste din calea circulației mărfurilor și plăților internaționale.* Punerea în practică a **S.M.I.** stabilit în 1944 a întîmpinat serioase dificultăți. Astfel, privitor la trecerea la convertibilitate, principalele monede vest-europene au devenit convertibile abia în anul 1958. Numai o treime din țările membre ale F.M.I. au trecut la convertibilitate, iar din acestea, cele mai multe au adoptat o convertibilitate limitată la plățile curente (cu excluderea transferurilor de capital) și numai pentru deținătorii externi de monedă națională (cu excluderea rezidenților). După 1960, dolarul S.U.A. a putut fi menținut stabil față de aur numai în mod formal, iar la 15 aug. 1971, legătura cu aurul a fost abandonată. S.U.A. au devalorizat dolarul în două rînduri (în dec. 1971 cu 7,89%, iar în feb. 1973 cu 10%) și au trecut la flotarea cursului dolarului pe piețele valutare. Față de această situație, ca răspuns la măsurile americane, nici celelalte țări care au aplicat **S.M.I.** din 1944 nu s-au mai considerat legate de prevederile acestuia. Dezordinea crescîndă în domeniul economic și monetar a început să îngrijoreze toate țările lumii, ea ajungînd într-un stadiu în care afecta mai mult sau mai puțin interesele lor. Din acest motiv, în anul 1972 a fost luată hotărîrea de a se proceda la elaborarea unei reforme a sistemului monetar internațional. Pregătirea reformei a fost încredințată, în cele din urmă, F.M.I., iar lucrările aveau să se desfășoare într-un climat caracterizat prin: *a)* absența de la masa tratativelor a unor țări de o deosebită importanță în economia mondială, cum sînt U.R.S.S., R.P. Chineză și alte țări socialiste; *b)* creșterea ponderii și cucerirea unei poziții mai favorabile decît în 1944 a țărilor mici și mijlocii; *c)* existența unor divergențe de interese între țările în curs de dezvoltare și cele dezvoltate economic, precum și între țările dezvoltate; *d)* agravarea subdezvoltării economice și adîncirea decalajelor între state; *e)* criza energetică care a agravat criza economică și financiară. În cadrul F.M.I. s-au exprimat mai multe păreri asupra caracterului și sferei de cuprindere a viitorului sistem, unde s-au cristalizat o serie de orientări: *a)* necesitatea creării unui sistem central, puternic, de forma unei instituții internaționale de emisiune, căruia statele să-i transfere un număr important de prerogative monetare; *b)* cele mai multe păreri consideră că în prezent **S.M.I.** trebuie să asigure primatul monedelor naționale; *c)* necesitatea creării unui sistem monetar internațional care să se bazeze de la început pe grupări regionale economice și monetare de state ce au interese comune. Datorită existenței unei diversități de opinii referitoare la caracterul și sfera de cuprindere a sistemului și ținînd seama de elementele de bază ale acestui sistem (rolul aurului, problema cursurilor valutare, echilibrul balanțelor de plăți etc.), perioada actuală este considerată perioadă de tranziție, fiind caracterizată prin efectuarea reformei după principiul pașilor mărunți, confruntarea monedelor naționale pe piață în cadrul flotării libere a cursurilor valutare, ceea ce în final va face să se ajungă la un raport real de valoare între monede și, implicit, la o stabilizare relativă a cursurilor valutare, experimentarea *Dreptu-*

rilor Speciale de Tragere (→) ca unitate de cont internațională bazată pe monedele naționale cu rol important în comerțul mondial, clarificarea rolului viitor al aurului cu toate hotărîrile luate pînă în prezent cu privire la „demonetizarea" treptată a acestui metal etc. Începînd din anul 1960 și pînă în anul 1971, cînd **S.M.I.** a fost practic lichidat, sistemul a fost în permanență cuprins de crize, zguduiri, convulsii și — după expresia unor economiști burghezi — de recesiuni. Începînd cu dolarul S.U.A. toate valutele țărilor care făceau parte din sistem au fost zguduite aproape simultan de crize; au avut loc repetate devalorizări, în special ale dolarului S.U.A. ca monedă centrală, care din 1971 nu mai este convertibil în aur. **S.M.I.** instituit la Bretton Woods, prin ridicarea la rangul de valută de rezervă a dolarului, a accentuat procesul cronic al inflației, lichiditatea internațională a depins practic de deficitul balanței de plăți a S.U.A., nu a respectat principiile convenite, mijloacele financiare ale sistemului s-au dovedit insuficiente și nu au reușit să înfăptuiască ordinea în relațiile financiar-valutare internaționale, lichiditatea, stabilitatea și încrederea între statele membre. Elaborarea și aplicarea unui nou sistem trebuie să țină seama de cerințele actuale, să aibă în vedere necesitatea ca problemele monetare internaționale să fie soluționate într-un spirit nou, ca relațiile valutar-financiare să fie statornicite pe baze cu adevărat democratice, de deplină egalitate în drepturi și echitate. Este necesar ca toate statele să participe printr-un efort colectiv la realizarea unei discipline internaționale în domeniul financiar-valutar, de a împiedica dezordinea și dezechilibrul în acest domeniu, de a apăra principiul egalității în drepturi a statelor, de a înlătura orice forme de dominație și inechitate în raporturile financiar-valutare și de a contribui prin instrumentele financiare și valutare la asigurarea progresului economic și social al tuturor națiunilor.

SISTEMUL MONETAR VEST-EUROPEAN, s. adoptat de țările membre ale Comunității Economice Europene la 13 martie 1979. **S.M.V.-E.** se caracterizează prin următoarele trăsături: *a)* Central, unitatea de cont este de tip „coș", numită **E.C.U.**, cu componente și ponderi în unitățile bănești naționale. Față de această unitate de cont, unitățile bănești ale țărilor membre se află într-un raport fix, numit curs pivot, care se poate însă modifica asemănător, în principiu, parităților din cadrul *Sistemului Monetar Internațional* (→). *b)* Valutele țărilor membre pot fluctua liber între ele, în funcție de cerere și ofertă, însă numai în jurul unei marje de ±2,25%. Dacă aceste marje în anumite perioade au tendințe de depășire, autoritățile monetare ale țărilor membre sînt obligate să intervină spre a influența în mod corespunzător cererea și oferta, astfel încît cursurile să fie menținute în cadrul limitelor stabilite. *c)* Față de alte valute, **S.M.V.-E.** asigură o poziție comună concertată prin colaborarea autorităților monetare din țările membre. În acest scop, în cadrul sistemului s-a constituit un fond de intervenție prin mobilizarea unei părți din rezervele valutare ale țărilor membre. **S.M.V.-E.** are drept scop instituirea unor cursuri de schimb care, deși ajustabile, creează o zonă de stabilitate valutară relativă. Modul cum este reglementat și funcționează **s.**, demonstrează că el urmărește stabilizarea relațiilor valutare ale țărilor membre, apărarea împotriva dolarului și, în același timp, se afirmă dominația mărcii R.F.G. în relațiile valutare intercomunitare.

SISTEMUL PLANURILOR FINANCIARE, totalitatea planurilor financiare, de credit și de casă, corelate în mod organic, privite în unitatea și interacțiunea lor. Din acest sistem fac parte: bugetele de venituri și cheltuieli ale întreprinderilor, centralelor industriale, direcțiilor generale și ale ministerelor economice; graficul de încasări și plăți; planurile financiare ale cooperativelor meșteșugărești, ale celor de consum, ale uniunilor județene și uniunilor centrale ale cooperativelor; bugetul de venituri și cheltuieli al stațiunilor pentru mecanizarea agriculturii; planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli al cooperativelor agricole de producție; planul de credite întocmit de Banca Națională în colaborare cu băncile specializate

și alte organe centrale; planul de casă întocmit de Banca Națională; balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației, planul creșterii soldului permanent al economiilor bănești ale populației, întocmit de către C.E.C.; bugetul de venituri și cheltuieli al C.E.C.; bugetul de venituri și cheltuieli al Administrației Asigurărilor de Stat; bugetul asigurărilor sociale de stat; balanța de plăți; planul financiar centralizat al statului etc.

SISTEMUL VENITURILOR BUGETARE, totalitatea veniturilor care alimentează bugetul statului. Veniturile bugetului statului socialist exprimă noile relații de producție, socialiste; după încasarea lor, ele se despersonalizează și sînt cheltuite pentru realizarea obiectivelor planului național unic. Izvoarele, natura economică, mărimea și rolul veniturilor bugetare sînt determinate de conținutul și trăsăturile orînduirii sociale și de stat, de formele de proprietate asupra mijloacelor de producție, de acțiunea legilor economice, precum și de funcțiile și atribuțiile statului. Statul socialist, ca proprietar al principalelor mijloace de producție, își procură marea majoritate a veniturilor sale de la unitățile economice de stat, în procesul distribuirii primare a venitului național, precum și în procesul redistribuirii acestuia încasînd venituri de la unitățile cooperatiste și unele impozite și taxe de la populație. Dezvoltarea planificată, echilibrată și în ritm înalt a economiei naționale și creșterea continuă a venitului național au determinat realizarea unor venituri bugetare simțitor sporite de la an la an. Sistemul cuprinde venituri care se pot grupa din mai multe puncte de vedere: *a) Din punctul de vedere al provenienței* se disting următoarele categorii de venituri: venituri ce provin de la unitățile economice și instituțiile de stat (prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, vărsămintele din beneficii, impozitul pe spectacole, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, veniturile din operațiunile cu străinătatea, diferite taxe, impozitul pe fondul total de retribuire etc.); venituri ce se încasează de la unitățile și organizațiile cooperatiste (impozitul pe veniturile cooperativelor meșteșugărești și de consum, impozitul pe terenurile C.A.P., impozitul pe fondul de retribuire al C.A.P., diferite taxe etc.); venituri ce se încasează de la populație (impozitul pe veniturile populației, impozitul pe terenurile gospodăriilor agricole ale populației, impozitul pe clădiri, diferite taxe etc.); venituri din taxe vamale și alte venituri. *b) Din punctul de vedere al conținutului economic,* veniturile bugetare se clasifică în: venituri care nu au caracter de impozit (prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor, vărsămintele din beneficii, contribuțiile pentru asigurările sociale, veniturile din operațiunile cu străinătatea etc.); venituri care au conținut fiscal (impozitul pe veniturile cooperativelor meșteșugărești, de consum, impozitul pe terenurile C.A.P., impozitul pe terenurile gospodăriilor agricole ale populației, impozitul pe clădiri, diferite taxe etc. *c) Din punctul de vedere al apartenenței veniturilor la verigile sistemului bugetar* se disting venituri care alimentează bugetul republican și venituri care alimentează bugetele consiliilor populare. Organizarea **s.v.b.** depinde de formele de proprietate asupra mijloacelor de producție, de legile economice care acționează în socialism, de modul de organizare și conducere a economiei naționale, de politica economico-financiară a Partidului Comunist Român și a statului în etapa respectivă, de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, de necesitatea încasării contravalorii serviciilor prestate de stat persoanelor juridice prin unitățile prestatoare de servicii, de necesitatea îndeplinirii sarcinilor și funcțiilor statului, precum și de controlul pe care statul îl exercită asupra creării, repartizării, circulației și utilizării venitului național. Noul sistem al veniturilor bugetare instituit prin reforma financiară de la 1 ian. 1949 s-a îmbunătățit continuu în anii următori, astfel încît el corespunde intereselor poporului și contribuie la justa repartizare a venitului național, la întărirea autogestiunii economico-financiare și autofinanțării unităților economice, la alimentarea

suficientă și ritmică a bugetului statului cu venituri. Importanța **s.v.b.** rezultă nu numai din mărimea sumelor cu care el alimentează bugetul statului, ci și din influența pe care o exercită asupra perfecționării activității economice, sociale, culturale etc., asupra realizării obiectivelor planului național unic. Mărimea veniturilor bugetare este determinată, pe de o parte, de capacitatea surselor de venituri, iar pe de altă parte, de sarcinile bugetului statului în ceea ce privește finanțarea economiei naționale, a acțiunilor social-culturale, efectuarea cheltuielilor pentru apărarea națională etc. Mărimea veniturilor bugetului statului depinde și de modul și proporțiile în care se repartizează venitul național. **S.v.b.** este astfel conceput încît stimulează îndeplinirea indicatorilor cantitativi și calitativi ai planului național unic, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, realizarea reproducției lărgite, dezvoltarea echilibrată a ramurilor economice, a județelor, municipiilor, orașelor și comunelor țării, dezvoltarea proprietății socialiste de stat și cooperatiste, ocrotirea proprietății personale. De asemenea, prin intermediul **s.v.b.** se exercită controlul financiar care contribuie la apărarea integrității avutului obștesc, respectarea și întărirea regimului de economii, întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare, împletirea intereselor generale cu cele locale, apărarea legalității socialiste, respectarea disciplinei economico-financiare etc.

SITUAȚIA JUSTIFICĂRII FONDURILOR PUSE LA DISPOZIȚIE DE BANCĂ, document justificativ întocmit trimestrial sau lunar de beneficiarii de investiții, pentru investiții creditate și finanțate, prin care se evidențiază modul cum s-au utilizat fondurile puse la dispoziție de către bancă. **S.** cuprinde: denumirea lucrărilor și pozițiilor de utilaje sau de proiecte, valoarea devizelor generale sau valoarea pozițiilor de utilaje și proiecte, realizări (construcții-montaj, organizare de șantier, cheltuieli cu utilaje independente, utilaje montate, din țară și din import, proiecte, devize pe categorii de cheltuieli), plăți privind anii precedenți, plăți privind anul de plan, antreprenori, furnizori și creditori pentru investiții, termenul planificat de punere în funcțiune etc. Pentru investițiile finanțate și creditate puse în funcțiune, alăturat **s.** se prezintă și adresele de închidere a finanțării (dispozițiile de plată însoțite de procesele-verbale de recepție a punerii în funcțiune etc.).

SITUAȚIE, tabel cifric, lucrare prin care se prezintă unele date într-o anumită formă anume solicitată, care servește pentru informare și luare de decizie.

SITUAȚIE DE CONTROL, lucrare elaborată de către echipele de control, în care se consemnează cifric unele deficiențe, cantitatea și valoarea pagubelor, frecvența producerii daunelor etc.

SOCIETATE, contract prin care două sau mai multe persoane se învoiesc să pună ceva în comun cu scopul de a împărți foloasele ce ar putea deriva. Orice **s.** trebuie să aibă un obiect licit, să fie contractată spre folosul comun al părților și fiecare membru trebuie să pună în comun bani, alte lucruri sau munca sa.

SOCIETATE ANONIMĂ (în *capitalism*), organizație fără nume individual sau colectiv de persoane, în care obligațiile sociale sînt garantate cu patrimoniul social, iar fiecare membru asociat răspunde proporțional cu valoarea capitalului subscris, exprimat în acțiuni. **S.a.** poate îmbrăca forma societății pe acțiuni și a societății pe părți de interes. **S.a.** este condusă de Adunarea generală a acționarilor, avînd ca organ de gestiune Consiliul de administrație, unde sînt cuprinși, de regulă, cei mai mari acționari, respectiv cei care dețin cel mai mare număr de acțiuni. → și *societate pe acțiuni.*

SOCIETATE COOPERATIVĂ *(în capitalism)*, s. cu capital la care poate participa un număr nelimitat de membri, avînd drept scop principal realizarea de beneficii prin organizarea unei întreprinderi de producţie, de consum sau de credit. → şi *cooperativă de credit.*

SOCIETATE CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ, formă de s. reglementată în Germania sub denumirea de *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*, şi extinsă şi în celelalte ţări capitaliste. În esenţă, obligaţiile sociale sînt garantate cu patrimoniul social şi cu limitarea răspunderii asociaţilor la aportul de capital al fiecăruia, care este netransmisibil. Caracteristici esenţiale: necesită puţine formalităţi la constituire, bilanţul şi contul de „Profit şi pierderi" nu este publicabil, iar în anumite condiţii pot lua forma *societăţilor mixte* (→). Ţara noastră, pe baze reciproc avantajoase, participă la constituirea unor asemenea s.

SOCIETATE ÎN COMANDITĂ SIMPLĂ (în *capitalism*), formă de s. în care obligaţiile sînt garantate cu patrimoniul social şi este constituită din două categorii de membri: comanditaţii care răspund solidar şi nemărginit pentru obligaţiile sociale şi comanditarii care răspund limitat, pînă la capitalul (aportul social) pe care s-au angajat să-l aducă în s. sub formă de acţiuni sau de părţi sociale. Potrivit acestei structuri, s. se mai numesc şi s. *în comandită pe acţiuni.*

SOCIETATE ÎN NUME COLECTIV (în *capitalism*), formă primară de asociere, în care obligaţiile sînt garantate cu patrimoniul social, iar toţi membrii asociaţi răspund solidar şi nelimitat cu toată averea lor prezentă şi viitoare pentru obligaţiile societăţii. S. se constituie prin contract între persoane care se cunosc, dată fiind răspunderea considerabilă pe care o au. Activitatea s. se desfăşoară sub firmă socială, iar părţile sociale sînt netransmisibile.

SOCIETATE ÎN PARTICIPAŢIE, formă de organizare pe bază de contract, în care părţile se asociază avînd ca scop realizarea de beneficii şi împărţirea lor. → şi *asociaţie în participaţie.*

SOCIETATE MIXTĂ, întreprindere care poate lua naştere pe teritoriul ţării noastre sau în străinătate, cu participarea alături de fondurile româneşti şi a fondurilor (capitalului) străine, în anumite condiţii stabilite (persoană juridică română; cu participare română). Formă nouă de cooperare economică internaţională dintre R. S. România şi alte ţări. S. se constituie potrivit legislaţiei din ţara cu care se cooperează şi cu aprobarea organelor în drept din R. S. România, în domeniul producţiei industriale, agricole, construcţii, transporturi, comerţ, turism, cercetărilor tehnico-ştiinţifice împreună cu firme sau organizaţii economice din ţări cu sisteme economico-sociale diferite. Ca formă juridică aceste s. pot îmbrăca: forma *societăţii cu răspundere limitată* (→) sau aceea a *societăţii pe acţiuni* (→) nominative, care nu se pot transfera decît numai în acordul părţilor. S. dobîndeşte personalitate juridică numai după înregistrarea ei la Ministerul Finanţelor. Faţă de unităţile noastre economice aceste s. au calitatea de parteneri internaţionali. Dezvoltarea s.m. ca forme de cooperare economică internaţională se datorează necesităţii pentru ţările socialiste şi a altor state de a-şi desface mărfurile pe pieţele ţărilor capitaliste dezvoltate în cantităţi şi la valori sporite, care să le dea posibilitatea de a plăti contravaloarea produselor importate din aceste ţări şi să realizeze, în parte, desfiinţarea barierelor vamale sau micşorarea efectelor lor.

SOCIETATE PE ACŢIUNI (în *capitalism*), s. al cărei capital este constituit din vărsămintele acţionarilor care posedă un anumit număr de *acţiuni* (→) corespunzător sumei investite de fiecare. În cadrul s. pe a. capitalul se constituie prin văr-

sămintele acționarilor. Conducerea este asigurată formal de Adunarea generală a acționarilor. → și *acțiune; societate anonimă.*

SOCIETATEA FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ (S.F.I.), organizație financiară a Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare, înființată în anul 1956 prin acordul intervenit între unii membri ai acestei bănci. **S.F.I.** a acordat împrumuturi din fondurile proprii ori prin mobilizarea de capitaluri internaționale temporar disponibile, pentru sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare. Împrumuturile se acordă fără garanție guvernamentală și au drept scop dezvoltarea sectorului privat, încurajarea mișcării capitalului privat spre țările slab dezvoltate și în curs de dezvoltare și constituirea de piețe de capital în aceste țări. Începînd din 1961, **S.F.I.** face și investiții directe în țările în curs de dezvoltare. Conducerea și serviciile **S.F.I.** sînt comune cu cele ale băncii. → și *Asociația Internațională de Dezvoltare; Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare.*

SOCIETĂȚI FIICE, s. pe acțiuni care se găsesc sub controlul altor societăți pe acțiuni mai mari, însă își păstrează independența juridică. Acest control se realizează prin cumpărarea de către marile societăți a acțiunilor societăților mici. Dobîndind un pachet de acțiuni de control, societatea mare pe acțiuni devine societate mamă în raport cu societatea de sub controlul ei.

SOLD ANUAL AL BUGETULUI LOCAL, veniturile realizate în plus față de cheltuielile bugetare cu care se poate încheia executarea unui buget local la 31 dec. al fiecărui an. Soldurile anuale ale bugetelor locale se reportează ca venituri în aceleași bugete pe anul următor. În cazurile în care rezultă eventuale diferențe în plus sau în minus după ce se încheie exercițiul bugetar, comparativ cu soldurile prevăzute în bugetele locale, aceste diferențe se regularizează cu bugetul republican.

SOLD BUGETAR, diferența constatată în cursul *anului bugetar* (→) între veniturile și cheltuielile bugetare. În economia socialistă, **s.b.** reprezintă practic venituri bugetare încasate și încă necheltuite. → și *excedent bugetar.*

SOLD GENERAL AL DEPUNERILOR LA C.E.C., suma totală a depunerilor populației la C.E.C., care rămîne în permanență la dispoziția acestei instituții de credit, cu toate fluctuațiile zilnice ale depunerilor și restituirilor. **S.g.** a crescut considerabil de la un an la altul datorită creșterii veniturilor populației, dezvoltării și perfecționării rețelei operative și a activității C.E.C. și ca urmare a dezvoltării spiritului de economisire și bună gospodărire a banului. → și *operațiile Casei de Economii și Consemnațiuni.*

SOLD MEDIU PE LIBRET, → **INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII C.E.C.**

SOLDURI TRANZITORII, fonduri bănești care în anii construcției socialiste s-au constituit și folosit în cadrul bugetelor județelor și al municipiului București. Ele aveau menirea să acopere eventualele goluri temporare de casă ce se puteau ivi în timpul executării bugetelor locale datorită nerealizării integrale și la termenele planificate ale unor venituri. Cuantumul **s.t.** se stabilea în fiecare an de către Marea Adunare Națională cu prilejul dezbaterii și adoptării bugetului de stat. Aceste solduri se constituiau din resursele bugetului republican sub formă de împrumuturi temporare. Pe măsura realizării veniturilor respective, **s.t.** se reîntregeau, ajungînd în cuantumul pe care l-au avut la începutul anului. **S.t.** se restituiau bugetului republican pînă la finele anului; în prezent sînt abrogate.

SOLVABIL, persoană fizică sau juridică ale cărei mijloace bănești și materiale sînt suficiente pentru a-și stinge complet și prompt obligațiile față de creditor.

SOLVABILITATE, capacitatea unei persoane fizice sau juridice de a plăti la scadență datoriile față de creditorii săi. **S.** se stabilește pe baza informației cu privire la situația debitorului ale cărui bunuri au o valoare mai mare sau cel puțin egală cu obligațiile de acoperit, precum și posibilitățile efective ale unei unități economice de a acoperi cu promptitudine obligațiile curente cu disponibilitățile din cont și cu încasările curente. **S.** unei unități economice este organic dependentă de calitatea activității sale economice și financiare. ◇ **S. patrimonială,** indicator care se determină prin raportarea capitalului social la totalul elementelor patrimoniale constituite din creditele societății, inclusiv capitalul social, efectuîndu-se următorul calcul:

$$Sp = \frac{Cs}{Ep + Cs},$$

în care:

Sp = solvabilitatea patrimonială;

Cs = capitalul social;

Ep = elemente patrimoniale constituite din creditele societății.

Se apreciază că acest indicator este pozitiv cînd el reprezintă mai mult de 30%.

SORTIMENT, nomenclatura de materiale, produse etc. care fac parte din același sort. Concordanța dintre volumul și sortimentul producției unei întreprinderi, precum și obiectivele dezvoltării întregii economii naționale, reprezintă una din sarcinile principale ale elaborării planului economic al întreprinderii. ◇ **S. minimal obligatoriu de mărfuri,** cantitatea minimă de articole și grupe de mărfuri care trebuie să se găsească în permanență și spre vînzare în magazinele de desfacere cu amănuntul.

SPECIMEN DE SEMNĂTURĂ, model de semnătură al persoanelor autorizate care au dreptul să semneze documente pentru efectuarea operațiunilor din conturile întreprinderilor, instituțiilor, cooperativelor etc. deschise la bancă. **S.** de **s.** este o componentă obligatorie a documentelor bancare (cecuri, cereri de plată etc.). Dreptul de a semna documente bănești și de decontare este conferit anumitor persoane cu funcții de conducere în unitățile economice și instituții. Documentele bancare trebuie să cuprindă ștampila titularului contului și două semnături; dreptul la prima semnătură îl are conducătorul unității economice, instituției, cooperativei etc. sau o altă persoană desemnată de el; iar la cea de-a doua îl are șeful compartimentului financiar-contabil. La deschiderea conturilor în bancă, toți titularii de cont trebuie să prezinte fișa cu specimene de ștampilă și de semnături ale persoanelor împuternicite să semneze documentele bancare. Fișele cu **s.** de **s.** cuprind cîte două semnături cu cerneală ale celor două persoane; aceste fișe se depun la bancă în două exemplare și se autentifică de directorul unității bancare.

SPECULAȚIE (în *capitalism*), efectuarea unei serii succesive de operațiuni de cumpărare sau vînzare de valori materiale sau de credite, în scopul realizării unui profit prin revînzarea sau recumpărarea lor. Cînd se cumpără valori la un curs (preț) scăzut pentru a se revinde mai tîrziu la un curs ridicat, **s.** se numește „a la hausse" (la urcare); iar cînd se vinde o valoare la un curs ridicat pentru a se recumpăra mai tîrziu la un curs scăzut, **s.** se numește „a la baisse" (la scădere). ◇ **S. de bursă,** tranzacții de vînzare-cumpărare cu hîrtii de valoare și mărfuri efectuate la bursă în scopul obținerii unui profit cît mai mare rezultat din diferența de curs. **S.** de **b.** are loc în special sub formă de tranzacții pe termen, care se încheie nu prin furnizare de mărfuri sau hîrtii de valoare, ci prin plata diferențelor. **S.** de **b.** se practică pe scară largă de către băncile mari care furnizează

bani și dispun ce să se cumpere. ◇ **S. valutară,** tranzacții efectuate în țările capitaliste cu valutele străine pe piețele valutare în scopul obținerii unui profit din diferența de curs. Obiectul preferat al tranzacțiilor sînt valutele de hîrtie ale căror cursuri sînt supuse unor fluctuații mari. Speculația valutelor comportă două aspecte: unii speculanți joacă pentru scăderea cursului valutelor, iar alții pentru creșterea cursului acestora. Scăderea cursului se obține prin vînzarea valutei pe termen, speculanții obligîndu-se ca la scadență să predea cumpărătorilor o anumită sumă, după cursul stabilit în momentul vînzării. La scadență, astfel de tranzacții se încheie, de regulă, nu prin predarea valutei, ci prin achitarea, de către partea care a pierdut, a diferenței de curs. În situația în care cursul valutei a scăzut, speculanții vînzători care au jucat pentru scădere vor fi în cîștig, în timp ce în cazul creșterii cursului vor cîștiga speculanții cumpărători care au jucat pentru urcare. → și *bursă*.

STABILITATEA BANILOR, îndeplinirea în bune condițiuni a funcțiilor banilor care asigură menținerea sau creșterea puterii de cumpărare a banilor pe o perioadă îndelungată de timp. O monedă este cu atît mai stabilă și mai puternică, cu cît cantitatea de mărfuri și servicii ce se poate cumpăra cu o unitate monetară sau cu aceeași sumă fixă de bani crește de la o perioadă la alta. **S.b.** constituie una dintre condițiile esențiale și necesare dezvoltării economiei și ridicării nivelului de trai al poporului, ea fiind un barometru sensibil ce caracterizează situația oricărei economii naționale. Orice tulburare de mai mare amploare a procesului de producție și de circulație a mărfurilor duce, inevitabil, și la perturbări în circulația banilor. Îndeplinirea în bune condițiuni a funcțiilor și a rolului banilor reclamă cu necesitate ca aceștia să fie stabili. Stabilitatea monedei impune, printre altele, existența și menținerea unui raport just între cantitatea de mărfuri aflată pe piață și masa monetară existentă în circulație. În vederea atingerii acestui scop statul trebuie să dispună de suficiente rezerve de mărfuri și de aur, prețurile stabilite să reflecte cheltuielile sociale de producție, iar nivelul lor să exercite o influență puternică și eficientă asupra nivelului acestora de pe piața țărănească. În *capitalism*, datorită existenței proprietății private asupra mijloacelor de producție, a acțiunii legilor economice obiective specifice acestei orînduiri, circulația bănească nu poate să fie reglementată pe bază de plan. Intrarea capitalismului în ultimul său stadiu de dezvoltare, în imperialism, și în condițiile în care sistemul mondial capitalist a fost cuprins de criza sa generală, deprecierea, devalorizarea și inflația au determinat o instabilitate cronică a banilor. În *socialism*, acțiunea legilor economice specifice și dezvoltare a economiei naționale pe bază de plan îi conferă monedei o stabilitate continuă, face ca moneda națională să fie sănătoasă și să permită o creștere a puterii ei de cumpărare. **S.b.** în economia socialistă este asigurată de următorii factori: *a)* politica economică a statului concretizată în creșterea productivității muncii, ridicarea calitativă a întregii activități economice, ritmul înalt al acumulărilor întreprinderilor socialiste, creșterea venitului național și, pe această bază, a veniturilor bănești ale populației; *b)* stabilirea și păstrarea unei corelații juste între creșterea nivelului retribuțiilor și creșterea productivității muncii sociale; *c)* caracterul productiv al majorității cheltuielilor bugetare și dezvoltarea pe această bază a economiei socialiste care furnizează peste 98% din totalul veniturilor bugetare, precum și încheierea permanent excedentară a bugetului de stat; *d)* majoritatea cantităților de mărfuri se află în mîinile statului și sînt puse pe piață la prețuri planificate; *e)* reducerile de prețuri operate periodic, de către stat, la unele mărfuri; *f)* rezervele de aur ale statului; *g)* politica de credite; *h)* extinderea plăților fără numerar prin unitățile bancare; *i)* monopolul de stat asupra comerțului exterior, asupra plăților cu străinătatea și al tranzacțiilor valutare; *j)* emisiunea și reglementarea planificată a circulației banilor pe baza planului de casă.

STABILIZARE BĂNEASCĂ, totalitatea măsurilor întreprinse de un stat pentru asigurarea stabilității puterii de cumpărare și a stabilității cursului valutei naționale. **S.b.** are loc, în mod obișnuit, după o perioadă de inflație, fiind reclamată de necesitatea lichidării surplusului de bani din circulație și încetarea emisiunii suplimentare de bani de hîrtie. Metodele de stabilizare folosite sînt dependente de gradul de depreciere, de situația economică a țării și de obiectivele politice, economice și sociale urmărite etc. → și *deflație; devalorizare; revalorizarea banilor.*

STABILIZARE MONETARĂ, → **STABILIZARE BĂNEASCĂ**

STAGFLAȚIE, stagnare în condițiile inflației; coexistență a inflației cu stagnarea sau recesiunea economică ce se manifestă în relațiile economice dintre țările occidentale. **S.** se manifestă începînd din deceniul șapte al sec. XX, generalizîndu-se după anul 1970 și dovedește permanentizarea inflației în condițiile crizei generale a capitalismului. Ea agravează și mai mult criza economică a țărilor occidentale, ca urmare a faptului că, în condițiile inflației și stagnării, creșterea economică nu mai poate fi încurajată printr-o politică economică expansionistă, iar inflația nu mai poate fi combătută pe calea *deflației* (→).

STALII, numărul de zile necesare pentru încărcarea și descărcarea unei nave, acordat încărcătorului sau descărcătorului prin contractul de navlosire sau, potrivit uzanțelor, din și în care nava se află la dispoziția navlositorului și care sînt cuprinse în prețul navlului in afara zilelor de călătorie. **S.** se stabilesc în funcție de specificul mărfurilor ce urmează a fi încărcate sau descărcate, de regiunile unde se îndeplinesc aceste operații, de uzanțele și posibilitățile traficului din porturi etc. Pentru ca **s.** să poată începe este necesar ca nava să fi sosit în portul și la locul indicat pentru încărcare sau descărcare, să fie gata pregătită pentru aceste operațiuni, iar comandantul navei să fi înmînat încărcătorului sau descărcătorului documentele necesare. Timpul de **s.** se poate stabili în zile calendaristice consecutive (se iau în calcul toate zilele, inclusiv sărbătorile legale), în zile lucrătoare (cînd se iau în calcul numai zilele lucrătoare, excluzîndu-se duminicile și sărbătorile legale) sau în zile lucrătoare pe timp favorabil, sau în alt mod. După numărul de zile care se iau în calcul, **s.** pot fi *reversibile* și *ireversibile.* În primul caz, se ia în calcul timpul global aferent operațiunilor de încărcare-descărcare și, în cel de-al doilea caz, se ia în calcul, separat, timpul aferent pentru operațiunile de încărcare și descărcare, zilele respective neputînd fi cumulate. În timpul de **s.** armatorul nu este îndreptățit să pretindă nici o plată suplimentară pentru așteptare. → și *contrastalii; supercontrastalii.*

STANDARD-AUR, sistem bănesc potrivit căruia aurul este folosit ca măsură a valorii și ca mijloc de circulație și în care există posibilitatea convertibilității libere a bancnotelor în aur. Sistemul bănesc **s.-a.** constă în: *a)* monedele de aur se bat în mod liber; *b)* unitatea bănească are un conținut în aur bine determinat și invariabil; *c)* semnele bănești sînt liber convertibile în aur; *d)* aurul circulă liber între țări. În urma primului război mondial sistemul **s.-a.** a fost înlocuit cu sistemul **s.-a.** *lingouri.* Potrivit acestui sistem, pe piață nu circulau monedele de aur, însă bancnotele erau convertibile numai în lingouri de aur. Mai tîrziu, într-o serie de țări a fost introdus sistemul **s.-a.** *devize,* potrivit căruia bancnotele erau convertibile în valute ale altor state. În ultimele două sisteme (**s.-a.** *lingouri* și **s.-a.** *devize*) era asigurată libertatea importului și a exportului de aur, precum și libertatea operațiunilor valutare. Criza economică mondială din anii 1929—1933 a determinat țările capitaliste să renunțe definitiv la toate formele **s.-a.**

STATISTICA FINANCIARĂ, parte componentă a statisticii economice, organizată pe verigile sistemului financiar și de credit care se ocupă cu culegerea și prelucrarea datelor privitoare la fenomenele financiare. În sens larg, **s.f.** colectează și prelucrează informațiile referitoare la formarea și folosirea tuturor resurselor țării. → și *sistemul financiar și de credit; verigile sistemului financiar și de credit.*

STINGEREA OBLIGAȚIEI, încetarea obligației prin plată, compensare, executare silită, scăderea obligației în caz de insolvabilitate, deces, dispariție, prescripție.

STOC, totalitatea bunurilor materiale existente la o întreprindere, cooperativă, centrală economică etc., folosit pentru asigurarea continuității producției. ◇ **S. cu mișcare curentă** se constituie din piese de schimb existente în bazele de aprovizionare sau în întreprinderi, care la data controlului se constată că pe ultimii doi ani reprezintă ieșiri de peste 50% din stocul existent. ◇ **S. curent** se constituie din anumite cantități de materii prime, materiale, combustibil și din celelalte mijloace circulante necesare desfășurării normale și fără întrerupere a procesului de producție în intervalul de timp dintre două aprovizionări succesive. Mărimea **s.c.** depinde de cuantumul consumului mediu zilnic și de mărimea intervalului mediu dintre livrările consecutive. Cuantumul consumului mediu zilnic se determină pe baza datelor prevăzute în planul de producție, planul costurilor de producție, fișa tehnologică. Intervalul mediu dintre două aprovizionări consecutive se determină pe baza fișei de magazie și a contractelor economice, folosindu-se următoarea formulă:

$$\bar{I} = \frac{\sum I \cdot C}{\sum C},$$

în care:

$\bar{I}$ = intervalul mediu dintre aprovizionări;
I = intervalul de timp dintre aprovizionări;
C = cantitățile intrate sau contractate.

S.c. constituie partea cea mai importantă a stocurilor de mijloace circulante pentru producție care se reînnoiesc permanent și sistematic cu noi materii prime, materiale etc., primite de întreprindere. **S.c.** ating un nivel maxim în zilele primirii de materii prime, materiale etc. și descresc pe măsura folosirii lor în producție pînă în preziua sosirii noului lot de materii prime, cînd aceste stocuri se prezintă la un nivel minim. Cuantumul stocului depinde de organizarea și proporțiile producției, de intervalele dintre aprovizionările cu materii prime, materiale, combustibil etc., aflîndu-se într-o relație direct proporțională cu mărimea acestor intervale. Astfel, cu cît vor fi mai mici intervalele dintre aprovizionări, cu atît vor fi mai mici și stocurile, ceea ce va contribui la accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante. **S.c.** se determină după formula:

$$S_c = T_m \times q_z; \quad q_z = \frac{Q_a}{360},$$

în care:

S_c = stocul curent;
Q_a = consumul anual de materie primă, materiale auxiliare etc. normat, necesar pentru îndeplinirea planului;
T_m = intervalul mediu dintre aprovizionări consecutive, calculat pe baza termenelor certe calendaristice prevăzute în contracte sau pe baza intervalului mediu dintre aprovizionările efective;
q_z = consumul mediu zilnic rezultat din împărțirea consumului din anul de plan la 360 de zile.

Finanțarea acestui stoc se face în proporție de 50%, ca urmare a faptului că unitățile economice primesc materii prime și materiale de la mulți furnizori și la termene diferite, ceea ce înseamnă că foarte rar poate să coincidă ziua achitării tuturor furnizorilor. Pentru unitățile economice care folosesc un număr restrîns de materii prime procurate de la cîțiva furnizori, **s.c.** se poate finanța cu mai mult de 50%. ◇ **S. de condiționare, s.** constituit din cantitatea de materii prime, materiale, combustibil etc. necesară pentru asigurarea continuității procesului de producție al unităților economice atunci cînd este necesară pregătirea prealabilă a elementelor respective de mijloace circulante spre a fi introduse în fabricație în vederea obținerii calității cerute de procesul tehnologic al producției. Majoritatea elementelor mijloacelor circulante sosite la întreprinderea cumpărătoare nu pot fi folosite imediat, din mers, în procesul de producție, ci ele sînt supuse în prealabil unor operații de sortare, curățire, uscare, analiză de laborator etc., în scopul obținerii calității reclamate de procesul de producție. Există și cazuri cînd materiile prime sosite nu corespund întocmai necesităților producției și de aceea, se supun, în prealabil, unor prelucrări (sortare, îndreptare, tăiere, tratare cu anumite substanțe, stingerea varului și păstrarea lui în groapă la întreprinderile de construcții, uscarea lemnului în industria de mobilă etc.). Timpul pentru care se constituie stocul este determinat de numărul de zile necesare efectuării operațiunilor de îmbunătățire, iar mărimea lui depinde de cuantumul consumului mediu zilnic. **S. de c.** nu se constituie pentru acele elemente de mijloace circulante care nu necesită operațiuni de pregătire înainte de trecerea în producție. Durata timpului de condiționare diferă de la un fel de materie primă la alta, precum și de procedeele utilizate. Întreprinderile folosesc soluții *moderne pentru micșorarea perioadei de condiționare a materiilor prime* și a materialelor necesare producției; în acest scop, ele dispun de instalații de condiționare și laboratoare, folosesc metode moderne de analiză, uscare, tratare etc. O importanță deosebită pentru reducerea timpului de condiționare o are expedierea de către furnizori a materiilor prime și materialelor de calitate corespunzătoare, într-o anumită formă de prelucrare, în cantitățile și sortimentele comandate. **S. de c.** se determină astfel:

$$Sc = \frac{CsA}{360} \times T,$$

în care:

Sc = stocul de condiționare;

CsA = consumul anual din materie primă, material auxiliar etc. normat;

T = durata de timp în zile, necesară operațiunilor de condiționare.

◇ **S. de iarnă, s.** constituit cu aprobarea organelor superioare și cuprinde cantitatea de materiale necesară asigurării continuității procesului de producție în perioada în care, datorită condițiilor climatice, nu sînt posibile exploatarea și transportul materialelor respective în condiții normale, ca de exemplu: cocs, antracit, calcar, balast, pirită, minereu etc. Pentru acest stoc nu se calculează normativ al mijloacelor circulante, el acoperindu-se prin credite bancare. ◇ **S. de intervenție** se constituie la nivelul economiei naționale și al bazelor județene de aprovizionare și are menirea să asigure continuitatea procesului de aprovizionare a unităților economice în cazurile în care stocurile curente constituite nu sînt suficiente pentru satisfacerea cerințelor planificate sau cînd, în mod justificat, apar necesități suplimentare de materiale. Cuantumul și structura **s.** se stabilesc de către Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe. Sub aspect bănesc, **s. de i.** se constituie pe seama creditului bancar care se acordă prin cont separat de împrumut, pe baza unor plafoane finale de credite cuprinse în planul de credite al Băncii Naționale. Stocul consumat se reîntregește de la unitățile care l-au utilizat,

pe calea folosirii stocurilor disponibile de la alte unităţi sau pe măsura primirii de la furnizori a unor cantităţi corespunzătoare din livrările curente. **S. de i.** se constituie la nivelul unităţilor, din livrările curente. Reîmprospătarea este reclamată de expirarea termenelor de valabilitate prevăzute în prescripţiile tehnice, crearea de noi mijloace de producţie datorită progresului tehnic etc. **S. de i.** se determină numai la unităţile de cale ferată la piesele de schimb pentru care nu s-au calculat stocuri de siguranţă pentru maşinile, utilajele şi instalaţiile a căror bună funcţionare condiţionează realizarea planului de producţie şi are menirea de a asigura condiţiile necesare efectuării operative a unor reparaţii accidentale. **S. de i.** se constituie centralizat, fie la principalul deţinător al maşinilor, utilajelor sau instalaţiilor respective, fie la bazele de aprovizionare şi desfacere. ◇ **S. de mărfuri, s.** constituit din cantităţile de produse finite aflate în magaziile întreprinderilor, în depozitele organizaţiilor comerciale etc. destinate vînzării. **S. de m.** se află în sfera circulaţiei şi se exprimă atît în unităţi naturale, cît şi valorice. Existenţa acestor stocuri face posibilă realizarea normală a circulaţiei mărfurilor şi asigură realizarea întregului proces al reproducţiei sociale. În *economia capitalistă*, aceste stocuri sînt constituite potrivit intereselor capitaliştilor, în mod anarhic, depăşind cu mult necesarul pentru desfăşurarea normală a circulaţiei mărfurilor. În *economia socialistă*, **s. de m.** se constituie planificat şi satisfac atît cerinţele întreprinderilor, cît şi ale populaţiei. ◇ **S. de siguranţă, s.** constituit la nivelul unităţilor economice din anumite cantităţi de materii prime, materiale, combustibil etc., peste stocul curent şi cel de condiţionare, avînd ca scop asigurarea continuităţii producţiei în cazurile în care întîrzie sosirea noului lot de elemente de mijloace circulante din vina furnizorului sau a întreprinderii de transport, ca urmare a unor cauze obiective sau subiective şi, deci, nu se poate constitui stocul curent. **S. de s.** se calculează în funcţie de condiţiile concrete de aprovizionare şi producţie; în acest scop se au în vedere experienţa anilor precedenţi şi posibilităţile de îmbunătăţire a aprovizionării în anul de plan, **s.** constituindu-se numai pentru materiile prime şi materialele strict necesare. Norma în zile în funcţie de care se calculează stocul depinde de frecvenţa şi volumul abaterilor înregistrate în procesul de aprovizionare. Acest număr de zile se stabileşte pe baza analizei datelor privitoare la abaterile de la termenele stipulate în contracte, abateri înregistrate din vina furnizorului sau a organizaţiei de transport. Norma de stoc pentru **s. de s.** este egală cu media ponderată a abaterilor în plus a materialelor, exprimată în zile faţă de termenul contractual de livrare. Media ponderată a abaterilor se calculează înmulţind cantităţile livrate cu numărul de zile întîrziate la livrare în fiecare caz, după care se însumează cantităţile ponderate întîrziate la livrare, iar rezultatul se raportează la cantitatea totală livrată întreprinderii. Se exclud din calcul abaterile întîmplătoare, necaracteristice. Numărul de zile pentru care se constituie **s. de s.** trebuie astfel stabilit, încît să evite imobilizările şi să stimuleze folosirea eficientă a mijloacelor circulante. Stocul nu se calculează pentru materiile prime şi materialele la care condiţiile concrete de aprovizionare din perioadele anterioare demonstrează că nu este necesar acest stoc. De asemenea, nu se calculează **s. de s.** pentru materialele aprovizionate prin bazele judeţene şi specializate. La unităţile economice la care intervalul mediu între livrări se stabileşte în funcţie de formarea loturilor pentru fabricarea produselor finite pe comenzi, nu se calculează acest stoc datorită faptului că necesarul pentru realizarea planului economic este stabilit în funcţie de cerinţele de materii prime, materiale etc., pentru fiecare comandă luată separat. Numărul de zile pentru care se constituie stocul poate fi egal cu pînă la cel mult 50% din stocul normat maxim. **S. de s.** este intangibil, el putînd fi consumat numai în cazuri bine justificate şi cu aprobarea organului superior, în scopul asigurării continuităţii producţiei. Unităţile economice sînt obligate să ia măsurile cuvenite pentru reîntregirea neîntîrziată a **s. de s.** normat. Organele ierarhic superioare şi cele financiare sînt chemate să analizeze realitatea şi exactitatea calculelor şi să stabilească măsurile pentru dimi-

nuarea acestui stoc. ◇ **S. excedentar, s.** care depășește necesarul pentru producție pe o perioadă de 6 luni de la data constatării. **S.e.** nu se creditează curent și nu se admite în garanția creditelor. ◇ **S. minim, s.** rezultat din însumarea *stocului de siguranță* (→) și a stocului de *condiționare* (→) și nu poate fi consumat fără aprobarea Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe sau a altor organe ierarhic superioare. ◇ **S. normat maxim,** limita maximă planificată a cuantumului stocurilor efective constituite în procesul aprovizionării, față de care se calculează nivelurile eventualelor stocuri supranormative fizice. **S.n.m.** rezultă din însumarea stocurilor *(curent, de condiționare, pentru transport interior, de siguranță, de iarnă)*, pe baza următorului calcul:

$$Sn = Sc + Scd + Sti + Ss + Si,$$

în care:

Sn = stocul normat maxim;
Sc = stocul curent;
Scd = stocul de condiționare;
Sti = stocul pentru transport interior;
Ss = stocul de siguranță;
Si = stocul de iarnă.

◇ **S. normat pentru piese de schimb, s.** determinat pentru fiecare piesă în parte sau pe grupe de piese asemănătoare, pe baza următorului calcul:

$$Sn = \frac{C \times Tm}{360} + Ss,$$

în care:

Sn = stocul normat;
C = consumul planificat de piese de schimb din anul de plan;
Tm = intervalul mediu între aprovizionări prevăzut în contracte sau durata necesară executării pieselor de schimb, dacă acestea se execută de către întreprinderile care le folosesc;
Ss = stocul de siguranță.

Pentru piesele de schimb la care se constituie stocuri de intervenție nu se calculează stocuri de siguranță. Pentru piesele de schimb la alte mașini în funcțiune (laminoare, cuptoare de fabricat oțel și tratamente termice, utilaje tehnologice pentru industria chimică, a materialelor de construcții etc.), normele de stoc se stabilesc în funcție de numărul de utilaje identice aflate în funcțiune în cadrul unei unități economice, de numărul de piese de schimb identice, montate la un utilaj în funcțiune, de durata de timp pentru obținerea pieselor și de durata de serviciu a pieselor. Pentru fiecare piesă în parte, stocul normat se determină după formula:

$$Sn = \frac{Do}{Ds} \times Ni \times Pi \times K,$$

în care:

Sn = stocul normat;
Do = durata de obținere a pieselor de schimb de la furnizor;
Ds = durata de serviciu;
Ni = numărul de utilaje identice în funcțiune, stabilit pe baza evidenței mijloacelor fixe;
Pi = numărul pieselor de schimb identice montate pe același utilaj;
K = coeficient de corecție.

La stabilirea necesarului de piese de schimb, consumatorii trebuie să țină seama de: normativele de consum stabilite de unitățile de proiectare și cercetare sau de furnizori; normativele referitoare la recondiționarea pieselor uzate, la numărul recondiționărilor și refolosirea pieselor recondiționate; normele de întreținere și reparații; nomenclatoarele pieselor de schimb; recomandările făcute de uzinele furnizoare de mașini și utilaje din țară și din străinătate; experiența dobîndită în folosirea pieselor de schimb. ◇ **S. pentru transportul interior, s.** necesar asigurării continuității producției pe durata de timp a transportului materiilor prime, materialelor etc., de la depozitul central pînă la punctele de consum. **S.** se determină după formula:

$$Sti = \frac{Cs.A}{360} \times ti,$$

în care:

Sti = stocul pentru transporturi interioare;

CsA = consumul anual;

ti = intervalul transporturilor interioare.

◇ **S. permanent de rezervă (inventar zestre), s.** constituit în cadrul întreprinderilor de transporturi din diferite elemente de mijloace circulante pentru a se face față, în anumite situații, influenței factorilor naturali asupra transporturilor. ◇ **S. sezonier, s.** constituit în vederea satisfacerii cerințelor întreprinderii de materii prime, materiale etc., pentru toată perioada în care este întreruptă livrarea sau producerea respectivelor elemente de mijloace circulante. ◇ **S. supranormativ,** cantitatea de materii prime, materiale, combustibil etc. constituite peste stocurile normate necesare desfășurării normale a procesului de aprovizionare, producție și desfacere. Cauzele constituirii **s.s.**: planificarea și contractarea unor cantități prea mari de materii prime; necorelarea planului de aprovizionare cu planul de producție; achiziționarea unor cantități suplimentare față de necesar; devansarea aprovizionărilor; schimbarea sortimentelor și a tehnologiei producției; restructurarea planului de producție; sistarea fabricării unor produse care nu mai necesită aceleași materiale ca mai înainte; lipsa de preocupare a întreprinderilor pentru prevenirea și lichidarea acestor stocuri etc. **S.s.** pot apărea și la produsele finite la unitățile producătoare. Aceste **s.** se datoresc fabricării de produse necorespunzătoare sub aspect calitativ, devansării producției față de prevederile contractuale, necorelării producției cu desfacerea, anulării unor comenzi și contracte etc. Lichidarea și preîntîmpinarea formării stocurilor reclamă prevenirea constituirii lor, perfecționarea activității de aprovizionare, producție, desfacere, a activității financiare, intensificarea controlului tehnic de calitate și a controlului financiar-bancar și sprijinirea unităților economice pentru evitarea formării unor astfel de stocuri. Constituirea de **s.s.** reprezintă imobilizări de mijloace circulante și are consecințe negative asupra dezvoltării economice ◇ **S. tampon.** → *stoc de siguranță*.

STRATEGIE, concepție de ansamblu după care conducerea unei întreprinderi, în urma unui studiu, face alegerea celor mai raționale și mai bune decizii ce trebuie luate în vederea încadrării optime în mediul economic. Ea cuprinde atît stabilirea de obiective pe termen lung, referitoare la rentabilitatea și poziția întreprinderii în cadrul unei ramuri industriale, cît și a obiectivelor de rentabilitate pe termen mediu, ca de exemplu: beneficiile de realizat, creșterea anuală a vînzărilor, proporția vînzărilor la export și pe piața internă, alegerea pieților și a produselor etc. **S.** se concretizează în elaborarea planurilor pe termen lung și servește la elaborarea politicii întreprinderii în vederea realizării obiectivelor concrete stabilite. ◇ **S. financiară,** coordonate principale ale politicii financiare, proprii fiecărei etape,

determinată din punct de vedere istoric și al prognozelor financiare stabilite pe o perioadă îndelungată de timp. → și *prognoză*.

STRUCTURA FINANȚELOR, → **FINANȚE.**

SUBIECT IMPOZABIL, persoană fizică obligată prin lege să plătească un *impozit* (→). În *capitalism*, în multe cazuri, **s.** nu corespunde cu persoana care plătește și suportă impozitul ca urmare a faptului că exploatatorii transmit o mare parte din sarcinile lor fiscale (nominale) asupra oamenilor muncii prin exploatarea suplimentară (intensificarea procesului de muncă), prin prețuri etc. → și *plătitor de venituri bugetare*.

SUB-PARI, curs de schimb, pe piață, al acțiunilor și valutelor, mai mic decît valoarea lor nominală și, respectiv, decît paritatea acestora.

SUBSCRIPȚIE PUBLICĂ, formă, sistem de împrumut public de stat prin care guvernul stabilește condițiile împrumutului, după care se adresează publicului pentru a subscrie în condițiile date. **S.p.** se practică cu deosebire în țările capitaliste. Dacă creditul public este zdruncinat, **s.p.** nu poate avea loc deoarece nu se poate acoperi întreaga sumă prevăzută prin împrumut. **S.p.** prezintă avantajul că statul nu mai plătește comisioane bancherilor, ci suportă numai cheltuielile cu emisiunea, imprimatele, publicitatea și subscrierile la împrumutul public respectiv.

SUBVENȚIE, sumă de bani pusă la dispoziția unităților economice, instituțiilor sau persoanelor fizice, sub formă de ajutor cu titlu nerambursabil pentru acoperirea cheltuielilor care depășesc veniturile proprii sau realizarea unei acțiuni precise. **S.** se acordă în mod excepțional acelor unități economice care prin plan nu-și pot acoperi integral cheltuielile din venituri proprii în vederea asigurării și dezvoltării bazei de aprovizionare cu materii prime și pentru activități speciale, reglementate de actele normative. → și *metoda subvențiilor de echilibrare*. ◇ **S. de export,** formă a avantajului financiar acordat de către stat întreprinderilor producătoare și exportatoare în vederea stimulării exporturilor de mărfuri și executării de lucrări, ori prestării de servicii în străinătate. **S. de e.** se poate acorda fie sub forma unor sume de bani nerambursabile, fie sub formă de reduceri și scutiri de unele impozite, taxe sau alte avantaje. **S. de e.** se practică, de regulă, atunci cînd se urmărește pătrunderea cu anumite mărfuri pe diferite piețe străine, ducerea luptei împotriva concurenței etc. ◇ **S. economică,** finanțare nerambursabilă de către stat a unor întreprinderi, pentru ridicarea rentabilității, încurajarea investițiilor, stimularea exporturilor, potejarea unor ramuri ale economiei naționale, reducerea costului vieții. În fapt, **s.e.** constă în suportarea de către stat a unei părți din costurile mijloacelor de producție, a diferenței sau a unei părți din diferența dintre costurile de producție și prețurile de desfacere a mărfurilor către populație. ◇ **S. maritimă,** formă de ajutor acordat în bani de către statele capitaliste armatorilor privați, în vederea stimulării construirii de nave moderne de pasageri, de mare viteză, dar posibil a fi transformate în nave auxiliare de război.

SUCCESIUNE, trecerea bunurilor unui cetățean decedat asupra moștenitorilor lui. Dreptul de succesiune este prevăzut în Constituție. ◇ **S. depunerilor de economii la C.E.C.,** sume bănești depuse la C.E.C., care trec, în caz de deces al depunătorului, asupra succesorilor săi. **S. d.** este scutită de taxa de timbru și se face pe baza actului de deces al depunătorului, a libretului și a actelor doveditoare de succesor. Dacă depunătorul, cît timp a fost în viață, a făcut depuneri cu clauză testamentară, persoanele prevăzute la această clauză sînt succesorii depunerilor.

SUCURSALĂ ADAS, organ teritorial al ADAS ce funcționează în fiecare județ și în municipiul București, care organizează, îndrumă și controlează înfăptuirea asigurărilor de stat pe raza sa teritorială, se ocupă cu încasarea primelor de asigurare facultativă, constatarea și evaluarea daunelor, stabilirea și plata despăgubirilor și a sumelor asigurate, pe baza bugetului de venituri și cheltuieli, ține evidența statistică și contabilă, încheie bilanțul contabil, întocmește dări de seamă asupra activității sale, ia măsuri pentru prevenirea și combaterea daunelor, se ocupă de pregătirea cadrelor, popularizează asigurările de stat, finanțează măsurile de prevenire și combatere a daunelor și rezolvă reclamațiile și sesizările relative la activitatea de asigurări de stat. De asemenea, întocmește polițele de asigurare și rezolvă toate problemele ce privesc asigurările de stat pe teritoriul său. → și *Administrația Asigurărilor de Stat; Consiliul de administrație al ADAS.*

SUCURSALĂ BANCARĂ, unitate bancară teritorială operativă organizată pe baza autoconducerii muncitorești și autogestiunii economico-financiare care își desfășoară activitatea în orașele de reședință ale județelor și ai municipiului București subordonată direct centralei băncii respective (Banca Națională a Republicii Socialiste România, Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară, Banca de Investiții), cu sarcini operative și relații nemijlocite cu unitățile socialiste de pe raza sa teritorială, cu atribuții de coordonare, îndrumare și control privind activitatea filialelor aflate în subordine. S. Băncii Naționale a Republicii Socialiste România are și atribuții de îndrumare și control al filialelor care aparțin băncilor specializate și efectuează operații de mandat. Această **s.b.** are următoarele atribuții: organizează, coordonează și răspunde de activitatea privind circulația bănească și efectuarea plăților cu și fără numerar, în care scop se preocupă de punerea și retragerea banilor din circulație; efectuează creditarea pe termen scurt; urmărește și analizează fenomenele și tendințele conjuncturale din sfera circulației bănești și creditului în procesul executării planului național unic, în vederea asigurării unei circulații bănești sănătoase și a folosirii raționale și eficiente a creditelor; exercită și răspunde de controlul asupra utilizării fondului de retribuire și asupra tuturor operațiunilor cu și fără numerar; în colaborare cu **s.** băncilor specializate și cu alte organe județene, elaborează proiectele planurilor de casă; examinează și avizează cererile de planificare a creditelor prezentate de centralele industriale și alte unități socialiste; ia parte la elaborarea și urmărirea executării balanței veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației; organizează și răspunde de efectuarea operațiunilor referitoare la executarea de casă a bugetului de stat; controlează și urmărește încasarea veniturilor statului, respectarea normelor juridice privind efectuarea cheltuielilor de la bugetul de stat pentru unitățile socialiste cu cont la bancă; păstrează mijloacele bănești ale unităților socialiste care au conturi deschise la bancă și răspunde de efectuarea operațiilor de creditare, decontare, finanțare a investițiilor din fondurile unităților; efectuează operațiuni de schimb valutar; execută operații privind eliberările și transferurile de valută în străinătate prin Banca Română de Comerț Exterior; asigură și răspunde de efectuarea operațiilor cu metale și pietre prețioase, exercitînd controlul producției, circulației și prelucrării metalelor prețioase și pietrelor prețioase; întocmește și execută bugetul de venituri și cheltuieli, planul de investiții și reparații capitale pentru mijloacele fixe ale sucursalei și ale unităților subordonate; organizează și exercită controlul financiar preventiv și controlul bancar asupra îndeplinirii de către unitățile socialiste a planurilor de producție și circulație a mărfurilor, bugetelor de venituri și cheltuieli și ia măsuri operative pentru întărirea ordinii și disciplinei în domeniul circulației bănești, al creditelor, financiare etc.; se preocupă și răspunde de întocmirea și analiza bilanțului anual al sucursalei și a dărilor de seamă periodice proprii și ale unităților subordonate; urmărește și răspunde de efectuarea operațiilor de mandat pentru băncile specializate; se ocupă de selecționarea, pregătirea, perfecționarea și promovarea personalului muncitor din **s.**

și din unitățile subordonate; exercită și răspunde de îndrumarea și controlul unităților bancare subordonate, precum și a unităților subordonate băncilor specializate care efectuează operațiuni de mandat pentru Banca Națională etc. **S.** Băncii pentru Agricultură și Industrie Alimentară și ale Băncii de Investiții au — în principiu — atribuții asemănătoare adaptate la specificul domeniilor pe care le servesc, inclusiv investițiile. **S.b.** are următoarele servicii: plan credite, venituri de stat și circulație bănească; creditare; contabilitate și administrativ-gospodăresc; tezaur și casierie; control. Conducerea **s.b.** se exercită de către: adunarea generală a oamenilor muncii, colectivul de conducere și biroul executiv al acestuia. → și *Banca Națională a Republicii Socialiste România.*

SUMĂ, rezultatul adunării mai multor numere având semnificația cantităților sau valorilor de același fel.

SUMĂ ALGEBRICĂ, rezultatul adunării mai multor numere cu semne diferite plus (+) și minus (−).

SUMĂ ANUALĂ A AMORTIZĂRII, cuantum bănesc ce trebuie recuperat anual prin includerea amortizării în costuri pe toată durata normată de funcționare a mijlocului fix. → și *amortisment; amortisment anual; normă de amortizare.*

SUMĂ ASIGURATĂ 1. Partea cea mai mare din valoarea de asigurare cu care asiguratul se asigură și în limita căreia asigurătorul răspunde cînd survine cazul asigurat. **2.** Nivelul maxim al despăgubirii de asigurare care poate să fie plătită asiguratului în caz de daună. **3.** (în asigurările de persoane). Suma prevăzută de lege sau convenită de părțile asigurării în limita prevederilor condițiilor de asigurare, care urmează a fi plătită asiguratului sau beneficiarului asigurării, în funcție de care se calculează prima de asigurare. **S.a.** poate fi egală sau ceva mai mică decît valoarea reală a bunului asigurat, dar în nici un caz superioară valorii reale a bunului asigurat. **S.a.** se calculează pe unitate de obiect de asigurare (ha, m², cap de animal etc.) și se numește normă de asigurare. La majoritatea bunurilor, diferența dintre valoarea reală și norma de asigurare se poate asigura facultativ. Suma totală asigurată se obține înmulțindu-se norma de asigurare cu numărul unităților de asigurare pentru care s-a încheiat o asigurare. → și *normă de asigurare, valoare asigurată.* ◇ **S. a. redusă, s.** pînă la care asigurarea facultativă de persoane rămîne în vigoare în cazul în care asigurătorul și-a constituit rezerva de prime, iar asiguratul a plătit primele de asigurare o anumită perioadă de timp. Mărimea **s.a.r.** depinde de cuantumul rezervei de prime constituite pînă la încetarea plății primelor și de durata de timp în care au fost achitate primele de către asigurat. → și *reactivarea asigurării; sumă asigurată.*

SUMĂ DE BANI NECESARĂ CIRCULAȚIEI, totalul valoric al semnelor bănești care dă posibilitatea efectuării normale a schimbului de mărfuri, a prestărilor de servicii, a diferitelor plăți etc. Această **s.** este determinată de legea obiectivă a circulației banilor și de legea vitezei de circulație a mijloacelor de plată. Potrivit cerințelor acestor legi, pentru o anumită perioadă de timp, **s.** de **b.n.c.** rezultă din totalizarea sumei prețurilor mărfurilor și a serviciilor ce urmează să fie vîndute și încasate și a sumei plăților scadente, din care se scade suma prețurilor mărfurilor vîndute

pe credit și plățile pentru circulația mărfurilor care se compensează. **S. de b.n.c.** se poate determina cu ajutorul următoarei formule:

$$SB = \frac{(SPMS + SPS) - (SPMC + PC)}{VCB},$$

în care:

SB = suma de bani necesară circulației;
$SPMS$ = suma prețurilor mărfurilor și serviciilor ce se vor realiza;
SPS = suma plăților scadente;
$SPMC$ = suma prețurilor mărfurilor vîndute pe credit;
PC = plățile pentru circulația mărfurilor care se compensează;
VCB = viteza de circulație a banilor.

Determinarea reală, fundamentată a **s.** de **b.n.c.** constituie o condiție și, în același timp, un rezultat al unei economii sănătoase, armonioase și bine echilibrate. În *capitalism*, determinarea **s.** de **b.n.c.** este un proces spontan, circulația bănească agravîndu-se odată cu lichidarea liberei concurențe, dînd naștere la un dezechilibru cronic. În *socialism*, **s.** de **b.n.c.** se determină în mod planificat de către stat, în concordanță cu obiectivele planului național unic, fiind influențată de următorii factori economici și organizatorici: mărimea veniturilor bănești ale populației; cantitatea de mărfuri aflate pe piață și a serviciilor prestate populației; nivelul prețurilor pentru mărfuri și al tarifelor pentru servicii; viteza de rotație și cea de circulație a banilor; frecvența și regularitatea (ritmicitatea) încasării de către populație a veniturilor sale bănești; planificarea și repartizarea justă a mărfurilor prin comerțul de stat și cooperatist; gradul de coincidență între încasările și plățile bănești ale populației; cuantumul și durata staționării numerarului în casieriile unităților economice de stat și cooperatiste, instituții, unități C.E.C., PTT.; dezvoltarea rețelei C.E.C. și calitatea muncii depuse de unitățile acestei instituții în ce privește atragerea disponibilităților bănești ale populației; cuantumul sumelor de bani în numerar aflate în casele de circulație ale unităților operative bancare etc. **S.** de **b.n.c.** cuprinde numerarul aflat la populație, în casele de circulație ale băncilor, soldurile de numerar existente în casele de bani ale unităților C.E.C., P.T.T., ale unităților economice de stat și cooperatiste, instituțiilor, organizațiilor obștești etc. Planificarea **s.** de **b.n.c.** se face cu ajutorul balanței veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației, planului de casă, planului de credite. → și *putere de cumpărare a banilor; stabilitatea banilor.*

SUMĂ DE MANDAT, mijloace bănești primite de o instituție bugetară de la alte instituții sau organizații, pentru executarea operațiilor de mandat, realizarea anumitor însărcinări, ca de exemplu, aprovizionări cu diverse materiale, prestarea unor servicii etc. Această **s.** nu se poate cheltui decît în scopul pentru care a fost trimisă, iar decontarea ei se face obligatoriu în termenul fixat de unitatea ce a dat mandatul, pe baza unui decont care să cuprindă cheltuielile efectuate și să restituie soldul rămas neconsumat.

SUMĂ DE RĂSCUMPĂRARE, s. pe care asiguratul, potrivit prevederilor contractuale, are dreptul să o obțină de la asigurător după ce a trecut o anumită perioadă de timp în care și-a achitat la zi primele de asigurare. Solicitarea **s.** de **r.** presupune și încetarea contractului de asigurare; mărimea ei depinde de durata de timp pentru care s-au plătit primele în unele asigurări facultative de persoane. → și *reactivarea asigurării; sumă asigurată; sumă asigurată redusă.*

SUMĂ ÎN DEPOZIT, mijloace băneşti păstrate temporar de ordonatorii de credite în conturi deschise la unităţile bancare, care urmează să fie puse la dispoziţia beneficiarilor sau înregistrate în funcţie de apartenenţa lor. Această **s.** poate să provină din virările efectuate de ordonatorii de credite din conturile bugetare la 31 dec. reprezentînd retribuţiile şi alte drepturi băneşti, cuvenite pentru munca prestată neachitate pînă la sfîrşitul anului şi care urmează să fie plătite în anul următor. Unităţile bancare reportează pe anul următor soldurile disponibile existente la 31 dec., în conturile de **s.** în d.

SUMĂ REZULTATĂ DIN LICHIDAREA MIJLOACELOR FIXE, resurse băneşti obţinute din valorificarea materialelor, pieselor etc., rezultate din lichidarea mijloacelor fixe şi rămase după compensarea cheltuielilor efectuate în acest scop. Toate cheltuielile ocazionate de lichidarea mijloacelor fixe se suportă de întreprindere, fiind acoperite pentru început din mijloace circulante, care se recuperează cu ocazia valorificării materialelor, pieselor etc. rezultate din lichidarea mijloacelor fixe. Sumele obţinute care depăşesc reîntregirea mijloacelor circulante constituie o sursă de finanţarea a investiţiilor şi se depun la Banca de Investiţii în timp de 24 ore. Dacă încasările din lichidarea mijloacelor fixe sînt mai mici decît cheltuielile efective făcute cu această operaţie, partea de mijloace circulante rămasă necompensată se are în vedere la finanţarea mijloacelor circulante ale anului viitor. → şi *lichidarea mijloacelor fixe; surse de finanţare a investiţiilor.*

SUPERCONTRASTALII, penalizări pretinse de armator, navlositorului, în cazurile cînd nava nu este încărcată sau descărcată în timpul de *staliі* (→) şi *contrastalii* (→). S. presupun plata din partea navlositorului a tuturor daunelor suferite de armator prin ţinerea (întîrzierea) navei în port.

SUPERDIVIDEND, profit realizat peste nivelul *dividendului* (→) normal ce se cuvine unei acţiuni în perioadele de prosperitate ale societăţilor pe acţiuni şi din care se atribuie, de regulă, şi *părţile de fondator* (→).

SUPLIMENTARE DE CREDITE BUGETARE, majorarea în cursul anului a unor credite bugetare prevăzute în bugetul de stat (bugetul republican şi bugetele locale), pe seama fondului de rezervă bugetară din bugetul republican sau din fondurile de rezervă bugetară constituite la dispoziţia comitetelor executive ale consiliilor populare ale judeţelor şi al municipiului Bucureşti. Suplimentarea creditelor se efectuează în vederea finanţării unor acţiuni şi sarcini noi, ce pot interveni în cursul anului.

SUPORTATORUL IMPOZITULUI, persoana fizică sau juridică care plăteşte efectiv şi definitiv impozitul, suportîndu-l, în ultimă analiză, din venitul sau din averea sa. În orînduirea socialistă, plătitorul şi **s. i.** sînt una şi aceeaşi persoană, nefiind permisă transmiterea (repercusiunea) impozitului. → şi *repercusiunea impozitelor.*

SUPRAACTIV, sold disponibil ce se înregistrează după plata creditorilor şi restituirea aporturilor membrilor unei societăţi ce se află în lichidare. S. se împarte între membrii asociaţi ai societăţii dizolvate, proporţional cu valoarea aportului ce le-a adus fiecare asociat.

SUPRACOTĂ, cotă suplimentară în care se calculează unele impozite şi taxe în ţările capitaliste. → şi *impozit suprapus.*

SUPRAEVALUARE, evaluarea unui bun mobil, imobil etc. la o valoare superioară valorii reale.

SUPRAFAȚA TERENULUI, indicator natural cu ajutorul căruia, alături de alți indicatori, se apreciază amplasamentul noului obiectiv de investiție și eficiența economico-socială a acestuia. Mărimea suprafeței de teren, calitatea și locul unde este situat terenul trebuie studiate cu maximum de atenție cu prilejul proiectării, avizării, aprobării și executării lucrărilor de investiții. Acest indicator se exprimă în hectare ce vor fi ocupate cu construcții: productive, sociale, auxiliare, administrative, depozite, drumuri, canale, conducte, spații plantate ș.a. La amplasarea noilor obiective este necesar să se țină seama și să se încadreze în schițele și detaliile de sistematizare a localităților. În studiile de amplasament ce se efectuează trebuie să se urmărească utilizarea rațională, cu maximum de eficiență a terenurilor, să se aibă în vedere intercondiționarea cu alte obiective economico-sociale existente, cooperarea cu ele, localizarea forțelor de producție, repartizarea și utilizarea eficientă a forței de muncă. Cu ocazia aprobării noilor amplasamente este necesar să se acorde maximum de atenție folosirii unor suprafețe cît mai mici pentru construcții și amplasamente industriale, utilizarea integrală a terenurilor din incinta unităților, economisirea suprafețelor de terenuri, prevenirea oricăror tendințe de risipă, deoarece pămîntul reprezintă o avuție națională care trebuie folosită corespunzător intereselor dezvoltării economiei naționale, întregii societăți. → și *taxă pentru folosirea terenurilor proprietate de stat.*

SUPRA-PARI, curs de schimb pe piață, al acțiunilor și valutelor, mai mare ca valoarea lor nominală, respectiv decît paritatea lor.

SUPRATAXĂ, taxă suplimentară care, în capitalism, se adaugă la unele taxe fixate anterior. **S.** se practică de către unele țări capitaliste în operațiunile de import (total sau parțial), peste taxele vamale pentru a limita importurile datorită dificultăților balanței de plăți și altor greutăți financiare.

SUPRAVEGHERE ECONOMICO-FINANCIARĂ A UNITĂȚII ECONOMICE, regim economic și financiar special care constă în analizarea cauzelor activității economico-financiare necorespunzătoare și în stabilirea măsurilor eficace de redresare a activității economico-financiare obligatorii pentru unitatea economică. Supravegherea activității economico-financiare se aplică unității economice de stat care, deși a beneficiat de credite pentru nevoi temporare și de credite pentru refacerea capacității de plată, nu a reușit să lichideze imobilizările de mijloace circulante, nu realizează echilibrul dintre încasări și plăți, nu-și redresează situația economico-financiară, are abateri grave de la normele de gospodărire a resurselor materiale, financiare și umane existente la dispoziția sa. Instituirea **s.e.-f.** se propune de către Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, Curtea Superioară de Control Financiar și Ministerul Finanțelor și se aprobă de Consiliul de Miniștri. Pe toată durata regimului special, se instituie un consiliu de supraveghere economico-financiară care examinează cauzele activității defectuoase a întreprinderii și stabilește măsuri obligatorii pentru redresarea activității. Măsurile propuse se dezbat de către adunarea generală a oamenilor muncii și trebuie să aibă ca efect mobilizarea întregului colectiv de muncă la îmbunătățirea activității de producție, gospodărirea rațională a resurselor materiale și financiare, întărirea ordinii și disciplinei, realizarea la timp și în cele mai bune condiții a tuturor sarcinilor economice și financiare. Consiliul oamenilor muncii este obligat să realizeze toate măsurile stabilite și, împreună cu consiliul de supraveghere economico-financiară, poartă răspunderea pentru redresarea situației economico-financiare a unității economice. Odată cu instituirea regimului special de **s.e.f.,** banca reia creditarea curentă a unității în vederea desfășurării activității sale în conformitate cu prevederile planului economic, contractelor și comenzilor. În tot timpul cît se aplică **s.e.-f.,** centrala, ministerul și organele locale au obligația să ia măsurile corespun-

zătoare pentru îmbunătățirea activității economico-financiare a unității economice, dirijarea producției către produsele cu desfacere asigurată, gospodărirea judicioasă a resurselor materiale, de muncă și bănești. Redresarea situației economico-financiare și reluarea normală a activității conduc la încetarea **s.e.-f.** → și *Consiliul de supraveghere economico-financiară; credit pentru nevoi temporare; credit pentru refacerea capacității de plată.*

SUPRAVEGHEREA TEMPORARĂ DE CĂTRE BANCĂ A EFECTUĂRII PLĂȚILOR DE CĂTRE UNITĂȚILE ECONOMICE SOCIALISTE, măsură bancară de sistare, pe o anumită perioadă de timp, a efectuării plăților de către unitățile economice care încalcă disciplina financiară, de plan, au imobilizări în stocuri supranormative și nu întreprind măsurile stabilite pentru remedierea situației lor economico-financiare. Unitățile economice sînt obligate să ia măsuri care să asigure echilibrul permanent între încasări și plăți. De aceea, ele trebuie să evite aprovizionările peste necesar, să realizeze producția planificată și livrările la termenele stipulate în contracte, să urmărească urgentarea încasării echivalentului valoric al mărfurilor livrate, al lucrărilor executate și serviciilor prestate. Instituirea măsurii de supraveghere temporară a executării plăților se comunică unității economice în cauză, aceasta trebuind să comunice băncii, într-un termen scurt, măsurile întreprinse pentru lichidarea stocurilor supranormative, reglementarea operațiunilor de aprovizionare cu furnizorii, redistribuirea sau consumarea stocurilor care reprezintă imobilizări. Organele bancare analizează documentele care urmează să fie achitate din contul lor și le reține pe acelea care privesc materialele la care unitatea economică respectivă are imobilizări. Cînd se constată că unitatea economică înregistrează în continuare imobilizări, documentele referitoare la asemenea plăți se restituie unităților emitente. Neadmiterea la plată, mai ales din credite, se operează și asupra dispozițiilor de încasare care sînt însoțite de hotărîri arbitrale ce se referă la aprovizionări asupra cărora s-a instituit supravegherea. Neadmiterea la plată nu se aplică asupra facturilor emise de întreprinderile de comerț exterior privind aprovizionarea cu mărfuri din import. Suspendarea și chiar desființarea **s.t.** a efectuării plăților are loc atunci cînd se constată de către unitatea bancară că întreprinderea și-a redresat situația economică, a lichidat imobilizările, iar plățile din contul său se pot face în mod normal.

SURSE DE FINANȚARE A INVESTIȚIILOR, izvoare de proveniență a mijloacelor bănești necesare efectuării cheltuielilor privind construirea, reconstruirea, lărgirea, achiziționarea, montarea și modernizarea mijloacelor fixe din sfera productivă și neproductivă. Capacitatea **s. de f. a i.** este determinată de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, de mărimea venitului național, precum și de proporțiile stabilite între fondul de dezvoltare economico-socială și fondul de consum. Din fondul central de dezvoltare economico-socială se finanțează integral investițiile întreprinderilor de stat republicane nou înființate, precum și investițiile care privesc activitatea proprie a ministerelor, a celorlalte organe centrale de stat, cum sînt acțiunile importante privind dotarea cu utilaje și mijloace de transport și alte acțiuni prevăzute anual în planul național unic. Din fondul local de dezvoltare economico-socială ce se constituie la nivelul consiliilor populare se finanțează investițiile de interes local, care privesc construirea de noi unități și alte obiective stabilite anual prin plan. Din fondul propriu de dezvoltare economică al unităților economice în funcțiune se finanțează investițiile cu caracter productiv. Investițiile social-culturale și din celelalte domenii ale sferei neproductive din sectorul de stat se finanțează din fondul central de dezvoltare economico-socială și din fondul local de dezvoltare economico-socială. Concret, investițiile unităților economice de stat se finanțează din următoarele surse: fonduri proprii, alocații de la centrală, eventual de la bugetul de stat, și credite bancare. Investițiile prevăzute în planul național

unic se finanțează din următoarele surse: construirea de noi întreprinderi, combinate, uzine, precum și investițiile instituțiilor bugetare se finanțează de la bugetul de stat; celelalte investiții ale unităților economice în funcțiune din anii anteriori se finanțează din fondul propriu de dezvoltare economică, din fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social, iar în cazul cînd aceste surse sînt insuficiente diferența se finanțează de la centrală și, în unele cazuri, de la bugetul statului sau din credite bancare. Din punctul de vedere al proveniență, sursele de finanțare a investițiilor se pot prezenta astfel: *surse proprii* (amortizări, sumele obținute din lichidarea mijloacelor fixe, diferite alte surse, beneficii planificate și peste plan) și *resurse primite* din redistribuirea de la centrala industrială și de la ministerul de resort, eventual alocații de la bugetul de stat și credite bancare. Sursele proprii cuprind atît mijloace care nu se depun, cît și cele care se depun la bancă. Între mijloacele care nu se depun la bancă se menționează sumele rezultate din mobilizarea resurselor interne, economiile obținute din reducerea costurilor la lucrările de construcții-montaj executate în regie, economiile înregistrate ca urmare a folosirii muncii patriotice în realizarea diferitelor lucrări de construcții - montaj. Se depun la bancă următoarele resurse: sumele rezultate din lichidarea mijloacelor fixe, rămase după compensarea cheltuielilor efectuate în acest scop, fondul de amortizare, partea corespunzătoare a beneficiilor planificate și peste plan, mijloacele bănești primite prin redistribuirea de la centrala industrială, alocațiile de la bugetul de stat și creditele bancare primite pentru investiții. Beneficiile destinate finanțării investițiilor se folosesc și pentru rambursarea creditelor primite în vederea executării investițiilor, inclusiv dobînda aferentă, dar numai în măsura în care amortizarea nu este suficientă. Folosirea beneficiului ca sursă de finanțare a investițiilor stimulează și stabilește răspunderea unităților economice pentru perfecționarea activității lor. Investițiile privind construirea și dotarea cluburilor, bazelor sportive, sălilor de festivități etc. se finanțează numai din fondurile proprii ale unităților economice; pentru astfel de investiții nu se acordă credite. Cînd resursele proprii ale întreprinderii nu sînt suficiente pentru finanțarea investițiilor sale prevăzute în planul național unic, intervine fondul propriu al centralei pentru finanțarea investițiilor. Diferența rămasă neacoperită se finanțează prin redistribuire, din prisosul fondului propriu pentru finanțarea investițiilor al altor centrale din cadrul aceluiași minister, organ central sau local al administrației de stat, precum și din fondul pentru finanțarea investițiilor constituit la nivelul ministerelor și al celorlalte organe centrale și locale ale administrației de stat. Dacă nici aceste fonduri nu sînt suficiente, diferența se satisface din fondul central (bugetul republican) sau local (bugetele locale) de dezvoltare economico-socială. Începînd de la 1 ian. 1979, odată cu aplicarea noului mecanism economico-financiar, unitățile economice sînt obligate să restituie în anul de plan sau în anii imediat următori resursele primite de la societate pentru finanțarea investițiilor, atît cele primite în acest scop la înființare, cît și cele primite, eventual, în anii următori pentru extinderi și lărgiri mari, modernizări etc. Restituirea către societate a resurselor primite pentru investiții se face din amortizare și, dacă aceasta nu este suficientă, din beneficiul planificat într-o cotă de pînă la 10%. → și *fondul centralei pentru finanțarea investițiilor; fondul de dezvoltare economică al întreprinderii de stat; fondul național de dezvoltare economico-socială; fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social.*

SURSE DE FORMARE A MIJLOACELOR CIRCULANTE, izvoare de constituire a mijloacelor circulante necesare desfășurării activității unităților economice de stat. Mijloacele circulante ale unităților economice de stat se constituie din fondul central sau local de dezvoltare economico-socială, resurse atrase, fondul mijloacelor circulante al unităților economice și din credite bancare. Unitățile economice de stat nou înființate sînt înzestrate cu mijloace circulante proprii — în limita norma-

tivului —, din fondul central sau local de dezvoltare economico-socială constituit în bugetul republican, respectiv în bugetele locale, în funcție de importanța și de subordonarea întreprinderii în cauză. Înzestrarea cu mijloace circulante proprii se face de către ministere, sau alte organe centrale, din bugetul republican sau din bugetele locale, după caz, cu avizul prealabil al Ministerului Finanțelor, respectiv al administrațiilor financiare. Resursele bănești avansate de la bugetul de stat (republican sau locale) pentru acoperirea necesarului de mijloace circulante ale unităților economice noi, în primul an de activitate, se restituie din fondul mijloacelor circulante (beneficiile realizate în cadrul planului), prin efectuarea de vărsăminte la bugetul statului, după darea în funcțiune a unității respective. În anii următori anului înființării, creșterile anuale planificate de mijloace circulante ale unităților economice de stat se finanțează din următoarele surse: *pasivele stabile* (→) în măsura în care au crescut; alte resurse asimilate celor proprii; resursele proprii; fondul mijloacelor circulante și alte resurse proprii; alocații de la bugetul de stat și creditele bancare pe termen scurt. La finanțarea mijloacelor circulante se iau în calcul și celelalte resurse atrase care se prevăd să existe la finele anului și care se stabilesc în funcție de existența cu caracter permanent a unor datorii față de terți în perioadele precedente, din care se exclud datoriile de natura plăților restante. → și *fondul mijloacelor circulante; resurse.*

SURSELE PLĂȚII IMPOZITULUI, mijloacele subiectului impozabil din care acesta plătește de fapt impozitul, ca, spre exemplu: încasările din vînzarea mărfurilor sau din prestarea de servicii, venitul etc. În unele cazuri, sursa și obiectul impunerii se confundă, coincid, alteori însă, acestea sînt două fenomene separate. De exemplu, în cazul impozitului pe veniturile populației din surse agricole etc. obiectul și sursa de plată a impozitului coincid, plata impozitului determinînd diminuarea corespunzătoare a venitului. Există însă cazuri în care între obiectul impozabil și **s.p.i.** trebuie făcută o netă distincție; de exemplu, la impozitul pe clădiri obiectul impozabil îl constituie clădirile (valoarea locativă a acestora), procesul economic de utilizare a clădirilor, iar sursa de plată a impozitului pe clădiri o constituie alte venituri realizate de proprietarii clădirilor. În mod obișnuit, legea precizează numai obiectul impozabil, sursa de plată a impozitului subînțelegîndu-se. În cazul impozitului pe circulația mărfurilor, obiectul impozabil îl constituie încasările efectiv realizate din vînzarea mărfurilor, însă sursa lui este acumularea băneasca sau venitul net al societății realizat de unitățile economice de stat. → și *obiectul impunerii.*

SUSPENDAREA PENSIEI, sistare parțială sau totală a plății pensiei pe o perioadă definită sau nedefinită de timp. Plata pensiei se suspendă pe timpul cît pensionarul își stabilește domiciliul pe teritoriul altei țări, precum și pe toată perioada cînd execută o pedeapsă privativă de libertate, în care caz suspendarea se efectuează pe baza comunicării trimise, de către instanța judecătorească, oficiului pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale, în termen de 15 zile de la privarea de libertate a *pensionarului* sau a beneficiarului de ajutor social, în baza unei hotărîri judecătorești rămase definitivă. În baza comunicării primite, oficiul pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale emite decizia de suspendare a plății pensiei sau ajutorului social. Dacă hotărîrea de condamnare este desființată și persoana în cauză a fost achitată, pensia se plătește pe toată perioada cît a fost suspendată, dar fără ca această plată să se efectueze pe o perioadă de timp mai mare de 12 luni. Pe timpul cît un pensionar de invaliditate de gradul I este internat în unități de asistență socială, pensia se suspendă cu suma ce reprezintă îngrijirea în aceste unități. **S.p.** operează începînd cu luna următoare aceleia în care a intervenit cauza ce a determinat suspendarea. Dacă pensionarul condamnat a executat pedeapsa, a fost grațiat sau amnistiat, pensia sau ajutorul social i se plătește

din prima zi a lunii următoare eliberării. Pensia se suspendă și în cazurile în care pensionarii invalizi cu invaliditate revizuibilă nu se prezintă la termenele stabilite la comisiile de expertiză medicală și recuperare a capacității de muncă, fără a avea motive temeinice și fără să trimită înștiințarea corespunzătoare din care să rezulte motivele datorită cărora nu se pot prezenta. Neprezentarea la comisia pentru expertiză medicală și recuperarea capacității de muncă are drept urmare suspendarea plății pensiei începînd cu luna următoare. Suspendarea ajutorului social produce efecte pe toată perioada în care beneficiarul realizează venituri de orice altă natură, egale sau mai mari decît cuantumul ajutorului social respectiv. Pensia de urmaș a soției se suspendă după 6 luni de la data decesului soțului său, dacă nu întrunește condițiile prevăzute de lege pentru a primi pensia de urmaș pe tot timpul vieții. Plata pensiei de urmaș se suspendă și pe tot timpul cît pensionarul urmaș este încadrat în muncă sau realizează venituri dintr-o activitate permanentă ca liber profesionist sau mic meseriaș cu atelier propriu. De asemenea, plata pensiei de urmaș a soției se suspendă și atunci cînd soția urmașă s-a recăsătorit. Cauzele de suspendare a plății pensiilor de asigurări sociale de stat produc aceleași efecte și pentru suspendarea pensiei suplimentare. Încetarea cauzelor care au determinat suspendarea pensiei sau ajutorului social are ca efect reluarea plății acestora, cu începere din prima zi a lunii următoare aceleia în care a încetat cauza suspendării. → și *pierderea dreptului la pensie*.

SWAP *(schimb, troc, tranzacție)*, operațiune valutară complexă de creditare la valori echivalente, în valute diferite și pe anumite perioade de timp, realizată între două sau mai multe bănci sau între acestea și *Banca Reglementelor Internaționale* (→). La scadențele stabilite creditele se restituie în valutele respective, pe baza cursului stabilit în momentul creditării.

Ş

„ŞARPELE VALUTAR" VEST-EUROPEAN, denumire convenţională atribuită înţelegerii intervenite în aprilie 1972 între unele ţări vest-europene, cu scopul înfăptuirii unei anumite discipline în ceea ce priveşte raporturile valorice dintre valutele lor. **„Ş.v."** v.-e. este conceput ca o măsură împotriva dezordinii valutare din Occident şi ca o cale spre înfăptuirea unimii economice şi monetare a Pieţei comune. La semnarea acestei convenţii au participat Belgia, Danemarca, Luxemburg, R. F. Germania, Franţa, Olanda, Italia, Irlanda, Norvegia, Marea Britanie şi Suedia. Pe parcurs s-au retras din convenţie Italia, Franţa, Irlanda şi Marea Britanie. Prin convenţie statele semnatare s-au angajat să nu permită între ele fluctuaţii ale cursurilor valutare decît pînă la maximum 2,25%. Cursurile valutelor acestor ţări floteză însă liber, fără nici un fel de limită faţă de valutele celorlalte ţări din Comunitatea Economică Europeană, ale ţărilor vest-europene care nu sînt membre ale Pieţei comune, dar în special faţă de dolarul S.U.A. În vederea menţinerii cursurilor valutare ale ţărilor din „şarpe", în limitele stabilite în acord s-a prevăzut ca băncile centrale din ţările semnatare să intervină pe piaţa valutară pentru a restabili echilibrul dintre cerere şi ofertă în cazurile în care cursurile valutare au tendinţa să depăşească limita stabilită. De exemplu, dacă o valută ar fi prea mult solicitată şi, în consecinţă, cursul ei ar avea tendinţa să depăşească limita stabilită, banca centrală are obligaţia să pună în vînzare o parte din rezervele sale sau să contracteze împrumuturi în valuta respectivă, pînă la normalizarea cursului valutar. În situaţia inversă, cînd o valută din „şarpe" ar fi oferită pe piaţă în mari cantităţi spre a fi speculată „à la baisse", în jos, şi cursul ei ar avea tendinţa să scadă sub limita stabilită, aceeaşi bancă centrală are obligaţia să cumpere valuta respectivă pînă cînd se restabileşte echilibrul dintre cerere şi ofertă. Practic însă, criza economică, financiară şi valutară pe pieţele capitaliste se manifestă atît de puternic, încît intervenţia pe piaţă a băncilor centrale s-a dovedit ineficientă, ceea ce a şi determinat ieşirea unor ţări din „şarpe" care, acum, este puternic zguduit de criză. Prin constituirea **„Ş.v."** v.-e. s-a urmărit înfiinţarea unui nou centru valutar care să îl concureze pe cel din S.U.A. — Fondul Monetar Internaţional —, proclamînd stabilitatea, echilibrul şi echitatea. Viaţa arată însă că problemele valutare internaţionale nu pot fi soluţionate prin crearea de blocuri, prin regionalism, ci prin universalitate în reglementarea raporturilor valutare.

ŞTIINŢA FINANŢELOR ŞI CREDITULUI, parte a ştiinţelor economice care cercetează fenomenele şi condiţiile istorice în care au apărut, natura economică, legile evoluţiei, dezvoltării şi dispariţiei treptate a relaţiilor financiare şi de credit. **Ş.f.** şi c. studiază relaţiile financiare şi de credit nu în mod izolat, ci în legătura lor dialectică cu forţele de producţie şi cu ansamblul relaţiilor economice pe diferitele trepte ale dezvoltării societăţii omeneşti, avînd legături organice şi cu celelalte ştiinţe

economice. **Ș.f.** și **c.** arată că natura economică, funcțiile și rolul finanțelor și creditului sînt determinate de natura relațiilor social-economice specifice formațiunii social-economice, precum și de natura, caracterul, funcțiile și sarcinile statului din fiecare orînduire. **Ș.f.** și **c.** scoate în relief trăsăturile generale ale finanțelor și creditului în orînduirea respectivă, evidențiind totodată natura, funcțiile, rolul și superioritatea finanțelor socialiste. Ea relevă că relațiile financiare și de credit sînt o parte componentă a relațiilor economice din diferitele orînduiri social-economice, că descoperă legile economice specifice relațiilor financiare și de credit în cadrul legilor economice generale și demonstrează influența relațiilor financiare și de credit asupra dezvoltării economico-sociale a acelor formațiuni economice și politice. Ca știință, **f.** și **c.** au început să se formeze în prima perioadă a societății burgheze. A. Smith și D. Ricardo — clasici ai economiei politice burgheze — au elaborat mai multe principii despre natura finanțelor statului burghez. Ei au relevat că statul este chemat să apere proprietatea particulară și libera concurență, că finanțele constituie baza materială pentru întreținerea aparatului de stat. Deși A. Smith și D. Ricardo au sesizat aceste lucruri, ei n-au reușit să vadă natura de clasă a statului capitalist ca instrument de oprimare a maselor muncitoare supuse exploatării capitaliste. Mai mult decît atît, Smith și Ricardo nu au înțeles că finanțele constituie relații de exploatare suplimentară a oamenilor muncii; ei nu au înțeles caracterul istoric al statului și finanțelor burgheze, deoarece considerau că proprietatea privată și libera concurență ar constitui o ordine naturală. Pe măsura dezvoltării societății capitaliste s-au agravat și ascuțit și contradicțiile sale. În aceste condiții economiștii burghezi au emis mai multe teorii vulgare cu scopul de a estompa contradicțiile capitalismului, a naturii de clasă a statului capitalist, precum și a finanțelor și creditului. Diferiți reprezentanți ai științei finanțelor capitaliste au lansat teoria „necesităților colective", care susținea că statul ar fi o alianță publică de drept menită să satisfacă nevoile colective ale membrilor societății. În *orînduirea socialistă*, **s.f.** și **c.** studiază relațiile bănești prin intermediul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești centralizate și necentralizate necesare realizării planului național unic, înfăptuirii reproducției lărgite, îndeplinirii funcțiilor și sarcinilor statului și creșterii sistematice a nivelului de viață material și spiritual al poporului. Ea cercetează fenomenele financiare și de credit, cu deosebire formele de repartiție a produsului social, dar mai ales a venitului național, pe baza unei științifice analize a nivelului de dezvoltare a forțelor și relațiilor de producție, pe baza naturii și funcțiilor noi ale statului socialist, radical deosebite și superioare față de statul capitalist. Pe baza studiilor și cercetărilor efectuate, **ș.f.** și **c.** a furnizat elementele teoretice și practice necesare reglementării pîrghiilor financiare și de credit, elaborării și înfăptuirii politicii economice, financiare și de credit în fiecare etapă a construcției socialismului în patria noastră. **Ș.f.** și **c.** nu se poate mărgini numai la studierea unei părți a relațiilor economico-sociale de producție, ci trebuie să țină seama și să examineze toate fenomenele care influențează și determină aceste relații. Astfel, pentru ca această știință să contribuie la elaborarea și aplicarea unei juste politici financiare și de credit, ea trebuie să cunoască formele de proprietate asupra mijloacelor de producție, situația diferitelor grupuri sociale în procesul de producție. În condițiile producției de mărfuri, ale acțiunii legii valorii, repartiția produsului social se înfăptuiește, în cea mai mare parte, sub formă bănească. Din totalitatea relațiilor bănești, **s.f.** și **c.** studiază, în mod deosebit, relațiile bănești care există în procesul repartiției venitului național, cînd se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necentralizate de la unitățile economice de stat și cooperatiste, precum și fondurile centralizate ale statului. De asemenea, ea studiază relațiile bănești prin mijlocirea cărora se atrag disponibilitățile bănești temporare ale unităților economice de stat, cooperatiste și ale populației și se acordă sub formă de credite unităților socialiste și populației; în această grupă de relații

băneşti se cuprind şi operaţiile de decontare din care se nasc şi relaţii de credit. **Ş.f.** şi **c.** studiază şi perfecţionarea formelor de control financiar-bancar, precum şi condiţiile social-istorice în care vor dispare finanţele şi creditul. Studiind relaţiile financiare şi de credit, **ş.f.** şi **c.** face parte din suprastructura societăţii. În socialism, **ş.f.** şi **c.** studiază relaţii economice băneşti noi, de colaborare şi ajutor reciproc între membrii societăţii, folosind metoda dialectică materialistă de cercetare a fenomenelor financiare şi bancare de pe poziţiile clasei muncitoare, aliată cu ţărănimea cooperatistă şi cu ceilalţi oameni ai muncii, de pe poziţiile marxism-leninismului de ducere a luptei împotriva teoriilor financiare burgheze care încearcă să abată oamenii muncii de la lupta lor revoluţionară. **Ş.f.** şi **c.** din orînduirea noastră socialistă are menirea să cerceteze şi să releve noile direcţii, căile şi modalităţile de perfecţionare a mecanismului economico-financiar, în concordanţă cu dezvoltarea forţelor şi relaţiilor de producţie, cu adîncirea democraţiei socialiste şi să ofere soluţiile financiar-bancare optime.

T

TABELE DE MORTALITATE se întocmesc pe baza datelor statistice pe grupe mari de populație (vîrstă, profesiune, sex, climă, condiții de muncă și de viață etc.) și conțin probabilitatea de viață, de moarte, durata medie a vieții, funcția de supraviețuire, procentul de rentabilitate cu care au fost calculate numerele de comutație etc. **T.** de **m.** au o mare importanță în teoria și practica asigurărilor de persoane (în special pentru asigurările de viață), cu ajutorul lor determinîndu-se primele nete pentru diferitele feluri de asigurări de viață. → și *numere de comutație; probabilitate de moarte; probabilitate de supraviețuire; probabilitate de viață; viață medie.*

TACTICĂ FINANCIARĂ, actele de planificare financiară, cincinale și anuale, precum și măsurile concrete ce se iau pentru realizarea obiectivelor și sarcinilor acestor perioade. → și *politică financiară; strategie financiară.*

TALON, partea unei foi dintr-un chitanțier, bonier, registru etc. care se păstrează la cotor după ce s-a eliberat partea detașabilă.

TALON-SITUAȚIE DE PLATĂ, document principal de decontare a lucrărilor de construcții-montaj întocmit de către organizația de construcții care execută lucrările și se acceptă de către beneficiarul lucrărilor sau de către reprezentantul autorizat al acestuia. **T.-s.** de **p.** se întocmesc lunar, trimestrial, anual și la terminarea lucrărilor, separat pentru lucrările finanțate și cele creditate. În **t.-s.** de **p.** lucrările executate sînt evidențiate pe fiecare obiect din cadrul devizului general, reliefîndu-se separat cheltuielile de șantier.

TANTIEMĂ, partea din profitul net care se împarte directorilor și administratorilor societăților capitaliste, membrilor consiliului de administrație și ai comisiilor de cenzori, pentru participarea lor la conducerea și controlul întreprinderilor capitaliste respective. Mărimea **t.** se stabilește de către adunarea generală a acționarilor sub forma unei cote procentuale din venitul net și urmărește stimularea conducătorilor întreprinderilor capitaliste. → și *dividend.*

TARIF, listă de prețuri care exprimă, în funcție de importanță, echivalentul bănesc al serviciilor prestate și al lucrărilor executate unităților socialiste, populației etc. de către o unitate economică specializată. De exemplu, tarif poștal, tarif vamal, tarif C.F.R. În funcție de categoria beneficiarului, tarifele pot avea caracter de preț de producție, de livrare sau cu amănuntul. În unele cazuri tarifele se pot plăti și în natură, de exemplu, pentru morărit, la S.M.A. etc. ◇ **T. de prime**

de asigurare, tabel care cuprinde cotele de primă (primă tarifară) pentru fiecare fel de asigurare. **T.** de p. de **a.** se utilizează la calcularea și încasarea primelor de asigurare, → și *cotă, prima de asigurare.* ◇ **T. pe unitatea de produs (pe lucrare)** se utilizează la retribuirea după muncă în acord (pe unitatea de produs sau pe lucrare). În economia socialistă șantierele, întreprinderile industriale etc. folosesc retribuirea muncii în *acord direct* (→) în care cuantumul retribuției pe unitatea de produs sau pe lucrare este dependent de normele de timp, de producție și de retribuția tarifară, ținîndu-se seama de categoria tarifară în care se încadrează lucrarea normată și la care se stabilește tariful pe unitatea de produs sau pe lucrare. ◇ **T. prohibit** cuprinde taxe vamale ridicate care practic împiedică importarea într-o țară a anumitor mărfuri. Cu ajutorul acestor **t.** monopolurile capitaliste obțin posibilitatea de a ridica prețurile mărfurilor importate pe piața internă și se înlesnește expansiunea pe piețele externe. În țările slab dezvoltate practica **t.p.** are drept scop apărarea intereselor economice naționale. ◇ **T. vamal,** act normativ care stabilește taxele vamale; lista sau tabelul (catalogul) în care sînt enumerate taxele vamale ce se percep pentru mărfurile importate, exportate și tranzitate. În practica vamală se utilizează mai multe tipuri de **t.v.,** și anume: **t.v.** *alfabetice* (englez, francez, german etc.); **t.v.** *stabilite după originea mărfii* (din regnul vegetal, animal, mineral sau mixt); **t.v.** *stabilite în funcție de gradul de prelucrare a mărfurilor* (materii prime, materiale, producție neterminată, produse finite). Tipurile menționate fac obiectul unor **t.v.** care pot fi: *generale,* constituite din complexul taxelor vamale care formează regimul vamal al unei țări, aplicabil, de regulă, în relațiile economice cu toate țările; *convențional,* stabilite prin înțelegeri sau tratate între state și care se abat de la **t.v.** general și *diferențial,* aplicat în mod special unui anumit stat cu care, practic, se intră în război vamal, el fiind mai mare cu pînă la circa 30% față de **t.v.** general; se aplică și în transportul pe apă și calea ferată, în funcție de distanță și de valoarea mărfii. Se mai utilizează **t.v.** *ad-valorem,* unde taxele sînt stabilite în funcție de valoarea mărfurilor și *specific,* în care taxele vamale se stabilesc în funcție de greutatea netă sau brută a mărfurilor, după numărul bucăților, lăzilor etc. În relațiile comerciale externe, la import, țara noastră stabilește și aplică un **t.v.** *de import,* care să stimuleze participarea la diviziunea internațională a muncii, perfecționarea activității economico-sociale naționale, utilizarea pîrghiilor economico-financiare în activitatea de comerț exterior, reflectarea prețurilor de import în prețurile de pe piața internă a mărfurilor importate, sporirea preocupării unităților economice, a centralelor, a ministerelor etc. pentru dimensionarea importurilor la strictul necesar și dezvoltarea producției interne, îndeosebi, în ceea ce privește mașinile, utilajele, piesele de schimb, precum și folosirea în producție a unor înlocuitori. Totodată aplicarea acestor taxe de import contribuie la o mai bună reflectare a prețurilor de import în nivelul prețurilor interne al mărfurilor importate, ceea ce are influență directă asupra autogestiunii economico-financiare a întreprinderilor importatoare. **T.v.** de **i.** creează posibilitatea negocierii și convenirii de concesii tarifare în schimburile comerciale reciproce ținîndu-se seama de nivelul de dezvoltare economică a țărilor partenere. Mărfurile importate din țările care aplică României tratamentul națiunii celei mai favorizate în domeniul vamal sînt supuse taxelor prevăzute în **t.v.** de **i.,** iar pentru mărfurile importate din celelalte țări se prevede posibilitatea majorării taxelor vamale în comparație cu nivelul taxelor prevăzute în tariful vamal. În relațiile cu țările care introduc majorări de taxe vamale, neconvenite anterior, se pot stabili taxe vamale majorate. **T.v.** de **i.** nu se aplică pentru mărfurile importate din țările cu care schimburile comerciale ale României se desfășoară pe bază de acorduri și protocoale internaționale fără taxe vamale. ◇ **T.v. dublu** **t.** practicat de unele țări capitaliste, care cuprinde două serii de taxe vamale (minimale și maximale) aplicabile la mărfurile anumitor țări, în funcție de caracterul relațiilor comerciale și politice cu țările respective.

TAXA SCONTULUI (PROCENTUL SCONTULUI), dobînda ce se încasează de băncile de emisiune pentru creditele pe care le acordă; procent stabilit oficial, rată (sumă) de dobîndă pe care o terță persoană și, de regulă, băncile comerciale o percep drept *scont* (→) pînă la scadență, pentru suma de 100 unități monetare din valoarea unor titluri de credit (cambii sau bilet la ordin), pe timp de un an, în cazul încasării de către beneficiar a contravalorii acestor titluri înainte de scadență. Prin scontarea cambiei, deținătorul (beneficiarul) acesteia își încasează suma înscrisă, pe acest titlu de credit, dar micșorată cu **t.s.,** respectiv cu dobînda pentru creditul pe care practic banca îl acordă pe perioada de timp de pînă la scadență și cu comisionul perceput de bancă pentru efectuarea diferitelor cheltuieli legate de aceste operațiuni. **T.s.** este mai ridicată în timpurile anormale, datorită, între altele, crizei de numerar pe piață, nesiguranței plasamentelor și lipsei lor de lichiditate. Unele țări capitaliste procedează la urcarea **t.s.,** aceasta fiind un mijloc de reținere în țară a capitalului național, de influențare a pieței monetare, precum și de atragere de noi capitaluri străine, ceea ce va produce concomitent o modificare a raportului cerere-ofertă de valută față de alte valute sau față de moneda națională. În consecință se vor modifica nivelul cursurilor valutare pe piață, volumul și structura operațiunilor pe piețele valutare și va contribui la reducerea deficitului balanței de plăți. Pe piața națională, urcarea **t.s.** conduce la creșterea dobînzilor diferitelor categorii de credite (scumpirea lor) pentru băncile comerciale și la limitarea posibilităților lor de credit, la reducerea ritmului investițiilor etc. Majorarea **t.s.** are, de regulă, ca efect, scăderea cursului acțiunilor și obligațiunilor. Scăderea **t.s.** determină, inevitabil, reducerea ratelor dobînzilor, cu deosebire la creditele pe termen scurt, fapt ce stimulează investițiile, duce la creșterea eficienței utilizării creditelor pentru capitaliști, la dezvoltarea activității lor și determină exodul de capital spre piețele străine cu dobînzi mai ridicate. → și *scont; scontare.*

TAXATOR VAMAL, persoană oficială, specializată, împuternicită să constate calitatea mărfurilor, valoarea acestora și categoria tarifului vamal în care se încadrează mărfurile respective, în funcție de care se stabilesc taxele vamale ce trebuie încasate.

TAXĂ, sumă plătită de o persoană fizică sau juridică, de regulă pentru serviciile prestate acesteia de către o unitate economică ori o instituție de utilitate publică (Notariatul de Stat, organele judecătorești, ale administrației de stat etc.). ◇**T. antidumping, t.** ce se percepe suplimentar, peste taxa vamală obișnuită, pentru a contracara politica de *dumping* (→) practicată de către unele state. O astfel de **t.** se percepe în cazurile în care unele state sau firme vor să pătrundă cu mărfuri pe o anumită piață și să le desfacă la prețuri foarte scăzute. **T.a.** este folosită ca un instrument de limitare a importurilor, utilizat de statele capitaliste atît ca sancțiune, cît și ca o cale de nivelare, de înlăturare a diferenței dintre prețurile interne și cele de import pentru aceleași mărfuri. **T.a.** este o formă de răspuns aplicată cu scopul de a anihila efectele dumpingului practicat de diferite țări sau pentru a contracara efectul primelor de export ce se practică în unele țări pentru stimularea exportului. **T.a.** se poate aplica și în situațiile în care se practică dumpingul valutar, dar nu pot constitui obiectul tratativelor privind reducerea tarifelor. **T.a.** au fost instituite la începutul sec. XX ca instrument al politicii comerciale dusă de monopolurile în curs de formare pentru a contracara prețurile joase și erau folosite ca adevărate bariere vamale. Nivelul lor este foarte ridicat oscilînd între 40—100% din prețurile deosebit de mici ale mărfurilor importate. Noțiunea de prețuri foarte coborîte, de dumping, de concurență, este relativă, deoarece fiecare stat îi dă interpretarea care îi este mai convenabilă. → și *antidumping; dumping valutar; taxă (~ vamală).* ◇**T. asupra animalelor** se percepe anual de la persoanele particulare situate în orașe, în centre muncitorești sau în stațiuni balneoclimaterice care posedă animale productive (vaci, bivolițe) și pentru animale de tracțiune (cai, catîri, boi, bivoli) folo-

site pentru căruşie. ◇**T. asupra valorii adăugate. 1.** Măsură de ajustare fiscală la frontieră. **2.** Impozit indirect general de consum ce se încasează la fiecare treaptă a circulaţiei mărfurilor, asupra valorii noi adăugate şi nu asupra întregii valori a mărfii. Pentru mărfurile provenite din *import* această taxă se calculează la *preţul* C.I.F., la care se adaugă taxa vamală şi diferite alte taxe ce se percep la import. De exemplu, pentru mărfurile asupra cărora se percep taxe vamale, **t.** asupra **v.a.** se calculează asupra valorii în vamă a mărfurilor, la care se adaugă taxa vamală. Pentru mărfurile provenite din import asupra cărora nu se percep taxe vamale, baza de calcul a acestei taxe o constituie preţul ce se poate obţine prin vinzarea mărfurilor pe piaţa internă, respectiv „valoarea lor normală". → şi *ajustare fiscală la frontieră; taxă; (~ vamală); valoare adăugată; valoare în vamă.* ◇**T. compensatorie,** instrument folosit de statele capitaliste pentru a limita *importurile,* avînd practic menirea de a anihila şi contracara competitivitatea mereu crescîndă a exporturilor subvenţionate de statul exportator, prin ridicarea corespunzătoare a tarifelor vamale de import. **T.c.** urmăreşte, în esenţă, prevenirea neajunsurilor care ar putea fi provocate economiei ţării importatoare. → şi *dumping: regim vamal; taxă antidumping; taxă vamală.* ◇**T. consulară** se percepe de oficiile diplomatice şi consulare pentru anumite servicii prestate diferiţilor cetăţeni ori persoanelor juridice. Din totalitatea serviciilor prestate de aceste organe sînt supuse **t.c.**: înregistrarea cererilor pentru eliberarea documentelor de călătorie; vizele de intrare şi de ieşire din ţară, de tranzit prin ţară; legalizările semnăturilor şi sigiliilor organelor de stat; certificarea exactităţii şi conformităţii unor traduceri; diferite alte servicii consulare, ca de exemplu: lichidarea succesiunilor, asistenţa consulară etc. Tariful pentru **t.c.** este format din sume fixe, diferenţiate pe categorii de servicii consulare; excepţie fac tarifele pentru lichidarea succesiunilor, cînd taxa creşte progresiv în funcţie de valoarea succesiunilor. La încasarea **t.c.** se are în vedere tariful stabilit în moneda naţională, iar încasarea efectivă a taxelor se face în moneda ţării de reşedinţă a solicitanţilor, la cursul oficial. ◇**T. de acciză. 1.** Măsură de ajustare fiscală la vamă. **2.** Formă de impozit indirect încasat îndeosebi asupra hidrocarburilor, alcoolului şi băuturilor alcoolice, tutunului etc., avînd ca scop realizarea unor venituri fiscale constante, limitarea în oarecare măsură a consumului şi protejarea producţiei indigene. În unele state capitaliste, **t.** de **a.** reprezintă de la 25% pînă la 60% din totalul fiscalităţii indirecte. → şi *acciză; ajustare fiscală la frontieră; C.I.F.; taxă în cascadă; taxă asupra valorii adăugate; taxă vamală; valoare adăugată; valoare în vamă.* ◇**T. de bursă,** sumă încasată de către comitetul de bursă de la membrii şi vizitatorii bursei pentru dreptul de a încheia tranzacţii de bursă. → şi *bursă.* ◇**T. de export,** sumă percepută la vamă potrivit prevederilor din tarife, pentru exportarea de mărfuri. ◇**T. de locaţie.** → *locaţie.* ◇**T. de poliţă,** sumă plătită de asigurat asigurătorului, odată cu prima rată a primei de asigurare în cazul *asigurărilor facultative de persoane.* Mărimea **t.** de **p.** se stabileşte în funcţie de cuantumul sumei asigurate, fiind utilizată pentru acoperirea unor cheltuieli administrative ale asigurătorului. → şi *contract de asigurare; declaraţie de asigurare.* ◇**T. de reescont,** rată de dobîndă pe care banca de emisiune o încasează de la băncile comerciale pentru reescontarea unei cambii care a fost scontată anterior. Prin reescontarea cambiilor, băncile comerciale încasează suma înscrisă pe cambie, mai puţin **t.** de **r.,** respectiv cu dobînda pentru creditul pe care de fapt banca de emisiune îl acordă băncilor comerciale pe perioada de timp existentă pînă la scadenţa respectivului titlu comercial. **T.** de **r.** cuprinde şi comisionul perceput de banca de emisiune (centrală) pentru efectuarea cheltuielilor reclamate de aceste operaţiuni. → şi *reescont; taxa scontului.* ◇**T. de serviciu,** sumă ce se încasează în plus peste prima valutară asupra operaţiunilor de vînzare în interes personal, către cetăţenii români, a valutelor ţărilor nesocialiste. → şi *primă valutară.* ◇**T. de stat,** obligaţie exprimată valoric, reglementată de lege (cu caracter general) pe categorii de subiecte taxabile, stabilită unilateral de către stat, care se cuprinde în veniturile bugetare definitive. **T.** de **s.** se plăteşte de per-

soanele fizice și juridice care beneficiază de contraprestații sau servicii din partea statului. Obiectul taxei îl constituie serviciile, confecționarea și eliberarea unor acte etc. de către diferite organe ale statului. **T. de s.** se poate calcula, după caz, în cote (sume) fixe, proporționale sau progresive, și se încasează de către organele prestatoare de servicii. **T. de s.** se pot percepe în numerar, prin virament, prin aplicarea și anularea de timbre mobile și prin compensare. ◇**T. de succesiune,** sumă plătită de succesor pentru a i se elibera certificatul de moștenitor și, deci, pentru a moșteni masa succesorală. Această taxă trebuie plătită în timp de 6 luni, după care succesiunea devine vacantă și trece în patrimoniul statului. **T. de s.** se calculează la valoarea activului succesoral net determinat de organele Notariatului de Stat și crește progresiv atît în funcție de valoarea părții din succesiunea primită de fiecare succesor, cît și în funcție de gradul de rudenie al succesorilor față de persoana decedată. ◇**T. de timbru,** sumă plătită de către persoane fizice și juridice în cazul în care solicită instanțelor judecătorești, organelor Arbitrajului de Stat, Notariatului de Stat, precum și altor organe ale puterii și administrației de stat să li se presteze anumite servicii (diferite acte și fapte juridice). **T. de t.** se plătește o singură dată numai în cazurile în care persoanele respective solicită organelor de stat stabilirea de drepturi patrimoniale sau nepatrimoniale (dobîndirea, valorificarea sau apărarea acestor drepturi). Dacă realizarea și apărarea acestor drepturi au loc fără intervenția organelor de stat, nu se percepe această taxă. **T. de t.** sînt un venit pentru stat, dar și un mijloc pentru a dezvolta simțul de răspundere, de a stăvili fenomenele negative, de a limita deschiderea cu ușurință și uneori nefondată de acțiuni în fața instanțelor judecătorești, de a solicita eliberarea unor acte inutile etc. **T. de t.** se percep asupra următoarelor categorii de acte și servicii: deschiderea de acțiuni și introducerea de cereri la instanțele judecătorești, la executorii judecătorești, la serviciile de publicitate imobiliară, acțiunile pentru exercitarea căilor de atac împotriva hotărîrilor judecătorești, copiile eliberate de pe acte de către aceste organe; cererile referitoare la soluționarea litigiilor care se introduc la organele Arbitrajului de Stat; actele de notariat, serviciile prestate de către birourile Notariatului de Stat; înregistrarea, rectificarea și reconstituirea, la cerere, a actelor de stare civilă, eliberarea duplicatelor certificatelor constatatoare ale stării civile și înregistrarea schimbării numelui și prenumelui; transcrierea divorțului la stăruința părților; eliberarea și viza unor acte de identitate și cetățenie; cererile, sesizările, reclamațiile și memoriile care se adresează organelor de stat și certificatele eliberate de către diferitele organe de stat; eliberarea diferitelor autorizații; eliberarea permiselor de conducere a autovehiculelor, a dovezilor de identitate și de stare tehnică a autovehiculelor etc. În funcție de serviciul solicitat, de valoarea actului sau de importanța faptului juridic, de rolul educativ, **t.** se stabilesc în cote proporționale sau progresive și se plătesc anticipat (în numerar, prin virament sau prin aplicarea și anularea de timbre fiscale mobile), cînd valoarea acestora nu depășește una sută lei. Răspunderea pentru plata **t.** de **t.** revine individual sau solidar persoanelor beneficiare de serviciile și actele supuse plății acestei taxe. Legislația financiară prevede numeroase înlesniri (reduceri, scutiri, eșalonări, amînări) de la plata **t.** de **t.** ◇**T. forestieră,** prețul de vînzare a lemnului în pădure, pe picior (în picioare) înainte de exploatare. În economia socialistă, pădurile fiind proprietate de stat, **t.f.** se cuvine statului care o folosește pentru gospodărirea rațională a pădurilor și în scopul stimulării punerii în valoare a resurselor forestiere și a masivelor păduroase în vederea exploatării lor. Nivelul **t.f.** trebuie astfel stabilit încît să cuprindă cheltuielile pentru îngrijirea pădurilor, organizarea gospodăriei silvice și alimentarea fondului de acumulare necesar reproducției lărgite. La stabilirea **t.f.** se au în vedere zonele de taxare, zonele de distanță, speciile și sortimentele de arbori, esența acestora, gradul de împădurire, densitatea arborilor,

importanța pădurilor pentru zonele respective, mijloacele de transport existente etc. **T.f.** pe m^3 masă lemnoasă se determină astfel:

$$Tfm^3 = \frac{C_{oc} + FA}{VP},$$

în care:

Tfm^3 = taxa forestieră pe m^3;

C_{oc} = cheltuieli cu organizarea și conducerea gospodăriei silvice;

FA = fond de acumulare;

VP = volumul posibilităților anuale ale pădurii.

T.f. oscilează în jurul valorii masei lemnoase, fiind determinată pe baza politicii de prețuri. În practică se determină și o **t.f.** *medie*, astfel încît costul materialului lemnos la locul de consum să fie același indiferent de zona de proveniență. **T.f.m.** se diferențiază pe specii și pe grupe de sortimente, folosindu-se în acest scop anumiți coeficienți valorici care exprimă raportul dintre valoarea lemnului existent pe diferite specii și grupe de sortimente. ◇**T. forfetară pentru folosirea centrelor publice de desfacere,** se percepe zilnic de la producătorii persoane fizice și C.A.P., care își desfac produsele în piețe, tîrguri și oboare. Mărimea acestor **t.** diferă în funcție de modul de utilizare a centrelor publice, de felurile și cantitățile de mărfuri aduse pe piață, de calitatea producătorului etc. De asemenea, cuantumul **t.** se stabilește în funcție de obiectele și de condițiile vînzării, cum ar fi: vînzări de produse, de animale, vînzări de pe mese, din coșuri, din vehicule etc. **T.f.** nu se datorează de acele persoane fizice și juridice care închiriază locuri stabile de desfacere. **T.f.** se încasează de către organele administrațiilor piețelor. O parte din **t.** încasate se folosește pentru finanțarea investițiilor și pentru acoperirea cheltuielilor administrațiilor acestor centre de desfacere, iar cealaltă parte se prelevă la bugetul consiliului popular respectiv. ◇**T. în cascadă 1.** Măsură de ajustare fiscală la vamă. **2.** Formă de impozit indirect așezat în cote diferențiate (mai ridicat la produsele de lux) asupra întregii valori a mărfurilor și care se încasează pe fiecare treaptă a circulației acestora. **T.** în **c.** se calculează asupra prețului *C.I.F.* (→) la care se adaugă taxa vamală și, eventual, alte taxe. → și *ajustare fiscală la frontieră; taxă asupra valorii adăugate; taxă vamală; valoare adăugată; valoare în vamă.* ◇**T. pe mijloacele de transport** se plătește numai de către persoanele fizice și juridice particulare care posedă mijloace de transport cu tracțiune mecanică (autoturisme, motociclete etc.), cu tracțiune animală (trăsuri, căruțe etc.) și mijloace de transport pe apă (bărci, luntre, poduri etc.). **T.** se datorează anual și se stabilește în sumă fixă pentru vehicule cu tracțiune mecanică în funcție de capacitatea cilindrică a motorului și în funcție de felul vehiculului (autoturisme, motociclete etc.), pentru vehiculele cu tracțiune animală, pe cap de trăgător, iar pentru celelalte mijloace de transport pe unitate. În vederea stabilirii acestor **t.,** persoanele care dobîndesc mijloace de transport sînt obligate să le declare în scris la organele financiare teritoriale în luna ian. a fiecărui an sau în termen de 15 zile de la dobîndirea lor. De asemenea, în termen de 15 zile se declară retragerea din circulație a mijloacelor de transport. Sînt scutite de aceste taxe următoarele categorii de mijloace de transport: mijloacele de transport cu tracțiune animală care aparțin gospodăriilor plătitoare de impozit pe terenurile agricole, cele care aparțin corpului diplomatic și consular străin acreditat pe lîngă guvernul țării noastre (în condiții de reciprocitate), vehiculele care aparțin cetățenilor altor țări în țara noastră pe baza convenției internaționale de turism și care rămîn în țară maximum 12 luni, de asemenea, în condiții de reciprocitate. ◇**T. pentru folosirea terenurilor proprietate de stat,** formă autonomă de venit net care se încasează de la unitățile economice de stat și cooperatiste organizate pe baza autogestiunii economico-financiare, pentru terenurile proprietate de stat folosite de ele în alte scopuri decît producția agricolă vegetală

sau silvică. **T.** se constituie venit al bugetelor consiliilor populare în scopul constituirii fondurilor necesare întreținerii, amenajării și conservării fondului funciar. De asemenea, această **t.** are menirea de a compensa societatea pentru veniturile pe care ar putea să le realizeze de pe terenurile respective scoase din circuitul agricol. **T.** se plătește pentru suprafețele de teren construite și neconstruite, care se află în administrarea directă sau în folosința unităților economice destinate activității lor, inclusiv cele utilizate pentru drumuri și căi ferate, precum și pentru suprafețele de terenuri folosite de către sediile administrative, creșe, cămine, cantine, cluburi, locuințe, ștranduri, terenuri și săli de sport, parcuri etc. **T.** se plătește de către unitățile care funcționează pe baza autogestiunii economico-financiare; ea este stabilită în mod diferențiat pentru terenurile situate în incinta unităților economice, în afara incintei acestor unități, pe localități urbane și rurale, pe zone și categorii de terenuri. Această **t.** este o importantă pîrghie economico-financiară care are drept scop stimularea folosirii raționale a suprafețelor de terenuri și asigurarea integrității terenurilor destinate agriculturii. În cuvîntarea rostită la Brașov în ședința de lucru pe probleme de agricultură (9 ian. 1981) tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat că trebuie „Să facem totul pentru a opri diminuarea suprafețelor agricole și arabile și a asigura o mai bună gospodărire a întregului fond funciar, a întregului teritoriu al țării. Prin aplicarea măsurilor de sistematizare, să reducem suprafețele ocupate cu construcții sau alte activități și să mărim suprafața agricolă și arabilă. ... Trebuie să punem ordine în buna gospodărire a pămîntului — care constituie mijlocul de bază în agricultură, factorul esențial pentru creșterea producției agricole. Suprafața României este cunoscută și nu avem altceva de făcut decît să o gospodărim rațional. Să nu mai admitem diminuarea suprafeței agricole și arabile, să acționăm cu fermitate pentru creșterea acestei suprafețe". **T.** are aceeași natură ca și impozitul pe circulația mărfurilor, fiind suportată din beneficiu; plata se operează pe baza situației existente la 1 ian., în patru rate trimestriale egale. Terenurile proprietate de stat date în folosință gratuită a cooperativelor agricole de producție și terenurile neproductive sînt scutite de plata acestei **t.** ◇**T. pentru marcarea obiectelor de aur și argint,** sumă de bani care se plătește pentru efectuarea analizei, determinarea titlului și marcarea obiectelor de aur și argint. **T.** se încasează de către organele Băncii Naționale care efectuează aceste operațiuni și se varsă la bugetul de stat. ◇**T. vamală** se percepe de către organele vamale asupra mărfurilor (importate, exportate sau tranzitate), potrivit tarifelor și convențiilor vamale. **T.v.** este cunoscută încă din sclavagism. Inițial aceste taxe se încasau pentru folosirea drumurilor, podurilor și apoi la trecerea frontierelor. În *capitalism*, **t.v.** își păstrează funcția lor fiscală, însă devin importante instrumente ale politicii comerciale, cu ele influențînd prețul mărfurilor importate sau exportate. Între cele două războaie mondiale a scăzut importanța taxelor vamale, statele capitaliste folosind alte mijloace ale politicii comerciale, ca de exemplu contingentarea importurilor și exporturilor de mărfuri, controlul devizelor, noi forme și instrumente ale decontărilor internaționale. În *socialism* a scăzut, în genere, rolul **t.v.** în schimburile de mărfuri. **T.v.** se clasifică: *a) După modul de aplicare*, **t.v.** se percep *ad-valorem*, respectiv la valoarea (prețul) mărfurilor importate, exportate sau tranzitate. De regulă, importatorii declară prețuri tot mai mici, pentru ca și **t.** să fie cît mai mică. În vederea înlăturării abuzurilor și dificultăților, în unele țări s-au întreprins măsuri, printre care și dreptul de preemțiune, potrivit căruia statul are dreptul de a cumpăra marfa importată în cazurile în care se constată că valoarea declarată la vamă nu este sinceră. **T.v.** *diferențiate* sînt stabilite în așa fel încît urmăresc stimularea folosirii unor căi de comunicație, mijloace de transport etc., adică realizarea unor legături directe cu țările producătoare ale mărfurilor respective (de exemplu, **t.** de favorizare a comerțului maritim). Dacă, de pildă, se urmărește dezvoltarea flotei naționale, mărfurile care sosesc pe nave străine suportă suprataxe de pavilion. **T.v.** *preferențială*, prin care se acordă regim de favoare (reduceri, scutiri) unora sau tuturor mărfurilor provenite din anu-

mite țări. **T.v.** *prohibitivă*, stabilită excesiv de ridicată de către un stat pentru mărfurile ce urmează a se importa, cu scopul de a încuraja producția națională. **T.v.p.** sînt — în imperialism — un mijloc principal folosit în lupta de concurență dintre țările capitaliste. Țările imperialiste puternic dezvoltate luptă pentru desființarea **t.v.p.** în alte țări pentru a inunda piețele din aceste țări cu mărfurile lor, exercitînd astfel o influență negativă, dezorganizatorie asupra economiei țărilor respective. Dacă inițial aceste taxe au fost concepute ca un mijloc de apărare a producției naționale împotriva concurenței altor țări, ulterior ele au devenit un mijloc de asigurare a unor profituri ridicate de monopol. **T.v.** *protecționistă*, cu rol în crearea de bariere vamale la unele mărfuri ce ar concura produsele indigene. **T.v.** *de retorsiune*, încasată suplimentar, fiind folosită de către un stat capitalist ca mijloc de represalii și constituie un răspuns față de măsurile discriminatorii aplicate de alte state față de exporturile de mărfuri. **T.v.** de **r.** este specifică imperialismului, fiind aplicată mai ales după primul război mondial. **T.v.** *specifică*, calculată și aplicată pe unități de măsură naturale (tone, bucăți, cutii, lăzi, volum etc.) importate, exportate sau tranzitate. *b) După forma de comerț asupra căreia se instituie*, **t.v.** sînt: *de export*, aplicate asupra valorii mărfurilor exportate de persoane, altele decît persoanele juridice prevăzute în actele normative și *de import*, percepute de organele vamale ale țării importatoare pentru mărfurile aduse în țară din străinătate. **T.v.** de **i.** au rolul de a alimenta bugetul statului cu venituri, de a limita într-o anumită măsură importul de mărfuri și, deci, de a micșora posibilitatea ca mărfurile indigene să fie concurate de cele străine. Uneori această taxă constituie o adevărată barieră vamală care nu permite pătrunderea mărfurilor străine în țară. În *socialism*, **t.v.** de **i.** se folosesc pentru protejarea economiei planificate împotriva variațiilor stihinice ale pieței mondiale, servind ca un mijloc de realizare a monopolului comerțului exterior. Unele state acordă altor state avantaje deosebite cu privire la comerțul exterior, stabilindu-le și **t.** preferențiale, mai scăzute pentru mărfurile importate din țările respective. **T.v.** de **i.** a fost instituită în țara noastră la 1 ian. 1974 în vederea folosirii din plin a avantajelor participării la diviziunea internațională a muncii în condițiile creșterii sistematice a potențialului economic, tehnic și științific al țării și în scopul folosirii mai largi a pîrghiilor economico-financiare pentru perfecționarea activității de comerț exterior și de cooperare economică și tehnico-științifică. Aplicarea **t.v.** de **i.** urmărește ca unitățile economice să examineze cu simț de răspundere necesitatea, oportunitatea și eficiența importurilor, cuantumul lor fiind stabilit diferențiat în funcție de felul și importanța mărfurilor importate și de tratamentul ce se aplică reciproc cu partenerul extern. **T.v.** de **i.** se aplică la valoarea în vamă, sub forma unui procent din prețul mărfurilor importate, care poate fi majorat de Consiliul de Miniștri la mărfurile provenite din țări care introduc majorări de taxe vamale. Această **t.** nu se aplică mărfurilor importate din țările cu care schimburile comerciale se realizează în baza acordurilor și protocoalelor internaționale, fără taxe. Se scutesc de **t.v.** de **i.** următoarele bunuri importate de către unitățile economice autorizate să facă operațiuni de comerț exterior: bunurile reparate sau înlocuite de parteneri străini, cele importate pentru înlocuirea unor produse importate anterior, cele primite în cadrul bonificațiilor acordate, bunurile care revin în țară datorită unei expedieri eronate; bunurile autorizate în mod special pentru a fi încorporate în produse destinate exportului sau care se prelucrează în vederea exportului; mostrele, modelele, probele, materialele publicitare; mașinile, aparatele și utilajele trimise fără plată de partenerii străini pentru producerea de mărfuri destinate exclusiv exportului; bunurile destinate exclusiv exportului; bunurile destinate unităților militare, apărării naționale; bunurile introduse în țară ca aport de capital social al partenerilor străini la societățile mixte. De asemenea, sînt scutite de **t.v.** de **i.** următoarele bunuri introduse în țară de alte persoane juridice române: probele și materialele pentru experimentări; cărțile, diferite alte tipărituri, obiecte cu caracter cultural și didactic primite în baza unor înțelegeri cu parteneri externi; bunurile

care provin din succesiuni testamentare, donații sau ajutoare; bunurile care aparțin organelor centrale și unităților socialiste primite de la reprezentanțele lor din străinătate: bunurile folosite cu prilejul unor manifestări politice, economice, științifice, culturale, turistice, sportive etc.; bunurile străine care prin abandonare sau confiscare devin proprietatea statului român. Statul socialist român poate acorda reduceri și scutiri de taxe vamale sau poate institui contingente de mărfuri scutite de taxe vamale. De asemenea, el poate suspenda temporar, parțial sau total, aplicarea taxelor vamale la importul unor mărfuri. → și *valoare în vamă;* **T.v.** *de import-export* se încasează potrivit prevederilor actelor normative care reglementează regimul și tariful vamal. Persoanele fizice pot exporta și importa anumite mărfuri. Mărfurile importate sau exportate sînt supuse unui tarif vamal general, care cuprinde un tarif ad-valorem pentru mărfurile exportate și un tarif specific pentru mărfurile importate. Pentru mărfurile ce se exportă, **t.v.** reprezintă o anumită cotă proporțională din valoarea mărfurilor respective, exprimate în prețurile interne cu amănuntul. Pentru mărfurile care se importă, calcularea **t.v.** se face tot la prețurile interne cu amănuntul, pe categorii de mărfuri, asupra cărora se aplică anumite cote proporționale diferențiate pe feluri de bunuri. Taxele respective se calculează de către organele vamale, se înscriu într-un act de taxare, se comunică persoanelor respective și se încasează în contul bugetului statului. De la plata acestor taxe se acordă mai multe scutiri, între care se menționează: bagajele personale și alimentele călătorilor, cărțile, alimentele studenților și doctoranzilor care studiază în străinătate, îmbrăcămintea, obiectele casnice și mobilierul care sînt părți componente ale gospodăriei persoanelor trimise sau reîntoarse din străinătate, bunurile din gospodăria cetățenilor străini care se stabilesc în sau pleacă din țara noastră, diferite alte bunuri. **T.v.** *de tranzit,* percepute asupra mărfurilor care tranzitează pe teritoriul unei țări.

„TELECECUL", tehnică bancară modernă de lucru cu ajutorul căreia se autorizează o unitate bancară, alta decît aceea la care se află contul emitentului, să achite în numerar un cec care i se prezintă la plată. În momentul în care cecul se prezintă spre onorare, unitatea bancară plătitoare transmite prin intermediul televiziunii, băncii emitente, imaginea cecului. În urma verificărilor necesare, unitatea bancară emitentă autorizează unitatea bancară să onoreze cecul care i s-a prezentat.

TEMĂ DE PROIECTARE, document care justifică necesitatea și oportunitatea unei investiții privind un nou produs de fabricat, organizarea unui nou sistem de informații, organizarea proceselor tehnologice sau procesele funcționale alese, comparația acestora cu nivelul tehnicii mondiale, indicatorii tehnico-economici, eficiența economică a investiției propuse comparativ cu întreprinderile similare în funcție (din țară și străinătate), justificarea în plasamentul general, datele principale legate de realizarea și exploatarea capacității, costul investiției totale pe bază de calcule estimative, etape propuse pentru punerea în funcțiune a capacităților și sarcinilor ce decurg pentru alte ramuri și sectoare de activitate și costul investițiilor necesare, pe bază de calcule estimative.

TEORIA AMORTIZĂRII FONDULUI DE ASIGURARE, concepție burgheză potrivit căreia fondul de asigurare, ca și cel de amortizare, se creează în vederea trecerii treptate a unei anumite părți din valoarea mijloacelor de producție asupra produselor. Diferența ar consta numai în mărimea părții transmise din valoare în fondul de amortizare, în concordanță cu capitalul de bază, iar în fondul de asigurare depinzînd de cazurile de risc și daune asigurate. K. Marx a arătat că izvorul fondului de asigurare este plusvaloarea și pentru aceasta asigurarea se deosebește net de amortizare. În varianta actuală, **t.** susține că fondul de asigurare se formează pentru acoperirea pierderilor nu numai a mijloacelor de muncă, dar și a obiectelor muncii, a căror

valoare nu trece treptat asupra produsului, ci dintr-o dată și în totalitate, ceea ce înseamnă că nu mai rămîne nimic de transmis pentru o altă parte a valorii pe baza fondului de asigurare. Caracterul apologetic și de clasă al acestei teorii rezultă din străduința de a înfățișa societățile burgheze de asigurări ca un produs al capitalului constant și să voaleze caracterul exploatator al proveniență fondului de asigurare din plusvaloare.

TEORIA „BANILOR IEFTINI", concepție burgheză, prealabilă *teoriei expansiunii creditului* (→), potrivit căreia acordarea de credite în cuantum nelimitat, cu dobînzi reduse, ar contribui la realizarea unei continue conjuncturi economice favorabile, ceea ce ar avea ca efect evitarea crizelor. Apariția acestei **t.**, cu un caracter profund utopic, s-a datorat existenței unei abundențe excesive de capitaluri pe piața capitalurilor de împrumut. Potrivit **t. „b.i."** băncile de emisiune capitaliste au acordat credite masive pentru a menține cursurile hîrtiilor de valoare la un nivel cît mai ridicat. Piața capitalului de împrumut fiind suprasaturată, aplicarea **t. „b.i."** nu a putut da rezultatele scontate. Viața a arătat că în toate țările capitaliste, concomitent cu ivirea tensiunii și încordării pe piața capitalurilor de împrumut, se înregistrează o creștere a ratei dobînzii, simptom al izbucnirii iminente a crizei. Din această cauză, astăzi **t. „b.i."** nu se mai bucură de apreciere, fiind înlocuită cu alte teorii. — *Și politica „banilor ieftini"*.

TEORIA BUGETELOR CICLICE, concepție a economiștilor burghezi contemporani, prin care se susține necesitatea menținerii principiului anualității bugetului în ce privește autorizarea de către parlament a încasării veniturilor și efectuării cheltuielilor bugetare, dar că bugetele nu ar trebui echilibrate pe fiecare an calendaristic în parte, ci numai pe un anumit ciclu economic (pe mai mulți ani). Reprezentanții acestei **t.** consideră că excedentele realizate în perioadele favorabile ar urma să compenseze deficitele din perioadele de declin economic, susținînd că acestea sînt *un mijloc de înfăptuire a echilibrului economic, de moderare a manifestărilor crizelor economice*. În concepția lor, bugetele ciclice balansate ar putea asigura realizarea echilibrului economic pe baza formării unor fonduri de rezervă și de constituire a fondului de egalizare a bugetelor și de amortizare alternativă; fondul de rezervă ar urma să se constituie în anii de prosperitate, din impozitele încasate. Dar nu se poate prevedea momentul declanșării crizei, durata și intensitatea ei. În plus, fondul de rezervă poate fi sub sau supraestimat, fapt ce poate influența nefavorabil cererea de consum solvabilă, ceea ce ar avea ca efect micșorarea ritmului producției. Adepții **t.** *consideră că fondul de egalizare se creează din excedentele bugetare și are destinația* acoperirii deficitelor perioadei nefavorabile a ciclului. În realitate nu există o concordanță între perioada favorabilă și nefavorabilă, motiv pentru care statele capitaliste apelează deseori la împrumuturi publice, la emisiunea de bani de hîrtie, peste necesarul circulației etc., ceea ce agravează procesul inflaționist. Amortizarea alternativă, în concepția lor, constă în majorarea sarcinilor fiscale în perioada de prosperitate. Din impozitele astfel încasate și excedentele realizate urmează să se amortizeze împrumuturile (datoria publică). Totul depinde însă de mersul economiei, iar termenele de rambursare a împrumuturilor și de achitare a dobînzilor trebuie să fie acceptate și de creditorii statului. Datorită acțiunii legilor economice ale capitalismului, durata ciclurilor economice, momentul cînd izbucnesc crizele economice, amploarea și intensitatea lor nu pot fi prevăzute. Măsurile menite să atenueze efectele crizelor economice și să mențină echilibrul economic nu pot fi realizate deoarece ele se sprijină pe redistribuirea venitului național prin intermediul bugetului de stat în timpul fazelor ciclului economic. Dar aceste măsuri nu pot înlătura cauza principală a crizelor economice și anume, contradicția dintre caracterul social al producției și însușirea privat-capitalistă a produselor. Exponenții **t.** apreciază că deficitele bugetare ar avea un rol echilibrant la nivelul economiei naționale. **T.b.c.,**

asemenea altor teorii burgheze, nu s-a confirmat în practică deoarece deficitele bugetare au devenit sistematice, cronice. Trăsăturile modului de producție capitalist, legile economice care guvernează economia capitalistă, gravele sale contradicții antagonice, crizele economice, inflația, șomajul, cheltuielile pentru militarizare etc. nu permit ca bugetul statului capitalist să se echilibreze nici pe un număr mai mare de ani luați la un loc.

TEORIA CANTITATIVĂ A BANILOR, t. burgheză potrivit căreia nivelul prețurilor mărfurilor ar depinde de masa de bani aflată în circulație. Adepții **t.** afirmă că cu cît este mai mare masa de bani aflată în arterele circulației, cu atît ar fi mai ridicat nivelul prețurilor mărfurilor și invers, cu cît masa monetară aflată în circulație este mai redusă, cu atît nivelul prețurilor este mai redus. Rezultă deci, că puterea de cumpărare a banilor ar fi dată de mărimea masei de bani aflată în circulație, respectiv puterea de cumpărare ar fi invers proporțională cu masa de bani aflată în circulație. Susținătorii acestei **t.** leagă mecanic evoluția prețurilor de modificarea masei monetare aflată în circulație, neținînd seama de cerințele acțiunii legii valorii. Adevărul constă în faptul că atunci cînd în arterele circulației existau bani de aur (cu valoare intrinsecă), practic, pe piață, nu putea fi pusă niciodată o masă de bani de aur peste cerințele deservirii circulației mărfurilor și circuitului de plăți. Partea excedentară a banilor de aur se tezauriza și ca atare deprecierea era exclusă. Se constată că **t.c.** a **b.** ignorează funcția de tezaurizare a banilor cu valoare intrinsecă, nu ține seama de rolul tezaurelor în reglementarea circulației banilor de aur și argint potrivit cerințelor. Prin această **t.** se susține în mod eronat că în arterele circulației ar putea pătrunde o cantitate excedentară de bani cu valoare reală și că acest fapt ar provoca deprecierea lor. Eroarea fundamentală a adepților **t.c.** a **b.** constă în susținerea că mărfurile intră pe piață fără preț, iar aurul pătrunde fără valoare în arterele circulației; ei ignoră legătura dintre prețuri și oscilațiile ciclice ale producției capitaliste și încearcă să explice modificarea prețurilor exclusiv prin factori cantitativi. **T.c.** a **b.** a apărut și s-a dezvoltat începînd de prin secolul al XVII-lea, oglindind interesele capitalului aflat în formare. Mai tîrziu, **t.c.** a **b.** a fost susținută și dezvoltată de o serie de economiști burghezi, printre care și D. Ricardo. Această **t.** a căpătat o largă răspîndire în epoca imperialismului și a crizei generale a capitalismului, cînd a dobîndit un caracter apologetic, deoarece se încerca fundamentarea ideii despre posibilitatea înlăturării crizelor și a șomajului. **T.c.** a **b.** a fost susținută de Hilferding, Fischer, Keynes și alții; ea a constituit unul dintre elementele „capitalismului organizat" și „fără crize". K. Marx a criticat și a demonstrat inconsistența științifică a **t.c.** a **b.** subliniind că nu masa de bani de aur cu valoare intrinsecă aflată în circulație determină mărimea prețurilor, ci dimpotrivă, masa de bani necesară circulației este determinată de suma prețurilor mărfurilor ce urmează să se realizeze. **T.c.** a **b.** este eronată și în ceea ce privește circulația banilor de hîrtie datorită faptului că prețurile mărfurilor nu sînt dependente direct de masa banilor de hîrtie. Deprecierea banilor de hîrtie este determinată de alterarea raportului dintre masa banilor de hîrtie aflați realmente în arterele circulației și cantitatea de aur care ar fi fost necesară circulației. **T.c.** a **b.** a fost folosită din plin de economiștii burghezi pentru încercarea de a fundamenta ideea apologetică burgheză despre posibilitatea înlăturării crizelor și a șomajului, pentru camuflarea contradicțiilor capitalismului, pentru „fundamentarea" metodelor inflaționiste de exploatare a oamenilor muncii de către monopolurile capitaliste și pentru explicarea diferitelor măsuri speculative în domeniul circulației banilor. Ideile **t.c.** a **b.** au fost reluate și tratate într-o concepție nouă și de economistul burghez american Milton Friedman, considerat conducătorul școlii „monetariste", școală care nu acceptă decît regularizarea circulației băneștí, prin aceasta înțelegîndu-se numerarul existent în circulație, precum și depozitele de numerar la vedere. Reprezentanții școlii „monetariste" susțin că desfășurarea proceselor de producție, modul de folosire a forței de muncă și inflația

ar fi determinate de ritmul și intensitatea aprovizionării cu bani, ignorînd rolul bugetului statului, al politicii fiscale și nivelul dobînzilor. În susținerea teoriei sale, Milton Friedman argumentează necesitatea aprovizionării cu bani în mod riguros stabil; el se străduiește să demonstreze că modificările în circulația bănească fiduciară ar determina și schimbări în cheltuielile întreprinderilor, ale consumatorilor, precum și în nivelul prețurilor. Drept remediu, el a propus, pentru economia S.U.A. să se mențină un ritm egal de creștere a masei circulației bănești, cu ritmul producției, arătînd că dacă acest ritm ar fi mai încet ar avea loc o micșorare a prețurilor și o creștere a șomajului, și invers, o creștere în ritm rapid a masei monetare în circulație ar conduce la urcarea prețurilor. Aplicarea în practică a concepției lui Friedman a avut efecte contrare, constatîndu-se că inflația și șomajul s-au menținut mai departe la cote înalte, motiv pentru care în economia americană s-au aplicat alte metode ca de exemplu extinderea creditelor, reducerea dobînzilor, încercări pentru echilibrarea bugetului statului etc. care s-au dovedit a nu avea efectele scontate.

TEORIA COSTULUI RAȚIONAL, t. potrivit căreia costul se compune din cheltuielile de producție reale formate din consum efectiv de materiale, salariile personalului și dobînda asupra capitalului propriu. Acest cost se folosește ca element de comparație între întreprinderi.

TEORIA „CURSURILOR VALUTARE NEUTRE", t. burgheză prin care se formulează mai multe condiții ce trebuie să le îndeplinească cursul „neutru" sau „de echilibru" și anume: să corespundă puterii de cumpărare interne a banilor, să nu provoace un șomaj mai mare decît în alte țări, să nu submineze exportul și să nu provoace exodul aurului și al valutei. În același timp, **t.** pledează pentru a nu se stabili un curs la un nivel prea scăzut, deoarece aceasta ar provoca creșterea artificială a puterii de concurență a țării date, pe piețele externe. Prin aplicarea acestei **t.,** susținută de mai mulți economiști burghezi printre care și de economistul american G. Halm, se urmărește să se preîntîmpine contradicțiile acute provocate de amestecul capitalismului monopolist de stat în sfera valutară, care și-a găsit expresia atît în supraevaluarea valutei de către unele țări, cît și în subevaluarea premeditată a ei de către alte țări, ceea ce reprezintă de fapt un război valutar și comercial. Adepții **t.** nu au reușit să arate ce anume determină valoarea valutei și care este baza obiectivă a comensurabilității ei. **T. „c.v.n."** constituie perdeaua de fum a politicii valutare agresive a unor state imperialiste; într-o anumită măsură ea exprimă năzuința unor oameni mai lucizi care sînt interesați să înlăture contradicțiile prea stridente generate de manevrarea valutelor în interesul oligarhiei financiare.

TEORIA DEFICITULUI SISTEMATIC, t. potrivit căreia prin punerea în aplicare a politicii deficitului sistematic s-ar putea „utiliza complet brațele de muncă". În susținerea concepției sale, William Beveridge pleacă de la teoria lui J.M. Keynes despre posibilitatea folosirii complete a brațelor de muncă prin mijlocirea politicii financiare a statului. În sprijinul acestei teorii se propune luarea de către stat a unor măsuri care să conducă la creșterea cererii globale de bunuri din partea persoanelor particulare și pentru executarea de investiții suficiente. Pentru aceasta Beveridge susține reducerea impozitelor și, în același timp, sporirea alocațiilor bugetare pentru efectuarea de investiții, respectiv diminuarea veniturilor bugetului de stat și sporirea cheltuielilor bugetare, ceea ce practic duce la deficit. În acest fel se preconizează o creștere a cererii de consum din partea populației, cerere care va stimula dezvoltarea economică și va face posibilă lichidarea treptată a șomajului. Beveridge propune ca pentru acoperirea deficitului bugetar să se recurgă la împrumuturi publice. Toate aceste măsuri vor duce — se susține — la folosirea completă a brațelor de muncă, deci la reducerea șomajului și a cheltuielilor cu plata indemnizației de șomaj și la asigurarea echilibrului economic care, la rîndul lor, vor determina

creşterea venitului naţional şi astfel s-ar crea posibilităţi de sporire a veniturilor bugetare, de dispariţie în consecinţă a deficitului bugetar. Este limpede că această t. nu are un suport real, ştiinţific. Nici economiştii burghezi nu susţin deficitul permanent. Statul capitalist nu poate aprecia mărimea investiţiilor şi puterea de cumpărare ce ar trebui asigurate prin deficitul bugetar, astfel încît să se poată restabili echilibrul în economia capitalistă. Lipsa de temeinicie a acestei teorii rezultă şi din faptul că proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie face imposibilă folosirea completă a braţelor de muncă. Armata de rezervă şi şomajul nu pot fi lichidate de către orînduirea capitalistă. Utilizarea emisiunii monetare şi a împrumuturilor publice pentru acoperirea deficitelor sistematice grăbeşte izbucnirea crizelor, datorită faptului că rambursarea împrumuturilor reclamă sporirea impozitelor. Or, creşterea impozitelor şi inflaţia diminuează puterea de cumpărare a populaţiei, reduce cererea solvabilă a maselor populare. O variantă nouă a acestei teorii, emisă de economistul american Edwin L. Dale, susţine că relansarea economiei ar putea avea loc numai prin majorarea cheltuielilor bugetare pe calea creşterii deficitului bugetar şi reducerii impozitelor. El nu se sfieşte să afirme că a avea un deficit bugetar nu este semnificativ; cheltuind mai mult şi încasînd impozite mai mici, se va reduce deficitul bugetar prin obţinerea unei producţii mai mari, crearea mai multor locuri de muncă şi, deci, ca urmare, se vor realiza mai multe venituri. Dar nici prin această variantă a **t.d.s.**, capitalismul nu a putut evita crizele, şomajul, inflaţia etc., care s-au agravat şi cronicizat şi mai mult, au condus la scăderea puterii de cumpărare a oamenilor muncii, la accentuarea decalajelor dintre ţările dezvoltate şi ţările slab dezvoltate.

TEORIA „DEMOCRATIZĂRII CAPITALULUI", t. burgheză larg răspîndită în ţările capitaliste, potrivit căreia odată cu concentrarea producţiei ar avea loc un proces de desconcentrare şi de difuziune a proprietăţii asupra capitalului, iar societăţile pe acţiuni vor deveni proprietatea unei mase tot mai largi de acţionari, în care s-ar cuprinde toate clasele şi categoriile sociale, inclusiv clasa muncitoare. Această **t.**, autointitulată şi „capitalism popular", a fost lansată la sfîrşitul secolului trecut de către Eduard Bernstein, preluată şi susţinută după al doilea război mondial de către mai mulţi economişti americani — T. Carver, Berle ş.a. Datorită substratului său politic şi social această teorie propagată prin toate mijloacele posibile este profund eronată şi antiştiinţifică, deoarece faptele, viaţa infirmă fără putinţă de tăgadă valabilitatea ei. Dacă se iau în considerare societăţile pe acţiuni la care se susţine că muncitorii sînt acţionari în număr tot mai mare, realitatea, demonstrată statistic, arată că nu se produce o democratizare, datorită desconcentrării capitalului, ci dimpotrivă, capitalul, chiar şi la societăţile pe acţiuni, se concentrează în mîinile unui grup din ce în ce mai restrîns. Deşi numărul oamenilor muncii deţinători de obligaţiuni este uneori mare, valoarea totală a acţiunilor are o pondere cu totul neînsemnată în capitalul societăţilor pe acţiuni, în timp ce marii capitalişti, care reprezintă cîteva procente (uneori chiar sub 1%) din populaţie, deţin pînă la 80% din capitalurile acestor societăţi. Propagarea **t. „d.c."** are nu numai scopuri ideologice şi politice, ci şi economice: preocuparea pentru sporirea numărului de acţionari urmăreşte atragerea unor capitaluri suplimentare, oricît de mici ar fi ele. Procurarea capitalurilor prin plasarea de acţiuni este mult mai convenabilă pentru capitalişti decît solicitarea de împrumuturi bancare care sînt rambursabile la termene precis stabilite şi purtătoare de dobînzi ridicate. Este ştiut că marea masă de acţionari beneficiază numai de dividendele stabilite după ce grupul acţionarilor conducători a reţinut o bună parte din profitul obţinut, după alimentarea capitalurilor de rezervă, plata salariilor, primirea beneficiilor de fondator, a *tantiemelor* (→) etc. În perioadele de criză, cînd nu se obţin profituri, acţionarii nu primesc nici un dividend, fapt pentru care folosesc variate metode de lămurire şi chiar de constrîngere pentru ca muncitorii să subscrie la noile emisiuni de acţiuni. În unele situaţii, munci-

torii sînt admiși condiționat (să nu desfășoare acțiuni împotriva administrației, greve etc.), ca pe baza activității ce au desfășurat-o în cadrul societății pe acțiuni să participe și la profituri. Adepții t. avansează ideea, eronată, că înseși depunerile la casele de economii sînt o cale de „democratizare" a capitalului. Dar, prin depunerea de bani la aceste case, muncitorii își finanțează propria lor exploatare și contribuie la *menținerea mașinii* de stat care îi subjugă, deoarece mijloacele bănești depuse la casele de economii sînt plasate în împrumuturi de stat cu care se acoperă deficitele bugetare și se finanțează, în parte, imensele cheltuieli pentru întreținerea aparatului de oprimare, pentru pregătirea și ducerea războaielor. V.I. Lenin a arătat că: „Marele număr de mici depunători demonstrează tocmai marele număr al săracilor în societatea capitalistă, deoarece în suma totală a depunerilor, partea acestor depunători este infimă". Susținătorii și propagatorii t. urmăresc să dezorienteze masele muncitoare, să atenueze spiritul revoluționar al maselor muncitoare și să le abată de la lupta lor de clasă împotriva orînduirii capitaliste.

TEORIA DOBÎNZII, t. burgheză apologetică potrivit căreia dobînda ar reprezenta plata pentru așteptare, pentru încredere. După cum se știe, în capitalism, dobînda este o parte (formă) a profitului, pe care capitalistul activ o cedează proprietarului capitalului bănesc, pentru folosirea capitalului de împrumut. În perioada capitalismului liberei concurențe nivelul dobînzii pentru împrumuturi se formează în funcție de cererea și oferta de capital de împrumut. Influența factorilor de ordin politic asupra deplasării capitalurilor dintr-o țară în alta în condițiile crizei generale a capitalismului a determinat pe ideologii capitalului monopolist să revizuiască teoria despre rolul dobînzii. S-a acordat o mai mare atenție factorilor psihologici. J. M. Keynes și-a elaborat t. asupra d. avînd în vedere motivul „incertitudinii", specific pentru perioada crizei generale a capitalismului. Potrivit concepției lui J. M. Keynes, dobînda constituie „recompensa pentru renunțarea la lichiditatea capitalului pe o anumită perioadă de timp și nu o parte a profitului, ceea ce e cu totul nefondat. El susține că volumul cererii și al ofertei de capital de împrumut este influențat nu numai de nevoia de capital bănesc pentru întreprinderi, ci și din motive de „precauție", care determină pe capitaliști să-și păstreze o parte din capitaluri într-o formă lichidă, bănească. J. M. Keynes consideră că dobînda are rolul de a regla echilibrul între cererea și oferta de capital; el atribuia dobînzii un rol important în reglementarea circulației banilor, a creditului și a economiei capitaliste în general. J. Stamp susține că mărirea considerabilă a dobînzii nu numai că nu atrage capitaluri în țară și nu împiedică scurgerea de capitaluri plasate pe termen scurt, ci este și un semnal de alarmă care grăbește refluxul capitalurilor din țară. Mai mulți economiști burghezi susțin că reglementarea dobînzii se poate bucura de succes numai dacă este împletită cu celelalte metode ale controlului monopolist de stat asupra circulației banilor, asupra creditului și investițiilor. Irving Fisher definește dobînda asemănător cu definiția dată de Keynes. El reduce însemnătatea dobînzii la faptul că aceasta este o recompensă pentru folosirea unor bunuri prezente în locul unor bunuri viitoare, că este „plata pentru nerăbdarea" de a folosi bunurile imediat, iar mărimea ei depinde de gradul incertitudinii și al riscului. Potrivit concepției lui Fisher, nivelul dobînzii ca „plată pentru nerăbdare" depinde de risipa mai mare sau mai mică a investitorilor, de mersul afacerilor, de faptul dacă au moștenitori și dacă doresc să le asigure viitorul. O asemenea argumentare demonstrează eroarea economiștilor burghezi care nu au înțeles că nivelul dobînzii este în funcție de cererea și oferta de capital de împrumut, acestea, la rîndul lor, fiind determinate de evoluția reproducției capitaliste și de viteza de rotație a capitalului.

TEORIA EXPANSIUNII CREDITULUI, t. burgheză care atribuie creditului rolul de creator de capital. Reprezentanții acestei t. prezintă expansiunea creditului ca fiind un factor hotărîtor în dezvoltarea producției, în realizarea unui avînt

economic continuu și atribuie băncilor rolul de creatoare de credit, de capital, capacitatea lor de a introduce, prin reglementarea creditului, organizarea și armonia în dezvoltarea fără crize a producției capitaliste. **T.e.c.** a apărut și s-a manifestat în perioada dezvoltării capitalismului, cînd creditul și băncile aveau o contribuție însemnată la dezvoltarea forțelor de producție. Expansiunea creditului era tratată ca avînd capacitatea de a menține o necontenită înviorare economică. Unul dintre primii susținători ai acestei teorii la începutul sec. al XVIII-lea a fost John Law. În epoca imperialismului, a crizei generale a capitalismului, principalii reprezentanți au fost I. Schumpeter, A. Hahn, J. M. Keynes, R. Hawtrey, Hansen Alvin Harvey ș.a., care susțin că extinderea creditului exercită o influență hotărîtoare asupra ciclului capitalist, acordînd o importanță deosebită politicii de scont. Adepții acestei teorii (îndeosebi A. Hahn) susțin că reducerea taxei scontului ar conduce la creșterea cererii de credite și că în acest fel ar stimula înviorarea economică, determinînd avîntul economic. Este însă știut că în timpul crizei, cînd are loc scăderea producției și dobînzilor, indiferent de nivelul lor, nu pot stimula înviorarea economică și nicidecum să determine avîntul economic. Exponenții acestei **t.** nu înțeleg mecanismul crizei, confundă capitalul cu capitalul de împrumut, nu înțeleg cauzele contradicțiilor capitalismului și încearcă să atenueze aceste contradicții. K. Marx a subliniat că: „Superficialitatea economiei politice se vede, între altele, din faptul că ea transformă lărgirea și restringerea creditului, care nu sînt decît un simptom al alternării periodice a ciclului industrial...". De asemenea, trebuie avut în vedere că indiferent de nivelul de dezvoltare a relațiilor de credit și chiar dacă banii ar fi înlocuiți de către instrumentele de credit într-o anumită măsură în funcția de mijloc de circulație și mijloc de plată, ei nu pot fi înlocuiți în celelalte funcții ale lor. Este eronat să se susțină că băncile pot crea credite nelimitat, deoarece la baza creditului se află circuitul real al capitalului întreprinderilor, evidențiat în contul curent pe care îl au deschis la bancă. Ca adepți ai teoriei, J. M. Keynes consideră că băncile pot influența în permanență cuantumul investițiilor de capital prin reglementarea dobînzii sau a politicii pe „piața deschisă". El încearcă să reducă contradicțiile capitalismului la motive psihologice, subiective, urmărind eternizarea „capitalismului reglementat". Pentru folosirea totală a forței de muncă și pentru menținerea „cererii efective", Keynes consideră că cel mai bun mijloc este micșorarea nivelului dobînzii. Aprecierile deosebite făcute acestei **t.** de literatura burgheză se explică prin aceea că ea este strîns legată de rolul băncilor în imperialism și face apologia capitalismului monopolist. Apărătorii capitalismului elogiază puterea băncilor în imperialism, susținînd că ele ar putea să mențină în permanență o activitate economică de mare amploare și să prevîntîmpine crizele, escamotînd contradicțiile ireductibile ale capitalismului. Reprezentanții acestei **t.** elogiază atotputernicia băncilor monopoliste, acordînd o mare atenție operațiunilor în cont curent și a celor cu hîrtii de valoare, deoarece prin acestea se finanțează industria capitalistă, iar prin intermediul creditului se realizează contopirea capitalului bancar cu cel industrial. Specialistul german în probleme bancare, O. Jeidels apreciază creditul în cont curent ca fiind piatra unghiulară a legăturilor dintre bănci și industrie, iar economistul A. Hahn, ca fiind „coloana vertebrală a întregii activități bancare". Ultimul arată că expansiunea creditului se manifestă prin atragerea în producție a armatei de rezervă și prin folosirea tot mai intensă a muncitorilor ocupați, fiind în consecință un factor de stimulare a forțelor de producție, de lichidare a șomajului, a contradicțiilor dintre muncă și capital și de dezvoltare armonioasă a economiei. În acest fel, prin „iluziile creditului" se încearcă să se abată clasa muncitoare de la lupta revoluționară. Adepții **t.e.c.** nu au înțeles că extinderea creditului nu se poate realiza ca un act arbitrar al politicii bancare, dacă această extindere nu se bazează pe reproducția lărgită; de asemenea, ei nu au înțeles contradicțiile modului de producție capitalist și ale creditului capitalist. Ei ignoră faptul că expansiunea

creditului are ca urmare extinderea speculei, creşterea anormală a cursului acţiunilor, grăbeşte izbucnirea crizelor, agravează crizele economice de supraproducţie prin crahul de bursă, accentuează disproporţionalitatea dezvoltării diferitelor ramuri economice. Încă din timpul crizei economice mondiale din anii 1929—1933 a început să se răspîndească o nouă variantă a **t.e.c.**, conform căreia izvorul înviorării conjuncturii nu ar mai fi creditul bancar, ci resursele bugetului de stat. Astfel, ideologii burghezi nu mai consideră creditul drept unicul izvor de înviorare a activităţii economice, ci caută să atenueze crizele şi şomajul prin mijloacele bugetare, în special pe seama impozitelor plătite de contribuabili. **T.e.c.** a fost infirmată de practică. Chiar susţinătorii ei s-au văzut nevoiţi să renunţe complet sau în mare măsură la argumentele **t.** Mai mult decît atît, alţi economişti burghezi, printre care şi Hayek, nu numai că nu susţin expansiunea creditului, ci recomandă şi argumentează restrîngerea creditului ca armă de luptă împotriva crizelor. Este limpede că nici această variantă a **t.** nu are un temei ştiinţific. Capitalismul nu se poate vindeca de crize nici prin expansiunea, nici prin restrîngerea creditului.

TEORIA FUNCŢIONALĂ A BANILOR, variantă a *teoriei nominaliste a banilor* (→), potrivit căreia puterea de cumpărare a banilor se deduce din însuşi procesul circulaţiei. Susţinătorii **t.** încearcă să acrediteze ideea că nu are importanţă conţinutul de metal preţios pe care îl reprezintă banii, ci importantă este funcţia de mijloc de circulaţie pe care o îndeplinesc. **T.f.** a **b.** reduce, de fapt, rolul banilor la funcţia de mijloc de circulaţie. În acest fel se urmăreşte despărţirea funcţiei de mijloc de circulaţie de funcţia de măsură a valorii, prezentînd banii de hîrtie ca fiind de-sine-stătători, independenţi de aur. K. Marx a subliniat însă că banii de hîrtie nu sînt altceva decît semne ale aurului pe care practic îl înlocuiesc în circulaţie. Reprezentanţii **t.f.** nu au înţeles că valoarea banilor se determină nu prin *funcţionarea* lor ca mijloc de circulaţie, ci prin valoarea aurului înlocuit, pe care îl reprezintă.

TEORIA IMPOZITELOR CA MIJLOC DE INFLUENŢARE A MIŞCĂRII CICLULUI CAPITALIST urmăreşte exonerarea profiturilor capitaliştilor şi aruncarea sarcinilor fiscale pe umerii oamenilor muncii. Teorie de factură burgheză, ea se află în interdependenţă cu teoriile privind posibilitatea preîntîmpinării crizelor economice. Teoreticienii burghezi susţin că rolul impozitelor nu ar consta atît în surse de venituri pentru buget, în importanţa lor ca instrument de influenţare a economiei şi circulaţiei băneşti, afirmaţie care este în contradicţie cu creşterea continuă a impozitelor încasate la buget, cu deosebire de la oamenii muncii. Economiştii burghezi susţin că impozitele influenţează volumul investiţiilor şi că ar „trebui scutit de impozite tot ceea ce deprimă cît de puţin iniţiativa particulară" şi că impozitul trebuie „să menajeze profitul, să nu submineze impulsul spre investiţii", întrucît noile investiţii de capital ar fi factorul hotărîtor al creşterii economice. Reformiştii, prin punctul lor de vedere, afirmă că trecerea greutăţii principale a impozitului pe venit asupra contribuabililor individuali ar fi un factor important de preîntîmpinare a crizelor şi ar avea rolul unui important „stabilizator" al economiei. Realitatea din ţările capitaliste infirmă asemenea teorii, punînd în evidenţă faptul că jefuirea oamenilor muncii prin impozite duce la scăderea cu caracter de criză a producţiei. Impozitele ridicate micşorează cererea de consum şi determină reducerea activităţii în ramurile producţiei civile. Reprezentanţii monopolurilor susţin aruncarea sarcinilor fiscale pe umerii oamenilor muncii; ei încearcă să acrediteze ideea că toate celelalte impozite plătite de monopoluri, inclusiv impozitul pe supraprofituri, ar avea o influenţă negativă asupra economiei. Cu toate că impozitul pe supraprofituri a avut un caracter temporar, economiştii burghezi afirmau în mod demagogic că acesta ar duce la intensificarea inflaţiei, la creşterea preţurilor, deoarece subminează tendinţa întreprinzătorilor de a reduce cheltuielile de producţie

și i-ar îndemna să accepte mai ușor sporirea salariilor muncitorilor, deoarece capitaliștilor le-ar fi indiferent dacă o parte din supraprofituri o plătesc ca impozit sau ca spor de salarii. În esență, o serie de economiști burghezi susțin că impozitele pot fi folosite pentru intensificarea activității economice, pentru lărgirea investițiilor etc. Toate nuanțele acestei t. urmăresc obținerea de înlesniri fiscale pentru capitaliști și aruncarea poverii fiscale pe umerii maselor de oameni ai muncii.

TEORIA INTERVALUTARĂ, t. burgheză prin care se susține că prețul valutelor străine pe piața capitalistă se bazează pe legea cererii și ofertei și, deci, cursul valutar este dependent de cantitățile de valută oferite și solicitate pe piață. Suma valutelor și a devizelor oferite și solicitate depinde de volumul creanțelor și cuantumul datoriilor generate continuu de relațiile internaționale; cursul valutar este dependent de situația balanței creanțelor și datoriilor dintre o țară dată și străinătate. **T.i.** este susținută de Knapp, Elster ș.a., care își întemeiază pledoariile pe latura cantitativă, pe cuantumul devizelor și valutelor ce provin din schimburile ce au loc între state.

TEORIA „INVESTIȚIILOR EXCEDENTARE", t. burgheză ai cărei germeni se află în însăși concepția lui J. M. Keynes. El susținea că investițiile excedentare exercită o influență inflaționistă asupra prețurilor, că excedentul de investiții peste nivelul economiilor determină creșterea prețurilor mărfurilor și că acestea, la rîndul lor, generează „profituri exagerate" care se utilizează pentru finanțarea de noi investiții excedentare. Folosirea brațelor de muncă la un nivel ridicat, urmare a creșterii cererii provocată de mărimea investițiilor, are drept efect o cerere sporită care determină creșterea gradului de folosire a brațelor de muncă și, concomitent, creșterea prețurilor mărfurilor. Keynes se ocupă numai în treacăt de problema influenței inflaționiste a investițiilor asupra creșterii prețurilor mărfurilor, acordînd o mai mare atenție folosirii incomplete a brațelor de muncă. Oligarhia financiară dorește să amîne sau să prevîntîmpine izbucnirea unei noi crize economice; în acest scop se ridică sarcina lichidării „cererii excedentare" atît pe calea stimulării economiilor, cît și prin mijlocirea pîrghiilor financiare. În același timp, lichidarea „investițiilor excedentare" reprezintă o cale de redistribuire prin buget a venitului național în favoarea monopolurilor. Lupta împotriva acestor investiții se duce prin instaurarea controlului monopolist de stat asupra cuantumului lor și se concretizează în limitarea producției, în plasarea mijloacelor disponibile în efecte publice și acordarea de înlesniri fiscale la depunerile pe termen lung. Mijloacele devenite astfel disponibile sînt folosite prin bugetul statului pentru comenzile guvernului și pentru efectuarea altor cheltuieli ale statului. Referindu-se la „investițiile excedentare", A. Hansen arăta că volumul investițiilor private este normal și nu provoacă inflație atunci cînd el nu depășește suma economiilor. El remarcă pe bună dreptate faptul că dacă volumul economiilor se reduce în comparație cu cuantumul investițiilor, atunci investițiile dobîndesc un caracter inflaționist. Pentru „controlul asupra inflației", Hansen propune restrîngerea investițiilor, limitarea creditelor acordate întreprinderilor particulare, limitarea producției civile, sporirea economiilor, creșterea impozitelor etc. Netemeinicia acestei t. este evidentă. După cum se știe reproducția lărgită este o lege a dezvoltării societății, în acest scop fiind necesar să se asigure o justă repartiție a venitului național. Supraproducția de mărfuri nu poate avea loc decît dacă venitul național se repartizează în anumite proporții. Desigur, repartiția venitului național efectuată într-un anumit fel poate duce la subproducție și, deci, la creșterea prețurilor și nu constituie o lipsă a echilibrului dintre economii și investiții și nici nivelul scăzut al impozitelor, ci nerespectarea proporționalității în repartiția capitalurilor între sectorul producător de mijloace de producție și sectorul producător de bunuri de consum. K. Marx a subliniat că

nerespectarea acestei proporționalități poate duce nu numai la supraproducție și la scăderea prețurilor, ci poate fi însoțită și de creșterea prețurilor la mărfurile deficitare. **T.** „**i.e.**" prezintă în mod denaturat rolul inflaționist al investițiilor, încercînd să arunce întreaga răspundere pentru creșterea inflaționistă a prețurilor pe „cererea excedentară" care ar veni din partea oamenilor muncii. De fapt această teorie constituie o nouă ofensivă împotriva nivelului de trai al celor ce muncesc, prin reducerea salariilor pe diverse căi, prin mărirea fiscalității etc.

TEORIA METALISTĂ A BANILOR, t. potrivit căreia banii se identifică cu metalele prețioase, neținînd seama de caracterul lor social și specific. Reprezentanții **t.m.** a **b.** susțineau că rezerva de metal prețios ar fi singura bază care asigură menținerea valorii banilor, atît în granițele țării, cît și în afara acestora. Această **t.** atribuie rolul de bani aurului și argintului, trecînd cu vederea faptul că banii sînt expresia relațiilor de producție dintre oameni. **T.m.** a **b.**, a apărut la începutul dezvoltării industriei capitaliste, cînd capitalul se prezenta cu deosebire sub forma capitalului comercial, iar burghezia în formare urmărea să acumuleze cantități mari de metale prețioase. Această **t.** a apărut datorită următoarelor condiții istorice: sporirea rolului capitalului comercial în dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste, descoperirea unor importante zăcăminte de aur, dezvoltarea manufacturilor, afluența aurului în sfera circulației etc. Reprezentanții acestei **t.** duceau lupta împotriva deteriorării monedei practicată de către feudali. Susținătorii **t.m.** a **b.** considerau aurul și argintul ca fiind singura formă a avuției reale a societății, metale care ar fi bani prin natura lor. **T.m.** a **b.**, în varianta ei modernă, folosită pentru expansiunea celor mai mari puteri imperialiste care sînt interesate să afle o utilizare mai mare a capitalului acumulat sub formă de aur și să voaleze tendința monopolurilor de a utiliza aurul ca mijloc de presiune asupra altor țări și ca instrument de întărire a pozițiilor lor monetare și financiare. Unele pături mijlocii ale populației care au mai puțin de profitat de pe urma inflației sînt adepte ale **t.m.** a **b.**, ele căutînd venituri mai stabile în aur, în speranța salvării orînduirii capitaliste printr-o reîntoarcere la circulația liberă a aurului. Principalul viciu al acestei **t.** constă în înțelegerea greșită a naturii banilor; ei sînt un raport social și nu un raport între lucruri. În condițiile crizei generale actuale a capitalismului este tot mai puțin posibilă o restabilire a sistemului etalon-aur, cum susțin adepții acestei teorii.

TEORIA NATURALISTĂ A CREDITULUI, t. burgheză care consideră că obiectul creditului nu îl reprezintă capitalul de împrumut, ci bunurile materiale în forma lor naturală care se dobîndesc cu acest capitol. Această **t.** a fost susținută de către clasicii economiei politice burgheze — A. Smith și D. Ricardo. A. Smith, punînd semnul egalității între capitalul de împrumut și capitalul real, a ajuns la concluzia că acumularea capitalului de împrumut este o manifestare a acumulării capitalului real. El reducea dobînzile împrumutului la o parte din profitul obținut prin folosirea capitalului împrumutat, iar norma procentului de dobîndă o considera ca normă a profitului, ambele mișcîndu-se paralel. **T.** îi atribuia creditului un rol foarte modest. După concepția lui D. Ricardo, creditul nu face decît să transfere o parte din capitalul deja existent de la o persoană la alta, ele neavînd nici un rol în procesul de producție. **T.n.** a **c.**, emisă de clasicii economiei politice burgheze avea, la timpul său, un caracter progresist; ea a înlăturat credința în atotputernicia creditului a unor economiști englezi și a arătat dependența lui de producție. Totuși, subliniind numai dependența creditului de producție, clasicii economiei politice burgheze nu vedeau influența lui activă inversă asupra producției, asupra întregului proces al reproducției lărgite. Mai tîrziu, prin răspîndirea teoriei de către economiștii vulgari, se considera creditul drept o simplă trecere a capitalului de la o persoană la alta. Ei ignorau faptul că, în capitalism, creditul reprezintă o formă a mișcării capitalului de împrumut și nu a celui industrial și că veniturile și economiile

bănești ale straturilor sociale necapitaliste nu sînt capital prin ele însele, ci numai datorită sistemului de credit care le transformă în capital de împrumut. Astăzi, dezvoltarea și susținerea acestei teorii are drept scop camuflarea racilelor și a contradicțiilor de neînlăturat ale societății capitaliste.

TEORIA „NECESITĂȚILOR COLECTIVE", t. burgheză asupra finanțelor, mult vehiculată prin care se afirmă că statul este o „alianță publică" de drept, chemată să satisfacă nevoile colective ale membrilor societății. Teoreticienii burghezi încearcă să justifice creșterea cheltuielilor neproductive ale statului burghez, precum și creșterea impozitelor ce se încasează de la oamenii muncii, impozite cu care s-ar lărgi activitatea statului în vederea satisfacerii „necesităților colective". În epoca imperialismului, dar în special în perioada crizei generale a capitalismului, cînd se înregistrează o creștere considerabilă a cheltuielilor pentru înarmare, pentru întreținerea aparatului de oprimare a oamenilor muncii și pentru finanțarea monopolurilor, ceea ce conduce la intensificarea exploatării suplimentare a celor ce muncesc prin impozite, apologeții burgheziei se străduiesc să justifice politica lor fiscală căutînd să demonstreze" că măsurile de creștere a fiscalității ar fi o metodă de reglementare a economiei capitaliste și că ar asigura dezvoltarea capitalismului fără crize. **T. „n.c."** a fost sistematic și de multă vreme infirmată de viață, demonstrîndu-se cu prisosință falsitatea și caracterul său de clasă, apologetic.

TEORIA NOMINALISTĂ A BANILOR, t. burgheză a banilor, apărută la începutul dezvoltării capitalismului și răspîndită foarte mult în imperialism, care susține că banii nu sînt o marfă, nu au valoare proprie (intrinsecă), ci ar avea numai o valoare convențională, legală, nominală, abstractă și că ar fi numai o unitate convențională de calcul, lipsită de orice conținut material. Reprezentanții **t.n.** a **b.** susțineau că acoperirea în aur a banilor nu ar îndeplini vreo funcție internă, datorită faptului că în interiorul țării banii sînt numai o creație a legii; ei arătau că aurul ar fi necesar numai statului în vederea stabilizării cursurilor valutare, pentru realizarea lichidității internaționale. Pentru **t.n.** a **b.** este caracteristică discreditarea aurului și susținerea apologetică a existenței și circulației banilor de hîrtie. Burghezia era interesată ca în locul banilor de aur să se afle în circulație instrumentele de credit ale circulației afirmînd că funcția de mijloc de plată și cea de circulație a banilor nu depind de valoarea metalului prețios cuprins în ei, ci este stabilită de către stat, prin lege și se datoresc încrederii date de statul care îi emite. Potrivit acestei **t.**, banii de hîrtie sînt prezentați ca fiind bani reali și prin aceasta se asigură o fundamentare teoretică politicii inflaționiste a statelor imperialiste. J. M. Keynes a emis o nouă variantă a **t.n.** a **b.** arătînd că banii de hîrtie neconvertibili sînt bani ideali, iar emiterea și punerea în circulație a lor asigură prosperitatea permanentă a economiei capitaliste. Prin concepția sa, Keynes urmărește justificarea teoretică a jefuirii oamenilor muncii prin inflație. Această **t.** a dobîndit o largă răspîndire în imperialism și cu deosebire în timpul crizei generale a capitalismului. K. Marx a supus această **t.** unei aspre critici subliniind că ea neagă natura de marfă a banilor și-i consideră simple semne convenționale, abstracte, de calcul.

TEORIA PARITĂȚII PUTERILOR DE CUMPĂRARE, t. potrivit căreia cursul valutar dintre țări se stabilește pe baza comparării puterii de cumpărare a unităților valutare naționale prin alegerea mărfurilor celor mai reprezentative, iar puterea de cumpărare a banilor se modifică în funcție de modificarea cantității lor. Practic, în determinarea parității puterilor de cumpărare a valutelor există mari dificultăți, deoarece este greu de luat în calcul calitatea produselor din țările respective. Această **t.** nu mai beneficiază astăzi de sprijin din partea economiștilor burghezi, deși în unele cazuri ea mai este folosită ca bază a comensurabilității valutelor.

TEORIA „PARITĂȚILOR MOBILE" (ELASTICE), t. burgheză elaborată la începutul deceniului trei al sec. XX de I. Fischer în S.U.A. și J. M. Keynes în Anglia, parte integrantă a *teoriei „valutei reglementate"* (→), care întruchipează cerințele cercurilor monopoliste în domeniul politicii valutare. Este similară teoriei „etalonului manevrabil" și opusă diametral sistemului valutar al etalonului aur care a existat pînă la primul război mondial. Pînă la acest război, valutele majorității țărilor capitaliste aveau un conținut de aur fix, ce rămînea neschimbat mult timp, în funcție de care se stabilea paritatea aur între valutele diferitelor țări. Valutele țărilor capitaliste existente pînă la primul război mondial se puteau preschimba în monede de aur; de la aceasta a făcut excepție dolarul S.U.A. care s-a putut preschimba în aur pînă în anul 1933. Schimbările de paritați valutare aveau loc, de regulă, numai în urma efectuării de reforme monetare și aceasta atunci cînd reformele erau provocate de deprecierea banilor. **T. „p.m."** și a „etalonului manevrabil" urmărește fundamentarea modificării parităților valutare astfel încît aceste modificări să poată fi utilizate cu „bune rezultate" în influențarea nivelului prețurilor în interiorul țării și în lupta pentru cucerirea piețelor externe. Această **t.** este o grăitoare ilustrare a felului în care economia politică burgheză slujește interesele oligarhiei financiare, stimulînd amestecul în sfera comercială și valutară. Desființarea etalonului aur în S.U.A. și, mai tîrziu, reducerea premeditată a cursului dolarului, au dat posibilitatea S.U.A. să-și lărgească exportul și au constituit arme de război valutar, de ridicare a prețurilor.

TEORIA „PRIMATULUI EFICACITĂȚII ASUPRA ECHITĂȚII" ÎN POLITICA FISCALĂ, t. burgheză potrivit căreia impozitele ar fi o armă de luptă împotriva inflației și pentru reglementarea circulației bănești. Folosirea excesivă a impozitelor susținută de economiștii burghezi provoacă însă nemulțumirea oamenilor muncii și duce la intensificarea luptei de clasă. Din acest motiv, teoreticienii recunosc că impozitele trebuie să aibă anumite limite și pledează pentru o impunere regresivă. Aruncarea greutăților fiscale asupra păturilor populației cu venituri mici este tratată de mai mulți economiști burghezi ca fiind cea mai nouă teorie a „primatului eficacității asupra echității". Economistul Ralph, de exemplu consideră „echitabilă" orice impunere care acoperă nevoile statului. Apologeții burghezi apreciază eficacitatea politicii fiscale nu numai prin prisma volumului încasărilor de impozite, ci și prin prisma influenței sale asupra vieții economice și a circulației bănești. Pentru transpunerea în practică a acestei **t.**, economiștii burghezi se pronunță cu vehemență împotriva impunerii progresive, dar pledează pentru mai multe impozite (S. Harris). După cum se știe, A. Smith și D. Ricardo, la timpul lor, au cerut egalitatea impunerii, condamnînd privilegiile fiscale ale claselor dominante. În esență, **t. „p.e. asupra e".** în **p.f.** susține că sînt eficiente impozitele încasate de la masele populare a căror majorare aduce miliarde de unități monetare la bugetul statului capitalist.

TEORIA SPIRALEI INFLAȚIONISTE, concepție burgheză care susține că inflația este urmarea creșterii cheltuielilor de producție determinată, la rîndul său, de creșterea *continuă* a *salariilor. Potrivit acestei t., datorită satisfacerii revendicărilor* muncitorilor în ce privește creșterea salariilor se înregistrează o ridicare a cheltuielilor de producție și, în consecință, o creștere a prețurilor; creșterea prețurilor are loc și ca urmare a cererii sporite de mărfuri determinată de creșterea salariilor nominale ale muncitorilor. Susținătorii acestei **t.** omit să releve că urcarea sistematică a prețurilor, are ca rezultat diminuarea puterii de cumpărare a salariilor muncitorilor, ceea ce practic înseamnă anularea efectelor creșterii anterioare a salariilor nominale, fapt ce determină clasa muncitoare să recurgă la noi revendicări. Reluarea pe o treaptă superioară a cursei dintre prețuri și salarii, amplifică procesul inflației. Drept remediu, exponenții acestei **t.** susțin „necesitatea" suprimării cererii mun-

citorilor privind creşterea salariilor şi ca soluţie pentru frînarea procesului inflaţionist propun îngheţarea salariilor. Se poate uşor observa că **t.s.i.** nu are un fundament real, că este falsă şi apologetică, deoarece inversează ordinea de cauzalitate a *inflaţiei* (→). Creşterea preţurilor este practicată de către marile monopoluri sprijinite de statele capitaliste în scopul obţinerii unor profituri ridicate, diminuînd puterea de cumpărare a oamenilor muncii şi afectînd, deci, nivelul lor de trai. Se ştie că majorările de salarii au loc numai după îndelungate negocieri şi confruntări violente cu marii proprietari, iar majorările respective compensează doar parţial scăderea salariului real. Or, creşterea din nou a preţurilor urmăreşte tocmai recuperarea profiturilor „afectate" de sporirea salariilor. Soluţia de „îngheţare a salariilor" în condiţiile inflaţiei este cu atît mai nedreaptă şi antisocială, cu cît ea duce la înrăutăţirea condiţiilor de viaţă ale oamenilor muncii şi la creşterea profiturilor suplimentare.

TEORIA „STABILIZĂRII PUTERII DE CUMPĂRARE A BANILOR", **t.** al cărui conţinut pledează pentru crearea de largi posibilităţi de amestec a statului capitalist în operaţiile monetare şi de credit. Această **t.** a fost emisă şi pusă în circulaţie la începutul crizei generale a capitalismului, în perioada cînd încă mai exista o strînsă legătură între valute şi aur şi cînd încă se mai spera că va avea loc restabilirea convertibilităţii valutelor. Emiterea **t.** în această etapă demonstrează că ea este legată de contradicţiile capitalismului şi de lupta de clasă. Acţiunile pentru „stabilizarea puterii de cumpărare a banilor au luat o mare extindere în timpul crizei din 1921. Această **t.** a fost susţinută de I. Fisher, K. Snyder, G. Warren, W. King şi W. Mitchell. Dorind să creeze o economie capitalistă fără crize, aceşti reprezentanţi, mai ales în perioada crizei economice mondiale din 1929—1933, au relevat necesitatea menţinerii preţurilor la un nivel „constant", afirmînd că menţinerea sistemului economic capitalist este strîns legată de crearea imediată a unui etalon stabil al preţurilor; de asemenea, ei remarcau că oscilaţiile anterioare ale puterii de cumpărare a banilor duceau la crize de mare amploare, la mari zguduiri politice şi chiar la revoluţii. Adepţii acestei **t.** susţineau că lichidarea oscilaţiilor primejdioase ale nivelului preţurilor, ca principală cauză a crizelor economice, ar constitui metoda „eficientă" de preîntîmpinare a pieirii capitalismului. Metoda transpunerii în viaţă a acestei teorii consta în observarea sistematică a nivelului preţurilor, a minimului de trai etc. cu ajutorul indicelui ponderat al preţurilor mărfurilor de consum. Acest indice se calcula pentru un întreg sortiment de mărfuri de consum şi trebuia să arate direcţia în care evoluează preţurile. Dacă, de exemplu — arăta Fischer —, indicele preţurilor creşte, atunci pentru stabilizarea puterii de cumpărare a dolarului trebuie să crească în mod corespunzător conţinutul în aur al banilor şi invers. Pentru el menţinerea „puterii de cumpărare" este egală cu capitalismul „fără crize". Învăţătura marxist-leninistă invederează caracterul cu totul utopic al acestei teorii; contradicţia fundamentală a capitalismului, crizele de supraproducţie, duc inevitabil la scăderea considerabilă a preţurilor. Drept urmare are loc şi scăderea salariilor oamenilor muncii. Propunerile făcute de propovăduitorii acestei **t.** cu privire la modificarea conţinutului metalic al unităţii monetare pentru menţinerea preţurilor stabile sînt dovezi ale totalei neînţelegeri a rolului preţurilor în condiţiile anarhiei producţiei capitaliste unde munca socială se repartizează între ramurile producţiei materiale pe baza acţiunii spontane a legii valorii prin intermediul mecanismului oscilaţiei preţurilor mărfurilor. Adepţii **t.**, prin ignorarea problemei valorii, demonstrează că ei nu au înţeles funcţia banilor ca măsură a valorii şi ca etalon al preţurilor.

TEORIA STATALĂ A BANILOR, variantă a *teoriei nominaliste a banilor* (→) care urmăreşte să acrediteze ideea că banii sînt creaţi de stat, că statul determină valoarea lor, încercînd să justifice astfel maşinaţiile statelor capitaliste în sfera circu-

laţiei banilor. Reprezentantul principal al **t.s. a b.** a fost economistul german Knapp, care a negat caracterul de marfă al banilor, susţinînd că banii sînt o unitate de calcul care n-are nimic comun cu marfa. Potrivit acestei **t.** banii n-ar fi o categorie economică, ci o categorie juridică, statul fiind forţa atotputernică investită cu dreptul de a transforma banii în orice alt obiect. Prin negarea funcţiei de măsură a valorii şi afirmarea ca funcţie primordială a banilor funcţia de mijloc legal de plată, se susţine de fapt că banii cei mai perfecţi sînt banii de hîrtie. O variantă nouă a **t.s. a b.** a fost emisă de Keynes. **T.s. a b.** în toate variantele sale neagă legea valorii şi caracterul de marfă al banilor. Dar banii, cum este cunoscut, nu au putut fi niciodată creaţie a vreunei puteri de stat, ci au apărut spontan în procesul producţiei şi al schimbului de mărfuri. Adepţii **t.** negînd legea valorii şi caracterul de marfă al banilor se străduiesc de fapt să mascheze politica inflaţionistă practicată de ţările capitaliste.

TEORIA „STIMULĂRII PRIN BUGET", t. potrivit căreia economia capitalistă se poate înviora nu prin lărgirea creditului, ci prin mijloacele bugetului statului, respectiv prin investiţiile guvernamentale. **T. „s. prin b".** a dobîndit o largă răspîndire după criza economică mondială din 1929—1933, extinderea ei exprimînd tocmai gradul înalt de contopire a oligarhiei financiare cu aparatul de stat. Viaţa a demonstrat însă că finanţarea prin buget nu este capabilă să biruie anarhia producţiei capitaliste şi contradicţia fundamentală a capitalismului (dintre caracterul social al producţiei şi însuşirea privată a produselor).

TEORIA „VALUTEI REGLEMENTATE", t. care susţine că prin reglementarea valorii de către guvern ar fi cu putinţă să se menţină o valută de hîrtie stabilă, fără să fie legată de aur. Emiterea acestei teorii oglindeşte criza sistemului etalonului aur şi încercările de a găsi şi folosi noi căi de organizare valutară corespunzătoare stadiului actual al capitalismului. Aurul a fost „discreditat", au loc oscilaţii bruşte şi permanente ale valorii lui. Teoria nominalistă a banilor neagă valoarea obiectivă a aurului; Keynes a făcut o analiză amplă a etalonului aur, elaborînd un proiect cu privire la „valuta reglementată". Împotriva sistemului etalonului aur s-au formulat şi alte obiecţiuni şi anume, că valuta aur este scumpă, că aurul în calitate de măsură a valorii este instabil, insuficienţa aurului, că aurul implică o anumită dependenţă politică faţă de ţările producătoare de aur, „automatismul" etalonului aur şi neconcordanţa lui cu sarcinile politicii monetare a statelor imperialiste. În prezent — susţine Keynes —, valoarea aurului nu mai depinde nici de condiţiile producerii lui, nici de cursul lirei sterline, ci numai de politica marilor bănci centrale. Din aceste motive, susţine Keynes, orice valută pe care o va adopta Anglia trebuie să fie o „valută reglementată", deoarece, faţă de etalonul aur, ea are avantajul că permite o activitate mai fructuoasă a băncilor privitor la influenţa lor asupra conjuncturii economice. Şi alţi adepţi ai acestei **t.** susţin că odată cu crearea „valutei reglementate" nu ar mai fi necesară menţinerea cotei de acoperire a bancnotelor şi nu ar mai trebui dirijată politica scontului, politică dăunătoare activităţii economice prin care băncile de emisiune urmăreau să menţină aurul în mîinile lor, ori să provoace afluxul acestuia. Introducerea „valutei reglementate" — susţin economiştii burghezi — va face fără sens punerea de acord a taxei scontului cu „raportul de acoperire" şi va asigura dirijarea proceselor economice de importanţă primordială. **T. „v.r."** a mai fost susţinută şi de R. Hawtrey, J. Bellerby şi alţi economişti, care atribuiau băncilor un rol exagerat, se acredita ideea că acestea, exercitînd cu ajutorul creditului o influenţă asupra nivelului preţurilor, ar putea dirija activitatea economică şi ar contribui, chipurile, la instaurarea unei „economii capitaliste fără crize". Exponenţii **t. „v.r."** nu au înţeles sau au ignorat faptul că atîta vreme cît există capitalism nu pot fi înlăturate oscilaţiile preţurilor şi crizele economice de

supraproducție, că acestea pot fi rezolvate numai prin înlăturarea societății capitaliste.

TEORIA „VALUTELOR CONDUCĂTOARE", **t.** apologetică burgheză care a apărut în condițiile inegalității în drepturi a valutelor în decontările internaționale, la începutul crizei generale a capitalismului, în special după al doilea război mondial, cînd dolarul S.U.A. a ajuns într-o situație privilegiată comparativ cu valutele „închise" ale majorității țărilor capitaliste. Pînă la primul război mondial, preschimbarea liberă a bancnotelor în aur și baterea liberă a monedelor de aur, asigurau egalitatea în drepturi a tuturor valutelor în decontările internaționale. În aceste condiții era exclusă punerea problemei valutelor conducătoare, care și-au făcut simțită prezența mai ales atunci cînd egalitatea în drepturi a valutelor pe baza baterii libere a aurului și a convertibilității libere a semnelor valorii în metal prețios nu mai exista. Mai mulți economiști, printre care J. H. Williams, L. Frazer, A. Hausen ș.a., au susținut că singura cale de rezolvare a acestei probleme este soluționarea ei potrivit principiului „țărilor conducătoare" și a „valutelor conducătoare", ceea ce însemna că valutele țărilor mai slabe din punct de vedere economic să fie dependente de valutele țărilor puternice (dolarul și lira sterlină). **T. „v.c."** urmărește, de fapt, promovarea principiului hegemoniei valutare a S.U.A., a „diplomației și hegemoniei dolarului".

TEORIE 1. Sistemul de idei conducătoare dintr-un anumit domeniu al științei. **2.** Rezultatul unei experiențe generalizate a oamenilor, care cuprinde un ansamblu de cunoștințe despre natură și societate acumulată în cursul vieții istorico-sociale.

TERITORIU VAMAL, suprafața de teren, delimitat prin frontiere vamale, pe care este în vigoare și se aplică aceeași legislație și regim vamal. De regulă, **t.v.** coincide cu teritoriul politic al statului. Pe litoralul mării, frontierele vamale pot să coincidă cu linia coastei sau, pentru a ușura controlul vamal, poate să fie extinsă pînă la limita apelor teritoriale. → și *regim vamal.*

TERMEN 1. Dată fixată în prealabil pe baza unei tranzacții, legi, hotăriri, decizii sau dispoziții anterioare, pînă la care se efectuează o plată, se execută o obligație, se înfăptuiește o acțiune, un obiectiv. **2.** Interval de timp prestabilit în cadrul căruia trebuie să se înfăptuiască un anumit obiectiv. **3.** Eveniment viitor și sigur de care depinde exercițiul sau sfîrșitul unui drept. După cum începe sau se sfîrșește exercițiul dreptului, acesta poate fi: *suspensiv,* cînd dreptul nu este contestat, ci numai amînat exercițiul lui; *rezolutoriu* sau *extensiv* cînd se pune capăt dreptului pe viitor și nu și pe trecut; *pereemptoriu,* cînd un act poate fi îndeplinit numai pînă la împlinirea termenului; *cominatoriu,* cînd nerespectarea termenului atrage după sine anularea actului sau decăderea din exercițiul dreptului. ◇ **T. de acceptare,** timp exprimat în zile, în care unitățile socialiste își exprimă acordul pentru plata prin virament a mărfurilor achiziționate de la alte unități socialiste de stat și cooperaliste. **T. de a.** se stabilesc de către unitățile bancare împreună cu unitățile economice socialiste, în urma examinării temeinice a fiecărei situații în parte, astfel încît unitățile cumpărătoare să aibă timpul necesar pentru recepția și verificarea respectării de către furnizori a clauzelor contractuale și să se accelereze decontările. În vederea acceptării plății mărfurilor, unitățile cumpărătoare sînt avizate de bancă în ziua primirii documentelor de la furnizor sau cel mai tîrziu a doua zi. Avizarea se face prin predarea documentelor la ghișeul băncii reprezentantului cumpărătorului sau prin remiterea recomandat a documentelor către unitatea cumpărătoare. **T.** de **a.** începe să curgă din ziua următoare avizării. Dacă în limitele acestui **t.** cumpărătorul nu prezintă refuz de plată a mărfurilor, decontarea documentelor respective se operează automat de către bancă. ◇ **T. de grație,** intervalul de timp scurt exprimat, de regulă,

în zile, cu care practic se poate prelungi — pe baza unei hotăriri judecătorești —, termenul de plată prevăzut în polițe, titluri de credit, termenul de plată a despăgubirilor de asigurări etc. **T. de g.** nu se aplică în raporturile economice dintre unitățile socialiste. Acest **t.** este legiferat în unele țări capitaliste. **T. de g.** nu se aplică în raporturile economice dintre unitățile socialiste. → și *zile de grație*. ◇ **T. de plată a veniturilor bugetare,** data pînă la care o persoană fizică sau juridică plătește bugetului statului sumele datorate. **T.** stabilite potrivit normelor instituitoare de venituri bugetare pentru un an bugetar pot fi *unice* sau *periodice*. În primul caz, impozitul se plătește integral, la o singură dată, iar în cel de al doilea caz se plătește în rate, la mai multe termene de plată. La fixarea termenelor de plată se au în vedere atît perioada de realizare a veniturilor din care se plătesc impozitele, cît și necesitatea de a se asigura alimentarea continuă a bugetului statului cu mijloace bănești suficiente, judicios dimensionate, pentru a nu se lăsa mijloacele bănești cuvenite bugetului de stat prea mult timp la dispoziția întreprinderilor, nedîndu-se astfel posibilitatea constituirii de pasive stabile prea mari. Stabilirea precisă a **t.** de **p.** constituie una din condițiile esențiale care face ca plătitorul să știe precis cît datorează statului și cînd trebuie să plătească impozitul.

TERMEN DE RAMBURSARE A CREDITULUI BANCAR, → **RAMBURSAREA CREDITELOR BANCARE; SCADENȚĂ.**

TERMEN DE RECUPERARE A INVESTIȚIILOR, → **DURATA DE RECUPERARE A INVESTIȚIEI.**

TERMENUL ASIGURĂRII, data (anul, luna, ziua, ora) la care expiră valabilitatea contractului pentru o asigurare facultativă și la care încetează răspunderea asigurătorului. → și *durata asigurării*.

TESTAMENT. act juridic unilateral (revocabil cît timp testatorul este în viață), gratuit, personal și solemn prin care o persoană își exprimă dorințele ce urmează a fi îndeplinite după moartea sa și, în mod deosebit, în legătură cu transmiterea averii sale. Fiecare cetățean poate să lase prin **t.** întreaga sa avere sau o parte din ea uneia sau mai multor persoane care sînt moștenitorii lui legali, precum și statului, unor organizații cooperatiste sau obștești. Copiii minori sau inapți de muncă ai testatorului, precum și soțul sau soția inapți de muncă, părinții naturali sau adoptivi ai decedatului moștenesc, indiferent de conținutul testamentului, cel puțin 2/3 din partea ce s-ar cuveni fiecăruia dintre ei. **T.** poate fi *olograf* (scris în întregime de testator, datat și semnat) și *autentic* (întocmit la organele de stat competente). Pentru eliberarea certificatului de succesiune se percepe o taxă de succesiune al cărei cuantum se stabilește în funcție de valoarea succesiunii. Dacă lipsesc succesorii sau aceștia refuză primirea succesiunii, succesiunea se declară vacantă și trece în proprietatea statului.

TEZAUR 1. Sumă mare de bani, bijuterii, pietre scumpe sau alte obiecte de preț, strînse și păstrate într-un loc sigur. **2.** Locul unde se păstrează depozitele de metale prețioase, bani sau efecte ale statului. **3.** Totalitatea aurului și a altor metale prețioase, efecte etc. care se găsesc în depozitul unei bănci de emisiune și constituie acoperirea biletelor de bancă puse în circulație.

TEZAURAR (VESTIERNIC) 1. Funcționar care primește, păstrează și eliberează banii statului. **2.** Custodele unui tezaur.

TEZAURIZARE 1. Sustragere din circulație a mijloacelor bănești confecționate din aur sau a diferitelor valute. **2.** Acumulare de aur, argint, valută de către per-

soanele particulare. **T.** s-a intensificat în țările capitaliste în timpul crizei generale a capitalismului. Amplificarea proporțiilor **t.** aurului are o influență negativă asupra dezvoltării economiei naționale, deoarece scoate din procesul de producție importante capitaluri, subminînd acoperirea valutei în condiții de stabilitate.

TICHET, imprimat cu regim oficial emis de anumite unități și organizații socialiste, care conferă posesorilor anumite drepturi.

TIMBRU, imprimat de dimensiuni mici, emis de către stat sau alte instituții autorizate, care prin anulare pe diferite acte sau documente le conferă acestora un caracter oficial; reprezintă plata unui impozit sau a unei taxe. **T.** pot fi comemorative, tipărite ocazional pentru comemorarea anumitor evenimente, *fiscale*, emise de Ministerul Finanțelor, suma lor reprezentînd echivalentul diferitelor taxe ce se încasează la bugetele locale și *seci*, care sînt imprimate în relief pe hîrtie și întăresc valoarea actelor pe care sînt aplicate.

TIMP DE ROTAȚIE, timpul în care fondurile unităților economice trec prin stadiile: aprovizionare, producție și desfacere. **T.** de **r.** este constituit din timpul de circulație și *timpul de producție.*

TIP DE PREȚ, modalitate de determinare a ratei de venit net care se cuprinde în *preț* (→). **T.** de **p.** se obține pe bază de studii, cercetări, prin aplicarea diferitelor criterii și principii de cuprindere în preț a ratei *venitului net* (→). În teoria economică se cunosc următoarele tipuri de preț: *a) Tipul preț-valoare*, potrivit căruia venitul net se repartizează în preț în anumite cote procentuale, de regulă proporțional cu retribuțiile nominale. Se determină pe baza formulei:

$$P = \bar{C}_p + r_p \cdot \frac{V_n}{F_r},$$

în care:
P = prețul;
$\bar{C}_p$ = costul mediu de producție pe ramură;
r_p = retribuția pe unitatea de produs;
V_n = venitul net pe întreaga economie;
F_r = fondul de retribuire pe întreaga economie.
b) Tipul de preț pe bază de costuri, potrivit căruia venitul net se repartizează în preț pe bază de cote procentuale, în anumite proporții față de costul mediu de producție pe ramură. *c) Tipul de preț cu dublă repartiție (cu două canale)*, în care venitul net se repartizează în preț pe bază de cote procentuale, stabilite în funcție de nivelul amortizării și a retribuției, după următoarea formulă:

$$P = \bar{C}_p + (a_u + r_u) \frac{V_n}{A + F_r},$$

în care:
P = prețul;
$\bar{C}_p$ = cost mediu de producție pe ramură;
a_u = amortizare unitară;
r_u = retribuție unitară;
V_n = venit net;
A = amortizarea pe întreaga economie;
F_r = fond de retribuire pe întreaga economie.

d) Tipul de preț de producție, în care venitul net se repartizează în preț în anumite cote procentuale în funcție de valoarea fondurilor de producție (fixe și circulante) care se folosesc în acea ramură.

TITLU 1. Înscris, act sau fapt juridic, care reprezintă temeiul unui drept invocat (de exemplu, titlu de proprietar, de moștenitor). **2.** Procent sau proporție de metal prețios (aur, argint etc.) dintr-un aliaj exprimat în cote la mie (de exemplu, aurul pur de 24 carate are **t.** 1 000, iar aurul de 18 carate are **t.** 750. Se stabilește după următorul calcul:

$$t = \frac{18 \times 1\,000}{24}.$$

→ și *carat*. ◇ **T. de creanță fiscală,** act legal (proces-verbal de impunere, autorizații de funcționare etc.), încheiat de către organele financiare competente prin care se constată suma de plată datorată de persoanele fizice și juridice bugetului de stat ca impozit sau sub denumirea altor venituri bugetare. **T.** de **c.f.** stabilește obligația concretă de impozit și are următoarele trăsături: *a)* constituie un titlu executoriu prin sine însuși, care nu are la bază hotărîri judecătorești etc. și nu are nevoie să fie investit cu vreo formulă executorie; *b)* dacă debitorul nu efectuează plata, executarea se face în mod direct din oficiu, folosindu-se calea administrativă. Cînd debitorul contestă *obligația de impozit* (→), **t.** de **c.f.** — dacă legea prevede —, se poate executa și în prealabil. ◇ **T. de credit,** document negociabil, înscris constitutiv de drepturi (cambie, bilet la ordin, cec) emis de o instituție bancară sau de către alte instituții de credit, care conferă proprietarului său un drept de creanță, precis determinat, menționat în cuprinsul lui, adică dreptul de a primi (realiza) sau transmite o sumă de bani la un anumit termen sau la vedere, într-o localitate din țară sau din străinătate, stabilită de către părți (încasarea unei sume de bani, garantarea unui credit, rambursarea creditului la scadență, plata dobînzii etc.). **T.** de **c.** are următoarele caracteristici: se exprimă printr-un înscris sau document care constituie dreptul, ceea ce înseamnă că nașterea, transmiterea și exercitarea dreptului pot avea loc numai pe baza unui înscris; dreptul se realizează numai în condițiile stipulate în înscris și nici un alt mijloc de dovadă nu poate modifica, interpreta sau combate prevederile înscrisului; dreptul prevăzut în **t.** este autonom, independent, fiind determinat numai de relația stabilită între posesor și **t.** de **c.** **T.** de **c.** este necesar pentru exercitarea drepturilor literale și autonome cuprinse în ele. **T.** de **c.** conferă posesorului său legitim un drept invulnerabil care, de regulă, nu este expus eventualelor excepții ce ar putea fi invocate contra posesorilor anteriori, rezultate din raporturile intervenite între ei. **T.** de **c.** îndeplinește rolul de instrument de credit, plata amînîndu-se la o dată ulterioară, iar pentru suma stipulată în creanță urmează să se încaseze o anumită dobîndă. Persoana care posedă **t.** de **c.** poate să dispună de suma stipulată în acesta și înainte de scadență. Pe calea transmiterii **t.** de **c.** în plină proprietate sau în gir, titularul poate beneficia de un credit corespunzător; în acest fel, **t.** de **c.** au rolul a de contribui la mobilizarea creditelor. **T.** de **c.** îndeplinesc și funcția de instrument de plată, prin predarea înscrisului, înlocuind folosirea numerarului. **T.** de **c.** se clasifică: *a) După conținut (natura prestației)* pot fi: *propriu-zise*, *reprezentative* și *de participație*. **T.** de **c.** *propriu-zise* sînt acelea în virtutea cărora subscriitorul se obligă să dea o sumă de bani, o cantitate de mărfuri determinată sau un anumit număr de titluri de credit. Din această grupă fac parte: cambia, biletul la ordin, cecul, titlurile datoriei publice, obligațiile emise de societățile comerciale anonime, polițele de asigurare etc. **T.** de **c.** *reprezentative* sînt acelea care conferă titularului un drept real asupra unei cantități de mărfuri determinate, aflată în depozite sau încărcată pentru a fi transportată. Proprietarul acestui titlu are posesia măr-

furilor prin intermediul reprezentantului său (cărăușul, căpitanul vasului, depozitarul). Din această grupă fac parte conosamentul (poliță de încărcare), recipisa de depozit și warantul. **T.** *de c. de participație* (acțiunile), decurge din calitatea de component al unei colectivități și cuprind promisiunile de prestații viitoare ale unor servicii, deci nu încorporează în ele vreun drept real. *b) După modul de circulație* pot fi: *la purtător, la ordin* și *nominative*. **T.** de *c. la purtător* indică persoana debitorului fără a cuprinde vreo mențiune referitoare la creditor. Titular al dreptului de creanță este persoana în posesia căreia se găsește documentul, ceea ce înseamnă că legitimarea creditorului se limitează la simpla posesie a titlului. Acest **t.** are menționată clauza „la purtător" și circulă la fel ca și bunurile mobile. În categoria **t.** de **c.** *la purtător* se cuprind: acțiunile unor societăți comerciale anonime, cecuri, împrumuturile publice, conosamentele în cazurile în care marfa încărcată pe navă nu este achitată. **T.** de *c. la ordin* este destinat unei anumite persoane indicată în cuprinsul titlului, primul beneficiar fiind titular al dreptului de creanță. Transmiterea titlului împreună cu toate drepturile încorporate în el se face de către o altă persoană, pe baza declarației titularului inserată în titlu, adică prin *gir* (→). **T.** de **c.** *nominative*, ca și cele la ordin, trebuie să cuprindă și ele indicarea primului titular al dreptului de creanță. Pentru a se efectua transmiterea titlului, în acest caz este necesară și cooperarea debitorului care trebuie să facă mențiunea de transfer în registrele sale și să-l insereze în titlu sau prin cesiune potrivit normelor de drept comun în celelalte cazuri, **T.** de **c.** *nominative* cuprind acțiunile și diferite categorii de obligații sau împrumuturi. *c) După timpul de acordare*, **t.** de **c.** pot fi *pe termen scurt*, cînd creditele sînt acordate pe o durată de timp de pînă la un an și *pe termen lung*, cînd creditele se acordă pentru mai mulți ani. Ținînd seama de *cauza lor*, **t.** de **c.** sînt *cauzale* și *abstracte*. **T.** de **c.** *cauzale* poartă mențiunea expresă a cauzei căreia se datorează prestațiunea. **T.** de **c.** *abstracte* nu prevăd în cuprinsul lor cauza obligației. → și *bilet de ordin; cambie; trată.*

TITLU DE VALOARE (în *capitalism*), înscris, document, imprimat, semnat și transmisibil, care constituie obiectul unor tranzacții financiare. Proprietarului **t.** de **v.** i se conferă un drept de creanță sau un drept de asociere. **T.** de **v.** se clasifică după natura lor și sînt: *titluri de stat, acțiuni, obligațiuni, părți de fondator* etc., și după modul de *transmitere a proprietății*, putînd fi: *nominative* (cînd numele și prenumele proprietarului sînt înscrise pe ele, transmiterea lor operîndu-se numai prin serviciile unui agent oficial de schimb de pe lîngă bursa de valori cu învederarea identității și a dreptului de proprietate, iar încasarea beneficiilor se face prin prezentarea titlului și a certificatului nominativ); *la purtător* (nu cuprinde numele și prenumele proprietarului, transmiterea lor făcîndu-se prin simpla înmînare, fără îndeplinirea de formalități, iar beneficiile se încasează prin prezentarea cupoanelor); *la ordin*, care sînt transmisibile prin gir și la care beneficiile se pot încasa de ultimul deținător în condiții asemănătoare cu titlurile nominative și *mixte*, care în ce privește proprietatea sînt nominative, iar referitor la beneficii sînt la purtător. → și *titlu de credit.*

TITLUL BUGETAR, subdiviziune a cadrului general al clasificației bugetare, în care cheltuielile sînt grupate pe ministere sau pe activitățile principale. → și *cadrul general al clasificației bugetare; clasificație bugetară.*

TITLUL ÎMPRUMUTULUI, înscris compus dintr-un talon și mai multe cupoane. Talonul reprezintă dreptul deținătorului obligațiunii la suma subscrisă, iar cupoanele atestă dreptul deținătorului la dobîndă, care se plătește periodic (anual sau semestrial). Fiecare cupon este numerotat și datat. Plata fiecărui cupon înseamnă practic achitarea dobînzii datoriei publice contractate.

TITULAR DE AVANS ÎN NUMERAR, persoană fizică pentru care întreprinderea, instituția sau cooperativa acordă diferite sume pentru efectuarea anumitor cheltuieli mărunte de aprovizionare în contul unității socialiste, acoperirea cheltuielilor de deplasare în alte localități etc. → și *avans în numerar; decont de cheltuieli.*

TITULAR DE INVESTIȚIE, → **BENEFICIAR DE INVESTIȚII.**

TRAGERE DE AMORTIZARE, operațiune ce se efectuează periodic (lunar, trimestrial, semestrial sau anual) prin care se sting obligațiile împrumuturilor publice care ies la sorți. Obligațiile împrumuturilor publice care ies la sorți prin **t. de a.** se plătesc deținătorilor, inclusiv dobînda, cîștigul — după cum au fost lansate împrumuturile. **T. de a.** se folosesc și în asigurările de stat facultative de persoane.

TRANSFER 1. Trecerea unei valori, a unui bun de la o persoană juridică sau fizică la alta. **2.** Trecerea unei persoane de la un loc de muncă, de la o unitate economică sau instituție la alta.

TRANSFERABILITATEA MONEDEI NAȚIONALE, dreptul deținătorilor de monedă națională sau a unui activ exprimat în moneda unui stat de a le transfera în altă monedă sau alte active exprimate într-o altă monedă. **T.m.n.** echivalează practic cu o *convertibilitate* (→) limitată.

TRANSFERAREA MIJLOACELOR FIXE, trecerea în folosință a unui mijloc fix de la o întreprindere la alta sau de la o instituție la alta. **T.** este una din modalitățile de intrare sau de ieșire a mijloacelor fixe în și din inventarul unei unități economice, instituții etc. **T.** se face, de regulă, gratuit, în sectorul întreprinderilor și instituțiilor de stat și în folosință permanentă. Prin **t.m.f.** acestea ies din întreprindere atunci cînd devin disponibile, datorită schimbării sortimentului, primirii unor sarcini noi sau în cazul cerințelor urgente ale altor întreprinderi care se află în perioada de virf. Mijloacele fixe **t.** pot fi în stare nouă sau folosite un anumit timp, deci uzate într-o anumită măsură. **T.m.f.** către unitățile cooperatiste sau de masă se face în proprietate și contra plată pe baza aprobării Consiliului de Miniștri.

TRANSFERURI DE CREDITE BUGETARE, operațiuni de trecere a unor credite bugetare din bugetul republican în bugetele locale și de la unele bugete locale la altele, dar numai la începutul trimestrelor. Asemenea **t.** sînt o consecință a trecerii unor întreprinderi, instituții sau acțiuni din competența organelor republicane în competența consiliilor populare sau a trecerii lor de la un consiliu popular la altul. Concomitent cu transferul de credite bugetare se produc modificări și în cuantumul veniturilor de echilibrare, în volumul subvențiilor etc., pentru a se putea asigura echilibrarea bugetară.

TRANSFORMAREA PENSIEI, operația prin care, atunci cînd sînt întrunite anumite condiții, o pensie se înlocuiește cu alta care este mai avantajoasă pensionarului. Spre exemplu, dacă un pensionar pentru munca prestată și limită de vîrstă reîncadrat în muncă sau care continuă activitatea contractează o invaliditate de pe urma unui accident de muncă, boală profesională sau de natură t.b.c. etc. în temeiul cererii sale poate primi pensia de invaliditate corespunzătoare cauzei care a provocat-o. În același timp, pensionarii de invaliditate, la îndeplinirea condițiilor de vîrstă și vechime în muncă, sînt îndreptățiți să solicite pensia pentru munca prestată și limită de vîrstă. Astfel, dacă pensionarii de invaliditate care, după pensionare, au rămas ori s-au reîncadrat în muncă și au lucrat cel puțin 3 ani solicită **t.p.** de invaliditate în pensie pentru munca prestată și limită de

vîrstă, li se adaugă la vechimea în muncă şi timpul lucrat după pensionare, alegîndu-se ca bază de calcul a pensiei fie retribuţiile tarifare din perioada lucrată după pensionare, fie retribuţia folosită la calcularea iniţială a pensiei, actualizată la nivelul retribuţiei în vigoare pentru postul respectiv la data cererii de **t. a p.** Legislaţia actuală prevede că după împlinirea vîrstei de 55 ani femeile şi 60 de ani bărbaţii, pensionarii pentru pierderea capacităţii de muncă se trec, din oficiu, în categoria pensionarilor pentru munca depusă şi limită de vîrstă, putîndu-şi menţine drepturile de pensie aferente gradelor I şi II de invaliditate.

TRANŞĂ DE CREDIT, împrumut pe care o ţară membră îl poate obţine de la Fondul Monetar Internaţional pentru rezolvarea diferitelor dificultăţi economice reflectate în balanţa de plăţi. O tranşă a împrumutului este egală cu 25% din cota de participare a ţării solicitatoare. Tragerea asupra Fondului Monetar Internaţional se realizează prin cumpărarea cu monedă naţională a valutelor aparţinînd altor ţări membre ale Fondului. În cadrul Fondului Monetar Internaţional există tranşa aur care se acordă în mod automat şi patru tranşe obişnuite de credit care se acordă numai în urma examinării cererilor de cumpărare. În cadrul **t.** de **c.** împrumuturile se pot obţine fie sub forma cumpărării directe şi imediate cu monedă naţională a sumei corespunzătoare în valute convertibile, fie sub forma unor aranjamente pe baza cărora ţara solicitatoare, în intervalul de timp stabilit, poate să tragă, din cînd în cînd, sumele convenite.

TRANZACŢIE, convenţie sau înţelegere intervenită între partenerii unei operaţiuni economice, comerciale, de bursă etc., care cuprinde clauze şi condiţii precise. Între unităţile economice socialiste **t.** sînt interzise, deoarece încheierea lor presupune renunţarea la anumite drepturi, aceasta fiind în contradicţie cu autogestiunea economico-financiară.

TRANZIT, trecerea mărfurilor sau persoanelor dintr-o ţară în alta prin teritoriul altei ţări. ◇ **T. achitat (cu factură fermă),** particularitate a circulaţiei mărfurilor constînd în expedierea mărfurilor direct de către întreprinderile producătoare celor comerciale cu amănuntul, decontarea pentru aceste mărfuri făcîndu-se prin intermediul întreprinderilor comerciale cu ridicata. Pe baza facturii originale cu menţiunea „tranzit" primite de la întreprinderea producătoare (furnizoare), întreprinderea comercială cu ridicata emite factura către întreprinderea comercială cu amănuntul (beneficiara mărfurilor livrate). ◇ **T. fără participare la decontări (t. organizat),** livrare de mărfuri de către întreprinderile producătoare direct întreprinderilor comerciale cu amănuntul sau altor beneficiari, fără angajarea mijloacelor băneşti ale întreprinderilor comerciale cu ridicata. ◇ **T. vamal,** trecerea mărfurilor, mijloacelor de transport şi a altor bunuri pe teritoriul unui stat pe cale forată, maritimă, fluvială, aeriană sau rutieră. Mărfurile, mijloacele de transport etc. aflate în **t.v.** nu sînt supuse taxelor vamale. Toate bunurile care se află în **t.v.** se găsesc practic sub supraveghere vamală, pînă la vămuire sau pînă la ieşirea lor din ţară. Mărfurile, mijloacele de transport şi alte bunuri vămuite în interiorul ţării urmînd să fie expediate în străinătate se consideră că se află în **t.v.** pînă la frontieră. Dacă unele bunuri aflate în **t.** se valorifică pe teritoriul ţării noastre, ele sînt considerate provenite din import şi sînt supuse taxelor vamale de import. Bunurile indigene care se transportă de la un port la altul al ţării noastre pe o apă internaţională sau cu acces la această apă, sînt supuse (atît transportul cît şi bunurile) supravegherii vamale şi, în caz de nevoie, controlului vamal. → şi *taxă (~ vamală); vamă; vămuire.*

TRAS, persoană asupra căreia s-a emis o cambie pe care este obligat s-o onoreze la scadenţă. → şi *cambie.*

TRATĂ, instrument de plată, titlu de credit pe termen scurt, frecvent folosit în relațiile internaționale. **T.** este un ordin scris, necondiționat, emis de creditor (trăgător) asupra debitorului (trasului) de a plăti la vedere (la prezentare) sau la un anumit termen, o sumă de bani unei terțe persoane (beneficiarului) sau la ordinul acesteia, ori la purtător. În unele cazuri, poate interveni avalistul care garantează plata t. de către tras. **T.** trebuie să conțină în mod obligatoriu următoarele elemente: denumirea de **t.,** locul și data emiterii, ordinul necondiționat de a se plăti o anumită sumă, numele, prenumele și adresa trasului, scadența (termenul de plată), locul unde se va efectua plata, denumirea și adresa beneficiarului, semnătura trăgătorului. **T.** este una din formele cambiei, o poliță transmisibilă utilizată cu deosebire în decontările internaționale. **T.** are o largă circulație datorită faptului că poate fi transmisă prin gir. → și *bilet la ordin; cambie; gir.* ◇ **T. bancară, t.** documentară la termen, acceptată de bănci în cadrul acreditivelor pe care ele le deschid în vederea acoperirii unui import de credit. Acreditivele documentare deschise nu garantează plata mărfii, ci doar acceptarea unor **t.** la termen, trase de către beneficiarul acreditivului; în aceste cazuri este necesar ca tratele să aibă anexate documentele cerute de condițiile prevăzute în acreditiv. → și *acreditiv documentar.* ◇ **T. documentară (comercială), t.** trasă de exportator asupra cumpărătorului după expedierea mărfii, la care anexează documentele de expediție emise la ordin și pe care le depune la banca sa. Banca exportatorului girează aceste documente la ordinul băncii corespondent din țara cumpărătorului și i le expediază cu dispoziția de a le elibera acestuia fie contra plată, fie contra acceptare. **T. nedocumentară, t.** neînsoțită de documente; bazată pe încrederea reciprocă dintre creditor și debitor. Documentele care atestă, spre exemplu, expedierea mărfurilor se trimit direct cumpărătorului.

TRĂGĂTOR, persoană care inițiază emiterea unei cambii (poliță), ce va fi achitată de un anumit plătitor. → și *cambie.*

TREZORERIE, totalitatea operațiunilor bănești, financiare și bugetare efectuate de către organele puterii de stat pentru mobilizarea mijloacelor bănești necesare îndeplinirii sarcinilor și funcțiilor acestuia. **T.** este și locul unde se păstrează și se gestionează banul (tezaurul) statului.

TREZORIER, persoană împuternicită cu administrarea și gestionarea tezaurului statului sau a resurselor unei organizații, societăți, instituții etc.

TRIBUT, obligație stabilită de regulă în bani, impusă unui popor învins de către cuceritor; impozit plătit de către provincii împăraților, în antichitate și evul mediu.

TRIMITERE LA TRATAMENT BALNEAR, formă de ocrotire a oamenilor muncii prin asigurările sociale de stat și cooperatiste, cu rol important în prevenirea îmbolnăvirilor, în refacerea și întărirea sănătății pensionarilor, personalului retribuit, cooperatorilor și membrilor lor de familie. Pe baza indicațiilor medicale, aceștia sînt trimiși la tratament balneoclimateric și la odihnă. Se acordă prioritate muncitorilor care lucrează în condiții grele sau vătămătoare sănătății, celor care sînt suferinzi de boli cronice sau profesionale, invalizilor, fruntașilor în producție, evidențiaților în întrecerea socialistă și celor care desfășoară o susținută activitate obștească, precum și celor care au familii numeroase și o comportare demnă și civilizată în societate. Familiile oamenilor muncii care au copii sînt trimise cu prioritate la odihnă și tratament balneo-climateric. Dacă aceste familii au trei sau mai mulți copii, beneficiază de trimiteri gratuite în stațiunile balneoclimaterice a unuia sau mai multor copii și se bucură de prioritate la trimiterea acestora în taberele de vară și în coloniile de copii. Costul transportului, al mesei, al cazării

și al tratamentului balneoclimateric se suportă pentru personalul muncitor, pensionarii și membrii lor de familie — cărora li se acordă biletele respective — din bugetul asigurărilor sociale de stat și, respectiv, cooperatiste, în proporție de 75% (în medie), diferențiat în funcție de nivelul retribuției sau pensiei și în funcție de stațiune, gradul de confort și de sezon.

TROC, schimb de produse, direct în natură, fără intervenția banilor.

TRUST (în *capitalism*), formă de uniune monopolistă în cadrul căreia este unificată proprietatea asupra tuturor întreprinderilor componente. Întreprinderile care fac parte din **t.** își pierd independența de producție și sînt supuse unei conduceri unice. Proprietarii acestor întreprinderi devin acționari ai **t.** și primesc profitul în funcție de părțile sociale sau de numărul acțiunilor ce le posedă. Conducerea **t.** este asigurată de un consiliu de administrație, în care rolul hotărîtor îl joacă capitaliștii cu cel mai mare pachet de acțiuni. ◇ **T. bancar,** formă a monopolului bancar, care constă în unirea mai multor bănci într-o singură instituție bancară, cu o administrație unică. **T.b.** se realizează prin absorbirea unor bănci de către o bancă mai mare sau prin contopirea mai multor bănci în una nouă. Cele mai mari bănci monopoliste sînt, de regulă, **t.** bancare. → și *cartel bancar; monopol.*

U

UNCIE DE AUR, unitate de greutate egală cu 31,10348 grame aur fin, folosită în S.U.A.

UNITATE BĂNEASCĂ, → **UNITATE MONETARĂ.**

UNITATE DE CONT, unitate bănească de evidenţă (scriptică), menită să elimine din contabilitate influenţa instabilităţii monetare, înlesnind clarificarea realităţii valorice a tranzacţiilor şi a operaţiunilor economice. Aplicarea în practică a operaţiunilor cu **u. de c.** este determinată de fluctuaţia sensibilă a monedelor occidentale provocată de inflaţie şi de dezvoltarea inegală a ţărilor capitaliste. → şi *EURCO; Unitatea Europeană de Cont (E.U.A).*

UNITATE DE IMPUNERE, unitate de măsură (leu, m^2, ha etc.), cu ajutorul căreia se evaluează obiectul impozabil.

UNITATE EUROPEANĂ DE CONT (E.U.A.), u. formată din cantităţi anume specificate de monede ale ţărilor membre ale Pieţei Comune. E.U.A. a fost creată în aprilie 1975; fiind folosită şi de către Banca Europeană de Investiţii pentru operaţiile din conturile sale începînd din mart. 1975, iar din ian. 1976, este folosită şi de către Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului (C.E.C.O.) pentru a exprima operaţiunile pe care le efectuează.

UNITATE MONETARĂ 1. Unitate de măsură utilizată la îndeplinirea funcţiei banilor de măsură a valorii, de etalon al preţurilor. **2.** Cantitatea de metal monetar nobil şi titlul acestuia, stabilită pentru o unitate bănească a unei ţări, care stă la baza sistemului ei bănesc. **U.m.** reprezintă primul element constitutiv al sistemului bănesc şi, în acelaşi timp, o modalitate de confirmare a suveranităţii naţionale a ţării respective. **U.m.** a ţării noastre este leul şi ar cuprinde conţinut de 0,148 112 grame aur fin. → şi *leu; sistem bănesc.*

UNITĂŢI DE NORMARE COMUNĂ (INDICATORI GENERALIZAŢI), indicatori de normare a cheltuielilor unităţilor bugetare, cu ajutorul cărora se determină mai multe feluri de cheltuieli (pentru un elev, un student, un pat-zi de spital etc.).

UNITĂŢI DE NORMARE DIRECTĂ, indicatori de calcul ai normei de consum, aplicaţi la instituţiile bugetare, pentru un singur fel de cheltuială: de exemplu, un m^3 încăpere încălzit, medicamente pentru un pat-zi de spital etc.

„UNIUNE PERSONALĂ“, formă a îmbinării intereselor monopolurilor bancare cu cele ale monopolurilor industriale. Oamenii de afaceri din domeniul industrial devin conducători ai consiliilor de administrație sau membri în comisiile de cenzori, iar directorii băncilor devin membri sau directori în consiliile de administrație ale societăților industriale. În acest fel, unele și aceleași persoane se află atît în fruntea marilor firme industriale, cît și în fruntea băncilor. În țările capitaliste dezvoltate această formă de **u.** este împletită strîns cu „uniunea personală“ a monopoliștilor din guvernele țărilor respective. Reprezentanții monopolurilor ocupă posturi în aparatul central de stat.

UNIUNE VAMALĂ, înțelegere sau acord între două sau mai multe state cu privire la desființarea frontierelor vamale dintre ele, la stabilirea unui singur teritoriu vamal și un tarif vamal unic, față de celelalte țări (se unifică tarifele și legislația vamală a țărilor respective). **U.v.** poate fi *completă (perfectă)*, cînd regimul vamal comun se aplică pentru toate mărfurile, iar circulația mărfurilor între țările membre este complet liberalizată și scutită de orice taxe vamale și *incompletă (imperfectă)*, cînd prevederile vamale și tarifele vamale comune se aplică numai la anumite mărfuri. Realizarea unei uniuni vamale presupune repartizarea după anumite criterii a veniturilor rezultate din taxele vamale între statele membre, unificarea unor impozite etc. **U.v.** are ca scop dezvoltarea schimburilor comerciale reciproce cu mărfuri de natură industrială și agricolă.

UNIUNEA EUROPEANĂ DE PLĂȚI (U.E.P.), organism internațional creat prin acordul a 18 țări vest-europene în 1948. **U.** avea drept scop compensarea creanțelor și datoriilor țărilor membre, transformarea unor creanțe curente în creanțe viitoare, pregătirea trecerii la convertibilitate și transformarea cliringului bilateral în cliring multilateral. Decontările se efectuau bilateral într-o valută convenită. La finele fiecărei luni soldurile decontărilor dintre o țară și celelalte țări membre se comunicau *Băncii Reglementelor Internaționale* (→) în calitate de agent al **U.,** care recalcula soldurile respective în unități de cont **U.E.P.,** avîndu-se în vedere cursul stabilit între valuta convenită și unitatea de cont a acestei uniuni. Unitatea de cont **U.E.P.** avea aceeași cantitate de aur ca și dolarul S.U.A. din acea perioadă (0,888 671 g aur fin). Menirea Băncii Reglementelor Internaționale în acest organism era de a efectua în mod automat compensațiile între datoriile și creanțele acumulate în decursul lunii de fiecare țară membră față de toți partenerii săi, astfel încît, în final, să rezulte o creanță sau o datorie unică ce se înregistra în contul **U.E.P.** Dacă în urma acestor compensații lunare, rezulta o diferență ca datorie, ea se lichida prin transfer de aur sau dolari S.U.A. ori printr-un credit ce se acorda de către **U.E.P.** Pentru a determina țările membre să nu acumuleze datorii prea mari față de **U.E.P.,** fiecare țară debitoare era obligată să plătească progresiv, în aur, pînă la 80% din datoria cumulată. **U.E.P.** acorda credite țărilor debitoare din creditele pe care ea le primea din partea țărilor creditoare. **U.E.P.** a obținut rezultate satisfăcătoare datorită faptului că la baza operațiunilor efectuate au stat cursuri valutare reale, că au existat valute suficiente și rezerve de aur. Cu toate rezultatele satisfăcătoare obținute, ca urmare a trăsăturilor economiei capitaliste. **U.** a fost în mai multe rînduri zguduită de crize. **U.E.P.** și-a încetat existența în dec. 1958, odată cu trecerea principalelor valute vest-europene la convertibilitate. → și *Acordul Monetar European.*

UNIUNEA MONETARĂ LATINĂ, convenție încheiată în anul 1865 între Franța, Italia, Belgia și Elveția, iar peste cîțiva ani a aderat și Grecia, cu scopul de a menține o circulație bănească stabilită pe bază de bimetalism. Convenția prevedea pentru țările respective baterea liberă a monedelor din aur și argint cu raportul valoric între aceste metale de 15,5: 1, conținutul de metal al unităților

bănești era egal cu conținutul francului francez, adică 4,5 g argint pur și 0,29 g aur pur, circulația liberă a monedelor țărilor membre pe teritoriile celorlalte, primirea acestor monede de către casele de stat ale tuturor statelor membre ale uniunii. Scopul nedeclarat al **U.M.L.** și mai cu seamă a Franței ca membru principal era crearea unui bloc valutar comercial pentru întărirea poziției țărilor membre față de alte țări din Europa și mai ales față de Anglia și Germania. Cu toate că România, Bulgaria, Finlanda, Spania și Serbia formal nu făceau parte din uniune, au introdus un sistem monetar analog cu cel al țărilor membre. În deceniul al optulea al secolului al XIX-lea s-a trecut la monometalism aur. În perioada primului război mondial cînd marea majoritate a țărilor a introdus circulația banilor de hîrtie, **U.M.L.** și-a pierdut importanța, încetînd și existența faptică, desființîndu-se în dec. 1926.

URMĂRIRE IMOBILIARĂ, formă a **u.** *silite* (→) a bunurilor imobile, cum sînt: casele de locuit, diferite construcții etc. Sînt exceptate de la **u.i.** casa de locuit împreună cu anexele folosită exclusiv de plătitor și familia sa. La **u.i.** plătitorul este înștiințat cu 3 zile înainte de a se începe procedura executării silite. În rest procedura se aseamănă cu aceea a *urmăririi mobiliare* (→).

URMĂRIRE MOBILIARĂ, formă a **u.** *silite* (→) prin care creditorul, după o anumită procedură, pune în vînzare bunurile mobile ale plătitorului rău platnic. Din considerente sociale, sînt exceptate de la executare silită: bunurile necesare uzului strict personal sau casnic (îmbrăcăminte, lenjerie, paturi, diferite obiecte casnice, alimentele care sînt necesare pe timp de o lună sau, dacă este agricultor, necesare pînă la noua recoltă, combustibil pentru încălzit și prepararea hranei; de asemenea, sînt exceptate de la **u.m.** bunurile trebuitoare pentru exercitarea profesiei, cum sînt: uneltele necesare practicării unei meserii pe cont propriu, inventarul agricol, semințele, furajele pînă la noua recoltă etc. → și *sechestru; publicație de vînzare; vînzarea bunurilor supuse urmăririi.*

URMĂRIRE SILITĂ, procedură legală specială potrivit căreia creditorul urmărește încasarea unui rău platnic. **U.s.** constă practic în încasarea debitorului, independent de voința sa, prin virarea sumei neplătite la timp din contul debitorului în contul creditorului, precum și valorificarea unor bunuri mobiliare ale debitorului în scopul stingerii datoriei acestuia. Cazurile și procedura **u.s.** sînt diferite după cum debitorul este o persoană fizică sau juridică.

UTILIZAREA CREDITELOR BUGETARE, folosire a creditelor bugetare pentru efectuarea de cheltuieli în vederea realizării obiectivelor și a acțiunilor prevăzute și aprobate prin plan. **U.c.b.** poate avea loc numai după deschiderea creditelor bugetare pentru ordonatorii finanțați din bugetul republican și alimentarea cu fonduri a ordonatorilor dependenți de bugetele locale. Cheltuielile se pot efectua numai în limitele creditelor bugetare aprobate anual și pe trimestre. În **u.c.b.** se cer respectate destinațiile planificate pe subdiviziunile clasificației bugetare, fiind interzisă schimbarea destinației de către ordonatorii de credite. Efectuarea de cheltuieli de către ordonatorii de credite poate avea loc numai după ce conducătorul compartimentului financiar-contabil a efectuat controlul financiar-preventiv și a apreciat legalitatea, necesitatea, oportunitatea și eficiența cheltuielilor și le-a avizat. **U.c.b.** presupune îndeplinirea unor formalități, într-o etapizare logică, astfel: *a) Propunerea de cheltuieli* constă în solicitarea de mijloace bănești de la bugetul de stat pentru efectuarea diferitelor cheltuieli ale instituției (plata retribuțiilor, achiziționarea de materii, materiale, obiecte de inventar, cărți etc.) pentru care se întocmesc și documentele corespunzătoare (state de retribuții, notă de comandă, contracte etc.). *b) Angajarea cheltuielilor* se operează de către ordonatorii de cre-

dite numai după studierea prealabilă a documentelor referitoare la propunerile de cheltuieli. Ordonatorii de credite examinează aprofundat propunerea de cheltuieli în ce privește necesitatea, legalitatea, oportunitatea și eficiența acestora, observînd, în același timp, ce disponibilități de credite bugetare mai există pe subdiviziunile clasificației bugetare. *c) Aprobarea efectuării cheltuielilor* se dă în momentul plății retribuțiilor, achitării obligațiilor față de furnizori, creditori, verificînd calitativ și cantitativ furniturile primite etc. Creditele bugetare se utilizează pentru efectuarea de plăți prin virament și în numerar. →și *deschidere de credite din bugetul republican; ordonator de credite; plată de casă.*

UZANȚĂ, stabilirea termenelor de plată pentru polițe transmisibile care trebuie achitate într-o țară străină, potrivit practicii uzuale comerciale.

UZUFRUCT, dreptul unei persoane (uzufructuarul) de a folosi în interesul său un bun care aparține altei persoane (nudul proprietar). Uzufructuarul are obligația de a conserva substanța bunului respectiv și a-l restitui proprietarului la încetarea dreptului de **u. U.** poate fi pe un anumit termen sau maximum pe perioada cît trăiește uzufructuarul.

UZUL DE FALS, folosirea conștientă de către o persoană a unui document oficial ori sub semnătură privată, falsificat, în vederea producerii unui efect economic, social, financiar, de credite, bănesc etc. **U.** de **f.** constituie infracțiune și se pedepsește de legea penală.

UZURĂ, consumarea unui *mijloc de muncă* (→) în timpul utilizării sau neutilizării lui. Părțile componente ale unui mijloc de muncă se pot deteriora în mod diferit în funcție de solicitarea lor în procesul de utilizare, ceea ce conduce la pierderea preciziei în funcționare și la scăderea randamentului. **U.** mijloacelor de muncă este de două feluri: *fizică* și *morală.* ◇ **U. fizică,** pierdere treptată a proprietăților tehnice de exploatare a mijloacelor fixe datorită întrebuințării, neîntrebuințării și acțiunii forțelor naturii (ruginirea, roaderea sau strivirea unor părți ale mașinilor, ale clădirilor etc.). **U.f.** are ca efect micșorarea și apoi pierderea valorii de întrebuințare a capacității mijlocului fix de a satisface o anumită cerință socială. Determinată în cea mai mare parte de utilizarea mijloacelor fixe în procesul de producție, **u.f.** este compensată prin transferarea treptată a valorii lor asupra produselor create, sub forma *amortismentului* (→), care se recuperează prin vînzarea produselor și încasarea prețului acestora. **U.f.** se poate produce, într-o anumită măsură și ca urmare a influenței factorilor naturali; aceasta reprezintă o pierdere pentru societate, deoarece echivalentul valoric al uzurii nu se include în costurile produselor pe calea amortizării, ci se compensează din venitul național. **U.f.** provocată de nefolosirea mijloacelor fixe nu este un fenomen caracteristic pentru economia socialistă, deoarece toate unitățile economice desfășoară activitate productivă și sînt obligate să folosească în mod complet și intensiv toate capacitățile lor de producție. ◇ **U. morală,** depreciere valorică sau tehnică a mijloacelor de muncă înaintea uzării lor fizice complete, datorită ieftinirii mijloacelor de muncă de același gen sau ca urmare a apariției altora mai perfecționate, cu performanțe tehnice și economice superioare. Baza materială a **u.m.** este progresul tehnic însoțit de creșterea productivității muncii care determină reducerea valorii mijloacelor de muncă și, în același timp, fabricarea unor mașini, instalații și utilaje cu un randament mai mare, mai eficiente. **U.m.,** poate acționa sub două forme: **u.m. 1,** cînd un mijloc de muncă cu aceleași proprietăți se poate reproduce mai ieftin, datorită creșterii productivității muncii și **u.m.,** cînd pe baza progresului științei și tehnicii se construiesc mașini și utilaje noi, perfecționate, moderne, cu un randament superior. În primul caz, **u.** nu afectează valoarea de întrebuințare

a mijloacelor fixe în funcțiune, ci numai valoarea acestora și nu pune problema înlocuirii lor pînă la uzarea fizică totală. În cel de-al doilea caz, **u.** afectează atît valoarea de întrebuințare, cît și valoarea, ceea ce înseamnă că se impune înlocuirea mijloacelor de muncă vechi, depreciate moral, cu altele noi, mai perfecționate, înainte de a se fi uzat fizic total, valoarea neamortizată reprezentînd o pierdere pentru economia națională. La stabilirea normelor de amortizare a mijloacelor fixe se are în vedere atît uzura fizică, cît și uzura morală. Folosirea nejustificată prea mult timp în producție a unor mașini și utilaje învechite provoacă cheltuieli nejustificate cu întreținerea lor, nu permite ridicarea productivității muncii, afectează negativ calitatea produselor, conduce la ridicarea costurilor de producție și la diminuarea rezultatelor financiare. Din acest motiv, treptat, pe măsura posibilităților, mijloacele fixe demodate sau învechite se înlocuiesc, iar cînd nu pot fi înlocuite, ele se modernizează prin corectarea parametrilor tehnici și perfecționări. ◇ **U. obiectelor de inventar,** deprecierea, scăderea, pierderea din valoarea obiectelor de inventar. Calcularea uzurii acestor obiecte se face pe baza prețului lor de înregistrare. Încetarea calculării și înregistrării uzurii are loc în momentul reintoarcerii lor în depozitul întreprinderii. În practică, pentru calcularea și repartizarea acestei **u.** în costuri, se utilizează unul din următoarele procedee: *a) Procedeul cotelor medii lunare,* care constă în divizarea în cote lunare a valorii obiectului de inventar aflat în folosință, în funcție de durata de serviciu, astfel încît la sfîrșitul acestei durate, obiectul să fie complet amortizat. Calculul **u.** se face cu formula:

$$Cul = \frac{\frac{Of + Os}{2}}{Slf},$$

în care:

Cul = cotele uzurii lunare;

Of = valoarea obiectelor de inventar în folosință;

Os = valoarea obiectelor scoase din uz;

Slf = suma soldurilor lunare a obiectelor aflate în folosință.

Prin această formulă se stabilește un coeficient care se înmulțește apoi cu soldul obiectelor de inventar aflate în folosință în fiecare lună, iar suma rezultată reprezintă uzura care trebuie inclusă în cheltuielile de producție. Acest procedeu este cunoscut și sub numele de „Metoda cotelor medii globale". *b) Procedeul amortizării integrale* constă din includerea în cheltuielile de producție a contravalorii integrale a obiectelor de inventar în momentul trecerii lor din depozit, în folosință sau în momentul scoaterii din serviciu. *c) Procedeul repartizării uzurii în două rate egale* constă în includerea **u.** în cheltuielile de producție într-o cotă de 50% la darea în folosință și 50% la scoaterea din serviciu.

V

VALOARE, categorie economică a producției de mărfuri, ce exprimă raporturile sociale dintre oameni cuprinse sub învelișul material al mărfii, care au ca substanță munca socială depusă de producătorii de mărfuri și înmagazinată în marfă. **V.** se manifestă în raportul de schimb dintre două valori de întrebuințare de feluri diferite, dar care încorporează în ele aceeași cantitate de muncă omenească social-mente necesară pentru producerea ei. **V.** unei mărfi este formată din valoarea mijloacelor de producție consumate, valoarea creată de munca pentru sine și valoarea creată de munca pentru societate. În procesul de producție **v.** unei mărfi este creată de munca abstractă, iar mărimea ei este dată de timpul de muncă social-mente necesar pentru producerea ei. Mărimea **v.** se modifică concomitent cu schim-bările care intervin în nivelul productivității muncii; de aceea, mărimea **v.** este direct proporțională cu cantitatea de timp cheltuită și invers proporțională cu pro-ductivitatea muncii. Fiind o categorie economică a producției de mărfuri, **v.** are un caracter istoric, ea există numai în condițiile producției de mărfuri. Munca creează valoare numai cînd se materializează în mărfuri și dobîndește o expresie socială indirectă în procesul schimbului, sub forma valorii de schimb. Rolul **v.** este determinat de natura relațiilor de producție dominante ale orînduirii social-eco-nomice. Reducerea **v.** mărfurilor are ca efect micșorarea prețurilor cu amănuntul, stimulează introducerea tehnicii noi, moderne, conduce la lărgirea producției de bunuri, contribuind la creșterea puterii de cumpărare a populației. În *orînduirea socialistă,* **v.** are o deosebită importanță în activitatea de planificare a economiei naționale (planificarea produsului social, a venitului național, a volumului producției diferitelor ramuri și întreprinderi, a proporțiilor din economie), în controlul rea-lizării producției, repartiției, schimbului și consumului, în aprecierea eficienței întregii activități economice.

VALOARE ADĂUGATĂ, noțiune care reflectă mărimea valorii a ceea ce s-a produs nou în societate, pe o anumită perioadă de timp, de regulă un an. → și *producție netă.*

VALOARE AMORTIZATĂ, parte a valorii de inventar a *mijloacelor fixe* (→) transferată corespunzător ritmului uzurii fizice și morale asupra noilor produse obținute, în timpul duratei normate de serviciu și cu care s-a alimentat fondul de amortizare. → și *amortizare; fond de amortizare; valoare neamortizată.*

VALOARE ASIGURATĂ 1. Nivel valoric la care se asigură un bun, constituit din valoarea mărfii în momentul expedierii, la care se adaugă cheltuielile de transport plătite anticipat, cheltuielile de încărcare, prima de asigurare și un anumit beneficiu prezumat. **V.a.** se folosește numai în asigurările de bunuri și

trebuie cunoscută în momentul încheierii asigurării, deoarece în funcție de nivelul ei se stabilesc răspunderea asigurătorului și mărimea primei de asigurare. **V.a.** trebuie să coincidă cu valoarea reală a bunului asigurat sau să fie apropiată de aceasta. Cuprinderea în asigurare a unei **v.a.** exagerate (superioare sau mult inferioară valorii reale a bunului) poate avea urmări nedorite pentru participanții la asigurare. De exemplu, dacă **v.a.** este superioară valorii reale a bunului, asiguratul nu mai este interesat în buna conservare a bunului ci, din contră, dorește ivirea cazului asigurat. Dacă **v.a.** este mult inferioară valorii reale a bunului, despăgubirea ce se acordă în caz de daună nu permite refacerea bunului distrus. **V.a.** trebuie să fie egală sau puțin inferioară valorii reale a bunurilor cu care sînt înregistrate în contabilitate sau prețurilor de vînzare de pe piață în momentul încheierii asigurării. → și *caz asigurat; evaluare de asigurare.*

VALOARE DE INVENTAR A MIJLOACELOR FIXE, sumă de înregistrare a unui mijloc fix în contabilitate și în inventarul unei întreprinderi sau instituții, care mărește partea de activ. În **v. de i.** se include suma plătită efectiv pentru mijlocul fix achiziționat sau costul efectiv al construirii lui, la care se adaugă cheltuielile de transport, montaj etc., pînă la punerea lui în funcțiune și investițiile suplimentare făcute ulterior în scopul lărgirii sau reconstruirii lui. **V. de i. a m.f.** achiziționate, construite sau transferate și puse în funcțiune după data de 1 ian. 1965, precum și valoarea investițiilor ce se pun în funcțiune, se determină astfel: *a)* Mijloacele fixe achiziționate sau construite se înregistrează la **v. de i.** la care se adaugă costul completărilor, îmbunătățirilor și modernizărilor efectuate din investiții; *b)* Mijloacele fixe transferate se înregistrează la unitatea economică primitoare la valoarea de inventar cu care acestea au figurat în unitatea de la care s-a făcut transferul; *c)* Valoarea la care se amortizează investițiile puse în funcțiune, parțial sau total, pentru care nu s-au perfectat formele de înregistrare ca mijloace fixe, se calculează prin însumarea cheltuielilor efective de realizare a lor, plus cota-parte din cheltuielile comune efectuate în limita sumelor prevăzute în devizul general. Valoarea definitivă de inventar se determină pe baza procesului verbal de recepție preliminară sau a procesului-verbal de predare-primire încheiat între întreprinderea de construcții și beneficiar, la care, în momentul terminării lucrărilor de investiții și trecerii lor în categoria mijloacelor fixe, se adaugă și eventualele cheltuieli ce s-au efectuat între data punerii în funcțiune și data încheierii procesului-verbal de recepție a punerii în funcțiune. Modificarea acestei valori nu se poate face decît în cazul reevaluării mijloacelor fixe conform hotărîrii guvernului, ori în cazul cînd se rectifică valoarea greșit stabilită, dar numai cu aprobarea organului ierarhic superior. În practică **v. de i.** se mai numește valoare inițială sau valoare de înregistrare.

VALOARE DE ÎNLOCUIRE A MIJLOACELOR FIXE, sume calculate la nivelul prețurilor actuale, care se cheltuiesc cu reproducția mijloacelor fixe, construirea sau cumpărarea, transportul, instalarea sau punerea în funcție a unui mijloc fix nou și cu caracteristici constructive și tehnico-economice similare celui ce se înlocuiește. Deosebirea dintre **v. de i.** și cea de inventar, care de fapt cuprinde aceleași elemente componente, constă în aceea că valoarea de inventar este calculată în momentul în care mijlocul fix a intrat în întreprindere și a fost înregistrat, în timp ce **v. de i.** este calculată la prețul la care s-ar putea procura în momentul evaluării noului mijloc fix, asemănător celui pe care îl înlocuiește. **V. de i.** se mai numește și valoarea de reconstituire.

VALOARE DE ÎNREGISTRARE, → **VALOARE DE INVENTAR A MIJLOACELOR FIXE.**

VALOARE INIȚIALĂ, → **VALOARE DE INVENTAR A MIJLOACELOR FIXE.**

VALOARE ÎN VAMĂ, v. formată din prețul de import, franco-frontiera română, transformat în lei, potrivit normelor legale.

VALOARE MAJORATĂ, sumă înscrisă în poliţa de asigurare a navei formată din două valori: *a)* valoarea asigurării de bază sau valoarea navei în momentul încheierii asigurării şi *b)* suplimentul de valoare reprezentînd prevederea asiguratului pentru situaţiile în care la data daunei totale nava ar avea o valoare mai mare, datorită creşterii preţurilor pe piaţa mondială. În momentul producerii daunei totale, asigurătorul plăteşte despăgubirea la nivelul valorii navei din momentul daunei, dar nu mai mult decît cele două sume asigurate, cumulate.

VALOARE MEDIE ANUALĂ A MIJLOACELOR FIXE, valoarea mijloacelor fixe existente la dispoziţia unităţilor economice, determinată ca medie pe' parcursul unui an calendaristic. Datorită timpilor diferiţi de funcţionare a mijloacelor fixe (un întreg an calendaristic, o anumită parte din an sau să fie scoase din funcţiune), este necesar să se determine valoarea medie anuală pe categorii de mijloace fixe care intră şi care ies din funcţiune, astfel:

$$Vma = V + Vmai - Vmae,$$

în care:

Vma = valoarea de inventar a mijloacelor fixe existente la începutul anului de plan şi care vor funcţiona în tot cursul anului;

Vmai = valoarea medie anuală a mijloacelor fixe planificate să intre în funcţiune în cursul anului;

Vmae = valoarea medie anuală a mijloacelor fixe planificate să fie scoase din funcţiune în cursul anului.

V.m.a. a **m.f.** planificate a intra sau a ieşi din funcţiune în cursul anului cuprinde valoarea de inventar a mijloacelor fixe puse sau scoase din funcţiune într-o unitate economică de stat în cursul lunii anterioare celei pentru care se stabileşte această valoare, ponderată cu timpul exprimat în luni întregi, pînă la sfîrşitul anului de plan. Lunile în care mijloacele fixe intră sau ies din funcţiune nu se iau în calcul la determinarea amortizării. Valoarea medie anuală a mijloacelor fixe planificate să intre *(Vmai)* sau să iasă din funcţiune *(Vmae)* se determină astfel:

$$Vmai \text{ sau } Vmae = \frac{V \cdot T}{12},$$

în care:

V = valoarea de inventar a mijloacelor fixe ce vor intra sau vor ieşi din funcţiune;

T = numărul de luni întregi, mai puţin luna de intrare sau de ieşire din funcţiune a mijlocului fix pînă la finele anului.

V.m.a. se utilizează la calcularea *amortizării* (→) mijloacelor fixe.

VALOARE NEAMORTIZATĂ, parte a *valorii de inventar a mijloacelor fixe* (→) necompensată încă prin sistemul amortizării. **V.n.** însumată cu valoarea amortizată trebuie să dea valoarea de inventar a mijloacelor fixe. → şi *amortizare*; *fond de amortizare*; *valoare amortizată*.

VALOARE NOMINALĂ, sumă înscrisă pe un titlu de credit (bilet la ordin, cambie, cec, obligaţie etc.) care, de regulă, se plăteşte la prezentare.

VALOARE PARITARĂ, conţinutul valoric al unităţii monetare a unei ţări sau al instrumentelor monetare internaţionale — Drepturi Speciale de Tragere, rubla transferabilă, coş valutar —, determinat prin legi ale diferitelor state sau prin convenţii internaţionale. Stabilirea **v.p.** a monedei naţionale este un atribut al suveranităţii naţionale şi se stabileşte cît mai aproape de valoarea reală şi de puterea de cumpărare a monedei respective. **V.p.** se exprimă printr-un etalon (aur, o altă monedă de referinţă, Dreptul Special de Tragere, un anumit „coş" de valute, rubla transferabilă etc.) şi serveşte la stabilirea parităţii monetare, respectiv a raportului valoric între două monede. O bună perioadă de timp, **v.p.** a monedelor naţionale s-a exprimat numai printr-o anumită cantitate de aur. În condiţiile etalonului aur-devize, **v.p.** a început să fie exprimată nu numai printr-o anumită cantitate de aur, ci şi în dolari S.U.A., iar din 1976, potrivit prevederilor statului *Fondului Monetar Internaţional* (→), valorile paritare se stabilesc în *Drepturi Speciale de Tragere* (→). **V.p.** se poate modifica prin revalorizare sau devalorizare. → şi *devalorizare; revalorizarea banilor,* ◇ **V.p. glisantă,** valoare stabilită prin ajustarea periodică, la intervale relativ scurte de timp, a cantităţii de aur a monedei naţionale, în funcţie de cotarea liberă pe piaţă a monedei. Stabilirea **v.p.g.** urmăreşte păstrarea raportului între valoarea paritară şi evoluţia puterii de cumpărare a monedei. ◇ **V. p. mobilă,** modificare a **v.p.** a monedei, în funcţie de evoluţia ei manifestată pe piaţă în cursul unui an calendaristic. → şi *valoare paritară.*

VALOARE RESTANTĂ (REALĂ sau **RĂMASĂ),** valoare de inventar a mijlocului fix stabilită după scăderea uzurii calculată şi înregistrată pînă în acel moment şi care urmează a fi transferată prin amortizare asupra produselor ce se vor fabrica în perioadele viitoare de gestiune.

VALOARE REZIDUALĂ, valoarea materialelor (deşeuri şi alte materiale utilizabile) rezultate din scoaterea din funcţiune a unui mijloc fix prin casarea lui. La determinarea normelor de amortizare a mijloacelor fixe se ţine seama de **v.r.,** care se scade.

VALOAREA ACUMULĂRILOR REALIZATE LA 1 000 LEI FONDURI INVESTITE, indicator sintetic care exprimă cuantumul acumulărilor băneşti, (prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete, beneficiu, impozit pe circulaţia mărfurilor, taxa asupra terenurilor proprietate de stat etc.), ce se realizează ca efect al investiţiilor realizate. Acest indicator se determină prin raportarea acumulărilor băneşti realizate anual sau pe toată durata normată de serviciu a mijloacelor fixe la valoarea investiţiilor efectuate. Cu ajutorul acestui indicator se apreciază eficienţa economică a investiţiilor, prin prisma acumulărilor băneşti totale obţinute anual sau pe toată durata normată de serviciu a mijloacelor fixe realizate. → şi *valoarea producţiei la 1 000 lei fonduri investite.*

VALOAREA INVESTIŢIEI, indicator valoric al eficienţei economice a investiţiilor care exprimă efortul efectuat de societate pentru executarea şi punerea în funcţiune a unui obiectiv de investiţie. **V.i.** cuprinde *investiţia de bază (directă)* (→), *investiţia colaterală* (→), *investiţia conexă* (→). **V.i.** trebuie examinată complex şi multilateral încă din faza de pregătire a investiţiei, acordîndu-se o atenţie deosebită efortului material, financiar şi uman făcut de societate.

VALOAREA PRODUCŢIEI GLOBALE, valoarea întregii producţii obţinute de o întreprindere într-o anumită perioadă de timp, care cuprinde următoarele elemente:

valoarea produselor finite destinate livrării în afara unității economice, produsă într-o anumită perioadă de timp, din materii prime, materiale, semifabricate, piese și subansamble achiziționate de la alte unități sau din producție proprie; valoarea semifabricatelor din producție proprie, livrate altor întreprinderi; valoarea producției obținute din fondul pentru introducerea tehnicii noi; valoarea lucrărilor și prestărilor de servicii cu caracter industrial executate pentru alte unități; valoarea prelucrării materiilor prime și materialelor clienților; valoarea producției aflate în curs de fabricație; valoarea stocurilor de producție neterminată; reparații capitale neterminate efectuate cu resurse și forțe proprii etc. **V.p.g.** totale cuprinde, pe lîngă elementele de mai sus, și consumurile interne productive, cum sînt: semifabricate, piese de schimb, reparații capitale, reparații curente și întreținori ale utilajelor etc. → și *producție globală.*

VALOAREA PRODUCȚIEI LA 1 000 LEI FONDURI INVESTITE, indicator sintetic care exprimă raportul între producția globală (ca efect), și 1 000 lei mijloace bănești investite (mijloace fixe). Acest indicator se determină după formula:

$$VP_{1000} = \frac{VPa}{Fi} \cdot 1\,000,$$

în care:

VP_{1000} = valoarea producției la 1 000 lei fonduri investite;
VPa = valoarea producției globale anuale;
Fi = fonduri investite.

Indicatorul se poate calcula pe fiecare obiectiv, pe ramură economică și pe economia națională. În cazurile în care au loc modernizări, reutilări etc., indicatorul se determină după formula:

$$VP_{1000} = \frac{VPa}{Mfe + Fi} \cdot 1\,000,$$

în care:

Mfe = mijloacele fixe existente.

Indicatorul prezintă o mare importanță pentru comensurarea eficienței economice a investițiilor efectuate prin prisma cuantumului producției globale. → și *valoarea acumulărilor realizate la* 1 000 *lei fonduri investite.*

VALOAREA PRODUCȚIEI MARFĂ, indicator valoric important, utilizat în aprecierea eficienței economice a investițiilor, prin care se exprimă cuantumul producției unei unități economice destinat desfacerii, ce se realizează într-o anumită perioadă de timp ca urmare a efectuării unui anumit volum de investiții. În structura indicatorului se cuprind: valoarea produselor finite și a semifabricatelor din producția proprie destinate desfacerii, valoarea lucrărilor cu caracter industrial executate pentru terți, valoarea prelucrării materiilor prime și a materialelor clienților (din care se deduce valoarea materiilor prime predate de clienți), valoarea

reparațiilor capitale ale utilajului propriu, executate de lucrătorii unității. **V.p.m.** se calculează după formula:

$$Pm = Vpf + Vpmc + Vs + Vr + I,$$

în care:

Pm = producția marfă;
Vpf = valoarea produselor finite;
$Vpmc$ = valoarea prelucrării materialelor clienților;
Vs = valoarea semifabricatelor produse în unitate și livrate terților;
Vr = valoarea reparațiilor capitale ale utilajelor proprii;
I = lucrări de natură industrială executate pentru terți și investiții proprii.

La stabilirea **v.p.m.** nu se iau în calcul valoarea produselor și a semifabricatelor consumate în scop productiv în interiorul unității, valoarea materialelor aduse de clienți, valoarea cu care cresc sau descresc stocurile de semifabricate, combustibil etc. Cuantumul valoric al acestui indicator stă permanent în atenția organelor de proiectare, avizare, aprobare și executare a investițiilor. Indicatorul se poate exprima în costuri sau prețuri de producție și caracterizează în ce măsură se îndeplinește planul de producție destinată desfacerii. De realizarea acestui indicator depinde realizarea tuturor indicatorilor economico-financiari ai unității economice. → și *producție marfă*.

VALOAREA PRODUCȚIEI NETE, expresia valorică a producției nete, indicator prin care se exprimă valoarea nou creată în activitatea productivă a unităților economice; se determină ca diferență între producția globală și cheltuielile materiale ce s-au efectuat în acest scop. **V.p.n.** se calculează lunar, trimestrial și anual de către unitățile industriale, trimestrial de către unitățile ce aparțin de CENTROCOOP și UCECOM și anual de către unitățile industriale organizate pe lîngă întreprinderi și organizații neindustriale. → și *producție netă*.

VALORI MATERIALE, → **MIJLOACE CIRCULANTE.**

VALORI MOBILIARE, acțiuni și obligațiuni plătibile în străinătate într-o anumită valută și amortizabile sau rambursabile în străinătate.

VALORIFICARE SUPERIOARĂ, utilizare eficientă, cu rezultate economico-financiare maxime, a resurselor naturale și de muncă dintr-o unitate economică, ramură economică sau țară, prin procese tehnice și sisteme economico-organizatorice moderne. **V.s.** este un factor important al progresului economic care presupune folosirea rațională a resurselor naturale în circuitul economic, prelucrarea resurselor naturale pe baza tehnicii și tehnologiei moderne, astfel încît dintr-o anumită cantitate de materii prime să se obțină cît mai multe produse finite, cu maximum de avantaje economico-sociale pentru dezvoltarea țării.

VALUTA ÎNȚELEGERII, valuta în care se exprimă prețul unei mărfi sau suma unui credit pus la dispoziție, potrivit înțelegerilor internaționale. **V.î.** poate să nu coincidă cu *valuta plății* (→).

VALUTA PLĂȚII, valuta în care este condiționată plata mărfii sau stingerea creditului într-o înțelegere comercială internațională. Necorespondența între **v.p.** cu valuta înțelegerii poate avea loc atunci cînd firma exportatoare preferă să stabilească prețul mărfii în valuta sa națională sau atunci cînd decontările prin *cliring*

(→) se fac în valuta unei terțe țări, precum și din alte cauze. În aceste cazuri, în contract se prevede cursul după care trebuie să se recalculeze înțelegerea valutară.

VALUTA POLIȚEI, suma datoriei prevăzute în poliță. În polițele care circulă în interiorul unei țări, **v.p.** este exprimată în unitățile bănești naționale, iar în circulația internațională **v.p.** se exprimă în unitățile bănești ale țării debitoare sau ale țării creditoare, ori ale unei terțe țări, care constituie un centru comercial internațional.

VALUTARE, noțiune utilizată pentru stabilirea datei de cînd încep să se calculeze dobînzile aferente sumelor înscrise de bancă în contul personal al clientului sau corespondentului. Adesea **v.** nu corespund cu data înscrierii în cont.

VALUTĂ, moneda națională a unei țări, efectivă (metalică, bilete de bancă) sau disponibil în cont (valută în cont), care este folosită la efectuarea plăților către terțe persoane fizice și juridice străine, la lichidarea diferitelor datorii față de străinătate și la realizarea unor operațiuni și tranzacții internaționale. Normele juridice ale țării noastre care reglementează relațiile valutar-financiare includ în noțiunea de valută următoarele: biletele de bancă (bancnotele) și monedele emise în străinătate, dacă au putere circulatorie sau pot fi preschimbate în monede și bancnote care au această calitate; ordinele și dispozițiile de plată, acreditivele, scrisorile de credit, mandatele, cambiile, cecurile, titlurile de comerț care cuprind drepturi și obligații de plată exprimate în bani ale altor state, cu condiția ca locul plății să fie într-o țară străină sau emitentul să aibă sediul sau domiciliul în străinătate; disponibilitățile exprimate în bani străini, aflate în conturi sau sub alte forme în străinătate. Potrivit normelor noastre juridice, i se mai asimilează: drepturile și obligațiile patrimoniale, indiferent de forma în care sînt exprimate și care pot fi realizate ori lichidate în bani străini în țară sau în străinătate; hîrtiile de valoare emise de către statul român ori de o persoană juridică română, exprimate în lei și plătibil în țara noastră, cu condiția ca acestea să urmeze a fi scoase sau introduse în țara noastră; sumele de bani primite — indiferent de moneda în care sînt exprimate — și cele cuvenite în țara noastră persoanelor care domiciliază în străinătate. În consecință, în țara noastră, în noțiunea de valută se cuprind și *devizele* (→) **V.** îndeplinește următoarele funcții: mijloc de plată și de circulație în relațiile internaționale; etalon al prețurilor: mijloc de rezervă. ◇ **V. blocată, v.** aflată în conturile băncilor din străinătate, ai căror titulari nu pot dispune de ea în mod liber decît cu aprobarea organelor de stat din țara care a blocat valuta. ◇ **V. convertibilă, v.** care se poate preschimba în mod liber într-o altă valută, la paritatea legală (la un curs fix sau cunoscut). Ea presupune existența unui angajament al țării emitente în ce privește convertirea propriei monede, la cererea oricărui deținător, în oricare altă monedă, la un curs oficial, fix sau în orice caz cunoscut. → și *convertibilitatea valutei.* ◇ **V. de intervenție, v.** în raport de care se efectuează negocierile de valute pe piețele de schimb. Pentru a se evita diferite complicații, intervențiile pe piețele valutare se efectuează, în general, în raport cu dolarul S.U.A. → și *intervenție valutară.* ◇ **V. de rezervă,** bani emiși de unele state mari, cu o economie puternic dezvoltată, cu un grad ridicat de stabilitate valorică și de siguranță economică, folosiți de către alte țări ca instrumente de plată și de rezervă în tranzacțiile internaționale și care își mențin, în același timp, trăsăturile și identitatea națională. Pentru a fi utilizată ca **v.** de **r.,** o monedă națională trebuie să îndeplinească următoarele condiții: să dețină un rol important în relațiile comerciale, bancare, valutare și financiare internaționale; să fie folosită în numeroase tranzacții internaționale (să dețină o poziție dominantă pe principalele piețe valutare); să i se garanteze convertibilitatea în aur sau în diferite alte valute; cursurile sale să fie stabile; să prezinte încredere, iar economia țării emitente să aibă perspective de dezvoltare. Cele mai utilizate **v.** de **r.** au fost: lira sterlină, francul francez, dolarul S.U.A., marca vest-germană etc. După al doilea război

mondial, rolul v. de r. a fost tot mai mult îndeplinit de dolarul S.U.A., marca vest-germană și de alte valute. Ca rezerve monetare internaționale v. de r. sînt folosite la acoperirea eventualelor deficite ale balanțelor de plăți ale statelor deținătoare, ceea ce înseamnă că aceste valute au calitatea de elemente ale lichidității internaționale, cu ele putîndu-se face față diferitelor angajamente de plată externe. ◇ **V. efectivă** se prezintă sub formă de numerar (monedă metalică străină, bancnote), are o folosire oarecum restrînsă, fiind utilizată atunci cînd persoanele fizice se deplasează în alte țări ca turiști sau în interes oficial. Transportul de v.e., mai ales în cantitate mai mare, este riscant și incomod, ceea ce determină folosirea, în aceste cazuri a diferitelor instrumente de plată și cu deosebire a cecurilor de călătorie. Pentru ca o monedă națională să dobîndească proprietățile v.e. este necesar să fie emisă de un stat care are o economie foarte dezvoltată, stabilă și prezintă încredere pe plan internațional. În funcție de operațiile ce se efectuează, v.e. se poate transforma în valută în cont. → și *cec de călătorie*. ◇ **V. forte,** v. care are acoperire garantată în aur, din care cauză are o mare stabilitate și ca urmare o folosesc cu încredere mai multe țări, ca mijloc de plată. ◇ **V. în cont,** v. sub forma de disponibil la o instituție de credit (din țara emitentului, a deținătorului sau din altă țară) și are cea mai largă utilizare ca mijloc de plată în relațiile internaționale. Din disponibilitățile aflate în cont se pot efectua diferite operații bancare pe bază de cecuri, dispoziții de plată, viramente în și din aceste conturi etc. Ținîndu-se seama de felul operațiilor efectuate, v. în c. se poate transforma în valută efectivă, iar prin depunerea valutei efective în depozit bancar, ea devine v. în c. ◇ **V. liber utilizabilă,** termen inițiat de Fondul Monetar Internațional, prin care se înțelege: „moneda unui membru pe care Fondul o recunoaște că este în fapt utilizabilă pe plan larg în vederea efectuării de plăți pentru tranzacții internaționale și că este negociată pe principalele piețe de schimb". Valutele recunoscute ca utilizabile pe plan larg în efectuarea de plăți pentru tranzacțiile internaționale sînt: dolarul S.U.A., marca R.F. Germania, lira sterlină, francul francez și yenul japonez. Valutele negociabile pe principalele piețe de schimb sînt: dolarul S.U.A., marca R.F. Germania și lira sterlină. **V.l.u.** reclamă existența angajamentului tuturor țărilor membre ale Fondului Monetar Internațional în ce privește furnizarea acestui fel de valută care poate fi utilizată în schimbul monedei proprii, al Drepturilor Speciale de Tragere sau convertirea v.l.u. într-o altă valută, dar numai în cadrul Fondului Monetar Internațional. ◇ **V. neconvertibilă,** valuta unei țări care nu poate fi schimbată în alte valute decît numai cu aprobarea specială a organelor valutare. **V.n.** se folosește pentru plăți interne. ◇ **V. străină,** semne bănești ale altei țări, precum și documente de credit și de plată exprimate în banii țării de emisiune și folosite în decontările internaționale. Operațiunile cu v.s. se efectuează de către bănci și de alte organe specializate. **V.s.** este supusă vînzării-cumpărării, iar prețul ei exprimat în banii unei țări constituie cursul valutar. În R.S. România operațiunile cu asemenea valute sînt monopol de stat.

VAMĂ 1. Organ de stat specializat, ce funcționează, de regulă, în porturi și la puncte de frontieră pe uscat (la birourile vamale), care se ocupă cu controlul și evidența asupra importului și exportului de mărfuri, mijloacelor de transport, prevenirea infracțiunilor vamale etc., precum și cu stabilirea și încasarea taxelor vamale. Organele vamale au următoarele îndatoriri: să controleze mărfurile care trec frontiera de stat; să întocmească documentele pentru intrarea și ieșirea mărfurilor din țară; să stabilească și să perceapă taxele vamale legale; să constate respectarea sau încălcarea normelor legale referitoare la regimul vamal; să rețină mărfurile necorespunzătoare sau cele prohibite la export sau import; să ducă o luptă hotărîtă împotriva contrabandei, să aplice amenzi, să ia diferite alte măsuri pentru stingerea obligațiilor vamale datorate și să vegheze la respectarea regimului vamal; să țină contabilitatea importului și exportului de mărfuri etc. **2.** Taxă percepută de stat pentru mărfurile importate, exportate și tranzitate. → și *Direcția Generală a Vămilor*.

VAMEŞ, *persoană oficială însărcinată cu controlul şi taxarea mărfurilor care trec prin vamă.*

VĂCĂRITUL (CUNIŢA), dare percepută iniţial de domnie în Ţara Românească în timpul evului mediu pentru fiecare cap de vită, în natură (boi, cai, vaci) şi ulterior în bani. Văcăritul a fost practicat în perioada 1580—1714 şi se plătea de către ţăranii liberi, ţăranii dependenţi, mînăstiri şi boieri.

VĂMUIRE, îndeplinirea de către importatorii şi exportatorii de mărfuri a formalităţilor vamale, verificarea documentelor vamale, stabilirea drepturilor vamale, înregistrarea mărfurilor şi încasarea lor de către organele vamale. **V.** se efectuează la locul unităţilor vamale , la locul de încărcare sau de descărcare a mărfurilor de către unitatea vamală cea mai apropiată. Sînt supuse v. mărfurile, mijloacele de transport şi oricare alte mărfuri care trec frontiera de stat. Importatorii sau exportatorii de mărfuri întocmesc şi depun *declaraţia vamală* (→) la organele vamale. Organele vamale verifică mărfurile şi le confruntă cu datele înscrise în documentele vamale în prezenţa importatorului, exportatorului sau a mandatarului lor. Verificarea mărfurilor se face în funcţie de natura lor prin sondaj (cîntărire, numărare, măsurare etc.). Pentru v. la export, unităţile autorizate să facă operaţiuni de comerţ exterior au obligaţia să depună la organele vamale documentele de v., să prezinte mărfurile destinate exportului, rămînînd răspunzătoare de exactitatea datelor declarate şi de întîrzierea v. mărfurilor ca urmare a neprezentării la timp a documentelor de v. La export, v. constă în efectuarea controlului vamal al mărfurilor, mijloacelor de transport etc., în verificarea documentelor de transport şi a documentelor de v. şi în ţinerea evidenţei mărfurilor exportate. **V.** are loc la unităţile vamale de la frontieră sau din interiorul ţării, precum şi la sediul unităţilor producătoare pentru export. Organele vamale verifică dacă mărfurile corespund cu autorizaţiile de export, corespondenţa dintre datele înscrise în documentele de v. şi mărfurile prezentate sub aspectul cantitativ, calitativ, al naturii şi destinaţiei lor şi să sesizeze exportatorului neconcordanţele descoperite. Dacă mărfurile sînt necorespunzător ambalate, transportate ori sînt depreciate, avariate etc., organele vamale au obligaţia să sesizeze neîntîrziat organele Inspectoratului General de Stat pentru Controlul Calităţii Produselor. La importul de mărfuri, importatorii sînt obligaţi să îndeplinească formalităţile pentru v. mărfurilor în termen, să prezinte mărfurile sosite, să depună documentele de v. astfel încît acestea să poată fi introduse cît mai repede în circuitul economic. În cazul importurilor, v. constă în efectuarea controlului vamal asupra mărfurilor, mijloacelor de transport, în verificarea documentelor de v., a actelor de transport, aplicarea tarifului vamal de import şi în înregistrarea mărfurilor respective. Cu prilejul v., organele vamale verifică dacă mărfurile corespund autorizaţiilor de import, controlează concordanţa dintre mărfurile sosite (natura, cantitatea, sortimentul, calitatea etc.) şi prevederile documentelor de v. Organele vamale înscriu rezultatele verificării mărfurilor exportate şi importate pe declaraţia vamală, semnează şi dau „liber la vamă". Mărfurile se încadrează în *tariful vamal* (→) şi se încasează drepturile vamale. Actele încheiate de către organele vamale pentru stabilirea şi încasarea drepturilor vamale sînt titluri executorii. → şi *politică vamală; regim vamal; taxă (~ vamală); vamă.*

VĂRSAREA AMORTIZĂRII, operaţiune prin care, periodic, sumele reprezentînd *amortizarea* (→) se depun la banca finanţatoare a lucrărilor de investiţii. Termenele de depunere a amortizărilor sînt chenzinale pentru unităţile industriale de stat şi lunare pentru unităţile agricole de stat şi staţiunile de mecanizare a agriculturii, în proporţie de 1/12 din cote anuale. În vederea vărsării, amortizarea trimestrială se împarte în mod egal, pe cele trei luni şi apoi, în cadrul fiecărei luni pe chenzine. Vărsămintele efectuate din amortizarea nevirată la timp se fac în termen de 5 zile

de la rămînerea lor definitivă, în urma soluționării eventualelor divergențe. Sumele prelevate în plus se compensează, iar cele datorate se plătesc odată cu vărsămîntul chenzinei imediate. Organele bancare controlează calcularea corectă și vărsarea la timp a amortizării. Pentru nevărsarea la termen a amortizării se aplică majorări.

„VĂRSĂMINTE CENTRALIZATE", sume reprezentînd surse de finanțare a investițiilor depuse de unitățile economice la bancă spre a fi redistribuite în cadrul centralei economice sau al ministerului, pentru finanțarea investițiilor.

„VĂRSĂMINTE PE LOC", sume care reprezintă surse de finanțare a investițiilor depuse de unitățile economice la bancă, urmînd să fie utilizate direct de către unitățile economice respective pentru investițiile lor proprii.

VĂRSĂMINTE DIN BENEFICII, venit important al bugetului de stat încasat de la unitățile economice de stat, unitățile de poștă și telecomunicații, Ministerul Turismului, regionalele de cale ferată, Administrația de Stat Loto-Pronosport, bănci, Administrația Asigurărilor de Stat etc. Prin repartizarea și utilizarea rațională a beneficiului se asigură întărirea autogestiunii economico-financiare și alimentarea bugetului statului cu venituri suficiente. Astfel, din beneficiile realizate potrivit planului, **v.** la bugetul de stat se efectuează numai după constituirea fondurilor proprii ale unităților economice, inclusiv a fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii, iar din beneficiile realizate peste plan, **v.** la bugetul statului reprezintă cel puțin 35% și se efectuează, de asemenea, după ce s-au satisfăcut cerințele interne. Locul **v.** din **b.** în cadrul veniturilor bugetului de stat se poate constata din următoarele date :

— în mil. lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1979
Vărsămintele din beneficiile unităților și organizațiilor economice de stat	3 189,4	6 696,8	13532,9	20 683,4	28 829,1	45 538,8	145 396,6
% față de total venituri bugetare	16,0	15,1	23,3	21,3	21,6	19,1	42,9

V. din **b.** se efectuează în așa fel încît beneficiile datorate bugetului statului să nu rămînă prea mult timp imobilizate în conturile întreprinderilor sau ale centralelor economice, deoarece aceasta ar întîrzia încasarea veniturilor bugetare respective, ar duce la subminarea regimului de economii și la slăbirea disciplinei economice și financiare. La prelevarea **v.** din **b.** la bugetul de stat se procedează astfel încît să nu se descompleteze — fie și numai temporar —, mijloacele circulante ale întreprinderilor. La stabilirea mărimii **v.** din **b.** și a termenelor de prelevare la buget se are în vedere asigurarea reproducției lărgite, stimularea întreprinderilor și a personalului muncitor în ce privește creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, îndeplinirea planului de producție, a producției nete și creșterea cuantumului beneficiului. Termenele de efectuare a **v.** din **b.** la bugetul statului sînt în așa fel stabilite, încît organele financiar-bancare să poată controla sistematic activitatea întreprinderilor, a centralelor economice și a ministerelor economice. **V.** din **b.** cuvenite bugetului de stat se stabilesc anual pentru fiecare întreprindere pe baza bugetului de venituri și cheltuieli și se defalcă apoi pe trimestre, iar în cadrul

acestora pe luni. Cotele lunare se varsă la buget în două rate egale: la 15 și în ultima zi lucrătoare a lunii în curs. După expirarea fiecărei luni și trimestru se face recalcularea vărsămintelor pe baza beneficiului efectiv realizat, pentru întreaga perioadă expirată și apoi pe întregul an. Acest mod de efectuare a vărsămintelor, a decontărilor și a regularizărilor obligă organele financiar-bancare și pe cele ierarhic superioare să analizeze, cu ocazia recalculărilor lunare, rezultatele activității întreprinderilor nu numai pe luna respectivă, ci și pe întreaga perioadă de la începutul trimestrului și anului. Prelevarea, recalcularea și decontarea **v.** din **b.** cuvenite bugetului de stat se fac *descentralizat*, *centralizat* sau după un procedeu *mixt*. **V.** descentralizate se efectuează de către fiecare unitate economică cu personalitate juridică. Prelevarea, recalcularea și decontarea vărsămintelor din beneficii apar ca un raport de drept financiar între organele financiar-bancare și întreprindere. Unitățile economice care nu au personalitate juridică nu pot fi plătitori independenți; în asemenea cazuri, plătitori ai **v.** din **b.** devin organele lor superioare. Prelevarea, recalcularea și decontarea descentralizată a **v.** din **b.** este forma cea mai rațională, deoarece asigură alimentarea ritmică și operativă a bugetului cu venituri, evită imobilizările și golurile de fonduri în conturile întreprinderilor și dă organelor financiar-bancare posibilitatea să controleze sistematic activitatea întreprinderilor, să identifice deficiențele și să propună măsuri pentru înlăturarea și preîntîmpinarea acestora. **V.** *centralizate* se efectuează de către centralele economice, pe baza bugetului de venituri și cheltuieli întocmit de către acestea pentru toate întreprinderile din subordinea lor. Centralele economice pot să dea dispoziții unităților economice din subordine, ca acestea să efectueze individual **v.** din **b.** la bugetul de stat, însă pe numele (în contul) centralei economice. La decontarea centralizată, recalculările și decontările lunare, trimestriale și anuale se efectuează în mod centralizat între centralele economice și bugetul statului. Această metodă prezintă avantajul că determină organele ierarhic superioare să îndrume și să urmărească îndeaproape activitatea unităților subordonate, reducînd în felul acesta numărul plătitorilor. Prelevarea și decontarea centralizată a vărsămintelor din beneficii la buget prezintă însă o serie de inconveniente: controlul organelor financiar-bancare asupra întreprinderilor este îngreuiat, iar din această cauză nu pot să fie identificate lipsurile și nici preîntîmpinate în mod operativ; nerealizarea beneficiilor poate fi voalată la unele întreprinderi prin compensarea cu beneficiile peste plan ale altor întreprinderi, iar întocmirea decontului centralizat și a bilanțului contabil reclamă un timp îndelungat. În practică, se folosește uneori și plata centralizată cu decontarea descentralizată a **v.** din **b.** Neefectuarea la timp a **v.** din **b.** atrage după sine majorări, vîrări din conturile plătitorilor în contul bugetului de stat, amenzi.

VĂRSĂMÎNT, plata unei sume de bani; depunere de numerar la o unitate economică, la o instituție financiară, bancară etc. în vederea stingerii unei obligații legale.

VECHIME ÎN MUNCĂ, timpul în care o persoană a fost încadrată și a activat pe baza unui contract de muncă, indiferent de felul contractului și de modul de retribuire, în unitățile economice și instituțiile de stat, în unitățile și organizațiile cooperatiste, politice, obștești, de masă, la persoanele juridice și fizice din sectorul particular, precum și în alte perioade de timp prevăzute de lege. **V.** în **m.** pentru lucrătorii care prestează o activitate mai puțin de o normă întreagă, timpul lucrat se ia în considerare proporțional cu norma întreagă. Timpul cît femeile care, conform legii, au fost încadrate în funcții cu jumătate de normă pentru a crește copii pînă la vîrsta de 6 ani, se socotește la vechimea în muncă ca timp integral. Personalul muncitor care lucrează mai mult de o normă beneficiază de vechimea în muncă pentru timpul corespunzător unei norme întregi. Se consideră **v.** în **m.** și timpul lucrat în străinătate dacă s-a contribuit la asigurările sociale de stat ori dacă există

convenţii cu reglementări în acest sens încheiate între ţara noastră şi statul în care a activat persoana în cauză. **V. în m.** pentru pensionare cuprinde şi timpul în care persoana încadrată în muncă urmează cursuri de pregătire profesională sau politică, timpul în care nu a lucrat din cauza desfacerii contractului de muncă dacă s-a constatat ulterior că această măsură a fost ilegală şi a fost anulată, timpul în care îşi urmează soţul (soţia) trimis în misiune permanentă în străinătate. De asemenea, se consideră **v. în m.** timpul cît persoana încadrată în muncă a îndeplinit serviciul militar în termen, a fost concentrată, mobilizată sau a fost în prizonierat. Este considerată **v. în m.** şi timpul în care o persoană a fost deţinută în lagăre sau închisori pentru activitate revoluţionară, antifascistă sau democratică; în aceste cazuri, fiecare an de deţinere se consideră ca **v. în m.** un an şi şase luni. De asemenea, timpul cît a fost îndepărtată din serviciu pentru activitate politică revoluţionară, antifascistă sau democratică înainte de 23 August 1944, ori ca urmare a persecuţiilor rasiale sau naţionale, în perioada ianuarie 1938 — decembrie 1945; timpul în care a desfăşurat o activitate revoluţionară antifascistă recunoscută de către organele competente ca **v. în m.**; perioada de timp cît cetăţeanul român a fost privat de libertate în baza unei hotăriri penale străine care nu a fost recunoscută de instanţele judecătoreşti române, dacă timpul anterior condamnării se consideră, potrivit legii române, **v. în m.**, timpul în care a participat la munca de reconstrucţie a ţării după al doilea război mondial, potrivit convenţiei de armistiţiu, a lucrat ca brigadier voluntar pe şantierele naţionale, timpul în care a lucrat pe teritoriul R.S. România fiind cetăţean străin sau a lucrat pe bază de contract în străinătate, dacă la data cererii de pensie este cetăţean român. Se mai consideră **v. în m.** pentru determinarea pensiei şi timpul pentru care se face dovada, cu acte, că personalul muncitor a cotizat la fostele case de asigurări sociale, indiferent în ce calitate, ori la casele de pensii preluate de stat pe baza Legii nr. 10/1949 pentru organizarea asigurărilor sociale de stat. **V. în m.** cuprinde şi timpul în care persoana respectivă a servit ca militar în cadrul Ministerului Apărării Naţionale şi în Ministerul de Interne, dacă ulterior s-a încadrat pe baza unui contract de muncă, a lucrat ca practicant judecătoresc, ca asistent de farmacie după efectuarea stagiului obligatoriu de practică sau ca practicant în atelierele şcolilor profesionale de gradul II sau ale liceelor industriale, după absolvirea acestora, a lucrat în calitate de căräuş, în porturi, timpul cît un pensionar a funcţionat în calitate de profesor sau conferenţiar consultant sau consultant ştiinţific. Tot **v. în m.** se consideră şi timpul cît o persoană fără capacitate vizuală a lucrat în atelierele de producţie în cadrul fostelor aşezăminte de binefacere. Pentru lucrătorii temporari şi sezonieri, **v. în m.** se determină pe baza timpului efectiv lucrat. La determinarea **v. în m.** se au în vedere şi condiţiile de la locul de muncă. Astfel, pentru fiecare an efectiv lucrat în condiţii foarte grele, foarte vătămătoare sau foarte periculoase, se consideră **v. în m.** un an şi şase luni, iar pentru fiecare an efectiv lucrat în condiţii grele, vătămătoare sau periculoase se consideră **v. în m.** un an şi trei luni. Pentru personalul navigant profesionist din aeronautica civilă, **v. în m.** se determină în raport cu numărul orelor de zbor efectuate, funcţia îndeplinită şi tipul de aeronavă pe care a lucrat. Perioadele de timp în care un pensionar cumulează pensia cu retribuţia în condiţiile admise de actele normative sînt luate în calcul ca **v. în m.** la recalcularea pensiei. **V. în m.** conferă persoanei respective unele drepturi, şi anume: durata concediului anual de odihnă; îndeplinirea condiţiilor de vechime pentru încadrarea sau promovarea într-un post; stabilirea retribuţiei tarifare; stabilirea şi acordarea drepturilor de asigurări sociale de stat. Dovada **v. în m.** se face cu carnetul de muncă, carnetul de zbor şi cu alte acte sau mijloace de dovadă, în condiţiile legii. Pentru membrii C.A.P., **v. în m.** cuprinde numărul total de ani în care ei au lucrat cel puţin 200 zile calendaristice pe an în unitatea cooperatistă agricolă. Anii în care cooperatorul a lucrat mai puţin de 200 zile calendaristice anual se iau în calculul vechimii în muncă cu condiţia îndeplinirii obligaţiilor stabilite şi efectuării sarcinilor din planul de

producție și bugetul de venituri și cheltuieli al anului respectiv. De asemenea, se consideră **v. în m.** și perioadele de timp în care membrii cooperatori își îndeplinesc obligațiile militare, urmează cursuri de pregătire, specializare sau perfecționare la care au fost trimiși de C.A.P. sau membrele cooperatoare se află în concediu de maternitate, cu condiția ca în restul anului să fi lucrat un număr de zile calendaristice proporțional cu aceste perioade sau să fi îndeplinit obligațiile prevăzute prin planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli. → și *carnet de muncă; carnet de pensii și asigurări sociale; vechime neîntreruptă în aceeași unitate; vechime neîntreruptă în muncă.*

VECHIME NEÎNTRERUPTĂ ÎN ACEEAȘI UNITATE, timpul cît o persoană încadrată în muncă lucrează în aceeași unitate, pe baza aceluiași contract de muncă încheiat pe o durată nedeterminată. Vechimea în muncă în aceeași unitate se consideră neîntreruptă și în diferite situații, stabilite în mod expres prin actele normative: persoana în cauză să fie transferată în interesul serviciului la o altă unitate la care contractul se menține pe o perioadă nedeterminată sau în urma încetării contractului de muncă din anumite cauze; persoana încadrată în muncă pe o durată de timp determinată, dacă în fiecare an, avînd în vedere necesitățile serviciului, a lucrat minimum 6 luni în aceeași sau în alte unități, la care a fost trecută în mod organizat la indicația organului superior competent; persoana care s-a reîncadrat în termen de cel mult 90 zile de la încetarea motivului pentru care nu a mai lucrat, ca de exemplu: a urmat o școală sau un curs de calificare, de perfecționare ori de specializare; a îndeplinit sarcini cu caracter permanent în cadrul organizațiilor obștești; a îndeplinit o funcție electivă cu caracter de continuitate pentru care a primit retribuție; a fost trimisă să lucreze într-o organizație internațională; a îndeplinit obligații militare; i s-a desfăcut contractul de muncă de către unitate ca urmare a faptului că a lipsit mai mult de 3 luni de la locul de muncă, aflîndu-se în incapacitate temporară de muncă dovedită prin certificatul medical; a fost eliberată dintr-o funcție pe care a ocupat-o ca urmare a numirii sale de către organul superior competent; i s-a desfăcut contractul de muncă, dar ulterior s-a stabilit de către organele competente că motivele care au stat la baza acestei măsuri au fost neîntemeiate; a încetat activitatea din cauza stării sănătății, dovedită prin certificat medical, care a făcut necesară schimbarea locului de muncă și unitatea nu i-a putut oferi un alt loc corespunzător de muncă; a fost pensionată pentru invaliditate de gradul III; își urmează soțul (soția) care a fost transferat în interesul serviciului sau mutat cu unitatea în altă localitate etc. **V.n.** în **a.u.** conferă dreptul la sporul de vechime prevăzut de legea retribuirii după cantitatea, calitatea și importanța socială a muncii. → și *vechime în muncă; vechime neîntreruptă în muncă.*

VECHIME NEÎNTRERUPTĂ ÎN MUNCĂ, timpul cît o persoană a lucrat fără întreruperi în una sau mai multe unități economice sau instituții. Pentru lucrătorii sezonieri, **v.n.** în **m.** se calculează prin însumarea perioadelor lucrate înainte de acordarea concediului medical. Există anumite cazuri cînd, deși au avut loc întreruperi în muncă, vechimea se consideră totuși neîntreruptă, cum sînt următoarele situații: s-a transferat la cererea sa; și-a încetat activitatea și s-a reîncadrat în termen de 90 zile în altă localitate pentru a-și urma soțul (soția) care are locul de muncă în acea localitate; s-a încadrat într-o unitate de stat în termen de 90 zile de la plecarea dintr-o cooperativă meșteșugărească de construcție, în care a lucrat ca membru cooperator, cu acordul conducerii cooperativei; s-a încadrat într-o unitate de stat în termen de 90 zile de la data încetării contractului ei de muncă cu o persoană fizică sau juridică nesocialistă. De asemenea, se consideră **v.n.** în **m.** toate situațiile prevăzute la vechimea neîntreruptă la aceeași unitate. **V.n.** în **m.** se înregistrează în carnetul de muncă și are o importanță esențială în determinarea cuantumului indemnizațiilor bănești cuvenite personalului muncitor în caz de incapacitate tem-

porară de muncă, în caz de maternitate, la determinarea alocației de stat pentru copii, la programarea primului concediu de odihnă, la acordarea treptelor sau gradațiilor de retribuții etc. → și *vechime în muncă; vechime neîntreruptă în aceeași unitate.*

VENIT BRUT, totalitatea sumelor bănești rezultate din încasarea contravalorii produselor, semifabricatelor, mărfurilor, lucrărilor și serviciilor valorificate la preț de vînzare, respectiv a sumelor cu care acestea au fost facturate și încasate de la clienți.

VENIT BUGETAR, resurse bănești ce se cuvin bugetului de stat (bugetului republican și bugetelor locale). **V.b.** exprimă relațiile economice (de repartiție), care stau la baza constituirii fondurilor bănești la dispoziția statului. Veniturile ce se încasează în bugetul republican alimentează fondul central de dezvoltare economico-socială, iar cele încasate în bugetele consiliilor populare alimentează fondurile locale de dezvoltare economico-socială. **V.b.** sînt astfel reglementate, așezate și încasate încît contribuie la întărirea autogestiunii economico-financiare, la creșterea productivității muncii, la reducerea costurilor de producție și sporirea venitului net, la îndeplinirea cantitativă și calitativă a planului național unic, la realizarea reproducției socialiste lărgite, la dezvoltarea echilibrată și armonioasă a ramurilor economiei naționale și a teritoriului etc. **V.b.** sînt pîrghii importante ale distribuirii și redistribuirii juste a venitului național, asigurînd stabilitatea bugetului și controlul economico-financiar. → și *sistemul veniturilor bugetare.*

VENIT BUGETAR CU DESTINAȚIE SPECIALĂ, încasare prin bugetele locale a unor sume care nu se pot utiliza decît pentru destinații precise, dinainte stabilite. În această grupă de venituri intră, de exemplu, impozitul pe clădirile din mediul rural, destinat finanțării investițiilor edilitare, la nivel comunal, altele formate din participări ale unităților republicane la finanțarea unor acțiuni locale (cota din beneficiul ADAS reprezentînd 15% din primele încasate de la asigurările prin efectul legii a bunurilor unităților agricole cooperatiste și ale persoanelor fizice prelevate la bugetele județelor și al municipiului București se folosește pentru prevenirea și combaterea mortalității animalelor și pentru finanțarea cheltuielilor de prevenire și combatere a incendiilor).

VENIT DE BAZĂ, v. rezultat din procesul distribuirii primare a produsului nou creat. → și *venit derivat.*

VENIT DERIVAT, formă a valorii nou create, rezultată din procesul redistribuirii unei părți a venitului național, ce revine diferitelor persoane juridice și fizice. Deoarece provine din utilizarea *veniturilor primare* (→), **v.d.** nu mărește și nici nu micșorează volumul venitului național. În *capitalism* majoritatea considerabilă a veniturilor bugetului statului sînt **v.d.,** deoarece acestea sînt formate din *impozite asupra veniturilor* (→) și *impozite indirecte* (→), încasate în cea mai mare măsură de la oamenii muncii și folosite prin buget în interesul claselor exploatatoare. În *socialism,* în **v.d.** sînt cuprinse: **v.d.** ale statului (impozitul pe veniturile cooperativelor meșteșugărești, impozitul pe terenurile cooperativelor agricole de producție, impozitul pe fondul de retribuire de la cooperative, impozitul pe veniturile populației, diferite taxe încasate de la unitățile cooperatiste și populație etc.); **v.d.** ale unităților de stat (diferite taxe și tarife pentru servicii, prețurile mărfurilor, în măsura în care sînt superioare valorii lor etc.); **v.d.** ale unităților cooperatiste (despăgubirile primite de la ADAS pentru asigurările prin efectul legii și de la cele facultative, taxele de înscriere în cooperativă, creditele bancare acordate cooperativelor, anulate înainte de a fi fost rambursate etc.); **v.d.** ale populației (retribuțiile personalului

muncitor care lucrează în sfera neproductivă, bursele elevilor și studenților, pensiile, alocațiile de stat pentru copii, ajutoarele pentru mamele cu mai mulți copii, prețurile mărfurilor în măsura în care sînt inferioare valorii etc.). → și *redistribuirea venitului național.*

VENIT GARANTAT, formă de cointeresare materială și de retribuire lunară, după muncă, în C.A.P. și în asociațiile economice intercooperatiste agrozootehnice, prin care se asigură cooperatorilor un venit lunar minim, al cărui cuantum este diferențiat pe domenii de activitate (de exemplu: 1 200 lei lunar în legumicultură, viticultură, pomicultură; 1 500 lei lunar în zootehnie etc.). Nivelul **v.g.** este stabilit în funcție de realizarea integrală a sarcinilor de producție din perioada respectivă și de importanța sectorului de activitate. **V.g.** lunar, introdus în anul 1971, corespunde retribuirii pentru 25 de zile lucrate; el se determină proporțional cu numărul de zile efectiv lucrate în cursul unei luni, ținîndu-se seama și de realizarea volumului de muncă și a producției stabilite în angajament. El asigură venituri permanente membrilor C.A.P. și stimulează participarea continuă a acestora la muncă, fiind corelat cu sporirea retribuției minime în diferite domenii de activitate (cultura plantelor, creșterea animalelor pe categorii și specii etc.). În vederea asigurării resurselor necesare acordării **v.g.,** C.A.P. și asociațiile economice intercooperatiste sînt obligate să-și planifice și să-și desfășoare activitatea în așa fel încît să se înregistreze o creștere a producției și a veniturilor, să reducă sistematic cheltuielile de producție și să folosească integral și eficient baza tehnico-materială și forța de muncă de care dispun. De asemenea, la elaborarea planului de producție și a bugetului de venituri și cheltuieli sînt obligate să asigure echilibrul între venituri și cheltuieli, precum și o rezervă de venituri de 10—15%. **V.g.** a înregistrat permanent creșteri și se majorează pe măsura dezvoltării economice și organizatorice a C.A.P.

VENIT GLOBAL, produs nou creat la nivelul întreprinderilor, centralelor economice și al ramurilor economiei naționale.

VENIT ILICIT, v. dobîndit pe căi și mijloace, altele decît cele legale. Legea nr. 18/1968 privind proveniența unor bunuri ale persoanelor fizice, menționează: „... dobîndirea de bunuri prin alte mijloace decît cele cu caracter licit constituie o încălcare a principiilor eticii și echității socialiste și este interzisă". Bunurile dobîndite pe căi ilicite sau, dacă au fost înstrăinate, echivalentul lor valoric, se trec în proprietatea statului. Sînt supuse controlului toate veniturile și bunurile dobîndite în mod ilicit, după 1 ian. 1962.

VENIT MONETAR, venitul statului provenit din baterea monedei. Sursa acestui venit este diferența dintre valoarea nominală a monedei și prețul de piață al metalului pe care îl conține, minus cheltuielile de batere a monedei. **V.m.** constituia o formă principală de venit al statelor sclavagiste, precum și pentru seniorii feudali din evul mediu care practicau pe scară largă deprecierea monedei. În *capitalism,* în condițiile monometalismului aur, **v.m.** se obținea numai din baterea monedelor din argint, aramă, nichel etc., întrucît costul acestor metale cuprins în monede era inferior valorii nominale a monedei. Din baterea monedelor forte de aur nu se obținea **v.m.,** deoarece valoarea monedelor și costul aurului cuprins în ele coincideau.

VENIT NAȚIONAL 1. Indicator sintetic care evidențiază dezvoltarea economiei naționale. Partea din produsul social rămasă după deducerea valorii mijloacelor de producție consumate în procesul de producție, în decurs de un an. Partea din produsul social destinată compensării mijloacelor de producție consumate în procesul de producție în perioada de timp dată formează fondul de înlocuire, care este utilizat pentru înlocuirea materială și valorică a mijloacelor de producție consumate

în procesul de producție, asigurînd astfel continuitatea acestui proces. Cu cît este mai mare ponderea **v.n.** în produsul social, cu atît se demonstrează creșterea mai rapidă a efectului creator și al eficienței sociale a muncii, al creșterii eficienței întregii activități economice. De exemplu, ponderea cheltuielilor materiale de producție în produsul social a scăzut în țara noastră de la 59,2% în anul 1970, la 57,7% în 1980, urmînd să reprezinte 55,5% în 1985, iar în 1990 să fie sensibil sub 50%. **V.n.** nu apare izolat ca bunuri distincte, separate, de-sine-stătătoare, ci el este încorporat în fiecare produs creat în timpul anului, acestea avînd încorporată în ele atît valoarea *mijloacelor de muncă* și *a obiectelor muncii consumate*, cît și valoarea nou creată de munca omenească. Fiind rezultatul muncii omenești, creat în sfera producției materiale, **v.n.** se poate exprima atît în formă natural-materială, cît și în formă valorică. Din punct de vedere *natural-material*, **v.n.** cuprinde totalitatea obiectelor de consum și partea de mijloace de producție create peste cantitatea destinată înlocuirii mijloacelor de producție consumate în procesul de producție în anul de plan. Din punct de vedere *valoric* **v.n.** reprezintă valoarea nou creată de munca pentru societate și de munca pentru sine, respectiv valoarea produsului pentru societate și valoarea produsului pentru sine. În socialism, **v.n.**, exprimă relațiile noi de producție, socialiste, oglindind în forma cea mai sintetică rezultatele muncii prestate în sfera producției materiale, care aparțin, în întregime, sub o formă sau alta, întregii națiuni. Ca indicator sintetic, reprezentativ, **v.n.** caracterizează dezvoltarea economiei naționale și eficiența activității economice. El constituie *baza certă pentru dezvoltarea rapidă și multilaterală economico-socială a țării*, izvorul principal al satisfacerii tuturor cerințelor statului, ale unităților economice, instituțiilor, sursa ridicării sistematice a nivelului de viață și civilizație a poporului român. Cu cît **v.n.** este mai mare, cu atît cerințele economice, sociale, culturale, de apărare națională etc., precum și nevoile personale ale fiecărui om al muncii pot fi satisfăcute într-o măsură tot mai mare. La creșterea sistematică și continuă a **v.n.** contribuie următorii factori: *a)* creșterea productivității muncii sociale (factor hotărîtor), *b)* sporirea cantității de muncă socială prestată în sfera producției materiale, *c)* reducerea ponderii cheltuielilor materiale de producție în produsul social. Creșterea **v.n.** pe baza sporirii necontenite a productivității muncii sociale determină obținerea unei cantități mai mari de bunuri materiale în același timp de muncă sau a aceleiași cantități de bunuri dar cu un consum de muncă redus. Partidul și statul nostru a acordat și acordă o deosebită atenție creșterii productivității muncii. *În acest scop au fost luate și se iau permanent măsuri pentru ridicarea nivelului tehnic și calitativ al producției, transformarea cantității într-o nouă calitate, dezvoltarea bazei interne de materii prime, gospodărirea rațională a combustibililor și energiei, realizarea unor produse de mare tehnicitate și de calitate superioară, reducerea accentuată a cheltuielilor de producție* și cu deosebire a cheltuielilor materiale, diminuarea substanțială a consumurilor specifice de materii prime, materiale, combustibil și energie. Concomitent se acordă o atenție deosebită utilizării complete, intensive și cu eficiență maximă a mijloacelor fixe, ieftinirii lucrărilor de investiții, introducerii unui regim sever de economii în toate domeniile de activitate, creșterii ritmului de înnoire și modernizare a produselor etc. „Creșterea productivității muncii — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1977 — constituie, de asemenea, o cerință primordială a dezvoltării noastre economice în următorii ani". În Raportul prezentat la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat că: „O orientare principală a viitorului cincinal este creșterea mai rapidă a productivității sociale, prin organizarea științifică a producției și muncii în toate ramurile economiei. Productivitatea în industrie va trebui să crească *în cincinalul actual într-un ritm mediu anual de 7—7,5%, contribuind cu circa* 80% la realizarea sporului de producție". Sporirea cantității de muncă socială prestată în sfera producției materiale acționează, în economia noastră, concomitent

cu primul factor și influențează direct proporțional creșterea **v.n.** atît sub aspectul material, cît și sub aspectul valoric. Sporirea volumului muncii sociale productive, cu respectarea timpului de muncă socialmente necesar, se înfăptuiește fără prelungirea duratei zilei de muncă, fără a se intensifica munca peste media socială care există la o anumită dată în societate. Sporirea volumului de muncă socială depusă în sfera productivă poate avea loc fără creșterea numărului personalului muncitor, prin creșterea numărului persoanelor ocupate în sfera producției materiale, prin utilizarea integrală și eficientă a timpului de muncă, prin micșorarea permanentă a caracterului sezonier al producției, prin trecerea forței de muncă din sfera neproductivă în sfera productivă. Creșterea **v.n.** este determinată nu numai de sporirea numărului de lucrători ocupați în sfera producției materiale, ci și prin ridicarea continuă a nivelului calificării lor, prin întărirea ordinii și disciplinei ferme la fiecare loc de muncă. Cei trei factori de creștere a **v.n.** se îmbină în mod armonios. Ca urmare a modernizării tuturor ramurilor industriale, a construcțiilor, transporturilor, agriculturii și a celorlalte ramuri ale economiei naționale, **v.n.** al țării noastre a crescut continuu și într-un ritm înalt.

Creșterea venitului național pe perioada 1950—1980 (1950 = 100)

Explicații	1 955	1 955	1 960	1 965	1 970	1 975	1 980
Venitul național	100	192	268	413	599	1 000	1 509

Se constată că, în anul 1980, **v.n.** a fost de 15 ori mai mare față de anul 1950, ceea ce confirmă ritmul rapid de dezvoltare a economiei naționale. În cincinalul 1976—1980 **v.n.** a crescut într-un ritm mediu anual de 7,2%, depășind ritmul de creștere a produsului social, peste 60% din **v.n.** a fost creat în industrie. În cincinalul 1981—1985, **v.n.** va crește într-un ritm mediu anual de 6,7—7,4%, depășind ritmul produsului social care va fi de 6,0—6,6%. În anul 1990 venitul național va fi de două ori mai mare comparativ cu anul 1980, de peste 4 ori mai mare față de 1975 și de peste 40 de ori mai mare comparativ cu anul 1950, asigurîndu-se, în medie, un nivel de 47—50 mii lei anual pe locuitor. Creșterea continuă a **v.n.** — sursa trainică a progresului și dinamismului economic și social al patriei —, demonstrează că economia națională se dezvoltă viguros, asigură creșterea veniturilor în bani și în natură a celor ce muncesc și ridicarea bunăstării generale a poporului, creează o bază sigură de venituri pentru autogestiunea economico-financiară a întreprinderilor și pentru bugetul statului.→ și *distribuirea venitului național; produs social; redistribuirea venitului național; repartizarea venitului național.*

VENIT NAȚIONAL CREAT PRIMAR, produsul nou creat în timpul unui an, de către munca vie națională, socialmente necesară; este constituit din produsul nou creat care se consumă în țară (productiv și individual) și din produsul nou creat destinat exportului. **V.n.c.p.** este expresia sintetică a puterii creatoare de noi valori a forței de muncă națională repartizată judicios pe ramurile economiei naționale.

VENIT NAȚIONAL CREAT SECUNDAR, produsul nou obținut, în timpul unui an, după participarea țării la schimburile comerciale externe. El relevă și gradul de participare a economiei naționale la diviziunea internațională a muncii. **V.n.c.s.** rezultă din acțiunea diferită a legii valorii în economia națională și pe plan internațional, asupra acelor valori de întrebuințare care constituie obiectul circulației externe de mărfuri.

VENIT NAȚIONAL PE LOCUITOR, parte a venitului național ce revine, în medie, pe un locuitor. El se determină raportînd venitul național al perioadei date la numărul locuitorilor țării respective. Mărimea lui constituie chintesența nivelului de dezvoltare economică a țării respective.

Creșterea venitului național pe locuitor pe perioada 1950—1980 (1950 = 100)

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980
Venit național pe locuitor	100	181	236	354	482	764	1060

— și *venit național.*

VENIT NET 1. Indicator sintetic final al activității economico-financiare a unității economice socialiste ce caracterizează în cel mai înalt grad eficiența economică a folosirii mijloacelor de producție și a forței de muncă. **2.** Expresie valorică a produsului pentru societate creat de către o unitate economică. **V.n.** este creat de munca productivă depusă în unitățile economice de stat și cooperatiste și este izvorul principal al dezvoltării economice și sociale și al satisfacerii celorlalte cerințe generale, ale societății; se determină ca diferență între veniturile realizate și cheltuielile efectuate, exprimînd rezultatele financiare ale activității unităților economice socialiste. **V.n.** se determină scăzînd din producția netă a produsului pentru sine, a tuturor fondurilor destinate consumului individual. Creșterea **v.n.** presupune creșterea productivității muncii sociale, a producției globale și nete, reducerea cheltuielilor materiale și de forță de muncă pe unitatea de produs etc. Formele **v.n.** s-au perfecționat în anii construcției socialiste, în prezent acestea, la unitățile economice de stat, fiind: beneficiul, prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete; impozitul pe circulația mărfurilor, dobînda, adaosul comercial, contribuția pentru asigurările sociale, impozitul pe fondul total de retribuire, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat, prime de asigurare, cheltuieli de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic etc. **V.n.** al cooperativelor se prezintă sub următoarele forme: beneficiul, impozitul pe terenurile agricole, impozitul pe venit, contribuția la fondul de pensii și asigurări sociale, prime de asigurare, renta diferențială. Prin intermediul prețurilor, impozitelor, taxelor, primelor de asigurare, a dobînzilor plătite etc. cooperativele contribuie la constituirea adaosului comercial, a **v.n.** centralizat al statului. Creșterea **v.n.** presupune sporirea productivității muncii sociale, a producției globale și nete, reducerea cheltuielilor materiale și de forță de muncă pe unitatea de produs etc. **V.n.** îndeplinește un rol important în aplicarea mecanismului economico-financiar perfecționat, a principiului autoconducerii muncitorești, autogestiunii economico-financiare, a autofinanțării unităților economice. — și *masa venitului net; rata venitului net; venit net suplimentar.*

VENIT NET AL ÎNTREPRINDERII DE STAT, parte din valoarea plusprodusului (venitul net al societății) creat în societatea socialistă de o întreprindere de stat și care rămîne la dispoziția acesteia. Practic, **v.n.** al **î.** de **s.** este constituit din partea de beneficiu care rămîne la întreprindere pentru finanțarea reproducției lărgite (finanțarea creșterii de mijloace circulante, a investițiilor, a unor acțiuni social-culturale etc.) și pentru formarea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii.

VENIT NET AL SOCIETĂȚII SOCIALISTE, categorie economică a socialismului. Rezultat al procesului de constituire a valorii, el este acea parte din venitul național

ce reprezintă expresia bănească a *plusprodusului* (→), determinată ca diferență între valoarea produsului și costul acestuia. În orînduirea socialistă, **v.n.** aparține tuturor membrilor societății și este folosit pentru dezvoltarea economico-socială a țării și pentru ridicarea nivelului de viață al poporului. Mărimea venitului net este determinată de volumul producției, productivitatea muncii, nivelul consumurilor specifice de materiale, nivelul costurilor de producție, calitatea producției etc. El se divide în două: o parte rămîne la dispoziția unităților economice pentru satisfacerea anumitor cerințe ale dezvoltării lor (reproducția lărgită, stimularea personalului muncitor etc.), iar o altă parte se prelevă la bugetul statului, de unde se folosește pentru dezvoltarea economico-socială a țării și pentru finanțarea acțiunilor de ridicare a nivelului de trai al poporului. Împărțirea **v.n.** al **s.s.** pe aceste două mari destinații este determinată, pe de o parte, de cerințele autogestiunii economico-financiare a întreprinderilor, de stimularea lor și a personalului muncitor în obținerea unor rezultate economice și financiare cît mai bune, iar pe de altă parte, de calitatea statului socialist de proprietar al mijloacelor de producție, de necesitatea alimentării bugetului de stat din care se finanțează dezvoltarea economico-socială generală a țării și de controlul financiar-bancar efectuat în economia națională. → și *venit net al întreprinderii de stat; venit net centralizat al statului.*

VENIT NET CENTRALIZAT AL STATULUI, parte din valoarea plusprodusului (din venitul net al societății) care se constituie în procesul distribuirii și cel al redistribuirii venitului național și care se mobilizează la dispoziția statului. Întrucît statul este proprietar al principalelor mijloace de producție, principala parte a **v.n.c.** al **s.** se constituie în procesul distribuirii venitului național pe seama venitului net creat în unitățile economice de stat, de la care încasează, prin prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsăminte din beneficii, impozitul pe circulația mărfurilor, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, taxa asupra terenurilor proprietate de stat etc. **V.n.c.** al **s.** se alimentează, într-o anumită măsură, și în procesul redistribuirii venitului național, cînd statul încasează unele impozite și taxe, prime de asigurare de la cooperativele agricole de producție, meșteșugărești, de consum și de la populație. **V.n.c.** al **s.** se folosește pentru finanțarea dezvoltării economiei naționale, a acțiunilor social-culturale, întreținerea și funcționarea organelor statului, apărarea națională etc. → și *distribuirea venitului național; redistribuirea venitului național.*

VENIT NET SUPLIMENTAR, v.n. obținut ca diferență între valoarea individuală care este mai redusă și cea socială care este mai mare. **V.n. s.** se poate crea în mai mare măsură în ramurile economice primare (agricultură, silvicultură, ramurile industriei extractive etc.) care au condiții prielnice de reducere a costurilor de producție. → și *venit net.*

VENIT NET TOTAL ACTUALIZAT, indicator al eficienței economice a investițiilor determinat ca diferență între totalul veniturilor obținute dintr-o anumită investiție pe toată durata ei de serviciu și totalul cheltuielilor aferente investiției respective pe aceeași perioadă de timp, supuse atît veniturile cît și cheltuielile, așa-numitului proces de „actualizare". **V.n.t.a.** se poate determina cu ajutorul formulei:

$$V = \frac{Vt}{(1+i)^t} - \Sigma \frac{Ct}{(1+i)^t} - \Sigma \frac{It}{(1+i)^t},$$

de unde rezultă:

$$V = \sum_{t=1}^{n} \frac{Vt - Ct - It}{(1 + i)^t},$$

în care:

n = durata de funcționare a obiectului investiției;

t = timpul;

Vt = venituri brute ale anului t;

Ct = cheltuieli de exploatare ale anului, minus amortizările;

It = cheltuieli de investiții ale anului.

Acest indicator se poate folosi în cazurile în care se compară investiții de aceeași valoare. → și *coeficient de eficiență medie anuală a investițiilor; durata de recuperare a investiției.*

VENIT PRIMAR (DE BAZĂ), formă a valorii nou create, rezultată din procesul distribuirii primare a venitului național, care revine participanților nemijlociți la producerea lui. Constituirea **v.p.** are conținutul determinat de relațiile de producție. În *capitalism*, ca urmare a naturii relațiilor de producție, există două categorii de **v.p.**: salariile muncitorilor din sfera producției materiale și veniturile claselor exploatatoare — profitul, renta, dobînda etc. —, care provin din exploatarea celor ce muncesc. În *orînduirea socialistă* **v.p.** exprimă relații de producție noi, de colaborare și întrajutorare reciprocă între membrii societății și se constituie pe baza legilor economice ale socialismului, cu deosebire pe baza legii reproducției socialiste lărgite și a legii repartiției după muncă, prezentîndu-se sub următoarele forme principale: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsăminte din beneficiile unităților de stat, impozitul pe circulația mărfurilor etc., plătite bugetului statului; venitul net al unităților socialiste de stat; venitul net al cooperativelor meșteșugărești, agricole de producție și — într-o anumită măsură — a celor de consum; retribuțiile personalului muncitor din sfera productivă; veniturile meșteșugarilor cooperativizați; veniturile în bani și în natură ale membrilor C.A.P.; veniturile producătorilor agricoli individuali; veniturile meșteșugarilor necooperativizați etc. → și *distribuirea venitului național.*

VENIT PROFESIONAL ANUAL IMPOZABIL, v. stabilit anual și consemnat în procesul-verbal de impunere definitivă a meșteșugarilor cu ateliere proprii, încheiat de către circumscripțiile și administrațiile financiare. În funcție de mărimea acestui venit se stabilește clasa de cotizare la asigurările sociale ale cooperației meșteșugărești prin care sînt ocrotiți și meșteșugarii necooperativizați. → și *cotizații ale meșteșugarilor necooperativizați pentru asigurările sociale.*

VENITURI BUGETARE CU DEBIT, impozite și taxe anuale ce se încasează de la populație care se individualizează pe contribuabili și se stabilesc ca debite fiscale în registrele conduse de organele financiare locale, pe baza cărora se ține evidența acestor venituri bugetare locale și se urmărește încasarea lor. În categoria **v.b. cu d.** se cuprind: impozitul pe terenurile deținute de gospodăriile agricole ale populației, impozitul pe veniturile meseriașilor necooperativizați, impozitul pe clădiri, impozitul pe terenurile clădite și neclădite de la orașe, taxa asupra mijloacelor de transport cu tracțiune mecanică etc. Debitele fiscale ale contribuabililor se stabilesc eșalonat, de regulă, în cursul trimestrului I. Pentru impozitele de natură agricolă debitele fiscale se pot stabili și în trimestrul II, cînd, de regulă, se cunoaște mai bine materia impozabilă. Stabilirea obligației fiscale a fiecărui contribuabil se face de către organele financiare locale prin constatarea și evaluarea anuală a veniturilor impozabile

și consemnarea lor în procesele verbale de impunere în temeiul cărora se înregistrează debitele (sumele obligațiilor de plată) în registrele fiscale. Pentru impozitul pe terenurile agricole, impozitul pe clădiri etc. a căror materie și bază impozabilă nu se modifică sensibil de la an la an, stabilirea debitului fiscal se face la intervale de mai mulți ani (3—5 ani) reportîndu-se debitul din anul precedent, simplificîndu-se astfel munca organelor financiare. În cazul în care au loc modificări importante în materia și baza impozabilă a acestor venituri bugetare se fac modificările cuvenite de la un an la altul.

VENITURI BUGETARE DIN VÎNZAREA BUNURILOR STATULUI, resurse bănești încasate la bugetul statului din vînzarea bunurilor confiscate, fără stăpîn, din valorificarea succesiunilor vacante etc. De evidența și valorificarea acestor bunuri se ocupă organele financiare.

VENITURI BUGETARE FĂRĂ DEBIT, impozite și taxe ce se încasează lunar sau cu prilejul realizării unor venituri de către personalul muncitor, oamenii de litere, artă, știință ș.a. În aceste cazuri, drepturile bănești și, pe baza lor, impozitul sau taxa, se determină și reține de către compartimentele financiar-contabile din unitățile și organizațiile socialiste, direct prin statele de plată a retribuțiilor, drepturilor de autor etc., fără să se mai calculeze un debit anual și deci fără să se evidențieze în registrele fiscale. În categoria **v.b. fără d.** se cuprind impozitul pe fondul total de retribuții, contribuția persoanelor fără copii, impozitul pe drepturile de autor, colaborări la ziare, reviste, colaborări externe, impozitul pe veniturile din expertize, taxe de afișaj etc.

VENITURI DE ECHILIBRARE, sume ce se încasează în diferite trepte de bugete locale ale căror venituri proprii sînt insuficiente, de la alte bugete locale sau de la bugetul republican, în vederea echilibrării fiecărui buget local. În R.S. România, la nivelul bugetelor județelor și al municipiului București se constituie *fonduri de echilibrare* (→) din care se acordă bugetelor din subordinea lor anumite cote (sume) defalcate din unele venituri republicane încasate pe teritoriul județelor și lăsate bugetelor locale în vederea echilibrării lor și subvențiile de echilibrare primite de bugetele locale de la bugetul republican.

VENITURI DE REALIZAT, sume de bani ce se cuvin perioadei curente de gestiune, dar care urmează a se încasa în perioadele viitoare de gestiune. În această categorie de venituri se cuprind sumele de încasat din imputații privind cheltuielile neeconomicoase și pagubele aduse întreprinderii în anii precedenți dar statuate în anul curent și care, după recuperare, rămîn ca venituri ale întreprinderii; diferența dintre prețul de vînzare cu amănuntul și prețul de livrare aferent mărfurilor constatate lipsă sau degradate din vina unei persoane etc.

VENITURI DE REGULARIZARE, venituri ale bugetului de stat cu ajutorul cărora se regularizează (echilibrează) bugetele locale. → și *venituri de echilibrare.*

VENITURI DIN ACTIVITATEA DE BAZĂ, v. încasate de întreprindere din vînzarea produselor finite, semifabricatelor din producție proprie, lucrărilor executate și serviciilor prestate de către activitatea de bază.

VENITURI DIN ALTE ACTIVITĂȚI, v. încasate din vînzarea mărfurilor prin magazinele proprii de prezentare și desfacere cu amănuntul ale întreprinderii, a materialelor de prisos și supranormative, a ambalajelor, a lucrărilor și serviciilor prestate de activitățile neindustriale, a chiriilor încasate pentru mijloacele fixe date cu chirie etc.

VENITURI DIN OPERAȚIUNILE CU STRĂINĂTATEA, v. realizate din importul și exportul de mărfuri. Bugetul statului realizează venituri în cazul în care prețul de pe piața internațională, exprimat în valută, este superior prețului de pe piața internă la aceleași produse. Venituri bugetare importante se realizează și din comerțul invizibil din diverse servicii între state (transporturi, turism, asigurări, servicii bancare, telegraf, telefon, radio, televiziune, salarii, burse, pensii etc.).

VENITURI FINANCIARE, v. care au natură financiară și se realizează de către unitățile economice. În această grupă sînt cuprinse prisosurile și excedentele de mijloace circulante, resursele interne mobilizate pentru finanțarea investițiilor, sumele nete rezultate din lichidarea mijloacelor fixe, alocațiile primite de la organele ierarhic superioare, mijloacele bănești puse la dispoziția unităților economice de la bugetul statului, creditele acordate unităților economice de către bănci ș.a.

VENITURI FISCALE (în *capitalism*), toate **v.** realizate de vistieria statului și provenite din monopolurile fiscale de stat (tutun, alcool, chibrituri etc.) și de la întreprinderile statului capitalist. În *socialism*, sînt cuprinse veniturile bugetare încasate de la unitățile și organizațiile cooperatiste, impozitele și taxele de la populație, care dețin un loc neînsemnat în buget și au caracter reversibil.

VENITURI IMOBILIARE, v. provenite din bunuri imobile, din activități agricole sau forestiere ș.a.

VENITURI IMPOZABILE, v. realizate de persoanele juridice și fizice pe baza cărora se calculează și din care se plătește impozitul. **V.i.** se determină pe anumite perioade de timp (lună, an sau pe perioade mai mari), pe baza anumitor procedee. → și *metodă normativă de impunere; metoda reală de impunere.*

VENITURI NEFISCALE, v. încasate de la unitățile socialiste de stat în procesul repartiției venitului național, care duc la schimbarea formei de proprietate asupra sumelor încasate. Majoritatea veniturilor bugetului statului socialist nu au caracter fiscal, ele provenind din economia socialistă de stat. Din această categorie fac parte: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, vărsămintele din beneficiile unităților economice de stat, diferențele bugetare, așa-numitul impozit pe circulația mărfurilor, taxa asupra terenurilor proprietate de stat etc.

VENITURI PRIMARE, → **VENIT DE BAZĂ.**

VENITURI REALE ALE POPULAȚIEI, cantitatea de bunuri materiale și de servicii pe care populația le poate dobîndi într-o anumită perioadă de timp din veniturile proprii obținute ca retribuție după munca prestată, precum și ceea ce primește din fondurile societății în mod gratuit sau cu anumite înlesniri. Cuantumul **v.r.** ale p. depinde atît de mărimea retribuției reale, cît și de aceea a părții primite din partea societății prin serviciile social-culturale (învățămînt, ocrotirea sănătății, cultură fizică și sport, asigurări sociale, prevederi sociale) etc.

Dinamica veniturilor reale ale populației

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1979
Veniturile reale ale populației	100	146	182	249	326	477	618

În cincinalul 1981—1985, veniturile reale ale populației vor crește, diferențiat pe categorii de venituri cu de la 16 pînă la 23% față de anul 1980. → și *pensie ; retribuție.*

VENITURI REALIZATE, → **VENITURI DIN ACTIVITATEA DE BAZĂ ; VENITURI DIN ALTE ACTIVITĂȚI.**

VENITURI SECUNDARE, → **VENIT DERIVAT.**

VENITURI VAMALE, v. încasate la bugetul de stat din taxele vamale, din vînzarea de către organele vamale a mărfurilor confiscate, din încasarea diferitelor amenzi pentru nerespectarea normelor juridice vamale etc.

VENITURILE ADMINISTRAȚIEI ASIGURĂRILOR DE STAT, v. realizate din activitatea de bază și din alte activități. *Din activitatea de bază,* ADAS realizează următoarele venituri: primele de asigurare și majorările aferente provenite de la asigurările prin efectul legii a bunurilor, de răspundere civilă și a persoanelor; primele de asigurare și majorările corespunzătoare la asigurările facultative de bunuri, de răspundere civilă și a persoanelor; venituri provenite din operațiunile de asigurare și reasigurare în valută, (prime de la asigurările externe, prime de la reasigurările contractate de ADAS, despăgubiri în valută primite de la reasigurători, *refacții* (→) calculate asupra primelor de asigurare cedate în cadrul reasigurărilor, diferite recuperări și încasări din acțiuni de regres, din despăgubiri în valută etc. *Din alte activități,* ADAS obține următoarele venituri: dobînzi ce se încasează de la Banca Națională pentru disponibilitățile bănești ce se păstrează în cont; dobînzi ce se încasează de la Casa de Economii și Consemnațiuni pentru rezerva matematică referitoare la asigurările de viață ce se păstrează la această instituție; dobînzi ce se încasează de la asigurați pentru împrumuturile ce li se acordă în cadrul asigurărilor de viață; diferite sume ce se încasează din acțiunile de regres etc.

VENITURILE BUGETELOR LOCALE, v. ce se cuvin și se încasează la bugetele consiliilor populare, reprezentînd veniturile proprii și cele de echilibrare. Principalele venituri proprii sînt vărsămintele din beneficii prelevate de unitățile economice de importanță locală, excedentul și o parte din prisosul de mijloace circulante provenite de la aceste unități, v. din pășunatul pe islazurile comunale, v. din chirii, veniturile realizate de instituțiile locale, v. obținute în urma valorificării bunurilor statului de importanță locală, impozite și taxe locale. Consiliile populare și organele locale ale administrației de stat sînt chemate să se preocupe în permanență de dezvoltarea bazei lor proprii de venituri, asigurîndu-se echilibrarea pe această cale a bugetelor tuturor unităților administrativ-teritoriale din țară. De asemenea, în categoria veniturilor proprii se cuprind și unele v. care, de drept, aparțin bugetului republican, dar sînt puse la dispoziția bugetelor locale pentru un timp nedeterminat, cum sînt: impozitul pe spectacole, impozitul pe veniturile cooperativelor meșteșugărești și ale cooperativelor de consum, impozitul pe veniturile populației, impozitul din activități agricole și taxele de timbru. ◇**V. de echilibrare** provin din anumite cote (sume) defalcate din unele venituri republicane încasate pe teritoriul județului sau al orașului respectiv sau care provin din subvențiile de echilibrare primite de la bugetul republican.

VENITURILE BUGETULUI DE STAT AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, v. ce se cuvin statului socialist român, constituite din: venituri care provin de la unitățile socialiste de stat, venituri și alte încasări aferente bugetului asigurărilor sociale de stat, impozite și taxe plătite de organizațiile cooperatiste și unitățile economice și ale celorlalte organizații obștești, taxe vamale, impozite și taxe de la populație, alte venituri etc. Cuantumul v. prevăzute în buget este astfel evaluat încît reprezintă

sarcini minime de realizat de către organele financiare. Natura economică, mărimea și rolul veniturilor bugetare sînt determinate de esența orînduirii social-economice și de stat, de formele de proprietate asupra mijloacelor de producție, de nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, de acțiunea legilor economice, precum și de funcțiile și sarcinile statului. Fiind proprietar al principalelor mijloace de producție, statul socialist român își procură marea majoritate a veniturilor sale de la unitățile economice de stat în procesul distribuirii venitului național. Într-o măsură mai mică, bugetul statului se alimentează cu venituri și de la unitățile și organizațiile cooperatiste, însă în procesul redistribuirii venitului național. Din impozitele și taxele de la populație bugetul de stat este alimentat într-o proporție de 1%, încasate în procesul redistribuirii venitului național. Dezvoltarea rapidă, planificată, proporțională și echilibrată a economiei naționale și creșterea continuă a venitului național, au determinat realizarea unor venituri bugetare sporite de la an la an.

Dinamica veniturilor bugetului de stat

— în milioane lei —

Explicații	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980*
Total venituri ale bugetului de stat	19 965,3	44 486,7	58 170,9	96 953,7	133 341,5	238 553,3	315 911,4
% față de 1950	100	223	291	485	668	1 194,8	1 582,3

* Cifre de plan.

→ și *sistemul veniturilor bugetare; veniturile bugetelor locale; veniturile bugetului republican.*

VENITURILE BUGETULUI REPUBLICAN, v. cuvenite și încasate la bugetul republican, cum sînt: prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, impozitul pe circulația mărfurilor și vărsămintele din beneficii de la unitățile economice de importanță republicană, o parte din prisosul și excedentul de mijloace circulante provenite de la aceste unități economice, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, v. obținute din valorificarea bunurilor statului, v. din comerțul exterior și alte operațiuni cu străinătatea, v. instituțiilor bugetare republicane, impozite și taxe de la populație, planurile de venituri de la bugetele județelor și al municipiului București etc.

VENITURILE IMPOZABILE ALE COOPERATIVELOR AGRICOLE DE PRODUCȚIE, v. pentru realizarea cărora unitățile cooperatiste agricole plătesc impozit. În prezent veniturile impozabile ale C.A.P. sînt cele realizate din vînzarea produselor industriale, altele decît cele realizate din prelucrarea produselor agricole proprii, către unități comerciale de stat, cooperatiste sau către populație. → și *impozitul pe venit al cooperativei agricole de producție.*

VENITURILE PERIOADELOR VIITOARE (ANTICIPATE), v. obținute de către unități economice, instituții, în perioada curentă de gestiune, dar care se cuvin perioadei viitoare de gestiune. Din **v.p.v.** fac parte: abonamentele pentru telefoane, abonamentele de călătorie încasate în anul de plan în contul anului viitor, chiriile și arenzile încasate anticipat etc. Dacă aceste venituri ar fi înregistrate în contul perioadei curente s-ar denatura rezultatele financiare ale unităților economice în cauză. Pentru stabilirea cu exactitate a rezultatelor unei întreprinderi, acest venit

trebuie să fie separat de cel cuvenit perioadei curente de gestiune, aceasta realizîndu-se prin înregistrarea la un cont special intitulat „Venituri anticipate". Pentru repartizarea lunară a acestor venituri asupra fiecărei perioade de gestiune întreprinderile folosesc un registru scadenţar special.

VENITURILE POPULAŢIEI, ansamblul resurselor băneşti, materiale, a executărilor de lucrări şi a serviciilor efective obţinute de populaţie într-o anumită perioadă de timp în procesul repartiţiei (distribuirii şi redistribuirii) venitului naţional, destinate satisfacerii cerinţelor sale. **V.p.** se obţin atît din munca prestată (retribuţii, venituri realizate de la C.A.P., din gospodăria personală etc.), cît şi din fondurile sociale de consum (pensii, alocaţii de stat pentru copii, burse, indemnizaţii, ajutoare, învăţămînt, ocrotirea sănătăţii etc.). Ţinînd seama de cele două procese ale repartiţiei venitului naţional, populaţia realizează *venituri primare* (care se obţin în procesul distribuirii venitului naţional) cum sînt: retribuţiile personalului muncitor din sfera productivă, retribuirea membrilor cooperatori, veniturile producătorilor individuali — agricultori şi meşteşugari necooperativizaţi ş.a. şi *venituri secundare (derivate)* ce se dobîndesc în procesul redistribuirii venitului naţional ca de exemplu: retribuţiile personalului din sfera neproductivă, pensii, indemnizaţii, ajutoare, burse etc. Unele venituri ale populaţiei se realizează cu regularitate, la anumite intervale de timp (retribuţii, pensii, alocaţii pentru copii etc.), iar altele au caracter ocazional (premii, unele ajutoare, drepturi de autor şi colaborare etc.). **V.p.** pot fi *globale* şi cuprind totalitatea veniturilor în bani şi în natură obţinute în procesul distribuirii şi în cel al redistribuirii venitului naţional şi *finale* respectiv cele nete rămase după ce din veniturile globale populaţia plăteşte impozite, taxe, prime de asigurare, cotizaţii etc. → şi *pensie; retribuţie; venituri reale ale populaţiei.*

VENITURILE STATULUI, v. realizate de stat şi folosite pentru înfăptuirea funcţiilor sale. **V.s.** au apărut odată cu statul. Fiecare orînduire social-economică are un sistem propriu de venituri de stat, condiţionat de formele de proprietate şi de interesele claselor sociale aflate la putere. În orînduirile bazate pe proprietatea particulară, **v.s.** se compun din diferite impozite şi încasări de la populaţie, care constituie forme de exploatare suplimentară a maselor populare. În *sclavagism*, pentru satisfacerea nevoilor statului, se aplicau pe scară largă diferite prestaţii personale, cum erau: participarea la război cu armament propriu, construirea de corăbii, drumuri etc. Mai tîrziu se realizau venituri din exploatarea robilor în latifundii de stat, în instituţii, prăzile de război, jefuirea popoarelor ocupate sub forma de dări şi contribuţii, impozite în natură şi mai tîrziu în bani. Clasele dominante erau scutite de impozite. Perceptorii se îmbogăţeau din încasarea impozitelor. În *feudalism*, **v.s.** îmbogăţeau pe feudali care încasau dările. **V.s.** se compuneau din: venituri pe domeniile feudalilor, din diferite prestaţii în natură ale ţăranilor şi a vasalilor faţă de suzerani, din deprecierea monedei, impozite în bani etc. În *capitalism*, **v.s.** provin din: impozite pe veniturile oamenilor muncii, impozite indirecte pe bunurile de primă necesitate, taxe, venituri de la întreprinderile şi bunurile de stat (păduri, terenuri), venituri de la monopoluri, din inflaţie etc. În *socialism*, **v.s.** au un conţinut economic nou, ele exprimînd relaţii de producţie socialiste şi sînt planificate pe baza planului naţional unic de dezvoltare economico-socială a ţării. **V.s.** socialist provin din economia socialistă de stat (prelevarea pentru societate a unei părţi din valoarea producţiei nete, impozitul de circulaţia mărfurilor, impozitul pe spectacole, vărsăminte din beneficiile unităţilor economice de stat, diferenţe bugetare, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, contribuţii pentru asigurările sociale etc.), venituri din economia cooperatistă (impozitul pe veniturile cooperativelor meşteşugăreşti şi de consum, impozitul pe terenurile cooperativelor agricole de producţie) şi impozite şi taxe de la populaţie. Peste 99% din **v.s.** socialist român provin din economia de stat şi numai

circa 1% de la populație. Impozitele și taxele încasate de la populație au, în socialism, caracter reversibil.

VERIFICARE, practică folosită în activitatea financiar-contabilă pentru stabilirea exactității și realității datelor financiare și a celor contabile. În perioadele efectuării acestor operațiuni se **v.** înregistrările făcute în conturi cu datele din documente sau din inventarul care au servit ca bază acestor înregistrări sau se verifică datele din conturi cu acelea din balanțele de **v.,** precum și datele din bilanț cu acelea din contabilitate sau din inventar. **V.** poate fi aritmetică, de fond etc. → și *control; darea de seamă.*

VERIFICAREA GARANȚIEI CREDITULUI, operațiuni prin care, în unitățile economice beneficiare de credite bancare se **v.** existența concordanței dintre creditele acordate și valorile materiale creditabile aflate într-o formă sau alta și dacă valorile materiale procurate cu ajutorul creditului se află în gestiunea unităților economice respective și se constituie garanția acestuia; de asemenea, se controlează sistematic respectarea disciplinei de credite și utilizarea eficientă a mijloacelor materiale și bănești. **V.** se efectuează lunar, trimestrial, ori cînd este necesar și în mod obligatoriu odată pe an. **V.** poate fi totală, prin sondaj scriptică sau faptică. Prin **v.** *scriptică* se urmărește ca pe baza datelor din bilanț și din balanțele de verificare să se efectueze un studiu cuprinzător asupra existenței garanției creditelor, utilizarea cu maximum de eficiență a creditelor și a fondurilor bănești proprii, excluderea de la creditare a acelor stocuri care sînt fără mișcare, excedentare, de prisos, sînt de calitate necorespunzătoare, nu au consum sau desfacere asigurată, sînt necorespunzător depozitate și conservate; în aceste cazuri, creditele respective se retrag trecîndu-se în categoria „credite restante". Odată cu verificarea scriptică se urmărește dacă unitățile economice se preocupă de lichidarea debitorilor, preîntîmpinarea refuzurilor de plată a mărfurilor, dacă nu se fac deturnări de fonduri etc. Prin **v.** *faptică* se urmărește dacă există concordanță între evidența ținută de depozite, magazii și datele contabilității, dintre stocurile existente și datele contabilității, dacă bunurile materiale ce constituie obiectele creditelor sînt păstrate în condiții corespunzătoare, modul cum se consumă sau se desfac stocurile existente, dacă se ține corect evidența și sînt bine conservate mărfurile care se află în custodie. Practic, **v.** faptică se face prin cîntărire, măsurare, numărare, în funcție de felul mărfurilor, dispunîndu-se, în cazuri justificate, retragerea creditelor și trecerea lor la „credite restante". Cu prilejul **v.g.c.** băncile analizează activitatea unităților economice în ansamblu, urmărind utilizarea cu maximum de eficiență atît a creditelor bancare, cît și a totalității mijloacelor materiale și bănești existente la dispoziția lor. În urma verificărilor poate să rezulte un minus de garanție, în care caz creditele respective se trec în categoria „credite restante" sau un plus de garanție care servește la rambursarea eventualelor credite restante pe care le are unitatea economică. Prin aceasta **v.** unitățile bancare determină întreprinderile să utilizeze creditele bancare în concordanță cu destinațiile stabilite, să asigure existența garanției materiale a creditelor, respectarea condițiilor stabilite prin contractele de credite, să acționeze ferm pentru realizarea obiectivelor planului economic, să respecte disciplina economică, financiară, de credite, disciplina de plăți, să se încadreze în cuantumul de fonduri planificat, precum și corespondența între datoria reală față de bancă și stocurile materiale existente în întreprindere. Unitățile bancare examinează rezultatele **v.** și stabilesc măsurile ce urmează a fi luate de către conducerile unităților economice pentru întărirea disciplinei economice, financiare, de credite și de plăți, pentru gospodărirea cu eficiență maximă a tuturor resurselor materiale, financiare și umane. Odată cu **v.g.c.,** unitățile bancare examinează și utilizarea cu maximum de eficiență a creditelor bancare. În acest scop, ele se folosesc de o serie de indicatori pentru măsurarea și aprecierea eficienței utilizării tuturor mijloacelor circulante.

VERIGILE SISTEMULUI BUGETAR, → **SISTEM BUGETAR.**

VERIGILE SISTEMULUI FINANCIAR ŞI DE CREDIT, totalitatea componentelor sistemului financiar şi de credit care exprimă, în formă generalizată, anumite fenomene şi procese economice, anumite relaţii financiare şi de credit cu trăsături specifice, bine delimitate între ele, determinate de felul pîrghiilor financiare sau de credit folosite pentru constituirea, repartizarea şi utilizarea fondului respectiv în desfăşurarea reproducţiei lărgite sau în satisfacerea altor cerinţe obşteşti, precum şi de modul verificării utilizării cu maximum de eficienţă a resurselor materiale şi băneşti. **V.s.f.** şi de **c.** al R.S. România sînt: *a)* finanţele unităţilor economice de stat şi ale ramurilor economici naţionale *b)* finanţele cooperativelor şi ale organizaţiilor cooperatiste; *c)* bugetul statului; *d)* asigurările sociale; *e)* asigurările de stat de bunuri, de persoane şi de răspundere civilă; *f)* creditul. Finanţele unităţilor economice de stat şi ale ramurilor economiei naţionale constituie veriga de bază a **s.f.** şi de **c.** şi cuprind acele relaţii băneşti prin intermediul cărora, în procesul repartizării producţiei nete creată de ele, se formează, se repartizează şi se utilizează fondurile unităţilor economice de stat, ale ramurilor economiei naţionale; aceste unităţi se autofinanţează şi alimentează fondurile centralizate necesare înfăptuirii reproducţiei lărgite şi satisfacerii cerinţelor obşteşti. Aceste fonduri sînt folosite pentru finanţarea reproducţiei lărgite şi satisfacerea celorlalte cerinţe colective ale unităţilor economice şi ale ramurilor economiei naţionale. Finanţele unităţilor economice contribuie la constituirea, repartizarea şi folosirea eficientă a resurselor materiale şi băneşti, la desfăşurarea normală a activităţii economico-sociale şi financiare, la folosirea cu maximum de eficienţă a resurselor întreprinderilor, creşterea rentabilităţii, accelerarea vitezei de rotaţie a mijloacelor circulante, întărirea continuă a autogestiunii economico-financiare, autoconducerii şi autofinanţării, precum şi la îmbunătăţirea sistematică a condiţiilor de muncă şi de trai ale personalului muncitor. În acelaşi timp, finanţele unităţilor economice şi ale ramurilor economiei naţionale contribuie şi la alimentarea fondurilor băneşti centralizate necesare înfăptuirii obiectivelor planului naţional unic. *Finanţele cooperativelor şi ale organizaţiilor cooperatiste* cuprind acele relaţii băneşti cu ajutorul cărora se formează, se repartizează şi se utilizează — în procesul producţiei şi repartiţiei producţiei globale a acestor unităţi, fondurile băneşti necesare înfăptuirii reproducţiei lărgite şi satisfacerii cerinţelor membrilor cooperatori. De asemenea, cuprind şi acele relaţii băneşti prin care se alimentează, într-o anumită măsură, fondurile centralizate ale statului de la unităţile şi organizaţiile cooperatiste, precum şi relaţiile prin care se controlează activitatea economico-socială a acestor unităţi şi organizaţii. *Bugetul statului* este veriga centrală a sistemului financiar şi de credit care cuprinde o parte a relaţiilor băneşti prin care se constituie, se repartizează şi se utilizează în mod planificat principalul fond bănesc centralizat al statului şi anume, fondul central şi fondurile locale de dezvoltare economico-socială, utilizate pentru continua dezvoltare economică, socială şi culturală a ţării şi satisfacerea cerinţelor generale ale societăţii. Bugetul statului este, în acelaşi timp, planul financiar principal al statului, realizarea veniturilor şi efectuarea cheltuielilor avînd loc în mod planificat şi coordonat cu planul naţional unic; el contribuie la repartizarea unei importante părţi din produsul social şi la efectuarea controlului asupra activităţii economice, sociale, culturale, financiare etc. Bugetul statului este constituit din bugetul republican (care cuprinde şi bugetul asigurărilor sociale de stat) şi bugetele consiliilor populare. *Asigurările sociale* cuprind relaţiile băneşti prin mijlocirea cărora se constituie, se repartizează şi se utilizează fondurile băneşti necesare ocrotirii cetăţenilor în cazul pierderii temporare sau definitive a capacităţii de muncă, în caz de maternitate, bătrîneţe şi în alte cazuri. Asigurările sociale sînt de stat, ale cooperaţiei meşteşugăreşti, ale cooperativelor agricole de producţie, ale ţăranilor cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate, ale avocaţilor, ale slujitorilor cultelor etc. Prin intermediul asigurărilor sociale se exercită

controlul asupra formării, repartizării și utilizării fondurilor bănești destinate ocrotirii oamenilor muncii și a membrilor lor de familie. *Asigurările de stat de bunuri, persoane și răspundere civilă* cuprind relațiile bănești prin mijlocirea cărora se constituie fondul bănesc necesar atît pentru refacerea bunurilor avariate sau distruse de calamități ale naturii și de accidente, repararea unor prejudicii, cît și pentru plata sumelor asigurate cuvenite persoanelor cuprinse în asigurări. De asemenea, prin aceste asigurări se finanțează măsurile de preîntîmpinare, limitare și combatere a *daunelor*. Fondul asigurărilor de stat se formează pe seama primelor de asigurare prin efectul legii și facultative plătite de către unitățile de stat republicane și locale, unitățile cooperatiste și persoanele fizice asigurate. *Creditul* exprimă, de asemenea, relații bănești prin mijlocirea cărora se mobilizează disponibilitățile bănești temporare din economia națională și de la populație și se acordă împrumuturi diferitelor unități economice de stat și cooperatiste, persoanelor fizice pentru înfăptuirea reproducției lărgite, circulația mărfurilor etc. **V.s.f.** și de **c.** formează un tot unitar, care are legături funcționale și corelații de resurse. Această unitate este dată de proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, de legile economice care acționează în orînduirea socialistă, de obiectivele planului național unic. → și *sistem financiar și de credit*.

VIAȚĂ MEDIE, numărul mediu de ani pe care poate să-i trăiască o persoană în vîrstă de x ani, stabilit pe baza calculelor statistice pentru o anumită grupă de persoane. **V.m.** se folosește în asigurările de persoane. → și *tabele de mortalitate*.

VINCULAȚIE, modalitate combinată de decontare (de plată) folosită în relațiile economice internaționale care constă în livrarea mărfurilor de către exportator nu pe adresa importatorului, ci pe adresa unei bănci cu acordul prealabil al acesteia. Dacă banca solicitată nu acceptă o asemenea operațiune, mărfurile pot fi expediate pe adresa unor case de expediții sau depozite generale. În momentul primirii mărfurilor, banca din țara importatorului îl înștiințează, punîndu-i documentele și marfa la dispoziție numai după ce achită prețul stabilit de comun acord cu exportatorul. În acest fel, **v.** este o cale eficientă de evitare a riscurilor de neplată. Din suma încasată, banca își reține cheltuielile de depozitare, comisionul și alte cheltuieli; suma rămasă după aceste scăzăminte se remite exportatorului sau se trece în creditul contului său. Dacă mărfurile au fost expediate pe adresa unor case de expediție sau a unor depozite generale, acestea eliberează mărfurile cumpărătorului numai după ce prezintă documentul bancar care să ateste că s-a plătit prețul lor. În aceste cazuri, din suma cuvenită furnizorului se rețin cheltuielile de depozitare și comisioanele și se virează în contul casei de expediție, depozitului general, după caz. Practic, prin **v.** exportatorul acordă credit importatorului pentru timpul de la expedierea mărfurilor și pînă la încasarea prețului convenit. Prin **v.** decontarea mărfurilor se face greoi, se efectuează cheltuieli suplimentare de transport, depozitare, manipulare, există riscul nepreluării mărfurilor de către cumpărător, iar băncile își asumă unele sarcini care nu sînt pur bancare.

VIRAMENT, operațiune contabilă fără numerar, efectuată între întreprinderi, cooperative sau instituții, care au deschise conturi de decontare la bancă. Operațiunea constă în transferarea scriptică de către bancă a unei sume din debitul unui cont, în creditul altui cont pentru stingerea unei obligații bănești. **V.** se poate efectua pe baza unor documente, cum sînt: dispozițiile de virare, ordinele de transfer, notele contabile, cecurile etc. Cu ajutorul **v.** se pot efectua plăți fără numerar și transferuri de sume în conturile deschise la bănci. În relațiile internaționale, **v.** constă în operațiunea de transferare a valorii devizelor din contul unei țări, în contul altei țări fără să intervină transferul devizelor respective; astfel de **v.** se efectuează prin înregistrări în conturi reciproce de către băncile corespondent care țin aceste conturi și contribuie la economisirea cheltuielilor de circulație.

VIRARE DE CREDITE BUGETARE, diminuarea creditului bugetar de la o subdiviziune a clasificației bugetare care are disponibilități financiare și majorarea corespunzătoare a unei subdiviziuni la care mijloacele financiare sînt insuficiente. Efectuarea **v.** de **c.b.** este condiționată de realizarea economiilor la alte subdiviziuni de cheltuieli bugetare. **V.** de **c.b.** trebuie operată de așa manieră, încît să nu fie stînjenită executarea acțiunilor de la care se iau sumele și să se poată înfăptui integral sarcinile planificate cu creditul bugetar astfel diminuat. Potrivit normelor juridice în vigoare, **v.** de **c.b.** se pot efectua în următoarele condiții: aprobarea **v.** să se acorde începînd cu trimestrul II, înainte de a se fi angajat cheltuielile; disponibilitățile utilizate să nu provină de la creditele bugetare prevăzute pentru retribuții, inclusiv impozitul pe fondul total de retribuire și contribuții pentru asigurările sociale, investiții și reparații capitale, din sumele puse la dispoziție, din fondurile de rezervă bugetară etc.; să nu conducă la majorarea creditelor bugetare aprobate destinate întreținerii și funcționării organelor de stat; să nu aibă ca efect majorarea sumelor planificate pentru completarea mijloacelor bănești proprii ale unor instituții de stat, excepție făcînd aprobările legale privind majorarea fondului de retribuire. Ministerul Finanțelor aprobă virările de credite bugetare în cazurile în care au loc treceri de unități, acțiuni sau sarcini de la un titular de plan la altul și de la un capitol la altul al clasificației bugetare. Miniștrii și conducătorii celorlalte organe centrale de stat, ale căror planuri financiare sînt cuprinse în cadrul bugetului republican, au dreptul să hotărască **v.** de **c.** de la un subcapitol la altul din cadrul aceluiași capitol, precum și de la un articol la altul în cadrul aceluiași subcapitol al clasificației bugetare. **V.** de **c.b.** se aprobă și de către comitetele și birourile executive ale consiliilor populare ale județelor, al municipiului București, municipiilor, sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor; aceste organe locale pot face **v.** de **c.b.** de la un subcapitol de cheltuieli la altul în cadrul aceluiași capitol al clasificației bugetare. De asemenea, președinții comitetelor și birourilor executive ale consiliilor populare pot face **v.** de **c.** de la un articol la altul în cadrul aceluiași subcapitol al clasificației bugetare. Pentru cheltuielile proprii ale instituției, ordonatorii de credite au dreptul să aprobe **v.** de **c.** de la un aliniat la altul în cadrul aceluiași articol al clasificației bugetare. În cazurile în care au loc treceri de unități, acțiuni sau sarcini de la un titular de plan la altul sau se introduc în plan diferite lucrări de investiții din rezervele aprobate pentru aceasta, Ministerul Finanțelor operează modificările corespunzătoare în indicatorii financiari ai titularilor de plan și efectuează modificările corespunzătoare în volumul și structura bugetului de stat. **V.** de la și la articolele de hrană, precum și **v.** de la un titlu la altul se fac numai pe baza propunerii biroului executiv al consiliului popular comunal — cu aprobarea comitetului executiv al consiliului popular județean —, dată pe baza avizului administrației financiare județene. Este interzisă **v.** de **c.b.** de la aceste articole și la următoarele articole: retribuții, contribuții asupra retribuțiilor, burse, investiții și reparații capitale; de asemenea, sînt interzise **v.** de **c.** în primul trimestru al anului, precum și în perioada de la 15 la 31 dec. **V.** de **c.b.** trebuie astfel făcute încît să nu majoreze cheltuielile cu întreținerea și funcționarea organelor statului.

VIRAREA OBLIGATORIE A MIJLOACELOR BĂNEȘTI, operațiune efectuată de unitățile bancare, fără consimțămîntul plătitorilor, a mijloacelor bănești din conturile acestora în conturile beneficiarilor, pe baza documentelor executorii (hotărîrilor instanțelor judecătorești, ale Arbitrajului de Stat, dispozițiilor organelor financiare, documentele pentru care nu este necesară acceptarea plătitorilor etc.), a documentelor pentru care nu s-a primit în termen refuzul de acceptare și în alte cazuri. → și *decontarea prin acceptare; ordinea legală a plăților.*

VISTIERIE 1. Denumire folosită în Țările Române pentru a concretiza instituția care păstra și administra banii publici, tezaurul țării. **2.** Clădirea în care se păstra tezaurul.

VITEZA DE CIRCULAȚIE A BANILOR, indicator care pune în evidență de cîte ori o unitate monetară a servit, în medie, la operațiuni de vînzări-cumpărări de mărfuri, prestări de servicii sau la alte operațiuni de plăți, într-o anumită perioadă de timp. Accelerarea v. de c. a b. conduce la micșorarea masei de bani necesară circulației.

VITEZA DE ROTAȚIE A BANILOR, indicator care pune în evidență de cîte ori o unitate monetară a ieșit și s-a reintors într-un interval de timp (trimestru, semestru, an) din (la) casieriile unităților Băncii Naționale. Determinarea și cunoașterea v. de r. a b. are o deosebită importanță pentru emisiunea și reglarea circulației banilor. Calcularea vitezei (a coeficientului) de rotație a banilor, de exemplu pe un trimestru, se efectuează aplicînd următoarea formulă:

$$VR = \frac{Sî}{Smc},$$

în care:

VR = viteza de rotație;

$Sî$ = suma totală de numerar încasată în trimestrul dat de către unitățile băncii;

Smc = soldul mediu trimestrial de numerar aflat permanent în circulație.

Datorită planificării circulației bănești și acțiunii legii dezvoltării planice, proporționale a economiei naționale, rotația banilor se desfășoară în mod planificat. V. de r. a.b. mai poate fi numită frecvența de revenire a banilor la bancă și depinde de următorii factori: *a)* volumul veniturilor bănești ale populației și structura pe grupe de venituri, frecvența și regularitatea (ritmicitatea) încasării de către populație a veniturilor sale bănești. Cu cît retribuțiile se plătesc, spre exemplu, la intervale mai mici, cu atît mai puțini bani se află în mîinile populației și invers; de aceea, plata veniturilor bănești ale populației din retribuții se face chenzinal, iar banca a eșalonat aceste plăți pe zile și întreprinderi, ceea ce, evident influențează și masa de numerar în circulație; *b)* planificarea și repartizarea justă a mărfurilor în comerțul de stat și cooperatist; *c)* corelația dintre fondul de cumpărare și fondul de mărfuri; *d)* gradul de coincidență între încasările și plățile bănești ale populației; *e)* cuantumul și durata staționării numerarului în casieriile unităților de stat și cooperatiste; *f)* dezvoltarea rețelei C.E.C. și calitatea muncii depuse de unitățile C.E.C. în ce privește atragerea disponibilităților bănești ale populației etc.

VITEZA DE ROTAȚIE A MIJLOACELOR CIRCULANTE, indicator calitativ, calculat pe total sau pe elemente do mijloace circulante, care caracterizează gradul de eficiență al utilizării lor. El reflectă toate schimbările produse în activitatea economică și financiară a unei unități *economice*; *arată rapiditatea* (*timpul*) *în* care acestea trec continuu, succesiv și în mod planificat — de un anumit număr de ori —, prin stadiile de aprovizionare tehnico-materială, producție și desfacere. Cu cît trecerea mijloacelor circulante prin cele trei stadii se efectuează mai repede, cu atît normativul lor poate fi mai mic, deoarece cu atît mai puține mijloace circulante sînt necesare pentru realizarea acelorași sarcini de producție sau a unor sarcini sporite. V. de r. are o importanță deosebită atît ca mijloc de analiză a folosirii cu maximum de eficiență a mijloacelor circulante, cît și ca instrument de planificare a necesarului de mijloace circulante; ea exprimă dinamica în timp a modificărilor care au loc succesiv, în formele funcționale ale mijloacelor circulante în procesul aprovizionării tehnico-materiale, producției și desfacerii. Cu cît mijloacele circulante sînt folosite într-un interval de timp mai scurt pentru parcurgerea stadiilor procesului reproducției sociale, cu atît eficiența folosirii lor este mai ridicată. Accelerarea

v. de **r.** a mijloacelor circulante presupune diminuarea și lichidarea efectelor negative ale păstrării îndelungate în depozite a materiilor prime, materialelor, combustibilului, produselor finite etc. ale folosirii unor fonduri de producție peste cele normale, reducerea efectelor uzurii morale etc. Unitățiile economice sînt obligate să determine just cuantumul de mijloace circulante necesare pentru îndeplinirea planului de producție și să le utilizeze rațional și cu maximum de eficiență. Eficiența utilizării mijloacelor circulante și **v.** lor de **r.** se exprimă cu ajutorul următorilor indicatori: *a)* coeficientul de rotație; *b)* durata meedie a unui circuit și *c)* coeficientul de folosire a mijloacelor circulante. Accelerarea **v.** de **r.** presupune luarea unui complex de măsuri pentru îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale, a procesului de producție (reducerea timpului), îmbunătățirea desfacerilor, lichidarea stocurilor supranormative etc., ceea ce va duce la eliberarea relativă și absolută de mijloace circulante. → și *coeficient de folosire a mijloacelor circulante aflate în circuit; coeficient de rotație a mijloacelor circulante; durata medie a unui circuit; eliberare de mijloace circulante.*

VIZITATOR DE BURSĂ, persoană, membră a bursei, admisă prin hotărîrea *comitetului bursei* (→) să efectueze operațiuni de bursă. **V.** poate fi admis la bursă permanent, temporar sau pentru încheierea unei anumite tranzacții, acestea încheindu-se, de regulă, prin intermediari.

VÎNZARE C and F., **v.** în care vînzătorul suportă cheltuielile cu marfa pînă ce aceasta ajunge în portul de destinație. Vînzătorul este obligat să predea cumpărătorului, pe proprie cheltuială, un conosament curat și negociabil pentru portul de destinație stabilit, precum și factura mărfurilor încărcate, certificatul de origine al mărfurilor și factura consulară pe care le va procura pe cheltuiala cumpărătorului.

VÎNZARE F.A.S. *(engl. free alongside ship),* → **F.A.S.**

VÎNZARE F.O.B. *(engl, free on board),* operațiune în care vînzătorul suportă cheltuielile pînă la bordul navei indicate de cumpărător, cheltuielile pentru obținerea autorizației de export și orice alte documente necesare exportului. Navlosirea navei și plata navlului privesc pe cumpărător.

VÎNZARE SILITĂ, **v.** unei mărfi asupra căreia s-a aplicat dreptul de reținție sau pentru încasarea unui impozit sau a unei taxe datorate statului de către o persoană fizică sau juridică. Titularul dreptului de reținție sau, după caz, organele financiare, sînt obligate să rețină marfa o anumită perioadă de timp reglementată, pentru ca persoana în cauză să plătească sumele respective, inclusiv cheltuielile de magazinaj. În cazul în care pînă la termenul legal persoana în cauză nu se achită de sarcinile respective, are loc **v.s.** publică a mărfii, cu publicarea prealabilă în presă. Mărfurile perisabile se pot vinde înainte de expirarea termenelor legale. Din sumele rezultate ca urmare a **v.s.** se achită obligațiile debitorului, iar ceea ce rămîne se restituie fostului proprietar al mărfurilor. → și *drept de reținție asupra mărfii; executarea silită a veniturilor bugetare.*

VÎNZAREA BUNURILOR SUPUSE URMĂRIRII, **v.** operată după expirarea termenului legal de la data cînd s-a făcut publicație de vînzare a bunurilor. **V.b.s.u.** se poate face direct către unități socialiste, prin rețeaua comercială, prin *licitație publică* (→) sau, dacă este vorba de obiecte din metale prețioase, pietre prețioase, mijloace de plată străine etc., **v.** se face direct către Banca Națională. Din prețul obținut se compensează cheltuielile cu executarea silită, se achită datoriile debitorului și ceea ce rămîne se restituie acestuia, contra chitanță.

VÎRSTA DE ASIGURARE, v. la care începe și pînă la care poate fi contractată asigurarea. **V.** ce poate fi cuprinsă în asigurare are o importanță deosebită pentru asigurările prin efectul legii, dar mai ales pentru asigurările facultative. **V.** de a. trebuie cunoscută în asigurarea persoanelor fizice și a animalelor.

VÎRSTĂ DE PENSIE, timpul exprimat în ani de la care sau pînă la care o persoană este îndreptățită să primească o pensie. De exemplu, pensia pentru munca prestată și limită de vîrstă se acordă pe viață bărbaților la împlinirea vîrstei de 60 ani, iar femeilor de la vîrsta de 55 ani; pensia de urmaș se acordă copiilor pînă la vîrsta de 16 ani, iar dacă urmează o școală, pînă la absolvirea acesteia, dar nu mai tîrziu de împlinirea vîrstei de 25 ani etc. → și *pensia de urmaș; pensia pentru munca prestată și limită de vîrstă.*

VOTAREA BUGETULUI STATULUI, → **ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT.**

W

WARANT, document: varietate a biletului la ordin; titlu de proprietate asupra mărfurilor, eliberat de antrepozitele în care acestea sînt păstrate. Mărfurile păstrate în antrepozite rămîn în proprietatea exportatorului pînă cînd importatorul achită contravaloarea lor și dobîndește **w.** Titularul **w.** are dreptul să ceară și să primească nu neapărat marfa pe care a depus-o spre păstrare, ci oricare altă marfă de același fel, egală din punct de vedere cantitativ și calitativ. **W.** poate fi nominal sau la purtător. **W.** *nominal* poate fi transmis altei persoane pe baza girului nominal sau în alb, iar titularul lui poate solicita și primi împrumuturi pe care le garantează cu **w.,** ceea ce echivalează cu amanetarea mărfurilor aflate în depozit. În mod obișnuit, **w.** se compune din două documente: unul de depozit și unul de amanet. **W.** permite vînzarea bunurilor amanetate odată cu transmiterea datoriei. → și *recipisă (~ — war ant).*

Z

ZARAF, negustor care în evul mediu se ocupa cu comerțul cu bani (monede locale și străine), care primea depuneri spre păstrare, efectua plăți și transferuri de sume din ordinul deponenților (negustorilor). Ulterior **z.** au început să efectueze operațiuni de împrumut, transformîndu-se cu timpul în bancheri, operînd decontări fără numerar.

ZILE DE CURIER, numărul de zile stabilit în funcție de distanța dintre furnizor și cumpărător, creditor și debitor, în care efectul de comerț sau titlul de credit la vedere poate ajunge la persoana fizică sau juridică ținută să plătească.

ZILE DE GRAȚIE, numărul de zile cu care se prelungește termenul de plată prevăzut în poliță. Se folosesc și de către unele societăți de asigurare în plata despăgubirilor de asigurare.

ZILE LIBERE, zile cuprinse între două date, exclusiv ziua de la începutul și cea de la sfîrșitul intervalului. În anumite cazuri, **z.l.** nu cuprind duminicile și sărbătorile legale din intervalul respectiv.

ZI-NORMĂ, indicator stabilit prin raportarea timpului de lucru total necesar unei lucrări, la norma medie zilnică de lucru; se practică în agricultură.

ZONĂ LIBERĂ, teritoriu (porturi, aeroporturi) aparținînd unui stat în care mărfurile, mijloacele de transport și bunurile introduse (provenite din import) sau scoase (destinate exportului) sînt exceptate de la plata taxelor vamale. Crearea de **z.l.** are ca scop înlesnirea schimburilor comerciale și a tranzitului internațional de mărfuri și facilitarea colaborării și cooperării internaționale (prelucrarea unor mărfuri, obținerea unor produse finite, organizarea de expoziții, vînzări-cumpărări de mărfuri etc.), pentru care, țara pe teritoriul căreia este organizată **z.l.** percepe anumite tarife. Începînd din 1978, în țara noastră a fost creată **z.l.** Sulina este menită să contribuie la dezvoltarea tranzitului comercial și la dezvoltarea cooperării economice internaționale. → și *politică vamală; port liber; regim vamal; taxă (~ vamală).*

ZONE VALUTARE, grupări de state sau teritorii capitaliste, formate în timpul și după al doilea război mondial pe baza blocurilor valutare, a căror valute depind de valuta țării imperialiste puternice care se află în fruntea grupării respective (zona dolarului, zona lirei sterline, zona francului francez). **Z.v.** sînt considerate ca fiind totalitatea preferințelor stabilite între toate statele participante, în cadrul cărora valuta țării imperialiste hegemonă este folosită pentru facilitarea schimburilor

între țările zonei, precum și pentru înfăptuirea asistenței mutuale. **Z.v.** cuprind, de regulă, țările care sînt foarte dependente economic și politic de țara hegemonă. Toate țările din aceeași zonă folosesc același regim financiar-valutar ca și țara dominantă și același sistem de limitări valutare. Trăsăturile caracteristice ale **z.v.** sînt: *a)* păstrarea majorității rezervelor valutare în băncile țării dominante și plasarea lor în hîrtii de valoare ale acestui stat; *b)* concentrarea tuturor decontărilor în băncile statului hegemon și folosirea în interesul lui a disponibilităților valutare ale țărilor membre; *c)* menținerea unui raport (curs) fix între valuta țării dominante și valutele celorlalte țări membre, precum și modificarea cursului valutelor țărilor membre față de alte țări numai cu aprobarea țării dominante și pe baza modificării cursului valutei acestei țări. Aceste trăsături se pot modifica sau schimba. Trăsăturile **z.v.** confirmă inexistența convertibilității libere. **Z.v.** au întîmpinat nemulțumire, rezistență și contramăsuri din partea țărilor partenere la raporturile economice și financiar-valutare, ceea ce atestă neputința lor de a soluționa satisfăcător problemele raporturilor dintre parteneri. → și *bloc valutar*.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

K. MARX — *Contribuții la critica economiei politice*, Editura politică, București, 1960.

K. MARX — *Capitalul*, vol. I, ediția a IV-a, Editura politică, București, 1960.

K. MARX — *Capitalul*, vol. II, ediția a II-a, E.S.P.L.P. București, 1958.

K. MARX — *Capitalul*, vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P., București, 1955.

K. MARX — FR. ENGELS — *Manifestul Partidului Comunist*, ediția a VIII-a, Editura politică, București, 1962.

K. MARX — FR. ENGELS — *Opere alese* în două volume, vol. I, ediția a II-a, E.S.P.L.P., București, 1955.

K. MARX — FR. ENGELS — *Opere alese* în două volume, vol. II, ediția a III-a, Editura politică, București, 1967.

K. MARX — FR. ENGELS — *Opere*, vol. 19, Editura politică, București, 1964.

K. MARX — FR. ENGELS — *Mici scrieri economice*, Editura politică, București, 1969.

FR. ENGELS — *Anti-Dühring*, ediția a III-a, E.S.P.L.P., București, 1955.

V. I. LENIN — *Opere*, vol. 5, E.P.L.P., București, 1953.

V. I. LENIN — *Opere*, vol. 6, E.P.L.P., București, 1953.

V. I. LENIN — *Opere*, vol. 25, E.P.L.P., București, 1954.

V. I. LENIN — *Opere*, vol. 26, E.S.P.L.P., București, 1954.

V. I. LENIN — *Opere*, vol. 27, E.S.P.L.P., București, 1955.

V. I. LENIN — *Opere complete*, vol. 6, ediția a II-a, Editura politică, București, 1961.

V. I. LENIN — *Opere alese*, în 3 volume, vol. II, ediția a II-a, Editura politică, București, 1961.

* * *

* * * — *Rezoluții și hotărîri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, vol. I, 1948—1950, ediția a II-a, E.P.L.P., București, 1952.

* * * — *Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1965.

* * * — *Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1969.

* * * — *Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972.

* * * — *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1975.

* * * — *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975.

* * * — *Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 7—9 dec. 1977*, Editura politică, București, 1977.

* * * — *Hotărîrea Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la perfecționarea conducerii și planificării economico-financiare — 22—23 martie 1980*, publicată în Documentarul Cabinetului Municipal — București — pentru activitatea politico-educativă, aprilie 1978.

* * * — *Directivele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1981—1985 și orientările de perspectivă pînă în 1990*, Editura politică, București, 1979.

* * * — *Programul-directivă de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic în perioada 1981—1990 și direcțiile principale pînă în anul 2000*, Editura politică, București, 1979.

* * *

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București 1969.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 5, Editura politică, București, 1971.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 6, Editura politică, București, 1972.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura politică, București, 1973.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 9, Editura politică, București, 1974.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 10, Editura politică, București, 1974.

NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 11, Editura politică, București, 1975.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 12, București, 1976.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 13, București, 1977.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura politică, București, 1977.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 15, Editura politică, București, 1978.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, 1979.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura politică, București, 1979.
NICOLAE CEAUȘESCU — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 18, Editura politică, București, 1979.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Cuvîntare la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român*, 23 martie 1978, Editura politică, București, 1978.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1979.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Cuvîntare la Congresul educației și învățămîntului*, 11 februarie 1980, Editura politică, București, 1980.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Cuvîntare la Congresul al II-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste*, 17 ianuarie 1980, Editura politică, București, 1980.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Finanțe-prețuri-monedă*, Editura politică, București, 1980.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Cuvîntare la Ședința plenară lărgită a Consiliului Național al Oamenilor Muncii*, 13 iunie 1980, Editura politică, București, 1980.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor populare*, 10—12 septembrie 1980, Editura politică, București, 1980.
NICOLAE CEAUȘESCU — *Concepția materialist-dialectică, baza ideologică a politicii și activității Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1981.
NICOLAE CEAUȘESCU — *60 de ani de slujire devotată a poporului, de luptă pentru dreptate socială și libertate națională, pentru construirea socialismului și ridicarea bunăstării maselor, pentru independența patriei, colaborare internațională și pace*, 8 mai 1981, Editura politică, București, 1981.

* * *

DĂSCĂLESCU C. — *Cuvîntare la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scînteia", anul XLIX, Nr. 11.586, din 22 noiembrie 1979.
ENACHE P. — *Cuvîntare la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român*, „Scînteia", anul XLIX, Nr. 11586 din 22 noiembrie 1979.

NICULESCU P. — *Cuvîntare la secțiunea privind perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale și dezvoltarea democrației socialiste*, în volumul „Conferința Națională a Partidului Comunist Român", 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972.

NICULESCU P. — *Expunere la proiectul de Lege pentru adoptarea Bugetului de stat pe anul 1980*, în ziarul „Scînteia", anul XLIX, nr. 11605 din 14 decembrie 1979.

PANĂ GH. — *Cuvîntare la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scînteia", anul XLIX, nr. 11585 din 21 noiembrie 1979.

RĂDULESCU GH. — *Expunere la proiectul Legii finanțelor*, în ziarul „Scînteia", anul XLII, nr. 9339, din 23 noiembrie 1972.

RĂDULESCU GH. — *Cuvîntare la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scînteia", anul XLIX, nr. 11586, din 22 noiembrie 1979.

SPORNIC A. — *Utilizarea eficientă a resurselor de muncă feminine în România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

SPORNIC A. — *Cuvîntare la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scînteia", anul XLIX; nr. 11585 din 21 noiembrie 1979.

SPORNIC A. — *Problematica noului mecanism economic în țara noastră în etapa actuală*, Editura didactică și pedagogică, București, 1981.

V. TROFIN — *Expunere la proiectul Codului Muncii*, în ziarul „Scînteia", anul XLII, nr. 9340 din 24 noiembrie 1972.

VERDEȚ I. — *Cuvîntare la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scînteia", anul XLIX, nr. 11585 din 21 noiembrie 1979.

* * *

ADOCHIȚEI N.M. — *Finanțele întreprinderilor și ramurilor economici naționale*, vol. I, Academia de Studii Economice, București, 1980.

ALEXA C. PENCEA R. — *Transporturi, expediții, asigurări*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

ALFIRI I. — *Finanțele rnităților agricole de stat*, Editura Ceres, București, 1976.

ANTONIU N., BRAN PAUL — *Finanțele unităților economice*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

ARSENE ȘT., MODORAN V. — *Cu privire la formarea prețurilor cu ridicata*, Revista „Probleme economice", nr. 10/1973.

ARSENE ȘT. — *Prețul — pîrghie de conducere planificată a dezvoltării economico-sociale*, Editura politică, București, 1975.

ATLAS V.Z. — *Legea circulației bănești*, Editura științifică, București, 1958.

BABE AL. — *Echilibrul financiar în socialism*, Editura politică, București, 1979.

V. BAGHINSCHI, I. CĂMĂȘOIU, V. CANDELĂ, C. IACOBOVICI-BOLDISOR — *Determinarea și analiza eficienței economice a investițiilor în agricultură*, Editura Ceres, București, 1979.

BARON T., KORKA M., PECICAN E., STANESCU M. — *Statistica pentru comerț și turism*, Editura didactică și pedagogică, București, 1981.

BASNO C. — *Organizarea, finanțarea și creditarea investițiilor*, Academia de Studii Economice, București, 1975.

BASNO C. — *Circulația bănească și creditul* — partea I, Academia de Studii Economice, București, 1979.

BERCEA FL. — *Asigurări de bunuri și persoane*, Academia de Studii Economice, București, 1974.

BISTRICEANU GH. D. — *Sistemul asigurărilor sociale din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

BISTRICEANU GH. D. — *Finanțele Republicii Socialiste România*, Editura didactică și pedagogică, București, 1973.

BISTRICEANU GH. D., PREDOIU I. — *Finanțele unităților agricole cooperatiste*, Editura Ceres, București, 1973.

BISTRICEANU GH. D., NEGREA E., PĂTRĂȘCOIU L. — *Finanțe și credit în industrie, construcții și transporturi*, Editura didactică și pedagogică, București, 1977.

BISTRICEANU TR. D. — *Contestație la executare. Terț vătămat prin executare silită. Limitele apărării sale*, Revista română de drept, nr. 5/1973.

BITULEANU I. — *Natura economică a impozitului pe circulația mărfurilor și unele probleme privind perfecționarea așezării și organizării modului de prelevare la buget a acestui impozit*, 1966. Teză de doctorat, Academia de Studii Economice, București.

BLAGA I. — *Prețurile — principii și politică socialistă*, Editura politică, București, 1971.

BLAGA I., MANEA GH. — *Mecanismul economic al socialismului*, Editura științifică și enciclopedică, București 1977.

BODNAR M., COJOCARU M., DOLINIUC GH. — *Finanțe și credit*, vol. II., Academia de Studii Economice, București, 1977.

BOLCHIȘ T. — *Relații valutare și plăți internaționale*, Academia de Studii Economice, București, 1977.

BOULESCU M., BIRNEA P., EPURAN M., PARASCHIV G. — *Controlul financiar și expertiza contabilă*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

BOTEZATU M. — *Unele considerații privind indicatorii de apreciere a eficienței exportului de construcții-montaj*, Studii de statistică, D.C.S., București, 1981.

BRAN P. — *Decizia financiară în unitatea economică*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

BRAN P., CIOBANU V., FLORICEL. C., DARDAC N., ȘCHIOPESCU V., STANCU I. — *Relații valutar-financiare internaționale*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

BREBAN V. — *Dicționar al limbii române contemporane*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.

BROCHIER H. et TABATONI P. — *Economie financière*. Presses Universitaires de France, Paris, 1963.

BURDUJA I. — *Curs de Finanțe*, partea I, Litografia Universității „Al. I. Cuza", Iași, 1971.

BURLOIU P. — *Economia și organizarea muncii în industrie, construcții și transporturi*, Editura didactică și pedagogică, București, 1971.

CARDULA I. — *Analiza activității unităților comerciale*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976.

CĂMĂȘOIU I. — *Investițiile și factorul timp*, Editura politică, București, 1975.

CĂRBUNESCU V, GHERASIMATOS S., VOICU P., BĂVITĂ I. — *Contabilitatea unităților agricole*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976.

CIOLAN I. — *Optimizarea deciziilor în investiții*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

CIOLAN I. — *Strategii în investiții*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978.

CISTILECAN L., NICOLAE A., DIMITRIU I., BUNEA V. — *Eficiența și finanțarea investițiilor*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

CIUCUR D., GAVRILĂ I. — *Coordonate ale reproducției forței de muncă în industria modernă a României*, Studii și cercetări economice, nr. 2/1972.

CIURILEANU R. — *Controlul financiar în Republica Socialistă România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.

COJOCARU M. și colaboratorii — *Activitatea financiară, controlul economic*, editată de Revista economică, București, 1974.

COJOCARU M., MOȘTEANU T. — *Culegeri de lucrări aplicative la disciplina* „Prețuri și Tarife", Academia de Studii Economice, București, 1979.

* * * — *Centenarul Casei de Economii și Consemnațiuni*, 1864—1964, Editura științifică, București, 1964.

* * * — *Contribuții la dezbaterea problemelor teoretice ale economiei socialiste*, Editura politică, București, 1969.

* * * — *Contribuții la dezbaterea economiei socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1971.

CONSO P. — *La gestion financière de l'entreprise*, Dunod, Paris, 1967.

CONSTANTINESCU N. N. — *Problema contradicției în economia socialistă*, Editura științifică, București, 1974.

COSTIN M., MUREȘAN M., URSA V. — *Dicționar de Drept civil*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

CSAKANY B. — *Esența asigurărilor și a fondurilor de asigurare*, Revista „Finanțe și credit" nr. 10/1971.

CURCĂ G. — *Făurirea economiei socialiste unitare în Romania*, Editura politică, București, 1976.

DANCIU C. — *Coordonate ale conducerii planificate a activității economico-sociale în România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.

DEMETRESCU G. C. — *Istoria contabilității*, Editura științifică, București, 1972.

DETEȘAN AL. — *Probleme de drept și tehnică comercială internațională*, editată de Revista economică, București, 1973.

DETEȘAN AL. — *Probleme de drept și tehnică comercială internațională*, vol. II, editată de Revista economică, București, 1973.

DETEȘAN AL., RUCĂREANU I., ȘTEFĂNESCU B. — *Dreptul comerțului internațional*, vol. I., editată de Revista economică, București, 1976.

DETEȘAN AL., TIGĂERU GH., JORNESCU C. — *Gestionarea și controlul valorilor materiale și bănești*, editată de Revista economică, București, 1977.

DETEȘAN AL., POROJAN D. — *Plățile, riscurile, eficiența în contractele comerciale internaționale*, editată de Revista economică, București, 1980.

* * * — *Dicționar de drept constituțional și administrativ*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978.

* * * — *Dicționar de economie politică*, Editura politică, București, 1974.

* * * — *Dicționar de filozofie*, Editura politică, București, 1978.

* * * — *Dicționar de matematică și cibernetică în economie*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979.

* * * — *Dicționar diplomatic*, Editura politică, București, 1979.

* * * — *Dicționar de marketing*, Editura Junimea, Iași, 1979.

* * * — *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

DIJMARESCU E. — *Preferințe vamale în comerțul internațional*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

DOBRESCU E. — *Corelația dintre acumulare și consum*, Editura politică, București, 1971.

DOBRESCU E. — *Optimul economiei socialiste*, Editura politică, București, 1976.

* * * — *Doctrine economice contemporane*, Editura didactică și pedagogică, București, 1979.

DOGARU I., POPESCU T.R., MOCANU C., RUSU M. — *Principii și instituții în Dreptul Comerțului Internațional*, Scrisul Românesc, Craiova, 1980.

EIDELANT A. — *Teorii burgheze asupra banilor, creditului și finanțelor*, Editura științifică, București, 1960.

ENACHE C. — *Probleme ale reproducției forței de muncă*, Editura politică, București, 1975.

ENACHE GH., TOPCIU C. — *Controlul financiar al activității întreprinderilor industriale*, Editura științifică, București, 1961.

ENACHE GH. — *Controlul financiar preventiv*, Editura științifică, București, 1971.

* * * — *Economie mondială*, Editura didactică și pedagogică, București, 1979.

* * * — *Economie politică*. Socialismul, ediția a IV-a revăzută, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

* * * — *Economie politică*. Editura didactică și pedagogică, București, 1977.

EMINESCU I. și colaboratorii — *Societățile mixte constituite în Republica Socialistă România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969.

ERCUȚĂ P. — *Sprijinul acordat de stat prin credite cooperativelor agricole de producție*, în „Studii și cercetări economice", vol. II, Academia de Studii Economice, București, 1966.

FILIP GH. — *Creditarea unităților economice industriale*, partea a II-a, Litografia Universității „Al. I. Cuza", Iași, 1971.

FILIPESCU I.P. — *Drept internațional privat*, Editura didactică și pedagogică, București, 1979.

FOURASTIÉ J. — *L'evolution des prix a long terme*, Presses universitaires de France, Paris, 1969.

FULGEANU N. — *Economia, organizarea și planificarea aprovizionării tehnico-materiale*, Academia de Studii Economice, București, 1977.

GERAȘENKO C.B. — *Dnejnoe obrașcenie i Kredit SSSR*, Izdatelstvo „Finansî", Moskva, 1970.

GHEORGHIȚA V. — *Subdezvoltarea în economia mondială. Lichidarea subdezvoltării — parte integrantă a luptei pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale*, teză de doctorat, Academia de Studii Economice, București, 1979.

GHEORGHIU AL. — *Analiza rentabilității întreprinderilor industriale*, Editura științifică, București, 1964.

GHEORGHIU AL. ș.a. — *Analiza activității economice a întreprinderilor industriale*, Editura didactică și pedagogică, București, 1977.

GIURGIU A., TULAI C., ROȘCA T., CISTELICAN L. — *Finanțele întreprinderilor și ramurilor economiei naționale*, Litografia Universității „Babeș-Bolyai" Cluj, 1970.

GLIGA I. — *Regimul juridic al veniturilor bugetului de stat*, Editura științifică, București, 1967.

GLIGA I., — GILESCU GH., OLCESCU P-, — *Drept financiar*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1980.

GORENIUC P. — *Relațiile de plăți cu străinătatea*, Editura științifică, București, 1971.

IANCU A. — *Eficiența economică maximă*, Editura politică, București, 1972.

INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECONOMICE — *Eficiență și creștere economică*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972.

IONETE C. — *Comportamentul procesului de formare a prețurilor*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972.

IUGA C. — *Eficiența economică și pîrghiile financiare*, Editura politică, București, 1977.

JICA P. — *Determinarea eficienței progresului tehnico-științific și a calificării*, Editura politică, București, 1979.

JURAVLE V., TOMACINSCHI E. — *Buget și evidența bugetară* — lucrări practice — Academia de Studii Economice, București, 1978.

IVANCIU N. VĂLEANU — *Gîndirea economică burgheză și lumea contemporană*, Editura politică, București, 1975.

KANTOROVICI V. L. — *Calculul economic al folosirii optime a resurselor*, Editura științifică, București, 1966.

KIRIȚESCU C. C. — *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. I, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1964.

KIRIȚESCU C. C. — *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. II, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967.

KIRIȚESCU C. C. — *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. III, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971.

KIRIȚESCU C. C. — *Relațiile valutar-financiare internaționale*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978.

* * * — *Lexicon maritim englez-român*, Editura științifică, București, 1971.

LONGHIN V. V. — *Regimul juridic al asigurărilor de stat*, Editura științifică, București, 1962.

MACOVEI I. — *Dreptul comerțului internațional*, Editura Junimea, Iași, 1980.

MAIOREANU C. — *Aurul și criza relațiilor valutar-financiare occidentale*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.

MALINSCHI V. — *Studii economice*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967.

MALINSCHI V., MAIOREANU C., OPREA AL., PRETORIAN N., TATU N., PETCU S. ș.a. — *Studii, probleme, comentarii bancare*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1972.

MANOLESCU C. SPORNIC A. — *Modul de producție socialist. Victoria definitivă a socialismului în Republica Populară Română*, Editura politică, București, 1963.

MĂNESCU M. — *Calcul economic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1964.

MĂNESCU R. — *Opinii referitoare la unele probleme monetare actuale*, Revista Probleme economice nr. 10/1970.

MEHEDINȚU M. — *Accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante*, Editura politică, București, 1973.

* * * — *Mică Enciclopedie de Politologie*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977.

MIHAI I. — *Autogestiunea economico-financiară a unităților industriale*, Editura politică, București, 1980.

MIHĂILĂ N. — *Introducere în programarea liniară*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.

MIHĂILĂ N. — *Matematici speciale. Statistică matematică*, vol. II, Academia de Studii Economice, București, 1972.

MIHĂILĂ N., POPESCU O. — *Matematici speciale aplicate în economie*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978.

MIHOC GH., CRAIU V. — *Tratat de statistică matematică*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979.

NEGREA E. — *Lucrări practice privind finanțele unităților industriale*, Academia de Studii Economice, București, 1972.

NICULESCU GH. MIZIL — *Balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

NOVOJILOV V. V. — *Măsurarea cheltuielilor și rezultatelor în planificarea optimă*, Editura științifică, București, 1969.

OBREJA GH., STOENESCU C. — *Producția netă*, Editura politică, București, 1975.

OLARIU C. — *Studiul costurilor*. Editura didactică și pedagogică, București, 1971.

OLARIU C., SOCOLESCU M. — *Economia și organizarea construcțiilor*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978.

OPRESCU D. — *Sistemul monetar internațional*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981.

PARPALĂ O. — *Economia și politica agrară în Republica Socialistă România*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

PATAPIEVICI D. — *Circulația bănească în România*, Editura științifică, București, 1972.

PĂTRĂȘCANU P., SACHELARIE O. — *Titluri de credit în comerțul internațional*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1975.

PERLO V. — *Imperiul marii finanțe*, Editura politică, București, 1958.

POPESCU DAN — *Noi economiști — abstracții sterile cu funcții apologetice*, Revista economica, nr. 43—44: 1979.

POPESCU T. — *Drept pentru învățământul economic superior*. Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

POPOVICI M., BITULEANU I., IUGA C. — *Bugetul de stat și controlul financiar*, vol. II, Editura didactică și pedagogică, București, 1967.

POPOVICI S., OȚOIU A. — *Contabilitatea întreprinderilor agricole de stat*. Editura Ceres, București, 1975.

POPOVICI S., PEȘTIȘANU M. — *Contabilitatea unităților economice*. Editura didactică și pedagogică, București, 1976.

POPOVICI ȘT. — *Asigurările de stat în cincinalul* 1971—1975, Revista „Finanțe și credit", nr. 2 (1971.

* * * — *Probleme ale gestiunii financiare în unitățile economice de stat*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1977.

PUCHIȚĂ V., VOICA V., GHISE D. — *Organizarea și conducerea contabilității întreprinderilor industriale*, Editura didactică și pedagogică, București, 1975.

PUIU AL. — *Comerțul exterior și rolul lui în realizarea programului de dezvoltare economică a României*, Editura politică, București, 1974.

RACHMUTCH I. — *Teorie și practică în domeniul prețurilor*, Editura științifică, București, 1970.

RADU F., BUȘE L., PANĂ I. — *Analiza economico-financiară a întreprinderilor industriale*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1979.

RAUSSER V. — *Bazele planificării economiei naționale*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

RÂMNICEANU I. — *Finanțele locale în Republica Socialistă România*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976.

RECE M. — *Preocupări actuale privind dezvoltarea asigurărilor de persoane din țara noastră*, Revista „Finanțe și credit", nr. 3/1972.

ROMÂNU I. — *Econometrie cu aplicații la eficiența investițiilor*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1975.

RUSU D., CUCIUREANU A., PETRESCU S., DAN GH. — *Analiza activității economice a întreprinderilor*, Editura didactică și pedagogică, București, 1979.

SÎCEVA G. N. — *Finansî predpriatii i otraslei norodnogo hoziaistva*, Izdatelstvo „Finansî", Moskva, 1967.

SÎRBU C. — *Resurse, cheltuieli materiale, venit național*. Editura politică, București, 1980.

SCAILTEUR C. — *Le contribuable et l'Etat*, Libraire de l'Edition Universelle, Bruxelles, 1961.

SILAȘI G. — *Cooperarea financiară internațională*, Editura Facla, Timișoara, 1978.

SLĂVESCU V. — *Curs de monetă, credit, schimb*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1982.

SMEDESCU I. — *Cooperația de consum în economia românească contemporană*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979.

STĂNESCU V. — *Manual de drept financiar*, vol. V, Editura didactică și pedagogică, București, 1963.

STĂNESCU V., CONSTANTINESCU M. — *Drept economic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978.

STOIAN I., BEREA A. — *Balanța de plăți externe*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1977.

SUTĂ N. — *Economia comerțului internațional*. Editura didactică și pedagogică, București, 1972.

SAPHIER I., TOPALĂ E. — *Investițiile și calculul economic*, Editura științifică, București 1969.

ȘICLOVAN GH. — *Eficiența economică*. Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974.

ȘICĂ GH. — *Prognoza și planul prețurilor de producție*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1973.

ȘICĂ GH. — *Exigențele noului mecanism economico-financiar*, Era socialistă nr. 18/1978.

ȘOVEI G. — *Tehnica și evidența operațiilor bancare*, Editura didactică și pedagogică, București, 1977.

ȘOVEI G., PĂUSESCU V. — *Studii, cazuri și lucrări practice la disciplina Tehnica și evidența operațiilor bancare*, Academia de Studii Economice, București, 1980.

TĂTARU G. A., NEAGOE I. — *Finanțele întreprinderilor și ramurilor economiei naționale*, Universitatea „Al. I. Cuza", Iași, 1971.

TODOSIA M. — *Doctrine economice contemporane*, Editura Junimea, Iași, 1978.

TOMA D., IONESCU E. — *Tehnica operativă și evidența la institutele de credit*, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.

TOMA D. — *Plățile fără numerar în România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București 1980.

TOMA M. — *Finanțe și credit în comerț*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976.

TOPCIU C. — *Controlul economic-financiar al instituțiilor bugetare*, Editura științifică, București, 1970.

TOPCIU C. — *Contabilitate bugetară*, Editura didactică și pedagogică, București, 1971.

TOPCIU C. — *Evidența bugetară*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1977.

TOTU I., NICHITA V. — *Conceptul, conținutul și direcțiile principale ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate*, Editura politică, București, 1972.

TÖVISSI L., ȚIGĂNESCU E. — *Balanța legăturilor dintre ramuri*, Editura științifică, București, 1969.

TÖVISSI L., ȚIGĂNESCU E. — *Analiza economică multisectorială*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976.

TUDORACHE D. — *Autogestiunea economico-financiară în cooperativele agricole de producție*, Editura Ceres, București, 1979.

TUDORACHE D. — *Mecanismul finanțării și creditării unităților agricole*, Editura politică, București, 1979.

TULAI I. C. — *Venitul net și formele sale în industrie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979.

TURLIUC V. — *Monedă și credit*, Litografia Universității „Al. I. Cuza", Iași, 1972.

URDEA D. — *Rolul sistemului informațional în creșterea eficienței economice*, în Revista „Finanțe și credit" nr. 12/1970.

URDEA D. — *Creșterea continuă a eficienței, cerință primordială a noului meconism economico-financiar*. În Revista de contabilitate, nr. 6, 1980.

VASILE GH. I. — *Asigurarea financiară a nevoilor de apărare a țării* — în lucrarea „Contribuții la studiul economiei militare", Editura militară, București, 1977.

VASILESCU E., LOȘONȚI A., TOMA D., ȘCHIOPESCU V., GLĂJA N. — *Circulația bănească și creditul*, Editura didactică și pedagogică, București, 1980.

VĂCĂREL I. — *Probleme ale teoriei finanțelor*, Editura științifică, București, 1963.

VĂCĂREL I. — *Finanțe*, vol. I, *Finanțele statelor capitaliste*, ediția a II-a, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.

VĂCĂREL I. — *Finanțele Republicii Socialiste România*, Editura științifică, București, 1974.

VĂDUVA I., POPA GH., FLORESCU V. — *Programarea calculatoarelor economice*, Academia de Studii Economice, București, 1979.

VIJOLI A. — *Sistemul bănesc în slujba claselor exploatatoare din România*, Editura științifică, 1958.

VIJOLI A. — *Organizarea finanțării, creditării și decontărilor în R.P.R.*, Editura științifică, București, 1962.

VIJOLI A. — *Din prefacerile sistemului bănesc și de credit*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

VOINEA GH. M. — *Finanțe-credit*, Tipografia Universității „Al. I. Cuza", Iași, 1980.

ZAMFIR AL., RAPCEA C. — *Strategia competitivității în comerțul internațional*, Editura politică, București, 1976.

* * *

* * * — *Constituția Republicii Socialiste România*, Consiliul de Stat, București, 1980.

* * * — *Legea Finanțelor*, Consiliul de Stat, București, 1979.

* * * — *Codul Muncii al Republicii Socialiste România*, Consiliul de Stat, București, 1972.

* * * — *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, Direcția Centrală de Statistică, București, 1980.

* * * — *Revista de Contabilitate*, 1973—1980.

* * * — *Revista economică*, 1974—1980.

* * * — *Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România*, anii 1960—1980.

GLOSAR

Cuvînt înainte 3
Abandon 7
Abandon vamal 7
Abatere 7
Abrogare 7
Abuz 8
Abuz de încredere 8
Abuz de drept 8
Abuz de putere 8
Abuz în serviciu 8
Accept 8
Acceptant 8
Acceptant pentru onoare 8
Acceptare 8
Acceptare completă 8
Acceptare expresă 8
Acceptare parţială 8
Acceptare tacită 8
Acceptarea cambiei 8
Acciză 9
Achitare 9
Acont 9
Acoperire 9
Acoperire bancară 9
Acoperire în aur 9
Acoperire monetară (tehnică) 10
Acord 10
Acord de Carter 10
Acord de cliring 10
Acord de cliring cu transfer 10
Acord de plăţi 10
Acord global 10
Acord „SWAP“ 11
Acordul de la Bretton Woods 11
Acordul general pentru tarife şi comerţ 11
Acordul monetar european (A.M.E.) 12
Acreditiv 12
Acreditiv avizat 13
Acreditiv CEC 13
Acreditiv circular 13
Acreditiv de rambursare 13
Acreditiv documentar (comercial) 13
Acreditiv documentar circular 14
Acreditiv documentar colectiv 14
Acreditiv documentar irevocabil .. 14
Acreditiv documentar revocabil .. 14
Acreditiv documentar simplu 14
Acreditiv domiciliat 15
Acreditiv revolving 15
Acreditiv simplu 15
Act 15
Act adiţional (alonjă) 15
Act bugetar 15
Act de evaluare a pagubei 16
Act de expertiză 16
Act de lichidare în vamă 16
Act justificativ 16
Activ 16
Activ de rezervă 16
Activ succesoral 16
Active financiare 16
Active nenormate 16
Active normate 16
Actuar 17
Actuariat 17
Acţionar 17
Acţiune 17
Acţiune de aport 17
Acţiune de capital 17
Acţiune de folosinţă 17
Acţiune de fondator 17
Acţiune de muncă 17
Acţiune de prioritate 17
Acţiune nominativă 17
Acumulare 17
Acumulare a capitalului 17
Acumulare bănească 17

Acumulare socialistă 18
Acumulari băneşti la 1000 lei fonduri fixe 18
Acumulări băneşti totale anuale .. 18
Adaos comercial 18
Adaos de alimentaţie publică 18
Adeverinţă 18
Adeverinţă de disponibil 18
Adeziune 19
Adjudecare 19
Administrare 19
Administrarea falimentului 19
Administraţia Asigurărilor de Stat (ADAS) 19
Administraţia de Stat Loto-Pronosport 20
Administraţia financiară 20
Admiterea la creditare a investiţiilor 21
Admiterea la finanţare a cheltuielilor de proiectare 21
Admiterea la finanţarea a investiţiilor 21
Adoptarea bugetului de stat 22
Ad valorem 23
Agent 23
Agent de asigurare 23
Agent de navlosire 23
Agent fiscal 23
Agent oficial de asigurare maritimă 23
Agent oficial de bursă 23
Agenţie 23
Agio 23
Agiotaj 24
Aiar 24
Ajustare fiscală la frontieră 24
Ajutor băneşc excepţional 24
Ajutor de stat 24
Ajutor în caz de deces 24
Ajutor pentru mamele cu mai mulţi copii 25
Ajutor pentru soţii de militari în termen 25
Ajutor social 25
Albinărit 26
Aleatoriu 26
Alicotă 26
Alimentare cu fonduri 26
Aliniat bugetar 26
Alocarea resurselor 26
Alocaţie 26
Alocaţie bugetară 26
Alocaţie de amortizare 26
Alocaţie de hrană 27
Alocaţie de întreţinere 27
Alocaţie de stat pentru copii 27
Alonje 28
Al pari 28
Alte surse 28
Amendă 28
Aminare 28
Amnistie fiscală 28
Amortisment 28
Amortisment anual 28
Amortizare 29
Amortizare accelerată 30
Amortizare comună 30
Amortizare continuă 31
Amortizare generală 31
Amortizare liniară 31
Amortizare progresivă 31
Amortizare proporţională (liniară) 31
Amortizare regresivă 31
Amortizare specifică 31
Amortizarea cambiei 32
Amortizarea împrumutului 32
An bugetar 32
An de gestiune 32
Analiză 32
Analiză a bugetului 32
Analiză de preţuri 33
Analiză economică 33
Analiză financiară 34
Anatocism 34
Andosament 34
Andosament restrictiv 34
Andosare 34
Angajament 34
Anteproiect 34
Anticiparea impozitelor 35
Antidumping 35
Antreprenor 35
Antreprenor general 35
Antrepriză 35
Anulate 36
Anulatea împrumutului 36
Anularea creditului bugetar 36
Anularea datoriei 36
Aparat bancar 36
Aparat financiar 36
Aparat financiar-valutar internaţional 36
Aport 37
Aport brut în valută 37
Aport în valută la tona marfă exportată 37

Aport net în valută 37
Aport net în valută la hectar 38
Aport social 38
Aport valutar 38
Aport valutar al investițiilor 38
Aport valutar net la 1000 lei mijloace fixe 39
Apreciere valutară 39
Aprobarea emisiunii 40
Aranjament 40
Aranjament bancar 40
Aranjament general de împrumut .. 40
Arbitraj 40
Arbitraj bancar 40
Arbitraj de bursă 40
Arbitraj de polițe 40
Arbitraj de schimb 40
Arbitraj valutar 40
Arbitrajul de stat 41
Arendă 41
Argint 41
Argintari 41
Arieral 41
Arieratā financiară 41
Articol bugetar 41
Arvună 41
Asanare 42
Asanare monetară 42
Asanarea întreprinderilor 42
Asietă 42
Asignat 42
Asigurare 42
Asigurare a bunurilor din gospodărie 43
Asigurare a creditelor pentru export 44
Asigurare a navelor (casco) 44
Asigurare asupra vieții 44
Asigurare complexă a elevilor și studenților 44
Asigurare cumulativă 45
Asigurare cu răspundere pentru avaria particulară 45
Asigurare de accidente 45
Asigurare de accidente „turist“ .. 45
Asigurare de economie și de invaliditate permanentă din accidente 45
Asigurare de răspundere civilă 46
Asigurare de răspundere civilă legală 46
Asigurare de stat de bunuri 47
Asigurare de stat de persoane 47
Asigurare de stat de persoane prin efectul legii 47
Asigurare de stat prin efectul legii (obligatorii) de bunuri 48
Asigurare externă 48
Asigurare facultativă a autovehiculelor 48
Asigurare facultativă complexă a gospodăriei 48
Asigurare facultativă de abonament 49
Asigurare facultativă de abonament privind culturile agricole și rodul viilor 49
Asigurare facultativă de răspundere civilă a conducătorilor auto profesioniști 49
Asigurare facultativă externă 49
Asigurare facultativă pauşală sau globală 50
Asigurare familială de accidente .. 50
Asigurare familială mixtă de viață 50
Asigurare „fără răspundere pentru avaria particulară“ 50
Asigurare în valută 51
Asigurare mixtă de viață 51
Asigurare mixtă de viață cu indemnizație pentru urmași 51
Asigurare obligatorie a bunurilor cooperativelor agricole de producție 51
Asigurare pentru „toate riscurile“ 52
Asigurare prin efectul legii a bunurilor cetățenilor 52
Asigurare viageră de deces cu plata primelor pe timp limitat 52
Asigurare viageră de deces cu primă unică 52
Asigurat 52
Asigurări de stat facultative (benevole) 52
Asigurări interne 53
Asigurări mutuale 53
Asigurări populare 53
Asigurări populare de înmormîntare 53
Asigurări sociale 53
Asigurări sociale de stat 55
Asigurări sociale din cooperativele agricole de producție 55
Asigurări sociale din cooperativele meșteșugărești 55
Asigurări sociale pentru meșteșugarii cu ateliere proprii 56
Asigurări sociale pentru țăranii cu gospodărie individuală din zonele necooperativizate 56
Asigurător 56
Asistență socială de stat 56

Asociația Internațională de Dezvoltare (I.D.A.) 57
Asociația internațională de securitate socială (A.I.S.S.) 58
Asociația internațională de științe economice (A.I.S.E.) 58
Asociație intercooperatistă 58
Asociație în participație 58
Aur 58
Autarhie 59
Autoasigurare 59
Autoconducere muncitorească 59
Autocontrol 60
Autofinanțare 60
Autogestiune economico-financiară 61
Autoimpunere 61
Autonomia unităților economice .. 62
Autonomie funcțională 62
Autorități monetare 63
Autorități vamale 63
Aval 63
Aval bancar 63
Avalist 63
Avalizat 63
Avans 63
Avans de la beneficiarii de lucrări cu plata în rate 63
Avans din navlu 63
Avans din retribuție 64
Avans în numerar 64
Avans spre decontare 64
Avansuri și plăți provizorii pe bază de programe 64
Avarie 64
Avarie comună 64
Avarie particulară 64
Avere 65
Avers 65
Avertisment 65
Aviz 65
Aviz de asigurare 65
Avizarea investițiilor 65
Avizarea plătitorului 65
Avizul de încasare (prelevare) 66
Avut 66
Avut obștesc 66
Avut particular 66
Avut personal 66
Avuție națională 66

B

Baisse 68
Balanța capitalurilor 68
Balanța comercială 68
Balanța contingentară vamală 68
Balanța creanțelor și angajamentelor externe (balanța conturilor curente) 68
Balanța creditelor și investițiilor externe 69
Balanța de plăți 69
Balanța devizelor 70
Balanța economiei naționale 70
Balanța investițiilor 70
Balanța legăturilor dintre ramuri 71
Balanța mijloacelor fixe 71
Balanța mișcării creditelor 71
Balanța producției, repartiției și utilizării finale a venitului național 71
Balanța serviciilor 72
Balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației 72
Balanța viramentelor 73
Balanță 73
Balanță financiară 73
Bam 73
Ban 73
Ban de hârtie 73
Banca Anglo-Română 73
Banca de Credit Ipotecar 73
Banca de Emisiune și Circulație .. 74
Banca de Investiții 74
Banca Egipteano-Română 75
Banca Europeană de Investiții 75
Banca Franco-Română 76
Banca Frankfurt-Bukarest A. G. .. 76
Banca Internațională de Colaborare Economică (B.I.C.E.) 76
Banca Internațională de Investiții (B.I.I.) 77
Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (B.I.R.D.) 78
Banca Națională a Republicii Socialiste România 79
Banca pentru Agricultură și Industrie Alimentară 80
Banca Reglementelor Internaționale (B.R.I.) 80
Banca Română de Comerț Exterior 81
Bancă 81
Bancă agricolă 82
Bancă comercială 82
Bancă corespondent 83
Bancă de export-import 83

Bancă ipotecară 83
Bancă mixtă 83
Bancher 83
Bancrută 83
Bancrută de stat 84
Bancrută frauduloasă 84
Bancrută simplă 84
Bani 84
Bani de calcul 85
Bani de cont (scripturali) 85
Bani de credit 85
Bani de hîrtie 85
Bani de război 85
Bani de tezaur 85
Bani divizionari 85
Bani fictivi 85
Bani „ieftini" 85
Bani lichizi 85
Bani mondiali 85
Barem 85
Baril 85
Baza de calcul a pensiei 85
Baza prețurilor 86
Bază impozabilă 86
Beneficiar 86
Beneficiar cambial 86
Beneficiar de acreditiv 86
Beneficiar de asigurare 86
Beneficiar de investiții 86
Beneficiu 86
Beneficiu brut 87
Beneficiu întreprinzătorului 87
Beneficiu net 87
Beneficiu normal 87
Beneficiu peste plan 88
Beneficiu planificat 88
Beneficiu total 88
Beneficiu în valută 88
Bijuterie 88
Bilet 88
Bilet de bancă (bancnotă) 88
Bilet de lombard 89
Bilet la ordin 89
Bimetalism 90
Bir 90
Bloc valutar 90
Blocadă de credit 91
Blocadă valutară 91
Blocarea contului 91
Blocarea creditului bugetar 91
Blocarea depunerilor la Casa de Economii și Consemnațiuni 91
Bogăție națională 91
Bon de tezaur 92
Bonitate financiară 92
Bonus 92
Boom 92
Broker 92
Broker de asigurare 93
Broker de reasigurare 93
Brutto 93
Buget 93
Buget balansat 93
Buget bienal 93
Buget brutto 93
Buget centralizat 93
Buget consolidat 93
Buget de familie 93
Buget deficitar 94
Buget echilibrat 94
Buget economic 94
Buget excedentar 94
Buget extraordinar 94
Buget ordinar 94
Buget propriu 94
Bugete ale consiliilor populare (bugete locale) 94
Bugete orășenești 96
Bugetul asigurărilor sociale de stat 96
Bugetul asigurărilor sociale din cooperativele agricole de producție 96
Bugetul asigurărilor sociale din cooperativele meșteșugărești 96
Bugetul comunei 97
Bugetul de stat 97
Bugetul de venituri și cheltuieli .. 97
Bugetul de venituri și cheltuieli al Administrației Asigurărilor de Stat 101
Bugetul de venituri și cheltuieli al Casei de Economii și Consemnațiuni 102
Bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii de comerț exterior 103
Bugetul de venituri și cheltuieli al stațiunii pentru mecanizarea agriculturii 104
Bugetul județului 104
Bugetul „Heller" 104
Bugetul Marii Adunări Naționale 104
Bugetul municipiului 104
Bugetul orașului 104
Bugetul republican 105
Buletin de bursă 106
Buletinul cursurilor valutelor străine 106

Bunuri mobiliare 106
Bursă 106
Bursă neoficială 107
Bursă de stat 107

C

Cadrul comun al clasificației bugetare 108
Cadrul general al clasificației bugetare 108
C.A.E.R. 108
C.A.F. 109
Calcul economic 109
Calculul pasivelor stabile 109
Camătă 109
Cambia mărilor 109
Cambie 109
Cambie acceptată 110
Cambie antidatată 110
Cambie bancară 110
Cambie comercială 110
Cambie de complezență 110
Cambie domiciliată 110
Cambie financiară 110
Cambie în alb 110
Cambie în suferință 110
Cambie la vedere 110
Cambie neacceptabilă 110
Cambie protestată 110
Camera de Comerț și Industrie a R. S. România 111
Capacitate de plată a unităților socialiste 111
Capital 111
Capital bancar 111
Capital bănesc 112
Capital cămătăresc 112
Capital circulant 112
Capital comercial 112
Capital constant 112
Capital de circulație 113
Capital de împrumut 113
Capital de rezervă 113
Capital fictiv 113
Capital financiar 114
Capital fix 114
Capital inactiv 114
Capital industrial 115
Capital marfă 115
Capital monopolist 115
Capital productiv 115
Capital real 115
Capital social 116
Capital statutar 116
Capital variabil 116
Capitalism 116
Capitalism de stat 116
Carat 116
Cargo 116
Carnet de cecuri 116
Carnet de cecuri cu limită de sumă .. 117
Carnet de cecuri fără limită de sumă 117
Carnet de muncă 118
Carnet de pensii și asigurări sociale 118
Carta Partita 119
„Cartea albastră“ 119
Cartea datoriei publice 119
Cartea de garanție a cecurilor 119
„Cartea verde“ 119
Cartel 120
Cartel bancar 120
Cartel maritim 120
Cartelă CEC 120
Cartelă de credit 120
Casa 121
Casa de ajutor reciproc 121
Casa de asigurări a avocaților 121
Casa de circulație 121
Casa de compensație a băncilor 121
Casa de Economii și Consemnațiuni 122
Casa sconț 122
Casarea mijloacelor fixe 122
Casă de credit 122
Casă de economii școlare 123
Casco 123
Case de încasări 123
Casier 123
Casierie 124
Catalogul normelor de amortizare și duratelor de serviciu normate ale mijloacelor fixe 125
Cauțiune 125
Caz asigurat 125
Cămătar 125
Cec 125
C.E.C. 126
Cec barat 126
Cec cartelă cu plată în cont 126
Cec certificat (acceptat) 126
Cec circular 127
Cec de bancă 127
Cec de casă (alb) 127
Cec de călătorie 127
Cec de decontare 127
Cec de decontare acceptat 127

Cec de dispoziție 127
Cec de numerar 127
Cec de trezorerie 128
Cec de virament (roșu) 128
Cec de voiaj 128
Cec din carnete cu limită de sumă 128
Cec din carnete fără limită de sumă 128
Cec documentar 128
Cec fără acoperire 128
Cec fiscal 128
Cec în ruble transferabile 129
Cec la ordin 129
Cec la purtător 129
Cec nebarat 129
Cec nominativ 129
Cec pentru plata salariilor 129
Cec poștal 129
Cec restaurant 129
Cec transmisibil 130
Cec turistic 130
Cecuri de economii școlare 130
Cedent 130
C.E.E. 130
Cens 130
Centralizarea capitalului 130
Cenzor 130
Cercetare 130
Cerere 130
Cerere-contract de împrumut 130
Cerere de admitere la finanțare 131
Cerere de asigurare 131
Cerere de deschidere a acreditivului 131
Cerere de deschidere a contului .. 131
Cerere de ofertă 131
Cerere de planificare a creditelor unităților economice 132
Cerere de reconstituire a vechimii în muncă 132
Cerere pentru deschiderea de credite bugetare 132
Cerere pentru închiderea finanțării 132
Cerere solvabilă 132
Cerere și ofertă 133
Certificat 133
Certificat de asigurare 133
Certificat de avarie 133
Certificat de calitate 133
Certificat de depozit 133
Cesiune 133
Cesiune de creanță 133
C.F. 133
Charter Party 134
Cheiaj 134
Cheltuială 134
Cheltuieli bugetare 134
Cheltuieli bugetare cu organele statului 136
Cheltuieli bugetare pentru apărarea națională 137
Cheltuieli bugetare pentru asigurările sociale de stat 138
Cheltuieli bugetare pentru asistența socială de stat 138
Cheltuieli bugetare pentru cultură și artă 138
Cheltuieli bugetare pentru finanțarea acțiunilor social-culturale 138
Cheltuieli bugetare pentru finanțarea economiei naționale 140
Cheltuieli bugetare pentru învățământ 141
Cheltuieli bugetare pentru ocrotirea sănătății 143
Cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare 144
Cheltuieli complexe 144
Cheltuieli consolidate 144
Cheltuieli constante 144
Cheltuieli convențional-constante .. 145
Cheltuieli cu întreținerea și funcționarea utilajului 145
Cheltuieli cu munca vie 145
Cheltuieli curente 145
Cheltuieli de bază 145
Cheltuieli de circulație 145
Cheltuieli de contractări, achiziții și recepționări 145
Cheltuieli de deplasare 145
Cheltuieli de expediere 145
Cheltuieli de investiții care nu măresc valoarea mijloacelor fixe .. 146
Cheltuieli de însușire pentru fabricarea de produse noi 146
Cheltuieli de muncă actuală 146
Cheltuieli de muncă materializată 146
Cheltuieli de muncă trecută 146
Cheltuieli de producție 146
Cheltuieli de producție la 1000 lei producție marfă vîndută și încasată 146
Cheltuieli de proiectare 147
Cheltuieli de regie 147
Cheltuieli de repartizat 147
Cheltuieli de transport-aprovizionare 147
Cheltuieli de vînzare 147
Cheltuieli directe 147
Cheltuieli efective 148

Cheltuieli financiare 148
Cheltuieli funcționale 148
Cheltuieli generale ale întreprinderii 148
Cheltuieli generale ale secției 148
Cheltuieli indirecte 148
Cheltuieli în afara producției 149
Cheltuieli judiciare 149
Cheltuieli necesare 149
Cheltuieli neeconomicoase 149
Cheltuieli operative 149
Cheltuieli pentru educație fizică și sport 149
Cheltuieli pentru protecția muncii 149
Cheltuieli pentru reparații curente și revizii periodice 150
Cheltuieli pentru știință 150
Cheltuieli plafonate 152
Cheltuieli postcalculate 152
Cheltuieli poștale 152
Cheltuieli preliminate 152
Cheltuieli primare 152
Cheltuieli proporționale 152
Cheltuieli simple 152
Cheltuieli social-culturale 152
Cheltuieli suplimentare 152
Cheltuieli tehnologice 152
Cheltuieli utile 152
Cheltuieli variabile 152
Cheltuieli voluptuarii 152
Cheltuielile bănești ale populației 153
Cheltuielile statului 153
Chenzină 153
Chitanță 153
Ciclu de funcționare 153
Ciclu de producție 153
Ciclu economic 153
C.I.F. 153
C.I.F.C.I. 154
Cifră de afaceri 154
Cifră de control a creditării 154
Cifră de echivalență 154
Circuitul capitalului 154
Circuitul fondurilor de producție 155
Circuitul mijloacelor circulante 155
Circulația poliței 155
Circulație 155
Circulație bănească 156
Circumscripție financiară 156
Cislă 156
Citație 156
Cîștig mediu 156
Clasificarea mijloacelor circulante 157
Clasificarea mijloacelor fixe 157
Clasificarea operațiilor de bursă 157
Clasificație bugetară 157
Clauza abandonului 157
Clauza americană 157
Clauza asigurării de valori suplimentare 157
Clauza asigurării transbordării 157
Clauza atestării 158
Clauza avariei 158
Clauza clasificării 158
Clauza de devize 158
Clauza de împuternicire 158
Clauza de înlocuire 158
Clauza de la depozit la depozit 158
Clauza D.S.T. 158
Clauza exceptării uzurii normale 159
Clauză fără avarie particulară 159
Clauza franșizei 159
Clauza mărfurilor nevămuite 159
Clauza națiunii celei mai favorizate 159
Clauza necumulării avariilor 159
Clauza privind operațiile de SWITCH 159
Clauza spezelor 159
Clauza testamentară 159
Clauza „toate riscurile" 159
Clauza valorii nete 160
Clauză 160
Clauză aur 160
Clauză de salvare 160
Clauză multivalutară 160
Clauză valutară 160
Clearing-House 160
Cliring 160
Coasigurare 161
Cod 161
Codul bancar telegrafic 161
Codul vamal 161
Coeficient 161
Coeficient de corectare 161
Coeficient de echivalență 162
Coeficient de eficiență medie anuală a investițiilor 162
Coeficient de eficiență totală a investiției 162
Coeficient de elasticitate 162
Coeficient de folosire a mijloacelor circulante aflate în circuit 163
Coeficient de înnoire a mijloacelor fixe 163
Coeficient de lichiditate 163
Coeficient de repartiție 163
Coeficient de rotație a mijloacelor circulante 163
Coeficient de schimb 164

Coeficient de suplimentare 164
Coeficient intern de decontare 164
Coeficient marginal al investiţiilor 164
Cointeresare materială 165
Comanditar 165
Comanditat 165
Comerţ invizibil 165
Comisar de avarie 165
Comisia centrală de pensii 166
Comisia de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă 166
Comisia de pensii şi asigurări sociale a colegiului de avocaţi 167
Comisia de pensii şi asigurări sociale din cooperativa agricolă de producţie 167
Comisia de pensii şi asigurări sociale din unităţile de stat 168
Comisia de pensii şi asigurări sociale pentru ţăranii cu gospodărie individuală 169
Comisia de revizie a asociaţiei economice intercooperatiste agricole 169
Comisia de revizie a cooperativei agricole de producţie 169
Comisia de revizie a uniunii judeţene a cooperativelor agricole de producţie 169
Comisia de revizie a Uniunii Naţionale a Cooperativelor Agricole de Producţie 170
Comisia financiar-bancară teritorială 170
Comisia judeţeană (ale sectoarelor municipiului Bucureşti) de pensii 170
Comisia pentru industrie şi activitate economico-financiară 171
Comisie 171
Comisie de reconstituire a vechimii în muncă 172
Comisie de revizie şi control 172
Comisie vamală 172
Comisie vamală centrală 172
Comision 172
Comision de adresă 172
Comision de agenţie 172
Comision de navlosire 172
Comision de reasigurare 172
Comisionar 173
Comitent 173
Comitetul bursei 173
Comitetul de Stat pentru Preţuri .. 173
Comoară 173
Comodat 173
Compartiment financiar-contabil .. 173
Compensarea impozitului 175
Compensaţie 175
Completare de mijloace circulante 175
Compoziţia fondurilor de producţie 176
Compoziţia organică a capitalului .. 176
Compromis 176
Compromis de avarie 176
Comunicare de vărsăminte 177
Comunitate de risc 177
Comunitate Economică Europeană (Piaţa Comună) 177
Concediu 178
Concediu de odihnă 178
Concediu fără plată 178
Concediu pentru sarcină şi lehuzie 178
Concediu pentru studii 178
Concediu pentru transfer 178
Concentrare bancară 178
Concentrarea capitalului 178
Concern 179
Concern bancar 179
Concesiune 179
Conciliere 180
Concordat 180
Concordat preventiv 180
Concurs comercial 180
Conducere colectivă 180
Conferinţa Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare (U.N.C.T.A.D.) 180
Confiscare 181
Conosament 181
Conosament colectiv 181
Conosament „curat" 181
Conosament la purtător 182
Consemnant 182
Consemnaţiune 182
Consignatar 182
Consignator 182
Consiliul asigurărilor sociale şi pensiilor 182
Consiliul Casei de Asigurări a Avocaţilor 182
Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale 183
Consiliul de Administraţie al ADAS 183
Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) 184
Consiliul de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale 185

Consiliul de Cooperare Vamală 185
Consiliul de Miniștri 186
Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România 186
Consiliul de supraveghere economico-financiară 187
Consiliul financiar-bancar 187
Consiliul județean de control muncitoresc al activității economice și sociale 188
Consolidarea împrumuturilor 188
Consorțiu 188
Consorțiu bancar (sindicat) 188
Consorțiu bancar internațional 188
Construcție în antrepriză 189
Construcție în regie 189
Consum specific 189
Consum specific planificat 189
Consum specific realizat 189
Cont colector 189
Cont curent bancar 189
Cont curent personal la Casa de Economii și Consemnațiuni 190
Cont de agio 190
Cont de execuție bugetară 190
Cont „Loro" 190
Cont „Nostro" 190
Cont „Vostro" 190
Contestație 190
Contingent 191
Contingent mediu anual 191
Contingentare 191
Contrabandă 191
Contracambie 192
Contract 192
Contract aleatoriu 192
Contract de asigurare 192
Contract de credit bancar 193
Contract de împrumut 193
Contract de reasigurare 193
Contract economic 194
Contract oneros 194
Contractant de asigurare 194
Contraexpertiză 194
Contrarevizie vamală 194
Contrastalii 194
Contravenție 194
Contribuabil 195
Contribuția bănească și în muncă pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc 195
Contribuția C.A.P. pentru asigurările sociale 195
Contribuția cooperativei meșteșugărești pentru asigurările sociale 195
Contribuția persoanelor fără copii .. 196
Contribuția statului pentru asigurările sociale ale membrilor C.A.P. 196
Contribuția statului pentru asigurările sociale ale țăranilor necooperativizați 197
Contribuție 197
Contribuție la avaria comună 197
Contribuție în muncă pentru investiții 197
Contribuție pentru asigurările sociale de stat 197
Contribuție pentru pensie suplimentară 198
Contribuție pentru tratament balnear și odihnă 198
Contribuție personală a țăranilor necooperativizați pentru asigurările sociale 199
Control 199
Control bancar 199
Control bănesc 200
Control bugetar 200
Control combinat 200
Control complet 200
Control concomitent (operativ sau curent) 200
Control continuu 200
Control de execuție 200
Control de fond 201
Control documentar 201
Control economic 201
Control faptic 201
Control financiar 201
Control financiar intern 201
Control financiar preventiv 201
Control ierarhic 202
Control intern 202
Control încrucișat 202
Control obștesc 202
Control parțial 202
Control periodic 202
Control permanent 202
Control posterior (postoperativ) .. 202
Control preventiv (financiar-preventiv) 203
Control prin sondaj 203
Control reciproc 203
Control simultan 203
Control tehnico-economic 203
Control valutar 203
Control vamal 204

Controlul bancar asupra disciplinei de casă 204
Controlul disciplinei de casă 204
Controlul prealabil asupra plăților întreprinderii 205
Contul general de încheiere a exercițiului bugetar 205
Conturi bugetare 206
Convenție 206
Convenție de reasigurare 206
Convenție vamală 206
Conversiune 206
Convertibilitate 206
Convertibilitatea valutei 207
Cooperare bancară internațională .. 208
Cooperare financiară-internațională 208
Cooperativă de credit 209
Corporația bursei 209
Corporația financiară internațională (C.F.I.) 209
Cost 209
Cost al producției globale 209
Cost comercial 209
Cost complet 210
Cost de producție 210
Cost de secție 211
Cost de uzină 211
Cost de valorificare 211
Cost marginal 211
Cost normativ 211
Cost pe unitatea de produs 211
Cost planificat 212
C.&.F. 212
Costul vieții 212
Costuri de producție la 1000 lei producție-marfă 213
Costuri fixe 213
Costuri variabile (proporționale) .. 213
Coș valutar 213
Cotare 213
Cotarea obligațiunilor 213
Cotația aurului 213
Cotație 213
Cotație de bursă 214
Cotă 214
Cotă a bursei 214
Cotă a navlului 214
Cotă de amortizare 214
Cotă de impunere 214
Cote adiționale 214
Cote defalcate 214
Cote degresive 214
Cote fixe 214
Cote prin diferență 215
Cote procentuale 215
Cote procentuale proporționale 215
Cote progresive 215
Cote progresive compuse (pe tranșe) 215
Cote progresive orizontale 215
Cote progresive simple 215
Cote progresive verticale 216
Cote proporționale 216
Cote regresive 216
Cotizație 216
Cotizații ale meșteșugarilor necooperativizați pentru asigurările sociale 216
Crah bancar 216
Creanță 217
Credit 217
Credit activ 217
Credit agricol 217
Credit amortizabil 217
Credit bancar 217
Credit bugetar 219
Credit bugetar deschis 219
Credit bugetar închis 219
Credit bugetar reconstituit 219
Credit bugetar repartizat 219
Credit bugetar retras 219
Credit capitalist 219
Credit cămătăresc 219
Credit comercial 219
Credit consumativ 220
Credit cooperatist 220
Credit cu termen fix de rambursare 220
Credit de confirmare (STAND-BY CREDIT) 220
Credit de cooperare 220
Credit de curier 220
Credit de decontare 220
Credit de furnizor 221
Credit de lombard 221
Credit de plăți pentru aprovizionare 221
Credit deschis 221
Credit de stat 221
Credit documentar 221
Credit documentar cu clauză roșie 222
Credit documentar domiciliat în țara cumpărătorului 222
Credit documentar domiciliat în țara exportatorului 222
Credit documentar irevocabil 222
Credit documentar irevocabil confirmat 222
Credit documentar irevocabil neconfirmat 222
Credit documentar revocabil 222

Credit documentar transferabil 223
Credit documentar utilizabil total sau parțial (cu livrări eșalonate) 223
Credit funciar 223
Credit guvernamental 223
Credit internațional 223
Credit ipotecar 224
Credit în cont curent 224
Credit nerambursat în termen 224
Credit pasiv 224
Credit pe documente în curs de încasare 224
Credit pe termen lung 224
Credit pe termen mijlociu 224
Credit pe termen scurt 224
Credit pentru acoperirea cheltuielilor planificate care depășesc în unele trimestre veniturile 224
Credit pentru acoperirea temporară a dotației de stat 225
Credit pentru activitatea de producție a asociațiilor economice intercooperatiste 225
Credit pentru activitatea de producție a unităților agricole cooperatiste 225
Credit pentru activitatea de „service" destinată străinătății 226
Credit pentru cheltuieli sezoniere .. 226
Credit pentru contractarea producției agricole 226
Credit pentru diferențe de preț 227
Credit pentru influențe conjuncturale 227
Credit pentru investițiile asociațiilor economice intercooperatiste .. 227
Credit pentru investițiile cooperativelor agricole de producție 228
Credit pentru investițiile populației 228
Credit pentru mărfurile fabricate destinate exportului și ambalajele aferente 229
Credit pentru mărfuri livrate la export în curs de încasare și a cheltuielilor de circulație aferente .. 230
Credit pentru mărfuri prezentate la expoziții și tîrguri internaționale 230
Credit pentru mărfuri trimise în străinătate în depozite sau consignație, pentru probe sau demonstrații 230
Credit pentru mica mecanizare 230
Credit pentru nevoi temporare 231
Credit pentru plăți 231
Credit pentru produse cu ciclu lung de fabricație 231
Credit pentru refacerea capacității de plată 231
Credit pentru reparații capitale .. 232
Credit pentru stocuri de valori materiale, cheltuieli de producție și de circulație 232
Credit personal 232
Credit plafonat 233
Credit planificat 233
Credit privat 233
Credit public 233
Credit real (garantat sau acoperit) 233
Credit restant 233
Credit special 233
Credit tehnic 234
Creditare bancară 234
Creditare diferențiată 234
Creditare globală 234
Creditare limitată 234
Creditare pe obiect 235
Creditarea materialelor aprovizionate de beneficiarii de investiții 235
Creditarea prin contul curent 235
Creditarea prin conturi simple de împrumut 236
Creditarea taxelor vamale 236
Creditarea utilajelor care necesită montaj 236
Credite acordate Administrației Asigurărilor de Stat 237
Credite pentru activitatea de comerț exterior 237
Credite pentru investiții 238
Credite pe bază de aprobări speciale 239
Credite pentru mărfuri vîndute și servicii prestate cu plata în rate 239
Credite pentru stocurile constituite rezervă de plan 239
Credite valutare 239
Creditor 239
Creditor chirografar 239
Creditor ipotecar 239
Creditor urmăritor 239
Creștere anuală de mijloace circulante 240
Creștere trimestrială de mijloace circulante 240
Criză 240
Criză bănească 240
Criză de bursă 240
Criză de credit 241

Criză financiară 241
Criză valutară 241
Cuantumul despăgubirii 241
Culaj 241
Cumularea pensiei cu retribuţia 241
Cupiură 242
Cupon de dividend 242
Cupon de dobîndă 242
Curs 242
Curs de revenire 243
Curs de revenire brut 243
Curs de revenire brut la export ... 243
Curs de revenire corectat 244
Curs de revenire net 244
Curs de revenire net la export 245
Curs de revenire pentru import 246
Curs de revenire planificat 246
Curs de schimb 246
Curs direct 246
Curs dublu 246
Curs forţat 247
Curs indirect 247
Curs obligatoriu 247
Curs oficial al valutelor 247
Curs pivot 247
Curs reprezentativ al leului 247
Curs valutar 247
Curs valutar de cumpărare (curs marfă) 248
Curs valutar de vînzare (curs monedă) 248
Curs valutar fix 248
Curs valutar flotant (fluctuant) 249
Curs valutar flotant „impur“ 249
Curs valutar flotant „liber“ (de piaţă) 249
Curs valutar flotant „pur“ 249
Curs valutar „nesigur“ 249
Curs valutar „sigur“ 249
Cursul acţiunilor 249
Cursul bursei 250
Cursul comercial unic 250
Cursul pieţei (liber) 251
Cursul poliţelor 251
Cursul schimbului 251
Cursul schimbului de echilibru 252
Curtaj 252
Curtaj şi scont 252
Curtea Superioară de Control Financiar 252
Curtier 253
Curtier de asigurare 253
Custode 253
Custodie obligatorie 253

D

Dajdie 254
Dare de seamă 254
Dare de seamă asupra executării bugetului de stat 254
Dare în plată 254
Dată certă 254
Datorie 254
Datorie arierată 254
Datorie publică 255
Datorie publică amortizabilă (rambursabilă) 255
Datorie publică brută 255
Datorie publică consolidată 255
Datorie publică externă 255
Datorie publică flotantă 255
Datorie publică internă 255
Datorie publică netă 256
Daună 256
Daună de asigurare 256
Daună interes 256
Daună moratorie 256
Daune cominatorii 256
Daune directe 256
Daune interese 256
Daune interese compensatorii 256
Daune interese moratorii 256
Debit 256
Debitor 257
Debitor de regres 257
Debitor ipotecar 257
Debitor urmărit 257
Decizie 257
Decizie de imputare 257
Decizie de investiţii 257
Decizie de pensionare 257
Decizie financiară 258
Declarant vamal 258
Declaraţie 259
Declaraţie de abandon 259
Declaraţie de asigurare 259
Declaraţie de consemnare 259
Declaraţie de impunere 259
Declaraţie de intrare 259
Declaraţie vamală 260
Declaraţie vamală preliminară 260
Declaraţie vamală primară 260
Deconfitură 260

Decont de avans 260
Decont de cheltuieli 260
Decont privind sursele și justificarea plăților beneficiarilor de investiții 260
Decontare 260
Decontare cu cecuri 261
Decontare din inițiativa plătitorului (debitorului) 261
Decontare internațională 261
Decontare internă 261
Decontare la cererea furnizorului (creditorului) 261
Decontare prin acreditiv 261
Decontare prin cecuri din carnete cu sumă limitată și fără limită de sumă 262
Decontare prin compensație 262
Decontare prin dispoziția de încasare cu factură 262
Decontare prin dispoziție de încasare simplă 262
Decontare prin dispoziție de plată cu factură 263
Decontare prin dispoziție de plată fără factură 263
Decontare prin plăți planificate .. 264
Decontarea cheltuielilor de investiții în temeiul devizelor pe categorii de cheltuieli 264
Decontarea cheltuielilor (lucrărilor) de proiectare 264
Decontarea lucrărilor de construcții-montaj executate în antrepriză 265
Decontarea lucrărilor de construcții-montaj executate în regie 265
Decontarea poliților 265
Decontarea prin acceptare 265
Decontarea privind amortizările 256
Decontarea reciprocă între bugete 266
Decontări internaționale 266
Decontări multilaterale în ruble transferabile 266
Deficit 267
Deficit al balanței comerciale 267
Defcit al balanței de plăți 267
Deficit bugetar 267
Deflator 267
Deflație 268
De la (from) 268
De la chei 268
Delapidare 268
Delcredere 268
Delegare 268
Delegație pentru încasarea retribuției 269
Demise Charter (Charter as a demise charter) 269
„Democratizarea capitalului“ 269
Demonetizare 269
Denominalizare 269
Deponent 269
Deport 269
Depozit 269
Depozit bancar 270
Depozitar 270
Depreciere monetară 270
Depresiune 270
Depunător 270
Depunere 270
Depunere de numerar la bancă 271
Depuneri cu cîștiguri 271
Depuneri cu restituire condiționată 271
Depuneri fără termen 272
Depuneri în valută străină 272
Depuneri la vedere 272
Depuneri nominative 272
Depunerile minorilor 272
Derogare 272
Deschidere de credite 272
Deschidere de credite din bugetul republican 273
Deschiderea acreditivului 273
Deschiderea finanțării investițiilor 273
Desdăunare 273
Deseatina 273
Despăgubire de asigurare 273
Destinațiile beneficiilor peste plan 274
Destinațiile beneficiilor planificate 274
Detașare 275
Determinarea încasărilor din vînzarea producției marfă, a beneficiului, a impozitului pe circulația mărfurilor și a prelevării din valoarea producției nete 275
Determinarea necesarului de mijloace circulante și a resurselor de finanțare a acestora 275
Deturnare de fonduri 275
Deținere de monedă falsificată 275
Devalorizare 275
Dever 276
Deviz 276
Deviz financiar pe categorii de lucrări 276
Deviz general 276
Deviz pe categorii de cheltuieli 276

Deviz pe categorii de lucrări 276
Deviz pe obiect 276
Deviză 277
Deviză aur 277
Deviză blocată 277
Deviză convertibilă 277
Deviză de cliring (de cont) 277
Deviză forte 277
Deviză în compensație 277
Deviză neconvertibilă 277
Devize de execuție 277
Dezechilibru bugetar 277
Dezechilibru monetar 277
Deznaționalizare 278
Diferență bugetară 278
Diferență de curs 278
Direcția finanțe-prețuri 278
Direcția generală a asigurărilor sociale, pensiilor și asistenței sociale 278
Direcția generală a vămilor 279
Direcția județeană pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale 280
Disagio 280
Disciplina decontărilor 281
Disciplină bugetară 281
Disciplină de casă 281
Disciplină de credite 281
Disciplină de emisiune 283
Disciplină de plăți 283
Disciplină financiară 283
Discont 283
Discontare 283
Discontarea poliței 283
Disconter 283
Discriminare 283
Dispatch money 284
Dispașă 284
Dispașor 284
Disponibil la bancă 284
Disponibil pentru investiții 284
Disponibilități în valută 284
Dispoziție bugetară 284
Dispoziție de impunere-înștiințare de plată 284
Dispoziție de încasare 284
Dispoziție de plată 284
Dispoziție de plată operată în prealabil 285
Distribuirea venitului național 285
Diurnă 287
Dividend 287
Dividend definitiv 287
Dividend fictiv 287
Dividend fix 287
Dividend provizoriu 287
Dividend real 287
Diviziune simplă 287
Divizor fix 287
Dobîndă 287
Dobîndă cămătărească 288
Dobîndă convențională 288
Dobîndă la dobîndă 288
Dobîndă legală 288
Dobîndă majorată 288
Dobîndă moratorie 288
Dobîndă pentru împrumutul maritim 288
Documentația pentru avizarea investițiilor 289
Documentație 289
Documentație de deviz 289
Documentație de preț 289
Documentație tehnico-economică .. 289
Domiciliator 290
Domiciliere 290
Domicilierea creditului documentar 290
Domiciliu fiscal 290
Donator 290
Donator 290
Donație 290
Dosar 290
Dosar de pensionare 290
Dotare 291
Dotație bugetară 291
Dotație de stat 291
Dovadă 291
Dovadă concludentă 291
Dovadă de predare-primire 291
Drept bugetar 291
Drept de creanță 291
Drept de emisiune 291
Drept de regres 292
Drept de reținție asupra mărfii .. 292
Drept financiar 292
Dreptul Special de Tragere 292
Dublă asigurare 294
Dublă (multiplă) impunere) 294
Dumping 294
Dumping valutar 295
Duplicat 295
Durata asigurării 295
Durata de execuție a investițiilor 295
Durata de recuperare a investițiilor 295
Durata de serviciu consumată 296
Durata de serviciu efectivă 296
Durata de serviciu normată 296
Durata de serviciu rămasă 297

Durata medie a unui circuit 297
Durata normală de recuperare a investițiilor 297

E

Echilibrare 298
Echilibrare bugetară 298
Echilibru bănesc 298
Echilibru bugetar 300
Echilibru economic general 300
Echilibru financiar 300
Echilibru valutar 302
Echitate 302
Echivalent general 303
Economii 303
Economii bănești ale populației 303
Economii din reducerea costurilor lucrărilor de investiții 304
Economisire 304
Economist 304
E.C.U. (European Currency Unit) 304
Efect al investiției 305
Efect anual al investițiilor 305
Efect de comerț 305
Efect public 305
Efecte de stat 305
„Efectul de întîrziere" 305
Eficacitate 305
Eficiența asigurărilor de stat 305
Eficiența economică a comerțului exterior 309
Eficiența economică a investițiilor 310
Eficiența economică a producției agricole 311
Eficiența economică a tehnicii noi 311
Eficiența globală a fondurilor de producție 312
Eficiența netă a fondurilor de producție 312
Eficiență 313
Eficiență economică 313
Elaborarea bugetului de stat 314
Elementele legii impozitului 316
Eliberare de mijloace circulante .. 316
Eliberare de numerar 316
Embargo 317
Emisiune bănească 317
Emisiune financiară 317
Emitent 317
Escontare 317
Eșalonare 317
Eșalonare a plății retribuțiilor 317
Etalon 318
Etalon al prețurilor 318
Etalon aur 318
Etalon aur-devize 318
Etalon aur-lingouri 319
Etalon aur-monedă 319
Etalon bănesc (monetar sau valoric) 319
Etalon cantitativ (natural) 319
Etalon convențional natural 320
Etalon monetar 320
Etalon multivalutar 320
Etalon muncă (timp) 320
Etalon schiop 320
Etatizare 320
Etatizarea Băncii Naționale a României 320
EURCO 320
„EURO CEC" 320
Eurocreredit 321
Eurodolari 321
Euroobligațiune 321
Eurovalută 321
Evaluare de asigurare 321
Evaluare în vamă 321
Evaluarea obiectelor creditate 321
Evaziune fiscală 322
Evaziune fiscală frauduloasă 322
Evaziune fiscală legală 322
Evaziune valutară 322
Evitarea riscului 322
Excedent 322
Excedent bugetar 322
Excedent de mijloace circulante .. 323
Executarea bugetului de cheltuieli 323
Executarea bugetului de stat 323
Executarea bugetului de venituri 324
Executarea de casă a bugetului de stat 324
Executarea silită 325
Executarea silită a veniturilor bugetare 325
Exercițiu bugetar 325
Exigibil 325
Expansiunea creditului 325
Expert 325
Expert de evaluare 325
Expert judiciar 325
Expert oficial 325
Expertiza avariei 325
Expertiză 326
Expertiză de evaluare 326
Expertiză extrajudiciară 326
Expertiza financiar-contabilă 326

Expertiza judiciară 326
Expertiză obligatorie 326
Expertul asigurătorului 326
Export 326
Export de capital 327
Expunere la proiectul de lege pentru adoptarea bugetului de stat 327
Extrabugetar 327

F

F.A.B. STOWED 328
Factoring 328
Factură 328
Factură consulară 328
Factură de expediție 328
Factură de navlu 328
Factură protestabilă 328
Faliment 329
Faliment bancar 329
Falsificare 329
Falsificare de monede sau alte valori 329
Fapt administrativ 329
F.A.S. 329
Fără avarie 329
Filială 330
Filodormă 330
Finanțare 330
Finanțare bugetară 330
Finanțare extrabugetară 330
Finanțare proprie 330
Finanțarea compensatorie 330
Finanțarea din bugetele consiliilor populare 330
Finanțarea din bugetul republican 330
Finanțarea instituțiilor bugetare .. 330
Finanțarea introducerii tehnicii noi 331
Finanțarea investițiilor executate în antrepriză 331
Finanțarea investițiilor executate în regie 331
Finanțe 331
Finanțe locale 333
Finanțe publice 333
Finanțe republicane 333
Finanțele cooperativelor agricole de producție 334
Finanțele cooperativelor de consum 334
Finanțele cooperativelor meșteșugărești 334
Finanțele întreprinderilor de stat 334
Fisc 335
Fiscalism 335
Fișa de calcul a amortizării mijloacelor fixe 335
Fișa de pensie 335
Fișa de recalculare a amortizării 335
Fișa plafoanelor de decontare pentru investiții 335
Fișa plăților plafonate 335
Flux brut de capital 336
Flux (mișcare) de capital 336
Flux net de capital 336
Foaie de vărsământ cu chitanță .. 336
F.O.B. 336
Fond 336
Fond alimentar de rezervă 337
Fond atras 337
Fond bănesc 337
Fond centralizat de rezervă sau de asigurare 338
Fond cu destinație specială 338
Fond de acumulare 338
Fond de ajutor în natură 338
Fond de ajutorare intercooperatist 338
Fond de amortizare 338
Fond de asigurare 339
Fond de asigurare al întreprinderilor agricole de stat 339
Fond de consolidare 340
Fond de consum 340
Fond de consum individual 340
Fond de consum social 340
Fond de dezvoltare (acumulare) .. 341
Fond de dezvoltare economică al C.A.P. 341
Fond de dezvoltare economico-socială 341
Fond de echilibrare bugetară 342
Fond de înlocuire 342
Fond de premiere 342
Fond de retribuire 342
Fond de retribuire admisibil 343
Fond de retribuire planificat 344
Fond de retribuire a membrilor cooperativelor agricole de producție 344
Fond de rezervă 344
Fond de rezervă bugetară 344
Fond de rezervă bugetară în bugetele locale 344
Fond de rezervă bugetară în bugetul republican 345
Fond de rezervă pentru producție 345
Fond de rezervă pentru retribuirea după muncă 345

Fond de rezervă și de dezvoltare 345
Fond efectiv de retribuire 345
Fond indivizibil (de bază) 345
Fond intercooperatist de întrajutorare și consolidare 346
Fond împrumutat 346
Fond pentru cheltuieli în perioada de garanție 346
Fond pentru inovații 346
Fond pentru introducerea tehnicii noi 346
Fond pentru întreținerea creșelor și căminelor de zi 347
Fondul pentru organizarea șantierului 347
Fond pentru reclamă comercială 347
Fond reînnoibil al O.N.U. 347
Fond social-cultural și sportiv 347
Fond special 347
Fond statutar 347
Fondator 348
Fondul aurului 348
Fondul bunăstării sociale 348
Fondul central de dezvoltare economico-socială 348
Fondul centralei pentru finanțarea investițiilor 348
Fondul de cooperare monetară al C.E.E. 348
Fondul de dezvoltare economică al întreprinderii de stat 349
Fondul de echipament al Organizației Națiunilor Unite 349
Fondul de participare a oamenilor muncii la beneficii 349
Fondul de rzervă al asigurărilor de stat 350
Fondul de rezervă al Casei de Economii și Consemnațiuni 350
Fondul de rezervă pentru mijloace rulante 350
Fondul de rulment 351
Fondul de sprijin 351
Fondul de stat de rezervă pentru repararea locuințelor în caz de calamități naturale 351
Fondul european de orientare și garantare agricolă (F.E.O.G.A.) 351
Fondul financiar 351
Fondul internațional de dezvoltare agricolă (F.I.D.A.) 352
Fondul local de dezvoltare economico-socială 352
Fondul mijloacelor circulante 352
Fondul Ministerului Economiei Forestiere și Materialelor de Construcții pentru acoperirea cheltuielilor determinate de calamitățile naturii 352
Fondul Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor pentru compensarea cheltuielilor determinate de calamitățile naturii 352
Fondul Monetar Internațional (F.M.I.) 352
Fondul național de dezvoltare economico-socială 354
Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (U.N.I.C.E.F.) 355
Fondul pentru acțiuni sociale 355
Fondul pentru cercetarea științifică, dezvoltări tehnologice și introducerea progresului tehnic .. 355
Fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social 356
Fondul pentru procurări de mijloace materiale 356
Fondul pentru reparații 356
Fondul social al asociației de cooperare a cooperativelor agricole de producție cu unitățile de stat sau ale cooperației de consum 356
Fondul social al asociației economice intercooperatiste 357
Fonduri circulante 357
Fonduri de circulație 357
Fonduri de producție 357
Fonduri de rezervă de bancnote, monedă metalică și monedă divizionară metalică 357
Fonduri fixe 358
Fonduri fixe cu destinație socială 358
Fonduri proprii 358
Fonduri social-culturale 359
Fonduri valutare 359
F.O.R. 359
Forfetare 359
Formă de decontare 360
Fracht 360
Franco 360
Franco bord 360
Franco cheu 360
Franco domiciliu 360
Franco fabrică 360
Franco vamă 360
Franșiză 360
Franșiză obișnuită 361

Fraudă 361
Fugă a capitalurilor 361
Fugă de bani 361
Funcţia creditului bancar de mobilizare, repartizare şi utilizare a disponibilităţilor băneşti 361
Funcţia de control 362
Funcţia de control a creditului bancar 362
Funcţie de gestiune 363
Funcţiile asigurărilor de stat 363
Funcţiile asigurărilor sociale de stat 364
Funcţiile banilor 364
Funcţiile beneficiului 364
Funcţiile bugetului de stat 365
Funcţiile finanţelor socialiste 365
Funcţiile preţurilor 365
Furnizor 366
Fuziunea societăţilor 366

G

Gaj 367
Garant 367
Garantarea creditelor 367
Garanţie 367
Garanţie bancară 367
Garanţie de avarie comună 368
Garanţie în aur 368
Garanţie personală 368
Garanţie reală 368
G.A.T.T. 368
Gestionar 368
Gestiune 369
Gestiune economică 369
Gestiune financiară 370
Gestiune frauduloasă 370
Gir 370
Gir de întoarcere 371
Gir după protest 371
Gir fără garanţie 371
Gir în alb 371
Gir la purtător 371
Gir „nu la ordin“ 371
Gir pentru încasare 371
Gir plin 371
Gir simulat 371
Girant 372
Giratar 372
Gol de mijloace circulante 372
Gold exchange standard 372
Gold standard 372
Gradul de economicitate a operaţiilor de export 372
Gradul de economicitate a operaţiilor de import 372
Gradul de prelucrare a materiilor prime 373
Graficul de eşalonare a investiţiei 373
Graficul modificării numerarului în circulaţie 373
Gratificaţie 373
Grop 373

H

Hantru 374
Haos valutar 374
Heaging 374
Hegemonie valutară 374
Hîrtie de valoare 374
Hîrtie monedă 374
Hîrtie timbrată 375
Holding 375
Hopşa 375
Hot money (bani fierbinţi) 375

I

Ilegal 376
Imobilizare de fonduri 376
Imobilizare de mijloace circulante 376
Import şi export de valută 376
Impozabil 376
Impozit 376
Impozit agricol 377
Impozit cedular 377
Impozit de cotitate 377
Impozit de regularizare 377
Impozit de repartiţie (de contingentare) 378
Impozit de stat 378
Impozit direct 378
Impozit indirect 378
Impozit în natură 378
Impozit global 379
Impozit global asupra venitului .. 379
Impozit local 379
Impozit pe beneficiu 379
Impozit pe beneficiul societăţilor mixte 379
Impozit pe circulaţia mărfurilor .. 380
Impozit pe clădiri 380
Impozit pe fum 380
Impozit pe patentă 380
Impozit pe produs 380
Impozit pe spectacole 381

Impozit pe terenuri 381
Impozit pe venit 381
Impozit pe veniturile cooperativelor de consum 381
Impozit pe veniturile cooperativelor meşteşugăreşti 381
Impozit pe veniturile populaţiei .. 381
Impozit pe veniturile realizate din închirieri de imobile 382
Impozit personal (subiectiv) 383
Impozit real (obiectiv) 383
Impozit suprapus 383
Impozite contingentate 383
Impozitul pe fondul de retribuire al cooperativelor agricole de producţie 383
Impozitul pe fondul total de retribuire al unităţilor socialiste de stat 384
Impozitul pe terenurile cooperativelor agricole de producţie 385
Impozitul pe terenurile gospodăriilor agricole ale populaţiei 385
Impozitul pe venit al cooperativelor agricole de producţie 386
Impozitul pe veniturile realizate din prestări de servicii retribuite pe bază de cote-părţi din încasări 386
Impunere 387
Impunere normativă 387
Impunere progresivă 387
Impunere proporţională 387
Impunere regresivă 387
Imputaţie 387
Imunitate de impozit 387
Imunitate fiscală a datoriei publice 387
Incaso 387
Incaso cu acceptare tacită 388
Incaso documentar 388
Incaso documentar cu plată imediată 389
Incaso documentar reglementat primit din străinătate..... 389
Incaso documentar reglementat remis în străinătate 389
Incaso documentar simplu 389
Indemnizaţie 389
Indemnizaţie de asigurare 389
Indemnizaţie de detaşare 389
Indemnizaţie de naştere 390
Indemnizaţie de transfer 390
Indemnizaţie în caz de incapacitate temporară de muncă 390
Indemnizaţie în caz de maternitate 391
Indemnizaţie pentru copii 391
Indemnizaţie pentru prevenirea îmbolnăvirii, refacerea şi întărirea sănătăţii 392
Indemnizaţii pentru pensionarii I.O.V.R. 392
Indicator 392
Indicator de economicitate a comerţului exterior 392
Indicatori ai eficienţei activităţii economice a întreprinderii 393
Indicatori ai eficienţei activităţii C.E.C. 394
Indicatori operativi (contingente) 396
Indicatori valorici ai eficienţei investiţiilor 396
Indice 396
Indice al costului vieţii 396
Indice ai costurilor de producţie .. 397
Indice al preţurilor 397
Indice al preţurilor de comerţ exterior 398
Indice al preţurilor internaţionale 398
Indice al puterii de cumpărare a banilor 398
Indice de despăgubire 398
Indice de probabilitate 399
Indice valutar 399
Indicele raportului de schimb 399
Indicele raportului de schimb bilateral 400
Inflaţie 400
Infracţiuni contra regimului preţurilor şi al tarifelor 401
Infracţiuni la regimul mijloacelor de plată străine, metalelor preţioase şi pietrelor preţioase 401
Infracţiuni referitoare la controlul financiar preventiv 402
Iniţiativă bugetară 402
Insolvabilitate 402
Inspecţia bancară 402
Inspecţia Generală Financiară de Stat 403
Inspecţie teritorială financiară de stat 403
Inspector financiar 403
Instituţie bugetară 403
Institutul Internaţional de Finanţe Publice 404
Înstrăinarea bunurilor constituite garanţie 404
Instrument de decontare 404
Instrument de plată 404

Instrumente de credit pentru decontări internaționale 404
Instrumente de economisire 405
Instrumente monetare 405
Instrumente negociabile 405
Intervenție de bursă 405
Intervenție valutară 405
Introducerea bunurilor în țară de către persoanele fizice 406
Inventar mort 406
Inventar viu 406
„Inventar zestre" 406
Investiție 406
Investiție activă 407
Investiție brută 407
Investiție centralizată 407
Investiție colaterală 407
Investiție conexă 407
Investiție de bază (directă) 408
Investiție defensivă 408
Investiție de folosință comună 408
Investiție demografică 408
Investiție din contribuția bănească și în muncă a populației 408
Investiție din fondurile proprii ale organizațiilor cooperatiste 408
Investiție din fondurile proprii ale populației 408
Investiție din fîndurile statului 408
Investiție externă 409
Investiție neproductivă 409
Investiție netă 409
Investiție neterminată 409
Investiție nominalizată 409
Investiție ofensivă 409
Investiție pasivă 409
Investiție productivă 409
Investiție pusă în funcțiune 409
Investiție specifică 409
Investiție totală 410
Ipotecă 410
Izvoarele de formare a fondurilor Casei de Asigurări a Avocaților 411

Î

Împrumut 412
Împrumut bugetar 412
Împrumut cu anuitate viageră 412
Împrumut de conversiune 412
Împrumut de rentă 412
Împrumut extern 413
Împrumut forțat 413
Împrumut intern 413
Împrumut maritim 413
Împrumut pe termen scurt 413
Împrumut prin robinet 413
Împrumut prin unități terminale 414
Împrumut public de stat 414
Împrumutare 414
Împrumutat 415
Împrumutător 415
Împrumuturi cu cîștiguri 415
Împrumuturi cu dobînzi și cîștiguri 415
Împrumuturi de război 415
Împrumuturi fără obligațiuni 415
Împrumuturi fără pierderi 415
Împrumuturi fără termen 415
Încadrarea plăților în fondurile constituite 416
Înalta Curte de Conturi 416
Încasare 416
Încasare fiscală 416
Încasator 416
Încasări și plăți fără numerar 416
Încasări și plăți în numerar 416
Încheierea bugetului de stat 417
Închiderea acreditivului 417
Închiderea creditării investițiilor 417
Închiderea creditelor bugetare 417
Închiderea finanțării investițiilor .. 417
Înlesniri acordate la plata impozitelor și taxelor 418
Înscris declarat fals 418
Înscris oficial 418
Înscris sub semnătură privată 418
Înștiințare de plată 418
Întîrzierea creditorului 418

J

Joc de bursă 419
Justificarea avansului spre decontare 419
Justificarea fondurilor de investiții primite 419

K

Know-how 421

L

La cerere 422
La prezentare 422
La și de la 422
Lease-beck 422
Leasing 422
Legal 422
Legalitate 422
Legalitate socialistă 422
Lege 423
Legea finanțelor 423
Legea lui Gresham 423
Legea pentru adoptarea bugetului de stat (legea bugetară) 424
Legislație 424
Legislație economico-financiară .. 424
Legislație valutară 424
Leu 424
Leu-valută 425
Liberalizare 425
Liber la cheltuieli 426
Liber vamal 426
Libret de economii 426
Libret de economii cu cîștiguri 426
Libret de economii cu cîștiguri în materiale de construcție 426
Libret de economii cu dobîndă 426
Libret de economii cu dobîndă și cîștiguri 426
Libret de economii cu dobîndă și cîștiguri în autoturisme 427
Libret de economii pentru construcția de locuințe 427
Libret de economii pentru cumpărarea de locuințe proprietate personală 427
Libret de economii pentru turism 427
Liberschimbism 427
Licență 427
Lichidare 428
Lichidare vamală 428
Lichidarea mijloacelor fixe 428
Lichidarea operațiilor de bursă 428
Lichiditate 428
Lichiditate bancară 428
Lichiditate financiară 428
Lichiditate patrimonială 429
Lichiditate internațională 429
Licitație de bursă 430
Licitație publică 430
Limita soldului de casă 430
Limitarea daunelor 430
Limitări valutare (control valutar) 431
Linie de credit 431
Lipsuri de casă 431
Lipsuri de mijloace circulante 431
Lipsuri în gestiune 431
„Lira verde" 431
Lista acțiunilor de investiții 431
Lista civilă 432
Lista de cursuri 432
Lista de titluri 432
Locație 432
Lock-out 432
Loco 432
Lombard 432
Lombarda 432
Lombardare 433
Loro 433
Loterie 433
Lucrări de construcții-montaj 433
Lucrări publice 433

M

Majorare 434
Manco 434
Mandant 434
Mandat 434
Mandat bugetar 434
Mandat comercial 434
Mandat de transport 434
Mandat postal 434
Mandat telegrafic 434
Mandatar 435
Manifestul navei 435
Marea Adunare Națională 435
Marjă 435
Marjă bancară 435
Marjă dobînzii 435
Masa venitului net 435
Masă bănească (monetară) 435
Materiale 436
Materiale auxiliare 436
Materiale de bază 436
Materie primă 436
Mărime medie 436
Mărime relativă 436
Măsurătoare de control 436
Mecanism financiar 436
Medie 440
Medie aritmetică (simplă) 440
Medie aritmetică ponderată 440
Medie armonică 440
Medie geometrică 440

Medie proporţională 440
Mercantilism 441
Metal monetar (valutar) 441
Metale preţioase (nobile) 441
Metoda analitică de normare a mijloacelor circulante 441
Metoda anulării de timbre fiscale 441
Metoda cotelor (sumelor) defalcate din veniturile bugetului republican 442
Metoda de calculare a venitului naţional 442
Metoda directă de evaluare a cheltuielilor instituţiilor bugetare .. 442
Metoda evaluării directe a venitului impozabil 442
Metoda fondurilor de echilibrare interioară a bugetelor locale 443
Metoda impunerii prin comparaţie 443
Metoda impunerii şi debitării 443
Metoda normativă de evaluare a cheltuielilor instituţiilor bugetare 443
Metoda normativă de impunere .. 444
Metoda plăţii directe 444
Metoda reală de impunere 444
Metoda reţinerii şi virării (stopajul la sursă) 444
Metoda sintetică (globală) de normare a mijloacelor circulante .. 444
Metoda subvenţiilor de echilibrare 445
Metode de finanţare bugetară 445
Migraţia capitalului 446
Mijloace băneşti 446
Mijloace băneşti ale instituţiilor bugetare 446
Mijloace băneşti ale unităţilor economice de stat 446
Mijloace bugetare 447
Mijloace circulante 447
Mijloace circulante asimilate celor proprii 447
Mijloace circulante băneşti 447
Mijloace circulante împrumutate .. 448
Mijloace circulante în decontare .. 448
Mijloace circulante nenormate .. 448
Mijloace circulante normate 448
Mijloace circulante proprii 448
Mijloace cu destinaţie specială 448
Mijloace de plată 448
Mijloace de plată străine 449
Mijloace de trai 449
Mijloace dezafectate 449
Mijloace extrabugetare 450
Mijloace fixe 450
Mijloace fixe industriale 450
Mijloace fixe industriale închiriate 450
Mijloace fixe neindustriale 450
Mijloace fixe proprii 450
Mijloace în decontare 450
Mijlocitor oficial 450
Minim de trai 450
Minimum neimpozabil 451
Ministerul Finanţelor 451
Minus de casă 452
Minus de garanţie al creditelor 452
Mită 452
Miză 453
Mobilizarea resurselor interne 453
Mod de impunere şi percepere 453
Modalitate de plată 453
Modificarea creditelor bugetare trimestriale 453
Monedă 453
Monedă cheie 454
Monedă convenţională 454
Monedă de calcul 454
Monedă de cont (scriptural sau bancară) 454
Monedă de credit (bancnotă) 454
Monedă divizionară 455
Monedă fiduciară (de încredere) .. 455
Monedă universală 455
Monetar 455
Monometalism 455
Monopol 455
Monopol bancar 455
Monopol de asigurare 455
Monopol fiscal 456
Monopol valutar de stat 456
Moratoriu 456
Moratoriul împrumutului public 456
Muncă patriotică 456
Munte de pietate 456

N

Naţionalizare 457
Naţionalizare capitalistă 457
Naţionalizare socialistă 457
Navlu 457
Navlu acumulat 457
Navlu ad-valorem 457
Navlu anticipat 458
Navlu brut 458
Navlu contra ramburs 458
Navlu garantat 458
Navlu global (forfetar) 458

Navlu întreg 458
Navlu la destinație 458
Navlu mort 458
Navlu net 458
Navlu pe distanță 458
Navlu suplimentar 358
Neglijență 458
Neglijență în păstrarea secretului de stat 458
Neglijență în serviciu 458
Neimpozabil 458
Nivel de încasări 458
Nivel de plăți 485
Netto 459
Nominal 459
Nominalism 459
Normarea cheltuielilor instituțiilor bugetare 459
Normarea mijloacelor circulante .. 459
Normarea mijloacelor circulante prin metoda analitică 460
Normarea mijloacelor circulante prin metoda sintetică (globală) 460
Normativ 462
Normativ anual în ore de funcționare 462
Normativ de cheltuieli 462
Normativ în zile ..... 462.
Normativul fondului pentru tehnica nouă 462
Normativul materiilor prime și al materialelor 463
Normativul mediu anual global 463
Normativul mijloacelor circulante 464
Normativul mijloacelor circulante în decontare 464
Normativul mijloacelor circulante în decontare la întreprinderile de transport auto 465
Normativul mijloacelor circulante în decontare la regionalele de cale ferată 466
Normativul mijloacelor circulante în decontare la unitățile de navigație civilă 466
Normativul mijloacelor circulante în decontare la unitățile subordonate comandamentului aviației civile TAROM 466
Normativul minim de finanțat 467
Normativul pentru obiecte de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, piese de schimb, echipament și materiale de protecție 467
Normativul pentru planul tehnic 469
Normativul producției neterminate 469
Normativul producției neterminate în construcții-montaj 472
Normativul produselor finite și al semifabricatelor destinate vînzării 472
Normativul valoric 475
Normă 475
Normă analitică de amortizare .. 475
Normă centralizată de cheltuieli 476
Normă combinată (compusă, complexă) de cheltuieli 476
Normă curentă 476
Normă de amortizare 476
Normă de amortizare descrescătoare 476
Normă de amortizare pe ora de funcționare 477
Normă de aprovizionare grupată 477
Normă de aprovizionare individuală 477
Normă de asigurare 477
Normă de cheltuieli 477
Normă de consum 477
Normă de consum specific 478
Normă de consum tehnologic 478
Normă de încărcare și descărcare 478
Normă de perisabilitate 478
Normă de stoc (în zile) 478
Normă de venit impozabil 479
Normă financiară 480
Normă indicativă de cheltuieli (orientativă, facultativă) 480
Normă individuală de cheltuieli (simplă, detaliată) 480
Normă în vigoare 480
Normă materială 480
Normă materială de cheltuieli 480
Normă medie în zile 481
Normă obligatorie 481
Normă planificată 481
Normă progresivă 481
Normă sumară 481
Normă unică de amortizare 481
Normare 482
Nostro 482
Notă 482
Notă de calcul 482
Notă de comandă 482
Notă de constatare 482
Notă explicativă 482

Notă de expunere a concluziilor verificării 483
Notă de fundamentare tehnico-economică 483
Notă de prezentare 483
Notă informativă 483
Noua ordine economică internațională 483
Noua ordine monetară și financiară internațională 484
Notar de bursă 486
Notificare 486
Novațiune 486
Nulificarea banilor 486
Numerar 486
Numere de comutație 487
Numismatică 487

O

Obiect de inventar de mică valoare sau de scurtă durată 488
Obiect de investiție 488
Obiectiv de investiții 488
Obiectul asigurării 488
Obiectul creditelor bancare 488
Obiectul finanțelor 489
Obiectul impunerii 489
Obligație de impozit 489
Obligațiune 490
Obligațiune ipotecară 491
Obligațiuni C.E.C. 491
Obligo 491
Obol 491
Oca 491
Ofertă 491
Ofertă de asigurare 491
Oficiu pentru probleme de muncă și ocrotiri sociale 492
Oligarhie financiară 492
Onorar 492
Operație de bancă 492
Operație de bursă 492
Operație de casă 493
Operații bancare de comision ale instituțiilor de credit 493
Operații cu mijloace de plată străine, cu metale și pietre prețioase 493
Operații de credit 493
Operații de decontare 493
Operații de devize 493
Operații încasări și plăți fără numerar 493
Operații de încasări și plăți în numerar 493
Operații de open-market (piață deschisă) 493
Operații de switch 494
Operații valutare 494
Operații valutare curente 494
Operații valutare la termen 494
Operații valutare necomerciale .. 494
Operații valutare Swap 495
Operațiile Casei de Economii și Consemnațiuni 495
Operațiile de activ ale băncilor .. 496
Operațiile de pasiv ale băncilor .. 496
Ordin de încasare 496
Ordin de plată 496
Ordin de virament (transfer) 497
Ordinea legală a plăților 497
Ordonator de credite 498
Ordonator principal de credite (de gradul I) 498
Ordonator secundar de credite (de gradul II) 498
Ordonator terțiar de credite (de gradul III) 499
Organizarea sistemului bugetar 49

P

Pachet de acțiuni de control 500
Pagubă 500
Panică de bursă 500
Para 500
Paragraf bugetar 500
Paritate 500
Paritate aur (metalică) 500
Paritate mobilă 500
Paritate monetară 501
Paritate valutară 501
Paritatea puterii de cumpărare 501
Parolă 501
Parte de fondator 501
Parte socială 501
Participație 502
Pasiv succesoral 502
Pasive stabile 502
Pausal 503
Păstrarea responsabil 503
Peculiu 503
Pecuniar 503
Penalizare 503

Pensia avocaților pentru munca depusă și limită de vîrstă 503
Pensia avocaților pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident survenit în timpul îndeplinirii îndatoririlor profesionale 503
Pensia avocaților pentru pierderea capacității de muncă în afara îndeplinirii îndatoririlor profesionale 504
Pensia de bază 505
Pensia de invaliditate 505
Pensia de invaliditate cuvenită militarilor 505
Pensia de serviciu pentru activitatea depusă 506
Pensia de urmaș 507
Pensia pentru limită de vîrstă 507
Pensia pentru munca depusă și limită de vîrstă 508
Pensia pentru pierderea capacității de muncă a membrilor C.A.P. 509
Pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională 510
Pensia pentru pierderea capacității de muncă în afara procesului de muncă 511
Pensia pentru urmașii avocaților .. 511
Pensia suplimentară 512
Pensie 512
Pensie alimentară 513
Pensie de întreținere 513
Pensie I.O.V.R. 513
Percepție 514
Perioadă bugetară 514
Perioadă de impunere 514
Permis de cabotaj 514
Permis de descărcare 515
Permis vamal 515
Persoană juridică 515
Petrodolari 515
Pescheș 515
Piatră prețioasă 515
Piatră semiprețioasă 515
Piața capitalistă a aurului 515
Piața capitalurilor 516
Piața creditului internațional 516
Piața eurocreditelor 516
Piața euroobligațiunilor 516
Piața obligațiunilor 516
Piață 516
Piață bănească 517
Piață financiară 517
Piață financiară internațională 517
Piață monetară 517
Piață valutară 517
Pierdere 518
Pierderea de mijloace circulante .. 518
Pierderea dreptului la pensie 518
Pierderi din întreprinderi 518
Pierderi din rebuturi 519
Pierderi planificate 519
Piețe de aur 519
Piețe mondiale de aur 519
„Pîrghie de credit" 520
„Pîrghie financiară" 520
Plafon de casă 520
Plafon de credite 520
Plafon de credite al contului curent 520
Plafon de credite intratrimestriale 521
Plafon de decontare a investițiilor 521
Plafon final de credite 521
Plan de credite pentru utilaje și instalații care necesită montaj .. 522
Plan de încasări și plăți în valută 522
Plan de venituri și cheltuieli privind fondul pentru acțiuni sociale .. 522
Plan valutar 522
Plan valutar de încasări și plăți .. 522
Planificare 522
Planificare valutară 523
Planificarea amortizărilor 523
Planificarea beneficiului 523
Planificarea bugetară 525
Planificarea circulației banilor 526
Planificarea creditelor 526
Planificarea financiară 527
Planificarea fondului de retribuire 528
Planificarea mijloacelor circulante 528
Planul anual de amortizare a mijloacelor fixe 529
Planul anual de investiții 529
Planul centralizat al impozitelor și taxelor de la populație 530
Planul cheltuielilor administrativ-gospodărești 530
Planul cheltuielilor care se suportă din rezultatele financiare 531
Planul cheltuielilor de producție .. 531
Planul cincinal de investiții 531
Planul cooperatist al lui V. I. Lenin 532
Planul costurilor de producție .. 532
Planul creșterii soldului permanent al economiilor bănești ale populației 533

Planul de casă 533
Planul de credite 534
Planul de credite al B.I.C.E. 535
Planul de echilibrare bugetară .. 535
Planul de finanțare și creditare a investițiilor 536
Planul de finanțare și creditare a investițiilor cooperativei agricole de producție 536
Planul de investiții 537
Planul de încasări, plăți și beneficii valutare 537
Planul de încasări și plăți valutare 538
Planul de producție și bugetul de venituri și cheltuieli al cooperativei agricole de producție 538
Planul de producție, venituri și cheltuieli al întreprinderii agricole de stat 540
Planul de venituri privind finanțarea cheltuielilor unităților de învățămînt superior 540
Planul de venituri și cheltuieli al Băncii Naționale a Republicii Socialiste România 540
Planul de venituri și cheltuieli pentru autofinanțare 540
Planul de venituri și cheltuieli privind asigurările sociale de stat 541
Planul financiar al Administrației Asigurărilor de Stat 541
Planul financiar al întreprinderii 541
Planul financiar centralizat al statului 542
Planul fondului de retribuire 544
Planul fondurilor pentru pensia suplimentară 544
Planul valutar 544
Plasament 544
Plasament familial 545
Plata cambiei 545
Plata pensiilor 546
Plată 546
Plată anticipată 546
Plată de casă 546
Plătitor 547
Plătitor de venituri bugetare 547
Plăți directe din încasări 547
Plăți externe 547
Plăți fără numerar 547
Plăți în numerar 547
Plăți plafonate 548
Plăți planificate 548
Plus de casă 548
Plus de garanție a creditelor 548
Plusprodus 548
Plusvaloare 549
Plsuvaloare absolută 549
Plusvaloare relativă 549
Plusvaloare suplimentară 549
Pogonărit 549
Pol 550
Politica „banilor ieftini" 550
Politica ratei rezervelor obligatorii 550
Politică de credite 550
Politică de investiții 550
Politică de prețuri 551
Politică financiară 552
Politică monetară 553
Politică valutară 553
Politică vamală 553
Poliță 554
Poliță amicală 554
Poliță bancară 554
Poliță de asigurare 554
Poliță de timp 555
Poliță de uzanță 555
Poliță fără obiect asigurat (de onoare) 555
Poliță financiară 555
Poliță flotantă 555
Poliță nominală 555
Poliță provizorie 555
Pondere 555
Pool 556
Poolul aurului 556
Poprire 556
Port franc 556
Port liber 556
Portofoliu 557
Portofoliu de asigurare 557
Prejudiciu 557
Prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete 557
Prelungirea termenului de acceptare 558
Prescripție 558
Preț 558
Preț ajustat 559
Preț atractiv 560
Preț comparabil 560
Preț conjunctural 560
Preț constant 560
Preț cu amănuntul 560
Preț curent 560
Preț de achiziție 561
Preț de aprovizionare efectiv 561
Preț de aprovizionare planificat .. 561

Preţ de bază 561
Preţ de calcul 561
Preţ de catalog 562
Preţ de colectare (de cotă obligatorie) 562
Preţ de contractare 562
Preţ de creditare 562
Preţ de curs 562
Preţ de decontare 562
Preţ de deviz 562
Preţ de export 563
Preţ de facturare 563
Preţ de livrare 563
Preţ de ofertă al împrumutului 563
Preţ de materie primă 563
Preţ de monopol 563
Preţ de piaţă 563
Preţ de preparate 563
Preţ de producţie 563
Preţ echivalent 564
Preţ ferm pe obiect 564
Preţ fix (constant) 564
Preţ franco 564
Preţ franco depozitul furnizorului .. 564
Preţ franco destinaţie 564
Preţ franco staţia de expediţie 564
Preţ iniţial 564
Preţ intern complet de export 564
Preţ intern de decontare 565
Preţ în lei complet de export 565
Preţ în lei valută 565
Preţ mediu 565
Preţ mediu pe tonă la import 565
Preţ mondial 565
Preţ plafon (limită) 566
Preţ zonal 566
Preţul pieţei 566
Prevederi sociale 566
Prevenirea riscului 566
Primage 566
Primă de asigurare 566
Primă de economie 567
Primă de export 567
Primă de încurajare 567
Primă de reasigurare 567
Primă naturală de asigurare 567
Primă suplimentară de asigurare .. 568
Primă valutară 568
Principiile asigurărilor de stat de bunuri, de persoane şi de răspundere civilă 568
Principiile creditării bancare pe termen scurt 568
Principiile decontărilor dintre ţările socialiste membre ale B.I.C.E. .. 569
Principiile decontărilor fără numerar 570
Principiile de organizare şi funcţionare a aparatului financiar şi de credit 571
Principiile finanţării bugetare 571
Principiile finanţării şi creditării investiţiilor 571
Principiile planificării bugetare .. 572
Principiile planificării circulaţiei banilor 573
Principiile planificării creditelor .. 573
Principiile planificării financiare .. 573
Principiile sistemului asigurărilor sociale 574
Principiul cointeresării materiale .. 575
Prisos de mijloace circulante 575
Probabilitate de daune 576
Probabilitate de moarte 576
Probabilitate de supravieţuire 576
Probabilitate de viaţă 576
Procent 576
Procent de decontare a poliţelor .. 576
Proces bugetar 576
Proces-verbal de constatare a daunelor în asigurări 577
Proces-verbal de control (de bază) 577
Proces-verbal de verificare 577
Proces-verbal parţial de control .. 577
Procură 578
Productivitatea muncii 578
Producţie 578
Producţie agricolă 579
Producţie finită 579
Producţie fizică 579
Producţie globală 579
Producţie marfă 580
Producţie necomparabilă 580
Producţie neindustrială 580
Producţie netă 580
Producţie neterminată 581
Produs 582
Produs finit 582
Produs global 582
Produs intern brut 582
Produs naţional brut 583
Produs naţional net 583
Produs necesar 583
Produs pentru sine 583
Produs pentru societate 583
Produs social 584
Produs social final 585

Produs social primar 585
Produs social secundar 585
Profit al fondatorului 585
Profit bancar 585
Profit brut 585
Profit comercial 585
Profit de bursă 585
Profit industrial 585
Profit net 586
Prognoză 586
Prognoză financiară 586
Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism 586
Prohibiție 587
Proiect de ansamblu 588
Proiect de execuție 588
Proiect tehnic 588
Promilă 588
Propunere de credite pe termen scurt 588
Prospect de emisiune 588
Prospectul împrumutului 588
Protecționism 588
Protest 589
Protest al cambiei 589
Protest de avarie 589
Protest maritim 590
Proviziune 590
Publicație de vînzare 590
Publicitatea bugetului de stat 590
Punct vamal 590
Puncte de aur 590
Putere de cumpărare a banilor 591
Putere de cumpărare a populației 591

Q

Quantificare 592

R

Rabat comercial 593
Rambursarea creditelor bancare .. 593
Randament 594
Raport 594
Raport de avarie 594
Raport de expertiză 594
Raport de schimb al venitului 594
Raport de schimb brut 594
Raport de schimb între țări 595
Raport de schimb net 595
Raportor 595
Rata datoriei externe 595
Rata de schimb 595
Rata rentabilității medii 595
Rata venitului net 596
Rată 596
Rată a acumulării 596
Rată a acumulării bănești 597
Rată a dezvoltării C.A.P. 597
Rată a dobînzii 597
Rată a economisirii 598
Rată a plusprodusului 598
Rată a rentabilității 598
Rată anuală a amortizării 599
Rată anuală de creștere a soldului general al depunerilor 599
Răscumpărarea obligațiunilor împrumutului 599
Răspundere disciplinară 599
Răspundere după primul risc 599
Răspundere limitată 599
Răspundere materială 599
Răspundere proporțională 600
Răspundere solidară 600
Război valutar 600
Reactivarea asigurării 600
Reactivarea creditelor 600
Realizarea producției 600
Reasigurare 600
Reasigurare neproporțională 601
Reasigurare pe sistemul cotelor de participare 601
Reasigurare prin sistemul excedentului de sumă asigurată 601
Reasigurare proporțională 601
Reasigurare totală 601
Reasigurat 601
Reasigurător 602
Reașezarea prețurilor 602
Rebut 602
Recalcularea amortizării 602
Recalcularea analitică a normativelor mijloacelor circulante 603
Recalcularea analitică a normelor de stoc 603
Recalcularea pensiei 603
Recambio (poliță inversă) 604
Recesiune 604
Rechiziție 604
Recipisă 604
Recipisă de consemnare 604
Recipisă Warant 604
Reconstituire 604

Reconstituire a creditelor bugetare 604
Reconstituirea vechimii în muncă 604
Reconversiune 605
Reconversiunea împrumuturilor de stat 605
Recreditiv 605
Recuperare 605
Redevență 605
Redistribuirea venitului național 605
Reducerea costului de producție 606
Reducerea proporțională a despăgubirii 607
Reescont 607
Reescontare 607
Reescontator 607
Reevaluare 607
Reevaluarea mijloacelor fixe 607
Refacție 607
Refacție de asigurări 608
Refinanțare 608
Reflație 608
Reforma bănească din 15 august 1947 608
Reforma bănească din 26 ianuarie 1952 610
Reformare 611
Reformă bănească 611
Reformă bugetară 612
Reformă financiară 612
Refuz de acceptare 613
Refuz de plată 613
Refuz de plată integral (total) 613
Refuz de plată parțial 613
Refuz de plată ulterior 613
Regim de economii 614
Regim vamal 614
Registratură 615
Registru de casă 615
Registru de corespondență 615
Registru de evidență 615
Registrul unic de îndrumare și control 615
Regres 615
Regresant 616
Regresat 616
Regularizare 616
Regularizare bugetară 616
Reînnoirea asigurării 616
Relații valutar-financiare internaționale 616
Remitent 617
Remitere de datorie 617
Remiză 617
Rentabilitate 617
Rentabilitatea comerțului exterior 618
Rentă 618
Rentă absolută 618
Rentă de stat 619
Rentă diferențială 619
Rentă feudală 619
Rentă funciară 619
Rentă în bani 619
Rentă viageră 619
Rentier 620
Reparație capitală 620
Reparație de avarie 621
Repartiția primară a venitului național 621
Repartiția secundară (ulterioară) a venitului național 621
Repartiția valorii asigurării 621
Repartizarea beneficiului Administrației Asigurărilor de Stat 621
Repartizarea beneficiului Administrației de Stat Loto-Pronosport 622
Repartizarea beneficiului asociației de cooperare a cooperativelor agricole de producție cu unități de stat sau ale cooperației de consum 622
Repartizarea beneficiului asociației economice intercooperatiste agricole 622
Repartizarea beneficiului Casei de Economii și Consemnațiuni 622
Repartizarea beneficiului peste plan al centralelor economice 622
Repartizarea beneficiului peste plan al unităților economice de stat 623
Repartizarea beneficiilor planificate ale centralelor economice 623
Repartizarea beneficiului planificat realizat de unitățile economice de stat 623
Repartizarea cheltuielilor de producție 623
Repartizarea cheltuielilor între verigile sistemului bugetar 623
Repartizarea creditelor bugetare 624
Repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor bugetare 624
Repartizarea rezultatelor financiare 624
Repartizarea venitului național 625
Repartizarea veniturilor între verigile sistemului bugetar 625
Repatrierea împrumuturilor 626
Repercusiunea impozitelor (incidența indirectă) 626

Report 627
Reprezentant 627
Reproducție 627
Rescontare 627
Rest 627
Restant 627
Restanță de plată 627
Restituire 627
Restituirea fondurilor primite de la societate 627
Restituirea impozitelor și taxelor .. 628
Restituirea primei de asigurare .. 628
Restricție valutară 628
Resurse 628
Resurse asimilate celor proprii .. 628
Resurse bancare 628
Resurse bugetare 629
Resurse destinate finanțării investițiilor 629
Resurse financiare 629
Resurse financiare externe 629
Resurse împrumutate 629
Resurse proprii 629
Reținere 629
Retragerea banilor din circulație 629
Retragere de credite bugetare 630
Retribuție 630
Retribuție de bază 630
Retribuție suplimentară 631
Retribuție suplimentară a membrilor C.A.P. 631
Retribuție tarifară 631
Retrocedent 631
Retrocesionar 631
Retrocesiune 631
Reținere din retribuție 631
Revalorizarea banilor 631
Revers 632
Reversibilitatea impozitelor 632
Revizie 632
Revizie documentară (contabilă) 632
Revizie periodică 632
Revizor de gestiune 632
Revizor vamal 633
Revizuirea deciziei de pensionare .. 633
Revizuirea medicală a capacității de muncă 633
Revocarea acreditivului 633
Revocarea ceculni 633
Rezerva de prime 634
Rezerva planului de credite 634
Rezervă 634
Rezervă bugetară 634
Rezervă de aur 634
Rezervă de aur mondială 635
Rezervă financiară 635
Rezervă legală 635
Rezervă matematică 635
Rezervă monetară internațională .. 635
Rezervă pentru cheltuieli preliminate 636
Rezerve interne 636
Rezerve valutare 636
Reziliere 636
Rezultate financiare 636
Risc 637
Risc al asiguratorului 637
Risc al cărăușului 637
Risc asigurat 637
Risc exceptat (exclus) 637
Risc maritim 637
Risc obiectiv 638
Risc special 638
Risc subiectiv 638
Risc tehnic 638
Risc valutar 638
Risipă 638
Rotația capitalului 638
Rotația mijloacelor circulante 639
„Rublă de cliring" 639
Rublă transferabilă 639

S

Sancțiune 640
Sancțiuni contractuale 640
Sancțiuni de credit 640
Sancțiuni pentru încălcarea disciplinei bugetare 640
Scadență 640
Scadență comună 640
Scadență mijlocie (medie) 641
Scadențele creditelor 641
Scăderea obligației bugetare 641
Scindare 641
Scoaterea de bunuri din țară de către persoane fizice 641
Scoaterea din funcțiune a mijloacelor fixe 642
Scont 642
Scont comercial 642
Scont rațional 642
Scontare (actualizare) 642
Scontarea poliței 642
Scontator 642
Scris funciar 642
Scrisoare de avarie 643

Scrisoare de credit 643
Scrisoare de credit comercială 643
Scrisoare de credit necomercială .. 643
Scrisoare de garanție 644
Scrisoare de garanție bancară 645
Scrisoare de revocare a acreditivului 645
Scrisoare de trăsură (fracht) 645
Sechestru 645
Sechestru asigurător 646
Secret bancar 646
Secret de stat 646
Secretul depunerilor la Casa de Economii și Consemnațiuni 646
Secție 646
Secție anexă 646
Secție auxiliară 646
Secție de bază (de producție sau principală) 647
Secție de deservire 647
Secție de investiții 647
Secție neindustrială 647
Seif 647
Semn bănesc 647
Serviciul datoriei externe 647
Serviciul datoriei publice 647
Serviciul financiar 647
Sesizare 647
Sigiliu 647
Sindicat 648
Sindicat bancar 648
Sinistru 648
Sistem bănesc 648
Sistem bugetar 648
Sistem de amortizare 649
Sistem de retribuire după muncă 649
Sistem electronic de transfer al fondurilor 650
Sistem informațional financiar 650
Sistem monetar 650
Sistem valutar 650
Sistemul asigurărilor sociale 650
Sistemul de prețuri 651
Sistemul financiar și de credit 651
Sistemul Monetar Internațional (S.M.I.) 651
Sistemul monetar vest-european 653
Sistemul planurilor financiare 653
Sistemul veniturilor bugetare 654
Situația justificării fondurilor puse la dispoziție de bancă 655
Situație 655
Situație de control 655
Societate 655
Societate anonimă 655
Societate cooperativă 656
Societate cu răspundere limitată .. 656
Societate în comandită simplă 656
Societate în nume colectiv 656
Societate în participație 656
Societate mixtă 656
Societate pe acțiuni 656
Societatea Financiară Internațională (S.F.I.) 657
Societăți fiice 657
Sold anual al bugetului local 657
Sold bugetar 657
Sold general al depunerilor la C.E.C. 657
Sold mediu pe libret 657
Solduri tranzitorii 657
Solvabil 657
Solvabilitate 658
Solvabilitate patrimonială 658
Sortiment 658
Sortiment minimal obligatoriu de mărfuri 658
Specimen de semnătură 658
Speculație 658
Speculație de bursă 658
Speculație valutară 659
Stabilitatea banilor 659
Stabilizare bănească 660
Stabilizare monetară 660
Stagflație 660
Stalii 660
Standard-aur 660
Statistica financiară 661
Stingerea obligației 661
Stoc 661
Stoc cu mișcare curentă 661
Stoc curent 661
Stoc de condiționare 662
Stoc de iarnă 662
Stoc de intervenție 662
Stoc de mărfuri 663
Stoc de siguranță 663
Stoc excedentar 664
Stoc minim 664
Stoc normal maxim 664
Stoc normal pentru piese de schimb 664
Stoc pentru transportul interior 665
Stoc permanent de rezervă (inventar zestre) 665
Stoc sezonier 665
Stoc supranormativ 665
Stoc tampon 665
Strategie 665

Strategie financiară 665
Structura finanțelor 666
Subiect impozabil 666
Sub-pari 666
Subscripție publică 666
Subvenție 666
Subvenție de export 666
Subvenție economică 666
Subvenție maritimă 666
Succesiune 666
Succesiunea depunerilor de economii la C.E.C. 666
Sucursală ADAS 667
Sucursală bancară 667
Sumă 668
Sumă algebrică 668
Sumă anuală a amortizării 668
Sumă asigurată 668
Sumă asigurată redusă 668
Sumă de bani necesară circulației 668
Sumă de mandat 669
Sumă de răscumpărare 669
Sumă în depozit 670
Sumă rezultată din lichidarea mijloacelor fixe 670
Supercontrastalii 670
Superdividend 670
Suplimentare de credite bugetare 670
Suportatorul impozitului 670
Supraactiv 670
Supracotă 670
Supraevaluare 670
Suprafața terenului 671
Supra-pari 671
Suprataxă 671
Supraveghere economico-financiară a unităților economice 671
Supravegherea temporară de către bancă a efectuării plăților de către unitățile economice socialiste .. 672
Surse de finanțare a investițiilor 672
Surse de formare a mijloacelor circulante 673
Sursele plății impozitului 674
Suspendarea pensiei 674
Swap 675

Ș

„Șarpele valutar" vest-european .. 676
Știința finanțelor și creditului 676

T

Tabele de mortalitate 679
Tactică financiară 679
Talon 679
Talon-situație de plată 679
Tantiemă 679
Tarif 679
Tarif de prime de asigurare 679
Tarif pe unitatea de produs (pe lucrare) 680
Tarife prohibite 680
Tarife vamale 680
Tarife vamale duble 680
Taxa scontului (procentul scontului) 681
Taxator vamal 681
Taxă 681
Taxă antidumping 681
Taxă asupra animalelor 681
Taxă asupra valorii adăugate 682
Taxă compensatorie 682
Taxă consulară 682
Taxă de acciză 682
Taxă de bursă 682
Taxă de export 682
Taxă de locație 682
Taxă de poliță 682
Taxă de rescont 682
Taxă de serviciu 682
Taxă de stat 682
Taxă de succesiune 683
Taxă de timbru 683
Taxă forestieră 683
Taxă forfetară pentru folosirea centrelor publice de desfacere 684
Taxă în cascadă 684
Taxă pe mijloacele de transport .. 684
Taxă pentru folosirea terenurilor proprietate de stat 684
Taxă pentru marcarea obiectelor de aur și argint 685
Taxă vamală 685
„Telececul" 687
Temă de proiectare 687
Teoria amortizării fondului de asigurare 687
Teoria „banilor ieftini" 688
Teoria bugetelor ciclice 688
Teoria cantitativă a banilor 689
Teoria costului rațional 690
Teoria „cursurilor valutare neutre" 690
Teoria deficitului sistematic 690
Teoria „democratizării capitalului" 691

Teoria dobînzii 692
Teoria expansiunii creditului 692
Teoria funcțională a banilor 694
Teoria impozitelor ca mijloc de influențare a mișcării ciclului capitalist 694
Teoria intervalutară 695
Teoria „investițiilor excedentare" 695
Teoria metalistă a banilor 696
Teoria naturalistă a creditului 696
Teoria „necesităților colective" .. 697
Teoria nominalistă a banilor 697
Teoria parității puterilor de cumpărare 697
Teoria „parităților mobile" (elastice) 698
Teoria „primatului eficacității asupra echității" în politica fiscală 698
Teoria spiralei inflaționiste 698
Teoria „stabilizării puterii de cumpărare a banilor" 699
Teoria statală a banilor 699
Teoria „stimulării prin buget" 700
Teoria „valutei reglementate" 700
Teoria „valutelor conducătoare" .. 701
Teorie 701
Teritoriu vamal 701
Termen 701
Termen de acceptare 701
Termen de grație 701
Termen de plată a veniturilor bugetare 702
Termen de rambursare a creditului bancar 702
Termen de recuperare a investițiilor 702
Termenul asigurării 702
Testament 702
Tezaur 702
Tezaurar (vistiernic) 702
Tezaurizare 702
Tichet 703
Timbru 703
Timp de rotație 703
Tip de preț 703
Titlu 704
Titlu de creanță fiscală 704
Titlu de credit 704
Titlu de valoare 705
Titlu bugetar 705
Titlul împrumutului 705
Titular de avans în numerar 706
Titular de investiție 706
Tragere de amortizare 706
Transfer 706
Transferabilitatea monedei naționale 706
Transferarea mijloacelor fixe 706
Transferuri de credite bugetare .. 706
Transformarea pensiei 706
Tranșă de credit 707
Tranzacție 707
Tranzit 707
Tranzit achitat (cu factură fermă) 707
Tranzit fără participare la decontări 707
Tranzit vamal 707
Tras 707
Trată 708
Trată bancară 708
Trată documentară (comercială) .. 708
Trată nedocumentară 708
Trăgător 708
Trezorerie 708
Trezorier 708
Tribut 708
Trimitere la tratament balnear 708
Troc 709
Trust 709
Trust bancar 709

U

Uncie de aur 710
Unitate bănească 710
Unitate de cont 710
Unitate de impunere 710
Unitate Europeană de Cont (E.U.A.) 710
Unitate monetară 710
Unitate de normare comună (indicatori generalizați) 710
Unități de normare directă 710
„Uniune personală" 711
Uniune vamală 711
Uniunea Europeană de Plăți (U.E.P.) 711
Uniunea Monetară Latină 711
Urmărire imobiliară 712
Urmărire mobiliară 712
Urmărire silită 712
Utilizarea creditelor bugetare .. 712
Uzanță 713
Uzufruct 713
Uzul de fals 713
Uzură 713
Uzură fizică 713
Uzură morală 713
Uzura obiectelor de inventar 714

V

Valoare 715
Valoare adăugată 715
Valoare amortizată 715
Valoare asigurată 715
Valoare de inventar a mijloacelor fixe 716
Valoare de înlocuire a mijloacelor fixe 716
Valoare de înregistrare 716
Valoare inițială 717
Valoare în vamă 717
Valoare majorată 717
Valoare medie anuală a mijloacelor fixe 717
Valoare neamortizată 717
Valoare nominală 718
Valoare paritară 718
Valoare paritară glisantă 718
Valoare paritară mobilă 718
Valoare restantă (reală sau rămasă) 718
Valoare reziduală 718
Valoarea acumulărilor realizate la 1000 lei fonduri investite 718
Valoarea investiției 718
Valoarea producției globale 718
Valoarea producției la 1000 lei fonduri investite 719
Valoarea producției marfă 719
Valoarea producției nete 720
Valori materiale 720
Valori mobiliare 720
Valorificarea superioară 720
Valuta înțelegerii 720
Valuta plății 720
Valuta poliței 721
Valutare 721
Valută 721
Valută blocată 721
Valută convertibilă 721
Valută de intervenție 721
Valută de rezervă 721
Valută efectivă 722
Valută forte 722
Valută în cont 722
Valută liber utilizabilă 722
Valută neconvertibilă 722
Valută străină 722
Vamă 722
Vameș 723
Văcăritul (cunița) 723
Vămuire 723
Vărsarea amortizării 723
„Vărsăminte centralizate“ 724
„Vărsăminte pe loc“ 724
Vărsăminte din beneficii 724
Vărsământ 725
Vechime în muncă 725
Vechime neîntreruptă în aceeași unitate 727
Vechime neîntreruptă în muncă 727
Venit brut 728
Venit bugetar 728
Venit bugetar cu destinație specială 728
Venit de bază 728
Venit derivat 728
Venit garantat 729
Venit global 729
Venit ilicit 729
Venit monetar 729
Venit național 729
Venit național creat primar 731
Venit național creat secundar 731
Venit național pe locuitor 732
Venit net 732
Venit net al întreprinderii de stat 732
Venit net al societății socialiste .. 732
Venit net centralizat al statului .. 733
Venit net suplimentar 733
Venit net total actualizat 733
Venit primar (de bază) 734
Venit profesional anual impozabil 734
Venituri bugetare cu debit 734
Venituri bugetare din vînzarea bunurilor statului 735
Venituri bugetare fără debit 735
Venituri de echilibrare 735
Venituri de realizat 735
Venituri de regularizare 735
Venituri din activitatea de bază .. 735
Venituri din alte activități 735
Venituri din operațiunile cu străinătatea 736
Venituri financiare 736
Venituri fiscale 736
Venituri imobiliare 736
Venituri impozabile 736
Venituri nefiscale 736
Venituri primare 736
Venituri reale ale populației 736
Venituri realizate 737
Venituri secundare 737
Venituri vamale 737
Veniturile Administrației Asigurărilor de Stat 737
Veniturile bugetelor locale 737

GLOSAR

Veniturile bugetului de stat al Republicii Socialiste România 737
Veniturile bugetului republican .. 738
Veniturile impozabile ale cooperativelor agricole de producție .. 738
Veniturile perioadelor viitoare (anticipate) 738
Veniturile populației 739
Veniturile statului 739
Verificare 740
Verificarea garanției creditului .. 740
Verigile sistemului bugetar 741
Verigile sistemului financiar și de credit 741
Viața medie 742
Vinculație 742
Virament 742
Virare de credite bugetare 743
Virarea obligatorie a mijloacelor bănești 743
Vistierie 743
Viteza de circulație a banilor 744
Viteza de rotație a banilor 744
Viteza de rotație a mijloacelor circulante 744
Vizitator de bursă 745
Vinzare C and F. .....
Vînzare F.A.S. .....
Vînzare F.O.B. .....
Vînzare silită .....
Vînzarea bunurilor supuse urmăririi .....
Virstă de asigurare .....
Virstă de pensie .....
Votarca bugetului statului .....

W

Warant .....

Z

Zaraf .....
Zile de curier .....
Zile de grație .....
Zile libere .....
Zi-normă .....
Zonă liberă .....
Zone valutare .....
Bibliografie selectivă .....
Glosar .....

Plan editură Nr. 5893. Coli de tipar: 50. Bun de tipar: 02. 07. 1981.

Tiparul executat sub comanda nr 234 la Intreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918", str. Grigore Alexandrescu nr.89—97 București Republica Socialistă România

800

745
745
745
745

745
746
746
746

746

747
747
747
747
747
747
747
751
765